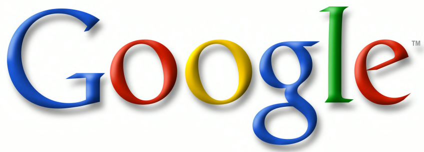

JOANNIS GERSONII

Doctoris Theologi & Cancellarii Parisiensis

OPERA OMNIA,

Novo ordine digesta, & in V. Tomos distributa;

Ad Manuscriptos Codices quamplurimos collata, & innumeris in locis emendata; quædam etiam nunc primùm edita:

Quibus accessêre

HENRICI DE HASSIA, PETRI DE ALLIACO, JOANNIS BREVICOXÆ, JOANNIS DE VARENIS Scriptorum coætaneorum, ac insuper JACOBI ALMAÏNI & JOANNIS MAJORIS Tractatus, partim editi partim inediti;

Necnon Monumenta omnia ad Causam JOANNIS PARVI *pertinentia.*

Opera & studio M. LUD. ELLIES DU PIN, S. Facultatis Parisiensis Doctoris Theologi, & Philosophiæ Professoris Regii.

TOMUS QUINTUS,

CONTINENS

MONUMENTA OMNIA

Quæ spectant ad condemnationem Propositionum excerptatum è Libro

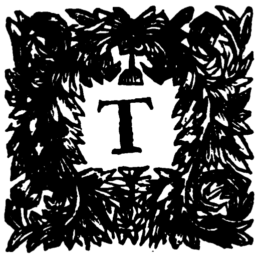
JOANNIS PARVI.

Nunc primùm edita.

ANTWERPIÆ,
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
MDCCVI.

MONITUM.

Tomus iste, in quo continentur Acta & Scripta adversùs Doctrinam Joannis Parvi Doctoris Parisiensis, qui scripserat; *Tyrannos per insidias à quibusvis privatis, nullo servato Juris, sive Divini, sive Humani ordine, & Confœderatione qualibet non obstante, interfici posse*, Gersonii Operibus non immeritò accensetur: fuit enim ille horum omnium author atque promotor. Ipse primus, nomine Universitatis, coram Rege Propositiones hujus reprobavit; ejus consilio, Episcopo Parisiensi & Inquisitori fuit injunctum, ut de iis Judicium ferrent; in eo Consessu Parisiensi totum ipse negotium exposuit, & gravissimam Sententiam dixit. Latâ à Judicibus Sententiâ, nè quid in eam adversarii molirentur effecit. Tandem in Concilio Constantiensi nihil non movit, ut dammatio Propositionum Joannis Parvi confirmaretur. Id, primùm suo, deinde Christianissimi Regis, & Universitatis Parisiensis, cujus erat Deputatus, nomine, non semel voce & scriptis postulavit. Plures in Concilio adversùs pestiferam Joannis Parvi Doctrinam Orationes habuit. Scripta non pauca Judicibus, & Concilio, ad eam configendam obtulit. Schedulis, Libellis supplicibus, Protestationibus, Appellationibus, aliisque Actis Judiciariis litem hanc prosecutus est, & ad extremam usque Synodi Sessionem huic negotio ardenter institit. Nihilominus tamen, post varias dilationes, nullum à Synodo Judicium obtinere potuit, & re infectâ, de suo, pro expensis Causæ 125 florenos Notariis solvit. Cumque eâ de causâ Ducis Burgundiæ gravissimam indignationem incurrisset, solum, sub peregrini specie, vertere coactus est. Si quæras, cur terminata non fuerit in Concilio hæc Causa; respondet ipse Gersonius, in Dialogo qui editus est Operum hujus *Tom.* II *Part.* II. p. 386: ubi satis indicat, Ducis Burgundiæ authoritatem in causâ fuisse, ne damnaretur pestifera Joannis Parvi Doctrina. Ibi etiam rationem reddit, cur Causam hanc tam acriter prosecutus fuerit: ac demùm ostendit, non inutilem fuisse operam suam, quamvis Judicium solemne latum non fuerit.

„ Nonne, *inquit pag.* 388 satis videtur, pro triumpho veritatis, quòd nulla „ adversùs eam, post tot agitationes & pertractiones, lata est Sententia, quæ præ- „ sertim in rem transierit judicatam; quæ præterea diceret, ea quæ veritatis erant „ læsa esse, protestantibus hoc ipsum per Litteras suas ad Christianissimum „ Franciæ Regem, tribus Cardinalibus, qui circumventi, prætensam tulerant „ Sententiam, super nullitate Sententiæ Episcopi Parisiensis: de quâ re latiùs „ alibi. Manet igitur in robore suo detestatio falsitatis, & hæreticæ pravitatis: „ manet approbatio tam solemnis Sacræ Theologicæ Facultatis in Universitate Parisiensi, cui centum & quadraginta unus Theologi se manibus pro- „ priis subscripserunt: manet similis approbatio præclaræ Facultatis Decretorum „ in eadem Universitate, quæ similiter in se tota pondus approbationis suæ de- „ dit sub Litteris Patentibus: manet authenticum valdè Parlamenti Regii De- „ cretum, vel Arestum, hujusmodi Doctrinæ, cum tota Propositione Joannis „ Parvi, capitaliter damnativum: manent deliberationes solemnissimorum Theo- „ logorum de diversis Studiis, quos perversa non subvertit affectio: manet de- „ nique Judicium Sacræ Synodi generalis integrum, quæ sub silentio, damna- „ tionem prædictarum Assertionum non reprobans, approbavit; juncto quòd „ in damnatione tam severa hujus Assertionis, *Quilibet tyrannus*, &c, voluit „ satis intelligi, alias hujusmodi, velut in sua radice, damnasse: quæ radix est; „ ut neminem alter occidat autoritate propriâ, quantumcumque sceleratum; „ neque jusjurandum propter incommodum temporale sui, vel suorum, „ violetur

Sic autem respuit deliberationes contrarias Mendicantium quorumdam.

„ Sed quid (*inquit Monicus* p. 489) de Deliberationibus quorumdam Mendicantium cum magno numero respondebis? quos dicunt, factâ in unum conventione, se cuidam schedulæ subscripsisse, quam sigillaverunt Sigillis Generalium de quatuor Ordinibus, ut prætendunt: ubi deliberant (sed in sacco & tenebris) Assertiones istas non esse Judicio Fidei reprobandas; imò sentiendum esse, quòd ad Fidei Judicium non pertinent. Neque enim in hanc insaniam aussi sunt prosilire; ut apertè dicerent, quòd veræ sunt: gloriatur tamen adversa pars, tamquàm eas deliberaverint veras esse.

Cui sic respondet Volucer. „ O si scrires omnia, Monice, quæ circà Processum talem emerserunt, nunc istis, nunc aliis viis; imò inviis, & exorbitantiis, ebiberet spiritum tuum vehemens indignatio, qualia non prosequor, ne Satyram, vel Tragædiam aggressus esse videar. Hoc unum scire potuisti, quòd prædicta deliberatio conspirata, fuit tandem oblata coram toto Concilio, tanquam hæreticalis, aut de hæretica pravitate vehementer suspecta, sub protestatione solemni facta per Advenam nostrum; quam tunc, nomine Regis & Ambassiatorum suorum, proposuit, de subscribendo se ad pœnam talionis, si aliqui quantumcumque multiplicati, contrarium vellent sustinere. Quinetiam Sacræ Theologiæ Facultas Parisiensis, dùm ad ipsam schedula talis delata est, pro parte dicti Christianissimi Francorum Regis, suaque deliberatio quæsita, reprobavit eam multiplici ac efficacissima ratione, sub Patentibus Literis Sigillo suo munitis. Non igitur potest adversa pars gloriari de pluralitate majori Theologorum, neque numero.

Quanta autem sit Monumentorum ad hanc Causam pertinentium; quæ nunc primùm publici juris facimus, utilitas, nemo est qui non videat. Celebris inprimis ac magni momenti Causa, quæ Ecclesiam & Politiam spectat, per plures annos acta enarratur. Eximia circà hanc Scripta, Magistrorum Sententiæ gravissimæ, Judicia tum Ecclesiastica, tum Civilia, quæ hucusque in tenebris latuerant, prodeunt in lucem. Ex una parte cernere est Gersonium ejusque socios pro veritate fortiter decertantes: ex aliâ Martinum Porreum, Cochonium, aliasque venales animas, ad errorem excusandum vitilitigantes. Hinc Doctores Sacrarum Litterarum autoritate, SS. Patrum testimoniis, nec non Legis Divinæ ac Naturalis principiis innixi, homicidium omne propriâ autoritate perpetratum damnant. Inde Scholastici ac Legulei quidam vanis subtilitatibus, frivolis rationibus, & spuriis Legum quarumdam allegationibus armati, unicuique pro libito, in eos, quos Reipublicæ noxios esse senserint, sævire permittunt. Ab illis defenditur innocentis Principis Memoria: ab his infanda cædes, quam totus Orbis exhorruit, asseritur, & à scelere vindicatur. Uno verbo, quâ in parte Veritas, & Justitia stent, nulli poterit esse ambiguum.

Hac fiducia freti, non solùm ea Monumenta publici juris facimus, quæ Gersoniana sunt; sed & ea, quæ ipsis adversa, ut totius hujus Causæ series pateat.

Porrò, Manuscripti Codices, è quibus eruta fuerunt istæc Monumenta, hi sunt. Manuscriptus Codex Colbertinus, continens Acta Concilii Pariensis integra, Librum Joannis Parvi, & sententias Theologorum in Concilio Constantiensi. Alii duo Codices ejusdem Bibliothecæ, num. 2537. & 2538. Codex Cælestinorum Avenionensium, nec non Codices nonnulli Bibliothecæ Victorinæ.

SERIES

S E R I E S

Eorum, Quæ in hoc QUINTO VOLUMINE

Continentur.

Acta & Monumenta omnia ad Causam JOANNIS PARVI pertinentia:

P A R S   P R I M A,

Complectens Narrationem Cædis DUCIS AURELIANENSIS, *& eorum quæ insecuta sunt; nec non Librum* JOANNIS PARVI.

M O N I T U M.

SYNOPSIS Chronologica eorum quæ acta sunt in negotio JOANNIS PARVI.

P A R S   S E C U N D A.

Continens Acta Concilii Parisiensis, super morte Ducis Aurelianensis à Duce Burgundiæ perpetrata; & quæ insecuta sunt in Gallia. 48.

P A R S   T E R T I A.

Continens Acta in Concilio Constantiensi, circa Damnationem Propositionum Joannis Parvi. 343 1415.

Series Eorum quæ in Quinto Volumine Continentur.

SYNOPSIS

SYNOPSIS
CHRONOLOGICA
Eorum quæ acta sunt in Negotio Joannis Parvi.

Anni, Menses & Dies.) RES gestæ.

1407. 23. Nov. Regni Caroli VI. Francorum Regis 27. Ludovicus Dux Aurelianensis Parisiis occiditur, die Mercurii 23 Novembris, circà horam septimam pomeridianam.

24. & 25. Nov. Duobus diebus sequentibus Regium Consilium habetur, in quo agitur de cæde Ducis Aurelianensis. In posteriori Consilio, agnoscit Joannes Dux Burgundiæ, eam jussu suo perpetratam.

26. Nov. Die 26 Novembris, Consilium Regium habetur apud Ducem Bituricensem, à quo Dux Burgundiæ excluditur; qui statim Parisiis egressus, magnâ celeritate in Flandriam pervenit.

Ambianis, cum Ludovico Siciliæ Rege colloquium habet, ac justam fuisse Ducis Aurelianensis cædem contendit; Causam hanc defendente M. Joanne Parvo (*Petit*) Doctore Theologo Parisiensi, adjunctis aliis duobus pariter Doctoribus.

Rex vetat ne Dux Burgundiæ Parisiensem Urbem adeat; & Ducissam Aurelianensem cum filiis benignè excipit.

1408. Circa finem Februarii. Spreto Regis Mandato, stipatus militibus, Lutetiam Burgundiæ Dux ingreditur, & à Parisiensibus cum gaudio excipitur. Audito ejus adventu, Ducis Aurelianensis Vidua cum filiis Blesos aufugit.

8. Martii. Audientiam à Rege petit Dux Burgundiæ, quæ conceditur ei die 8 Martii. Ibi Joannes Parvus longa Oratione Causam hujus tuetur in Aulâ Palatii S. Pauli.

Dux Burgundiæ à Rege Litteras Abolitionis obtinet, & cum eo, & cum Regina reconciliatur.

5. Julii. Die 5 Julii, Parisiis egreditur, & Atrebatum contendit.

11. Augusti. Die Augusti mensis 11, Ducis Aurelianensis Uxor Lutetiam redit, & à Rege de nece mariti sui Judicium ferri postulat; necnon ejus memoriam à calumniis in illum à Duce Burgundiæ per Joannem Parvum intentatis vindicari.

Causam hujus perorat coram Rege & Consilio, in Castro Luparæ Abbas S. Dionyssi. Post longam deliberationem pluribus vicibus repetitam, Dux Burgundiæ nullâ habitâ ratione Litterarum, quas à Rege obtinuerat, proscriptus est, & hostis publicus declaratus.

At ille partâ de Leodiensibus rebellibus solemni Victoriâ Lutetiam ovans redit.

De compositione inter dissidentes agitur.

4. Decemb. Die 4 Decembris Aurelianensis Ducis Vidua moritur.

1409. Circa finem Martii. Ducis Aurelianensis Filii reconciliantur cum Duce Burgundiæ in urbe Carnutensi. Burgundus in Flandriam secedit.

Mense Julio. Sed citò Lutetiam regreditur, & Regni habenas suscipit.

1410. Mense Augusto. Factâ inter Ducem Borbonium & Bituricensem, ac Aurelianenses confœderatione, Burgundus ex pacto recedit. 1410.

Joannes Parvus moritur.

Dissidia inter Factiones Burgundicam, & Aurelianensem. 1411.

Indè Bellum civile. 1412.

Pax tandem inter partes inita. 1413.

Seditio Parisiis excitatur: cui favere creditur Dux Burgundiæ. Eâ sedatâ, Dux Burgundiæ cum inferiorem se Aurelianensibus agnosceret, Lutetiâ discedit.

Tum Aurelianenses rerum potiti, nihil non moliuntur adversùs Burgundiæ Ducem, accenso in eum Regis animo. Hinc in librum Joannis Parvi instituta quæstio.

Die 4 Septembris, Joannes Gersonius Cancellarius Parisiensis deputatur ab Universitate, ad agendam Causam apud Regem, & eodem die in Oratione, nomine Universitatis coram Rege habitâ, novem Assertiones Joannis Parvi damnat ac reprobat. 4. Septemb.

Die 6 Septembris, refertur in Comitiis Universitatis sententia Joannis Gersonii de septem Assertionibus, eaque approbatur & confirmatur. 6. Septemb.

Alii quoque errores in iisdem Comitiis proscribuntur.

CAROLUS VI Rex Franciæ Episcopo Parisiensi, ejusque Officiali injungit, ut adjuncto sibi Fidei Inquisitore, & adhibitis in consilium Sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis Doctoribus, ac Laïcis Universitatis, in errores Joannis Parvi inquirat. 7. Octob.

Joannes Cuderti Licentiatus in Legibus, Officialis Parisiensis, Deputatus Gerardi de Monte-acuto Episcopi Parisiensis; necnon Petrus de Florendinis, Joannis Poleti Inquisitoris Generalis hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ Deputatus, habent Comitia in Aulâ Curiæ Officialitatis Parisiensis, ad procedendum circà negotium Joannis Parvi. Lectæ in ea prima Sessione Litteræ Regiæ; Deputatio Gersonii per Universitatem Parisiensem; Censura Propositionum Joannis Parvi, & aliorum errorum, approbata & confirmata in Comitiis Universitatis Parisiensis: quibus lectis, triginta Magistri Sententiam ferunt, Articulos legitimè reprobatos fuisse censent, & rem istam in Judicio debere tractari: atque ita conclusum. 30. Nov.

In secunda Sessione habita die 4 Decembris, cui adfuerunt Episcopus, & Inquisitor, sexaginta quatuor Magistri Sententiam tulerunt circà Propositiones Joannis Parvi. Quidam, Propositiones extemplò dammandas censuerunt; alii à damnatione abstinendum, aut saltem supersedendum; omnes ferè, schedulas mittendas à Doctoribus, priusquàm Sententia ferretur: atque ità conclusum. 4. Decemb.

Schedula Propositionum Joannis Parvi data omnibus Magistris qui Parisiis aderant; horum suffragia ex scriptis recitata, à die 19. Decembris, A die 19. Dec. anni 1413, ad diem 5 Januarii anni 1414.

1413. bris, ad 5 Januarii; septuaginta novem Magistri sententiam dixerunt. Omnes, paucis exceptis, Propositiones falsas & erroneas esse judicarunt: ex iis quadraginta ferè, nunc Judicio Episcopi & Inquisitoris damnandas; ast alii supersedendum esse consuerunt, donec constaret eas esse ex libro Joannis Parvi fideliter excerptas. Ad id examinandum sex-decim Magistri sunt deputati: & quia nonnulli dixerant monendum esse ea de re Ducem Burgundiæ, missus est ad eum Petrus Floure, qui ea quæ agitabantur, ipsi exponeret. Interim facta est inquisitio per testes de doctrinâ Joannis Parvi.

Deputatis dati Codices Libri Joannis Parvi, ut eos cum Propositionibus delatis conferrent, & ad Episcopum Parisiensem ac Inquisitorem referrent.

1414. A die 19 Januarii ad diem 7 Febr. Deputati convenientes, à die 19 Jannuarii ad diem 7 Februarii, schedulam Propositionum ex libro Joannis Parvi excerptarum, & cum delatis collatarum confecerunt. Eadem die 7 Februarii, ad Magistros ea transmissa est.

12. Febr. Deliberatio Doctorum circà Propositiones Joannis Parvi incepit die 12 Februarii. Quinquaginta quinque Magistri sententiam dixerunt: ex iis duodecim tantùm supersedendum esse à Judicio censuerunt, aut rem ad Curiam Romanam remittendam; cæteri Judicium ferendum.

23. Febr. Die 23 Februarii, convenerunt Judices duo, Episcopus, & Inquisitor, cum Prælatis, Episcopis, Abbatibus, Doctoribus, & Baccalariis: habita Oratio. Lecta deindè Acta judiciaria in hoc negotio confecta, ac lata Sententia, nomine Gerardi Episcopi Parisiensis, & Joannis Poleti Ordinis Fratrum Prædicatorum Inquisitoris generalis, continens censuram novem Assertionum Joannis Parvi, & damnationem ejus libri.

25. Febr. Die 25. ejusdem Mensis, crematus est hic Liber in atrio Ecclesiæ Parisiensis.

6. Martii. Litteræ Regiæ publicantur adversùs Librum Joannis Parvi.

16. Martii. Mandatum Regis emittitur, quô cavetur, ut publicetur condemnatio Joannis Parvi, de Justificatione Ducis Burgundiæ.

Burgundiæ Dux ab hac Sententia Episcopi Parisiensis & Inquisitoris appellat ad Sedem Apostolicam.

23. Martii. Causa committitur in Romanâ Curiâ Cardinalibus de Ursinis, Florentio & Aquileïensi.

Mandat Rex suis Legatis ad Concilium Constantiense, ne nomine Majestatis suæ confirmationem damnationis Propositionum Joannis Parvi in Concilio urgeant: sed si quæstio illa in Concilio moveatur, ut suo proprio nomine agant.

19. Nov. Litteræ Regiæ ad Universitatem, ut Legatos mittat ad Concilium Constantiense, qui damnationis Propositionum Joannis Parvi confirmationem petant.

4. Decemb. Coram Rege, Dominis & Prœlatis, in Aula S. Pauli Joannes Gersonius Orationem habet adversùs doctrinam Joannis Parvi.

27. Decemb. Litteræ Regis Patentes adhortatoriæ ad eam fugiendam datæ 27 Decembris.

1415. Res defertur ad Concilium Constantiense.

26. Maij. Martinus Porreus Episcopus Atrebatensis, & Petrus Cauchon Licentiatus in Decretis, Legati Ducis Burgundiæ, Litteras illius datas 15 die Maii, Concilio Constantiensi offerunt, ne in Concilio de damnatione doctrinæ Joannis Parvi agatur: è contra Gerson Regis Franciæ & Universitatis Parisiensis Legatus, ejusque Collega Petrus de Versaliis, instant nomine privato, ut Judicium ea de re à Concilio feratur, promittentes ei se futuros obsequentes. 1415.

4. Junij. Recitantur in Concilio Litteræ Joannis Ducis Burgundiæ. Purgat sese à querelis Ducis Bavariæ, qui ipsum incusabat; quòd scripsisset ad Sigismundum, quòd occidendus esset insidiis ejusdem Ducis.

Mense Junio. Joannes Gersonius defert ad Concilium Propositiones Joannis Parvi. Episcopus Atrebatensis quærit utrùm nomine proprio, an nomine Regis. Fatetur Gerson se id facere nomine proprio, & protestatur de personis se nihil dicturum. Instat Atrebatensis, ut secundùm Mandata Regis & Ducis Burgundiæ, altum sit eâ de re silentium.

Post deliberationem quatuor Nationum, annuente Sigismundo Rege Romanorum, constituuntur Judices in hac materia.

15. Junij. Incipiunt Judices ea de re cognoscere die 15 Junii.

25. Junij. Instruitur Causa.

Recusatur ab Atrebatensi Cameracensis Cardinalis.

20. Aug. Instant Gerson, aliique ut Judicium acceleretur.

A Mense Junio, ad finem anni. Multa hinc inde Scripta Commissariis exhibentur per reliquum annum.

Episcopus Atrebatensis hoc solum in se suscipit, Assertiones non esse Judicio Fidei reprobandas.

Initio Octobris, Promotor à Judicibus nominatur, cùm Gersonius in Judicio tanquam pars stare renuisset.

Sententia Cardinalis Cameracensis circà Propositiones Joannis Parvi, cum Responsione Atrebatensis Episcopi.

Variæ Schedulæ exhibitæ, continentes varia judicia de Propositionibus Joannis Parvi.

8. Novemb. Schedula data Doctoribus & Baccalariis qui aderant.

1416. 9. Jan. Certos facit per Epistolam Commissarios Fidei Carolus VI, Causam Joannis Parvi suam esse.

10. Jan. Carolus VI jubet Procuratori suo in Curiâ Romanâ, ut intermissam prosecutionem de damnatione Propositionis Joannis Parvi resumat.

15. Jan. Interim die 15 Januarii, tres Cardinales Deputati à Pontifice ad hanc Causam judicandam, ad instantiam Joannis de Monte-justino Procuratoris Ducis Burgundiæ, in absentiâ Episcopi Parisiensis & Inquisitoris, præsente eorum Procuratore Joanne Martineti, sed Jurisdictionem illorum Commissariorum non agnoscente, Sententia tanquam in contumaces lata est, quâ Judicium per eos latum irritatur.

6. Febr. Scribit Universitas Parisiensis ad Concilium Constantiense, de damnatione Assertionum Joannis Parvi.

8. Febr. Die 8 ejusdem Mensis, Constantiæ, Cardinalis Cameracensis exhibet schedulam Judicii à Concilio ferendi circà Assertiones Joannis Parvi.

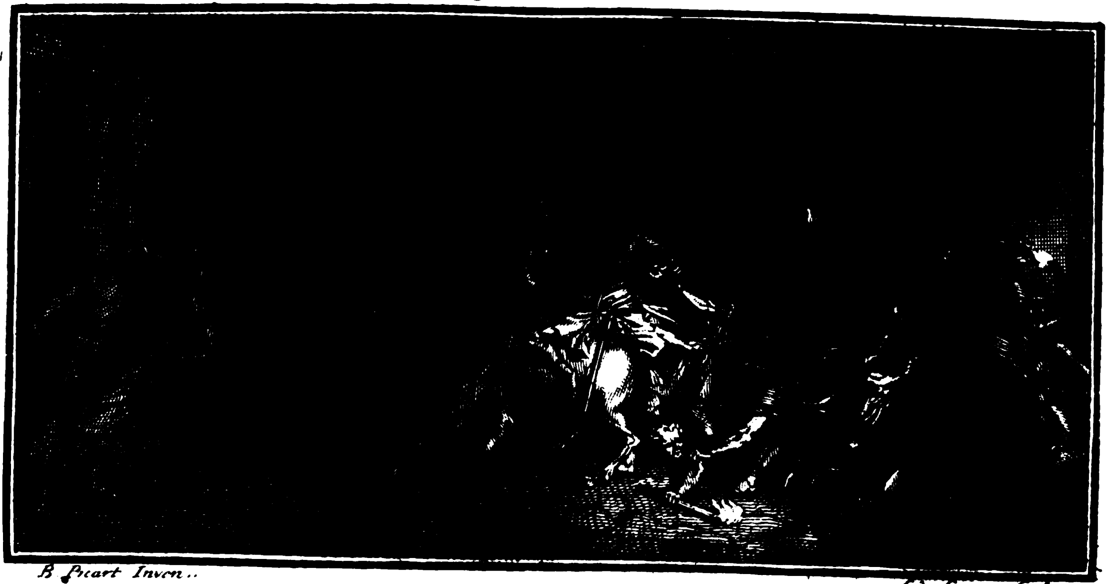
18. Febr. Petunt Procuratores Ducis Burgundiæ, ut sententiæ Magistrorum, qui consulti fuerant in hac Causa, Nationibus tradantur.

Eadem die, Guillelmus Monnardi Caroli VI Regis Orator, & Simon de Teramo ejus Advocatus, interveniunt in hac Causa nomine Christianissimi Regis, petuntque ad ejus prosecutionem admitti, & Cardinalem Cameracensem aliis Judicibus adjungi; recusatis Cardinalibus de Ursinis, Aquileïensi, necnon Abbate Clarevallensi & M. Ursino Taillenande.

Con-

1416. Contrà hanc schedulam datæ exceptiones die
21. Febr. 21. Februarii.
Carolus VI Procuratores instituit ad hanc Causam in Concilio prosequendam, Rememsem & Turonensem Archiepiscopos; & Joannem de Gersone, Jordanum Morini, Guillelmum Pulchrinepotis, & Petrum Versailles, Magistros in Theologia; Guillelmum Monnardum Licentiatum in Legibus, Joannem Campani Licentiatum in Decretis, & Simonem de Grandis Procuratorem in Curiâ Romana.
23. Martii. Oratores Ducis Burgundiæ obstant in Natione Gallicana, ne nomine Regis Franciæ hæc Causa suscipiatur.
11. April. Joannes Gersonius in publicâ Congregatione, nomine Regis defert Propositiones Joannis Parvi, & damnationem earum postulat.
Eadem die publicantur Vota 87 Magistrorum, quorum 20 prò parte affirmativa, eas scilicet Judicio Fidei improbandas; cæteri pro negativa.
16. April. Appellant Oratores Regis à Votorum publicatione.
Procuratores Regii, ac inprimis Joannes Morini, in Natione Gallicana negotium urgent, & queruntur de Judicibus Fidei.
Admittuntur à Judicibus Fidei ad hanc Cau-
21. April. sam agendam Oratores Regii. Ab hoc Decreto appellant Procuratores Ducis Burgundiæ die 21 Aprilis.
Longam Orationem habet in Concilio Joan-
8. Maii. nes Gersonius, quâ totum negotium Joannis Parvi complectitur, & simul plura exhibet Scripta.
9. Maii. Legitur in Congregatione generali Epistola Universitatis, data 21 Martii.
10. Maii. Eadem Universitas, die 10 Maii Procuratores nominat, qui suo nomine urgeant damnationem Assertionum Joannis Parvi.
11. Maii. Lecta in Concilio Cardinalium Epistola Sigismundi Imperatoris, quâ Judicium Commissariorum, circà negotium Joannis Parvi irritari postulat: Et alia ad Cardinales, regi-
13. Maii. strata, data Parisiis die 6. Aprilis, quæ rem vehementer urget.
15. Maii. Respondent Regi Romanorum tres Cardinales, se Sententiam tulisse de consilio peritorum in utroque Jure, atque ita judicasse.
1. Quia Causa hæc, utpote Fidei, reservata erat Summo Pontifici, nec pertinebat ad Episcopum Parisiensem de ea cognoscere.
2. Quòd ab ipso non fuerint citati, quorum intererat.
3. Quià nemo comparuerat coram ipsis ex parte Episcopi & Inquisitoris. 1416.
4. Quia cùm appellaverint ab hac Sententia, debent expectare finale Judicium Concilii, cui se suamque Sententiam subjiciant.
Declarant tres Cardinales, qui Judices fuerant deputati à Sede Apostolica, se per suam 26. Junii.
Sententiam non approbasse Propositiones novem Joannis Parvi; nec de veritate, aut falsitate earum judicasse, & illæsum manere ea de re Judicium; sed visum esse iis, Judicium Parisiensis Episcopi & Inquisitoris irritum, quia ad ipsos non pertinebat de negotio Fidei judicare.
Deputati in materia Fidei totum hoc nego- Mense Julio.
tium remittunt ad Synodum generalem.
Appellat Dux Burgundiæ à Judicibus.
Cardinali Veronensi committitur istius Cau- Mense Augusto.
sæ inquisitio.
Senatûs Parisiensis Decretum adversùs Propositiones Joannis Parvi.
Appellat Procurator Regis ab iis quæ facta 17. Octob.
fuerant à Judicibus in negotio Fidei, ad Concilium generale.
Rejicitur ejus Appellatio. 20. Octob.
Protestatio Oratorum Regis. 5. Nov.
Alia Protestatio Cardinalis Cameracensis. 7. Nov.
Censura Facultatis Decretorum Parisiensis 11. Nov.
adversùs Propositiones Joannis Parvi.
Oratio Joannis Gersonii adversùs Doctrinam 1417.
Joannis Parvi, incipiens *Nuptiæ factæ sunt* &c. 17. Janu.
Per Archiepiscopum Gnesnensem Parisiis al- 27. Jann.
latus est Liber Joannis Falkenberg. Approbabat is sententiam Joannis Parvi, & jam tres excuserat Constantiæ libellos in ejus gratiam.
Joannes Falkenberg ob Librum hunc in carcerem est conjectus. 8. 9. & 10. Febr.
Congregatæ hoc tempore frequenter Natio- 11. 12. & 13.
nes & Cardinales Librum Falkenbergii examinantes, ut perniciosissimum damnarunt.
Galli & Poloni de Censura Joannis Parvi de- 1418.
lata conqueruntur & protestantur. Hanc Pro- 21. Febr.
testationem habet Joannes Gerson in Dialogo.
In ultima Sessione Concilii, Poloni petierunt 22. Aprilis.
iterùm damnationem Libri Joannis Falkenberg.
Gerson quoque damnationem Propositionum Joannis Parvi urget, & scriptis protestatur.
Poloni cùm eis non satisfieret, ad Concilium generale proximè futurum provocant.
Joannes Gerson, & Notarii Concilii in Cau- 21. Febr.
sis Fidei arbitros nominant, qui de debitis horum salaris statuant.
Solvit Gerson 125 Florenos auri Notariis, 16. Maii.
pro expensis & salaris in hoc negotio.

JOAN.

JOANNIS GERSONII

Doctoris & Cancellarii Parisiensis

OPERUM

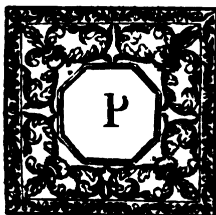
TOMUS V.

PARS PRIMA.

Continens narrationem cœdis Ducis Aurelianensis, & eorum quæ insecuta sunt; nec non Librum Joannis Parvi.

TABLE GENEALOGIQUE

De la Maison de Bourgongne, issuë du Roy Jean: & de la Maison d'Orleans, issuë du Roy Charles cinquiesme, cy apposée, pour servir a la lecture de ce Livre.

HILIPPES DE VALOIS Roy de France, epousa 1. JEANNE DE BOURGONGNE, 2. BLANCHE DE NAVARRE: il eut

JEAN dit LE BON, Roy de France, qui eut deux femmes, 1. BONNE DE LUXEMBOURG, 2. JEANNE DE BOULONGNE: Mourut l'An 1364. eut entre autres enfans,

CHARLES V. dit le Sage, Roy de France, epousa JEANNE DE BOURBON: mourut l'An 1380. eut entre autres enfans,

A

PHILIPPES Duc de Bourgongne, Comte de Flandres & d'Artois, epousa MARGUERITE DE FLANDRES: mort 1404.

CHARLES VI. Roy de France, qui eut ISABELLE DE BAVIERES, & mourut l'An 1422.

LOUIS Duc d'Orleans, Comte de Valois, & d'Angoulesme, qui eut VALENTINE DE MILAN. Il fut tué par le DUC DE BOURGONGNE, l'An 1407.

JEAN, Duc de Bourgongne, Comte de Flandres & d'Artois, dit SANS PEUR, epousa MARGUERITE DE BAVIERES, & mourut l'An 1419.

CHARLES VII. Roy de France, epousa MARIE D'ANJOU, & mourut l'An 1461.

CHARLES Duc d'Orleans, & Comte de Valois, eut 1. ISABELLE DE FRANCE, 2. BONNE D'ARMAGNAC, & 3. MARIE DE CLEVES. Il mourut l'An 1465.

PHILIPPES, Duc de Bourgongne, dit LE BON, epousa 1. MICHELLE DE FRANCE, 2. BONNE D'ARTOIS, 3. ISABELLE DE PORTUGAL. Il mourut l'An 1467.

LOUIS XI. Roy de France, eut 1. MARGUERITE D'ESCOSSE, 2. CHARLOTTE DE SAVOYE. Il mourut l'An 1483.

LOUIS Duc d'Orleans, & depuis Roy de France, XII. du nom, qui mourut l'An 1515.

CHARLES dernier DUC DE BOURGONGNE, qui fut tué à Nancy, l'An 1477.

Comme Loüis Duc d'Orleans, seul Frere du Roy Charles sixiesme, fut tué dans la Ville de Paris, par le Duc Jean de Bourgongne, proche la porte Barbette; le Mecredy XXIII. *Novembre, jour de Saint Clement, l'An* 1407. *à sept heures du soir.*

Extraict du premier volume des Croniques d'Enguerrant de Monstrelet. Chap. XXXVI.

1407. XXIII. Nov. EN ces propres jours, advint en la Ville de Paris la plus douloureuse & piteuse adventure que de long temps paravant fut advenuë au tres Chrétien Royaume de France, pour la mort d'un seul homme, c'est à sçavoir pour la mort du Duc d'Orleans, seul Frere germain du Roy de France, Charles le bien aimé, sixiesme de ce nom: le quel Duc, étant en la susdite Ville de Paris, fut par un Mercredy, jour de saint Clement Pape, moult griefvement meurtry & mis à mort piteusement, environ sept heures apres disner; & fut cet homicide fait & perpetré par environ dix huit hommes, lesquels étoient logés en un Hostel, où êtoit lors pour enseigne, l'Image de nostre Dame, auprès la porte Barbette; & là, comme depuis il fut sceu veritablement, avoient été par plusieurs jours sur intention d'accomplir ce qu'ils avoient entrepris. Et quand ce vint à ce même Mecredy, comme dit est, envoyerent un nommé Scaz de Courtecheuse, qui étoit valet de Chambre du Roy, & leurs complices, devers le dit Duc d'Orleans qui étoit allé voir la Reine de France, en son Hostel qu'elle avoit n'agueres achetté de Montagu grand Maistre d'Hostel du Roy, & sied iceluy au pied de la ditte porte Barbette, & là gisoit un enfant qui étoit trepassé jeune, & n'avoit point encore accompli les jours de sa purification. Lequel Scaz, venu devers iceluy Duc, luy dit de par le Roy, pour le decevoir: Monseigneur, le Roy vous mande que sans delay veniés devers luy, & qu'il a à parler à vous hastivement, & pour chose qui grandement touche à luy & à vous. Lequel Duc, oüy le Commandement du Roy, iceluy voulant accomplir, combien que le Roy rien n'en sçavoit, tantôt & incontinent monta dessus de sa mule, & en sa compagnie deux Escuïers sur un cheval, & quatre, ou cinq valets de pied, devant & derriere, portant torches; & ses gens qui le devoient suivre, point ne se hastoient: & aussy etoit allé à privée mesgnie nonobstant que pour ce jour avoit dedans la Ville de Paris de sa retenuë, & à ses depens, bien six cent Chevalliers, & Escuïers. Et quand il vint assez près d'icelle porte Barbette, les dix huit hommes dessus dits, qui etoient armés à couvert l'attendoient, & s'etoient mis couvertement auprès d'une maison, & faisoit assez brun pour cette nuit: & lors incontinent, meus de hardie & outrageuse volonté, saillirent tous ensemble à l'encontre de luy, & y en eut un qui l'escria, à la mort, & le ferit d'une hache, tellement qu'il luy coupa un poing tout jus. Et à donc le dit Duc, voyant cette cruelle entreprise ainsy être faite contre, s'escria assez haut, en disant: Je suis le Duc d'Orleans: & aucuns d'iceux en frappant sur luy, dirent; c'est ce que nous demandons. Entre lesquelles paroles la plus grande partie recouvrerent, & presentement par force & abondance de coups, fut abbatu jus de sa mule, & sa teste toute escartellée, par telle maniere que la cervelle issit dessus la chaussée. En outre, le retournerent, & renverserent, & si tres terriblement le machacterent, qu'il fut presentement mort tres piteusement. Et avec luy fut tué un jeune Escuïer, qui autrefois auoit esté son Page: & quand il vit son Maistre abbattu, il se coucha sur luy pour le garder, mais rien n'y fit. Et le cheval qui devant le Duc alloit, à tous les deux Escuïers, quand il sentit iceux facteurs armés d'empres luy, il commença à ronfler; & quand il les eut passés se mit à courre, & fut grand espace que ceux qui etoient sus, ne le purent retenir; & quand il fut arresté, ils virent la ditte mule de leur Seigneur, qui toute seule couroit apres eux: si guiderent qu'il fut cheu jus, & pour ce la reprirent par le frein, pour la ramener au dit Duc. Mais quand ils vinrent près de ceux qui l'avoient tué, furent menacés disant, s'ils ne s'en alloient, qu'en tel point seroient mis à mort. Hastivement s'en allerent à l'Hostel de la Reine, en criant, *Le meurtre*. Et ceux qui avoient occis le dit Duc, à haute voix commencerent à crier, *Le feu*. Et avoient leur fait par telle maniere ordonné en leur Hostel, que l'un d'eux, en tant que les autres faisoient l'homicide dessus dit, bouta le feu dedans iceluy, & puis, les uns à cheval, les autres à pied, hastivement s'en allerent où ils purent le mieux, & jettant après eux chausses-trapes de fer, à fin qu'on ne les peust suivre, n'y aller apres eux. Et comme renommée fut, aucuns d'iceux allerent en l'Hostel d'Artois, par derriere, à leur Maistre Jean de Bourgongne, qui cet œuvre leur avoit fait faire, & commandé, comme depuis publiquement il confessa, & ce qu'ils avoient fait luy raconterent, & apres tres hastivement mirent leur corps en sauveté. Et de ce cruel homicide fut le principal conducteur, un nommé Rollet d'Auctonville, de nation Normande, auquel paravant le dit Duc d'Orleans avoit osté l'Office des Generaux, du quel le Roy l'avoit pourveu, à la priere & requeste du Duc, Philippes de Bourgongne deffunt; & pour ce deplaisir avisa le dit Rollet maniere comment il se pourroit venger d'iceluy Duc d'Orleans. Les autres complices furent, Guillaume Courteheuse, & Saz Courteheuse devant nomme, nez de la Comté de Ghines, Jean de la Motte, & plusieurs autres, jusques au nombre dessus dit. En apres, environ demie heure, ceux de la famille du dit Duc d'Orleans, quand ils oüirent nouvelles de la mort & occision de leur Seigneur, tant piteuse, si fort pleuroient, & griefvement au cœur courroucés, tant les Nobles, comme non Nobles, accoururent à luy, & là le trouverent mort sur les carreaux, au quel lieu il y eut grandes lamentations, & regrets des Chevaliers & Escuïers de son Hostel, & generalement de tous les serviteurs, quand ils virent son corps si terriblement deplayé: & lors, comme dit est, en tres grande tristesse & gemissemens le leverent, & en l'Hostel de Rieux Marechal de France, qui près de là étoit, le porterent en brief; & suivant iceluy corps, couvert de blanc linceul, fut porté en l'Eglise des Guillemins assez honorablement: & étoit icelle Eglise la plus prochaine du lieu, où il avoit esté mort. Et tantot apres, le Roy de Sicile, lors etant à Paris, & plusieurs autres Princes, Chevalliers, & Escuïers, oyant la nouvelle de si cruelle mort, que du seul Frere germain du Roy de France, en telle maniere perpetrée, à Paris en grands pleurs, en la ditte Eglise, si le vinrent voir, & le corps mis en un cercueil de plomb, toute nuit les Religieux de la ditte Eglise si veillerent en disant Vigiles, & Psautiers, avec les quels demeurerent ceux de sa famille: & le lendemain tres mátin, fut trouvée par

par ses gens, la main, laquelle luy avoit été coupée, sur les carreaux, & une partie de sa cervelle, laquelle fut recueillie, & mise au cercueil avec le corps: & tot après, tous les Princes etant au dit lieu de Paris, reservé le Roy & ses enfans, c'est à sçavoir.

Le Roy Loüis.
Le Duc de Berry.
Le Duc de Bourgongne.
Le Duc de Bourbon.
Le Marquis du Pont.
Le Comte de Nevers.
Le Comte de Clermont.
Le Comte de Vandosme.
Le Comte Saint Paul.
Le Comte Dampmartin.
Le Connetable, avec plusieurs autres,

les quels etoient là assemblés, tant gens d'Eglise, comme Nobles, avec tres grande multitude de peuple de Paris, si vinrent tous ensemble à la ditte Eglise des Guillemins, & là les principaux de la famille du dit Duc d'Orleans prirent son corps avec le cercueil, & le mirent hors, & avec grand nombre de torches allumées, les quelles portoient les Escuiers du deffunt; & à chacun lez du corps, etoient, par ordre faisant grands pleurs & gemissemens, c'est à sçavoir le Roy Loüis, le Duc de Berry, le Duc de Bourgongne, le Duc de Bourbon, chacun d'eux tenant la main au drap qui étoit dessus le cercueil; & apres eux étoient, par ordonnance, chacun selon son état, les Princes, le Clergé, les Barons, tous recommandans son ame à Dieu nostre Createur: & le porterent, en icelle maniere, jusques à l'Eglise des Celestins. Et là, après son Service fait tres solemnellement, fut enterré tres honorablement en une Chapelle tres-excellente, la quelle il avoit fait faire & fonder. Et après iceluy Service fait, & accompli, les Princes dessus dits, & tous les autres, se retrahirent, chacun en leurs Hostels.

Comme le Duc de Bourgongne declara au Roy de Sicile, & au Duc de Berry, que c'étoit luy qui avoit fait tuer le Duc d'Orleans.

Extraict du premier Livre, ou Volume des Croniques de Monstrelet, Chap. XXXVI.

1407. XXIV. XXV. & XXVI. Nov. APres que le Service de mort du Duc d'Orleans fut fait & accompli dans l'Eglise des Celestins, les Princes se retrahirent, chacun en leurs Hostels, si étoient en grand soupçon de sçavoir la verité du dit homicide: & de prime face, fut aucunnement soupçonné que Messire Aubert de Canny ne fut coupable, pour la grande haine qu'il avoit au dit Duc, à cause que audit Messire Aubert avoit sa femme soustraite & emmenée avec luy, & tant avoit tenuë icelle Dame en sa compagnie, qu'il en avoit un fils; du quel, & de son gouvernement sera fait mention cy-apres. Mais en assez brief temps en suivant, on sçeut la verité du dit homicide, & que le dit Sieur de Canny n'en etoit en rien coupable.

En ce même jour, Isabelle Reine de France, quand elle sçeut les nouvelles du dit meurtre & homicide fait si près de son Hostel, receut si grande fureur * & hideur, que nonobstant qu'elle ne fut encore purifiée, neanmoins se fit mettre sur une litiere, par son frere Louis de Bavieres, & autres de ses gens, & en son Hostel de Saint Paul se fit porter, en la chambre proche de la chambre du Roy, & pour plus grande sureté, se logea: & même, la nuit que le meurtre fut perpetré, il y eut plusieurs Nobles qui s'armerent, comme le Comte de Saint Paul, & plusieurs autres, lesquels se retrahirent en l'Hostel du Roy leur Souverain Seigneur, non sçachant quelle chose d'icelle besoigne s'en pourroit ensuivir.

En-après le corps du dit Duc d'Orleans mis en terre, s'assemblerent tous les Princes, en l'Hostel du Roy Loüis, avec le Conseil Royal: & là fut A mandé le Prevost de Paris, & autres gens de Justice, aux quels fut commandé par les dits Seigneurs, qu'ils fissent bonne diligence, d'enquerir si par nulle voye on pourroit appercevoir qui avoit été l'auteur, ne les complices de faire cette besogne, & avec ce, fut ordonné que toutes les portes de Paris, reservé une, ou deux, fussent fermées, & que icelles deux fussent bien gardées, pour sçavoir qui en issiroit.

Les dits Seigneurs, & le Conseil Royal se retrahirent tout confus, & en grande tristesse en leurs Hostels. Et le lendemain, qui fut le Vendredy, vingt cinquiesme du dit Mois de Novembre, se rassembla le dit Conseil, à l'Hôtel du Roy de France, à Saint Paul. Avec lui etoient le Roy Loüis, le Duc de Berry, de Bourgongne, & de Bourbon, & moult d'autres grands Seigneurs, avec le dit Conseil Royal. Et tantot après vint le Prevost de B Paris, auquel le Duc de Berry demanda quelle diligence il avoit fait, sur l'occision faite dessus si grand Seigneur, comme le seul Frere du Roy; le quel repondit qu'il avoit fait la plus grande diligence qu'il avoit pû, mais encore n'en pouvoit sçavoir la verité, disant au Roy, & à tous les Seigneurs, que si le laissoit entrer en tous les Hostels des serviteurs du Roy, & aussy des autres Princes, par aventure, comme il croit, trouveroit-il la verité des acteurs, ou des complices. Et le Roy Loüis, le Duc de Berry, & le Duc de Bourbon luy donnerent congé, & licence d'entrer par tout, où bon luy sembleroit. Et à donc, le Duc Jean de Bourgongne, oyant la licence qui fut octroyée par iceux Seigneurs, au Prevost de Paris, eût doutance & tremeur: & pour ce attrait à part le Roy Loüis, & le Duc de Berry son Oncle, & en brief leur confessa, & dit que par l'introduction de l'ennemy, si avoit fait faire cet homicide, par Rollet d'Au-C tonville, & ses complices. Les quels Seigneurs, oyans cette confession, eurent si grande admiration, & tristesse au cœur, qu'à peine luy peurent donner reponse; & ce qu'ils luy en donnerent, ce fut en tres grandement reprouvant la condition, & maniere du tres cruel homicide, ainsi par luy perpetré, en la personne de son propre Cousin germain. Et après qu'ils eurent ouy la connoissance du dit Duc de Bourgongne, retournerent devers le Conseil, & ne declarerent pas presentement ce qui leur avoit esté dit; & brief en suivant, le dit Conseil finé, chacun en son Hostel s'en retournerent.

Le lendemain, qui fut le Samedy environ dix heures devant None, furent les Seigneurs dessus dits assembléz en l'Hostel de Nesle, où estoit logé le Duc de Berry, pour tenir le Conseil Royal; au D quel lieu, pour étre à iceluy Conseil vint le Duc de Bourgongne, ainsy qu'il avoit acceoutumé, le Comte Valleran de Saint Paul en sa compagnie. Mais quand il vint à entrer dedans, son Oncle le Duc de Berry luy dit: „ Beau Nepveu, n'entrez pas au „ Conseil pour cette fois, il ne plaist mie bien à „ aucuns qu'y soyez: „ & sur ce, le Duc de Berry rentra dedans, & fit tenir huys fermés, ainsi qu'il avoit eté ordonné par le Grand Conseil. Et alors le Duc Jean de Bourgongne tout confus, & en doute, demanda au Comte Valleran de Saint Paul:

* *fortè* fraieur.

„ Beau Cousin, qu'avons nous à faire sur ce que „ voyez? Et Le Comte luy repondit: „ Monseigneur, vous avez à vous retraire en votre „ Hostel, puisqu'il ne plaist à nos Seigneurs que „ soyez au Conseil avec eux. „ Et le dit Duc luy dit, en telle maniere: „ Beau Cousin retour„ nez avec Nous, pour Nous accompagner. „ Et le Comte Valleran luy fit reponse en la ma- A
niere qui s'ensuit: „ Monseigneur, pardonnés „ moy, j'iray vers nos Seigneurs au Conseil, qui „ m'ont mandé. „ Et aprés ces paroles, le dit Duc de Bourgongne, en grande doutance, s'en retourna en son Hostel d'Artois, afin qu'il ne fut ne arresté, ny pris: sans delay, monta à cheval, six de ses hommes étant seulement en sa compagnie, & par la porte de Saint Denys se partit, & tres hastivement chevaucha, en prenant aucuns chevaux nouveaux, sans s'arréter à nulle place, jusque à son Chatel de Bapaulme: & quand il y eut un petit dormy, s'en alla, sans delay, à l'Isle en Flandres, & ses gens qu'il avoit laissé au dit lieu de Paris, au plustot qu'ils purent, ayant tres grande honte d'être arrestés & pris, le suivirent, & pareillement Rollet d'Autonville & ses complices, leurs vestemens changés, & deguisés, se partirent de Paris, par divers lieux, & tous ensemble, s'en allerent B
loger dans le Chatel de Lens en Artois, par l'ordonnance de Jean Duc de Bourgongne leur Seigneur & Maistre. Ainsy, & par telle maniere se departit iceluy Duc, aprés la mort du dit Duc d'Orleans, de la ville de Paris, en petite compagnie: & laissa en icelle ville la Seigneurie de France en grande tristesse & deplaisance. Toutefois ceux de l'Hostel du dit Duc d'Orleans mort, quand ils oüirent le departement secret du dit Duc de Bourgongne, s'armerent jusques au nombre de six vingt hommes d'armes, desquels etoit l'un des principaux, Messire Clugnet de Brabant, & eux montés à cheval issirent de Paris, pour suivir le dit Duc de Bourgongne, à intention de le mettre à mort s'ils l'eussent pû atteindre: mais à ce faire leur fut par le Roy deffendu, & pour icelle cause, s'en retournerent grandement courroucez en leurs Hostels. Si fut alors par toute la ville denoncé, & C
tout commun, que le dit Duc de Bourgongne avoit fait faire le dit homicide. Et adonc le peuple de la ville de Paris, qui n'etoit pas bien content du dit Duc d'Orleans, pource qu'ils entendoient que par son moyen les tailles, & tous les autres subsides s'entretenoient, commencerent à dire l'un à l'autre, en secret: *le Baston Nantilleux est plané*. Cette douloureuse mort fut l'Année du grand hyver, l'an 1407. & dura la gelée soixante & six jours en un tenant tres terrible, & tant qu'au desgeler, le Neuf-pont de Paris fut abbattu en Seine, & moult firent icelles eaües & gelées de grands dommages, en plusieurs & diverses contrées.

Narré particulier de ce qui se passa, & fut dit au Conseil, par le Docteur Jean Petit; lorsqu'il y fut oüy & receu à dire, & proposer les Justifications du Duc de Bourgongne, sur le sujet de la mort du Duc d'Orleans. D

Extraict du premier volume des Chronique d'Enguerrant de Monstrelet, Chap. XXXIX.

1408. VIII. Martii. LE Duc de Bourgongne ayant jugé à propos de se retirer de France, aprés l'adveu qu'il avoit fait de l'homicide du Duc d'Orleans; au sortir de Paris, s'en alla à l'Isles en Flandres, où il fit assembler tous les Nobles & Clercs de son Conseil, pour avoir avis sur le fait de la mort du Duc.

De-là, il alla à Gand, où il manda tous les trois Estats de Flandres, & leur fit remontrer par Maistre Jean de Saneson, comme, & pourquoy il avoit fait tuer le Duc, & leur demanda assistance, qui luy fut promise par eux, comme aussy par ceux de Doüay, & d'Artois.

En suitte de là il se trouva à la conference d'Amiens, avec Loüis Roy de Sicile, & le Duc de Berry, pour y traitter quelque accommodement: & là assisté de Maistre Jean Petit, & deux autres Docteurs en Theologie, soutint que chose licite étoit ce qu'il avoit fait au Duc d'Orleans, & que s'il ne l'eut fait, tres grandement il eut peché, & en devoit être remuneré; & fut ainsy la Conference finie & rompuë sans fruit; seulement il luy fut fait deffenses de par le Roy, de venir à Paris, s'il n'y étoit mandé par sa Majesté.

Cette affaire fit diverses impressions dans l'esprit des François, selon la diversité des affections que chacun avoit, ou à la Maison d'Orleans, ou à la Maison de Bourgongne; les Parisiens favorisans fort le Bourguignon, par la haine qu'ils sembloient porter au Duc d'Orleans, à cause de la creance qu'on avoit de luy, qu'il etoit cause des tailles & subsides que l'on imposoit sur le peuple.

Quoy qu'il en soit, le Duc de Bourgongne, nonobstant les deffences qui luy avoient eté faites, vint à Paris, bien accompagné; à l'entrée de la quelle fut demené grande joye par les Parisiens, & mémement les petits enfans, en plusieurs carrefours, à haute voix crioient, *Noël*, & alla loger à l'Hostel d'Artois.

Depuis ayant demandé audiance au Roy, pour etre oüy en ses faits justificatifs, jour luy fut assigné, au huitiéme de Mars de la méme Année 1407. au quel jour, en l'Hostel de St. Paul, present en etat Royal le Duc de Guienne, Dauphin de Viennois, Fils aisné du Roy; le Roy de Sicile; le Cardinal de Bar; les Ducs de Berry, de Bretagne, & de Loraine, avec quantité de Noblesse, le Recteur de l'Université, & nombre de Docteurs, & Bourgeois.

Jean Petit, pour luy, dit & remontra les obligations, que le Bourguignon avoit au Roy, de proche parent, de vassal, de sujet, qu'il etoit Baron, Comte, Duc, Pair & Doyen des Pairs, & allié par deux Mariages avec sa Majesté; & que pour ce, il etoit obligé de l'aimer, servir, obeir, & le deffendre de ses ennemis; qu'il en avoit receu le commandement de son Pere, avec sa benediction, lors de son deceds, & qu'aussy seroit bien faché de desobeïr, & deplaire en quoy que ce fut à sa Majesté, & que ce qu'il avoit entrepris contre le Frere du Roy, ç'avoit été pour le tres-grand bien de la Personne du Roy & de ses enfans, & de tout le Royaume.

Puis, avec une multiplicité de langage, dit que convoitise & avarice etoit la racine de tous les maux. Les crimes de leze Majesté, divine & humaine, etoient les plus grands; que le crime de leze Majesté divine etoit double, & party en premier, & second chef: que le premier chef etoit, lorsque l'on fait injure à Dieu, comme font les heretiques & idolatres; que le second chef est, lorsque l'on fait injure à l'Eglise son Epouse, comme font les schismatiques.

Item, que le crime de leze Majesté humaine etoit aussy party & divisé en quatre chefs.

Que le premier chef etoit, quand le crime est

est directement fait contre la personne du Roy.

Le second, quand il est directement fait contre la personne de la Reyne.

Le troisiéme, quand il est directement fait contre la personne de ses enfans.

Le quatriéme, quand il est directemens fait contre le bien de la chose publique.

Que ces crimes etoient si horribles & si abominables, qu'ils ne perissoient point par la mort, comme les autres, & qu'un homme pouvoit estre accusé & jugé après son deceds; & s'il étoit convaincu, il devoit estre desenterré, & ses os mis dans un sacq, apportés à la Justice, & ars en un feu.

Et outre ce, en fait de crime de leze-Majesté humaine, que tous les biens meubles & immeubles du coupable devoient estre confisqués, & acquis au Prince, & ses enfans declarés inhabiles à toute succession, & que la convoitise etoit cause de tous ces maux. Ce qu'il prouva pour le regard du crime de leze-Majesté divine, par les exemples de Julien l'Apostat; du Moine Sergius compagnon de Mahomet; & du Prince Zambri, de la Tribu de Simeon; qui tous par convoitise, avoient ou apostasié, ou idolatré.

Et pour le regard du crime de leze-Majesté humaine, il verifia par le fait de Lucifer, & par les exemples d'Absalon, & d'Athalia Reyne de Jerusalem, dont celuyla fit party contre son Pere, & cette cy fit mourir ses enfans, pour tenir seule l'Etat & jouir de leur Domaine.

En-suitte, pour entrer en justification du Duc de Bourgogne, il fit huit Propositions veritables, ou pour mieux dire, il proposa huit verités.

La Premiere Verité.

QUe tout sujet & vassal, qui par convoitise, barat, sortilege & malengin, machine contre le salut corporel de son Roy, & Souverain Seigneur, pour luy tollir, & distraire sa tres noble Seigneurie, il peche si griefvement, & commet si horrible crime, comme crime de leze-Majesté Royalle au premier degré, & par consequent il est digne de double mort, premiere, & seconde.

La Seconde Verité.

JAçoit que au cas dessus dit, soit tout sujet & vassal digne de double mort, & qu'il commette si horrible mal qu'on ne le pourroit trop punir; toutefois est plùs à punir un Chevalier qu'un simple sujet, en ce cas; un Baron qu'un simple Chevallier; un Comte qu'un Baron; & un Duc qu'un Comte; le Cousin du Roy qu'un etranger; le Frere du Roy qu'un Cousin; & le Fils du Roy que le Frere.

La Troisiéme Verité.

AU cas dessus dit en la premiere verité, il est licite à chacun sujet, sans quelque Mandement, selon les Loix moralle, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire iceluy trahistre desloyal, & tyran; & non pas seulement licite, mais honnorable, & meritoire, mémement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.

La Quatrieme Verité.

IL est plus meritoir, honnorable, & licite, qu'iceluy tyran soit occis par un des parens du Roy, que par un estranger, qui ne seroit point du sang Royal, & par un Duc que par un Comte, & par un Comte que par un Baron, & par un Baron que par un simple Chevallier, & par un simple Chevallier que par un simple homme.

La Cinquieme Verité.

EN cas d'Alliances, sermens, promesses & de Confederations faites de Chevallier à autre, en A quelque maniere que ce soit, ou puisse estre, s'il advient que icelles tenir, & garder, tourne au prejudice de son Prince, & de ses enfans, ou de la chose publique, n'est tenu nul de les garder; ains les tenir & garder, en tel cas, seroit fait contre les Loix moralle, naturelle & divine.

La Sixiéme Verité.

AU cas dessus dit des dittes Alliances, s'il advient que les dittes Alliances, ou Confederations tournent au prejudice de l'un des promettans, ou concedans; de son epouse, ou de ses enfans, il n'est tenu en rien de les garder.

B

La Septiéme Verité.

IL est licite à un chacun sujet, honnorable, & meritable, occire le tyran, trahistre dessus nommé, & desloyal à son Roy, & Souverain Seigneur, par aguet, cautelle & epiément; & si est licite de taire, & dissimuler la sienne volonté d'ainsy faire.

La Huitieme Verité.

QUe tout sujet, ou vassal, qui penséement machinent contre la santé de leur Roy, & Souverain Seigneur, de le faire mourir en langueur, par convoitise d'avoir sa Couronne & Seigneurie, fait consacrer, ou (à plùs proprement parler) fait exercer espées, dagues, badelaires, ou coustes C aux, verges d'or, ou anneaux, & dedier au nom des diables, par necromance, faisant invocation de charactères, sorcelleries, charmes, superstitions, & malefices, & après les bouter, & ficher parmy le corps d'un homme mort, & dependu du gibet, & après les laisser en la bouche du dit mort, par l'espace de plusieurs jours, est grande abomination & horreur, pour parfaire les dits malefices, & avec ce porter sur soy un drapel cousu, ou lié de poil deshonneste, & plain de la poudre d'aucuns des os d'iceluy mort dependu; celuy, ou ceux qui le font, ne commettent point seulement crime de leze Majesté humaine au premier degré, mais sont trahistres à Dieu leur Createur, & à leur Roy; & comme idolatres corrompus, & faussaires de la Foy Catholique, sont dignes de double mort, c'est à-dire, premiere & seconde, mémement quand les dittes sorcelleries, ou superstitions, ou malefices fortissent leurs effets en la personne du Roy, par le moyen, & malle foy des dits machinans.

D Apres quoy, le méme Jean Petit proposa encore neuf corollaires, de méme nature & matiere, que les huit verités.

Enfin, descendant au fait particulier du Duc d'Orleans, il dit qu'il avoit esté tant embrasé de convoitise, & d'honneurs vains, & richesses mondaines, c'est à sçavoir d'obtenir pour soy, & sa generation, & de tollir, & soustraire pour soy, la tres noble, & tres haute Seigneurie de la Couronne de France du Roy nostre Sire; qu'il avoit machiné, & estudié par convoitise, barat, fortilege, & malengin, à detruire la personne du Roy

nostre Sire, de ses enfans, & generation, & encore qu'il avoit esté si epris de convoitise, tyrannie, & tentation de l'ennemy d'enfer, que comme tyran à son Roy & Souverain, il avoit commis crime de leze-Majestaté divine & humaine, en tous les chefs & degrés. Que pour le regard du crime de leze-Majesté divine, il en laissoit la connoissance & justice à Dieu. Mais quant au crime de leze-Majesté humaine, il soutint que le Duc d'Orleans y estoit tombé en tous les quatre chefs, & raporta de luy des choses si abominables, en fait de sortilege, & empoisonnemens, le chargea de crimes si etranges, & le taxa de si grandes perfidies, & machinations contre le Roy, la Reyne, les enfans de France, & l'Etat, qu'il ne s'en peut dire plus.

Si conclud, que le Duc de Bourgongne ne devoit en rien être blamé, ny repris du dit cas advenu en la personne du dit Duc d'Orleans criminel, comme il disoit, & que le Roy même n'en devoit pas estre mal content; qu'au contraire il devoit l'avoir agreable & authoriser, & encore le guerdonner en trois choses; en amour, en honneur, & en richesses, à l'exemple des remunerations qui furent faites à saint Michel & à Phinées: & pour ce, que sa Majesté devoit sa renommée & bonne loyauté faire prononcer par tout le Royaume, & hors du Royaume faire publier, par Lettres Patentes, par maniere d'Epistre, ou autrement. Iceluy Dieu veüille qu'ainsy soit-il fait.

Ce fut là, & ainsy que finit Jean Petit, lequel requit le dit Duc de Bourgongne qu'il le voulsist advoüer, ce que le Duc luy accorda, & advoüa, en la presence du Dauphin, qui là representoit la personne du Roy de Sicile, avec tous les autres par-dessus nommés.

Et tost après, le Roy Charles, qui grand espace avoit esté malade, retourna en santé; devers lequel iceluy Duc se retrahit, & trouva la maniere qu'il fut racordé & reconcilié avec luy, & impetra, & aussy obtint Lettres scellées du Scel du Roy, & signées de sa main, par lesquelles luy estoit pardonné le cas n'aguieres advenu, en la personne du dit Duc d'Orleans.

Autre narré particulier, de ce qui se passa, & fut dit au Conseil du Roy, lorsque la Duchesse doüairiere & le Duc d'Orleans y furent oüys, & receus à demander Justice, contre Jean Duc de Bourgongne, & ses complices, pour raison du meurtre par eux commis, en la personne du deffunt Duc d'Orleans.

Extrait des Chroniques d'Enguerrand, de Monstrelet.

1408. XI. Aug. LE Duc de Bourgongne, après avoir fait pour sa Justification tout ce qui étoit possible, & méme obtenu les Lettres du pardon susdit, partit de Paris, le cinquiéme Juillet, mil quatre cent huit, pour aller à Arras, accompagné de ses deux Freres; neantmoins en indignation de plusieurs Princes, & Gouverneurs du Royaume.

Le Onziéme Aoust ensuivant, vint au dit lieu de Paris la Duchesse d'Orleans doüairiere, & sa belle-fille Isabelle, l'aisnée fille du Roy de France, accompagnée de plusieurs gens notables, Chevaliers & autres, tous vestus de deüil; à l'encontre des quels issirent tous les Princes, qui les conduirent & menerent devers la Reyne & le Duc d'Aquitaine, pour eux faire Requeste, qu'ils pussent avoir Justice & raison, de la piteuse mort du Duc d'Orleans dessus dit deffunt, & aussy faire répondre & proposer à l'encontre de ce que le Duc Jean de Bourgongne avoit fait proposer, proclamer & divulguer contre le dit Duc publiquement n'aguieres, contre son Seigneur & mary.

Le dix neuf du dit Mois, arriva aussy à Paris le Duc d'Orleans, avec trois cent hommes d'armes, alla descendre au Louvre, y salua la Reyne & le Duc d'Aquitaine son Fils, aux quels il recommanda sa besogne & sa personne moult honnorablement, comme il appartenoit; & puis prestement de là luy partant, s'en alla voir la Duchesse sa Mere, & sa femme & tant continuerent de faire Requeste au Roy & à son Conseil, affin qu'il leur fist Justice du Duc Jean de Bourgongne & de ses complices, qu'elle leur fut accordée par le Roy; & eurent jour & Audiance, pour proposer tout ce qu'il leur plairoit à l'encontre du dit Duc, & de ses complices. Et à donc le Duc d'Aquitaine, representant la personne du Roy, avec sa Mere, par le commandement du Roy, etant en habit Royal, en la grande Salle du Chatel du Louvre, presens les Ducs de Berry & de Bourbon, les Comtes d'Alençon, de Clermont, de Mortagne, & de Vandosme, & plusieurs autres Chevalliers, le Recteur de l'Université de Paris, & tres grande multitude d'autres gens; la ditte Duchesse doüairiere accompagnée de son Fils le Duc d'Orleans, de Messire Pierre l'Orfebvre son Chevallier, de Maistre Pierre Cousinet Advocat en Parlement, & plusieurs autres gens & familiers, fit lire par l'Abbé de saint Fiacre, de l'Ordre de Saint Benoist, les choses contenuës en un Livre écrit en François à luy baillé à sa main, devant tous qui là etoient, confermées par les dits des Prophetes, des Saints, de l'un & de l'autre Testament, de Philosophes, & Histoires, publiquement, haut, & mot apres autres.

Ce Livre etoit divisé en trois parties, & en trois membres principaux. Au premier membre, il etoit dit que les Roys, comme Souverains, sont tenus de faire Justice à tous leurs sujets, à la conservation de la paix, sous sa tres noble, & tres puissante Seigneurie. Au second membre, il etoit dit & montré comme le Duc de Bourgongne ceux à luy favorables, & donnant ayde & conseil, en ce cas, injustement, & honteusement ont occis, ou fait occire Monseigneur le Duc d'Orleans. Au tiers membre, il etoit dit & verifié comme le dit Seigneur d'Orleans, mauvaisement & injustement a esté accusé de plusieurs cas, & singulierement du crime de leze-Majesté, au quel il n'avoit nulle coulpe.

Le premier membre qui regarde Justice, contenoit six raisons, pour les quelles le Roy etoit obligé à faire justice à la Dame Duchesse doüairiere, & Duc d'Orleans son Fils.

La premiere, à cause de son office, qui requeroit cela.

La seconde, à cause de l'amour fraternel.

La troisieme, par pitié de la veufve, & orphelin.

La quatrieme, à cause de l'enormité du cas.

La cinquieme, à cause de la consequence.

La sixiéme, à cause de la malice & orgueil du Bourguignon, qui vient plaider l'espée au poing.

Le second membre, qui regarde malice du Duc accu-

accusé, contient aussy six raisons, pour montrer l'enormité du fait, & comme il ne peut estre reparé.

La premiere, que le Duc Jean n'avoit authorité de ce faire.

La seconde, parce qu'il a procedé sans ordre de Justice, & forme de procés.

La troisiéme, parce qu'ils étoient proches parens & avoient juré solemnellement, & promis amitié l'un à l'autre.

La quatriéme, que cette mort a été soudaine & precipitée, & a osté le moyen au deffunt de penser à soy.

La cinquiéme, parce que ce meurtre a esté fait par ambition, & haine du Bourguignon contre le deffunt.

La sixiéme, en ce que le Bourguignon non seulement l'a tué, mais encore aprés sa mort il le veut rendre criminel, & luy oster sa bonne renommée.

Le tiers membre, qui excuse le deffunt & touche son innocence, contient aussy six fausses accusations faites contre le Duc d'Orleans, & six raisons, pour montrer que le Duc de Bourgongne l'a faussement accusé.

La premiere, parce qu'il étoit bon Chrétien.

La seconde, parcequ'il n'étoit point schismatique.

La troisiéme, parce qu'il n'estoit point sorcier, ny empoisonneur, ny parricide, & qu'il n'a jamais fait aucune alliance avec l'Anglois, Henri de Lancastre, ny obtenu de billets du Pape, au prejudice du Roy & de sa lignée.

La quatriéme, parce qu'il a toujours honnoré la Reyne.

La cinquiéme, parce qu'il etoit innocent de la mort du Dauphin.

La sixiéme, parce qu'il n'avoit rien fait contre le bien publicq.

Ce Livre, ou Requeste finissoit en ces mots.

„ *Et c'est la cause pourquoy Madame d'Orleans, & ses fils vinrent à toy, Sire Roy, & à vous tous du Sang, & Conseil Royal, en vous suppliant que vous veuilliés considerer l'injure faite à iceux, & icelle reparer, en la maniere qui tantot vous sera requise par son Conseil, & par toutes autres manieres qu'il* A „ *pourra estre fait; affinque par tout le monde soit divulgué, que Monseigneur d'Orleans son Mary fut occis cruellement & injustement, & etant accusé & diffamé faussement: en ce faisant, vous ferés vôtre devoir, comme vous y estes tenus, dont vous pourrés acquerir la vie Eternelle.*

Ce Livre leu, le Chancellier de France ayant enjoint, de par le Roy, à Guillaume Cousinet Advocat & Conseiller de Madame d'Orleans, qu'il fist presentement ses Conclusions civiles, telles que bon luy sembleroit, & iceluy les ayant faites & requises (sauf au Procureur General d'en prendre de criminelles) le Conseil des Seigneurs du Sang Royal, & d'autres du Conseil du Roy, là etant presens, le Duc d'Aquitaine fit repondre par le Chancellier à la ditte Dame d'Orleans, que luy comme B Lieutenant du Roy, en cette partie, & representant sa personne, & les Seigneurs du Sang & du Conseil du Roy étoient bien contens d'elle, pour le fait de son Seigneur & Mary, jadis Duc d'Orleans; & qu'iceluy tenoient pour bien excusé & dechargé. Et de fait bien peu aprés, celuy méme jeune Duc d'Orleans Charles, fit hommage à la ditte Duchesse d'Orleans de ses Comtés, & autres terres à Charles Roy de France son Oncle: & pour le regard des autres choses par luy requises, il fut dit qu'on luy feroit bonne & briefve expedition de Justice, tant que de ce par raison on devroit étre content.

JUSTI-

JUSTIFICATIO DUCIS BURGUNDIÆ,

Super Cæde

DUCIS AURELIANENSIS.

PER

MAGISTRUM JOANNEM PARVI

Doctorem in Theologia.

Recitata die VIII. Martii 1408. Coram Rege.

1408. VIII. Martii.

PUD Illustrissimam, Præcelsissimamque Regiam Majestatem, sicut verus subditus & obediens suo Regi & supremo Domino metuendissimo, Dominus meus, Dominus Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Artesii, & Burgundiæ, bis Par Franciæ, & Decanus Parium, hûc accessit humillimè, & in omni humilitate, pro ei faciendo reverentiam, servitium, & omnem obedientiam, sicut tenetur, & obligatur quatuor obligationibus, quas ponunt communiter Doctores Sacræ Theologiæ, Jurium Canonici & Civilis: quarum obligationum prima est, proximi ad proximum, quâ quilibet tenetur proximum non offendere.

Secunda est, cognatorum ad illos de quorum genere geniti, vel procreati sunt, quâ tenentur parentes suos non solùm non offendere; sed etiam deffendere, saltem verbo.

Tertia est, vassallorum ad Dominum, quâ tenentur non solùm non offendere suum Dominum, & verbo deffendere; sed etiam deffendere facto.

Quarta est, subjectorum ad Principem, quâ tenentur non solùm non offendere Principem, verbo, & facto deffendere; sed etiam Principis injurias vindicare.

Modò dictus Dominus Burgundiæ est bonus Catholicus, & fidelis homo, Dominus bonæ vitæ, & honorabilis, & in Lege Christiana, Rex est suus proximus, per quod tenetur eum diligere sicut se ipsum, & cavere ab ejus offensa.

Item, ipse est suus consanguineus, adeò sibi propinquus, sicut suus cognatus germanus; & per hoc obligatur non solùm cavere ab ejusdem offensa; sed etiam eum deffendere, saltem verbo, contra omnes, qui sibi haberent injuriam, vel offensam.

Tertiò, ipse est vassallus suus, & ob hoc, per tertiam obligationem, ipse non tantùm tenetur eum deffendere verbo; sed etiam facto, & ex omni posse.

Quartò, ipse est suus subditus, propter quod, ratione quartæ obligationis, quæ includit in se tres primas obligationes ante dictas, ipse non modò tenetur eum tueri verbo & facto, contra suos inimicos; sed etiam tenetur eum vindicare de illis qui sibi faciunt injurias, vel fecerunt, vel machi- A nati sunt, & machinantur facere, in casu quo veniret ad suam notitiam: & adhuc ultra, ipse obligatur Illustrissimæ, Præcelsissimæque Regiæ Majestati, pluribus aliis obligationibus, quàm quatuor suprà dictis; quia recepit, & recipit, de die in diem, tot bona & donaria à Regia Majestate & magnificentia, non tantùm sicut suus propinquus consanguineus, vassallus & subjectus, sicut dictum est; sed sicut suus humillimus Miles, Baronus, Comes, Dux, & bis Par Franciæ, & non modò Par Franciæ bis, sed Decanus Parium, quæ est B prima prærogativa Nobilitatis, & Dignitatis in hoc Regno, ratione Dominii, post Coronam, & adhuc plùs Rex eum honoravit, & ei ostendit grande signum amicitiæ, quòd fecit eum Patrem, in Lege Matrimonii Nobilissimi & Potentissimi Principis, Domini Ducis Aquitaniæ, & Delphini Viennensis, sui primogeniti & heredis filii, ex una parte; & primogenitæ filiæ dicti Domini, ex altera; & Dominæ Michaëlæ de Francia, & unici filii dicti Domini, & sicut Sanctus Grego- C rius: *Cum crescunt dona, etiam rationes crescunt donorum.*

Ipse obligatur, inter ceteros mortales, ad eum custodiendum, deffendendum, & vindicandum de omnibus injuriis, juxta posse suum: & ipse benè recognovit, recognoscit, & recognoscet semper, Deo dante, & habebit in corde suo, & memoria, obligationes suprà dictas, quæ sunt duodecim numero,

mero: scilicet, proximus, consanguineus, vassallus, subditus, Baro, Comes, Dux, Par, Comes Par, & Decanus Parium; & duo Matrimonia, sunt obligationes per quas obligatur ipsum diligere & servire, obsequi, & portare obedientiam, honorem & reverentiam, eum deffendere adversùs omnes suos inimicos, nec tantummodò deffendere, sed etiam vindicare, & vindictam sumere.

Et insuper Princeps nobilissimæ memoriæ, defunctus Dominus Burgundiæ Pater suus, laborans in extremis, sibi præcepit, quòd super omnia, post salutem animæ suæ, ipse poneret cor suum, voluntatem animi, corpus & potentiam, & exponeret, quamdiù viveret, ad fideliter custodiendum personam Regis, suos liberos, & Coronam, quia ipse timebat maximè quòd sui adversarii, qui moliebantur sibi tollere Coronam & Dominium, non essent, post obitum suum, fortiores quàm ipso vivente: ideò voluit obligare in lecto mortis, per Præceptum Paternum, suos filios, ad resistendum in oppositum.

Nec debet in oblivionem venire maxima fidelitas metuendissimorum Dominorum Bituriæ & Burgundiæ, ultimo defuncti, qui adeò dulciter, securè, sapienter, & fideliter custodierunt Regem, nutrierunt, & gubernaverunt, tempore suæ infantiæ, quòd nunquàm unum verbum, vel imaginatio suspectionis prævæ fuerit pensata, vel dicta contra personas suas. Quapropter, his rebus consideratis, dictus Dominus Burgundiæ non posset habere in hoc mundo majorem dolorem suo, vel majorem displicentiam, quàm facere aliquid quod Regi debeat displicere, vel propter quod contra eum capiat indignationem.

Et quia fortè aliqui possent dicere quòd per suggestionem, vel introductionem aliquorum suorum malevolentium, Rex cepisset in corde suo aliquam displicentiam, occasione facti quod accidit in persona defuncti Ducis Aurelianensis ultimò defuncti, quod fuit factum propter bonum maximum personæ Regis, suorum liberorum, & totius Regni, sicut hic inferiùs ostendetur, & declarabitur, tantùm & adeò quòd debebit benè sufficere: ipse supplicat humillimè Regi, quòd velit deponere omnem displicentiam de corde suo nobilissimo, si aliquid conceperit contra personam suam, per introductionem ante dictam, vel aliàs; & quòd Rex velit ei monstrare dulcedinem & benignitatem, & eum tenere in amore, sicut suum fidelem subditum, vassallum, & cognatum adeò propinquum, sicut dictum est, attentis pluribus causis & rationibus & veris & justis, quas ego dicam hìc inferiùs, pro justificatione dicti Domini Burgundiæ, de qua me honoravit, per Præceptum adeò expressum, quòd ego non ausus sum abnuere, propter duas causas.

Prima, quia obligor ei servire, per juramentum ei præstitum, abhinc triennium.

Secunda, quia ipse respiciens quòd ego eram modicè beneficatus, mihi dedit quolibet Anno grandem, & bonam pensionem, in auxilium, ad essendum in scholis; de qua pensione ego reperi mihi unam magnam partem necessitatum mearum, & expensarum; reperio adhuc, & reperiam, quando volet, de sua gratia.

Sed quando considero arduissimam materiam, de qua locuturus sum, magnitudinem personarum, quas me oportet tangere in tam nobili & solemni societate, sicut est hic; &, ex alia parte, ego me prospicio, & considero nudum sensu, carentem memoriâ, debilem ingenio, & pessimè institutum in sermone; unus nimius timor me ferit ad cor, verùm adeò magnus, quòd ingenium meum stupet, memoria fugit, & modicus sensus quem credebam habere, jam me ex toto reliquit; & ita non video aliud remedium, quàm commendare me Deo Creatori, & Redemptori, suæ gloriosissimæ Matri, & Beato Joanni Evangelistæ Magistro & Principi Theologorum, quatenùs me velint instruere, & conducere, & præservare à malè faciendo & dicendo, insequendo consilium Beati Augustini, qui dicit sic, Lib. 4. *de Doct. Christ.* circa finem: *Sive apud Regem, sive ad populum, sive apud aliquos aliquid dicturus, aut lecturus, oret ut Deus* A *sermonem bonum det in os ejus: sic enim Regina Esther oravit pro suæ Gentis temporali salute, apud Regem locutura, ut Deus in os ejus congruum daret sermonem.* Quantò magis orare debet, ut tale munus accipiat, qui pro tanti Principis, & Domini salute, in verbo & doctrina laborat.

Et quia ista materia nimis ardua est, & periculosissima, & non interest hominis adeò parvi status, sicut ego sum, de ea loqui; verùm etiam, nec audere movere labia ad loquendum, specialiter in tam illustri, & tam solemni cœtu, sicut est hic. Ego vobis humillimè supplico, Domini mei metuendissimi, quòd si ego dicam aliquid, quod non sit benè dictum, quòd parcatur mihi, & attribuatur meæ simplicitati, ignorantiæ, & non malitiæ, quia Apostolus dicit: 1. Tim. 1. 13. *Ignorans feci, ideò misericordiam consequutus sum?* quia B non auderem loqui de ista materia, nec dicere ea quæ injuncta sunt mihi, nisi esset ex Præcepto Domini mei Burgundiæ.

Posteà ego protestor, quòd ego non intendo injuriari cuiquam, aut cuicumque personæ, vivæ, vel defunctæ. Et si contingat quòd ego dicam aliqua verba sonantia injurias, ego non dicam ex me, nec meo nomine, nec animo injuriandi; sed pro, & in nomine dicti Domini Burgundiæ, & ex Præcepto suo, quantùm sunt ad justificationem suam, & non aliàs.

Sed posset mihi objici, quòd non interest unius Theologi facere dictam justificationem; sed potiùs unius Juristæ. Ego respondeo, quòd nullatenùs meâ interest, qui non sum Theologus; sed si ego essem Theologus, benè posset meâ interesse, attenta una consideratione quam habeo in hac materia, scilicet, quòd omnis Doctor Theologus C tenetur excusare, & justificare Magistrum & Dominum suum, eum deffendere, & tueri suum honorem, & bonam famam, quantùm ratio & veritas se extendunt, præcipuè quando dictus Dominus suus est bonus & fidelis, & ille oberravit.

Ego probo istam considerationem esse veram; quia hoc est officium Magistrorum, & Doctorum in Theologia, prædicare, & dicere veritatem, tempore & loco, & ob hoc vocantur Legis Divinæ Professores, quia inter alios Doctores ipsi magis tenentur profiteri veritatem, & si contingat quòd moriantur pro dicendo veritatem, ipsi sunt veri Martyres. Non est igitur mirum, si obediendo Præcepto dicti Domini Burgundiæ, qui me nutrivit in studio, & adhuc nutriet, Deo dante, ego sibi accommodavi pauperem linguam ad pronunciandum, & dicendum illam Justificationem; quia D si unquam fuit tempus, & locus prædicandi, & dicendi justitiam, & fidelitatem dicti Domini Burgundiæ; jam est tempus, & locus; & illi qui mihi scient malas grates, habebunt magnum peccatum, in videre meo: sed deberet quilibet rationabilis homo habere excusatum. Et in spe quòd nullus sciat mihi malas grates, pro pronunciando, & dicendo dictam Justificationem, accipio illud verbum Beati Pauli Apostoli, 1. ad Timoth. ultimo: *Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt a Fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Exponuntur sic Gallicè:

Dame convoitise est de tous maux la racine,
Puis qu'on est en ses lacqs, & on tient sa doctrine,
Apostats elle a fait, aucuns tant l'ont aimée
Les autres desloaux, bien est chose damnée.

Hoc verbum propositum continet in se tria.

Primum est, quòd cupiditas est omnium malorum radix, illis quos tenet in suis laqueis.

Secundum est, quòd ipsa fecit aliquos apostatas, scilicet abnegare Fidem Catholicam, & idolatrare.

A Tertium est, quòd ipsa fecit aliquos proditores suis Regibus, Principibus, & Dominis superioribus.

Idcircò ego cogito declarare ista tria supra dicta, cum aliquibus veritatibus quæ mihi constituent unam Majorem; & post dictam Majorem, jungam unam Minorem, pro faciendo justificationem dicti Domini Burgundiæ: & ita erunt duæ Partes principales in præsenti proposito.

Prima, erit Major, & secunda Minor.

Prima, continebit quatuor Articulos.

Primus Articulus continebit primum tactum in themate.

Secundus, secundum.

Tertius, tertium.

Et in quarto ponam & fundabo aliquas veritates, per modum Conclusionum, pro meliùs fundando dictam Propositionem, & justificationem dicti Domini Burgundiæ.

Pro primo Articulo declarando, scilicet, quòd avaritia est omnium malorum radix, ego respondeo cuidam instantiæ, quæ posset fieri contra.

Scriptura Sacra sic dicit: *Initium omnis peccati superbia.* Eccli. x. 15. Ergo cupiditas non est radix omnium malorum.

Respondetur, per authoritatem beati Joannis Evangelistæ, qui sic dicit: 1. Joan. II. 15. 16. 17. *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo; quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo. Et mundus transit & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.*

Post istam authoritatem beati Joannis, apparet clarè, quòd sunt tres modi cupiditatum, qui includunt in se omne malum, scilicet cupiditas vani honoris, cupiditas mundanarum divitiarum, & cupiditas carnalis delectationis; & ita capiebat Apostolus, in verbo proposito: *Radix omnium malorum* &c. extendendo cupiditatem ad tres modos supra dictos & tactos per beatum Joannem.

Cupiditas vani honoris nihil aliud est quàm mala concupiscentia, & voluntas inordinata tollendi alteri suum honorem & Dominium; & hoc vocatur in authoritate, *Superbia vitæ*; & concludit omnem fastum, vanam gloriam, odium & invidiam: quia quando ille qui accenditur hac cupiditate, non potest adimplere suum inordinatum desiderium, irascitur contra Deum, & eos qui eum impediunt, & committit peccatum iræ, & statim post, concipit contra eum qui tenet Dominium, adeò magnum odium, quòd se disponit ad machinandum in mortem ejus.

Cupiditas mundanarum divitiarum, nihil aliud est quàm concupiscentia, & voluntas inordinata tollendi alteri bona sua mobilia & immobilia, & vocatur *Concupiscentia oculorum*, & includit omnem rapinam, & usuram.

Concupiscentia carnis, est desiderium inordinatum habendi carnalem delectationem, quæ aliquando est in accedia, sicut de Monacho, qui non patitur surgere ad Matutinas, quia tædiosior est in lecto suo. Aliquando in gula, sicut de illo qui nimis comedit, & bibit, propter dulcem saporem. Aliquando in luxuria, pluribus modis quos non oportet exprimere. Et ita apparet verus Articulus primus, in quo dicebam quòd *Cupiditas* est vera *radix omnium malorum*, eam accipiendo sicut accipiebat Apostolus, quando dicebat: *Radix omnium malorum, &c.* Et hæc de primo Articulo hujus Partis.

Pro ingressu secundi Articuli Majoris, pono unam suppositionem. Maximum peccatum possibile, est crimen læsæ Majestatis Regiæ; & ratio est, quia excellentior Rex, & dignior quàm esse potest, est Regia Majestas, & ideò non potest fieri majus peccatum & crimen, quàm ei injuriari; & sicut injuria est major, crimen est majus, & magis puniendum. Quamobrem sciendum est, quòd duplex est Regia Majestas. Quædam est divina, & perpetua; alia humana & temporalis: & proportionaliter, duplex est crimen læsæ Majestatis, scilicet divinæ & humanæ.

Item, sciendum est quòd crimen læsæ Majestatis duplex est. Primum, quando fit directè injuria supremo Regi Deo Creatori nostro, sicut faciunt illi qui committunt hæresim & idolatriam. Secundum est, quando fit injuria directè contra

B sponsam nostri supremi Regis, Domini nostri Jesu Christi; & est, quando ponitur schisma, vel divisio in Ecclesia. Itaque volo dicere quòd hæretici & idolatræ committunt crimen læsæ Majestatis in primo gradu; & schismatici in secundo.

Item, sciendum quòd crimen læsæ Majestatis humanæ dividitur in plures gradus, quorum ego tangam quatuor. Primus est, quando injuria fit directè contra personam Principis. Secundus est, quando injuria fit directè contra personam sponsæ suæ. Tertius est, quando est directè contra personam suorum liberorum. Quartus est, quando offensa est directè contra Rempublicam.

Ulteriùs est sciendum, quòd quia in criminibus læsæ Majestatis divinæ & humanæ, peccata & crimina sunt horribiliora, quæ possunt esse; Jura ordinaverunt certas pœnas majores, quàm pro aliis criminibus, scilicet quòd in casu hæresis & criminis læsæ Majestatis divinæ, unus homo po-

C test accusari post mortem, & potest fieri processus contra eum: & si contingat quòd convincatur de hæresi, debet effodi & dehumari, & sua ossa poni in sacco & deferri ad patibulum, & omnia sua bona mobilia & immobilia, debent confiscari, & acquiri Principi, & sui liberi declarari inhabiles ad omnem successionem.

Hac distinctione criminis læsæ Majestatis præsupposita, volo probare secundum Articulum dictæ Majoris, per exempla, & autoritates, scilicet quòd Domina cupiditas plures esse facit apostatas, abnegare Fidem Catholicam, & idolatrare. Et quamvis inveniam plura exempla, quia longa relatu essent omnia, me restringam ad tria.

Primum exemplum est de Juliano Apostata, qui primò fuit Christianus & vir Ecclesiasticus,

D sed pro perveniendo ad Imperium, ipse abnegavit Fidem Catholicam, & adoravit Idola improperando Christianis, pro colorando suam malitiam & cupiditatem; „ Christus vester dixit in E-„ vangelio suo; *Nisi quis renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Luc. XIV. 33. innuendo, postquam milites estis Christiani; nihil debetis possidere. Et sciatis quòd ille Julianus fuit homo Ecclesiasticus, maximus Clericus, & nobilissimi generis; & dicitur quòd fuisset Papa, si

si voluisset; sed non curavit, quia tùm non erat nisi pauperies in Papatu: sed ditior, & nobilior res mundi, erat Imperium, & ita desideravit ipsum. Et quia consideravit quòd pagani erant fortiores, nec paterentur quòd Christianus imperaret, abnegavit Baptismum & Fidem Catholicam, & se reddidit paganum, adoratorem idolorum, persecutorem Christianorum, & blasphematorem nominis Jesu Christi, considerans, quòd per hoc medium, futurus erat Imperator. Contigit igitur quòd tunc Imperator obiit, & pagani considerantes Julianum esse de maximo Genere, magnum Clericum, plenum malitiâ, & maximum persecutorem Christianorum, qui plures faciebat injurias Christo Jesu, & Fidei Catholicæ, fecerunt eum Imperatorem. Nunc dicam quomodò obiit turpi morte.

Accidit, eo imperante, quòd Persæ rebellaverunt: tunc congregavit magnum exercitum, pro pugnando & subjugando eos, & juravit, in recessu; & vovit diis suis, quòd si posset regredi victor, ipse destrueret Christianitatem. Eundo, pertransivit per unam civitatem, nominatam Cæsaream in Capadocia, & ibi reperit unum solemnem Doctorem Sacræ Theologiæ, qui erat Episcopus dictæ civitatis, & vocabatur Basilius, * qui est nunc Sanctus Basilius, qui tunc erat homo potentissimus, & per medium suæ bonæ doctrinæ, omnes illi de Patria, erant Christiani. Accessit Basilius ad Julianum, & fecit illi reverentiam, & præsentavit tres panes ordeaceos; quam præsentationem ipse indignantissimè accepit, & dixit: *Mihi misit cibum jumentorum, & ego illi mittam pabulum equorum, scilicet tres botellos fœni.* Sed probus homo Basilius se excusavit, dicendo quòd erat talis panis, qualem ipse, & indigenæ comedebant. Sed Julianus juravit per Deos suos, quòd in regressu suo ipse destrueret dictam civitatem, ita quòd faceret eam farriferam, & non hominiferam. Transivit ultrà, acturus sua bella. Sanctus Basilius, & Christiani dictæ civitatis, pariter habuerunt consilium, & advisaverunt pro salute civitatis, quòd melius erat capere omnes thesauros, & jocalia, & præsentare ei, ut placaretur; & iverunt processionaliter in unum montem, juxtà dictam civitatem, & ibi steterunt tribus diebus, in jejuniis & orationibus, pro impetrando apud Deum salutem suam, & dictæ civitatis. Tertia nocte, facta est visio ad sanctum Basilium, & videbat unum magnum cœtum Angelorum, & Sanctorum congregatorum coram una Domina, quæ dicebat uni Sanctorum qui dicebatur miles Mercurius: „ Tu semper „ fuisti fidelis servitor Filii mei, & meus; & „ ideò præcipio tibi quòd vadas occisum Julia„ num Imperatorem, iniquum apostatam, qui „ adeò acriter persequitur Christianos, & dicit „ tot turpia de Filio meo, & de me præsentiali„ ter. „ Surrexit ille Mercurius, & sicut strenuus miles, cepit scutum suum, & lanceam, quæ pendebat ad parietem Ecclesiæ, in qua sepultus erat, in dicta civitate, & perrexit in Persidem, & coram omnibus hominibus ipsius Juliani, eum occidit, ictu lanceæ, adeò quòd transfegit per medium corpus, & retraxit lanceam, & reportavit, nec sciverunt homines Imperatoris quid erat. Statim post visionem, Basilius venit festinè ad Ecclesiam, in qua erat sepulchrum dicti militis, & reperit quòd corpus non erat, nec lancea, nec scutum: vocavit custodes Ecclesiæ, interrogavit eos de lancea, & scuto. Responderunt quòd nocte præcedenti deponebantur, nec sciebant modum. Tunc regressus est Basilius in montem, ad Clerum, & populum, & dixit eis visionem: statim post, venerunt ad Ecclesiam prædictam, & reperierunt scutum, & lanceam in locis suis, & corpus in sepulchro, ita quòd, ad hoc faciendum, non apposuit, nisi diem unum, & noctes duas. In prima nocte resurrexit, & cepit prædicta arma: secunda nocte, regressus est positum suum corpus in sepulchro, & sua arma ubi priùs erant; & erat dicta lancea cruentata sanguine dicti Juliani Apostatæ taliter occisi, sicut dictum est. Et ultrà, dicit Chronica, quòd recipiebat sanguinem suum in altum. Item, dicta Chronica dicit, quòd quidam Consiliarius ipsius Juliani habuit similem visionem, & venit ut baptisaretur ab illo, dicens, quòd fuerat præsens, & viderat eum recipere sanguinem suum in suis palmis.

Secundum exemplum, est de Sergio Monacho, qui, per cupiditatem, in capite Mahometi posuit facere apostasiam quam fecit. Pro quo sciendum est, quòd ille Monachus advisavit, quòd Mahometus erat magnus Capitaneus armatorum, in partibus Syriæ, & ultrà in armis, & quòd Domini Patriæ, ferè omnes, obierant quadam mortalitate. Tunc dixit Mahometo: Si vultis mihi credere; ego faciam vos majorem totius Mundi. Breviter fuerunt concordes, quòd Mahometus tantùm faceret, quòd vi armorum conquireret Patriam, & cùm ipse Dominus esset, ipse Monachus operaretur subtilitate, ut renunciaret Fidei Christianæ, & componeret unam Legem totaliter novam, in nomine dicti Mahometi. Ita fuit factum, & subvertebantur ad eam omnes de Arabia, de Syria, & Africa, de Grenada, de Persa, de Ægypto, & de pluribus aliis partibus, quæ tunc erant Christianæ, pro majori parte, sine comparatione. Et fuit hæc apostasia facta circa septingentesimum Annum, ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi. Ipse Mahometus dedit illi Monacho magnam abundantiam divitiarum mundanarum, & ipse respexit eas, cupiditate ductus, quæ eum fecit facere apostasiam supra dictam, in damnationem perpetuam animæ suæ.

Tertium exemplum, est de Principe, & Duce Tribus Simeon, quæ erat una de duodecim Tribibus Filiorum Israël, qui Princeps erat multùm potens homo, & magnus Dominus, & vocabatur Zambri, qui fuit adeò incensus cupiditate delectationis carnalis, amore cujusdam Dominæ paganæ, quæ quia noluit consentire suæ voluntati, nisi adoraret idola, ipse adoravit ea, & fecit adorari à pluribus subditis suis, de quibus, sicut dicit Scriptura sacra: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adoraverunt deos earum; initiatusque est Israël Beelphegor; & iratus Dominus, ait ad Moysem: tolle cunctos Principes populi, & suspende illos contra solem, in patibulis.* Et paululùm post: *Et ecce unus de filiis Israël intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem: quod cùm vidisset Phinées, arrepto pugione, ingressus est post virum Israëlitem in lupanar, & perfodit ambos simul .... in locis genitalibus. . . . Et occisi fuerunt viginti quatuor millia hominum.* Num. XXV. Et sic Phinées placavit Deum. Et ideò Innocentius, in *De miseria conditionis humanæ, ait: Extrema libidinis turpitudo, quæ non solùm mentem effeminat, sed corpus enervat.* Omne namque peccatum quodcumque fecerit homo, extrà corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 1. *Corinth.* VI. 18.

Notandum est in isto exemplo, quòd dicit: *cunctos Principes*, quia una pars erat consentiens in illo peccato, & alii erant negligentes faciendi justitiam de tam magna injuria Deo suo Creatori illata.

Secundò, notandum quòd Phinées erat ita incen-

* Apocrypha est tota istæc historia.

census amore divino, & fuit adeò dolens, quando vidit talem injuriam fieri Deo, quòd non timuit se exponere morti, nec expectavit Præceptum, vel licentiam hoc faciendi, à Moyse, qui ibi erat, nec ab alio quocumque; quia Judices non faciebant debitum suum, quidam per negligentiam, alii timore ipsius Ducis Zambri. Et adhuc plùs notandæ sunt remuneratio & laus quas acquisivit; quià scriptum est, quòd Dominus dixit ad Moysem: *Phinées filius Eleazari filii Aaron Sacerdotis, avertit iram meam a filiis Israël, quia zelo* A *meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israël in zelo meo. Idcircò loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi quàm semini ejus Sacerdotium sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiavit scelus filiorum Israël.* Num. XXV. II. 12. 13. Et in Psalmo CIII. 50. scribitur: *Phinées placavit, & cessavit quassatio, & reputatum est ei ad justitiam, usque in sempiternum.* Et ita apparet quòd cupiditas, & concupiscentia prava, tenuit taliter in suis laqueis illum Ducem Zambri supra dictum, quòd fecit eum idolatrare. Hìc finitur tertium exemplum secundi Articuli.

Quantùm ad tertium Articulum Majoris, in quo debeo monstrare per exempla, & authoritates Bibliæ sacræ, cui nemo auderet contradicere, scilicet, quòd Domina cupiditas fecit plures esse proditores & infideles apud Dominos suos B superiores: quamvis possem adducere ad hoc propositum infinita exempla, & authoritates, tàm de sacra Scriptura, quàm aliundè, ego me restringam ad tria quæ tangam breviter.

Primum est, de casu Luciferi, qui fuit perfectissima creatura in essentia, quàm Deus fecit unquàm, cui dicit Isaïas Propheta: Cap. XIV. 12. *Quomodò cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas in corde tuo: Super astra cœli exaltabo solium meum, ... Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo; verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci.* Pro quo sciendum, quòd Lucifer considerans se adeò nobilem, & perfectam creaturam, dixit sibi ipsi in corde suo: *Ego ponam solium, & thronum super omnes Angelos,* scilicet quòd sibi obedirent sicut Deo; & ita decepit unam partem Angelorum, ut sibi facerent C obedientiam, honorem, & reverentiam, per modum homagii, sicut suo superiori Domino, nec in aliquo subjicirentur Deo; sed ipsi Lucifero, qui teneret Majestatem suam æqualem divinæ, exemptam ab omni Dominio divino. Et per hunc modum voluit Deo tollere unam magnam partem sui Dominii; & hoc faciebat cupiditas, & vana gloria, quæ se intruserat in animam ejus. Et quàm citò Sanctus Michaël hoc percepit, accessit ad eum dicendo, quòd malè agebat, & quòd nollet perseverare; quia quantò Deus fecerat eum pulchriorem & perfectiorem aliis Angelis, tantò debebat ostendere majorem reverentiam, subjectionem, & obedientiam ipsi Deo. Lucifer respondit quòd nihil faceret: sed iterum Sanctus Michaël dixit quòd ipse, & boni Angeli non paterentur talem injuriam fieri Deo. Et breviter D bellum motum est inter eos, & una magna pars Angelorum fuit pro Lucifero; sed major pars pro Michaële. Beatus Michaël occidit ipsum Luciferum morte æterna, ita quòd Lucifer & omnes Angeli sui expulsi fuerunt à Paradiso vi, & corruerunt in infernum, de quo dicit Scriptura sacra. Apoc. XII. 7. &c. *Factum est magnum prælium in cœlo: Michael, & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus: & audivi vocem magnam in cœlo dicentem: nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri.* Et ita habetur primum exemplum dicti tertii Articuli.

Secundùm exemplum est, de Absalone filio pulcherrimo David Regis Judæorum, qui Absalon videns Patrem suum esse antiquum, & perdidisse grandem partem sensus sui, & fortitudinis, videre suo, perrexit in vallem Ebron, in qua Pater suus fuerat unctus, & coronatus Rex; & ibi fecit conspirationem contra Patrem, & se fecit inungi Regem; & devenit Hierusalem, cum decem millibus hominum quos ad se traxerat, pro occidendo Patrem, & capiendo possessionem dictæ civitatis. Pater suus audiens nova, recessit à villa festinanter trans Jordanem, mandans suos omnes fideles amicos undecumque potuit, & Absalon suos breviter. Bellum fuit juxta quandam silvam, & fuit Princeps militiæ Absalonis quidam Constabularius unus miles, dictus Amasan.

Rex David, quia antiquus erat, ex consilio Joab Constabularii sui, mansit in oppido; sed quia expertissimus erat in facto belli, adeò quòd est unus novem proborum, ipsemet ordinavit tria bella numero: quorum primi Capitaneus fuit Joab; secundi Abisai filius Sarviæ frater Joab; tertii Ethai de Geth. Bellum fuit magnum, & cruentum: pars perfidi Absalonis fuit debilior; quidam occidebantur, alii fugiebant. Accidit quòd Absalon fugiens, suspendit se per capillos, quasi miraculosè, propter infidelitatem quam perpetraverat contrà Patrem suum: & ultrà, accidit quòd quidam eum reperiens nunciavit Joab, qui dixit ei: Si tu occidisses eum, dedissem tibi decem talenlenta argenti, & unum balteum. Qui respondit Joab. Pro nullo eum tangere vellem, quia audivi Regem omnibus præcipientem eum custodire vivum. 2. *Reg.* XVIII. II. 12. Replicavit Joab quòd Rex fecerat contra se ipsum, quia quamdiù Absalon viveret, Rex esset in periculo, nec esset pax in Regno. Et ita ductus ad eum adhuc pendentem transfixit tribus lanceis, & projici fecit in foveam quandam, & lapidare. Quando rumor venit ad David de filio occiso, ascendit unam altam cameram, & ploravit amarè, dicendo hæc verba, *Fili mi Absalon, Absalon fili mi.* 2. Reg. XVIII. 33. Nunciatum est Joab, & aliis quòd Rex lamentabatur, & ita fuerunt indignati; sed Joab accessit ad Regem, & dixit ei hæc verba; *Confudisti hodiè vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam. Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodiè quòd non curas de Ducibus, & servis tuis; & verè cognovi modò, quia si Absalon viveret, & nos omnes occubuissemus, tunc placeret tibi. Nunc igitur surge & procede, & alloquens satisfac servis tuis, juro enim tibi per Dominum, quòd si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum hac nocte, & pejus erit tibi hoc, quàm omnia mala quæ venerunt super te, ab adolescentia tua, usque in præsens.* 2. Regum XIX. 5. 6. 7. Rex considerans quòd verum dicebat, venit sessum ad portam, & regratiatum hominibus armorum, sicut intrabant, faciendo bonum vultum & lætum.

Hìc notatur quòd Joab occidit filium Regis, contra Mandatum Patris, quia erat in præjudicium Regis; quamvis Joab & Absalon fuissent semper amici, adeò quòd Joab impetraverat Absalon à Rege, pacem de homicidio quod commiserat in personam sui fratris primogeniti filii Regis David, & ob hoc fuerat fugitivus à Regno, quadriennio.

Sed objicitur contra dicta, quia Rex David moriens, præcepit Salomoni, facere Justitiam de Joab; ita facta est. Respondeo: quamvis Joab fuerit bonus miles & fidelis, tempore quo occidit Absalonem,

nem; tamen in fine dierum suorum fecit duos magnos defectus. Primus, quia occidit unum bonum militem nominatum Abner. Secundus, quia occidit unum alium militem, vocatum Amasan; proditoriè osculando trusit cultellum in corpus ejus: & quia David non punierat dictum Joab, præcepit Salomoni facere Justitiam post obitum suum, & quòd puniretur in ista vita, ad evitandum damnationem perpetuam dicti Joab. Dixit: *Tu scis quæ fecerit Joab duobus Principibus exercitûs Israël, Abner filio Ner, & Amasæ filio Jether: quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace. Facies ergo juxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem ejus pacificè ad inferos*; scribitur 2. *Reg.* II. ſ. 6. Hîc notatur quòd nullus est adeò probus miles, quin possit deficere in tantum, quòd omnia benè facta sua ante, eum non juvent, & ideò in hastiludis & bello, nullus miles potest judicari probus, nisi post obitum. Et ita habetur secundum exemplum tertii Articuli.

Tertium exemplum erit de una Regina Hierusalem, de qua dicit sacra Scriptura 4. Reg. XI. I. *Athalia verò Mater Regis Ochosiæ, videns filium suum mortuum, surrexit, & interfecit omne semen Regium. Tollens autem Josabat filia Regis Joram, & soror Ochosiæ, Joas filium Ochosiæ, furata est eum de medio filiorum Regis qui interficiebantur, & nutricem ejus, & abscondit eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur.* Et misit eum secretè ad Episcopum qui eum nutrivit usque ad septennium. Hoc pendente, Athalia regnavit tyrannicè, & infideliter, illo septennio. Octavo Anno, Episcopus per insidias & explorationes eam fecit occidi, & coronari Joas; qui non obstante quòd esset juvenis septennis, benè gubernavit Regnum, consilio Episcopi, & aliorum proborum virorum, quia sacra Scriptura dicit: 4. Reg. XII. I. 2. Joas *regnavit quadraginta Annis in Hierusalem, fecitque rectum coram Domino; cunctis diebus quibus docuit eum Joyada Sacerdos.* Et hîc habetur tertium exemplum, qualiter ambitio, quæ nihil aliud est quàm concupiscentia, & voluntas inordinata tollendi alteri suam dominationem, fecit Athaliam Reginam esse homicidam iniquam, & perfidam, ut obtineret vi, & tyrannide, Coronam, & Regni Judæorum Dominium; & quomodò per insidias & explorationes fuit occisa: quia recta ratio & æquitas est, quòd omnis tyrannus occidatur turpiter per insidias & explorationes; & hæc est propria mors, quâ debent mori perfidi tyranni. Et sic facio finem tertii Articuli dictæ Majoris.

Consequenter venio ad quartum Articulum, in quo cogito ponere & fundare octo Veritates principales, per modum conclusionum, & fundamentorum, & ex illis inferre octo alias Conclusiones, per modum Corollariorum, pro meliùs fundando Justificationem dicti Domini Burgundiæ.

Prima Veritas.

„ OMmis subditus & vassallus, qui cupiditate, „ fraude, sortilegiis, & ingenio pravo machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & superioris Domini, pro ei tollendo Illustrissimam Dominationem, peccat adeò graviter, & crimen committit adeò horribile, sicut crimen læsæ Majestatis in primo gradu, & per consequens, dignus est duplici morte, scilicet prima & secunda. „

Ego probo Propositionem meam: quia omnis subditus, ita faciens, est tyrannus & infidelis suo Regi superiori Domino, & peccat mortaliter: ergo Conclusio vera, quòd sit tyrannus. Probo per Gregorium ita dicentem; *Tyrannus, est propriè qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur: nam sicut Regnum, justus principatus dicitur, sic & tyrannis Regnum perversum nuncupatur.*

Quòd crimen committit læsæ Majestatis in primo gradu, patet clarè per descriptiones supra dictas, graduum criminis læsæ Majestatis: quia committit adeò magnam injuriam & offensam, quòd majorem non potest, contra Regiam Majestatem, in propria persona Principis.

Quòd sit dignus duplici morte, prima & secunda, probo: quia per primam, intelligo mortem corporalem, scilicet separationem animæ & corporis. Per secundam, intelligo mortem animæ, scilicet damnationem perpetuam, de qua loquitur Evangelista Joannes Apoc. II. II. *Qui vicerit non lædetur morte secunda.* Exponitur sic: omnis creatura humana, quæ finaliter habuerit victoriam super cupiditate & suis filiabus tribus supra nominatis, ipsa *non lædetur morte secunda*, id est, æterna damnatione.

Secunda Veritas.

„ QUamvis, in casu supra dicto, omnis subditus „ & vassallus sit dignus duplici morte, & „ committat adeò horribile crimen, quòd non „ potest puniri; tamen plùs puniendus est miles, „ quàm simplex subditus in hoc casu; Baro quàm „ simplex miles; Comes quàm Baro; Dux quàm „ Comes; Cognatus Regis quàm extraneus; Fra„ ter quàm Cognatus; Filius quàm Frater. „

Hæc Propositio, quantùm ad primam partem, sequitur ex veritate præcedenti; quantùm ad secundam, eam probo: quia ascendendo de gradu in gradum, obligatio est major ad volendum tueri & desiderare salutem Regis, & bonum Reipublicæ. Ergò, per oppositum, qui faciunt contrarium, plùs puniendi sunt, ascendendo de gradu ad gradum. Consequentia est optima.

Probo Antecedens: scilicet, quòd filius plus obligatur quàm frater; & frater &c. Quia cuilibet supra dictarum prærogativarum & dignitatum correspondet certus gradus obligationis: & sicut sunt majores & nobiliores, major obligatio; & per consequens, qui plures habet & nobiliores, magis obligatur, sicut dicit Gregorius, in authoritate superiùs allegata. *Cùm crescunt dona, etiam crescunt rationes donorum.*

Item secundò, argumento probo dictam veritatem: quia quantò est persona propinquior Regi & potentior; si faciat supra dicta, tantò est majus scandalum, quàm si esset unus pauper, longinquus à Rege. Verbi gratiâ: majus scandalum est, quòd unus Dux, consanguineus Regis, machinetur in mortem suam, pro ei tollendo suum Dominium, quàm esset de uno paupere subdito, qui non est suus consanguineus: & quantò machinans est propinquior & majoris potentiæ, tantò esset res iniquior, & majus scandalum; & per consequens, magis puniendum.

Tertiò, quia periculum est majus; ergò majus debet esse remedium punitionis.

Contra Antecedens probatur: quia machinatio propinquorum, est multò pejor quàm pauperum, & per consequens, punitionis remedium debet esse ordinatum magis pro obviando & compescendo eos à tentatione diaboli, & cupiditate; quia quando vident se adeò propinquos Coronæ, quòd tangunt digito; si accidat quòd tentatio cupiditatis subintret cor eorum, ipsi se disponent ad machinandum, & toto posse, manu capere dictam Coronam, & eam ponere in capite suo: sic non est de uno paupere, qui non est consanguineus Re-

gis, qui nunquàm imaginaretur, nec speraret tangere dictam Coronam, nec digito, nec aliàs.

Tertia Veritas.

„ IN casu supra dicto, licitum est cuilibet subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, „ secundùm Leges naturalem, moralem & divinam, „ occidere & facere occidi ipsum proditorem & infidelem tyrannum; & non modò licitum, sed „ honorabile ac meritorium, precipuè quando est „ adeò potens, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Superiorem.

Probo hanc veritatem rationibus duodecim, ob reverentiam duodecim Apostolorum: quarum tres primæ, sunt authoritates trium Doctorum Sacræ Theologiæ; tres aliæ, sunt authoritates trium Philosophorum moralium; aliæ, sunt tres authoritates trium Legum Civilium & Imperalium; tres ultimæ, sunt tria exempla sacræ Scripturæ.

Prima autoritas est Doctoris Sancti sic dicentis, ultima Distinct. 2. Lib. Sententiarum, *Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri; tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.* Loquendo breviter, & propriè, Sanctus Doctor vult dicere, quòd subditus qui occidit tyrannum supra dictum, facit opus dignum laude & remuneratione.

Secunda autoritas est Salberiensis, sacræ Theologiæ eximii Doctoris: *Amico adulari non licet, sed aures tyranni mulcere licitum est, ei namque licet tyranno adulari, quem licet occidere.*

Tertia autoritas est plurium Doctorum, quos pono simul, ne excedam numerum trium, scilicet Richardi de Media-villa, Alexandri de Hales, & Ostiensis, *in Summa*, qui Conclusionem præfatam ponunt in effectu. Et addo, pro confirmatione, autoritatem Beati Petri Apostoli: 1. Pet. II. 13. *Subditi] estote Regi; quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Vindictam scilicet injuriarum illatarum Regi, vel machinatarum inferri per inimicos suos & malefactores. Ex quo sequitur, quòd Duces obligantur vindicare Regem, ex omnibus injuriis quæ sibi fient & machinabuntur fieri; saltem facere suum posse, & exponere ad hoc omnem suam potestatem, quoties venerit ad suam notitiam.

Deindè venio ad tres autoritates Philosophorum moralium.

Prima, est Aristotelis, in Libro *Politicorum*, sic dicentis: *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè, & non solùm licitum, imò etiam laudabile.*

Secunda, est Tullii, in Libro *de Officiis*, laudantis illos qui Julium Cæsarem interfecerunt; quamvis esset sibi familiaris amicus, eo quòd Jura Imperii quasi tyrannus usurpaverat.

Tertia autoritas, est Bocatii; *De casibus virorum illustrium*, Lib. 2. Cap. 5. *Contrà superbos tyrannos*, sic dicit: *Dicam ego eum Regem? Honorabo ego eum Principem? Servabo ego ei fidem tanquam Domino? Non, ipse est inimicus Reipublicæ: contra istum facere conspirationem, arma capere, insidias ponere, est factum animosi, sanctissima res est, & omninò necessaria; quia Deo nullum est acceptabilius sacrificium, quam sanguis tyranni. Pro certo, dura res est, & importabilis, recipere confusionem, pro beneficiis & meritis.*

Deindè venio ad tres Leges Civiles: & quia non sum Legista, sufficit mihi dicere sententiam Legum, sine allegando, quia non studui in Jure Canonico & Civili, nisi duobus Annis, jam lapsi sunt plusquàm vigenti Anni, idcircò non possum multùm scire, & id modicum quod potui addiscere oblitus sum, prolixitate temporis.

Prima autoritas Legum Civilium. „ Desertores „ militiæ quilibet potest licitè occidere. „ Et quis est plùs desertor militiæ, quàm qui destruit personam Regis, qui est caput militiæ, & sine quo militia non potest diù durare.

Secunda autoritas: „ Cuilibet licet occidere, „ vel facere occidi latrones insidiantes viatoribus „ in sylvis, pro occidendo & spoliando; quia sunt „ formaliter inimici Reipublicæ, & machinantur „ quotidiè occidere transeuntes. „

Igitur licitum est occidere tyrannum, qui continuè machinatur occidere Regem suum, & superiorem Dominum, & destruere Rempublicam.

Tertia autoritas. „ Licet cuilibet occidere furem, si reperiat eum, de nocte, in domo „ sua. „

Igitur, fortiori ratione, licitum est cuilibet occidere tyrannum, qui nocte dieque, machinatur in mortem sui Regis & superioris Domini. Hæc consequentia patet cuilibet sani intellectus, si velit considerare.

Antequam ingrediar materiam trium exemplorum sacræ Scripturæ, volo respondere aliquibus objectionibus, quæ possent fieri contra hoc quod dictum est, arguendo sic:

„ Omne homicidium, omni Lege est prohibi- „ tum, scilicet divina, naturali, morali, & ci- „ vili. „

Igitur illud quod dictum est non est omninò verum, quòd prohibeatur Lege divina; quia sacra Scriptura dicit: *Non occides.* Exod. XX. 13.

Quòd prohibeatur Lege naturali probo; natura enim inter homines quandam cognationem instituit, quâ hominem homini insidiari nefas est.

Quòd prohibeatur Lege morali patet: quia hoc non facies aliis, quod tibi fieri non vis. Alterum non lædere, Jus suum uniquique tribuere, hoc est morale, insuper & in naturali Jure.

Quod prohibeatur Lege civili, probatur. Leges civiles dicunt sic: qui hominem occiderit, capite punietur, non habita differentia sexus, aut conditionis. Item, omne bellum, omnis usus armorum, inscio Principe prohibitus est: nam qui inscio Principe bellum gerit, reus est læsæ Majestatis.

Item, Regis proprium est, furta prohibere, adulteria punire, impios de terra perdere: qui igitur talia sibi appropriat, & usurpat, Principem injuriatur, & lædit, quoniam, ut dicit Lex: „ Judiciorum vigor, Jurisque publici tutela, in medio constituta est, ne quis de aliquo quantocumque sceleribus implicito, assumere valeat ultionem. „

Pro respondendo rationibus suprà dictis, sciendum est quòd Theologi, & Juristæ, diversimodè loquuntur de homicidio; & licèt differant in loquendo, conveniunt in eandem sententiam: quia Theologi dicunt, quòd occidere hominem licitè, non est homicidium; quia homicidium in se importat quòd sit injustum. Et propter hoc dicunt quòd Moyses, & Mathathias non commiserunt homicidium, quia justè occiderunt; sed Juristæ dicunt quòd omnis occisio hominis, sive injusta, sive justa, est homicidium. Sed ultrà distinguunt duplex homicidium, scilicet justum & injustum, & pro justo nullus puniri debet.

Res-

Respondeo igitur, secundùm Theologos, quòd occisio tyranni non est homicidium; & ita non cadit punitio, sed remuneratio.

Quantùm ad argumentum quod sic dicit: *Hominem homini insidiari nefas est.* Et quis magis insidiatur homini, quàm tyrannus, continuè machinans in mortem Regis sui & Domini. Et hoc est nefas, proditio, & iniquitas; idcircò qui eum occidit, per bonam cautelam, pro salvando vitam Regis, & eum liberando à periculo, non facit nefas, sed debitum facit erga Regem.

Quantùm ad Argumentum quod dicit: *Non facias aliis* &c. Respondeo quòd istud facit expressè contra tyrannum, & pro eo qui eum occidit, quia ipse facit Regi quod sibi non vellet fieri; quamobrem subditus qui eum occidit morte tali qualem meruit, in nullo facit contra dictas Leges, sed intellectum earum servat, scilicet bonam æquitatem, & fidelitatem Regi suo.

Quantùm ad alias Leges dicentes: *Qui hominem occidit* &c. Dico pro responsione ad omnes tales Leges pariter, *Qu'il n'est Loy tant soit generale, ny Regle tant soit commune, qu'en aucun cas especial n'y ait exception aucune*; id est, omnis Lex & Regula habet exceptionem aliquam.

Dico ultrà, quòd casus occidendi tyrannum excipitur specialiter, quando est tyrannus tali modo qui dictus est suprà. Et qualiter posset inveniri casus dignior exceptione, quàm superior, pro deffendendo Regem suum, & præservando à periculo B & morte; præsertim quando machinationes & sortilegia ita egerunt in personam suam, quòd est adeo indispositus, ut nequeat vacare ad faciendum Justitiam, & quòd dictus tyrannus est adeò potens, quòd Justitia de eo nequeat bono modo fieri per Regem; & ideò dicit Aristoteles: *Non est aliqua Lex, quin aliquando epikeiandum sit in ea*; & ita epikeïare Legem, non est facere contra Legem, in tali casu.

Pro quo sciendum, quòd in omni Lege sunt duo. Primum, est sententia textualis. Aliud, est finis propter quem facta fuit Lex, quem finem, conditores Legis intendebant principaliter. Et quando accidit quòd sententia textualis est contraria fini, debet epikeïare Lex ad intentionem finis, & non C ad sensum litteralem. Hoc ponit Aristoteles, & ponit exemplum de Civilibus, qui fecerunt Legem, ne alienigena receptus in civitate, ascenderet muros ejus, sub pœna capitis; quia villa erat obsessa ab inimicis, & timebant ne alienigenæ faverent inimicis: accidit quòd dicta civitas impugnabatur pluribus, & extranei respicientes illos de villa debiliores, ascenderant muros, pro subveniendo civitati. Philosophus quærit: peregrini ascenderunt muros, videtur quòd fecerunt contra Legem: utrum debent puniri?

Respondeo quòd non; quia quamvis viderentur fecisse contra sensum litteralem; tamen non fecerunt contra Legem.

Ad propositum: Leges suprà dictæ, fuerunt factæ pro tuendo honorem Regis, bonum personæ suæ, & Rempublicam. Pono igitur casum: quòd percipio unum tyrannum machinari in mortem Regis, & quòd Rex sit ita indispositus, ut nequeat apponere remedium; & ultra, quòd tyrannus continuè perseverat in sua malitia. Ego respicio Leges allegatas, prohibentes usum armorum &c. Utrum, servando sensum litteralem, debeam dimittere Regem in tanto periculo mortis? Nequaquàm, imò debeo occidere tyrannum, & ita complebo Mandatum finale dictarum Legum; nec debeo puniri, sed præmiari, & tendo ad bonum finem, propter quem Leges dictæ fuerunt factæ: Ob hoc dicit Beatus Paulus. *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* 2. Cor. III. 6.

Item, Leges divina, naturalis, moralis, mihi dant autoritatem faciendi istud, in quo sum minister Legis divinæ. Et ita apparet quòd dictæ objectiones nihil faciunt.

Venio ad tria exempla sacræ Scripturæ; pro perficiendo veritates suprà dictas.

Primum est, de Moyse, qui sine Præcepto, vel autoritate hominis cujuscumque occidit Ægyptium, qui tyrannisabat filios Israël, & tunc non habebat autoritatem Judicis, quæ sibi fuit collata super populum Israëlitam, ferè post quadraginta Annos, postquam hoc fecerat; & tamen multùm laudatur, ut patet *Act.* VI. quia tanquam minister Legis hoc fecit. Ita in proposito, in hoc faciendo, ero minister Legis. A

Secundum exemplum est, de Phinées, qui sine Mandato, aut Præcepto quocumque occidit Ducem Zambri, sicut supra narratum est; qui Phinées non fuit punitus, sed remuneratus grandissimè in tribus, scilicet amore, honore, & divitiis. Amore; sibi ostendit majus signum amoris, quàm antè. Honore; quia *reputatum ei ad justitiam usque ad sempiternum.* Divitiis; quia per hoc acquisivit pactum Sacerdotii sempiternum, & non tantùm pro se, sed pro tota familia sua.

Tertium exemplum, est de Sancto Michaële, qui sine Præcepto, aut Mandato quocumque Dei, vel alterius, sed tantummodò motus naturali amore, occidit Luciferum tyrannum, & infidelem Deo; & ipse Michaël fuit similiter remuneratus tribus supra dictis, scilicet amore, honore, & divitiis: quia Deus dilexit eum plusquàm antè, & eum confirmavit in suo amore, & gratia. Honore; quia fecit eum militiæ cœlestis Principem in æternum. Divitiis; quia dedit ei de divitiis gloriæ suæ, quantùm erat capax, de quibus loquitur Apostolus: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt Judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Rom. XI. 33. Et sic patet tertia veritas, probata duodecim rationibus.

Quarta Veritas.

„ IN casu supra dicto honorabilius est, magis „ licitum, & meritorium, quòd ipse infidelis „ tyrannus occidatur par unum consanguineum, „ & subditum Regis, quàm per extraneum, qui „ non esset de sanguine Regio; & per Ducem, quàm „ per Comitem; & per Comitem, quàm per Ba„ ronem; & per Baronem, quàm per simplicem „ subditum. „

Probo: quia consanguineus Regis magis obligatur velle bonum Regis, cum deffendere, & vindicare de injuriis, quàm extraneus; Dux, quàm Comes; Comes, quàm Baro &c. & magis puniendus est, si sit negligens istud faciendi; Ergo, per oppositum, si benè faciat debitum in bona fidelitate, & diligentia, sibi accrescit magis decus & meritum.

Item, in hoc magis relucent amor & obedientia D occisoris, vel occidere præcipientis, ad Principem & Dominum suum, quod est magis honorabile, si fuerit præpotentis Ducis, aut Comitis, &c.

Item, in hoc relucet potentia Regis, quod est multùm honorabile; & quantò occisor, vel dictæ occisionis præceptor fuerit nobilior, & potentior, tanto relucebit Regis potentia.

Quinta Veritas.

„ IN casu fœderum, juramentorum, & pro„ missorum militis ad alterum quoquomodo, si „ contingat quòd vertatur in præjudicium Princi„ pis, sponsæ Principis, liberorum ejus, vel Reipublicæ,

„ publicæ, nullus tenetur ea servare, imò ea servare & tenere, in isto casu, esset facere contra „ Leges moralem, naturalem & divinam. „

Probo sic, secundùm bonam æquitatem, dictamen rectæ rationis, & Legem divinam. Bonum Principis, cùm sit persona publica, & utilitas Reipublicæ, debent præferri & supponi in omnibus talibus Propositionibus, juramentis, & confœderationibus, imò excipiuntur implicitè, secundùm dictamen rectæ rationis, bonam æquitatem, & charitatis ordinem, quia aliàs esset licitum inobedire Principi, imò rebellare contra Principem, quod est expressè contra sacram Scripturam, sic dicentem: 1. Petr. II. 13. *Obedite Principibus vestris, licet etiam dyscolis*; & alibi: *Subjecti estote Regi.*

Secundò, arguitur. Quandocumque duæ obligationes contrariæ occurrunt, major tenenda est: sed in casu nostro occurrunt duæ obligationes, scilicet, subditi ad Principem, & confœderati ad confœderantem; sed nulli dubium, quin obligatio subditi ad Principem, est major, & per consequens, tenenda. Ergò conclusio vera.

Tertiò sic. Quandocumque facit aliquis quod melius est, quamvis juraverit se non facturum, non perjurium est; sed perjurio contrarium, ut ponit Magister Sententiarum, *Ultima Dist.* 3. Sed in casu nostro melius est occidere tyrannum, quàm permittere vivere: ergo occidens tyrannum, quamvis juraverit se non occisurum, non est perjurus; sed facit perjurio contrarium. Confirmatur per Isidorum, in Libro *Summi boni*, dicentem: *Non est observandum sacramentum*, id est, juramentum; *quo malum incautè permittitur*; sed in casu nostro malum incautè permitteretur; ergo &c.

Sexta Veritas.

„ SI contingat quòd dicta fœdera vertantur in „ præjudicium alterius confœderantium, seu „ sponsæ, vel liberorum, in nullo tenetur ea „ servare. „

Patet per rationes priùs tactas, & probatur sic. Quia observare fœdera, in tali casu, est contra Legem charitatis, quia quilibet magis obligatur sibi ipsi, uxori propriæ, & liberis, quàm cuicumque alteri, virtute talium promissionum; & cùm omnia Præcepta, & Consilia ordinentur ad charitatem, ut patet per Apostolum, sic dicentem: 1. Tim. 1. 5. *Finis Præcepti, est charitas.*

Secundò arguitur: quia in talibus promissionibus intelligitur; si mihi fidem servaverit, juxta illud:

Frangenti fidem, fides frangatur eidem.

Item, subintelligitur; si *Deo placuerit*: sed certum est, quòd non placeret Deo, si foret contra Legem charitatis. Ergo Conclusio vera.

Septima Veritas.

„ IN casu supradicto, unicuique licitum est, honestum, & meritorium occidere, & facere „ occidi supra dictum tyrannum, per insidias, cautelas, & explorationes, & etiam licitum est dissimulare & tacere suam voluntatem. „

Probo per authoritatem Bocatii, supra allegatam in tertia veritate.

Item, probo per exempla Sacræ Scripturæ, de Rege Jehu occidente Sacerdotes Baal; *Achab parum coluit Baal; ego autem colam eum amplius.* 4. Reg. x. 19. 20. Et paululum post: *Porro Jehu*, licet *insidiosè, ut disperderet cultores Baal, dixit: Sanctificate diem solemnem Baal.*

Item, de Joyada Summo Sacerdote, qui insidiosè fecit occidi Athaliam; & de hoc laudatur, ut tactum est supra.

Item, Judith occidit Holophernem per insidias, & de hoc laudatur, ut habetur in Libro Judith, quasi per Librum totum.

Item, ad hoc illa parabola, quæ habetur *Matth.* XIII. quâ Paterfamilias prohibuit incautam zizaniorum eradicationem; sed voluit expectare tempus A messis, ne triticum simul cum zizaniis eradicaretur &c. quod intelligitur in occisione tyrannorum, per insidias scilicet, & bonam cautelam, debet expectari loci & temporis opportunitas, & explorari ne triticum, id est, veri & boni subditi, eradicentur cum tyrannis, id est, occidantur.

Et hîc facio unam quæstionem: quare homo, in pluribus casibus, tenetur servare fidem inimico suo capitali, & non tyranno? Causam communiter ponunt Doctores; sed quia est communis, & longa relatu esset, transibo pro nunc.

Octava Veritas.

„ OMnis subditus & vassallus, qui animo deliberato, machinando contra sanitatem Regis, pro faB „ ciendo eum morii n languore, cupiditate habendi, „ Coronam suam & Dominium, fecit consecrari, vel „ magis propriè loquendo, execrari enses, dagas, & „ spadellas, & cultellos, virgas aureas, & annulos „ dedicari, nomine dæmonum, per nigromanticos facientes invocationes, caracteres, sortilegia, crimina, superstitiones & maleficia, & deinceps figere, „ & tradere per medium corpus ejusdem mortui depensi à patibulo, & annulos ponere intra os dicti „ mortui, per spatium plurium dierum, in magnam abominationem & horrorem, propter dicta maleficia; & insuper portare secum in uno panniculo de „ ossibus & pilis loci putibundi, & de pulvere aliquorum ossium ipsius depensi. Ille, & omnes qui hoc „ faciunt, non solùm committunt crimen læsæ Majestatis humanæ in primo gradu; sed etiam læsæ Majestatis divinæ, & sunt proditores Regi, & Deo „ Creatori suo; & sicut idolatræ & corruptores, C „ falsarii Fidei Catholicæ, sunt digni duplici morte, „ scilicet prima & secunda; præsertim quando dicta „ sortilegia, superstitiones & maleficia, sortiuntur „ suum effectum, in persona Regis, per medium malæ fidei, & crudelitatis machinantis, invocatorum & nigromanticorum. „

Probatur Conclusio: quia, ut dicit Bonaventura *Lib.* 2. *Dist.* 2. *Quæst. ultima*: „ Diabolus nunquàm „ satisfacit voluntati talium, nisi aliqua infidelitas immisceatur: sicut enim ad divina mirabilia „ plurimùm facit Fides recta, prout sonant Evangelia; sic ad diabolica mirabilia multùm facit „ Fides perversa. „ Et ideò experientia de effectu prædictarum superstitionum, secuta in personam præfati Regis, probat clarè ibi fuisse idolatriam, & Fidem perversam.

Item, diabolus nihil faceret ad voluntatem taD lium, in tali casu, nisi exhiberent sibi honorem divinum quem multùm affectat; nec se exhiberet ad tales invocationes, ipsis invocantibus eum, nisi eum adorarent, & sacrificia, & oblationes ferrent, pactionesque, aut pacta cum ipso dæmone facerent.

Item, Sanctus Doctor 2. 2. q. *Art.* 2. dicit: *Quòd tales invocationes nunquam sortiuntur effectum, nisi fuerit falsaria corruptio Fidei & idolatria, & pactio cum dæmonibus.* Ejusdem opinionis videntur esse Alexander de Hales, Richardus de Media Villa, & Ostensis, *in Summa*, & communiter omnes Doctores, qui de hac materia locuti sunt. Et sicut falsarii monetæ & pecuniarum Regis, gravissimè puniuntur; à fortiori, corruptores falsarii Fidei Catholicæ gravissimè puniendi sunt.

Corollarium Primum.

Si contingat quòd propter casus supra dictos fuerunt incarcerati, & pendente processu, contra eos judicatos, aliquis suus fautor eos liberet, vel faciat liberari per suam potentiam; ipse debet puniri, sicut proditor Regis, & criminosus crimine læsæ Majestatis, in primo & quarto gradibus.

Corollarium Secundum.

Omnis subditus qui dat, vel spondet aliis grandem summam pecuniæ, pro intoxicando Regem; si contingat, conventione facta, & toxicis ordinatis, quòd non sortiantur effectum, propter aliquod impedimentum subveniens, gratiâ, vel aliàs: tamen dicti machinati committunt crimen læsæ Majestatis in primo gradu, & sunt digni duplici morte, prima, & secunda: sequitur ex præmissis.

Corollarium Tertium.

Omnis subditus, qui sub dissimulatione, & fictione ludi, & speciamenti, animo deliberato, & malitiosè, ex materia de facili inflammabili, & difficilè extinguibili, procurat facere indumenta pro induendo Regem, & quod pejus est, eum indui cum pluribus aliis, & ignem poni, pro eum comburendo, & ei tollendo suum nobilissimum Dominium; committit crimen læsæ Majestatis in primo gradu, & est dignus morte prima & secunda, præcipuè quando per istum ignem sic positum comburuntur, & moriuntur plures Nobiles turpiter, & cum magno dolore.

Corollarium Quartum.

Omnis subditus & vassallus Regis, qui fecit fœdera cum aliis, quos scit esse inimicos capitales Regis, & Regni, non potest excusari de proditione, specialiter quando mandat armatis de parte ipsorum inimicorum, qui obtinent fortalitia dicti Regni, quòd se benè teneant in ipsis, sine ea reddendo, quia dùm erit opus, ipse eis auxiliabitur, vel faciet auxiliari: & insuper impedit viagia & armaturas, quæ fiunt contra dictos inimicos, eos confortando semper per vias subtiles & secretas; est proditor Regis, & Reipublicæ, & Regni, & committit crimen læsæ Majestatis in primo, & in quarto gradibus.

Corollarium Quintum.

Omnis subditus & vassallus, qui ponit fraudulenter seditionem inter Regem & Reginam, dando intelligi dictæ Reginæ, quòd Rex eam odit, adeò quòd conclusum est de morte ejus, & suorum liberorum, nec est remedium, nisi fugiat cum liberis suis extra Regnum; & ei consulendo & requirendo quòd ita faciat, offert eam conducere extra Regnum, in aliquod suorum fortalitiorum; adjungens unam cautelam, necessarium esse dictam Reginam hoc tenere secretum, ne impediatur, quamobrem expedit fingere plures peregrinationes, de una ad aliam, quousque sit in loco securo, tendens per hoc eam, & suos liberos mittere in suos carceres, & deinde Regem similiter, pro perveniendo, per hoc medium, ad Coronam & Dominium Regni. Ille, inquam, & omnis talis, committit crimen læsæ Majestatis in primo, secundo, tertio, & quarto gradibus. Hæc veritas sequitur ex præmissis & patet cuilibet sani intellectus, in tantum quòd me eam probare, esset velle adjuvare solem facibus.

Corollarium Sextum.

A Omnis subditus & vassallus, qui cupiditate habendi Coronam & Dominium Regni, se transfert ad Papam, imponendo falsè, & contra veritatem plura crimina & vitia Regi, redundantia in suam Illustrissimam sobolem & generationem, & per hoc concludendo, quòd dictus Rex non est dignus obtinere talem dignitatem, sicut Regnum, nec sui liberi post eum, per successionem, requirendo dictum Papam instantissimè, quòd velit facere declarationem super facto privationis ipsius Regis & liberorum suorum, & declarare Regnum pertinere ad dictum requirentem, & suam sobolem, & ei dare Absolutionem pro se, & omnibus vassallis dicti Regni, qui sibi adhærere voluerint, & Dispensationem juramenti fidelitatis & obligationis, quâ obligantur Regi. Ille & omnis talis, committit crimen læsæ Majestatis in primo & secundo gradibus.

Corollarium Septimum.

B Si contingat quòd ille, animo deliberato, impediat unionem Ecclesiæ & executionem conclusionum per Regem & Clerum Regni conclusarum pro dicta unione, tendens ad finem quòd Papa consentiat suæ iniquæ Requestæ, ipse debet reputari schismaticus; & si sit pertinax, hæreticus est, & dignus adeò horribili morte, quòd terra deglutiat eum in anima & corpore, sicut Dathan, Chore, & Abiron, de quibus in Biblia: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, devoravit eos cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum, & descenderunt vivi in infernum, operti humo.* Scribitur Num. XVI. & in Psalmo CV. 17. *Aperta est terra & deglutivit Dathan*, &c.

Corollarium Octavum.

C Omnis subditus qui machinatur intoxicare per poma intoxicata, vel aliàs, Regem, vel suos liberos, debet puniri sicut reus læsæ Majestatis in primo, & tertio gradibus.

Corollarium Nonum.

Omnis subditus, tenens armatos qui depauperant populum, spoliant & occidunt homines, & feminas violant, & ponunt Capitaneos in fortalitiis, pontibus, & passagiis Regni; præterea ponunt tallias & mutua intolerabilia, fingens id esse pro guerra agenda contra inimicos Regni, deindè post collectionem ea furatur, & rapit, & eis utitur ad fœdera facienda cum inimicis Regis & Regni; ille, & omnis talis, debet puniri, sicut committens crimen læsæ Majestatis in primo & quarto gradibus; & dignus est duplici morte, prima & secunda, id est, morte corporali, & æterna damnatione, scilicet ut mittatur *in* D *ignem æternum, qui est paratus diabolo, & angelis ejus*, Matth. XXV. 41. Et hæc de quarto Articulo, & per consequens, de tota Majori.

Nunc ego venio ad declarandum & formandum Minorem, in qua ostendum, quòd defunctus Ludovicus, nuper Dux Aurelianensis, fuit adeò incensus cupiditate honoris vani, & mundanarum divitiarum, quòd commisit crimen læsæ Majestatis divinæ & humanæ, in qualibet specie graduum declaratorum in Majore: & quantùm est de crimine læsæ Majestatis divinæ, spectat ad supremum Regem & Judicem. Quamobrem non faciam specialem Articulum,

lum; sed tangam in Articulis de læsa Majestate humana, per modum incidentis.

Declarabo igitur per Articulos, qualiter committit crimen læsæ Majestatis humanæ, in quolibet quatuor graduum prænominatorum: pro quo faciendo, divido Minorem in quatuor Articulos. In primo, de primo gradu: in secundo, de secundo; & sic deinceps.

Quantùm ad primum Articulum, in quo de primo gradu, qui est quando injuria, vel offensa est contra personam Principis; sciendum quòd hæc offensa potest fieri duobus modis. Primus est, machinari in A mortem sui Principis: secundus est, confœderari cum inimicis capitalibus sui Principis.

Primus modus dividitur in tres species. Prima est, machinari in mortem Principis per sortilegia, maleficia & superstitiones. Secunda, per toxica & venena. Tertia est, occidere & facere occidere armis, aqua, igne, & aliis violentis injectionibus.

Quòd fuerit criminosus in prima specie, probo: quia verum est quòd, ut faceret Regem mori in languore, subtiliter, sine perceptione; per medium argenti, congregavit quatuor homines, quorum unus erat Monachus apostata, alter miles, alter scutifer, & alter famulus, quibus tradidit suum proprium ensem, unam spadellam, & unum annulum, B pro dedicando & consecrando, vel veriùs loquendo, execrando in nomine dæmonum: & quia talia maleficia non possunt bono modo fieri, nisi in locis solitariis, putaverunt portare supra dicta in turrim de Montegeio, versùs Latigniacum supra Matronam, & ibi hospitati pluribus diebus. Monachus existens Magister illius operis diabolici, plures fecit invocationes Dæmonum, quarum ego duas dicam. Unam fecit inter Pascha & Ascensionem, quadam Dominica, benè manè, ante solis ortum, in uno monte, juxta turrim de Montegeio; & fecit unum circulum, plures caracteres, & plura superstitiosa requisita ad tales invocationes diabolicas faciendas, juxta unum dunium, & faciendo dictas invocationes, se exuit nudum, usque ad camisiam, flexit genua, & fixit dictos enses, & spadellam, per cuspides in terram, in extremitatibus dicti circuli, & dixit plures orationes, invocando dæmones: & statim accesserunt ad eum duo diaboli, in forma & figura hominum, indutorum fusto viridi, C secundùm apparentiam: quorum unus vocabatur *Hermas*, & alter *Astramen*, & tunc fecit eis reverentiam adeò magnam, sicut Deo facere potuisset. Quo facto, se retraxit ad aliam partem; & ille dæmon qui venerat propter annulum, ipsum cepit, & secum detulit, & evanuit: ille autem qui venerat propter ensem & spadellam, mansit in dicto circulo, & cepit spadellam, & ipsam palpavit, faciendo plures res; deinde prostravit eam in dicto circulo, & similiter de ense, & deinceps evanuit. Statim Monachus accessit ad circulum, & reperit ipsos ensem & spadellam prostratos de lato, & eos cepit, & comperit quòd dictus ensis erat fractus cuspide, in signum quòd negotium factum erat, & reperit cuspidem in pulvere, ubi dæmon eam posuerat. Consequenter, expectavit per spatium semi-horæ; & alter dæmon qui apportaverat dictum annulum, regressus est, & D ei tradidit dictum annulum, qui apparebat rubeus, sicut stallaticum pro hora; & sibi dixit, quòd factum erat, nec plus oportebat, nisi ponere infra os cujusdam mortui dependi, ensemque & spadellam figere infra corpus ipsius mortui, modo, inquit, quem tu scis, & statim evanuit. Dictus vero Monachus reparavit cuspidem ensis. Et ultrà, pro perficiendo dicta maleficia, Monachus, scutifer, & famulus, venerunt nocte ad patibulum de Montefalconis, juxtà Parisios; & ibi ceperunt unum noviter suspensum, & posuerunt super equum, pro deferendo in dictam turrim de Montegeio. Sed quia viderunt, quòd nox non sufficiebat, quia dies propinquus erat, venerunt Parisios, in domum dicti militis, & equum posuerunt in uno stabulo: posuerunt etiam in os ejus annulum, ensem & spadellam fixerunt in corpus, per partes inferiores, usque ad pectus, & ibi steterunt pluribus diebus, sicut dæmones prædixerant. Consequenter, ipsi enses, spadella & annulus sic dedicati, consecrati, vel execrati propriè loquendo, fuerunt restituti ipsi Duci Aurelianensi, pro perficiendo maleficia in personam Regis. Insuper ei tradiderunt pulverem & pilos loci inhonesti ipsius mortui, pro deferendo secum; & aliqua ossa involuta in uno panniculo ipse Dux Aurelianensis gessit pluribus diebus, inter carnem & camisiam colligata cum una aiguileta intra manicam dictæ camisiæ, & adhuc gessisset, nisi fuisset quidam miles magni honoris, consanguineus Regis, & suus principalis servitor, & ipsius Ducis Aurelianensis, qui sibi advenit, & detulit Regi, in præsentia plurium, quorum aliqui sunt hîc præsentes. Et quia ipse miles portaverat dicta ossa, & revelavit aliqua supra dictorum, ipse Dux Aurelianensis concepit adeò magnum odium contra eum, quòd ipsum prosecutus est, & destruxit in honore & divitiis, non obstante quòd esset consanguineus Regis, & suus.

Tour de Mont-gey, proche de Lagny.

Mont-faucon.

Item, dictus criminosus Dux Aurelianensis, fecit fieri unum aliud sortilegium, per unum diem, per dictum Monachum, de una virga cornea, & sanguine rubei galliculi & pullæ albæ; quo sortilegio perfecto, virga debebat habere talem virtutem, per artem & actionem diabolicam, quòd qui penès se eam portaret, faceret voluntatem suam de omnibus mulieribus quas eâ tangeret: & dicebat Monachus, quòd expertus fuerat in personam unius mulieris quam desiderabat, nec poterat venire ad intentum; & fuit tradita illa virga, sic sortilegisata, dicto criminoso Duci Aurelianensi, in sancta Septimana, pro faciendo contumeliam magis injuriosam Domino nostro Jesu Christo, qui in illa Septimana passus est Mortem, pro toto genere humano, & pro plùs complacendo sathanæ, per quem omnia talia sortilegia, crimina, & maleficia sortita fuerint suum effectum.

Et quòd ipsa fuerint eum sortita in personam Regis, ostendo per duo media. Primum est, duo morbi graves, quos statim passus est. Primus *Belnasti* qui fuit adeò angustiosus, quòd perdidit ungues & capillos, pro majori parte. Secundus, fuit *Cenomanis*, major, sine comparatione, adeò quòd non loquebatur, imò apparebat potiùs mortuus, quàm vivus.

Secundum medium est, per verba quæ cepit dicere, quàm citò potuit loqui, scilicet: *Pro Deo, auferte mihi istum ensem, qui meum transfigit corpus, hoc mihi fecit bellus Frater Aurelianensis.* Et illa eadem verba pluriès replicavit in sanitate, & infirmitate, addendo hoc verbum: *Oportet ut eum occidam*, quasi vellet dicere: nisi eum occidam, faciet me mori, sine remedio.

Hîc considerate, Domini mei, parumper, quid potuit movere Ducem Aurelianensem, ad faciendum illam extremam malitiam in personam sui Fratris, qui sibi semper complacuerat: & patet clarè quòd ardens cupiditas perveniendi ad Dominium Franciæ.

Tertium medium est, unum verbum quod semel protulit defunctus Dux Mediolanensis, Pater Ducissæ Aurelianensis, uni nuncio, sibi præsentanti litteras ex parte Regis, quem interrogavit in quo statu erat Rex; cui respondit: in bono, Dei gratiâ. Ipse est diabolus, inquit Dux Mediolanensis; & per magnam admirationem adjunxit hæc verba: Quomodò potest fieri quòd sit in bono statu? Hoc est evidens signum quòd fuerat consentiens, & magis propriè loquendo, autor, cum suo filio dicto, criminoso Duce Aurelianensi, ponendi Regem in tali statu; quia satis notorium est, quòd desiderabat multùm Dominium pro se & sua sobole, sicut patuit spe-

specialiter in persona Patrui sui, Domini Barnabo, quem cepit malitiosè & proditoriè, sub umbra sanctæ vitæ; & deinde pro obtinendo suum Dominium, ipsum fecit mori.

Similiter patuit per hoc quòd mirabiliter cupivit quòd filia sua esset Regina; & credens pervenire, tractavit Matrimonium inter eam & dictum Ducem Aurelianensem pro tunc Ducem Turoniæ, unicum Fratrem Regis, considerans quòd Rex nondum habebat liberos, nec erat nisi unum os ad claudendum.

A

Et quòd habuerit illam intentionem, patet; quia communis fama est, quòd quando dicta filia recessit ab eo, pro veniendo in Franciam, in discessu dixit: „ Non quæro vos videre, quo usque sitis Regina Franciæ. „ Et pro perveniendo ad hoc, dicti Duces continuè machinati sunt in mortem Regis, & suæ generationis: & ad hoc fuit medium inter eos, unus falsus hypocrita, nominatus Philippus de Mesieres, qui erat proprius Magister, faciendi proditiones. Nam ipse fuit Cancellarius Regis Cypri, & eum prodidit: deindè mansit cum Domino Barnabo, & adivit dictum Ducem Mediolanensem, ad perdendum & destruendum ipsum Dominum Barnabo Magistrum suum. Deinceps fuit servitor & specialis amicus Ducis Mediolanensis, & advisaverunt isti duo aliquas instructiones, quas apportavit Duci Aurelianensi. Et pro faciendo rem subtiliùs, ille de Mesieres se reddidit Cælestinum, Parisiis, per hypocrisim. Et sicut Dux Mediolianensis fingebat sanctam vitam, pro decipiendo Dominum Barnabo; ita ipse fecit Duci Aurelianensi fingere, pro decipiendo & destruendo Regem: & ibat ipse Dux Aurelianensis quotidie ad Cœlestinos, & ibi audiebat quotidie quinque aut sex Missas cum maxima devotione, ut videbatur, sed hic erat hypocrisis & simulatio; quia sub umbra hujus, faciebant in Oratorio suas collocutiones, conspirationes & deliberationes, de modo perveniendi ad suam iniquam intentionem. Et non obstante quòd ipse Dux se Ostenderet ita devotum de die; nihilominùs ducebat vitam dissolutissimam, per noctem, quia ferè omni nocte inebriabatur, ludebat ad taxillos, & jacebat cum mulieribus dissolutis: & finaliter, suam dissolutionem quam duxerat per noctem, & secretè, per aliquantum tempus, taliter ampliavit, & continuavit, de nocte & die, quòd fuit notoria & publica.

B

C

Ex istis habemus duo. Primum est, quòd defunctus criminosus Dux Aurelianensis, fuit autor dictarum invocationum: secundum, quòd sortitæ fuerunt suum effectum in personam Regis. Ex quibus sequitur expressè, quòd dictus Dux fuit criminosus, crimine læsæ Majestatis divinæ & humanæ, in primo gradu, & prima specie; quia faciendo prædicta, machinabatur directè in mortem & destructionem sui Regis, & superioris Domini, per dicta sortilegia, crimina, superstitiones, & maleficia &c.

Exindè volo monstrare quòd commisit crimen læsæ Majestatis, in secunda specie primi generis dicti primi gradus; quia videns per prædicta maleficia, quòd nondum obtinuerat, ex toto, suam damnatam intentionem, scilicet mortem Regis, se convertit ad faciendum eum intoxicare: pro quo faciendo voluit mercari cum pluribus, quorum duo fuerunt quibus promisit, uni quatuor millia francorum; & alteri quinquaginta millia, quorum viginti quinque millia sibi traderentur præsentialiter, sed sicut boni & fideles, ea recusaverunt, alii autem non. Et conventione facta, & toxicis ordinatis, non sunt sortita suum effectum, impedita gratiâ Dei, & aliquorum benevolentium Regi, qui perceperunt.

D

Et pro ostendendo evidentiùs quòd fuit actor dictorum sortilegiorum & intoxicationum, de quibus nunc sermo, verum est quòd plures & principales malefactores & intoxicatores, post ipsum criminosum Ducem, fuerunt incarcerati, pluribus locis, & diversis temporibus, & contra eos processus formati, & de quibus ordinatum qua morte debent mori; sed ipse, sua vi, quosdam liberavit, & misit in Patriam suam, & de aliis impedivit executionem Justitiæ, ne sua infidelitas detegeretur.

Item, verum est quòd circiter ferè octodecim Annos, vel novemdecim, Rex, & ipse Dux Aurelianensis, associati paucis hominibus, iverunt ad castrum Neaufle & cænaverunt & cubuerunt in castro dicto, cum Regina dicta *Alba*, quæ in crastino dedit eis prandium. Tunc dictus criminosus Dux, qui per cautelam finxit se iturum ad nemus spatiatum, quousque esset opportunitas complendi suam pravam intentionem, expectans quòd discus Regis esset paratus; tunc venit, & transeundo salutavit equos, * & jactavit supra dictum discum certum pulverem album: deindè, post præsentationem disci coram Rege, dicta Regina benè informata de facto, fecit statim eum deponi, & fuit delatus coram Eleemosynario dictæ Reginæ, sedente ad mensam; cui fuit dictum ne comederet ex eo: & quia tetigit cibum, & misit in sportam eleemosynæ, & deinceps manducavit panem quem tenebat in manibus suis, sine eas lavando, cecidit spasmatus, & eum oportuit deferri quasi mortuum, & ceciderunt ejus capilli, barba & ungues, & nervi retractati sunt, & cecidit in languorem; & finaliter mortuus est. Et fuit dictus cibus infossus intra terram, ne homines & bestiæ comederent.

Et post Vesperas ipsius diei, in exitu, in præsentia Regis, allocuta est dictum Ducem, foris venientem spaciatum à nemore: „ Estis vos, bone famule? Facitis „ vos benè simplicem. Et respiciens Regem dixit: „ quid vobis videtur Pulcher? Heu quantùm est „ benè dispositus relinquere pisa ardere, „ Et ultrà dixit illi Duci: „ Per sanctum Joannem, vos „ non facietis tam bonum. „ Et ita apparet quòd commisit crimen læsæ Majestatis in secunda specie primi generis, primi gradus, & pluries.

Consequenter, venio ad declarandum quòd dictus criminosus Dux, commisit crimen læsæ Majestatis in prima & ultima specie dicti primi gradus; quia verum est quòd malitiosè cagitavit facere certos ludos, & personagia, ad modum hominum sylvestrium, quorum Rex esset unus, qui vestirentur indumentis de tela coopertis lino, canapo, & stupiis munitis sulphure, pice, & aliis rebus de facili inflammabilibus; sed benè se præservavit ab induendo, quamvis haberet habitum, reperiens fictam excusationem, quòd erat nimis strictus; sed libenter portaret torchiam ante alios, & quod pejus est, volebat quomodocumque Regem, & omnes sic habituatos copulari simul, ne Rex evaderet à combustione, quia hoc erat sua principalis intentio: sed Dei gratiâ, unus probus & sapiens servitor Regis, dixit Regi, quòd si ignis à casu, accideret uni illorum, omnes comburerentur sine remedio. Et quando Dux Aurelianensis audivit illud verbum, pepulit suam torchiam incensam contra vultum ejus, dicendo: „ Vos ribalde, de quo interponitis vos? „ Et ità Rex noluit copulari. Sed Deus scit qualiter Dux Aurelianensis, de post, persecutus est illum familiarem. Et bastardus de Fundis ordinavit quòd duo famuli sui fuissent in ostio, cum duobus linteaminibus madefactis in aqua, quatenùs si ignis accideret ipsi, succurrissent cum illis pannis: sed ipsi non fuerunt ita parati succurere Magistro suo sicut ordinaverat, & ita oportuit eum mori cum magno dolore, & Comitem de Jugniaco, Dominum Erardum de Pictavis, & plures alios, per hoc quòd Dominus Aurelianensis, qui gerebat torchiam,

* *Forte eos,*

trusit ignem in vestimenta unius eorum, credens comburere Regem: sed per gratiam divinam, & auxilium excellentium & illustrium Dominarum Bituriæ, & Burgundiæ, & aliarum Dominarum & Domicellarum, ipse evasit.

Posteà volo declarare quòd dictus criminosus Dux commisit crimen læsæ Majestatis, in secundo genere primi gradus: quia verum est quòd postquàm Rex, & Rex Richardus fuerunt confœderati, per Matrimonium dicti Regis Richardi, & primogenitæ filiæ Franciæ; Rex Richardus voluit alloqui Regem Patrem suum pro bono suæ sanitatis, & ei dixit, quòd morbi quos diù passus fuerat, sibi evenerant per medium Ducum Aurelianensis, & Mediolanensis, & quòd sibi provideret in futurum: & ob hoc Rex indignatus est adeò contra Ducem Mediolanensem, quòd præco suus, gerens sua arma, non est ausus ampliùs ostendere se coram Rege. Quamcitò autem venerunt supra dicta ad notitiam Ducis Aurelianensis, ipse concepit mortale odium contra dictum Regem Richardum: & videns quòd Henricus de Lencastre erat suus major adversarius, se confœderavit cum illo, tendens ad duos fines, scilicet destructionem dicti Regis Richardi, & fortificationem sui, pro perveniendo ad suam damnatam intentionem; & fuerunt concordes Ludovicus Aurelianensis, & Henricus de Lencastre machinari in mortem duorum Regum, pro obtinendo duas Coronas, scilicet Franciæ pro Ludovico; & Angliæ pro Henrico: Henricus pervenit ad suam intentionem; sed Ludovicus non.

Et quòd sit verum de fœdere, ipse Dux Aurelianensis favorisavit dictum Henricum, & Anglicos de bonda sua, quantùm potuit: & expressè mandavit Anglicis, qui erant in castro de Bourden quòd se benè tenerent, ne redderent castrum Gallicis, quia ipse impediret obsidionem, vel auxiliaretur eis, quando opus esset. Impedivit etiam plura viagia contra dictum Henricum: & sic fuit tyrannus, & infidelis suo Principi, & Reipublicæ, & commisit crimen læsæ Majestatis, in secundo genere primi gradus.

Et ad confirmationem hujus, multùm facit unum quod dicam. Verum est quòd tempore quo detinebatur Rex Richardus, & Henricus de Lencastre tendebat ad faciendum eum mori, aliqui Domini Anglici sibi dixerunt quòd periculum erat, propter Gallicos: quibus respondit, quòd Dux Aurelianensis non pateretur quòd occasione dicti Regis Richardi, aliquis insultus fieret per Gallicos contra Anglicos; & ut certiorarentur, fecit publicari Litteras Confœderationis inter eos. Et sic finitur primus Articulus Minoris.

Posteà venio ad declarandum secundum Articulum, in quo ostendam quòd commisit crimen læsæ Majestatis, non tantùm in primo gradu, sed etiam in secundo, scilicet in personam sponsæ Regis: quia verum est, quòd citra tres Annos, cùm Rex cecidisset in suam infirmitatem, dictus criminosus Dux dixit, & dedit intelligi Reginæ, contra veritatem, quòd Rex mirabiliter indignabatur adversùs eam; idcircò consulebat ei, quòd se poneret in talem locum, & etiam liberos suos, quòd essent extra suam potestatem, tendens ad eos ducendum in Ducatum Luxemburgensem, pro faciendo suam voluntatem, & promittebat fictè dictæ Reginæ, quòd eam teneret in dicto Ducatu securè & suos liberos etiam. Et dicebat ultra, quòd si post sanitatem Regis perciperet quòd ipsa non posset securè venire ad Regem, ad quod se promittebat laboraturum, ipse non reduceret; alioquin sibi teneret statum in Patria Luxemburgensi: & ultrà adviserat quòd Regina & dicti liberi sui irent peregrè ad sanctum Fiacrum; deindè ad nostram Dominam de Liesse, & de isto faciendo multùm & pluries instanter requisivit dictam Reginam: sed aliqui benevoli Regis & Reginæ, quibus ipsa detexerat hoc consilium, sibi dixerunt quòd erat magnum periculum: idcircò dicta Regina benè advisata, se determinavit ad hîc manendum. Ita apparet secundus Articulus Minoris, quòd dictus criminosus Dux commisit crimen læsæ Majestatis in secundo gradu.

Deindè declaro tertium Articulum dictæ Minoris, A scilicet quòd commisit crimen læsæ Majestatis, in tertio gradu. Et quamvis appareat satis per Articulum præcedentem; tamen ostendo duobus aliis modis. Primò, per toxica & venena. Secundò, fallaciis & deceptionibus.

Et quantùm ad primum. Verum est quòd machinabatur facere erga Dominum Delphinum, ultimò defunctum, comedere unum pomum intoxicatum & venenosum, quod fuit traditum uni puero, & sibi injunctum quòd deferret Delphino, nec alteri qualitercumque, qui transiens per hortos sancti Pauli, obviavit cuidam nutrici alterius filiorum Ducis Aurelianensis pro tunc tenentis ipsum filium: & quia pomum apparuit sibi pulchrum, voluit habere pro filio; sed puer portans respondit B se nemini traditurum quàm Delphino; nutrix autem vi abstulit, & tradidit filio suo comedendum, & statim incidit in infirmitatem, & mortuus est.

Sed hîc sit una quæstio. Innocens mortuus est per pomum venenosum, quis debet puniri; puer deferens, vel nutrix tradens? Respondeo, quòd neuter, quia culpa est attribuenda eis qui fecerunt deferri, & intoxicaverunt.

Secùndus modus est, per fallacias & deceptiones: & quamvis satis appareat per casum super expressum, tamen declarabo aliter.

Verum est quòd dictus Dux criminosus fuit, & commisit ad Papam, pro privando Regem & suam posteritatem; & malitiosè composuit plura crimina detestabilia in personam Regis, redundantia in suam nobilem generationem, quæ dedit intelligi Papæ, requirens quatenùs declararet Regem & suam posteritatem inhabiles regnare, & absolveret dictum criminosum Ducem, & sibi adhærere volentes, à juramento fidelitatis, quo Regi astringebantur; C & declararet dictum Ducem & suam posteritatem habilem succedere Coronæ Franciæ, & pro ad hoc inclinando Papam, pluries sustinuit suum factum, sicut patet in via restitutionis pecuniarum, & Epistola Tholosana, & aliàs, contra opinionem & conclusionem Ecclesiæ Gallicanæ. Et sic apparet tertius Articulus Minoris declaratus.

Deindè venio ad quartum & ultimum Articulum, quòd commisit crimen læsæ Majestatis, in quarto gradu, scilicet quando offensa est directè contra Rempublicam: & quamvis satis appareat ex prædictis, tamen probatur duobus aliis modis. Primus est, quia tenuit armatos in Regno, per spatium quatuordecim, aut quindecim Annorum, qui nihil faciebant quàm comedere, & feminas violare. Ponebat etiam, ad libitum, Capitaneos in fortalitiis, pontibus & passagiis Regni, quod est usurpare Dominium Regni.

D Secundus modus est, quia imponebat taillas & mutua supra populum, fingens hoc esse pro guerra agenda contra inimicos Regni: deindè totum furabatur & rapiebat vi, & potentia sua, scilicet trecenta millia francorum, quæ erant in turri Palatii, & centum millia in castro Melduni, dans ex illis pecuniis inimicis Regis & Regni, faciendo sua fœdera, intentione debilitandi & depauperandi Regem, & reddendi se potentiorem perveniendi ad Coronam & Dominium Regni. Et sic apparet quartus Articulus, & per consequens, tota Minor.

Plura alia crimina læsæ Majestatis maxima, & hor-

horribilissima, ne dùm in quarto gradu, sed tertio, secundo, & primo, dictus criminosus commisit, & perpetravit; pro perveniendo ad suam iniquam, & damnatam intentionem, scilicet ad Illustrissimam, & Præcelsissimam Coronam & Dominium Franciæ, pro eo tollendo, subripiendoque Regi Domino nostro, & suæ inclytæ generationi: quæ alia crimina, dictus Dominus Burgundiæ declaranda & dicenda habet tempore & loco, quoties erit opus.

Et ultra, apparet etiam nostra dicta Minor declarata, ex qua juncta cum nostra Majore, sequitur clarè, & in bona consequentia, quòd dictus Dominus Burgundiæ, in nullo debet culpari, vel redargui de casu qui accidit in persona dicti criminosi defuncti Ducis Aurelianensis, & quòd Dominus Rex non solùm debet contentari; sed etiam debet habere præfatum Dominum Burgundiæ acceptum, & suum factum autorisare, quando opus est.

Præterea debet ipsum remunerare in tribus, scilicet amore, honore & divitiis, ad instar remunerationum factarum Beato Michaëli Archangelo, & probo viro Phinëes; de quibus remunerationibus feci mentionem in probatione tertiæ veritatis dictæ Minoris: & intelligo sic, secundùm meum rudem & grossum intellectum, quòd Dominus noster Rex eum debet diligere plùs quàm priùs, & suam fidelitatem, & bonam famam prædicare per totum Regnum, & extra Regnum publicare per Literas Patentes, per modum Epistolarum, & aliàs. Ille Deus velit, quòd ita sit, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Justificatio Domini Burgundiæ, Comitis Flandriæ, Artesii, & Burgundiæ, super facto mortis Ducis Aurelianensis, proposita publicè, per organum Magistri Joannis Parvi, Doctoris in Theologia, & Consiliarii dicti Ducis Burgundiæ; Parisiis, in domo sancti Pauli, in præsentia Ducis Aquitaniæ, Delphini Viennensis primogeniti & heredis Filii Regis Franciæ, Regis Siciliæ, Cardinalis Parisiensis, Ducum Bituriæ, Britanniæ, & Lotharingiæ, plurium Prælatorum, & Doctorum Universitatis Parisiensis, & aliundè, plurium Comitum, Baronum, Militum, Scutiferorum, & maximæ multitudinis aliorum hominum, diversorum statuum. Anno Domini millesimo quadringentesimo septimo, octava die Martii.

FINIS PARTIS I.

 JOAN-

JOANNIS GERSONII
Doctoris, & Cancellarii Parisiensis
OPERUM
TOMI V.
PARS SECUNDA;

Continens

ACTA CONCILII PARISIENSIS,

super Cæde

DUCIS AURELIANENSIS,

A

DUCE BURGUNDIÆ

perpetrata,

Anno 1407.

Habiti circa finem Anni 1413. *& initio Anni* 1414.

Et quæ in Gallia insecuta sunt.

JOANNIS GERSONII

Doctoris & Cancellarii Parisiensis

OPERUM TOMI V

PARS II.

SUMMA PROCESSUS,

Super Cæde

DUCIS AURELIANENSIS,

A DUCE BURGUNDIÆ

Perpetrata,

Anno 1407.

1413. NIVERSIS tenorem subsequentis nostri Processus inspecturis. G. Miseratione divina, Episcopus Parisiensis, & Frater Joannes Poleti, Sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, authoritate Apostolica Deputatus. Salutem in Domino, A & pro veritate Catholica decertare.

Quoniam inter causas temporibus nostris ventilatas & discussas, causam Fidei, adversùs errores plurimos, atque pestiferos (qui post septennium hactenùs invalescebant, & si non occursum fuisset, fortè prævaluissent, in perniciem, non mediocrem totius Christianitatis) non dubitamus fuisse magnam, tàm utilitate, quàm arduitate, & solemnitate totius Regni, præsertim quo ad errores qui in Propositione defuncti Magistri Joannis Parvi, quam appellat Justificationem Ducis Burgundiæ, reperti sunt, B & post examen diligentissimum condemnati sunt: propterea dignum duximus Processum omnem causæ hujusmodi, fideli & autentica relatione scriptis demandare, & per Notarios nostros consignare, ne vel oblivione depereat, vel calumniam sustineat eorum qui fortassè inposterùm satagerent adversari.

Continet Processus universus, juxtà ea quæ posteriùs annotantur, sex Partes principales, quas judicialiter, veluti capite, distinguere voluimus, ut magis evitaretur confusio, & totius tenor Processus lucidior appareret. C

In prima Parte, ponitur tenor multiplex eorum quæ facta sunt in prima Concilii Sessione.

In secunda Parte, ponitur tenor multiplex eorum quæ facta sunt in secunda Sessione principali.

In tertia Parte, ponitur tenor multiplex eorum quæ facta sunt pluribus & diversis Sessionibus.

In quarta, ponitur tenor eorum quæ facta sunt per sexdecim Magistros in Theologia, super tribus Articulis, vel punctis principaliter deputatos.

In quinta Parte, ponitur tenor eorum quæ facta sunt in ultimis Sessionibus, deliberando principaliter super tota Propositione defuncti Magistri Joannis Parvi, & super novem Assertionibus extractis ab eadem.

In sexta Parte, ponitur tenor multiplex eorum quæ judicialiter conclusa sunt & executa.

Consequenter, advertendum quòd in prima Parte ponuntur ea quæ particulariter sequuntur.

Primò. Modus convocationis Concilii.

Item. Tenor ceterarum Litterarum Regiarum, in Gallico.

Item. Unius Instrumenti continentis advocationem Cancellarii Parisiensis, per Universitatem, super reprobatione quarumdam Assertionum.

Item. Tenor alterius Instrumenti, super eadem materia.

Item. Tenor cujusdam codicilli continentis diversos Articulos, cum eorum reprobatione, seu qualificatione doctrinali, ut Judicibus & Magistris deliberaturis daretur occasio salubriùs providendi.

Item. Tenor deliberationum tunc habitarum, velut ad numerum triginta.

Item. Tenor Conclusionis tunc receptæ.

Consequenter, in secunda Parte ponitur primò.

Tenor super modo convocationis Concilii Fidei, pro secunda Sessione.

Item. Tenor deliberationum tunc habitarum, veluti ad numerum sexaginta novem.

Item. Tenor Conclusionis tunc receptæ.

Item. In tertia Parte ponitur primò. Tenor super modo convocationis Concilii, & tenor cedulæ, * quæ apud omnes Magistros in Theologia Parisiensi tunc existen-

* *Videtur hic deesse eorum.*

existentes, & Licentiatos & Bacchalarios Formatos, & ad alios plures, de diversis difficultatibus, ad multos etiam ex Prælatis, ordinatæ sunt transmitti.

Item. Tenor deliberationum habitarum variis diebus & Sessionibus, tàm verbo quàm scripto, velut ad numerum octuaginta, vel circa.

Item. Tenor Litterarum Regiarum, in Gallico, hortantium terminationem negotii.

Item. Tenor cujusdam Instrumenti lecti in ultima die, vel Sessione, super causis contentis in Propositione Joannis Parvi.

Item. Tenor Conclusionum ex omnibus præcedentibus tunc acceptarum.

Item. Tenor extractorum formalium, per dictos Deputatos, à quaternis Magistri Joannis Parvi, per eos collationatorum.

Consequenter, in quarta Parte ponitur primò. In speciali, tenor deliberationis Magistri Joannis de Dulcimenillo qui deliberavit in scriptis, & etiam aliorum Deputatorum, & specialiter deliberationis Magistri G. Macheti qui similiter deliberavit in scriptis.

Item. Ponitur tenor Conclusionis tunc acceptæ, & in Instrumento redactæ.

Item. Ponitur tenor deliberationum dictorum Deputatorum, supra ponendis de dictis extractis in deliberatione in consilio Fidei propter, & tenor Conclusionis super hoc habitæ.

Consequenter, in quinta parte ponitur primò. Tenor supra modo convocationis tunc habitæ.

Item. Tenor Litterarum Regiarum, lectarum in præsentia Concilii.

Item. Tenor deliberationum multis diebus & Sessionibus habitarum, tàm verbo quàm scriptis, velut ad numerum quinquaginta sex.

Item. Tenor Collationis per Magistrum Johannem Macheti tunc factæ in Aula Parisiensi, priusquàm ferretur Sententia.

Item. Tenor cujusdam partialis narrationis, de Processu Concilii, tunc factæ per Dominum Officialem Parisiensem, quæ tangit reprobationem Assertionum, in Instrumento prima Sessione exhibito contentarum.

Item. Tenor Sententiæ & Ordinationis, ex præcedenti acceptæ, quo ad totam Propositionem in se.

Item. Tenor alterius Sententiæ, quo ad novem Assertiones à dicta Propositione elicitas.

Item. Tenor supra modo executionis prædictæ Sententiæ, sicut facta est.

Consequenter, in sexta Parte. Ponitur tenor Litterarum Regiarum directarum ad omnes Principes sui Regni.

Item. Tenor Litterarum Domini Episcopi Parisiensis & Inquisitoris, ad diversos Prælatos Regni Delphinatus.

Item. Tenor Litterarum Universitatis, supra eadem materia.

Extat superiùs. Item. Tenor Propositionis defuncti Magistri Joannis Parvi, in Gallico.

Item. Tenor ejus Propositionis, in Latino.

Item. Tenor depositionum duorum testium, supra publicatione ipsius Propositionis Magistri Johannis Parvi examinatorum, & tenor aliquarum diligentiarum circa hoc adhibitarum.

ACTIO PRIMA.

In Nomine Domini. Amen.

Noverint universi, quòd Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio. Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini Nostri Domini Johannis, divinâ providentiâ, Papæ vigesimi tertii, Anno quarto; Mensis verò Novembris die trigesima, horâ primâ ipsius diei, vel circà: in Camera Officialatus Curiæ Parisiensis, coram venerabili & circumspecto viro Magistro Johanne Cuderti, Licentiato in Legibus, Officiali Parisiensis, & Commissario Reverendi in Christo Patris, & Domini, Domini Gerardi, permissione divina, Episcopi Parisiensis, super excessibus, criminibus & delictis commissis & committendis in villa, civitate, & Diocæsi Parisiensi, & alibi undecumque * civis claverum, dummodò delinquentes & excedentes ejusmodi, in prædictis villa, civitate, vel Diocæsi, possint personaliter apprehendi, puniendis, & corrigendis, & in melius reformandis, etiam in causis Fidei, & hæresim sapientibus, ab eodem Reverendo Patre specialiter & expressè deputato, nec non Religioso viro Fratre Petro Florendinis, Fratrum Prædicatorum Provinciario Generali, Reverendi Patris, & Domini Magistri Johannis Poleti, dicti Ordinis Fratrum Prædicatorum sacræ Theologiæ Professoris, Inquisitoris hæreticæ pravitatis, in Regno Franciæ, autoritate Apostolica deputati, publicè se gerente, & notoriè reputato: convenientibus etiam & congregatis, loco & horâ prædictis, pluribus Magistris & Bacchalariis in Theologia infra scriptis, ex parte dicti Domini Episcopi ad hæc specialiter evocatis, ut dicebatur; præfatus Dominus Officialis, in præsentia totius assistentiæ exposuit eis quomodò, pro parte dicti Domini Episcopi vocati erant, ad præbendum salubre consilium in materia Fidei, de & super infra scriptis. Et in primis exhibuit in medio, & produxit, ac legi fecit quasdam Litteras Patentes Illustrissimi Principis Domini nostri Regis in cera crocea, cum simplici cauda pargameni sigillatas, quarum tenor, de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

XXX. Novembris 1413.

LITTERÆ PATENTES CAROLI VI. REGIS FRANCIÆ,

Quibus injungit Episcopo Parisiensi, ejusque Officiali, ut, adjuncto sibi Fidei Inquisitore, & adhibitis in consilium sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis Doctoribus, in errores Joannis Parvi inquirat.

CHARLES, Par la Grace de Dieu Roy de France,

VII. Oct. 1413.

A Nostre amé & feal Conseiller l'Evesque de Paris, ou à ses Vicaires en spirituel, & Official, Salut, & dilection. L'abondance des biens & des graces que Dieu nostre Createur de sa misericorde nous à fait, & aussi les vertueuses & loüables œuvres de nos Predecesseurs Rois de France, qui entre tous les autres Princes Chrêtiens ont toujours esté les principaux Protecteurs & gardiens de Sainte Eglise, & les especiaux Deffenseurs & Champions de la Foy Catholique, & des quels la principale cure & sollicitude, a esté d'extirper & nettoyer leur Seigneurie de toutes heresies, erreurs, & autres choses malseantes en nostre Foy, tellement qu'à l'ayde de Nostre Seigneur, & par leur sainte & bonne prevoyance, nostre dit Royaume est demeuré jusques à ores sans tache & corruption d'heresie & d'erreur contraire à la

* Locus corruptus. Forte quovis locorum.

à la doctrine de nostre Mere sainte Eglise; pour la quelle cause nos Predecesseurs Roys de France, ont esté & sont appellés es saints Canons les Rois ters-Chretiens, *nous contraignent, & doivent raisonnablement emouvoir à prendre les armes & l'escu de justice, & nous eslever à l'ayde & deffense de la Foy Chrétienne, pour faire damner & convaincre toutes heresies, & erreurs, & mesmement celles que de nostre temps seroient eslevées, & auroient esté semées en nostre Royaume. Et* A *il soit venu en nostre connoissance, que depuis aucun temps en ça, plusieurs heresies, erreurs, & autres choses malsonnantes en nostre Foy, ont esté dites, proferées, & mises en avant en nostre Royaume, tant en nostre ville de Paris, comme ailleurs, les quelles ont esté depuis publiées & semées en nostre dit Royaume, & dehors, en plusieurs & diverses regions, tant par écrit, comme autrement, dont plusieurs maux & inconveniens irreparables se pourroient ensuivre, non pas seulment en nostre Royaume, mais par toute la Chrétienté, si provision n'y etoit mise telle qu'il appartient au cas: car les dittes paroles & Conclusions sont, si comme l'on dit, fausses, mauvaises & erronées contre nostre Foy, & la doctrine & vray entendement de la Sainte Ecriture; & par consequent offensives de la divine Majesté, & disposées à damnation perpetuelle des ames de ceux qui croiroient, & se adherteroient pertinacement aux dittes heresies, ou erreurs; & si sont inductives de peché* B *mortel, & donnant occasion de mal faire, & avec ce sont contre bonnes mœurs, tendant à destruction de toutes Seigneuries terriennes, & par consequent à la subversion de la police de toute la chose publique, & contre nostre Royalle Majesté, en maintes manieres; & si pourroient redonder à la tres grande charge, deshonneur, & blasme de Nous, & de nostre Royaume, ou qu'elles ont esté eslevées & mises sus. Pour ce est il que Nous, qui ne pouvons, ne devons tollerer ny dissimuller les dittes erreurs, sauve nostre conscience, & le don de nostre dignité Royalle, mais en ensuivant les bonnes & santes alures de nos dits Predecesseurs, desirant souverainement sur toutes les cures & sollicitudes regardans Nous & nostre Seigneurie, de decouvrir & d'extirper toutes manieres d'heresies & erreurs qui seroient elevées en nostre dit Royaume; & de le garder & conserver en l'unité de la vraye Foy Catholique, & la Doctrine de nostre Mere Sainte Eglise: Vous prions, & admonestons, & neantmoins sommons, & requerons,* C *sur le don de vostre office, & sur peine d'être tenu & reputé fauteur, ou suspect des dittes heresies & erreurs, que appellez avec vous l'Inquisiteur des heresies, ou son Commis & Lieutenant, & aussi les plus notables Maistres de la Faculté de Theologie, & autres sages Clercs de Nostre fille l'Université de Paris, en tel nombre comme il appartiendra. Vous enquerrés & vous informerés diligemment des dittes erreurs, & mêmement de celles qui par nostre Procureur en Cour d'Eglise, ou autres, vous seroient demontrées, specifiées & declarées & dont serés requis, & tout ce que vous pourrés trouver tant par écrit, comme autrement, deuement veés, & faites voir & visiter diligemment, ce que par l'inspection des Ecritures sur ce faites & publiées par temoins dignes de foi, ou autrement deuement, il vous appert des dittes erreurs, & par toutes les voies, & manieres qu'il se peut, & doive faire par raison, tellement que ce soit à la louange de* D *Dieu, & à l'exaltation de nostre Foy, à l'honneur de Nous, & de nostre Royaume. Et en ces choses, se mestier est, appellés avec vous l'ayde du bras seculier, si besoin en avés, le quel vous sera baillé toute fois que requis en sera par vous. Donné à Paris le septiéme jour d'Octobre. L'an mil quatre cent treize, & de nostre Regne, le vingt quatriéme. Sic signatum.* Darian.

Par le Roy. Où le Roy de Sicile, Messieurs les Ducs De Berry, & de Bar, & plusieurs autres etoient.

DEPUTATIO
JOANNIS GERSONII
Doctoris & Cancellarii Parisiensis
AB
UNIVERSITATE,
Ad agendam Causam apud Regem, adversùs errores Joannis Parvi.

Quibus Litteris Regiis solemniter, in præsentia omnis assistentiæ perlectis; statim etiam fuerunt exhibita tria publica Instrumenta supra dicto Domino Officiali, vice & nomine dicti Domini Episcopi, per venerabilem & circumspectum virum Magistrum Johannem de Gersono Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis tradita, quorum primi tenor sequitur, sub his verbis.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

1413. iv. Sept.

Per præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidentissimè, & sit notum. Ab Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini nostri, Domini Joannis, divina providentia Papæ vicesimi tertii, Anno quarto. In domo Religiosorum sancti Bernardi, in Congregatione generali, in loco consueto, propter hoc specialiter congregata: ex deliberatione Facultatum almæ Universitatis Parisiensis, fuit ibidem conclusum per Magistrum Johannem de Monteleone tunc Rectorem, quòd in & super Propositione facta in Palatio Regio, in loco illo qui, *Conciergerie* dicitur, subtùs galerias, in conspectu Domini nostri Regis Franciæ, Domini Aquitaniæ ejus primogeniti, plurimorumque Dominorum Ducum, & Comitum de Regis sanguine, Nobiliumque, Clerici & populi civitatis Parisiensis; per venerabilem, & magnæ litteraturæ virum, Magistrum Johannem de Gersono, in sacra Theologia Professorem, & Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, die quarta ejusdem Mensis Septembris, ejusdem Anni; quo ipsa Universitas habet ipsum gratum, ratum, recommendatum, advocatum pro ut & concludi debeat; & in ipsa Congregatione super hoc, ut dictum, specialiter deputata & celebrata per Nationes Franciæ & Almaniæ, fuit idem Rector requisitus; nec minus per Facultem Medicinæ, quæ super requestis per ipsum Dominum Cancellarium factis in ipsa eadem Congregatione, suæ Matri Universitati prælibatæ, requireretur Facultas Theologiæ instantissimè, & ad extirpationem hæresium, maximè tactarum in prælibata Propositione attenderet, prout easdem notaverat idem Cancellarius extirpandas. Insuper & ex abundanti requisitus per Facultatem Theologiæ, ut ipsius Conclusionis in scriptis & redigendis per ipsam Facultatem in modum qui sequitur fuit conclusum supra Conclusione facta per Dominum Cancellarium Beatæ Mariæ Parisiensis, coram Rege, in loco superiùs expressato.

„ Deliberat prælibata Facultas, omnia dicta in
„ dicta Propositione esse sancta & Catholica, & il-
„ lam Propositionem totam advocat, & dicta in
„ ipsa, facit que se partem examine *, & in fu-
„ turum, contra quoscunque dictum Dominum
„ Cancellarium molestare volentes directè & indi-
„ rectè, occasione dictæ Propositionis, vel aliquo-
„ rum

D 2

* *Fortè ex nunc. Loco examine.*

„ rum dictorum in ipsa, in quocumque Judicio, „ vel extra, pro dicto Domino Cancellario, ad „ ipsum tuendum, & protegendum, tanquàm fa- „ ctum † perpetuum. Ita quoad deliberationem Fa- „ cultatis Theologiæ, fuerunt ibidem conclusæ per „ Magistrum Radulphum vices gerentem Decani „ dictæ Facultatis, in præsentia ipsius Facultatis; „ præsentibus venerabilibus viris, Magistris Nico- „ lao de Gonerienria, Petro Galteri, & Simone Fre- „ ron, ad præmissa vocatis. „ Omnia autem illa & singula, fuerunt acta in plena Congregatione in sancto Bernardo, propter hoc expressè celebrata, Anno, Indictione, Mense, die & Pontificatu prædictis, & prædictis Magistris ad præmissa vocatis, & quamplurimis aliis specialiter rogatis. Sic signatum.

A

Et ego Petrus Sansonneti recenter Presbyter, Magister in Artibus; publicus Apostolica autoritate Notarius; quia dùm præmissa agerentur omnia & fierent, unà cum prædictis Magistris in ipsa Congregatione præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi; ideò præsens publicum Instrumentum in notam publicam redegi, scriptum propria manu, in testimonium veritatis.

Deinde sequitur tenor alterius Instrumenti

† *Fortè* proprium.

RELATIO IN COMITIIS UNIVERSITATIS Sententiæ JOANNIS GERSONII, Dictæ Coram Rege, adversùs Novem Assertiones Joannis Parvi: Ejusque confirmatio.

In Nomine Domini Jesu Christi. Amen.

VI. Sept. 1413.

Noverint universi, præsens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio. Indictione sexta, die verò sexta Mensis Septembris. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Johannis, Divinâ providentiâ Papæ vicesimi tertii. Anno quarto. In Congregatione generali almæ Matris nostræ Universitatis Parisiensis, apud sanctum Bernardum, eadem die solemniter celebrata: astantibus inibi quamplurimis sacræ Theologiæ & Decretorum Doctoribus, in Medicina, & Artibus Magistris, Franciæ, Picardiæ, Normaniæ, & Anglicanæ Nationum Procuratoribus, seu eorundem loca tenentibus, meque Notario publico, & testibus præsentibus infra dictis. Venerandæ circumspectionis, ac magnæ prudentiæ vir, Magister Joannes de Monteleone, ejusdem almæ Universitatis Rector, & in ipsa Congregatione Præsidens dixit, & protulit verba subsequentia, vel consimilia in effectu.

C

„ Domini & Magistri mei præstantissimi. Feci „ vos hîc evocari, super tribus Articulis, quorum se- „ cundus est talis: ad audiendum relationem Proposi- „ tionis factæ coram Domino nostro Rege, ac Do- „ minis de suo sanguine, per Reverendum Patrem Do- „ minum Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis. „ Quo sic exposito Articulo, statim & incontinenti, dictus Rverendus Pater, Magister Joannes de Gersono, Cancellarius dictæ Ecclesiæ Parisiensis, suam compendiosè, & elegantissimè, cum eloquentia peritissima, & decora recitavit, & fecit relationem, dicens inter cetera, quòd coram dicto Domino nostro Rege, aliisque Dominis, de Regali prosapia, recitaverat quasdam Assertiones, unà cum reprobationibus earumdem Assertionum, prout, & quemadmodùm in quadam cedula papyrea, quam ipse Dominus Cancellarius, pro tunc, in suis tenebat manibus; & quam in dicta Congregatione prælegit, quamque postmodùm mihi Notario infra dicto exhiberi, & tradi fecit, quæ sigillata erat sigillo Rectoris, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur, in hunc modum.

D

La Premiere Assertion.

Chacun tyran doit & peut estre loüablement & par merite occis, de quelconque son Vassal, & sujet, ou par quelconque maniere, mémement par aguettes, & par flatteries, ou adulations, non obstant quelconque jurement, ou Confederation faites avec luy, sans attendre la Sentence, ou Mandement du Juge quelconque.

„ Cette Assertion ainsi mise generallement pour „ maxime, & selon l'acception de ce mot *tyran*, est „ erreur en nostre Foy, & en doctrine de bonnes „ mœurs, & est contre ce Commandement de „ Dieu, *Non occides*, Exod. xx. 13. Glossa. *Autori-* „ *tate propria, tu n'occiras point de ton authorité*, & „ Matth. xxvi. 52. *Omnes qui gladium acceperint*, „ Glosa, *propria authoritate, gladio peribunt*.

Item. „ Cette Assertion tourne à la subversion „ de toute chose publique & d'un chacun Roy, „ ou Prince.

B

Item. „ Donne voye & licence à plusieurs au- „ tres maux, comme à fraudes, & à violations de „ foy, & de serment, à trahisons, à mensonges, „ & deceptions, & generallement à toute inobe- „ diance des sujets à son Seigneur, & à toute de- „ loyauté & deffiance des uns aux autres, & con- „ sequemment à perdurable damnation.

Item. „ Celuy qui afferme obstinement telle er- „ reur & les autres qui s'en ensuivent, est here- „ tique, & comme Heretique doit estre puni, mé- „ mement après la mort. *Notetur*, *in Decretis*. XXIII. „ *quæst. quinta*.

L'autre Assertion.

Michel, sans Commandement quelconque, ne de Dieu, ny d'autre; mais étant seulement meu d'amour naturel, occit Lucifer de mort perdurable, & pour ce il a des richesses espirituelles, autant comme il en peut recevoir.

„ Cette Assertion contient plusieurs erreurs en „ la Foy, car Saint Michel n'occit pas Lucifer de „ mort perdurable, mais Lucifer occit soy méme „ par peché, & Dieu l'occit par la mort de la pei- „ ne perdurable.

Item. „ Saint Michel a Commandement de Dieu, „ à debuter Lucifer hors de Paradis: quia omnis po- „ testas est à Deo, & hoc sciebat Michael, quia „ erat constitutus à Deo Princeps, quem honorem „ non sibi assumpsit. Nota, quomodò *Michaël non* „ *est ausus inferre Judicium blasphemiæ, sed dixit:* „ *imperet tibi Dominus*. Vide in Epistola Judæ, 9.

Item. „ Dieu luy eut pû bailler des richesses espi- „ rituelles, & il en eut pû plus recevoir, & aussy il „ ne deservi mie telles richesses par amour naturel.

L'Autre Assertion.

Phineès occit Zambri, sans quelconque Mandement de Dieu, & Zambri ne fut point idolatre.

„ Cette Assertion est contre le texte de la Bible, „ où est cette Histoire, selon l'entendement des glo- „ ses, & des Saints Docteurs, & de raison. No- „ tés Num. xxv. *Dixit Moyses ad Judices Israël, „ occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt „ Beelphegor*. „ *Et ecce unus* 2. Glossa Josephi di- „ cit quòd Zambri Pinceps in Tribus Simeon duxe- „ rat filiam ejusdem Principis Medianitarum, no- „ mine Chozbi, & uxore jubente, in quadam solemni- „ tate

„ tate non immolavit Domino cum aliis Christi Ducibus; quamobrem cùm Moyses Ecclesiam congregasset, & cùm culparet coram omnibus, confessus est alienigenam duxisse, & idola coluisse, & Legibus Moysi non esse obnoxium, & descendens coram omni turba, quæ stabat ante fores tabernaculi, intravit tabernaculum uxoris, & sequens eum Phineès invenit eos coëuntes, & confodit eos, &c. Et Num. xxv. *Suspende eos.* Glossa de Lira: *Dicunt Expositores nostri, quòd punitio primò facta est de Principibus, per suspensionem, quia aliqui erant culpabiles in transgressione, idolatrando; & alii, subditos negligere reprimendo.* Et glossa Ra. Sa. *Ut pœna sit publica, sicut pertinet ad terrorem aliorum.*

L'autre Assertion.

M*Oyse, sans Mandement quelconque, ou autorité, occit l'Egyptien.*

Cette Assertion est contre le texte de la Bible. *Act.* VI. 25. selon l'entendement des gloses, & des Saints Docteus, & de raison. Textus. *Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem Israël.* Sequitur. *Quis constituit te Judicem.* Glossa: *Solus Deus. Quia non est potestas, nisi à Deo. Rom.* XIII. *Et Eccli.* X. 5. *In manu Dei potestas hominis.* In glossa de Lira ponitur expressiùs. „ Quoniam Deus per manum ipsius „ daret salutem illis. Jam enim Dominus inspiraverat Moysi, quòd liberaturus erat populum, per ipsum, de servitute Ægypti, & sic jam erat constitutus à Deo tutor & deffensor populi: propter quod non peccavit vindictam illam faciendo. 2. c. 1.

L'autre Assertion.

J*Udith ne pecha point en flattant Holopherne, ne Jehu, en mentant qu'il vouloit honnorer Baal.*

„ Cette Assertion est favorisante à l'erreur de ceux qui ont dit, qu'en aucun cas on peut loisiblement mentir, contre lesquel ecrit Saint Augustin à Saint Hierôme, *Si*, inquit, *admissa fuerint vel officiosa mendacia, tota Scripturæ divinæ vacillabit authoritas.*

L'autre Assertion.

J*Oab occit Abner, depuis la mort d'Absalon* 2. c.

„ Cette Assertion est contre le texte exprès de la sainte Escriture. 2. *Reg. Cap.* III. où l'on recite que long temps avant la mort d'Absalon, Joab occit Abner.

L'Autre Assertion.

T*Outefois que aucun fait aucune chose qui est meilleure, jaçoit ce qu'il ait juré la non faire, ce n'est mie parjurement, mais c'est parjurement contraire.*

„ Cette Assertion ainsi generaillement mise, est fausse, & ne profite rien à ceux qui jurent sciemment fausses Alliances; car c'est fraude & deception, & parjurement clair, & dire que ceci faire est chose licite, est erreur en la Foy.

Qua quidem relatione, sicut profertur, peracta, & auditis nonnullis supplicationibus, tunc in ipsa Congregatione, verbo tenùs factis, omnibusque & singulis præmissis, & aliis Articulis & negotiis ab eis dependentibus, in omnium & singulorum Doctorum & Magistrorum tunc in prædicta Congregatione examinum, juxtà laudabilem consuetudinem ejusdem Universitatis, deliberationibus positis; quælibet Facultas ad loca, ubi de arduissimis causis & negotiis deliberandis hactenùs congregari consuevit, abiit, & recessit; facientes singuli in eisdem litteris sessionem solitam. Post quarum quidem Facultatum maturam diuturnam deliberationem, venerabilis Facultas Theologiæ, per organum venerabilis & circumspecti viri Magistri Radulphi de Porta deliberavit, quòd approbat omnia quæ per dictum Dominum Cancellarium, in sua Propositione recitata exstiterant, ea quæ erant vera, sancta & Catholica, ex quo ipsa venerabilis Facultas se adjungebat cum sæpe dicto Domino Cancellario, reputans hujusmodi factum, tanquàm factum proprium ipsius Facultatis.

Itaque si contingeret, in futurum, ipsum Dominum Cancellarium præmissorum occasione viâ facti, A aut alio quovis modo molestari; ipsa Facultas supra dictum Dominum Cancellarium, & suam causam, ut propriam causam, in Judicio, & extra sustinere, & illam contra eum, qui ipsum inquietare & molestare, supra tactæ Propositionis occasione concitetur, prosequi decrevit. Et tunc eadem Mater nostra, per organum dicti Domini Rectoris, de & super Propositione & relatione dicti Domini Cancellarii conclusit, quòd regratiabatur ipsa Universitas Domino nostro Regi, ceteris que Dominis de Sanguine, de grata audientia eidem Universitati data & concessa. Regratiabatur insuper Reverendo Patri Domino Cancellario proponenti, Domino Rectori, ceteris que Deputatis, de laboribus per eos susceptis.

Ad Propositionem in se, eadem Mater nostra habebat & habuit dictum Dominum Cancellarium in B dictis suis omnibus propositis coram Rege & Dominis gratum, & advocatum; remittendo effectum ejusmodi cedulæ papyreæ, ut contentor in eadem decisionum, determinationum, ac examinum dictæ Facultatis Theologiæ, unà cum requestis per dictum Dominum Cancellarium, occasione cedulæ papyreæ factis. De, & super quibus præmissis omnibus & singulis, sæpe fatus Dominus Cancellarius petit sibi fieri per me Notarium infra dictum, & dictæ Universitatis, publicum Instrumentum, unum, vel plura acta.

Hæc ubi supra: præsentibus venerandæ circumspectionis ac magnæ scientiæ viris Dominis & Magistris Radulpho de Porta, prædicto Sacræ Theologiæ Professore; Johanne Guerin, Decretorum Doctore; & Joanne Graystoto, in Medicina Magistro, prædictarum Facultatum Decanorum, locum tenentibus, cum aliorum Doctorum & Magistorum utriusque Facultatis multitudine copiosa, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Sic signatum. Verum. Quia ego Jacobus Ysambardi, Clericus publi- C cus, Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, ac Almæ Universitatis Parisiensis præfatæ Scriba, præmissis omnibus ac singulis, dum sic, ut supra scribuntur fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testibus, præsens intùs fui, & ea sic fieri vidi, & audivi, ac in notam recepi. Ideò exinde confecto præsenti publico Instrumento, alterius manu fideliter scripto, præmissa publicando, Signum meum apposui consuetum, hic me scribens, manu propriâ, requisitus, in testimonium præmissorum, & rogatus.

Post modùm sequitur tenor tertii Instrumenti.

D

REPROBATIO

Aliorum Errorum Ab Universitate Parisiensi.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum, cunctis pateat evidenter, & sit notum. Ex Anno VI. Sept. 1413.
ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo de-

decimo tertio, more Gallicano. Indictione sexta. Mensis verò Septembris, die sexta. Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini nostri, Domini Joannis, divina providentia Papæ vigesimi tertis. Anno quarto. In Congregatione generali Almæ Universitatis Studii Parisiensis, videlicet Doctorum, Magistrorum quatuor Facultatum Theoligiæ, Decretorum, Medicinæ, & Artium, Regentium, & non Regentium, præfatam Universitatem constituentium, & in ipsorum personis repræsentantium; apud Ecclesiam, seu Monasterium beati Bernardi, seu in Capitulo ipsius Ecclesiæ, hora illius diei quasi septima, de manè, super cunctis Articulis: & specialiter ad audiendum relationem Propositionis, coram Domino Nostro Rege, & aliis Dominis, de Regali prosapia, per magnæ circumspectionis, & scientiæ virum, Magistrum Joannem de Gersono, sacræ Theologiæ Professorem, & Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, nuperrimè factæ, videlicet quarta die hujus Mensis Septembris, Parisiis, in Palatio Regali, in curia bassa, subtùs galerias: & per venerandum virum Magistrum Joannem de Monteleone, Universitatis præfatæ Rectorem, Articulis prædictis in deliberationem expositis, & positis. Qua relatione sic facta, paulò post, omnes Magistri & Doctores ibidem exeuntes se traxerunt ad sua loca consueta, ad deliberandum, tam de & super Articulis aliis, per ipsum Rectorem in deliberatione positis, quàm super relatione dicti Domini Cancellarii Parisiensis. Et post longam & maturam deliberationem habitam in venerabili natione Franciæ, ad partem se trahendi; deliberavit ipsa venerabilis Natio Franciæ præfata: & præfato Magistro Joanni de Gersono regratiabatur de onere suscepto, ac honore impenso Universitati, & hujusmodi Propositione per eum facta, quæque præfatum Magistrum Joannem de Gersono, in propositis per eum, & fideliter relatis, habebat gratum, ratum & recommendatum, & advocatum. Insuper præfata Natio jungebat se præfato Magistro Joanni de Gersono, & assumebat factum suum quod contingere posset, occasione præfatæ Propositionis, & quibuscunque, tanquàm factum proprium, ipsumque in omnibus, & per omnia, hujusmodi occasione, tueri velle & deffendere. De & super quibus omnibus & singulis, venerabilis Procurator ipsius Nationis Franciæ, de hujusmodi Conclusione sibi fieri petiit publicum Instrumentum.

Acta fuerunt hæc Parisiis, in dicto loco sancti Bernardi. Sub Anno, Indictione, Mense, die, Pontificatu prædictis: præsentibus venerabilibus & discretis viris, Magistris Nicolao de Goncercuria *, Joanne de Rouveroy, Joanne de Nancoulio, Jacobo Pulli, Guidone Carpentarii, Joanne Vegis, probis in Artibus Magistris, cum quibus † plurimis aliis Magistris ibidem existentibus. Sic signatum.

Et ego Joannes Testardi, Presbyter Rothomagensis Diocæsis, publicus Apostolica authoritate Notarius, quia præmissis omnibus, & singulis, dùm, sicut supra, scriberentur, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi; ideò huic publico Instrumento manu mea scripto, signum meum solitum & consuetum apposui, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus.

Subsequenter verò, post lecturam dictorum trium Instrumentorum, fuit in præsentia omnium assistentium exhibitus & perlectus quidam caternus, seu codicillus, continens diversos Articulos, cum eorum reprobatione, seu qualificatione doctrinali, cujus tenor sequitur sub his verbis.

» Universis præsentes Articulos inspecturis. Veritatem corde credere, ad justitiam, & confessionem ore fieri, ad salutem.

Oportet, sicut dicit Apostolus, *hæreses fieri, ut qui probati sunt, manifesti fiant*, 1. Cor. xi. 19. Propterea jubet Apostolus Petrus paratos nos esse *ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quæ in* nobis *est* Fide, 1. Pet. iii. 15. quoniam, dicente Canone, *Error cui non resistitur, approbatur.* Et per Ezechielem Dominus minatur speculatori tacenti, quia sanguinem innocentem de manu ejus requireret.

A Protestatione igitur facta, de non volendi quærere dedecus, vel inhonorationem qualiumcumque personarum, nec rupturam cujuscunque boni Tractatus concordiæ; sed ad extirpationem vitiorum & errorum, & ad honorem Fidei, ad salutem animarum; videtur providendum contra errores, qui nostris temporibus insurgunt, aliqui verbis, aliqui scriptis, aliqui factis, vel operibus generantibus præsumptionem, quia ea perpetrare liceret.

Additur autem ad quemlibet Articulum reprobatio doctrinalis & brevis, sub correctione meliùs & latiùs determinare volentium.

Quòd *Prælati & Doctores deliberant omninò cessare à reprobatione errorum, publicè & scandalosè seminatorum, tàm verbis, quàm scriptis, ne fortè inter aliquos temporalis pax turbetur.*

Error: juxtà illud Gregorii; *Utilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas deseratur.* Et valdè perversè, & irreligiosè judicarent de uno Domino,
B vel Principe Catholico in Regno Franciæ; illi qui judicarent, eum pro publicatione Fidei turbari, & pacem rumpere, etiam juramento firmatam, & execrabilissima injuria imponeretur.

Quòd *Impedientes scienter & pertinaciter, ne publici errores in Fide & moribus reprobentur; non sunt fautores hæreticæ pravitatis, & tanquàm hæretici condemnandi.*

Falsum, & contra Jus Canonicum.

Quòd *Prosequens zelo veritatis, & honoris Fidei, & salutis animarum, publicos errores alicujus benefactoris sui, judicandus est ex hoc ejus inimicus.*

Error, & temeritas; imò judicandus est verus & fidus amicus, quia *Qui converti fecerit peccatorem ab errore*, &c. Imò faventes tali, in hoc, debent hostes crudelissimi reputari.

Quòd *Non est orandum pro salute animarum illorum qui sunt excommunicati, occasione Bullæ Urbani* V. *contra Compagnias; sed debent malefici quia damnentur cum diabolo & angelis ejus.*

C Hoc secundum est erroneum, & impium, & similiter primum, nisi intelligatur de correctionibus solemnibus, in Ecclesia.

Quòd *Tales non debent habere Confessionem, etiam in articulo mortis.*

Hoc hæreticum est, peccant mortaliter qui hoc Sacramentum scienter impediunt.

Quòd *Tales non possunt absolvi, etiam in articulo mortis, nisi à solo Papa.*

Hoc est hæreticum, nec hoc statuere Papa posset.

Quòd *Tales non possunt esse in statu salutis, nec salvari.*

Istud est hæreticum & scandalosum, & impium; quia Domini sunt viatores.

Quòd *Talibus non esset dandus panis, etiam in articulo mortis.*

D Hoc est falsum, & contra illud Augustini; *Si non pavisti, occidisti, &c.* & hoc præsertim, si non aliundè, & hoc modo sint damnati ad mortem.

Quòd *Rex non posset facere gratiam talibus, cùm debeant occidi, & exterminari; non debet, aut potest fieri pacis Tractatus cum eis.*

Istud est falsum, & derogat Regiæ Majestati, & Christianæ pietati.

Quòd *Licitè possunt affigi quicumque Libelli diffamatorii contra eos.*

Istud est contra omne Jus, & contra omnem bonam

* Aliter alibi scribitiur. † Fortè quamplurimis.

nam Politiam, & peccant graviter faventes, aut qui non impediunt, cùm possent, & deberent.

Quòd *Illi omnes sunt excommunicati, qui volunt & optant talibus aliquod bonum.*

Hoc est erroneum, quia excommunicatio non fertur pro sola voluntate.

Quòd *Omnes comprehenduntur sub pœnis Bullæ Urbani V. quantumcumque ignorantes priùs tenorem ejus, & quantumcumque non moniti fuerunt, qui deprædantur Regnum, contra voluntatem Regis.*

A Ex hoc sequeretur quia Bulla Urbani V. comprehenderet quasi innumerabiles, qui sunt, & fuerunt post decem, aut sexdecim Annos; quia deprædati sunt Regnum contra voluntatem Regis, quia Rex non debet velle Regni sui deprædationem injustam, & ita involvuntur conscientiæ multorum. Accedat ad hoc & notetur tenor Bullarum Urbani V. & Processus Domini Senonensis, contra ejusmodi excommunicationes.

Quòd *Universitas Parisiensis, per omnes Nationes, & Facultates, liberè deliberavit, priusquàm Concilium Episcopi Parisiensis, in materia excommunicationum, occasione Bullæ prædictæ.*

Et quòd *Omnes Litterati & Sapientes de Parisiis, consenserunt in eisdem ferendis.*

Error in facto, & perperàm impositus.

B Quòd *Tales, de quibus suprà, non debeant sepiliri, etiam in campis; sed à bestiis, & avibus lacerari, & comedi.*

Hoc est contra Christianam, imò naturalem pietatem.

Quòd *Ad pœnam capitalem talium possunt expressè tendere, tàm publicè quàm securè, Sacerdotes, & alii Ecclesiastici, sine periculo Irregularitatis.*

Hoc est contra omne Jus Canonicum & Divinum.

Quòd *Isti merentur apud Deum, qui spoliant, imò qui occidunt eos quos reputant esse tales, de quibus Bulla Urbani V. loquitur, etiam si in rei veritate non sint tales.*

Hoc est falsum, præsertim generaliter intellectum; quia non est procedendum ad tales pronunciationes præcipitanter, & ex levibus conjecturis.

C Quòd *Omnes sunt & debent reputari fautores talium, & sustinere pœnas Canonicas & Civiles eis debitas, qui unicuique fuerunt servitores eorum uno modo, vel alio; & etiam ubi non consueverunt, nec consenserunt in suis civitatibus, & similiter de suis parentibus & amicis.*

Hoc est manifestè falsum, & iniquissimum, & ad homicidia & rapinas via lata.

Quòd *Pueri talium non sunt baptisandi.*

Hoc est hæreticum & impium.

Quòd *Nullum juramentum factum talibus, dùm capiuntur, vel cùm tractatur cum eis, debet teneri, sed debent & possunt decipi per talia falsa juramenta, seu perjuria.*

Hoc est hæreticum, impium, & incivile.

Quòd *Talibus non debent Medici subvenire.*

Hoc est impium, & incivile.

D

Item, providendum super sequentibus.

QUòd *Licet interficere Tyrannos, propria authoritate, & Juris ordine non servato.*

Hoc est erroneum, & ex parte Universitatis fuit facta Propositio contra hunc errorem, & probationes suas, & super hoc habetur cædula per Instrumentum publicum approbata. Et super hoc notetur Processus Domini Senonensis, super illa Decretali, *Porrò humani.*

Quòd *Tyrannus subitaneè & improvisè, magis quàm aliter, occidi debeat, & interfici.*

Error impius, & contra rationem Decretalis: *Porrò humani.*

Quòd *Confessus potest licitè generaliter dicere in publico quòd non fecit quod fecit; aut quòd non malè fecit.*

Error manifestus, & perniciosus, & pœnitentiæ debitæ.

Quòd *Confessio debet revelari, & quòd potest homo cogi ad revelandum.*

Error in Fide.

Quòd *Licet se fingere Sacerdotem, ut sub titulo Confessionis, extorqueatur veritas ab aliquo.*

Error.

Quòd *Licet servare honorem Domini sui, quomodocunque, etiam in querela injusta.*

Error manifestus, licèt proh dolor! communis sit, præsertim apud Nobiles & Illustratos.

Quòd *Licet rapere bona subditorum Regis, per milites stipendiarios.*

Quòd *Licet inducere Regem, ut tradat licentiam de sic spoliando.*

Quòd *Faventes tali scientiæ non peccant, propter authoritatem Principis.*

Quòd *Non tenetur ad restitutionem.*

Quòd *Licet sigillare tales concessiones.*

Quòd *Unus Princeps potest, pro libito, spoliare subditos suos, nec potest aliquid facere, unde mereatur deponi.*

Hæc & similia sunt erronea, & incivilia, sic generaliter intellecta, sicut aliàs ex parte Universitatis fuit Prædicatio facta & solemniter advocata.

Quòd *Licet pueros induere, ut gerant officium excommunicantium.*

Quòd *Licet eos induere, ut gerant res inhonestas, loco pheretrorum, & Reliquiarum Sacrarum.*

Utrumque est falsum, & incivile, & corruptivum puerorum.

Quòd *Licet inquirere à quocumque, sub juramentis terribilibus, quòd dicat ubi sunt bona sua, vel aliena.*

Quòd *Licet tales incarcerare, & torquere, nisi dicant ea quæ petuntur.*

Utrumque falsum, & incivile, & crudele.

Quòd *Licet mentiri in tali casu, imò perjurare.*

Erroneum in Fide & moribus, licèt possit, & in casu debeat celari veritas.

Quòd *Licet homines, licèt Ecclesiasticos, tenere in Processibus coram reformatoribus laïcis commissis extraordinariè, & facere carceres.*

Falsum & incivile.

Quòd *Licet evocare homines Ecclesiasticos, etiam Doctores de Universitate, coram Commissariis prophanis, in causa levi, & quæ non tangit læsam Majestatem.*

Falsum, & incivile, contra Cleri, & Universitatis libertatem.

Quòd *Licet ponere taillas, pro libito, ad succurrendum Regi contra adversarios veros & prætensos.*

Falsum, & incivile.

Quòd *Licet captivare supposita, sicut fuit Magister Bernardus de Sorbona, ut revelent bona aliorum.*

Falsum, & incivile.

Quòd *Licet, & expedit incutere vim deliberantibus in Consilio Regis, vel Universitatis, ut dicant quæ petuntur.*

Falsum, & incivile, & seditiosum.

Quòd *Rex, aut primogenitus suus, aut Regina, possunt violentari ut tradant servitores suos, etiam de genere suo, ad incarcerandum, aut interficiendum.*

Falsum, & læsivum Regiæ Majestatis.

Quòd *Expedit Nobiles, super Nobilibus dominari.*

Falsum, & incivile, & læsivum Regiæ Majestatis, & seditiosum, & contra Boëtii Sententiam: *De Con-*

Consolatione. Prosa 2. dicentis: *Improbis flagitiosisque civibus urbium gubernacula relicta, pestem bonis, ac pernitiem inferent.*

Quòd *Licet Prælatos & Doctores scientes, & absque remedio permittentes veritatem Fidei & Doctrinam bonorum lædi publicè, tàm verbis quàm scriptis, ne temporalis pax turbetur.*

Error scandalosus, & impius, & contra illud Christi: Matth. x. 34. *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium:* & qui consentientes huic errori dissimulaverunt, vel dissimulabunt, de generatis malis inde provenientibus, vel futuris, timere in conscientia sibi debent.

A

Quòd *Interfectio Ludovici Ducis Aurelianensis fuit benè facta, pro bono Regis, & Regni Franciæ, per suos interfectores.*

Hoc est hæresis, vel hæresim sapiens, judicando; attentis circumstantiis omnibus, si non aliud allegetur, & probetur quod hactenus publicè fuit allegatum, & probatum, sicut esset divina revelatio.

Sed Bullam super hoc nondùm vidimus.

Quòd *Rex & Domini de sanguine suo, non debent curare de Justitia facienda, neque de reparatione læsionis Majestatis Regiæ, neque de reparatione honoris sui, per falsissimas informationes execrabiliter maculati, in scandalum totius Nobilitatis, & præsertim Domûs Franciæ, & in rebellionem crudelissimam subditorum ad superiores, & utrorumque ad invicem, & hoc ne temporalis pax per illos qui injustè læserunt, & diffamaverunt, conturbetur, vel ne diffamentur.*

B

Falsum est hoc, & incivile, neque comprehenditur in aliquo Articulo cedulæ concordatæ per Tractatum; sicut neque Fidei Christianæ læsio, neque partis læsio, neque incorrigibilium impunitas, cùm Beneficium non feratur in invitum, vel impœnitentem.

Quòd *Licet * Prælatos & Doctores scienter, permittentes aliquos Dominos Potentes in suis erroribus & iniquitatibus publicis, quibus inficiunt & lædunt innumerabiles alios, in bonis animarum & corporum, & hoc ne Domini tales offendantur.*

Hoc est crudele, & impium, tàm pro lædentibus, quàm pro læsis, & pro dissimulantibus, juxta illud Ezechiel allegatum: *Si non.*

Sequuntur alii Articuli.

C

Quòd *Sensus litteralis sacræ Scripturæ non est semper verus.*

Hoc est erroneum, & scandalosum, sic absolutè dictum, & contra Scripturam sacram; quia ex solo sensu litterali suum potest elici efficax Argumentum.

Quòd *Aristoteles, & † Stoicus Thomas, & Alexander de Hales, & alii Doctores determinaverunt*, quòd *licitum est occidere tyrannum, propria authoritate.*

Hoc est falsum, & injuriosum Doctoribus.

Quòd *In nullo casu fides est servanda tyranno.*

Hoc est falsum, & in civile.

Quòd *Licuit interficere Ducem Aurelianensem, per assasinos, quia non poterat bono modo fieri Justitia de eo, per Superiorem suum.*

Error in facto, & in Jure.

D

Quoniam intentio Ducis Aurelianensis, & postmodùm aliorum multorum de sanguine Regis, fuit ut destruerent Regem, cum sua Potestate, ‡ & ad hanc intentionem hæc interpretari facta omnia eis imposita.

Hæc impositio est judicium temerarium, iniquum & criminale, & contra illud dictum Christi rectè intellectum: *Nolite judicare.* Matth. vii. 1. Contra charitatem insuper, & honorem Regis & Regni.

Quòd *Authoritate propria possit aliquis prosequi vindictam injuriarum suarum, via facti & belli.*

* *Videtur hic deesse* occidere. † *Fortè* Sanctus. ‡ *Fortè* posteritate.

Hoc est falsum & incivile, & tantò deterius, quantò plura mala ex tali via facti proveniunt populis, civitatibus & Regnis: & ad reparationem, juxta possibilitatem obligantur agentes, & consequentes.

Quòd *Per artes magicas & ritus impios, per sortilegia, per carminationes, per invocationem dæmonum, per quasdam immultuationes, & talia maleficia nullus unquam effectus, nisi ministerio dæmonum subsequitur.*

Iste Articulus reperitur scriptus & fuit condemnatio aliàs per Facultatem Theologiæ, sub hac forma: Error. Nam talia quùm permittit Deus contingere, ut patuit in Magis Pharaonis, & alibi pluries; vel ad probationem fidelium, sicut *Deuteronomii* x. habetur; vel in quorundam hominum dignam flagellationem; vel quia utentes, vel consulentes, propter malam Fidem, aut alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Hæc dicta sunt sine temeraria Assertione, cum protestatione de corrigendo, vel diminuendo, vel addendo, si commodiùs & veriùs faciendum appareat, vel monstretur.

SENTENTIÆ TRIGINTA DOCTORUM

De Propositionibus Joannis Parvi.

CONSEQUENTER, post exhibitionem & lecturam præmissorum Instrumentorum & codicilli, fuit etiam exhibitus, & productus quidam alius quaternus, atque missus Facultati Theologiæ, continens Propositionem quandam defuncti Magistri Joannis Parvi, pro justificatione Ducis Burgundiæ, de & super nece, seu morte defuncti Domini Ludovici, Ducis Aurelianensis, Fratris Domini nostri Regis Franciæ; cujus tenor inferiùs, de verbo, ad verbum inseretur. Quibus sic exhibitis, & productis, præfati Domini Officialis, & Vicarius Inquisitorum, requisierunt Dominos & Magistros astantes, quatenùs de & super hujusmodi materia, præfatis Dominis Episcopo & Inquisitori, & ipsis in hac parte eorum loca tenentibus, salubre & bonum Consilium dare vellent; & in materia, & negotio hujusmodi ulteriùs, ad honorem, & exaltationem Fidei securiùs providere, & procedere possent: qui quidem Domini & Magistri, de, & super præmissis deliberaverunt, modo & forma quæ sequitur. xxx. Novemb.

Et primò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Johannes de Gersono, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, Sacræ Theologiæ Professor, primitùs protestatur, quod non intendit injurari cuiquam, & quòd non loquitur in ista materia, ex incitatione alicujus Domini, vel Principis; sed solùm ad extirpationem errorum. Et dicit quòd se refert Instrumento Universitatis, & est opinionis quòd moneantur omnes qui habent consimiles caternos ipsius Propositionis Magistri Joannis Parvi, sub pœnis excommunicationis, ut eos afferant, & regratiantur Deo, & Domino nostro Regi, qui ipsos monet & exquirit, ut procedant ad extirpationem errorum & hæresium in Regno suo, & quòd de hoc dat eis libertatem & facultatem loquendi. Et de traditis per eum in isto Concilio, petiit Instrumentum, præsentibus Dominis & Magistris infra scriptis.

Secundò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Johannes Dachery, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra Dominus Cancellarius, & dicit quòd non vult tendere ad rupturam pacis, quoquo modo, & credit quòd si Facultas Theologiæ providisset circa errores nominatos in Instrumento, mala quæ venerunt in ipso Regno, non evenissent; quoniam ad Propositionem Magistri Joannis Parvi, vidit ipsam aliàs, in qua sunt multi errores

errores, & continentur. Quo verò ad Propositionem factam per Dominum Cancellarium, de qua in Instrumento fit mentio; habet ipsam, ut aliàs, ratam & advocatam, prout & habuit Facultas Theologiæ. Quantùm ad errores in Instrumento contentos; vellet pleniùs deliberare, & ipsos videre, antequam condamnetur sententialiter. Quantùm ad monitionem; placet sibi quòd fiat monitio restituendi consimiles caternos Propositionis Magistri Joannis Parvi: & nunc sunt duo Anni quòd aliqui de Facultate Theologiæ requirebant Congregationem super dicta Propositione dicti Magistri Joannis Parvi fieri; & aliqui requirebant quòd non, dicentes quòd non expediebat, & sic discussio ipsius remansit in suspenso.

Tertiò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Theobaldus Picardi, Ordinis Carmelitarum, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra ceteri; & stat in deliberatis aliàs per Universitatem. Quantùm ad quaternos dicti Magistri Joannis Parvi; dicit quòd est facienda monitio de ipsos habendo, & protestatur quòd non vult facere partem contra aliquem, occasione ipsorum. Et ad idem Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis fuit in continenti protestatus; & apparet sibi quòd in dictis caternis sunt plura malè sonantia, vult stare & laborare ad extirpationem ipsorum, & benè credit is quòd non erit pax stabilis in hoc Regno, donec isti errores extirpentur.

Quartò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Roder, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & insuper dicit quòd non vult facere aliquid ad offensionem alicujus, nec ad disruptionem pacis; imò contrarium protestatur, quo ad errores de quibus in Instrumento. Quantùm est de se, ipse judicat hujusmodi errores falsos, posito etiam quòd Universitas non reputasset eos erroneos, & pro posse vult tendere ad extirpationem ipsorum. Circa Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi, est opinionis quòd fiat monitio ad habendum consimiles caternos, ut possint pleniùs videri & excommunicari *: & credit quòd extirpare hujusmodi errores, est procurare pacem inter nos & Deum, & demùm in Politia. Et ad hóc est laborandum constanter: quia nonnisi tempore pacis, colitur actor † pacis; & dicit quòd Domini Officialis, & Inquisitor, habent istam materiam diligentissimè visitare, & laborare ad extirpationem istorum errorum. De contentis in primo caterno, dicit quòd sunt aliqui jam reprobati in Sermonibus, & sunt confutandi hujusmodi errores.

Quintò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Generis, Magister in Theologia, Prior de Chaumont, conformiter regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in conclusione, & deliberatis aliàs per Facultatem Theologiæ, quantùm ad errores contentos in Instrumento, & dicit quòd sunt falsi, & mali & malè sonantes. Quantùm ad alios errores contentos in caternis, dicit quòd sunt extirpandi, & extirpatio eorum erit procurare pacem in isto Regno; & ideò expedit ad hoc laborare: vult quòd fiant monitiones recuperandi consimiles caternos dictæ Propositonis Magistri Joannis Parvi, & quòd de hoc etiam requiratur Dominus Senonensis, ut possint extirpari per Prædicationem. Et expedit hoc mandare per totum Regnum; & sic credit quòd erit bona pax, & firma.

Sextò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulci-Menillo, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra, & stat in deliberatione Facultatis Theologiæ. Quantùm ad factum, in se, dubitat ne iste Processus impediat pacem, & det occasionem frangendi pacem: sunt aliqui, ut dicit, qui volunt quòd visitetur Propositio Magistri Joannis Parvi, ne possint poni alii errores, & benè, & dicit quòd dicta Propositio primitùs visitetur, antequam fiant monitiones recuperandi consimiles caternos. Quantùm ad Articulos & errores, de quibus in parvo caterno; sunt aliqui satis clari. Et ideò apparet sibi quòd Universitas adhuc esset congreganda, & habendus bonus modus in condemnatione ipsorum.

Septimò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Pulchri nepotis, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & stat in Propositionibus aliorum. Quantùm ad factum, in se, visa Littera Regia, apparet sibi quòd circà illam est providendum; & dicit quòd laborandum est circà istos errores, ut servetur pax, & serventur honor & veritas Fidei: & dicit quòd sunt aliquæ veritates Fidei quæ statim sunt publicandæ, & contrariæ earum condemnandæ, & advertendum est. Circà condemnationem, dicit quòd apparet sibi quòd Dominus Parisiensis haberet convocare Prælatos qui sunt Parisiis, & requirere Facultatem Theologiæ quid agendum & faciendum super hoc, & habere ad hoc deputatos, & quòd Judices & Concilium Fidei debent adire Regem & Consilium suum, ad notificandum sibi præmissa, qualiter ita volunt procedere. Quantùm ad errores contentos in Instrumento, stat in deliberatione Facultatis & Universitatis; & ad præmissa, Facultas Theologiæ laborabit vehementer, & dabit deputatos, & istud esset notificandum glorioso Domino Duci Burgundiæ.

Octavò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Hericus de Villa nova, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra. Quantùm ad Instrumentum & contenta in eodem, stat in deliberatione facta per Facultatem Theologiæ; dicit quòd laborandum est ad extirpationem errorum prædictorum, & per hoc procurabitur pax: verum est quòd tunc est opinionis quòd omnes Prælati & notabiles Doctorum Parisiensium convocentur, ac Facultas Theologiæ.

Item, est opinionis quòd fiat monitio ad habendum consimiles caternos Propositionis Magistri Joannis Parvi: & ad hoc est laborandum, ad extirpandum errores istos.

Nonò. Venerabilis & circumspectus vir, frater Henricus Pistoris, Prior Claustralis Monasterii sancti Victoris, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra. Quantùm ad factum in se, prout continet Instrumentum; Dominus Cancellarius fuit advocatus in sua Propositione per Universitatem; & apparet sibi quòd, procedendo ulteriùs, fient * debitum suum, & aliàs, circa hoc, aliæ Facultates se retulerunt ad Facultatem Theologiæ: & dicit quòd errores hujusmodi sunt condemnandi, & Propositiones contentæ in parvo caterno, & ad hoc est laborandum & procedendum. Et quòd iterum est aperiendum in Facultate Theologiæ, & habita conclusione, eam dicere in Universitate, & eâ captâ, requirere Dominum Episcopum, & Inquisitorem, ad procedendum ad condemnationem, & apparet sibi quòd expedit quòd ita Dominus noster Rex scriberet aliis Prælatis, sicut fecit Domino Episcopo Parisiensi. Et sic sedarentur & informarentur quamplures de veritate Fidei, & bona intentione, & dicit quòd monitio est facienda ante omnia.

Decimò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Franciscus de Ecclesiis, Regens Bernardistorum, Ordinis Cistertiensis, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & stat in deliberatis aliàs per Facultatem, & Universitatem; & dicit quòd est procedendum ad condemnationem hujusmodi errorum, juxta Litteras Regias, & est procedendum ad extirpandum istas Propositiones. Et dicit quòd facienda est monitio, ad recuperandum similes caternos; & ipsis recuperatis, ad extirpationem eorum: & est opinionis quòd ita mandetur aliis Prælatis. Unde-

* Fortè melius examinari. † Fortè Autor.

* Locus corruptus.

Undecimò. Venerabilis & circonspectus vir, Magister Guillelmus Batitoti, Ordinis Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra. Quantùm ad materiam in se, dicit quòd procedendum est ad extirpationem errorum contentorum in caterno. De modo procedendi, se refert ad Juristas. Quantùm ad Instrumentum, se refert ad deliberata Universitatis, & Facultatis Theologiæ. De Propositione Magistri Joannis Parvi, ipsam non vidit, & ideò adhuc est visitanda.

Duodecimò. Venerabilis & circonspectus vir, Magister Benedictus Janciam, de Collegio sancti Dionysii, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd Dominus noster Rex scribat omnibus Prælatis hujus Regni consimiles Litteras, ad tollendum omnem suspitionem &c. Quantùm ad Instrumentum, stat in deliberatis aliàs per Universitatem; quia præsens fuit in deliberatione hujusmodi. Quantùm ad Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi, vellet quòd fieret informatio unde processit, & à quo, ad finem, ne, ad futurum, esset dubium de hujusmodi Propositione. Stat etiam in opinione Magistri Guillelmi Pulchrinepotis, quòd hæc notificetur Domino nostro Regi, & Parlamento. De erroribus, seu de Propositionibus inde sonantibus, est opinionis quòd extirpentur errores, & perimantur culpabiles.

Decimo tertiò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Girardus Macheti, Canonicus Ecclesiæ Parisiensis, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd, *Dùm habemus tempus, operemur bonum* Galat. VI. 10. Dicit etiam quòd nihil faciemus ad perturbationem pacis, & quòd extirpare hujusmodi errores, est generare pacem, & quòd si ab initio obviatum fuisset hujusmodi erroribus, non habuissemus guerras quas habuimus. Adhæret Instrumento Universitatis nuper lecto. Quantùm ad factum, in se, dicit quòd hoc est faciendum, & tractandum publicè in Universitate, & dubitat ne tempus labatur. Et est opinionis quòd quartus Articulus, videlicet caternus Propositionis Magistri Joannis Parvi visitetur, & communicetur, & quòd infra octo dies indè vocentur Prælati: & requirit Procuratorem Regni Magistrum Joannnem de Vallieres, ibidem tunc astantem, ut circa hoc instet, juxta Litteras supra scriptas.

Decimo quarto. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, Magister venerabils Collegii Navarræ Parisiensis, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra. Quantùm ad contenta in Instrumento Universitatis, stat cum aliis, videlicet quòd sunt errores condemnandi judicialiter; & dixit quòd Universitas ampliùs non esset convocanda, ad videndum an sint errores, vel non. Quantùm ad caternum Magistri Joannis Parvi, dicit quòd de octo Assertionibus contentis in Instrumento Universitatis: prima, est extracta de dicta Propositione, & est opinionis quòd de modo judiciali habeatur Concilium, & quòd non est locus dissimulationi. Et si omnes fuissemus Judices constantes ab initio, mala quæ processerunt, non evenissent; nec cessabunt evenire, donec fiat reparatio. De monitione, se refert ad discretionem Judicum. Et de codice dicti Magistri Joannis Parvi, si sint plures, vel non, non curat; sed sufficit quòd habeantur plures caterni.

Decimo quintò. Magister Joannes Granoram, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra: & quantùm ad Instrumentum Universitatis, stat cum Instrumento, & dicit quòd contra tenentes contrarium pertinaciter, esset procedendum; & miratur qualiter an Magister in Theologia fuit ausus Assertiones in ipso Instrumento contentas asserere. Et dicit quòd est facienda collatio de Instrumento ad caternum. Et credit quòd * istæ Assertiones, & errores proponentur coram Domino Duce Burgundiæ abhorret. Et hortatur quòd fiat diligentia ad recuperandum consimiles caternos, & credit quòd esset bonum, his habitis, notificare Domino Duci Burgundiæ. Et non solùm circa ista est laborandum, imò circa alios errores. Quantùm ad modum procedendi, dicit quòd non propter favores & odia, est dimittendus Processus; sed bono modo est procedendum. Et adhæret Instrumento prædicto Universitatis.

A Decimo sextò. Magister Guillelmus Cholet, Ordinis Fratrum Carmelitarum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat cum contentis in Instrumento Universitatis: & dicit quòd illa quæ sunt ibidem, malè sonant, & quòd non est ampliùs quærendum an malè sonent. Quantùm ad Processum, dicit quòd ad hæc est diligenter vacandum, quemadmodum Rex desiderat: dicit etiam quòd quilibet Christianus hoc deberet facere. De modo verò procedendi, dicit quòd hujusmodi errores sunt seminati per Regnum Franciæ; & ideò habita determinatione dicti Instrumenti, & deliberatione contentorum in Propositione dicti Magistri Joannis Parvi, videtur sibi quòd Rex esset requirendus, qualiter per totum Regnum istud divulgaret; & mandaret extirpare tales errores: & dabat exemplum de Libro Regum, qualiter modicum videbant quia populus in excelsis adorabat idola. Quantùm ad Propositionem Magistri Joannis Parvi; dicit quòd laborandum est ad perquisitionem caternorum hujusmodi Propositionis; & credit quòd in Thesauro Regis deberent reperiri, & est facienda monitio de habendo hujusmodi caternos: & postquàm omnia erunt conclusa, & Assertiones hujusmodi erroneæ condemnatæ, tunc essent communicandæ, & mittendæ per Regnum.

B Decimo septimò. Magister Joannes Michaelis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra: stat in deliberatione Facultatis Theologiæ, & Universitatis. Quantùm ad Assertiones contentas in Instrumento, est opinionis quòd condemnentur judicialiter; & ipsis condemnatis, notificetur Regi, & aliis Prælatis Parisiensibus, & Dominis de Parlamento, quòd publicentur per villam Parisiensem & Regnum; & si possit sciri veritas de Autore Propositionis contentæ in caterno, quòd condemnetur cum Authore: & si non possit sciri veritas, quòd condemnentur Assertiones ipsæ.

C Decimo octavò. Magister Petrus de Versailliis, Ordinis sancti Benedicti, de Collegio sancti Dionysii Parisiensis, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd summè laborandum est ad extirpandum hujusmodi errores, & quòd non habebimus cum Deo nec inter nos pacem. De modo Processus, se refert ad Judices, & adhæret Instrumento lecto. Et stat in deliberatione Universitatis.

Decimo nonò. Magister de Goncercuria, Licentiatus in Decretis, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in deliberatis aliàs per Universitatem: & est opinionis quòd copia Instrumenti mitteretur aliis Studiis, ad finem, ut possent deliberare, & nobiscum convenire. Et apparet sibi quòd Universitas non est ampliùs super hoc convocanda, & quòd est celeriter laborandum; & per hoc roborabitur pax inchoata: &

D impingit Domino Cancellario, quòd nimis tardavit.

Vigesimò. Magister Petrus Parvy, Baccalarius in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut alii; & dicit sicut Magister de Versailliis.

Vigesimo primò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Galteri, Magister in Artibus, Procurator Nationis Franciæ, regratiatur, & protestatur, ut supra; deliberat sicut Magister Girardus Macheti.

Vigesimo secundò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillus Bloc, Magister in Artibus, & Baccalarius Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur;

* *Fortè*, Istas Assertiones & errores propositos;

statur & dicit quòd celeriter est laborandum in ista materia, & quòd Rex debet scribere aliis Prælatis, & habita conclusione, mittenda erit ad Papam, ad finem confirmationis.

Vigesimo tertiò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Henricus Goibean, Magister in Artibus, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd stat in deliberatis aliàs per Universitatem.

Vigesimo quartò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Londa, Bacchalarius in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd dilatio reparationis istorum errorum, erit perpetuare A istos errores; & est cum Magistro Guillelmo Bloc quo ad Papam.

Vigesimo quartò. Venerabilis & Circumspectus vir, Magister Joannes Samerii, Magister in Artibus, Bacchalarius Formatus in Theologia, stat in deliberatione Magistri Guillelmi Pulchrinepotis, & protestatur, & regratiatur, ut supra.

Vigesimo sextò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Paulus Natalis, Magister in Artibus, Bacchalarius Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in deliberatis per Universitatem, juxta tenorem Instrumenti lecti, & est procedendum celeriter circa istam materiam, & bono modo, & protestatur cum aliis.

Vigesimo septimò. Venerabilis & circumspectus vir, Frater Joannes de Meleons, Bacchalarius in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra, dicit quòd adhæret Instrumento; dicit etiam quòd B non est tacenda ista veritas, nec silendum in ista materia.

Vigesimo octavò. Et circumspectus vir, Magister Joannes Arnac, Magister in Artibus, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd plures sunt errores, & quòd ampliùs ista materia non est ponenda in Universitate, quia constàt de mente Universitatis per Instrumentum, & de erroribus condemnatis per Universitatem, & videndum an contineantur in Propositione dicti Magistri Joannis Parvi; & non poterit fieri, nisi habendo originalem Propositionem, quæ reperietur in Thesauro Regis, ut credit.

Vigesimo nonò. Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Tranchevant, Bacchalarius in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & stat C in deliberatione cum aliis.

Trigesimò. Venerabilis & discretus vir, Magister Joannes de Templis, dicit, & adhæret in Instrumento & reprobationibus Assertionum contentarum in eo, & dicit quòd non est retardandum à Processu, propter metum alicujus perturbationis.

Sequitur tenor Conclusionis tunc acceptæ.

QUibus opinionibus præmissis auditis & habitis, præfati Domini Officialis, & Vicarius dicti Domini Inquisitoris, per organum dicti Domini Officialis, regratiati fuerunt, ex parte Dominorum suorum, Dominorum Episcopi, & Inquisitoris, præfatis Magistris & Dominis qui deliberaverunt in hoc Concilio, de eorum salubri consilio & bono advisamento, quod principaliter in duobus punctis stabat, secundùm opinionem omnium, saltem majorum & saniorum partis; D primum videlicet quòd Assertiones de quibus in instrumento Universitatis, & aliis Instrumentis superiùs exhibitis facta est mentio, fuerunt & sunt rationabiliter reprobatæ, secundùm quod expediens fuit & est, materiam istam non solùm doctrinaliter, sed etiam judicialiter pertractare, & ad effectum ducere, & quòd hanc deliberationem referrent dictis Dominis Episcopo & Inquisitori, ut ulteriùs valeant in hujusmodi negotio procedere, secundùm qoud eisdem videbitur rationabiliter esse faciendum. Acta fuerunt hæc Anno, die, loco & præsentibus quibus supra.

ACTIO SECUNDA.

SENTENTIÆ LXIV. MAGISTRORUM,

Circa Damnationem Propositionum Joannis Parvi.

DEinde adjuvante * die quarta Mensis Decembris. Anno supra dicto millesimo quadringentesimo decimo tertio. Indictione & Pontificatu quibus supra: ad quem siquidem diem Reverendus in Christo Pater Dominus Gerardus, permissione divina Parisiensis Episcopus, & frater Joannes Poleti, sacræ Theologiæ Professor, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, authoritate Apostolica deputatus, Judices complectentes in hac parte habita priùs super ipsius relatione à dictis Dominis Officiali & Vicario Inquisitoris, de actis & gestis supra scriptis & declaratis, fecerant convocari plures Dominos & Magistros infra dictos, pro maturiori & saniori consilio habendo, de, & super aliàs deliberatis, videlicet die trigesimâ Mensis Novembris proximè præteriti, de quibus superiùs facta est mentio coram præfatis Dominis Episcopis & Inquisitore, personaliter existentibus, adjunctis secum præfatis Officiali, & Vicario suis: convenientibus etiam & congregatis, ibidem, pluribus Dominis & Magistris, quorum memoria latiùs inferiùs describetur; necnon & pluribus aliis Dominis, & Magistris, in magno numero. Prænominatus frater Petrus Flore, Vicarius dicti Domini Inquisitoris, ex Ordinatione & Mandato dictorum Dominorum Episcopi & Inquisitoris, exposuit causas convocationis hujusmodi, recitando in effectu, supra dicta acta & gesta, in prædicta die trigesima Novembris: ac exhibendo, producendo & legendo Litteras Regias, ac Instrumenta superiùs descriptas ac descripta; necnon & codicillum continentem diversos Articulos, cum eorum reprobatione, seu qualificatione doctrinali, supra describtum dicens, petens & requirens, ex parte ipsorum Dominorum Episcopi & Inquisitoris, Judicium in hac parte; prout etiam ipsi Domini Judices requisierunt, si ex præmissis sic gestis & habitis, ipsi poterant & debebant procedere juridicè ad condemnationem judicialem præmissarum Assertionum contentarum in Instrumento Universitatis, super quibus Domini & Magistri aliàs, ut præfertur, deliberaverunt, & si prædictæ Assertiones erant rationabiliter reprobatæ & exinde condemnandæ: & si sic; de modo procedendi ad earum condemnationem: & ut ulteriùs vellent ipsi Domini & Magistri convocati, & præsentes, dare salubre consilium ipsis Dominis Episcopo & Inquisitori, in hac materia, ad exaltationem Fidei nostræ Catholicæ, extirpationem errorum; cessantibus omnibus favoribus & odiis quibuscunque. Quibus sic expositis, & in deliberatione positis; præfati Domini & Magistri, super præmissis deliberaverunt, modo & forma quæ sequitur. Et primò.

Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Senonensis Archiepiscopus, regratiatur, & protestatur, satis conformiter ad Protestationes factas in prima Sessione, per illos qui tunc deliberaverunt; & obtulit se adimpleturum omnia, etiam usque ad mortem inclusivè, quæ

1413. VI. Decemb.

* Fortè advenient.

quæ præsens Concilium deliberavit, ad honorem Dei, & Fidei exaltationem, & hoc tàm in Provincia sua, quàm alibi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Gersono, Magister in Theologia, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, stat in deliberatis aliàs in prima Sessione, & dicit quòd procedendum est ad condemnationem dictarum Assertionum, & exhibuit unam cedulam, cujus tenor talis est.

„ Per deliberationem maturam, & concordem, „ multùm solemniter, & palàm, & liberè habitam, „ per septemdecim Magistros in Theologia, & plurimos alios, in diversis scientiis Graduatos: die „ sexto, sancti Andreæ, de mane, Anno præsenti, „ per Concilium Fidei multùm solemniter congregatum, in camera Officialatûs: præsentibus „ & præsidentibus Domino Officiali Parisiensi, & „ Vicario Inquisitoris; ubi, nemine reclamante, „ fuit deliberatum, & dictum, præsentibus duobus Notariis, quòd Assertiones contentæ in Instrumento tunc exhibito, fuerunt benè, & catholicè, & rationabiliter reprobatæ.„ Est autem forma Instrumenti talis. *In Nomini Domini*, &c.

Deliberatum est insuper quòd expedientissimum fuerat & est, processisse & procedere in materia prædicta, & debet fieri solemnis regratiatio Regi, & suo Consilio, super zelo ad Fidem & sanam Doctrinam, sicut in Litteris suis exhortatoriis & Patentibus apparebat: nec ista facere, est turbare pacem, sed quærere & firmare in justitia, & veritate, ut dicebant, & optabant hoc fuisse citiùs adimpletum, ad Fidei honorem, ad salutem nedùm temporalem, sed multò magis spiritualem Christianorum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominus Parvi, Magister in Theologia, Canonicus Parisiensis, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd non intendit retardare aliquam veritatem Fidei Catholicæ, per aliquam dilationem petendam; & dicit quòd nunquam fuit in aliquo loco ubi tractaretur ista materia, nec examinavit negotium Magistri Joannis Parvi: & ideò quia negotium sibi videtur arduum, tàm occasione Fidei, quàm ratione circunstantiarum quæ tangunt mores, & alia, ideò reputat materiam arduam, propter modum condemnationis hujusmodi Assertionum, & ideò nollet esse causa retardationis alicujus veritatis, & dicit quòd de præsenti nesciret deliberare in hac materia.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Breviscoxæ, Canonicus Parisiensis, Magister in Theologia, Elemosinarius Domini nostri Regis, protestatur ut præcedentes; & dicit quòd si Domino Episcopo videatur, vel habuerit consilium procedere ad condemnationem dictarum Assertionum, de quibus in Instrumento Universitatis superiùs lecto facta est mentio, non vult eam impedire: dicit tunc quòd non vidit, nec audivit Propositionem Magistri Joannis Parvi, ex qua ipsæ Assertiones dicuntur extractæ, nisi de prima Assertione, cum qua non staret, propter circumstantias. De aliis Assertionibus non vidit, nec audivit, & dicit quòd in ista materia cum summa gravitate est procedendum, propter arduitatem materiæ, & de præsenti in speciali nesciret quid ultra deliberare, nisi quòd mittantur cedulæ, & discutiantur pleniùs materiæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister sancti Mathurini Parisiensis, Magister in Theologia, adhæret Protestationibus per alios factis, & considerat hanc materiam benè arduam; & apparet sibi quòd Facultas Theologiæ, aliàs fuerat congregata in Sancto Mathurino, super ista materia, & ponderabat arduitatem materiæ: & stat conclusivè, quòd examinetur adhuc pleniùs materia.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Diarcio, Magister in Theologia; dicit quòd quantùm ad Propositiones contentas in Instrumento Universitatis; quis eas proposuerit, nescit, & se refert ad illud quod reperietur. Videtur tùm sibi, quòd prima Assertio est erronea, & nihilominùs, præsuppositis deliberationibus, si quæ sint habitæ jam, virtute Instrumentorum, per quas possit procedi ad condemnationem ipsarum Assertionum, videtur sibi dubium, A si de præsenti sit procedendum, propter Glossam de Lyra, super capitulo Mathæi, tertio decimo, dicentis: quòd *Heretici sunt alii tolerandi, ubi non possint separari à Catholicis, & ubi esset periculum schismatis, vel propter damnum divisionis Reipublicæ*. Et apparet sibi quòd Assertiones hujusmodi sunt erroneæ, & sunt condemnandæ: sed in modo condemnandi dubitat, propter prædicta.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Abbas de Verzellayo, Magister in Theologia; dicit quòd istam materiam non vidit, nec vidit Propositionem Magistri Joannis Parvi, ex qua dicitur dictas Assertiones esse extractas; nec scit si illas dixerit Magister Joannes Parvi, vel aliàs non constat sibi quòd hujusmodi Propositiones fuerunt publicatæ: ideò videtur sibi quòd non sunt condemnandæ, & si aliqua fuerit habita deliberatio super hoc, adhuc non videtur B sibi quòd de præsenti sint condemnandæ; imò dicit quòd materia adhuc maturiùs deberet tractari, & protestatur & regratiatur, ut alii Domini, & Magistri fecerunt in prima deliberatione habita in hac materia.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus Paris, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd hujusmodi Assertiones sunt destinandæ & mittendæ apud Magistros, antequam procedatur ad condemnationem ipsarum, & dicit quòd in alia deliberatione habita in hac materia, non fuit vocatus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Beuille, Ordinis sancti Augustini, Magister in Theologia, protestatur ut supra, & dicit quòd hujusmodi Assertiones sunt destinandæ, & regratiatur, ut ceteri fecerunt; & dicit materiam sibi novam, & C dicit quòd aliud est, quærere an Articuli sint erronei, & aliud quærere quis eos protulerit: & ideò quòd Articuli non tangunt, non solum *, imò totam Ecclesiam: si videantur condemnandi, deberet condemnatio remitti ad Curiam Romanam, & tangit materiam de divisione Græcorum, propter Articulum Spiritus sancti; & ideò apparet sibi quòd bonum est quòd illi qui aliàs non viderunt istas Propositiones, quòd habeant copiam & motiva condemnationis, & deliberationis; & nihilominùs, si condemnandæ sunt, quòd mittatur Processus Domino nostro Papæ, qui poterit eos condemnare ubique, & non solùm Parisiis: & ideò cùm mittetur sibi copia, libenter videbit materiam, & stabit in veritate Fidei.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ursinus Taillenande, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd fuit præsens in Propositione Magistri Joannis Parvi, quæ displicuit sibi, & dicit quòd pluries fuit locutum in Facultate Theologiæ de Libello isto; sed non fuisset visum, quòd esset procedendum ad condemnationem istius D Libelli, vel aliquorum in eo contentorum. Dicit etiam, quòd fuit in relatione Propositionis Domini Cancellarii, facta per eum coram Rege, & apparuit sibi tunc quòd benè dixerat verum, tùm non erat opinionis quòd fuissent condemnandæ Propositiones istæ pro tunc, sed advocavit ipsum actum, non habuit intellectum quòd Facultas Theologiæ ita approbaret istas reprobationes, & condemnaret Assertiones alias: & ideò sibi videtur quòd est facienda inquisitio, an in Libello isto continentur hujusmodi Assertiones, vel non, & si sic, tunc materia erit discutienda,

* *Aliquid deest.*

da, & debebunt Articuli mitti illis qui vocabuntur ad deliberandum.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Egidius de Aſperomonte, Magiſter in Theologia, regratiatur & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd alias vidit Propoſitionem Magiſtri Joannis Parvi, & deliberat quo ad primam Aſſertionem contentam in Inſtrumento Univerſitatis, quòd ipſa eſt contra Moralem Philoſophiam & eam quoniam * eſt de ſe, condemnaret, & quòd Dominus Pariſienſis, & Inquiſitor habent ipſam condemnare; & videtur ſibi quòd nullo modo eſt deſiſtendum à condemnatione Propoſitionum contentarum in Inſtrumento, ſi per Concilium reperientur condemnandæ.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Joannes Dacheri, Magiſter in Theologia, regratiatur & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd ſibi apparet quòd iſtæ Propoſitiones, ſeu Aſſertiones ſunt condemnandæ in ſe, tanquam erroneæ; & dicit quòd non eſt retardandum à condemnatione, propter hoc quod neſcitur qui eas dixit, quia multi de Pariſiis aſſerunt ipſas: ideò ſunt condemnandæ, & non loquitur de alia perſona condemnanda, ſed ſolùm conſiderat Propoſitiones in ſe, quæ ſunt erroneæ, & propter hoc condemnandæ.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Joannes Mathiæ, Magiſter in Theologia, regratiatur & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd eſt novus in hac materia. Dicit tamen, quòd dicere homicidium licitum, eſt hæreticum: & dicit quòd prima Propoſitio eſt erronea, nec eſt deſiſtendum à condemnatione ejuſdem. Alias vero Propoſitiones vellet videre, & pleniùs deliberare ſuper eiſdem.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Germanus de Rongiaco, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd non ſtuduit materiam, & eſt dubius in hac materia, reſpectu condemnationis: & ideò ſtat in deliberatione Magiſtri Urſini Taillemande, ſupra ſcripta.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Theobaldus Picardiis, Carmelita, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur, ut ceteri ſupra; & dicit quòd pridie fuit in ultima deliberatione, & apparet ſibi quòd illæ reprobationes quas poſuit Dominus Cancellarius contra Aſſertiones contentas in Inſtrumento Univerſitatis, ſunt benè ordinatæ & poſitæ, & ſunt hujuſmodi Aſſertiones in Inſtrumento poſitæ, condemnandæ; & ſtat cum Domino Cancellario, & dicit tùm quòd bonum eſſet priùs communicare, ut ſinguli Magiſtri habeant ipſas videre finaliter & concluſivè; tùm dicit, videre ſuo, quòd ſunt de præſenti condemnandæ: de modo, ſe refert ad Dominos Pariſienſes & Inquiſitores.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Simeon de Courſi, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur, ut ſupra; & ſtat in opinione quam dixit Magiſter Petrus de Dierreio, & cum Magiſtro Nicolao de Lyra, quo ad factum in ſe, juxta tenorem dictæ opinionis, quæ continet gloſſam prædicti Magiſtri Nicolai de Lyra, *Matthei decimo tertio*.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Nicolaus Cavache, Canonicus Pariſienſis, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd propter arduitatem materiæ, & propter tenuitatem ſui intellectus, & eo quòd aliàs materiam non vidit, de præſenti, in particulari neſciret deliberare; & ideò vellet habere Articulos in ſcriptis, ut meliùs poſſet deliberare, & aviſare.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Mathæus Roder, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur, ut ſupra, & dicit quòd aliàs fuit vocatus ſuper iſta materia, ubi fuit præſens Dominus Cancellarius Eccleſiæ Pariſienſis, & plures alii notabiles Magiſtri, & apparet ſibi, quòd concorditer, ex deliberatione tunc habita, Aſſertiones erant judicandæ erroneæ, falſæ, & erant condemnandæ: & nunc etiam idem quæritur; imò juxta exiguitatem ſuæ ſcientiæ, viſitavit Propoſitiones & ſcripturas; & dicit quòd ſanctus Thomas dicit: quòd *Qui ſine authoritate aliquem occidit, peccat, & malè facit*. Et hoc idem ponit Auguſtinus, tertio *de Civitate Dei*, & dicit quòd *Non licet alicui privatæ perſonæ occidere quemquam*.

A Dicit inſuper quòd hìc ſolùm quæritur de iſtis Propoſitionibus, & non de perſona, & vidit plures caternos, qui dicuntur eſſe defuncti Magiſtri Joannis Parvi; an ſint ita neſcit: & apparet ſibi quòd in illis prima Propoſitio Inſtrumenti continetur, & dicit quòd attento quòd iſti caterni fuerunt divulgati ubique, ſive illæ Propoſitiones fuerunt dictæ, vel non; & attento ſcandalo ex iis orto, & ſubverſione morum, videtur ſibi fore procedendum ad condemnationem ipſarum. Nec videt quòd Sarracenus, aut Paganus debet ſuſtinere iſtas Propoſitiones: ideò deliberat quòd quia Magiſtri omnes non viderunt iſtas, quòd mittantur Magiſtris, ut pleniùs deliberare valeant quo ad judicialem condemnationem hujuſmodi Aſſertionem; & dicit, prout & aliàs dixit, quòd ſi reperiatur per deliberationem Magiſtrorum, quòd iſtæ Propoſitiones ſint condemnandæ, quòd præfati Domini
B Epiſcopus & Inquiſitor habent, & debent procedere ad condemnationem ipſarum Aſſertionum; etiam judicialiter: & videtur ſibi quòd hujuſmodi judicialis condemnatio non redeunda ſit in rupturam pacis, imò operabitur ad pacem & conſervationem pacis. Et dicit quòd multi ſunt Articuli Pariſiis condemnati abſque hoc quia miſſi fuiſſent ad Curiam Romanam: & ideò procedendum eſt ad condemnationem ipſorum, in caſu quo hoc reperietur, abſque mora, & ſine remiſſione ad Curiam Romanam, attenta copia Magiſtrorum Pariſiis exiſtentium.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Petrus de Cancella, Magiſter in Theologia, Canonicus Pariſienſis, dicit quod fuit in concluſione de qua in Inſtrumento Univerſitatis fit mentio, & tunc ſibi fuit viſum quòd Aſſertiones de quibus in ipſo Inſtrumento fit mentio, erant erroneæ & falſæ, & benè reprobatæ, & ex illis Aſſertionibus, maximè in prima, multi fuerunt & ſunt ſcandaliſati, & non videtur ſibi quòd
C propter honorem Fidei, & conſervationem pacis, iſtæ Aſſertiones ſunt condemnandæ; & regratiatur & proteſtatur, ut alii faciunt.

Venerabilis & circumſpectus vir, frater Johannes Generis, Prior de Calvomonte, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd attento facto notorio, quo ad primam, ſpecialiter, procedendum eſt ad ipſius condemnationem, & de alliis Aſſertionibus, habeant Magiſtri copiam, & deliberaverunt.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Guillelmus Delzaer, Decretorum Doctor, Canonicus Pariſienſis, regratiatur, & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd ex quo, atque quòd prima Aſſertio eſt hæretica, & mala, atque falſa, in continenti debet condemnari, & non eſt dilatio quærenda, quia hæretica, prava & damnabilis.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Hen-
D ricus de Beagella, Magiſter in Theologia, regratiatur & proteſtatur, ut ſupra; & dicit quòd non fuit præſens ubi materia iſta aliàs tractaretur, & ideò vellet habere in ſcriptis, antequam deliberet.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Thomas de Ponte, Præpoſitus Monaſterii ſancti Germani, de Pariſiis, Magiſter in Theologia, regratiatur, & proteſtatur; & idem dicit cum præcedenti, cum Magiſtro Henrico de Brangella.

Venerabilis & circumſpectus vir, Magiſter Petrus Blancboult, Magiſter in Theologia, commorans in Collegio Theſaurariorum, proteſtatur & regratiatur, ut

* Fortè quantùm.

ut supra; & dicit quòd vellet habere Articulos in scriptis, & pleniùs deliberare, adjiciens quòd nomine Magistri Joannis Parvi, qui mansit in dicto Collegio Thesaurariorum, & contra voluntatem totius Collegii fecit dictam Propositionem, & nullus ipsorum de Collegio fuit præsens: & dicit quòd non est de levi procedendum ad condemnationem Assertionum; & ideò dicit quòd mittantur cedulæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas de Cracovia, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & ad idem dicit, cum præcedenti Magistro Petro Blancbout.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jourdanus Morini, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd Propositiones, seu Assertiones in Instrumento contentæ, maximè prima, sunt condemnandæ; & vult benè quòd Magistri habeant cedulas & Articulos: & dicit quòd ista materia non capit dilationem, quia factum in se est praticatum, & Propositio in se, videlicet prima, est praticata Parisiis & alibi, & ideò non est dilatio aliqua quærenda. Non obstat authoritas Magistri Nicolai de Lyra, quia locum habet, ubi proceditur ad punitionem alicujus personæ, & non ubi impugnatur aliqua * facilitas: & ideò procedendum est ad condemnationem saltem primæ Propositionis, & quòd ad alias, habeant cedulas Magistri; & posteà deliberaverunt pleniùs.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Johannes de Dulcimento, dicit quòd in deliberatione Facultatis Theologiæ, de qua constat per Instrumentum & dicit quòd Assertiones in Instrumento contentæ sunt condemnandæ, causa quia falsæ & erroneæ; & dicit quòd bonum esset videre caternum deffuncti Magistri Joannis Parvi, ad sciendum si Articuli contineantur in Propositione sua: & ideò propter arduitatem Materiæ, est opinionis quòd mittantur cedulæ, & Magistri habeant terminum ad deliberandum pleniùs.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Choletti, Ordinis Carmelitarum, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra, & dicit quòd modicus error in Principio & in fine fit major; & quia Propositio fuit causativa plurimorum damnorum, ideò ad condemnationem ipsius est procedendum: & stat cum aliis qui petunt cedulas ad deliberandum, quo ad alias Propositiones.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Thomas Hober, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra, & est opinionis quòd vellet videre materiam; dicit quòd Propositio Magistri Joannis Parvi, nunquam sibi placuit, & dicit quòd fiant Articuli, & quòd petatur quid habeant Magistri deliberare, & an materia mittatur ad Curiam Romanam, vel ne.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Pulchrinepotis Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra & alii, & est opinionis quòd mittantur cedulæ Magistris, & quàm citiùs fieri poterit, & quòd Magistri habeant dare deliberationem in scriptis, & deliberare in publico.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Nogente, Magister in Theologia regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd vellet videre doctum in materia ista, & quòd habeant Magistri cedulas.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Mancerii, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd de præsenti non auderet deliberare, & consulit mittere cedulas; & non videtur sibi inconveniens videre, an Propositiones illæ contineantur in caterno dicti deffuncti Magistri Joannis Parvi, de quo sermo.

* *Fortè* Facultas.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Manscone utriusque Juris Doctor, regratiatur, & protestatur ut supra; & est opinionis quòd quilibet habeat cedulas & materiam in scriptis, ad finem ut maturiùs posset deliberare.

Venerabilis & circumspectus, Magister Henricus de Villanova, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis Magistri

A Jourdani Morini in omnibus.

Venerabilis & circumspectus vir, Dominus Prior de sancto Victore, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & dicit quòd reprobationes contentæ in Instrumento, sunt justæ & sanctæ, & per quas Assertiones sunt falsæ & erroneæ; & quòd Domini Parisiensis & Inquisitor, tenentur procedere ad extirpationem ipsarum, & debent eas condemnare; sed in modum reprobationum contentarum in Instrumento, & quòd dilatio est periculosa, & si in principio fuisset factum, non fuissent subsequuta tot mala, quæ in hoc Regno sequuta sunt: & credit quòd Deus dedit nobis spatium pacis, ut extirparentur hujusmodi errores; & est sibi bonum quòd Magistri habeant cedulas, ut pleniùs deliberent.

B

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus de Dimo, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd habeantur cedulæ & mittantur Magistris.

Venerabilis & circumspectus vir, Robertus Gerselli, Magister in Theologia, Ordinis Carmelitarum, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd sibi videtur quòd Propositiones, seu Assertiones in Instrumento contentæ, sunt erroneæ, & condemnandæ, & maximè prima: & in residuo, se refert ad opinionem Magistri Jourdani Morini.

Venerabilis in Christo Pater & Dominus, Dominus Henricus, Episcopus Nannetensis, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd fuit præsens, cum Propositiones fuerunt propositæ per deffunctum Magistrum Joannem Parvi, & dicit quòd recordatur dixisse tunc cuidam Prælato, quem non nominavit, quod illas Propositiones semel proponens revocaret, si viveret; quia non reperit in sacra Pagina Mandatum quòd quis occidat, si propria authoritate; sin verùm *Non occides*, Exod. xx. 13. & an * sibi quòd

C

nunquam erit pax perpetua, quandiù isti errores regnent; & ideò non est aliqua dilatio petenda quin procedatur ad condemnationem, saltem primæ Propositionis: verumtamen ut condemnatio fiat solemnis, vult quòd mittantur cedulæ, & posteà vocentur Magistri, cùm placuerit.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Abbas Sancti Victoris, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd sunt dandæ cedulæ, & mittendæ Magistris, antequam ulteriùs procedatur in materia.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister de Castellione, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd nunquam fuit super materia vocatus, & ideò videtur quòd bonum est mittere cedulas, ut Magistri possint deliberare.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Janciam, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd

D

mittantur cedulæ Magistris, super Assertionibus de quibus in Instrumento fit sermo: attamen, prima facie, sibi videtur quòd sunt pessimæ erroneæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Gerardus Emangardi, Magister in Theologia dicit idem, quo ad cedulas mittendas Magistris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Gerardus Macheti, Canonicus Parisiensis, Magister in Theo-

* *Fortè videtur loco* an.

Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & vult extirpare errores, & tenet primam Propositionem, erroneam, & adhæret omnibus contentis in Instrumento.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dionysius Pegani, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis cum Magistro Vrsino Taillenande, & petit cedulas dari & mitti Magistris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister de Porta, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in aliis deliberatis per Facultatem Theologiæ: & tenet quòd Propositiones in Instramento contentæ, sunt erronæ, & dicit quòd saltem prima Propositio est falsa, etiam ubi Instrumentum non potest ponere manum, & etiam ponendo omnes circumstantias, non licet alicui occidere aliquem, propria autoritate: & ideò positis omnibus circumstantiis, adhuc poneret falsa & erronea, & placet sibi quòd mittentur cedulæ Magistris, ut maturiùs habeant deliberare.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Pinguesaais, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & petit cedulas mitti Magistris, antequam procedatur ulteriùs in materia.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Graverant, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & reputat Assertiones contentas in Instrumento erroneas: & miratur multùm qualiter vir tantæ autoritatis posuerit ipsas; & ideò dicit quòd visitandi essent caterni, & si posset reperiri primus caternus originalis, esset visitandus; & si dictæ Assertiones non reperientur in eo, hoc esset ad exonerationem ipsius proponeretur * in casu ex quo reperirentur in suis caternis stat in deliberatis aliàs in prima Sessione. Et est opinionis ad finem, ut negotium sit magis securum, quòd mittantur cedulæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Baldonum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est opinionis quòd priùs mittantur cedulæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Bioufti, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & deliberat quòd Assertiones in Instrumento contentæ, sunt erroneæ: verumtamen est opinionis quòd Magistri habeant cedulas, & quòd mittantur cedulæ ipsis Magistris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Michaelis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat in prima deliberatione sua, & dicit quòd Propositiones sunt condemnandæ, nec esset differendum, nisi propter quia Magistri non habuerunt cedulas.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Laudissono, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat ad idem, quo ad cedulas mittendas.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Versailles, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd non est differendum, nisi propter illos qui non habuerunt cedulas: & est opinionis quòd mittantur.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Parvi, Bacchalareus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd dictum Articulis est quòd præter Legem, opus est Sententia; & dicit quòd prima Propositio est damnanda, & condemnanda: verumtamen cedulæ sunt mittendæ, & dicit quòd si Lex permitteret occidere aliquem, adhuc opus esset Sententia Judicis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Lamberti, Bacchalareus Formatus in Theologia, protestatur & regratiatur, ut supra; & dicit quòd mittendæ sunt cedulæ, ut præfigatur terminus ad deliberandum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Philbertus de Cancuerte, Ordinis Cluniacensis, Bacchalareus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit ad idem de cedulis.

Venerabilis & circumspectus vir, Frater Thomas Avis, Ordinis Carmelitarum, Bacchalareus in Theologia, regratiatur, & protestatur ut supra; & stat in deliberationibus aliorum, videlicet quòd sunt mittendæ cedulæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus Lovier Elemosinarius Cadovienser, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est ad idem quòd cedulæ mittantur.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Salverii, Bacchalareus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stat ad idem de cedulis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Tronqueti, Bacchalareus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est ad idem quo ad cedulas, & quòd Magistri habeant signare cedulas suas.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Gatteri, Bacchalareus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & adhæret Instrumento Universitatis, & quòd mittantur cedulæ, propter solemnitatem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Franciscus de Ecclesiis, Prior sancti Bernardi, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & dicit quòd mittantur cedulæ, & stat in prima deliberatione sua.

Reverendus Pater, Dominus Abbas Boniportus, Præsentatus sancti Berrardi, Bacchalareus in Theologia, regratiatur, & protestatur ut supra; & est ad idem, de cedulis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Paulus Natalis, Bacchalareus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & est ad idem, de cedulis mittendis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Harralliano, Bacchalareus Formatus in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; & stad ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Frater Ægidius de Villani, Bacchalareus in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & ad idem dicit de cedulis mittendis.

Venerabilis & circumspectus vir, Frater Guillelmus de Caritate, Bacchalareus cursor, regratiatur, & protestatur, ut supra; ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Frater Archambaudus, de Firmitate, regratiatur, & protestatur, ut supra; ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Frater Guillelmus de Joyaco, Bacchalareus, regratiatur, & protestatur, ut supra; ad idem.

Sequitur tenor Conclusionis tunc habitæ.

CONCLUSIO SESSIONIS HUJUS.

Quibus omnibus auditis, & consideratis; præfati Domini Judices concluserunt hujusmodi cedulas fore mittendas singulis Magistris & Doctoribus, hujusmodi Assertiones cum reprobationibus in se continentes, quæ cedulæ fuerunt missæ, ut infrà latiùs continetur.

ACTIO

* Locus corruptus.

ACTIO TERTIA.

1413. XIX. Decemb. ANno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Die Martis decima nona Mensis Decembris. Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini nostri, Domini Joannis, divinâ providentiâ Papæ vigesimi tertii, Anno quarto: ad quam diem, ex deliberatione præhabita, Reverendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Gerardus, permissione divina Parisiensis Episcopus; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ A Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, convocari fecerant Concilium Fidei; præsidentibus ipsis Dominis Episcopo, & Inquisitore, secum assistentibus, videlicet cum ipso Domino Episcopo, venerabili & circumspecto viro, Magistro Joanne Tuderti, in Jure Civili Licentiato, ejus Officiali Parisiensi & Commissario, & cum dicto Domino Inquisitore, Fratre Petro Flore, Bacchalareo in Theologia; in domo Episcopali Parisiensi, in camera magna ejusdem Domini Episcopi; convenentibus & existentibus ibidem quampluribus Magistris & Bacchalareis in Theologia: fuerunt ibidem lectæ publicè Litteræ Regiæ superiùs inscriptæ, per Herneum Fresnoy Clericum, & Notarium ipsius Domini Episcopi. Et deinde, exposito per præfatum Vicarium ipsius Domini In- B quisitoris, qualiter Illustrissimus & Christianissimus Dominus noster Rex requisiverat, & rogaverat, prout constabat per ipsas suas Patentes Litteras super hoc confectas, & ibidem lectas, præfatum Dominum Episcopum Parisiensem, vocato secum dicto Inquisitore seu ejus Vicario, quatenùs procederet ad extirpandum hæresim & errores de Regno; & quòd propter hoc ipsi Domini Episcopus & Inquisitor, dictos Magistros ibidem existentes convocaverant, juxta deliberationem aliàs habitam, ac eisdem cedulas suas super hoc miserant, ad finem quòd dicti Domini ibidem vocati maturiùs & pleniùs deliberarent, & consilium salubre in facto Fidei eisdem præberent; & quòd ipsos Dominos & Magistros requisiverunt, quatenùs liberè dicerent deliberationes suas super Assertionibus contentis in cedulis ipsis aliàs missis, an essent erroneæ, & si sic, an condemnandæ: & quòd deliberarent, & dicerent per quem modum, & illi haberent C deliberationes suas in scriptis, fuerunt requisiti ut ipsis traderent. Quibus sic per eundem Vicarium dictis, aliqui astantes ibidem, se excusaverunt non habuisse illas Assertiones, nec vidisse, requirentes easdem habere; & alii opiniones suas tàm verbo quàm in scriptis dixerunt, modo & forma, prout infra continetur. Deliberaverunt & ordinaverunt dicti Domini Judices quòd examinarentur testes, & fieret informatio, ad sciendum utrum vera Propositio Magistri Joannis Parvi, seu ejus vera copia posset reperiri: & fuerunt certi testes examinati per Dominum Officialem Prisiensem & Commissarios infra dictos, quorum depositiones reperientur in fine Libri, in duobus ultimis foliis.

Est autem tenor cedulæ missæ, talis.

EX parte Domini Episcopi, & Inquisitoris, & Concilii Fidei solemnissimè congregati, Magister Reverende, mittitur vobis cedula, continens Assertiones aliquas, cum suis reprobationibus: quare requirimus vos, sub pœnis Juris, ut detis deliberationem vestram, publicè, vel in scriptis, vel verbotenùs, si hujusmodi Assertiones, de quibus ortum est notoriè scandalum, sicut fatetur Concilium Fidei, sint erroneæ, & taliter condemnandæ; ut consequenter procedere valeamus, sicut Juris ordo postulabit.

La premiere Assertion.

CHacun tyran, doit, ou peut estre loüablement & par merite occis, de quelconque son vassal, ou sujet, & par quelconque maniere; mêmement par aguetes, & par flatteries & par adulations: nonobstant quelconque jurement, ou foederation faite envers luy, sans attendre la Sentence, ou Mandement de Juge quelconque.

„ Cette Assertion ainsi mise generallement pour „ maxime, & selon l'acception de ce mot, tyran, est „ erreur en nostre Foy, & en doctrine de bonnes „ moeurs; & est contre ce Commandement de Dieu, „ *Non occides*: Exod. xx. 13. Glossa: *Propria au-* „ *thoritate. Tu n'occiras point*: Glose: *De ton autorité*, „ & Matth. xxvi. 52. *Omnes qui gladium acceperint.* „ Glossa: *Propria authoritate: gladio peribunt.*

Item. „ Cette Assertion tourne à la subversion de „ toute chose publique, & d'un chacun Roy, ou „ Prince.

Item. „ Donne voye, ou licence à plusieurs autres „ maux, comme à fraudes, à violations de foy & de „ sermens, à trahisons & mensonges, & generallement à toute inobediance de sujet à son Seigneur; „ & à toute déloyauté & deffiance des uns aux autres, & generallement à perdurable damnation.

„ Celui qui afferme obstinement tel erreur, & les „ autres qui s'ensuivent, est heretique, & comme „ heretique doit estre puni, mêmement apres la „ mort. *Notetur in Decretis* xxiii. *Quæstione quinta.*

L'autre Assertion.

SAinct Michel, sans Mandement, ou Commandement quelconqne de Dieu, ne d'autre; mais tant seulement meu d'amour naturel, occit Lucifer de mort perdurable, & pour ce il a des richesses espirituelles autant comme il en peut recevoir.

„ Cette Assertion contient plusieurs erreurs en la „ Foy. Sainct Michel n'occit point Lucifer de mort „ perdurable; mais Lucifer occit soy méme par peché, „ & Dieu l'occit par la mort de la peine perdurable.

Item. „ Sainct Michel à eu Mandement de Dieu a „ deboutter Lucifer hors du Paradis, *Quia omnis Potestas est à Deo.* Rom. xiii. 1. Et hoc sciebat Michael, „ qui erat constitutus à Deo Princeps: quem honorem non sibi assumpsit. Nota quomodò Michael „ *non est ausus inferre judicium blasphemiæ; sed dixit:* „ *Imperet tibi Dominus.* In Epistola Judæ. ℣. 9.

Item. „ Dieu lui eut pû bailler des richesses espirituelles; & il en eut pû plus recevoir, & ainsi „ il ne desservit mie telles richesses par amour naturelle.

L'autre Assertion.

PHinées occit Zambri, Num. xxv. *sans quelconque Mandement de Dieu, ou de Moyse; & Zambri ne fut point idolatre.*

„ Cette Assertion est contre le texte de la Bible, D „ où est cette Histoire, selon l'entendement des Gloses, & des saints Docteurs & de raison. Notés „ Numerum. xxv. 5. *Dicit Moyses ad Judices Israel:* „ *occidat unusquisque proximos qui initiati sunt Belphegor. Et ecce unus.* &c. Glossa: *Joseph dicit* „ *quòd Zambri, Princeps in Tribu Simeon, duxerat filiam cujusdam Principis Medianitarum, nomine* „ *Chozbi; & uxore jubente, in quadam Solemnitate* „ *non immolavit Domino cum aliis undecim Ducibus:* „ *quamobrem, cùm Moyses Ecclesiam congregaret, &* „ *culparet eum coram omnibus, confessus est alienigenam duxisse, & idola coluisse, & Legibus Moysi non* „ *esse obnoxium: & descendens coram omni turba, qua* „ *stabat ante fores tabernaculi, intravit tabernaculum*

„ *uxoris*,

„ *uxoris*, *& sequens eum Phineès invenit eos coëuntes*, *& confodit eos* &c. Num. xxv. 4. *Suspende eos*, Glossa de Lyra; *Dicunt expositores nostri quòd punitio primò facta est de Principibus per suspensionem*; *quia aliqui erant culpabiles in transgressione idolatrando*, *& alii subditos reprimere negligendo*. Et Glossa, Ra. Sa. *Ut pœna sit publica*, *sicut & pertinet ad terrorem aliorum*.

L'autre Assertion.

Moyse sans Mandement quelconque, ou authorité, occit l'Egiptien.

„ Cette Assertion est contre le texte de la Bible: *Actuum septimo*; 25. selon l'entendement des Gloses, & des saints Docteurs, & de raison. Textus: *Affirmabat* * *autem intelligere fratres*, *quoniam Deus per manum ipsius daret salutem Israel*. Sequitur: ℣. 27. *Quis te constituit Judicem*. Glossa: *Solus Deus*. Quia, *Non est potestas*, *nisi à Deo*, ad Romanos decimo tertio. Et Ecclesiastici decimo. *In manu Dei potestas* † *hominis*, In Glossa de Lyra ponitur expressiùs. *Quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis*. Jam enim Dominus inspiraverat Moysem qui liberaturus erat populum per ipsum de servitute Ægipti: & sic jam erat constitutus à Deo tutor, & deffensor populi: propter quod non peccavit, vindictam illam faciendo.

L'autre Assertion.

Judith ne pècha point, en flattant Olophernes; ne Jehu, en mentant qui vouloit honnorer Baal.

„ Cette Assertion est favorisante à l'erreur de ceux qui ont dit qu'en aucun cas on peut loisiblement mentir. Contre le quel erreur écrit saint Augustin à sainct Hierosme. *Si* inquit, *admissa fuerunt*, *vel officiosa mendacia*, *tota Scriptura divina vacillabit authoritas*.

L'autre Assertion.

Joab occit Abner, depuis la mort d'Absalon.

„ Cette Assertion est contre le texte exprès de la sainte Ecriture. *Secundo Regum*, *tertio Capitulo*: la où on recite que long temps avant la mort d'Absalon, Joab occit Abner.

L'autre Assertion.

Toutes fois que aucun fait aucune chose qui est meillevre; jaçoit qu'il ait juré la non faire; ce n'est mie parjurement, mais c'est à parjurement contraire.

„ Cette Assertion ainsi generallement mise, est fausse, & ne profite rien à ceux qui jurent sciemment fausses alliances: car cette fraude & deception, est parjurement clair. Et dire que ainsi faire soit chose licite; c'est erreur en la Foy.

SENTENTIA LXXIX.

MAGISTRORUM

De schedula ad eos missa, continente Propositiones Joannis Parvi.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Henricus, Episcopus Nannetensis, Licentiatus in Theologia, deliberationem suam in scriptis tradidit, in hunc modum.

Præmissa protestatione quòd non est intentionis meæ aliquid asserere Catholicæ veritati contrarium, errori favens alicui, vel quicquam aliud malè sonans, aut quod cedat aut cedere valeat in cujuscumque personæ injuriam vel offensam; seu ejus bonæ famæ, quo statui & honori quoquomodò derogare, nec etiam quod paci istius Regni, generalis vel particularis, conservationi causaliter, vel occasionaliter sit repugnans: quòd si aliquod tale in hoc scripto repertum fuerit, quod non credo, illud examine haberi volo & habeo pro non scripto, supponens in eo contenta, & quidquid in hac materia sum scripturus & dicturus, benevolæ correctioni omnium & singulorum ad quos potest, & debet hujus correctio pertinere.

Prima Assertio videtur falsa & erronea, in qualibet sui parte, sufficienterque & rationabiliter, in terminis generalibus: & licèt ad ejus falsitatis deprehensionem sustinere videtur quòd nullo sacræ Scripturæ testimonio, nulla Doctorum authoritate, nullove rationis fulcimento, firmetur; quin totum ipsius fundamentum, super quibusdam aliis falsis assertionibus, exemplisque, super perverso intellectu Scripturæ sacræ fundatis, consistere dignoscatur. Nihilominùs tamen ut ejus Catholicæ veritati repugnantia Doctorum, authoritatibus & Scripturarum testimoniis ostendatur; sequitur autoritas Augustini, tertio, *De Civitate Dei*, quæ habetur in Decretis, c. xxiii. Quæstione ultima: *Quicumque percutit malos in eo quod mali sunt*, *& habet causam interfectionis*, Glossæ primæ, *authoritatem*, & præced. Capite *Qui malos*. ead. quæstione quinta, *Minister Dei est*. *Qui verò sine aliqua publica administratione*, *maleficum*, *furem*, *sacrilegum*, *adulterum*, *vel perjurum*, *vel quemlibet criminosum interfecerit*, *vel trucidaverit*, *vel membris debilitaverit*, *velut homicida judicabitur*, *& tantò acriùs*, *quantò non sibi à Deo concessam Potestatem abusivè usurpare non timuit*.

Ista authoritas videtur sola sufficere, ad clarè monstrandum prædictæ Propositionis erroneam falsitatem; cùm tyrannus non est occidendus, nisi quia criminosus, etiam in authoritate cujuslibet Potestatis, quinimò etiam condemnatum pro quocumque crimine, non licet alicui, propria authoritate, perimere: quia quantò majus est & enorme ejus crimen, tantò graviùs offendit, ipsum perimens, sine jussu; tùm quia Superioris authoritatem, & sui Officii debitum impendit & usurpat; tùm etiam quia bonum publicæ authoritatis in publica punitione malefactorum intentum, insolertiarum * si correctionem & informationem quæ in se est, prohibet in favorem nocentium, & præjudicium innocentium. Quamobrem Alexander de Hales, Libro tertio, in Propositione: *Utrùm illi qui non habent Potestatem universaliter*, *prohibeantur maleficum occidere*, dicit quòd non sequitur; *Iste interficiendus est secundùm Legem*: *ergo qui interficit*, *facit secundùm Legem*. *Ad interficiendum enim*, *secundùm Legem*, *non sufficit solùm reatus quo dignus sit interfici*, *ad interficiendum autem*, *secundùm Legem*, *requiruntur plura*, *videlicet justa causa*, *justus ordo*, *justus animus*. *Justa causa*, *ut reus meruit interfici & de crimine sit convictus*, *& quòd sit judicialiter condemnatus*: *justus animus*; *ut fiat solo amore justitiæ*, *non libidinis vindictæ*, *vel appetitu pœnæ*: juxta ad primum *Augustini*, quod habetur in Decretis xxiii. Quæstione quinta. *Cùm homo*, inquit, *ab homine occiditur*, *multùm distat utrùm fiat nocendi cupiditate*, *vel injustè aliquid auferendi*, *sicut fit ab inimico*, *sicut a latrone*: *vel ulciscendi ordine*, *sicut à Judice*, *sicut à carnifice*; *vel evadendi*, *vel subveniendi*, *vel obediendi necessitate*; *sicut interficitur latro à viatore*, *hostis à milite*. *Prima illa duæ causa sunt illicitæ*, *aliæ sunt licitæ*. „ *Prima videlicet propter authoritatem*, *reliquæ*, *propter necessitatem obedientiæ*, *subventionis*, *vel evasionis*, *& maximè in exemplis positis de latrone & hoste*, *quorum dumtaxat necem humanæ Leges permittunt*; *non tamen sine moderamine*, *nam latro insidians in itineribus*, *licitè & impunè occiditur*, *supple insidias actualiter exercendo*.

* Vulgata habet, *existimabat* † Vulgata *prosperitas*.

* Locus corruptus.

Et cap. *Quando licet unicuique.* Sive supra l. 2. Et *utrum occidens deffensor veritas dici valeat, quàm invasor; & fur nocturnus, si fodiens inventus, sine læsione nequit deprehendi, & percussus mortuus fuerit, percutiens reus homicidii non censetur,* ut habetur in c. *Si perfodiens. De homicid.* Secùs de fure diurno, quia *potest discerni, an ad furandum, aut occidendum venerit; & ideò non debet occidi, nisi telo se defenderit. Hostis etiam à milite potest occidi,* suple *in justo bello,* ut notatur c. XXIII. Quæstione eadem. *De occidendis*: ubi recitantur verba Augustini ad Publicolam. *De occidendis,* inquit, *hominibus, ne ab eis quisquam occidatur; non mihi placet consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur; ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam ipse est, accepta legitima Potestate, si tamen ejus congruit personæ.* Ut est, decimo Libro, *De Civitate Dei.* Et habetur eodem capite vigesimo nono: *Miles,* inquit, *cùm obediens potestati sub qua legitimè est constitutus, hominem occidit, nulla civitatis suæ Lege reus homicidii est, imò si non interfecerit reus Imperii deserti, ac contempti est. Quòd si, sua sponte, atque sua authoritate fecisset, in crimen effusi humani sanguinis incidisset: itaque unde punitur, si fecerit injussus, inde punietur si non fecerit jussus.* Et sequitur in alio capite: *Cùm minister Judicis occidit eum quem Judex jussit occidi, profectò si id sponte facit, homicida est, etiam si eum occidat quem scit à Judice debere occidi.* Sanctus Thomas, in capite secundo. Quæst. 69. Art. 3. quærens, *Utrùm liceat privatæ personæ hominem peccatorem occidere,* determinat in responsione, quòd *Ad illum solum pertinet occidere, cui committitur cura civitatis conservandæ; sicut ad Medicum pertinet præscindere membrum putridum: quoniam omninò eis commissa Principibus publicam authoritatem habentibus, & ideò eis solis licet malefactores occidere, non autem privatis personis.* Et ad Argumentum, quòd *est utile bono communi, sive occisio malefactorum utilis est bono communi; vulgò laudabile est quòd privatæ personæ occidant malefactores.* Respondet quòd *facere aliquid ad utilitatem communem, quando nulli nocet, est licitum cuilibet privatæ personæ; si autem sit cum nocumento alicujus, hoc non debet fieri, nisi secundùm Judicium ejus ad quem pertinet existimare quid sit suis tradendum partibus, pro salute corporis.* Hæc sanctus Thomas, ubi supra. Præterea Frater Augustinus de Ancona, prima sua parte Ecclesiasticæ, quærit *An Papa possit dispensare quòd aliquis alium occidat, sine transgressione divini Præcepti.* Et respondet, quòd *Solùm decem casus excipiuntur, in quibus hoc licet. Primus, in bello justo. Secundus, in eo qui habet Officium Judicis, & publicæ potestatis. Tertius, si ex divino professo*. Quartus, si ex divina inspiratione interiori, & privato consilio Dei.* Ex quibus clarè constat quòd nemo potest, vel debet aliquem propria authoritate occidere, neque in necem alterius armari, quantumcumque fuerit criminosus: fortiori ratione, licere non potest illud subdito, vel vassallo, qui ad ejus salutem multò plus ceteris jungatur. Septimò Salberiensis Libro octavo, capite decimo nono. De interfectione plurium tyrannorum. *Hoc,* inquit, *cavendum docent historiæ, ne quis illius moliatur interitum, cui fidei, aut sacramenti Religione constrictus: nam & Sedechias, ob neglectam Fidei Religionem legitur captivatus.* Et quòd *in alio Regum, unde non memini, eruti sunt oculi ejus, quia Deum cui juratur, cùm ex causa justa cavetur, lapso in perfidiam, non proposuit ante conspectum suum: sed nec veneni, licèt videam ab infidelibus aliquando usurpatam, nullo unquam Jure indultam lego Sententiam. Non quòd tyrannos de medio tollendos esse non credam, sed sine Religionis & honestatis dispendio. Nam & David Regum quos legerim optimus, & qui excepto sermone Uriæ Ethæi, in omnibus inculpatus incessit, licèt tyrannum gravissimum sustineret, ut eum perdendi sæpè nactus fuerit*

* Fortè Præcepto.

occasionem; & tamen parcere maluit, confisus de Dei misericordia: qui eum sine peccato poterat liberare. Decrevit ergo expectare patienter ut ille visitaretur à Domino, reddita caritate, aut in prælio caderet, aut alio justo Dei Judicio moreretur. Si quidem ex eo potes insigniri patientia ejus quod cùm oram chlamidis ejus præcidisset in spelunca: & alibi, de nocte, castra ingressus, custodis negligentiam increpasset, ipsum Regem coëgit profiteri, quod David causam agebat justiorem. Et *hic quidem modus delendi tyrannos utilissimus & justissimus est.* Et subjungens remedium quo uti debent tyranno- A rum conscientia flagellati: *Et si qui,* inquit, *premuntur, ad patrocinium clementiæ Dei humiliter confugiant, & pronas manus levantes ad Deum, devotis precibus, flagellum quo affliguntur advertant: peccata etenim delinquentium vires sunt tyrannorum.* Et explicat de salubri consilio Achior Ducis filiorum Ammon, Oloferni dato, de perquirendo an aliqua iniquitas in conspectu Dei esset in populo Israël, ad quem debellandum venerat. *Nam si,* inquit, *Deum suum prædictus populus non offendisset, ipsum subjugare nequiret.*

Aliæ authoritates præcedentes, de criminosis in genere loquuntur; & quædam de certis aliis criminibus in speciem, maximè prima authoritas Augustini, sed ista Salberiensis expressivè de tyranno à nemine, autoritate propria, puniendo, & præsertim ab eo cui fidei, aut sacramenti Religione tenetur astrictus, qua- B lis est permaximè suus subditus & vassallus, qui fidelitatis sacramento debito, ad contenta in sex sequentibus vocabulis, Domino suo tenetur, incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile: incolume, quòd non sit ei in damnum de secreto suo, vel de suis monitionibus, per quas tutus esse possit; & sic de aliis, suo modo. Et quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quoddam bonum. At restat ut in eisdem sex supra dictis consilium Domino suo, & auxilium fideliter præstet: ut habetur XXII. *quæst. cap. Quod quidem.* Caput etiam formaliter habetur, Constitutione Frederici, De Feudis, Collatione decima. Hæc itaque fidelitatis præstatio supervacua & inutilis videtur, quin imò non fidelitatis præstatio, sed potius infidelitatis & perfidiæ, juramentum meritò dici posset, si vassallus, per hujusmodi juramenti præstationem, posset & deberet Dominum occidere, prætextu tyrannidis, vel alterius criminis cujuslibet: & idem, de quolibet amicitiæ fœdere, juramenti interpositione violato, quòd nequit sine perjurio violari quod potest taliter suaderi in juramento pro- C missò * reis. Quicumque jurat ad licitum, se facturum, aut mentaliter hoc adimplere proponit, aut non: si sit; aut postmodùm cogitat proponi, & venit contra juramentum, altero non veniente, decipit credentes & per sequens est perjurus, cùm perjurium sit nequiter decipere credentem. Et dicit Augustinus, Sermone primo: *Domini est terra.* Et habetur, 21. *Quæst.* 1. *cap. in dolo.* Si autem in jurando non intendit adimplere promissum, in dolo jurat, fallendi intentione, & per sequens se perjurat, eadem ratione. Propterea secundùm Hieronymum, super Jeremiam, Lib. 2. & habetur c. causa 2. quæst. 1. cap. subsequenti. *Jusjurandum habet tres comites; veritatem, judicium & Justitiam; juxta illud Jeremiæ,* IV. 2. Vivit Dominus in veritate & in Justitia & in Judicio, *si ista inquit Hieronymus deserint, nequaquam juramentum* D *erit, sed perjurium. Veritatem,* id est, *conscientiam veritatis,* secundùm Glossam. Et quoddam aliud, capite eodem, causa & q. *Ut quod jurat procedat à conscientiæ puritate, sine dolo proponendo, & in juramento promissorio se fideliter adimpleturum quod promittit. Judicium,* id est, *discretio, puta discreta deliberatio, ut non juret nisi propter veritatem, & evidentem utilitatem, & quod deliberatè consideret quid promittat, cui etiam, & propter quid. Justitiam,* id est, *quod promittit, me-*

dio

* Locus corruptus.

dio juramento, sit licitum & honestum. Ex quo, patet quòd juramentum præstitum de fœdere amicitiæ fideliter observando, cum sit de se res licita & honesta, præcedenti deliberatione, & cum intentione adimplendi promissum; si non observetur, est perjurium manifestum, deficiente prima comite, idest veritate.

Ex quo etiam patet quòd sine reatu perjurii, non potest quis illum occidere sponte sua tyrannum, etiam vel alium criminosum, cum quo fœdus iniit amicitiæ violatum vinculo juramenti: quod patet etiam ratione; nam personæ, cui juratur, qualitas vel conditio, non potest impedire, quoniam jurans se facturum aliud quam promittat illud juret intentione fallendi, & per consequens se perjurat, cùm perjurium sit, nequiter decipere credentem, secundùm Augustinum, ubi supra: aliàs enim in decepti potestate esset, intentionem decipientis qualificare ad bonum, vel ad malum, prout vellet; & sic alicujus meritum, vel demeritum ab alieno arbitrio dependeret. Præterea, ut dicit Augustinus: *Verba instituta sunt, non ut per ea se invicem fallant, sed ut eis quisque in alterius notitiam cogitationes proferat: verbis ergo uti ad fallaciam, & non ad ea ad quæ instituta sunt, peccatum est.* Recitantur hæc verba 291. cap. *Omnis autem.* Sed constat quòd eisdem verbis utitur jurans malo sicut bono. Ergo æquè peccat uti verbis ad fallendum malum, sicut ad fallendum bonum, cum quilibet contra verborum propriam institutionem æqualiter ipsis utatur.

Item. In juramentis promissoriis, quoniam alter habet rectum intellectum, & alter dolosum, intelligendum est juramentum secundùm intentionem illius qui habet rectum intellectum. Et eisdem causa, & quæst. cap. *Hic videtur.* Et colligitur ex his eisdem, causa & q. Si tyrannus habeat veram intentionem promissa servandi, sed alius dolosam, intelligendum erit juramentum secundùm intentionem tyranni; & dolosè jurans, si promissa non observaverit, est parjurus.

Item. *Quacumque arte verborum, vel qua intentione homo juret, Deus duplicitatis aspernator, qui simplicem intentionem utrinsque considerat, sic accipit sacramentum, sicut ille cui juratur, intelligit.* Verba sunt Isidori, in capite prælibato. Sed tyrannus accipit juramentum de fœdere amicitiæ tali modo quòd per hoc à promittente debeat esse tutus: ergo promittens non observans hujusmodi juramentum, apud Deum perjurus esse censetur.

Item. Si juramentum tyranno præstitum posset licitè, derelicta veritate, violari; hoc non esset nisi quia tyrannus est hostis publicus vel privatus; sed hoc non obstat, quia Gabaonitæ hostes publici filiorum Israël erant, & per eos, Dei imperio, occidendi; & nihilominùs Josue, quem fraudosa simulatione, & mendosa Assertione fefellerant, cùm ipsos, fraude cognita, populus delere vellet, hoc fieri prohibuit, propter juramentum ipsis præstitum à senioribus Israël, ne suam fidem solveret, dùm perfidiam redargueret alienam: nec quia hostis privatus, quia taliter etiam fides promissa servanda est. Vigesima secunda quæst. 1. *Noli existimare.*

Item. Omne juramentum quod sine salutis detrimento servari potest, etiam si tale sacramentum fuerit gravissimo metu extortum, est obligatorium & tenendum in cap. *Si verò.* De *juram.* 21. *Quæstione* 2. *in pluribus cap.* Sed tale juramentum tyranno præstitum, saltem quod ad ipsum perimendum propria authoritate servari * sine detrimento salutis æternæ, cum nulla Lege aliquis obligetur ad aliquem taliter occidendum. Glossa: *Nemo debet vel tenetur tyrannum occidere contra præstitum sacramentum.*

Item. Asserere tyrannum posse & debere perimi à vassallis & subditis, post, & contra sibi per eos præstitum juramentum, esset generativum seditionum, & conspirationum contra Dominos temporales, & maximè ad asserentis intentionem, quæ fuit juxta subjectam materiam, quemlibet appellare tyrannum, tyranni conditiones habentem, nam alios suos proposito * non serviret. Cum autem, ut Ægidius de Roma, in tertio Libro Tractatus sui, *De regimine Principum*, tangens plures cautelas quibus tyrannus utitur ad suum Dominium conservandum, dicit: *Sicut nullus est fortè omninò tyrannus, quia malum se ipsum destruit, & si sit, integrum est. Sic fortè vix aut nunquam reperitur aliquis, qui sit omninò Rex, quin aliquos tyrannisset: esset enim quasi semi Deus, si in nulla tyrannide participaret: inde esset ergo*, inquit, *quòd dum omnes aliquid habent de cautelis Regiis, & aliquid de versutiis tyrannorum, ex hoc sequeretur quòd licitum esset omnes Dominos indistinctè per subditos occidi, maximè propter exactiones subditis onerosas: & non solùm Dominos, sed etiam Officiarios eorundem, & præsertim Receptores, Collectores, & alios pecuniarum quoslibet Exactores; cùm hujusmodi exactiones sint populo multipliciter odiosæ, & tam propter eas quàm alias, sint satis proclivi ad rebellandum, & insurgendum contra Dominos temporales, ad Principatuum & aliorum Dominiorum debitum modum, & ordinem subvertendum.*

Præterea periculosa etiam nimis & temeraria videtur Assertio, quòd juramentum promissionum & Assertionum sit reformatio veritatis, ad incredularum & dubitantium mentes in sinceritate Fidei solidandas, si cuiquam præstitum juramentum, prætextu tyrannidis, vel cujuscumque criminis, licitè rumpi, ad vulgi deveniret notitiam; omne juramentum suspectum eidem redderetur: tùm quia penès vulgum non distinguitur tyrannis ab alio Dominio, quin imò à plerisque reputatur tyrannus omnis pecuniarum exactor, & etiam omnis Reipublicæ regimini præsidens, & regens, & dominans non ad placitum singulorum; tum etiam, etsi tyranni conditiones agnosceret, nullam causam posset perpendere, quare magis tyranno, quàm altero infringi deberet præstitum juramentum: conceptaque hujusmodi suspectione, universa Contractuum genera, & omnia quæ juramenti interpositione vallantur, successu, dubia redderentur, necnon & pacis fœdera, inimicorum reconciliatio, & cetera concordiæ benevolæ & amori † deservient, Fide cessante vel tepescente, tepescerent vel cessarent, regnarentque dolositates, fraudes, deceptiones & diffidentiæ, rixæ, contentiones & dissidia, bella, rapinæ, latrocinia, violentiæ, & quæcunque alia, de quibus quævis Policia & ordo pervertitur Universi.

Aliæ duæ circumstantiæ, de insidiis & adulatione, non egent reprobatione, quia ex sola vi nominis reprobantur, præcipuè ad finem facinoris tam scelesti; & si, ut nonnullis videtur, hosti licitè parentur insidiæ: hoc tamen verum non foret, nisi in justo bello, tum in quo est licitum militare, sed etiam nec in illo casu, si per hunc committeretur mendacium, ut frangeretur promissum, ut dicit sanctus Thomas in Summa: *Si adulatio quæ est peccati nutrix*, ut ait Beda, *ad nullum finem potest licitè coërceri.* Nam, ut dicit Augustinus, Sermone primo, *Adulatio est fallaci laude deceptio.* Fallacia autem & seductio semper sonant in malum. Et Salberiensis: *Politicam. Adulator omnis virtutis inimicus est.* Et Petrus Ravennensis, in quodam Sermone: *Vitiis semper serviunt blandimenta, lenocinantur dulcia, derelictis virtutibus vera viscera sunt.* Et si adulatio erga cunctos est peccatum, & in casu veniale, erga malos tamen semper est mortale: quoniam, ut notatur 25. dist. in cap. *Alias.* Adulatio tribus modis committitur: vel attribuendo alicui bonum quod non habet; vel nimium extollendo bonum quod habet, & utrumque istorum veniale est: vel approbando malum quod habet, & istud est mortale, & tamen non exercetur, nisi circa malos, in quibus non potest nisi malum laudari.

* *Deesse videtur* potest, *aut* debet.

* Locus corruptus. † Locus corruptus.

Hunc adulationis modum rèprobat Dominus per Prophetam: *Va*, inquit, *qui dicitis bonum malum*; *& malum bonum*; *ponentes tenebras lucem*, *& lucem tenebras*: *propterea captivus ductus est populus*, &c. Isaiæ v. 20. Et Heir. III. Et habetur in Decretis. XI. q. 3. in capite, *Va qui dicitis*. Cùm ergo insidiæ & adulatio sint de se malæ, non potest quis ad malum præcipuè ipsis uti,

Aliæ duæ circumstantiæ, *laudabiliter & meritoriè*, non indigent etiam reprobatione: quia si laudabiliter & meritoriè quis posset alium spontè occidere, non obstante quocumque juramento; sequeretur quòd tam homicidium quàm perjurium esset laudabile & meritorum, quod asserere est nefarium & insanum,

Ceteræ Assertiones de Michaele, de Phinées & de Moyse, quas addixit assertor, ad primæ Assertionis probationem & confirmationem, videntur etiam falsæ sufficienterque, & rationabiliter reprobatæ,

Illa vero de Judith & Jehu, utrùm peccaverunt, vel non, de quo diversæ sunt opiniones, non videtur assertoris Propositio de sermone; nam si peccaverunt, juxta quorumdam opinionem, & præcipuè illius de Palude, quoad Judith, dicentis, quòd *Non fuit nisi instrumentum Dei principaliter agentis*. Secundùm quam opinionem necesse est tenere quòd mentita non fuit, cùm omne mendacium sit peccatum, secundùm Augustinum,

Et idem etiam de Jehu, de quo dicit glossator Decreti, super caput, *Nec artificiosè*. *Quæstione secunda*, quòd *Non fuit mentitus*, & quòd *ironicè loquutus est*, vel quòd *divina inspiratione* hoc dixerit. Per hoc tamen, si etiam verum esset, non verificaretur principalis Assertio, quia non caret authoritate, qui, Deo authore, aliquid ex quo sequitur effectus evidentis utilitatis, rectâ intentionaliter operatur: si verò peccaverint, secundùm aliorum opinionem, est expressiùs contra Propositionem opinionis asserentis. Assertio verò de tempore mortis Abner videretur Scripturis contraria, prout allegat reprobator.

Verumtamen, meo debili judicio, tantos & tam pestiferos errores, ex quibus, & quorum reprobationis dilatione vel defectu, quamplures alii sunt sequuti, à tam insignis gradus persona, coram viris tam illustribus, & multitudine tam insigni, utpotè de cunctis Statibus & Provinciis hujus Regni, & præsertim in quo degit errorum surculus, hæc venerabilis Universitas inaniter nostra cum tanta traditos & assertos audacia, pro doctrina, prout est proh dolor! manifestum, non sufficiat scripto, vel Decretis determinationibus reprobare, nisi probatio ad ejus debitum finem fructuosum sortiatur effectum, nec superfit assertor, utinam cum dignæ pœnitentiæ fructu sublatus de medio, ut per solemnem prædictorum errorum revocationem, ipsorum pernities aufferretur: videtur quòd summoperè est necesse prædictas Assertiones, & consequenter alias subsecutas solemniter & publicè condemnare, & cum hoc forsitan ad assertoris condemnationem procedere, viâ Juris. Sunt enim, ut ipsemet in ipsa Propositione posuit, quædam crimina, de quibus etiam post mortem accusari possunt quilibet & condemnari, veluti hæresis: & expressè habetur, sub his verbis, XXIV. Quæstione secunda. *His authoritatibus*. Et in capite *Sanè*, immediatè sequenti adducitur authoritas sanctæ Synodi ad hoc probandum: quæ hoc primò probat, multis authoritatibus, Augustini & aliorum multorum Episcoporum qui hoc fecerunt: authoritate etiam Rabani, & Theophili. Et post multa exempla de his qui post mortem fuerunt taliter condemnati; licet viventes non essent accusati, sicut Origenes, Theodorus, Mosphicanus & alii, quorum nomina subticentur. Cumque ad tam illustrium personarum, post ipsarum obitum, condemnationem, & forsitan pro minus pernitiosis erroribus quàm sint isti, sancti Patres Ecclesiæ procedere decreverunt & processerunt cum effectu; non mirum, si ad tantorum errorum assertoris condemnationem, qui visus est, & à nonnullis Assertus, suo proposito inviti sensim & aliter Scripturam in prædictis Assertionibus intelligere, quàm sensus Spiritus sancti efflagitat, à quo scripta, à quo etiam gratia temporalis commodi vel Galliæ, falsas ac novas opiniones gignere, & non solùm sequi, sed publicè dogmatisare visus fuit non erubescere sit via juridica procedendum. Præsertim cùm pro quolibet ipsorum si, ipso vivente, super hoc convinceretur, posset hæreticus appellari, ut habetur, *Vigesima quarta. Quæstione prima*, in capite *Hæresis*. secundum in cap. *Hæreticus* * proximo sequenti. Quod autem à nonnullis scrupulosis &, forsitan pro zelo mortis seminari dicitur, quòd per hujusmodi condemnationem pacis turbatio, & alia inconvenientia verisimiliter sequerentur, quod videtur repugnantiam implicare. Nam si prædicti errores, præsertim de licita violatione juramenti, prætextu tyrannidis, vel alterius criminis, incorrectos remanere contigerit, firmior pacis soliditas, vinculum aliàs juramenti infirmum redderetur & fragile, prout etiam usque ad extirpationem prædicti erroris, ut dolenter creditur à pluribus, est mansurum. Hinc est quòd prædicta condemnatio, de veritatis intuitu quibusvis inordinatis postpositis affectibus, solum Deum habendo præ oculis, debitè celerata † non pacis turbationi, sed conservationi deserviret potius, nec minus Catholicæ Fidei exaltationi, Ecclesiæ venerationi, honorique regio, ac Christianæ ejusdem appellationis verificationi Regnicolarum, etiam utriusque status; mentium & corporum quieti & tranquillitati, quo liberiùs & attentiùs, propulsatis erroribus, tum incommodis ipsis, & veritatis ignorantiam & occultationem dignè famulari valerent Altissimo, ad ejus laudem & gloriam, & ad ipsorum salutare remedium animarum, quod ipsis & nobis concedere dignetur author ipse pacis & veritatis, qui est via, vita & veritas benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

* Non sic reperitur in Decreto. † Locus corruptus.

Reverendus Pater Dominus Abbas Sancti Germani de Pratis, deliberationem suam in scriptis misit, in hunc modum.

Reverende Pater, & vos Domine Inquisitor. Pro responsione ad quæstionem mihi transmissam, videtur, cum correctione Dominorum & Magistrorum meorum, quòd si prædictæ Quæstiones, seu Assertiones, non fuerunt dogmatisatæ per aliquem; ut quid dicunt, non est opus eas condemnare? attento quòd cedere posset in dedecus Domus Franciæ in posterum. Si verò fuerint dogmatisatæ; tunc attento quòd tempus est deliberandi nimis breve, & quòd non potui videre Scripturas sacras, & Doctores ad sufficientiam, dico de prædictis Quæstionibus, seu Assertionibus, sicut dicunt Doctores antiqui & Catholici, scilicet sanctus Thomas, *in secundo Sententiarum*, *distinctione ultima*, *articulo secundo* in solutione, ad quintum & ultimum argumentum. Salberiensis, *Libro tertio. Capitulo ultimo*; Richardus de Media villa. De Hallis, in Summa, parte tertia, in materia, *De præceptis*. Præcepto quinto. Aristoteles, in suis Politicis. Tulius in tertio. *De officiis*. Capitulo septimo. Leges civiles, quæ hanc materiam satis ad longum tradunt.

Itaque

Itaque, quantùm ad veritatem, vel etiam quamcumque dispositionem prædictarum Propositionum, seu Assertionum, intendo ipsas sequi, & cum ipsis stare, salvo semper meliori Judicio, nihil determinando, sed potiùs opinando.

Videtur & aliquibus quòd aliæ Assertiones sequentes primam, non fuerunt positæ per modum Quæstionum seu Assertionum; sed per modum probationum, & argumentationum, & etiam per modum responsionum.

Ulteriùs dico quòd visa difficultate materiæ, visis etiam rationibus Doctorum, attentis insuper temporibus modernis, proh dolor! in hoc Regno vigentibus, remittenda est materia ad Apostolicam * seu ad Concilium Generale proximum: & opinio, videre meo, est magis consona Tractatui, & juramento pacis.

Et hæc sunt dicta cum benigna correctione & supportatione vestra, Reverende pater, & Domine mi; Domini Inquisitoris, & aliorum Dominorum & Magistrorum meorum, & cum protestationibus quòd jam dictis, & in posterum per me dicendis, ego semper intendo Articulis Fidei adhærere, & ubi dicit sancta Mater Ecclesia credit intendo credere, & eidem firmiter inhærere. Actum decimo octavo Decembris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

* *Fortè deest.* Sedem.

Reverendus in Christo, & Dominus, Abbas sancti Dionysii, deliberationem suam in scripto tradidit, in hunc modum.

PRima Propositio est pernitiosa, totius politici Status destructiva, cujuslibet status & fœderis, societatis, amicitiæ, & communionis humanæ dissolutiva, omni Regiæ & dominativæ potestati inimica, Christianæ Religionis subversiva, erronea & hæretica.

Primò. Declaratur quòd sit erronea, sic quòd publicè asserta, sine alia pertinacia, reputari debet hæretica: & quia dicit, & repugnat textui expresso sacræ Scripturæ confiteri, & exteriùs verbo cognoscere & profiteri, hinc est *Non occides*: Seneca, videlicet *autoritate propria*. Sic enim Scriptura sancta, & usus fidelium, & omnium Gentium & Nationum, textum hunc recipit: concordant Doctores inspirati, sensum Scripturæ sacræ fidelibus tradentes, & consequenter Doctores scolastici. Ad idem sunt jura Canonica & Civilia, & determinationes Ecclesiæ, & Conciliorum Generalium: & per consequens est Propositio & Assertio quòd *In quocumque casu licet homini hominem tyrannum, vel voluntariè alium occidere, absque hoc quòd in eum habeat occidens legitimæ potestatis usum, seu privata authoritate*, quod idem est.

Secundo. Hæretica est prædicta Assertio, ex hoc quòd circa punitionem tyranni omnem ordinem, ex statuto divinæ Legis debitum, tollit: nam dicit quòd. *Quilibet tyrannus laubiliter occiditur à sua vassalo* &c. Teste autem Christo, *Mathæi vigesimo sexto*, omnis qui accepit gladium, idest non constitutus in judiciaria potestate, in sanguinem humanum armatur, & sanguinem humanum effundit, justa authoritate non jubente, nec vocem dante, *fortè* concedente, peccat: & est glossa Augustini approbata per Ecclesiam & Concilia Generalia, & communem observantiam fidelium, imò omnium Gentium & Nationum. Et per consequens notoria hæresis est asserere, quòd *Voluntariè licitum sit homini non habenti legitimum usum Jurisdictionis, tyrannum occidere*. Et ad hoc est textus expressus, ad Romanos: XXIV. 4. *Tu quis es qui judicas alienum servum, Domino suo stat aut cadit.*

Tertiò. Hæretica est prædicta Assertio, eo quod Dei ordinatione, & statuto, solus convictus de crimine, propter quod secundùm Legem justa pœna mortis est infligenda, est interficiendus. Assertio autem prædicta asserit tyrannum esse interficiendum, non distinguens inter convictum & non convictum. Ideò & c. Quòd solus convictus justè possit interfici, textus sunt Scripturæ sacræ innumerabiles, juxta quod justum est exequens, * actuum vigesimo quinto, prima ad eorum quinto, cum Glossis & earum approbationibus per Canones, & Concilia Generalia.

A Quartò. Hæretica est prædicta Assertio, quia Christi Lege & Mandato, servi & subditi tenentur obedire Dominis suis, non tamen benè morigenatis, & modestè imperantibus, sed etiam discolis & indisciplinatis, & injustè opprimentibus, & gravantibus eos in corpore & bonis: imò falsa & hæretica est Assertio, quòd cujusque Principis lapsus in tyrannidem, reddat eum dignum morte, & constituat quemlibet subditum suum Judicem, & legitimum executorem in Principantem. Assertio autem prædicta dicit, *chacun tyran*, non distinguens de gradu & qualificatione tyrannidis. Textus sunt .... rationes decimo tertio primæ Petri.

Quintò. Prædicta Assertio hæretica est ex alio medio, eo quod continet, *Quemlibet tyrannum, à quocumque sibi subjecto* &c. Clarum est autem quòd in Principatu & regimine Ecclesiastico contingit tyrannis, sicut in terreno, & per quos. Prædicta Assertio

B contra Concilia Generalia, & determinationes Ecclesiæ Universalis, & communem observantiam fidelium, asserit Ecclesiasticos in suos Seniores Judicium sanguinis, imò secundùm humani sanguinis effusionem licitè exercere posse. Et etiam ex prædicta Assertione habetur quòd Ecclesiastica persona in laïcam tyrannisantem justè & laudabiliter pœnam mortis infligit; cum in eadem dicatur, *Quelconque vassal, ou subjet*.

Sextò. Hæretica est prædicta Assertio, quia continet tyrannum per quamcumque viam laudabiliter interficiendum, etiam per mendacia & adulationes, proditiones, fraudes, contra textus Scripturæ sacræ: *Non sunt facienda mala, ut veniant bona.*

Ideò prædicta Assertio prima est evidenter, clarè, notoriè & manifestè erronea, & publicè asserta,

C sine pluribus, tanquam hæretica damnanda: non licet alicui Christiano ignorare eam hæreticam, aut de ea dubitare, vacillare, aut titubare; & quicumque cujuscumque status, sexus aut conditionis publicè asseret se habere formidinem de ea, an sit Cathołica vel hæretica, est reputandus suspectus in Fide.

Secundò. Prædicta Assertio prima, est Christianæ Religionis subversiva, quia destruit fundamenta & principia: quia omnis sancta & justa Religio semper proposuit, cùm asserat tyrannum fraudibus, dolis, factis simulatis, operibus & factis ac mendosis Assertionibus, licitum esse, ex intentione, decipere & fallere, falsum & mendacium dicendo, & pacta aut promissa sibi non tenendo, & sibi adulari, vel excusando tyrannidem, aut laudando in eo quæ non sunt laudanda, quin etiam doloso & fraudulenti animo eidem jurare licitum asserit, sub intentione non servandi juramentum, sed proditoriè & simulatè eum

D interficiendi, & ita prædicta Assertio tollet, quæ si omnia illa, aut maximam partem eorum in quibus Christiana Religio communicat cum † Lege naturæ, & sic Christianam Religionem subvertit.

Tertiò. Et prædicta prima Assertio omni Regiæ & Dominativæ Potestati inimica, cùm Regalis Potestas, & tyrannica, ex hoc differant, quia in regimine regali præest unus qui principaliter intendit utilitatem communem, magis quàm propriam. Tyrannicum autem regimen est, cùm præest unus qui in

* *Locus corruptus usque ad.* Quartò. † Locus korruptus.

in gubernando magis quærit bonum suum proprium & singulare, quàm commune. Et teste Aristotele, in Politicis: *Facillimè corrumpitur Regale regimen, & convertitur in tyrannicum.*

Ideò asserere prædictam Propositionem primam, est tradere gladium, & judiciariam Potestatem in manu furiosorum, ut per omnem modum, nullo ordine Juris servato, insurgant in suos Seniores, & Dominos: quia secundùm eandem Assertionem, nulla præcedente Sententia Judicis, nullo Mandato superiùs expectato, quilibet subditus laudabiliter & virtuosè interficit suum Seniorem & Dominum tyrannisantem; & secundùm hoc, quilibet subditus, quantumlibet vilis & miserabilis persona, est Judex competens, ad declarandum, diffiniendum, & sententiandum, an suus Rex, Senior & Dominus, si opprimat & exactionibus vexet suos subditos, quòd sit dignus morte; imò & legitimus mortis executor, & privet eum vita. Glossa: *& Principatus cujuslibet Regis, Dncis, Principis & Domini,* dependet ex arbitrio cujuslibet, quantumlibet vilis sibi subditi, si prædicta Assertio esset vera.

Et ut sub nomine tyranni aliqua dicantur, & ostendatur quòd prædicta Assertio non potest sub aliquo sensu veritatem habere, sed est hæretica & erronea, sub quacumque hujus termini, tyrannus, acceptione; est advertendum quòd *tyrannus* uno modo, apud Aristotelem, *sexto Politicæ, Capitulo octavo,* dicitur, *Ille qui à populo assumitur contra divites & insignes, & libenter imponit crimina & calumniatur divitibus, & perversè trahit Dominium ad se, & excessivus est in acceptione pecuniarum, & fugat & relegat excellentes viros, insignes nobiles impugnat, & eorum sanguinem sitit.*

Ubi autem aliquis esset talis tyrannus, & notoriè talis, de eo falsa esset prædicta prima Assertio, quia Catholica veritas est, quòd sine legitima Potestate jubente, vel concedente, nulli homini licet hominem spontè, voluntariè, deliberatè & ex intentione interficere, sive fuerit tyrannus, sive idolatra, sive hæreticus, sive schismaticus, sive proditor, sive criminosus crimine læsæ Majestatis, sive dæmonum invocator, sortilegus &c.

Secundò, Morales Doctores, ut Tullius, Saliberiensis, & aliqui, recipiunt tyrannum pro illo qui per vim & violentiam nititur usurpare Potestatem regiminis in aliquam Communitatem, & contra quem illa Communitas habet justam & apertam guerram, vel ex determinatione tacita, aut expressâ Principantis in ea; vel ipsius Communitatis, aut aliquorum vicem ejus gerentium: & talem tyrannum licitum est cuilibet de illa Communitate interficere, nisi sibi Lex justa humani sanguinis effusionem prohibeat, quia est hostis, & inimicus publicus, contra quem justa authoritate, mota est guerra.

Sed adhuc de tali tyranno notorio, potenti & violento usurpatore, dominatore Potestatis, falsa, erronea, & hæretica est sæpè dicta Assertio; quia omnis fraus contra promissionem & juramentum factum hosti, est illicita: itaque talis tyrannus, cùm juramentis fraudulosè factis, & promissionibus fictis & simulatis decipiatur; ut deceptus interficiatur est iniquum, injustum & illicitum. Et oppositum affirmare, est asserere licitum fore nomen Dei in vanum assumere, quod est hæresis notoria.

Sub hoc sensu determinat Sanctus Thomas hanc materiam, Libro secundo Sententiarum, Quæstione ultima, Articulo penultimo, in responsione ad quintum Argumentum; *Tullius* inquit, *Libro suo,* de Officiis, *laudat eos qui Julium Cæsarem interfecerunt, quia per violentiam, nolentibus Romanis subripuerat Dominium in eos, & non erat recursus ad Superiorem, per quem Judicium de invasore posset fieri.* Ideò ad tuitionem, liberationem & deffensionem Patriæ, licitum erat tyrannum publicum, & contra quem ipsa Communitas tacitam, vel expressam guerram habebat interficere, authoritate videlicet Communitatis, quæ notoriè habebat talem pro hoste.

Tertio modo ineptè & impropriè & abusivè sumitur tyrannus, pro illo qui astutè, fraudulenter & dolosè machinatur in sui naturalis Principis mortem, A vel eum supplantare, & à suo Principatu dejicere satagit, & usurpare nititur suam Regalem Potestatem & Authoritatem: & quandiù talis non tyranni, sed veraciter proditoris fraus, dolus, crimen & astutiâ est dubia, perplexa, incerta, obscura, inevidens & ambigua; asserere quòd quilibet subditus in incerto & dubio, possit illum proditorem propriè non tyrannum licitè interficere, est erroneum in Doctrina Religionis Christianæ; & additâ pertinaciâ, hæreticum est, & est subvertere totum ordinem justiciariæ Potestatis à Deo statutum, & à Christo homine in Lege Evangelica confirmatum, secundùm quem, in omni dubio & ambiguo crimine tyrannidis, proditionis, læsæ Majestatis, vel alio, antequam pœna mortis justè inferretur, requiratur ordo, videlicet quòd per habentem legitimam Potestatem & authoritatem sit malefactor damnatus, & quòd fuerit addictus & vocatus, seu deffendendi locum habuerit, & convictus fuerit legitimè; B & quòd aliàs sit Judex, testis & accusator.

Si autem talis proditor falsè & voluntariè tyrannus nuncupatus, manifestè & notoriè per fraudem & astutiam vellet suum naturalem Regem dejicere à suo Dominio, & in ejus propriam personam crimen læsæ Majestatis committere, & etiam in personas eidem conjunctas: & si hæc scelera non sufficiant, superaddentur alia, ut hæreses, sortilegia, invocationes dœmonum: adhuc de tali proditore & criminoso falsa est sæpè dicta prima Assertio; quòd quilibet subditus sit legitimus Judex & arbiter notoriè & sufficienter, & requisitè ad hoc quòd talis licitè interficiatur: quia secundùm hoc, immunes fuissent Judæi à reatu homicidii, procurando Christi mortem, quem reputabant notorium invasorem Jurium Cæsaris, *Omnis qui se facit Regem, contradicit Cæsari,* Joan. XIX. 12. quia Glossa: *Christus per legitimum Judicem, ordine servato, & ex causa rationali, non erat convictus super notoritate hujus criminis.* C Ideò ejus interfectionem procurantes ex confidentia illius notoritatis, crimen homicidii incurrerunt: & quanquam notorietas criminis apud legitimum Judicem æquipolleat accusatori & testibus; ipsa tamen notorietas, etiam supposita veritate commissi criminis, non constituit quemlibet subditum Judicem, aut vindicem sui Superioris notoriè tyranni proditoris sui.

Est ergo proditorium erroneum, quòd quilibet subditus unius Domini, Comitis, vel Ducis, dicente & judicante * illicitè, suum Dominum, Comitem vel Ducem esse proditorem notorium, supremi Regis totius Regni, talis subditus illâ habitâ constantiâ justè & laudabiliter interficiat eumdem suum Dominum, Comitem vel Ducem, nullâ Sententiâ Superiorum expectatâ, nulla declaratione super notorietate per legitimum Superiorem facta. Et generaliter tanquam catholicum tenendum, & oppositum D tanquam hæreticum damnatum, & ut damnatum publicandum, quòd sine legitima authoritate vel jubente vel concedente, nulli homini licet voluntariè, spontè, & ex intentione interficere hominem tyrannum, proditorem, vel alium qualitercumque criminatum occultum, vel notorium.

Non obviat de fure nocturno, depopulatore agrorum, insidiatore itinerum, desertore militiæ, adultero & adultera &c. quia interficientes tales, in casibus

* Locus corruptus.

bus concessis per Leges factas, & rationabiles, publica authoritate funguntur, & concessione Legis justæ, & authoritate Legem statuentis; & ita non privata, sed legitima authoritate concedente, hominem interficiunt.

Ubi autem reperiretur Lex expressa, de tyranno, vel de proditore interficiendo, standum esset in terminis Legis; sed non est usque ad hæc tempora reperta Lex, aut Edictum publicum, de tyranno interficiendo, per quemlibet, ex præcedentibus Legibus, quæ loquuntur de fure nocturno, depopulatore agrorum &c.

A

Quartò. Prædicta Assertio est cujuslibet pacis, fœderis, societatis, amicitiæ & Communitatis humanæ dissolutiva; quia asserit omnia hæc, videlicet fœdera, pacem, contractus, pacta, promissiones, juramenta licitè fieri fraudulenter, & animo non se obligandi, nec promissiones & juramenta servandi; sed fraudandi & decipiendi alium, imò & eum interficiendi. Ideò secundùm hoc nulla securitas in dictis, factis, Assertionibus & promissionibus humanis; nulla fides, nulla fidelitas hominum inter se: sed essent homines pernitiosissimi, varii, infidi, feroces, crudeles, inhumani, sine fœdere; quia ad omnia fœdera & promissiones rumpendum justè & debitè, sufficeret ruptorem esse alium cui pactionibus erat obligatus, esse tyrannum, exactorem, & oppressissimum injustum sibi subditorum; & secundùm divinas Leges, naturales regulas, & humanas sanctiones in populo est pacem, quietem, tranquillitatem & concordiam in terris esse illis in quibus prænominatæ hæres habent fautores, protectores, deffensores, dissimulatores, & palliatores, qui, illis erroribus & expressis erroribus tanquam principiis præsuppositis, & Principum inter se deffidentiam & diffidentiam, & subditorum ad Principes rebellionem necesse est oriri.

B

Quintò. Prædicta Assertio est totiùs politiæ status destructiva, quæ ordinem politicum, naturalem, imò & divina Lege ordinatum, *ad Romanos decimo tertio*, 1. destruit & pervertit; cùm dicat, ex conditione & natura culpæ tyrannidis, quemlibet vassalum vel subditum, acquirere judiciariam Potestatem in suum Superiorem & Dominum, *ea enim quæ sunt à Deo, ordinata sunt*. Ideò inferior non portat gladium, nec est Dei Minister in punitione sui Superioris, nec justus mortis executor in eumdem Superiorem, sine ordine quocumque servato: & si culpa tyrannidis, ex conditione culpæ, exponat tyrannum interficiendum, arbitrio cujuslibet subditi; quælibet alia culpa Principantis in aliqua Communitate, potissimè damnosa, & noxia ipsi Communitati, subjiceret Principantem quibuslibet de Communitate, ut esset Judex sui Regis & Principis cadentis in quamcumque culpam: quia si gravis culpa tyrannidis det authoritatem cuilibet subdito licitè interficiendi tyrannum; levis culpa exactionis aut gravationis per Principantem commissa in communitatem, dabit cuilibet subdito authoritatem imperativè, judiciariè & magistraliter puniendi eum Principem, secundùm exigentiam culpæ. Et breviter, est non solùm destructivum omnis Politiæ; sed in Fide hæreticum, quòd ratione culpæ, & ex ipsius culpæ natura & conditione, sive sit tyrannus, sive idolatra, sive quicumque alius, aliàs acquirat authoritatem & Potestatem secularem, quâ justè & rationabiliter possit culpam illam punire pœnâ mortis, quia in Potestate judiciaria legitimè constituuntur homines non ex culpa aliorum, sed ex commissione Dei, aut hominis, secundùm Leges & Regulas datas.

C

Sextò. Prædicta Assertio est seditiosa; quia sine causæ cognitione, sine ordine, asserit tyrannum esse interficiendum à quolibet sibi subdito.

Et cùm contingat quemlibet Superiorem, respectu suorum subditorum tyrannidem exercere; Abbas namque tyrannisare potest suos Monachos; Episcopus, suos Canonios & Sacerdotes; Pater filium; mairtus uxorem; Dominus subditum; & arbitrio subditi subest Judicium de tyrannide sibi præsidentis, taliter ut justè, in casu tyrannidis possit eum interficere, secundùm prædictam Assertionem; ponere istam Assertionem in Communitatem, est excusare omnia homicidia, & dare authoritatem seditionis movendi contra quosque Superiores Ecclesiasticos, vel temporales.

Septimò. Est prædicta Assertio pernitiosissima, quia aditum parat & viam aperit ad cuncta vitiosa, scelera, maleficia & peccata; ut est, ad homicidia, perjuria, adulteria: & propter hæc permittit ut tyrannus per juvenculum interficiatur, quia cum specificatione plurium scelerum, ponit Assertio clausulam generalem: *Par quelconque maniere*, &c.

Quarta Assertio contenta in cedula transmissa &c. relinquitur per beatum Augustinum, sub probabilitate: dicit enim, animositate, quasdam regulas Justitiæ Moysem excessisse: sed Assertio illa & præcedens sunt erroneæ, ad sensum ad quem ponuntur in cedula, videlicet quòd liceat, vel licuerit homini hominem spontè interficere, privata authoritate.

Quinta Assertio in cedula contenta transmissa, est notoriè erronea, cùm asserat mendacium licitum.

Ultima Assertio est ita clarè, manifestè, & notoriè hæretica, quòd non est contra eam verbis, aut scriptis procedendum, sed igne aut gladio.

Item, prima, quinta & ultima Assertiones illius cedulæ transmissæ, sunt sic palam & evidenter hæreticæ, quòd quilibet Catholicus, habens usum rationis, tenetur, de necessitate salutis æternæ, impugnare falsitates oppositas Articulis contentis in Symbolo Apostolorum.

Item, illi sunt notorii deffensores erroris & hæreticæ pravitatis, qui consiliis, auxiliis, favoribus, aut aliis viis dant operam, ne tres prænominatæ Assertiones, & hæreses notoriè & publicè assertæ reprehendantur, damnentur ac impugnentur, sed impunè, & sub dissimulatione transeant.

Item, asserere pertinaciter quòd licitum sit tres dictas Assertiones & hæreses manifestas & notorias, publicè prædicatas & assertas dissimulare; & sine damnatione doctrinali, scolastica & judiciali præmittere, simpliciter, vel ad tempus, sub colore pacis terrenæ conservandæ, aut cujuscumque temporalis commoditatis obtinendæ; erroneum est in Fide, & tales assertores debent haberi ut inimici publici Fidei orthodoxæ, & notorii hostes Ecclesiæ Catholicæ, & Christianitatis adversarii manifesti: quia si licitum fuerit per dies, Menses, & Annos unam hæresim notoriam publicè assertam tolerare, dissimulare, & sine propugnatione & reprehensione permittere, ne sequatur turbatio in terrena Politia; ita licitum esset in perpetuum, & contra Textum Mathæi decimo; Lucæ duodecimo; ad Romanos decimo, cum glossis & expositionibus Sanctorum.

D

Item, omnes Prælati qui ex officio, Doctores, vel alii, qui ex gradu, juramento, vel promisso tenentur Fidem deffendere, opportunitate habita, dissimulantes, retardantes, impedientes, aut etiam, sola omissione, negligentes impugnare, suo modo, vel doctrinaliter, vel judicialiter, secundùm exigentiam personarum, hæreses notorias tres prædictas, aut alias quascumque palam assertas; habendi sunt ut fautores pravitatis hæreticæ; cùm evidenter hæreses publicè assertas negligant damnare, aut damnatas denunciare: quia in prædictis tribus hæresibus non est opus nova denunciatione, sed sufficit denunciare eas damnatas tanquam hæreses &c.

Vene-

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominus Parvi, Magister in Theologia, Canonicus Parisiensis, verbo dixit quòd licèt, secundùm veritatem Catholicam, arcta sit via quæ ducit ad cælum, & licèt omnes ad beatitudinem tendant, diverso tamen calle; & ideò dicit quòd non est admirandum, si homo loquitur aliter quàm alii opinati sunt. Nam plures opiniones fuerunt diversæ inter Doctores & Philosophos; & tamen quilibet credebat bonum dicere: ideò supplicat ut ea quæ dicturus erat benigniter suscipiantur.

Protestatur in præmissis, ut Dominus Nannetensis protestatus fuit in sua cedula, & Protestationes consuetas vult habere pro receptis.

Considerat etiam quòd laudabile sit sequi Patrum vestigia, qui consueverunt habere talem modum: quoniam aliquæ Propositiones fuerunt delatæ ad Dominos Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem; ipsi voluerunt informari quis tale quid dixerat, qualiter & quomodò, & videre quaternos, ut possint ad longum videri, & habere personas si possint, & si non, loqui cum iliis qui interfuerunt.

Et iste fuit modus observatus in condemnatione Turpillinarum; & etiam nunc sunt triginta Anni, in condemnatione cujusdam vocati Thomas,

Hoc vidit in Curato de Medone, nunc sunt octodecim Anni.

Idem, in Magistro Joanne de Montessono; & de pluribus aliis narravit.

Et de Magistro Joanne de Barre; & rarò vidit contrarium fieri: & idem de pluribus aliis.

Et descendens ad materiam cedulæ, dixit quòd certus erat quòd si Libellus sibi nuper ostensus, fuerit illius cujus dicatur, videlicet Magistri Joannis Parvi, quòd prima Assertio non continetur, nec sequitur in dictis suis.

Item, quòd Assertionem illam de Moyse, dicit quòd vidit originale, ubi est quòd Moyses sine Mandato hominis &c.

Item, in dicta Propositione loquitur de tyranno qui posset; & dicit quòd non universaliter est intelligenda, quia non sequitur: Omnis homo albus currit, Glossa, omnis homo currit. Et ideò illi ad quos spectat, debent perquirere Libellos. Et quia non constat sibi quis illas Propositiones dixerit, nec constat sibi quòd fuerint publicatæ, vel quòd scandalum generaverunt, nesciret quid, pro præsenti, in materia dicere; nisi quòd videtur sibi quòd visa arduitate materiæ, bonum esset convocare, non solùm Theologos, imò Canonistas & non solùm de isto Studio, imò de aliis Studiis quibus materia communicaretur, qui haberent materiam discutere & ventilare; & posteà referrent in Concilio.

Et ideò supplicat quatenùs habeat aliam dilationem majorem, ut possit videre, ad longum, materiam & quaternos, ex quibus elicitæ sunt ejusmodi Propositiones, ut dicitur; & supplicat quòd tollantur pœnæ de cedula.

Et his sic per eum, ut præfertur, dictis peripsum, petit Instrumentum, & petit videre ea quæ erunt conclusa, antequam aliquod Instrumentum de hoc conficiatur.

Venerabilis & circumspectus vir, Dominus Minister sancti Mathurini Parisiensis, Magister in Theologia, dicit habuisse cedulam, & adhæret protestationibus factis per præcedentes; & dicit quòd sicut periculosum est asserere aliquas Propositiones erroneas; ita periculosum est imponere alicui dixisse ipsas & pronunciare.

Et primò petit informari quis fecit illas Propositiones, ut audiatur, si vivat; & si sit deffunctus, videantur sui quaterni: & ita vidit observari de Evangelisto * Joanne de Montessono. Petit si sint informatores sufficientes quòd deffunctus Joannes Parvi dexerit illas Propositiones quæ ostenduntur. Et vidit Propositionem ipsius deffuncti, in qua habetur *: *Que Moyse, sans Mandement d'homme occit*, &c. Quòd caveatur *sans Mandement quelconque*, non vidit.

Petit majorem deliberandi dilationem in ista materia; & sibi videtur quòd Propositio ipsius deffuncti debuit distribui omnibus Magistris & Doctoribus, & de hoc petit Instrumentum.

A

Venerabilis & circumspectus, vir Magister Joannes Brevis-coxæ, Magister in Theologia, Elemosinarius Domini nostri Regis, volens petere Mandatum præsidentis, in materia Fidei, favorabiliter protestatur, prout aliàs protestatus fuit, videlicet quòd nihil intendit dicere directè, sed probabiliter tantùm; & statuit dicere cum ultimo deliberante, in hoc quòd Propositio illius Magistri Joannis Parvi examinetur, & videatur diligenter; ut videatur si illæ Propositiones contineantur in Libello suo. Et dicit primò quantùm ad primam Assertionem, quòd videtur sibi confusa, dubia, falsa, erronea, & malè sonans: confusa, propter verba in ea posita, propter verbum *licitum* quod multipliciter accipitur, sicut de meritorio, quia non explicat de sensu; & etiam impropria, propter verbum *tyranni*, quia non applicatur ad aliquam speciem seu modum: ideò accipiendum propriè, & in sua propria significatione, secundùm quam acceptionem nullo fidelitatis vinculo astringuntur, ut tyranno vassali; quia ut hic non habet vassalos in hoc sæculo, dicit Propositionem falsam, quia dicit: *Omnis tyrannus à quolibet suo subdito*, imò hæretica, si *licitum* excludit omne meritum æternum: & sic non videtur sibi sana.

B

Item, fama est quòd illa Propositio non fuit dogmatisata: & ideò quia quæritur, an sit condemnanda, dicit quòd mos est talis; quia Propositio condemnetur in forma in qua proposita fuerit, & arguatur ille qui eam proposuerit: quoniam ad secundam Propositionem stat cum reprobatione: & quòd illa Assertio est falsa, hæretica & erronea.

Ad tertiam de Phinées, non constat sibi quod Zambri fuerit interfectus, quia palam intraverat lupanar, & non apparet quòd habuerit expressè Mandatum ad sic interficiendum.

C

Si tamen Doctores aliter sentire videantur, non vult discedere ab ipsis: & ideò timendum est circa illam Assertionem.

Ad aliam de Moyse; Augustinus, contra Faustum, dicit quòd peccavit, & quòd nondùm erat constitutus Judex super populum: & ponit exemplum de terra inculta ad cultam. Et ideò non stat cum Assertione, nec stat cum reprobatione, imò stat cum Augustino.

Ad aliam de Judith, potest excusari de culpa, saltem mortali, de qua communiter intelligitur; quoniam Scriptura loquitur ita quòd non debet condemnari, nec est procedendum ad ipsius condemnationem.

De alia, dicit quòd posset excusari à culpa non veniali, sed mortali. Sic de alia de Joab &c. licèt alibi Scriptura loquitur per anticipationem &c.

D

Et ideò non est scandalum in ea, quia hominem sic arctare, non videtur sibi honestum in verbis: ideò non videtur sibi condemnanda.

Septimam dicit esse falsam, & stat cum reprobatione in Instrumento, & dicit quòd attenta dispositione temporum, quia non constat sibi de scandalo, videtur sibi quòd, de præsenti, esset tacendum atque desistendum de ista materia.

Reverendus Pater, Dominus Abbas Vercellianensis, Magister in Theologia, dicit quòd habuit cedulam, & tendit ad excusationem suam, propter facta Ecclesiæ suæ Vercellianensis.

Et

* Hic deest aliquid.

* Fortè habeatur.

Et cum præmissis protestationibus per alios factis, quibus adhæret, videtur sibi pro nunc, attentâ malitiâ temporis, multisque attentis scandalis quæ possunt oriri, esse silendum de ista materia, & differri usque aliàs: apparet sibi quòd ista materia tangit honorem Domûs Franciæ, ad quam omnes tenemur.

Audivit quòd solus de materia ista locutus fuit Magister Joannes Parvi, quem advocavit Dominus Burgundiæ; & ideò non posset argui, sine tangendo Dominum Burgundiæ, & hoc erit resuscitare jurgia antiqua, & dissentiones inter Dominos, & sic posset populus insurgere contra nos.

Dicit etiam quòd magna differentia est inter Propositiones quas vidit, & quas posuit Magister Joannes Parvi, ut dicitur; & ideò perquirendum est quis istas protulit & dogmatisavit: & si reperiatur quòd nullus eas posuerit, non est procedendum ad condemnationem ipsarum: & supplicat, ut Magister Dominus Parvi, quòd etiam vellet quòd Propositio Joannis Parvi communicaretur in forma omnibus. Et videtur sibi, & apparet quòd verba ipsius Magistri Joannis Parvi, sunt ista quòd *meritorum est*, quia liberat Provinciam à tali homine. Et petit dilationem sibi concedi majorem, ad deliberandum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Gersono, Cancellarius Parisiensis, postquam aliqua locutus est, deliberationem suam dedit in scriptis, cum pluribus cedulis, & quaternis, de quibus in sua deliberatione facit mentionem; quæ omnia petiit & voluit registrari, ad acquitationem conscientiæ suæ, & materiæ elucidationem. Tenor suæ deliberationis talis est.

„ POSTULATA in primis veniâ, si vel aliàs, vel „ nunc videar loqui in zelo, non secundùm mode- „ stiam qualem habere decet coram Cœtu tam cele- „ bri, dico ea quæ sequuntur.

„ Primò, sto in aliàs deliberatis ex communi con- „ sensu Concilii Fidei, in prima Sessione, die videlicet „ sancti Andrææ, ubi fuerunt Magistri in Theologia, „ & Bacchalaurei in notabili numero, & stat delibe- „ ratio principaliter in duobus punctis.

„ Primum punctum, quòd Assertiones de quibus „ facta fuit mentio & nunc fit, fuerunt rationabili- „ ter reprobatæ.

„ Secundùm punctum, quòd expediens fuit, & „ est, materiam istam non solùm doctrinaliter, sed „ judicialiter pertractare, & ad finem deducere. „

Addebantur aliquæ protestationes & regratiationes, cum quibusdam rationibus & narrationibus, quas pro nunc in forma narrare dimitto.

Quantùm ad primum deliberationis punctum, videretur sufficere solemnis advocatio reprobationis illarum Assertionum facta per Sacram Theologiæ Facultatem concorditer, & per ipsam Universitatem, sicut Instrumenta super hoc facta præbent fidem.

Ampliùs, sufficere posset deliberatio prædicti Concilii in prima Sessione in qua ponitur, quòd absque nullo dubitationis scrupulo prædictæ Assertiones fuerunt rationabiliter reprobatæ.

Ampliùs, sufficere possent deliberationes Reverendorum Patrum, nunc præsentialiter in scriptis recitatæ, cum suis authoritatibus, & motivis, scilicet deliberationes Domini Nannetensis, & Domini Abbatis sancti Dionysii.

Ampliùs, in speciali sufficere debet quòd de principio morali, sicut & istud, *Non occides*, scilicet, propria authoritate, non est licitum dubitare, nedùm apud Theologos eruditos, qui tenentur explicitè credere, imò de sua Fide rationem reddere statim omni poscenti; sed etiam apud omnes habentes judicium rationis: præsertim cum illuminatione Fidei etiam generalis. Præterea differre in hoc dare responsionem, sub prætextu quòd materia est ardua, est taliter delirare, qualiter deliraret Doctor in Theologia, si peteret dilationem deliberandi super hoc Articulo, *Deus est trinus, & unus*, dicendo quòd materia est ardua, quia verè sic est.

Ampliùs, sufficere videretur quòd nullus adhuc, quantumcumque conatus fuerit dissimulando, vel diverticula quærendo, dare favorem oppositæ parti, fuit ausus prædictas reprobationes reprobare, vel Assertiones approbare.

Ampliùs, si vellemus discurrere per Doctores approbatos, ut sunt Augustinus, sanctus Thomas, & alii famati in Scolis, & Glossas authenticas allegare possemus componere grandem Librum, ad ostensionem præmissorum, sicut ex quibusdam exceptis* in clausulis, & in scripto redactis, poterit apparere.

Verùm quia mentio facta est de dicto sancti Thomæ, ultima, distinctione secunda; ubi loquitur incidentaliter de morte Julii Cæsaris, quæ fuit facta laudabiliter, quia scilicet invadebat Dominium Reipublicæ per tyrannidem, & non poterat reprimi, nisi occideretur. Sciendum est quòd apud Romanos & Historicos, duæ fuerunt opiniones de morte Cæsaris: una quòd fuit injustissimè & horrendè facta, sicut narrat ubique Valerius; & ideò fuit vindicata per populum Romanum, & fuit erectus populus & titulus triumphalis, quem vidi Romæ. Inscribitur: SACRUM JULII CÆSARIS. Et appellatur nunc: ARCUS SANCTI PETRI.

Hanc opinionem secutus est claræ memoriæ Magister Nicolaus Oresme, super quintum Politicorum, determinando quòd boni non faciunt seditionem, etiam ad interfectionem tyrannorum, authoritate non publica.

Altera fuit opinio Julii, & suorum sequacium, quam insequi videtur sanctus Thomas, quòd Julius Cæsar ritè fuerit interfectus; quoniam erat notoriè tyrannus, ut dicebant, usurpando Monarchiam quæ penès Senatum, & populum Romanum residebat, fuit etiam interfectus authoritate legitima & publica, sicut dicunt, per Senatum.

Neutra verò opinionum prædictarum sic faciunt contra nos, sicut pro nobis, si vigilanter advertatur. Et utinam tanti ponderis essent determinationes sancti Thomæ & aliorum, quòd *Non licet occidere quemquam, propria authoritate*: sicut habet pondus authoritatis apud aliquos, hoc incidentale dictum, quia favere videtur Assertioni condemnatæ.

Ampliùs, quo ad secundam Assertionem de Lucifero, nullus quidquam opponit contra ejus reprobationem, nisi quòd ista Assertio & similes, videntur propositæ incidentaliter, inquiunt, & argumentativè. Ad quod respondemus, quòd in materia sanguinis & mortis, non sunt adducendæ probationes frivolæ, quantò minùs hæreticæ.

Sufficeret autem hæc sola Assertio ad condemnationem quæ quæritur judicialiter facienda. Imponit enim Michaëli criminis peccatum quod adscribunt Doctores Lucifero, si benè perpendatur: ostendit enim hæc Assertio, sub quo intellectu posita conclusio per eam quæritur approbari; sic quòd sine authoritate Dei, vel hominis potest, imò debet aliquis interfici.

Ampliùs, Assertio tertia de Phinées, manifesta est ex principio, medio & fine vigesimi quinti capituli minorum, quia propter Chorbi scortum initiatus erat Belphegor. Illic videatur textus expressus. Et hoc ponitur in Propositione Joannis Parvi.

Ampliùs, Assertio quarta de Moyse, aliquid habere videtur scrupulositatis, propter dicta Augustini, vigesimo secundo, contra Faustum: & allegat Alexander de Halis partem, in suo tertio. Sed si videatur totus Textus Litteræ, cum Glossa Ordinaria ab Augustino sumpta, super secundum Exodi; dicta sua mirabiliter elucidant nostrum principale propositum.

* *Forte* excerptis.

Considerant enim Augustinus Moysem velut in duplici persona. *Una ut erat Propheta, de qua nihil ago,* inquit Augustinus, vigesimo secundo, contra Faustum, ibidem. *Alia, ut erat persona privata*; de qua dicit quòd consultâ Lege æterna, reperit quòd non licebat ei occidere Ægiptium, secundùm illam authoritatem privatam, & hoc est pro nobis. Sed super Exodum, capite II. tractat de Moyse, ut erat persona Prophetica, habens scilicet, ex instinctu divino, judiciariam potestatem, pro liberatione populi Israël ab opprimentibus Ægiptiis, juxta sermonem beati Stephani, *Actuum septimo*, & Glossam Ordinariam, & Interlinearem: & secundùm hoc, dicit Augustinus Moysem hanc occisionem audere potuisse. Et hoc pro nobis est, quoniam non sine autoritate fecit illud.

Ampliùs. Assertionis quintæ reprobatio, modestè, & reprehensibiliter facta est; quidquid de facto Judith, vel Jehu dicant Doctores in hanc vel illam partem: videant tamen Theologi, si sanè dictum sit quòd Deus possit permittere mendacium, vel prolationem falsitatis, cum intentione fallendi, vel insidiandi.

Ampliùs. Assertionis sextæ reprobatio rationabiliter facta est, ne forsan illi ad quos pervenerunt quaterni, eam continentes, seduci valerent: nec est hoc nimis certare † hominem, velut ex invidia, vel odio; sed est elucidare veritatem, attento quòd Assertiones longè deteriores positæ ab eodem homine, nondùm apertæ sunt in Judicio: ut quòd *Insequi semper sensum litteralem sacræ Scripturæ, sit occidere animam suam*; & quòd *Quilibet tyrannus debet occidi viliter, & insidiosè, tanquam magis propria morte sua*: quod est contra rationem Decretalis hujus. *Pro humani.* Et ita de quibusdam aliis. Absit à me jam vicino morti, & ab his causis, tractare materiam tam sacram, depravato animo; quoniam ego miserior essem cunctis hominibus, qui me exponerem periculis mortis quotidie, per media me ipsum damnantia.

Denique, reprobatio septimæ Assertionis nullum adhuc visa est calumnatorem pati, sed aggravari debet, quia Magistro Sententiarum opponitur.

Porrò, circa secundum punctum deliberationis prædictæ, quòd scilicet expediens fuit & est, istam tractare materiam, & ad finem deducere, prout ordo judicialis postulabit, ago quæ sequuntur.

Offero primò, Codicillum continentem duodecim Considerationes in hac parte, quas tradidi Eleemosinario Illustrissimi Principis Domini Burgundiæ.

Offertur rursùs, tanquam urgens Christianissimi Regis nostri Mandatum publicum per Litteras, & jam lectum hic est.

Offertur prætereà libertas loquendi major quàm hactenùs, & Judex competens, coram quo haberi *Judicium, quatenùs habeat pondus authoritatis & validum robur ipsa declaratio veritatis, magis quàm ex sola reprobatione doctrinali, sicut videmus esse necessarium. Possent hîc notari prohibitiones aliàs factæ & violentationes.

Offertur rursùs, vox publica quæ nunc est, super inceptione præsentis materiæ, quæ si dimitteretur, vel tanquam dubia nimis differretur; hoc esset scandalum pœnis ┼ & manifestus favor erroribus & errantibus, eorumque fomentum: essetque præthereà in fabulam, dedecus, & scandalum, tàm Concilii Fidei toties celebriter convocati, quàm ipsius Universitatis advocantis. Esset postremò in obdurationem perniciosissimam, & periculosissimam errantium; & in persecutionem crudelissimam prædicantium veritatem. Avertat hoc Magister veritatis Christus, qui est in sæcula.

Sequuntur aliqua quæ valent ad elucidationem præmissiorum: & primò, tenor unius cedulæ quæ ostensa fuit pridem Domino Burgundiæ, cum alia, cujus tenor communiter adjungitur.

† *Fortè* coarctare. * *Fortè deest* potest. ┼ Locus corruptus.

Cy s'ensuit une cedule, qui répond à ce qu'aucuns pourroient opposer, que la Proposition de l'Université est contre la paix, & au deshonneur d'aucuns Seigneurs.

A » LA verité de la Foy & de bonne Doctrine à contraint l'Université de Paris donner dernierement, le quatriéme jour de Septembre, l'An mil quatre cent treize, en ses Instructions, pour parler devant le Roy, & nos Seigneurs au Palais, que cette verité demeurast tousjours entiere, quelque paix ou traitté fut fait, ou à faire: & le proposant a reprouvé aucunnes fausses Doctrines, pour les causes ou considerations qui s'ensuivent.

» Premierement, car verité est sœur de paix, & jamais on ne peut avoir paix qui vaille, ou tienne contre verité, comme dit Dieu par le Prophete: *Non est pax impiis.* Isaiæ. XLVIII. 22. Partant commande Dieu: *Pacem & veritatem diligite, dixit Dominus,* Zach. VIII. 19. Aimez paix & verité, B dit nostre Seigneur.

» Item, si on ne pouvoit avoir autrement paix contre la Foy, & bonne doctrine, on devroit plustot soûtenir quelconque guerre, ou esclandre, selon la doctrine de Saint Gregoire: *Utiliùs oriri scandalum permittitur, quàm veritas deseratur.* Et à ce propos disoit Jesus Christ: *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Matth. X. 34. Je ne suis pas venu pour envoyer la paix en terre, mais glaive & division; & s'entend, pour la verité & la Foy soûtenir.

» Item, sans la verité de la Foy, & des Commandemens de Dieu, les Chrêtiens, soit Princes, ou autres, ne peuvent estre en état de salut: & par ainsi chacun Clerc & Prelat qui aime leur salut, doit la verité prescher & fausseté reprouver; & par special l'Université; autrement sa dissimulation seroit cause de leur damnation, & de la science propre. *Si non annunciaveris,* &c. *Dixit Dominus.* Ezech. III.

» Item, la verité de la Foy ne se doit pas seulement croire de cœur, mais se doit confesser de bouche, quand on sent que autrement elle periroit, C ou que les gens se damneroient, par croire fausse doctrine au contraire; ou par mauvaise instruction, & operation, *Corde creditur,* &c. Rom. X. 10.

» Item, la verité de la Foy est à prescher, quand on a lieu & temps de la dire devant Princes & ailleurs, qui la peuvent entendre & deffendre, & que le Clergé peut avoir franchise de parler: lors il n'y a point d'excusation. Et car ainsi soit, de present, l'Université n'a pû ny voulu plus dilayer qu'elle n'eust fait son devoir en la ditte Proposition, & en son adveu.

» Item, combien que cette verité de la Foy & de bonne doctrine eust pû moult profiter, qui l'eust plustost dite constanment; & est à croire que ne fussent mie venus tant d'horribles maux en ce Royaume, se aucuns se fussent exposez jusques à la mort, pour resister aux erreurs qui ont esté racines de nos maux: non pour quant, selon le Proverbe D commun: *Vaut mieux tard que jamais.* Et est bien à croire que plusieurs se sont repentis de leur dilation ou dissimulation, par peur humaine, ou mondaine, en cette matiere.

» Item, se contre la verité de la Foy & des bonnes mœurs, aucuns vouloient maintenant resister malicieusement & pertinacement, ils seroient plus à blamer, que paravant; d'autant qu'on à veu, par experience, les maux qui en sont ensuivis: & seroit cecy à leur damnation perdurable, & auroit-on cause suffisante de faire procés ouvertement contre eux, autant contre le grand, comme contre le petit,

» &

„ & de tant plus que le grand peut plus nuire, s'il erre; & plus profiter, s'il confesse verité.

„ Item, la verité de la Foy qui a esté preschée, ne comprend quelconque personne nommement, & ne tend à quelconque punition, pour le temps passé, mais veut que fausseté contraire soit deracinée, pour le temps futur, & pour tourner à bonne penitence ceux qui auparavant avoient erré, sans en vouloir prendre vengeance ou punition, en tant A qu'on ne voudroit perseverer: car lors on ne devroit point épargner ou dissimuler qui voudroit continuer. *Non est clementia bello, nulla perniciosior pestis quàm familiaris inimicus.*

„ Item, la verité de la Foy a esté preschè publiquement, affin que chacun puisse appercevoir comment ceux qui ont la fausseté contraire dogmatisée, en secret, ou à part, sont à blâmer & à hayr par les Seigneurs lesquels ils ont fait errer à leur damnation, se ils n'ont repentance; & à la subversion de la chose publique: & par le contraire, ceux sont à aimer & à loüer & à remunerer, qui ont publié maintenant, ou autrefois, constamment cette verité, & en donnent bonne information. *Qui converti fecerit peccatorem*, &c.

„ Item, la verité de la Foy qui a esté dernierement publiée & proposée, est si notoire, qu'il n'est homme quelconque s'il a jugement de raison, qui ne la B puisse appercevoir legerement, soient Chrêtiens, ou Payens; soient Juifs, ou Sarrasins; soient jeunes, ou vieux; soient Clercs, ou laics: car cette verité est un principe en Droit naturel, *Non occides.* Tu ne tueras point. Et sçait chacun qu'il ne voudroit selon raison que on luy fist, c'est à dire, que on l'occit sans procés & sans authorité; & que nul ne doit estre son Juge en sa cause: s'il est vray que suppose, que oncques l'Université a fait proposer tres à damner, & plus que n'est la mort du Roy, ou d'une Reyne. Si est vray aussi que chacun homme d'entendement, tant soit lay, doit repugner à la ditte doctrine, selon son estat, pouvoir & sçavoir, ou il se damne: *Correctio fraterna cadit sub Præcepto.*

„ Item, de cette verité de la Foy ne se doit homme plaindre; car on l'a preschée mesmément sans C vouloir accuser ou punir quelconque personne, morte ou vive, comme on a fait protestation publique. Et se aucuns se sentent touchés par cette verité, ils en doivent bien user, & regracier Dieu, quand on laboure tellement pour leur salut & correction & des autres, lesquels ont esté, ou seroient ou temps futur deceus & damnez par les erreurs contraires. Sans cette bonne volonté, tels ne pourroient estre sauvés, & qui autrement les enseigneroit, ou soûtiendroit ou favoriseroit, il les decevroit & se tresbucheroit, & eux avec, à certaine damnation, tant temporelle, comme eternelle. Si ne se faut point icy joüer ou feindre.

„ Item, si pour la ditte verité de la Foy soûtenir, aucun avoit à souffrir persecution, ou mort, fut en compart, fut en occulte, il seroit vray Martyr, comme on doit penser que Dieu en a plusieurs tels; & celuy, ou ceux qui feroient, ou conseilleroient telle persecution, ils seroient tyrans, desloyaux envers Dieu & le monde, & à persecuter par feu & espée, & par tout, perdre corps, & biens, & Seig- D gneurie, & Benefice, par la justice, tant spirituelle, comme corporelle, s'ils n'en vouloient prendre commandement.

„ Exemple d'un Comte de Thoulouse, & autres. Si advise bien chacun qu'il fera & a à faire: car matiere de Foy n'espargne le Seigneur, ny le valet: *Pusillum & magnum Deus fecit.* Et si les Inquisiteurs favorisoient icy, ou dissimuloient, par peur, ils encourroient excommunications si grandes, que le seul Pape les peut absoudre; & les Prelats en encourrent l'ire de Dieu; & les Princes du sang Royal, & ceux qui ont à garder la Justice Souveraine du Roy, se ils ne faisoient leur devoir, ils seroient à reprendre comme dissimulans en matiere qui tant est & du tout subversive de la Majesté Royalle, & de sa Cour de Justice haute & Souveraine, & se on dit que cette doctrine se devoit premierement dire à part & non en public; on répond que la fausseté est publiquement semée: si faut recourir à la publication pour deraciner le publique vice & scandalisation: *Si ergo peccata publica non sunt, secretâ pœnitentiâ purganda sunt, & fiat cum amore hominum & odio vitiorum.* Ait Augustinus, in Regula.

Soient notées les sept verités, & appliquées au temps present.

La premiere verité.

„ Qui sçait la verité de bonne doctrine, & de nostre Foy, & par sa negligence de la denoncer, soit pas correction fraternelle qui appartient à chacun, soit par authorité Pastoralle, soit par severité Royalle, aucune personne demeure hors de l'état de salut, tel encours la Sentence de Dieu, dite par le Prophete Ezechiel: c'est qu'il perit avec la personne perdüe par son deffaut d'annoncer verité, soit à part, soit en public; soit par parole, ou en écrit.

La Seconde verité.

„ Qui sçait, ou doit sçavoir, que la verité de bonne doctrine & de nostre Foy a esté violée de nostre temps par fausses informations, predications, & libelles diffamatoires, en plusieurs points & Articles, & par sa dissimulation, venant de parler en faveur des Ordonnances, un tel laisse perir une personne, ou plusieurs es dittes erreurs, & diffamations, tel encourt le peril dessus dit, c'est adire damnation.

La Troisiesme verité.

„ Qui es cas dessus dits empesche par violence, par puissance, ou par corruption des dons & des promesses, que la verité des bonnes mœurs, & de la Foy ne soit publiée & reparée; il peche plus griefvement que les dessus dits, & est cause de la perdition de toutes les personnes qui pour ce errent & perissent, & ne fait point a soutenir un tel, sous ombre de quelque paix ou de Traité, car mieux n'auroit juste guerre, qu'une telle injuste paix, selon le dit de l'Evangile.

La Quatriesme verité.

„ Qui par fausses informations, & diffamations criminelles, sciemment & malicieusement conseille un Roy, ou un Seigneur, à esmouvoir son peuple & ses sujets, à ce que eux persecutent aucuns qui ne sont point à persecuter en telle maniere, soit par glaive spirituel d'excommunications; soit par materiel de occisions, tel est hors de l'estat de salut, s'il ne s'en repend & s'en corrige, & s'il ne laboure de son pouvoir, que l'information contraire, & bonne reduction à la connoissance de la verité, soient faites & obtenues par Lettres Patentes ou autrement, & ne suffit point autrement quelconque Confession.

La Cinquiesme verité.

„ Qui se sont faussement avoir esté persecuté, & diffamé, au prejudice des ames & du Roy, & du bien commun, & il est negligent & nonchalant de procurer bonne information au contraire, & que sa renommée soit relevée, tel peche griefve-

„ ment, & crueusement contre soy & autruy, & est
„ cause des maux qui se font, & sont venus par les
„ dittes fausses informations & persecutions: & par
„ special, quand un tel est puissant Prince ou Prelat,
„ qui souffre errer les autres, & pecher, & se dam-
„ ner par sa negligence, ou par sa folle crainte de not-
„ ter ceux qui sont à notter, qui est contre tout ordre
„ de charité & contre le bien commun.

La Sixiesme verité.

„ Qui en aucun cas dessus dit, souffre par sa neg-
„ ligence, ou empesche sous titre de paix, ou autre-
„ ment, que le Roy ne procede à la reduction de
„ ceux qui ont erré, par les mandemens desraison-
„ nables faits & publiés en son nom, il est coupable
„ contre son Roy & son salut, & ne garde pas
„ bien la foy & loyauté envers sa personne & son
„ Rojaume, mais est cause quant en soy est, de sa
„ destruction en temporel & en spirituel.

La Septiesme verité.

„ Qui afferme obstinement que contre le bien de
„ paix ou Traitté, a esté faite la Poposition n'aguie-
„ res au Palais de par l'Université, & advancée de-
„ puis solemnellement par elle, & que on devoit ces-
„ ser de cette & semblable doctine & instructions,
„ faites pour reduire les errans en bonne voye de
„ salut & de verité, tant de bonne Foy, comme de
„ bonne vie, pour nourrir tous en bonne amour &
„ charité envers leurs prochains, soient grands, soi-
„ ent petits: tel qu'ainsy afferme, peche griefvement
„ & temerairement contre le bien & le salut du
„ Roy, & de son peuple, & de l'Université & des
„ Prelats, & de tout le bien public, & de tant
„ pecheroit un tel, plus comme il feroit personne
„ publique & de Justice: car sous ombre de sage
„ pitié, un tel occiroit les ames & les corps par cru-
„ euse folie, & tel nourriroit non mie bonne paix,
„ mais detruiroit, au prejudice de ceux qui perse-
„ cutent les autres injustement, & se damnent sans
„ repentance, comme de ceux qui sont indeüement
„ persecutés.

„ Si conclue & advise chacun envers soy, soit
„ grand ou petit, qu'il a affaire pour le temps pre-
„ sent, des choses faites jusques ici au temps passé:
„ car le compileur de cette cedule s'en a volu de-
„ vant Dieu & les hommes tellement acquiter. Escrit
„ A Paris. L'an mil quatre cent treize. Le quatrieme
„ jour d'Octobre.

Sequuntur Clausulæ aliquæ positæ, de verbo ad verbum, in diversis locis Propositionis Petit extractæ.

UNa clausula in fine tertii Articuli primæ Partis.

„ Car c'est Droit & equité, que tout tyran soit
„ occis vilainement, par aguet, ou espiement, &
„ est propre mort de quoy doivent mourir tyrans
„ desloyaux.

Altera clausula similis præcedenti, in fine septi-mæ veritatis quarti Articuli.

„ C'est la plus propre mort de quoy tyran doit
„ mourir, que de l'occire vilainement, par bonnes
„ cautelles, aguettes & espiement.

Altera clausula ibidem.

„ Pourquoy est-ce que on est tenu en plusieurs
„ cas, de garder foy & convenant à son ennemy ca-
„ pital, & non pas au tyran. Les causes de la ré-
„ ponse notent communement les Docteurs, &
„ pource qu'elle est commune, & feroit longue à ra-
„ conter, je m'en passeray à tant.

Altera clausula ex verbis Salisberiensis.

„ Est namque, si tyranno licet adulari, quem licet
„ occidere.

Altera dicta clausula ex dictis Gregorii, circa Propositionem primæ veritatis quarti Articuli.

A „ Tyrannus est propriè qui in Republica non Jure
„ Principatur aut principari conatur: nam sicut
„ Regnum, rectus principatus dicitur; sic & tyran-
„ nides Dominium perversum nuncupatur.

Altera clausula in tertia Assertione quarti Articuli, quam appellat veritatem: & hoc dictum imponitur Aristoteli, Libro *Politicorum*, pluribus locis.

„ Cuilibet subjectorum licitum est occidere ty-
„ rannum, & non solùm licitum, imò etiam lau-
„ dabile.

Alia clausula ibi, paulò ante.

„ Doncques il s'ensuit que les Ducs sont obligés
„ à vanger leur Roy, de toutes injures qui luy sont
„ faites, ou machinées à faire, ou aumoins d'en
„ faire leur pouvoir, & exposer à ce toute leur
„ puissance, toutes & quantes fois qui viendra à leur
„ connoissance.

Altera clausula circa quartam veritatem quarti Articuli.

B „ Car celui qui est parent du Roy, est plus ob-
„ ligé à desirer le bien du Roy, & deffendre à son
„ pouvoir, & vanger de toutes injures, que n'est un
„ esttrange; un Duc plus qu'un Comte; un Comte
„ plus qu'un Baron, &c. Et fait plus à punir, &
„ si est greigneur, vilainie & diffame, s'il est negli-
„ gent de ce faire que dautruy.

Alia clausula in prima Assertione quarti Articuli, quam appellat veritatem.

„ Tout sujet & vassal, qui par convoitise, barat,
„ sortilege, & malengin, machine contre le salut
„ corporel de son Roy, & souverain Seigneur, pour
„ lui tollir & soustraire sa tres noble & tres haute
„ Seigneurie; il peche plus griefvement, & commet
„ si horrible crime de leze Majesté, au premier de-
„ gré, & par consequent il est digne de mort,
„ c'est à sçavoir premiere & seconde.

Alia clausula in tertia Assertione ejusdem Articuli quarti, quam appellat veritatem.

„ Au cas dessus dit en la premiere verité, il est li-
„ cite à un chacun subjet, sans quelconque Mande-
C „ ment ou Commandement, selon les droits natu-
„ rel, moral & divin, d'occire ou de faire occire
„ iceluy traistre, desloyal, tyran, non pas tant seu-
„ lement licite, mais honnorable & meritoire, mes-
„ mement quand il est de si grande puissance, que
„ justice ne peut bonnement estre faite par le sou-
„ verain.

Alia clausula in septima veritate quarti Articuli.

„ Au cas dessus dit en la premiere verité, il est licite
„ à un chacun subjet, honnorable & meritoire, oc-
„ cire, ou faire occire le dessus dit Tyran, traistre,
„ & desloyal à son Roy, & souverain Seigneur, par
„ aguettes, cautelles & espiemens; & si est licite de
„ dissimuler & taire sa volonté de ainsi faire.

Alia clausula in secundo Articulo primæ partis sententialiter recollecta.

D „ C'est le greigneur peché qui soit, ou qui peut
„ estre, que crime de leze Majesté Royalle. *Sequi-*
„ *tur.* L'une est divine & perpetuelle, l'autre hu-
„ maine & temporelle. *Sequitur.* Les heretiques &
„ idolatres commettent crime de Leze Majesté di-
„ vine au premier degré, & les schismatiques au
„ second degré.

Deinde ponit quatuor gradus læzæ Majestatis humanæ: tandem notat qualiter ista crimina, secundùm Leges, possunt post mortem puniri, etiam usque ad inhumationem ossium, & exhæreditationem filiorum &c.

Advertendum est quòd ex omnibus colligitur sufficien-

ficienter totus tenor primæ Assertionis in cedula reprobatæ.

Item. Alia clausula de Phinées ponitur ibidem, sub hac forma, exemplo secundo.

„ Le second exemple est de Phinées qui sans „ Mandement, ou Commandement quelconque, occit le Duc Zambri, comme il est devant raconté au „ long: le quel Phinées ne fut pas puni, mais en „ fut loüé & remuneré tres grandement en trois „ choses, en amour, honneur & richesses.

Item. Alia clausula de Lucifero ponitur sub hac forma.

„ Le tiers exemple est de saint Michel l'Archan- „ ge, qui sans Mandement, ou Commandement quel- „ conque de Dieu, ni d'autre, mais tant seule- „ ment meu d'amour naturelle, occit le tyran Lu- „ cifer, & desloyal à Dieu son Roy & souverain „ Seigneur, pource que le dit Lucifer machinoit „ à usuper une partie de l'honneur & Seigneurie „ de Dieu. Icelui saint Michel en fut semblablement „ remuneré es trois choses dessus dittes; en amour, „ honneur & richesses. En amour; parce que Dieu „ l'aima plus que devant, & le confirma en son a- „ mour & grace: en honneur, quia fecit eum cœ- „ lestis militiæ Principem metuendum. *Sequitur*, „ car il lui donna des richesses de sagloire tant qu'il „ vou avoir: tantùm quantùm erat capax.

Item alia clausula ponitur de Moyse, ibidem, exemplo primo, sub hac forma.

„ Le premier exemple est de Moyse qui sans „ Commandement, ou authorité d'homme quel- „ conque, occit l'Egiptien qui tyrannisoit les fils „ d'Israël, & pour lors iceluy Moyse n'avoit point „ l'authorité de Juge, la quelle lui fut donnée sur le „ peuple d'Iraël, pres de quarente ans après ce qu'il „ a fait: & de ce fut grandement loüé iceluy „ Moyse. Ut patet *Actuum septimo*, quia tan- „ quam Minister Legis hoc fecit.

Item, alia clausula de Judith, & Jehu ponitur in probatione septimæ veritatis ejusdem Articuli, sub hac forma.

„ Porro Jehu, licèt insidiosè, ut disperderet cultorem „ Baal, dixit: *Sanctificate diem solemnem Baal* &c. „ 4. Reg. x. 20. & de hoc laudatur. *Sequitur*: Item, „ Judith occidit Holophernem per insidias, & de „ hoc etiam laudatur.

„ Nonobstant que Joab fut bon chevalier & „ loyal, pour le temps qu'il occit Absalon, neant- „ moins vers la fin de ses jours, il fit deux trop gran- „ des faussetès. La premiere; car il occit ut tres bon „ chevalier appellé Abner. La seconde; il occit un „ autre bon chevalier & homme d'armes, Amazan „ par tres grande trahison.

Item, alia clausula ponitur circa quartam veritatem quinti Articuli, sub hac forma.

„ Quicumque aliquis facit aliquid in quod & „ melius, quamvis juraverit se illud non facturum, „ non est perjurium, sed perjurio contrarium, ut ex- „ pressè ponit Magister Sententiarum, ultima Distin- „ ctione tertii.

Item, advertendum est quòd licèt in prima veritate quarti Articuli, videatur esse contracta locutio ad tyrannum sortilegum, propter illud verbum *Par sortilege*. Nihilominus rationes inductæ ad probationem tertiæ veritatis, relativè ad primam istam; vel nihil probant generaliter de quolibet tyranno, seu reo læsæ Majestatis, in quolibet sex graduum, sic & insipicienti rationes, & generaliter minorem deductionem in secunda parte principali.

„ Es trois derrains Articles, car autrement il „ eut trop peu prouvé sa justification, ou il con- „ clut, que le Roy devoit avoir Monsieur de Bour- „ gongne en son fait agreable, & l'autoriser, & „ plus aimer que devant; & sa loyauté & bonne re- „ nommée faire prescher par tout le Royaume, & „ dehors le Royaume publier par Lettres Pattentes, „ par maniere d'Epistre, ou autrement.

Item, suppositio quòd in illis octo veritatibus quarti Articuli, non loqueretur de tyranno, sortilego, vel hæretico: nihilominùs Assertiones illæ pro majori parte, sunt hæreticæ; & pertinax assertor hæreticus, sicut in alia cedula demonstratur.

A Alia clausula quæ ponitur in cedula, & ponitur in probatione tertiæ veritatis, sub hac forma.

„ Dit Monsieur Saint Paul, *Littera occidit, charitas*] *autem ædificat*, 2. Cor. III. VI. c'est à dire, „ toujours tenir le sens litteral en la Sainte Ecriture, „ est occire son ame.

Alia clausula circa sextam veritatem quarti Articuli.

„ In omnibus talibus promissionibus intelligitur; „ si alius mihi Fidem servaverit, juxta illud: *Fragenti fidem, fides frangatur idem*.

„ Item, subintelligitur, si Deo placuerit.

Alia clausula circa septimam veritatem ponitur.

„ Pater familias prohibuit incautam zizaniorum „ eradicationem &c. Sequitur quòd hîc intelligitur „ de occisione tyrannorum per insidias, scilicet bonam „ cautelam, debet expectari loci & temporis oppor- „ tunitas, & explorari ne triticum, idest viri subjecti ac B „ boni, eradicentur cum tyrannis, idest ne occidantur.

Altera clausula ad probationem tertiæ veritatis quarti Articuli ponitur sententialiter.

„ Richardus de Media villa, Alexander de Ha- „ lis, & Ostiensis, *in Summa*, conclusionem præfa- „ tam, scilicet tertiam ponunt in effectu.

Alia clausula circa Principium Propositionis.

„ Tout Docteur en Theologie, est tenu de la- „ bourer à excuser & justifier son Maistre & „ Seigneur, & garder & deffendre ses honneur „ & bonne renommée, en tant comme raison & „ verité se peuvent estendre, mêmement quand „ son dit Seigneur est bon & loyal, & n'a rien „ mepris. *Sequitur*: quia ideò dicuntur professo- „ res Legis divinæ; quoniam magis tenentur in- „ ter omnes alios Doctores profiteri veritatem. „ Et s'il advient qu'ils meurent pour dire verité, „ ils sont vrays Martyrs.

Aliud dictum circa principium.

C „ Feu Monseigneur de Bourgongne se doutoit „ grandement que les adversaires du Roy, qui „ machinoient à luy tollir sa Couronne & Sei- „ gneurie, ne fussent plus forts après son trespasse- „ ment, que devant, &c.

„ Et illi commendat Dominum Bituriæ de fi- „ delitate.

Alia clausula circa exemplum secundi Articuli.

„ Je fais conscience, *inquit David ad Salomonem*, de ce que j'ay esté trop favorable à Jacob, * „ & pour ce, si tu ne l'en punis, tu seras cause de „ la damnation de son ame.

Item, notentur verba primi Articuli Tractatus Carnotensis; & Litterarum responsivarum ad diffidentiam Ducis Aurelianensis, quia notant plenam justificationem, dicendo quòd ille debebat sic mori, & que nul preud homme ne le devoit laisser vi- D vre, &c.

Item, notetur si potuisset fieri justitia per Regem, vel Curiam suam, &c.

Item, passus Propositionis, ubi fit mentio quòd dæmones nihil agunt nisi, &c.

Item, notetur passus de epikeia, quia non expectat † ad omnes eam facere, suo arbitrio.

Item, notetur pro sufficienti collectione Doctorum, super intellectu hujus Præcepti, *Non occides*. Videatur Summa Confessorum, super his vocabulis, *bellum & homicidium*.

* Fortè Joab. † Fortè spectat.

S'ensuit la principalle Assertion qui est de mot en mot, ou propre texte, en la premiere & tierce verité de la Proposition Petit *au quatriesme Article.*

„ TOut subjet & vassal, qui par convoitise, „ barat, sortilege & malengin, machine „ contre le salut & santè de son Roy & souve„ rain Seigneur, pour luy tollir, & soustraire sa „ tres noble & tres haute Seigneurie, peche tant „ griefvement, & commet si horrible crime, com„ me de leze Majesté au premier degré: & par „ consequent il est digne de double mort, c'est „ à sçavoir de premiere & de seconde; & en ce „ cas, il est licite à un chacun subjet, sans quelcon„ que Mandement, ou Commandement, selon les „ Loix, moralle, naturelle & divine, d'occire, ou de „ faire occire iceluy traistre & desloyal tyran, & „ non pas seulement licite, mais honnorable & „ meritoire: mesmement quand il est de si grande „ puissance, que Justice ne peut bonnement estre „ faite par le Souverain.

Cette Assertion, quant à la seconde partie principalle qui dit que, *En ce cas il est licite*, &c. & prise en cette generalité, comme reigle ou maxime, comme pour justifier l'occision de la quelle on entend, est contre les Loix naturelle, morale & divine, & est erreur contre nostre Foy & saincte doctrine, & celuy qui l'affermeroit obstinement, seroit heretique, & comme heretique à condamner: & encore plus s'il affermoit que ce seroit vilainie, & diffame à un Duc ou Prince du sang royal, s'il étoit negligent de faire la ditte occision: & encore plus, s'il affirmoit, que par feintes alliances jurées & par guettes vilainement, comme de sa propre mort, un tel doit & peut estre occis. Et cecy, dit Maistre Jean Petit, en termes generaux, que c'est la plus propre mort de quoy tyran doit mourir, que estre vilainement occis par cautelles &c. Et puis qui dit pourquoy on doit garder foy à son ennemi, & non au tyran: mais il ne donne point solution, comme il reputast clair, que foy ne doit estre gardée à un Tyran.

La probation de cette reprobation apparoit manifestement en plusieurs cas & instances, qui sont contre la ditte generalle Assertion, mise pour maxime, au Majeur à venir à la Mineur, pour inferer appertement conclusion. Car premierement, un subjet peut machiner contre son Roy tellement, & si peut souvent & occultement, qu'on ne le pourroit de ce convaincre en Jugement, ou en public, & en tel cas, dit la Loy. *Est idem ad Judicium, de his quæ non sunt, & quæ non apparent.* Et pourtant tous Docteurs & autres, qui parlent qu'on peut ou doit occire tyrans, appliquent clairement de tyrans publics & nottoires, c'est à dire, qui sont reputés ou jugés tels, par l'authorite Souveraine, ou par eux es quels repose telle authorité: car autrement chacun pourroit dire d'un chacun, qu'il est tyran, ou machinant contre son Roy, & ainsi le tuer, de sa propre autorité &c.

Encore ne suffiroit pas ce que dit est, c'est à sçavoir qu'un tel fut notoirement tyran, & l'occire par authorité privée, s'il n'estoit clair & nottoire, & que on ne le peust nier, que la puissance Souveraine & Judiciale, ou publique authorité, n'y peut convenablement ores, ou après, mettre remede, tant en fust sommée, requise ou advisée: ou autrement s'ensuivroit ce que dit est, & grande confusion; car chacum subjet pourroit dire, ou feindre, que le Seigneur n'y pourroit mettre remede, quand il auroit fait le coup.

Encores faut il ajouter plusieurs conditions & circonstances en divers cas es quels la ditte Assertion generalle n'auroit point verité.

Quant au cas de la mort de la quelle on parle, & de ses circonstances bien advisées & pensées, comme en autre cas sans nombre, comme se ou souffroit une telle injure pour tels eschiver, ou pour bonne esperance de sa correction, ou pour eschiver sa damnation soudaine, quand autrement se pourroit faire, selon la Decretalle *Pro humani*, ou que ce fut hors de l'Eglise, & par non Clercs, & que ce fut sans parjurement & mal exemple de meurtrir les Nobles, & de susciter es populaires horrible sedition.

Or, est certain qu'on doit juger la fausseté & l'erreur de l'Assertion universelle, de la fausseté & de l'erreur, selon la qualité de la fausseté & de l'erreur des singulieres, qui sont encloses en elle: car, comme dit St. Denys, *Bonum est exomnibus concumstantiis, malum verò ex unius carentia.*

Et se aucun dit, que la ditte Assertion principalle se doit entendre selon l'intention de l'asserteur, qui entendoit que toutes bonnes circonstances y fussent adjoutées, comme en glosent les Docteurs.

Reponse. Premierement l'asserteur ne doit pas parler en telle & si pesante matiere, tendant à mort, obstinement & imparfaitement, pour estre glose en tant de glose.

Item, son intention appert & doit estre entenduë par la conclusion à la quelle il tendoit parvenir: quia *Intelligentia dictorum ex causis assumenda est dicendi.* Laquelle probation n'est en quelconque apparence à son propre.... s'il eut ajousté toutes les circonstances devant dittes, & semblables, des quelles il ne fait mention en toute sa Proposition, ou par ignorance intollerable, ou par feinte cautelle à decevoir les escoutans.

Les autres parties principalles qui disent que encores plus &c. sont manifestement heretiques en telle generalité.

Attendatur circa tertiam Propositionem quarti Articuli, quæ appellatur veritas, & est prima Assertio circa quam modò deliberandum est, quòd cùm bonum sit ex omnibus circumstantiis, opportet attendere circumstantias, pro justificatione hujus Propositionis necessarias, & sui correlarii, quiâ cùm sit universalis, ex suis singularibus judicanda.

I.

Prima circumstantia requiritur quòd talis sit notoriè tyrannus, notorietate Juris, vel Facti; alioquin quilibet fingere posset de quolibet quòd est tyrannus. Et notetur, quid est notorium Juris; quod scilicet quis confitetur in Judicio, vel profertur Sententia contra eum: & quid notorium Facti, quod scilicet nulla posset excusatione negari; quia semper sic evenit ex talibus argumentis. Verum non est procedendum ad certam mortem ex incertis vel levibus conjecturis vel suspitionibus, sicut in Evangelio notavit Nicodemus.

II.

Item, requiritur quid sit notorium, talem non posse comprimi per Superiorem suum, notorietate Juris, vel Facti, ut priùs: alioquin quilibet posset fingere, ut priùs, & periret omnis politia & dominationis authoritas, & in Regno, & in civitate, & in domo, & generaliter in omni societate nemo sibi dicit Jus.

III.

Item, requiritur quòd non sit probabile talem posse occidi per alium, æquè benè: alioquin mille & mille deberent concurrere ad occisionem unius tyranni, sine Lege & ordine, ex quo ponit Propositio cum suis correlariis quòd à quolibet debet occidi.

IV. Item,

IV.

Item, requiritur quòd non sit probabile quòd expediat tolerare talem tyrannum, ne deterior exitus proveniat: alioquin periret consilium Christi, de non eradicandis zizaniis.

V.

Item, requiritur quòd non sit probabile talem tyrannum esse breviter corrigibilem, quòdve possit aliter comprimi cum facultate majori: alioquin non A daretur locus correctioni, & timori Domini.

VI.

Item, requiritur quòd non sit occisio tyranni insidiosè & subitò, cum detrimento animæ suæ, ubi potest aliter fieri, prout requirit utilitas Reipublicæ: quoniam in hoc fundatur Decretalis *Pro humani. De assassinis.*

VII.

Item, requiritur quòd ad occisionem talis tyranni non assumantur media de se mala, ut sunt fictæ confœderationes, imò execrationes, & falsa instrumenta, & mendacia: quoniam *Non facienda mala, ut veniant bona*, secundùm Apostolum, Rom. III. 8. Et quia *Simulata æquitas, non est æquitas; sed duplex iniquitas*, quia & iniquitas est, & simulatio. Per hoc est illud: B Quod justum est, justè exequi.

VIII.

Item, requiritur conformiter ad prædictam circumstantiam quòd bono animo fiat, non ex vindicta vel rancore, sed monitu Legis divinæ & civilis, & pro rei communis utilitate, cum omnibus aliis circumstantiis moralibus, quin, vel ubi, &c. Ratio est sicut ad præcedentem. Unde non debet occidi per Sacerdotem, in loco Sacro, &c.

Sed quare non oppositæ sunt conditiones præmissæ ad illas veritates, imò falsitates manifestas? Respondetur quòd subsumptio in Minore, habuisset instantias pro qualibet instantia requisita in morte Domini Aurelianensis, &c. Imò etiamsi prædictæ conditiones omnes concurrerent, quòd si aliquis esset C notoriè tyrannus & incorrigibilis per Superiorem, & intolerabilis.

Sanctus Thomas, in suo Libro, *De regimine Principum*, & Magister Nicolaus Oresme, in translatione sua, circa principium quinti Articuli, dicunt & deducunt, ex intentione, quòd talis tyrannus magis est Judicio Dei reservandus, quàm per privatam authoritatem, vel seditionem occidendus: videantur eorum rationes. Constat autem quòd ex una parte, magis concedendum est Catholicis Doctoribus, quàm Philosophis infidelibus, si forsitan aliter senserint in factis, vel in scriptis.

Ista clausula extracta est ab uno Tractatu, De regimina Principum, *qui intitulatur, de Sancto Thoma.*

Quia ergo unius regimen præeligendum est, quod D est optimum; & contingit ipsum in tyrannidem converti, quod est pessimum, ut ex dictis patet: diligenti studio laborandum est, ut sic multitudini provideatur de Rege, ut non incidat in tyrannum.

Primum autem necessarium, ut talis conditionis homo ab illis ad quos hoc spectat officium, promoveatur in Regem, quòd non sit probabile in tyrannidem declinare. Verùm Samuel Dei providentiam erga institutionem commendans ait: *Quæsivit ergò Dominus virum secundùm cor suum, & præcepit ei Dominus, ut esset dux super populum suum.* I. Reg. XIII. 14.

Demùm sic disponenda est Regis gubernatio, ut Rege jam instituto, tyrannidis subtrahatur occasio; vel etiam sic temperetur ejus potestas, ut in tyrannidem de facili declinare non possit. Quæ quidem quomodò fiant, in sequentibus considerandum erit: deindè verò curandum est, si Rex in tyrannidem diverteret, qualiter posset occurri: & quid, si non fuerit excessus tyrannidis, utilius est remissam tyrannidem tolerare ad tempus, quàm contra tyrannum agendo, multis se multiplicare periculis, quæ sunt graviora ipsa tyrannide.

Potest enim contingere, ut qui contra tyrannum agunt, prævalere non possint; & sic provocatus tyrannus, magis desævit. Quòd si quis prævalere posset adversùs tyrannum; ex hoc proveniunt multoties gravissimæ dissentiones in populo, sive dùm in tyrannum insurgitur, sive post dejectionem tyranni, dùm erga ordinationem Regis multitudo separatur in partes.

Contingit etiam interdùm, ut dùm alicujus auxilio multitudo expellit tyrannum, ille, potestate accepta, tyrannidem arripit: & timens pati ab alio quod ipse in alium fecit, graviori servitute subditos opprimit. Sic enim in tyrannide solet contingere, ut posterior, gravior fiat quàm præcedens, dùm præcedentia gravamina non desunt, & etiam ipse in sui cordis malitia nova excogitat.

Verùm si Ragusis quondam Dionysii mortem omnibus desiderantibus, anus quædam ut incolumis, & superstes esset continuè orabat: quod ut tyrannus cognovit, cur hoc faceret, interrogavit. Tum illa puella inquit: Cum gravem tyrannum haberemus, mortem ejus cupiebam: quo interfecto aliquantulùm durior successit, ejus quoque futuram dominationem existimabam magnam, tertium te importuniorem habere nos reperimus Rectorem. Itaque si tu fueris assumptus, deterior in locum tuum succedet.

Et si sit intolerabilis excessus tyrannidis, quibusdam vel visum fuit, ut ad fortium virorum pertineat virtutem tyrannum interimere, seque pro liberatione multitudinis exponere periculis mortis. Cujus rei exemplum etiam in Veteri Testamento habetur. Aod quidam Eglon Regem Moab, qui gravi servitute populum Dei premebat, sicâ fixâ in ejus corpore interemit, & factus est populi Judex.

Sed hoc Apostolicæ Doctrinæ non congruit, docet enim nos Petrus, *Non solùm bonis & modestis, sed etiam discolis Dominis*, reverenter subditos esse. *Hæc est enim gratia, si propter conscientiam Dei quis sustineat, tristitias patiens injustè*, I. Pet. II. 18.

Verùm cùm multi Romanorum Imperatorum Fidem Christi persequentur tyrannide, magis quòd multitudo tàm Nobilium, quàm populi esset ad Fidem Christi conversa, non resistendo, sed mortem patiendo toleraverunt tyrannum; & armati sustinentes pro Christo, laudabantur, ut in sacra Hebræorum Legione manifestè apparet, magis quòd Aroth judicandus est hostem interemisse, quàm populi rectorem, licèt tyrannum.

Etiam in Veteri Testamento leguntur occisi fuisse hi qui occiderunt Joab Regem Juda, quamvis à cultu Dei recedentem, eorum filiis reservatis, secundùm Legis Præceptum.

Esset autem hoc multitudini periculosum, & ejus Rectoribus, si præviata præsumptione attentarent præsidentium mortem, etiam tyrannorum plurium, quòd hujusmodi periculis magis se exponunt mali quàm boni: malis enim solet esse grave Dominium, non minùs Regum, quàm tyrannorum; quia secundùm Sententias Salomonis, *Dissipat impios Rex Sapiens*, Prov. XX. 16.

Magis ergo ex hujusmodi præsumptione imminet periculum multitudini, de amissione boni Regis, quàm remedium de substractione tyranni.

Videtur autem contra tyrannorum sævitiam, non privata præsumptione aliquorum, sed authoritate publica prudentium *.

* *Fortè* procedendum.

Primò

Primò quidem, si ad Jus alicujus multitudinis pertineat sibi providere de Rege, non injustè ab eadem Rex institutus, potest destitui, vel refrenari Potestas ejus, si Potestate Regis tyrannicè abutur: nec putanda est talis multitudo infideliter agere, tyrannum destituens, etiamsi ei se in perpetuum subjecerit, quia hoc ipse nunc in multitudinis regimine se non fideliter gerens, ut exigit Regis Officium, meretur quòd ei fides à subditis non servetur: sicut Romani Tarquinium superbum, quem in Regem susceperant, propter ejus, & filiorum tyrannidem ejecerunt, majori, scilicet Consulari instituta Potestate.

A Sic & Domitianus, qui modestissimis Imperatoribus, Vespasiano Patri, & Tito Fratri ejus successerat, dùm tyrannidem exercebat, à Senatu Romano interemptus est, omnibus quæ rectè aut perversè fecerat, per Senatusconsultum justò & salubriter in unum evocatis.

Quo factum est, ut beatus Joannes Evangelista dilectus Dei Discipulus, qui per ipsum Domitianum in Patmos Insulam fuerat exilio relegatus, ad Ephesum per Senatusconsultum remitteretur.

Si verò ad Jus alicujus Superioris pertineat multitudini providere de Rege, expectandum est ab eo remedium contra tyranni nequitiam.

Sic Archelaus qui in Judæa pro Herode Patre suo regnare jam cæperat, paternam malitiam jam imitante, & Judæis contra eum querimoniam ad Cæsarem Augustum differentibus; primò quidem sibi Potestas dissimulata est, ablato sibi Regis nomine, & medietate Regni sui inter duos fratres ejus divisa. B Demùm ut sic à tyrannide compesceretur, à Tiberio Cæsare relegatus est in exilium, apud Lugdunum Galliæ civitatem.

Quòd si omninò contra tyrannum auxilium humanum haberi non possit; recurrendum est ad Regem omnium Dominorum, qui est *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione*, Psal. IX. 10. ejus enim posse subest, ut cor tyranni convertat in mansuetudinem, secundùm Sententiam Salomonis: *Cor Regis in manu Dei, quocumque voluerit inclinabit illud*, Prov. XXI. 1.

Ipse enim Regis Assueri crudelitatem, quâ Judæis mortem parabat, in mansuetudinem vertit. Ipse qui Nabuchodonosor Regem convertit, sicque factus est divinæ potentiæ præco, *Nunc ergo*, inquit, *ego Nabuchodonosor, laudo, magnifico & glorifico Regem cæli, quia opera ejus vera, & viæ ejus Judicia, & gradientes in superbia potest humiliare*, Dan. IV. 34. C

Tyrannos verò quos reputat conversione indignos, potest auferre de medio, vel ad infimum statum reducere, secundùm illud Sapientis, *Sedes Ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.* Eccli. X. 17.

Ipse enim qui videns afflictionem populi sui in Ægypto, & audiens eorum clamorem, Pharaonis tyrannidem dejecit cum exercitu ejus in mare.

Ipse est qui memoratum Nabuchodonosorem priùs superbientem eis, tum non solùm de Regni solio, sed etiam de hominum consortio in similitudinem bestiæ commutavit; nec est abreviata manus ejus, ut populum à tyrannis liberare non possit: promittit enim populo suo per Isaïam requiem se daturum à labore, concussione, & servitute dura quæ D ante sævierat. *Isaiæ* XIV. 3. & per Ezechielem dixit: *Liberabo gregem meum de ore Pastorum*, Ezech. XXXIV. ℣. 10. qui pascunt se ipsos. Sed ut hoc beneficium populus à Deo consequi mereatur, debet à peccatis cessare, quia in ultionem peccati, divina permissione, accipiunt principatum Imperii, dicente Domino per Oseam, *Dabo tibi Regem in furore meo*, Ozee. XIII. 11. Et in Job dicitur, quòd *Regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi*: Job. XXXIV. 30. Tollenda est ergò culpa, ut cesset tyrannorum plaga.

Sequitur tenor alterius cujusdam cedulæ.

ADvertendum est quòd in dictis Sancti Thomæ allegatis ex illa quæstione: *Utrùm licitum est obedire tyrannis.* Respondebo ad Tullium laudantem mortem Cæsaris.

Primò, non ponitur in dictis, quòd qui occidit tyrannum sine Mandato laudabatur: imò potiùs notat oppositionem in eadem quæstione, & alibi pluries: ubi determinat ex intentione, quòd non licet occidere aliquem quemcumque maleficum, propria authoritate, hoc est sine Mandato; vel publica administratione, aut inspiratione divina, quæ Mandati vicem habet.

Item, Sanctus Thomas ibi loquitur de tyranno notorio, qui violenter invadit Dominium contra voluntatem & ordinationem Communitatis liberè volentis habere Regem unicum super se, sicut erant Romani.

Item, loquitur de illis qui interfecerunt, authoritate Senatus, in quibus residebat judiciaria Potestas, vice populi.

Item, copulativè; quoniam scilicet talis est notoriè tyrannus: & quando notorium est quòd non est recursus ad alium superiorem. Et in Propositione *Petit* tertia, omnia ista deficiunt, quia ponit quòd *Sine Mandato potest occisio fieri* &c. & addit quòd maximè hoc est, quoniam non est recursus ad Superiorem, &c. & ita requiritur verificatio primæ partis, sicut habent exempla Domini Juristæ.

Item, nihil loquitur de notorietate quæ tamen multipliciter requiritur tàm in judicando aliquem tyrannum, quàm in judicando quòd non possit esse recursus ad alium Superiorem, qui possit aut debeat facere Judicium: & ita de multis, quæ debent esse certissima, priusquam quantumcumque sceleratus, &c.

Ampliùs, Sanctus Thomas non dicit quòd fides non sit servanda tyranno, aut quòd per insidias, in quibus est vel mendacium, vel fractio juramenti, liceat quemquam occidere: imò determinat oppositum; loquens etiam de justo bello, secunda Quæstione, ubi loquitur de insidiis.

Item, non ponit quòd propria mors tyrannorum debeat esse vilis, subita, vel improvisa, sciebat enim hoc esse contra Christianam pietatem, sicut Concilium Lugdunense fundat illam Decretalem: *Pro humani.*

Advertendum ulteriùs, quòd omnia quæ possunt allegari ex dictis Doctorum, vel Philosophorum, vel Legum, vel exemplorum, vel in casu epikeiæ, aut in casu defensionis, licitè possunt secundùm prædicta dissolvi: intelliguntur enim omnia quæ debitæ circumstantiæ posita sunt requisitæ ad licitam occisionem, scilicet quòd fiant quomodò licet, ubi, per quem, & quomodò: & ita de reliquis. Principalis autem circumstantia est, quòd non fiat ab illo qui caret administratione publica, præsertim invasivè: quia si defensivè tantummodò facit, non tàm dicendus est occidere, quàm se defendre; alioquin peccaret, secundùm Augustinum, & Sanctos Patres, qui privatus spontè occideret, quia sine authoritate propria hoc faceret: qualiter agere prohibet Lex divina, naturalis ex humana, tanquàm principium primum in moralibus, cujus Officium esset omnis Justitiæ & societatis humanæ funditùs subversivum.

Sequitur dictum Sancti Thomæ in Forma.

SAnctus Thomas, in materia de obedientia quæ debetur eis qui potentiam Prælationis à Deo habent; in secundo Articulo illius materiæ, in respon-

responsione ad quintum & ultimum argumentum, dicit quòd *Tullius loquitur in Lib.* de Off. *&c In casu in quo Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & quoniam non est recursus ad Superiorem per quem Judicium de invasore possit fieri, qui enim ad deliberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur & præmiumaccipit.*

„ Un expositeur, nommé Pierre d'Auvergne, dit „ que les vertueux & bons, ne font pas seditions, „ pour deux raisons. Une est, car souvent advient A „ que le bien commun est escherené, ou blessé pour „ telle dissention, & un bon homme âime plus le „ bien commun, que le sien propre. La seconde „ raison est : car à ce que aucun doive mouvoir „ sedition, il convient qu'il ait juste cause, & qu'il „ ait puissance : car il n'advient pas souvent que „ gens vertueux & tres bons, ayent grande puissance; & pour ce ils ne font pas sedition : mais si ces „ choses etoient ensemble, c'est à sçavoir qu'un „ homme eut juste cause, & puissance de venir à „ son intention, & sans dommage du bien commun, il pourroit raisonnablement mouvoir sedi- „ tion, & se il ne le faisoit, il pecheroit.

„ C'est ce que dit Maistre Pierre d'Auvergne. „ Mais sauf sagrace; quant à present, il me semble „ autrement, & dis premierement, que se iceluy „ qui meut sedition tend à mauvaise fin, si comme „ au propre, ou honneur * de soy, ou d'autre, ou à „ vengeance, & non pas principalement au bien „ public, & est certain que telle sedition est tres B „ mauvaise, & presque toutes sont-elles; si com- „ me il appert par les exemples mis apres en ce „ present Livre.

Item, „ S'il tend à bonne fin si comme à re- „ former la police & il n'est seur d'obtenir, & il „ ne doit pas mouvoir sedition; car il met le peu- „ ple en peril d'etre plus opprimé que pardevant, „ & plus suppedité, & d'estre mis en plus grande „ servitude.

Item, „ S'il tend à bonne fin, & il est seur „ d'obtenir, encore fait il mal de mouvoir sedi- „ tion, se certain est, ou vray, que en la sedition se- „ ra fait aucun grand mal, si comme seroit larre- „ cin ou homicide. Or est ainsi que sedition ne „ peut communement estre mise en effet sans grands „ maux, & se peut l'en notter en l'Evangile, ou „ il est dit que Barrabas avoit fait homicide en une „ sedition : & au temps de Claudius Cæsar, trente C „ mille Juifs furent occis en une sedition qui fut „ entre eux. Et à ce sont autres exemples innom- „ brables, & toutes telles seditions sont sans autorité ordinaire, sans ordre de justice, & sans pro- „ cés de droit, & ne sont commandées, ne approu- „ vées par Loix, mais sont reprouvées & deffen- „ duës certainement, sur peines capitalles, si com- „ me il appert es Loix Romaines, *ad Legem Juliam, De Republica*, & en une autre reigle qui se „ commence, *De seditiosis*, & est selon que l'on re- „ cite des Commandemens de Pithagore, qui disoit „ que en toutes manieres sont à fuir & à éviter & „ separer, c'est à sçavoir du corps langueur, de „ l'ame ignorance, & de la cité sedition; *Fugienda sunt omnibus modis, & igne & ferro abstinenda, toto* D „ *que artificio separanda langor à corpore, imperitia* „ *ab anima, à civitate seditio.*

Item, „ Toute fois que la sainte Ecriture fait „ mention de sedition, elle est nommée comme „ mal, Sainct Paul la nombre entre autres tres „ grands maux, 3. *Ad Corinthios. Duodecimo.* Et „ de telle chose, dit le Prophete, que il vit en la „ cité iniquité & contradiction, *Vidi iniquitatem & contradictionem in civitate*, Ps. LIV. 16. Et donc nul „ ne doit faire ne mouvoir sedition, pour quelconque „ bien qui en peut ensuivre; car selon ce que dit „ Sainct Paul : *La damnation de ceux est juste, qui dient : Faisons mal, afin que bien vienne.* Rom. III. 8. & „ ce est verité, selon Philosophie morale.

Item, „ Encore appert ce propos par autre „ voye : car se sedition doit estre faite, ce seroit „ mesmement contre les Princes qui oppriment in- „ justement le peuple, mais la doctrine de Saint „ Paul est au contraire; car il dit que *Il n'est potestas, qui ne soit de Dieu.* Rom. XIII. 1. Et la glose des „ Saints Docteurs, que cette verité meme de la poste „ des mauvais Princes, comme fut Pilate, & comme „ ceux dont la divine parole allegue cette glose, „ & meme que leur poste est de Dieu : mais leur „ mauvaise volonté est & vient de l'homme, & „ selon ce est à entendre ce que dit Dieu par Osée „ le Prophete. *Regnaverunt & non ex me, Principes exercituum, & non cognovi*, Ozee VIII. 4. Et ils „ ont regné, & non pas de moy, c'est à dire „ qu'ils n'ont pas fait selon le bon plaisir de luy, „ ne il n'a pas connuës leurs alliures par approba- „ tion.

„ Après que Sainct Pau à dit qu'il *n'est poste*, „ fors que Dieu; il dit que *qui resiste à la poste*, il „ *resiste à l'Ordonnance de Dieu.* Et selon la glose, „ c'est entendre de la poste bonne, & de la poste „ mal des Princes aux quels l'on doit obeïr, se ils „ ne commandent peché. Et donc appert que nul „ homme ne doit mouvoir contre eux sedition.

„ Mais pour plus declarer la matiere, je argue „ au contraire; premierement, car selon Aristote en „ ses Ethiques, le bien commun est aussi comme „ une chose divine, & dont chacun doit tendre „ à le amender & le purger de mal, & ce peut est- „ re par sedition contre les mauvais Princes, ou con- „ tre les mauvais conseillers d'iceux.

Item, „ Les tyrans tiennent contre nature, par „ force & par violence en servitude leurs subjets, qui „ sont naturellement francs, & dont il loist aux „ subjets eux delivrer & mettre hors de telle peine „ par force & par rebellion, car si comme dient les „ Droits : *Vim vi repellere licet.* Il est loist de re- „ boutter force par force.

Item, „ Aristote dit, que les bons feroient tres „ justement sedition, & donc que sedition est cho- „ se qui se peut justement faire.

Je responds au premier, & dis, combien que re- „ former la police soit tres grand bien; toutefois „ ce n'est pas à faire, fors par bon moyen, & au- „ tres manieres sont de corriger Princes, que par se- „ dition : car selon Aristote, au vingt trois & vingt „ quatriéme chapitre du tiers, Toute la multitude „ ensemble a poste ordinaire de corriger les Prin- „ ces, & quand tous ensemble ont leurs deputez „ à ce sont telles corrections d'une volonté, ce „ n'est pas sedition, & se ils ne resistent à la poste, „ car ils ont poste souveraine.

„ Et ainsi firent les Romains à Neron l'Em- „ pereur, & ceux de Jerusalem de la Reine Athalie, & à ce sont deux exemples deux tyrans au „ septieme chapitre, & apres plusieurs autres, & „ mémément quand les oppressions & tyrannies sont „ tres excessives, se peut faire justement, la multitu- „ de se elle n'est bestiale & servile : si comme il „ fut dit au deuxieme chapitre du tiers, & par sa „ misere & pour son peché, elle n'est digne de pou- „ voir, sçavoir vouloir ce faire.

„ Au second, je responds, comme dit est, que „ toute la multitude peut bien rebeller à cette vo- „ lonté, si elle est grevée outrageusement, & sans ses „ demerites : mais se elle est indigne & miserable, „ combien que en elle soient aucuns bons & justes; „ toutefois il ne loist à nul de mouvoir sedition, ne di- „ vision, car il feroit contre l'Ordonnance de Dieu :

* Forté deshonneur.

„ *Qui propter peccata populi regnare facit hipocritam.* „ Job. XXXIV. 30. l'Ecriture dit que il fait regner les „ mauvais pour les pechés du peuple. Et à ce que „ la Loy dit que il loist rebouter force par force, „ c'est à entendre entre ceux dont l'un n'est pas „ subjet, & l'autre Seigneur; car il ne loist pas „ au subjet contre son Seigneur, mais doit soutenir en patience, & s'en passer, si comme dit le „ Sage, *Innocens pertransiit & afflictus est damno*, „ Prov. XXIII. 3. Et de ce dit Amos le Prophete: *Ideò* „ *prudens in tempore illo tacebit quia tempus malum est.* „ Amos. v. 13. Pour ce le prudent en ce temps se taira, car le temps est mal. Et le Sage dit: *Dives injustè* „ *egit & fremet, pauper autem læsus tacebit.* Eccli. XIII. „ 14. Le riche fait injustice, & le pauvre souffre, & „ se taira.

„ Mais comme dit est, bonne Communité n'est „ par par droit subjecte au mauvais Prince qui en „ ce fait mal. Semblablement peut estre que le Prince est puni par sedition laquelle est male, si comme dit Jule Cæsar. Et David par la sedition que „ fit Absolon son fils. Et est possible d'une chose, „ que un la fasse injustement, & que l'autre la „ souffre justement. Et aussi comme nostre Seigneur dit, *Qu'il est necessaire que esclandres viennent, & toutefois celui est maudit par qui esclandre vient.* Matth. XVIII. 7.

„ Semblablement, aucune fois de sedition „ vient grand bien & peut estre expedient. „ Car si, comme dit St. Augustin, Dieu fait venir „ le bien du mal. Et Boëtius dit que il addresse toutes choses à bien; *Ad bonum dirigens cuncta disponit.* Au tiers, je dis que Aristote ne dit pas absolument que les bons font sedition, mais il dit, „ feroient, c'est à sçavoir, si c'estoit chose à faire, „ & dit après, que ils ne le font pas: & pour ce appert que ce n'est pas bien, car autrement ils pecheroient, se ils ne le faisoient, mesmement pour „ la reformation & salvation du bien public; car si „ comme dit St. Jacques: Qui sçait bien faire, & il „ ne le fait pas; il peche. *Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.* Jacob. IV. 17. Or appert „ donc par raison, & par Aristote, & par la sainte „ Ecriture, que sedition n'est pas loisible, & pour „ quelles causes: & apperra encore, par ce qui sera „ après, en le onzieme chapitre. Et c'est ce qui me „ semble à present, sauf meilleure opinion, & avec „ toute bonne correction.

Circa primam correctionem, notentur ista, ubi loquitur de interfectione tyranni.

Augustinus, primo de Civitate Dei: *His exceptis, quos vel Lex justa, vel generaliter, vel ipse fons justitiæ Dominus specialiter occidi jubet, quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit.*

Circa idem.

Glossa, Exodi, 11. *Cùm minister Judicis occidit eum quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si id spontè faciat, homicida est, etiam si eum occidat quem scit à Judice occidi debuisse.*

Circa idem.

In Decretis. Gregorius. 23. Quæstione 6. *Prohibetur illo Præcepto*, Non occides, *quemquam sua autoritate, in necem alicujus armari.*

Circa idem.

Alexander de Halis, tertio Libro, in illa quæstione, *Utrùm maleficus prohibeatur occidi?* hîc dicit: *Aut maleficus occiditur ab illo qui habet ad hoc potestatem, ut à Principe sæculari, & secundùm hoc non prohibetur occisio malefici: aut interficitur ab illo qui non habet potestatem, & secundùm hoc prohibetur occisio malefici.*

Circa idem.

Augustinus, secundo Libro contra Manichæos. *Ille*, inquit Augustinus, *gladium accipit, qui in illa superiori ac legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.*

Circa idem.

In Decretis. 23. quæstione octava: *Omnis præter illum, vel ejus autoritatem, qui legitima potestate utitur, qui, ut ait Apostolus, non sine causa gladium porat, cui omnis anima subdita esse debet* Ad Romanos. VIII. *Omnis inquam, qui præter ejus autoritatem gladium accepit, gladio peribit.*

Circa idem.

A De Halis. Tertio Libro, in quæstione; *Utrùm illi qui non habent potestatem universaliter, prohibeantur maleficum occidere?* In solutione secundæ rationis sic ait: *Non sequitur*, inquit, *multis de causis. Iste interficiendus est, secundùm Legem, ergo qui interficit, facit secundùm Legem. Ad interficiendum secundùm Legem non sufficit reatus solùm quo dignus sit interfici. Ad interficiendum verò, secundùm Legem, requiruntur plura: justa causa, justus ordo, justus animus. Justa causa, ut si reus meruerit interfici. Justus ordo, ut occidens habeat potestatem; & convictus sit de crimine. Augustinus.* VII. Mathæi. *Officia vindictæ possunt impleri, quomodò Judex, quomodò Lex. Justus animus, ut fiat solo amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.*

Circa idem.

Item, de Halis, in solutione tertiæ rationis ejusdem Quæstionis, quæ priùs, sic ait, secundùm Augustinum, secundo Libro, contra Faustum. B *Ille utitur gladio, qui nulla superiore ac legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.*

Circa idem.

Sanctus Thomas. 2. 2. Quæstione 52. Articulo tertio: quærens, *Utrùm liceat personæ privatæ hominem peccatorem occidere?* determinat in responsione: *Quo ad illum pertinet occidere, cui committitur cura communitatis conservandæ, sicut ad Medicum pertinet præscindere membrum putridum, quando scilicet ei commissa fuerit cura salutis totius corporis. Cura autem communis boni*, ait ibidem Sanctus Thomas, *commissa est Principibus habentibus publicam authoritatem: & ideò eis solis licet malefactores occidere, non autem privatis personis.* Hæc Sanctus Thomas, in propriis verbis. Idem, in solutione, & eodem Articulo tertiæ rationis: quoniam arguebatur, quòd *Privata persona operatur illud quod est utile bono communi; sed occisio malefactorum utilis est bono communi: ergò laudabile quòd* C *privatæ personæ occidant malefactores.* Respondet Sanctus Thomas quòd *Facere aliquid ad utilitatem communem quod nulli nocet, hoc est licitum cuilibet personæ privatæ: si autem sit cum nocumento alicujus, hoc non debet fieri, nisi secundùm judicium ejus ad quem pertinet existimare quid sit subtrahendum partibus, pro salute corporis.*

Circa idem.

Item, Frater Augustinus de Ancona: in Summa, quam fecit, *De potestate Ecclesiastica*, quærit, *An Papa possit dispensare quòd aliquis alium occidat, sine transgressione Præcepti divini?* & respondet quòd *Solùm quatuor casus excipiuntur, in quibus hoc licet: in aliis autem non licet. Primus exceptus casus, in bello justo. Secundus, in eo qui habet Officium Judicis, & publicæ potestatis. Tertius, si ex divino Præcepto expresso. Ultimus,* D *si ex divina inspiratione interiori, ex privato consilio Dei.*

Circa idem.

Hæc eadem quæ Sanctus Thomas in sententia ponit, Petrus de Tharentezia in scripto, *Super Sententias.*

Circa idem.

Saliberiensis, in suo *Policration*, Libro tertio, capite decimo sexto. *Accipe*, inquit, *gladium, intelligitur qui eum propria authoritate usurpat, & non qui uten-*

utendum accipit ad non potestatem utique, quia à Deo potestatem accipit, Legibus servit, & Justitiæ & Juris famulus est: qui verò eam usurpat, & Jura deprimit, & voluntati suæ Leges submittit. In eum ergò meritò armantur qui Leges exarmat, & publica potestate sævit in eum qui evacuare nititur publicam manum. Et cum multa sint crima Majestatis, nullum gravius est eo quòd adversùs eum corpus justitiæ exercetur tyrannus, ergo non modò publicum crimen, sed si fieri posset post-quam publicum est.

Item, Salberiensis, Libro octavo, capite decimo nono, loquitur de interfectione plurium tyrannorum, circa finem, sic dicit: *Hoc cavendum esse docent historiæ, ne quis illius moliatur interitum, cui fidei, aut sacramenti religione tenetur astrictus. Nam & Sedechias, ob neglectam fidei religionem, legitur captivatus: & quòd in alio Regum, unde non memini, eruti sunt oculi ejus, quia Deum, cui juratur cum ex causa justa cavetur lapso in perfidiam, non proposuit ante conspectum suum. Sed nec veneni licet ab infidelibus aliquando usurpatam, nullo unquam Jure indultam lego Sententiam: non quòd tyrannos de medio tollendos esse non credam; sed sine religionis & honestatis dispendio. Nam & David Regum quos legimus optimus, & qui, excepto sermone Uriæ Ethæi, in omnibus inculpatus incessit, licèt tyrannum gravissimum sustineret, & eum perdendi sæpe nactus fuerit occasionem; ei tamen parcere maluit, confisus de misericordia Dei, qui eum sine peccato poterat liberare. Decrevit ergo expectare patienter, ut ille visitaretur à Domino, reddita charitate, aut in prælio caderet, aut aliter, justo Dei Judicio, moreretur. Siquidem vel ex eo potest insigniri patientia ejus, quòd cùm oram clamidis præscidisset in spelunca, & alibi, de nocte, castra ingressus, custodis negligentiam increpasset, ipsum Regem coegit profiteri quòd David causam justiorem agebat. Et hic modus delendi tyrannos utilissimus & tutissimus est. Si qui premuntur, ad patrocinium clementiæ Dei humiliter confugiant; & puras manus levantes ad Dominum, devotis precibus flagellum quo affliguntur avertant: peccata etenim delinquentium, vires sunt tyrannorum. Unde Achior, dux omnium filiorum Ammon, saluberrimum dedit Olopherni consilium. Perquire, inquit, nunc Domine mi, si est aliqua iniquitas in conspectu Dei eorum, & ascendamus ad eos, quoniam tradens tradet eos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiæ tuæ. Si autem non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere; quoniam Deus eorum defendet eos, erimusque in opprobrium universæ terræ.* Judith. v. 24. 25.

Ad idem.

In Decretis. 23. Quæstione octava: & excipitur à Libro Augustini, *De civitate Dei. Qui verò sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, perjurum, vel quemcumque criminosum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, vel homicida judicabitur & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.*

Augustinus contra Faustum.

„ Sic & Moysem famulum Dei fidelissimum in tota domo ejus ministrum Legis sanctæ, & Mandati sancti, justi, boni, cui & Apostolus testatur. Nam ejus hæc verba sunt quæ commemoravi: Ministrum etiam Sacramentorum, non jam præstantium salutem, sed adhuc promittentium Salvatorem: quod & confirmat ipse Salvator dicens. *Si crederetis Moysi, crederetis & mihi, de me enim ille scripsit* Joan. v. 46. Unde suo loco quantùm satis visum est, contra imprudentes Manichæorum calumnias disseruimus. Hunc ergo Moysem famulum Dei vivi, Dei veri, Dei summi, fabricatoris cœli & terræ, non de alieno, sed de nihilo, non premente necessitate, sed affluente bonitate, non per sui membri pœnam, sed per sui verbi potentiam; hunc inquam, Moysem, humilem in recusando tam magnum ministerium in suscipiendo, fidelem in servando, strenuum in exequendo, in regendo populo vigilantem, in corrigendo vehementem, in amando ardentem, in sustinendo patientem, qui pro eis quibus præfuit Deo se interposuit consulenti, opposuit irascenti.

„ Hunc itaque talem & tantum virum, absit à nobis, ut ex maledicto Fausti ore pensemus; sed ex ore planè veridici Dei, qui veraciter hominem quem fecerat noverat; qui quidem etiam peccata hominum, quæ ipse non facit, & in diffitentibus ut Judex agnoscit, & in confitentibus ut Pater ignoscit.

„ Ex ore omninò ejus Moysem servum ejus & amamus & admiramur, & quantùm possumus imitamur, cum simus longè illius meritis inferiores, etiam nullo Ægiptio vel occiso vel spoliato, nullo bello gesto, quorum ille aliud futuri indole defensoris, aliud imposito imperio Dei fecerit. Ut interim omittam quòd cùm percussit Ægiptium, quamquam illi Deus non præceperit; in persona tamen Prophetica ad hoc divinitùs fieri ei permissum est, ut futurum aliquod præsignaret, unde nunc non ago: sed omninò tanquam nihil significaverit facta illa discussio; consultaque illa æterna Lege, reperio non debuisse hominem ab illo qui nullam potestatem ordinatam gerebat, quamvis injuriosum & improbum occidi.

„ Verumtamen animæ virtutis capaces, ac fertiles, permittunt sæpè vitia, quibus homines ipsum judicent, cui virtuti sint potissimum accommodatæ, si fuerint Præceptis excultæ. Sicut enim & agricolæ, cùm terram viderint quamvis inutiles, tamen ingentes herbas progignere, frumentis aptam esse pronunciant: & ubi silicem aspexerint, licèt erudicandam sciant, validis vitibus habilem intelligunt; quemque montem oleastris sylvestrem aspexerint, oleis esse utilem, cultura accedente, non dubitant.

„ Sic ille animi motus, quo Moyses peregrinum fratrem à cive improbo injuriam perpetientem, non observato ordine potestatis, inultum esse non pertulit, non virtutum fructibus inutilis erat, sed adhuc incultus vitiosa quidem, sed magnæ fertilitatis signa fundebat: ipse denique per Angelum suum divinis Moysem vocibus evocavit in monte Sinaï, per quem liberaretur ex Ægypto populus Israël; eumque miraculo visionis in rubo flammante & non ardente, verbisque Dominicis, ad frugem obedientiæ præparavit.

„ Qui etiam Saulum Ecclesiam persequentem de cœlo vocavit, prostravit, erexit, implevit; tanquam percussit, amputavit, inseruit, fœcundavit: illa namque Pauli sævitia, cum secundùm æmulationem paternarum Traditionum persequebatur Ecclesiam, putans officium Deo se facere, tanquam silvestre erat vitium, sed magnæ fertilitatis indicium.

„ Hinc etiam erat illud Petri, cùm euaginato gladio, volens defendre Dominum, aurem persecutoris abscidit, quod factum satis minaciter cohibuit, dicens: Reconde gladium, qui enim gladio usus fuerit, gladio cadet. Ille autem utitur gladio, qui nulla superiore ac legitima potestate jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.

„ Non utique jusserat Dominus ut sævirent.

„ Quid ergo incongruum, si Petrus post hoc peccatum factus est Pastor Ecclesiæ; sicut Moyses, post percussum Ægyptium, factus est Rector illius Synagogæ: uterque enim non detestabili immanitate, sed emendabili animositate Justitæ regulam excessit; uterque omnio * improbitatis alienæ, sed ille fraterno, iste Dominico, licet adhuc tamen

* Locus corruptus; fortè odio.

„ men carnali amore peccavit. Resecandum hoc vitium, vel eradicandum.

„ Sed tamen tam magnum cor, tanquam terra frugibus, ita ferendis virtutibus excolendum. „ Hæc beatus Augustinus, Libro vigesimo secundo, capite vigesimo secundo, contra Faustum.

Sequuntur aliqua exempla ab Alexandro de Halis.

„ Utrùm hoc Præcepto, *Non occides*, prohibeatur occisio hominis malefici, quia indeterminatè dicitur: *Non occides*.

„ *Solutio*. Homo maleficus qui reus est, potest interfici, duplici ex causa, quia homo cum interficitur odio personæ, & hoc modo prohibetur cum dicitur: *Non occides*, supple *hominem*. Quod homo quia maleficus est, occiditur odio malitiæ & amore justitiæ, & tunc distinguendum est. Aut occiditur ab illo qui ad hoc habet potestatem ut à Principe sæculari, & secundum non prohibetur hîc, prohibetur enim occisio hominis inquantùm homo, & occisio malefici inordinata, & hoc est quod dicit Hieronymus, super Ezechielem. *Qui malos percutit in eo quòd mali sunt & habet causam interfectionis*, id est, potestatem ut occidat pessimos, *minister est Dei*. Hoc & Alexander de Halis, *tertia parte suæ Summæ*. 1. *quæstione*: Super dicto Præcepto, *Non occides* Art. 2.

„ An alii qui non habent potestatem, universaliter prohibeantur maleficum interficere?

„ *Solutio*. Non habens potestatem, aut interficit voluntate, aut authoritate, aut casu. Primo modo, simpliciter & indistinctè est illicitum: unde, nam sicut dicitur in Legenda beatæ Luciæ: *Omnis vita à Deo solo est, nec eam dari voluit per ministerium*.

„ Ut ergo auferre rem alterius sine ipsius authoritate & voluntate, semper est illicitum; sic & multò fortiùs occidere, quod est auferre vitam sine Dei voluntate & authoritate, cujus propriè vita est, & cujus solius est vivificare, semper erit illicitum. Unde Deuteron. XXXII. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam*. Ideòque quicumque non accepit potestatem, vel à divina authoritate, quæ est in Lege; vel ab ejus voluntate, scilicet, Dei intellectu, per internam inspirationem, si interficit, facit contra illud Præceptum, *Non occides*. Si autem non habens potestatem interficit, defendendo videlicet se, hoc erit dupliciter: vel omni prohibitione Ecclesiæ remota, & sola prohibitione dicti Præcepti: & tunc distinguendum; quia vel talis occisio est inevitabilis, vel evitabilis. Et si evitabilis, scilicet, quòd possit aliter evadere, sicut fugiendo, vel alio modo, homicida est talis sic interficiens, & peccat contra illud Mandatum: *Non occides*. Si verò sit inevitabilis quòd non possit evadere, nisi interficiatur, aut occidat: tunc homo ab homine licitè occidetur.

„ Quod si qui motus ira, vel libidine vindictæ, aut doloris timore, ut dicit Augustinus, in Quæstionibus super Mathæum, occidat; multùm distat utrùm ulciscendi cupiditate, vel injustè aliquid auferendi, sicut fit à latrone; vel convenienti ordine, sicut à Judice; vel evadendi, vel subveniendi necessitate.

„ Primo modo occidens homicida est. Secundo modo, non judicabitur aliquis homicida, quantùm ad culpam, quamvis judicetur, quantùm ad irregularitatem. Prohibitione verò Ecclesiæ, Nicolai videlicet Papæ, ut habet Distinct. 50. Capite: *De his Clericis quibus consuluisti, scilicet qui se defendendo paganum occiderant, dicentis si posteà possint per pœnitentiam ad pristinum statum redire, aut ad altiorem ascendere: scito nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere licentiam eis quemlibet hominem quolibet modo occidendi*. Nullo casu Clericis licet occidere. Ad idem est illud Martini Papæ, eadem Dist. *Si quis viduam. Similiter si homicidii, vel facto, aut consilio, vel Precepto, aut defensione, post Baptismum fuerit conscius, & per aliquam subreptionem ad Clericatum venerit; dejiciatur, & in fine vitæ suæ laïcam Communionem tantùm accipiat*.

A „ Item ex Concilio Ilerdensi, de Clericis qui in obsidione positi sunt. *Statutum est qui Altari ministrant, & Christi corpus tradunt, ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant: quòd si in hoc inciderint, purgati per Pœnitentiam, Officio, & Communioni reddantur*.

„ Si ergo materia erit pœnitentiæ, in occidendo fuit culpa, patet quòd Clericis nulla necessitate licet occidere; laïcis verò, cum prædicta conditione licet, cùm inevitabilis necessitas, & nulla libido vindictæ, sed sola intentio conservationis propriæ salutis, secundùm concessionem.

„ Si autem non habens potestatem interfecerit casu, hîc distinguitur, secundùm Decretalem, Libro quinto, titulo, *De Homicidio*, quia interficiens casu, aut dabat operam rei licitæ, vel illicitæ; si rei illicitæ, reputatur homicida, contra illum Præceptum: si verò licitæ; tunc distinguendum, secundùm Canonem: quia aut adhibuit diligentiam quam debuit, aut non: si sic, non reputatur homicida; si non, reputatur homicida. Unde dicit Canon. Dist. L. *Sæpe contingit dùm quis operi necessario insistens, arborem inciderit, ut aliquis subtùs ipsam veniens deprimatur: & idcircò si homicidium, negligentiâ incidentis arborem, factum est; ut homicida pœnitentiæ debet omninò submitti. Quòd si non, hæc eum Sententia non constringat*. Hoc dictus Alexander de Halis, præmissis Parte & Quæstione, Articulo decimo.

B

Circa Assertionem de Moyse, Glossa Ordinaria super Exod. capite secundo.

Augustinus: *Cumque prospexisset, &c. De hoc facto Moysi satis disputavimus in illo opere quod* de vita Patriarcharum, *adversùs Faustum scripsimus: utrùm indoles in eo laudabilis fuerit quâ hoc peccatum admiserit, sicut solet uber terræ * an vilia semina quædam herbarum quamvis inutilium feracitate laudari, an ipsum factum justificandum sit. Quod ideò non videtur, quia nullam adhuc potestatem legitimam gerebat, nec divinitùs acceptam, nec humana societate ordinatam; & tamen sicut Stephanus ait in Actibus Apostolorum, putabat intelligere fratres suos quòd per eum daret illis Deus salutem, ut per hoc testimonium videatur Moyses jam divinitùs admonitus, quod Scriptura eo loco tacet, hoc audere potuisse*.

C

Secunda Assertio, quæ loquitur de Michaële, clarissimè reprobatur in cedula transmissa, nec eget alia reprobatione, quinimò ex inspiratione ejus apparet ejus falsitas & error manifestus.

Quinta Assertio quæ est de Judith, quòd non peccavit mentiendo, sufficienter reprobatur in cedula transmissa, sed & nulli dubium est nullum mendacium licitum esse.

D Utrùm in bello liceat uti insidiis. Respondeo secundùm Thomam: in bello justo licet uti insidiis, occultando scilicet ab eis ea per quæ volumus eos impugnare, quia propositum nostrum eis non tenemur aperire; sed non licet eos sic decipere quòd dicatur eis falsum, vel non servetur promissum.

Utrùm licitum sit bellare diebus Festivis. De hoc vide Sententiam, Libro secundo, capite duodecimo, *De feriis*, quæstione septima, *à quibus operibus*.

Ultima Assertio de juramento, de se manifestè falsa videtur & erronea.

* Locus corruptus.

Circa

Circa tertiam Assertionem de Phinées, qui interfecit Ducem Zambri.

Notetur Glossa quæ est in Glossa Josephi, quæ continetur in cedula transmissa, quam etiam Glossam ponit Magister, in Historiis suis, sive in Historia Scholastica, in Libro Minorum.

Circa idem.

Glossa de Lyra, super capite vigesimo quinto Numerorum, super illo verbo: *Et ecce unus.* A *Iste fuit effrons & audax in peccato suo quàm alii; quia erat Princeps in Tribu Simeon*, ut habetur infra, & de illo dicunt Josephus & Ra. Sa. quòd *palam dicit Moysi coram Judice populi, quod licitè poterat ingredi in illam mulierem, & accipere in uxorem.*

Circa quartam Assertionem.

Gregorius in Moralibus, Libro vigesimo. *Moyses fuit Legatus Dei, fortis mediator Dei & populi amabilis, causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladiis allegavit.*

Circa idem.

De Lyra, Exod. secundo capite: *Moyses ex divina electione, ad liberationem Hebræorum habebat authoritatem vindicandi injurias eis factas, & hoc sciebat per revelationem divinam, & hoc est quod dicitur,* Actuum. VII. 25. *Existimabat enim cognoscere fra-* B *tres quòd per manum ipsius Deus daret salutem filiis Israël.*

Circa idem.

Quidam Glossator, super Scholasticam Historiam: *Moyses cum Judex esset, non debebat expectare vindictam facere, quia evidentia patrati sceleris non eget clamore accusatoris*, ut dicitur super I. Genesis quarto. *Sanguis ejus clamat ad me de terra.*

Circa idem.

Magister, in Historia Scolastica, super Actus Apostolorum, sic dicit: *Cùm esset Moyses quadraginta Annorum, visitavit fratres suos filios Israël in terra Jessan, ubi occidit Ægiptium rixantem cum Hebræo, putans fratres intelligere, sicut ipse intelligebat in Spiritu, quòd per manum ejus Dominus Israël filios de manu Ægiptiorum esset liberaturus.*

Circa idem.

De Lyra, super Actus Apostolorum, capite septimo sic ait: *Jam enim inspiraverat Dominus Moysi quòd liberaturus erat populum per ipsum de servitute* C *Ægipti, & sic jam erat constitutus à Deo tutor & defensor populi, propter quod non peccavit vindictam illam faciendo, & illa liberatio particularis fuit signum & figura liberationis generalis totius populi, facienda per manum Moysi.*

Circa idem.

Augustinus, super Exod. super illo: Egressus itaque die altera, respexit duos Hebræos rixantes, *& sicut ait Stephanus in Actibus Apostolorum*, putabat intelligere fratres, quod per eum daret salutem illis: *ut per hoc testimonium videatur Moyses jam divinitùs admonitus (quod Scriptura eo loco tacet) hoc audere potuisse.*

Circa idem.

Glossa Ordinaria, super illo Actuum septimo: *Quis te constituit Principem & Judicem super nos?* sic ait Glossa: *Ignarus Propheta quia Moyses Princeps & Judex datus est Israëli.* Item, Glossa Remigii: *Quis* D *te constituit?* &c. *Solus Deus, quia* non est potestas, nisi à Deo.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Manchon, Magister in Theologia, protestatur, ut ceteri. Et quantùm ad materiam in se, dicit quòd grandis est, nec versatur tantùm circa condemnationem ipsarum Assertionum, sed in alio; quia in condemnatione ipsorum, sequitur condemnatio partis. Nam fama est quòd Magister Joannes Parvi, ipsas dixit, & si venerit condemnandus sequitur, & quamcumque * ad hæreses cum eo. Et ubi non reperietur eas dixisse, adhuc remaneret ipse Parvi diffamatus, & diceretur: Propositiones Magistri Joannis Parvi, sunt condemnandæ. Et sic si daret opinionem suam pro nunc, timeret de pœna Juris, ubi reperietur ipsum Magistrum Joannem Parvi illa non dixisse: & ideò quia tangit hominem de proquinquo, & statum hominis, vellet dare * quaternum ipsius Magistri Joannis Parvi ad longum, quem ut dicit, non vidit.

Et dicit quòd non est de præsenti magna difficultas de veritate, aut falsitate ipsarum Propositionum: & in se dicit quòd aliud est dicere asseritur aliquid dispositivè; & aliud dicere quis arguendo dicit: & ideò petit dilationem sibi dari ad pleniùs deliberandum.

Quo dicto, iterum fuit lectum Instrumentum de prædictis Assertionibus per Vicarium Inquisitoris, & ut priùs, supposuit habere quaternum dicti Magistri Joannis Parvi, ac copiam Instrumenti lecti de Assertionibus; ut eis habitis, fideliter possit deliberare.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannis de Templis, Rector almæ Matris Universitatis Parisiensis, supplicat quòd habeatur excusatus in dicendis; & dicit quòd materia jam divulgata est: & insuper dicit quòd non est magna difficultas de veritate, aut falsitate istarum Assertionum. Verum est quòd habuit cedulam ad deliberandum in ista materia, & protestatur quòd non loquitur hîc nomine Universitatis. Protestatur etiam quòd non intendit diffamare quemquam, sed obediendo Mandatis, respondet affirmativè ad cedulam sibi missam, ad honorem Fidei, & dicit, ut sibi videtur in conscientia sua, quòd istæ Propositiones sunt rationabiliter reprobatæ, secundùm quod cedula continet; & consequenter dicit quòd sunt judicialiter condemnandæ, & baptisandæ, prout in cedula continetur. Et dicit quòd modus est verus & Catholicus, & propter hoc nullus Princeps debebit perturbari, & vidit Doctorem qui loquitur de illa materia, & est ista deliberatio sua in effectu.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillielmus de Veteri villa, Magister in Theologia, Ordinis Augustinensis, regratiatur, & protestatur, ut aliàs; loquendo cum correctione Judicum, assistentiumque, modo & forma quibus Protestationes factæ sunt, protestatur ut Dominus Nannetensis: protestatur etiam quòd per ea quæ dixit non intendit facere Assertionem aliquam temerariam, & quòd cautè est procedendum.

Quo ad processum, non facit in sævitiam Cleri & læsionem populi particulariter, & apparet sibi quòd non sine consilio Dei loquebatur Heri Magister Joannes Brevis-Coxæ, quia de præsenti, si fieri posset, desistendum esset: & allegavit opinionem aliàs dictam per Magistrum Petrum de Dierrio. Et narrat qualiter hæretici non sunt expellendi de Ecclesia, quoniam non possunt discerni sine magnis periculis, & cautè, ut sciatur quid verum, & quid falsum, & est cautè procedendum in damnationem aliquarum Propositionum in forma. Et dicit quòd prima Propositio hipothetica continet multas cathegoricas: & dicit quòd forma tertiæ veritatis dicti Magistri Joannis Parvi, continet quòd licet unicuique vassallo machinanti in mortem sui Principis, occidere tyrannum. Et dicit quòd istud Præceptum *Non occides*, est intelligendum non generaliter; quantùm ad omnia viventia; sed intelligendum est in homine. Et apparet sibi quòd in sex casibus excusantur homines à Præcepto.

Primò, in bello justo.

Secundò, in casu ubi quis non dat operam rei illicitæ.

Excusantur à transgressione illi qui, Deo authore, movent justa bella.

* Locus corruptus.

* Fortè dari.

Ex-

Excusantur illi qui familiari consilio Spiritus Sancti.

Excusantur illi qui publica anthoritate.

Primò, movet Rex bellum contra tyrannum: in casu illo licitum est cuilibet vassallo occidere tyrannum.

De Jussu Dei, etiam quis non peccaret.

De familiari consilio Spiritus Sancti, dicit quòd potest inspirare causam conservationis Reipublicæ: A
& isto casu licet vassallo occidere tyrannum, & allegat Vallerium, in tertio capite.

De quodam puero qui occidit tyrannum.

Item, de Catone, vidente capita interfectorum, interrogavit Magistrum suum: an liceret occidere tyrannum, qui respondit, *Abstineat qui possit.*

Et licèt non actu; tamen habitu unus quisque tenetur diligere Deum.

Sic posset prima Propositio exponi. Siclicet prima Propositio cathegorica est falsa; quia tyrannus non habet vassalum.

Et ideò, juxta illud quod petitum est, expedit visitare quaternum suum, ad securè procedendum.

Item, additur: *Quibuscumque viis, etiam per insidias & adulationes.* Non videtur quòd posset elici ex dictis Magistri Joannis Parvi, quia ipsemet allegavit Salsberiensem.

Item, de Judith: non peccavit, adulando Olo- B
pherni, & de Hien* qui mentiendo non peccavit; quia non est mentitus non peccavit. Habetur authoritas Hieronymi: utilem simulationem pro tempore esse assumendam.

De Jehu dat exemplum, & dicit quòd licet simulare, ad sui & suorum salutem: & ideò apparet sibi quòd Articulus iste non esset condemnandus, scilicet ultimus positus in cedula transmissa.

Quo ad Moysem, qui occidit Ægiptium, sine Mandato: quia Mandatum est duplex, tacitum & expressum. Si intelligitur de tacito, non quia habuit tacitum Mandatum, quia constitutus erat liberaturus populum, & dicit quòd loquitur ad colorandum dicta.

Ultra de Phinées, dicit quòd Assertio est falsa & erronea: sed Magister Joannes Parvi non fecit talem, sed sine Mandato. Et dicit quòd textus non dicit quòd habuit Mandatum, quia Deus dedit Mandatum Moysi ut occideret & suspenderet Principes C
qui delinquerent.

Et Moyses mandavit Judicibus Israël ut interficerent. Et dicitur in textu, *Zelo Dei succensus.*

Et ideò, visis omnibus, & traditis heri in scriptis, non benè potest securè dare modò deliberationem suam, ut dicit: sed per modum consilii dicit quòd bonum esset supercedere de ista materia, & securus esset laborare ad correctionem Dominorum, & ideò esset supercedendum, de præsenti. Et videtur sibi expediens quòd detur carta, ut Universitas videat si sit in forma: & ideò si Articuli traditi tangunt Joannem Parvi qui decessit, si viveret audiendus esset.

Quantùm ad primam propositionem, si fuerit pullulata, & publicata: & ideò esset recurrere ad Sedem Apostolicam. Quia si inveniatur quòd non fuerit in forma prædicta, non plus spectaret ad Dominum Episcopum, quàm ad unum alium: & ideò mittendum esset ad Curiam Romanam. Et, ut alibi, D
petit tempus deliberandi, & quoties vocatus fuerit comparebit.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Dierryo, Magister in Theologia, dicit hìc & deliberat, modo & forma quibus superiùs in præsenti processu deliberavit; & opinionem suam dixit, atque dedit, nihil ultra adijciendo.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus Paris, proponit quæstionem, utrùm aliquod malum divina Lege prohibitum, liceret alicui facere; & allegavit quòd non; posteà arguit in contrarium de Samsone & Abraham: & protestatur ut ceteri Magistri: & fecit potestationes consuetas. Et quærit primò, an omne peccatum ideò sit prohibitum.

Secundò, an omne prohibitum Lege humana & naturali, posset dispensari.

Quo ad primum, dicit quòd Augustinus dicit, quòd duplex Lex est aliquam capere pro Lege æterna, sicut fuit antequam Lex fuisset posita per Moysem. Et adhuc duplex: una quæ fuit impressa mentibus hominum; & ista est naturalis quæ fuit impressa: alia ab extra, sicut fuit illa quæ fuit data Moysi. Et dicit primò quòd omnis difformitas est peccatum mortale, & ideò peccatum, quia Lege æterna est prohibitum.

Probatur: quia omne quod agitur contra Legem divinam, peccatum est &c.

Et hoc notat Augustinus contra Faustum, & in Libro de Baptismo parvulorum, & ideò dicitur peccatum, quia Deus reprobat: nec alia de causa peccata sunt, quàm quia per Legem prohibita; hoc est quia à fonte prohibita sunt. Ita judicandum de furto, & Præcepto, *Non occides*, & aliis Præceptis.

Prima Conclusio.

Per se malum, nullâ circumstantiâ additâ, potest non esse malum.

Secunda Conclusio.

Quod prohibitum partiale, putà occidere, aliquâ circumstantiâ remotâ, vel additâ; utputa circumstantia, authoritate Legis, qui non esset minister Legis, vel authoritatem habens, & in casu quo Judex jubet, vel Deus præcipit; in istò casu non esset peccatum, imò meritorium, sicut si Abraham occidisset filium.

Tertia Conclusio.

Quod prohibitum de se est, & per se malum, Deus non potest jubere, quia est summa bonitas, & summa justitia: & ideò Deus non jubet aliquid per quod homo fieret deterior.

Inde venit ad cedulam, & allegat quòd non multitudini est credendum, sed saniori parti.

Et ideò de præsenti nesciret deliberare; nec videntur sibi de præsenti condemnandæ.

Et fortè imponuntur (ut dicit) Magistro Joanni Parvi aliqua, quæ nunquam dixit; quia mortuus est, & non potest loqui, & se refert saniori parti.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Desrael, Decretorum Doctor, habuit cedulam, & dixit se studuisse materiæ, & protestatur, ut ceteri; & dicit quòd aliqui, non ubi advertunt ad ea quæsita, quæruntur, quia solùm nolunt respondere ad quæsitum.

Secundò, de illis qui dicunt materiam proponendam & dissimulandam, & hoc esse utile; non videt etiam utilitatem;

Et dicit quòd materia est divulgata, & dicit quòd reperit multos casus in Jure, ubi licet occidere quemquam impunè: ut in capite, *Si perfodiens*, &, *De insidiatoribus publicis.* Et sunt certi casus qui sunt tenendi in terminis suis, & non extendendi: sed occidere tyrannum, non est de illis casibus, maximè quoniam intervenit juramentum, quia juramenta licita, utique sunt servanda.

Et determinavit illam quæstionem; quis magis peccat, occidere justum vel injustum?

Locus corruptus; fortè Jehu.

Et Sanctus Thomas quærit. An alicui privato licet occidere aliquem? qui tenet quòd non: quia attribueret sibi potestatem non concessam. Et ideò credit quòd primus Articulus in forma qua ponitur, est falsus, & in Fide erroneus, & posset ejus assertor argui post mortem. Et licèt, de Jure antiquo, hæreticus non erat excommunicatus, hodie tamen sic. Et ideò dicit, quòd si constet de illis per testes, ut aliàs; possunt Judices facere processum, & procedere ad condemnationem ipsorum. Et stat cum cedula de reprobationibus ipsarum Assertionum, & paratus dare cedulam, quam posteà non dedit. A

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Austria, regratiatur, & protestatur, ut ceteri; & videtur sibi quòd Propositiones, & maximè prima, est erronea & falsa: etiam * quæratur an sint condemnandæ, videtur sibi quòd non oportet condemnare omnes Propositiones falsas; sed quærere an sint dogmatisatæ. Vocetur ille qui dixerit, & audiatur, & forsan revocabit. Si mortuus, videantur quaterni sui, & tunc, aut ibi reperietur Propositio; in forma tunc est condemnanda, quia falsa & erronea: si non sit informa, non est condemnanda, sed illa unde illa sequitur. Et ita, videtur sibi quòd nullus potest dare consilium cathegoricum, donec videatur quaternus ipsius Magistri Joannis Parvi. B

Et in illo processu cavendum est, ne fiat divisio inter nos, quia similis causa destruxit Universitatem Pragensem. Et ideò cavendum de processu quòd fiat bono modo, & ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Geraldi, exhibuit cedulam Magistri Ægidii de Asperomente, quæ fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur.

„ Ego Ægidius de Asperomonte, Magister in „ Theologia: A sexdecim Annis citra, condemna„tioni prædictarum Assertionum in hac cedula con„tentarum, quæ sunt septem numero adhæreo, „ & consentio; & protestor de adhærendo, quam„diù vitam duxero in humanis, condemnationi „ earum, modo & forma quibus condemnatæ sunt, „ ut supra: præsertim condemnationi primæ Pro„positionis, quæ Maxima, & fundamentum alia„rum ponitur: addendo quòd prædicta Proposi„tio est hæretica, falsa & erronea in Fide; pro„vocativa iræ cœlestis, & divinæ; offensiva cun„ctorum mortalium, turbativaque Dominorum; in„ductiva seditionum, favens odio dæmonum quod „ habent contra genus humanum; destructiva om„nium Politiarum, & de directo contra illud Præ„ceptum Decalogi. *Non occides*; Et si quis eam, „ aut in forma, aut æquivalenter posuerit, aut pro„tulerit, & eam pertinaci animo sustinuerit, hæ„reticus censendus est, & fautor ejus. Et ad con„firmationem prædictorum, & testimonium eo„rum quæ scripta sunt in præsenti cedulæ parte, „ ex altera, præsenti cedulæ signum meum manua„le, sigillum non habens, hîc duxi apponendum. „ Die vigesima septima Mensis Decembris. Anno „ Domini, millesimo quadringentesimo decimo „ tertio. Sic signatum, ita &c. *de Asperomonte*. C

Item, *sequitur una alia cedula missa pro parte dicti Ægidii de Asperomonte, Magistri in Theologia. Anno prædicto, & die Mercurii vigesima Decembris, tradita per eum, cujus tenor sequitur in hunc modum.*

„ Reverende Pater & Domine mi singularissime, „ vosque venerande Magister, Domine mi In„quisitor. Ego Ægidius de Asperomonte, Magister „ in Theologia. A sexdecim Annis, vestra ex parte, re„quisitus, ad perhibendum fidele consilium in fa„cto Fidei, super Propositionibus & Assertionibus „ in quadam cedula contentis, mihi transmissa, dico, „ protestationibus præsuppositis, & salvo melius „ dicentium consilio, & judicio, quòd prima Asser„tio, quæ videtur tanquam Maxima & fundamen„tum aliarum, videre meo, est hæretica, falsa „ erronea in Fide, provocativa iræ cœlestis & di„vinæ, & videtur favere iræ & odio dæmonum „ quibus inardescunt continuè adversùs genus hu„manum, facientes effusionem humani sanguinis, „ appetentes dissentiones & bella inter homines; & „ etiam offensiva omnium mortalium, turbativa „ Politiarum, & destructiva Dominiorum, & directè „ contra illud Decalogi Præceptum, *Non occides*, & „ confestim taliter est candemnanda.

„ De aliis verò Assertionibus quæ inducuntur ad „ probationem dictæ Propositionis falsæ; dico „ etiam quòd sunt falsæ & condemnandæ, modo „ & forma in cedula contentis.

„ Dico ulteriùs, Reverende Pater, quòd quan„tùm Parisiis, vel in vestra Diocesi accidit, quòd est „ aliquis Libellus, undecumque venit, aut à quo„cumque scriptus fuerit, qui communis est & pu„blicatus, in quo sunt manifesti errores contra „ Fidem; statim vos debetis convocare Concilium „ Fidei, & errores, & Libellos illos condemnare. Ad „ hoc vos debet excitare & potissimè movere Do„minus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, quemad„modùm laudabiliter facit & fecit Dominus Can„cellarius præsens; ipse enim est vassallus vester, „ & oculus vester dexter, quo ad hoc, qui debet ha„bere aspectum, non solùm ad ea quæ in Studio di„cuntur; sed etiam ad ea quæ in Sermonibus pu„blicis, & in Propositionibus quæ fiunt coram Re„ge & Dominis, ad adducendum excusationes in „ peccatis: sic hujusmodi, quia continet errores „ manifestos contra Fidem, videre meo, erit con„demnandus.

„ Dico ulteriùs quòd expedientissimum foret, post „ Sententiam vestram, & Domini Inquisitoris latam „ in ista Quadragesima futura, convocare, nedùm „ Concilium Provinciale; sed etiam cum hoc Pro„vinciali de tribus Provinciis ad .... videlicet Re„mensi, Senonensi, & Lugdunensi, & Rothoma„gensi & ferè etiam Turonensi, Bituricensi, & „ Lugdunensi; & in illo de negotiis Ecclesiæ trac„tare, & errores prædictos solemnissimè, & au„thenticè condemnare, & penitùs extirpare.

„ Hæc dico sub correctione. Sic signatum. *Æg.* „ *De Asperomonte.*

Sequitur deliberatio Magistri Nicolai Cavaiche, tradita die Lunæ, decima octava Decembris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus Cavaiche, sacræ Theologiæ Professor, comparuit coram Dominis Officiali Parisiensi, & Vicario Inquisitoris; & eis exposuit quòd in crastina die recessurus erat de Parisiis, & quòd non poterat interesse in Concilio Fidei, ad deliberandum maturiùs, attentâ materiâ super contentâ in cedula sibi tradita &c. supplicans sibi terminum ternum assignari, ad deliberandum maturiùs, attentâ materiâ, & attento etiam quòd in viagio suo oportebit ipsum esse per quindecim dies. D

Et tunc prædicti Domini Officialis, & Vicarius Inquisitoris, responderunt quòd non erant nisi Vicarii, & super hoc oporteret loqui cum Dominis Episcopo & Inquisitore, & quòd super hoc cum eis loqueretur & se excusaret. In casu tamen quòd non reciperetur ex-

* Fortè etsi.

excusatio sua, dixit quòd est promptus & paratus dicere id quod pro tunc sibi apparebat in prædicta materia, prout & dixit, in modo & forma quæ sequuntur.

Primò, protestatus fuit, videlicet quòd ipse non intendebat impedire, vel retardare promulgationem alicujus veritatis Catholicæ; nec etiam impedire condemnationem alicujus Propositionis hæreticæ, vel malè sonantis in Fide; quâ protestatione suppofuit, quòd illi qui tendunt, pro nunc, ad condemnationem illarum Assertionum contentarum in prædicta cedula sibi tradita, tendunt ad extirpationem vitiorum, hæresium & errorum, & etiam ad emendationem & correctionem errantium in Fide, vel in moribus.

Item, suppofuit & credit, ut dicebat, prout sibi apparebat, quòd quousque sibi apparebit de contrario, quòd illi qui pro nunc petunt deliberationem, intendunt & volunt evitare magna scandala, pericula & inconvenientia multa, quæ possent oriri ex levi condemnatione, vel ex nimia præcipitatione.

Istis præsuppositis, dicit quòd apparebat sibi quòd prædictæ Assertiones & Propositiones in cedula prædicta discriptæ, pro tunc non erant sententialiter condemnandæ, nisi aliquis eas posuerit, dogmatisaverit, aut prædicaverit; vel nisi ex illis ortum fuerit scandalum publicum in Fide, vel in moribus, & si aliquis eas dogmatisaverit, asseruerit & prædicaverit; vel quòd tales Propositiones sequantur ex scriptis, vel dictis alicujus: apparebat sibi quòd tales in forma, vel in terminis in quibus forent prædictæ dogmatisatæ, assertæ, vel positæ, deberent dari omnibus Magistris in Theologia, & Doctoribus in Decretis, & Baccalaureis in eisdem scientiis, & notabilibus Clericis de Curia Parlamenti, & de aliis Curiis, & Collegiis Villæ Parisiensis: & quòd fieret una solemnis Congregatio dictorum Magistrorum & Clericorum, & quòd ibi agitaretur & discuteretur materia; & consequenter pro tunc, deberent dari solemnes Deputati de utraque Facultate Theologiæ, & Decretorum, qui convenirent cum illis qui aliàs fuerunt deputati, ut dicitur, in ista materia, qui cum magna maturitate examinarent prædictas Assertiones & Propositiones, & tandem referrent in alia Congregatione fienda prædictorum Doctorum & Magistrorum & aliorum Clericorum; & hoc, attenta arduitate & periculo & scandalo quæ possent oriri ex nimia præcipitatione, vel levi condemnatione prædictarum Assertionum & Propositionum.

Et hæc est ejus deliberatio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ursinus Taillenande, regratiatur, & protestatur, ut ceteri; & protestatur quòd non intendit nunc loqui assertivè, sed probabiliter tantùm, & quia super * procedendi, ut dicit, videt nunc Facultatem Theologiæ nunc congregatam, & non aliter: ideò vellet quòd Facultas Theologiæ congregaretur super ista materia, ad videndum an esset de præsenti procedendum.

Quantùm ad cedulam in se, quæ concernit non solùm mortuum, imò vivum: & quantùm ad primam Propositionem, dicit quòd aliàs dixit quòd non poterat procedi in ista materia, nisi primitùs videretur Tractatus Magistri Joannis Parvi; & ideò visitavit quaternum, & apparet sibi quòd prima Propositio elicita est ex tribus Propositionibus dicti Magistri Joannis Parvi, ex tertia, secunda & septima Propositionibus; & dicit quòd non obstantibus quibuscumque confœderationibus factis de milite ad militem, si vergant in detrimentum Regis vel Reginæ, non sunt tenendæ: & dicit quòd est vera; & Propositiones Magistri Joannis Parvi dicunt quòd *Quicumque potest*, &c. Et ideò illa posita in Instrumento, non sequitur ex aliis: & ideò ad extrahendum ipsas, deberet sic dici: Quicumque vassallus Regis per insidias niteretur occupare Regnum, licitè posset occidi per quemcumque. Et ideò, quia non est certus quòd prima Propositio fuerit formata juxta modum ipsius Joannis Parvi, ideò non tenetur super ipsam deliberare.

* *Fortè deest* modo.

Deinde venit ad Michaëlem, & Propositionem loquentem de Michaële, & dicit quòd ibi sunt multa implicita quæ videntur tendere ad errorem, & ibi; *expulit eum de cœlo & Paradiso, vi & violentia*; & ita exponit Magister Joannes Parvi, an fecerit sine Mandato? credit, loquens quòd magis cum Mandato, quàm sine Mandato. Verumtamen non videtur sibi ex Scriptura sacra quòd auderet condemnare A Propositionem contrariam, quòd sine authoritate fecerit.

Quantùm ad aliam partem, quæ loquitur de amore naturali & gratuito, dicit quòd per hoc obtinuit confirmationem suæ gratiæ, & posset sustineri Propositio sua, exponendo ipsam, & ita, non ita subitò esset procedendum ad condemnationem ipsarum: & non est benè dictum quòd meruit beatitudinem, per amorem naturalem; sed exponendo, modo prædicto, de amore naturali gratuito, & sic posset collocari.

Et reperit in caterno, quòd Zambri fuit idolatra & fecit alios idolatrare.

De Phinées, quòd *sine Mandato*, intelligitur particulari. Et considerat circa istam materiam, an processit Phinées ad occisionem Zambri, ex virtute Mandatorum, vel ex zelo Legis. Non primo modo, B quia non fecit sicut mandatum erat; sed zelo Legis: quia publicè, coram populo, intravit lupanar, &c. & ipsos ambos occidit. Et ideò non esset tutum procedere ad condemnationem ipsius Propositionis, licèt esset falsa.

Quantùm ad illum de Moyse, dicit quòd in Propositione Magistri Joannis Parvi cavetur, *Sine Mandato hominis*: & notavit authoritatem Alexandri de Halis, quam in scriptis legit, quæ videtur innuere quòd Moyses peccavit; & tamen si habuisset Mandatum, non peccasset.

Quantùm ad alias, de Jehu & Judith, qui fuerunt laudati in Libro Regum, ut videtur textus innuere, C hoc dicens: quòd *fuerunt laudati, quia mentiti fuerunt*, non esset benè tutum.

Et ita non videt quòd contineatur in Propositionibus suis quòd fuerunt laudati propter mendacium, sed quia occiderunt tales homines, & per insidias.

Quantùm ad aliam Propositionem, quæ loquitur de perjurio: *Quoniam quis jurat aliquid facere*, &c. allegat Magistrum Sententiarum, & dicit quòd si viveret dictus Parvi, esset vocandus ad audiendum: tamen quia ponitur ibidem quòd si quis juravit aliquid facere, & videt illud vergi in pejus, non tenetur observare: sicut de Herode, qui juravit &c. qui non tenebatur adimplere, vel servare juramentum.

Quantùm ad aliam Propositionem, & ultimam: an fuit ante, vel post occisus Baal, &c. Et ita dicit quòd istæ Propositiones non sunt ita manifestè erroneæ, quòd subitò procedendum sit ad ipsarum condemnationem, & ut dixit quòd Processus iste tangit unum, non est de Foro Judicium: ideò videtur sibi quòd bonum esset remittere Processum ad Curiam Romanam: D & se refert meliori judicio. Et dicit ultra quòd adhuc modificando hujusmodi Propositiones, ut sunt; nunc tamen applicando ad factum quod credebat proponens justificantem, malè fecit, & benè justificavit, nec videt quin erraverit.

Se-

Scedula missa per Fratrem Simonem de Coursi, fuit lecta & publicata Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die vigesima Mensis Decembris, cujus tenor sequitur, & est talis.

„ Reverende Pater & Domine Inquisitor. Quia dispono me ad recessum de Parisiis, adhæreo deliberationi datæ in scriptis Domini Abbatis Sancti Germani de Pratis, super Assertionibus heri recitatis in Concilio Fidei; nec non & Domini Cantorum * Ecclesiæ Carnotensis, quia hæc Sententia videtur satis conveniens.

„ Scriptum Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Feria quarta temporum ante Natale Domini, de manu mea propria, cum signeto manuali. Et hoc significet ubi erit expediens, ne subeam pœnas indictas. Sic signavit vester humilis Orator, *frater Simon de Coursi, Ordinis Minorum, ac Sacræ Theologiæ Professor.*

„ Vel, si placet, dabitis Notariis scedulam, unà cum aliis, & supposito quòd sim excusatus de comparendo, usque post Festum Circumcisionis Domini. Et fuit tradita Anno prædicto, & die vigesima Decembris, millesimo quadringentesimo decimo tertio, eisdem Anno & die.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Dacheri, Magister in Theologia, regratiatur, & Protestatur ut supra; & dicit quòd duo continentur in cedula sibi transmissa.

Primum, de veritate & falsitate dictarum Propositionum.

Secundum, de ipsarum condemnatione: & quia alibi nolunt dare suas responsiones, sciendo an ab aliquo fuerunt dictæ; ideò circa hæc dicet aliqua.

Et primò dicit quòd Magister Joannes Parvi dictas Assertiones dixerit secundùm quòd multi credunt; in quo casu stat cum Magistro Ursino in suo finali dicto, quòd omnia illa sunt falsa & erronea. Ratio est, quia sumendo Majorem & Minorem, in ordine ad conclusionem quam intendit proponens, sunt falsæ hujusmodi Assertiones.

Et dicit quòd illæ Assertiones sententialiter continentur in Propositione sua, & non solùm illæ, imò pejores, & maximè illa, quòd *Propria mors quâ tyrannus debet mori, est per insidias*, &c. Et dicit quòd tertia Propositio sua est hæretica & erronea, & an continentur in caterno, se refert inquisitioni Judicum. Sed dicit quòd dato quòd hujusmodi Propositiones non fuissent dictæ ab aliquo, cum reverentia loquentium, Magistri non honestè se excusant de dando opiniones suas super earum veritate vel falsitate, quia quoties quæritur de Fide, toties quilibet debet & tenetur respondere veritatem ad quæsita.

Dicit tertiò, quòd quia vult esse obedientiæ filius, dicit quòd prima Propositio est erronea, destructiva totius Politiæ, causativa seditionis, & eam dogmatisare est in hæresim incidere, & stat in reprobatione facta in Instrumento, scilicet, *Non occides.* Unde, ut dicit Alexander de Halis: *Ad occidendum aliquem requiruntur justa causa, justus ordo, & justus animus.*

Et adhuc sunt omnes Doctores quos vidit, puta Gregorius, Augustinus, sanctus Thomas, Salberiensis, & Nicolaus Oresmè. Et sic ipsa prima Propositio est erronea & hæretica, & benè reprobata: & aliæ Assertiones etiam sunt benè reprobatæ, prout in Instrumento continetur.

Quantùm ad secundum, scilicet an sint condemnandæ, dicit primò quòd si ita sit, quòd dictus *Petit* eas dixerit, vel alius, ipsæ sunt condemnandæ. Ratio est quòd licèt sex Assertiones non sint de directo contra Præceptum Decalogi. Verumtamen adducuntur ad probationem primæ Assertionis de qua nullus debet dubitare.

Secundò, dicit quòd dato quòd idem *Petit* eas non dixerit, adhuc sunt condemnandæ.

Ratio est præcipuè, quia notorium est in ista villa, & in multis locis quòd istæ Propositiones fuerunt practicatæ, occidendo homines antequam Lex permisisset.

Secunda ratio, quia omnia mala quæ venerunt in hoc Regno, à sex annis citra, propter hujusmodi Assertiones venerunt in isto Regno, & mala fuerunt continuata, ob defectum condemnationis ipsarum.

Tertiò, quia quandiù istæ Propositiones & Assertiones stabunt in vigore, nunquam habebimus pacem in hoc Regno, imò de facili homines insurgent contra Dominos suos; imò aperietur via ad omnia facinora perpetranda, puta revelationes Confessionum, adulteria, furta & latrocinia, & sic sunt condemnandæ, & omnes, propter rationem dictam in primo dicto.

Verumtamen si ad condemnationem ipsarum procedatur, videtur quòd non solùm condemnandæ essent, videlicet prima, & illa de Judith, & alia de perjurio. Aliæ autem non, quia illa quæ tangit factum de Moyse & Phinées, posito quòd essent veræ, adhuc non haberet intentum: verumtamen si aliquis eas vellet pertinaciter sustinere, essent condemnandæ. Et dedit deliberationem suam in scriptis, in hunc modum qui sequitur.

„ Reverende Pater & Domine metuendissime, & vos Domine Inquisitor. Protestationibus in tali materia fieri consuetis præsuppositis; accedo ad respondendum ad illa quæ quæruntur in scedula mihi transmissa, & videre meo duo quæruntur.

„ Primum est, de veritate, vel falsitate Assertionum ibidem scriptarum; & etiam de earum reprobatione.

„ Secundum est, de condemnatione dictarum Assertionum, an scilicet debeant judicialiter condemnari.

„ Et quoniam Magistri nostri aliqui faciunt difficultatem in ista materia, & volunt scire antequam dent deliberationes suas, an aliquis eas protulerit; alii autem absolutè respondent ad illud quod quæritur, non curando an aliquis hujusmodi Propositiones dixit: ideò de utroque aliquid dicam, sub omnimoda tamen correctione vestra, & Dominorum meorum, & probabiliter, nihil tamen asserendo.

„ Et primò. An aliquis eas protulerit, prout dicitur fecisse Magister Joannes Parvi; dico quòd, quantùm ad hoc, primò quòd sto in finali conclusione Magistri & Domini mei specialissimi Magistri Ursini Taillenande, qui ad longum & multùm attentè vidit Propositionem dicti *Petit*, in cujus Propositione * cetera authorem dicitur posuisse illas Propositiones, quoniam *Intelligentia dictorum debet sumi ex causis dicendi.*

„ Dixit namque Magister Ursinus quòd considerando authorem dictæ Propositionis *Petit*, in Ordine ad Minorem quam sunt † in authore, & sub ordine ad conclusionem, quòd dicta Magistri Joannis *Petit*, ibidem posita, sunt falsa & erronea; & in hoc secum sto: & dico consequenter quòd dictæ Assertiones sunt erroneæ & rationabiliter reprobatæ. Sed in hoc quod ibidem non contineantur dictæ Assertiones, non sto secum, quia mihi apparuit, cum visitavi pridie illam Propositionem, quòd illæ Assertiones ibidem continebantur

* Fortè Cantoris.

* Fortè deest inter, & loco Authorem, deberet legi Author.

† Fortè sumit.

„ bantur sententialiter, licèt non eadem forma; imò credo quòd si benè visitetur dicta Propositio, multa pejora reperientur, quàm sint illæ Propositiones & Assertiones. Unde in uno loco dicitur; *Que c'est la plus propre mort de quoy tyran doit mourir, que l'occire vilainement, par cautelles, aguettes & espiement*; quod mihi apparet valdè impium & crudele: melius namque esset quòd occideretur per Justitiam, & per illos qui haberent auctoritatem. A

„ Utrùm autem illæ Assertiones ibidem reperiantur sententialiter; remitto ad Dominos Judices, qui benè sciunt discutere.

„ Secundò dico quòd dato quòd nunquam istas Assertiones protulerit, quòd Magistri nostri honestè, videre meo, Judicio non possunt se excusare, quin habeant respondere de veritate, vel falsitate hujusmodi Assertionum, & earum reprobatione, cum tempus sufficiens habuit quilibet ad deliberandum super hoc; cujus ratio est, quia Magistri in Theologia, & Doctores, specialiter sunt obligati, ex Officio, ad reddendum omni poscendi rationem de ea quæ in eis est Fide, prout notatur *prima Petri. cap. tertio.* Et *ad Colloss.* IV. 5. ubi inquit Paulus, *In sapientia ambulate*, & sequitur, *Ut sciatis quomodò oportet unicuique respondere*, scilicet de ipsa Fide; prout est materia præsens, quia tangit Præceptum Decalogi. B

„ „ *Verum*, inquit Ambrosius, in Libro, *De Officiis*, *in causa Dei qui tacet, peccatum est non leve.*

„ Et ideò Pater Reverende, volens esse verus obedientiæ filius, dùm mihi loquendi adest libertas, dico quòd prima Assertio posita in cedula mihi data, est pernitiosa, erronea, totius politiæ subversiva, seditionis & rebellionis causativa, & eam sustinere, aut dogmatisare, esset hæresim sapere; & motiva mea ad hoc, sunt illa quæ continentur in reprobatione dictæ Assertionis; quæ reprobatio videtur mihi multùm rationabilis: & veraciter veritas Fidei, per quam reprobatur hæc Assertio prima, est adeò nota cuilibet habenti usum rationis, quòd nullus, etiam paganus, de ea debet dubitare, cùm sit unum de principiis Juris naturalis, & Præceptum Decalogi, quo dicitur: *Non occides*, scilicet, *propria authoritate.* C Unde Alexander de Halis in suo 3. inquit, quòd *Ad hoc quòd aliquis interficiat aliquem justè & secundùm Legem, req iritur justa causa, justus ordo, & justus animus*, prout fuit allegatum per Dominos & Magistros mox præcedentes.

„ Et Augustinus, in primo *De Civitate*, inquit, quòd *His exceptis quos justa Lex generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet, quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet alium occiderit, homicidii crimen incurrit.* Et breviter ad hoc sunt omnes Doctores quos vidi: Augustinus, Gregorius, Alexander, sanctus Thomas, Augustinus de Anchona, Richardus de Media Villa, Salberiensis, si benè capiantur dicta sua; & non minus Petrus de Tharentesia, Magister D Nicolaus Oresme, quorum dicta sufficienier allegavit Dominus Abbas sancti Dionysii. Et allegationes paratus ero dare cuilibet petenti, & sum de præsenti.

„ Aliæ autem Assertiones videntur esse rationabiliter reprobatæ, & sto in earum reprobatione.

„ Tunc venio ad secundum, scilicet, an hujusmodi Assertiones sint taliter condemnandæ. Hic respondeo primò, quòd si reperiatur quòd sententialiter eas dixerit in sua propositione, sicut credo, reperietur adhuc pejus: sed de hoc refero me ad Judices, qui * attenta arduitate materiæ, circa quam sex ultimæ Assertiones sunt introductæ ad reprobationem Præcepti Decalogi, & ad ejus calumniationem.

„ Ideò dico quòd illæ Assertiones sunt condemnandæ cum prima judicialiter, ne aliquod vestigium remaneat, per quod appareat simplicibus Præceptum illud Decalogi fore calumniandum, aut ratione cujus circa illud habeant dubitare, eo quod *Modicum fermentum massam totam corrumpit* 1. ad Corinthios v. 6. Et in hoc, pro præsenti starem.

„ Secundò, dico quòd dato quòd Magister Joannes Parvi dictas Propositiones non dixisset, quòd adhuc sunt condemnandæ: cujus dicti assigno aliquas rationes.

„ Quia evidens nobis est & notorium, quòd de facto hic Parisiis, & alibi in Regno Franciæ, prima Assertio est practicata, quæ est in præjudicium Decalogi, & de directo contra Præceptum ipsum; & adhuc illam Assertionem quidam libenter practicarent aliqui.

„ Secundum quod ad hoc me movet, est quoniam mala quæ contigerunt in hoc præsenti Regno, à sex Annis citra & ultra, ut videtur mihi, & aliàs visum fuit, acciderunt ob crudelitatem * talium Assertionum, & suggestionem earum in auribus simplicium: imò quod plus est, credo ipsa mala usque nos continuata fuisse, ob defectum reprobationis talium Assertionum, seu potiùs errorum.

„ Tertium quod me movet est, quandiù hujusmodi Assertionibus, de quibus nunc est quæsitum, adhibebitur fides, nunquam stabit firma pax in isto Regno: imò semper erit de facili dispositio ad seditionem & rebellionem contra Superiores quoscumque, & via aperta ad quæcumque facinora perpetranda, de directo, Fidei nostræ repugnantia, & ad furta, homicidia, adulteria, & revelationem secreti Confessionum, & infinita alia.

„ Et his rationibus motus, considerando arduitatem materiæ, & prætiositatem Præcepti in calumniationem cujus ista practicata sunt, & non solùm verbo; dico quòd sunt omnes condemnandæ, ad observationem pacis, & vinculum justitiæ & veritatis....

„ Veremtamen, si mitiùs agere placet, fortè pro nunc sufficeret quòd tres de illis Propositionibus & Assertionibus condemnarentur, scilicet prima, secunda & ultima; & quòd aliæ non repugnant veritatibus quas, de necessitate salutis, oportet scire quemlibet adultum, habentem etiam optimum judicium rationis, prout faciliter declarari posset, & fuit tradita per ipsum, die Jovis, vigesima prima Mensis Decembris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Nathiæ, regratiatur, & protestatur, ut supra alii; & dicit quòd noviter venit, & miratur de multis qui adducunt ad istam materiam Fidei exempla extranea: & dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta & publicata per Vicarium. Et dicit quòd illa quæ fuerant allegata de fure nocturno, & aliis homicidiis quæ isti committunt, magis se habent defensivè quàm activè; & allegavit Jus: *Vim vi repellere licet.*

„ Reverende in Christo Pater, & vos Domine Inquisitor.

„ Præsuppono primò, protestationes laudabiles aliàs per Magistros meos præcedentes factas.

„ Suppono secundò, quòd Assertiones in cedulis transmissis positæ, publicè, formaliter, vel virtualiter in ista Dioecesi, ita quòd ex ipsis ortum est scandalum, ex quo Dominationes vestræ hoc asserunt.

„ Tertiò, suppono quòd mihi non est curandum cujus sint Propositiones, vel quis protulerit eas,

* Fortè qui est superfluum.

* Fortè credulitatem.

„ eas, an Magister Joannes Parvi, vel alius Christianus; quia videretur tendere ad acceptionem personarum, vel ad favorem vel odium, quod in materia Fidei non est licitum: propter quod Petro respondenti Salvatori: *Tu es Christus filius Dei vivi*; responsum est: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis* &c....

„ Quartò, suppono quòd de Propositionibus malè sonantibus, prolatis sive in Scholis, sive in Sermonibus publicis, hæreticis, authoritatem determinandi*, absque hoc quòd recurratur ad Curiam Romanam; cum hîc, Deo laus, sit major copia Theologorum, & Decretorum, quàm in Curia Romana; si tamen pro majori solemnitate, & authoritate determinationis vestræ, postquàm fuerit facta, mitteretis eam ad Curiam Romanam, fortè multùm expediret, quia, ut dicitur, istæ Propositiones fuerunt publicatæ per Orbem.

„ His præmissis, recito primam Assertionem, quæ est quasi fundamentum aliarum, & suppono quòd intelligitur de occisione voluntaria, non casuali, vel necessaria: *Quilibet tyrannus debet & potest occidi laudabiliter à quocumque vassallo & subdito, quocumque modo, etiam per insidias, & adulationes, non obstante quocumque juramento, vel confœderatione facta ad ipsum, sine expectando Sententiam, vel Mandatum cujuscumque Judicis*. Dico quòd ista Assertio est hæretica, juxta reprobationes cedulæ ibi inductas; juxta etiam authoritatem beati Augustini communiter adductam, quæ allegatur in Decreto, tertia Causa, Quæstione sexta, in fine. *Qui sine aliqua publica administratione* &c. Et etiam eadem Causa, & quasi in principio Quæstionis, *Omnis qui præter illum vel authoritatem ejus qui legitima potestate utitur*, quia ut ait Apostolus. *Non sine causa gladium portat*... cui omnis anima sub dita esse debet, *ad Romanos, decimo tertio*. *Omnis* inquam, qui præter hujusmodi authoritatem, *gladium acceperit, gladio peribit*.

„ Alexander de Halis, respondendo ad unum argumentum ubi sic arguit: Unus omnis faciens secundùm Legem, facit contra hoc Præceptum, *Non occides*. Sed demonstrato aliquo malefico digno morte, verum est quòd iste est secundùm Legem interficiendus, & qui interficit illum facit secundùm Legem: ipse negat Hales, & causam ponit, quia ad hoc quòd quis sit interficiendus, secundùm Legem, sufficit solus reatus quo dignus sit interfici.

„ Ad hoc autem quòd aliquis interficiat, secundùm Legem, requiruntur tria: Justa causa. Justus ordo. Justus animus.

„ Justa causa, ut reus meruerit interfici, quia dicitur Exodi, vigesimo tertio, *Innocentem & justum non occides*.

„ Justus ordo, ut occidens habeat potestatem, & reus convictus sit de crimine. Et allegat Ambrosium, super illud primæ ad Corinthios, v. 6 *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Si quis potestatem non habet qui scit reum esse † abjicere vel probare non valet, inimicus est, & Judicis non est sine excusatione damnare, sicut nec Christus Judam abjecit.

„ Justus animus, ut istud fiat amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.

„ Verùm Augustinus, in Quæstionibus *super Exod.* & allegatur in Decreto: *Cum minister Judicis occidit quem Judex jussit occidi, profectò si istud spontè facit, homicida est, si illum occidit etiam quem scit à Judice debuisse occidi*.

Dico ultimo quòd Assertio ista est, vel esse potest occasio multorum homicidiorum, & maximè Principum & nobilium; quia ut dicebat pridie Nannetensis; sicut nullus & Jure & simpliciter tyrannus, quia malum se ipsum destruit, & si integrum sit, importabile sit, ut dicit, quin sic vix, vel nunquam reperitur aliquis qui sit omninò Rex, quin in aliquo tyrannisset.

Ista Assertio miserrima, quâ nitebatur tueri homicidium perpetratum in uno Domino, quem propter aliquas conditiones vocabat tyrannum, nisi & obvietur, non solùm in isto Regno, sed per totum Orbem, ista Assertio dat viam occidendi Dominos, si in aliquo tyrannisent, sicut dicit Ægidus de Roma; & dicit quòd dominantes aliquid participant de cautelis A Regiis, aliquid de versutiis tyrannorum, & tantò est melius Dominium, quantò plus accedit ad Regnum.

Dico insuper quòd hæc Assertio est inductiva ad violationem juramentorum, ad proditiones, & perjuria, & deceptiones, inobedientiam, imò rebellionem subditorum, & subversionem totius Reipublicæ.

Ex quo apparet quia necesse sit citò extirpare istam falsam doctrinam, quæ est hîc indispositiva Reipublicæ, & incitativa subditorum contra Dominos, absque hoc quòd etiam ipsa est contra Fidem, quam etiam debemus deffendere, usque ad mortem aliquis Antechristo resistet.

Dico consequenter quòd asserens Assertionem prædictam, si pertinaciter defendat, est hæreticus, & post mortem posset declarari excommunicatus, juxta Decretum 2. c. *Quæstione secunda, capite, Sanè*. & modicum ante.

B De alia Assertione, scilicet de Michaële, sto in reprobatione cedulæ mihi transmissæ. Verum etiam cùm Lucifer fuerit superior in naturalibus evincere; si autem ex gratia, non potuit nisi tanquam instrumentum Dei.

De tertia Assertione de Phinées, cum reverentia opposium dicentium, dico quòd satis benè à posteriori sequitur ex textu, quod habuit authoritatem occidendi ipsum zambri, ob rationie quas tangit Alexander de Halis; vel à divina voluntate quæ est in Lege: quia scilicet obedivit Superiori suo Moysi à divina voluntate, scilicet divina intelligenda per internam inspirationem: quia in textu approbatur ista occisio, quia dicitur quòd ex isto facto avertit iram Dei à filiis Israel, *& Phinees placavit* &c. & sequitur: *Et reputatum est ei ad justitiam*. Quomodò fuisset ad justitiam reputatum? Nisi habuisset authoritatem; cùm in simili, Augustinus allegatus sæpè, in Libro contra Faustum, nolverit excusare Moysem à peccato soC lùm propter Hugo *, quia videbatur sibi tunc ipsum Moysem nondum accepisse authoritatem: sicut nec Petrus ad abscindendum auriculam: *Qui*, ut dicit ibidem, *post istud peccatum factus est Pastor Ecclesiæ, sicut Moyses post percussionem Ægiptii, factus est rector omnis Synagogæ*, Si Hugo †, in isto Phinées defuisset authoritas, sicut in illis, quare non potuisset iste sicut ille? Et ideò sto in reprobatione cedulæ.

De quarta Assertione scilicet de Moyse, quamvis, ut tunc tangebatur, fuerit una opinio quòd peccavit: tamen magis sto in opinione tacta in reprobatione, quòd habuit authoritatem, sub correctione Dominorum meorum tactorum, sicut dicit textus, *Actuum septimo*, à Magistris sæpiùs allegatus: & ita sto cum reprobatione cedulæ, quòd Moyses sciebat se constitutum Principem à Deo, ad liberetionem populi Israël, & quòd sibi incumbebat vindicare injurias D eis factas; & ita ista Assertio nunquam ‡ inducitur ad confirmationem primæ Assertionis hæreticæ & erroneæ, est multùm perniciosa, sicut priùs tactum est.

De alia Assertione de Judith: Petrus de Palude dicit, sicut hîc aliàs allegatum fuit, quòd Judith in ista occisione fuit instrumentum Dei.

Secundò, communiter posset dici contra Assertionem, quòd ipsa non est mentita; sed sunt dicta sua capienda ad misticum sensum, sicut legitur de Jacob, qui dicit Isaac Patri suo quòd ipse erat Esau. Sed sanctus Thomas dicit quòd in quantum mentita est

* Locus corruptus † Locus corruptus.

* Fortè propter hoc † Fortè ergo. ‡ Hîc deest aliquid.

est, non laudatur, & sic iterum contra Assertionem: sed laudatur in quantum posuit in periculo vitam suam pro populo Israël.

De Jehu verò, dicit sanctus Thomas quòd de simulatione, seu mendacio, non necesse ipsum excusare, quia malus fuit, utpote ab idolatria Jeroboam non recedens; tamen temporaliter remuneratus est à Deo, pro destructione cultus Baal, & occisione illorum idolatrarum. Et ita sto eum reprobatione, & authoritate sancti Augustini allegata.

De sexta, quòd Joab occidit Abner, ante mortem Absalon, non video ad quid deserviebat, respectu primæ Assertionis, ista Assertio; & ideò non video aliam malitiam in ipsa non * quod est contra Bibliam, quia Absalon diù post interfectionem Abner vixit, ut textus innuit.

De ultima Assertione, de juramento non faciendi aliquid, supposito quòd juramentum fuerit licitum, sicut supponit Assertio: dicere quòd licet post mihi venire contra juramentum, scilicet facere id quod non facere juraveram, videtur dare licentiam perjuriis, deceptionibus, falsis confoederationibus, & aliis malis, & ita sto cum reprobatione cedulæ, & refero me ad reprobationem factam multùm efficaciter, judicio meo, per Dominum meum Nannetensem.

Hæc sunt dicta sub correctione vestra, & aliorum Magistrorum, & Dominorum meorum.

Tradita per dictum Magistrum Joannem Mathia. Anno prædicto, & die vigesima prima Mensis Decembris. Et sic signatum est *Joannes Mathia*. Ita est.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Germanus de Rongiaco, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut alii, & se excusavit quia fuit occupatus: verumtamen aliqua scripsit; & secundùm quod sibi dicebatur, prima Assertio in terminis non continetur in caterno dicti Magisti Joannis Parvi; tamen ipsum non vidit, & se refert ad Dominos Judices, qui habebunt visitare caternos. Ignorat quis hujusmodi Assertiones posuerit, vel dogmatisaverit, & an sint veræ vel falsæ: circa hoc habet in scriptis, & dabit cedulam Notariis, infra primum diem Anni.

Sequitur tenor cedulæ dicti Magistri Germani.

ANtequam procedam deinceps ad materiam, protestor primò quòd per ea quæ dicturus sum, non intendo aliquid dicere, aut asserere, quod sit Fidei Christianæ, & Catholicæ contrarium; aut quoquo modo contra bonos mores, vel quod debeat offendere pias aures.

Secundò, protestor quòd non intendo aliquid dicere circa istam materiam quod sit contra honorem, vel quod debeat cedere in detrimentum, seu vituperium cujuscumque personæ; sed dumtaxat ad materiam mihi propositam, secundùm conscientiam meam, & ad honorem Fidei Catholicæ respondere.

Venio igitur ad materiam primæ Assertionis, in qua dicitur, quo ad primam partem ipsius:

Chacun tyran doit & peut estre loyallement & par merite occis, de quelconque son vassal & subjet.

Istud asserere est contra sacram Scripturam, in multis passibus, & contra id quod habetur Genesis. IV. 15. *Omnis qui occidet Cain septuplum punietur.* Constat autem, quòd Cain fuit homicida & malus. Igitur vassallus, seu subjectus, licitè, & meritoriè non debet, nec potest occidere suum Dominum, aut Superiorem, quamvis sit tyrannus & malus, quia non habet potestatem supra ipsum judicandi esse talem: sed in tali casu debet remittere ad Judicem, seu Superiorem, accusando eum de tali malo, aut crimine in hoc faciendo. Occidendo etiam talis vassallus peccat peccato superbiæ & præsumptionis, quia talis non debet de se tantùm præsumere, quòd debeat judicare suum Superiorem ad mortem, sed debet expectare authoritatem Judicis, seu Superioris.

* Fortè nisi.

Item, hoc facere, est contra illud Præceptum, *Non occides.* Exod. XX. 13. Et contra illud Deuter. V. 17. *Non occides, neque mœchaberis.* Item, *Qui occiderit hominem, morte moriatur.* Levitici. XXIV. 17. Item, Qui in gladio occiderit; oportet eum gladio occidi. *Hic est patientia, & fides Sanctorum.* Apocalipsis XIII. 10.

A Item, Psalmo LVIII. 12. scriptum est; *Dominus ostendit mihi super inimicos, ne occides eos.*

Ex his clarè apparet quòd illa prima pars illius Assertionis falsa est & erronea in Fide, sicut posita est, de virtute sermonis.

Item, Bonaventura, super illo verbo, *Non occides* scilicet *propria authoritate*; loquitur in tertio Sententiarum, 37. respondendo huic rationi, Exod. XXII. 18. *Non patieris maleficos vivere*; per quod verbum videtur præcipi occisio, dicit quòd, *Inter hæc duo* Non occides, & non patieris maleficos vivere, *nulla est repugnantia, vel contradictio; quia in uno prohibetur homicidium innocentium & justorum; in alio præcipitur occisio malefici.* Et consequenter dicit, ad propositum, idem Doctor, quòd *In uno prohibetur homicidium, ex propria authoritate; in alio, injungitur, ex Legis authoritate.* Modo hæc duo non habent
B repugnantiam. Eandem sententiam dicit sanctus Thomas, *secunda secundæ*, q. 64. per illius quæstionis ferè omnes Articulos. Et suorum dictorum fundamentum videtur dictum esse Augustini, in primo, *De civitate Dei*, ubi sic dicit: *Qui sine aliqua publica administratione maleficum interficit, velut homicida judicabitur, & tantò ampliùs, quantò sibi potestatem à Deo concessam usurpare non timuit.*

La seconde partie de cette premiere Assertion dit: *Chacun tyran* &c. *par quelconque maniere, mesmement par aguettes & par flatteries, & adulations, nonobstant quelconque jurement, ou confederation faite envers lui, sans attendre la Sentence de Juge quelconque* &c.

Istud asserere est contra Scripturam sacram. Primò contra illud quod habetur primæ Petri, secundo capitulo. I. *Deponentes* scilicet *omnem malitiam, omnem dolum & simulationes, & invidias, & omnes de-*
C *tractiones, sicut modò geniti infantes, rationabiliter, sine dolo.* Apparet clarè quòd ista authoritas Scripturæ est contra illam secundam partem illius Assertionis, in omnibus punctis suis.

Item, infra, eodem Capitulo. ℣. 13. scriptum est: *Subjecti estote omni humanæ creaturæ, propter Deum: sive Regi, quasi præcellenti; sive Ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum.* Item, infra, eodem Capitulo VIII. 18. *Servi, subditi estote Dominis in omni timore, non tantùm bonis, sed etiam discolis.*

Ex istis apparet quòd vassallus, aut subditus, debet obedire suo Superiori, quamvis esset malus & discolus.

Etiam in illa secunda parte, in qua loquitur de adulatione, videtur esse contra omnes Doctores sanctos, & alios. Expressè Sanctus Thomas in secunda secundæ, ostendit adulationem esse peccatum, & frequenter mortale: & ut dicit, semper mortale,
D cùm quis adulatur alteri, ad hoc quod fraudulenter ei noceat, vel corporaliter, vel spiritualiter. Illud Sanctus Thomas deducit ibidem authoritatibus sacræ Scripturæ. Potest videri passus.

Secunda Assertio. *Michael, sans Mandement* &c. Dicitur quòd Lucifer occidit semetipsum, quoniam dixit: *Ascendam* &c. & sanctus Michael qui videbat clarè in essentia divina, Dei voluntate, expulit eum à Paradiso, tanquam executor divinæ Justitiæ, virtute commissionis, seu potestatis sibi datæ à Deo.

Sic

Sic apparet quòd illa Propositio est falsa & erronea in Fide, contra primum punctum tertiæ Assertionis, quòd *Phinées occidit Zambri, sine quocumque Dei, vel hominis Mandato, vel Præcepto.* Videtur etiam esse contra expressum scripturæ textum. Phinées videtur per textum, habuisse potestatem à Moyse ipsum occidendi, cùm dixerit Moyses: *Unusquisque proximos suos qui initiati sunt*, &c.

Secundò, contra secundum punctum istius Assertionis videtur esse de Lyra: videtur enim ibidem innuere quòd ipse Zambri fuerit Idolatra, & elici potest ex verbis suis ibidem contentis; cùm redargutus de suo peccato, ut dicunt expositores, & ipsemet De Lyra, contempsit suos Superiores monentes & redarguentes, & pertinaciter suum defectum & errorem prosequutus est, quod non sine errore in Fide factum esse videtur; quia publicè dicit Moysi coram Judicibus, quòd licitè poterat ingredi ad mulierem alienigenam, & eam ducere in uxorem; & ab eis recessit, publicè intrando locum in quo erat dicta mulier, pertinaciter & inverecundè: etiam hæc crudelitas* expressa erat contra Præceptum Legis, &c. Et hoc dicit Josephus, scilicet quòd *Confessus est alienigenam duxisse, & idola coluisse, & Legibus Moysi non esse obnoxium*: ut habetur in reprobatione illarum Assertionum.

Contra quartam Assertionem: *Qui Ægiptium*, &c. est contra sacram Scripturam, *Actuum septimo*, ut continentur in cedula:

Moyses habuit per divinam revelationem quòd constitutus erat tutor & defensor populi Israëlitici, & judex, etiam credebat suos fratres hoc intelligere. Et hoc expressè dicit De Lyra, in dicto loco, *Actuum septimo*: & expressiùs in Exodo, capitulo secundo, ut dicit de Lyra, quòd *Per electionem divinam constitutus erat Judex, atque tutor & defensor*, &c. *puniendo Ægiptium, non peccavit, quia authoritatem à Deo habuit.*

Contra primum punctum quintæ Assertionis, quòd *Judith non peccavit adulando*, &c. contra arguit sic: Omnis adulatio, de ratione sua videtur defensionem & deordinationem importare; & per consequens malum & peccatum videtur, ut apparet ex dictis priùs.

Contra secundum punctum; de mendacio, Doctores, & alii sunt ad oppositionem: nam in nullo casu licitum est mentiri, quia de omni verbo otioso oportet rationem reddere. *Matth.* XII. 36.

Contra sextam Assertionem, de Joab qui occidit Abner post mortem Absalon, historia secundi Regum, tertio capitulo, cum Glossis & Doctoribus: nam ex decimo octavo capitulo secundi Regum, ubi agitur de ipsius Absalon morte, clarè patet quòd ante ipsius mortem Joab occidit Abner.

Contra septimam Assertionem, quo ad duo sua puncta, falsa & erronea, & contra Doctores sanctos, & alios quoscumque tractantes materiam perjurii. Non enim est, aut esse potest licitum, per quemcumque modum perjurare, sed omne perjurium est peccatum, & malum in se, & secundùm se, ita quod nullo modo potest fieri licitè. Clarè deducit hoc Bonaventura, in tertio *Sententiarum*, *distinct. trigesima nona.* Ad idem est sanctus Thomas, *in secunda secundæ* & ad longum deducit. Ad idem Magister Sententiarum, in eodem loco, &c. Ad idem est Hugo de sancto Victore, Libro quarto, *Sententiarum*, capitulo undecimo. Ad idem Augustinus, Libro primo, *De Sermone Domini in monte*: & in Libro, *super Epistolas ad Galatas*, Quæstione vigesima prima.

Verùm, secundùm intentionem omnium præfatorum Doctorum, omne perjurium est simpliciter illicitum, cum dicat simul quoddam inordinatum & indebitum: dicit enim Bonaventura, in loco præallegato, quòd perjurium, est juramentum inordinatum, sive indebitum, sive verum sit quod juratur, vel falsum. Si quis enim jurat verum putans illud quod jurat cum verum * sit quia mendaciter jurat; & si jurat falsum, sciens illud esse falsum, vel vehementer existimans, vel opinans, se perjurat; & si jurat falsum, putans esse verum falsum quod jurat, se etiam perjurat; non quòd juret mendacium etiam mendaciter; sed quia temerè jurat: non sufficienter enim apprehendit quod jurat. Nam si falsum sit quod jurat, non tamen jurat mendacium, cùm non sit cum intentione fallendi: nam quod jurat credit esse verum.

A Multa alia possent dici circa istam materiam, quæ pro nunc dimitto. Sic signatum.

Ego Germanus de Rongiaco, Magister in Theologia, assero hunc caternum esse veram copiam mea deliberationis factæ in scriptis aliàs in præsentia Concilii Fidei, super Articulis contentis in hoc caterno. In cujus rei testimonium, signetum meum manuale huic præsenti scripto subscripsi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Rodder, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd in ista materia tam alta, mallet tacere, quàm loqui, & protestatur, ut supra; & protestatur etiam quòd in ista materia non intendit loqui contra aliquem vivum & mortuum; imò sine læsione famæ alicujus: & in ista materia supponendum est quòd quilibet debet loqui, ut tenetur, secundùm conscientiam suam, B in qua quilibet debet, teneturque respondere; & protestatur quòd in ista materia non intendit loqui de Propositionibus Magistri Joannis Parvi, quia illas non vidit; sed solùm vult loqui de Propositionibus sibi missis per cedulam, in qua apparet sibi quòd nullus debet dissimulare quin loquatur, & dicat illud quod sibi videtur quòd est manifestè falsa, &c. & dabit in scriptis. Qui exhibuit deliberationem suam quæ fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Protestationibus per Dominos, ac Magistros qui ante deliberaverunt præmissis, & aliis protestationibus, in alma Facultate Theologiæ fieri consuetis, C pluries per me factis præsuppositis; etiam quòd in ista materia non intendo loqui favore, vel odio cujuscumque ductus, nec in præjudicium, aut famæ læsionem cujuscumque personæ, vivæ vel defunctæ; sed duntaxat ad dandum salubre consilium & perhibendum fidele testimonium veritati in materia Fidei, per vos Reverendos Patres & Dominos Judices in hac parte, mandatus & requisitus, sub pœnis Juris, &c.

Ut paream, tanquam filius obedientiæ, Mandatis vestris, quibus, ut mihi videtur, teste conscientia, teneor obedire, delibero per modum qui sequitur.

Et primò mihi videtur quòd, attentis expositionibus & rationibus Doctorum sanctorum, & aliorum de hac materia loquentium, juxta illud quod percipere potuit exiguitas intelligentiæ meæ, & secundùm communem doctrinam, & acceptationem terminorum in Schola Theologiæ Parisiis, &c.

D Assertiones in cedula per vos mihi transmissa, in sensu quem faciunt, sunt falsæ, & sufficienter & rationabiliter reprobatæ, prout in dicta cedula continetur, conformiter ad deliberationem, & advocationem Matris meæ Universitatis, & præsertim almæ Facultatis Theologiæ Matris meæ.

Secundò, mihi videtur quòd si aliquis Assertiones hujusmodi, sicut jacent, pertinaciter assereret, aut defenderet; talis esset habendus de Fide vehementer suspectus.

* Fortè credulitas expressè.

* Locus corruptus.

Tertiò, mihi videtur quòd cùm ex hujusmodi Assertionibus ortum sit notoriè scandalum, prout hoc fateretur Concilium Fidei, secundùm quod in prædicta cedula expressè mandatis, prædictæ Assertiones in forma sunt rationabiliter condemnandæ: sed quantùm est de expedienti, scilicet de modo condemnationis earum, & de tempore, expedientiori consilio derelinquo.

Ista sunt, Reverendi Patres, ac Domini præstantissimi, quæ mihi pro nunc esse dicenda videntur; cum omni reverentia & honore, & sub omnimoda correctione meliùs dicentium.

Sic signatum, MATHÆUS RODDER, *Sacra Theologia Professor indignus.*

Tradita die Jovis vigesima prima Decembris. Anno prædicto, per Magistrum Rodder.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Cautela, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut supra; respondet breviter ad cedulam sibi missam. Credit quòd Assertiones reprobatæ in cedula, sunt sufficienter reprobatæ, & maximè prima: & miratur quòd aliqui faciunt difficultatem ad respondendum ad primam Assertionem, quia contrarium est ita notorium, sicut aliqua res posset: ita quòd si ostenderetur alicui pagano, diceret ipsam esse erroneam, falsam, & destructivam totius Communitatis, & politiæ. Hoc valet quod tactum est de tyranno, qui non habet vassallos, quia si aliquis Princeps verteretur in tyrannidem, adhuc habet vassallos.

Quantùm ad secundum, an sint condemnandæ, dicit quòd ex quo ex eis, vel consiliis in secunda, ortum est scandalum in Diœcesi Parisiensi, sunt condemnandæ, ne deterius inde contingat, ex quo Deus misit nobis tempus liberè loquendi, & vobis judicandi, absque mora sunt condemnandæ: attentò quòd fuerunt publicè per Universitatem reprobatæ, & advocatus fuit proponens, & nunc positæ sunt sub Judicio. Et hoc est notorium: & ideò dilatio condemnationis earum esset dare simplicibus spem quòd istæ Assertiones essent veræ, ex quibus posteà infinita mala sequerentur, & in Fide & in moribus.

Dicit ulteriùs quòd retardatio condemnationis earum, visa dispositione temporum, videretur potiùs generare scandala & errores, quàm condemnatio ipsarum, & præsupponit quòd ista condemnatio non fit ad requestam alicujus partis injuriatæ; sed solùm ad honorem Fidei, ad quem omnes tenemur. Et si aliquod malum exinde sequeretur, quod Deus avertat, habebimus scutum Fidei pro nobis.

Dicit ultimò quòd in ista condemnatione istarum Assertionum codices sunt examinandi; & si Assertiones reperiantur in ipsis, ipsi codices sunt condemnandi, qui multi sunt: & miratur multùm de illis qui volunt quòd condemnatio mittatur ad Dominum nostrum Papam, cum jam sint per Universitatem reprobatæ, nec est illius opinionis. Et ista est deliberatio sua.

Dominus Elemosynarius Fistaner, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & dicit quòd dabit consilium quod sibi videbitur; & volens præsertim tendere: & est una quæstio. An Episcopus Parisiensis posset corrigere aliquam condemnationem per ipsum factam, de aliquibus Propositionibus: & dicit quòd visa contrarietate Magistrorum, Dominus Episcopus est excusatus à condemnatione istarum Propositionum seu Assertionum, & considerat multùm statum istius Regni, & quoniam aliqui loquuntur, ista condemnatio non tangit istum, nec illum: dubitat ne ex condemnatione istarum Propositionum sequerentur multa mala. Et dicit quòd condemnatio ipsarum offenderet militem multum potentem. Et dicit quòd erat in villa Januæ, quoniam * Propositio fuit facta, & fuit loquutus cum Magistro Joanne Parvi, & dixit sibi quòd mirabatur qualiter cæperat illam materiam, qui dixit quòd rogatus fuit ad scribendum, per Dominum Ducem Burgundiæ, qui juravit, ut dicitur, ipsum tueri: & dixit loquenti idem *Parvi* quòd ostenderat pluribus notabilibus, & quòd Dominus Burgundiæ sibi juraverat ipsum servare, seu deffendere, usque ad mortem, si fortè esset vocandus.

A Posteà verò Magister Joannes de Monteleonis Elemosynarius Domini Ducis Burgundiæ, respondens ad ultimum dictum elemosynarii Fistarnensis, quòd Dominus Burgundiæ juraverat sustinere ipsum, usque ad mortem; etiam dixit quòd non, sed advocavit ipsum, sibi promisit ipsum custodire & defendere à violentiis, & de bonis temporalibus: sed quòd promiserit tenere aliquam Propositionem erroneam, aut malè sonantem in Fide, non, quia est, & erit bonus Catholicus, per Dei gratiam.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Henricus de Bragella, regratiatur & protestatur, ut ceteri; & dicit quòd omnibus attentis, expediens esset quòd materia videretur per Facultatem Theologiæ, & Decretorum, & quòd discuteretur materia inter eos, & haberent referre. Et dicit quòd apparet sibi quòd de præsenti esset tacendum de ista materia, quia multùm ardua. Et ista est deliberatio sua, cum protestationibus consuetis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas de Ponte, Præpositus Sancti Germani de Pratis, regratiatur & protestatur, ut ceteri, & dicit quòd non apparet sibi assertor; & ideò in ista materia est maturè procedendum: & quòd si publicati sunt aliqui errores; hoc non est ex Propositione Magistri Joannis Parvi, sed aliundè, ex alia forsitan fabricata. Et credit quòd quoniam Instrumentum fuit advocatum, seu Propositio facta, &c. non erat tertia pars Magistrorum Facultatis Theologiæ. Et apparet sibi quòd Domini Juristæ sunt vocandi in ista materia, ut habeant deliberare inter se, & referre. Et supplicat sicut Cantor Carnotensis, Magister Dominicus Parvi, sibi dari tempus ad studendum Doctoribus. Et dicit quòd istæ Assertiones, de præsenti, non sunt condemnandæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Blancboulli, regratiatur & protestatur, ut ceteri; & dicit quòd apparet sibi quòd est defectus in processu, quia nescit an fuerunt quaterni Magistri Joannis Parvi, vel ne; & si, an Propositiones sint contentæ in suis quaternis. Et videtur quòd non in forma: & dicit quòd nunquam Facultas Theologiæ fuit congregata super istis Propositionibus, & ista materia; nec unquam vidit Propositionem Parvi. Et dicit quòd quaternus primò debuisset examinari & disputari, & posteà ponere materiam in deliberationem Universitatis: & ideò vult quòd dentur Deputati ad visitandum quaternum dicti Magistri Parvi, quia materia tangit Regem & Regnum, & est multùm arduum negotium. Et quia cedulæ non habent Assertorem, ideò apparet quòd materia esset mittenda ad Concilium Generale, & negotium esset honorabilius, & videt Magistros varios: ideò condemnare istas Assertiones, esset periculum. Et ideò de præsenti, dimittatur ista materia, ex quo non sunt hujusmodi Assertiones dogmatisatæ. Et dicit quòd audivit dici quòd contra Propositionem Magistri Joannis Parvi, fuit facta una Propositio: & per notabiles Clericos etiam de Anglia, fuit facta una reprobatio & replicatio, quæ est magna, quæ est penes quemdam Clericum suum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas de Cracovia, regratiatur & protestatur, ut ceteri, & dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta & publicata, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Re-

* *Fortè* quando.

„ Reverendissime in Christo Pater, placuit Paternitati vestræ, mihi humili vestro, cum aliis Magistris meis cedulam transmittere, in qua de Fide agitur: quare, præmissis protestationibus quibus adhæreo quòd non intendo in denigrationem famæ alicujus personæ aliquid dicere.

„ Quibus præmissis, ego devotus Paternitatis vestræ Orator, tarda confectus ætate, quasi spicas post terga metentium recolligens dico, prout mihi A apparet, quòd Propsitiones in cedula contentæ, sunt erroneæ, infidelitatem sapientes, ac piarum aurium offensivæ, secundùm quod ipsas improbant lucenter testimonia sacræ Scripturæ, nec non Magistrorum meorum præcedentium argutæ rationes. Sed quia, metuendissime Pater, prout fama Magistrorum vagatur, Propositiones in cedula contentæ, in forma, non emanarunt, ex mente Magistri Joannis Parvi; si placet, mandetis ut ejus codices à Magistris meis visitentur, vel per maturum ipsorum consilium materia sit benè digesta, & ut in strepitu Judicii Sententia magis authenticè terminetur: vel, si differre placet, ad præsens pro pacis tranquillitate; quoniam bonum virtutis opus pax summa laborum, pax belli exacti pretium sidera pace vigent, consistit terra pace, nihil placidum sine pace, Deo vero *& in terra* sit *pax hominibus bonæ voluntatis*. Vel si libêret, prout viris placet B doctissimis quòd hujus negotii gravitas ad Sedis Apostolicæ celsitudinem transferatur, Præsulatus vestri pastoralem dignitatem, cum grege vobis commisso, Pastor ille æternus dignetur perducere perpetuum ad ovile. „ *Tradita Jovis die vigesima prima Decembris, per dictum Magistrum Thomam.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cholet, Carmelita, considerat duo in ista materia.

Primum est, considerat Propositiones in se, secundùm quod missæ sunt, non habendo respectum Petri, vel Joannis: & quæritur an sint falsæ, vel reprehensibiles.

Secundum est, ut habent respectum ad illum à quo processerunt; & an processerunt formaliter, ut transmissa sunt, & quia non continetur in Littera ut dentur opiniones, nisi simpliciter in forma quâ missæ sunt. Et quoniam interrogabitur alio modo, ita forsitan aliter respondebit, & protestatur, ut cete- C ri, sicut aliàs protestatus fuit in ista materia. Et ideò quia hujusmodi Propositiones, seu Assertiones in forma in qua sunt, malè sonant, & aliquæ sunt hæreticæ, pessimæ & etiam aliquæ contra textum Bibliæ, & ideò sunt reprobatæ per Dominum Cancellarium, & per Dominum Nannetensem; reputat ipsas falsas, maximè primam, quæ est hæretica, falsa & erronea, & contra utile bonum totius Communitatis. Aliquæ aliarum Assertionum videntur malæ, contra textum Bibliæ, & contra Glossas, ut puta de Moyse, Zambri, Phinées, & de Judith, quæ est falsa. Ultra dicit quòd non fuit laudata ex adulatione, seu mendacio, quia mentita est, sed aliâ de causâ, sicut de villico iniquitatis: non, inquit, Dominus laudavit iniquitatem, sed inquam, *Laudavit Dominus villicum iniquitatis*, Luc. XVI. 8. quia in bonum opus operatus est. Et ita deliberat absque temeraria Assertione, quòd illa & ultima malè so- D nant contra Fidem, & ut prædixit, se refert ad ea quæ scripta sunt per Dominum Cancellarium, & Dominum Nannetensem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Gueris, Prior de Calvo monte, dedit suam cedulam, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Præmissis protestationibus in alma Facultate Theologiæ fieri consuetis, primò & ante omnia, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quamdiù vixero.

Protestor secundò quòd ea quæ in sequentibus dicturus sum, dicam cum omni correctione & sine favore, & etiam odio cujuscumque personæ vivæ, sive mortuæ: sed dumtaxat in favorem Fidei Christianæ, ac etiam politiæ, seu etiam Reipublicæ, super requestis & positis in deliberationem, per Reverendum in Christo Patrem Dominum Episcopum Parisiensem, & Dominum Inquisitorem, ac etiam Concilium Fidei. Die septima Decembris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Ego frater Joannes Gueris, sacræ Theologiæ Professor, Prior de Calvo monte, delibero in hunc modum, & dico quæ sequuntur.

Primò, quòd omnes & singulæ Assertiones in cedula per dictos Patres & Dominos mihi transmissa contentæ, falsæ sunt, & erroneæ in Fide, condemnandæ sunt: potissimè tamen, quia ex publicatione notoria primæ, secundæ & septimæ, de quibus nulli vero Catholico, & maximè scientifico viro vertitur in dubium, quin falsæ & turbativæ publicæ pacis, seu tranquillitatis; necnon inductivæ innumerabilium guerrarum, scandalorum & inconvenientium: quia nunquam * ex hujus notoria publicatione, jam de facto in hoc Regno notoriè prædicta scandala exorta sunt, & verisimiliter plura orientur in posterum, nisi celeriter provideatur. Idcircò sub pœna fautoriæ hæresis, & hæreticæ pravitatis, ac etiam fautorii fomenti hujusmodi scandalorum & seditionis in Regno, ad earum reparationem & condemnationem, ex nunc, absque ampliori dilatione, seu dissimulatione, procedere debent & tenentur hi quibus ex officio incumbit, videlicet præfati Domini Episcopus Parisiensis, & Inquisitor, *Error* enim *qui non corrigitur & cui non resistitur*, &c. ut Gregorius in Registro fatetur, & potissimè tantus & tam scandalosus, ab his præcipuè qui possunt & tenentur, & maximè cum instat necessitas, & nihilominùs opportunitas, approbare videtur.

Dico ulteriùs, & tertiò quòd in casu quo ipsi in hujusmodi reprobatione & condemnatione tepidi forent & remissi, quod absit, ne ampliùs dicta labes hæresis, sive hæreticæ pravitatis invalescat, & hoc Regnum inficiat, in præjudicium salutis animarum, ac totius Reipublicæ, tunc confestim omni dilatione postposita, Mater mea Facultas Theologiæ, imò etiam omnis Regnicola & fidelis Christianus, arduè deberet & teneretur Dominum Archiepiscopum Saxonensem † pro hujusmodi reparatione & condemnatione facienda, & sub dictis pœnis ipsum exhortando, & instanter, instantius, & instantissimè requirendo, quatenùs præfatorum Dominorum Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris defectum illicò suppleret: quòd etiamsi in hoc tepidus esset, aut remissus, tunc ad Primatem, si quem recognoscit, recurrendum esset. Si verò ipse Primas, velut prænominati, esset remissus, aut tepidus, quod Deus avertat, finaliter ad Summum Pontificem Dominum nostrum Papam, vel ad Concilium Generale, breviorem viam semper tenendo, absque dilatione aliqua, hæc causa differenda esset. Ne enim tanta rabies ampliùs sæviat, & tandem per totum Orbem insaniat, ab hujusmodi prosecutione nullatenùs est cessandum, donec prædictæ Assertiones extirpatæ fuerint penitùs de medio, & per condemnationem juridicam eradicatæ, ne novissimus error fiat pejor priore: exemplo Arii, qui in Alexandria unica scintilla fuit; sed cum non statim oppressa fuit, totum Orbem ejus flamma depopulata est.

Dico quartò quòd omnis fidelis Catholicus, & potissimè sacræ Theologiæ Professor, cui prædicta publicatio notoria prædictarum trium Assertionum sufficienter innotuit, ad earum reparationem & condemnationem operam suam dare tenetur. Et si in hoc negotio remissus reperiatur, in favorem cujuscum-

* *Fortè* inquam † Nomen corruptum.

cumque personæ, sive timore pœnæ; cùm, pro nunc, in constantem virum cadere non possit, aut aliàs maleficiosus impediverit, seu dissimulaverit; cùm hujusmodi dissimulatio & impedimentum vergat in præjudicium salutis animarum, & totius Reipublicæ, ut tactum est: tunc talis censendus est suspectus de fautoria hæresis, seu hæreticæ pravitatis, & de fautoria scandalorum & seditionis: salus enim æterna præferenda est bono temporali, & bonum multorum bono unius; ut Jura canunt satis &c.

Consequenter dico ulteriùs, & quintò, in ordine, quòd hujusmodi impedimentum, dissimulatio, & retardatio processus ante dicti, videlicet ad condemnationem prædictarum trium Assertionum, & reparationem oppositarum veritatum, est de directo fomentum innumerabilium guerrarum in hoc Regno. Nam per hoc cuilibet datur audacia mentiendi, fallendi, decipiendi, & sine alia differentia quemlibet occidendi, & finaliter quodlibet tale facinus audendi. Acceleratio autem condemnationis earumdem, per oppositum, directa via est manutentiæ bonæ pacis, ac securæ tranquillitatis in Regno: nam per hoc, hominibus malæ voluntatis, siqui tales sint, tolletur, vel ad minus refrænabitur audacia, ad guerras, occasione hujusmodi Assertionum olim incæptas, & proh dolor! diuturno tempore continuatas, iterum reincipiendas: & hoc tantùm in favorem Fidei, ne videlicet erroribus condemnatis favere videantur.

Ex quibus sequitur sexta Propositio, quòd impossibile est in Regno haberi bona pax, nec vera ac secura tranquillitas, donec hujusmodi condemnatio per condemnationem publicam dictarum trium Assertionum, videlicet & quintæ & ultimæ, scilicet septimæ, facta fuerit.

Et respondendo ad quæsitum, quòd omnes & singulæ Assertiones, & potissimè prædictæ tres, ex quibus principaliter ortum est notoriè scandalum, erroneæ sunt in Fide & moribus, ac etiam scandalosæ: & idcircò ex nunc, ad ipsam condemnationem publicam, omnium morâ postpositâ procedendum est. Ex quo enim peccatum publicationis hujusmodi Assertionum publicum fuerit, ex hujusmodi publicatione, & exortum scandalum publicum & notorium; reparatio etiam publica fieri debet, ad minus per condemnationem, videlicet publicam.

In quorum omnium dictorum testimonium, præsenti cedulæ manu propria scriptæ, meum proprium Signetum manuale apposui. Die decima nona dicti Mensis Decembris. Anno quo supra. *Sic signatum.* JOANNES GUERIS. *Tradita Veneris, vigesima secunda die Mensis Decembris.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cane, tradidit deliberationem in scriptis, in hac forma.

„ Reverendissime Pater & Domine mi mutuendissime, & vos Domine Inquisitor, Domine & Pater mi Reverende, sub correctione vestra, & protestationibus in materia Fidei fieri consuetis per Dominos & Magistros meos præcedentes sæpè tactis, ad cedulam heri, scilicet vigesima hujus Mensis, mihi missam, cum omni humilitate respondeo.

„ Primò, dico quòd non credo quòd primam Propositionem ibi contentam aliquis unquam senserit, dogmatisaverit; vel asseruerit: & ideò de illa, & de omnibus aliis in dicta cedula contentis dico sicut Dominus, & Magister meus, Reverendus Dominus Abbas Lexoviensis, scilicet Magister Ursinus Taillenande. In cujus rei testimonium, præsentem cedulam proprio signo manuali signatam, & ipsam sub Sigillo meo clausi. *Sic signatum. Tradita die* „ *vigesima secunda Mensis Decembris. Anno supra* „ *dicto.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Mercerii, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & apparet sibi de præsenti, quòd Judicium debitè constitutum in tribus consistit.

Requiritur Judex, actor & reus. Hìc non videtur reus vocatus aliquis, & ideò debemus vocare super certo, quia qui vellet condemnare omnes
A Propositiones falsas, non esset condemnandi finis. Et ideò † apparet sibi quòd reus est vocandus in se, vel in dictis suis: & ideò sibi videtur quòd in tanta causa, dandi essent Deputati, qui haberent visitare vitam suam. Et apparet sibi quòd tempore quo vivebat, ipsa fuissent tractanda, & fuisset zelus, & major Fidei favor; & tunc materia fuisset meliùs ventilata, & veritas scita, quia potuisset se exponere, & declarare, & ostendre intentionem suam. Et ideo Propositiones sunt generaliter positæ.

Et utinam fuisset interrogatus super prima Propositione, quia quoniam Cain interfecit fratrem suum, Dominus inhibuit videntes, ne ipsum interficerent, & hac de causa habuit salvum conductum.

Et quoniam loquitur de tyranno, an loquatur de intolerabili, vel alio.

De Michaële, quâ authoritate interfecit Luciferum.

B De Phinées & aliis; utinam fuisset interrogatus de Mandato & beneplacito Dei, quia Propositio retro trahitur & Mandato comparatur.

Etiam de Judith: utrùm mentita fuit, quæ fuit mulier Sancta: non enim imponeret mendacium, nisi videret ubi de hoc. Nam Bernardus videtur dicere, quòd ipsa ex Spiritu sancto locuta est. Et de alia quæ loquitur de Absalon modicum est, & tales Propositiones modicum faciunt ad processum. Et de juramento, meliùs esset facere &c. quia etiam debuisset interrogari, quia ille non videtur degenerare qui * juramentum convertat in melius. Et ideò apparet sibi quòd ad minus scripta sua essent legenda, loco ipsius qui vocatus est ad majus Tribunal; & ideò plures termini essent dandi in ista materia, sicut in aliis causis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jordanus Morin, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra, & adhæret protestationibus
C factis. Quantùm ad cedulam præsentem; videtur quòd Propositiones illæ veniunt condemnandæ, cum modificationibus contentis. Tamen disposuit, per præsentem, aliter dicere. Apparet enim sibi quòd una deliberatio est, quòd in ista materia sistendum esset in scholis: alia est extrinseca, dando dilationes in materia.

Et dicunt primò quòd in isto processu non observatur modus consuetus Facultati Theologiæ &c.

Secundò, Propositiones illæ non sunt dogmatisatæ, & sic non veniunt condemnandæ.

Tertiò, non apparet quis eas dixerit.

Item, nulli testes adhuc producuntur, nec aliquis codex ostenditur.

Ex quo concluditur quòd iste processus nullus
D est.

Item, iste modus procedendi videtur turbativus pacis & seditionis, imò impeditivus pacis.

Item, in cedula dicitur quòd istæ Propositiones sunt reprobatæ: iste modus, dicunt, videtur arctare homines ad ita deliberandum, & sic iste modus non est bonus.

Item, materia tangit personas altas, & hìc videtur sistendum, vel saltem esset ad Curiam Romanam mittendum.

Item, Juristæ non sunt vocati, qui tamen deberent

† *Fortè* Quin. * *Fortè.* utrum.

rent vocari, tantum, laus Deo, non videt aliquem quin dissentiat istis Assertionibus, licèt diversimodè deberent, & ideò dicit aliqua.

Quantum ad primum, quoniam dicebatur, non observatur modus consuetus &c. est considerandum quòd circa materiam istam est duplex Forum: primum scolasticum & doctrinale; & aliud judiciale.

In primo igitur de sermone vero, & quoniam materia occurrit, dentur Magistri qui visitent materiam & discernant verum à falso.

Secundum Forum est judiciale, quod pertinet ad Prælatos; & sic respondetur quòd Propositiones de quibus sermo, non sunt de Foro primo, & ideò non oportuit tenere modum qui observatur in illo Foro, sed Dominus Prælatus tenuit bonum modum, & ordinatissimè processit. Nam primò, vocavit paucos, posteà plures, & demùm totam Facultatem; & sic quilibet debet deliberare & dicere opinionem suam, quoniam dicitur: Assertiones hujusmodi non sunt dogmatisatæ &c. & ideò aliqui cessarunt à deliberatione.

Dicit primò, quòd videat imminere periculum, & de proximo sibi licet obviare illi errori, dato quòd non fuit publicatus & dogmatisatus, & hoc debuit & debet facere.

Item, dicit quòd si illa Propositio prima non fuerit universaliter dogmatisata; tamen fuit ostensa, & dispositio est ut practicetur universaliter, & parcat sibi, si illa dicat in ista materia: quia ista materia est divulgata apud multos, & quia iste error pervenit usque ad litteratos, & in tantum pervenit, quòd multi alii errores insecuti sunt.

Nonne vidimus coram oculis nostris quòd facta fuit abandonnatio illorum de Sanguine Regis, ac omnium adhærentium: & istud fuit per falsas suggestiones & malas informationes. Et sic, licèt ista prima Assertio non fuerit posita universaliter; esset tamen reparanda, propter sequelam: & sic iste error non solùm movet ipsum, sed alii errores subjecti.

Item, cùm dicitur, posita est universaliter, & ita non est contenta in Propositione, vel non est dogmatisata; dicit quòd, hoc non obstante, tamen ex quo secutum est scandalum, ex hoc de illa Propositione aliquid dicendum est in favorem Fidei, & commodum Reipublicæ: & ideò licèt aliquid proponatur terminis non apertis; ubi tamen tangit Fidem, nihilominùs nullus debet se ad hoc excusare à deliberatione, cùm constet ortum scandalum notoriè.

Et cùm loquitur de persona, dicit quòd non est necessarium ad confundendum errorem, quòd persona quæ protulit, vel dixit aliquam Assertionem erroneam vocetur, nec in primo, nec in secundo Foro: nam in Foro judiciali primo, inquiritur de errore; consequenter, si expediat, habet quærere de errante & hæretico, & ista possunt benè separari. Multùm enim refert prosequi hæresim & hæreticum: quia hæreticus aliquando est tolerandus; hæresis verò notoria, non est; & sic apparet quia non est necesse vocare personam, ex quo constat de errore.

Et quoniam dicebatur ulteriùs quòd modus procedendi est odiosus &c. materia Fidei est causa honesta, & justa, nec est præsumendum quòd aliquis vellet odiosè procedere, consideratis pœnis, & favore quo est tractanda Fides & materia Fidei. Verum cùm materia Fidei proponitur, debet haberi respectus ad materiam quæ præponitur. Nam si in Judice fuerit aliquis zelus fortè non ordinatus, verumtamen magis respiciendum ad materiam Fidei, quàm ad personam illam: nam homo debet veritati testimonium perhibere.

Et cùm dicebatur: deberet codex, vel caternus examinari, antequam Propositiones istæ condemnarentur: jam responsum est, & examen est facile, nam quidquid ibi continetur, vel Catholicum vel erroneum, faciliter videbitur. Nam si assumantur aliqua vera & Catholica, ad probandum aliquam falsitatem, major est injuria Fidei. Et quoniam dicebatur: iste modus est perturbativus pacis, & status hujus Regni, sicut aliqui dixerunt; quantùm

A ad hoc nescit benè quid dicere, licèt multùm cogitaverit: & heri, postquam audivit loqui Elemposynarium Domini Ducis Buigundiæ, vires resumpsit, & quantùm ad hoc non dubitat &c.

Unde etsi in Propositione sumitur aliquid erroneum, ipse est excusatus, cum sit persona laïcalis, & ideò nullo modo venit culpandus, & quòd ibi esset aliquis error, ipsum nunquam advocasset. Et credit quòd nullus ex deliberatione ista in materia Fidei debeat turbari, vel moveri; quia hoc dicere, esset maxima injuria quæ posset imponi Regi & Regno, & istud nullum debet impedire à deliberatione.

Et quoniam dicitur: causa est mittenda ad curiam

B Romanam, dicit quòd ex quo aliquis error seminatur in ista Diœcesi Parisiensi, Prælatus debet providere & procedere.

Et ante dicitur: ista cedula videtur Magistros arctare ad deliberandum in ista materia, ad dicendum veritatem. Dicit quòd si præambulum non fuisset positum, istud non fuisset magnum malum. Verumtamen dicit, quòd duplex est Judicium. Unum est primarium: aliud secundarium, & discussivum.

Quantùm ad primum, apparet quòd fuit justum, quia multi deliberaverunt, ut apparet per Instrumentum, & per deliberationem Universitatis; & quoniam dicitur, debent vocari Jurisperiti, nullus contradicit.

Et quantùm ad ulteriorem examinationem ipsarum Assertionum, non instat.

Nunc venit ad deliberationem suam circa istam materiam Fidei, quæ est pietas, & cum maxima pietate tractanda, sicut in materia Conceptionis, licèt multi dixerunt esse conceptam in peccato: verum quia pietas est in contrarium, reverà contrarium est peccatum, ideò non est condecendendum

C peccato.

Et ideò, quantùm ad primam Propositionem, licèt impropriè posita esset; tamen aliquid dicendum est circa eandem, in favorem Fidei, & quia peccatum est: & dicit quòd venit condemnanda sub illis qualificationibus contentis in cedula.

Simili modo de aliis Propositionibus, de quibus non facit magnam difficultatem, nisi in quantum adducuntur ad probationem primæ, & debemus credere quòd sacra Scriptura in se continet veritatem, & in qualibet sui parte.

Et ideò stat in illa deliberatione. Et quantùm ad expediens, an ipsæ inde condemnantur, vel aliàs, se refert Judicibus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, Magister in Theologia, protestatur & regratiatur, ut ceteri, & quantùm ad cedulam sibi missam, dicit quòd tria in ea conti-

D nentur. Unum supponitur, an sit ortum scandalum; credit quod sic. An sint in forma in propositione, vel ne; se refert Judicibus, & dicit quòd ex prolatione ipsarum ortum est scandalum magis passivum, quàm artivum. Et an sint veræ, vel falsæ, stat in deliberatione cum præcedentibus. Et an sint condemnandæ judicialiter, dicit quòd meliori modo quo possit adhibeatur remedium circa hujusmodi materiam. Unus modus est, per judicialem condemnationem: & esset opinionis quòd isti codices visitarentur; & quod si essent aliquæ Propositionis erroneæ, ostenderentur Domino Duci Bur-

Burgundiæ, & sic obviabitur inconvenientibus tactis; sic & Dominus Burgundiæ sciet bonas graes. Et hoc fiat antequam condemnentur.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas Hobe, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & dicit quòd Cedula fuit sibi noviter præsentata, & per eam injungitur sibi ut dicat opinionem.

Ulteriùs dicit quòd non potest procedere, propter brevitatem temporis, & petit dilationem, ac etiam deliberationem Magistri Jourdani Morini, & petiit Instrumentum de hoc.

Item, sequitur Cedula Reverendi Patris Domini Abbatis de Ursicampo, cujus forma sequitur in hunc modum.

„ Super Assertionibus contentis in Cedula ex parte Reverendi in Christo Patris, ac Domini Inquisitoris; mihi, Abbati de Ursicampo, sacræ Theologiæ Professori transmissa, videtur quòd Reverendus Magistet Petrus de Dierreyo convenienter deliberavit, atque consilium salubre dederit. Et idcircò ego Abbas prædictus, pro deliberatione mea circa prædictas Assertiones, sto pro nunc, in dictis præfati Magistri, contentis in Cedula, per ipsum prædictis Reverendis Patribus tradita, suam deliberationem atque consilium continente; cum protestatione tamen de addendo & diminuendo, si necesse fuerit, tempore & loco opportunis: protestando etiam quòd protestationibus in Schola Theologiæ fieri consuetis, & aliàs per me factis adhæreo, & aliis quibuscumque dictis, aut dicendis adhærere semper intendo.

Scriptum, vigesima secunda Decembris. Anni millesimi quadringentesimi decimi tertii. Tradita die vigesima secunda Decembris. Anno prædicto. Curiæ. Signatum. ABBAS URSICAMPI.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Pulchri nepotis, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur ut supra; & primò stat in deliberatione majoris partis dicti Concilii, scilicet quòd visitanda est Propositio Magistri Joannis Parvi, sicut plures deliberaverunt, quia hoc est requisitum, & maximè quia ab illa habuerunt originem ea quæ hîc sunt tractata; & quia multa tangit, putà homicidia, & occisiones Principum: & ideò curiosè est examinanda.

Secundò, dicit quòd si viveret dictus Parvi, vocandus esset ad Judicium, quia tantùm obiit piè, & benignè est tractandus. Et quantùm est de advocatione quam fecit Dominus Burgundiæ, plures audiverat eundem defectum dicentes quòd Major sua erat, Minor Domini Ducis Burgundiæ.

Tertiò, sibi videtur quòd quamvis Dominus Parisiensis non habeat authoritatem statuendi Articulum, quo ad totam Christianitatem; in tota tamen sua Diœcesi hoc potest, rationibus & motivis tactis per Magistrum Jourdanum Morini.

Dicit ulteriùs, quòd quoniam dicitur: istæ Assertiones non sunt dogmatisatæ, ideò non sunt condemnandæ. Quantùm ad hoc, stat cum eodem Magistro Jourdano, quia Propositio ipsius Magistri Joannnis Parvi dogmatisata fuit, & sic specialiter istæ Propositiones, nec est materia nimis subtilis procedendi, imò grosso modo, & se refert ad Judices, sive sint dogmatisatæ, sive non: credit tamen quòd plusquam in mille locis istæ Propositiones sunt dogmatisatæ. Et audivit à pluribus Prælatis quòd audiverunt à pluribus subditis quòd facili moverentur contra Dominos, ex quo vident quòd Parisiis hoc fuit divulgatum & publicatum.

Dicit ultra, & credit quòd illa Cedula data in scriptis, emanavit à Propositione dicti Magistri Joannis Parvi, quia, ut dicunt Morales, magis est periculum in Republica, quàm in persona Principis. Et ideò qui diceret quòd liceret occidere tyrannum vassallo, ita dicit quòd liceret occidere tyrannum Dominum propter Rempublicam, consecutivè.

Dicit ultra quòd plures antiqui non erant ita obligati ad salvandum animam, sicut sunt Doctores nostri. Et ideò licèt Princeps possit occidere hominem, potestate sibi data; verumtamen tenetur servare animam ipsius. Et ideò dicit, cum protestationibus, addens quòd prima Propositio & consequenter aliæ, ex quo applicantur ad malefactum,
A sunt falsæ & erroneæ, & reprobatæ sunt & condemnandæ; & tantùm sunt periculosæ, quantùm tangunt pacem & tranquillitatem Reipublicæ. Utrùm nunc, vel aliàs; se refert Dominis Judicibus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Nogento, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra, & adhæret protestationibus aliorum. Quo ad illas Propositiones; apparet sibi quòd materia est multùm aperta, & specialiter per Magistrum Ursinum.

Quantùm ad primam Assertionem, non facit difficultatem quin ipsa sit falsa, erronea & iniqua; sed difficultas est, quia non est illa quam dixit Magister Joannes Parvi: & ideò non habet Assertorem. Non apparet sibi quòd sit condemnanda; & dicit quòd Magister Joannes Parvi loquebatur in particulari, & non universaliter: & dicit quòd non est Propo-
B sitio Magistri Joannis Parvi; sed Propositio sancti Thomæ: ut puta, quam posuit in tertia veritate.

In Propositione dicti Magistri Joannis Parvi, de Michaële, dicit quòd idem Joannes Parvi explicat rationem sui dicti.

Et de alia Propositione de Phinées: loquitur opinativè. Dicit de Lyra: *Accensus zelo Dei*, & dicit quòd *motus zelo Dei, non timuit occidere unum Principem* &c. Et dicit quòd Propositio est sibi duplex.

Quantùm ad aliam de Moyse, dicit quòd ista Propositio mala est.

De alia de Absalon, est contra textum Bibliæ: & mirabatur qualiter Parvi posuit illam Propositionem, quia Joab interfecit Absalon priùs.

Et de illa de Judith, & Jehu, non facit dubium:
C & dicit quòd est toleranda. Et sententialiter est opinionis, attento quòd nullus eas posuit, quòd non sunt condemnandæ: & ideò dicit quòd Propositio sua est visitanda, & si sit aliquid condemnandum, condemnetur. Et apparet sibi quòd processus est odiosus in se, & periculosus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Herneus de Villanova, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut supra; & exhibuit deliberationem suam in scriptis, & fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, in plena Sessione, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Quia per vos Reverende in Christo Pater, & Domine mi metuende, & per vos Domine Inquisitor, ego vester humilis Herneus de Villanova, fui requisitus, ut deliberationem meam in scriptis, aut verbo tenùs darem, super aliquibus Assertionibus
D in quadam Cedula papyrea mihi transmissa: ideò, præmissis protestationibus in talibus fieri consuetis, & priùs per Dominos & Magistros factis, dico & delibero ea quæ sequuntur.

Et quia duo quæruntur. Primum est, de veritate, aut falsitate hujusmodi Assertionum. Secundum est, an debeant nunc rationabiliter reprobari.

Idcircò primò dico quòd prima Assertio contenta in Cedula sic generaliter capta, falsa est & hæretica, juxta reprobationes tactas in Cedula.

Hoc etiam clarè patet per authoritatem beati Augustini, ad istud propositum, sæpiùs adductam, quæ

quæ habetur in primo, *De Civitate Dei*, & allegatur in Decreto, 33. *Quæstione septima*, in fine. *Qui sine publica administratione maleficum interficit, velut homicida judicabitur.*

Et adducit Alexander de Halis unam rationem circa istam materiam, quæ talis est: *Omnis vita à Deo solo est, nec eam dare voluit per ministerium alicujus creaturæ: sicut ergo auferre rem alterius, sine ipsius voluntate, & authoritate, semper est illicitum; & sic multò fortiùs occidere, quod est auferre vitam sine voluntate & authoritate ejus cujus propriè est vita, & cujus solius est vivificare, semper illicitum.* Unde Deuteronomi. xxxii. 39. *Ego occidam & ego vivere faciam*, &c.

Ideò concludit iste Doctor: *Quicumque non accipit potestatem vel à divina authoritate, quæ est in Lege; vel à divina voluntate, scilicet Dei intelligentia, per internam inspirationem, si interficit, facit contra illud Præceptum: Non occides.*

Item dixit hujusmodi Doctor, quòd *Ad hoc quòd aliquis interficiat maleficum, secundùm Legem, tria requiruntur, scilicet justa causa, justus ordo, & justus animus: & si aliquod istorum deficiat, interficiens maleficum, incurrit crimen homicidii.*

Dico insuper quòd hæc Assertio est, vel esse potest occasio multorum homicidiorum, & maximè Principum & Nobilium, & multorum malorum, prout benè tangitur in reprobatione Cedulæ mihi transmissæ, ad quam me refero.

De secunda Assertione, scilicet de Michaële, dico quòd falsa est & erronea.

Tum primò, quia Michaël non erat superior in naturalibus, vel potentior Lucifero. Unde Job de potestate naturali ipsius Luciferi loquens, dicit quòd *Non est potestas super terram, quæ potest ei comparari.* Job. xli. 24. Tum secundò, quia ex amore naturali non meruit divitias spirituales, seu dona poterat capere, & potuit cum de facto Deus sibi contulit.

De tertia Assertione, scilicet de Phinées, dico quòd falsa est & erronea, & expresse contra Textum, & Glossas, sicut reprobatio benè tangit.

De quarta Assertione, scilicet de Moyse, Alexander de Halis dicit & allegat ad hoc beatum Augustinum, quòd Moyses peccavit interficiendo Ægiptium, quia nondum habebat legitimam potestatem: & sic istud nihil faceret pro assertore.

Alii Doctores dicunt quòd non peccavit, unde Petrus de Palude, dicit quòd Moyses divina electione habebat authoritatem ad liberandum Hebræos, & vindicandum injurias eis factas, & hoc sciebat per revelationem divinam, & hoc etiam apparet per allegata in cedula super hoc, ad quæ me refero.

De quinta Assertione, scilicet de Judith, sicut aliàs allegatum est, Petrus de Palude dicit quòd Judith in occisione Olophernis fuit Instrumentum Dei, & sic posset dici quòd non est mentita, sed sunt dicta sua capienda ad sensum misticum. Sed sanctus Thomas, in secunda Quæstione, dicit quòd Judith non laudatur, ex hoc quòd posuit vitam suam in periculo, pro liberatione populi Israël.

De Jehu verò, dicit quòd non est necesse ipsum excusare à peccato, vel à mendacio, quia malus fuit, ut puta ab idolatria Jeroboam non recedens: commendatur tamen, & temporaliter remuneratur à Deo, non propter simulationem, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal.

Et ideò quoad hoc refero me ad reprobationem in cedula positam.

Sexta Assertio de Joab, est falsa & contra Textum Bibliæ, sicut sæpiùs est allegatum.

Septima Assertio est falsa & erronea, & inductiva, ut plurimùm, ad violationem pacis & concordiæ Dominorum, prout tangit in reprobatione cedulæ.

Et circa reprobationem istius Assertionis, & aliarum præcedentium, refero me ad illa quæ multùm pulchrè dixit pridiè Dominus Episcopus Nannetensis.

Et ista mihi videntur dicta circa reprobationem dictarum Assertionum, salva semper vestra, & omnium assistentium, & meliùs dicentium correctione, & determinatione.

A De secundo quæsito; scilicet an hujusmodi Assertiones debeant pro nunc reprobari & condemnari: hoc dico, supponendo quòd hujusmodi Assertiones fuerunt dictæ & publicatæ formaliter & virtualiter in ista Diœcesi, ex quibus ortum est maximum scandalum, non solùm in isto Regno, sed in tota Christianitate. Et sic dico, quòd pro hujusmodi scandalo tollendo, & ad elucidationem veritatis, & Fidei stabilitatem, debetis celeriter procedere ad condemnationem hujusmodi Assertionum, quantùm gravitas materiæ patitur.

Item, quamvis hujusmodi Assertiones non fuissent per aliquem prolatæ; nihilominùs tamen, attento scandalo ex ipsis orto, condemnari debent & possunt. Hoc fuit factum per prædecessorem vestrum. Anno nonagesimo, in quo fuerunt condemnatæ viginti sex Propositiones circa artem Magicam, quæ nunquam fuerunt prolatæ per aliquem in ista Diœcesi.

B Item, si nunc supersedeatis de istarum Propositionum reprobatione, sequentur verisimiliter majora scandala in futurum, quàm illa quæ jam secuta sunt: quæ si nunc non reprobentur, dicent assertores earum eas fore per vos reprobatas*, & taliter fortè judicabuntur in cordibus hominum, quòd nunquam poterunt evelli, &c. Et sic incidemus in Syllam cupientes vitare Caribdim.

Item, salva reverentia dicentium, non est præsumendum quòd ex istarum condemnatione, rumpatur pax & concordia jam facta inter Dominos, imò ex hoc magis firma erit & magis stabilis, quia pax temporalis sine pace spirituali, benè conservari non potest; quæ quidem pax spiritualis consistit in debita obedientia creaturæ rationalis ad Deum, per veram Spem, Fidem & Charitatem: si ergo Fides detrimentum patiatur, tunc non habebimus perfectam pacem, bonam & firmam; quia non est pax cum impiis, dicit Dominus. Isaiæ. xlviii. 22.

C Item, credo quòd si hujusmodi Assertiones fuissent à principio condemnatæ & reprobatæ, mala infinita & scandala quæ jam, proh dolor, vidimus in isto Regno, nunquam ortum habuissent, nec secuta fuissent. Et hæc sub correctione ante dicta, sunt dicta de secundo quæsito. Sic signatum *Herneus de Villanova*, indignus Sacræ Theologiæ Professor. Ita est: & tradita Curiæ per ipsum, die vigesima secunda Decembris. Anno supra dicto.

Venerabilis & circumspectis vir, Magister Henricus Pistoris, Magister in Theologia, exhibuit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Quia ex parte Reverendi in Christo Patris, ac Domini mei metuendissimi, Domini Episcopi Parisiensis, Venerabilis magnæque scientiæ & maturitatis viri, Domini Inquisitoris hæreticæ pravitatis, &

D Concilii Fidei solemnissimè congregati, missa est mihi quædam cedula continens Assertiones aliquas cum suis reprobationibus; & requisitus sum, sub pœnis Juris, quatenùs dem deliberationem meam, si hujusmodi Assertiones sunt erroneæ, & taliter condemnandæ judicialiter, qualiter in dicta cedula continetur. Ideò volens obedire Mandatis, tanquam filius obedientiæ, do deliberationem meam in his scriptis: præmittendo protestationes quòd non

* *Fortè* approbatas.

non intendo asserere nisi ea quæ à fideli Christiano asserenda sunt; nec intendo præjudicare cuiquam in dicendo, sed opinionem meam modicam exponere, ne videar incurrere pœnas Juris, propter inobedientiam, quod absit.

Quibus præmissis; cùm primò quæritur, utrùm dictæ Assertiones sint erroneæ.

A Respondeo quòd mihi videtur quòd sunt erroneæ: & ad sic respondendum me movent aliqua, & primò reprobationes earum quæ videntur eas de directo reprobare, & videntur mihi veræ, bonæ & Catholicæ, rectæque rationi conformes, quia sumptæ sunt tàm ex textu sacræ Scripturæ, quàm ex Glossis & dictis Sanctorum, & Doctorum, prout legi eas in locis allegatis: quæ etiam, repetitis vicibus, allegatæ sunt, & delatæ in præsenti Concilio. Et ideò superfluum esset eas nunc repetere.

Secundò, nos movet authoritas almæ Matris nostræ Universitatis, quæ dictas Propositiones advocando in congregatione solemni, solemniter advocata & celebrata in sancto Bernardo, ubi consuetum est fieri congregationes solemniores, videtur reprobasse dictas Assertiones.

B Tertiò, movent me dicta & scripta Reverendorum Dominorum meorum, qui nisi sunt requestis sibi factis satisfacere, & ad quæstiones sibi propositas in præsenti Concilio directè respondere.

Quartò, movent me, quia audivi pluribus vocibus publicè ventilari præsentem materiam, & non recolo me audivisse aliquem qui diceret istas Assertiones esse veras.

Ex quibus sequitur responsio ad secundum, videlicet quòd videtur mihi quòd dictæ Assertiones sunt condemnandæ judicialiter, eo modo quo in cedula doctrinaliter condemnantur. Patet ex dictis.

Et quia non quæritur de alio in cedula mihi transmissa; ideò sufficiant prædicta, cum correctione Reverendissimi Patris, & Domini mei Episcopi Parisiensis, ac ceterorum Dominorum meorum præsentium & futurorum.

Tradita Curiæ, vigesima secunda Decembris, Anni supra dicti, sic signatum. FRATER HENRICUS PISTORIS, *Religiosus Monasterii sancti Victoris.*

C Venerabilis & circumspectus vir, Magister Franciscus de Eccleis, Regens Bernardistarum, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut ceteri; & dicit illas Propositiones esse falsas & erroneas, & tanquam tales condemnandas judicialiter.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Castillione, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, ut ceteri. Et dicit quòd non intendit, &c. Et credit quòd nedum in Diœcesi Parisiensi, imò per totum Regnum ortum est scandalum ex istis Assertionibus, vel similibus.

Dicit ultra quòd prima & secunda de Lucifero, quarta de Moyse, altera de Judith, & ultima videntur sibi clarè erroneæ, aliæ non ita clarè, licèt illa de Joab sit contra ordinem textus: & videtur quòd reprobatio sua est consona textui & opinioni Sanctorum.

D De Phinées, credit quòd est satis benè reprobata in cedula; an sint condemnandæ judicialiter, ipse consuleret, licèt veniant de se condemnandæ in se, ac propter scandalum: tamen ne veniant majora scandala, esset opinionis quòd visitaretur quaternus ille Parvi, an istæ Propositiones sint benè elicitæ ex ipso, & non solùm illæ, imò etiam aliæ, si sint. Et dicit quòd ex quaterno illo ubique publicato ortum est scandalum: & licèt aliqui dicant quòd non apparet assertor, hoc non debet retardare quin veniant condemnandæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Bouticelli, Magister in Theologia, regratiatur & protestatur, sicut ceteri, & dicit, respondendo ad cedulam sibi missam, quòd prima Assertio est notoriè falsa, & erronea, & directè contra Præceptum, *Non occides*, nec constat quòd dicitur de sancto Thoma, in Libro Sententiarum, ubi loquitur de illo tyranno, &c.

Quantùm est de alia, de Lucifero, clarum est quòd est falsa & erronea, & est triplex mors, spiritualis, corporalis, & æterna: & dicit quòd mutatio loci ad locum, non operatur mortem.

Quantùm ad illam de Phinées, dicit quòd est contra textum Bibliæ, & est falsa.

Quantùm ad illam de Moyse; si ut privatus occiderit, non est excusatus: si verò ex inspiratione divina, ut Protector plebis, non facit ad propositum.

Quantùm ad aliam de Jehu, & de Judith, & de juramento, sunt similiter falsæ: & dicit quòd juramentum pro majori bono est dimittendum: ignorat, dicit, unde habuerunt exordium; & dicit quòd si emanarunt ex aliquo Libello, quòd similiter Libellus esset condemnandus.

Dicit ultra, quòd si etiam non contineantur in Propositione Parvi, honor Magistri Joannis Parvi esset servandus: an sint nunc condemnandæ, vel ne, se refert ad Judices.

Die vigesima octava Decembris, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio*. Die vigesima octava Septembris, deliberaverunt coram prædictis Dominis Episcopo, & Inquisitore, Domini & Magistri sequentes, modo & forma qui sequitur.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas Hobe, Magister in Theologia, loquitur, & dicit, cum omni correctione & humilitate; super cedula missa protestatur ut ceteri, & adhæret protestationibus factis per illos Magistros, & loquitur prout crediderit opportunum, & sicut aliàs petiit Instrumentum, si super dictis suis fiat Instrumentum, petit quòd sibi legatur primitùs dictum suum, ad finem ut possit corrigere, vel addere. Ita adhuc petit. Nunc venit ad cedulam, in qua sunt duæ quæstiones, ut dicit. An Assertiones sint erroneæ, & an sint condemnandæ; & visum fuit sibi respondere ad ultimam, propter duas rationes, dicit quòd pro nunc, est supercedendum ab actu judiciali, & videtur sibi quod visis præsuppositionibus Reverendorum Patrum, quòd istas probationes pro nunc non debent Judices acceptare, nec de hoc postulat ordo Juris de præsenti, & sub forma istarum reprobationum, & facit rationem talem. Quia sicut in Rescriptis Apostolicis, in Actu judiciali reprobationes debent esse elucidatæ & claræ; ita dicit quòd ista reprobatio indiget declaratione, & sic de præsenti non esset procedendum.

Et loquitur de Jehu & Judith: reprobationes istæ non sunt adeò claræ, quòd in actu judiciali possint procedere, quia illa reprobatio est negativa, & eget majori declaratione. Et si dicatur quòd includit affirmativam, illa debuit poni in deliberatione explicitè, & ita ponens primam Assertionem, potuisset se explicare, juxta dictum sancti Thomæ loquentis de ista materia; & haberet colorem dicendi quòd illa posuit ad sensum, &c. ubi dicit: *Tunc enim qui tyrannum occidit, laudatur & præmiatur.* Et illa dictio, *tunc*, refertur ad dictum Tullii, in Libro *De Officiis*, qui reprobat Julium Cæsarem, ubi increpat eum, sed non illos qui eum occiderunt. Et ideò pro nunc reprobatio non est recipienda: & dicit quòd ista dictio, *ut*, in Concilio Generali Arimensi, ubi Ecclesia Orientalis & Occidentalis erat congregata; quia illa dictio, *ut*, non fuerat sufficienter explicata, orta fuerunt maxima scandala, tàm in Oriente, quàm in Occidente, in quo Concilio professi fuerant Fidem Catholicam, ubi dictum fuit quòd *Quicumque diceret Filium Dei creaturam esse, ut sunt cetera creaturæ, sit anathema.* Ubi omnes clamaverunt: Anathe-

* *Nota errorem.*

Anathema. Et post discessum Concilii dixit quòd fuit professus quòd *Non erat creatura, ut aliæ creaturæ sunt* : & exinde orta fuerunt multa scandala.

Et sic istæ reprobationes non sunt de præsenti accipiendæ absque majori explicatione: & ideò termini illi positi in prima Assertione sunt explicandi: & illi qui loquuntur quòd debet puniri post mortem, explicatione indigent, scilicet si fuerit obstinatus. Quia si modò quis est obstinatus, cras poterit non esse: & ideò licèt Magister Joannes Parvi seminaverit errores positos in cedula: tamen posteà vixit longè, & non fuit monitus; imò celebravit de post, & decessit ut Catholicus.

Et apparet sibi quòd Magister Ursinus Taillenande luculenter ostendit quòd illæ Assertiones non possunt elici ex dictis Magistri Joannis Parvi, & apud Deum posset, quia esset innocens, & tamen fortè convictus per falsos testes. Et ideò sibi apparet quòd ista reprobatio, de præsenti, non est accipienda: & si procedatur ad amplectendum istam reprobationem, videndum esset, & scrutandum, an ista reprobatio sit intolerabilis, & pacis Ecclesiæ turbativa: & ideò scrutandum esset, an directè respiciat materiam Fidei, vel indirectè applicetur ad impediendum Tractatum pacis habitæ Antissiodori.

Item, providendum est circa aliquam qualitatem, scilicet Ecclesiasticæ pacis turbativa, & providendum est ne ex celebratione hujus Concilii oriatur aliquod scandalum inter antiquos & juvenes Theologos, & inter Religiosos. Et ideò si Prædicatores loquantur de isto Concilio, quòd dandus esset eis modus, ne haberent scandalisare istud Concilium. Et recordatur quòd tempore quo Dominus Cardinalis Borrensis erat Parisiis, Dominus Cancellarius convocavit aliquos Theologos, ubi fuerunt reprobatæ tres Propositiones, quæ tamen Propositiones erant falsæ & reprobationes veræ: non recordatur tamen de ipsis, sed erant in materia Confessionis, & tamen non fuerunt pro tunc condemnatæ.

Præterea dicit quòd vidit senes & antiquos, qui dederunt consilium suum quod est sequendum, & non displiceat subsequens, si faciat comparationem: quia beatus Augustinus dat artem ad faciendum comparationem inter Abraham, & quemdam alium: & ideò sequendi sunt antiquiores, & consilium per ipsos datum. Et si multi juvenes dicerent contrarium, non esset pro nunc sequendum.

Et si dicatur, Diœcesis plena est scandalis istis; qualiter poterit tolerari? Respondet loquens, habeat Dominus Parisiensis loqui cum antiquioribus qui deliberaverunt, qui removebunt scrupulum, & si non possit sedari, negotium esset remittendum ad Sedem Apostolicam. Et si iste modus videatur prolixus, Legatus qui debet venire sit oneratus de ista materia specialiter, qui haberet onus hujus materiæ; & ideò cavendum est in ista materia de scandalo. Et videtur sibi quòd Dominus Cancellarius deberet procedere ad Licentiam, & per hos qui deliberaturi sunt, non mutabunt suam deliberationem. Et ideò ista reprobatio, de præsenti non est recipienda.

Item, videtur sibi quòd hortandi sunt illi qui fecerunt istam reprobationem, quòd habeant illud quod sanctus Gregorius dixit, cum perfecit Moralia, in fine Libri. Et stat quòd cessandum est, de præsenti, ab actu judiciali, circa Assertiones istas, & quòd standum est consilio antiquorum Patrum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Emericus de Bituria, Ordinis sancti Augustini, regratiatur & protestatur, ut ceteri; & venit ad cedulam.

Primò, an fuit vera, vel falsa: & quantùm ad hoc, se refert ad ea quæ dicit Magister Petrus de Dierrio.

Quantùm ad secundum extrinsecum; dicit quòd quamvis prima Propositio sit pejor & magis periculosa; tamen videtur sibi quòd ex ipsius condemnatione priùs possunt venire inconvenientia multa, quàm ex condemnatione aliquarum aliarum, & ex hoc populares, qui non fortè capient verba, movebuntur. Et advertendum est ne aliquid dicatur ad unam partem, quæ aliam impediat, ut dicit Augustinus.

Et facit tale dubium : utrùm in ailquo casu licitum sit interficere tyrannum, absque hoc quòd interveniat novum Mandatum hominis, vel Dei, vel miraculum: & loquitur probabiliter; tamen ad partem negativam arguit, per illud quod continetur in cedula.

Ad oppositum arguit, quia si in corpore humano esset aliquod membrum putridum, quod nullo opere Medicorum adhibitâ diligentiâ, &c. esset procedendum ad extirpationem ipsius, ne totum corpus inficeret. Sic in corpore politico, & in una Communitate, si quis esset taliter obstinatus, vel si omnes essent occisi per tyrannum, demptis duobus, videtur quòd liceret ipsis ipsum occidere.

His dictis, dicit Glossa quòd *Patri licitum occidere quemlibet adulterantem cum filia propria, adjunctis tribus*. Primò, quòd reperiat ipsum in domo generis: quòd occidat ambos: & quod ipsa sit in potestate Patris. Modo tyrannus potest incidere in istis. Ignoscitur, &c. Et sic apparet quòd hoc possit fieri sine miraculo, quia quòd viâ humanâ potest inveniri, non est recurrendum ad miraculum divinum, quia hoc esset tentare Deum, quia quod homo potest facere humano modo, non est recurrendum ad miraculum divinvm.

Et si dicatur : quare Augustinus non posuit illam Propositionem, cum esset vera? Dicit quòd propter periculum; & etiam non semper est recurrendum ad scripta, ubi potest ex ratione naturali aliquid veri inveniri. Verumtamen dicit quòd ipsa non est condemnanda, & maximè si non fuerit præsentata in forma quæ ponitur: & si condemnetur, quòd fiat cum bona cautela.

Et dicit finaliter quòd temporibus stantibus, ut nunc, non esset procedendum ad ipsius condemnationem.

Venerabilis & circumspectis vir, Magister Geraldus Macheti, Magister in Theologia, regratiatur, & protestatur, ut ceteri: & dedit deliberationem suam in scriptis, quam legit ipsemet, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverende Pater Domine mi Inquisitor, præsuppositis protestationibus sæpiùs repetitis, quibus adhæreo, licèt non fuerimus hîc vocati ad discutiendum Propositionem Magistri Joannis Parvi, vel utrùm Assertiones per vos in cedula transmissa formaliter & sententialiter in Propositione illa contineantur; vel dumtaxat ad dandum testimonium veritati vobis illud deposcenti & requirenti, sicut ex Officio potestis, & nobis ex debito obedientiæ incumbit testimonium perhibere. Verumtamen, quia aliqui Domini mei Patres & Magistri Reverendi, materiam istius Propositionis tetigerunt, proposui, occasione datâ, respondere aliquibus rationibus, salvationibus, expositionibus & Glossis, quæ per eos datæ sunt, & expositæ: & hoc volo facere, sub omni correctione vestra, reverentia, ac honore ipsorum; magis ad elucidationem veritatis, quàm ad contradicendum, aut verbis contendendum, quos utique & revereor velut Patres, & honorare vellem sicut Dominos & Magistros meos reverendos.

Præsupposito igitur, ad elucidationem dicendorum, & materiæ declarationem, quòd extremum & summum malum pœnæ quod infigi possit homini in hac vita, est mors ipsa, vel occisio ipsius, quæ qui-

quidem cetera omnia privat, & tollit: si ergo ad condemnationem alicujus ad mortem, vel ad occisionem requiruntur testimonia vera, evidentia, & manifesta, requiruntur allegationes, rationesque claræ & lucidæ non involutæ, nec intricatæ, æquivocationes; vel amphibolia: neque enim per conjecturam, vel suspicionem quantumcumque vehementem, vel etiam probabilitatem quantumvis apparentem posset & deberet homo quispiam ad mortem condemnari: & Judex sic faciens, per conjecturas scilicet, & probabilitates & suspiciones hominem reum mortis judicans, reus esset homicidii, & reatum incurreret æternæ damnationis. Allegari possent ad hæc & Decreta Pontificum, sacri Canones, & Leges politicæ & civiles, quæ Decretistis dimitto.

Suppono secundò, quòd ad justificationem occisionis, vel mortis alicujus jam factæ vel illatæ; si justificatio illa efficax esse debeat & valida, requiruntur testimonia tam clara & evidentia, tamque lucida, & æquè manifesta, absque intricatione æquivocationis, ambiguitatis & amphiboliæ, sicut & ad condemnationem faciendam requirerentur, sive ad mortem inferendam. Apparet istud, quia justificatio occisionis, vel mortis alicujus jam factæ & illatæ, talis esse debet, tamque efficax, evidens ac manifesta ad probandum vel convincendum, taliter quòd si mors illata non esset, vel occisio non esset facta, illa justè & meritò propter testimonia quæ in justificatione asseruntur & proponuntur esset infligenda, vel facienda: alioquin justificatio nulla esset, & insufficienter, ac invalidè justificaret.

Apparet secundò istud: videmus quòd in condemnatione hæreticorum, post mortem, illa omnia & singula adhibentur quæ fierent, si ille superveniret contra quem fit processus; ad cujus condemnationem, licèt obierit, & mortuus fuerit, talia debent esse testimonia tam clara & evidentia, & allegationes ita manifestæ, non ambiguæ, non amphibolicæ, vel perplexæ, quòd si non esset mortuus, jurè & meritò deberet tanquam hæreticus condemnari.

Suppono ulterius quòd, quoniam in justificatione occisionis, vel mortis jam illatæ, adducuntur, & proponuntur pro testimoniis rationes, argumenta & allegationes; illæ rationes, vel argumentationes adductæ, vel propositæ, tenent vicem & locum testium; hoc est dicere, quòd quemadmodùm in condemnatione juridica, vel judiciali hominis ad mortem, testes producti coram Judice, palam, clarè & manifestè, non ambiguè, vel dubiè, involutè, æquivocè, vel amphebolicè deponere debent de crimine alicujus malefactoris, vel criminosi, propter quod meritò mortem ei infligendam requirunt, & proponunt: sic oportet quòd rationes & persuasiones adductæ ad justificationem mortis jam alicui illatæ, probent & adducant clarè, evidenter, & dilucidè, & manifestè, illa scilicet evidentia, summa juridica, quæ sufficere debent ad mortem inferendam.

Sic ergo apparet quòd ad hoc quòd sciatur utrùm justificatio aliqua pro morte jam alicui illata sit ritè, benè, laudabiliter & secundùm Legem facta, oportet videre an rationes, vel reprobationes, aut argumentationes pro testimoniis adductæ, sint tales, & ita evidentes & claræ, quòd sufficerent ad condemnationem vel mortem; si non esset illata, vel facta, inferendam, faciendam, & promulgandam. Necessarium est etiam quòd illæ persuasiones & rationes, seu allegationes, si debeant esse efficaces & validæ, habeant & observent illa quæ testes idonei producti ad accusationem alicujus ad mortem inferendam, facere & observare debent, & tenentur.

Videamus igitur, applicantes ad propositum, illa quæ observanda sunt à testibus idoneis, & testimoniis dandis, ad accusationem alicujus in Judicio, & consequenter ad sententiandum juxta testimonium eorum.

Primò enim: ad accusandum aliquem juridicè, non sufficit accusare per conjecturas, per probabilitates, & præsumptiones; potissimè ubi de morte tractatur, vel occisione, ad quam testimonia vera, manifesta, & evidentia requiruntur, cum de supremo hominis bono in hac vita, quod est vita hominis, agitur. Ideò talia testimonia probabilia, vel præsumptoria, sive conjecturalia, adducta ad condemnationem alicujus, non solùm digna sunt repulsione in Judicio, verum etiam sic accusantes per conjecturas, suspiciones, præsumptiones, meritò ad pœnam talionis condemnarentur. A

Sic ergo, quoniam justificatur homicidium aliquod jam perpetratum & illatum, quia de morte hominis agitur; oportet, si justificatio valida dici debeat, quòd allegationes, rationes, argumentationes, & persuasiones quæ adducuntur loco testium, claræ sint, dilucidæ & evidentes; tanquam manifestè, & evidenter arguant & convincant, sicut & testes producti loqui debent in Judicio.

Ex quibus apparet contra unum quod in isto concilio tactum est; quàm absurdum sit dicere quòd ad justificationem homicidii, quod est extremum hominis malum in hac vita, possint rationabiliter, & justè admitti, tollerari & adduci rationes & argumentationes tantummodò probabiles, & opinativæ, ut sic loquar; vel probabiliter hominem ad mortem condemnare, vel mortem jam illatam & homicidium aliquod perpetratum velle *sic* probabilibus argumentis & opinando justificare, ad quod certitudo maxima, & evidentia suprema juridica requiritur ab eo quo in Regno Franciæ nulli mors infligitur judicialiter, quantumcumque & quodcumque testes clarè, & manifestè deponant de crimine, nisi ipse criminosus condemnandus crimen illud fateatur. B

Secundò, ad hoc quòd testimonium aliquorum testium deponentium in Judicio, super accusationem alicujus ad mortem sit efficax & sufficiens, validum & idoneum; non sufficit quòd ambiguè, dubiè, amphibolicè, æquivocè, perplexè & involutè loquantur in depositionibus suis, sic quòd dicta eorum & depositiones indigeant declaratione, distinctione, glossa & expositione; imò tales meritò arguerentur & increparentur à Judice de calumnia, velut dolosi & malignantes homines sophistè loquentes, & fortassis ad pœnam talionis condemnarentur. C

Consimiliter ergo, velle in justificatione alicujus homicidii jam illati, vel perpetrati arguere, loqui, probare, & persuadere ratione, persuasione, vel deductione, sive argumentatione ambigua, dubia, perplexa & involuta, per amphiboliam, vel æquivocationem distinguenda, omninò absurdum est & intolerabile tales ambiguas distinctiones, deductiones & argumentationes distinguendas recipere, vel admittere, & talia glossare, exponere, interpretari & salvare, manifestè probat quòd rationes illæ & allegationes non erant in tali negotio admittendæ, nec recipiendæ, quando de morte hominis agitur, & potessimè quoniam ille cujus est doctrina, non est Doctor approbatus, vel Sanctus, nec ejus doctrina est in Schola recepta: & ita non videtur necessarium sua dicta glossare, vel salvare, quæ sic involuta sunt & ambigua, ut distinctione egeant, de quo & Sapiens benè nunciavit: *Qui sophisticè loquitur, odibilis Deo est.* Eccli. XXXVII. 23. D

Unde advertendum est quòd aliter loquendum est in Schola Theologiæ coram viris litteratis & scientificis, aliter coram secularibus & laïcis. In Scholis etiam Theologiæ possumus multa probabiliter & scho-

scholastice, disputationis gratiâ, quæ coram illiteratis & laïcis, vel secularibus non essent dicenda, coram quibus dicendum est, non probabiliter & opinativè, sed quantùm fieri potest clarè, evidenter & manifestè; & uti nomine *probabiliter*, esset indiscretè & incongruè loqui, utpotè apud illos qui tales terminos scholasticos ignorant, qui omnia recipiunt tanquam asserta & indubia.

Unde etiam nec Magister Joannes Parvi dixit, nec unquam expressit quod probabiliter tatummodò loqueretur in justificatione illa quam posuit: sciebat A enim non esse tunc locum, ubi apud ignaros istorum terminorum non esset loquendum, sicut in scholis, opinativè vel probabiliter: sciebat enim quòd irrisus fuisset meritò, dicendo quòd homicidium de quo fiebat sermo, probabiliter & opinativè bene perpetratum fuisset; sciebat enim quoniam tunc non erat locus scholasticæ disputationis, vel approbationis, in qua non admittuntur, nec recipiuntur allegationes, seu argumentationes tantummodò probabiles, etiam apud Gentes barbaras, seu Nationes extraneas: scire debebat etiam non esse illuc afferenda dicta, seu argumenta alia, quæ indigerent expositione, aut interpretatione, vel distinctione, ubi charitas † sermonis exigitur, & certitudo suprema judicialis.

Noverunt nihilomnius Magistri nostri Reveren- B di: vidi & ego ipse, junior inter eos, quòd dicta erronea, vel Propositiones erroneæ, & malè sonantes, probabiliter etiam & opinativè positæ in Scholis Theologicis, revocatæ sunt ab illis qui probabiliter etiam sic & opinando posuerunt.

Ceterùm, non erat opus, nec necessarium illam Propositionem glossare & exponere, quæ ut confessus est Dominus meus, ille qui salvare voluit in applicationibus suis ad factum illud quod justificare intendebat, turpiter erravit. Ad quid ergo glossabitur, vel exponetur justificatio illa quæ in applicatione sua errat, & principali suo intento? Hoc attento quòd secundùm regulam communem; *Intelligentia dictorum sumenda est & accipienda ex causis dicendi.*

Descendamus post ista generalia, ad improbationem expositionum, glossarum, vel salvationum, quæ datæ sunt in primo.

In exemplo de Michaële dicebatur quòd amor na- C turalis ibidem accipitur & identificatur cum amore gratuito. Ista responsio primò affert unum æquè dubium, vel magis quàm principale, quòd videlicet idem actus eliciatur ex amore naturali & gratuito, quæ sunt omninò diversa.

Item, ista Propositio est expressè contra textum litteræ, ubi dicitur sic: *Mais tant seulement meu d'amour naturelle*, tantummodò est accensus amore naturali. Ceterùm ‡ est autem quòd tantùm, vel tantummodò est dictio exclusiva excludens omnia, & ille qui posuit non erat tam ignarus terminorum theologicorum, quin sciret amorem naturalem esse distinctum, & differre ab amore gratuito.

Item, si ista expositio recipiatur, sequeretur quòd ista esset vera, juxta illam expositionem: homo, ex amore naturali, meretur vitam æternam, consequens est damnative * apud omnes Sanctos, etiam Theologos, & consequentia probatur, quia diceret D expositor, vel glossator quòd ex amore naturali, qui est idem cum amore gratuito, secundùm ipsum, meretur vitam æternam, & hoc est verum. Et alia multa inconvenientia possent inferri, ut videtis.

Item, expositio ista est contra intentionem illius qui exemplum posuit, quia, si dicatur quòd Michaël ex amore naturali qui est idem cum gratuito, Luciferum de Paradiso expulerit, cùm secundùm Sanctos & Theologos, charitas vel gratia sit instrumentum spirituale Spiritus sancti, quod non agit, nisi Spiritu sancto movente, dirigente & impellente, sicut nec securis, nisi mota à manu artificis; sequitur tunc quòd Michaël sentiebat interiùs Deum illud jubere, præcipere, & mandare: & ita non sine Præcepto Dei inspirantis, quemadmodùm ponit Augustinus. Primo, De civitate Dei: *Samson habuit Præceptum, Deo interiùs jubente & impellente, ut se ipsum occideret.*

Sic & secundùm eundem Augustinum, de Jepte dicere opportet, quòd filiam suam interfecerit. Et tamen in exemplo sic loquitur ille qui posuit.

„ *Le tiers exemple est de saint Michel l'Ange, qui* „ *sans Mandement, ou Commandement quelconque de* „ *Dieu ne d'autre, mais tant seulement meu d'amour* „ *naturelle, occit le tyran desloyale a Dieu, Lucifer.* Adhuc circa istud exemplum, quòd Michaël occidit Luciferum, hoc ab uno Magistrorum nostrorum Reverendorum expositum est, quòd Michaël privavit Luciferum vita aliqua, pro quanto expulit eum de Paradiso, qui quidem locus erat ipsi Lucifero pro quodam gaudio, & ita erat quædam vita ei. Hoc cum correctione videtur in duobus deficere. Primò, in hoc quòd non fecit sine Mandato divino, sicut ponit Propositio, vel Assertio, *Sans Mandement de Dieu, ne d'autre.* Non enim est difficultas nostra, utrùm Michaël expulerit Luciferum de Paradiso & privaverit eum gaudio illius: sed quæritur, utrùm Michaël fecerit istud sine Mandato Dei, vel sine authoritate: Michaël enim non habebat authoritatem super Luciferum ex naturalibus suis; quòd si authoritatem habuerit, oportet necessariò dicere quòd hæc à Deo acceperit, constitutus ab eo Princeps militiæ cœlestis.

Secundò, deficit expositio ista: quia Michaël ex amore naturali, vel ex vi naturalium suorum, non potuisset expellere Luciferum de Paradiso, vel privare eum de gaudio loci illius, quia erat longè inferior, & minus potens Lucifero, in naturalibus suis.

Proindè nihil adhuc dictum est quomodò salvari posset & exponi illa Glossa quæ ponitur in exemplo illo de Michaële, ubi dicitur: *Car Dieu lui donna des richesses de sa gloire tant comme il voulut*, idest tantùm quantùm erat capax. Ista Glossa utique indiguisset expositione, & adhuc indiget, nescio quare non glossabatur, nisi quia manifestè erronea est, ideò non est exponenda.

Circa aliam Assertionem de Phinées, dicebatur exponendo, quòd Phinées occidisse dicitur Zambri sine Mandato, hoc est sine speciali Præcepto. Istud non sufficit: primò, quia si hoc admittitur, sequitur quòd ista posset dici, quòd Præpositus Parisiensis, & alii Præpositi Provinciales, interficiunt homicidas, fures & latrones sine Mandato, quia in quolibet condemnatione hominis non accedunt ad Regem, ut habeant Mandatum speciale, de occisione hujus & illius: imò in Mandato generali committitur eis, & præcipitur condemnatio specialis cujuslibet malefactoris.

Item, saltem habemus ex illa expositione, quòd ad justam occisionem hominis Mandatum Principis, vel speciale, vel generale *, quod est contra intentionem illius qui exemplum prædictum posuit, in isto visus est, & voluit justificare homicidium illud de quo loquebatur: non enim allegat in Propositione sua quòd ille qui fecit, vel mandavit illud homicidium fieri, habuerit Mandatum generale, neque speciale à Rege, vel à Deo, quia meritò ei dictum & responsum fuisset: Doce, litteras ostende.

Item, tertiò, quia dicitur in exemplo sic: *Le second exemple est de Phinées, qui sans Mandement, ou Commandement quelconque occit* &c. in quo apparet, quòd omne Mandatum universaliter excludit

† *Fortè* Claritas ‡ *Fortè* Certum. * Hic aliquid videtur deesse.

* *Desiderari videtur*, Requiritur.

cludit & generale & speciale, aliàs non esset ad propositum suum.

Circa istud exemplum, dictum est, allegando Magistrum Nicolaum de Lyra, quòd Phinées accensus zelo Legis, & motus zelo Dei, non timuit occidere Principem unius Tribus, & ita, ut dicebatur, non videtur, quòd ex Mandato fecerit.

Videte qualis consequentia: motus est zelo Dei, & Legis Dei; ergo non habuit Præceptum Dei, vel Legislatoris. Causam illationis non video: imò benè sequitur: zelus Dei eum ad id movebat & accendebat; ergo sentiebat experientialiter, Deo interiùs præcipiente, hoc esse faciendum.

Item, dicit expressè Magister Nicolaus de Lyra, super illo vigesimo quinto capite, quòd mulieres erant edoctæ ex doctrina Balaam, quòd non permitterent se à filiis Israël cognosci, nisi si priùs comederent de idolaticis, & idola adorarent, quæ ipsæ secum portabant. Et textus sic habet: *Dixitque Moyses ad Judices Israël: Occidat unusquisque proximum suum qui initiati sunt.* Num. xxv. 5. hoc est, applicati sunt, vel adjuncti sunt *Beelphegor*, id est *cultui illius idoli*, ut ait de Lyra. Sequitur immediatè in Textu: *Et ecce unus de filiis Israël intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitam vidente Moyse* &c. ℣. 6.

Sic ait Magister Nicolaus de Lyra: *Hic*, inquit, *ponitur punitio prædictæ transgressionis in speciali*, Ait in idem quòd *Iste fuit magis effrons & audax in peccato suo, & ita apparet quòd Phinées habebat Mandatum à Moyse, qui præceperat occidi omnes, qui initiati sunt Beelphegor, & illæ mulieres Madianitæ non permittebant se cognosci à filiis Israël, nisi adorarent Beelphegor.*

Dicebatur ulteriùs, quòd Zambri fuit idolatra: hoc manifesté convincit illum qui exemplum posuit in sua Propositione, quia volebat per exemplum illud probare quòd Phinées occidit Zambri sine Præcepto, quod apparet clarissimè falsum ex Textu, si fuerit idolatra, quia tales jusserat Moyses expressè occidi.

Dicebatur circa istud ab uno alio Domino meo, quòd ex quo præceperat Moyses, ut habetur in Textu, Principes suspendi in patibulo, tunc debuisset juxta Præceptum Moysis Zambri suspendi in patibulo. Novit Dominus meus qui hoc allegavit, quòd homines post mortem suam, utpote post decolationem capitis, sæpiùs suspenduntur in patibulo, & ita potuit fieri de Zambri, quòd post illam occisionem fuerit suspensus ad solem, sicut Moyses præceperat.

Circa aliam Assertionem de Moyse, dicebatur exponendo & salvando istud quod in exemplo Propositionis, ponitur: *Sans Mandement* &c. *occit l'Egiptien*. Videatur Textus ad longum, & experietur quòd in illo exemplo est una copulantia composita ex duabus cathegoriis. In prima parte copulantiæ ponitur, ut benè allegabat Dominus meus, & Magister noster Reverendus, quòd Moyses sine Mandato hominis occidit Ægiptium. Et in secunda parte dicitur sic: *Et pourlors icelay Moyse n'avoit point l'authorité de Juge.* Sequitur: *laquelle authorité luy fut donnée sur le peuple d'Israel près de quarante ans apres qu'il a ce fait.* Videtis quòd in secunda parte negat eum habuisse tunc authoritatem judicialiter à Deo. Patet, quia dicit quòd habuit post quadraginta Annos postquam occidit Ægiptium, & non habuit nisi à Deo, ut notum est. Ergo sine authoritate, nec Dei, nec hominis fecit, secundùm ipsum.

Item, dicit, quòd post quadraginta Annos ab illo homicidio, accepit authoritatem Judicis: videtur esse contra Textum Scripturæ sacræ, qui allegatur in cedula, & recipitur de septimo capite Actuum Apostolorum. ℣. 25. *Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Dominus per manum ipsius daret salutem.* Sequitur: ℣. 27. *Quis te constituit Principem & Judicem super nos?* Glossa: *Solus Deus.*

Item, allegabatur exponendo illam Assertionem, quòd Alexander de Halis recitat authoritatem Augustini: cum sui reverentia, truncatè recitavit, benè ponitur in fine illius authoritatis. Uterque enim, scilicet Petrus & Moyses, non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excesA sit. Ex quo videtur, quòd Augustinus non videtur sentire quòd peccaverit in facto in se, sed magis excessit in zelo quodam nimio.

Item, quando Augustinus illam quæstionem tractat, secludit Moysem, ut erat persona singularis. Et tunc dicit: *Consulta*, inquit, *illa Lege æterna, reperio non debuisse hominem ab illo qui nunquam potestatem ordinatam gerebat, quamvis injuriosum & improbum, occidi.*

Item, si peccavit Moyses, sequitur manifestè contra illum qui ponit exemplum istud in Propositione sua, qui dicit Moysem benè fecisse: & assumit istud ad justificationem homicidii quod justificare intendebat. Unde sic ait in exemplo illo, quòd Moyses ex illo facto multùm laudatus est, ut allegat ipse proponens, Actuum septimo: unde & inquit ipse, quòd tanquam minister Legis hoc fecit. Et B hoc est contra eum: si enim erat Minister Legis, quoniam ‡ non fecit, ergo habuit tunc authoritatem istud faciendi: & dicit tamen, quòd illam authoritatem accepit post quadraginta Annos ab illo homicidio facto.

Quidquid censerit beatus Augustinus, vigesimo secundo contra Faustum, tamen non puduit eum istud corrigere, in opere suo superiori, super Exod. ubi manifestè patet, quòd illam Glossam fecit post illum Tractatum contra Faustum. Et ita standum est in dicto suo posteriori.

Fortassis enim, quoniam * scripsit contra Faustum, non memorabatur actualiter dicti illius Stephani, Actuum septimo, quod allegat in Glossa, super Exod. super illo Exodi secundo: *Cumque prospexisset huc atque illuc.* Sic ait Augustinus. *De hoc facto Moysi satis disputavimus in illo Opere, quoniam ** de vita Patriarcharum adversus Faustum scripsimus.* Et aliquibus interpositis subdit, corrigendo illud quod contra Faustum scripserat. *Et tamen*, inquit, *sicut Stephanus ait, Actibus Apostolorum, putabat intelligere fratres suos, quòd per eum daret illis Deus salutem, ut per hoc testimonium videatur Moyses jam divinitùs admoniC tus (quod Scriptura eo loco tacet) hoc audere potuisse.* Hæc Augustinus.

Circa aliam Assertionem, de Joab & Abner, dicebatur quòd ex Propositione non potest ostendi quòd Joab occiderat Abner post mortem Absalon: sed benè habetur quòd in fine dierum suorum: quidquid *** finis, ut dicebatur, exponendo, potest accipi pro decem, vel duodecim Annis.

Videatur Textus Propositionis, ubi habetur sic:
„ Non obstant que Joab fut un bon Chevalier & loy-
„ al, pour le temps qu'il occit Absalon, neant-
„ moins vers la fin de ses jours, il fit deux trop
„ grandes fautes. La premiere, car il occit un tres
„ bon Chevalier apellè Abner &c.

Sic ergo apparet in textu, quòd Joab, ut ipD se dicit, non fecerat illos duos defectus, propter quos, ut ipse ait, in Propositione sua, David præcepit Salomoni ut faceret Justitiam de Joab: quia sicut ipse dicit, Joab, quoniam † interfecit Absalon erat bonus miles & fidelis, & non fuisset talis si interfecisset Abner, quia per occisionem ipsius Abner Salomon fecit Joab occidi, juxta Mandatum Patris sui.

Circa ultimam Assertionem, quæ loquitur de juramento: dictum Magistri Joannis Parvi distinguendo del. + melius, quia aut capitur adverbialiter, aut nomina-

‡ *Fortè* quando, *& deleatur* non * *Fortè* Quando ** *Fortè* Quando *** *Fortè* Quamquam, *aut alias* † *Fortè* Quando + *Fortè* scilicet, *vel* li.

minaliter, & potest, ut dicebatur, exponendo, recipi adverbialiter. Istud est claré, ut videtur, contra textum Propositionis, ubi sic dicitur verbis Latinis: Quodcumque aliquis facit * quod melius, quamvis juraverit illud non facturum, non est perjurium: si enim melius esset adverbium, non diceretur primò quoniam aliquis facit quod melius est, quia locutio esset impropria & incongrua; sed deberet sic dici: Quicumque aliquid facit melius, removendo *li* quod pronomen: si etiam *li* melius, teneretur adverbialiter, in secunda parte non diceretur sic: quamvis juraverit illud quod est relativum de † *li* quod; sed debuisset sic dici: quamvis juraverit taliter non facturum, ut *li* taliter quod est adverbium, refertur ad *li* melius adverbialiter acceptum. Et ita apparet quòd expositio videtur esse contra textum.

Dicebatur ulteriùs circa istam Propositionem & Assertionem, quòd si quis juraverit quòd nunquam erit Episcopus, & efficiatur Episcopus, hoc non est perjurium, ex quo facit melius opus.

Videamus si hoc sit ad Propositum: & apparet quòd non, quia Assertio loquitur de juramento licito quod est super materiam debitam; certum est autem quòd secundùm sanctum Thomam & Doctores, juramentum illud, quo quis juravit non est illicitum. Unde dicit sanctus Thomas, secunda secundæ, Articulo septimo, in responsione ad secundum Argumentum. „ Dicendum enim quod juramentum potest vergere in deteriorem exitum dupliciter: uno „ modo, quia ab ipso principio habet pejorem exitum; vel quia secundùm se malum, sicut cum aliquis jurat se adulterium patraturum: sive quia est „ majoris boni impeditivum, puta cum quis jurat se „ non intraturum Religionem, vel quòd non fieret „ Clericus, aut quòd non accipiet Prælationem, vel „ si quid aliud est hujusmodi; tunc tale juramentum „ est illicitum à principio, quia ponit obicem Spiritui „ sancto. „ Quod & recitatur in Summa Confessorum, *Libro primo. Tit. nono. Quæstione decima tertia*: ubi & ponuntur sex modi quibus juramentum vergit in pejorem exitum; & quintus modus ponitur; cùm juramentum excludit opus de genere bonorum: ut cùm aliquis jurat quòd nunquam erit Episcopus, Monachus, vel Clericus.

Dicebatur ulteriùs, quòd in Propositione non reperitur quòd tyrannus possit occidi à vassallo, non obstantibus juramentis & confœderationibus. Legat Dominus meus in quaterno, in fine septimæ Propositionis, quæ vocatur ibidem veritas, ubi sic quæritur, „ Je fais une question, pourquoy est-ce qu'en „ plusieurs cas, on est tenu de garder foy & convenance à son ennemy capital, & non pas au tyran. „ *Et respondet sic*: La cause de reponse mettent communement les Docteurs, mais pour ce qu'elle „ est commune & seroit longue à raconter, je m'en „ passeray à tant. „

Videtis manifestè quòd supponit fœdus, fidem, & juramentum non esse servanda cum tyranno, licèt tamen servari debeant cum hoste capitali: videtis quòd atrocissimam & intolerabilem injuriam imponit Doctoribus, dicens quòd dant communiter solutionem & responsionem super ista quæstione, quasi faverent illi errori.

Post ista, venio ad respondendum ad secundum quæsitum, unde dico: Assertiones contentæ in cedula transmissa, sunt judicio meo, benè, justè & rationabiliter reprobatæ, & nihilominùs per reverendam vestram Paternitatem judicialiter condemnandæ, & etiam anathematisandæ; sed & habita & data à Deo, ut certum teneo, tali opportunitate, dissimulare non debetis: timeo enim ne si opportunitas ista data negligatur, præoccupatus quæratis locum & spatium ut ista fiant, & non inveniatis: idcircò dùm opportunum tempus habetis, operemini bonum istud quod tibi proderit, & Regno pacem conciliabit, solidabitque, Deo sic placato, quem in longa nimium dissimulatione ostendimus, ‡ qui si placatus fuerit nobis, sperandum est quòd pacem terris reddet, ac mitescere faciet sæcula bellis.

Quantùm autem ad Assertionem illam quæ de Judith, & Jehu loquitur; dico quòd pro quanto favere videtur errori illorum qui dicunt aliquod mendacium esse licitum, est condemnanda: credo enim & Jehu & Judith, mentiendo peccavisse.

A Sto finaliter cum Magistris nostris, quòd videatur Propositio Magistri Joannis Parvi, & utinam fuisset ab initio, habita libertate loquendi, visitata, cum publicata fuit: & ideò quod non est factum tunc, fiat modò, cùm Judicem habemus.

Die Veneris, vigesima nona Mensis Decembris.

Eodem Anno, & die Veneris, quæ fuit vigesima nona Decembris, coram eisdem Dominis Episcopo & Inquisitore, deliberaverunt Domini & Magistri subsequentes, modo & forma qui sequitur.

Et primò. Super contentis in cedula per vos missa, Reverende Pater, & Vos Domine Inquisitor, protestationibus factis per Reverendos Magistros meos præsuppositis: Videtur primò, sub correctione vestra, quòd B Propositiones in cedula contentæ non sunt condemnandæ. Ratio est, quia non habent, nec habuerunt Assertorem, seu Assertores cum Magistro * Joannne Parvi, eas, ut constat, & communis fama jam ubique clamat, nunquam asseruerit † ex ejus dictis sequi videantur, saltem aliquæ earum: quapropter vestræ Jurisdictioni non subsunt, ut dicunt Jura, sicut audivi à fide dignis; nec Assertiones dici debeant, cum correctione semper, cùm quocumque careant assertore. Ideò irrisorium esset eas condemnare.

Item, si condemnentur, ubique dicetur quòd Propositio Magistri Joannis Parvi est donec ‡ condemnanda; & cùm nunquam asseruerit, gravis injuria sibi & quasi irreparabilis: imò graviter puniri deberent, ut videtur, qui talia eidem imposuerunt quæ nunquam dixit, nec ex dictis suis sequantur.

Item, mihi videtur, quòd supposito quòd essent hæreticæ, & quòd sequerentur ex dictis Magistri Joannis Parvi, quod non credo; nihilominùs tamen C non essent condemnandæ pro nunc: patet per illud quod dicit de Lyra, super illo verbo Mathæi, decimo tertio: *Ne forte eradicetis & triticum.* Matth. XIII. 29. Et aliàs allegatum est per Reverendum Magistrum meum, & Dominum Magistrum Petrum de Dierrio. Ideò non repeto.

Quantùm ad Propositiones in se: prima falsa est, & erronea, sed illam non posuit Magister Joannes Parvi; loquitur enim de tyranno illo de quo non potest haberi recursus ad Superiorem per viam Juris, talis enim interfici potest per insidias, nonobstantibus quibuscumque confœderationibus, aut juramentis cum aliquo subdito Regis, vel servata fidelitate inferioris ad Superiorem: & hoc voluit Sanctus Thomas, sicut aliàs allegatum est per Reverendum Magistrum meum, & Dominum Magistrum Petrum de Nogento, dicit sic sanctus Thomas: „ Cùm aliàs aliquod D „ divinum ** sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, aut etiam ad consensum coactis, & non „ est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore possit Judicium fieri: tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur & „ præmium accipit. „ Ecce quòd dignus est laude & præmio, qui talem tyrannum occidit. Imò illa utilis est: ut posita est in cedula, videtur esse contra intentionem Ma-

* Fortè Quicumque aliquid. † Fortè ad.

‡ Fortè offendimus * Fortè legendum cùm Magister Joannes. † Videtur deesse nec. ** Hic aliquid deest *** Fortè Dominium.

Magistri Joannis Parvi. Nunquam enim intentio fuit, quòd tyrannus Provincia, vel civitate, in domo, aut apud semetipsum esset occidendus per aliquem subditum suum: causa est hæc; quia talis multos habet Superiores per quos de ipso potest fieri Judicium,& sic illa utilis, est omninò falsa, & contra ejus intentionem.

Secunda Propositio potest habere bonum sensum, judicio meo, sicut deductum est per Dominos & Magistros, Dominum Archidiaconum, Magistrum Ursinum de Taillevande, & Magistrum Petrum de Nogento; quia licèt Michaël Præceptum hoc habuerit tacitum, de occisione Luciferi; non tamen habuit de hoc Præceptum expressum; hoc est, non habetur ex Scriptura sacra quòd de hoc habuit Mandatum, sicut habuit Abraham expressum Mandatum de immolatione filii sui. Et ita forsitan intellexit Joannes Parvi quòd Michaël non habuit expressum Mandatum quòd occideret morte perpetua Luciferum; sed amore quem habebat ad Deum, motus fuit ad occidendum eum morte perpetua. Ille tamen amor naturalis erat, quia inchoativè erat à natura; & gratuitus, quia complebatur à gratia: ferebatur enim tunc Angelus in Deum per amorem, quantùm poterat fieri, secundùm activitatem potentiæ suæ, cùm nullum haberet retardativum; & cum esset in gratiam, erat gratuitus. Occidit Luciferum ipse Angelus morte æterna, quia eum de Paradiso expulit ad pœnas infernales, in quibus perpetuò erit: & propter hoc Deus dedit sibi de divitiis spiritualibus quantùm voluit, & quantùm erat capax, secundùm merita sua; sicut solet dici de Beatis, quòd quilibet de beatitudine habebit quantùm poterit capere, secundùm merita; scilicet quæ habuit in vita.

Tertia Assertio de Phinées, quòd occidit Zambri, *Sans quelconque Mandement, ou Commandement de Dieu, ou de Moyse*: Textus videtur esse potiùs, meo judicio, quòd sine Mandato fecerit, quàm cum Mandato: nam dicit sic Textus: *Dixit Dominus ad Moysem, Phinées filius Elezari filii Aaron Sacerdotis avertit iram meam à filiis Israël, quia zelo meo commotus est contra eos.* Num. xxv. 11. Ecce quòd *zelo meo commotus est*, & eos occidit; non dicit quòd Præcepto Domini, vel Moysis.

Item, dicit de Lyra, super illo verbo, *Surrexit de medio multitudinis*, ℣. 7. *Accensus*, inquit, *zelo Dei.* Idem videtur innuere quædam postilla, super illo verbo, ℣. 6. *Et ecce unus de filiis Israël intravit*, &c. *Vocaverat Moyses*, inquit illa postilla, *duodecim Principes, ut ipsi, secundùm unam opinionem, vel secundùm aliam, authores sceleris suspenderentur eorum Consilio, & dùm erat in Consilio, intravit ad scortum, quem confodit Phinées.* Videtur dicere, judicio meo, quòd Phinées, ex amore ardenti quem ad Deum habebat, & ad Legem, intravit post eum & eos coëuntes occidit.

Quarta Assertio est: *Moyse sans Mandement quelconque occit l'Egiptien.* Magister Joannes Parvi ponit, *Sans Mandement, ou authorité d'homme quelconque, occit l'Egiptien.* Et hoc est verum, quia Deus pro tunc non erat homo, authoritate tamen Dei hoc fecit; & dicit Glossa Exod. quæ est beati Augustini, *divinitùs admonitus.*

Quinta est: *Judith ne pecha point en flattant Olophernes, ni Jehu en mentant qu'il vouloit honorer Baal.* Ista est falsa sicut ponitur; sed Magister Joannes expressè ponit, quòd Jehu insidiosè fecit occidere Sacerdotes Baal, & de hoc laudatur; & quòd Judith occidit Olophernem per insidias, & de hoc laudatur etiam: & Propositio hîc posita non est sua.

Sexta Assertio, quòd *Joab occit Abner, depuis la mort d'Absalon.* De ista nescirem quid dicere: nam Scriptura sacra posteriùs facta, aliquoties anteponit, aliquoties è contra. Non hòc ponit Magister Joannes Parvi, sed ponit quòd in fine dierum suorum fecit duas malas occisiones de Abner filio Ner, & de Amazan; & potuit esse quòd in fine dierum suorum occidit Abner priùs mortem Absalon, & postea Amazan, post scilicet Annum quinquagesimum, vel quinquagesimum quintum suæ ætatis; & sic in fine vitæ occidit Abner & Amazan.

La septiéme Assertion est: *Toutefois que aucun fait aucune chose qui est meilleure, jaçoit ce qu'il ait juré la non faire, ce n'est pas parjurement, mais est à par-* A *jurement contraire.*

Apparet mihi quòd ista non est damnanda, sicut factum est per Magistros meos & Dominos prænominatos: patet in casu aliàs posito, quòd quis juravit quòd non Prælatus, seu Episcopus erit: imminet tamen necessitas pro bono Ecclesiæ, & totius patriæ quòd ipse sit; aliàs magna sequerentur inconvenientia in Ecclesia & tota patria, nisi esset Prælatus, seu Episcopus. In tali casu, sine perjurio potest acceptare, & debet Prælaturam; aliàs juramentum vergeret in pejorem exitum. Si quis juret quòd ducet aliquam in uxorem, hoc est licitum; posteà habeat intentionem intrandi Religionem, sine perjurio potest intrare Religionem, & dimittere rem prius juratam, alias juramentum vergeret in pejorem exitum; quod fieri non debet.

Ista enim omni humanitate quâ possum, & om- B ni correctione, ego Dionysius Pagani, Magister in Theologia indignus, dico super Assertione, pro aliquali responsione ad contenta in cedula per vos missa, Reverende Pater, & vos Domine Inquisitor, singulis Magistris in Theologia, tradita Curiæ & Concilio, die Veneris, vigesima nona Mensis Decembris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus ad Boves, dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverendi Patres. Ego frater Petrus ad Boves, sacræ Theologiæ Professor indignissimus, vidi quandam cedulam per vos missam Magistris & Baccalaureis in Theologia, continentem quasdam Assertiones: vidi & quandam aliam cedulam continentem in forma quasdam Propositiones, quas dicitur aliàs posuisse defunctus Magister Joannes Parvi.

Quibus cedulis inspectis, & collatis ad invi- C cem, dico, omninoda correctione, quod mihi videtur super materia earum, sub certis propositionibus.

Prima Propositio. De tertia Propositione Magistri Joannis Parvi, & de illa quæ dicitur prima Assertio, contenta in cedula missa Magistris, quantùm ad clausulam de occidendo tyrannum, multùm differunt, & longè aliter esset judicandum.

Probatur ista Propositio; quoniam in dicta tertia Propositione Magistri Joannis Parvi ponuntur tres notandæ circumstantiæ circa factum occisionis tyranni ex una parte aggravantes factum tyranni; & ex altera parte allevantes factum occidentis talem tyrannum, quæ omninò subticentur in dicta prima Assertione.

Prima circumstantia, est magnitudo potentiæ dicti tyranni, propter quam non potest de eo per Superiorem fieri Justitiæ complementum: clarum est D enim, quòd prætermittere Juris ordinem, vel processum justitiæ, in punitione malefactoris, circa quem, vel contra quem non potest Juris ordo servari, vel processus Justitiæ; longè excusabilius esset, quàm dictum ordinem prætermittere in punitione ejus qui faciliter potest per Justitiam arceri, ubi excusaret impossibilitas, quæ hîc non est.

Secunda circumstantia, est dicti tyranni perseverantia in malitia, quæ magis debet dici pertinacia & obstinatio, & ejusdem incorrigibilitas atque inemendabilitas: clarum est enim quòd ali-

ter esset agendum cum malefactore non pertinaci, sed disciplinabili, & nulla monitione emendabili; sicut aliter cum peccatore occulto, & aliter cum notorio.

Tertia circumstantia, est periculum in mora: clarum est enim quòd aliter esset judicandum de facto ubi nullum esset periculum, si non fieret vel tardiùs fieret; ubi enim majus est periculum, ibi cautiùs est agendum.

Istæ tres circumstantiæ expressè tanguntur in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi prædicti: in ista autem prima Assertione omninò tacentur, & per quod aliud est judicium de ipsa, & aliud de ista; sicut aliud est judicium de dicto conditionato & certis circumstantiis determinato, & aliud de dicto absoluto & indeterminato.

Secunda Propositio. De quinta & sexta Propositionibus Magistri Joannis Parvi, & de ista prima Assertione, quantùm ad clausulam, de nonobstantia juramentorum & confœderationum, multùm longè differunt, & longè aliter esset judicandum; patet ista Propositio: nam in dictis Propositionibus ponuntur duæ notandæ conditiones & modificationes, quæ in dicta Assertione prima tacentur.

Prima conditio: si promissiones, vel confœderationes factæ, vel eas servare credant * in præjudicium Principis, sponsæ ejus, vel liberorum, aut Reipublicæ.

Secunda conditio in septima: si contingat talia fœdera credere † in præjudicium animæ, vitæ, vel honoris alterius promittentium, vel fœdus ineuntium, aut sponsæ, sive liberorum. De dictis duabus conditionibus nulla fit mentio in ista Assertione, quæ tamen multùm mutarent casum, & judicium de obligatione juramentorum: & per consequens, de ista & de illa, non est idem judicium.

Tertia Propositio. Ex dictis Propositionibus Magistri Joannis Parvi inferre istam primam Assertionem, non est bona consequentia: patet, quoniam hoc est de dicto modificato, conditionato, determinato, & circumstantionato inferre dictum simplex, absolutum & indeterminatum, ubi constat non valere.

Quarta Propositio. Illa quæ dicitur hîc prima Assertio; si non habet, vel habuit alium Assertorem quàm Magistrum Joannes Parvi, non est damnanda Assertio: patet; quia nec ipse eam posuit in forma, nec sequitur ex dictis ejus, ut apparet in pra dictis.

Quinta Propositio. Contra manifestos hæreticos, & publicos hostes Ecclesiæ esset processus dissimulandus & omittendus, ubi ex tali processu timentur Fides, & pax Ecclesiæ, & unitas fidelium, & etiam Respublica detrimentum posse pati. Hanc Propositionem in sententia eliciunt Catholici expositores, ex parabola Domini, de zizaniis & tritico, *Mathæi decimo tertio*, ubi quærentibus servis, an colligerent zizania, respondit: *Non, ne fortè colligentes zizaniam, eradicetis simul & triticum, finite utraque crescere, usque ad messem.* Ubi Alexander de Halis, in tertia parte Summæ. Quæstion. *De Præceptis*: dicit quòd zizania, sunt hæretici & hostes Ecclesiæ, quorum interfectio, seu excommunicatio intelligitur interdicta in duplici casu. Primus, cùm malitia eorum non est nota: secundus casus, cùm est manifesta, sed ‡ tamen cùm eis contingat multitudinem avelli à Fide, sicut aliquando contingit in exterminatione Principum, quos sequitur multitudo, vel magnitudinis magna pars: quod notatur, cùm dicitur: *Ne simul eradicetis triticum.* Et allegat Augustinum ibi dicentem, quòd *Multitudo non excommunicanda, nec Princeps propter hoc, cùm scilicet ex hoc acciderit detrimentum Ecclesiæ, vel Reipublicæ.* Et recitat ibi exemplum 2. *Regum* .XIX.22. Cùm Abisai vellet occidere Semei maledicentem David, dixit: *Quid mihi & vobis filii Sarviæ? Hodie efficimini mihi in sathan.* Timebat enim ne ex ejus interfectione Regnum turbaretur. Idem dicit Nicolaus de Lyra ibi, quòd si contra hæreticos procedendum *, majus periculum in Ecclesia probabiliter timetur, ut de schismate & interfectione Fidelium, permittendi, ad vitandum periculum.

Sexta Propositio. Si contingat viros illiteratos, sed semper Catholicos & filios Ecclesiæ, nec unquam suspectos de aliquo errore in Fide, adhærere dictis Magistrorum in Theologia, vel eorum dicta advocare, contra quæ dicta contingat postmodùm procedi: contra dictos advocatores processus esset omittendus, A in prædicto casu, ubi timeretur Fides, & pax Ecclesiæ, ac bonum Reipublicæ detrimentum posse pati. Apparet: nam si contra hæreticos & assertores errorum, in casu prædicto, processus esset omittendus; multò magis contra solos advocatores.

Septima Propositio. Si contingat Magistrum in Theologia, assertorem aliquorum Doctorum ‡ decedere ab hac vita, ante inchoationem processus contra ipsum, vel ejus dicta in processu qui post ejus mortem moveretur contra ejus dicta, & eorum advocatorem maximè Potentem, probabiliter debent timere Fides & pax Ecclesiæ, ac bonum Reipublicæ detrimentum posse pati. Ista Propositio declaratur: nam probabiliter timendum est ne talis Potens totum processum habeat suspectum, & judicet totum fieri non zelo Fidei, nec amore Justitiæ; sed livore & odio, dicens apud semetipsum: Cur non contra assertorem B dictorum istorum motus est iste processus, dum adhuc viveret, cum scilicet posset semetipsum deffendere, & personaliter respondere, & apertè ostendere quo intellectu, qua intentione, quo sensu dicta ista asseruit, ex quibus doctrinis ea transumpserit; quid ad me de dictis ejus illiteratis sum † advocavi ipsum credens Doctori famoso, quoniam dictis Fides adhibeatur, nisi Magistrorum & Prædicatorum sacræ Scripturæ: alioquin peribit omnis certitudo & credulitas in simplicibus, si erronea essent ea quæ ipse asseruit; non tandiù tolerassent eum amatores Justitiæ, & zelatores Fidei: quatuor, vel quinque Annis remansit superstes, & nihil est acceptatum contra eum: C nec esset honestum allegare in hoc casu obstantiam potentiæ advocatoris; quia æquè potens est nunc, sicut tunc, & ex consequenti probabiliter timendum est ne ex ista suspectione de toto isto processu sic concepta in corde dicti advocatoris sequatur guerræ jam sopitæ ressuscitatio, turbatio Regni, pacis Ecclesiæ, tranquillitatis cordium, & immunera alia quæ cedere possent in detrimentum Fidei, & boni Reipublicæ.

Octava Propositio. Ex isto processu qui nunc agitatur, verisimiliter debent timeri Fides & pax Ecclesiæ, & unitas Fidelium, ac Reipublicæ bonum pati posse detrimentum. Probatur ista Propositio: nam iste processus non potest agitari, quin partibus aliàs divisis, & ut supponitur, remittat ‡ ad memoriam materia litis præteritæ; & ex consequenti, quin dictarum partium corda faciliter moveantur ad reaccendendum præteritæ litis scintillam; & ex consequenti, quin in dictarum partium cordibus generetur quædam pronitas ad ruptionem fœderum, violationem D juramentorum, & irritationem pactorum pro concordia initorum; ac per hoc quin sequatur turbatio Regni, Regnicolarum impia commotio, fratrum contra fratres, filiorum contra parentes, & parentes contra filios, ut docuit experientia, tempore guerræ transactæ; ac per hoc, quin sequatur spoliatio Ecclesiarum, vastatio bonorum Ecclesiasticorum, evacuatio cultus divini, conculcatio Sacramentorum, &

* *Fortè* cedant. † *Fortè* cedere. ‡ *Fortè* si.

* *Fortè* procedendo ‡ *Fortè* dictorum † Locus corruptus. ‡ *Fortè* remittatur.

& contemptio sacrorum Rituum, quæ omnia notum est cedere in detrimentum Fidei.

Nona Propositio. Non est necesse processum hunc agitari, ut claudatur via mali, ad quæ dicitur una † ex prima Assertione. Probatur ista Propositio.

Si primò, fiat mentio de primo malo ibidem specificato, quod est transgressio illius Præcepti *Non occides*; non est demonstratum quòd occidens tyrannum, in casu Propositionum Magistri Joannis Parvi, occidat authoritate propria; quoniam potiùs authoritate Legis, saltem implicata.

Si secundò, fiat mentio de secundo malo ibi notato, quod est subversio Reipublicæ, & dominationis Principis; Propositiones Magistri Joannis Parvi sumptæ cum modificationibus suis damnatis atque damnandis prædicant* omnem subversionem, seu subversorem Reipublicæ, & invasorem Dominationis Principum.

Si tertiò, fit mentio de tertio malo ibi notato, quod est dare viam ad fraudes & violationes Fidei, & juramentorum, ad proditiones & mendacia, & deceptiones Ecclesiæ; dictæ Propositiones Magistri Joannis Parvi sumptæ, ut præfertur, non dant viam ad fraudes, sed ad prudentes cautelas, loco & tempore, & in casu necessitatis servandas, nec etiam ad violationes Fidei & juramentorum: imò detestantur proditorias conspirationes & confœderationes, & illicita juramenta, ac præjudicium Principis, uxoris, liberorum ejus, & Reipublicæ: nec etiam ad proditiones; imò prohibent cum proditoribus inire fœdus, & habere consortium; nec ad mendacia, quia non docent mentiri, sed in casu tacere veritatem; nec ad deceptiones, pari ratione.

Si quartò, fiat mentio de quarto malo ibi notato, quod est dare viam ad omnem inobedientiam subditi ad Dominum suum, & ad omnem infidelitatem, & diffidentiam unius ad alterum, dictæ Propositiones intellectæ, ut præfertur, non dant viam inobedientiæ subditi ad Dominum suum.

Tùm primò, quia illa Propositio principalis quæ loquitur de occisione tyranni, non prætendit quòd tyrannus, in illo casu, sit occidendus per suum subditum, sicut imponitur sibi in prima Assertione; sed quòd per subditum Domini Superioris, cujus tyrannus ille invadit Dominium: & ista est iterum alia causa, quare illa prima Assertio non sequitur ex dictis Magistri Joannis Parvi.

Tum secundò, quia illa Propositio principalis, & præcedentes omnibus, detestantur inobedientiam vassalli & subditi invadentis Principatum Domini sui: nec etiam dictæ Propositiones dant viam ad omnem infidelitatem, quia multùm commendant & suadent fidelitatem vassalli & subditi ad Dominum suum. Quantùm de fidelitate & confidentia unius ad alterum non dissuadent eam in benè promissis; & ex consequenti, si non dant viam ad ista, vel ad alia, sequitur quòd nec ad æternam condemnationem, quod est ultimum malum ibi notatum in ultima Propositione.

Omnibus attentis & consideratis, processus iste inchoatus honestiùs & utiliùs omitteretur, quàm ulteriùs acquiretur: honestiùs, ad tollendam omnem suspicionem, & maximè supra notatam; utiliùs, ad vitanda mala supra notata, & immutabilia scandala quæ verisimiliter & probabiliter timeri debent inde posse oriri.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, Magister Collegii de Navarra, regratiatur & protestatur ut ceteri, meliori modo quo potest respondet ad primum: stat enim, cùm dicit quòd † qualificationibus positis in cedula, quòd sunt benè & rationabiliter reprobatæ. Quantùm ad secundum, dicit quòd est difficultas, & proponit multas rationes tactas; & specialiter per ultimum deliberantem in scriptis, & ultimum loquentem, quòd expedientiùs est dimittere condemnationem judicialem ipsarum Assertionum. Quæ quidem difficultas tangitur ex duobus, & intendit loquens sequi dicta beati Thomæ, & de Halis, & Doctorum antiquorum: difficultas est enim, vel quia error non est clarus, vel quia ex condemnatione sequeretur scandalum.

Quantùm ad primum dicit, quòd ita benè reperietur in multis aliis Articulis & Præceptis.

Quantùm ad secundum, scilicet de scandalo ex condemnatione errorum, & perturbatione pacis; dicit quòd tangebantur duæ causæ, quia tanget personam advocantis quæ est potens; secunda, ex parte scandali, & perturbatione pacis & populi: & ideò in ista materia intendit clarè procedere.

Quantùm ad primum, non est apparentia quòd Dominus Burgundiæ in ista materia tangatur; imò ridiculum est hoc dicere: patet, quia præsupposito quòd ipse advocavit istam Propositionem, quia clarum est quòd ipse non advocavit omnia in ea contenta. Dat exemplum. Laïcus vadit ad Parlamentum petens hereditatem, capit Advocatum qui proponet factum suum, & allegat Leges & Jura; & si post hoc laïcus advocet ipsum, non intelligitur ipsum advocare in allegationibus, cum Jura ignoret, & ipsum non intelligitur. Et ideò dicere quòd Dominus Burgundiæ advocavit Jura & allegationes ibidem factas, est ridiculum, cum Jura ignoret. Et hoc benè expressit pridie Magister Joannes de Monteleonis, dicendo quòd advocavit Magistrum Joannem Parvi, quo ad bona servanda, & personam suam: & si dicatur excusare Dominum Burgundiæ, sed non Consilium suum; dicit quòd non vult tales excusare, si viderint istam Propositionem. Et adhuc dicit quòd vidit Propositionem Magistri Joannis Parvi: & ideò totum reducitur in ipsum, si reducatur contra ipsum.

Quo ad secundam difficultatem ex parte popularium, si benè intelligatur, modica est & nulla; nam Hieronymus dicit quòd sola Gallia monstris caruit: & credit quòd temporibus istis adhuc non erant aliqui errores: & est populus Parisiensis obediens, & reperietur; & de hoc est certificatus Dominus Officialis Parisiensis, ex parte aliquorum Burgensium Parisienum. Et sic apparet quòd si error est clarus, parabola de zizaniis non tangit casum præsentem: & ideò procedendum est ad inspectionem errorum, si qui sint.

Quantùm ad tertiam difficultatem, ubi dicitur, non est assertor aliquis &c. protestatur quòd si contingat aliquam personam non ad malum sed ad bonum, & ad exaltationem personæ: & cùm dicitur Magister Joannes Parvi istas Propositiones asseruit, dicitur etiam quòd benè decessit & catholicè: nam dicitur quòd in morte sua fecit unum quaternum, ubi erant octo folia magna, ad justificationem suæ Propositionis, nescit si sit ita, & credit oppositum, & habet unam conjecturam: nam tempore quo decessit, quidam valens Magister erat præsens, qui retulit loquenti quòd fecit unum quaternum sigillatum, pro dando Domino Burgundiæ, ubi, ut dicitur, erant aliqua revocatoria dictorum per ipsum. Alia conjectura est: nam Magister Joannes Parvi dicit cuidam præsenti in sua infirmitate: Utinam nunquam didicissem verbum in Scholis, quæ sunt verba pœnitentis: & hoc erat signum ipsum pœnitere aliqua dixisse, vel scripsisse, aut verbo proposuisse propter scandalum oriendum: & ideò pœnitebat sicut Berengarius, qui publicè erravit: & quamvis publicè pœnitentiam fecisset; tamen veniens ad mortem, posuit se in timore Dei: & si videret contrarium, non videret quòd catholicè decessisset.

Istis dictis, sequendo opiniones antiquorum Doctorum, venio ad Quæstionem quam fecit J. & Augustinensis heri, qui * hîc non venimus ad disputandum, imò ad salubre consilium præbendum: quam Quæ-

† *Forte* via * *Forte* producant † Locus corruptus.

* *Forte* quia

quæstionem relinquit insolutam propè astantem; & ideò venio ad Quæstionem suam, quia quærebat, utrum in aliquo casu licitum sit occidere tyrannum.

Quantùm ad materiam in se, dicit Alexander de Halis, & sanctus Thomas, non licet occidere tyrannum in quocumque casu, propria authoritate, & spontè: dicit spontè, propter homicidium quod committitur coactè; & propter homicidium casuale: & dicit quòd nunquam occisio hominis est licita, sine authoritate publica. Et quoniam dicitur de peregrino, quòd Lex erat quòd nullus peregrinus ascenderet muros &c. non facit ad propositum, quia defensio licita naturalis licita est. Idem de Patre &c. Dicit quòd Lex dat sibi authoritatem: & ideò nullus debet occidere alium, sine authoritate publica licitè; nec ex probabilitate vel opinione quis debet occidi. Et antequam ulteriùs procedat, dicit quòd termini sunt intelligendi. Et capit definitionem tyranni: nam tyrannus est is qui in Republica non justè principatur, vel non Jure principari conatur. Ista definitio obscura, sicut terminus qui definitur: quoniam dicitur, non Jure principatur. Hîc notatur defectus Juris qui est duplex: vel est in titulo, vel in modo principandi. Defectus in titulo, quia non benè intravit, sed per violentiam, aut aliàs malè, & sic nullum Jus habet. Defectus in modo est, quoniam est verus Dominus & verum Jus habet, sed malè exequitur; nam sanctus Thomas quærit an debeamus obedire tyranno: dicit quòd non, quoniam ┼ habet in titulo, nisi superveniat novus consensus. Si sit defectus in secundo modo, dicit quòd subditi tenentur sibi obedire, nisi ad illicitum jubeat, aut contra Fidem.

Ex istis apparet quòd illa prima Assertio quæ ab aliquibus dicitur esse impropria, quia ibidem dicitur, quòd *Quilibet tyrannus à quolibet suo vassallo* &c. dicit quòd est propria satis, juxta secundum modum tyranni, quia divinum ‡ habet & Jus & potestatem, licèt abutatur. Sequitur error manifestus, qui sequitur implicitè ex Assertione, & in Propositione Magistri Joannis Parvi, quia facit unam Quæstionem, quare in aliquo casu licet servare Fidem capitali hosti, & non tyranno? Respondet solutio: datur proditor, ideò non insistit circa aliam solutionem.

Sequitur secundò, quòd illa Assertio Magistri Joannis Parvi, quæ ponitur in fine tertii Articuli, est pernitiosa, ubi dicit: *C'est droit, raison & equité, qu'un chacun tyran soit occis* &c. Hoc est falsum; nam innuit quòd propria mors tyranni est per insidias & explorationes. Ecclesia refutaret, si esset congregata, istam infidelitatem.

Item, infert ultra: licitum est hostem publicum capitalem offendere: igitur licet tyrannum occidere, non sequitur, & cum dicitur; nulla pestis efficacior ad nocendum, quàm familiaris inimicus.

Responsio non est similis, quia tyrannus, ratione potestatis sibi datæ, est tolerandus.

Sequitur tertiò, quòd tertia Propositio Magistri Joannis Parvi, quæ dicitur tertia veritas, non est beati Thomæ, & quoniam arguit, Tullius laudat illos qui occiderunt Julium, sanctus Thomas solvit sic: Tullius loquitur ibi quoniam * aliquis sumit sibi aliquod Dominium, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis, & quoniam † non est recursus ad Superiorem, tunc Tullius laudat illos qui talem occidunt ad liberationem populi. Magister Joannes Parvi variat hoc & malè: nam dicit quòd quoniam ** aliquis machinatur contra mortem sui Principis &c. *Il est licite à un chacun subjet d'occire, ou faire occire tel tyran, sans Mandement, ou Commandement quelconque.* Et super hoc videatur codex suus, & patet clarè de Assertione. De Michaële deficit etiam, quia non posuit aliquod verbum notorium; alioquin quilibet diceret quòd justè occideret aliquem, quia diceret: iste occisus volebat usurpare Regnum, requiritur quòd hoc sit notorium: Nam illa Assertio de Michaële expressè ponitur in suo Libello

Quantùm ad illam de juramento, dicit quòd est pernitiosa & mala.

Quantùm ad Quæstionem, ad remediandum de tyranno, habente scilicet titulum, quomodò remediatur, ubi Rector aliquis convertitur in tyrannidem, A distinguit. Vel est excessus magnus tyrannidis, vel parvus. Si parvus, tolerandus est tyrannus. Et dat exemplum de Dionysio tyranno. Nam quædam mulier sibi obvians precabatur sibi bona; qui fuit miratus, & quæsivit ab ipsa, quare sibi bona precabatur, quæ respondit, quia dubitabat habere post pejorem.

Dicit beatus Thomas: si tyrannus est intolerabilis, tunc nullo modo per personam privatam acceptandum esset ad personam suam. Et dicit ulteriùs quòd magis est utendum authoritate publica: quia vel talis Communitas quæ sic opprimitur per tyrannum istum, habet Superiorem aliquem, vel non habet. In casu primo, non debet attentare ad depositionem ipsius, sed recurrendum esset ad Superiorem. Dat exemplum de Judæis, qui habuerunt Regem Cæsarem, & populus Hæbraïcus unum Regem Archelaum, qui conversus fuit in tyrannidem, & primò fuit privatus per privationem medii Regni; & secundò per privationem totalem.

In secundo casu, ubi non habet Superiorem: in isto B casu spectat ad Communitatem ipsum deponere; imò & interimere. Declarat de Romanis, quia Senatus Romanus deposuit quemdam Imperatorem: & de quodam alio.

Ex istis sanctus Thomas dicit, quòd positis circumstantiis Tullii, mors secuta est, in personam Julii fuit licita, per Senatus authoritatem, & in Senatu in quo residebat authoritas publica; sed non dicit planè quia Julius Cæsar fuerit justè interfectus, quia de circumstantiis non erat certificatus.

Sequitur ultra: ubi autem per istas vias non potuisset adhiberi remedium, tunc recurrendum esset ad Regem Regum. Et allegavit ibi de Nabuchodonosor, qui fuit magnus tyrannus: nam in tyranno potestas est à Deo, sed non voluntas in tyranno, quia mala est.

Dicit ultrà, quòd quasi omnes Principantes, ab origine mundi fuerunt tyranni: tamen dicit ipse, secun- C dùm doctrinam Catholicam, est eis obediendum: quia titulum habebat hunc potest conservare per illam authoritatem: *Per me Reges regnant* Prov. VIII. 15. & tyranni regunt terreni.

Ex istis patet solutio ad Quæstionem: & ideò si aliquis dicat se habere authoritatem, oportet quòd sit luce clarior.

Ex istis venit ad Assertiones. Pro illa de Michaële est erronea; & de illa de juramento similiter. Et dicit quòd judicialiter procedendum est ad inspectionem illius codicis, & consequenter ad condemnationem Assertionum judicialiter. Et ista est opinio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jacobus de Liphodio magno, Ordinis Augustinensis, licèt infirmus, tamen cogitavit circa materiam, & D protestatur sicut ceteri. Dicit quòd quæruntur duo. Primò, de erroneitate istarum Assertionum: secundò quæritur de punitione, vel condemnatione ipsarum: nam quoniam * quæritur contra aliquem, considerandum est ad intentionem proferentis. Et dicit quòd non sufficit se referre ad quaternum suum, & ideò videndi sunt quaterni sui, an istæ Propositiones contineantur ibidem; & inspiciendum esset quo animo loquitur, qua intentione: nam Augustinus dicit, quòd pœna ærii est incerta; & dicit quòd si reperiatur quòd ipse posuerit, & sint erroneæ, cum materia, puniendum est. Et narrat quali-

┼ *Hîc deesse videtur* defectum. ‡ *Fortè* Dominum. * *Fortè* quando † *Etiam* quando ** quando.

* *Fortè* Quando.

ter in Praga isto Anno, nam in dilationibus talibus periit Fides. Et si dicatur; hæretici nihil petunt, taceas: ha taceant, & videbo tunicam Domini mei dilaceratam, non tacebo, imò clamabo.

Quantùm ad primum, dicit quòd multùm miratur de prima Propositione quæ est falsa, seditiosa, erronea & multiplex: falsa; nam dicit, *Chacun tyran doit* &c. Nam videtur hominem obligare ad occidendum tyrannum, ergo illi qui non occiderunt tyrannos, peccaverunt, & Christus. Et dicit quòd si reperiatur in aliquo loco quòd licitum esset occidere tyrannum, hoc est intelligendum secundùm Leges ipsorum, & non secundùm Legem nostram. Nam dicere quòd homo se ipsum licitè occidat, est hæreticum, & ita prohibuit Christus: & ideò non valent consequentiæ, si licitum sit aliquando, secundùm opinionem, occidere tytannum, quod secundùm Legem nostram: & Leges positivæ sunt, sicut Medicinæ, nam ipsas oportet variare secundùm diversitatem temporum. Nam reperitur in Scriptura quòd ex occisionibus tyrannorum pervenerunt* multa mala & infinita, & illo modo non licet occidere tyrannum.

Secundò dicit, quòd visa dispositione temporum, quòd homines prompti sunt ad rebellandum; dicit quòd dogmatisare talia, est periculosum.

Dicit ultra, quòd si licitum esset secundùm veritatem, si Propositio esset vera, adhuc non esset aperienda, nec dogmatisanda; ideò est condemnanda tanquam pernitiosa. Et si dicas quòd in aliquo casu licet occidere tyrannum, in alio non; ergo dicere in omni casu, licet occidere tyrannum, falsum est: sicut ista; in omni casu est inobediendum Superiori, est erronea & falsa, & ultra seditiosa, ut clarum est.

Et quoniam dicitur ultra; non obstante quocumque juramento, est erroneum: & dicit, ista Propositio, quòd licitum est venire contra juramentum &c. est falsa, perturbativa politiæ & destructiva, erronea & pernitiosa. Nam beatus Paulus dicit: *Non sunt facienda mala ut veniant bona*. Rom. III. 8. dicit alibi *Finis controversiæ*, Hebr. VI. 16. scilicet, ergo venire contra juramentum hoc esset pessimum: juravi tibi solvere decem, invenio pauperem, trado sibi, facio melius tradendo indigenti, quàm tibi non egenti, ergo sum absolutus à juramentis, consequens est falsum & pernitiosum, & per istum modum non erit stabilitas in mundo, nec in politia.

Et recitavit Historiam de Romanis, tempore Virgilii, & Carthaginensibus qui inter se fecerunt pacem, contra quam Carthaginenses venerant, & in tantum fuit processum, quòd fuerunt deducti ad necessitatem magnam, depressi, & miserunt Legatum ad Romanos pro pace facienda: & fuit quæsitum à Legato, per quos deos firmarent pacem suam: respondit quòd per deos suos: Vos non tenuistis deos vestros, jurabitis per deos nostros. Ha dicit Legatus, non† sumus in tantum puniti per deos nostros, propter perjurium, quòd amodò tenebimus. Et ideò se non opponere istis, est aperire viam ad omnia mala, ad fractionem Pacis.

Et narrat Historiam ab Arrio; cum debuit condemnari, fuit instructus, & habuit cedulam de tenendo illa quæ debebat credere: & cautè supposuit cedulam de Fide sua; & sic juravit, & crepuit ibidem medius, coram toto cœtu, & reperta est cedula falsa in manu sua.

Idem, de Thebe, qualiter fuerant puniti propter quod juraverant, qui ordinaverant quòd unus regnaret uno Anno, & alius per alium Annum, & in fine Anni unus noluit dimittere Regnum, sicut juraverat, ex quo multa mala provenerunt.

Et ideò dicit quòd illa Propositio de juramento, est periculosissima, seditiosissima, & totius politiæ destructiva, & ita baptisat ipsam; & requirit omnes quòd de ista Propositione fiat mentiò specialis, cum sit seditiosissima & destructiva; & quòd non expectetur dilatio magna in condemnatione ipsius & aliarum; nec est curandum de assertore: nec essent omnes sic vocandi ad condemnandum aliquas Propositiones falsas, nam aliàs fuit dictum: Redit hæreticus de Francia, & nunc est in Curia. Et hoc quo ad primam Propositionem.

De alia de Michaële non instat multùm, nec etiam de aliis omnibus sequentibus. Aliæ sequuntur ex prima: & dicit quòd in se continet errorem, aliquæ plus, aliquæ minùs. Et ista est deliberatio sua quòd reputat istas Propositiones condemnandas tanquam scandalosas, & quælibet ipsarum continet errorem in Fide.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Rolandus Barguenel, regratiatur & protestatur, ut supra. Et dicit primò, quòd Propositiones sunt falsæ, maximè prima & ultima. Dicit etiam quòd Propositiones istæ sunt collationandæ cum Propositione Magistri Joannis Parvi; & videndum si continentur in dictis suis. Et dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Præsuppositis protestationibus quas Magistri mei & Domini mei in deliberando præmiserunt, protestando etiam quòd nemini intendo inferre injuriam, solùm dicere *, quòd videtur mihi circa proposita per vos Reverende Pater in Christo, ad observantiam Fidei & pacis.

Primò, videtur mihi, quòd si solùm esset deliberandum de illis Propositionibus, an sint veræ vel falsæ & hæreticæ, & an sint condemnandæ judicialiter, vel non; dicerem primò, quòd quædam earum sunt falsæ; judicio meo, & maximè prima & ultima, & malè sapiunt in Fide & moribus.

Secundò, dicerem quòd nihilominùs si ita nudè proponatur, nulla est necessitas condemnandi plus quàm alias Fidei contrarias, de quibus non oportet facere speciales condemnationes: sed quia cedula missa prætendit eas fuisse positas tanquam Assertiones, & adhuc materia est usque huc aperta, ut videantur positæ in medium, occasione Propositionis Magistri Joannis; ideò videtur quòd oportet conferre istas Propositiones cum dictis suis. Et quantùm ad hoc; primò videtur mihi quòd prima Propositio cedulæ non sequitur ex Assertionibus Magistri Joannis Parvi. Patet, quia illa cum qua videtur magis convenire, est talis, prout ego vidi in uno Registro.

Primò, ipse præmittit unam veritatem quæ dicit: *Tout subjet & vassal, qui par convoitise, sortilege, barat & malengin, machine contre le salut corporel de son Roy & souverain Seigneur, pour luy tollir & soustraire sa tres noble, & tres haute Seigneurie, peche griefvement; & commet si horrible crime, comme crime de leze Majestè, & par ce est digne de double mort.* Posteà ponit unam aliam quæ talis: *Au cas dessus dit, il est licite à un chacun subjet, sans quelque Commandement, ou Mandement, selon les Loix morale, naturelle & divine, d'occire ou faire occire iceluy traistre desloyal; & non pas seulement licite, mais honnorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut estre faite bonnement par le Souverain, & il persevere en sa malice, ne se veut corriger & amander, & que peril y a en la demeure.*

Satis apparet quòd prima Propositio contenta in cedula missa, est multùm remota ab istis. Primò, quia ponitur ubi, *Son vassal*, referendo ad tyrannum dicendo sic: *Chacun tyran peut & doit estre loyaument, & par merite occis de quelconque son vassal, ou subjet.* Aliæ non dicunt sic, sed dicunt quòd vassallus Domini supremi contra quem tyrannus machinatur &c. potest licitè interficere talem tyrannum &c.

Item,

* Fortè provenerunt † Fortè nos.

* For tè dico.

Item, quia in Propositione cedulæ additur, *mesmement par aguettes, flatteries & adulations, & nonobstant quelconques juremens, où confederations faites envers luy* &c.

Modò ista non sequitur in Propositione præfata Magistri Joannis Parvi: sed diceretur forsan quòd ista tanguntur in probationibus suis, in allegatione Salberiensis, & Bocatii. Quantùm ad hoc, dubito an sufficiat ad imponendum, sequitur, & videtur quòd non, quia allegationes non sunt Assertiones, sed quælibet inducuntur ad confirmationem propositi, quasi per locum à minori. A

Secundò, dico quòd illæ Propositiones quas ponunt illi solemnes Doctores, sunt magis dubiæ, & non essent leviter condemandæ, quia omnes antiqui, Morales maximè, damnant tyrannum & tyrannidem. Fundamentum hujus est, quia est subversor Reipublicæ: & ita videtur quòd liceat cuilibet membro insurgere contra eum, ad conservationem sui & totius.

Quantùm autem ad aliud quod de juramento tangitur; videbitur de hoc circa ultimam Propositionem: sed dicunt quidam, quòd quamvis ista Major non sit erronea, tamen erroneè est applicata &c.

Et quantùm ad hoc, fuisset vitium, sumendo sub illo supposito: quia nihil faceret contra Majorem. Sed ad hoc posset dici, quòd licèt illa prima Propositio cedulæ non sit asserta per Magistrum Joannem Parvi; tamen ipsa fuit praticata, & deducta in effectum, & inconveniens secutum est in ista Diocesi. Quare &c. B

Videtur quantùm ad hoc, quòd oporteret plùs exprimere talem praticam: si addicàtur mors Aurelianensis Ducis, cujus anima sit cum Deo, hoc esset contra protestationes advocantium, & multùm tangeret Tractatum pacis; si verò hoc dicatur, quòd illa miserabili deditione, vel abandonisatione Dominorum aliàs facta, non esset ad propositum; quia sive effectus fuisset conveniens, non tamen evenisset sine Mandato quocumque &c.

Item, circa istam Propositionem videtur cautè aspiciendum, non volendo compescere subditos, vel alios, ab insurgendo contra Dominos temporales, detur Dominis licentia exercendi tyrannidem, quando via invadendi eos erit præclusa: & est benè attendendum, judicio meo, quid accidat, ut in pluribus, aut Dominos esse tyrannos, aut subditos machinari contra eos, quis * obviandum esset illi parti C quæ accidit in pluribus. Per ista autem nullo modo volo Principes Franciæ notari, qui semper fuerunt benigni & mansueti: sed considero quòd ista condemnatio promulgaretur ubique, & in Italia, & alibi. In aliquibus autem partibus Domini temporales sunt multùm proni ad tyrannidem.

Item, quia facta est mentio de dicto sancti Thomæ de Aquino, veritas est quòd in fine tertii Sententiarum, ubi inquirit, an Christiani teneantur obedire Potestatibus sæcularibus, & præcipuè tyrannis; facit argumentum ex authoritate Tullii, qui *Libro de Officiis* commendat eos qui interfecerunt Julium Cæsarem, & in solutione dicit sic: „ Tullius loquitur „ in casu illo quando aliàs Dominium sibi per violen„ tiam subripuit, nolentibus subditis, vel etiam ad D „ consensum coactis, & quando non est recursus ad „ Superiorem, per quem Judicium de invasore possit „ fieri; tunc enim, hoc est stantibus prædictis cir„ cumstantiis, qui ad liberationem patriæ tyrannum „ occidit, laudatur & præmium accipit.

Istud quod dicit sanctus Thomas videtur quasi communis animi conceptio, & Propositio Magistri Joannis Parvi videtur continere istas circumstantias. Quare &c.

Ex istis videtur sequi quòd istud sic modificatum, non est contra illud Præceptum, *Non occides*: sicut nec executor Sententiæ Judicis transgreditur: nam talis remotio tyranni, non esset nisi executio Sententiæ Judicis, quæ est quasi scripta in cordibus, quam non oportet promulgare, ut videtur, quia spontè cadit in mentem: & sic executor non fungitur privata authoritate, sed publica. Et est adhuc considerandum quia tyrannus non subjicit se ordinationi Legum, nec potest tractari secundùm communem cursum Legum, aliàs non diceretur propriè tyrannus; sicut non dicitur latro insidians in sylvis, esse tyrannus. Hic de prima.

Quantùm ad secundam, de sancto Michaële, continet multas partes. Prima est, quia Michaël occidit Luciferum: & videtur quòd iste modus loquendi posset admitti, sicut dicimus, quòd executor voluntatis Judicis occidit latronem: & minus propriè dicitur quòd peccatum suum occidit eum, vel ipsemet, quia non est nisi dicere quòd peccatum suum est ratio quòd interficiatur, & illud se tenet magis à parte passiva, quàm agentis.

Ultrà, continet illa Propositio, quòd sine Mandato, seu naturali amore: & inde videtur inferri quòd propria potestate hoc fecerit: & sic non est falsum, nec sequitur quòd propria potestate, quia nullus, nec Philosophus, nec Catholicus, dubitat quin omnis potestas sit à Deo.

Ulteriùs, continet Propositio quòd datæ sunt ei divitiæ gloriæ Dei, quantùm potuit capere. Registrum quod legi habet in Propositione Magistri Joannis Parvi: *quantùm voluit*; & non est idem: tamen subditur, id est tantùm quantùm erat capax: intelligendum est, judicio meo, secundùm justitiam & dispositionem recipientis: unde hoc metaphoricè distinguitur, possibile & impossibile; & uno verbo dicitur impossibile, quod non benè, vel faciliter fieri potest. Quare &c.

Quantùm ad tertiam Propositionem de Phinées & Zambri, mihi videtur quòd est res satis positiva. Et mihi est dubium utrùm Phinées fuerit de Judicibus, & habuerit Mandatum. Et ista Propositio non videtur magni ponderis, considerata in se.

Quantùm ad aliam Propositionem de Moyse qui interfecit Ægiptium, in *Exod.* illo deducto per Magistrum Joannem Parvi, habetur, prout ego vidi, quòd sine Mandato cujuscumque hominis. Et ideò Propositio quæ dicit quòd sine Mandato quocumque, non esset ad propositum.

Quantùm ad aliam Propositionem, de Judith & Jehu, videtur quòd non obstantibus juramentis, vel dissimulationibus præcedentes, * fecerunt bonum opus interficiendo Sacerdotes Baal, & Olophernem, prout Textus Bibliæ sonat: tamen si per hoc intulerit præfatus Magister Joannes Parvi, quòd liceat mentiri, aut perjurare, malè & erroneè infert: non tamen percepi quòd ita inferat. Dico ergo circa hoc quòd mentiri est per se malum; & includit in ratione sua defectum, quia vox est ordinata ad exprimendum conceptum mentis: ideò si exprimat aliud, vel contrarium, deviat à fratre † suo.

Sed circa hoc mihi incurrit dubium: quia licèt proximus finis vocis sit expressio concepta; tamen hic finis sub alio fine, ordinatur enim ad conservationem humanam, ut homines se mutuò coadjuvent ad perveniendum ad felicitatem, tàm civilem quàm divinam: & ideò licèt talis vox deviat à fine proximo; non tamen à fine remoto. Ut putà si aliquis prosequatur alium gladio evaginato, & alius fugiens, me vidente, occultet se, & prosequens à me quærat ubi sit, exprimendo conceptum mentis, per vocem impleo finem proximum, sed non remotum; imò vado contra, quia ad illam expressionem sequitur fractio conservationis civilis. Si dicatur, quòd hoc sequitur per accidens, verum est, quantùm ad causam proximam, sed non quantùm ad profe-

* Locus corruptus. Fortè quia.

* Fortè procedentes. † Fortè fine.

Ten-

rentem, saltem non à fortuna, quiai pse prævidet verisimiliter illud sequi. Ideò ego sum aliquo modo in hoc puncto perplexus, utrum relicto fine proximo vocis possunt eam ordinate * licitè ad finem remotum & potiorem; licèt enim sit defectuositas in actu imperato, quia vox non ordinatur ad finem suum proximum; tamen non est defectibilitas propriè in actu voluntatis elicito, quæ est velle salutem hujus. Unde circa hoc videtur quòd si mendacium importet voluntatem fallendi, tunc omne mendacium est culpabile, quia defectum voluntarium: si autem sufficeret ad mendacium defectus vocis à suo fine, vel deordinatio, posset dici, prima facie, quòd non includit culpam, quia defectus ille non est propriè voluntarius: non enim volo illum decipere, sed salvare eum, & talis prolatio est medium ad hoc, cui nquam, hujusmodi accidit falsitas; possunt autem velle aliquid non volent † accidens illi. Nihil tamen intendo asserere circa hoc.

A

Quantùm ad ultimam de juramentis, mihi videtur falsa, sicut jacet, & reprobanda: quia licèt, cum quis juravit aliquid facere, si occurrat melius incompossibile, teneatur ad illud, tamen faciendo, non evitat perjurium, quamvis qui vellet ire ad Logicam, talis non perjurat faciendo melius, sed perjurat omittendo juratum.

Ista non communicantur in illo casu, sed talis Logica non est admittenda in moralibus: verumtamen videtur quòd si aliquis esset tyrannus, cum quo alter bonus civis fecisset pacta & foedera, nesciens eum esse talem, comperto quòd ipse esset talis, videtur quòd non esset perjurium dimittere pacta. Ratio est, quia in omnibus talibus, cùm debeant ordinari ad salutem Reipublicæ, subintelligitur conditio illius finis legaliter jurando: & ideò si præjudicet Sententia, non manet conditio sub qua implicita fiebat juramentum, & per consequens nec juramentum.

B

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, regratiatur & protestatur, ut ceteri, & videtur sibi quòd prima Propositio est hæretica, scandalosa, & per consequens condemnanda tanquam hæretica, quia contra illam quam habemus de Spiritu sancto, *Non occides*: & stat in reprobatione cum Domino Cancellario.

Prima historia de Saul.

Alia de David, & de poenitentia ipsius; quia consensit in morte Uriæ.

De tyranno habet Historiam quòd Fides est servanda eidem.

C

Illa de Michaële Propositio potest incidere in errorem Arrianorum.

De illa de Phinées; falsa est, quia habuit authoritatem, & factum erat notorium, & est scandalosa, quia praticata facto, verbo & scripto: nam fuerunt tres occisi impunè, ut dicebatur, quia erant tales: & ideò ista doctrina non est toleranda, imò est condemnanda, quia satis adest authoritas ordinaria & Papæ; quia Inquisitor authoritate Apostolica ordinatus est. Nec quæritur hîc quòd habeatis facere novum Articulum, licèt spectat declarare quid est pro Fide, & contra Fidem. Nec est dubitandum de turbatione populi, nam locutus fui cum aliquibus, qui dixerunt, quòd propter aliquam condemnationem pro Fide, non movebuntur, nec etiam aliquis Dominus debebit perturbari. Et si esset silendum, hoc esset propter authoritatem illam de tritico & zizania &c.

D

Et loquitur de hæreticis, & non est de hæresibus; & si dissimulatur, dubitat ne veniat super nos maledictio illa quæ venit supra unam civitatem quam nominavit. Nec est multùm insistendum de antiquioribus & junioribus: hîc omnes fuerunt moniti, ut afferrent quaternos Magistri Joannis Parvi, de sua Propositione. Etiam cum protestatione procedendum ad Excommunicationem: & est assignata dies crastina.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Ninguisanis, Magister in Theologia, mallet, dicit, in materia silere, quàm loqui: verumtamen protestatur quòd ea quæ dicet, non dicet in favorem dicti Parvi defuncti; sed probabiliter, & juxta conscientiam. Et quæruntur duo. Primò an Assertiones sint erroneæ: secundò an sint condemnandæ.

Circa primam non insistit, quia non credit ipsam fuisse positam per Magistrum Joannem Parvi: imò quoniam fuit locutus Magister Joannes Parvi de occisione tyranni, locutus fuit sub certis conditionibus.

Circa secundam, de Michaële, qui occidit Luciferum &c. Doctores supra apos * distingunt de morte æterna, primâ & secundâ.

Prima, dicitur separatio creaturæ à suo Creatore, & in isto sensu haberet locum.

Secunda, dicitur mors æterna, scilicet ultimum supplicium, & quia ibi detrusus fuit Lucifer per Michaëlem, non inconvenienter dicitur Michaëlem ipsum occidisse morte æterna. Et cùm dicitur, sine Mandato Dei, vel alterius, supponendum est quòd illa dicto sententiæ non excludit omne Mandatum, & hoc satis intelligitur per verba sequentia, ibi, *Motus amore naturali*. Et sic credit non esse erroneum dicere, quòd Michaël absque Mandato Dei speciali, videns Luciferum usurpare jura divinitatis, motus amore naturali, ipsum occidit, quia amor ille erat perfectus, & in illo accensus; illa Assertio non videtur erronea. Et si dicatur, Lucifer erat perfectior, quomodò igitur debellari † per Michaëlem? Potest dici quòd debellatus fuit per peccatum in naturalibus suis. Igitur quantùm ad illam Assertionem, sicut præsens dicit, sine Mandato, illa dictio *sine* non excludit omne Mandatum, scilicet Mandatum Legis naturalis, & sic Phinées sine Mandato speciali Dei, motus zelo Dei, occidit Zambri, & hoc etiam fecit zelo Legis.

Quo ad quartam Assertionem de Moyse, in Propositione Magistri Joannis Parvi ponitur, sine Mandato hominis, & sic non esset calumnianda.

De alia de Judith, non multùm instat, quia non credit quòd Magister Joannes Parvi eam posuit, nec potest trahi ex dictis suis.

De alia de Joab, credit quòd non contineatur in quaternis Magistri Joannis Parvi, nec potest elici ex dictis suis: ideò dicit quòd nihil aliud vult dicere circa istam.

De ultima Assertione de juramento &c. Dicit quòd si quis juret facere duo bona; unum bonum, & aliud melius; quoties secundum bonum vertitur in melius, tenetur illud sequi: & sic potest solvi ab aliquibus, qui dicebant Magistrum Joannem Parvi dixisse, fides servanda est capitali inimico, & non tyranno, quia obligatio major solvit minorem.

Quantùm ad secundum, an sint condemnandæ, dicit quòd non, pro nunc: ratio sua stat in duobus, juxta duo quæ requiruntur in fideli processu Fidei.

Primùm, veridica † inquisitio, propter honorem Fidei: nam fama communis tenuit, quòd istæ Assertiones sunt elicitæ ex dictis Magistri Joannis Parvi, & tamen non est notorium; & ideò istud primitùs esset inquirendum. Et dicit ultra, quòd quaterni, qui dicuntur de Propositione Magistri Joannis Parvi, non sufficiunt ad fundandum processum juridicum in materia Fidei: ideò oportet habere verum originale suæ Propositionis.

Item, requiritur in processu juridico, in materia Fidei, monitio contra illum qui accusatur, si sit vivens: & quia non solùm tangit Parvi, imò unum Magistrum militem; ideò videtur sibi quòd procedere ad condemnationem ipsarum, non vocatâ per-

* *Fortè* possum eam ordinare. † Locus corruptus.

* *Hic deest aliquid* † *videtur deesse* potuit † *Fortè* juridica.

personâ quæ tangitur, videtur processus multùm periculosus: & ideò primitùs, & ante omnia, adeundus est ille Dominus, requirendus & monendus, ut si habeat aliqua tangentia materiam, quòd velit communicare, quod verisimiliter est credendum ipsum facturum: & si ipse requiretur stare Sententiæ ipsius Concilii, quòd tunc securiùs esset procedendum. Si autem requiretur, quòd mitteretur ad Curiam Romanam, tunc esset mittendus. Primùm, propter divisionem in Clero qui diversimodè censuit in ista materia; & ideò securiùs esset mittere materiam tractandam in Concilio Generali, ad evitandum divisiones & malitias hominum. Nam sicut in villa Parisiensi, quòd iste processus ex invidia inchoatus est, & ideò mittendus esset ad Concilium Generale, vel saltem pro nunc cessare à processu isto, & expectare aliud tempus magis conveniens: non solùm enim hæretici ad tempus sunt tolerandi; imò & errores, ut dicit Isidorus. Materia est alta, quanta nota est materia hæresis: & ideò supplicat ut cautè procedatur in materia. Et ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Graverant, Ordinis Prædicatorum, dicit quòd non fuit in illa Congregatione, ubi Instrumentum passatum, non fuit vocatus, nec Facultas fuit super hoc solemniter congregata, & ideò deliberationem suam posuit in scriptis, quam legit. Post cujus lecturam, dicit quòd in aliquo casu licitum est occidere tyrannum, ubi tyrannus, nolentibus subditis, vel invitis, attribuit sibi Dominium, & de quo non post haberi justitia, nec est recursus ad Superiorem: tunc qui occidit tyrannum ad liberationem patriæ, licitè potest occidi; & tunc si aliquis occidat tyrannum non habentem titulum invadendi suum Regem, prolem, & suam uxorem, & machinatur, licitè potest occidi, à fortiori. Ista tamen non dicit assertivè: & ideò visa Propositio Magistri Joannis Parvi illa contenta in cedula, non benè potuit explicari ad materiam.

Item, dicit quòd bonum est quòd haberetur orginale ipsius Magistri Joannis Parvi, & debent petere Judices, an si aliquis se faciat partem contra Magistrum Joannem Parvi, vel alium, ad pœnam Talionis, & requirere & qui sunt illi.

Item, videtur sibi quòd licentiarentur, antequam audirentur, ad tollendam omnem suspicionem.

Item, sequitur deliberatio dicti Magisti Joannis Graverant, Ordinis Prædicatorum, quam dedit in scriptis, in hunc modum.

Præsuppositis protestationibus fieri consuetis, conformiter ad alias per me deliberatas in aliis Fidei Conciliis; dico primò, quòd Assertiones illæ in cedula per Dominum Episcopum, & Dominum Inquisitorem mihi transmissa, contentæ in forma qua jacent, judicio meo sunt falsæ & erroneæ; & maximè prima est falsa & erronea, mali exempli, & pessimæ sequelæ: quòdque autem sequentes immediatè videntur mihi falsæ & erroneæ.

Ultima autem mihi videtur examinanda sine disputatione, non solùm an sit vera vel falsa; sed etiam si Domini Judices poterunt percipere an ex vitio scriptoris malè transumpta, vel ex malitia hominis subdolè imposita. Verùm ad ipsarum Assertionum reprobationem curam maximè apposui: quia quamvis aliquis super illis Assertionibus delatus sit; verumtamen adhuc incertum est quis ipsas Assertiones posuit; & quia plures de Magistris nostris ad ipsarum Assertionum reprobationem multùm & efficaciter laboraverunt, & quo ad mihi ipsorum labor videtur sufficere: ad aliud enim pro expediendo meo perpaucos extendi labores.

Item, dico, si reperiatur actor, vel assertor illarum Assertionum, sive dogmatisator, Judices ad quos spectat contra talem, & suas Assertiones, prout Juris est, & rationis & temporis congruitas, sive opportunitas requirit, debent efficaciter procedere.

Item, dico quòd Doctores Catholici, prout illis competit, & maximè si super hoc à Judicibus ad quos spectat fuerunt requisiti, debent & tenentur illis Judicibus, semotis quibuscumque sinistris affectionibus, dare consilium, favorem & auxilium; respectu etiam quorumcumque Dominorum temporalium, omni timore deposito; ita quòd pro veritate stare debent constantissimè: *Amicus enim fortis, amicus Plato, magis amica veritas*, & Fidei potissimè ampliùs, conformiter ad præsens deliberata. Miror, dixi, quomodò vir tantæ famæ, authoritatis & scientiæ, illas prænotatas Assertiones posuit: modica dico, aliqua ad memoriam reducendo, quòd non credo quòd Magister Joannes Parvi istas Assertiones in cedula per Dominum Episcopum, & Dominum Inquisitorem mihi transmissa contentas asseruit, docuit, aut dogmatisavit: & ex consequenti credo quòd Dominus Dux Burgundiæ, quem reputo, prout de quolibet alio de Dominis nostris Regalibus dicerem, verum Catholicum patriæ, & sive Domino nostro Regi fidelissimum, nunquam Magistrum Joannem Parvi, in illis Assertionibus prænotatis advocavit, seu approbavit: & si motivum petatur, dicam Dominis Judicibus, si super hoc fuerim requisitus.

Visis igitur & consideratis Assertionibus, & earum reprobationibus, super quibus Magister Joannes Parvi delatus est; etsi prædictæ Assertiones imponantur, & ex consequenti persona Domini Ducis Burgundiæ tangitur, & per consequens, sua in persona tota Domus Franciæ, quæ est Domus Christianissima; & incertum est an prædictus Magister Joannes Parvi ipsas Assertiones dixit, dogmatisavit, sive docuit, & ex consequenti, an Dominus Burgundiæ in illis Assertionibus ipsum advocavit, sive approbavit: quæritur utrum sine ulteriori processu Domini Judices statim & indilatè contra prædictas Assertiones debeant, & teneantur proferre Sententiam. Et, salvo meliori judicio, pro nunc delibero quòd non, quia Magister Joannes Parvi super istis Assertionibus accusatur, & incertum est an dixit, persona Domini Ducis Burgundiæ tangitur, & incertum est an illum Magistrum Joannem Parvi in istis Assertionibus advocavit, seu approbavi: super incerto autem Judex non debet ferre Sententiam. Ergo &c.

Forsan dicet aliquis, quòd non nisi contra Assertiones agere volo; non enim vellem lædere aliquam personam: stare non potest, quia sicut omnes sciunt, illæ Assertiones Magistro Joanni Parvi imponuntur. Quo ad hoc autem, de Assertionibus non est sermo, nisi de illo, imò istius cœtus unus de majoribus dixit, audientibus multis, quòd Magister Joannes Parvi pejora dixit, quàm in istis Assertionibus contineantur. Et idem. Plango, inquit, tanti Principis salutem, videlicet Domini Ducis Burgundiæ; ita quòd ex suis verbis apparebat, quòd tantus Princeps in via salutis non erat. Et ideò unus de Magistris deliberavit & benè, quòd Assertiones tangi non possunt, nisi tangatur mortuus, & nisi tangatur vivus: quare; quia ipsis imponuntur. Nam si quis sic dicet, esset similis illi qui suum percutit socium pugno, vel gladio, super oculum & alibi, dicendo socio, non deponas contra me querimoniam, quia ut te læderem mea non fuit intentio: ibi etenim læditur mortuus, ibi læditur vivus, ibi percutitur mortuus, ibi percutitur vivus.

Item, ubi Lex, ubi Jus, ubi ratio, quòd partibus delatis non auditis, imò nunc * evocatis, Judex ferat Sententiam, est æquum & justum: non vigetur † ergo.

* Forsan non † Forsè videtur.

Item, dato quòd Magister Joannes Parvi tales Assertiones quæ sibi imponuntur non dixit, nec dogmatisavit, nec Dominus Dux Burgundiæ in aliis Assertionibus ipsum Magistrum Joannem Parvi advocavit; & Judex ante sufficientem informationem Sententiam protulit: numquid sine causa dilatatur fama mortui, sine causa dilatatur † fama vivi? Utique. Et quis istam reparabit famam?

Forsan aliquis dicet: & quomodò? Numquid oportet honori Fidei succurrere, & succurrendo magnum sequeretur bonum? Non dubito. Omnibus enim aliis positis, totis ex viribus & præcordiis, temporibus congruis & opportunis, ad hoc debemus semper attendere: sed avertere debemus, ne simus illi similes, de quo verè dicitur, sive fingitur, non refert quo ad hoc, qui volebat quòd capella sua alicujus Sancti Martyris dotaretur Reliquiis; & cùm apud Papam, & alios Pontifices sua frustraretur petitione; fingendo se infidelem, in quodam nemore unum Sanctum Heremitam minimè Deum negare volentem interfecit: quo facto, suâ capellâ collocatâ, dixit modò: velit nolit Papa, habeo Reliquias.

Cùm enim finis esset bonus, non videtur; sed quoniam medium esset malum, non dubitatur; quid nobilius, quid sanctius, quid melius & ista mortalitate tractare pro Fidei justitia: sed quid tantus est honor Fidei, tanta virtus, tanta dignitas, & non requirat falsis mediis & illicitis sublevari, nec habemus a Sanctorum doctrina, ut possint committi mala & illicita, ut inde bona eveniant.

Constat autem, quòd Judex ferens Sententiam, partibus accusatis non auditis, & maximè * evocatis, & super incerto, dat operam rei illicitæ, condemnando innocentem, forsan sine causa proximum in fama lædendo: hoc non requirit Fides Sanctorum, non approbat doctrina. Modò ita est, quòd Magister Joannes Parvi delatus sit super istis Assertionibus, & sibi imponuntur, Dominus Dux Burgundiæ in hoc tangitur, & incertum est an Dominus Dux Burgundiæ advocavit, ipsis partibus non auditis, & minimè evocatis, & super incerto, sine ulteriori processu, prout Juris est & rationis: quòd Domini Judices ferant Sententiam, sic prætermisso ordine Juris, nullomodò decet, nec ullomodò congruit.

Item, ponamus quòd Domini Judices, sine ulteriori processu, citò & indilatè ferant Sententiam; & postcà reperiatur quòd illæ Assertiones Magistri Joannis Parvi falsò imponantur; & quòd fama Domini Ducis Burgundiæ sine causa lædatur: attendite, viri doctissimi, si Domini Judices se exponerent, quantum intrarent labyrintum.

Attendite ergo quanta verecundia, quantum dedecus, quantave confusio Consiliariis & Dominis eveniret. Hoc habito, Dominus Dux Burgundiæ reclamandi de læsione famæ suæ, & de læsione totius Domûs Franciæ, sua in persona, quæ est Domus Christianissima, jus haberet. Ubi autem pax, ubi tranquillitas, ubi concordia? Tanto igitur discrimini non debent Domini Judices se exponere, nec hoc requirit Fides.

Item, bonus Judex primò debet examinare, postea judicare, prout materiæ arduitas, temporis congruitas, personarum authoritas videntur requirere; ne Judici dici possit illud improperium: Quare judicasti, & non examinasti?

Item, dato quòd Magister Joannes Parvi super illis Assertionibus depræhensus esset, processu vero & juridico: dato etiam quòd Dominus Dux Burgundiæ ex illis Assertionibus ipsum advocasset, de quo sibi Domini Judices essent certi: quæritur an Domini Judices statim & indilatè debent Sententiam ferre? Et videtur quòd non.

Numquid & honor Domûs Franciæ, quæ est Domus Christianissima requirit? Numquid & ordo fraternæ charitatis efflagitat, & † tantus Princeps per viros notabiles, scientificos, præsens, pervineretur * super hoc dulciter, & charitativè moneretur: Et dicet, non dubito: Quidquid est Fidei consonum volo tenere, & contra quemcumque deffendere, & habeo, & habebo pro grato & rato quidquid ad honorem Fidei feceritis, vel submitto me, de Domo Christianissima, Ecclesiæ determinationi. Et tunc in Assertionum prædictarum condemnatione si diceretur: Dominus Dux Burgundiæ, ut bonus & verus Catholicus, ut de Domo Christianissima, habet & habebit gratum & ratum quidquid ad honorem Fidei fuit ordinatum. Numquid honor tam Christianissimæ Domus servaretur, ordo Juris non prætermitteretur, non deesset fraternitatis charitas, & honor Fidei relevaretur? Nam oppositionem vides. A fortiori ergo, si non ita leviter Domini Judices ferre Sententiam in isto casu debent, nec secundùm primam viam, ut satis clarè ostendit deductio.

Item, dato quòd Dominus Dux Burgundiæ in nullo tangeretur, & Magister Joannes Parvi super Assertionibus præhabitis, processu juridico depræhenderetur, ut tactum est; quæritur an Domini Judices statim & indilatè ferre debeant Sententiam? Salvo meliori judicio videretur quòd ‡. Nunquid considerandum est cujus vitæ, cujus famæ, cujus conditionis, cujus gradus talis persona extitit, de amicis convocandis, & post mortem potissimè: & tandem Judices informare debent, an in vita retractavit, & quomodò, coram quibus, quomodò mortuus est, & si aliqui de morte sua possint facere fidem. Et tunc si retractavit, Judicibus ad quos spectat appareat: tunc quantumcumque Assertiones illæ condemnarentur ut pravæ, erroneæ, hæreticæ, & maximè si de aliqua Secta per Ecclesiam condemnata non sit, vel si aliquis nunquam de hæresi convictus fuit, ut hæreticus non damnaretur: & tunc in condemnatione Assertionum diceretur, quòd ad viam veritatis reversus est, & magis cedet Fidei ad honorem, quàm si in perfidia remansisset. Ergo si Domini Judices non habeant ita leviter, quo ad istum casum, ferre Sententiam; à fortiori nec quo ad secundum, & maximè quo ad primum, & illa quæ dicta sunt sanctissimæ Inquisitionis stilus potissimè requirit.

Attendant ergò circumspecti & doctissimi viri, si nunc, consideratis prænotatis circumstantiis, & nonnullis aliis quæ memoriæ pro nunc non videntur occurrere, diceremus quòd Domini Judices statim & indilatè in marteria tam ardua non debeant ferre Sententiam; an ad pauca aspicientes de facili enunciaremus.

Ista sunt dicta, Reverendissime Pater & Domine mi præstantissime, & Vos Domine Inquisitor, salvo semper Judicio, cum omni correctione & reverentia. *Sic signatum*: Ego Frater Joannes Graverant, in Theologia indignus Magister, ita de libero.

Tradita & lecta per ipsum, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Sabbati, penultima Decembris.

Venerabilis & circumspectus vir, Joannes Balduini, protestatur ut ceteri, & dicit, quòd materia tangitur in tribus.

Primum, an teneantur deliberare, & deliberationem tradere, viso quòd non apparet assertor.

Secundùm, an sint rationabiliter reprobatæ.

Tertiùm est, an posito quòd aliquæ sint erroneæ, an sit procedendum ad earum condemnationem.

Circa quæ dicet, cum protestationibus, addentibus, mutantibus, & corrigentibus.

Et quantùm ad primum: supponit tria notoria.

Pri-

† *Loco* dilatatur, *videtur legendum* læditur. * *Forsan* minimè.

† *Forsan* ut * *Forsan* prævenire*tur* ‡ *Hic desiderari videtur* non

Primum est, quòd in Dioecesi Parisiensi ortum est notoriè scandalum, tàm ex factis, quàm ex dictis: ex factis; quia multa perpetranda sunt mala : ex dictis; quia post, facta laudata sunt & justificata.

Secundò, supponitur quòd quoties oritur falsa doctrina, ad Dominum Episcopum spectat diligere * inquirere radicem hujus malæ doctrinæ; & eâ inventâ, ipsam eradicare: & hoc aliàs factum est per prædecessores Episcopos.

Tertiò, supponit quòd hoc spectat ad Doctores, A post Prælatos, errores refutare & corrigere, Fidem & bonos mores deffendere & nutrire : & ex dictis sequitur, & tenetur respondere ad quæsitum in forma, & an sint reprobatæ. Primò, aperit viam ad homicidia, mendacia, perjuria.

Quantùm est de quarta, quæ loquitur de Moyse, non audet eam asserere erroneam: nam Beatus Augustinus ait quòd *Moyses peccavit occidendo illum*: de quo in Assertione, quia sine Mandato fecit. Et licèt esset constitutus tutor & deffensor populi, non tamen debuit ex levi percussione occidere Ægiptium : sicut de Petro, qui licèt habuisset authoritatem deferendi ensem, non tamen percutiendi.

Quantùm ad sextam Assertionem, non auderet ipsam. reputare erroneam, quæ loquitur de Joab; quia non videt motivum, nisi ex ordine litteræ, qui ordo non facit fidem eidem : nam aliquando in B Scriptura sacra reperitur quòd posteriora recitantur priùs, sicut de sorore ipsius Absalon, quæ fuit corrupta a fratre suo; & tamen priùs fuit nata quàm corrupta.

Alias verò quinque credit falsas & erroneas, & sufficienter reprobatas in cedula. An possint procedere ad condemnationem dicit; quòd sic. An expediat nunc; refert se discretioni Judicum: & dicit, bonum erat visitare Propositionem Magistri Joannis Parvi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Broust; dicit quòd in cedula sibi missa duo supponuntur, & duo quæruntur : supponitur quòd sint aliquæ Assertiones cum suis reprobationibus, secundùm quòd ortum est scandalum.

Primum quæsitum, an sint falsæ & erroneæ & rationabiliter reprobatæ.

Secundum, an sint condemnandæ.

Antequàm procedat, protestatur ut cœteri, & protestatur quòd si tangit aliquam personam, non C erit animo injurianda. †

Quo ad primum suppositum, dicit quòd nescit, & credit primam non esse assertam ab aliquo: causa est; quia tantus Clericus, putà Magister in Theologia non posuisset ita manifestè falsam & erroneam: & ideò ponenda esset illa: nec licet cuilibet, pro libito voluntatis suæ, elicere, vel extrahere ex dictis alicujus, & ea publicare tanquam dicta, nisi habito priùs consilio cum illis cum quibus de Jure spectat.

Quantùm ad secundum suppositum, dicit quòd sic, & activum & passivum. Activum; quia prima Propositio est publica, tanquam asserta, vel elicita ex dictis Magistri Joannis Parvi: & licèt non est hoc expressè dictum; tamen quia æqualiter ibidem ponit, tunc satis assertum est ipsam elicitam ex dictis Magistri Joannis Parvi. Scandalum passivum, quia communis fama est. Secundò, quia omnis populus credit quòd illa fuit Propositio Magistri Joannis Parvi.

Quantùm ad quæsitum, credit quòd secundùm sensum exponendo cedulam, omnes sunt falsæ, saltem in majori parte, & præcipuè prima, quæ est falsa & erronea. An sint rationabiliter reprobatæ, se refert ad ea quæ dixit Magister Jourdanus, & Magister Joannes de Dulcimenillo.

Quo ad quartam, an sint condemnandæ, videtur sibi pro nunc, quòd nulla ipsarum est condemnanda: causa est tacta per diversos Magistros suos; & videtur sibi quòd videndus esset quaternus dicti Magistri Joannis Parvi, & illi jam publicati, sunt benè examinandi & comparandi ad quaternum Joannis Parvi : & si reperiatur quòd non sint conformes, & contineant aliquos errores; videtur sibi tunc, quòd procedendum esset maturè, & per magnam deliberationem & disputationem: & facta disputatione, tunc procedendum esset ad condemnationem. Si verò reperiantur conformes, essent etiam benè disputandæ: & si essent interpretandæ secundùm sensum exponentis, si viveret; & si aliqua essent ita erronea quæ non possent salvari, tunc procedendum esset ad condemnationem ipsorum. Et apparet sibi quòd aliàs deliberavit Universitas in sancto Mathurino, ubi fuerunt dati Deputati, ad visitandum Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cholet, Ordinis Carmelitarum, habuit cedulam; & supponit ut præcedens, quòd antequam feratur Sententia contra aliquem, supra aliquo errore, debet fieri diligens requisitio, an fuit aliquis qui posuit istas Assertiones ex quibus ortum est scandalum; & si non reperiatur persona, putà qui migravit, debent fieri inquisitiones ex dictis & impositis tali personæ, per testes & alios: & habeatur verum originale dictorum vel si non quaterni veri, & hoc debet fieri antequam procedatur ad Sententiam aliquam, & supponit quòd ista in parte, vel in toto fuerit facta per Dominos Judices & assistentes.

Supponit ulteriùs, quòd in tali materia debet excludi quicumque favor inordinatus, vel in ratione personæ, gradus, vel aliàs; quia sicut videtur & in Historia Ecclesiastica, de Frederico Barbarossa, qui expulit Alexandrum Papam, qui devenit ad Prioratum quemdam in Venetia, ubi dùm erat in mensa, visum fuit quòd cap^no. * in sypho se vidisse depositionem Papæ, & tunc eidem obedivit, tanquam Patri suo, quod fuit divulgatum: contra quem dictus Fredericus misit filium suum; & contra dictam Civitatem Venetiarum, ubi dictus filius fuit captus: & postulavit veniam à Patre Summo Pontifice. Quod videns Pater, exercitum decrevit, & fecit contra dictam civitatem: qui veniens, filius suus venit, & exivit sibi obviam, pugnaturus contra Patrem suum. Cui Pater dixit : credebam te pro me pugnaturum, etiam si omnes essent contra me. Cui filius respondit, recolo me habuisse Patrem Fredericum, sed nunc hæreticum. Et ideò in tali materia, ubi tangitur salus animarum, quilibet debet assurgere, etiam contra Patrem proprium, ubi agitur de Fide, & de his quæ Fidem concernunt.

Supponit ulteriùs, quòd quicumque fuit in isto Concilio, loquitur ut affectatus ad unionem Fidei: & credit quòd non est aliquis ita juvenis, quia de hoc aliàs locutum est, qui non debeat deponere secundùm sententiam sibi traditam, secundùm conscientiam suam, & ideò juventus non est reprimenda in hac materia : & ideò quicumque loquitur in ista materia, loquitur piè, & non tangens aliquid ad disruptionem pacis cujuscumque.

D Istis præsuppositis, legit deliberationem suam in scriptis, & tradidit; cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverendissime Pater, ac Domine mi; præsuppositis protestationibus aliàs per me in hac materia factis, honore & zelo Fidei, bona voluntate, ad continuandum quemcumque Tractatum Pacis, reverentiâ debitâ Dominis de sanguine Regali, & quibuscumque aliis personis nulli indebitè faventibus; sed Deum præ oculis, & zelum Fidei quam profitemur habendo, semper salvo meliori judicio: dico quòd istæ Assertiones, ex quacumque parte, vel

* *Forsan* diligenter † *Forsan* injuriandi.

* Locus corruptus.

vel persona veniant, quæ per modum Maximarum, seu Veritatum sitæ sunt, prout in quodam cartabello vidi, quem dicunt aliqui extractum esse de vero orginali Propositionis Magistri Joannis Parvi, sunt hæreticæ, scandalosæ, & injuriosæ plurimorum Doctorum ab Ecclesia approbatorum, nec non & piarum aurium offensivæ.

Primò, hæreticæ sunt, ut patet per illud famosum & commune dictum. *Quicumque aliud, vel aliter docet, credit, sentit & dogmatisat, quàm sancta Ecclesia Mater docet, credit, sentit & dogmatisat: maximè in his quæ salutem concernunt animarum, hæreticus censendus est*; Sed hujusmodi Assertiones hoc faciunt.

Augustinus, in Libro suo contra hæreticos, & confirmatur per Glossam. 1. cor. undecimo: ubi sic dicitur: *Hæreticus est, qui alicujus commodi temporalis, & maximè Ecclesiæ Principatus gratiâ, falsas aut novas opiniones, vel gignit, vel sequitur.* Etiam ubi modicum ante dicitur: *Hæreticum non facit falsa opinio, sed pertinax in errore deffendendo.*

Idem, aliundè. Probantur hæreticæ hujusmodi Assertiones per dictum beatum Gregorium, in Registro, ubi ait: *Hæreticus est, qui dùm aliquid malè in pectore gerit, & non exprimit, apertè dicere præsumit.*

Item, secundùm quod plures dicunt, an Magistri deposuerunt, scandalosæ sunt, quàm maximè in hoc primo, quòd aperiunt viam omni inobedientiæ, rebellioni, & seditioni, falso judicio, temerariæ Assertioni, proditioni, fraudi, calumniæ, perjurio, violationi fidei & cujuscumque promissi, & finaliter subversioni cujuscumque politiæ Ecclesiasticæ, vel laïcis; & satis per plures Dominos ac Magistros meos hoc extitit declamatum.

Item, quòd sint injuriosæ Doctoribus, apparet: & primò est contra Magistrum Alexandrum de Halis, in suo tertio, ubi de facto dicit, quòd *Nulli licet maleficum occidere, nisi illi qui publica fungitur administratione justitiæ.*

Item, sanctus Thomas hoc idem dicit, 2. 2. *Quæstione* LXIV. Et etiam per plures Magistros satis planè allegatum est.

Item, hoc dicit Magister Richardus de Media villa, & de Tarentasia, & alii.

Item, in illo passu, ubi dicit, quòd occidendus est tyrannus, etiam per insidias, videtur contradicere dictis sancti Thomæ. 2. 2. Quæstione LXIV. Articulo tertio, ubi dicit quòd *In bello justo non sunt faciendæ insidiæ contra inimicum*; imò ponit *casum insidiarum*; quia dicit ipse: Contingit aliquem dupliciter decipi, vel in facto, vel in dicto: in dicto, quia ei dicitur falsum: vel in facto, quia ei non tenetur promissum, & istud semper est illicitum, dùm tamen promissum sit licitum, & ad hoc allegat Ambrosium, *de Officiis.*

Secundò, contingit aliquem decipi, per hoc quòd illi occultamus consilia, & istud satis licitum, ut ubi declarat; si ergo in bello justo non sunt faciendæ insidiæ, multò minus in tali negotio de quo nunc agitur.

Item, videtur prima Assertio injuriosa Doctori quem allegat, ponens primam Assertionem pro Maxima; quia illam Propositionem sumpsit Libro tertio *Policraticon* capitulo ultimo. Sed dimisit falsa illius: ait enim Jo. in Policratico, ubi supra.

Sic ergo adulari licet quem libet occidere; sed tyrannum occidere non solùm licitum est, sed æquum & justum: certum est quòd ibi supponit Doctor, vel supponere debet debitum ordinem justitiæ debere observari. Ubi tria concurrunt, secundùm Magistrum Alexandrum de Halis, scilicet debitus ordo, justus animus & ordinaria potestas; & ubi hæc tria observantur, licet occidere tyrannum: ubi autem non concurrunt non debet fieri. Et utinam vidissent illi qui hanc primam Assertionem posuerunt Jo. in Policrat. In quibus ponit mira contra adulatores, ubi sic inquit: *Adulator omnis virtutis inimicus est.*

Secundò, quia clavum figit in oculo illius cum quo sermonem senserit. Et subdit paulò post: *Quid verò insidelius, quàm eum cui fidem habeas circumA venire verborum blanditiis* &c.

Quomodò ergo concordabit cum æquitate & justitia, qui promissam fidem non servat, sed frangit, ut dicit una Assertionum istarum: nullo modo.

Item, Augustinus super præsens LXIX. ait quòd *Adulatio nunquam licita.* Cujus ratio est, quia plus prosequitur lingua adulatoris, quàm manus persecutoris: & ideò meliùs pati pro veritate supplicium, quàm pro adulatione beneficium. Etiam Doctor ille dat facultatem, vel licentiam cuilibet privatæ personæ: ut patet, ejus scripta inspiciendo.

Item, occisio facta à privata persona, est potiùs species vindictæ, quàm debitæ justitiæ: & ad hoc facit beatus Augustinus, primo Libro, *de Civitate Dei, capite vigesimo secundo*, ubi ait: *His exceptis, quos* B *vel Lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter occidi jubet. Quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occidit, homicidii crimine innectitur.* Et cap. ib. ejusdem Libri. *Non licet privata potestate hominem occidere, vel nocentem, cujus occidendi licentiam Lex nulla concedit: profectò etiam qui se ipsum occidit, homicida est.*

Secunda Assertio etiam sufficienter reprobata est: verumtamen, secundùm Augustinum, Moyses peccavit, quamvis in Actibus Apostolorum excusetur. Unde verba Augustini, contra Faustum, Libro vigesimo secundo, in responsione hujus dubii dicit, loquendo de Petro, & de Moyse, *Uterque* inquit, *non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit, uterque enim odio improbitatis alienæ; ille fraterno, iste Dominico, licèt adhuc tamen carnali amore peccavit.*

De Michaële & aliis, sto cum Magistris meis, qui valdè luculenter declaraverunt tales Assertiones esse erroneas, quia hoc idem dicunt Glossæ, & etiam Doctores satis approbati.

De Assertione illa, quæ dicit, quòd quamvis juC ravit quis aliquid facere: & videtur quòd non Doctores dicunt quòd juramentum quod transit super materiam licitam tenendum est, nisi vergat in deteriorem exitum; quod quidem contingit sex modis, pro ut heri allegatum est per quemdam Magistrum meum ex Summa Confessorum.

Item, satis temerarium est ponere illas Assertiones pro veritatibus: loquitur enim ille qui eas posuit in hac forma. *La premiere Verité. La seconde Verité.* &c. sicut nuper Legi in quodam quaterno, in quo continentur dicta Magistri Joannis Parvi, circa & Art suæ Propositionis, & ad probandum dictas suas Assertiones, quas nominat veritates, allegat exempla sacræ Scripturæ, Leges, Canones, & rationes, multaque alia, quorum longus est processus: si verò non sint de propositione sua, nunquam esse tale crimen sibi imponendum: suppono D tamen, quòd ex dictis suis sequantur, sicut a principio dixi.

Item, si non aliundè debent reprobari quàm modo quo reprobantur, adhuc est unus modus reprobandi, & una occasio ponit tales Propositiones, ac si essent Propositiones & maximè veræ & approbatæ; quæ tamen Propositiones se ipsas falsificant, cùm nullum habeant fundamentum notorium, vel probatum; sed solùm suspectum & opinatum. Quapropter ea, sicut aliàs bina vice in hac materia deliberavi; ita nunc delibero, & dico quòd illæ Assertiones malæ sunt, & erroneæ, & Fidei Catholicæ ad-

adversantes, & benè & veridicè juxta Scripturam sacram, & Doctores * dicta reprobatæ sunt, & dignæ ulteriùs reprobari: & ultra, dilatio vel dissimulatio reprobationis, maxima damna & periclitationes animarum simplicium generant & generaverunt.

Ulteriùs, dico quòd securissimus modus veritatem sciendi in hac materia, est videre codicillum Magistri Joannis Parvi, cui ista imponuntur: & videatur, si ita est, vel non, quoniam non debet imponi alicui aliquid criminosum, nisi benè constet quòd in dictis suis contineatur, vel ex eis sequatur realiter.

Item, dico quòd quamvis istud nunquam fuisset prædicatum, vel dictum ab aliquo; verumtamen facta loquuntur, vel locuta sunt, quæ videmus in hoc Regno, sicut patet cuilibet volenti respicere.

Qua propter, Reverende Pater & Domine, vos debetis istas Assertiones condemnare: & hoc maximè ne quis seductus a dæmone capiat audaciam prosiliendi ad perpetrationem talium scandalorum, qualia sunt illa quæ ex fundamento & colore istarum Assertionum facta fuerunt, temporibus retroactis: etiam ne quis ingerat se ad dogmatisandum hujusmodi falsas Assertiones Fidem Catholicam sic denigrantes.

Item, dico quòd si condemnatio istarum Assertionum transeat sub ampliori dissimulatione, propter quamcumque causam, vos Reverende Pater ac Domine, nec non Mater mea Facultas Theologiæ, non modicam maculam in gloria vestra ponetis: quoniam dicitur a Regnicolis, & etiam extraneis Nationibus, quòd videtur approbare, vel consentire hujusmodi erroribus, quod absit, juxta illud commune dictum: *Qui tacet consentire videtur*.

Item, procedere ad condemnationem hujusmodi Assertionum falsarum, non est irritare aliquem, sed magis est vulnus infidelitatis sanare, quia nihil deterius; & indè quilibet Deo regratiari tenetur: hoc etiam est populares & simplices ædificare, & in viam salutis & pacis dirigere, & etiam honorem regalis Domûs Franciæ relevare, & quasi dudùm denigratam famam ejus ad primum pulchritudinis nitorem reducere. Hoc etiam est lucernam Fidei etsi non totaliter extinctam; tamen aliquando † absconsam, super candelabrum Ecclesiæ statuere, ut qui Ecclesiam fideliter ingredi volunt..... veritatis paleam nequeant intueri. Quapropter mihi videtur, salvo semper meliori judicio, quòd Assertiones illæ falsæ sunt & erroneæ, & tanquam tales reputandæ & condemnandæ.

Item, ulteriùs, dissimulare reprobationem, vel condemnationem, est lupum in Aula nutrire, ignem in stupa fovere, & serpentem in sinu abscondere.

Ista sunt quæ sentio pro nunc dicenda, salvo semper meliori judicio, suppositâ semper correctione vestrâ, Reverendissime Pater ac Domine. *Sic signatum.* FRATER GUILLELMUS CHOLET. *Regens in Collegio Carmelitarum Parisiensium, in Facultate Theologiæ.*

Tradita, & lecta per ipsum die Sabathi, penultima Decembris. Anno millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Squinelli, Ordinis Carmelitarum, dedit deliberationem suam in scriptis, quam ipsemet legit, audientibus prænominatis, & pluribus aliis: tenor deliberationis sequitur, sub his verbis.

Suppositis protestationibus, & salvo semper meliori judicio, cum honore & reverentia; teneo quòd Assertiones in scriptis traditæ, in sensu in quo sunt, & in sensu quem faciunt, sunt falsæ, erroneæ in Fide Catholica, piarum aurium offensivæ, contra bonos mores, & penè ad omne malum inductivæ, & contra sententiam Scripturæ sacræ suo modo, & doctrinam Sanctorum, & Doctorum approbatorum istas materias tactantium, & per consequens damnandæ: earum verò reprobationes sunt veræ, Catholicæ, & consonæ sacræ Scripturæ, & doctrinæ Sanctorum, & per consequens approbandæ.

A Unde contra præmissam Assertionem est Sanctus Thomas. 2. 2. *Quæstione decima. Articulo secundo*: tenens quòd *Solis Principibus & Judicibus pertinet occidere malefactorem, sicut soli chirurgo pertinet abscindere membrum putridum corporis.* &c.

Hoc idem Alexander de Halis, in 3. Quæstione tertia, allegans expressè Augustinum, primo, *De civitate Dei*, ad propositum; & Canonem 23. Quæstione octaua: & dans exemplum, quòd Deus permittit, imò vult quoslibet malos Principes Dominari, propter punitionem populi; sicut de Sennacherib & Nabuchodonosor, x. *Regum*, *ultimo*. Et de Anthiocho...... *Machabæorum*.

Prima scilicet & secunda Assertio, quia Michaël erat Deo gratus, & tunc peccasset, si Dei authoritatem contempsisset.

Item, dicere quòd solo amore naturali meruit gloriam, est incidere in errorem hæreticorum di-

B centium quòd *Ex solis naturalibus quilibet potest mereri vitam æternam.* Et contra dictum Joan. xv. 1. *Sine me nihil potestis facere.* Et Apostolus, *Dei gratiâ sum id quod sum.* 1. Cor. xv. 16.

Sicut Doctores sancti dicunt de aliis occisoribus, non dubitavi quin peccaverint, secundùm dictos Doctores, & expressè Augustinus contra Faustum, dat exemplum de Petro & Moyse dicens: *Quid ergò incongruum, si Petrus post hoc peccatum factus est Pastor Ecclesiæ, sicut Moyses post percussionem Ægiptii, factus est Rector Sinagogæ: uterque enim non detestabili immanitate, sed emendabili animositate justitiæ regulam excessit, uterque odio improbitatis alienæ: sed ille fraterno, iste Dominico, licèt adhuc amore naturali peccavit.*

Ex quo patet, quòd licèt non peccaverint in facto, quia a Deo autorisati peccaverunt; tamen in modo.

De aliis omnes Doctores clamant, quòd omne mendacium est peccatum, licèt aliter & aliter, sicut deducunt Doctores prædicti, & Augustinus in Libro, *Contra mendacium.* Philosophus, x. *Ethico-*

C *rum* dicit quòd *Mendacium est per se peccatum parvum, & fugiendum, cum sit malum ex genere, & quantò plus deviat à veritate, tanto pernitiosius* &c. Et si opus est, latiùs poteram deduci: & inde est, quòd maximè duæ primæ Assertiones, & duæ ultimæ sunt præcipuè damnandæ, cum earum sequelis.

Sic signatum. Humilis orator vester, FRATER GUILLELMUS SQUINELLI, *Carmelita. Tradita per ipsum, die Sabathi, penultima Decembris, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jacobus Joyanne, dedit deliberationem suam in scriptis, cum protestationibus, addendo, diminuendo: quæ fuit lecta per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

D Supra cedula ex parte vestra, Reverende in Christo Pater, ac etiam Reverende Domine mi Domine Inquisitor, missâ mihi, Vestris obediendo Mandatis, respondeo cum correctione quæ sequitur: præsuppositis tamen protestationibus aliàs quam pluries per me factis, ac per Magistros & Dominos meos hîc sæpiùs repetitis.

Ad primum igitur quæsitum: an scilicet Propositiones illæ sequentes in cedula falsæ sunt, & erroneæ; respondeo cum correctione, quòd in sensu quem primò prætendunt earum verba, secundùm proprietatem Logicæ, eo modo quo in hujusmodi cedula inscribuntur, mihi videntur falsæ & etiam erroneæ:

* *Forsan* Doctorum † *Forsan* aliquomodo.

roneæ: sed non credo Magistrum Joannem Parvi sensus illos unquam intendisse, præcipuè quo ad illas, quarum veritates non immediatè dependent ex variis passibus historiarum Bibliæ.

Quantùm verò ad secundum quæsitum; utrùm hujusmodi Propositiones sint condemnandæ: sub correctione dico, quòd mihi non videntur pro nunc condemnandæ. Et hoc propter aliquas rationes, jamque per nonnullos Magistros & Dominos meos tactas, & videre meo, cum reverentia tamen Magistrorum, ac Dominorum meorum, nondùm plenè solutas.

Primò, quoniam ex earum condemnatione videtur mihi verisimiliter posse sequi impedimentum multò majoris boni, pacis sed* inter Dominos initiatæ, quàm sit bonum quod obtinetur ex earum condemnatione.

Secundò, quòd non est dubium quòd ex earum condemnatione, fama communis vulgarium tenet, & reputat Propositionem Magistri Joannis Parvi esse damnatam: & ita sibi, & eam approbanti maxima fieret injuria, cùm illas Propositiones, saltem pro majori parte, nunquam formaliter, imò nec virtualiter dixit.

Tertiò, quia condemnare Propositiones sic, sine assertore, esset inducere consuetudinem infinitos conficiendi & multiplicandi Articulos, quod multum est cavendum, cum pluritas jam actu confecta, quamplurimis etiam scientificis videatur onerosa.

Quartò, quia non mihi clarum, an vestræ subsit Jurisdictioni, posse condemnare Propositionem, quæ nullum habuit assertorem.

Quintò, quoniam etiam dato quòd earum præfatus Magister aliquas etiam formaliter asseruit; mihi tamen honestius & decentius videtur eas exponere ad bonum intellectum quem potuit habere, quòd stando in vi ac proprietate sermonis, eas condemnare post ejus mortem, ex odio, vel vindicta nobis imputetur, cùm post hujusmodi suam Propositionem supervixit, patet quòd mansit, neque tamen super illis coram suo Judice fuit evocatus: & quia jamque multùm solemniter per quamplures Magistros nostros, ac Dominos meos declaratum est, quæ sunt Propositiones illæ contentæ in cedula, quas ipse præfatus Magister Joannes Parvi nunquam asseruit: dati etiam fuerunt sensus veri, in quibusdam aliis Propositiones cedulæ intelligere potuit.

Ideò causâ brevitatis, & de repetendis Propositionibus ab eo non assertis, & de dandis veris sensibus aliis, pro nunc supersedeo, & ad ipsorum depositiones, quo ad hoc, me refero.

Et ista sunt, Reverende in Christo Pater, & vos mi Domine Inquisitor, quæ ego Jacobus Joyanne, Magister in Theologia, quanquàm tamen indignus sentio, circa cedulam ex parte vestra mihi transmissam.

Tradita die Sabbathi, penultima Decembris. Anni. 1413.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Michaëlis, Ordinis Prædicatorum, recepit cedulam sibi missam; & licèt scripserit, dicit tamen, quòd Propositiones in se, quantùm potuit videre ex Textu sacræ Scripturæ, videntur scilicet falsæ, secundùm plus & minus, & præsupponit protestationem; & dicit quòd adducere rationes non videtur necesse, & sufficit pro rationibus dictum sancti Thomæ, an sint condemnandæ, & sufficienter reprobatæ.

Stat cum reprobationibus, & si reperiatur assertor, sive in scripto, sive in verbo, sumendus esset, ut haberet revocare: & consideranda esset qualitas personæ asserentis, cum qua esset ordine judiciario procedendum, de quo se refert ad discretionem Judicum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Verseilles, recepit cedulam, & intendit secundùm Magistros suos in deliberatione sua; & protestatur sicut Dominus Nannetensis protestatus est, quòd non intendit tangere famam alicujus viventis: & ideò supplicat ne quis existimet quòd aliqua dicet propter beneficia recepta à Domino Duce Aurelianensi; nam antequam cognovisset ipsum Dominum Ducem, informatus fuit.

Dicit de falsitatibus & erroribus hujusmodi Propositionis. Ideò quia aliàs locutus fuit in quibusdam Sermonibus, oportuit eum fugere. Et apparet sibi, quòd nulli sustinent illas Propositiones tanquam veras in Fide.

Verumtamen aliqui eas exponunt. Alii sunt qui judicant eas hæreticas; sed non continentur, ut dicunt, in Propositione Magistri Joannis Parvi.

A Alii ipsas clarè condemnant, & ideò dicit quòd à magnis temporibus non fuit ita necessaria Confessio Fidei sicut nunc: & si fiat discursus de his quæ acta sunt à tribus Annis, non reperietur aliquando Sacramentum quia fuit violatum, & cultus Dei multùm diminutus, ut putà circa Sacramentum Baptismi, circa Sacramentum Matrimonii, quia oportuit uxores jurare non favere maritis, circa Sacramentum Confessionis, & contra Præceptum *Diliges proximum* &c. quamplura alia.

Ista omnia orta fuerunt à perversa doctrina & non immeritò dictum est: ortum est notorium scandalum; & ita populus credit, quòd quis benè facit occidendo vicinum suum, si credat eum proditorem, & multa alia mala.

B Et quoniam dicitur: istæ Propositiones non fuerunt assertæ, & sic aliqui pertransierunt; nam hoc non sufficit, si unus Curatus veniret ad eos asserentes populum suum tenere aliquam falsam doctrinam, vos tenemini eos informare: aliqui verò parabant istas Propositiones, & ipsas aleviare à nequitia ipsarum volunt, quos nolo insequi propter favorem Fidei, quòd ipsum inclinat ad hoc, quia homo debet laborare ad detegendum aliquam Propositionem, vel falsitatem alicujus Propositionis, & non vult silere, & ideò venit ad principale quod stat in tribus.

Primò, in tyranno, qui dicitur posse licitè occidi, & allegavit sanctum Thomam; satis heri fuit

C responsum per Magistrum de Navarra.

Et quando aliqui dicunt, de tacita autoritate licèt occidere aliquem: circa istam tacitam autoritatem dicit, quòd quoniam datur alicui autoritas regendi populum tacitè, intelligitur data autoritas occidendi aliquem.

Et si dicat quòd quis amore rationis naturalis occidat alium: dicunt quòd hoc fit tacita autoritate: hoc dicere, esset dicere nullum securè vivere; & est multùm pernitiosum. Et applicat hoc ad Michaëlem, qui, ut dicunt, amore naturali occidit Luciferum. Et sic dat intelligi quòd secundùm conscientiam aliquis & in conscientia jacet authoritas occidendi aliquem, quod est pernitiosissimum hoc dicere: & quoniam dicitur ulteriùs, circa perjurium; dicunt quòd quando aliquis facit melius, non incurrit perjurium; sanctus Thomas dicit, quòd perjurium fit tribus modis.

Quando aliquis jurat facere aliquid & non facit, modo hoc non potest fieri, scilicet promittere

D alicui & jurare, ut ipsum decipiat, hoc non licet, imò hoc dicere est hæresis.

Aliquando committitur perjurium, non propter defectum veritatis, sed justitiæ; sicut quando aliquis jurat non intrare Religionem, quod est indifferens; & licèt non intendat: & dicit quòd si quis juravit non verberare hominem; si verberat, incurrit perjurium; & si non verberet, incurrit etiam perjurium, & hoc est pessimum: & ideò dicit, quòd ista Propositio, prout jacet, est falsa.

Et

* *Forsan* scilicet.

Et ad propositum, quando ille, ut privata persona jurat, tyranno pactum debet servare: & tunc venit ad deliberationem suam.

Et supplicat, quòd visitentur Propositiones Magistri Joannis Parvi: & credit quòd prima Propositio fuit extracta à sua. Dicit primò quòd Assertio est hæretica, quia repugnat huic Præcepto, *Non occides*. Et ideò hæretica. Dicit etiam quòd repugnat huic Præcepto, *Non assumes nomen Dei in vanum*: & sic erronea. Est etiam contra Præceptum de dilectione proximi. Et etiam Propositio Magistri Joannis Parvi, quando dixit quòd. *Est propria mors* &c.

A

Et ideò fuit facta Decretalis, *Pro humani*, & sic est hæretica.

Prima Propositio etiam est hæretica, quia admittit omnia vitia.

De aliis Propositionibus contentis in cedula: videtis, dicit, ad quem finem adducuntur. Et primò de Michaële: quando unus voluit exponere de amore naturali & gratuito, non est recipiendus; quia si ita Pelagius se exposuisset, non fuissent tot hæreses condemnatæ, sicut fuerunt: & ideò deliberat quòd istæ Propositiones sunt condemnandæ & extirpandæ, nec est expectandus assertor: & quandoque hæretici sunt tolerandi, sed hæresis nunquam est toleranda, quia sicut homines tenentur curare ad extinctionem ignis in civitate, ita quilibet Christianus & fidelis, ad extirpationem hæresis recurrere. Et recitat historiam tripartitam quæ narrat de quadam hæresi quæ fuit condemnata: & scripsit Imperator Clericis ut destitissent, qui tamen noluerunt. Et ideò celeriter esset procedendum, cum maxima diligentia, ad extirpationem istarum Assertionum. Et dicit quòd audivit quòd sunt aliqui qui deffendunt istas Assertiones.

B

Item, Anno Domini millesimo, quadringentesimo decimo tertio, die Mercurii, quæ fuit tertia Januarii, deliberaverunt Domini & Magistri, modo & formâ subsequenti, coram præfatis Dominis. Et primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Erardus Emengart, Doctor in Theologia, dedit deliberationem in scriptis; quæ fuit lecta & publicata per Dominum Vicarium Domini Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

C

Reverende in Christo Pater, ac Domine mi metuendissime, hujus Christianissimæ civitatis Antistes & Pontifex. Et vos Reverende Magister, Domine Inquisitor hæreticæ pravitatis, vestris paratus obedire Mandatis, tanquam verus filius obedientiæ, dando salubre consilium in materia Fidei, secundùm, & juxta modulum scientiæ meæ, super aliquibus Propositionibus mihi per vos transmissis in quadam cedula papyrea; & præmissis protestationibus factis per Reverendos Patres & Dominos meos, qui ante me elegantissimè deliberaverunt, & aliàs in scolâ Theologiæ pluries per me repetitis, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quandiù vitam duxero in humanis; dico, nihil temerariè asserendo, ad istas Propositiones mihi transmissas.

D

Ad primam, quæ est ista.

„ Chacun tyran peut, & doit estre loyalement
„ & par merite occis de quelconque son vassal ou
„ subjet, par quelconque maniere, mesmement par
„ aguettes & par flatteries, ou adulations, nonobstant
„ quelconque jurement ou confederation faite envers
„ lui, sans attendre la Sentence, ou Jugement de Juge
„ quelconque.

Dico quòd ista Propositio falsa est & erronea in Fide, in forma in qua ponitur, sed quis * nullus etiam Propositionem asseruit, quem nominare audiverim; nec eam posuit Magister Joannes Parvi, cujus anima requiescat in pace; sed posuit istam Propositionem, quòd,

„ Ubi esset unus tyrannus, qui per cupiditatem &
„ sortilegia, & similia, machinaretur in salutem cor-
„ poralem sui Regis, vel Domini supremi, ut sibi
„ subripiat Dominium suum: præcipuè quando ta-
„ lis tyrannus tantæ potestatis est quòd de eo, viâ
„ Juris, non potest haberi Justitia, licitum est cui-
„ libet subdito talem tyrannum interficere.

Et de tali tyranno videatur Sanctus Thomas. *Dist. ultima*, *primæ quæstionis*, quâ quærit *Utrum subditi tenantur obedire suis Superioribus*, *etiam tyrannis*: In responsione ad ultimum Articulum; quo articulo *Nullus tenetur ei obedire*, *quem licet*, *imò laudabiliter potest interficere*.

Sed Tullius in Libro, *de Officiis*, laudat eos qui Julium Cæsarem interfecerunt, quamvis amicum & familiarem, qui quasi tyrannus Jura imperii usurpaverat. Igitur nullus talibus debet obedire.

Ad cujus argumenti solutionem Beatus Thomas, in eadem quæstione, sic respondet in propria forma, dicens quòd „ Tullius loquitur in casu illo, quan-
„ do aliquis Dominium sibi per violentiam subripit,
„ nolentibus subditis, vel etiam ad consensum co-
„ actis, & quando non est recursus ad Superiorem,
„ per quem Judicium de tali invasore possit fieri:
„ tunc enim qui ad liberationem patriæ tyrannum
„ occidit, laudatur & præmium accipit.

De tali tyranno videtur loqui Magister Joannes Parvi, in octo veritatibus quas ponit per modum conclusionum, in decimo Articulo, pro fundatione suæ approbationis, ut apparet dicta sua volenti inspicere, & non universaliter de omni tyranno, sicut ponit prima Assertio mihi transmissâ, in qua dicto mortuo, scilicet Magistro Joanni Parvi, qui nunquam eam posuit, fit injuria maxima; cùm sibi imponatur quòd illam dixerit, quæ hæretica & erronea est: quam tamen, ut prædixi, nunquam dixit, nec asseruit; sed illam quam videtur ponere Sanctus Thomas, ubi allegatus. Et isto modo, loqui de interfectione talis tyranni, non est, ut videtur, ad subversionem Reipublicæ, nec dat viam perjuriis, imò totum contrarium, quia istud tollit omnem viam machinandi contra Regem & Superiorem Dominum suum: si enim licitum est interficere talem tyrannum, quis erit ille qui ausus erit machinari contra Dominum suum?

Item, in dicta Propositione prima, hoc quod assertor illius dixerit, scilicet quòd *Licitum est talem tyrannum interficere*, *seu occidere per adulationes & insidias*, in tota Propositione Magistri Joannis Parvi non reperietur quòd asseruerit quòd licitum sit ipsum interficere per adulationes: ipse benè allegat Salberiensis *, & ipsum recipit, pro quanto facit ad Propositionem suam. Salberiensis benè dicit, ut allegat eum in Propositione suæ tertiæ veritatis, quòd licitum est talem tyrannum occidere & adulari; sed dictus Magister non tantùm ponit, nec tenetur sustinere totum hoc quod aliàs dixit, & ex ista radice, quòd licitum est interficere talem tyrannum, de quo priùs ponit dictus Magister Joannes ultimam Assertionem mihi transmissam, de minori bono, comparato ad majus bonum; quia ubi minus bonum vergit in deteriorem partem, dimittere minus bonum, pro majori bono, non est perjurium, sed perjurio contrarium. Verbi gratiâ: Ego feci confœderationes cum tyranno tali de quo supra; iste tyrannus veniet ad subripiendum Dominium Regis, vel supremi Domini sui, cujus sum vassallus: in casu isto teneor servare confœderationes & juramenta facta tali tyranno? Patet quòd non, quia vel feci tales confœderationes quocumque casu contingentes, vel sub conditione tacita, vel expressa: si feci tales confœderationes & juramenta, quocumque casu contingente, tale juramentum est incautum; quia ubi non est Judicium, quod Judicium est comes jura-

* *Forsan* quòd.

* *Forsan* Salberiensem.

juramenti, & per consequens, non est obligatorium quod ibi non sit Judicium, nec usus rectæ rationis, sed quod sit juramentum initiatum. Patet; quia sic considerans obligatur Regi & Dominis suis & sibimet. Igitur confœderatio non potest fieri, quocumque casu contingente, quando sic incauta, & per consequens, non obligatoria. Ergo confœderatio non potest fieri, nisi servata fidelitate ad suum Superiorem, vel ad Superiores suos, vel ad se ipsum: & ideò, ut videtur, talis tyrannus non servat fidelitatem, confœderationes, & juramenta nulla sunt, nec perjurium, sed perjurio contrarium.

Et secundùm istum sensum debet capi illa ultima Assertio, ut videtur; & de hoc pono casum istum: videlicet; feci confœderationes cum tali tyranno, quocumque casu contingente, sibi jurando quòd nunquam faciam sibi malum: accidet quòd volet me interficere, nec est remedium per fugam, nec alio modo, quando * me interficiat, nisi interficiam ipsum: in tali casu, debeo ergo servare confœderationes & juramenta? Dico quòd non, quia juramentum fuit incautum, nec obligatorium. Et à fortiori, respectu Regis, non debeo ipsum servare, qui est persona publica, & in quo tanquam in capite residet totum bonum Reipublicæ, quia bonum commune præferendum bono privato.

Ex isto satis apparet quòd sit dandum † ad illud quod aliqui possent dicere, quòd non licet alicui personæ privatæ aliquem interficere: apparet quòd imò, in aliquibus casibus. Nam in casu in quo non possem evadere per fugam, vel alio modo, nisi interficerem ipsum, vel nisi interficeret me, licitè possem eum interficere, quamvis sim persona privata, quia vim vi repellere licet, secundùm Leges: & à fortiori, in tali casu licitum est Regi, vel subditis talem invasorem interficere.

Quantùm ad secundam Propositionem quòd *Michaël interfecit Luciferum.* De isto Magister Joannes Parvi agit in principio sui tertii Articuli, & ibi exponit se dicens, & sunt verba formalia Propositionis suæ. *Ainsi*, idem, sic, vel ad istum intellectum; *car le dit Lucifer, & tous les Anges de son costè furent chassez hors de Paradis par force, & trebuchez en Enfer.* Et quòd istud sit interficere Luciferum, & alios sibi adhærentes; patet per secundam probationem factam contra dictam Assertionem, in qua dicitur: *Que Dieu l'occit par la mort, de peine perdurable.* Igitur pœna perpetua, infernalis vocatur mors, & per consequens, pellere hominem ad talem locum tormentorum, est ipsum interficere.

Quo ad illud quod dicitur, quòd *Motus amore naturali, sine aliquo Mandato, Michaël occidit Luciferum.* Sine Assertione temeraria, dico quòd istud haberet apparentiam, sicut factum ipsius Phinées, quia, ut dixerunt multi Magistri nostri reverendi, qui ante me elegantissimè deliberaverunt, non apparet ex textu Annorum viginti quinque, quòd Phinées occidit Zambri ex Mandato aliquo, sed magis ex amore Legis, & ex amore ad suum Superiorem, & gratuito simul, potuit sine Mandato Luciferum interficere, ad sensum priùs dictum de modo...... Idem amor potest esse naturalis & gratuitus, ut dictus Magister Joannes Parvi videtur tangere in tertio exemplo posito ante quartam veritatem immediatè. Et est sciendùm quòd secundùm Dominum de Bonaventura, in materia, de Ordine Angelorum: ordo est à natura inchoativè, & à gratia completivè. Angeli non ferebantur in Deum per amorem, secundùm ultimum potentiæ, cum talis amor esset etiam gratuitus, merebantur illum amorem, quantùm potuerunt mereri. Et sic Michaël accepit per talem amorem divitias, quantas potuit recipere, qui non potuit suscipere, de communi lege, nisi secundùm merita. Modò sic D. D. * de malis Angelis, quòd casus eorum sint eis mors; ita debet dici de bonis, quòd operatio bona eorum, fuit eis visa & confirmatio eorum in bonum.

Item, dicunt aliqui quòd quilibet Beatus habebit tantùm de beatitudine, quantùm poterit capere; & erit cujuslibet veri tota capacitas repleta, ut nihil sit vacuitatis in aliquo Beato. Et secundùm hoc A ponuntur beatitudines diversarum rationum: & ex istis, sine temeraria Assertione, sequitur Assertionem secundam esse probabilem & non condemnandam tanquam in Fide erroneam.

Quantùm ad tertiam Assertionem, quâ dicitur quod *Phinées occidit Zambri, sine quocumque Mandato.* In ista Assertione, seu Propositione, sum cum Magistris & Dominis meis, quòd non potest benè haberi ex Textu, quòd hoc fecerit ex Mandato, sed magis motus zelo Dei, vel accensus; ut ponit Textus de Lyra, in expositione illius capituli, de secunda parte illius Propositionis, *Et Zambri ne fut point idolatre.* Per expressum, in tertio exemplo secundi Articuli, opinionem ponit Magister Joannes Parvi, in Propositione quam fecit in duobus locis clarè, ut apparet intuenti suam Proprositionem, scilicet quòd Zambri fuit idolatra.

B Quantùm ad quartam Assertionem, quâ dicitur quòd *Moyses sine Mandato interfecit Ægiptium.* Istam Propositionem non posuit Magister Joannes Parvi, ut apparet volenti dicta sua respicere in ex. 3. tertiæ veritatis, in qua per expressum dicit quòd *Moyses sine Mandato hominis quocumque, interfecit Ægiptium.* Et hoc est verum, quia quando interfecit Ægiptium, Deus nondùm erat homo, à quo tamen habuit authoritatem, secundùm Glossam, super decimo verbo Exod. VI. *Cumque prospexisset huc atque illuc* &c.

Quantùm ad quintam Propositionem, quâ dicitur quòd *Judith non peccavit, adulando Olophernem, & Jehu mentiendo.* Illam Propositionem non posuit Magister Joannes Parvi, ut clarè apparet in septima veritate sua, in qua expressè dicit quòd licitum est interficere tyrannum; de quo sequitur, *Par aguettes, cautelles & epiemens, & si est licite de taire & dissimuler sa volonté*: & ibi nihil dixit de adula- C tione & mendacio.

Quo ad sextam Propositionem, quâ dicitur quòd *Joab interfecerit Abner, post mortem Absalon.* Dico quòd ista Propositio non evidenter habetur ex dictis Magistri Joannis Parvi, ut apparet in secundo exemplo tertii Articuli suæ majoris Propositionis, in quo loquitur de Absalon: ubi dicit per expressum, ista verba formalia, respondendo objectioni quam fecit contra se, de hoc quòd Rex David imposuit filio suo Salomoni quòd post mortem ejus faceret justitiam de Joab: *Et le fit mourir*: *Le dit Maistre Jean repond que ce ne fut pas pour la mort d'Absalon, car nonobstant qu'il fut bon Chevalier & loyal, pour le temps qu'il occit le dit Absalon; neantmoins vers la fin de ses jours, il fit deux trop grandes fautes. La premiere fut qu'il occit un Chevalier appellè Abner;* D *l'autre fut qu'il occit un autre Chevalier appellé Amazan.* &c. Aliqui notant dictum Magistrum Joannem Parvi in verbis istis: *Neantmoins vers la fin de ses jours, il fit deux trop grandes fautes. La premiere fut qu'il occit un Chevalier nommé Abner; l'autre fut qu'il occit un autre Chevalier appellé Amazan.* Sic dico quòd in Propositione sua non habetur per expressum.

Ulteriùs dico quòd ex dictis ejus non potest clarè concludi, quòd Joab interfecit Abner, post mortem Absalon, ut jam tetigi: quia non est clarum in qua ætate interfecerit Abner, & etiam Amazan.

* *Fortè* quin † *Fortè* quid sit dicendum.

* *Forsan* B.

Ex

Ex istis benè ad invicem combinatis, salvâ reverentiâ meliùs dicentium, non apparet mihi, in bona conscientia, secluso favore vel odio cujuscumque personæ manente super integritate Fidei, quòd Propositiones mihi transmissæ non sunt condemnandæ pro nunc, propter aliquas causas.

Prima est, quia ut dicunt Jurisperiti, Propositiones Articulum Fidei tangentes, per nullum assertas, noster Episcopus condemnare potest, deprecato Summo Pontifice, cui hoc solùm de Jure, & ex Officio incumbit.

Alia causa: quia si istæ Propositiones pro nunc condemnentur, quamvis à pluribus videantur erroneæ & falsæ; à pluribus discretis viris ad pacem Regis & Regni affectatissimis, videretur hoc magis vergi in detrimentum pacis Dominorum, Regis, & Regni, quàm ad bonæ tranquillitatis & unionis conservationem & confirmationem: quam tamen tranquillitatem & pacem nos omnes, Deo duce, appetimus, & toto corde affectamus.

Alia causa: quia antequam Propositiones mihi transmissæ debitè valeant condemnari: primò, & principaliter, diligentissimè Propositio Magistri Joannis Parvi debet examinari, non solùm per Theologos, verum etiam per Doctores Decretorum, & Jurisperitos; quia materia nunc currens, non solùm est Theologica, sed etiam Juridica. Quare istæ † Assertiones quæ debentur fundari, ut asserunt aliqui, in Propositione Magistri Joannis Parvi, Jurisperitis & Decretorum Doctoribus transmittant, & supplico quòd ita fiat.

Supplico ulteriùs quòd zelo charitatis quilibet in se ipso diligenter advertat, ne Fides in aliquo lædatur, aut proximus noster quicumque, & maximè bonæ memoriæ Magister Joannes Parvi, cujus anima requiescat in pace, qui fuit frater noster in Christo: ne contra nos, vel aliquem nostrum possit dicere verba Psalmi, in forma quæ sequitur: *Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris & dolosi super me apertum est: locuti sunt adversùm me linguâ dolosâ, & sermonibus odii circumdederunt me, & expugnaverunt me gratis.* Ps. CVIII.

Ista, Reverendissime in Christo Pater & Domine metuendissime, & vos Reverende Magister noster, Domine Inquisitor hæreticæ pravitatis, sunt pauca & modica quæ juxta Propositiones mihi transmissas, cum omni correctione, & sine Assertione temeraria, salvo Fidei honore, pro nunc mihi incurrunt dicenda, paratus reparare, si quæ reparanda sunt, ad monitionem cujuscumque me super hoc charitativè monentis.

*Tradita & lecta, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Mercurii tertia *. Sic signatum.* ERARDUS EMENGART, *sacræ Theologiæ Professor, licèt indignus* &c.

Dominus Cancellarius exhibuit deliberationem venerabilis & circumspecti viri, Magistri Jacobi Pathomin, Magistri in Theologia, & Decretorum Doctoris, quæ fuit lecta & publicata per Vicarium Inquisitoris, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Mihi autem inter alios, salvo meliori judicio, videtur, quòd asserere quemlibet tyrannum debere, & posse occidi licitè & meritoriè, à quocumque suo vassallo, vel subdito, modo quolibet, etiam per insidias & adulationes, non obstante quocumque juramento, aut confœderatione, & absque expectatione Sententiæ, vel Mandati Judicis; est errare in moribus, & in Lege divina, & canonica, in quolibet Articulo dictæ Assertionis; cum illa clausula ultima, absque expectatione Sententiæ, vel Mandati Judicis: tamen quia multi dicuntur tyranni, qui tales non sunt; nam vitium dicitur aliquando virtus, ut putà in subjecta materia.

† Forsan istas. * Desiderari videtur Januarii.

Rex est nomen virtutis, seu virtuosi; & tyrannus nomen vitii, seu vitiosi: quot autem Regis nomen habuerunt, & Regia potestate usi sunt, qui tamen in rei veritate tyranni erant, sacræ & profanæ Historiæ manifestant.

Sacerdos nomen est virtuosi, quia dicitur sacra dans; & tamen constat multos Sacerdotum nomen & officium habuisse, qui in rei veritate sacrilegi erant, quibus dictis * nihilominùs, cujus actio, A instructio nostra, honorem impendendum esse palam monstravit, cùm leprosis mundatis per eum ait: *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.* Luc. XVII. 14. Quos tamen Sacerdotes, secundùm Doctores & Canones, sciebat esse sacrilegos.

Hinc Petrus, in Canonica sua: *Obedite Dominis vestris, etiam dyscolis. Regi* &c. 1. Pet. II. 18. Ista dyscolitas de qua loquitur Apostolus, eadem potest esse in tyrannide: non quòd in actu tyrannisandi sit sibi obediendum, sed in licitis & honestis; & per consequens, non est occidendus, quàm realiter in multis suis actibus sit tyrannus.

Ad hoc servit ista famosa historia sancti Mauricii, sociorumque ejus, cum multis aliis similibus, qui parati fuerunt obedire Imperatori, quanquam tyranno, in iis quæ tyrannidem non incidebant; & tamen sibi recusaverunt in actu tyrannidis suæ, putà in persecutione Christianorum. Tamen quia aliqui sunt realiter tyranni, sed occulti, sicque de tyrannide convinci non possent, & de talibus occultis B solus Deus debet judicare; Jura sunt ad hæc quamplura, & divina & canonica: non quoto ut ‡ præsens; tùm quia si tyrannus sit notorius, tamen de notorietate priùs judicialiter discutiendum est, quòd † Sententia aliqua super hoc feratur; eo quòd multa dicuntur notoria, quæ minimè notoria sunt.

Si in hoc casu notorietatis tyranni, Sententia non est perferenda, absque discutione judiciaria, ubi minus est periculum: multò minùs est occisio tyranni absque discutione judiciaria facienda, ubi majus periculum committitur, cùm ibi cautiùs sit agendum.

Jura sunt ad hoc communia, tùm ex parte modi faciendi vulgarium N. proverbium, quòd *Modus est pulcherrima virtus.* Hîc dicitur: *Omnibus adde modum*, & modo agendi, dicendi, vel faciendi nitetur.

Ex quo sequitur quòd licèt de genere, actus esset bonus; tamen modus faciendi ipsum vitiat, nisi C fuerit conveniens & congruus. Multò magis ubi actus, de genere, est vitiosus, sicut est homicidium, nisi justificetur per processum ordinarium; sicut constat quòd insidiæ & adulationes sunt modi incongrui agendi, seu loquendi, & disconvenientes: quare &c. tùm ex parte subditorum & vassallorum, quia tenentur Superioribus obedire, in rebus licitis; & etiam in dubiis. Nunc autem sic est, quòd dicta Assertio generatim loquitur; quare ita intellecta, errorem habet.

Tradita & lecta, pro parte dicti Domini Jacobi, Magistri in Theologia, & Decretorum Doctoris. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Die Mercurii, tertia Januarii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister D Dominicus Chaillon, Licentiatus in Theologia, regratiatur & protestatur ut ceteri; & dicit quòd post dicta, modicum sciret dicere, & apparet sibi quòd Assertiones contentæ in cedula falsæ sunt & dissonæ, potissimè prima & ultima, & ista de mendacio.

Item, videtur sibi, quòd sunt per Doctores reprobatæ & damnatæ, nec appatet sibi quòd aliquis Theologus de hoc debeat dubitare: verumtamen duo sunt dubia, seu duæ difficultates.

Prima, quia dubium est, an contineantur in Propositione Magistri Joannis Parvi.

N Secun-

* Fortè Christus. ‡ Forsan ad. † Fortè quàm.

Secunda difficultas est, ne perturbetur pax: & ideò codices ipsius Magistri Joannis Parvi utique sunt visitandi.

Quoad secundum, videtur pro honore processus inchoati, & ut sit securius, & teneat pacem, & ut omnis suspicio cesset, tenendus esset modus tactus per Magistrum Joannem de Dulcimenillo, videlicet quòd de istis erroribus advisandus esset Dominus Dux Burgundiæ, & requirendus ejus assensus, & nulli dubium quin libentissimè hoc faciet, qui quidem assensus esset utilis & conservativus pacis inchoatæ: & ita videtur sibi, cum protestationibus consuetis in tali materia.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Tranchenant, habuit cedulam, & regratiatur, & protestatur ut ceteri; & apparet sibi quòd cedula præsupponit scandalum ortum ex hoc. Ideò videtur sibi quòd Domini Judices sunt super hoc informati; & per hoc solvitur argumentum illorum qui dixerunt Propositiones non habuisse assertorem. Et hoc præsupposito, quæritur an sint rationabiliter reprobatæ, & sic condemandæ: dicit tamen primò, quòd si istæ Propositiones sint benè vel malè extractæ, nescit; quia non vidit Librum Magistri Joannis Parvi: & videtur sibi quòd hujusmodi Assertiones sunt falsæ & erroneæ, & stat cum rationibus in cedula positis.

Quantùm ad tertiam Assertionem, dicit quòd si assertor solùm dixisset, *motus amore simplici*, non addendo *naturali*, glossa quam alii faciunt habuisset locum. Et ideò apparet sibi quòd ipsa Assertio est erronea: quia nullus amore naturali solùm meretur divitias spirituales: & sic videtur erronea.

Quantùm ad aliam, de Phinées: videtur ire contra textum, *Num. Vigesimo quinto capite*, & Mandatum datum ministris Legis.

Quantùm ad aliam, de Judith, & Jehu: videtur sibi ut jacet, erronea; quia videtur continere quòd mentiendo quis meretur.

Quantùm ad aliam, de Abner &c. Non videtur sibi magna cura de ista, quia ex inadvertentia, ut credit, posita fuit.

Quantùm ad ultimam, de perjurio: dicit quòd non videtur falsa & erronea, & est opinionis cum aliis Magistris quòd visitentur quaterni.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jacobus Magni, Licentiatus in Theologia, regratiatur, & protestatur ut ceteri; & asserit materiam magnam & arduam: sed confidit quòd Sancti per Fidem possidebunt Regna. Et ideò protestatur sicut ceteri, quibus adhæret: protestatur insuper quòd nihil amore vel favore dicet, nec in præjudicium pacis.

His dictis, venit ad declarationem eorum quæ * Et prima facie, sufficeret sibi de reprobationibus factis in cedula: verumtamen aliqua dicet.

Et primò, faciet quatuor dubia. Demùm veniet ad cedulam.

Primum dubium.

An liceat nunc præsentem materiam tractare.

Circa quod dicit quòd à Magistris temporalibus ista materia pertractari debuit, propter quatuor rationes fundatas in pace, quia omnia quæ sunt ad securitatem pacis ita sunt facienda.

Prima Assertio aperit viam falsificandi juramenta: nam Aristoteles dicit quòd *Rex, de facili, incidit in tyrannidem.* Et ideò ista materia nunc est tractanda: nam Martellus, Rex Franciæ, videns Sectam Machoerti † incipere, non pepercit pro pace Regni, ad Sectam extirpandam.

Secunda ratio est, de timore; nam per timorem ista materia est tractanda: nam visa sunt pericula quæ passi fuimus, temporibus retroactis, videlicet quo ista materia tacita fuit: & ideò nunc materia est tractanda, quia errores relinquere, malum est.

Tertia ratio, in amore. Aliquis potest dicere, quòd ex ratione alicujus Ducis materia ista tractaretur: sed vult probare quòd ex amore tractatur. Nam ille Dux debet amare vitam suam: & ex istis Assertionibus aperitur via ad occisionem Principum, qui, ut prædictum est, de facili, aliquando vertuntur in tyrannidem. Et recitat historiam Ambrosii, qui A vocavit Theodosium ad Fidem, quo veniente, Ambrosius posuit pedem super collum suum dicendo. *Calcabis leonem & draconem.*

Quarta ratio, de honore. Aliqui dicunt quòd hîc tangitur honor aliquorum, & ideò prætermittenda esset materia: dicit quòd propter honorem pertractanda est materia.

Primò, propter honorem Dei & Fidei, & etiam propter honorem Regis; quia Rex Christianissimus est: & idem de honore Principum, & habitantium & Regnicolarum tangitur. Nunquid honor Universitatis maximus est? Nam si dicetur quòd Universitas istam materiam incœpit, & dimisit, & ideò nunc est tractanda.

Secundum dubium.

An debeat tractari ista materia.

Dicit quòd sic, quia ista materia dicitur hîc esse B dogmatisata; & fama est quòd iste Libellus est multùm multiplicatus. Ubi ergo tractanda est materia, nisi ubi publicata fuit? Quis non potest de ista materia, sicut hîc & aliàs visum est, quòd Universitas Parisiensis fecit revocare Joannem Papam vigesimum secundum.

Tertium dubium.

An necesse sit quòd aliquis faciet se partem, vel quòd sciatur quis sit assertor.

Respondet quòd nullum istorum est necesse; quia si appareret Liber aliquis sine Magistro, repertus in vico, continens errores, damnatus esset.

Quartum dubium.

Utrùm istæ Assertiones colligantur ex Libro dicti Magistri Joannis Parvi.

Et apparet sibi quòd sic; etiam directissimè extrahuntur ex dictis suis: & dicit Librum vidisse, in C quo erant centum viginti quatuor Propositiones extractæ ex illo Libro, & de hoc non facit dubium.

Quantùm ad primam Assertionem, dicit quòd ipsa est falsa & erronea. Patet per Augustinum, Libro. De ciuitate. *Qui sine publica administratione tyrannum occiderit, velut homicida tenebitur.* Et est periculosa: nam aperit viam homicidii, & occidendi Principes, & scandalosa: clarum; estque subversiva justitiæ, quia aperit viam quòd quilibet sit Judex. Et si dicatur quòd licet tyrannum occidere: ita dicetur quòd licet hæreticum occidere, quia hæreticus pejor quàm tyrannus: & idem de omnibus. Et si dicatur: tyrannus lædit Rempublicam: certè ita hæreticus tangit salutem animarum. Et est subversiva totius Communitatis, propter perju-D rium; nam perjurus tanquam homicida reputatur.

Et hoc est in præjudicium securitatis & fidelitatis: & juramentum, est maximum vinculum inter nobiles.

Et quando aliquis asseruit quòd beatus Thomas videtur ponere in Secunda Secundæ, quòd *Si quis violenter aggrediatur aliquod Dominium, vel usurpet, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis, ubi non est recursus ad Superiorem, qui talem occidit, laudatur.* Sed tamen per hoc non dicit quòd talis esset laudandus: & ideò mens beati Thomæ fuit, quòd talis non debet laudari; sed dicit, laudatur,

* Hic aliquid deesse videtur. † *Forsan* Macohometi.

tur, & præmium accipit: & non dixit, debet laudari.

Quantùm ad Tullium, legit quòd erat inimicus Julii Cæsaris.

De Salberiensi: dicit quòd non dixit quòd liceret, atque permissum fuisset aliquem occidere.

Quantùm ad illam de Michaële: dicit quòd ipsa est expressè & clarissimè contra Fidem, & continet errorem; erroneum est enim dicere aliquam creaturam aliam damnare, vel salvare. Modò clarum est quòd Michaëlem occidere Luciferum, est ipsum damnare, qui actus damnationis stat in solo Deo, & spectat ad Deum: & ideo dixit: *Imperet tibi Dominus*.

Quantùm ad illam de Phinées: dicitur quòd habuit Præceptum, vel hoc fecit, ut filius Sacerdotis; & si fuit autorisatus, non ad Propositionem.

Quantùm ad illam de Joab: dicit quòd historia illa non est ad intentionem, nec est ad propositum Magistri Joannis Parvi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Flore, Licentiatus in Theologia, venit ad fundamentum hujus processus, qui procedit, ut asserit, autoritate Regis, qui offert dare brachium seculare, si sit opus; & ideò Littera Regia emanavit ex consilio Spiritus sancti: & dicit quòd multi errores seminantur, & seminati fuerunt in isto Regno, & aliquis fecit quæstionem in Universitate de habendo proponente. Et ideò requirit Judices, ut requiratur brachium, seu auxilium brachii secularis: & recitavit aliquos errores in scriptis; posteà protestatus est ut ceteri.

Quantùm ad primam Propositionem: videtur sibi sufficienter reprobata, & dedit in scriptis deliberationem suam, & eam legit in hunc modum.

Dico primò, quòd prima Propositio, si generaliter accepta, benè videtur reprobata; non enim licitum est cuilibet quemlibet tyrannum occidere: quia habens Dominium, potest esse tyrannus, exercendo multa per abusum potestatis; & talem non licet interficere, quoniam Prælatio, sive Dominium, secundùm suam formam, semper est à Deo: & ideò debitum obedientiæ causat; & ideò talibus Dominis, quamvis indignis, obedire tenentur subditi.

Hæc sanctus Thomas, in scripto. *Dist. Quadragesima quarta*. Et currit autoritas Petri. *Servi subditi estote* &c I. Pet. II. 18.

Unum concedo, quòd in casu quo aliquis Dominium per violentiam subripiet, nolentibus subditis, vel etiam ad assensum coactis; & quando non est recursus ad Superiorem, per quem Judicium de tali invasore possit fieri; tunc enim qui illum tyrannum ad deliberationem Patriæ occidit, laudatur. Dico quod in isto casu, Lex dat autoritatem; & si non divina, tamen civilis, quæ etiam dat autoritatem interficiendi furem nocturnum, eo quòd non potest discerni, utrùm causa furandi, vel occidendi venerit; quæ etiam dat autoritatem interficiendi invasorem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, ubi non restat locus privatæ personæ.

Dico igitur, quòd erroneum est in Fide & moribus, asserere quòd licet alicui alium occidere qualemcumque, sive maleficum, sive alium, authoritate propria. Sicut enim auferre rem alterius, sine ipsius autoritate, & voluntate, cujus propriè est vita, & cujus solius est vivificare, semper est illicitum. Quicumque ergo non accipit potestatem; vel à divina autoritate, quæ est in Lege; vel ab ejus, scilicet Dei, voluntate intellecta per internam inspirationem, si interficit, facit contra illud Præceptum *Non occides*. Benè non sequitur, multis de causis, iste interficiendus est, secundum Legem. Glossa: *Qui interficit, facit secundùm Legem. Ad interficiendum autem secundùm Legem, sufficit solus reatus, quo quis dignus sit interfici. Ad faciendum autem secundùm Legem, requiruntur plura, justa causa, justus ordo, justus animus. Justa causa; ut reus meruerit interfici: justus ordo; ut occidens habeat potestatem, & alius convictus sit de crimine, Judicis enim non est, sine accusatione damnare: justus animus; ut illud fiat solùm amore justitiæ, non libidine vindictæ, & appetitu pœnæ.*

A Ex his satis patet, quòd prima Propositio sic posita, est verè & doctrinaliter reprobata; & etiam secunda, de Michaële; & tertia, de Phinées; & alia, de Moyse: omnes nempè habuerunt authoritatem à divina voluntate, saltem per internam inspirationem. Et dicerem quòd contrarium dicere, est blasphemia, & injuria, contra ipsos qui fuerunt famuli diaboli.

Quantùm de Judith & Jehu: licèt in eis laudetur affectus; non tamen potest laudari mendacium; quia omne mendacium est peccatum, saltem veniale: dicere autem quòd licitum sit peccare venialiter, error videtur.

De ultima: constat quòd illa Assertio est contra ordinem Historiæ; & ideò in proferente, si fuerit Doctor, potest argui negligentiâ magnâ, videnti Textum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Domestici, pro responsione ad cedulam sibi missam, intendit loqui de loco ab authoritate, & B sequi Dominos & Magistros suos: & dicit quòd primò videnda Propositio Magistri Joannis Parvi, & habeatur originale si possit, quia multi dicunt quòd sic, & multi quòd non: si reperiatur quòd sic, mittendum erit ad Dominum Ducem Burgundiæ, qui ut verus Catholicus, reprobabit & faciet reprobare; & si non sequuntur ex dictis Magistri Joannis Parvi; dicit quòd si condemnentur, debet poni illa clausula; quòd non continentur in Propositione Magistri Joannis Parvi: sed quia malè sonant, essent condemnandæ; & ideò monendus esset Dominus Dux Burgundiæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Parvi, Licentiatus, dicit quòd cedula continet, *An liceat occidere tyrannum, propria authoritate*. Et stat circa illud verbum, *propria autoritate*. Et allegavit Platonem, in Thimæo, & vocatur iste Liber, *De justitia naturali*. Et dicit quòd occidere C aliquem, propria authoritate, est contra justitiam naturalem & theologicam. In justitia nempe naturali requiritur unum, scilicet regula, & regulatum: hoc est manifestum in Regno animæ; quia non est aliquid faciendum secundùm vim concupiscibilem & irascibilem, imò oportet quòd regantur secundùm rationem. Nam omnes morales sunt concordes, quòd nihil est faciendum in Regno animæ, propria authoritate, nisi quod ratio suprema dictavit, quæ est Rex in Regno animæ: & sic ista Assertio offendit omne Jus naturale & morale. Benè dicit Aristoteles, *quinto Ethicorum*, quòd *Propter Legem opus est Sententia Judicis*; quia Judex est ratio incorporata, nec habet Patrem & Matrem; & ideò propter istud medium, Aristoteles voluit quòd D essent Judices ordinati aliquid medium esse propter bonum ordinis. Modò omnis ordo incipit ab unitate; & ita, nisi esset unum caput, esset unum chaos: & allegavit ordinem & contexturam rerum, quòd unum tendit ad aliud. Et ideò propter ista tam non licet aliqua, propria authoritate facere. Et ideò dicit, quòd prima Assertio est falsa, erronea & hæretica, & subversiva totius ornatus mundi, quem Deus disposuit; & ideò perversa. Nam, *Justè persequeris quod persequeris*. Nam Philosophus dicit quòd *bonis mediis, boni acquirunt fines suos*.

Et quando quæritur si expedit eas condemnare: ver-

verbum *expedit*, comprehendit unum totum integrale, scilicet utrùm pertineat ad Pontificem: dicit quòd sic, quia Ezechiël loquens Pontificibus dixit *Filii hominum posuerunt te* &c.

Cùm asserit quia non sunt assertores; respondet: *Si non credatis mihi*, *saltem operibus credatis*; quia *facta magis famata*, *quàm verba*, & allegavit Catonem, *Cùm animadverterem* &c.

Quibus auxiliis veritatis & Fidei, ac bonorum ac proborum, quomodò per diligentem inquisitionem quam faciunt Judices †: & dicit quòd ex quò nunc est opportunitas, non esset expectandum, ex quo Deus dedit tempus faciendi.

Et protestatur sicut ceteri, non tangendo personam singularem, sed solùm vitia.

De codicibus Magistri Joannes Parvi; quia aliqui dicunt quòd Assertiones illæ non eliciuntur ex ipsis; dicit quòd actus morales habent virtutem à fine: nam allegans verum, sub falsa imagine, est cautus hæreticus.

Et ideò sibi videtur, quòd prima Assertio est falsa & hæretica, & totius ordinis subversiva; & nunc condemnanda.

De aliis, de Michaële, & de Phinées; dicit quòd si non habuerunt Mandatum, peccaverunt. Et illa de mendacio, est pernitiosissima: nàm Mandatum fuit punitum. De Anania, & sua uxore, quia mentiti, ceciderunt mortui, quia mentiti sunt de venditione agri, beato Petro Apostolo.

Et dicit itaque, quòd prima Assertio, & aliæ, in quantum favent sibi, sunt hæreticæ, & condemnandæ judicialiter: & ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Monteleonis, dicit, quod fuit multùm occupatus, & ideò modicum intendit dicere ultra ea quæ dicta sunt; & protestatur, sicut ceteri: & in particulari protestatur quòd non intendit aliquid dicere, nisi cum reverentia & correctione Dominorum Doctorum, nec contra aliquam personam: & credit, quòd omnes procedunt secundùm conscientiam eorum, & pro bono Fidei; & supplicat quòd hoc existiment de ipso; nec habeant illi respectum quòd sit servitor Domini Ducis Burgundiæ. Et ideò vult sequi majorem partem hujus sacri Collegii. Et veniendo ad factum, quia opinio plurium sibi videtur imitanda, dicit quòd videtur sibi quòd Propositiones non sunt condemnandæ, nec est justum, nec congruum, modo quo positæ sunt; nec in isto præsenti tempore, eas condemnare.

Et monetur * primò, quia prætermittuntur modi requisiti ad condemnationem aliquarum Assertionum, primo modo præsentandi istas Propositiones; modus notorietatis materiæ, & etiam temporis opportunitas: prætermittitur, inquit, ‡ materiæ notorietatis: nam ad hoc quòd aliqua materia sic tractetur, debet esse clara & non ambigua: & constat quòd plures in hoc Concilio dixerunt, quòd non sunt Propositiones Magistri Joannis Parvi. Alii dicunt, quòd non habent assertorem: & ideò adhuc deberet constare illis qui deliberaverunt quòd essent, vel sequerentur ex Propositione Magistri Joannis Parvi.

Sed quia non vidit ad longum Propositionem suam, nesciret dicere, an sequantur ex Propositione sua; sed vidit extractum.

Et circa primam Propositionem, omittuntur multæ circumstantiæ, quæ reddunt illum tyrannum hostem publicum: nam dicit quòd licet occidere tyrannum taliter circumstantiatum, & qui est hostis publicus.

Item, non ponitur quòd tyrannus potest occidi à quolibet suo vassallo: & ideò habet unam considerationem quam aliqui tetigerunt, quòd occasione hujusmodi Propositionis multa scandala orta fuerunt: nam multa mala perpetrata sunt per illos qui non tenebant illam, & per illos qui eam sustinebant.

Et dicit quòd licèt quòd nunquam facta fuisset Propositio Magistri Joannis Parvi, fuissent multa mala secuta; & sic non potest dici quòd hoc provenerit occasione dictæ Propositionis: & ideò illa non sufficiunt ad condemnationem hujusmodi Propositionis.

A Item, omittitur modus proponendi, qui non est aptus, quia quæcumque proponuntur Propositiones aliquæ condemnandæ, debent præsentari clarè in Concilio: & videtur sibi, cum correctione omni, quòd hìc proceditur sophisticè, nec proponitur totus syllogimus; statim quis perciperet falsitatem considerationis: sed hìc, ut videtur, servatur una cautela, & ex hoc aliqui possent arguere Concilium: nam proposita est illa Major, nec est finis; nam si totus syllogismus fuisset propositus, tamen aliter deliberaret.

Et credit quòd Dominus Cancellarius habuit justum propositum, eò quòd non intendebat ulteriùs procedere: sed quia multi dicunt quòd hoc habito, procedatur ad Minorem, & inferre considerationem, ex quibus multa mala possunt evenire. Nam aliqui quorum honor tangitur in ista materia, nunquam habuerunt opportunitatem loquendi, & B servandi honorem suum; putà Dominus Burgundiæ, qui tangitur in ista materia, qui non habet nunc opportunitatem & libertatem in ista materia loquendi: non quod velit dicere quòd fuit compulsus de ista materia. Et ideò apparet sibi quòd multipliciter in hoc tangitur Dominus Burgundiæ, qui non vocatur; & sic possent sequi guerræ & divisiones in Regno isto: ex hoc potest dici quòd adversarii sui prosecuti sunt istam materiam.

Item, poterit dici quòd illi qui deliberaverunt in ista materia erant servitores Dominorum de alia parte, & si calumniatur processus, & ex condemnatione ipsarum sequentur magnæ divisiones inter Nationes, civitates & villas: & ex istis concludit quòd non est tutum, imò periculosum istas Propositiones nunc condemnare.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas Avis, Carmelita, recepit, dicit, cedulam; regratiatur & protestatur sicut ceteri, & apparet C sibi quòd duo essent prætermittenda.

Primum quòd dicta Magistri Joannis Parvi examinarentur diligenter, & tunc clarè videretur an hujusmodi Assertiones sequerentur ex dictis suis, directè & indirectè.

Secundum est, quòd adeundus esset Dominus Burgundiæ, qui Catholicus, ut sperat; & hoc faceret multùm ad stabilitatem hujus sacri Concilii, & hoc multùm operaretur ad præsens Concilium & ipsum solidaret & illucidaret.

Quo ad primam, secundam & ultimam Assertiones, dicit quòd istæ tres sunt falsæ & hæreticæ, & subversivæ Juris & Principatus; & ultima est destructiva totius Communitatis.

Quantùm ad alias; si autoritate privata hoc fecerunt, peccaverunt graviter; si autoritate, vel revelatione divina, non peccaverunt: & ideò ipsas di- D mittit deliberationi Dominorum Judicum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Montenoeson, Ordinis Cluniacensis, dicit quòd duo quæruntur. Primùm, utrùm Assertiones sint falsæ & erroneæ & benè reprobatæ: secundum, an sit condemnandæ. Præmittit protestationem consuetam; & dicit quòd prima Assertio sibi videtur erronea & falsa: & dedit deliberationem in scriptis, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Re-

† Hic aliquid desideratur * *Forsan* movetur. ‡ *Forsan* desideratur modus.

Reverende in Christo Pater & Domine mi metuendissime, vosque Domine Inquisitor.

Ego recepi quamdam cedulam per vos mihi transmissam, in qua continebantur aliquæ Assertiones, cum reprobationibus earumdem, super quibus quæritis meam deliberationem. Dico ego, protestando quòd omnia quæ dicturus sum in hac materia, intendo dicere cum omni reverentia & correctione Magistrorum meorum, & sine præjudicio melioris judicii. Et primò dico quòd prima Assertio in cedula contenta, est, ut jacet, pernitiosa, erronea & causativa scandali: & dogmatisare eam cum pertinacia, est sapere hæresim, sicut dogmatisare quod adulterium esset bonum committere & licitum, & modestia * mea ad hoc primo sunt illa quæ ponuntur in prædicta cedula.

Secundò, quia Aristoteles *in politicis*, distinguit triplex genus politiæ, scilicet Monarchia, Aristocratia & Olicratia: & inter ista genera dicit quòd Monarchia est regimen supremum & optimum, eo quòd omnia quæ sunt hujus generis, habent reduci ad unum, quod est metrum & mensura omnium. Et juxta hoc Plutarchus Philosophus dicit, in *De remediis iræ*, quòd Princeps Procuratoribus & Dispensatoribus multa committit; de maximis autem, principalibus & arduis, curam & autoritatem reservat sibi; & consequenter dicit quòd adhoc quòd aliquis judicetur, non debet judicari per iram, si redargutus, causâ scilicet incognitâ, puniatur.

Item, ad hoc monent † dicta Sanctorum Doctorum, quemadmodùm Augustinus, secundo Libro, *Contra March.* In secundo Libro, *Contra Faustum*, & in Libro, *Publ.* ut per Magistros fuit multipliciter allegatum.

Item, Ambrosius, super primam ad Corinth. 2. dicit quòd Judith non est ex occisione damnata, sicut nec Christus Judam abjecit. Et pro isto est Alexander, tertia parte, multis locis, quòd ad hoc quòd aliquis possit occidere justè alium, requiritur justus ordo, & occidens habeat potestatem, & convictum sit crimen.

Item, Sanctus Thomas, Secunda Secundæ, quæstione.... Articulo 6. dicit. *Cum ejusdem actus sit Legem interpretari & Legem condere, sicut Lex tradi non potest, nisi publica authoritate fulcita; ita etiam injustum est, si quis aliquem compellat ferre Judicium, quod publica autoritate non fertur.* Et post dicit quòd *Injustum est quòd aliquis judicetur ab eo qui publicam autoritatem non habet.*

Idem etiam dicit in eodem Libro. Quæstione sexagesima quarta: ponit differentiam inter judicium quod fit de bestia & homine. Et dicit quòd quia homo naturaliter non est distinctus ab hominibus justis, ideò indiget publico Judicio, ut scilicet discernatur an sit occidendus, propter salutem communem. Et in eadem Quæstione. Articulo secundo, dicit quòd facere aliquid ad utilitatem communem, quod nulli nocet, hoc est licitum cuilibet privatæ personæ: si sit cum nocumento alterius, hoc non debet fieri, nisi secundùm Judicium ejus ad quem pertinet æstimare quid sit subtrahendum partibus, pro salute totius. Et quia nullum Doctorem reperio dogmatisantem istam Assertionem; sed potiùs contrarium, & quòd ipsa sit causativa scandali, ut satis à Magistris nostris multùm benè deductum est, apparet in judicio meo modico, quòd condemnanda, nec potestis Domini Judices differre: quia, ut dicit Ambrosius, Libro, *de Off. in causa Fidei.* Ubi communionis ‡ periculum est, etiam dissimulare est peccatum non leve. Et in eodem Libro, dicit contra dictam Assertionem, quòd vir Christianus justus & sapiens, quærere sibi vitam alienam non debet.

* Locus corruptus. † Ferè movent. ‡ Ferè Communitatis

Quantùm est de aliis Assertionibus; ego sto cum reprobationibus earumdem.

Quantùm ad aliam quæ loquitur de mendacio; dicit Sanctus Thomas, Secunda Secundæ, quæstione nona, Articulo tertio, quòd *quia mendacium est malum ex genere, ideò non potest licitè fieri.* Et in solutione septimæ rationis ejusdem Articuli, dicit quòd non licitum mendacium dicere, ad hoc
A quòd aliquis alium à quocumque periculo liberet.

Sic signatum: JOANNES DE MONTENOESON.

Tradita & lecta die Jovis quarta Januarii. Anno Domini millesimo quadringentisimo decimo tertio, per dictum Dominum Magistrum Joannem de Montenoeson.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Fradeti, Ordinis Cluniacensis, regratiatur, & protestatur ut ceteri, & dicit quòd nihil intendit dicere in favorem vel odium personæ, sed propter zelum Fidei; qui legit deliberationem suam, cujus tenor sequitur in hunc modum.

Reverende in Christo Pater, & Domine mi; ad cedulam per eandem Paternitatem vestram mihi missam, in qua continentur aliquæ Assertiones cum suis reprobationibus; cum omni humilitate & obedientia debita, & sub correctione vestra & Reverendorum Magistrorum ad quos spectat &c. & etiam
B cum protestationibus debitis, dico aliqua.

Primò, ad primam Assertionem in qua ponitur. *Que un chacun tyran doit & peut estre loyalement & par merite occis de quelconque son vassal ou subjet, & par quelque maniere, mesmement par aguettes, par flatteries, ou par adulations, non obstant quelconque jurement ou confœderation faite envers luy, sans attendre la Sentence ou Mandement de Juge quelconque.*

Dico primò ad istam Assertionem, quòd capiendo ipsam ita generaliter, & utendo hoc nomine *tyran* sine alia modificatione; quòd ipsa Assertio est falsa, periculosa, seditiosa, contra Scripturam sacram, contra doctrinam Sanctorum, & contra illud Præceptum divinum, *Non occides*, Glossa: *propria authoritate*, & per consequens erronea, & malè sonans in Fide. Ubi advertendum est quòd Augustinus, *primo, De civitate Dei. Capite vigesimo secundo*: solùm ponit duos casus in quibus licet hominem interficere, in his verbis. „ Quasdam verò exceptiones divina facit autoritas, ut liceat hominem
C „ occidere, scilicet his exceptis, quos Deus occidi „ jubet, sive data Lege, sive ad personam pro tempore expressa jussione; non autem ipse occidit „ qui ministerium debet jubenti: & ideò nequaquam „ contra hoc Præceptum fecerunt, qui Deo autore „ bella gesserunt: aut personam gerentes publicæ „ potestatis, secundùm ejus Leges, hoc est, justissimæ „ rationis imperio sceleratos morte punierunt. Et Abraham non solùm non est culpatus crudelitatis „ crimine; verùm etiam laudandus est nomine „ pietatis, quòd voluit filium suum nequaquam scelerate, sed obedienter occidere &c. „ Ut sequitur in eodem capite, usque ad finem capituli.

Dico secundo ad tertiam particulam Assertionis, in qua dicitur, *Et par quelconque maniere*, quòd hîc est contra Scripturam sacram, *Deuter. decimo sexto.* ubi dicitur: *Quod justum est justè exequeris*: & ideò
D quamvis licitum esset interficere tyrannum, vel quemquam alium, observari deberet processus juridicus &c.

Dico tertiò, ad tertiam particulam, in qua dicitur: *mesmement par aguettes.* Hujus Assertionis contrarium tenet sanctus Thomas, in Secunda Secundæ, Quæstione quadragesima: ubi dicit quòd. *In bello etiam licito, non est utendum insidiis*: ad istum sensum, quòd nullo modo debet dici falsum, vel non observari promissum contra hostes, in bello, etiam licito; imò contra unum, etiam semper illicitum: sunt

sunt enim Jura bellorum, & fœdera, etiam inter ipsos hostes servanda, ut Ambrosius dicit, in Libro *de Off.* & probatur ratione sic: quia insidiæ & fraudes videntur fidelitati opponi, sicut & mendacium. Sed quia ad omnes debemus Fidem servare, nulli homini est mentiendum: profert Augustinus, in Libro, *Contra mendacium.* cum igitur Fides hostibus servanda sit, ut Augustinus dicit ad Bonifacium, sequitur quòd insidiis nullo modo est utendum, & etiam contra hostes.

A Dico quartò, ad aliam particulam Assertionis, in qua dicitur, *non obstant quelconque jurement*; hoc est contra Scripturam sacram, *Exod.* 1. *capite.* De obstetricibus quæ mentitæ sunt Pharaoni dicentes: *Non sunt Hebrææ sicut Ægiptiæ mulieres* &c. Et sequitur in Textu: *Benè ergo fecit Deus* &c. Super quo verbo dicit Gregorius: *Summoperè cavendum est mendacium, quamvis sit culpæ levioris, si quisquam mentiatur præstando beneficium; sed quia scriptum est* Os quod mentitur, occidit animam Sap.1.11.*Et*, Perdes eos qui loquuntur mendacium. Ps.v.7. *Hoc quolibet profecti* * *refugiunt, ut nec vita cujuslibet per eorum falsitatem defendatur, ne noceant suæ, dum prodesse nituntur carni alienæ.* Et paulò post sequitur. *Multæ enim obstetricum falsa* † *conantur asserere, hoc genus mendacii non esse peccatum, quia ædificavit eis Dominus domos: in qua compensatione magis noscitur* B *quid mendacii culpa mereatur: nam benignitas earum merces quæ potuit in æterna vita retribui pro culpa mendacii, ad terrenam compensationem deputata est in vitâ sua quam tueri mendacio noluerunt qui fecerunt bona* ‡ *præcipient*, & *ulteriùs quòd expectarent mercedis præmium non haberet*, hæc Gregorius.

Ex quibus verbis satis concluditur quòd prædictæ obstetrices mentiendo Pharaoni peccaverunt; & tamen hoc fecerunt ad conservandum vitam puerorum Hebræorum & populi fidelis à Deo electi, de quorum semine Christus erat descensurus, & in hoc fuit conservatio, non solùm unius Regionis, vel Regni; imò totius Christianitatis. Ergo à fortiori, ad interfectionem unius tyranni, qui solùm tyrannisaret in uno Regno, nullo modo licitum est uti mendaciis, & falsis juramentis.

Item, posset argui de Eleazaro qui non solùm admittere illicita noluit, verum etiam licita noluit admittere; sub fictione tamen, & hoc ad salvandum C propriam vitam, vt habetur, *secundo Machabæorum. Septimo capite.*

Dico ulteriùs ad aliam particulam Assertionis in qua dicitur: *Sans attendre Sentence ou Mandement de Juge quelconque*, hoc est falsum, & contra Augustinum. Libro, *de civitate Dei*, dicentem, quòd *Qui sine aliqua publica administratione maleficum interfecerit, velut homicida judicabitur, & tantò ampliùs, quantò sibi potestatem à Deo non sibi concessam usurpare non timuit.*

Secundò hoc est contra id quod dicitur mulieri depræhensæ in adulterio. Joan. octavo. *Mulier ubi sunt qui te accusabant, nemo te condemnavit?* Quæ dixit, *nemo Domine: nec ego te condemnabo* &c. Et tamen secundùm Legem ipsa debebat lapidari.

Adhuc ultra Legem requiritur Sententia. Et ad istud propositum dicit Augustinus, super Joannem: D *Nunquam Lex nostra judicat hominem, nisi audierit ab ipso priùs, & agnoverit quid faciat, quia diceret quòd non.* Et probatur ratione, sic: homo tyrannus, vel etiam quicumque alius transgressor Legis, non est naturaliter distinctus ab hominibus innocentibus & justis: & ideò indiget publico Judicio ad discernendum an sit occidendus propter salutem communem, vel non &c.

Ex quibus omnibus satis patet quòd illa prima Assertio, sicut jacet, est falsa, seditiosa, contra Scripturam sacram, contra doctrinam Sanctorum, & tanquam erronea condemnanda. Sed quia aliæ Assertiones quæ erant inductæ ad probationem hujus primæ Assertionis sunt multùm solemniter reprobatæ: ideo aliàs probationes non adduco, pro præsenti.

Sic signatum. G. FRADETI, *Prior de Villa Dei, Licentiatus in Theologia, quamvis indignus.*

Tradita die Jovis, quarta Januarii. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Philibertus de Anneio, Ordinis Cluniacensis, dicit primam Assertionem esse falsam & erroneam; & regratiatur & protestatur, ut ceteri, & dicit quòd est sufficienter reprobata. Verùm etiam quia reprobatio benè vniversaliter loquitur, quòd autoritate propria quis non esset occidendus, quia Rex faciendo Justitiam, non propria autoritate facit, sed autoritate publica.

Illa de Michaële, videtur in fine favere errori Pelagii, & quando aliqui nituntur colorare amore gratuito, quia expressè dicit *solo amore*: & ideò de se est falsa & hæretica.

Quantùm ad illam de Phinées: dicit quòd non legitur quòd hoc fecerit ex Mandato, sicut filius Regis non habet aliquam potestatem in Regno, nisi sibi committatur; & dicitur quòd reputatum sibi fuit ad justitiam. Et loquitur sine temeraria Assertione; & videtur sic quòd habuit aliquod Mandatum: & ideò videtur quòd ille Zambri non fuit solùm occisus propter idolatriam; sed qui apublicè intravit quod muliere. *

De alia de Moyse: Alexander de Halis videtur ipsum excusare quòd non peccavit: & loquenti videtur quòd peccavit; quia propter injuriam non est procedendum ad occidendum aliquem.

De alia de Judith: aliqui dicunt quòd non peccavit; tamen magis tenet quòd peccavit.

Quantùm ad ultimam Assertionem: dicit quòd ipsa est falsa simpliciter: & licèt aliquando fiat contra juramentum, & excusetur propter conditiones subintellectas.

Quantùm ad aliud: an sint condemnandæ, credit quòd si habuerint assertorem, veniunt condemnandæ: sed quia non apparet; ideò non sunt condemnandæ secundùm quod multi dicunt: sed considerat quòd nisi condemnentur, erit magnum inconveniens, propter Concilium Fidei solemniter congregatum: ex alio, quia fama est quòd sunt extractæ ex Propositione Magistri Joannis Parvi: & si non contineantur, ipsas condemnare etiam erit inconveniens.

Et an sint benè extractæ, vel non, Doctores sunt varii: & ideò ista diversitas magis povenit ex Assertionibus, quàm aliàs: & ideò deliberationes istæ cum quaterno mittebantur ad Curiam Romanam totum sigillatum, quia credit quòd nos non sumus sufficientes Judices. Et ista est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Macheti, aliàs de Conlenessiis, regratiatur & protestatur ut ceteri, & dicit: Multi dicunt quòd non sunt Assertiones illæ contentæ in quaternis Magistri Joannis Parvi; ideò dicunt quòd non sunt condemnandæ: ex adverso, alii dicunt oppositum. Ipse tamen dicit quòd ex quo aliquæ Propositiones continent errorem, licèt non appareat assertor, sunt condemnandæ. Domini tamen Juristæ convocandi sunt in ista materia; nam multi alii errores fuerunt condemnati: & dicit quòd non credit quòd Magister Joannes Parvi dixisset quòd à quolibet tyrannus esset occidendus, sine autoritate; nam ista consequentia non est bona: tyrannus occidendus est; Glossa, *à quolibet.*

Quan-

* *Fortè* quilibet perfecti † Locus corruptus ‡ Locus corruptus.

* *Fortè* ad mulierem.

Quantùm ad aliam, de mendacio: non credit quòd Magister Joannis Parvi voluerit dicere quòd occidere tyrannum liceret, si juramentum fuerit in contrarium: & ideò stat cum reprobationibus, quantùm ad primam maximè. Sed quia non constat quòd Magister Jonnes Parvi eas posuerit, non sunt condemnandæ: & ideò visitandi sunt quaterni sui, & verba non sunt extendenda, imò piè interpretanda; & ideò eligendi essent viri scientifici qui materiam haberent discutere & visitare. Et ista est deliberatio sua.

Eodem Anno, die quinta Mensis Januarii, coram prædictis Dominis, Episcopo & Inquisitore hæreticæ pravitatis, deliberaverunt alii Domini & Magistri, qui restabant deliberaturi, modo & forma qua sequuntur.

Et primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Matiscone, Legum Doctor, dimissis excusationibus quas haberet, de non deliberando pro nunc, putà quia simplex Legista, debilis insufficientiâ, labilis memoriâ, Burgundus Natione, Aureliani studens, ab initio: ac præmissis protestationibus sæpiùs factis, quòd sine injuria cujuscumque, sed solùm ad veritatem Fidei & bonum conscientiæ, intendit dicere quæ dicturus est; deliberat in hunc modum, & capit tria puncta in cedula sibi missa nimis alta, videlicet

An liceat occidere, propria autoritate.

An per fraudes & adulationes.

Et an liceat recedere à juramento, propter melius.

Quantùm ad primum, an liceat &c. Recipit unam Legem: Licet Patrem adulterum depræhensum cum filia, & etiam adulterum cum uxore occidere marito, uxorem depræhensam cum vili persona. Hoc dicunt, inquit, Leges, non jubent, imò permittunt, idest occidentem non puniunt. Non quòd sit gratum Legi; sed Leges ipsos non puniunt. Et ad declarationem hujus, dicit ultra quòd quæque Lex resistit actui hominis, quia prohibet actum fieri secundùm quod in criminibus prohibet: & in alienationibus quas prohibet, ut in alienatione rei dotalis, & similibus. Et aliquando Lex assistit actui, ut quia vult, & factum approbat; sicut in collationibus Beneficiorum, Dignitatum, & similium, quæque Lex non resistit, nec assistit, sed sic dimittit: velut Lex est; alteri stipulari nemo potest, Lex est, non quòd Lex resistit, sed quia non assistit juxta Legem, *Non dubium* C. *de Lege*.

Nunc ad propositum: Lex fornicari permittit, nunquam * per hoc Lex assistit, absit; Lex non permittit perjurium: utrùm dicatur Lex assistere, absit.

Et sic etiam, quamvis Lex dicat: licet occidere adulterum, non est dicendum Lex assistit; absit: & sic infert quòd non propriè diceretur Lex *occidere*; quoniam non occidit: sicut Lex permittit vinum effundere, sed non laudat effundentem.

Et sic in proposito: Lex non laudat occidentem; & tamen permittit occidere, & si dicat aliquis: imò, actui malo Lex assistit, ut in usuris non permittantur, & licèt prohibeatur scripto promissas usuras exigere. Glossa. *Lex assistit actui malo. Donatio facta meretrici valet.* Glos. *Lex assistit*, non sequitur, Lex non reperit. Gloss. *aperit*.

Dicit ut ceteri, quòd Lex *non assistit*; sed permittit, nec approbat, nec reprobat. Et quoniam dicitur: *Optimo Jure debentur*; hoc est secundùm finem politicum, non tendendo ad finem divinum. Et sic exponitur *debentur*, id est optimo jure reprobantur. Sunt enim multæ Leges, quæ non habent locum per Legem divinam, nec Leges obstant contra veritatem Fidei.

* *Fortè* non quòd.

Et si dicatur: licet Judici occidere maleficum, & meretur; licet militi occidere inimicum, & potest mereri; licet defendenti occidere invasorem, licet, non meretur. Glossa. *Licitum est occidere*; Quòd liceat Judici occidere fatetur, & quòd ista fiunt per Legem humanam, quæ non videntur dissonare à Lege divina.

Circa quod dicit, quòd sicut in corpore humano licet scindere membrum putridum, læsivum totius corporis, & non est remedium aliàs; sic
A Communitati, vel illi qui vicem ejus gerit, licet occidere maleficum. *Sicut* Gloss. *non licet vicino membrum vicini abscindere, sine ejus voluntate: sic non liceret cuiquam membrum Communitatis abscindere, seu occidere, sine ipsius communitatis mandato, vel illius qui ejus vices gerit, modò quilibet est membrum.* Et dicit Sanctus Thomas in materia de Justitia. „ Et „ si dicatur ille qui vicem ejus gerit, remissus est, „ recurratur ad illam Communitatem: & si Com„ munitas non possit intendere; recurratur ad il„ los qui sunt indoneiores in Communitate: & si „ dicatur periculum est in recurrendo; „ dicit quòd periculum majus est in sic interficiendo. Dicit ulteriùs quòd si quis inscidat membrum proximi, sine mandato, est contra jus naturale.

Et pro hoc addjicit unam rationem naturalem
B quam aliqui faciunt: quia quod nostrum, sine facto nostro à nobis tolli non potest. Sic Glos. *Membrum putridum vicini, sine ejus voluntate non abscindatur.*

Ad aliquod argumentum de defendente, respondetur quòd defensor intendit bonum sui, & non malum alterius. Et ideò, si contingat occisio, non est in culpa, aliam * enim occisionem non vult, & sic per consequens, non occidit. Et ita ista est impropria locutio: licet defendentem occidere, imò invadens veriùs, si occidit.

Ad argumentum de inimico, quem miles pugnans in occidendo meretur; respondet: Aut inimicus invadit, & sic occiditur deffendendo, & sic idem quod dictum est. Aut invaditur, & tunc, vel ipsum aggreditur miles, ad hoc quòd subjiciatur, vel fugiat, vel non rebellet, quæ omnia bona sunt: si
C resistat & rebellet & occiditur, adhuc occiditur deffendendo. Benè dicit quòd directè non licet tendere ad occidendum inimicum: dicunt nempe Theologi, de justo bello, quòd justè bellantes non debent inferre damna de directo „ Si, *Glossa*, miles „ pugnans contra inimicum, potest aliàs propter † „ mortem consequi finem intentum, putà captio„ nem, & etiam non est occidendus ab eo inimicus: „ imò, si eum interficiat, peccat mortaliter, vel „ venialiter, quia occisio non prodest Reipublicæ. „ Et si dicatur: Lex Principis, vel Communitatis est quòd occidatur, & non solùm permittit quòd occidat, imò præcipit eum occidi: respondet quòd „ debet intelligi, occidatur; si per subjectionem, „ vel aliàs Reipublicæ non sufficienter satisfaciat; „ quia si nullo casu interficeretur, non proficeret
D „ ad Communitatem, & tunc peccaret qui etiam „ interficeret: & sic si potest provideri Communi„ tati sufficienter si ‡ morte, hoc sufficit, nec erit „ mors inferenda. „ Et si dicatur, malefactor potest occidi, *dicit ut supra*.

Quòd si aliàs potest Communitati provideri, præter mortem, occisio non debet fieri; quia occisio non prodest Communitati, cum aliàs possit provideri, & aliàs malè mors sequeretur; quod probat sic: Lex civilis, quæ est in ratione Legis naturalis, dicit quòd in bonis condemnati executio debet fieri cum minori damno, vt potest, ipsius condemnati. Et ideo executio primò incipit in mobilibus, antequam in immobilibus. *Si Glossa satisfieri potest Reipublicæ sine morte, certè mors malè inferretur.*

* *Fortè* aliàs. † *Fortè* præter. ‡ *Fortè* sine.

Et

Et quoniam argumentum de morte Julii Cæsaris, quam Tullius laudat, loquens respondet quòd non est multùm insistendum ad laudes Philosophorum antiquorum, imò dicit quòd modò non sunt attendendæ talibus materiis: & recitat historiam de Socrate, scilicet illius qui erat dispositus ad lubricitatem, cujus discipuli, &c. Et etiam Guillelmus Parisiensis dicit, quòd virtutes morales quæ acquiruntur ex frequentatione actuum, non perfectè acquiruntur, A quamvis benè virtutes infusæ: & sic benè potuit esse quòd fuit quædam scintillula virtutis, putà fortissimæ, in isto qui occidit Julium; tamen non fuit perfectè virtuosus: & sic exemplum de Julio non militat, nec illud exemplum Tullii debet trahi ad consequentiam. Et ita diceret de multis exemplis in Veteri Testamento, quæ non debent applicari ad Legem Evangelicam, quæ est perfecta. Lex autem antiqua non est totaliter perfecta, ut tractat sanctus Thomas, in materia de Lege. Et sic non debemus imitari, vel accipere aliquas Leges imperfectas, nisi in quantum consonant Legi Evangelii: & sic patet quòd non licet occidere, nisi Communitati, vel illi qui vicem ejus gerit: & etiam Communitati non licet, si aliàs potest satisfieri sine morte. Et sic patet quòd illa prima Assertio cedulæ B est erronea, sive sit ex dictis Magistri Joannis Parvi, sive alterius.

Quantùm ad secundum punctum: an per mendacia & fraudes; dicit quòd sanctus Thomas, ut apparet sibi, *Secunda Secundæ*, ponit quòd mendacium non benè potest fieri. Et in materia de prudentia sic: sicut ex falsis benè sequitur verum; ita etiam ex aliquibus agibilibus illicitis benè elicitur, & fit finaliter unum licitum.

Ad aliud punctum, de juramento, videtur sibi quòd ista Assertio sit periculosa, in quantum dat occasionem perjuriis. Sed de se, benè intelligendo, sibi videtur recta: nam, ut videtur sibi, dicunt Doctores quòd juramentum non debet esse detrimentum boni, nec impedimentum majoris boni. Jurare non loqui vicino meo, tali die, an sit licitum; dicit quòd non, si vertatur in præjudicium, seu detrimentum animæ ejus, si secum non loquar. Ita in meliori bono, dat exemplum de Patre esurienti, & illustri, egentibus †, cui debet dare panem? Dicit quòd Patri, quia secluso juramento peccaret, & sic juramentum obligaret ad peccaret *, & sic juramentum non debet esse impedimentum melioris boni. Dicit tamen loquens quòd indiget limitatione, quia licèt juramentum non sit obligatorium, verumtamen Lex vult quòd juramentum observetur, & obligat jurantem ad non recedendum à juramento, propter bonum Communitatis, & Reipublicæ, ne de facili simplices moverentur ad recedendum à juramento. Et sic patet responsio ad primum punctum cedulæ: an scilicet conclusiones sint erroneæ.

Quantùm ad secundum punctum cedulæ; an sint condemnandæ. Arguebat hìc Elemosynarius Domini Ducis Burgundiæ, dicendo quòd hìc fit unus syllogismus sophisticus, quia una pars proponitur primò, posteà alia; & sic devenerunt ad conclusionem, quam non intendebat in principio; & sic homines decipiuntur, quia si totus syllogismus propositus esset, non ita dicit deliberans quòd optimè dicit: quòd si syllogismus fit ad decidendum, malè fit, saltem in agibilibus; tamen ipse recipit syllogismum alio modo fieri quàm manu ducit: sic posito quòd aliquis sit novus in Logica, si proponatur sibi syllogismus quem non intelligeret, & primò proponitur sibi Major, post Minor, & post Consequens, & sic patet post aliam, & benè, ut meliùs intelligat. Sic in proposito, quia si totus syllogismus fuisset propositus totus; putà si dictum fuisset quòd istæ Propositiones fuissent elicitæ ex dictis Magistri Joannis Parvi, quis intellexisset & cepisset? Certè nullus, magni ponderis fuisset cuilibet, & sic opportuisset totam materiam præ pondere dimittere. Hoc dicit quia credit hoc factum esse bona fide, & credit quòd solùm quæritur de Majore, & non de aliis, & si fieret ad finem decipiendi, malè fieret, quod non credit. Et quoniam dicitur: tangit Magistrum Joannem Parvi, & Dominum Ducem Burgundiæ, dicendum est quòd etiam tangitur hìc honor Fidei: provideatur ergo honori Fidei, & quòd nullus lædatur. Et in rei veritate, non videt, dicit, aliquam læsionem alicujus, vel diffamationem ex consilio; tamen in errore, populi videt læsionem. *Provideatur*, Glossa, *futuris periculis & animabus nostris.* Et quoniam dicitur: *Ubi est accusator nullus est testis*; dicit, vidit aliquando scriptum quòd *fama habetur loco accusatoris.* Et dicit Lex quòd *ubi de Fide bona agitur, de apicibus Juris non est disputandum; de qua enim bona Fide ageretur*, inquit, *nisi de Fide Catholica ageretur.* Et Guillelmus Parisiensis ait, ut dicit, quòd *In Foro conscientiæ idem est accusans, accusator & testis.* Ita est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Flore, Licentiatus, quo ad modum procedendi, dicit quòd, cum Dei consilio concordando in illo in quo major pars concordat, ideò omnis, nullo contradicente, quòd visitentur quaterni Magistri Joannis Parvi per probos & solemnes viros, quod discretioni Dominorum Judicum relinquit, qui diligentissimè videant omnia ibi contenta, & fideliter referant Concilio: & supposito quòd ibi reperiantur errores, quòd debeatis omninò desistere à persecutione & extirpatione eorum, nunquam dicerem: quia curandum vobis esset ne incitaretis pœnas contentas in nouvella Constitutione: *Multorum querela.* Debetis etiam procedere, sed quomodò? Certè servato ordine Curiæ sanctæ Inquisitionis? Qualis autem sit ordo dicam. Oportet primò quòd præscindatis præeminentissimum Ducem Burgundiæ à facto Magistri Joannis Parvi, propter causas allegatas, quod difficilè mihi, & multis videtur. C Constat; quia à principio vestri processus, fuit intentionis vestræ & omnium, non agere contra qualemcumque personam, sed præcipuè contra errores in se. Et tamen per ventilationem & apertionem hujusmodi processus, devenimus ad visitationem quaternorum Magistri Joannis Parvi: & si ibi reperiantur errores, ad eorum condemnationem procedendum est, qualiter Glos.

Præscindemus factum tanti Principis, qui, ut fama refert, advocavit Magistrum Joannem Parvi, tanquam instrumentum suum & Advocatum. Dico pro modulo meo modico, medium pacis & concordiæ volendo, quanquam mihi, ut dixi, difficile videatur, in quantùm tangit Magistrum Joannem Parvi, quòd supposito quod quaterni contineant errores, quod citandus est, & evocandus ad Curiam vestram, vel in se, vel in suo interpretatur; videt quòd debetis vocare hæredes & detentores bonorum Magistri Joannis Parvi: & nihilominùs tàm ipsos, quàm D omnes alios ipsum defendere & accusare volentes; & ipsis comparentibus dare audientiam, ut Juris est: & si non possint eum tunc excusare; antequam procedatis ad Sententiam, debent iterùm prædicti citari per Edicta publica, scilicet per tres dies Dominicales, Clero & populo ad audiendum dicta congregato; ut veniant, si sua putaverint interesse: ita quòd de prædicta citatione & evocatione solemni habeatis publicum Instrumentum, vel publica Instrumenta.

Nunc de Domino Duce Burgundiæ, sicut aliqui Domini valdè solemniter, & resolutè dixe-

† Locus corruptus. * Fortè peccatum.

dixerunt: Esto quòd in istis quaternis reperiatur error, ipse habendus est, & reputandus sine culpa; quia ista materia non est formaliter & expressè de Articulis quos quis credere explicitè tenetur, quia laïcus est: quia, ut dicit Alexander de Halis: ille qui dicit falsum de ignorantia de Articulis, aut contra Articulos quos non tenetur scire explicitè; si contra illos quos non tenetur scire, non peccat tunc. Facio Argumentum. Istos Articulos nobis traditos Dominus Burgundiæ non tenetur scire explicitè, Glos. ipsos opinando non peccat, & per consequens, ipsum in casu illo infamare de hæresi, vel suspectione, A est incurrere pœnas in novella Constitutione, *Multorum querela*, contentas, & poterit prosequi jus suum contra Episcopum & Inquisitorem; & ista est major difficultas. Nonne poterit dicere, Doctissimi viri, quòd istæ conclusiones emanaverunt à Magistris & litteratis viris; & nobis scribere: Si in dictis illis error, per vos deceptus sum; vobis qui habetis clavem scientiæ & autoritatem Doctoratus, minimè credendum erat, cùm per vos Principes terreni debeant illuminari, consiliari, & edoceri in his quæ Fidei sunt & morum, quæ Fides erat ultrà, cùm unus unum doceat, alius oppositionem affirmet, discutiatis † approbo, & non solùm approbo, quin imò inquirere volo; & sicut Ecclesia credit credo, B & credere intendo; & quando, & ubi, & determinatio Ecclesiæ intervenerit circa ista, vel alia, faciam in omnibus in meo Dominio observari inviolabiliter: nec sum de numero, nec esse volo zizaniorum; imò de purissimo tritico Jesu Christi, utpotè de Aula, Genere, Prosapia Christianissimorum Regum Franciæ.

Dico igitur, conclusione; si pendente visitatione quaternorum Magistri Joannis Parvi, ista cum tanto Principe charitate tractarentur, vel per litteras, vel per amicum idoneum; indubiè credo quòd ipse mittet vobis quaternum originalem: per hoc servabitur charitas fraterna, maturitas processus, tolletur omnis suspitio sinistra, confirmabitur & consolidabitur pax, Fides exaltabitur, errores destruentur, & tandem concludetur Christianissimi Regis nostri, & altissimi, atque prudentissimi ejus Consilii Mandatum, atque desiderium, & quod nos proficere valeamus, adjuvante illo qui est Fidei nostræ C actor & consummator Jesus Christus. Amen.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Richardi, Ordinis Cluniacensis, regratiatur & protestatur ut ceteri, & venit ad cedulam quæ continet tria. Duo extrinseca, & unum intrinsecum. Primum extrinsecum: an ortum sit scandalum ex istis Assertionibus; hoc est sibi ignotum, sed hæc cedula præsupponit etiam quòd sint dogmatisatæ & dictæ.

Supponit tertiò quòd Domini Judices sint sufficienter informati ubi sunt dogmatisatæ, est eidem ignotum, & ideò videtur sibi quòd informationes debuissent esse factæ per nos * suspectos, & quòd tales sunt quaterni qui dicuntur Magistri Joannis Parvi: quæ omnia debuissent esse lecta, secundùm quod Littera Regia jubet: & si sic, credit quòd Magistri non fuissent sic discordes.

Venit ad primam, nihil asserendo, sed recitando D opinionem Doctorum, & dicit quòd licèt prima sit falsa & erronea, cum hoc stat quòd licet tyrannum occidere, maximè quando non est recursus ad Superiorem de tali invasore. Nam dicit Sanctus Thomas: *Quando non est recursus ad Superiorem, & quando quis usurpat, vel vult usurpare Dominium alterius, qui ipsum occidit, laudatur; & præmium accipit.*

Et loquitur de illo qui violenter subripit Dominium, & non est recursus ad Superiorem; nam tyrannus est, qui violenta dominatione populum premit: nam Princeps amandus & diligendus est; tyrannus plerumque interficiendus. Et habet in scriptis verba Joannis in *Policraticon*. Et non vidit quid sit corpus Reipublicæ, nisi illud quod tenet Rempublicam in debito ordine, secundùm Leges: & sic ille qui talem tyrannum occideret, haberet autoritatem à Legibus; nam sicut in entibus est ordo, sic in corpore humano & in Republica.

Quantùm ad modum procedendi, ibi est major difficultas, omnibus consideratis: quia si essent taliter læsivæ Fidei nostræ, videt plures antiquos, qui non permitterent, qui condemnarentur: & quia sibi non videntur tales; ideò proponit quòd propter inconvenientia & guerras non esset procedendum ad condemnationem ipsarum. Et ideò videtur sibi quòd si materia fuisset dilata usque ad aliud tempus, & quòd ista notificarentur Domino Duci Burgundiæ. Et dedit deliberationem suam in scriptis, in forma quæ sequitur.

Reverende Pater & Domine, & vos Domine Inquisitor quo ad inth.[ta] cedulæ missæ, dico, præmissis protestationibus in talibus fieri consuetis, quæ etiam præmissæ fuerunt pluries per Dominos & Magistros, quibus adhærere intendo, quandiù vixero in humanis.

Dico ergo quòd licèt prima Assertio sit falsa & hæretica, ut in cedula continetur: cum hoc stat, secundùm opinionem Doctorum, tyrannum interimere, & hoc maximè quando non est recursus ad Superiorem per quem de ipso Judicium possit fieri.

Prima pars patet in reprobatione istius Assertionis. Secunda probatur: nihil tamen asserendo, sed opiniones probabiles Doctorum solùm recitando.

Et primò adduco rationem sancti Thomæ, in secundo Libro in scripto, *Distinctione vigesima*, quam nullus solvit, licèt multi crediderunt solvere, & etiam penitùs evacuare. Dicit enim in solutione illius quintæ rationis, quòd *Tullius loquitur in casu quo quis Dominium per violentiam subripit, nolentibus subditis, & etiam ad consentiendum coactis, & quando non est recursus ad Superiorem, per quem de ipso judicium possit fieri. Tunc*, inquit, *qui ad deliberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur & præmium accipit.* Et concordat hoc cum secunda distinctione, in corpore ejusdem conclusionis, ubi dicit, quòd, *Quis potest habere dupliciter Dominium, sive Prælationem: aut propter defectum personæ, quia indignus: aut propter defectum in modo acquirendi, quia per violentiam.* &c.

Ex primo non impeditur; quia Prælatio, sive Dominium, à Deo est: sed secundus modus per violentiam, impedit Dominium, quia subribit, & non efficitur verè Dominus: & talis propriè tyrannus est, & de tali intelligit Sanctus Thomas: *Qui talem interimit, præmium accipit, & laudatur.*

Item, ad idem Joan. Polu. 1. *Libro. Capite secundo* & *tertio*; postquam posuit: *Qui tyrannus est, qui violentia, dominatione populum premit: sicut qui Legibus regit, Princeps est*: & nulla alia in Theologia sunt, necnon differentiam inter tyrannum & Principem subdit: *Princeps amandus, venerandus est: & tollendus tyrannus, pravitatis imago, plerumque occidendus.*

Item, in fine tertii subdit causam interfectionis, sic dicens: *Qui à Deo potestatem accipit, Legibus servit, & justitiæ & Juris famulus est: qui verò eam usurpat, Jura premit & voluntati suæ Leges submittit. In eum ergo armantur qui Leges exarmat, & publica potestas sævit in eum qui evacuare nititur publicam manum.* Et paucis interpositis, in fine capituli, concludit: *Et quisquis eum non prosequitur; & se ipsum, & totius Reipublicæ mundanæ corpus derelinquit.*

Ex quo videtur sequi, nihil asserendo, vel præmittendo, quòd ubi non esset recursus ad Superiorem,

† Locus corruptus * Forsan non.

rem, aut ubi non potest fieri justitia de tali tyranno, quòd autoritatem habet à corpore totius Reipublicæ; quod quidem corpus possent esse Leges quibus regitur & gubernatur ipsa Respublica: tenetur etiam in debita harmonia & ordine, & in tali ordine præservatur per Leges, benè easdem ordinando & applicando; & qui taliter ordinat, lædit Rempublicam, & extra ordinem suum & harmoniam ponit debitam: & ideò, qui talem interimit, autoritatem habet à tali corpore, &c. Hæc non dico asserendo, nec sunt verba Doctoris.

Item, Tullius, in Libro *de Officiis* 3. Capite primo. *Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potiùs summa dissentio, neque enim contra naturam est spoliare eum si possis; quem autem honestum necare: atque hoc genus pestiferum, atque impium ex hominum communitate existimandam* * *est*. Et idem, in eodem tertio Libro. *Quod potest majus esse scelus, quàm non modò hominem, etiam familiarem hominem occidere.* Et ad propositum: *non igitur obstringit se scelere, si quis tyrannum occidit, quamvis familiarem*: hæc sunt verba Tullii, &c. & sic patet illa secunda pars, non tamen dico, nisi recitativè, nihil asserendo.

Item, quo ad secundam Assertionem, & usque ad septimam inclusivè, reporto me ad textum Bibliæ, sicut apparet precisè in textu; & maximè de Judith opinantur Doctores: & satis fuit dictum per Reverendos Patres Dominos nostros, quibus me refero, & maximè ad ea quæ dixit Magister noster Petrus de Nogento.

Item, quo ad secundum, quod est intrinsecum cedulæ, scilicet de modo procedendi; dico quòd considerandum est, an sint in detrimentum Fidei nostræ, & an ejus diminutionem tantam quo non possit retardari usque ad tempus; & si sit, quod non mihi videtur, sub judicio meliori & saniori: & sic non credo aliquem Magistrorum meorum quin indilatè usque ad mortem vellet procedere. Si autem possit ad tempus retardari, quod mihi conveniens videtur; tamen proponit observationem Reipublicæ, & totius Regni in se; tum etiam propter majorem fœderationem, ad solidationem Pacis inter Dominos: tum tertiò, ne nos, & nostra pónamus in periculo, & ubi non constat de merito.

Et ideò sum opinionis, ut præsens materia retardetur, & in tempore intermedio visitentur quaterni, sive quaternus Magistri Joannis Parvi. *Sic signatum.* PETRUS RICHARDI, *Prior Vllarum Monasterii. Tradita & lecta quinta Januarii.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Montreillet, Procurator Nationis Picardiæ, ad Concilium accessit, cum una cedula quam legit Magister Simon de Moncheux, de qua fuit petita copia per Dominos Præsidentes: ac præsentibus prænominatis, cum maxima multitudine Magistrorum, quam copiam dictus Procurator promisit dare, sed non dedit.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Andræas Bernardi, tanquam filius obedientiæ, decrevit parere Mandatis, & protestatur sicut fecerunt ceteri, quibus adhæret & adhærebit.

Supponit primò, quòd in antiquis consistit sapientia & prudentia, & sic bonum consilium.

Secundò, supponit quòd non est licitum transgredi terminos antiquorum.

Tertio, supponit quòd non est licitum meriti † propriæ prudentiæ.

His præsuppositis, considerat illos, qui deliberaverunt.

Primò, putà Magistrum Dominum Parvi; Dominum Elemosynarium, Ministrum Sancti Mathurini; Dominum Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, qui Cancellarius asseruit quòd non solùm à pauco tempore; imò à longo, istam materiam perscrutatus est. Considerat alios Magistros qui postmodùm deliberaverunt, qui varii fuerunt: ideò deliberare pertimescit, & memoria debet esse, quòd Articulus de Spiritu sancto, non determinabatur, deliberatione subita: imò materia fuit longo tempore tractata. Et supplicat, ut non ita citò procedatur in materia ista: & ideò pauca dicet. Et videtur sibi quòd prima Assertio est dissona Fidei, & illæ Propositiones de Judith, & de juramento, videntur benè reprobatæ: & dicit quòd numquam debet violari juramentum.

INQUISITIO
Per testes, de DOCTRINA
JOANNIS PARVI.

ANno Domini 1413. Die decima nona Mensis Decembris; fuerunt per venerabilem & circumspectum virum, Dominum Officialem Parisiensem, nobis Nicolao de Villa nova, Magistro in Artibus, & Licentiato in Decretis, altero Promotorum, & examinatorum testium Curiæ Parisiensis; & Daniele Moche Presbytero, publico Apostolica & Imperiali autoritatibus Notario, & Curiæ sanctæ Inquisitionis Scriba, secum assistentibus, examinati testes subsequentes, ad informandum Dominos & Magistros in Concilio Fidei pluries evocatos, quòd quidam quaternus, in dicto Concilio exhibitus, continens Propositionem defuncti Magistri Joannis Parvi, ut dicebatur, cum quo omnes alii quaterni in eodem Concilio exhibiti collationati fuerunt, fuit scriptus in camera dicti Magistri Joannis Parvi, & alibi, in Collegio Thesaurariorum Rothomagensium, Parisiis, ipso sciente, vidente & audiente, prout in depositionibus dictorum testium scriptorum pleniùs continetur; quorum depositiones sequuntur, modo & forma sequentibus. xiv. Dec. 1413

Discretus vir, Magister Laurentius Ouyn, Magister in Artibus, actu Regens Parisiis, in prædictâ Facultate, commorans in Claustro Brunelli, ad intersignum cuniculorum: oriundus verò de Diœcesi Rothomagensi, ætatis viginti quinque Annorum, vel circiter; ut dicit, testis juratus & examinatus; Anno & die prædictis. Nobis Notariis & Commissariis infra scriptis præsentibus, & virtute dicti sui juramenti præstiti; requisitus quid ipse sciat de, & super Propositione dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, dùm vivebat, Doctoris in Theologia, coram Rege & Dominis de suo sanguine per ipsum Parvi olim facta & publicata. Dicit & deponit per suum juramentum, quòd post lapsum certi temporis, post hujusmodi publicationem prædictæ Propositionis, nescit assertiùs qui loquitur, per quantum temporius spatium, post hujusmodi publicationem, ipse loquens, cum Magistro Richardo Dari, nunc Magistro in Artibus, Regente ex tunc Scolarum, & pluribus aliis, benè numero duodecim regulariter, tàm Magistris, quàm scolaribus, in domo, seu Collegio Thesaurariorum Rothomagensium Parisiis, ubi dictus defunctus Magister, Joannes Parvi tunc moram agebat, videlicet sæpissimè, in camera dicti Magistri Joannis, & aliquoties in Scolis dicti Collegii, ad scribendum Propositionem per dictum defunctum factam, & posteà publicatam coram dicto nostro Rege, & aliis de suo sanguine, pro tempore existentibus, & ipsam Propositionem, pro posse suo, melioribus modo & forma quibus potuit, & magis veraciter quàm potuit scripsit, unà

* *Forsan* exterminandum † *Fortè* inniti.

unà cum prænominatis; secundùm quod Magister Joannes Janis, aliàs de Dodevilla, pro nunc Magister, vel Licentiatus in Artibus, & Clericus, commorans tunc cum dicto defuncto, eis hujusmodi Propositionem pronunciabat, ac secundùm orginale ejusdem, ut tenet, & credit firmiter testis loquens. Adjiciens, qui loquitur, quòd ad hujusmodi pronunciationem & scripturam, dictus defunctus, pro aliqua parte temporis, erat præsens, videns & audiens, & sciens hujusmodi scripturam & pronunciationem. Subjungens, qui loquitur, super hoc interrogatus, quòd dum hujusmodi Propositionem, testis loquens, & alii, ut præfertur, scriberent, saltem cùm fuerunt in certo puncto Minoris illius Propositionis, dictus defunctus Magister Joannes Parvi, audiens certa verba in dicto passu Minoris posita, subridendo dixit loquenti, & aliis, in verbis Gallicis talia & consimilia : *Ad boves* y à mis ce mot*; declarando per tunc verbum: sed de verbo illo ad præsens non recordatur qui loquitur; quod tenet & credit firmiter in sua conscientia quòd omnia & singula contenta in dicta Propositione per dictum defunctum, ut dicitur, publicata fuerunt benè, & fideliter pronunciata per dictum pronunciatorem, & scripta per ipsum testem & alios scribentes, exceptâ certâ clausulâ positâ in prædicta Propositione, videlicet de scitu & scientia Dominorum qui debebant, ut dicebatur, scire certa crimina in dicta Propositione declarata, quorum Dominorum nomina fuerunt, ut audivit dici, qui loquitur, à quaterno dictæ Propositionis amota.

Interrogatus, quis scripsit Propositionem per eum coram nobis exhibitam; dicit, quòd fuit Magister Richardus Dari.

Interrogatus, quo devenit Propositio per eum scripta, & ubi est: dicit quòd eam tradidit cuidam Domino Joanni Fermare, consanguineo suo, commorante, ad præsens, in prædicto Claustro Brunelli, in societate dicti loquentis. Quam Propositionem de post recuperavit; sed eam de post, unà cum aliis suis litteris & scripturis quas miserat ad partes suas, Pater suus, præ timore Anglorum, de Grasseto in Caleto portavit, apud villam Rothomagensem, quam citiùs quàm poterit recuperabit, & promisit restituere prædictis Dominis, Parisiensi & Inquisitori.

Dicit tamen quòd quidam Brito, nominatus Magister Oliverius de la Hache, qui tunc morabatur in Collegio de Sorbona, etiam scripsit dictam Propositionem, in camera dicti defuncti Joannis Parvi: nec aliud scit.

Discretus vir, Magister Richardus Dari Clericus, Magister in Artibus, Ebroicensis Diœcesis, commorans Parisiis, in vico Sorbonæ, in domo ficus, ætatis viginti quinque Annorum, vel circiter, ut dicit, testis juratus, & examinatus per nos Commissarios ante dictos, Anno & die quibus supra; & super facto quaternorum defuncti Magistri Joannis Parvi, requisitus & interrogatus, dicit & deponit per suum juramentum, quòd verum est quòd pauco tempore post Propositionem factam & publicatam per defunctum Magistrum Joannem Parvi, aliàs assertivè de tempore deponere nesciret, testis loquens, & quàmplures alii scolares, numero ad minus sex : scripsit in uno quatervo papyreo dictam Propositionem, in Collegio Thesaurariorum, sibi & dictis aliis scolaribus pronunciante, & proferente quodam Magistro Joanne Joannis*, pro tunc servitore, & Clerico spirituali dicti defuncti, qui eis pronunciabat : & aliquoties dictus Magister Joannes Parvi veniebat ad cameram ubi scribebant dicti scolares, & ibi audiebat dictum pronunciatorem hujusmodi pronunciationem, & eandem pronunciationem ratam & gratam habebat, ut prima facie apparebat; & dicebat prædictus pronunciator quòd illa Propositio quam sic pronunciabat, erat Propositio dicti sui Magistri.

A Et loquens, & alii qui eam sic scribebant, existimabant & credebant eam esse veram, & originalem Propositionem dicti defuncti Magistri Joannis Parvi; aliàs eam non scripsissent. Adjiciens quòd eam scripsit veriùs quàm potuit, secundùm pronunciationem dicti pronunciantis, pro Magistro Guillelmo Oeuvriæ, de Collegio Lexoviensi. Et hodie per nos sibi exhibito dicto quaterno, & per eum viso, de folio ad folium; dicit quòd est quaternus verus quem scripsit propria sua manu pro dicto Oeuvriæ, & quòd omnia & singula contenta in ipso, pronunciavit præfatus Magister Joannes Joannis, Clericus dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, in præsentia ipsius loquentis, & aliorum scribentium, numero prædicto.

Interrogatus, si ipse sciat aliquem, vel aliquos qui deberent habere, vel habeant aliquos quaternos de dicta Propositione: dicit quòd non.

B Item, interrogatus si ipse sciverit, quòd aliquis transtulerit illam Propositionem de Gallico in Latinum: dicit quòd non, nec aliud scit.

Eisdem Anno & die, nos Nicolaus de Villa nova Promotor & Commissarius, & Daniel Moche, Notarius & Scriba ante dicti, atque Commissarii in hac parte, de jussu & Præcepto Reverendi in Christo Patris, & Domini Gerardi, miseratione divina Episcopi Parisiensis, & Domini Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica deputati, accessimus ad hospitium venerabilis & circumspecti viri, Magistri Henrici de Joisiaco, & etiam Fratris Reverendi in Christo Patris, & Domini Episcopi Tornacensis, & Advocati in Parlamento Regio Parisiensi, situm in vico *de la Calandre*, Parisiis, prope Palatium regale: & eundem Magistrum Henricum personaliter apprehensum requisivimus, quatenùs si ipse habeat, vel sciebat aliquem habere copiam dictæ originalis Propositionis ipsius, nobis, ex parte Dominorum Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis, traderet, seu ipsis eisdem Dominis Episcopo & Inquisitori C transmitteret. Qui quidem Magister Henricus nos gratiosè recepit, & post plura verba super hujusmodi materia inter ipsum & nos habita, nobis respondit quòd dictam Propositionem orginalem non habebat, nec erat in possessione sua; sed benè habebat aliquas Assertiones, seu Propositiones extractas, ut dicebatur, ex dicta Propositione originali dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, quas promisit tradere, seu mittere citiùs quàm commodè poterit prædictis Dominis Episcopo & Inquisitori, sub sigillo suo interclusas.

Item, cùm nos loqueremur cum ipso Magistro Henrico, de nepote Domini Cancellarii Domini Ducis Burgundiæ, videlicet de Domino Archidiacono de Belna, cùmque eramus onerati de loquendo de, & super hujusmodi materia, & simili requisitione, qui dicebatur habere dictam Propositionem: idem Magister Henricus nobis respondit, quòd ipse D onerabat se de loquendo super hoc cum dicto Domino Archidiacono citiùs quàm commodè posset, & faciat se fortem, quòd si idem Dominus Archidiaconus aliquid haberet de hujusmodi Propositione, quòd secum mitteret dictis Dominis Episcopo, & Inquisitori. Et sic hactenùs responsionibus dicti Magistri Henrici; & quòd etiam eundem Archidiaconum non potuimus reperire, ab inde recessimus.

Et item, postmodùm subsequenter, eisdem Anno & die, accessimus ad hospitium Magistri Dominici Parvi, Canonici Parisiensis, quem personaliter repe-

* Locus corruptus. † Supra scribitur Janis.

reperimus, & eum requisivimus modo & forma supra dictis: qui nobis respondit quòd quidam sibi in secreto & de nocte apportavit Propositionem originalem, ut dicebat, dicti defuncti Magistri Joannis Parvi, quam pro majori parte legit & vidit; sed in crastino, antequam ipse dictam Propositionem perlegisset & vidisset & intellexisset, ille qui illam Propositionem sic sibi apportavit, eam venit quæsitum, & secum eam apportavit: dicit tamen quòd ipse perscrutabitur, & loquetur cum illo, de hujusmodi secreto, ad finem quòd det sibi licentiam ipsos nominandi & revelandi, secreto hujusmodi non obstante; prout hoc posteà, ut dicitur, vivo vocis articulo retulit idem Magister Dominicus Domino Officiali Parisiensi, in geola carcerum Curiæ Parisiensis existenti, non tamen in nostri præsentia.

Et ego Guillelmus le Mieu, Clericus Tracorensis Diœcesis, Magister in Artibus, & Bacchalaureus in Decretis, publicus Apostolica & Imperiali autoritatibus Notarius, & Curiæ Episcopalis Parisiensis Scriba; quia dùm præsens processus, continens in se octo vigenti † & novemdecim folia, per prænominatos Judices, & coram eis fieret & ageret in *, unà cum Notario publico subscripto excepto in examinatione dictorum testium, præsens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi & audivi. Idcircò huic præsenti processui signum meum solitum, unà cum signeto dicti Notarii publici subscripsi & apposui, hìc me manu propria subscribens, requisitus & rogatus, in testimonium veritatis præmissorum.

Et ego Daniel Moche, Præsbyter Leonensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali autoritate Notarius, & Curiæ Parisiensis juratus, Notariusque atque Scriba Curiæ sanctæ Inquisitionis, & prædicti Domini Inquisitoris; quia dùm præsens processus, continens, ut præmittitur, in se octoginta & novemdecim folia, per prænominatos Judices, & coram eis fieret, unà cum Notario publico supra scripto, præsens interfui in omnibus, & per omnia, eaque sic fieri vidi & audivi. Idcircò signum meum solitum huic præsenti processui, alienis manibus raptim, & repertivè scripto, me aliis legitimè occupato negotiis, unà cum signo & subscriptione prædicti Notarii, hìc me subscribens, requisitus & rogatus apposui.

Sequitur tenor Conclusionis tunc habitæ.

ANno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die quinta Mensis Januarii, Dominus Officialis Parisiensis palàm, & pleno Concilio, ex parte Dominorum Episcopi, & Inquisitoris, petivit: An essent adhuc aliqui, seu aliquis, qui ulteriùs vellent, seu vellet deliberare in ipso Concilio, super Assertionem in cedula aliàs illis qui jam deliberaverant in Concilio, ex parte Dominorum Judicum ibidem præsentium & astantium transmissa, & alia quæ posita erant in deliberatione in Concilio, & exposita per dictos Judices: qui Dominus Officialis consequenter, nemine dicente se velle deliberare, imò pluribus de Concilio asserentibus quòd non restabant aliqui deliberaturi, de his quos consuetum erat in talibus deliberare: de Mandato dictorum Dominorum Judicum ibi tunc, ut præmittitur, præsentium & assistentium, dixit coram omnibus in Concilio existentibus quæ sequuntur.

Videlicet quòd quoniam ipsi Domini Judices firmiter credebant omnes Professores & Licentiatos sacræ Theologiæ, pro tunc Parisiis existentes, & audiverant multos solemnes Jurisperitos super præmissis Assertionibus, in dicto Concilio deliberare & jam deliberasse; non erat intentionis eorumdem Dominorum Judicum ampliùs sedere in ista materia, in Sessione publica, in præfato Concilio, ut, & quemadmodùm interfesserant in camera Episcopali Parisiensi, ubi pro tunc erant, donec & quousque ipsi Domini Judices, per ipsum Concilium, aut deputandos ab eodem Concilio, vel aliàs consulti, vel advisati essent qualiter, seu per quem mo- A dum, & ad quæ haberent ulteriùs procedere super ipsis quæ aliàs ipsi Domini Judices posuerant in deliberatione, & exposuerant in dicto Concilio.

Dixit tamen ipse Dominus Officialis, quòd non intendebant præfacti Domini Judices quin audirent alibi, aliàsve, illos qui super præmissis deliberare vellent, ac se offerrent deliberaturos, si propriè non deliberassent; imò libenter ipsos audirent, non præcludentes Dominis & Magistris qui jam deliberaverant in præfato Concilio, viam addendi, diminuendi, mutandi, corrigendi, & declarandi dicta, seu deliberata per ipsos in præfato Concilio: adjiciens præfatus Dominus Officialis quòd ex deliberationibus Magistrorum & Dominorum qui deliberaverant, seu dederant deliberationes suas in prædicto Concilio, verbo tenùs, in scriptis, vel aliàs, saltem ex deliberationibus multò majoris partis ip- B sorum Magistrorum & Dominorum, dicti Domini Judices tunc ibidem præsentes, ut præmittitur, & præsidentes, concludebant, prout & concluserunt, quòd Assertiones inscriptæ in cedulis ipsis Magistris & Dominis aliàs, pro parte dictorum Dominorum Judicum transmissis, & super quibus erat in Concilio deliberatum, erant benè qualificatæ, & rationabiliter reprobatæ, prout, & quemadmodùm in cedulis ipsis qualificabantur, seu modificabantur, & reprobabantur; & qui, ut dicebat præfatus Dominus Officialis Parisiensis, pervenerat ad notitiam dictorum Dominorum Judicum ibidem personis constitutorum, nonnullos tàm dicto Concilio, quàm alibi publicè, & aliàs dixisse & asseruisse prædictas Assertiones positas in deliberatione in dicto Concilio, non esse, aut fuisse benè extractas, vel elicitas ex Propositione Magistri Joannis Parvi, nec contentas in ea. Asseruisse insuper per eas Assertiones non fore condemnandas, nisi per priùs inspecto & C diligenter inquisito, si eædem Assertiones essent, aut continerentur in dicta Prositione Magistri Joannis Parvi: ipsi Domini Judices maturè, & ex deliberatione Concilii sacræ Fidei, volentes procedere super præmissis, exhibebant tunc, prout & exhibuerunt in prædicto Concilio plures quaternos, seu sexternos, continentes, ut dicebatur, præfatam Propositionem Magistri Joannis Parvi, ipsos quaternos committentes dispositioni & ordinationi Concilii, seu omnes illos in Concilio ibi tunc præsentes inquirendo, sub pœnis Juris, quòd tunc deliberarent quod agendum ulteriùs esset, super præmissis, & qualiter procedendum: & utrùm expediebat dare certos Deputatos ab ipso Concilio, qui advisarent modum procedendi ulteriùs, si ulteriùs foret procedendum; necnon collationarent ipsos D quaternos inter se ad invicem, ipsosque visitarent & indagarent, si in eis continentur prædictæ Assertiones, vel aliqui alii errores, seu in Fide Catholica malè sonantia, & quæcumque piarum aurium offensiva. Qui quidem Deputati haberent certis diebus & horis per dictos Dominos Judices eis assignandis, in camera Officialatus Parisiensis, vel alibi, in loco congruo comparere; præmissa, & alia circa ea contingentia facturi: & post consequenter, communiterque facerent dicto Concilio referre, loco & tempore opportunis.

Et tunc dictus Dominus Officialis nominavit aliquos deputandos per Concilium, si placeret, videlicet, Magi-

† *Fortè* Octoginta. * *Fortè* ageretur.

Magistrum Joannem Brevis coxæ.
Magistrum Petrum de Dierreyo.
Magistrum Ursinum Taillenande.
Magistrum Joannem Dacheri.
Magistrum Jourdanum Morini.
Magistrum Mathæum Rocder.
Magistrum Petrum de Nogento.
Magistrum Joannem de Dulcimenillo.
Magistrum Guillielmum Pulchrinepotis:
vel Magistrum Joannem Mathiæ, si non sit Parisiis.
Magistrum Joannem Bioust.
Magistrum Radulphum de Porta.
Magistrum Regentem Prædicatorum.
De Rupella, Priorem Bernardistarum.
Magistrum Regentem Carmelitarum.
Magistrum Benedictum Gentiam.
Magistrum Giraldum Macheti.

Dixit etiam consequenter prædictus Dominus Officialis, quòd si videretur expeditus* Concilio, intentioni prædictorum Dominorum Judicum erat mittere aliquem solemnem virum versùs, seu penès Dominum Ducem Burgundiæ, qui haberet expositionem ipsi Domino Duci Burgundiæ processum & ordinationem Concilii, ne malè contractaretur de ipsis, nec de illis de Concilio, & ad obstruendum ora sinistrè loquentium de Dominis Judicibus, & de illis de Concilio.

Quibus sic factis, dictis & narratis per dictum Dominum Officialem, ac monitis per ipsos Dominos Judices, sub pœnis Juris, omnibus & singulis illis de Concilio, ibidem tunc existentibus, in eorum conscientiis, & præstare consilium super præmissis, ad honorem sanctæ Fidei Catholicæ; cœperunt tunc Magistri & Domini de Concilio ibidem præsentes, deliberare modo, & forma, & ordine sequenti.

Et primò, venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominicus Parvi, deliberavit in hunc modum; & dixit quòd apparet sibi quòd antequam ista auditio seu Sessio facta fuisset, hoc quod modo quæritur fuisset faciendum, & parcant sibi Judices.

Et secundò, habendus erat modus scolasticus.

His habitis, fuisset visum, an fuissent condemnandæ, vel absolvendæ. Verumtamen ex quo non ita fuit factum, apparet sibi quòd erit bonum quod fiet.

Quantùm est de alio quod petitur, de mittendo ad Dominum Burgundiæ; videtur sibi caritativum & honestum, & Judicium exoneratívum.

Minister sancti Mathurini dicit quòd Propositio Magistri Joannis Parvi erat visitanda benè & diligenter, & stat cum Magistro Dominico Parvi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ursinus Taillenande, ad idem; & essent Articuli legendi in Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Dacheri, ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Michaëlis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ad idem; & apparet sibi optimum, ad obstruendum ora malè dicentium.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Mathiæ, ad idem; & dicit quòd hoc est expediens.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas Hobe, cum pluribus aliis, in magno numero.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jourdanus Morini, est opinionis quòd Dominus Dux Aquitaniæ est adeundus, & informandus; quia ab aliquibus dicitur esse sinistrè informatus: & similiter alii Domini, ex parte Concilii.

* *Fortè* expediens.

Venerabilis & circumspectus vir, Minister Sancti . . . . . . dicit quòd solùm sufficit quòd Dominus Episcopus, & Inquisitor solùm adirent.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominicus Parvi, de præsenti non est istius opinionis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ursinus Taillenande, stat cum Magistro Jourdano.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Macheti, ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Rocder, est ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominicus Præpositus sancti Germani, ad idem: dicit tamen quòd nimis publicare non est bonum.

Quamplures alii relinquunt hoc discretioni Judicum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, dicit quòd Dominus Aquitaniæ est informandus ad partem, & posteà in publico.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Gerardus Macheti, ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, est ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Castellione, ad idem.

Quibusdam factis & dictis, dicti Domini Judices concluserunt ex deliberationibus præmissorum Dominorum, & Magistrorum prænominatorum, per dictum Dominum Officialem, nominatos pro Deputatis, esse à Concilio deputatos, quibus Deputatis, sub pœnis Juris, injunxerunt ipsi Domini Judices comparere in camera Officialatûs Parisiensis, die Lunæ, ad videndum & deliberandum quid esset ulteriùs agendum.

His tamen, ut præmittitur, dictis & factis, venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominicus Parvi, legit deliberationem suam in scriptis; & dicit quòd prima Propositio in forma in qua est, est falsa & hæretica; & in sensu in quo est, non expedit facere magnam qualificationem, quia periculum esset, quia malè intelligentes possent dicere: Talis Propositio quam posuit talis & talis, &c. quia non posset removeri à cordibus hominum. Et cùm dicitur; non dixit autoritate propriâ; videtur contrarium, quia allegavit Jura, & voluit solùm excludere spiritualia Mandata, nec fuit intentionis ejus excludere omnem autoritatem. Et sunt multi casus quòd aliqua homicidia fiant, non tamen autoritate propria: & sufficit dicere in qualificatione; error distinguit multiplicitatem obstinationis quam ponit Nicolaus Oresme.

Et cùm dicitur ibidem, *Et les autres qui ensuivent*, non credit quòd noluit dicere in qualibet sequela; & ideò non stat omninò in reprobatione.

Quantùm ad aliam de sancto Michaële, &c. in extracto suo continetur, *Sine Mandato Dei*; credit quòd non voluit excludere omnia Mandata, seu omnem autoritatem. Et cum dicitur, *ex amore naturali solùm*; hoc est malè dictum, propter verbum *solùm*: & quòd *ex hoc meruit illa bona*; non credit: & stat cum reprobatione in cedula, & non credit etiam quòd propter hoc habuit tanta bona, & melius dixisset idem quam voluit.

De alia, de Phinées, non vidit in codice quòd Zambri fuit idolatria, nec ex hoc fuit occisus, sed quia publicè intraverat cum muliere prohibita; nec negat ipsum esse idolatram, nec stat cum glossa Josephi.

De alia, de Moyse, vidit in originali, *Sans Mandement d'homme*, & ita tendit deductio sua.

Quantùm ad aliam de Judith, & Jehu, se refert ad ea quæ dixit Dominus Elemosynarius Regis.

Quantùm ad aliam de Joab, hoc est contra ordinem textûs: & credit quòd qui dixisset Magistro Joanni Parvi, statim recessisset ab illo.

Quantùm ad aliam de mendacio, seu perjurio; etiam non indigebat illa Propositione, quæ adducitur ad probationem quintæ veritatis, cui magis assentit, quàm suæ reprobationi, cui non assentit: sed volenti occidere aliquem, non est licitum fabricare juramenta, vel considerationes*

* *Forsan* confœderationes.

ACTIO QUARTA.

A die 8 *Jan. ad* 7. *Febr.*

1414. ANNO DOMINI millesimo quadringentesimo decimo tertio †. Die Lunæ, post Festum Epiphaniæ ejusdem, quæ fuit octava Mensis Januarii, coram venerabili & discreto viro, Domino Officiali Parisiensi, congregatis venerabilibus & discretis viris, Dominis, & Magistris

Ursino de Taillenande.
Jourdano Morini.
Joanne de Dulcimenillo.
Radulpho de Porta.
Joanne Mathiæ.
Mathæo Rocder.
Joanne Brout.
Francisco, Regente Bernardistarum.
Guillielmo Cholet, Regente Carmelitarum.
Joanne Dacheri.
Benedicto Gentiam.
Joanne Michaëlis, Regente Prædicatorum,
Et Gerardo Macheti,

aliàs, per Reverendum Patrem, Dominum Gerardum, miseratione divina, Episcopum Parisiensem; & Magistrum Joannem Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professorem, Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, in hac parte, ex deliberatione Concilii Fidei solemniter deputatis; videlicet quoad visitandum certos quaternos, in quibus dicitur contineri Propositio defuncti Magistri Joannis Parvi, & eos examinandum: & an ex illa Propositione possint elici, seu contineantur errores, & Assertiones, tàm in Instrumento Universitatis lecto, & publicato in Concilio Fidei, quàm in Instrumento ultimo, de extractione ipsius, & nonnullarum aliarum Assertionum, ex eadem Propositione, lecto in eodem Concilio, in cedulis missis Dominis & Magistris Doctoribus in Theologia, & alii* latiùs declaratis.

Et insuper ad sciendum an in illis quaternis, seu Propositione dicti Parvi contineantur aliqui alii errores, ultra in dictis Instrumentis declarati & contenti; & ulteriùs ad visitandum, & diligenter collationandum dictos quaternos ad invicem, cum quaterno tradito Curiæ, pro parte Domini Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis: ipsi Domini & Magistri Deputati, in primis, & ante omnia eis dictis & expositis per dictum Dominum Officialem Parisiensem, verbis sequentibus.

„ Vos estis deputati & vocati ex parte Domini „ Parisiensis, & Inquisitoris, & Concilii Fidei, ad „ visitandum exemplaria Propositionis Magistri „ Joannis Parvi, & ad faciendum collationem de „ dictis quaternis, ad Assertiones contentas in „ cedulis vobis aliàs demissis, & ad sciendum si „ illic contineantur aliqui alii errores: & ad videndum aliqua alia quæ ministrabuntur, facientia „ ad materiam eorum quæ tractantur in hoc sacro „ Concilio; & ad dandum consequenter salubre consilium super Assertionibus exhibitis Concilio Fi„ dei; super quibus Magistri nostri fuerunt auditi,„

† *Forsan* quarto. * *Forsan* alibi.

Habitâ primitùs inter ipsos Magistros Deputatos collatione de persona mittenda ad Dominum Burgundiæ; deputaverunt & elegerunt venerabilem virum, & religiosum, Fratrem Petrum Flore, Licentiatum in Theologia, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ad eundem Dominum Ducem Burgundiæ, cum quadam instructione ibi lecta, & per eosdem Dominos Deputatos correcta, & in bona forma posita, cujus tenor inferiùs est insertus.

A Quibus sic factis; prædictus Dominus Officialis, tunc ibidem tradidit undecim Magistris, undecim quaternos aliàs in Concilio exhibitos: videlicet unum Ursino; unum Regenti Bernardistarum; unum Jourdano; unum Benedicto Gentiam; unum Matthæo Rocderi; unum Joanni Dacheri; unum Guillelmo Choleti; unum Joanni de Dulcimenillo; unum Joanni Michaëlis; unum Gerardo Macheti, per eosdem Magistros deputatos visitandos & examinandos; ad fines supra dictos; eisdem Dominis Deputatis assignando diem Veneris inde sequentem, ad comparendum coram Dominis Parisiensibus, & Inquisitore, & conferendum de & super vos: visis interim & examinatis de contentis in dictis quaternis.

Acta in camera dicti Domini Officialis, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die octava Mensis Januarii.

B *Tenor verò Instructionis traditæ dicto Fratri Petro Floure, mittendo dicto Domino Burgundiæ, sequitur in hæc verba.*

Sequuntur ea quæ committenda sunt Nuncio, vel Legato mittendo ad Dominum Ducem Burgundiæ.

PRimò, facta humili, debita, & consueta recommendatione illorum à quibus mittitur, dicat causam, occasionem & radicem inceptionis Concilii Fidei quod de præsenti Parisiis celebratur; quòd hæc sunt & fuerunt errores & scandala Fidem & mores concernentia, quæ, ut à plurimis asseruntur, in Diœcesi Parisiensi, & alibi, in diversis partibus hujus Regni noviter orta sunt, seminata & C publicata, tàm facto, quàm verbo.

Secundò, explicet bonam, sinceram, & sanctam affectionem Dominorum Judicum, & singulorum qui in prædicto Concilio deliberaverunt, quàm dulciter, quàm benignè, pacificè & quietè auditi sunt, sine murmure, sine clamoribus, aut quibuscumque aliis inconvenientibus.

Tertiò, quòd pro bono pacis, unionis, & concordiæ, ex deliberatione totius Concilii, nullo contradicente, prædicti Judices dederunt solemnes Deputatos, & in magno numero, pro visitatione, & examinatione, & ampliori discussione singulorum quæ in dicto Concilio tacta sunt: & ejectis erroribus, si qui reperiantur, honor Fidei, famaque singulorum, quantùm erit possibile, illæsi remaneant, & intacti.

Quartò, quòd principalis, imò sola intentio prædictorum Judicum, & singulorum deliberantium, est, & fuit, tendere ad honorem Fidei, ad bonam D pacem, & tranquillitatem Regis, Regni, & singulorum Dominorum, sine distinctione, aut affectione quacumque. Quapropter, ex parte prædictorum Judicum, & assistentium, supplicetur humiliter, quatenùs illorum dictis fidem adhibere nolit, qui ipsum de congruo aut informassent, aut in futurum informare vellent: quia ipsi Judices, quantùm in ipsis erit, ad Fidei exaltationem, & erroris reprobationem; ad honorem Domini nostri Regis, sui ipsius, & aliorum omnium Catholicorum,

rum, auxiliante Domino, cujus res agitur, taliter in prædicto Concilio procedant, quòd nullus, cujuscumque status, aut conditionis existat, poterit, aut debebit malè contentari.

1414. xii. Januarii. Anno Domini, millesimo, quadringentesimo decimo tertio. † Die Veneris, post Festum Epiphaniæ, quæ fuit duodecima Mensis Januarii, coram venerabili & discreto viro, Domino Officiali Parisiensi, Congregatis Dominis & Magistris Deputatis per Dominos Parisiensem, & Inquisitorem, ex deliberatione Concilii Fidei, in camera Officialatûs Parisiensis, videlicet A

Ursino de Taillenande.
Jourdano Morini.
Joanne Dacheri.
Joanne Mathiæ.
Petro de Nogento.
Francisco, Regente Bernardistarum.
Joanne de Dulcimenillo.
Gerardo Macheti.
Benedicto Gentiam.
Joanne Brout.
Radulpho de Porta.
Guillielmo Cholet,
Et Joanne Michaëlis,

fuit ante generaliter materia hujusmodi aperta. Et quoniam ipsi Domini Deputati non erant satis B benè advisati ad conferendum, & referendum, &c. Ipse Dominus Officialis Parisiensis assignavit eis diem Lunæ proximam, de mane, ad conferendum, ut priùs, &c.

Datum & actum in prædicta camera. Anno & die quibus supra.

1414. xv. Januarii. Adveniente dicta die Lunæ, quæ fuit quindecima Mensis Januarii, quia nulli Doctorum * Dominorum Deputatorum comparuerunt; fuit ordinatum per Dominos Parisiensem & Inquisitorem, ut ipsi per cedulas evocarentur, & requirerentur, juxta formam cedularum, ad comparendum coram eis, die Veneris, nona decima dicti Mensis Januarii, & ad faciendum contenta in dictis cedulis.

Tenor verò cedularum eisdem missarum sequitur, & est talis.

Magister Reverende, compareatis ex parte Domini Episcopi Parisiensis, & Fratris Joannis Poleti, C Inquisitoris, die Veneris proxima, in dicta dicti Domini camera Parisiensis Episcopi, unà cum aliis Dominis, & Magistris unà vobiscum deputatis ex deliberatione Concilii Fidei; ad conferendum, & advisandum de, & super quampluribus quaternis, seu codicibus, Propositionem defuncti Magistri Joannis Parvi, ut dicitur, continentibus; seu saltem effectualiter & substantialiter extractis de eadem: nec non ad faciendum collationem de dictis quaternis, ad certas Assertiones in cedulis vobis aliàs missis contentas; & ulteriùs nobis præbiturus salubre consilium, si in dictis quaternis contineantur aliqui alii errores malè sonantes in Fide, & super aliis dicta die per nos vobis explicandis & declarandis. D

xix. Januarii. Adveniente autem dicta die Veneris, decima nona Januarii, comparentibus coram Dominis Parisiensi Episcopo, & Inquisitore, in camera Episcopali dicti Domini Episcopi, Dominis & Magistris

Joanne Courtecuisse.
Joanne de Dulcimenillo.
Petro de Dierreyo.
Ursino Taillenande.
Martino Rocder.
Jourdano Morini.
Radulpho de Porta.
Petro de Nogento.
Joanne Brout.
Francisco, Regente Bernardistarum.
Benedicto Gentiam.
Guillielmo Pulchrinepotis.
Joanne Dacheri.
Guillielmo Cholet, Regente Carmelitarum.
Joanne Michaëlis, Regente Prædicatorum,
Et Gerardo Macheti, Deputatis in hac parte, per dictos Dominos Judices: deliberaverunt subsequenter Domini & Magistri sequentes, & primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, deliberavit in scriptis, in hunc modum.

Præsuppositis protestationibus in materia Fidei fieri consuetis, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quandiù vixero in humanis; pro responsione ad ea, super quibus Magistri nostri plures, & ego cum eis, ex deliberatione Concilii Fidei deputati fuimus per Reverendum Patrem, & Dominum Episcopum Parisiensem, & Dominum Inquisitorem.

Ad primum punctum, quod est de collatione quaternorum, in quibus, ut dicitur, continetur Propositio Magistri Joannis Parvi, cujus anima requiescat in pace; Dico quòd licèt credam in eis non magnam esse differentiam, saltem quæ variet, vel immutet principale propositum: nihilominùs expedit quòd inter se collationentur, & ad longum videantur, ad tollendum omnem suspicionem, & obviandum illis quæ possent incongruum objici, si hoc non fieret.

Quantùm autem ad secundum punctum, quod est videre an Propositiones septem in cedula contentæ, super qua examinati fuerunt Domini Magistri, & Baccalaurei, in prædicto Concilio Fidei, in dictis quaternis contineantur; vel elici possint ex eis:

Dico primò, quòd prima Propositio prædictæ cedulæ, quæ principalis est in dictis quaternis, formaliter, modo & ordine quo posita est, componi, vel confici * ex dictis ibidem contentis formaliter.

Dico secundò, quòd ipsa virtualiter & sufficienter elici potest ex prædictis quaternis, & contentis in eisdem, cum intentione proponentis: quæ intentio elici potest, & debet ex conclusione quam in dicta sua Propositione intendebat concludere, instituere & inferre. Istud deduci potest, discurrendo per singulas partes prædictæ primæ Propositionis cedulæ præfatæ: quæ Propositio talis est in forma.

Chacun Tyran doit & peut estre loyalement, & par merite occis de quelconque son vassal ob subjet, & par quelconque maniere, mesmement par aguettes, flatteries, & adulations; nonobstant quelconque jurement, ou confœderation faite envers luy, sans attendre la Sentence, ou Mandement de Juge quelconque.

Quantùm ad primam partem prædictæ Propositionis, videlicet quòd quilibet tyrannus licitè possit & debeat meritoriè & laudabiliter interfici à quolibet subjecto suo, aut vassallo, declarari posset ex multis quæ in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi continentur, cum ejus intentione, &c.

Primum est, quòd ponitur in forma in dicta Propositione, & in fine tertii exempli tertii Articuli.

C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes & épiemens, & est la plus propre mort de quoy tyrans desloyaux doivent mourir.

Et in fine probationis septimæ veritatis, seu Propositionis principalis quarti Articuli, conformiter loquendo, sic dicitur in forma.

C'est

† *Forsan* quarto. * *Forsan* dictorum.

* *Forsan desideratur* potest.

C'est la plus propre mort, de quoy tyrans doivent mourir, que de les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguettes, ou espiemens.

Secundum dictum quod Aristoteli à dicto proponente imponitur, in dictis locis Libri sui *Politicorum*, & ponitur dictum istud in deductione tertiæ Propositionis principalis prædicti quarti Articuli, *Cuilibet subditorum licitum est occidere tyrannum impunè, & non solùm licitum, imò laudabile.* C'est-à-dire, *qu'il est licite à un chacun des subjets d'occire le tyran, & n'est pas seulement licite, mais honnorable & digne de loüanges.*

Tertium dictum, est autoritas Salberiensis, ut sibi a dicto proponente imponitur, *tertio Libro Policraticon. Capitulo decimo quinto.* Quæ autoritas allegatur in loco præallegato, scilicet in deductione prædictæ tertiæ Propositionis principalis quarti Articuli. *Eidem*, scilicet tyranno, *licet adulari, quem licet occidere*, c'est-à-dire en François: *puis qu'il est licite d'occire le tyran, il est licite de le blandir par paroles & par signes.*

Quartum dictum, est autoritas Bocacii, ut præfatus proponens allegat, loco immediatè dicto in Propositione, scilicet tertiæ Propositionis principalis quarti Articuli prædictæ Propositionis principalis, in Libro, *De casibus virorum illustrium. Libro secundo. Capite quinto*, contra superbos tyrannos, ubi de talibus loquens præfatus Bocacius sic inquit:

Le diray-je Roy, l'honnoreray-je comme Prince, luy garderay-je la foy comme à Seigneur : nenny. Il est ennemy de la chose publique; contre cestuy puis faire conjuration, prendre armes, mettre espiemens, employer forces, c'est fait de courageux, car à Dieu n'est presque plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.

Idem ponitur, & in sententia, & in forma, & ab eodem Bocacio, repetendo; à dicto proponente allegatur in probatione septimæ Propositionis principalis quarti Articuli ante dicti.

Quintum dictum, est diffinitio tyranni data, a Gregorio, videlicet, *Tyrannus est propriè qui in Republica non justè principatur, aut principari conatur.*

Hanc diffinitionem proponit præfatus proponens, vel allegat in probatione primæ Veritatis, seu Propositionis principalis quarti Articuli prædictæ suæ Propositionis, in qua probatione ex diff. propriis conditionibus tyranni, in genere, nititur intentum suum in prædicta prima Propositione quarti Articuli probare, de tyranno particulari, modò per eum ibidem circumstantionato. Et notandum quoad hoc quòd dictus Gregorius, in præfata tyranni descriptione non ponit in forma, secunda parte, licèt fortassis ex dictis ejusdem sequentibus aliqualiter possit elici.

Quintum dictum, est dicti proponentis, quod ponitur in præfato loco, scilicet in deductione tertiæ Propositionis principalis quarti Articuli prædictæ suæ Propositionis totalis, ubi pro responsione ad dicta & allegationes Legum Civilium, sic dicit in forma dictus proponens.

Je dis pour repondre à toutes ces Loix ensemble, qu'il n'est Loy tant generalle, ny reigle tant soit commune, que en un cas special il ait exception aucune.

Et sequitur immediatè.

Je dis outre, que le cas d'occire un tyran est excepté par special, quand il est tyran, en telle maniere comme dessus est dit. In prima sua Propositione, seu Veritate quarti Articuli, &c.

Ecce ergo ex dictis illis, qualiter patere potest ex intentione, & modo loquendi dicti proponentis, formâ & sententiâ prædictorum, quod nedùm licitum est, imò meritorium, & laudabile cuilibet subditorum & vassallorum, occidere tyrannum istum vel illum, sic, vel sic specificatum, aut circumstantionatum; sed generaliter de quolibet tyranno hoc verum est: aliter enim, aut probationes suæ nullæ essent, aut peterent principium, ut patet consideranti. In omni enim materia, probationes notiores & graviores esse debent, quo nequam * probant vel inferunt. Hoc etiam patere potest aliundè, videlicet ex radice, & principio, in quibus omnes rationes quas dictus proponens allegat, de tyranno suo specificato & particulato, in præfato quarto Articulo fundantur. Omnes enim ut consiliariis fundantur in hoc, quòd quilibet subditorum tenetur, A seu obligatur, ex divina Lege, naturali, & civili, Regem suum & Principem, pro quanto est persona publica, & caput Communitatis, cujus est pars, vindicare ab omnibus injuriis sibi factis, quando sibi constat. Notum autem est quòd non est obligatio cujuslibet hujusmodi subditorum ad Communitatem in se, cujus est pars, quàm ad Principem; imò major, ut videtur: quia, ut tactum est, obligatio prædicta, quæ est ad Principem, est attendere pro quanto Princeps consideratur non ut persona privata, sed publica, & caput Communitatis.

Ergo rationes omnes quæ arguunt de tyranno machinante contra Principem suum, &c. Modo quo dicitur in prima Propositione præfati quarti Articuli, quòd licitè potest & debet meritoriè occidi à quolibet subditorum; æqualiter, imò à B fortiori arguerent de tyranno Principe, malè tractante, & destruente Communitatem in se; quòd scilicet quilibet talis à quolibet subditorum suorum, pro tuitione & defensione Reipublicæ, debet & potest meritoriè interfici. Et ita patet prima particula illius primæ Propositionis cedulæ ante dictæ, quòd scilicet quilibet tyrannus debet & potest meritoriè & laudabiliter interfici, per insidias & adulationes. Satis patet ex prædictis, & primo dicto probationis prædictæ primæ particulæ, tertio & quarto.

In primo enim dicto illorum trium, expressè ponitur quòd *Quilibet tyrannus occidi potest & debet, par aguettes & espiemens.*

In secundo, quòd *per blanditias*, quod idem est quod adulationes; blandiri enim, ut dicit Catholicon, idem est quod adulari: & idem tangitur in tertio.

Et hic advertendum quòd hoc cautelosè factum C est, quòd scilicet hic una conditio, & alia alibi distinctè ponentur; quia si omnes simul positæ fuissent à singulis, statim percipi potuissent,

Advertendum secundò, quòd expressè ex Propositionibus octo principalibus, quas præfatus proponens posuit in præfato quarto Articulo suæ principalis Propositionis in se consideratis, seclusis probationibus; non sequitur, nec inferri potest Conclusio illa quam intendit in dicta sua Propositione cum suis circumstantiis instituere, ut patet consideranti: benè tamen ex illis, si veræ essent, cum suis probationibus & Articulis præcedentibus, junctis cum Minore, sequeretur hujusmodi Conclusio; ita quòd nedùm Propositiones illas octo per se sumptas, seclusis deductionibus, posuit pro Majore; sed similiter cum illis & tribus Articulis præcedentibus: & hoc expressè videtur tangere in distinctione Articulorum prædictorum quatuor, cùm di- D cit; *Et pource que je pense à declarer ces trois choses*, de quibus facit tres Articulos, *avec aucunes verités qui me seront une Majeure; & apres la ditte Majeure, je joindray une Mineure, pour parfaire la justification de mon dict Seigneur de Bourgongne. Et je pense à faire deux partis principaux en ce present propos. La premiere partie sera de ma ditte Majeure; & la seconde, de ma ditte Mineure.* Et sequitur clarissimè ad propositum.

La premiere partie contiendra quatre Articles, dont le

* Locus corruptus.

le premier Article declarera la premiere chose: le second la seconde: le tiers la tierce: & au quart Article je pense anne&ter aucunes verités, pour mieux fonder la justification de mon dit Seigneur de Bourgongne.

Et in fine quarti Articuli dicit expressè: & sic patet tota Major: & ut enim communis fama clamat, inter Dominum Burgundiæ, & defunctum Ducem Aurelianensem, ante mortem ejus, factæ fuerant & pluries renovatæ, signo & facto, confœderationes & juramenta, & cetera hujusmodi: quibus non obstantibus, prædictus proponens nisus est instituere interfectionem prædicti defuncti Ducis Aurelianensis, meritoriè & laudabiliter fuisse perpetratam à dicto Duce Burgundiæ & suis. Et ita, qui prædictam Propositionem audierunt, & postmodùm conceperunt & intellexerunt: refert enim in talibus loqui ad populum, & in scolis coram doctis & litteratis; quamquam enim ad probationem alicujus conclusionis assumitur, sive pro mediis conclusionis, sive probationis, per modum Assertionis à simplicibus & popularibus accipitur.

Et ex hoc patet responsio ad id quod ab aliquibus hìc dicitur, ut quòd probationes, vel allegationes prædictæ non debent sumi, saltem secundùm intentionem proponentis, in sua generalitate; sed solùm pro quanto faciebant ad probationem particulariorum contrar.* Ad quas probandas immediatè adducebantur.

Patet satis ex prædictis quòd hoc dicere est petere principium; quia probationes, ut dictum est, alicujus Propositionis, debent esse notiores & communiores hujusmodi Propositione: aliter, vel nihil probarent, vel peteretur principium.

Patet secundò, quòd nedùm haberi debet respectus & consideratio hujusmodi considerationum, seu allegationum, ad considerationes & conditiones quas immediatè deducunt & inferunt; sed etiam & principaliter ad conclusionem totalem & principalem propter quam & ipsæ Propositiones quas immediatè probant, vel inferunt ex intentione proponentis, adducuntur; præcipuè in casu illo quo cautelosè, sicut in proposito factum est, ut tactum est modò, allegantur & proponuntur. Et sic patet secunda particula dictæ primæ Assertionis præfatæ cedulæ; quòd scilicet, *Quilibet tyrannus, à quolibet subdito suo, vel vassallo, meritoriè & laudabiliter interfici potest, per insidias & adulationes.*

Quo ad tertiam partem, videlicet quòd hoc modo quolibet possit fieri meritoriè, & laudabiliter, hoc est quòd nullum modum hoc faciendi præfatus proponens reputasset illicitum; potest facere ex casu illo quem nititur cum suis circumstantiis justificare: quia extrinsecùs videtur ita. Quòd si aliàs esset casus excipiendus & illicitus, maximè foret hujusmodi casus ex quo subitò, improvisè ex parte dicti interfecti, cum prædictis circumstantiis perpetratus est.

Hoc etiam videtur tangere prædictus proponens, in secunda Propositione quarti Articuli, ubi crimen & peccatum tyranni adeò, dicit, esset horribile & detestabile atque damnabile, quòd non posset nimis, vel ad condignum puniri, ex hoc quòd nullum sit genus mortis & modus aliquis punitionis, quibus tyrannus non possit & debeat justè, meritoriè, & laudabiliter interfici.

Tertia particula prædictæ primæ Propositionis præfatæ cedulæ, de juramentis & confœderationibus, patere potest ex prædictis. Potest etiam declarari aliundè, videlicet ex probatione quintæ Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis. Ut enim patet consideranti, prædictus proponens, loco illo, nititur deducere ex intentione quòd, confœderationes, pacta, & juramenta non debent teneri erga tyrannum illum, de quo ibidem loquitur, scilicet qui machinatur contra salutem Regis sui, &c. quoniam in illo casu vergerent in detrimentum Reipublicæ &c. Quod eodem modo, imò à fortiori, ut dictum est, dici potest de Juramentis factis tyranno principanti, malè Communitatem regenti & destruenti.

Si prædictæ rationes valeant, ultima particula prædictæ primæ Propositionis præfatæ cedulæ, scilicet, *Sans Mandement, ou Commandement quelconque*, patet satis ex tertia Propositione principali A præfati quarti Articuli, & deductione ejusdem, ubi expressè ponitur; & in Propositione tertia; & in solutione ejusdem dubii; & tribus exemplis sacræ Scripturæ ibidem adductis, quòd quilibet subditorum, sine Mandato quocumque, autorisatur à Lege divina, naturali, morali & civili, adhoc ut impunè, laudabiliter & meritoriè interficiat tyrannum; imò ad hoc obligatur, & plus Superior & potentior, quàm inferior & impotentior. Et sic patet primum dictum principale, videlicet quòd prædicta prima Propositio præfatæ cedulæ virtualiter & sufficienter continetur, & elici potest, & concludi ex dictis in quaternis Propositionis Magistri Joannis Parvi, cum intentione ejusdem, &c.

Dico secundò, quòd secunda Assertio prædictæ cedulæ, de Michaële, ponitur in forma in primo exemplo tertii Articuli, & in tertio exemplo probationis, B seu deductionis tertiæ veritatis, seu Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis.

Tertia autem Assertio, de Phinées, quo ad primam partem, ibidem ponitur in forma, in secundo exemplo deductionis prædictæ tertiæ Veritatis quarti Articuli: sed oppositum secundæ partis expressè ponitur in tertio exemplo secundi Articuli dictæ Propositionis totalis. Excusari tamen potest qui prædictam cedulam posuit, quantùm ad hoc, per vitium scriptoris, & in correctionem quaternì, in quo prædictam elicuit, vel sumpsit Assertionem.

Quarta Assertio, de Moyse, ponitur sufficienter in quarto Articulo prædictæ Propositionis totalis, in deductione tertiæ Veritatis ejusdem quarti Articuli, in exemplo primo, in quo in forma dicitur: *Moyse, sans Mandement, ou autorité d'homme, occit l'Egiptien qui tyrannisoit les fils d'Israel: & pour lors le dit Moyse n'avoit point l'autorité de Juge, la quelle* C *luy fut donnée sur le peuple d'Israel près de quarante ans après qu'il a fait ce fait.*

Quinta Assertio, de Judith & Jehu, saltem de Judith, non habetur expressè in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi: quia tamen historiæ ibidem allegantur, in quibus & Jehu mentitus est, & Judith Olophernem adulata est; ex quibus, ut prædictum, prædictus proponens cum aliis, pro Majore & declaratione ejusdem, nititur conclusionem suam principalem cum suis circumstantiis deducere; audientes, vel etiam videntes prædictam Propositionem, sic hujusmodi autoritates potuerunt recipere, ad removendum errorem in prædictis: videtur quòd prædicta Assertio quinta, in forma in qua posita est, & ad finem in cedula prædicta, expressè sic poni potuit.

Sexta Assertio, de Joab & Abner, licèt non po- D natur in forma in prædicta Propositione; sufficienter tamen, & satis clarè elici potest ex primo Articulo tertii Articuli dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi; ubi post recitationem interfectionis Absalonis ab ipso Joab, & replicata quæ fit contra eum, de hoc quòd David præcepit in loco* mortis Salomoni filio suo, quòd faceret justitiam de ipso Joab; proponens ad hoc respondendo dicit: *Ce ne fut pas pour ce cas*, propter scilicet interfectionem Ab-

* *Forsan* contrariorum.

* *Forsan* lecto.

Absalonis, quòd David præcepit Salomoni quòd justitiam faceret de Joab: sed propter casum quem statim exprimit dicens: *Car non obstant que Joab fut un bon Chevalier, pour le temps qu'il occit le dit Absalon: neantmoins le dit Joab, vers la fin de ses jours, fit deux grandes fautes. La premiere, car il occit un tres-bon Chevalier appellé Abner: la seconde, car il occit un tres bon Chevalier appellé Amasan, par tres-grande trahison.*

Ecce ex his satis videtur patere quòd intentio proponentis erat dicere quòd Joab interfecit priùs Absalon, quàm Abner.

Septima, & ultima Assertio prædictæ cedulæ in forma, ponitur in probatione quintæ Veritatis, seu Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi; & est Major tertiæ rationis deductionis, seu probationis illius quintæ Veritatis, seu Propositionis.

Quantùm ad tertium, super quo dati sunt Deputati prædicti, videlicet ad videndum an in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi aliqui alii errores, à prædictis, contineantur, &c. triplex, quantùm ad hoc, posset esse modus procedendi.

Unus autem esset considerandus * prædictam Propositionem totalem in se, hoc est secundùm principia ejus, & conclusionem principalem, & applicationem hujusmodi principiorum ad conclusionem illam.

Secundus modus, esset extrahere & considerare dicta formalia in se particularia, Propositiones vel clausulas in dicta Propositione contentas, hinc & inde positas, malè sonantes, & dubias in Fide & moribus, & declarare quales sint, & quomodò qualificandæ.

Tertius modus, esset extrahere à dicta Propositione, nedùm dictas Propositiones, vel clausulas in eadem contentas formaliter, malè sonantes, vel dubias in Fide & moribus: sed etiam cum hoc illas quæ ibidem virtualiter continentur in uno loco, vel pluribus. Primo modo procedendo, dixeram quòd conclusio principalis prædictæ Propositionis totalis, quam proponens cum suis circumstantiis instituere nisus est, mala est, & reprobanda; principia ex quibus deducuntur pejora; applicatio verò principiorum ad conclusionem, pessima.

Primum istorum satis patet cuilibet prædictam conclusionem intuenti, quæ est hæc in forma.

„ Monseigneur de Bourgongne ne doit de rien „ estre blâmé, ne repris du cas advenu en la personne du crimineux Duc d'Orleans, & que le „ Roy nostre Sire tant seulement ne doit pas estre „ content; mais doit avoir le faict agreable, & „ l'autoriser, entant que mestier seroit; & avec ce „ le doit guerdonner & remunerer en trois choses: en amour, honneur & richesses, en exemple des remunerations qui furent faites à Monseigneur Sainct Michel Archange, & au vaillant „ homme Phinées, des quelles remunerations a esté „ faite mention en la probation de la tierce verité „ de nostre dite Majeure, & l'entens ainsi en mon „ gros & rude entendement. „ Dicit proponens: „ Que le Roy nostre Sire le doit plus aimer que paravant, sa loyauté faire prescher par tout le Royaume, & dehors le Royaume, publier par Lettres, par maniere d'Epistre, ou autrement. „

Ecce conclusionem illam in forma quæ nota est esse falsa, & reprobanda omnibus qui prædictum casum cum suis circumstantiis præcognoverunt: nec vidi aliquem, à tempore incœptionis Concilii, cujuscumque esset opinionis, qui eam sustinere vellet, vel diceret esse veram & Catholicam.

Secundum autem, quo ad hoc, videlicet quòd principia ex quibus illa ergo illata est, & sunt pejora, patet intuenti prædictam Propositionem; quoniam cujuslibet politiæ sunt destructiva; destinctionum atque divisionum causativa; juramentorum, atque confœderationum penitùs anullativa. Principia enim illa sunt: Lex naturalis, moralis, civilis & divina, autorisat quemlibet subditorum, imò & obligat, & plùs majorem quàm minorem ad epikeizandum, interpretandum, judicandum, determinandum qualiter & quomodò intelligi debeant, & exequi; quis debeat tyrannus reputari, judicari, & declarari quòd quilibet talis, à quolibet subditorum, absque Mandato quocumque superiori, modo quolibet, & debet & potest meritoriè & laudabiliter interfici, quòd circa talem non sunt servanda juramenta, pacta & confœderationes, & cetera hujusmodi.

Quantùm autem ista sint reprobanda, quàm nociva, detestanda, & periculosa, quilibet sanæ mentis potest judicare.

Tertium autem, quantùm ad hoc, scilicet quòd applicatio prædictorum principiorum cum deductionibus suis ad prædictam conclusionem sit pessima; patet, ut priùs * prædictam Propositionem consideranti, & diligenter intuenti: quia hujusmodi principia falsa, multa & erronea includunt in se, & deductionibus suis multa falsè Doctoribus, tam Theologicis quàm aliis imponunt, ut patet in deductione tertiæ propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis. Et ad ea coloranda applicantur, vel ponuntur in numero duodecim rationes, in honorem duodecim Apostolorum, ut dicit proponens: multa enim vera & Catholica includunt prædicta principia, quæ adducuntur ad probandum, & inferendum conclusionem falsam & reprobandam, ut dictum est, per Magistros & Doctores in Theologia, qui, ut dicebat in principio prædictæ Propositionis suæ, maximè debent ipsi, & tales, esse professores veritatis.

Quantum autem malum sit, & reprobandum à Doctore Theologo, & professore veritatis, ad justificationem conclusionis falsæ & reprobandæ, adducere dicta Scripturæ sacræ & Doctorum, modo prædictorum, quilibet potest judicare. Et hoc de isto modo procedendi, quantùm ad illud tertium principale.

Quantùm ad secundum modum procedendi, qui est, vel esse potest, quantùm ad hoc extrahere dicta formalia, Propositiones & clausulas contentas in dicta Propositione malè sonantes, & dubias in Fide & moribus; plures tales, judicio meo, possent extrahi & deberent.

Primò quidem extrahendæ essent tres Propositiones particulares in cedula ante dicta contentæ in forma.

Prima, est de Phinées, qui *Sans Mandement ou Commandement quelconque, occit le Duc Zambri.* Ista ponitur in forma in secundo exemplo probationis tertiæ Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis; & in tertio exemplo secundi Articuli ejusdem Propositionis.

Secunda Propositio, est de Michaële Archangelo, quæ ponitur in forma satis in tertio exemplo deductionis tertiæ Propositionis prædicti quarti Articuli; videlicet, *Saint Michel l'Archange, sans Mandement quelconque, ne de Dieu, ne d'autres; mais tant seulement meu d'amour naturelle, occit Lucifer de mort perdurable, & pour ce il a des richesses spirituelles, autant comme il en peut recevoir.* Hæc etiam pro majori parte ponuntur in primo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis totalis.

Tertia Propositio, est quam proponens imponit Magistro Sententiarum, ultima distinctione tertii, & ponitur in forma in Majori tertiæ probationis

* considerare.

* Fortè patet.

quin-

quintæ Veritatis quarti Articuli prædictæ Propositionis principalis. *Quicumque aliquid facit quod est melius; quamvis juraverit aliud non esse facturum, non est perjurium, sed perjurio congruum.* *

Præter has tres Propositiones, quantùm ad hoc, extrahendæ sunt & considerandæ quæ sequuntur. Prima clausula esset de modo pugnandi Michaëlis &c. ut in aliquo Michaëlis cum Lucifero, in quo multa ficta & adjuncta asseruntur, quæ à nullo Doctore dicta sunt, vel scripta, aut approbata. Modus iste ponitur in primo exemplo tertii Articuli Propositionis principalis.

Alia clausula: *Joab occit Absalon, le fils du Roy David, contre le Commandement du Pere, & n'obeit pas au Commandement, pource qu'il estoit au prejudice dudit Roy trop grandement; & en fut tres grandement loüé de Dieu & de tout le peuple.* Hæc clausula ponitur in secundo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis.

Alia clausula quæ ponitur in fine tertii exempli tertii Articuli prædictæ Propositionis: *C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent tyrans desloyaux mourir.*

Et conformiter ad hoc dicitur in probatione septimæ Veritatis, vel Propositionis præfati quarti Articuli: *C'est la plus propre mort de quoy tyrans doivent mourir, que les occire vilainement, par bonnes cautelles & espiemens.*

Alia cedula quæ ponitur in secunda Propositione, seu Veritate prædicti quarti Articuli, *Ou cas de la premiere Verité dudit quart Article, tout subjet commet si horrible* † *qu'on ne le pourroit trop punir.*

Alia clausula, est tertia Veritas, seu Propositio prædicti Articuli in forma, videlicet: *Au cas dessus dit en la premiere Verité*, ejusdem scilicet quarti Articuli, *il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire iceluy mauvais, traistre, desloyal & tyran; & non pas tant seulement licite, mais honnorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.*

Aliæ clausulæ multæ sunt consequenter positæ in deductione prædictæ tertiæ Propositionis quarti Articuli.

Una, est applicatio duodecim rationum, ad probandam prædictam conclusionem.

Tertia, in honorem duodecim Apostolorum.

Alia, est quòd imponit tertiam conclusionem prædictam sancto Thomæ, in distinctione ultima secundi.

Alia, est dictum, quando Propositiones imponit Salberiensi, *secundo Libro policraticon. Capite decimo quinto*, ei scilicet tyranno licet adulari, quem licet occidere.

Alia, est quòd hanc conclusionem dicit proponens, esse de intentione Alexandri de Halis, Richardi de Media-villa, & Ascens. *In Summa.*

Alia clausula: *Les Ducs sont obligés à vanger leur Roy, de toutes injures qui luy seroient faites, où machinées à faire, où au moins d'en faire leur pouvoir, & d'exposer à ce toute leur puissance, toute fois qu'il viendra à leur connoissance.* Et idem in sententia ponitur in diversis locis aliis ejusdem Propositionis totalis.

Alia, est dictum quod imponit Aristoteli, in suis politicis, in diversis locis. *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè; & non solùm licitum, imò laudabile.*

Alia, est dictum quod imponitur Bocacio, in Libro, *De casibus virorum Illustrium. Libro secundo. Capite quinto*, ubi loquendo contra superbos tyrannos, de quolibet sic inquit: *Le diray-je Roy; l'honnoreray-je comme Prince; luy garderay-je la foy comme à Seignear; nenny, il est ennemy de la chose publique: contre cestuy je puis faire conjuration, prendre armes, mettre espiemens, employer force, c'est fait de courageux.* Causam subdit immediatè: *Car à Dieu n'est presque plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.*

Illud etiam quasi in forma ponitur in probatione septimæ Veritatis, seu Propositionis ejusdem quarti Articuli.

Alia clausula, est continens tres istas consequentias: *Deserteurs de Chevalerie chacun peut occire licitement. Il est licite à un chacun d'occire, ou faire occire le tiran qui machine; & tous larrons gardeurs de bois, ou de chemins. Il est licite à un chacun, d'occire un larron, s'il le trouve en sa maison, de nuit.* Glos. Multò magis: *Il est licite selon les Loix civiles, à un chacun d'occire, ou faire occire le tyran qui machine de nuit & jour en la mort de son Roy & souverain Seigneur.*

Alia clausula: est distinctio quam proponens facit, de homicidio, secundùm Theologos & Decretistas.

Alia clausula, *Le cas d'occire un tyran*, excipitur à prohibitione Legum, & *par special quand il est traistre & tyran, en telle maniere de tyrannie, comme dessus dit est*, scilicet in prima Propositione quarti Articuli prædicti.

Alia clausula: *Je appercevray qu'un tyran de grande puissance & subtilité* &c.

Notetur totum usque ad clausulam sequentem scilicet: *Dit Monsieur saint Paul*, Littera occidit, charitas autem ædificat, *c'est adire, que toujours tenir le sens literral en la sainte Ecriture, est occire son ame.*

Alia clausula, *les Loix naturelle, morale & divine ne donnent autorité de ce faire*, hoc de occidendo tyrannum impunè.

Aliæ sunt clausulæ de Moyse, Phinées & Michaële. Et breviter tota ista tertia Propositio cum suis annexis, prædicto modo procedendo, extrahenda esset & consideranda.

Aliæ duæ clausulæ sunt quarta & quinta Veritates, cum suis deductionibus, in forma prædicti quarti Articuli.

Alia clausula quæ ponitur in probatione sextæ Veritatis, seu Propositionis quarti Articuli prædicti: *In omnibus promissionibus humanis intelligitur, si fidem mihi servaverit; juxta illud:*

Fragenti fidem, fides fragatur eidem.

Alia clausula, est sexta & septima Veritates, seu Propositiones in formâ, cum tota sua deductione & conclusione, quæ fit in fine deductionis septimæ Veritatis & Propositionis. *Pourquoy est ce qu'on est tenu en plusieurs cas de garder foy à son ennemy capital, & non pas au tyran: les causes de la reponse mettent*, dicit proponens, *les Docteurs communement: mais pour ce qu'elle est commune, & qu'elle seroit trop longue à raconter, je m'en passeray à tant.*

Alia clausula, est conclusio principalis totius Propositionis quæ superiùs recitata est in forma.

Quantùm ad tertium modum procedendi superiùs tractatum, extrahendo scilicet, nedùm dictas conclusiones, vel clausulas in dicta Propositione totali contentas formaliter, sed etiam virtualiter &c. Cum prædictis Propositionibus, vel clausulis, addendæ essent notandæ quæ sequuntur.

Una, est Propositio prima cedulæ supra, cum aliis ibidem contentis, quæ non sunt formaliter in prædicta Propositione principali contenta.

Alia clausula, seu Propositio, est: *Dux Burgundiæ duodecim obligationibus obligatur vindicare Regem de Domino Aurelianensi, modo quo eum interfecit, vel interfici fecit, vindicare, inquam, sine Mandato quocumque superveniente, sed sola autoritate Legis divinæ, naturalis & civilis ipsum ad hoc obligante.* Hæc

* *Forsan* contrarium † Forsan desideratur *crime*.

Hæc Propositio principaliter ponitur in principio prædictæ Propositionis quarti Articuli prædicti.

Alia clausula, seu Propositio : *Ad prædictum factum instituendum, prædicandum & publicandum, Doctores Theologi quia veritatis professores, maximè obligantur : & si inde contingeret eos mori, veri Martyres reputarentur & deberent reputari.* Hoc in sententia ponitur, vel colligi potest ex pluribus prædictis, circa principium prædictæ Propositionis quarti Articuli : *Dæmon non implet desiderium invocantium eum, nisi sibi faciant, vel exhibeant, videlicet honorem Deo debitum, homagium, seu pactum, & alicujus rei donationem.* Quod insuper experientiâ effectuum superstitiosorum in personam Domini Regis, clarè probatur in talibus fuisse idolatriam, & Fidem perversam. Quis autem trium modorum prædictorum utilior sit & convenientior ? Dicendum quòd ille utilior & expedientior, qui propinquior est fini intento principali in prædicto Concilio Fidei : ille videlicet quo melius & efficacius providebitur contra errores seminatos & publicatos, ut à pluribus asseritur, tàm facto quàm verbo, nedùm in Diœcesi Parisiensi, sed alibi in diversis locis hujus Regni : ad quem modum reperiendum, & executioni deducendum, magna & discreta requiritur deliberatio, attendo ad errores prædictos, qui & quales sint, unde verisimiliter sumpserunt originem, quales habuerunt defensores, quomodò avelli possint à cordibus hominum quibus radicati & infixi, qualiter opposita doctrina publicabitur : quòd insuper hæc omnia fiant cum honore Fidei, conformiter ad Tractatum pacis, salvando, quantùm erit possibile, honorem & famam singulorum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Dyerreio, deliberavit verbo tenùs ; & dixit ad idem cum Magistro Joanne de Dulcimenillo, addendo aliqua quæ habet in cedula ; quam cedulam promisit, si opus esset, tradere Curiæ, quam postmodùm non tradidit, sed stabat in effectu cum dicto de Dulcimenillo : & hæc dixit, præsuppositis protestationibus in materia Fidei fieri consuetis.

Quibus sic dictis, assignata est dies crastina ad ulteriùs deliberandum, & deliberabunt alii Domini & Magistri per ordinem.

xx. Jan. Adveniente dicta die crastinâ, Sabathi, vigesima Mensis Januarii, in Festo beatorum Fabiani, & Sebastiani, congregati fuerunt coram Reverendo in Christo Patre, & Domino Episcopo Parisiensi, & Domino Inquisitore, in camera Episcopali Parisiensi, Magistri & Domini deputati videlicet Magistri

Joannes Dacheri,
Joannes Mathiæ,
Mathæus Roder,
Franciscus, Regens Bernardistarum.
Radulphus de Porta.
Gerardus Macheti.
Petrus de Nogento
Joannes Brout
Guillelmus Cholet, Regens Carmelitarum

Et Joannes Michaëlis, Regens Prædicatorum, ad deliberandum super his, super quibus sunt deputati, quorum infra scripti deliberaverunt, hodie videlicet. Primò.

Venerabilis & circumscriptus* vir, Magister Franciscus, Regens Bernardistarum, dedit deliberationem suam in scriptis, modo & forma sequentibus.

Primum punctum primæ Assertionis, videlicet, *Que chacun tyran doit & peut estre occis*, continetur expressè in fine tertii Articuli Propositionis insertæ in quaterno per Dominum Officialem mihi tradito, ubi sic habetur : *C'est droit, raison, & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux.* Et in sexta probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli ubi, sic habetur : *Le diraye-je Roy, le nommeray-je Prince, luy garderay-je la foy comme à Seigneur : nenny, il est ennemy de la chose publique, contre cestuy puis faire conjuration, prendre armes, mettre espies, employer forces, c'est fait de courageux, c'est tres sainte chose, & du tout necessaire : car à Dieu n'est plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.*

Tertiò, & finaliter potest elici dictum punctum ex illo quod habetur in fine nonæ Probationis tertiæ conclusionis quarti Articuli, ubi sic habetur : *Je dois deffendre mon Roy, & occire le tyran : en quoy faisant, jaçoit que je fasse contre le sens litteral des Loix, je ne fais pas contre la fin pourquoy elles furent ordonnées, c'est à sçavoir à celle fin de garder l'honneur du Roy, le bien de sa personne & de la chose publique.*

Secundum punctum dictæ primæ Assertionis, videlicet, *Que chaque tyran peut estre occis loüablement & par merite*, expressè continetur in quarta probatione tertiæ Veritatis quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur : *Cuilibet subjectorum licitum est, imò & laudabile. Et* exponit sic. *C'est a dire, qu'il est licite à un chacun des sujets, d'occire le tyran, & n'est pas seulement licite ; mais est chose honnorable & digne de loüange.* Continetur etiam in septima Veritate quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur : *Il est licite à un chacun subjet, honnorable & meritoire, occire, où faire occire le dessus nommé tyran.* Continetur etiam sententialiter in sexta probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli, ubi sic habetur, sicut jam allegatum. *A Dieu n'est de plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.*

Tertium punctum dictæ primæ Assertionis, videlicet, *Que chacun tyran peut estre occis de quelconque son vassal, ou subjet* : Continetur expressè in qualibet probationum duodecim tertiæ conclusionis dicti quarti Articuli. Potest etiam elici dictum punctum ex responsione quam fecit ille qui pronuntiavit dictam Propositionem, etiam ad Quæstionem quam ipsemet facit, videlicet, *Quare licitum sit cuilibet occidere latrones qui parant insidias per itinera & nemora ad occisionem hominum.* Respondet : *Pour ce qu'ils sont formellement ennemis de la chose publique* : & certum est quòd ita est tyrannus. Igitur &c.

Quartum punctum, videlicet : *Par quelconque maniere*, expressè sententialiter habetur in secunda Veritate quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic sententialiter dicitur : *Que tout subjet & vassal, tyrannisant contre son Roy, est digne de double mort, & commet * si horrible qu'on ne le sçauroit trop punir.* Glosa: *Quocumque modo puniretur, citra condignum punietur.* Nec valet, cum reverentia, consequentia illorum qui dicunt, quòd tunc vitiosè, vel culpabiliter : si hoc esset verum, posset puniri culpa, vel vitium. Non dicunt modum, imò formaliter dicunt modi scripti, & ordinis privationem, sicut pulchrè deducit Dominus Bonaventura. xx v. *distinct. Secundi, Quæstione secunda. Articulo primo.*

Item, hæc determinatio quocumque modo determinans hoc verbum *occidi*, quod significat principaliter occisionem, & connotat occidentem & occisum, & non potest determinare occidentem, nec occisum : quis nimirùm asseret aliquem impossibiliter posse occidere tyrannum, & indebitè debere occidere, cum implicet contradictionem ? Quis etiam affirmaret indebitè occisum debere occidi, vel impotenter occisum posse occidi? Certè nullus. Oportet *Glos.* quòd dicta determinatio determinet hoc verbum, *occidi*, quo ad principale suum significatum, scilicet occisionem, etsi crudelior modus ejus principalis, qui est subitò & improvisè, absque hoc quod possit conteri occidendo licitè & laudabiliter;

* Forsan circumspecti.

* Fortè desideratur *crime*, vel *chose*.

biliter; sicut qui fecit Propositionem, promittit se declaraturum & justificaturum in præambulo dictæ Propositionis. Igitur à fortiori, quocumque alio modo potest interfici tyrannus ex suis dictis, tertio & ultimo; certissimum est quòd nullus potest ab aliquo actu reputato ab aliquibus pessimo, justificari, nisi etiam justificetur à quibuscumque modis quibus actus fuit perpetratus &c.

Quintum punctum dictæ primæ Assertionis, est quòd tyrannus maximè potest occidi per insidias & A adulationes. Quòd per insidias; satis patet per prædicta. Quòd per adulationes; expressè continetur in probatione secunda tertiæ Veritatis quarti Articuli sæpe allegati; ubi sic dicitur: *Tyranno licet adulari; quem licet occidere.* Patet etiam quòd dictum punctum clarè possit elici ex dicta Propositione: nam tyranno non est tenenda fides, ut patet per sextam probationem tertiæ conclusionis quarti Articuli jam superiùs allegatam, & per responsionem quam fecit in fine septimæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic habetur.

Pourquoy est-ce qu'on est tenu en plusieurs cas de garder foy à son ennemy capital, & non pas au tyran? Respondet: *Les causes de la reponse mettent communement les Docteurs, & pource qu'elle est commune, & qu'elle seroit longue à raconter, je m'en passeray à tant.*

B Potest etiam trahi ex quinta Veritate quinti Articuli.

Ex quibus omnibus patet quòd si quis frangat quodcumque juramentum, quantumcumque licitum & honestum, quantamcumque etiam confœderationem tyranno, non peccat; imò faciendo oppositum, puta si sibi juraverit quòd nunquam eum occideret, ipsum occidendo meretur laudari & honorari debet, ex dictis: quæ tamen fractio juramenti prædicti, est peccatum gravius quàm adulatio.

Igitur tyrannus per adulationes potest interfici, & occidi à quocumque, si vera sunt * dicta sunt.

Sextum punctum, videlicet: *Nonobstant quelconque jurement, ou conjuration faite envers luy.* Quòd contineatur in dicta Propositione, satis patet per allegata.

Septimum punctum & ultimum, videlicet: *Sans attendre la Sentence, ou Mandement de Juge quelconque*: potest elici ex dicta Propositione. Nam C secundùm ipsam, *Non est tenenda fides tyranno*, & per consequens, *nec juramentum, nec quæcumque confœderatio facta ad non eum occidendum.*

Ponatur, *Glossa*, casus, quòd Sortes juraverit Platoni nunquam, propria autoritate, occidere, vel facere occidi ipsum Platonem: eveniat consequenter quòd Plato efficiatur tyrannus, usurpator injustè Reipublicæ, vel machinator, totis viribus, contra suum Regem, ut ejus Dominium possit usurpare, & constet Sorti: tunc per prædictam Propositionem Sortes non tenetur servare juramentum, nec confœderationem factam Platoni, Glos. *potest frangere.* Non autem potest frangere, nisi propria autoritate, interficiendo eum. Igitur patet dictum punctum, & per consequens totam primam D Assertionem posse trahi ex præfata Propositione: potest etiam dictum ultimum extrahi ex tertia Veritate quarti Articuli.

Primum punctum secundæ Assertionis est: *Que Sainct Michel, sans Mandement ou Commandement quelconque de Dieu, ne d'autre; mais tant seulement meu d'amour naturelle, occit le dit tyran & desloyal à Dieu, Lucifer.* Et illud expressè continetur in duodecima Propositione, seu probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli Propositionis sæpe allegatæ, ubi sic habetur: *Sainct Michel l'Archange, sans Mandement, ou Commandement de Dieu, ny d'autre; mais tant seulement meu d'amour naturelle, occit le dit tyran & desloyal à Dieu son Roy, & souverain Seigneur, pour ce que le dit Lucifer machinoit à usurper une partie de l'honneur, & Seigneurie de Dieu.*

Secundum punctum secundæ Assertionis, videlicet: *De mort perdurable*, continetur in primo exemplo tertii Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur: *Sainct Michel occit iceluy Lucifer, de mort perdurable.*

Tertium punctum & ultimum dictæ secundæ Assertionis est: *Que pour ce il a des richesses spirituelles, autant comme il en peut recevoir.* Et istud expressè continetur in præallegata duodecima probatione tertiæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic dicitur: *Sainct Michel en fut remuneré en richesses; car il luy donna des richesses de sa gloire, tant comme il en voudut avoir.* Et exponit, id est, *tantum quantum erat capax.* Et ex his patet quòd dicta secunda Assertio clarè potest trahi ex præfata Propositione.

Prima pars tertiæ Assertionis, videlicet quòd Phinées occidit Zambri: *Sans quelconque Mandement de Dieu, ou de Moyse*; expressè continetur in septima probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli dictæ Propositionis, ubi sic habetur: *Phinées sans Mandement quelconque occit le Duc Zambri.*

Secunda & ultima pars dictæ tertiæ Assertionis, videlicet: Et *Zambri ne fut point idolatre.* Clarè deducitur ex prima parte ejus: quia si fuisset idolatra, non interfecisset eum sine quocumque Mandato. Nam ut pat. *Numer.* xxv. Moyses qui erat Princeps, & imprimis Phinées, & omnis populi Israëlitici * quod præceperat dicens: ℣. 5. *Occidat unusquisque proximos suos qui initiati sunt Belphegor.*

Quarta Assertio est, *Moyse sans Mandement quelconque, ou autorité, occit l'Egiptien*, continetur expressè in sententia in decima probatione tertiæ conclusionis quarti Articuli pluries allegati, ubi sic dicitur: *Moyse sans Mandement, ou autorité d'homme quelconque, occit l'Egiptien qui tyrannisoit les fils d'Israël: & pour lors iceluy Moyse n'avoit point l'autorité de Juge.*

Primum punctum quintæ Assertionis, videlicet: *Judith ne pecha point en flattant Olopherne*; satis extrahi potest ex dictis in declaratione septimæ Veritatis quarti Articuli, *ex illis videtur.*

Item, *Judith occidit per insidias Olophernem, & de hoc laudatur.* Nam secundùm beatum Thomam, *in secunda secundæ, Quæstione quarta, Articulo tertio.* Insidiæ ordinantur ad hostes fallendos; falluntur autem hostes verbo vel facto alterius, quando eis non servatur promissum, & eis dicitur falsum: & hoc semper est illicitum. Benè Augustinus, contra mendacium; *Fides hosti servanda.* Et Ambrosius, in Libro, de Officiis: *Sunt quædam jura bellorum, & fœdera quæ etiam hostibus servanda.* Hæc Thomas †, *hoc etiam est adulatio semper*, ut deducit idem Beatus Thomas, *in secunda secundæ, Quæstione* 117. *Articulo primo.* Et talibus insidiis, & ex consequenti adulationibus, usa est Judith, ut interficeret Olophernem, ut clarè patet, *Judith.* XI. XII. & XIII. *Capitulis.* Et sic patet primum punctum.

Secundum & ultimum punctum præfatæ quintæ Assertionis: *Que Jehu ne pecha point, en mentant, qu'il vouloit honnorer Baal.* Et istud satis sententialiter continetur in probatione septimæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic dicitur: 4. Reg. x. 18. *Achab coluit parùm Baal: Ego autem colam eum ampliùs.* Paululùm post: ℣. 19. *Porrò Jehu licèt insidiosè, ut disperderet cultores Baal, dixit: Sanctificate diem solemnem Baal*, &c. de hoc laudatur. Sed sive hoc demonstret: *Achab parùm coluit Baal*; si-

* *Forsan desideratur* quæ

* Locus corruptus. † Fortè Ambrosius.

ve illud : *Ego colam eum amplius* ; sive hanc orationem. ℣. 20. *Sanctificate diem solemnem Baal* ; contra mentem loquebatur : sciebat enim ipse Jehu, quòd Achab nimis coluit Baal, quia colere Baal, imò interficere ejus cultores non volebat, etiam quòd sanctificarent diem qua destruerentur omnes cultores, & ex consequenti ejus cultus & † cultus solemnitas.

A Sexta Assertio, videlicet : *Joab occit Abner, depuis la mort d'Absalon*, &c. expressè habetur in secundo exemplo tertii Articuli, ubi sic habetur : *Nonobstant que Joab fut bon Chevalier & loyal, pour le temps qu'il occit Absalon : neantmoins vers la fin de ses jours il fit deux trop grandes fautes. La premiere, car il occit un tres-bon Chevalier nommé Abner.*

Septima Assertio, videlicet : *Toutefois que aucun fait aucune chose qui est meilleure ; jaçoit ce qu'il ait juré la non faire, ce n'est mie parjurement, mais est à parjurement contraire* : Sententialiter habetur in tertia probatione quintæ Veritatis quarti Articuli, ubi sic habetur : *Quodcumque aliquis facit quod est meliùs, quamvis juraverit se illud non facturum, non est perjurium, sed perjurio contrarium.*

B Et sic videtur, salvo semper meliori judicio, quòd dictæ Assertiones possint trahi ex dicta Propositione, salvis etiam protestationibus per Magistros nostros Reverendos, ac per me factis, in * Fidei, super deliberatione dictarum Assertionum, quas habeo, & habere volo in hac extractione pro repetitis.

Sic signatum : *Ego*, Frater Franciscus de Ecclesiis.

Tradita per ipsum, die Sabathi, vigesima Januarii, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Et de modo procedendi, & aliis heri tactis per Magistrum Joannem de Dulcimenillo, stat cum ipso.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Dacheri, præsuppositis protestationibus, &c. dicit ad dubium quod potest esse. Dato quòd illæ Propositiones non sequerentur in Propositione Magistri Joannis Parvi, an sint condemnandæ : dicit quòd illæ sunt condemnandæ, etiam dato quòd non essent in prædicta Propositione, & maximè prima : quia est publicata Parisiis & alibi, facto & verbo.

C Facto, quia in Concilio audivit ab aliquibus dicentibus quòd poterant capere res alienas, & etiam interficere, &c. Et sic quòd istæ Propositiones sunt condemnandæ : non quia sequuntur ex illa Propositione Magistri Joannis Parvi ; sed quia publicatæ facto & verbo : & etiam quia sunt contra Præceptum Decalogi, *Non occides.*

Et sic consequenter dicit quòd si sint aliquæ Propositiones in dicta Propositione quæ denigrent dictum Præceptum, quòd sint condemnandæ.

Quantùm est ad factum principale ; an scilicet illæ Assertiones de quibus sermo, contineantur in dicta Propositione Magistri Joannis Parvi ; dicit quòd videtur sibi quòd omnes continentur in illa Propositione ; & si non formaliter, tamen sententialiter, excepta illa de Zambri, quæ, videre suo, non continetur.

Item, ad quoddam dubium removendum, dicit quòd in fine tertii Articuli loquitur de quolibet tyranno.

D Item, in correlariis suis loquitur de quolibet genere tyrannorum, in quibus declarat intentionem suam.

Item, ipse allegat definitionem tyranni quam imponit Gregorio, quamvis Gregorius non ponit, *vel principari conatur.* Et sic concludendum est quòd intelligit de quolibet tyranno in universali.

De prima Assertione : dicit quòd continetur in Propositione Magistri Joannis Parvi, sicut dixit Bernardista.

De illa de Michaële : dicit quòd continetur.

De illa de Phinées : dicit quod non reperit illam clausulam : *Et il ne fut pas idolatre.*

Item, dicit quòd illa de Moyse expressè continetur in illa.

Assertio de Judith, sententialiter ponitur.

Item, illa de Joab ponitur.

Quantùm ad secundum punctum : an scilicet sint ibi alii errores a prædictis ; dicit quòd tota Propositio Magistri Joannis Parvi videtur sibi falsa, erronea & scandalosa, habendo respectum ad finem ad quem ordinatur. Dicit ulteriùs quòd est erronea, crudelis & impia, & contra Decretalem *Pro humani.* Dicit quòd secunda clausula in definitione tyranni, &c. est injuriosa Gregorio, quia non ponit illam, scilicet, *vel principari conatur.* Et credit quòd illam clausulam posuit Magister Joannes Parvi, ad colorandum factum suum. Et hæc est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, dicit quòd in cedula continentur tria puncta.

Primum, est de collatione quaternorum & illarum Assertionum ad invicem.

Secundum punctum : an ille quaternus sit erroneus, & contineat errores.

Tertium punctum, de condemnatione.

Quo ad primum, dicit quòd prima Assertio sparsim ponitur in dicta Propositione : & apparet sibi quòd loquitur generaliter ibi, *Chacun doit*, &c. quia dicit : *Il ny a reigle si generalle qu'il ny ait aucune exception.* Et dicit quòd infiniti errores sequerentur ex dictis suis, quòd dicta sua sunt in Gallico.

Dicit ulteriùs, quòd Gregorius non ponit definitionem tyranni, saltem non ponit illam clausulam, *vel principari conatur* : & si intelligebat *conatur*, id est, operatur per signa & facta : adhuc non contineret veritatem.

Ulteriùs, dicit quòd loquitur universaliter in Propositione sua de tyranno.

Clausula illa, *sine Mandato quocumque* continetur ibi. Patet inspicienti.

Et clausula, de adulationibus continetur. Et malè allegat Salberiensem qui non ponit pro intentione sua, sed allegat Tullium, quia Salberiensis damnat adulationem : & sic patet quòd illa clausula, de adulatione, continetur, quamvis subtiliter quæsivit subterfugere per terminos exquisitos.

Item, ponit quòd nulli tyranno est fides servanda.

Etiam illa clausula : *quocumque modo*, continetur in illa Propositione. Et sic dicit quòd prima Propositio sparsim ponitur in Propositione majori Magistri Joannis Parvi.

Item, dicit quòd secunda Assertio continetur in forma in dicta Propositione.

Illa de Moyse, continetur in illa Propositione, & etiam sequitur ex illa, & dicit quòd ista Propositio est multùm periculosa, quia dicit : *Moyse occit l'Egiptien qui tyrannisoit.* Quia Ægyptius non erat tyrannus ; quia ad tyrannum semper requiritur Dominium justum, vel injustum ; pugnabant enim in duello. Et sic est periculosa, quia simplices videntes istam Propositionem, si videant duos inter se pugnantes, ibunt moti quod conf. . . * ad unum, & interficient reliquum, dicendo quòd ille alter tyrannisabat.

De illa de Jehu, dicit quòd expressè extrahitur ex illa Propositione Magistri Joannis Parvi.

Sed illa de Judith, non ita expressè continetur.

Sed illa de juramento, in forma continetur.

Etiam

† Forsan est. * Fortè deest processu.

* Locus corruptus.

Etiam ista de Abner, continetur.

Et sic apparet sibi quòd istæ Propositiones non solùm sequuntur: sed etiam continentur in dicta Propositione. Et dicit quòd aliud est errorem contineri in dictis, & aliud punctum, scilicet de modo procedendi. Stat cum Magistro Joanne de Dulcimenillo, quia conclusio est mala, & etiam præmissæ sunt pejores & applicationes illarum pessimæ.

Dicit ulteriùs quòd Sanctus Thomas non ponit quòd ille sit interficiendus qui machinatur, &c. sed qui subripit Dominium, &c. nec ponit per modum Assertionis, sed dicit quòd si circumstantiæ quas ponit Tullius essent verificatæ, ille Julius benè fuit occisus; sed non fuerunt verificatæ.

Prima circumstantia, quòd Julius volebat habere Monarchiam.

Secunda circumstantia, quòd consensu populi & Senatorum, qui habebant autoritatem judicialem ad hoc. Et sic ut à Judice fuit occisus: tamen illæ circumstantiæ sunt falsæ.

Dicit ulteriùs quòd in ea continentur multa mala, erronea & scandalosa, & etiam alia erronea ab illis positis in cedula, ut patet inspicienti.

De modo condemnationis judicialis, se refert ad bonum consilium Dominorum Judicum, hoc addito, quòd in quantum possibile sit bono modo quòd non tangitur aliqua persona.

Quibuscumque deliberationibus sic factis, iidem Domini Judices assignaverunt eisdem Dominis Deputatis præsentibus, & aliis absentibus evocandis, per cedulas, diem Lunæ prædictam, de mane, in eadem camera, & coram eisdem Dominis Judicibus, ad collationandum omnes quaternos apud Curiam traditos, & ad procedendum in eorum deputatione ulteriùs, ut fuit procedendum.

Anno prædicto, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Lunæ, vigesima secunda dicti Mensis Januarii, in Festo Beati Vincentii, coram prædicto Reverendo in Christo Patre & Domino Parisiensi Episcopo, & Domino Inquisitore, in camera Episcopali Parisiensi, de mane, comparuerunt Domini Deputati infra scripti, ad collationandum prædictos quaternos Propositionis Magistri Joannis Parvi: videlicet Magistri

Joannes Courtecuisse,
Mathæus Roderii.
Radulphus de Porta.
Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Mathiæ.
Jourdanus Morini.
Franciscus, Regens Bernardistarum.
Gerardus Macheti.
Benedictus Gentiam.
Et Joannes Michaëlis, Regens Prædicatorum.

Qui quidem Magistri, tenentes undecim quaternos, quorum unum tenebat & inspiciebat præfatus Reverendus Pater, collationaverunt ipsi die †, de mane, usque ad tertiam Veritatem: & non patiente plus illa *, præfati Domini Judices assignaverunt eisdem Deputatis diem Martis sequentem, ad collationandum residuum illorum quaternorum Propositionis Magistri Joannis Parvi.

Adveniente verò dicta die Martis, quæ fuit vigesima tertia dicti Mensis, coram dicto Reverendo Patre & Domino Inquisitore, comparuerunt, de mane, Magistri

Joannes Courtecuisse.
Joannes Dacheri.
Joannes Brout.
Jourdanus Morini.
Franciscus, Regens Bernardistarum.
Radulphus de Porta.
Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Mathiæ.
Benedictus Gentiam.
Joannes Michaëlis.
Guillielmus Cholet, Regens Carmelitarum.
Gerardus Macheti:

& collationaverunt dictos quaternos, de tertia Veritate, usque ad Minorem dictæ Propositionis. Et non patiente hora: pro tunc præfati Domini Judices assignaverunt eisdem Dominis Deputatis horam tertiam post prandium illius diei, ad collationandum Minorem, & conclusionem illius Propositionis.

Dictis verò die Martis, & hora tertia post prandium ejusdem, comparuerunt coram eodem Reverendo Patre, in sua Episcopali camera, Magistri,

Ursinus Taillenande.
Jourdanus Morini.
Joannes Dacheri.
Joannes Mathiæ.
Benedictus Gentiam.
Joannes de Dulcimenillo.
Radulphus de Porta.
Joannes Brout.
Guillielmus Cholet, Regens Carmelitarum.
Et Joannes Michaëlis, Regens Prædicatorum.

Et de Minore dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, in prædictis quaternis contentæ, usquè ad finem, collationem fecerunt diligentem.

Quâ quidem collatione factâ, repererunt, ut dicebant, prædictos quaternos ad invicem concordare, nihil addito vel amoto, quod sensum mutet, aut variet intellectum. Quâ quidem collatione factâ, præfatus Reverendus Pater assignavit eisdem Deputatis diem crastinam, videlicet Mercurii, vigesimam quartam dicti Mensis, ad deliberandum ulteriùs in hujusmodi deputatione. Et attulerunt iidem Magistri, qui habebant quaternos, quilibet suum quaternum.

Adveniente dicta die Mercurii, vigesima quarta Januarii, coram Reverendo Patre Domino Parisiensi Episcopo, & Domino Inquisitore, congregati sunt ad deliberandum Deputati ex parte Concilii Fidei, & Magistri,

Radulphus de Porta.
Jourdanus Morini, Regens Bernardistarum.
Benedictus Gentiam.
Gerardus Macheti,
Petrus de Nogento.
Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Brout.
Joannes Michaëlis.
Mathæus Roderii.
Joannes Dacheri.
Et deliberavit primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jourdanus Morini, dicit quòd fuit vocatus ad visitandum quaternos, & eos collationandum, & videndum si ibi sint aliqui errores; & de ulteriori modo procedendi. Dicit insuper quòd Magister Joannes de Dulcimenillo benè dixit, taliter quòd ultra vix posset aliquid dicere; & sic pauca dicet, quæ secundum dictamen & intentionem proponentis dicet.

Quo ad collationem, dicit, ut apparet sibi, quòd omnes illæ propositiones contentæ in illa cedulâ, non solùm inferuntur, & sequuntur ex Propositione Magistri Joannis Parvi; imò omnes, & maximè prima

† *Fortè* eos. * *Fortè* hora.

prima Propositio illius cedulæ, non sunt aliud quàm Major illius codicis in effectu. Oportet ergo quòd fiat resolutio illius Propositionis Magistri Joannis Parvi ad certum syllogismum compositum ex Majore & Minore. In resolutione syllogismus est talis: *Omnis Tyrannus meritoriè & laudabiliter occidi potest à quolibet vassallo, & maximè si sit tyrannus, illo modo speciali*, &c. Sed talis est hujusmodi. Ergo, &c. & cùm secundùm omnem rationem tyrannidis, probat ipsum fuisse tyrannum; videtur loqui universaliter de tyranno: quia intentio proponentis erat justificare illud factum cum certis circumstantiis. Et inde vocat Propositionem suam, Justificationem.

A

Unùm, quia factum erat reprehensibile; quia factum erat perpetratum in personam fratris Regis, & filii Regis, ratione cujus, factum aggravabatur: quia ratione illius debuisset habere aliquam præeminentiam.

Secundò, factum aggravabatur; quia erat consanguineus occidentis, modo crudele est, quem sævire in proprium sanguinem.

Tertiò, factum aggravabatur; quia sine autoritate Superioris fuit interfectus; modo capere autoritatem ex se ipso, erat reprehensibile, & damnabile; quia modo insidioso & proditorio perpetratum fuit.

Quintò, etiam reprehensibile & damnabile; quia juramenta & confœderationes præcesserant, modo omnia ista aggravant factum, secundùm quamcumque Legem, & apud quoscumque.

B

Ulteriùs, factum aggravabatur; ratione hujus, quod illata est mors improvisè & inopinatè, quòd reputatur maximè damnabile, quoad Christianos, quia talis mors infert mortem animæ. Verùm damnatur talis mors in Ecclesiâ, quia in Ecclesia dicitur: *A morte subitanea; Libera nos Domine.*

Etiam factum aggravatur; ratione loci ubi perpetratum fuit homicidium. Et sic ex istis reputatum factum gravabile & damnabile, & proponens videns factum, reputabatur damnabile, propter ista voluit excusare, & non solùm excusare, imò etiam contrarium horum approbare, excludendo aggravationes prædictas per falsas exquisitas Propositiones, ut scilicet quòd *Quantò quis est Regi propinquior, magis obligatur* &c.

C

Etiam quo ad autoritatem, videtur innuere quòd tenebatur ad hoc faciendum, sine autoritate: etiam quo ad adulationem & blanditias, & quo ad fractionem juramentorum, ex quibus factum erat aggravatum.

Videtur ipsum niti in Propositione sua, illa gravamina excludere; & sic clarè patet quòd factum malitiis involutum volebat justificare. Et dicit quòd perpetuò meruit, non solùm civiliter remunerationem, imò etiam apud Deum. Et dicit quòd proponens intendebat tres conclusiones.

Prima, quòd iste actus est meritoriè perpetratus, etiam merito vitæ æternæ.

Secunda conclusio, quòd istud prædicandum est per totum &c. & extra.

Tertia conclusio, quo ad hoc faciendum Rex est inducendus.

Quo ad primam conclusionem, dicit quòd est falsa, & erronea in Fide & moribus.

D

De secunda, dicit quòd est pejor, quia plura requiruntur ad hoc quòd aliqua Assertio sit publicanda, quàm asserenda, quòd publicandum debet esse clarum & lucidum.

Sed tertia est multùm retorquenda in proponentem, quòd Rex qui est caput Communitatis, inducatur ad aliquam conclusionem falsam, in præjudicium Regis & Communitatis.

Quantùm ad secundum punctum principale ad quod sunt vocati &c. insistit circa ea quæ deliberavit aliàs.

De modo procedendi se refert ad Dominos Judices.

Et fuit assignata dies crastina, videlicet dies Jovis, in Festo Sancti Pauli.

Qua quidem die adveniente, nihil fuit factum in Deputatis, propter Processiones generales Universitatis Parisiensis, factas ad Sanctam Catharinam.

Coram Reverendo Patre Domino Episcopo Parisiensi, in ejus camera, præsente Domino Officiali, & absente Domino Inquisitore, die sequenti, vigesima sexta dicti Mensis Januarii, fuerunt congregati Domini Deputati, videlicet Magistri

Ursinus Taillenande.
Joannes Dacheri.
Joannes Mathiæ.
Joannes de Dulcimenillo.
Jourdanus Morini.
Petrus de Nogento, Regens Bernardistarum.
Gerardus Macheti.
Joannes Brout.
Joannes Michaelis, Regens Prædicatorum.
Radulphus de Porta; ad ulteriùs deliberandum. Et deliberavit primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Mathiæ, deliberavit in scriptis, modo & forma sequentibus.

Protestor primò, cum aliis Dominis & Magistris meis.

Item, suppono primò, quòd cum compilatore hujus quaterni, quia absens nuncius, &c.

Secundò, quòd si vicem solius defensoris assumpsisset &c.

Tertiò, quòd vicem invasoris assumpsit; imò occisoris, civili occasione. *

Quartò, quòd crudeliter egit cum Magistro suo.

Quintò, loqui oportet minus mitè, eo quòd nedùm licentiam, sed etiam Præceptum videtur dedisse ad homicidia facienda.

Ultimò, quòd nuncius † videtur agere cum ipso, qui dicta sua reprobant, quàm qui volunt sustinere; sicut de Arianis, quo ad illationem primæ Assertionis forma ‡ bonum antecedens ex dictis illius quaterni, & inferant Assertionem nobis transmissam: & sic videtur, &c.

Prima Veritas constituet substantiam antecedentis: *Tout subjet & vassal, qui par convoitise*, &c. *Quilibet subditus, vel vassallus, qui cupiditate, fraude, sortilegiis, & malo ingenio, machinatur in salutem corporalem sui Regis, & supremi Domini, ad finem substrahendi sibi suum nobilissimum Dominium, peccat contra læsam Majestatem in primo gradu; & per consequens, dignus duplici morte, prima & secunda, debet, & potest laudabiliter occidi à quolibet subdito, vel vassallo, per quemcumque modum, etiam per insidias & adulationes, non obstante juramento & confœderatione cum ipso facta, sine expectando Sententiam, vel Mandatum Judicis cujuscumque.* Ergo quilibet tyrannus debet & potest laudabiliter &c. Consequentia tenet; ego probo quia multiplicitas &c. Ergo consequentia bona. Antecedens probo, quia omnibus indistinctè præceptum est, *Non occides*, Glosa: *Autoritate propria*, seu sponte. Constat autem quòd non plùs uni hominum quàm alteri prohibetur, nec plùs de minùs criminoso, quàm magis &c.

Item, quicumque malus & criminosus est aliquis; tamen quisquis ipse, est pars Reipublicæ: & ideò facit injuriam Reipublicæ quicumque ipsum occidit absque ipsius, vel ejus qui curam gerit autoritate. Et ideò ille compilator allegat unam Legem civilem, contra suam tertiam Veritatem: & est benè ad propositum; *Regis proprium est furta cohibere* &c. Nunc verò ad illationem, seu elicionem hujus ante-

* *Fortè* occisione. † *Fortè* mitiùs. ‡ *locus corruptus.*

antecedentis ex isto quaterno & primò, de hoc quod dicit, *debet*, ad quod benè sequitur quòd potest. Istud enim patet expressè ex ultima particula tertii Articuli, ubi non solùm de tyranno sic limitato; sed etiam de omni tyranno concedit quòd debet occidi, & quantò mors est turpior, tantò est magis propria: unum dicit, *c'est droit*, *raison & equité*, &c. Et idem dicit in sententia, juxta finem quartæ Veritatis, ubi dicit sic: *Et est à noter que c'est la plus propre mort de quoy tyran doit mourir*, &c. Sequitur: *& potest laudabiliter occidi à quolibet subdito, vel vassallo.* Hoc totum patet clarè ex tertia Veritate, quâ dicitur: *Il est licite à un chacun subjet sans Mandement quelconque, ou Commandement, selon les Loix & Droits, naturel, moral & divin, d'occire, ou faire occire icelui mauvais, traistre & desloyal tyran; non pas seulement licite, mais honnorable & meritoire,* Si honorabile, ergo laudabile.

Item, quòd sit laudabile, apparet per autoritatem quam imponit Aristoteli, in Politicis: *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè; & non solùm licitum, imò laudabile.* Sequitur: *per quemcumque modum*, ut ante allegatum. Modus per se positus stat pro positivo, & non pro defectu, seu peccato; etiam intelligitur prout determinat *li* occidi, ut distribuatur pro omni genere occisionis. Et hoc sequitur ex dictis suis: quia quantò genus mortis est utilius, tantò debetur magis tali tyranno, ut jam allegatum.

Item, in principio secundæ Veritatis, dicit quòd *Quicumque talis tyrannus non potest nimis puniri.* Sequitur: *etiam per insidias & adulationes.* De insidiis & adulationibus, de bonitate intellectus, satis patet ex quarta Veritate in forma, ubi dicit: *Au cas dessus dit, il est licite*, &c. Sequitur: *par aguettes, cautelles, & espiemens, & si est licite de dissimuler & taire sa volonté d'ainsy faire.* De adulationibus, magis planè patet per autoritatem quam attribuit Salberiensi. *Amico adulari non licet*, &c. Sequitur: *Non obstante quocumque juramento & confœderatione*, &c. Hæc pars clarissimè sequitur ex quinta Veritate, & ex autoritate Bocacii, qui innuit quòd non est sibi servanda fides.

Unum ipse imponit alibi Doctoribus, scilicet in fine septimæ Veritatis, quòd dicant quòd inimico capitali est servanda fides, sed non tyranno. Posteà ponitur: *sine expectando Sententiam, vel Mandatum Judicis cujuscumque.* Hæc patet ex tertia Veritate in forma: *sans Mandement quelconque, ou Commandement.*

Et ad probandum hanc partem principaliter, quasi omnes Assertiones nobis transmissas, specialiter de Michaële, de Moyse, de Phinées, & etiam Joab; quantùm ad hoc, quòd autoritate propria occiderunt, introduxit, ut patet consideranti.

Item, patet ex verbis illius tertiæ Veritatis quia autoritate Judith, tunc subditus, vel vassallus, non deberet interficere; sed ille cujus Mandato hoc fieret, cujus omnem * dicit ista tertia Veritas.

Item, ad hoc est autoritas quam imponit Aristoteli, in Politicis: *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè; & non solùm*, &c.

Item, hoc dat intelligi ex responsione quam fecit Legibus quas adduxit contra se; *Qui hominem occidit, capite punitur*, &c.

Dico ulterius quòd illud quod ipse addit in tertia Veritate, poterat benè addi huic Assertioni, & multùm benè adhuc cùm aggravavisset, maximè quo ad vulgus, quia addit: *secundùm Legem naturalem, moralem & divinam.*

Secunda Assertio est hæc: *Sanctus Michaël, sine Mandato, vel Præcepto quocumque Dei, vel alterius: sed solùm motus amore naturali, occidit Luciferum morte perpetuâ, & ob hoc habuit divitias spirituales tantas quantas potuit recipere.*

Ista Assertio clarè videtur elici ex ratione ultima, ad tertiam Veritatem, additâ unâ particulâ primi tertii Articuli ubi ponitur istud complexum, *morte æterna*; & tamen dicit in illa ultima ratione, quòd *Michaël, amore naturali occidit Luciferum*, quod satis innuit quòd *morte æterna*; quia alia morte non poterat mori, de Lege communi.

A Tertia Assertio erat: *Phinées occidit Zambri, sine Mandato quocunque Dei, nec Zambri fuit idolatra.* Ista Assertio reperitur satis expressè in tertio exemplo secundi Articuli extrinseca secunda particula: *Sed & Zambri non fuit idolatra*: quæ nihil malitiæ addit super primam; imò diminuit, pro eò quod, dato opposito, scilicet quòd fuit idolatra, sequitur quòd habuit Mandatum, ex textu. Etiam ex collatione quaternorum apparuit fuisse vitium scriptoris.

Quarta Assertio. *Que Moyse sans Mandement quelconque, ou autorité occit l'Egyptien*; Ista Assertio continetur satis in decima ratione ad tertiam Veritatem, quam vocat primum exemplum sacræ Scripturæ.

Quinta Assertio. *Judith ne pecha point en flattant Olopherne, ne Jehu en mentant, qu'il vouloit honorer Baal*, licèt verba ista in forma, scilicet *en flattant &* B *mentant* non experiantur ⸸ in quaterno suo, specialiter in exemplis istis; tamen intentio satis patet cuilibet advertenti, nam totum *quicumque* est in alia veritate. Jam præmiserat modico exemplo quod ponit in fine, scilicet: *Et est licite de dissimuler & taire sa volonté d'ainsi faire.* Nisi ergo allegaret ista exempla ad probandum quod istud sit licitum, ad nihil sibi deservirent. Dissimulatio autem utriusque istorum, sicut patet intuenti textum, fuit in mentiendo; sed specialiter dissimulatio ipsius Judith, fuit in adulando ipsi Olopherni. Dissimulatio autem ipsius Jehu, fuit in mentiendo simpliciter. Et sic, quantùm ad intentionem loquentis, optimè videntur extrahi ex probatione ipsius septimæ Veritatis.

Item; quantùm ad opinionem audientium, quia per ista exempla volebat non solùm excusare; imò justificare Magistrum suum, & quemcumque facientem, sicut isti fecerant; constat autem ex textu quòd & Judith adulata fuit Olopherni, & Jehu mentita C est Sacerdotibus Baal, & ita ista exempla, ad intentionem ad quam ea adduxit, sunt multò deteriora quàm illa Assertio, si per se, & absolutè sumeretur.

Sexta Assertio. *Joab occit Abner, depuis la mort d'Absalon.* Quia illa Assertio clarè elicitur ex responsione quam facit ad unam tacitam quæstionem, quòd Joab peccavit, occidendo Absalon: quia propter hoc David præcepit Salomoni in fine dierum suorum regnatur * pro ipso, quòd ipsum Joab faceret occidi; respondet quòd *Joab, pro tempore quo occidit Absalon, erat bonus & fidelis.* Sed iste error non est magnæ malitiæ, nisi pro quantò vellet dicere, imò dicit hoc, quòd licuit Joab occidere Absalon, nedùm autoritate propria, imò etiam contra Præceptum & Mandatum Regis: quod non credo; imò D juxta seriem textûs, fuit verus homicida & peccavit. Verum quod in hac narratione ponit unum forte stansum † in hoc quòd Joab sine adulatione locutus est veritatem Regi, & consequenter quòd dicit Regi David, paucis interpositis; *Si tu ne viens te soyer en la porte pour les mercier à joyeuse chere, comme ils entreront dans la ville, ils feront un autre Roy, & te osteront ton Royaume.* Textus non habet hoc, & est inductivum ad rebellionem.

Ultima Assertio. *Toutesfois que aucun fait aucune chose qui est meilleure, jaçoit qu'il ait juré la non faire, ce n'est mie parjurement; mais est à parjurement* con-

* Locus corruptus.

⸸ *Forsan* exprimantur. * *Fortè* regnaturo. † Locus corruptus.

contraire, videtur benè sumpta, in forma, ex ratione tertiæ quam adducit ad probandum quintam Veritatem.

Quantùm ad dicta malè sonantia illius quaterni; nescirem benè numerare: tamen in procemio suo ponit errorem radicalem de duodecim obligationibus, in quibus ascendit usque quartam subjectorum ad Principem, quam dicit esse tantam, quòd *subjecti tales tenentur etiam facto vindicare injurias Principis, nedùm factas, sed fieri machinatas, quàm citò venit ad notitiam suam circa hoc*: quia opinio etiam est nota.

A

In tertio exemplo sui Articuli de Phinées, dicit quòd *Populus qui stabat ante tabernaculum flebat, eo quod malefactores erant ita potentes, ita quòd Judices non audebant facere justitiam.*

Item, quòd *Dux Zambri erat ibi cum viginti quatuor sibi alligatis, qui postquam fuerat occisus, voluerunt pugnare, in vindictam mortis ejus, & Dei gratiâ fuerunt occisi.* Non videtur verum, quia tunc solùm de eadem Tribu fuissent tot occisi, nec ista fuit causa, ut videtur dicere, sed quia initati sunt Belphegor.

De Michaële multa dicit, & videantur primò, quòd Lucifer decepit alios milites Angelos, & traxit eos ad se. Secundò, de dialogo sancti Michaëlis ad Luciferum, ubi fingit quòd *Post inchoationem peccati Luciferi, & ante consummationem, fuit monitus à Michaële desistere.* Si ergo illam deformitatem ante consummationem viderit Michaël, quare non viderunt alii inferiores qui fuerunt mali? quam si vidissent nunquam cecidissent: unde non videtur fuisse mora temporis, saltem tanta, inter inchoationem & consummationem sui peccati. De hoc videatur, quia videtur fabula.

B

Item, innuit quòd *Michaël suis viribus naturalibus & suorum, ejecit Luciferum cum Angelis suis, de cœlo Empireo; quia habebat majorem partem Angelorum, ad evitandum autoritatem Superioris, ut conformaret Magistrum suum sancto Michaëli.* Quoad hoc, nescio si sit minor hæresis quàm Pelagii.

De Absalon & Joab, tetigi, nisi quo ad hoc quod dixit: quòd *Amicitia durante inter Joab & Absalon, Joab occidit Absalon*, quia dicit quòd *semper ante fuerant amici*, quod falsum est; quia fuit bellum notorium contra Absalon.

De Athalia, videatur an fuerit occisa per insidias; quamvis dixerit, *insidiæ*, vel conjuratio.

C

Tertia Veritas est multùm periculosa & erronea, & ultra ea quæ dixi priùs; quia addit: *secundùm Legem naturalem, moralem & divinam*: quia non solùm de præsumptis tyrannis extenderetur, sed de servitoribus consentientibus, &c, & sic est subversiva totius politiæ.

Quarta Veritas est crudelissima, & instituit propinquiores Regi in lictores & vindices criminis læsæ Majestatis, non quidem per modum Judicum.

Sexta Veritas est palam inductiva ad perjuria, & fractiones juramentorum.

Septima Veritas est erronea, Reipublicæ subversiva, & lata via ad proditiones & perjuria, saltem cum probationibus. Alia etiam essent videnda.

Ista, Reverende in Christo Pater, & vos Reverende Magister & Domine, Domine Inquisitor, submitto Judiciis & correctionibus vestris.

D

De modo procedendi, se refert ad Dominos Judices, & alios Magistros.

Tradita die Veneris, vigesima sexta Januarii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Vrsinus Taillenande, dicit primò, quòd libenter supersederet, quia non potest dicere de facili quòd omnibus placeret. Ad hoc allegavit Homel, &c. & dicit quòd non dubitat, propter illa quæ dixerat in Concilio, quæ tamen fuerunt relata in Curia Domini Aurelianensis: dicit quòd vocatus est super tribus, &c.

Quo ad primum, dicit quòd satis concordant illi codices.

Ad secundum, dicit quòd secunda & tertia non possunt habere veritatem, nisi cum adjectore multorum, maximè tertia, nisi intelligatur de tyranno notorio: & dicit quòd ibi debet præcedere monitio & correctio superna. Et sic videtur sibi quòd ille Dominus, cujus factum intendit Magister Joannes Parvi justificare, tenebatur, sub pœna peccati mortalis, monere interfectum; quia simul sæpè facere quæritabant: & sic opportet circumstantionare. Et sic: *Licitum est cuilibet vassallo, interficere illum qui notoriè machinatur in mortem Domini, ad finem illum, quo usurpet violenter & proditoriè Dominium Domini sui, ubi non est recursus ad Superiorem.* Quibus adhuc additis, non auderet asserere illam Propositionem: amotis adjectionibus, dicit quòd est erronea.

Quo ad Minorem, credit quòd crimina quæ imposuit Duci Aurelianensi erant falsa.

Ulteriùs, dicit quòd illa crimina non erant notoria. Ulteriùs, ipse erat corrigibilis, & erat præsumendum quòd erat correctus, quia à longo tempore, ut asseruit Magister Joannes Parvi, perpetraverat illa crimina: & credit quòd si fuisset notorium quòd ita machinatus fuisset &c. quòd non fuisset derelictus sine punitione per Superiorem. Et sic credit quòd ista Minor non est adoptata convenienter sub Majore; nec etiam observatæ sunt illæ conditiones, & sic est defectus in Propositione & in adoptatione aliquorum Articulorum & locorum.

Quo ad Assertiones in se, dicit quòd prima Propositio non potest benè elici ex illis quæ dicit Magister Joannes Parvi; & hoc, quo ad omnes suas partes: quia iste intendit de tyranno circumstantionato.

Ulteriùs dicit quòd, propriè loquendo, non debet dici quòd illæ Propositiones essent assertæ ab illo Magistro Joanne Parvi; quia videtur sibi, si quis probat aliquas conclusiones per aliquas Propositiones, arguendo quòd non debet dici quòd illas Propositiones asserat. Et si condemnentur, videtur sibi quòd non ponatur quòd sequantur ex Propositione Magistri Joannis Parvi; sed quòd condemnentur per se, & absolutè.

Dicit ulteriùs, quòd ipse non vidit quòd poneretur in illa Propositione illud verbum, *mendacium*; loquitur tamen de adulatione, & allegat Salberiensis, ad probationem quòd *sine Mandato licitum est interficere*: & non videt quòd propriè possit ex illa Propositione trahi. Tamen dicit quod benè probabiliter potest trahi.

De illa de Michaële, sibi videtur quòd satis continetur in illa Propositione. Et prima fronte, videtur sibi quòd illa Propositio possit satis sustineri; quia non intelligit per verbum illud: *Occidit eum morte perpetua*, nisi quòd eum expulit.

Quo ad illud quod ponit: *propria autoritate*, videtur sibi quòd ita erat dotatus Michaël in naturalibus, quòd videbat clarè quòd placebat Deo, si eum expulisset &c. dicit quòd aliquo modo potest sustineri: & si asserens viveret, posset dicere quòd benè intelligebat de peccato.

Ultimò, dicit quòd est falsum & erroneum, nisi intelligat, de Lege ordinata.

De Phinées, dicit quòd non auderet eam condemnare; quia non apparet in textu quòd habuerit Mandatum: imò videtur innuere quòd fecerit sine Mandato expresso, licèt fortè fecerit inspiratione.

De illa de Moyse, credit quòd prima pars est vera. Illa Assertio ponit quòd longè post assumpsit autoritatem Judicis, & hoc videtur Exodi textus innuere; sed autoritas Stephani videtur innuere quòd Moyses erat inspiratus quòd habuisset autoritatem Judicis

Judicis priùs, & sic non auderet eam condemnare.

De illa de Judith, credit quòd textus dixit quòd *insidiosè fecit*; sed non ponit quod *de hoc fuit laudatus*. ‡

De illa de Abner & de Joab, dicit quòd Magister Joannes Parvi fuit ibidem incautè locutus; tamen textus dicit quòd *in fine vitæ suæ malè habuit se*.

De ultima Propositione, dicit quòd Magister Joannes Parvi adduxit illam Propositionem per modum probationis, & non indigebat aliquo modo illa Propositione. Et dicit quòd non potest convenienter dici, quòd homo in perjurando melius faciat, sive lege † *melius* recipiat nominaliter, sive adverbialiter.

Simpliciter dicit quo ad materiam, quòd Propositio Magistri Joannis Parvi multa indigesta continet, & multos errores, respiciendo. ad conclusionem quam intendit; quia intendit, ut apparet ex textu Propositionis suæ, quòd licitum fuerat interficere Ducem Aurelianensem, per modum per quem interfectus est, & quòd fuerit benè interfectus: & ista ergo est falsa, erronea & condemnanda.

De modo procedendi, se refert ad Dominos Judices.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Nogento, præsuppositis protestationibus communiter fieri consuetis, dicit de Assertionibus aliàs in cedula transmissis, quòd si sint veræ, vel falsæ, satis benè discussum fuit in Concilio: & dicit quòd non videt quòd illa prima Propositio, quo ad primas suas partes, possit benè extrahi ex ista Propositione, specialiter de ista clausula *per modum omnem*, quia subjungit statim: *mesmement par aguettes & espiemens*. Unum ‡ peccatum non habet modum, saltem debitum, nec habet speciem, imò habet deformitatem, * speciem & pulchritudinem, quia logicè loquendo, habet speciem in privato quatenùs; & sic non videt propriè, quo ad illam clausulam, quòd illa Propositio cedulæ possit elici. Et dicit quòd allegabat Salberiensem, pro quanto faciebat ad propositum suum. Tamen, ut dicebant aliqui, ipse intendebat justificare mortem improvisam. Unde iste modus est pessimus pro interfecto, licèt, per Dei gratiam, formæ ipsius erant in bono statu: & sic dicit quòd si circunstantiæ suæ justificent Propositionem suam, non condemnentur condemnentur.

Quo ad causam de Michaële, dicit quòd satis continetur in illo codice, & de ipsa non facit neque missiam, neque receptam: & apparet sibi quòd in scolis possit probabiliter sustineri.

De illa de Phinées, quo ad primam, partem continetur: quo ad secundam autem, non continetur.

De illa de Moyse, dicit quòd non videt quin illa sit vera, quia nullum habuit Mandatum ad interficiendum Ægiptium, nec potest trahi ex codice.

De illa de Jehu, apparet sibi quòd non continetur in illa Propositione; & videtur sibi quòd in codice, in quantum potuit, voluit evitare adulationes, & mendacia; quia ponit: *par aguettes & espiemens*.

Verum non laudatur ipsa Judith in sacra Scriptura, quia adulata fuit; sed, laudata fuit quia interfecit Olophernem: & similiter Jehu non laudatur propter mendacia; sed laudatur de hoc quòd insidiosè interfecit eum, imò remuneratur usque ad tertiam generationem.

De illa de Abner, dicit quòd textus videtur innuere quòd Abner interfecit priùs Absalon. Verum, dicit quòd Abner erat bonus Miles: & per hoc videtur innuere quòd in interficiendo Absalon, ipse fuit bonus Miles. Sed ex illo non sequitur quòd ante interfecerit duos alios: & sic non videtur sibi mala.

‡ *Forsan* laudata. † *Forsan* largè ‡ *Forsan* Nam.

* Hic aliquid videtur desiderari.

Quo ad ultimam Propositionem, dicit quòd est in illo codice: utrum sit vera vel falsa non discutit; imò dicit quòd est discussum in Concilio: si sint aliqui errores, dicit quòd justum & rationabile est eos condemnare ..... non condemnentur.

Quo ad veritatem Assertionum; dicit quòd dato quòd essent veræ, non vellet eas asserere.

Quo ad quæstionem quâ quæritur: si in illa Propositione sint errores, se refert ad ea quæ Magistri dicent.

Assignata est dies Sabbathi sequentis.

Adveniente dicta die Sabbathi, vigesima septima Mensis Januarii, coram Domino Parisiensi, & Domino Inquisitore, in camera Episcopali fuerunt congregati Domini Deputati, videlicet Domini & Magistri,

Joannes Courtecuisse.
Joannes Dacheri.
Joannes Mathiæ.
Joannes de Dulcimenillo.
Petrus de Nogento.
Gerardus Macheti.
Joannes Brout.
Joannes Michaëlis.
Benedictus Gentiam,

ad deliberandum &c. & deliberavit primò.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, dicit quòd in ista materia se habet determinare ad tria puncta tacta in cedula transmissa.

Quantùm ad primum, dicit quòd prima Propositio cedulæ, est realiter contenta, quantùm ad sensum, in Propositione Magistri Joannis Parvi, in duabus veritatibus, demptis, *par quelconque maniere, & par flatteries*, quia illud non continetur in forma. Tamen dicit quòd pejus continetur; quia capit tyrannum cum circumstantiis, quod per hoc quod dicit, *non potest nimis puniri*, potest extrahi, *per quemcumque modum*, & etiam pejus illo. De adulatione ponit autoritatem Salberiensis in Latino, & etiam in Gallico: & apparet quòd illa Propositio recollecta à Propositione Magistri Joannis Parvi, est recollecta per modum Majoris, in ordine ad conclusionem intentam. Et apparet sibi quòd est recollecta magis autoritate, quàm fieri potuit, in ordine ad proponentem, & illos quos tangere potest illa Propositio: & sic stat cum Instrumento.

Quo ad alias, de exemplis, videtur sibi quòd in quantum sunt adductæ ad colorandum unum factum damnabile & execrabile, ut videtur, secundùm suam conscientiam, quòd sunt denominando multùm malè*.

Ulteriùs, dicit quòd cùm deliberavit illam Propositionem, ut contentam in Propositione Magistri Joannis Parvi, videtur sibi pejor quàm aliàs per eum denominata.

Circa secundum punctum, dicit quòd fecit diligentem examinationem, & habuit extractum ab Instrumento, in quo extracto fecit quædam signa; & eadem in Propositione quam habuerat fecit, & reperit concordantiam: unde illæ Propositiones videntur sibi &c. ut in aliquo sexterno &c. sibi multùm malæ & erroneæ in moribus.

Unde, una Propositio potest dici moralis dupliciter. Uno modo, quia est cum Decreto divino: alio modo, quia stat in Lege morali. Et sic dupliciter etiam dici potest erronea in moribus, ubi est Decretum divinum, propositum est hæresis.

Ponit ultrà quòd aliqua sunt Fidei, licèt non sint

 Ar-

* *Forsan* malæ.

Articuli; sunt tamen regulativa bonæ vitæ: & contradicere istis, non est error solùm in moribus, imò etiam error in Fide.

Dicit ulteriùs quòd istud Præceptum *Non occides*, est Præceptum morale, & etiam est in eo Decretum divinum oppositum.

Dicit ergo quo ad contenta in Instrumento, quòd habent unam malam notam; quia qualiacumque sint in se, sunt ad deserviendum uni malo actui: circa quod dicit quòd quilibet Theologus tenetur detestari omnem, & asserere illud quod asserit, est malè asserere. Unde credit quod plùs placuisset Deo & hominibus pœnitentia Ducis Aurelianensis; esto quòd fuisset talis ut sibi imponit Propositio, quàm illa effusio sanguinis. Et sic videtur sibi quod contenta in Instrumento sunt erronea in Fide & moribus. Sed quòd sunt alii errores in illa Propositione, patet: in Propositione enim ponit quòd adhibenda sit plenaria fides alicui, si dicat: iste est talis, ergo debet occidi; quod est malum.

Unum aliud malum est, quòd fervor hominis quem habet ad Regem, obligat, & debet obligare ad perpetrandum illud homicidium.

Item, allegare Leges particulares ad hoc, videtur sibi deceptorium.

Item, dicere quòd Leges sunt interpretandæ ad finem iniquum; est impium.

Item, sine quacumque notorietate, sine quacumque justificatione, iste actus est perpetratus: & sic videtur sibi quòd ille actus est damnandus.

Item, qualificare crimina, ut ipse facit, videtur sibi seditiosum quo ad populum. Unum exemplum est de Christo, qui dicit: *Nunquam Lex vestra justificat hominem, nisi audiverit ab eo priùs & cognoverit.* Joan. VII. 51.

Item, in illa Propositione dicitur unum quod facit contra factum rectè, ubi distinguit gradus læsæ Majestatis; & dicit quòd hæresis est maximum crimen: circa quod dicit quòd de crimine hæresis quod maximum crimen, ut crimen læsæ Majestatis, non agitur, nisi convicto & vocato.

Item, Dux Burgundiæ dixit quòd diabolus sibi fecerat facere: & sic apparet quòd iste erat in statu pœnitentis. Et quòd unus Clericus veniat post, ad justificandum tale factum, videtur sibi quòd est pessimum & periculosum.

Item, dicit quòd Magister Joannes Parvi, de Dulcimenillo, sanctè & benè dixit. Et sic stat cum ipso, & cum istis quæ priùs dixit.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Brevis-coxæ, dixit quòd intelligebat fuisse vocatos Magistros, non ad discutiendum circa veritatem &c. sed solùm ad referendum an Propositiones cedulæ contineantur in Propositione Magistri Joannis Parvi: & sic consulit quòd Magistri præsentes, seu alii extraherent Propositiones. Quibus extractis vocaretur Concilium ad videndum illas.

Quoad collationem quaternorum; dicit quòd codices sunt conformes. Et dicit quòd multa falsa & erronea continentur in illa Propositione Magistri Joannis Parvi, non benè sonantia in auribus popularium: dicit etiam quod illæ clausulæ continentur in illa Propositione. Dicit insuper unum non positum in cedulis, quod est in Propositione Magistri Joannis Parvi, scilicet in sortilegiis, quod videtur sibi superstitiosum, & sic alia mala non contenta in cedula, continentur in illa propositione.

Ulteriùs, dicit quòd idem est, ad falsitatem unius Propositionis, reprobare unum punctum contentum in ea, sicut & reprobare vinginti quatuor; & sic quòd bonum esset restringere ad pauciorem numerum, dum condemnentur: non tamen vult dicere, si sint plures errores, quin condemnentur.

De Michaële, dicit quòd videtur sibi falsa & erronea. Similiter dicit de illa de Abner. Similiter de tertia & septima, veritates sunt falsæ; in quibus duabus fundatur tota sua Propositio. Etiam accipiendo tyrannum, modo quo ipse accipit, illa Propositio universalis & generalis est falsa.

De illa superstitione, credit quòd non habuit in effectum in Regem, & credit illud esse falsum.

Dicit finaliter quòd prima Assertio cedulæ est erronea in Fide, & contra Præceptum *Non occides*. Et secunda & tertia videntur sibi omnino falsæ.

A De epikeia, dicit quòd homo privatus non habet autoritatem epikeiandi: tamen in animo suo non potest epikeiare de periculis suis.

Dicit etiam quòd prima Propositio est universalis, & illo modo est falsa, nec aliàs faceret ad propositum suum, nisi esset universalis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Rocderii, præsuppositis protestationibus quas aliàs dixit & fecit, scilicet quòd non intendit notare aliquam personam, nec aliquem Dominum.

Et sic dicit quòd istam Propositionem ad longum visitavit & revisitavit; & vidit alia puncta illius Propositionis, quæ non videbantur sibi sana. Postmodùm extraxit quasdam clausulas; & vidit, & revidit pluries, & postmodùm alias voluit combinare, ad videndum si illæ extractæ continerentur integrè in Propositionibus Parvi.

B Dicit insuper quòd vidit cedulam Magistri Francisci, quam secum alia die portavit; & fecit collationem cum eadem quæ ipsemet extraxerat, & reperit quòd omnia quæ extraxerat, & quæ erant in cedula Magistri, erant conformia; & sic, ne esset prolixus, ostendendo quomodò talis Propositio in tali puncto parum continetur, posuit illa summatim in quadam cedula.

Dicit etiam quo ad collationem quaternorum, quòd sunt satis conformes isti codices, & hoc reperit pluries.

Quo ad quæsitum, utrum illæ Assertiones cedulæ aliàs transmissæ, contineantur in illo quaterno; dicit breviter quòd prima Assertio continetur &c. & hoc legit per scripta.

Dicit insuper quòd credit quòd sunt plures alii errores non contenti in cedula, contenti in Propositione Magistri Joannis Parvi: quo ad hoc, se refert ad ea quæ Magister Franciscus dixit: dicit tamen quòd in hoc quod dicit, quòd ad Theologos pertinet C proponere talia crimina, in ordine ad conclusionem principaliter intentam, scilicet tendendo ad conclusionem sanguinis, quæ comprehendit unum scelus impium crudelissimè perpetratum, scilicet subitaneè, videtur sibi quòd istud est erroneum.

Item, videtur sibi quòd illa conclusio quam ipse concludit de illo facto, quòd perpetrans sit laudandus, & præconisandus per Epistolas, & remunerandus; videtur sibi quòd istud est erroneum. Et sic breviter, considerata Propositione in se, & in omnibus suis intentis & partibus principalibus: primò, quo ad Majorem, est erronea & falsa; quo ad Minorem, est criminosa & falsa; quo ad conclusionem, est falsa. Et sic videtur sibi quòd tota Propositio in se, & in habitudine partium suarum, D & in habitudine ad conclusionem intentam, est erronea in Fide & moribus, & scandalosa, & totius politiæ subversiva: & doctrina ista est maximè læsiva: & jam processum est ad multa mala. De autoritate Legis, ubi dicit, quòd *Sufficeret autoritas Legis, sine Mandato*: videtur sibi quòd istud est destructivum totius politiæ.

Quo ad extractas, habeant Magistri collationem, quæ ipsarum sit condemnanda.

Dicit insuper quòd attenta malitia materiæ, expedit procedere ad condemnationem istarum Assertionum: & de hoc se refert ad Judices.

Ad

Ad diem Lunæ, ut priùs, ad deliberandum.

Adveniente autem dicta die Lunæ, vigesima nona Mensis Januarii, coram Domino Parisiensi Episcopo, & Domino Inquisitore, in camera dicti Domini Parisiensis, congregrati fuerunt Domini Deputati, Magistri,

Joannes de Dulcimenillo.
Joannes Dacheri.
Joannes Brout, Regens Carmelitarum,
Et Regens Prædicatorum.
Et Gerardus Macheti,
ad deliberandum: & deliberavit primò.

Venerabilis & discretus vir, Magister Gerardus Macheti dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor est talis.

Proponitur informa primæ Assertionis, & deducitur quòd in se, & suis partibus, in Propositione Magistri Joannis Parvi continetur.

Chacun tyran doit, & peut estre loüablement, & par quelconque son vassal, ou subjet, par merite occis, & par quelconque maniere, mement par aguettes, & par flateries, ou adulations, non obstant quelconque jurement, où confederation faite envers lui, sans attendre la Sentence de Juge quelconque, ni aucun Mandement.

Probatur primò quòd Proposito Petit, loquatur de quolibet tyranno universaliter. Primò, patet per descriptionem tyranni ab eo allegatam: *Tyrannus est qui Reipublicæ, non jure principatur, aut principari conatur.* Et ita, cùm loquatur sæpè generaliter, dicens *Quilibet tyrannus debet occidi*, sequitur quòd debet accipi secundùm istam descriptionem.

Item, per distinctionem quam fecit de sex gradibus læsæ Majestatis: quia de quolibet vult intentum probare, & pro eodem tyrannisare, & lædere Regiam Majestatem.

Item, per illam clausulam tertii Articuli in fine: *C'est droit, raison & equité, que chacun tyran soit occis vilainement, par aguettes & epiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux.* Nec valet si dicatur quòd licèt demereatur sic mori passivè; tamen non debet sic activè perimi, quia Propositio tota tendit ad probationem hujus rei. Nam hæc clausula posita est priùs quàm contracta loqueretur de tyranno in quarto Articulo, in octo Propositioniqus quas appellat Veritates.

Item, omnes allegationes suæ & rationes, & autoritates & responsiones inductæ, circa tertiam Propositionem quam appellat Veritatem, & quæ contractæ,* loquitur de una tyrannidis specie: loquitur generaliter de quolibet tyranno, vel tyrannisante, sive contra Rempublicam, sive contra caput Reipublicæ, sicut patet inspicienti: imò loquitur ad hoc generaliùs, ut patet de Phinées & Moyse, & de nocturno fure: & sic non erant tyranni, modo suo.

Item, tyrannisans Rempublicam, pejus facit quàm machinans contra Regem, vel Principem. Ergo si secundus debet interfici, sine Judicio, secundùm eum; ita & primus, juxta consequentias quas facit de desertore militiæ &c. fure nocturno, insidiatore itinerum.

Item, quia dicit circa finem probationis tertiæ Veritatis, Articulo quarto, quòd ab ista regula *Non occides*, vel à similibus contentis in Legibus, excipitur tyrannus, & specialiter ille de quo loquitur sua tertia Propositio; ecce quòd ponit generalem & particularem exceptionem.

Item, quia illud pro se allegat ab Aristotele, dicit quòd *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè, nec solùm licitum, imò etiam laudabile*, quamvis Magister N. Oresme qui benè † Aristotelem *in Politicis*, nihil tale imponit Aristoteli; imò oppositum, sicut patet in principio quinti *Politicorum.* Unde etsi Aristoteles sicut & quidam alii Philosophi, ut Tullius & P. de Alumna, hoc fortè sensissent; hoc tamen non consonat & Ecclesiasticæ, & Apostolicæ personæ, seu disciplinæ, A juxta deductionem sancti Thomæ in suo Libro, *de Regimine Principum*: & ita patet quòd sanctus Thomas non posuit tertiam Propositionem Petit, sicut alibi clarissimè deductum est.

Secundò, principaliter probatur quòd Propositio Petit loquatur de debito occidendi tyrannum, id est quòd debet occidi; & non solùm quòd hoc licitum sit, imò laudabile: primò, per clausulam allegatam in fine tertii Articuli, *C'est droit, raison & equité* &c. Ut supra.

Item, quia dicit quòd amici Regis, vel Principis, vel Reipublicæ, debent observare * omnibus modis incommodis Regis. Hoc patet in duabus clausulis extractis circa tertiam Propositionem quarti Articuli: sed occisio tyranni est modus licitus secundùm eum; igitur est debitus eis.

Item, quia sæpè dicit quòd Dominus pro quo B loquebatur, fecerat id quod fecerat, ad acquitandum se erga Regem, ut faceret debitum suum: unde & circa hoc videtur justificans, gravem invidiam, seu culpam dare, saltem indirectè aliis Dominis; imò omnibus subditis Regis, qui non interfecerunt citiùs illum Dominum, vel qui interfectionem non approbaverunt: imò Sacerdotes, interficere debuissent.

Item, quia si occidens non reputasset se obligatum interficere, ipse debuisset tenere confœderationes factas, ex quo poterant licitè conservari, sine transgressione divini Mandati: hæc ratio ad hominem, palam est convincens.

Item, Lex divina dat autoritatem cuilibet occidendi tyrannum, secundùm eum, in principali Propositione, & alibi pluries: hoc enim est principale fundamentum, licèt falsissimum & hæreti- C cum, & occidens est minister Legis, sicut loquitur de Moyse. Constat autem quòd Lex Dei dicitur Mandatum ejus; Ut ibi: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. XIX. 17. Et ibi: *Viam Mandatorum tuorum cucurri.* Ps. CXVIII. 32. Et ibi: *Mandatum novum de vobis.* Joan. XIII. 34. &c. Et ibi: *In his duobus Mandatis, tota Lex pendet & Prophetæ*; Matth. XXII. 40. scilicet in dilectione Dei & proximi. Sequitur ergo quòd occisio tyranni reducitur ad hæc duo Mandata, vel alterum eorum.

Et ex isto concluditur quòd Propositio Petit sæpe implicat, nisi glossetur, dùm dicit pluries quòd *Tyrannus debet occidi, & potest, sine quocunque Mandato, vel Præcepto.* Et tamen dicit etiam in contextu quòd *Lex divina, naturalis & humana, dat au-* D *toritatem*, quòd *occidens est minister Legis.* Benè, si sic est, sequitur quòd talis occidens est etiam minister Legislatoris, & habet Mandatum ab eo, sicut monens charitativè fratrem sine novo Mandato vocaliter per hominem, habet autoritatem, & Mandatum à Lege quòd hoc faciat; & si non facit, peccat frequenter. Ita in proposito.

Item, Propositio dicit quòd *per alium potest quis mandare ut tyrannus interficiatur.* Habet ergo talis interficiens Mandatum, & ita debet exequi: sed non minùs habet ille qui mandat obligationem id agendi, quàm executor. Ergo &c. Et in hoc Propositio Petit plùs ponit, quàm Assertio prima, quia dicit quòd *per alterum* &c.

Q 3 Item,

* *Forsan* contractè, *sine commate.*

† *Desideratur aliquod verbum.* * *Fortè* obviare.

Item, in hoc quod dicit, quòd secundùm Leges divinam, naturalem & humanam; quia est implicatio, ut ostensum, nisi glossetur.

Tertiò, probatur principaliter quòd Propositio Petit contineat saltem implicitè & deductivè illam clausulam: *de chacun son vassal, ou subjet.*

Primò, quia hoc ponit expressè dictum Aristotelis ab eodem allegatum: *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum* &c. Et hîc patet quòd hæc est propria locutio.

Item, quia si tyrannus ille qui machinatur in mortem Regis, potest occidi à quocunque subdito Regis, sicut ponit ita sit * quod subditos qui sint etiam subditi Regis, quemadmodùm erat in proposito suo; sequitur clarè quòd ille tyrannus poterat occidi à suo subdito; imò debebat. A

Item, *Quilibet subditus Regis potest, nedùm per se, sed per alios facere occidi dictum tyrannum*, sicut ponit: igitur potest facere per subditos illius tyranni, nec obstat subjectio, vel fidelitas ad illum tyrannum, cùm non est ei fides servanda, ut supponit pro claro.

Item, quia ratio cui Lex divina dat autoritatem occidendi subdito vero, vel prætenso, seu existimato & reputato, sicut patet intuenti.

Quartò, probatur principaliter quòd illa clausula, *par quelconque maniere, mement par aguettes & espiemens* &c. continetur. Primò, quia non reputat aliquod genus mortis esse illicitum contra talem tyrannum, quia dicit quòd debet occidi viliter; *vilainement*, generaliter: & addit quòd *hæc est propria mors tyrannorum, quòd interficiantur per insidias, & ita maximè*, vel *mement, debent sic interfici, tanquam propria morte*, & ita ponit sufficienter quòd *par quelconque maniere de mort soudaine, ou depourveuë* contra rationem hujus Decretalis: *Pro humani.* B

Item, si quis vellet contendere quòd illa clausula: *par quelconque maniere*, debet intelligi quòd per quæcunque media debeat tyrannus interfici, etiam illicita.

Respondetur primò, quòd hoc non importat hoc nomen *maniere*, vel modus; sed, sicut dictum est, debet accipi de modo, vel genere mortis, & non de mediis omnibus.

Item, si Propositio Petit vult justificare omnia media, sicut vult, per quæ fuit occisio facta; inveniemus quòd nullum medium reputasset illicitum, sicut in Concilio allegatum est, per † adulterium potest occidi tyrannus, juxta opinionem multorum. C

Item, notetur hîc de justificantibus actionem popularem, in ultima captione Dominorum: unde nullum videtur pejus medium, quàm fictio falsarum confœderationum, & earum ruptio; cùm *finis omnis controversiæ* sit *juramentum*, secundùm Apostolum *Heb.* VI. 16.

Quintò, principaliter probatur quòd loquitur *de flateries, ou adulations.* Primò, quia sic allegat dictum Salberiensis, sumptum à Tullio: *Illi licet adulari, quem licet occidere.* Nec valet hîc, nec alibi, si dicatur quòd non asserit illa quæ allegat esse vera &c. quoniam tunc falsè & sophisticè argueret, & esset tota sua Propositio infirma & nulla: nam allegatio sumitur pro præmissa, quæ debet esse notior quàm conclusio. D

Item, Propositio ponit expressè; *Qu'il est licite adoucir les oreilles du tyran, & user de blandices* &c. Constat autem, secundùm Grammaticos & Catholicos, quòd blandiri & adulari, idem sunt, præsertim quando blanditiæ fiunt ad finem occisionis, hîc est simulatio cum intentione fallendi.

Item, Propositio intendebat justificare blanditias & adulationes multas factas &c.

Sextò, probatur quòd hæc clausula: *Non obstant confederations, ou sermens quelconques* &c. illic ponatur.

Primò, quia Propositio supponit pro determinato, in quadam objectione quam fecit contra se in quarto Articulo, secundùm Doctores: *Licet hosti capitali sit aliquando servanda fides, non tamen tyranno.* Et illic loquitur indistinctè & indefinitè de tyranno, non specificando hunc, vel illum. Unde si semper esset intelligendum de tyranno accepto contractè, licèt loquitur prima Veritas sua; tunc esset semper petitio principii, nec esset aliqua probationis apparentia in entymemate, vel syllogismo.

Item, hoc probat per rationem suam & intententionem. Nam omne tale juramentum & confœderatio vergeret in deteriorem exitum, secundùm eum, in Propositione: ergo non est tenendum.

Item, quia dicit quòd *occidere tyrannum, melius est quàm tenere juramentum, vel fidem ad eum*: & ex hoc concludit in tertia ratione quintæ Veritatis quarti Articuli quòd *interficiens non facit perjurium, sed perjurio contrarium.* Quare sequitur quòd non est in aliquo tenendum juramentum cum tyranno.

Septimò, probatur quòd hæc clausula: *sans attendre la Sentence, ou Commandement de Juge quelconque.* Illic ponitur minus generaliter, & rigorosè in schedula quòd † continetur in Propositione.

Primò, sæpe sic loquitur: *Sans Commandement*, ou *Mandement quelconque* non addendo de Judice.

Item, in Propositione de Michaële, dicit quòd *Sans Mandement, ou Commandement quelconque de Dieu, ne d'autre, occit*, &c. Et per hoc vult arguere quòd ita potest occidi tyrannus, sine quocumque Mandato Dei, vel alterius; sed tantummodò amore, & zelo Legislatoris: & hîc est implicatio manifesta, sicut priùs deductum est, nisi glossetur. Unde quæritur de illo amore naturali, quo solo motus fuit Michaël interficere Luciferum, & hoc licitè: si ille amor era sibi Lex naturalis, dans sufficientem autoritatem occidendi tyrannum Luciferum. Et sic, cùm illa Lex esset à Deo Legislatore, sequitur quòd habuerit autoritatem à Deo, si non sequitur quòd autoritate propria eum occidit, quod erat iniquum, imo impossibile, sine Deo approbante, & autorisante, cùm omnis potestas sit à Deo, &c. Unde si admitteretur illa expositio distorta, quòd occisio, seu mors Luciferi, fuit expulsio ejus à Paradiso; quamvis non appareat clarè ex narratione Propositionis Petit, quòd hunc sensum intelligat, imò alium; nam non loquitur in toto contextu, nisi de morte prima & secunda: nihilominùs, hoc admisso, clarum est quòd Michaël, imò tota Legio Angelorum, non habebat potestatem expellendi Luciferum à Paradiso, tanquam damnatum, & aversum à facie Dei, nisi Deus hoc consideret *: imò nisi Deus principalissimè & directissimè hoc ageret, juxta Articulum Parisiensem. Dicere quòd sit causa remotissima, sic quòd non propinquissima; error. Velle ergo excusare hanc Assertionem de Lucifero, videtur quòd sit errare, & incurrere fautoriam hæreticæ pravitatis, salvâ omnium correctione, & reverentiâ debitâ. Imò hæc Assertio imponit pejus crimen Michaëli, quàm Doctores imponant Lucifero volenti assimilari Altissimo. Dimittatur deductio, causâ brevitatis.

Item, in Assertione de Phinées sic repetita pluries, quòd *Sine Mandato quocumque, vel cujuscumque habentis autoritatem*, &c. *occidit Zambri*: & sic vult concludere de tyranno occidendo. Constat autem quòd si Phinées occidit propria autoritate, peccavit: oportebat ergo quòd zelus Legis daret autoritatem, sicut volentes hoc glossare, glossant. Sed quæritur; si aliùs

* *Locus corruptus; forsan sic legendum:* sicut ponit, ita sit quoad subditos qui. † *Fortè* propter.

† *Forsan* quàm * *Fortè* præciperet. vel consuleret.

si alius à Phinées, de populo, poterat de tali zelo, occidere Zambri, sine peccato: & si ita poterat; cur modò non potest sic quilibet quemlibet fornicantem occidere, zelo Legis divinæ? Et ita patet quòd ita est doctrina & Assertio pessima, & totius politiæ subversiva.

Rursùs, si Zambri erat idolatra, sicut correctiores habent, licèt in exemplari exhibito Facultati Theologiæ, ad examinandum, uno loco poneretur oppositum, hoc est magis contra Petit, quàm pro eo; quoniam textus expressè ponit fuisse Mandatum à Deo, per Moysem, *Occidat unusquisque proximum suum qui initiatus fuit Belphegor.* Num. xxv. 5. Et quantùm ad illud quod aliqui calumniantur, de glossa Josephi, qui dicit: Zambri duxisse Chorbi uxorem; quam tamen scriptum nominat scortum; hoc nihil est, quoniam diversis respectibus illa Chorbi potest appellari uxor & scortum, cum non esset Matrimonium legitimum, sed prohibitum: & ita erat scortum & uxor.

Item, in Assertione de Moyse, clarè innuitur quòd Moyses sine autoritate hominis, deinde sine autoritate judiciaria data sibi tunc à Deo, occidit Ægiptium, de quo multùm laudatur, ut dicit. Et ita patet ex hoc, & ex conclusione intentio proponentis. Deinde cùm subdit quòd in hoc fuit Minister Legis: patet implicatio, sicut jam Argumentatum est, nisi glossetur, glossa hæretica. Et hîc quæritur; si alius Israëlita à Moyse, poterat licitè, zelo Legis, interficere Ægiptium, vel non. Si non poterat; quæritur causa, cùm Moyses non habebat plùs Mandatum Dei, vel hominis, quàm alius, ut hîc dicitur. Si quilibet poterat occidere, patet horrendus error, quòd quilibet potest quemlibet maleficientem punire, sine Mandato quocumque, sicut patet inspicienti. Et notetur quòd Ægiptius interfectus, non erat propriè tyrannus, uno modo, vel alio; nisi valdè amplè, utendo verbo isto *tyranniser*, quemadmodùm Propositio utitur in hoc loco, & sicut solet dici de injuriante: iste tyrannisat illum.

Octavò, probatur iterum in speciali quòd Propositio Petit, loquitur de insidiis, non solùm licitis, quæ conceduntur fieri in bellis licitis, dùm celatur intentio adversariis, sine mendacio: sed etiam loquitur de illicitis, quæ scilicet includunt mendacium, vel fractionem Fidei, seu juramenti; quemadmodùm exponit sanctus Thomas, *Secunda secundæ*, ubi quærit: *An licitum sit uti insidiis.*

Primò, probatur hoc ex intentione justificationis suæ: quia constat multa mendacia & juramenta intervenisse, antequam interficeretur Dominus Aurelianensis; & cùm intendebat omnia quæ facta sunt justificare, quia dicit Dominum quem justificat, *n'avoir en rien mespris*, imò concludit præmiari, honorari & ditari, sicut Michaël & Phinées: sequitur saltem ex Articulo, per opera, quæ plùs loquuntur, quàm verba, illud quod intendimus deducere.

Item, allegat quòd Judith & Jehu per insidias fecerant occisiones, & de hoc laudantur. Constat autem quòd insidiæ Judith & Jehu, continebant adulationem & mendacium. Cùm ergo loquatur indistinctè de insidiis, & generaliter videtur quòd approbare velit adulationem & mendacium. Et si dicatur quòd non sequitur hoc evidenter ex dictis suis, habemus saltem quòd rationabiliter fuit exclusus falsus intellectus, quem legentes Propositionem potuissent habuisse, credendo quòd totum factum Judith & Jehu, per insidias qualescumque, fuisset collaudatum. Proptereà fuit laudabiliter & rationabiliter posita, & reprobata Assertio illa quæ loquitur de istis, attento sicut diximus, quòd intentio loquentis ad hoc ibat.

Advertendum est tamen, circa istam Assertionem quæ loquitur de Joab, quòd illa fuit rationabiliter posita & reprobata, propter illos qui legentes Propositionem, potuissent credere pertinaciter, tanquam uni magno Theologo; sicut etiam multi Clerici loquuntur de Magistro Joanne Petit, quòd Joab interfecit Abner post mortem Absalonis. Et hoc esset erroneum & subversivum totius historicæ narrationis. Et mirum videtur quomodò Theologus inspiciens textum, potest hoc loco facere scrupulum, & dicere quòd aliquando ea quæ facta sunt posteriùs, narrantur priùs: quoniam si hoc aliquando sic contingat; non tamen oportet in qualibet narratione historica sic dicere, & totum relinquere sub merito, tali prætextu.

Nihilominùs omittantur tales minutæ & accessoriæ difficultates, nec ad eas, velut ad festucas, ostendantur per impugnationem pravitatis hæreticæ, sed extendentes ad interiora, feramur ad id quod principaliter intenditur, hæreses scilicet extirpare, & honorem Fidei, imò & Regiæ Majestatis, quam usurpare nemo debet in occidendo propria autoritate, alterum exaltare.

Sequuntur aliquæ Conditiones.

Dico primò, quòd intentio principalis Dominorum Judicum, est extirpare hæreses de Regno isto, vel ista Diœcesi. Habito ergo isto fine, cetera omnia, secundùm intentionem istius, moderanda sunt.

Secundò, dico quòd accessorium, & quodam modo adventicium, & minus principale est ad istum finem collatio Assertionum propositarum in Concilio Fidei, & ad Propositionem Magistri Joannis Petit; neque enim fecit se aliquis partem illas Assertiones deducere, vel extrahere ex illa Propositione: diceretur quòd ex aliis informationibus trahuntur, sive in conditionibus, sive in secretis collationibus; seu quia ex principiis Magistri Joannis Petit malè intellectis à simplicibus, & adductionem suam ampliantibus, ad istas Assertiones deducitur: quoniam illa Propositio tractatur à laïcis, & in ea quotidiè student: quare errare possunt principia Magistri Joannis Petit, assumendo ad occisionem omnium quos reputant tyrannos. Et hoc videmus oculis nostris in novissima persecutione Regii sanguinis, in qua credebant meritoriè agere & laudabiliter. Vel etiam dicetur quòd trahuntur istæ Assertiones ex factis & operibus: quæ quidem facta & opera loquuntur, & errorem ingerunt sicut & verba. Nam thura incendens, & immolans idola, comedens de immolatis, etiam si nihil loquatur, argueretur de hæresi: sunt enim secundùm Doctores actus aliqui hæreticales.

Audivimus etiam in Concilio isto recitari quòd *Pro occisione tyranni, licitum esset cum uxore sua adulterari.*

Jam in valvis Ecclesiæ Parisiensis cedulæ positæ sunt, & diù steterunt, quòd omnes qui per solam suspitionem, etiam falsam, essent reputati pro parte illorum Dominorum qui persequebantur, poterant licitè interfici; & tantò magis ipsi qui reputabantur tyranni, ex quo volebant, ut æstimabat populus, coram Rege rapere & usurpare.

Vidimus quòd in occasione istorum malorum, Sacerdotes interrogati de peccatis auditis in Confessione, quasi pro tanto bono reputarent revelationem Confessionis licitam.

Habetur & penès Curiam Propositio quæ debebat fieri, &c. & sic loquitur: *En plusieurs cas, comme actions populaires qui competent à un chacun, peut & doit estre executeur, & proceder à presence, & specia-*

cialement en crime de leze Majesté, & en autre cas qui touche la chose publique.

Dico tertiò, quòd Propositio Magistri Joannis Parvi, cum suis adminiculis, fuit occasio multorum errorum, malorum, & inconvenientium; & adhuc errores multiplicabit, nisi citiùs provideatur. Ideò quàm citiùs debemus laborare, ut radicitùs extirpentur ea quæ hîc erronea notabuntur, priùs quàm altiùs & tenaciùs infigantur in cordibus hominum.

A Dico quartò, quòd reprobatio Assertionum positarum in Concilio, tollit multos errores; licèt non omnes contentos in Propositione, & ergo favere debemus Fidei & exaltationi ipsius: quæ quidem Fides exaltatur per reprobationem illam ipsarum Assertionum. Nec multùm insistendum videtur circa Assertionum collationem cum Propositione Magistri Joannis Parvi. Nulli enim dubium est quòd reprobatio illarum Assertionum favet Fidei nostræ & bonis moribus, nec occasionem dare potest errandi, aut malè agendi. Sed à multis malis retrahit, & Propositio illa dat viam multis nefandis homicidiis atque perjuriis.

Dico ulteriùs, veniendo ad principale intentum totius nostræ commissionis, quòd Propositio Magistri Joannis Parvi in se, & in sua deductione, & in suis principiis, omnibus visis & attentis quæ in tali materia videri habent & attendi, ipsa est erronea, B scandalosa, impia, bonis moribus adversa, & etiam multipliciter injuriosa.

Dico ultra, quòd Assertiones positæ in Concilio, non continent omnia quæ in Propositione Magistri Joannis Parvi veniunt reprobanda, imò alia multa sunt malè sonantia, impia & erronea.

Dico ultra, quòd Assertio prima posita in Concilio, de qua est principalis difficultas, quàm * aliæ ei subserviunt, illa inquam sufficienter trahi potest ex dictis Magistri Joannis Parvi, & ex intentione quam prætendit in scriptis suis & in se, & in ordine ad conclusionem intentam.

Priusquàm ostendam illam conclusionem; respondebo ad dictum aliquorum, quòd probationes ad conclusiones non sunt reprobandæ, nec condemnandæ. Videatur in Articulis Parisiensibus condemnatis per Facultatem Theologiæ, specialiter in Articulis Fratris Ludovici, Ordinis Fratrum Minorum, C qui quidem revocavit in præsentia Universitatis, sub Cancellario Bonifacii, ubi probationes revocantur & condemnantur. Videatur etiam revocatio de Montesono: & idem etiam reperietur in renovatione Joannis de Merituria Abbatis Riegalisimont, in suo Articulo.

Item, ad illud quod dicitur, quòd omnia posita in quatuor primis Articulis, non asserantur; patet quòd imò; quia illi Articuli quatuor ponuntur ab ipso, pro Majore suæ deductionis, vel justificationis. Major autem in omni Syllogismo probativo plùs asseritur, tanquam magis nota, quàm conclusio. Legatur textus post thema suum, & in fine quarti Articuli.

Ampliùs, est respondendum in aliquibus rationibus nuper adductis.

D Dicebatur quòd Judith occidit Olophernem subitò & improvisè. Sic Moyses Ægiptium. Sic Phinées Zambri. Dicendum quòd ista exempla non sunt ad propositum casus illius de quo loquitur Magister Joannes Parvi. Certum enim est quòd Olophernes erat hostis publicus, invadens Civitatem Jerusalem, quam & diffidaverat: ideò debuit esse super custodiam suam.

Ægiptius etiam interfectus à Moyse, invadebat filios Israël de facto, & opprimebat eos notoriè, de facto, & manifestè.

De Zambri, patet quòd ille monitus fuerat, audiens Præceptum Moysis quod contempsit, ostendens se notoriè incorrigibilem, & contemptorem divini Præcepti. Et ita patet quòd non fuerunt improvisè occisi.

Jam illa facta singularia, quæ creduntur instinctu Spiritus sancti facta fuisse, non sunt pro regula accipienda, vel extendenda.

Rursùs, cum dicebatur quòd intentio Magistri Joannis Parvi, erat justificare occisionem tyranni sui, de quo loquitur in prima Veritate.

Respondeo, quòd verum est quòd illa est intentio sua principalis & finalis; multa tamen alia adduxit ad probationem istius intenti finalis, quæ fuit etiam de intentione sua: quia in omni deductione, Major est unum principaliter intentis, licèt ordinetur finaliter in conclusione. Sed ut nunc arguebatur Major sua, secundùm eum, non solùm includit illas octo Veritates quarti Articuli, in quibus contractè seu circumstantionatè loquitur de tyranno aliquo particulari; sed etiam includit omnes illos quatuor, ubi constat eum sæpè generaliter esse locutum.

Veniamus ad ea consequenter quæ præmisimus deducenda.

Secunda Assertio de Michaële ponitur in quaterno. Verum est quòd ponitur illud de morte æterna, quia expulit de Paradiso, quam expulsionem vocat mortem æternam; quia expositio videtur distorta probatio, quia non potuit Michaël damnare Luciferum, per istam expulsionem, quia damnatio dicit quòd Deus avertat faciem suam in æternum à damnato, quod non fuit à Michaële.

Secundò, hoc non fecit sine Dei Mandato.

Tertiò, non fecit solo amore naturali motus.

Tertia de Phinées, quo ad primam partem continetur. Secunda non habetur in codicibus correctioribus; tamen in codice Facultatis Theologiæ habetur: *Non mie qu'elle fit idolatrer.*

Quarta Assertio de Moyse continetur: secludit etiam in secunda parte copulativè omnem autoritatem judiciariam, & non solùm vel Præceptum, & ita sine autoritate hoc fecit.

Item, falsum est quòd non habuit autoritatem Judicis, ut patet per illud, Actuum VII. 10. *Quis te constituit Judicem?* Glossa: *Solus Deus*, &c. Hoc Augustinus super Exod.

Quinta Assertio de Judith, & Jehu; illæ non continentur formaliter: quia Jehu mentitus est. Judith etiam mentita est Olopherni, & adulata est eum. Et ideò licèt ista expressè non allegat Magister Joannes Parvi; ne tamen crederentur omnia quæ sunt in Historia Judith esse licita, & valere ad infestationem adulationum & mendaciorum: idcircò convenienter posita est ista Assertio quinta.

Sexta Assertio de Joab, continetur in quaterno sufficienter. Septima etiam in forma continetur.

Datum die Lunæ, duodecima Mensis Februarii. Anno supra dicto. Dictusque Magister Gerardus Macheti exhibuit Librum Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis, de Propositionibus & Articulis Parisiensibus per prædecessores dicti Domini Episcopi Parisiensis condemnatis.

Item, condemnationem Propositionum Magistri Joannis de Montesono, Ordinis Fratrum Prædicatorum, die, & Anno prædictis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Brout, dicit quoad collationem quaternorum, quòd non est notabilis differentia inter ipsos: sed an illæ Propositiones continentur. Sed prima, quo ad illam partem clausulæ: *Par quelconque maniere*; non continetur, ubi * sibi videtur. Similiter nec illa, de Moyse. Nec illa, de Jehu & Judith, ut videtur sibi, non continetur, nec sententialiter, nec virtualiter. Sed utrùm in quaterno Magistri Joannis Parvi contineantur aliqui errores, dicit quòd ibi continentur

* *Forsan* quàm.

* *Forsan* ut.

nentur multa quæ non asserit, nec asserere audebet.

Dicit ulteriùs, quod dicta Magistri Joannis Parvi deberent extrahi, & mitiori modo possibili interpretari, salvo honore Fidei, & ea condemnare, si sint erronea.

De modo procedendi, se refert ad Judices.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cholet, dicit quod modica videtur differentia inter quaternos. De erroribus contentis ibidem, dicit quòd faciendo collationem Propositionum contentarum in Instrumento, ad Propositionem Magistri Joannis Parvi, quòd illa benè erant extracta: & etiam non solùm illa in Propositione continentur; imò multa alia quæ cum contentis in Instrumento sibi videntur erronea & scandalosa. Unde dicit quòd non oportebat quòd ipse posuisset illam clausulam, *vel non principari conatur*, &c. quia nec Beatus Gregorius illam ponit, nec etiam Salberiensis.

De prima Assertione dicit: dicit illa Propositio, *quanquam non in forma ibidem non contineantur*; tamen sine dubio quo ad omnes & singulas suas partes ibidem continetur, inspecta incerte* proponentis, & inspectis illis quæ allegat & adducit ad propositum suum: & dicit quòd nesciret aliquid addere ultra hoc quod quidam Magistri sui dixerunt, & specialiter Magister Joannes de Dulcimenillo, qui benè locutus fuit, etiam Magister Franciscus, Bernardistarum.

Dicit ulteriùs quòd dato quòd illæ Propositiones non essent erroneæ; tamen si essent offensivæ piarum aurium, illæ essent condemnandæ, non ut erroneæ, sed ut offensivæ, &c. sed etiam totus Libellus, quia modus hæreticorum est miscere multa bona & vera, ad colorandum Propositiones falsas.

De illis de Jehu, Michaële & Judith, dicit quòd continentur in illa Propositione Magistri Joannis Parvi.

Dicit ulteriùs quòd Propositio ejus, inspecta mente, & inspecto fine ad quem tendit in Propositione sua, nedùm est erronea; sed etiam scandalosa, & piarum aurium offensiva, & totius politiæ subversiva, tùm Ecclesiasticæ quàm secularis. In omnibus sententialiter se refert ad Dominum Joannem de Dulcimenillo, & ad Bernardistam.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Michaëlis, Jacobita, dicit quo ad primum punctum, quòd nulla est notabilis differentia inter codices; quoniam conveniunt in sententia. Quo ad secundum punctum, an illæ Assertiones contineantur; dicit quòd non dubitat de sex ultimis quæ sunt adductæ adminiculo primæ, quoniam continentur.

De illa de Joab, illam reputat multùm scandalosam, quia dat viam contra Mandatum Regis.

Dicit quo ad primam Assertionem, quòd non est una universalis, scilicet quòd *Omnis tyrannus potest licitè occidi per quemcumque suum vassallum & subditum.* Modo ista est sustinibilis; quia si haberet tyrannus Superiorem, inferior, ex Mandato illius Superioris, licitè posset interficere tyrannum. Si tamen poneretur; *per adulationem & per insidias*, mala esset, falsa & erronea.

De Minore & Conclusione Propositionis non curat; quia aliàs remittit Regi & Principibus.

De illis de Moyse, & Michaële: dicit quòd illa fecerunt per inspirationem; & sic habuerunt Mandatum, ex zelo laudatur, &c.

De Jehu, dicitur quòd non erat excusandus.

De prima Propositione, dicit quòd potest extrahi quæ est impia, crudelis, falsa & erronea. Unde illa clausula: *sine auctoritate*, trahitur ex illa de Michaële.

* *Forté* mente.

Dicit finaliter quòd illa extracta legantur in Concilio, præsentibus omnibus: & dicit ulteriùs quòd major est falsa, & nequissima.

Assignata est dies Mercurii, ad procedendum ulteriùs in præsenti materia.

Sequuntur extracta formalia de quaternis Propositionis Magistri Joannis Parvi, per Magistros Deputatos, ad faciendum collationem de dictis quaternis, &c.

Primum Dictum.

Monseigneur de Bourgogne, en tant qu'il est subjet du Roi nostre Sire, n'est pas seulement tenu à le garder de paroles & de fait, contre ses ennemis: mais est tenu avec ce, de le vanger de ceux qui lui font injures ou les lui ont faites, ou qui les lui ont machinées, ou machinent à faire, au cas qu'il viendra à sa connoissance.

Dictum istud ponitur circa principium dictæ Propositionis, in prima pagina: & statim post, enumeratis & declaratis duodecim obligationibus quibus secundùm dicta proponentis dictus Dominus Burgundiæ obligatur Domino nostro Regi; dicitur:

Ce sont douze obligations, par les quelles il est obligé à l'aimer, servir, obeir & porter reverence, honneur & obeissance, & le deffendre de tous ses ennemis; & non pas seulement le deffendre, mais le vanger & prendre vengeance.

Et ad propositum hoc declarandum, in deductione tertia Propositionis quarti Articuli prædictæ Propositionis totalis, post allegationem Doctorum Catholicorum, & illorum confirmationem, adducit proponens illud primæ Petri, secundo Capitulo: 13. *Subjecti estote Regi quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum; quia sic est voluntas Dei.*

Quod dictum in Gallico sic exponit. C'est à dire, *Que la volonté de Dieu est que tous obeissent au Roy, comme à excellent & souverain Seigneur, sur tous les autres Rois de son Royaume; & puis apres aux Ducs, comme commis & envoyés de par iceluy commis à quoy faire à la vangeance & punition des mauvais, & à la remuneration des bons, de quelle vangeance, à la vangeance des injures faites au Roy, ou machinées à faire. Dont il s'ensuit*, inquit proponens, *que les Ducs sont obligés à vanger leur Roy, de toutes injures qui luy seront faites, ou machinées à faire, ou au moins d'en faire leur pouvoir, & d'exposer à toute leur puissance, toute fois qu'il viendra à la connoissance.*

Et consequenter Proposuit præfatus proponens quartam Propositionem quam vocat Veritatem prædicti quarti Articuli dictæ Propositionis suæ totalis, in hac forma.

Il est plus honnorable que licite, & meritoire, que iceluy tyran desloyal soit occis, ou fait occis par un des parens & subjets du Roy, que par un étrange qui ne seroit pas du sang Royal; & par un Duc, que par un Comte; & par un Comte, que par un Baron; & par un Baron, que par un simple Chevalier; & par un simple Chevalier, que par un simple subjet. Il le prouve, dicit proponens: *Car celuy qui est parent du Roy, est plus obligé à garder & desirer le bien du Roy, le deffendre à son pouvoir, & deffendre de toutes injures, que n'est pas un etrange; un Duc, que n'est un Comte* &c. *& fait plus à punir: & si est greigneur vilaine & diffame*

me, s'il est negligent de ce faire. Ergo per oppositum: *s'il en fait bien son devoir, en bonne loyauté & diligence, ce luy est greigneur, honneur & merite.* Et in hoc magis relucet amor & obedientia occisoris, vel occidere præcipientis ad Principem & Dominum suum, quod magis est honorabile, si fuerit præ potentia, scilicet, Ducis vel Comitis &c. In hoc etiam relucet magis potentia Regis, quod est multùm honorabile: & quantò occisor, vel dictæ occisionis præceptor nobilior, vel potentior; tantò magis relucebit Regis potentia.

Secundum dictum.

Et pour ce que par aventure aucuns pourroient dire, que par suggestion ou introduction d'aucuns ses malveillans, le Roy eut pris en son cœur aucune deplaisance vers luy, acause du fait advenu en la personne de feu le Duc d'Orleans, darrein trespassé; le quel cas a esté fait pour le tres grand bien de la personne du Roy, & de ses enfans, & de tout son Royaume, comme il sera cy dessus montré & declaré, tant & si avant que bien devra suffire. Je prie tres humblement au Roy qu'il luy plaise oster toute deplaisance de son tres noble courage, se aucune en a conceuë alencontre de lui, & de sa personne, par l'introduction dessus ditte, ou autrement; & que le Roi lui veüille montrer douceur & benignité, & le tenir en amour comme son bon, loyal subjet, vassal, ou cousin si prochain comme il est: attendues plusieurs causes & raisons justes & raisonnables que je vous diray cy apres, pour la justification de mon dit Seigneur de Bourgongne.

Dictum istud ponitur in fine secundæ paginæ primi folii dictæ Propositionis, in quo videntur formaliter contineri ea quæ dicta sunt in Tractatu Carnotensi, ex parte dicti Ducis Burgundiæ, quibus videtur asserere se nihil mali egisse in casu prædictæ interfectionis Ducis Aurelianensis, sed justè & rationabiliter; sicut promittit proponens se declaraturum in Minore suæ Propositionis; in qua tamen sunt rationes, seu probationes tales quales.

Tertium dictum.

Respondebo quæstioni quæ, ut dicit, fieri posset ab aliquibus, quòd prædicta Propositio, seu Justificatio, ad Theologum non spectat.

Se j'estoit Theologien, il me pourroit bien appartenir, attendu une consideration que j'ay en cette matiere, que tout Docteur en Theologie est tenu de labourer à justifier & excuser son Maistre & Seigneur, luy garder & deffendre ses honneurs, & bonne renommée, en tant comme raison & verité se peuvent estendre; mémement quand son dit Seigneur est bon, loyal, & n'a rien mespris. Je prouve cette consideration estre vraye: car c'est l'office de Maistre & Docteur en Theologie, de prescher & dire verité en temps & lieu; & pour ce sont-ils appellés, Legis divinæ professores, quia inter omnes alios Doctores ipsi magis tenentur confiteri veritatem. *Et s'il advient qu'ils meurent pour dire verité, il sont vrays Martyrs.* Et sequitur: *Ce n'est donc pas merveille se en obeissant à mon dit Seigneur de Bourgongne, qui m'a nourri en l'estude, & nourrira encore, si Dieu plaist, je presteray à lui ma pauvre langue, à prononcer & dire icelle Justification: car se oncques fut lieu de prescher & dire la justice & loyauté de mon dit Seigneur de Bourgongne, il en est temps & lieu.*

Dictum istud ponitur in secundo dicta * Propositionis, parum ante suspitionem † thematis, in quo dicto Propositio hæc videtur contineri, videlicet: *Ad justificationem prædictam prædicandam, & justificandam, maximè obligantur Doctores Theologiæ, tanquam veritatis professores, & si inde contingit eos mori, veri Martyres debent reputari.*

Quartum dictum.

Je pense à faire deux parties principalles à ce present propos, dicit proponens. *La premiere partie sera de ma ditte Majeure: & la seconde, de ma ditte Mineure. La premiere partie contiendra quatre Articles.*

Dictum istud ponitur in principio tertii folii dictæ Propositionis, statim post expositionem thematis in
A Gallico. Quod quidem dictum extractum est à dicta Propositione, non quidem ut erroneum, falsum, vel dubium, aut malè sonans de se in Fide & moribus: sed ut per hoc cognoscatur quòd dicta sequentia omnia quæ posita sunt in prædictis quatuor Articulis, faciendo Minorem unam, à proponente asseruntur tanquam vera, & facto suo ac proposito deservientia.

Quintum dictum.

Je suppose pour verité, que c'est le greigneur peché qui soit, ou peut estre, que crime de Leze Majesté Royalle, & la cause si est: Car c'est la plus noble chose & la plus digne qui puisse estre, que Majesté Royalle; & selon ce que le crime est plus grand, l'injure en est greigneure &c.

B Dictum istud ponitur in principio tertii folii dictæ Propositionis.

Sextum dictum.

Le Duc Zambri estoit là, scilicet in loco ubi Phinées eum interfecit, *à tout vingt quatre mille, tous de son alliance.* Et paucis interpositis: *les quels le voudront combattre pour sa mort,* scilicet de Zambri Ducis eorum: *mais par la grace de Dieu ils furent les plus foibles, & furent tous tués & occis.*

Dictum istud ponitur in secunda pagina sexti folii dictæ Propositionis, circa medium tertii exempli secundi Articuli.

Septimum dictum.

Phinées sans Commandement de Moyse, ne d'autre, à ce ayant autorité, partit, & il s'en vint au dit logis, &
C *trouva icelui Zambri avec icelle jeune femme faisant leur delict; & d'un cautel qu'il avoit, par maniere de dague, les occit tous deux.* Et paucis interpositis: *il est,* inquit proponens, *à noter en cet exemple, que le vaillant homme Phinées étoit si espris de l'amour de Dieu, & fut si doulent, quand il vit faire telle injure à Dieu son Roy, & souverain Seigneur; qu'il ne douta point à s'exposer à la mort, & n'attendit Commandent, ne licence de Moyse, qui etoit là, ne d'autre quelconque: pour ce que les Juges ne faisoint point leur devoir, les uns par negligence, & les autres pour doute d'icelui Zambri: & est encore plus à noter grande remuneration & loüange qu'il en acquit* &c.

Dictum istud ponitur in loco immediatè allegato, in dicto præcedenti, scilicet in tertio exemplo probationis secundi Articuli dictæ Propositionis; & in secundo exemplo probationis tertiæ Propositionis
D quarti Articuli dictæ Propositionis totalis, quam proponens Veritatem appellat.

De prædicto Phinées dicitur: *Phinées sans Mandement, ou Commandement quelconque, occit le Duc Zambri: le quel Phinées ne fut pas puni; mais en fut loüé, & remuneré tres grandement; en amour, honneur & richesses. En amour; car Dieu luy montra greigneur signe que devant, d'amour. En honneur;* quia reputatum est ei ad justitiam, usque in sempiternum. *En richesses;* quia per hoc acquisivit

* Fortè dicto. † Fortè expositionem.

vit pactum Sacerdotii sempiternum, non tantùm pro se, sed pro tota Tribu sua.

Octavum dictum.

Lucifer voulut tollir à Dieu son Creatur & son souverain Seigneur une grande partie de sa Seigneurie, & l'attribuer à soy. Et paucis interpositis. *Si tot que saint Michel appercent cela, il s'en vint, & lui dit que c'estoit trop fait, & que jamais ne voulsist faire telle chose, & qu'il s'en deportat; & que de tant comme Dieu l'avoit fait plus bel & plus parfait que tous les autres Anges, de tant devoit-il montrer greigneur signe de reverence, subjection & obeissance à celui qui l'avoit fait, qui estoit son Createur, son Roy & souverain Seigneur. Lucifer lui dit: je n'en feray rien. Saint Michel lui dit, que lui, & les autres bons Anges ne souffriroient point faire telle injure à leur souverain Seigneur, & Createur. Griefvement bataille se ment entre les dits saint Michel & Lucifer; & une partie des Anges furent de l'accord & partie & ayde d'icelui Lucifer: & l'autre partie, & la plus grande, fut du costé d'icelui saint Michel, le quel occit icelui Lucifer de de mort perdurable: ainsi que le dit Lucifer & tous les autres de son costè furent chassez hors de Paradis, par force, & tresbucherent en enfer.*

Dictum istud ponitur in primo exemplo tertii Articuli Majoris prædictæ Propositionis: & de eisdem Michaële & Lucifero ponitur in tertio exemplo probationis tertiæ Propositionis totalis, quam proponens Veritatem appellat.

Saint Michel L'Archange, sans Mandement quelconque de Dieu, ny d'autre; mais tant seulement meu d'amour naturelle, occit le dit Lucifer tyran desloyal à Dieu son Roy, & souverain Seigneur: pour ce que le dit Lucifer machinoit à usurper une partie de l'honneur, & Seigneurie de Dieu: & icelui saint Michel fut semblablement remuneré en trois choses dessus dittes, C'est à sçavoir honneur, amour & richesses. En amour: car Dieu l'aima plus que devant, & le confirma en son amour & en sa grace. En honneur: quia fecit eum militiæ cœlestis Principem in æternum. *En richesses: car il lui donna des richesses de sa gloire, tant comme il en voulut avoir:* Id est, tantùm quantùm erat capax illarum divitiarum.

Nonum dictum.

Joab occit le fils du Roy, contre le Commandement du Pere, & n'obeit pas au Commandement, pour ce qu'il etoit au prejudice du dit Roy trop grandement, & en fut tres grandement loüé de Dieu & de tout le peuple.

Dictum istud ponitur in secundo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis, ultra medium.

Decimum dictum.

Non obstant que Joab fut bon Chevalier, & loyal, pour le temps qu'il occit Absalon: neantmoins vers la fin de ses jours il fit deux tres grandes fautes. La premiere: car il occit un tres bon Chevalier nommè Abner. La seconde: il occit un tres bon Chevalier & homme d'armes appellé Amazan, par grande trahison.

Dictum istud ponitur in loco immediatè allegato, scilicet in secundo exemplo tertii Articuli prædictæ Propositionis totalis, ultra medium.

Undecimum dictum.

Joab, postquam interfecerat Absalonem, *s'en vint au Roy David, & lui dit verité sans fallir. C'est à sçavoir: Tu hais ceux qui t'aiment, & aimes ceux qui te haïssent: tu eusse bien voulu que nous eussions estè occis, & qu'Absalon vesquit, qui avons mis nos corps en tres grand peril de mort, à combattre contre lui, pour toy sauver; & pour ce les gens d'armes & le peuple en sont indignez contre toy. Que se tu ne viens te seoir a la porte pour les nourrir en joyeuseté, comme ils entreront en la ville, ils feront un autre Roy, & te osteront ton Royaume; & oncques si doulente journée ne t'advint, puisque tu ne scais, ne se tu ne fais ce que je te dis.*

A Dictum istud ponitur in loco immediatè allegato, scilicet in exemplo secundo tertii Articuli prædictæ Propositionis, circa medium: & extractum est, ad videndum ad quem finem proponens hoc dicebat, & an expediat populo talia publicare, vel proponere.

Duodecimum dictum.

C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tyrans desloyaux.

Dictum istum ponitur in fine tertii Articuli, post historiam Athaliæ Reginæ, quam dicit interfectam fuisse, scilicet *par aguettes & espiemens*: quod tamen non habetur ex textu Scripturæ sacræ IV. *Regum undecimo capite*: & conformiter ad hoc dicitur in

B probatione septimæ Propositionis præfati Articuli quarti. *C'est la plus propre mort de quoy tyrans doivent mourir, que les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguettes & espiemens.*

Decimum tertium.

Tyrannus, secundùm beatum Gregorium propriè dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.

Istud dictum ponitur in probatione primæ Veritatis quarti Articuli prædictæ Propositionis.

Decimum quartum.

Jaçoit ce que au cas cy dessus, scilicet primæ Veritatis quarti Articuli prædictæ Propositionis, *tout subjet & vassal soit digne de double mort, & commet si horrible qu'on ne pourroit trop punir; toute fois est plus à*

C *punir un Chevalier, qu'un simple subjet; & en ce cas un Baron, qu'un simple Chevalier; un Comte, qu'un Baron; un Duc, qu'un Comte; le cousin du Roy, que un etrange; le frere du Roy, que le cousin; & le fils du Roy, que le frere.*

Hoc dictum in forma, est secunda Propositio dicti quarti Articuli.

Decimum quintum.

Au cas dessus dit en la premiere Verité; il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix moralle, naturelle & divine, d'occire ou faire occire icelui mauvais tyran, traistre & desloyal: & non pas tant seulement licite, mais honnorable & meritoire; mêmement quand il est de si grande puis-

D *sance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.*

Istud dictum est tertia Propositio prædicti quarti Articuli, in forma, in cujus probatione per ordinem nulla ponuntur notanda.

Decimum sextum.

Primum & sexdecimum in ordine: applicatio duodecim rationum, ad probandum hujusmodi conclusionem tertiam, in honorem duodecim Apostolorum.

Decimum septimum.

Secundum & decimum septimum in ordine: quòd proponens imponit sancto Thomæ prædictam tertiam Propositionem in forma, dicens: *La premiere*, inquit autoritate quam allegat, ad probandum dictam tertiam Propositionem, *est d'un Docteur saint qui dit ainsin, en la derraine distinction du second Livre des Sentences.*

Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per qui de tali invasere Judicium fieri possit; tunc enim qui ad liberationem patriæ talem tyrannum occidit, laudatur & præmium accipit.

Decimum octavum.

Dictum tertium, & octavum decimum in ordine: quòd proponens imponit Salberiensi, in suo *Policraticon*, *Libro tertio*, *capite decimo*, & scilicet: *Tyranno licet adulari, quem licet occidere. C'est à dire en François*, dicit proponens: *Il nest licite à nul de flatter san ami; & est licite d'adoucir les oreilles du tyran par belles paroles: car puis qu'il est licite de occire le dit tyran, il est licite de le blandir par paroles, & par signes.*

Decimum nonum.

Quartum dictum, & nonum decimum in ordine: Richardus de Media villa, Alexander de Halis & Ostiensis *in Summa*, conclusionem prædictam tertiam ponunt in effectu.

Vicesimum.

Quintum decimum, & vicesimum in ordine: quòd à proponente imponitur Aristoteli in diversis locis Libri sui, Politicorum: *Cuilibet subjectorum licitum est occidere tyrannum impunè, & non solùm licitum, imò laudabile*, C'est à dire, dicit proponens, *Qu'il est licite à un chacun des subjets de occire le tyran: & n'est pas seulement licite, mais est honnorable & digne de loüange.*

Vicesimum primum.

Sextum dictum, & vicesimnm primum in ordine: quòd à proponente imponitur Bocatio, in *De casibus virorum Illustrium Libro*, *secundo capite*, ubi loquendo contra superbos tyrannos, de quolibet sic inquit: *Le diray-je Roy; l'honnoreray-je comme Prince; lui garderay-je foy comme à Seigneur. Nenny; il est ennemy de la chose publique, contre cestuy puis faire conjuration, prendre armes, mettre espies, employer forces, c'est fait de courageux, c'est tres sainte chose, & du tout necessaire: car à Dieu n'est presque plus agreable sacrifice, que le sang du tyran.* Et istud repetendo ponit quasi in forma, & de verbo ad verbum in probatione septimæ Propositionis, quam Veritatem appellat præfati quarti Articuli

Vicesimum secundum.

Septimum dictum, & vicesimum secundum in ordine: continet istas tres consequentias. *Deserteurs de Chevalerie chacun peut occire licitement.*

Il est licite à un chacun occire ou faire occire larrons, gardeurs de bois, ou de chemins.

Il est licite à un chacun, d'occire, ou faire occire un larron, s'il le trouve de nuit dans sa maison.

Ergo multò magis: *Il est licite, selon les Loix civiles, à un chacun d'occire, ou faire occire le tyran, qui machine nuit & jour en la mort de son Roy, ou souverain Seigneur.*

Vicesimum tertium.

A Octavum dictum, & visimum tertium in ordine: est distinctio quam facit de homicidio, inter Theologos & Juristas.

Vicesimum quartum.

Nonum dictum, & vicesimum quartum in ordine est: *Le cas d'occire un tyran* excipitur à prohibitione Legum civilium prohibentium hominem occidi &c. *& par special quand il est traistre, & tyran, en telle maniere de tyrannie comme dessus est dit*, scilicet in prima Veritate prædicti quarti Articuli.

Vicesimum quintum.

Decimum dictum, & vicesimum quintum in ordine: *Je appeçevray qu'un tyran de grande puissance, & subtilité, machine de toute sa puissance en la mort de* B *mon Roy, continuellement, par barat & malefice, pour lui tollir sa Seigneurie; & que mon dit Roy sera ja tant par lui indisposé en entendement & en force corporelle, qu'il ne scait ne pourroit mettre remede, ne en faire justice. Et en outre que icelui tyran continue en sa mal naistre de jour, je regarde les Loix cy dessus alleguées, qui me deffendent port d'armes generalement, sans licence de mon dit Roy, & me deffendent autorité d'occire autruy &c. Que dois-je faire, pour garder le sens litteral de telles Loix? Doisi-je laisser le Roy en si grand peril de mort. Je reponds: Nenny, ains doibs deffendre mon dit Roy, & occire le dit tyran. En quoy faisant, jaçois ce que je fasse contre le sens litteral des dittes Loix; je ne feray pas contre la fin pour quoy elles furent ordonnées & faictes: ains accompliray le Commandement final des dittes Loix; c'est à sçavoir l'honneur, bien & conservation du Prince: les quelles choses je garderay mieux, ainsi faisant, que de laisser vivre icelui tyran, au grand danger & peril de mon dit Roy: & pour ce je ne dois pas estre puni; mais guerdonné, car je fais action meritoire, & ne tends qu'a bonne fin, c'est à sçavoir à la fin pour quoy icelles Loix* C *furent faittes. Et pour ce dit saint Paul*: Littera occidit, charitas autem ædificat, I. Cor. VIII. I. *C'est à dire, que toujours tenir le sens litteral en la sainte Escriture, est occire son ame: mais pour le sens de la vraye charité, cest à sçavoir tendre à la fin pour quoy la Loy divine fut faitte, c'est chose que bien edifie spirituelle edification.*

Vicesimum sextum.

Et sequitur aliud dictum, quod est undecimum & vicesimum sextum in ordine: *Les Loix divine, naturelle & moralle ne donnent autorité de ce faire*: hoc est de occidendo, de quo immediatè dictum est: *en quoy faisant, je suis ministre de la ditte Loy divine.*

Vicesimum septimum.

D Duodecimum dictum, & vicesimum septimum. *Pour lors que Moyse occit l'Egyptien qui tyrannisoit les fils d'Israël, n'avoit point l'autorité de Juge, la quelle lui fut donnée sur le peuple d'Israël pres de quarante ans depuis ce fait.* Ista omnia dicta, cum aliquibus præcedentibus, scilicet de Moyse & de Phinées, continentur in deductione dictæ tertiæ Propositionis quarti Articuli; quæ omnia contenta in dicta Propositione tertia videntur esse multùm notanda.

Vi-

Vicesimum octavum dictum.

En cas d'alliance, sermens, promesses, & confederations faittes, de Chevalier à autre, en quelconque maniere que ce soit, où puisse estre; s'il advient que icelles garder où tenir, tournent au prejudice de son Prince, de ses enfans, ou de la chose publique; nul est tenu de les garder: ains les tenir & garder, en ce cas, seroit faire contre les Loix moralle, naturelle & divine.

A

Dictum istud est quinta Propositio in forma prædicti quarti Articuli quod hic inseritur cum prædictis, ad videndum & considerandum an ad ejus veritatem requiratur notorietas; an etiam quilibet in hoc posset esse Judex; & tertiò an det occasionem simplicibus; an aliis frangendi juramenta, pactiones & hujusmodi.

Vicesimum nonum dictum.

Quandocumque aliquis facit quod melius est, quamvis juraverit illud se non facturum; non est perjurium, sed perjurio contrarium, ut expressè ponit Magister Sententiarum, ultima Distinctione.

Dictum illud ponitur per modum Majoris in tertia probatione prædictæ quintæ Veritatis quarti Articuli ante dicti.

B

Tricesimum dictum.

S'il advient que les dittes alliances, de quibus in Propositione quinta quarti Articuli, *tournent au prejudice de l'un des promettans, ou confederés, de son Epouse, où de ses enfans, il n'est de rien tenu de les garder.*

Dictum istud est sexta Propositio in forma præfati quarti Articuli, quam Conclusionem proponens nititur probare ex ordine charitatis; quia quis plùs tenetur se ipsum, uxorem & liberos diligere, quàm alium.

Tricesimum primum dictum.

In omnibus humanis promissionibus intelligitur, si mihi fidem servaverit, frangenti fidem, fides fragatur eidem. Item subintelligitur, si Deo placuerit.

Tricesimum secundum.

Il est licite à un chacun subjet, honnorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommè tyran, scilicet in prima Veritate quarti Articuli, *& desloyal à son souverain Seigneur, par aguettes & espiemens, & si est licite de dissimuler & taire sa volonté de ainsi faire.*

Dictum istud in forma est septima Propositio prædicti Articuli.

Trigesimum tertium dictum.

Jehu laudatur de hoc quòd occidit Sacerdotes Baal. IV. Reg. x. 19. ubi dicitur: *Achab parum coluit Baal, ego autem colam ampliùs*, & paululùm est: *Porrò Jehu licèt insidiosè, ut disperderet cultores Baal, dicit: Sanctificate diem solemnem Baal. Judith occidit Olophernem per insidias & de hoc laudatur.*

Illud dictum, quo ad singulas ejus partes, ponitur in probatione prædictæ septimæ Propositionis quarti Articuli.

Tricesimum quartum dictum.

Je fais une question, dicit proponens in fine probationis prædictæ septimæ Propositionis quarti Articuli: *Pourquoi est ce qu'on est tenu en plusieurs cas de garder foy & convenance à son ennemy capital, & non pas au tyran?* Et sequitur: *Les causes de la reponse*, dicit proponens, *mettent communement les Docteurs: mais pour ce qu'elle est commune, & que ce seroit chose trop longue à reciter, je m'en passeray à tant.*

Tricesimum quintum dictum.

Sicut ad divina miracula plurimùm facit Fides recta, prout sonant Evangelia; sic ad dialectica mirabilia multùm facit Fides perversa: & Ideò experientia de effectu prædictarum superstionum secuta in personam Domini Regis, probat clarè ibi fuisse idolatriam, & Fidem perversam.

Item, *Les diables ne feroient rien à la requeste d'iceux, & nigromanciens, si iceux invocateurs ne leur faisoient trois choses: c'est à sçavoir exhiber honneur divin, le quel ne doit estre exhibé qu'à Dieu tant seulement: paction & convenance, par maniere d'hommage & oblation d'aucune chose: se montrer à eux faussaire, & corrupteur de la Foy Catholique.*

Dictum istud quo ad singulares ejus partes ponitur in deductione octavæ Propositionis præfati Articuli quarti.

Trigesimum sextum dictum.

Sunt multa injuriosè dicta & imposita, & nondùm probata Domino Aurelianensi defuncto Domino Philippo de Messieres, & pluribus aliquibus ad longum, in Minore prædictæ Propositionis.

Trigesimum septimum dictum.

Quod est conclusio in forma dictæ Propositionis totalis, quæ sequitur in forma ex prædictis, inquit proponens.

C

Appert ma ditte Majeure declarée, de laquelle jointe avec nostre ditte Mineure, il s'ensuit clairement en bonne consequence, que mon dit Seigneur de Bourgongne ne doit de rien estre blasmé, ne repris dudit cas advenu en la personne du dit crimineux Duc d'Orleans; & que le Roy nostre Sire tant seulement ne doit pas en estre content, mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier seroit: & avec ce le doit guerdonner & remunerer en trois choses. En amour, honneur & richesses; à l'exemple des remunerations qui furent faittes à Monsieur saint Michel l'Archange, & au vaillant homme Phinées: des quelles remunerations, fut faitte mention en la Probation de la tierce Verité de nôtre ditte Majeure, & l'entends ainsi en mon gros & rude entendement, que le Roy nostre Sire, le doit plus aimer que paravant, sa loyauté faire prescher par tout le Royaume, & hors du Royaume publier, par Lettres, par maniere d'Epitres, ou autrement.

D

Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die ultima Mensis Januarii, per Deputatos dicti Concilii fuit repertum, quòd extracta de quibus supra immediatè fit mentio, diligenti collatione de eis, ad quaternos dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, per eosdem Deputatos factâ, continentur in ipsis quaternis: & ita concluserunt idem Deputati, præsentibus ad hoc discretis viris, Magistro Joanne Tuderti, Licentiato in Legibus, Officiali Parisiensi: Nicolao de Villa nova, Magistro in Artibus, & Licentiato in Decretis: Alano Parcenalli, Magistro in Artibus Pictaviensis, & Leonensis Diœcesis, testibus ad hoc vocatis & rogatis.

Domini verò & Deputati prædicti, qui hodie comparuerunt, & fuerunt præsentes ad hujusmodi collationem, fuerunt

Magister Joannes Courtecuisse,
M. Petrus de Dierreio,
M. Joannes Dacheri,
M. Joannes de Dulcimenillo.
Magister Radulphus de Porta,
Magister Joannes Mathiæ, Regens Bernardistarum,
Magister Petrus de Nogento,
Magister Joannes Brout,
Magister Joannes Michaëlis,
Magister Guillelmus Cholet,
Magister Mathæus Rocderii,
Magister Jourdanus Morini,
Magister Benedictus Gentiam,
Magister Gerardus Macheti.

Dominus Pariensiensis Episcopus, Præsidens in Concilio Deputatorum, die Jovis, prima Februarii, dixit eisdem Deputatis, quòd ad hoc vocati erant, ut scilicet ex Propositionibus elicitis ex quaterno heri collationato ad codices Magistri Joannis Parvi; lectisque heri per Magistrum Joannem de Dulcimenillo, advisarent & deliberarent, si quas dictarum Propositionum expediret ponere in deliberatione in Concilio Fidei proximo, & in brevi fiendo; & ad advisandum quid expediat ponere in deliberatione, in prædicto Concilio Fidei.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ursinus Taillenande, dicit quòd sibi videtur quòd duæ primæ Propositiones Magistri Joannis Parvi, non possunt stare in veritate, nisi cum supplemento; & si illa suppletio fiat, Minor non potest stare cum ipsis. Dicit ulteriùs, quo ad illam, quòd est de sensu litterali, in qua dicitur, quòd *Sensus litteralis occidit* &c. Dicit quòd Magister Joannes Parvi, de sensu litterali, est falsa. Dicit etiam, quantùm ad sextam Propositionem Magistri Joannis Parvi, quæ est *S'il advient que les* &c. quòd ipsam attendendo universaliter, ut in dictis codicibus ponitur, non est vera. Deliberat etiam, quo ad modum procedendi, quòd Dominus Parisiensis debet advisare singularia dicta in singulis dictis deliberationibus Deputatorum, & ex illis in quibus erit concordia, concorditer concludere: & si in aliquibus non sit plena concordia, in illis à majore parte concludere, dicit quòd Propositionis quæ incipit: *Monseigneur de Bourgongne*, partes possent habere colorem veritatis; dùm tamen qui eas posuit, malis usus est mediis: & finaliter dicit quòd, resolvendo primas Propositiones Magistri Joannis Parvi, quas vocat Veritates ad Minorem & conclusionem suas, quòd illæ non habent veritatem; imò sunt erroneæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Dacheri, dicit: Ista Propositio, *Monsieur* &c. saltem quo ad ultimam sui partem, in ordine ad finem quem intendebat, qui dictos codices compilavit, est erronea, & quòd debet poni in deliberatione in Concilio Fidei proximè fiendo.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Rocderii, dicit quòd in ista Propositione, Magister Joannes Parvi tendebat ad conclusionem malam, etiam ad vindictam justitiæ, seu æquitatis: sed ad vindictam, sive justitiam: videtur sibi tamen quòd non est ponenda in deliberatione in Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Mathiæ, dicit quod visa applicatione istius Propositionis, quæ est quasi fundamentum totius Propositionis Magistri Joannis Parvi, tendit ad vindictam, quæ est ponenda in Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jourdanus Morini, dicit quòd ista Propositio debet considerari in ordine ad conclusionem ad quam intendebat Magister Joannes Parvi, cum circumstantiis ibidem positis; cum quibus additione & applicatione, dicit quòd omnia illa tendunt in errorem, & sunt erronea & detestabilia. Addit qui loquitur, quòd ista tota Propositio, & aliæ quas vocat Veritates, sunt ponendæ in deliberatione Concilii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, stat in illis quæ Magister Jourdanus dixit; adjiciendo quòd extracta per Cancellarium dicantur in Concilio, breviori modo quo poterit, reducendo ad duas, vel tres Propositiones.

A Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Nogento, dicit quòd totum factum Magistri Joannis Parvi stat in tertia sua Propositione, sexta & septima; & deliberat quòd illæ Propositiones ponantur in Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Franciscus, Ordinis sancti Bernardi, dicit quòd debet dicta Propositio poni in deliberatione per hunc modum, sub omnibus pœnis Juris. Ego rogo vos de conclusione Magistri Joannis Parvi, an sit erronea, & etiam Propositiones præmissæ, ex quibus infertur illa: ergo sint erronea, vel non; & sibi videtur erronea, & quòd est ponenda in Concilio.

B Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, Ordinis sancti Benedicti, dicit quòd Propositio in se mala est, erronea, ac ponenda in deliberatione in Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, dicit quòd Propositiones sunt capiendæ illo modo quo sunt publicatæ, ex quo proponens eas non est unus, quia tunc posset eas revocare; & dicit quòd viridè procedendum est ad condemnandam illam Propositionem, cùm ex ipsa sit publicata; &, ut jacet, populares, & multi alii capiunt errores: dicit quòd tenemur ad reparationem Fidei laborare & scandalorum. Dicit insuper quòd quatuor Propositiones quas pro Veritatibus affirmat Magister Joannes Petit, scilicet tertia, septima & sexta Veritates, & Conclusio sua, ponantur in Concilio in deliberatione; quia sunt fundamenta ex quibus illa conclusio elicitur & infertur, & ad quas aliæ quasi reducantur.

C Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Brout, dicit quòd non fuit mens Concilii quòd staretur contra Minorem & Conclusionem Propositionis Magistri Joannis Parvi; & sic dicit quòd non sunt ponendæ &c.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cholet, dicit quòd bonum esset redigere & restringere illam Propositionem ad tria puncta; putà ad tres, vel quatuor Propositiones in brevibus: & quòd dicatur ipse Magister Joannes Petit talem Conclusionem * per tale vel tale quid medium: & est opinionis quòd ponatur ista Propositio in Concilio in deliberatione.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Michaëlis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicit quòd Propositiones Majoris Magistri Joannis Petit videntur sibi graves; & dicit quòd non valebant rationes de Moyse, quia Moyses & illi alii

D illa quæ fecerunt, fecerunt per inspirationem: sed illa Propositio tendit ad mortem inopinatam, subitaneam, quæ est pessima mors: & sic dicit quòd Propositio est damnabilis, & ponenda in Concilio: sed dimittentur Minor & Conclusio Principibus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Dierreio, stat in effectu cum Magistro Joanne Michaëlis.

Quibus sic factis & dictis, Dominus Parisiensis Episcopus mandavit & præcepit quòd legerentur Pro-

* *Videtur hic desiderari aliquod verbum.*

Propositiones quaterni heri collationati sigillatim; & quòd etiam sigillatim unâ ipsarum perlectâ, singuli Deputati deliberarent, an ipsa esset ponenda in deliberatione in Concilio, vel non; quod factum est. Nam Magister Joannes de Dulcimenillo eas sic legit; & dùm unam ipsarum perlegisset, omnes Deputati ordinatè & determinatè, unus post alium, deliberabant; quorum deliberationes sequuntur.

Omnes & singuli Deputati Concilii Fidei, unanimiter, ac una voce deliberaverunt, & concorditer, quòd poneretur in deliberatione Concilii Fidei, in brevi congregandi, tertia Propositio, seu Veritas contenta in codicibus, qui dicuntur continere justificationem ducis Burgundiæ: quæ tertia Propositio incipit. *Il est licite.* &c.

Ad idem, & eodem modo deliberaverunt omnes & singuli dicti Deputati, de septima Propositione, seu Veritate contenta in codicibus intitulatis, *Justificatio Ducis Burgundiæ*, quòd scilicet poneretur in deliberatione in Concilio Fidei.

Consimiliter, & sine quacumque discrepantia, deliberaverunt omnes & singuli dicti Deputati de ista Propositione, seu Veritate dictæ justificationis, quòd scilicet poneretur ad deliberandum super ea in Concilio Fidei proximè congregando.

Eodem modo deliberaverunt omnes & singuli dicti Deputati, de illa Propositione: *Car c'est droit* &c. quòd scilicet poneretur in Concilio &c. ad videndum an sit vera, vel falsa, seu erronea, & qualiter baptisanda.

Omnes prædicti Deputati concordaverunt in hoc, quòd illa Propositio de Joab poneretur in Concilio Fidei.

Quo ad illam, quæ est de sensu litterali; Magister Petrus de Dyerreio dicit quòd ineptè locutus est Magister Joannes Parvi, & quòd est falsa & erronea in se, licèt credat quòd intelligebat de sensu grammaticali; & dicit quòd est ponenda in Concilio.

Magister Petrus de Nogento, dicit quòd apparet sibi quòd non est ponenda in Concilio; sed Magister Joannes Brout dicit quòd nescit si expediat eam ponere in Concilio.

Magister Joannes Courtecuisse, dicit quòd non ponatur in Concilio.

Ad idem est Magister Joannes Michaëlis, Jacobita.

Omnes & singuli alii, demptis illis quatuor, una voce deliberaverunt quòd poneretur in deliberatione in Concilio, & sicut à majori parte fuit conclusum quòd poneretur in Concilio.

Omnes & singuli Deputati prædicti concorditer deliberaverunt de illa Propositione de epikeia, in quâ dicitur: *Que les Loix, divine*, &c. quòd erat quasi eadem cum tertia Veritate codicum dictorum: *Justificatio Ducis Burgundiæ*, & dependens ex eadem tertia & septima veritate dictorum codicum: ideò quòd ponatur in deliberatione in Concilio, juxta tertiam, &c.

De illa Propositione quæ est, quòd *Quandocumque aliquis facit quod est melius*, &c. dictum fuit quòd aliàs posita erat in Concilio; ideò non erat opus quòd iterum poneretur.

De illis autoritatibus Aristotelis, & Bocacii &c. Placet omnibus dictis Deputatis quòd ponantur in uno brodio inter Propositiones malè sonantes, non quòd mittantur ad deliberandum super ipsis.

De illa Propositione, quòd scilicet, *In omnibus humanis promissionibus*, &c. dicunt non quòd * ponantur in Concilio.

Quantùm ad illam, scilicet, *Pourquoy est-ce que*, &c. Conclusum fuit à majori parte, & saniori Deputatorum quòd poneretur in deliberatione in Concilio; & hoc in generali.

* *Fortè* quòd non.

Statim post, Magister Joannes de Dulcimenillo, legit conclusionem principalem intentam in dictis codicibus intitulatis in fine eorum: *Justificatio Ducis Burgundiæ*. Quâ perlectâ, petivit Dominus Parisiensis omnibus & singulis Deputatis, an ipsa erat ponenda in Concilio Fidei proximè congregando.

Magister Joannes Courtecuisse, circa hoc dicit quòd præmissæ Propositiones prædictæ Magistri Joannis Parvi, sunt falsæ. Dicit ulteriùs quòd qui damnat illam conclusionem; adjiciens quòd qui damnat tertiam Veritatem dictorum codicum, damnat istam conclusionem. Finaliter ad conclusionem: an scilicet expediat ponere istam concludendam in Concilio, ad deliberandum super ea, dicit quòd nesciret quid dicere.

Magister Petrus de Dyerreio, dicit quòd illa Propositio est personalis, licèt ex damnatione præmissarum illius Propositionis sequatur ejusdem conclusionis damnatio. Non auderet, ad præsens, dicere quòd poneretur: sed si poneretur, vellet quòd reperiretur aliquis modus mitigandi ipsam.

Magister Ursinus Taillenande, dicit quòd illa conclusio, ut in terminis jacet, est erronea: tamen est opinionis quòd non poneretur, pro nunc, in principio, seu exordio Concilii; licèt benè poneretur in fine Concilii, secundùm † viderentur Magistri deliberare in Concilio.

Magister Joannes Dacheri, stat cum Magistro Ursino, scilicet quòd ponatur in deliberatione in Concilio; non in principio, sed in fine.

Magister Joannes Mathiæ, dicit quòd ponatur in Concilio, mutando terminum singularem, in terminum . . . . . & communem; ita quòd loco *Ducis Burgundiæ*, ponatur, *Dominus*, vel *Dux* &c.

Magister Mathæus Roderii, dicit quòd ista est conclusio principaliter intenta, & omnes præmissæ tenduntur ad justificationem ipsius; & dicit quòd nescit quid dicere; tamen super hoc se refert ad majorem partem.

Magister Jourdanus Morini, dicit quòd conclusio ista est nequissima, & ex consequenti tota Propositio ex qua infertur. Dicit ulteriùs, quantùm est ad mala quæ passi sumus in hoc Regno; orta fuerunt ex ista conclusione, deffendendo videlicet factum, quòd in ista conclusione exprimatur fuisse justè & benè perpetratum.

Dicit insuper quòd in capite cedulæ Magistris transmittendæ, est ista conclusio ponenda, quæ continet tres Propositiones.

Prima, quòd actus ille, de quo in ea sermo, est justè perpetratus.

Secunda, quòd Propositio illa quam appellat Justificationem Ducis Burgundiæ, est publicanda & prædicanda per Regnum & extra Regnum, quæ est pejor primâ.

Tertia contenta in ea, est quòd Rex est ad hoc inducendus, ad faciendum scilicet publicare istam conclusionem quæ est erronea: & peccat in primo gradu læzæ Majestatis, juxta modum quem ipsemet Magister Joannes Parvi ponit in duplici gradu, in Regiam Majestatem.

Magister Joannes de Dulcimenillo, dicit quòd Deputati non possunt fugere quin ipsam ponant, se conformando cum Magistro Jourdano Morini; adjiciens quòd dicatur in Concilio proximè congregando, quòd sint aliæ Propositiones erroneæ in Fide, contentæ in illa Propositione quæ nunc non ponuntur.

Item, & quòd dicatur quòd nos reperimus assertorem istarum Propositionum & conclusionis; per quod satis favetur, ad plenum, omnibus † quorumdam dicentium istas non debere condemnari, quia nullus erat Assertor.

Ma-

* *Fortè deest* quod. † Locus corruptus.

Magister Joannes Mathiæ, dicit quòd stat in omnibus cum Magistro Jourdano Morini.

Magister Petrus de Nogento, stat cum Magistro Ursino Taillenande; & dicit quòd si Concilium condemnaret præmissas illas Propositiones, etiam condemnaret istam conclusionem.

Magister Franciscus, Ordinis sancti Bernardi, dicit quòd Dominus Parisiensis non potest benè procedere ad condemnationem alicujus Propositionis, seu A
Veritatis dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, nisi priùs condemnet istam conclusionem Magistri Joannis Parvi: ideò dicit quòd est ponenda in deliberatione in Concilio. Et quia isti quaterni, ut dicit, sunt publicati in isto Regno, & etiam extra Regnum; ideò stat cum Magistro Jourdano Morini: & credit quòd nullus erit in Concilio, qui non dicat istam conclusionem esse falsam & erroneam, & per consequens, præmissas hujus conclusionis.

Magister Benedictus Gentiam, Ordinis sancti Benedicti, dicit quòd circa istam materiam, à duabus partibus duas rationes videt: quia si ponatur ista conclusio in deliberatione, Dux Burgundiæ offendetur. Quibus benè pensatis, dicit quòd ponenda est in Concilio; quia melius est offendere qualemcumque personam humanam, quàm Deum. Et stat B
cum Magistro Jourdano, quòd scilicet in capite Libri ponatur. Dicit insuper, quòd si esset aliquis qui vellet, seu se ingereret ad eam sustinendam, quòd esset processus faciendus contra eum, tanquam contra hæreticum.

Magister Gerardus Macheti, dicit quòd magis timere Deum, quàm homines; & dicit quòd est ponenda in Concilio, ex quo est erronea, nisi aliundè sufficienter poneretur: & dicit quòd sufficienter continetur in tertia Veritate Majoris dictorum codicum Magistri Joannis Parvi: & sic ponendo illam tertiam Propositionem, videtur sibi quòd ipsa ponatur: se tamen super hoc refert majori parti.

Magister Radulphus de Porta, dicit quòd tenet istam conclusionem Propositionis Magistri Joannis Parvi hæreticam, in forma in qua ponitur in illa Propositione, ubi dicitur: *Non solùm Rex publicet istam, sed ad eam publicandum tenetur & obligatur Rex*, & quòd etiam *remunerandus est in tribus, ille qui hoc peccatum mortale perpetravit*. C

Et tunc, veniendo ad quæsitum per Dominum Parisiensem: an scilicet ponenda sit in Concilio: dicit quòd nisi ponatur, adversarii, & malevoli dicent quòd ista conclusio est sustinibilis & vera. Dicent, & poterunt verisimiliter dicere: Dati sunt Deputati ad eliciendum errores, si qui fuissent in propositione Magistri Joannis Parvi, & illi Deputati extraxerunt tot quot errores, seu Propositiones malè sonantes repererunt; & tamen non extraxerunt conclusionem principalem dictæ Propositionis: & sic, dicent quòd illa Propositio habet veritatem, & quòd est sustinibilis, cùm non fuerit extracta ut aliæ. Et quia istud datum est intelligi popularibus, quòd scilicet factum fuit benè & justè perpetratum: & sic ad evitandum istud virus & venenum à cordibus popularium, & ne quis in futurum ex ista conclusione Magistri Joannis Parvi scandalisetur, sicut D
ex Assertionibus adductis ad probandum eam, dicit quòd est ponenda in deliberatione in Concilio Fidei proximè congregando.

Magister Joannes Brout, dicit quòd ista conclusio non est pro nunc ponenda in Concilio; quia attendenda est pax facta; nec spectat ad Theologos tractare, si iste actus fuit benè, vel malè perpetratus.

Magister Guillelmus Cholet, Regens Carmelitarum, dicit quòd hìc agitur de causa Dei principaliter, quæ est præferenda negotio particulari cujuscumque, propter metum cujuscumque: dicit quòd non permittatur quin ponatur in deliberatione in Concilio: unde in hoc quod hæc conclusio dicit, quòd *Rex habeat illum gratum qui istud factum perpetravit*, & quòd *Rex tenetur & obligatur ad ipsum sic delinquentem diligendum & remunerandum*: dicit quòd est una mala & falsa doctrina. Dicit finaliter quòd ponatur in deliberatione cum modificatione, quòd nullus quovis modo intendit procedere ad infamiam Ducis Burgundiæ: tamen dicit quòd est ponenda cum suis circumstantiis.

Magister Joannes Michaelis, Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicit quòd ista conclusio Propositionis Magistri Joannis Parvi, est ponenda in deliberatione in Concilio, mutando terminos singulares illius conclusionis, in terminos communes: ut quod dicatur: Rex tenetur remunerare & diligere &c. totaliter, interficientem talem &c.

Quibus sic dictis & auditis, Dominus Parisiensis concludit, à majori parte, quòd præfata conclusio erat ponenda in deliberatione in Concilio, mutando terminos singulares ipsius, in terminos communes; & eam modificando & mitigando. Quâ conclusione sic captâ, ipse Dominus Parisiensis iterum petivit omnibus, an consentiebant in istam conclusionem; & omnes dixerunt quòd sic: & sic statim petivit quod darent Deputatos, ad eam sic mitigandam, & mutandam in terminos communes: qui Deputati immediatè unanimiter, & concorditer deputaverunt Magistrum Joannem de Dulcimenillo, & Magistrum Joannem Dacheri, & Magistrum Petrum de Nogento, si posset interesse cum aliis tribus; ad eam sic mitigandam & mutandam in modo terminorum: & fuit instans dies Sabbathi, de mane, assignata istis Deputatis, ad referendum in Deputatis qualiter ipsam conclusionem mitigaverunt & mutaverunt, in modum terminorum, seu in terminis, & omnibus Deputatis, ad videndum si benè fuerit mitigata & ordinata per dictos suos tres, vel quatuor Deputatos; & ad videndum quid & qualiter ulteriùs sit procedendum; & quomodò, in ista materia.

Acta fuerunt hæc, die Jovis prima Februarii, in camera Episcopali Parisiensi, in Consilio Deputatorum, præsentibus ad hoc discretis viris, & Magistris, Nicolao de Villa nova, Magistro in Artibus, & Licentiato in Decretis: Alano Parcenalli, Magistro in Artibus, Clericis Leonensis Diœcesis, testibus ad hoc vocatis & rogatis.

Adveniente autem dicta die Sabbathi, in Consilio Deputatorum Concilii, Fidei, dicti Deputati præsentaverunt & exhibuerunt quandam cedulam, cujus tenor inferiùs describitur, continentem quasdam Propositiones extractas, seu elicitas à Propositione Magistri Joannis Parvi, ad mitigandum, seu modificandum, & mutandum terminos singulares conclusionis dictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi, in terminos communes, seu appellativos: dictâ que cedulâ dictâ * & auditâ, Dominus Episcopus Parisiensis assignavit eisdem Deputatis diem Martis indè sequentem, ad avisandum & deliberandum; si prædicta cedula erat in bona forma, & ad ulteriùs procedendum in materia ista.

SCHEDULA

Confecta, juxta Deputatorum Sententiam.

Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Martis post Festum Purificationis beatæ Mariæ Virginis, quæ fuit sexta Mensis Februarii, coram Reverendo in Christo Patre, & Domino, Domino Episcopo Parisiensi, in sua came- vi. Febr.

camera Episcopali, fuerunt congregati Domini & Magistri Deputati infra scripti: videlicet,

Magister Joannes Courtecuisse.
M. Ursinus Taillenande.
M. Joannes Dacheri.
M. Joannes Mathiæ.
M. Jourdanus Morini.
M. Petrus de Nogento.
M. Franciscus, Regens Bernardistarum.
M. Radulphus de Porta.
M. Joannes Brout.
M. Joannes de Dulcimenillo.
M. Guillelmus Cholet, Carmelitarum Regens.
Et M. Joannes Michaëlis, Prædicatorum Regens.

Coram quibus fuit lecta cedula extracta, &c. cujus cedulæ tenor sequitur, & est talis.

Per Reverendum in Christo Patrem, & Dominum, Dominum Episcopum Parisiensem, & Dominum Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, ex deliberatione Concilii Fidei; aliàs dati sunt Deputati sexdecim numero, super tribus Articulis.

Primus, ad collationandum inter se quaternos quamplures Propositionis Magistri Joannis Parvi, quam ipse vocat, Justificationem Domini Ducis Burgundiæ.

Secundus, ad faciendum collationem de dictis quaternis, ad certas Assertiones in cedulis, super quibus deliberatum est in prædicto Concilio Fidei contentas.

Tertius est, an in dictis quaternis contineantur aliqui errores.

Quo ad primum. In præsentia dictorum Deputatorum facta est collatio undecim quaternorum, in quibus nulla reperta est differentia, saltem quæ sensum variet.

Quo ad secundum Articulum. Prima Assertio cedulæ: *Chacun tyran*, &c. & quarta, de Moyse; & sexta, de Joab, secundùm deliberationem multò majoris partis Deputatorum, sufficienter continentur in prædictis quaternis, inspectis & consideratis conclusione quam proponens cum suis circunstantiis nititur justificare, & modo applicationis Majoris, ad dictam conclusionem eliciendam & justificandam.

Secunda, de Michaële; & septima, de juramento, cum prima parte tertiæ, de Phinées, secundùm opinionem omnium Deputatorum, formaliter continentur in quaternis prædictis: secunda tamen pars dictæ tertiæ Propositionis de Phinées, quòd scilicet *Zambri non fuerit idolatra*; non est reperta, nisi in codice uno aliàs Facultati Theologiæ transmisso.

Quinta, de Judith, & Jehu, ex deliberatione multò majoris partis Deputatorum, licèt in forma non contineantur in prædictis quaternis; quia tamen Jehu mentitus est, fingendo se velle adorare Baal; & Judith, Olopherni adulata est: ne singula puncta historiarum dictarum in quaternis prædictis allegatarum crederentur esse licita, & valere ad Justificationem adulationum & mendaciorum, convenienter in prædicta cedula posita est.

Quantùm vero ad tertiam, supposita descriptione tyranni quam allegat præfatus proponens à beato Gregorio, in probatione primæ Propositionis quarti Articuli prædictæ justificationis quam appellat Veritatem: videlicet *Tyrannus propriè dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur*. Licèt valdè multa reperiantur in prædicta justificatione huc inde dispersa, quæ prima facie non benè sonare videntur: aliqua tamen quæ principaliora videntur, & præ ceteris consideranda, ex deliberatione Deputatorum super hoc à prædictis ordinatorum extracta sunt; super quibus, secundùm eorum opinionem Concilium Fidei habet deliberare, & videre an rationabiliter reprobanda sint, atque condemnanda.

Primum dictum.

A *Il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, ou faire occire tous tyrans, qui par convoitise, barat, sortilege, ou malengin, machinent contre le salut corporel de leur Roy, & souverain Seigneur, pour luy ravir sa tres noble & tres haute Seigneurie; & non pas seulement licite, mais honnorable & meritoire; mesmement quand il est de si grande puissance, que justice n'en peut bonnement estre faite par le Souverain.*

Secundum dictum est.

Les Loix, naturelle, morale & divine, autorisent un chacun sujet d'occire, ou faire occire le dit tyran.

Tertium dictum est.

B *Il est licite à un chacun subjet, honnorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, traistre & desloyal à son Roy & souverain Seigneur, par aguettes & espiemens, & si est licite de dissimuler, & taire sa volonté de ainsi faire.*

Quartum dictum est.

C'est droit & raison & equité, que tout tyran soit occit vilainement, par aguettes & espiemens; & est la propre mort de quoi doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguettes & espiemens.

Quintum dictum est.

Celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres que dit est, ne doit de rien etre repris: & ne doit pas seulement le Roy estre content; mais doit C *avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier & besoin seroit.*

Sextum dictum est.

Le Roy doit guerdonner, & remunerer celui qui occit, ou faire occire le tyran dessus nommé, en la maniere que dit est, en trois choses; c'est à sçavoir en amour, honneur & richesses, à l'exemple des remunerations faites à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer du Royaume de Paradis: & au noble homme Phinées, pour l'occision du Duc Zambri.

Septimum dictum est.

Le Roy doit plus aimer que paravant icelui qui occit, où fait occire le dessus nommé tyran, es manieres D *dessus dittes, & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté par son Royaume, & dehors le Royaume; les faire publier par Lettres, par manieres d'Epitres, ou bien autrement.*

Octavum dictum est.

Littera occidit, spiritus vivificat, 2. Cor. III. 6. *C'est à dire, que toujours tenir le sens litteral en la sainte Escriture, est occire son ame.*

Nonum dictum est.

Au cas d'alliance, promesse, où confederations faites de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, où puisse estre; s'il advient que ils tournent au prejudice de l'un des prometteurs, ou confederés, de son epouse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu de les garder.

Hoc probatur ex ordine charitatis, quâ quilibet plùs tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quàm alterum.

A Quâ quidem cedulâ sic lectâ & auditâ, prædicti Deputati unanimiter, & concorditer, secundùm multò majorem partem eorumdem, deliberaverunt prædictam cedulam coram eis tunc lectam, fuisse & esse in bonâ formâ extractam, ac modificatam, seu mitigatam in modo terminorum; & eis placuit & placebat quòd ipsa cedula, in forma in qua erat, legeretur & publicaretur in Concilio Fidei proximo celebrando, pro relatione ipsorum Deputatorum fienda.

Actum, die quo supra, præsentibus discretis viris, Magistris Nicolao de Villa-nova, Magistro in Artibus, & Licentiato in Decretis; Alano Percellani, Magistro in Artibus, testibus ad hoc vocatis & rogatis.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, quæ fuit septima ejusdem Mensis Februarii, fuit lecta prædicta cedula Deputatorum, per venerabilem & circumspectum virum, Dominum Officialem Parisiensem in Concilio Fidei, astantibus Dominis Judicibus; ac præsentibus quamplurimis Doctoribus & Magistris in Theologia, & etiam Licentiatis, ad prædictum Concilium per dictos Dominos Judices vocatis, cum numerosâ multitudine aliorum Dominorum ibidem præsentium. Quâ quidem cedulâ, pro relatione dictorum Deputatorum, sic de verbo ad verbum per dictum Dominum Officialem perlectâ, fuit conclusum quòd mitterentur cedulæ omnibus Magistris & Licentiatis in Theologia, & etiam Dominis, & aliis Magistris, secundùm quod videtur Dominis Judicibus expedire, continentes præfatam relationem dictorum Deputatorum Concilii Fidei ibidem lectam, ut Magistri possent dare maturum & salubre consilium, ad ulteriùs procedendum in materia ista, in honorem Dei, & laudem & exaltationem Fidei nostræ Catholicæ.

Sequitur tenor Cedularum missarum Magistris.

Ex parte Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis, Magister Reverende, mittitur vobis cedula, continens Assertiones aliquas extractas per Deputatos ad hoc ordinatos, ex deliberatione Concilii Fidei, ex quaternis pluribus Propositionis Magistri Joannis Parvi, quam ipse vocat Justificationem Domini Burgundiæ: requirentes vos, in favorem Dei, & die duodecima Mensis Februarii compareatis in camera nostra Episcopali, ad dandum nobis salutare consilium, super prædictis Assertionibus, an sint erroneæ & rationabiliter condemandæ, ut consequenter procedere valeamus sicut ordo Juris postulat.

Præsupposita descriptione tyranni quam allegat præfatus proponens, à beato Gregorio, in probatione primæ Assertionis quarti Articuli prædictæ Justificationis, quam appellat Veritatem; videlicet, *Tyrannus propriè dicitur, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.*

Prima Propositio est.

Il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, où faire occire tout tyran, qui par convoitise, barat, sortilege, ou malengin, machine contre le salut corporel de son Roi, & souverain Seigneur, pour lui tollir sa tres noble & tres haute Seigneurie; & non pas seulement licite, mais honnorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que Justice ne peut bonnement estre faite par le Souverain.

Secunda Assertio.

Les Loix, naturelle, morale & divine, autorisent un chacun d'occire, où faire occire le dit tyran.

Tertia Assertio.

Il est licite à un chacun subjet, honnorable & meritoire, d'occire, où faire occire le dessus nommé tyran, traistre & desloyal à son Roy & souverain Seigneur, par aguettes, & espiemens; & si est licite de dissimuler, & taire sa volenté de ainsi faire.

Quarta Assertio.

B *C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoi doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguettes, & espiemens.*

Quinta Assertio.

Cil qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres que dit est, ne doit de rien estre repris; & ne doit pas seulement le Roy en estre content, mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier, ou besoin seroit.

Sexta Assertio.

Le Roy doit guerdonner & remunerer celui qui occit, en la maniere que dit est, ou fait occire le tyran dessus C *nommé, en trois choses, c'est à sçavoir en amour, honneur & richesses, à exemple des remunerations faittes à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer, du Royaume de Paradis; & au noble homme Phinées, pour l'occision du Duc Zambri.*

Septima Assertio.

Le Roy doit plus aimer que paravant celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres dessus dittes, & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté par son Royaume, & dehors le Royaume, le faire publier par Lettres, par manire d'Epitres, ou autrement.

Octava Assertio.

D Littera occidit, spiritus autem vivificat. 2. Cor. III. 6. *C'est à dire que, toujours tenir le sens litteral en la sainte Escriture, est occire son ame.*

Nona Assertio.

Au cas d'alliance, serment, promesse, ou confederation faite de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, ou peut estre; s'il advient qu'il tourne au prejudice de l'un des prometteurs, ou confederés, de son

son epouse, ou de ses enfans, il n'est en rien tenu de les garder.

Hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plùs tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quàm alterum.

ACTIO V.

Sequuntur nomina Magistrorum, & Licentiatorum, qui habuerunt cedulas.

Et primò, Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Episcopus Nannetensis, Licentiatus in Theologia.

Reverendus Pater, Dominus Abbas sancti Dionysii, in Francia.

Magistri in Theologia.

Magister Dominus Parvi.
Magister Joannis Brevis-coxæ.
Magister Petrus de Dierreio.
Magister Mathæus Roderii.
Magister Jourdanus Morini.
Magister Ursinus Taillenande.
Magister Joannes Mathiæ.
Magister Herneus de Villa-nova.
Magister Radulphus Paris.
Magister Henricus de Bragella.
Magister Guillelmus Squirelli.
Magister Petrus de Nogento.
Magister Abbas de Cormeriaco.
Magister Nicolaus de Duno.
Magister Gerardus Emengart.
Magister Jacobus Joanne.
Magister Joannes de Laudissono.
Magister Joannes Baldoni.
Magister Joannes Brout.
Magister Guillelmus Cholet, Carmelita.
Magister Joannes Michaëlis, Jacobita.
Magister Petrus de Versailles.
Magister Thomas de Cracovia.
Magister Rolandus Braganel.
Dominus Præpositus sancti Germani de Pratis.
Magister Jacobus de Lisodio magno, Augustinensis.
Magister Guillelmus Bovella.
Magister Emericus de Bituria.
Magister Benedictus Gentiam,
Magister Dyonisius Pagani,
Magister Gerardus Macheti.
Magister Radulphus de Porta,
Magister Guillelmus Pinguis avis
Magister Joannes Dacheri,
Prior de Calvomonte.
Magister Joannes de Dulcimenillo.
Magister Guillelmus Pulchrinepotis.
Prior Sancti Victoris.
Magister Franciscus, Bernardistarum Regens.
Magister Bertrandus Paratoris.
Magister Joannes de Vinzeriis, Cluniacensis,
Magister Thomas Hobe
Magister Petrus de Cautela.

Sequuntur nomina Licentiatorum.

Dominus Chaillon.
Magister Guillelmus Tranchemant.
Petrus Parvi.
Guillelmus Boncherii.
Andræas Bernardi.
Frater Petrus de Glenesiis, Cluniacensis.
Philibertus de Anvencio.
Joannes de Montenesson.
Petrus Richardi.
Frater Jacobus Magni, Augustinensis.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Lunæ post octavam Festi Purificationis beatæ Mariæ, duodecima Februarii, coram A Reverendo Patre Domino Gerardo, Episcopo Parisiensi, absente Domino Inquisitore, qui se fecit excusari, qui infirmabatur; congregatis in Concilio Fidei Dominis & Magistris infra scriptis, fuit primò lecta per Dominum Officialem quædam Littera Regia, directa Domino Episcopo Parisiensi, continens præsentis Concilii materiam; cujus quidem Litteræ Regiæ tenor est talis.

„Charles, par la grace de Dieu, Roy de „France, à nostre amé & feal Conseiller, l'Evesque „de Paris, ou à ses Vicaires en spirituel, & Official. „Salut & direction.

„Comme n'aguieres nous considerans que l'abon„dance des biens & des graces que Dieu nostre Crea„teur, de sa misericorde nous a fait; & aussi les ver„tueuses & loüables . . . . . . de nos predeces„seurs Roys de France, qui, entre tous les Princes „Chrêtiens, ont toûjours été les principaux prote- B „cteurs, & gardiens de sainte Eglise; & les specieux „deffenseurs, & champions de la Foy Catholique; „& desquels la principalle cure & sollicitude a esté, „d'extirper & nettoyer leur Seigneurie de toutes „heresies, erreurs, & autres choses mal sonantes „en nostre Foy: tellement qu'à l'ayde de nostre „Seigneur, & par leur sainte & bonne prevoyance, „nostre dit Royaume est demeuré jusques à ores, „sans tache, ou corruption d'heresie & d'erreur „contraire à la doctrine de nostre Mere sainte Egli„se. Pour laquelle cause nos predecesseurs Roys de „France ont esté, & sont appellés es saints Canons, „les Roys tres-Chrêtiens; nous contraignent & doi„vent raisonnablement esmouvoir à prendre les armes „& l'escu de Justice, & nous eslever en l'ayde & def„fense de la Foy Chrêtienne, pour faire damner & „convaincre toutes heresies & erreurs, & meme„ment celles qui de nostre temps seroient eslevées, „& auroient esté semées en nostre dit Royaume: „nous vous eussions rescrit & mandé par nos autres C „Lettres pattentes, que comme il fut venu à nostre „connoissance, que depuis aucun tems, plusieurs „heresies, & autres choses mal sonantes en nostre „Foy, eussent été dittes, proferées, mises en avant en „nostre Royaume, tant en nostre ville de Paris, com„me ailleurs; lesquelles eussent, & ont esté depuis pu„bliées & semées par tout nostre dit Royaume & de„hors, en plusieurs & diverses Regions, tant par „escrit, comme autrement; dont plusieurs maux & „inconveniens irreparables se eussent pu, & pourroient „ensuïr: non pas seulement en nostre dit Royaume; „mais par toute Chrêtienté, si provision ny estoit „mise, telle que appartient au cas; que appelliés avec „vous l'Inquisiteur des heresies, ou son Commis, où „Lieutenant, & aussi des plus notables Maistres de „la Faculté de Theologie, & autres Clers de nostre „fille l'Université, en tel nombre, comme il appar- D „tiendroit: vous enquissiés, ou fissiés enquerir des „dittes erreurs, & autrement procedissiez à la repa„ration, correction & amandement d'icelles: car „les dittes paroles, ou conclusions, si comme l'en „dit, estoient & sont fausses, mauvaises contre no„stre Foy, & la doctrine & vray entendement de la „sainte Escriture: & par consequent offensives de la „divine Majesté, & disposées à damnation perpe„tuelle des ames de ceux qui erroient & se hurte„roient pertinacement aux dittes heresies, où er„reurs: & si sont inductives de peché mortel, & „don-

„ donnans occasion de mal faire : & avec ce, sont con„ tre bonnes mœurs, tendans à destruction de toutes „ Seigneuries terriennes ; & par consequent à la sub„ version de la police de toute la chose publique, & „ contre nostre Royalle Majesté, en maintes manie„ res : & si pourroient redonder à la tres-grande char„ ge, deshonneur & blâme de nous, & de nostre „ Royaume, auquel elles ont esté eslevées & mises „ sur, ce par nous n'y estoit pourveu.

„ Sur la quelle chose, combien que desflors elle fut, „ & ait esté grandement ouverte & connuë, vous „ n'avez encore fait aucune execution ; mais encore „ pend le dit procés par devant vous, sans sur ce avoir „ esté fait, ny donné aucune conclusion, dont nous „ avons esté & sommes moult emerveillés ; & ne sça„ vons considerer cause pourquoy vous doyez avoir „ differé à faire le dit procés ; nous qui ne pouvons, „ & devons tollerer, ny dissimuler les dittes erreurs, „ saulve nostre couronne & nostre dignité Royalle : „ mais en suivant les bonnes & saintes œuvres de nos „ dits predecesseurs, desirant souverainement, sur „ toutes les cures & sollicitudes, regardans nous & „ nostre Seigneurie, de detruire & extirper toute ma„ niere d'heresies & erreurs, qui seroient eslevées en „ nostre dit Royaume, & de le garder & conserver „ en limite de la vray Foy Catholique, en la doctrine „ de nostre Mere sainte Eglise.

„ Et attendu aussi que nostre Cousin le Duc de „ Bourgogne & ses complices, auxquels, si comme „ on disoit, & dit que cette matiere touchoit, & „ touche, ne se montre, ne rend point humiliant, „ ne condescendant à venir à correction, & bon a„ mandement : en ore luy & ses dits complices, „ ont fait, & font tres grisve guerre ouverte con„ tre nous, nostre Seigneurie, & contre ceux de no„ stre sang & lignage, contre & pardessus nos def„ fenses & inhibitionis à luy si solemnellement fai„ tes.

„ Et comme il est tout notoire, & sans ce que de ce „ faire il ait aucun titre veritable, apparent & convena„ ble : & encore dient plusieurs, que l'armée & ce „ qu'il met sus, en contempt du dit procés, de „ nostre Foy, pour iceluy discours empescher, en „ eux montrant pertinax & incorrigibles, & contre „ le bien & la verité de nostre ditte Foy, & de tou„ tes bonnes mœurs. Nous vous prions, & admo„ nestons derechef, & neantmoins mandons & en„ joignons, sommons & requerons, sur le deub de vô„ stre Office, & sur les peines introduittes de Droit, „ en cas de negligence, en tel cas ; & d'être tenu & „ reputé fauteur & suspect des heresies, ou erreurs : „ que appelliés avec vous, sçavoir le dit Inquisiteur „ des heresies, ou son Commis, ou Lieutenant, des „ plus notables Maistres de la Faculté de Theologie, „ ou autres sages Clercs de nostre fille l'Université de „ Paris, en tel nombre comme il appartiendra, com„ me dit est, vous enqueriés & vous informiés tres„ diligemment des dittes erreurs & heresies, & mê„ mement de celles qui par nostre Procureur en Cour „ d'Eglise, ou autres, vous seront demontrées, „ specifiées, où declarées ; & dont serés requis : & „ tout ce que vous en pourrés trouver, tant par écrit „ comme autrement, deüement veés, & faites voir, „ & visiter diligemment, & ce par l'inspection des „ Escritures sur ce faittes, & par temoins dignes de „ Foy, ou autrement, deüement il vous appert des „ dittes erreurs ; vous procediés en la correction, „ reparation & amandement d'icelles erreurs, en & „ par toutes les voyes & manieres qui se peuvent & „ doivent faire, par raison ; tellement que ce soit à la „ loüange de Dieu, à l'exaltation de nostre Foy, à „ l'honneur de nous & de nostre Royaume, & en „ ces choses, se mestier est, appelliés avec vous l'ayde „ du bras seculier, si besoin en avés, lequel vous se„ ra baillé, toutefois que requis en sera par vous, „ aussi comme autrefois, & par nos dittes autres „ Lettres.

„ Donné a Paris le quart jour de Febvrier, l'An de „ grace, mil quatre cent & treize : & de nostre Regne „ le trente quatriéme.

Sic Signatum PAR LE ROY à la relation de son grand Conseil DE CASTEL.

A Post quam quidem lecturam, Domini & Magistri sequentes deliberaverunt super cedulas eisdem transmissas, & etiam super tota Propositione Magistri Joannis Parvi, prout per Dominum Episcopum Parisiensem hodie petitum & requisitum fuit, quòd illi qui viderunt dictam Propositionem super illam etiam deliberent. Et primò.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus S. Nannetensis Episcopus, dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta per Dominum Officialem, cujus deliberationis tenor inferiùs describitur.

Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Nannetensis Episcopus, deliberat in hunc modum.

Præsuppositis scilicet protestationibus, & submissionibus in consimili, vel potiùs eadem materia, B aliàs per me factis, quas sæpè repetitas habere volo, quotiescumque de prædicta materia sum dicturus aliquid, vel scripturus.

Præsupposita etiam descriptione tyranni, in prædicta cedula contenta, cum assertoris intentione, quæ in Minore suæ Propositionis lucidè declaratur : videtur mihi, prout aliàs visum fuit, quòd continentia principalis primæ Assertionis, de occisione tyranni, sine jussu ; non minùs, imò magis est reprobanda, taliter circumstantionata quàm fuerit sine ipsis, ut patet per singulas clausulas discurrendo. Quod enim in hac Assertione ponitur, *hoc licere, secundùm Leges naturalem, moralem & divinam* ; falsum videtur & erroneum, cùm nulla Lege hoc liceat, quinimò cunctis Legibus sit repugnans : & per consequens quòd ad hoc aliquem autorisat, quod est contra secundam Assertionem : cunctis enim Legibus, ad hujus Præcepti, *Non occides*, observationem omnes tenemur : & quicumque ab ejus observatione C excipiuntur, in ipsis Legibus, vel ipsarum expositionibus exprimuntur, saltem in divina & humana.

De divina namque patet per discursum Novi & Veteris Testamenti, in quibus explicitè & implicitè cuncta continentur, ad quæ Deus obligat humanam creaturam ; cùm Lex divina sit signum verum revelatum creaturæ rationali, quod est signum rectæ rationis divinæ, volentis illam creaturam teneri, seu ligari ad aliquid agendum, vel pro dignificatione ejus ad vitam æternam salubriter consequendam.

Talis autem notificatio divinæ voluntatis ad hominem, taliter obligari per sacram Scripturam, facta est ut aliquis ignorantiam non prætendat.

Similiter etiam Lex naturalis, quæ humana dicitur, quia moribus constat, & habetur in prima Distinctione *Decretalium*, cuncta potenter exprimit, ad quæ obligat creaturam, aliàs esset irrationabilis & D injusta. *Est* enim *Lex*, ut ait Isidorus, in sexto Ethicorum, in Decret. quarta Distinct. *honesta, justa, possibilis, necessaria, utilis, manifesta, & ne aliqua per obscuritatem in captionem contineat, nullo privato commodo, sed pro communi virtute conscripta.*

Ex quo apparet quòd in Lege humana, cùm sit in scriptis tradita, manifestentur omnia, quæ reddit hominem obligatum, quia est signum verum, humana traditione & autoritate immediatè constitutum, ligans ad aliquid agendum, vel non agendum, pro consecutione finis alicujus humani, subordi-

ordinatio ad finem ultimum, æternam scilicet beatitudinem consequendam. Et cùm in prædictis Legibus nulla reperiatur exceptio de tyranno, sicut de quibusdam aliis exceptis, expresse, clarè & lucidè reperietur, prout est etiam necesse, ad hoc quòd Lex sit obligatoria: sequitur quòd frivola, & perniciosa est exceptionis hujusmodi allegatio, de qua constare non potest.

Quamobrem nulla est consequentia. Fur nocturnur, insidiator itinerum, & nonnulli alii humanis Legibus licitè puniuntur, ergo similiter & tyrannus. Nam si & antecedens concederetur, ita quòd licitè tales occidi valerent à quolibet, sine jussu, hoc est propter Legis autoritatem; quæ cùm sit magis restringenda quàm amplianda, ad non expressos nullatenùs se extendit. Sed istud antecedens minùs sano innititur fundamento, cùm supponat aliquos autorisari à Lege, ad quos occidendos, sine quocumque jussu, vel Præcepto, quibus Lex nullam autoritatem habuit, saltem ipsius excusabilem apoto * olim secundùm Leges civiles, licebat cuilibet occidere deprehensum in turpi actu cum Matre, filia, sorore & uxore: sed Leges hodie correctæ sunt, neque nunc hoc per Leges permittitur; nisi Patri solùm de aliquo, si illum in tali turpi actu cum filia depræhendat. Sed etiam hoc non juvat: nam, ut ait Nicolaus Papa: Sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam constringitur Legibus: gladium non habet, nisi spiritualem, quo non occidit sed vivificat. Trigesima tertia. Quæst. secunda. Capite. *Inter hæc.* Super quo dicit glossa: *Licèt Patri detur, secundùm Leges, licentia occidendi; si tamen interficiat, non excusatur à culpa, vel à peccato, licèt à pœna civili excusetur. In criminibus enim*, dicit glossa, *dico specialem concessionem Canonis esse necessariam, quo ad culpæ immunitatem.* Unde cum dicitur, *Non occides*, nec specialiter isti excipiuntur à Canone: ergo occidentes peccant. Per quod habetur expresse quòd supra dictum est, specialem scilicet expressionem exceptionis necessariam, ut quis Legis autoritate ab homicidio excusetur: nam etiam omnes excepti non sunt excusabiles absolutè, ut patet, occidens furem nocturnum, vel latronem insidiantem, vel alium quemlibet invadentem; nisi solùm ad legitimam defensionem exactissimam diligenter observatam; ut scilicet se deffendens, nullam intentionem habeat occidendi, sed se tantummodò deffendendi. Nam ut ait Sanctus Thomas N. quæst. quadragesima quarta, in Articulo quo respondet ad quæstionem: „Utrùm liceat alicui se ipsum deffen„dendo, alium occidere.

„Ex actu alicujus se ipsum defendentis, sicut „effectus sequi potest. Unus quidem, conservatio „propriæ vitæ; alius autem, occisio invadentis. „Actus autem ex hoc quòd intenditur conserva„tio propriæ vitæ, non habet rationem illiciti; „cùm hoc sit cuilibet naturale quòd se conser„vet in se, quantùm potest. Potest tamen aliquis „actus ex una intentione proveniens illicitus red„di, si non sit proportionatus fini. Et ideò, si „quis ad deffendendum vitam utatur majori violen„tia quàm oporteat, erit illicitum. Si verò mode„ratè violentiam repellat, erit licita deffensio. Nam „secundùm Jura. *Vim vi repellere licet*, cum tamen „moderamine inculpatæ tutelæ; nec est necessa„rium ad salutem, ut homo actum moderatæ tute„læ prætermittat, ad evitandum occisionem alte„rius, quia plùs tenetur homo vitæ suæ, quàm vi„tæ alienæ: sed hominem occidere non licet, nisi „publica autoritate, propter bonum commune, ut „ex supra dictis patet. Illicitum est quòd homo in„tendat occidere hominem, ut se ipsum defendat, „nisi ei qui habet publicam autoritatem: quia inten„dens occidere ad sui defensionem, refert hoc ad „publicum bonum, ut patet in milite pugnante „contra hostes, & in ministro Judicis pugnantis „contra latrones, quamvis & isti etiam peccent, si „privata libidine moveantur.„ Hæc Sanctus Thomas, ubi supra.

* Locus corruptus.

Per quod apparet manifestè quòd pro liberatione, vel salute cujuscumque alterius, non licet hominem ex intentione occidere, ad hoc * non liceat pro se ipso; & per consequens quòd nec à Lege divina, nec humana est licitum; nec etiam datur autoritas alicui, ad tyrannum, vel alium criminosum puniendum, sine jussu potestatem habentis. De lege verò naturali asserere hoc licere, valdè dissonum videtur: nam cùm Lex naturalis sit signum inditum cuilibet humano, † non impedito in usu debito rationis, notificationum ‡ rectæ rationis divinæ, volentis creaturam rationalem humanam teneri, seu obligari ad aliquid agendum, vel non agendum, pro consecutione sui finis naturalis, qui finis est felicitas humana, & in multis habita conversio domestica, & etiam politica, cùm homo sit naturaliter animal communicativum & civile: patet quòd nihil licet, vel autositatur à Lege, quod non liceat, & autorisetur à Lege divina, quæ omnia principia Juris naturalis continet.

Unde, secundùm Ambrosium, *In Exameron*: *Voluntas Dei, Lex divina est.* Et Isidorus, in quinto Ethicorum: *Omnes*, inquit, *Leges aut divinæ sunt, aut humanæ. Divinæ natura, humanæ moribus constant*: ut habetur in prima Distinct. Decret. *Secundùm enim quòd principiorum naturalium indita est notificatio creaturæ rationali, per immediatam irradiationem divinæ Legis*, ut dicit Augustinus. Et sanctus Thomas in prima secundæ. Quæstione nonagesima prima. Articulo secundo. *Lex naturalis*, inquit, *nihil aliud est quàm impressio divini luminis in nobis, quo discernimus quid sit bonum, & malum.* Quare forsan meritò dici posset quòd illi qui in teneri ætate propriè moventur ad aliquid arduum, ad virtutem pertinens exercendum, hujusmodi principiis naturalibus illustrantur: si verò ad ardua vitia moveantur, signum est perturbationis virium naturalium, & conversationis ** ipsarum ad sævitiam & animi crudelitatem. Ad quod possent applicari exempla quæ tradit Valerius, *in tertio Libro*, *Cap.* 1. de Æmilio Lepido, & Catone. Inquit ad hæc: *Puer progressus in aciem, hostem interemit, civem servavit: cujus tam memorabilis operis index est in Capitolio statua bullata, & incincta prætexta, Senatusconsulto posita. Iniquum enim putavit eum honori nondùm tempestivum videri, qui jam virtuti fuisset maturus.* Et sequitur pro ejus laude. *Præcurrit igitur Lepidus ætatis stabilimentum fortiter faciendum celeritate, duplicemque laudem tulit è prælio, cujus eum vix spectatorem Anni patiebantur.* Æmilio namque ad pietatis officium, ad proximi scilicet, & patriæ tuitionem, seu deliberationem natura virtutem singula ritè proponit, quod Catoni ad exequendum crudelitatis officium denegavit: Quibus enim in justo prælio de hoste patriæ, ad ejus & gentis Æmiliæ perpetuam gloriam puer etiam mirabiliter triumphavit: Catoni verò natura tenelli carnificis tantæ inhumanitatis abhorrens propositum, vim negavit, ne contra ejus naturæ jura amicum eum in lecto foventem inter amplexus & levita † furtiva præsidia jugularet: quod quidem propositum licèt à nonnullis eidem adscribatur, ad laudem omnium, tamen littera monstrat, ubi dicitur quòd *Cùm salutandi gratiâ ad Syllam prætexatus venisset, & capita proscriptorum in atrium allata vidisset; atrocitate rei commotus, pedagogum * interrogavit: quapropter nemo inveniretur qui tam crudelem*

* Locus corruptus. † *Forsan* homini. ‡ *Forsan* significativum. ** *Forsan* conversionis. † Locus corruptus. * desideratur *Sarpedonem.*

lem tyrannum occideret. Cùmque is non voluntatem hominibus, sed facultatem desse, quod salus ejus magno militum præsidio custodiretur respondisset: ut ferrum sibi daretur obsecravit, affirmando, se pro facili eum interfecturum, eo quòd in lecto illius considere soleret. Et sequitur in textu propositum Catonis. *Pedagogus propositum exhorruit, & animum agnovit, eumque posteà ad Syllam excussum adduxit. Nihil*, inquit Valerius, *hoc admirabilius. Puer in officina crudelitatis deprahensus, non extimuit victorem* &c.

Ex quo patet quòd hoc Catonis propositum tàm à pedagogo quàm à Valerio reprobatur, pro ut est etiam meritò repudiandum, tanquam impium & crudele, attenta præsertim ætatis teneritudine, ad sæva nimiùm properante, designanteque respondere sævo principio sui finis. Et si Cato in provecta ætate hoc dixisset, certè multò detestabilius dictum esset, quia crudelitates designaret & perfidiam voluntatis. Dicta etiam ejus non sunt pro Lege habenda, nec facta ejus etiam imitanda, quod ejus exitus patefecit: quia post victoriam Cæsaris, quia Pompæium concitaverat, maluit ultimo veneni haustu perire, quàm Cæsaris miserâ vitâ, bonis, patriâque potiri.

Ex præmissis igitur apparet quòd nihil secundùm Legem naturalem est licitum, quod non licet secundùm Legem divinam: quia etiam, ut habetur in principio Decreti; Jus naturale est, quod in Lege, & Evangelio continetur, quo quis jubetur alteri facere quod sibi vult fieri, & prohibetur alii inferre, quod sibi non vult fieri. Unde Christus, in Evangelio: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite. Hæc est enim*, inquit, *Lex & Prophetæ.* Matth. VII. 12. Sub quo Præcepto contrarii prohibitio intelligitur, per quandam consequentiam: nam ubi unum contrariorum præcipitur, & per consequens aliud prohibetur. Lex enim naturalis non solùm explicitè, sed etiam implicitè continetur in Evangelio, ubi non solùm actus interiores reales proximo damnosi & injuriosi; sed verbales & mentales etiam prohibentur.

Patet etiam quòd nulla Lege datur, aut licet alicui ad quemcumque tyrannum taliter occidendum, quod est contra principalem partem primæ Assertionis, & contra secundam Assertionem. Nec obstant modificationes & circumstantiæ de machinatione contra salutem corporalem Regis, cupiditate, dolo, sortilegiis, vel maleficiis quibuscumque &c. Quia, ut in alio scripto meo posui, hoc excludit autoritas Augustini, de directo, quæ habetur in Decret. XXXIII. Quæstione ultima. Tertio capite. *Quicumque verò sine publica administratione furem, sortilegum, adulterum, & perjurum, vel quemcumque criminosum interfecerit, aut trucidaverit, aut membris debilitaverit; velut homicida judicabitur, & tantò acriùs quantò non sibi concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.*

Ex qua autoritate habetur expressè, quòd nullus criminosus est sine jussu publicæ authoritatis occidendus; quin imò criminosior, tantò graviùs peccat occidens, qui plurimùm Jurisdictionem impedit & perturbat: cognitio enim sortilegii, & malefactorum talium, ad Ecclesiasticum Forum spectat; & sic peccaret contra Ecclesiam, ejus Jurisdictionem impediendo. Cognitio verò machinationis contra personam Regis, ad ipsum Regem, & ad ejus Justitiam pertinet: cujus Majestatem lædere, & graviter offendere dignoscitur vassallus impediens, vel dans operam quominùs talis machinator per Regis Justitiam puniatur; peccat enim contra Regiam Majestatem, impediendo suam Justitiam, quæ ad ejus pertinet honestatem, prout expressè, de forma fidelitatis; XXII. *Quæstione ultima*, circa finem: ubi enumerando ea ad quæ vassalus tenetur Domino Feudati, quæ continentur sub his verbis: *Incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile.* Et exponendo illud vocabulum, *honestum*, dicitur: *Ne sit ei in damnum de sua justitia; vel de aliis causis quæ ad honestatem ejus pertinere videntur.*

Constat autem quòd talis occidens est in damnum Regi de sua justitia, dupliciter: ipsam sibi usurpando, scilicet; & ne per Regem fieret impediendo: & per consequens, peccat contra Regiam Majestatem.

A Præterea nulla Lege permittitur, vel licet alicui pro quacumque machinatione contra suam propriam personam; quia sola legitima deffensio privato cuilibet est permissa. Ergo à fortiori, nec propter machinationem aliquam contra Regem, cui munus † obligatur ex ordine charitatis. Nec obstat clausula finalis dictæ Assertionis, de tanta tyranni potentia, quòd per Superiorem justitia de ipso fieri nequiret: quia secundùm intentionem assertoris, cui satis congruit descriptio tyranni per ipsum allegata; pauci sunt tyranni de quibus justitia nequiret fieri.

Non jure principari, duobus modis intelligi potest. Uno modo; non justo titulo Principatum alterius usurpare; & de tali tyranno non intellexit assertor, cùm sit notorium illum quem nominat in sua Propositione, non usurpare Principatum Regis

B sui. Et si dicatur quòd etsi non effectu; tamen affectu, & quod ex solo conatu principandi dicitur quis tyrannus; ut patet ex descriptione prædicta, & quòd solus conatus reddit quem reum crimine læsæ Majestatis, per Leges Honorii, & Arcadii Imperatorum, quæ ponuntur in Decreto. Sexto. Quæstione primâ. *Si quis cum militibus.* Respondetur quòd si pro conatu voluntatis efficacis debeat quis puniri pro crimine lesæ Majestatis, pro nullo tamen crimine est aliquis tali morte plectendus subitaneâ, sclicet & improvisâ à quocumque, non solùm privato, sed etiam nec à Judice, Principe, Rege, vel Imperatore.

Esto etiam quòd sit judicialiter condemnandus ad mortem; tamen propter debitam Justitiæ manifestationem, ad reprimendam superborum audaciam; tùm etiam propter periculum animarum, tàm repentè & subitaneè peremptarum, de quorum salute verisimiliter dubitatur, juxta id quod habetur in capi-

C te. *Pro humani. De homicidio.* Libro sexto. *Cum igitur illi qui sic horrenda immanitate* *, *detestandaque sævitiâ mortem sitiunt aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi; non solùm corporum, sed mortem procurent animarum, nisi eos exuberans gratia divina prævenerit ut sint armis spiritualibus præmuniti.* Cujus Decretalis pœnam non videtur effugere, qui sub specie pietatis, ut pote salutis Regis, vel cujusvis alterius utilitatis publicæ, vel privatæ, quemcumque tyrannum, vel alium sic occideret.

Esto etiam quòd quacumque Lege liceret tyrannum talem occidi, de quo loquitur assertor: quamplurima requirerentur ad hoc quòd alicui privato hoc liceret: videlicet quòd esset notorium talem non posse comprimi per Superiorem, nec occidi per a-

D lium æquè benè; vel aliàs coërceri, & quòd non posset ulteriùs tolerari, sicut interdùm expedit de multis malis tolerandis, ne deterius provenirentur; & quòd non fieret per mala media, nec mala intentione; sed solùm pro Reipublicæ utilitate, cum aliis circumstantiis requisitis ad opera virtuosa; inter quas principalior esset, quòd talis occisio cum animæ detrimento non esset. Quæ quidem circumstantia vix, vel nunquam potest observari in tali subitanea morte, seu occisione, juxta prædictum caput, *Pro humani.* Cujus edicto tamen principale dedit vitare periculum animarum: ad quod sacrorum

† *Forsan* minùs. * Inhumanitate.

rum Canonum conditores multa stabilimenta salubria condiderunt.

Et novissimè Clemens quintus, in Concilio Viennensi, abusum damnabilem, in quibusdam partibus introductum, & ultimo de proponendis suppliciis sacrum, * primæ contra statuta canonica negaretur, aboleri volens: omnibus Justiciariis & Dominis temporalibus, autoritate præfati Concilii, inhibuit, ne in eorum Dominiis talis abusus, de cetero, servaretur; locorum Ordinariis, ut ipsos super hoc per censuram Ecclesiasticam compellerent injungendo: alia A etiam circumstantia, quòd non fiat per mala media, per istas Assertiones nullatenùs observatur; nam media per quæ prætendunt dictæ Assertiones talem tyrannum occidi debere, sunt notoriè de se mala, utpotè mendacia, perjuria, fraudes, deceptiones &c.

Quia prædictus Joannes Parvi allegat sanctum Thomam & Salberiensem, & nonnulli alii secuti sunt eum, ad principalem Assertionem palliandam; restat ostendere quòd prædicti Doctores sunt magis contra ipsos, quàm pro ipsis: fundavit enim se super quandam responsionem sancti Thomæ, ad ultimam rationem quam facit super secundum Sententiarum. Quæst. *Utrum Christiani potestatibus secularibus, & præcipuè tyrannis teneantur obedire.* Arguit N. de hoc quòd *Tullius laudat eos qui julium Cæsarem peremerunt, qui quasi tyrannus jura Imperii usurpaverat.* Et B in responsione dicit quòd *Tullius loquitur casu illo, quando aliquis Dominium per violentiam sibi subripit, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis; & quandò non est recursus ad Superiorem, per quem Judicium de invasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.*

Istam responsionem accipiunt pro fundamento Assertionis, de tyranno licitè puniendo, quod tamen est debile fundamentum: tum quia sanctus Thomas non asserit, sed recitat intentionem Tullii; non tamen approbat ejus laudem de morte Cæsaris, quam ipse sanctus Thomas sciebat Valerium reprobasse.

Unde, in C. *De Ingratitudine.* Valerius de interfectoribus ipsius Cæsaris loquens, hoc eis ad ingratitudinem reputavit, ait: *Urbis nostræ parentem Senatus in amplissimo dignitatis gradu ab eo collocatus in Curia laceravit; nec duxit nefas ei vitam adimere, qui æternum Romano Imperio spiritum ingeneraverat. Rude nimirùm illud & ferox sæculum, conditioris sui cruore fœdo maculatum, ne summa quidem posteritatis pietas dissimulare potest.* C

Esto etiam quòd uterque reprobandam mortem ipsam reprobasset, de nihilo servit ad propositum assertoris, quia mors Cæsaris non fuit perpetrata per privatum; sed potiùs per Senatum, ut ipse Valerius attestatur.

Tum etiam, quia dato quòd fuisset intentio sancti Doctoris intentionem prædicti Tullii, quam in prædicta Propositione declarat, approbare; ita scilicet quòd secundùm eum etiam esset licitum occidere talem tyrannum usurpantem, *non consentientibus subditis, vel ad consensum coactis* &c. Talis tyrannus esset hostis publicus: de quali tyranno non intellexit, licèt ad suum propositum non serviret: eo quòd Dominus Aurelianensis non usurpaverat Dominium Regis, ut est dictum. D

Adhuc tamen non sequitur quòd talis tyrannus esset à quolibet, sine autoritate, licitè puniendus; nec quòd sanctus Thomas hoc expresserit, vel intellexerit per illam solutionem.

Cum ejus verbis benè stat quòd non omni, sed illi soli liceret, ad deliberationem patriæ, etiam secundùm intentionem Tulli, tyrannum occidere, qui esset ad hoc deputatus per publicam potestatem; & talis occidens tyrannum autorisatus, & referendo occisionem ad utilitatem Reipulicæ, cum aliis circumstantiis requisitis, esset præmium accepturus: si propriâ autoritate hoc faceret, non laudaretur, nec præmium acciperet. Et talis fuit intentio sancti Thomæ, in casu quòd assertivè, & non recitativè dixerit illa verba: aliàs enim esset sibi ipsi gravis, quia in Summa dixit: *Nemini licere alium ex intentione occidere, etiam ad propriæ vitæ defensionem*, prout superiùs allegatur.

Et licèt sit valdè calumniosum & injuriosum tantæ scientiæ, & perfectionis viro, imponere quòd ex illa solutione sua habeatur explicitè, vel implicitè, privatæ personæ licere tyrannum occidere, sine autoritate publicæ potestatis, cùm hoc non exprimant, nec innuant, ut est dictum: multò tamen calumniosius & injuriosius est ipsum applicare ad probandum, vel probare conandum, quod liceat occidere aliquem tali morte subitanea & improvisa, quod cuicumque personæ, non solùm privatæ, sed etiam publicæ, qualiscumque, & quantumque fuerit autoritatis, esse licitum asserere, & nefandum, & ipse sanctus Doctor, si viveret, hoc damnaret. Quod etiam imposuit proponens Salberiensi, fuit malè impositum, & contra ejus intentionem, & de textu truncato sumptum, ad Doctoris injuriam & offensam: nam ex dictis ipsius Salberiensis, in locomet allegato per proponentem, scilicet in tertio Libro sui *Policraticon. Capite quinto.* Licèt etiam ibi loquatur secundùm sæculares Leges, secundùm quas dicit, *Tyranno licere adulari, quem licet occidere, nec modò licitum, sed justum etiam & æquum esse*: illud exponit per verba sequentia de publica potestate. Unde statim post dicta verba subjungit: *In eo ergo meritò armantur Jura, qui Leges exarmat; & publica potestas sævit in eum, qui evacuare nititur publicam manum.*

Hoc tacuit proponens, eò quod loquitur de publica, non de privata persona, cui etiam per Leges gentilium licere tyrannum, vel alium occidere, tali modo, nullibi reperietur eumdem Salberiensem asserere, licèt diffusè tractet, & multa recitet de miseris casibus tyrannorum & mortibus: quin imò in octavo Libro, innuit expressè tyrannum non occidendum, amplificando de David, qui licèt tyrannum gravissimum sustineret, qui eum prodendi * sæpe nactus fuisset occasionem; & tamen parcere maluit, confisus Dei misericordia, qui eum sine peccato poterat liberare. Decrevit ergo expectans patienter ut ille visitaretur à Domino, reddita charitate, ut in prælio caderet, aut aliàs, justo Dei Judicio, moreretur. *Et hic modus*, inquit, *delendi tyrannum, utilissimus & tutissimus est. Si qui præmuntur, ad patrocinium clementiæ Dei humiliter confugiant* &c. prout latiùs posui in alio scripto meo.

Unde apparet evidenter quòd prædicti Salberiensis intentio non fuerit, tyrannum posse occidi licitè per privatum, præsertim modo declarato per proponentem; & secundùm etiam miserabilis casus eventum, ad cujus propositum idem Salberiensis, ac si ipsum casum futurum in spiritu prævidisset, dicit: *Hoc tamen cavendum docent historiæ, ne quis illius moliatur interitum, cui fidei Religione tenetur astrictus.* Et exemplificat de Sedechia, qui quia tyranno fidem non servavit, lapsus in perfidiam captivatur, & ejus oculi eruuntur.

Patet igitur quòd dissolatione † & inconvenienter allegavit, & etiam allegant defensores sui prædicti, secundùm sanctum Thomam & Salberiensem, ad suum propositum palliandum; quod etiam de aliis Doctoribus per ipsum allegatis, si benè visitarentur, posset similiter demonstrari.

Ex

* Locus corruptus.

* Forsan perdendi. † Verbum corruptum.

Ex præmissis patet etiam absurditas tertiæ & quartæ Assertionum, in quibus dicitur quòd sit nedùm licitum, ut in tertia; sed etiam justum, rationabile & æquum, seu Jus, ratio, & æquitas, ut in quarta, quòd *Quilibet tyrannus taliter occidatur*, & quòd *tali morte propriè debet mori*, quod est falsum & erroneum, impium & crudele, & contrarium omni Legi.

Si verò accipiatur, *non jure principari*, pro nunc * justè & debitè principari; pauci, aut nulli essent Principes non tyranni; cùm pauci, vel nulli sint, qui non devient à justo modo & debito principandi.

A

Et si quilibet talis Princeps tyrannus à subdito posset occidi, propter machinationem contra Regem, vel Principem suum; hoc non esset, nisi propter obligationem quam quilibet subditorum habet ad Principem suum, tanquam ad personam publicam, non privatam; & quòd est caput Communitatis, & per consequens, à simili, vel etiam à fortiori, quilibet talis Princeps tyrannus, à quolibet subditorum suorum, qui non minùs obligatur ad Communitatem, cujus est pars, quàm ad Principem; imò magis, posset meritò & laudabiliter interfici, pro defensione & tuitione Reipublicæ per ipsum malè tractatæ, & posset perimens consimilem excusationem prætendere, de impotente justitiam consequendi; quæ esset excusatio subdola, & damnabilis in peccatis.

B

Patet igitur ex præmissis, quòd duæ primæ Assertiones sunt falsæ & erroneæ in Fide & moribus, pernitiosæque, & multipliciter scandalosæ.

Quintæ verò, sextæ & septimæ absurditas sæpe satis depræhenditur ex præmissis: nam ex constituto, prout ostensum est, quòd nullus tyrannus, vel alius possit licitè perimi, modis in quatuor primis asserentibus declaratis; clarum est quòd prædictæ Assertiones innuunt quòd immania & horrenda scelera sunt virtutes: quod etiam innuit satis quarta, æquè virtutum prima ‡ sceleratis hominibus, pro nefandis & horrendis flagitiis debeantur, etiam à Superiore, quæ ** Jure divino & humano tales flagitiosos & sceleratos homines gravissimis suppliciis potiùs afficere tenentur; nec non etiam & ab illo in cujus offensam & injuriam talia flagitia sunt commissa, flagitia ipsa laudari, approbari & autorisari, ipsorumque flagitiorum autores amari, & honorari & remunerari; & multò clariores, postquam ante alia scelera perpetrata, prædictorum flagitiorum autorisationem, ad perpetratorum, vel actorum eorumdem laudem, honorem, & recommendationis sempiternæ tradendum memoriæ, scripturis, Prædicationibus; & aliàs ubi libet, divulgari: quod dogmatisare, & hominum mendacium crudelitati velle imprimere, extremæ dementiæ, cùm nullus sanæ mentis ignoraret talia, si ea fieri contingeret, omni rationi, Juri, & justitiæ repugnare, credere † que ad perpetuam ignominiam, dedecus, & opprobrium Regis, Regni & Regnicolarum, ad omnimodamque subversionem politiæ & Reipublicæ, eorumdem præsertim; cùm etiam secundùm Leges Gentilium requireretur observatio circumstantiarum supra dictarum, saltem de notorietate tyrannidis, & aliis circumstantiis supra dictis, & quòd omnes & singulæ circumstantiæ requisitæ ad actum meritorium præmiandum, etiam præmio temporalii observarentur: aliàs ex effectu ⸸ alicujus circumstantiæ, actus ille vitiosus redderetur; & per consequens vituperandus esset, nec posset sine gravi scandalo laudari, nec approbari, nec quovis præmio præmiari: aliàs enim passim homines à quoquam occiderentur, nec Legibus, quibus benè vivitur, opus esset. Humanæ quidem Leges, quæ secundùm Isidorum, ubi supra, factæ sunt, ut earum metu humana coërceretur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia; & in illis improbis, formidato supplicio, refrenetur audacia, & nocendi facultas; caret penitùs fine suo, cùm pro scelere non formidaretur supplicium, sed præmium potiùs speraretur: unde non foret tuta innocentia, sed nocendi facultas & audacia præberentur. Leges insuper naturalis & divina, vitia prohibentes, forent inutiles & inanes, & opporteret ad humanæ fælicitatis consummationem, quam tunc dixit Sententia consummatam, quando vitia, mores sunt * concedere novas Leges virtutes prohibentes, & vitia commendantes, si, prout innuit, prædictæ Assertiones homicidia, proditiones, insidiæ, simulationes, & similia vitia non solùm licita; sed etiam meritoria, laudibus & præmiis digna forent.

C

D

Qua propter prædictæ tres Assertiones, videlicet quinta, sexta & octava, & quarta etiam, quo ad ejus initium, talia deliramenta innuentes, quæ etiam detrahunt Regiæ Majestati, tanquam pestiferæ & nefandæ in Fide & moribus, erroneæ, sunt, meo judicio, rationabiliter condemnandæ.

Octava Assertio est etiam pestifera & nefanda; cùm sit perversiva sensûs Scripturæ sacræ; ipsam Scripturam intelligit & exponit aliter quàm sensus Spiritus sancti flagitat, quod secundùm Hieronymum, & habetur in Decret. XXIV. *Questione tertia*: prout fuit allegatum, sapit hæreticam pravitatem. Nec excusat assertorem quod à nonnullis dicitur, ipsam talem exponere fecisse de sensu grammaticali, quia sensus grammaticalis propriè non est sensus, cùm Grammatica, de significatione dictionum, & de congruitate tantùm consideret, nec spectat ad Grammaticum cognoscere de sensu orationis qualicumque. Et dato quòd sensus grammaticalis deberet dici sensus: esset extraordinarius, & spritus ‡, & per consequens, de ipso non posset intelligi expositio prælibata. Nam cùm terminus simpliciter ponitur; de ejus sensu principali semper intelligitur: principalis autem sensus litteralis sacræ Scripturæ est sensus inspiratus. Ergo de ipso necessariò intelligenda est illa expositio, cùm non ponatur objectio designativa. Sensus autem grammaticalis, si debeat dici sensus: ergo talis dispositio est dissona & distorta.

Nona nempe Assertio est summè pestifera & scandalosa, & contra determinationem Ecclesiæ, & opinionem sanctorum Doctorum: & omnia Jura quæ dicunt, quòd etiam juramentum promissionum † vi, vel dolo præstitum, vel potiùs extortum, de re licita & honesta, quod servari potest sine alterius præjudicio, vel animæ detrimento; est obligatorium, & servandum; ut in *cap. Cùm contingat. De jurejurando* &c. *Quamvis de pactis. Libro sexto.* Esto etiam quòd vergat in præjudicium promittentis, ut in cap. *Si vero. De jurejurando.* Esto etiam quòd fuerit vi extortum, nisi violentia talis fuerit, quòd metum mortis, vel cruciatum corporis contineret; ut in cap. *Cum dilectus. de his quæ vi, metusve causâ fiunt.* Et alibi multis Juribus.

Caveat enim promittens, & consideret quid promittit, prout etiam discretè considerare tenetur, quia discretio est una comitum juramenti: postquam enim promissio vallata fuerit juramento, servanda est, quia juramentum licitum semper est servandum, quomodocumque juretur. Ut XXII. *Questione* I. cap. *Movet te*, & notatur in capitulo. *Et si Christus. De jurejurando.* Aliàs autem juramentum esset vinculum iniquitatis, quod est confirmatio veritatis & in prædicto capitulo. *Et si Christus.*

Et Augustinus, & Gregorius, & Isidorus expressè omninò prædictæ Assertiones ⸸ ut habentur ipsorum autoritates, eisdem Causa, Quæst. 2. Cap. 2. tertio capitulo sequenti, prout fuit per me allega-

* *Forsan* non ‡ *Forsan* præmia. ** Locus corruptus. † *Forsan* cedereque ⸸ *Forsan* defectu.

* Locus corruptus. ‡ Locus corruptus. † *Forsan* promissorium. ⸸ Locus corruptus.

legatum aliàs. Sanctus Thomas etiam, secunda secundæ. q. 89. Art. 70. dicit expressè quòd *Juramentum etiam vi extortum, in foro conscientiæ est servandum; quia licèt tollatur obligatio quam habet ad illum qui vim intulit: non tamen tollitur obligatio qua quis obligatur Deo, ad tenendum quod per nomen ejus promisit; quia magis debet damnum temporale sustinere, quàm juramentum violare.* Ex quo clarè patet quòd, fortiori ratione, spontè præstitum juramentum, de re tamen licita, ut est dictum, semper est servandum, & posse tenùs semper promissum juramento firmatum est adimplendum; esto etiam quòd vergat in præjudicium promittentis. Et si Assertiones sacrorum Canonum, & Doctorum Catholicorum, & Sanctorum non præsciens * fidem defensoribus tam iniquæ & pernitiosæ Assertionis; verecundentur saltem, & veritatem agnoscant ex dictis & factis Gentilium, quibus mortem potiùs pati præeligere docuerunt, quàm fidem per Deos præstitam violarent: quorum multa mirabilia exempla ponit Valerius, in capite, *De fide publica*: sicut de Saguntinis qui ne à fide Romanorum recederent, ultrò se, & omnia sua cremaverunt. Et de Pelicianis, † qui ut fidem Romanis servarent, adeò eorum civitatem obsessam per Hannibalem defenderent, quòd omnes & singuli, utriusque sexus, supra muros fame mortui sunt reperti. Et in primo capite, *De Ultione*, ┼ exemplificat de Marco Attilio Regulo, qui insidiis Asdrubalis ‡ ad miserabilem captivi fortunam deductus, ac missus ad Senatum Legatus, ut pro eo & quod * alio quamplures Pænorum juvenes pensarentur in contrarium, & dicto Consilio quia se rediturum juraverat, ultrò propter fidei Religionem rediit, licèt se sciret in reditu infaillibiliter moriturum.

Alia quamplura exempla ponit ipse Valerius, de fide per Gentiles valdè sinceriter observata. Per quæ exempla clarissimè constare potest quòd apud eos talis Assertio fuisset tanquam summè pernitiosa & velut perfida reprobata: quantò magis a Catholicis deberet ampliùs, velut execrabilis reprobari: & quia non solùm est de se mala & pernitiosa; sed cum hoc etiam fuit deducta ad palliationem alterius pestiferæ falsitatis, possetque viam perjuriis, fraudibusque, & deceptionibus aperire: videtur mihi quòd sit velut pernitiosa & erronea in Fide & moribus meritò condemnanda.

Videtur etiam mihi quòd ex istis, & etiam ex aliis per me in primo scripto meo aliàs traditis, & per Magistros meos dictis & in scriptis traditis, non solùm prædictæ novem Assertiones, sed etiam totalis Propositio Magistri Joannis Parvi, quæ intitulata fuit, ut dicitur, *Justificatio Domini Ducis Burgundiæ, de morte Ducis Aurelianensis*, potest & debet rationabiliter condemnari, & anathematisari judicialiter, & publicè, coram omni populo, tanquam palam erronea in Fide & moribus, & multipliciter scandalosa, & adversa omni bonæ politiæ; & præsertim Regiæ Majestati.

Hæc itaque Pater, & Magister Reverende, pro mea opinione, super prædictis Assertionibus vobis trado; sub vestri tamen, & aliorum Dominorum & Magistrorum benevola correctione, cui ea submitto, ubi in eis aliquid corrigendum.

Reverendus Pater, Dominus Abbas Sancti Dionysii, dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta per Magistrum Alanum Percenalli, cujus tenor est talis.

Præmissis protestationibus, &c.

Dico primò, quòd iste Libellus, aut quaternus qui ascribitur Magistro Joanni Parvi, & intitulatur *Justificatio Domini Burgundiæ*, est evidenter, & clarè erroneus in Fide; quia in syllogismi deductione, in quaterno illo contenta, Major expressè & formaliter continet plures hæreses: & quanquam vagetur in incertum, & nescit quo se arrestare in illa Majore, quia quandoque dicit, tyrannum interficiendum, autoritate Legis, naturalis, moralis & divinæ; quandoque recurrit ad epikejam; quandoque ad zelum amoris, qui esse debet subditorum omnium, autoritate exclusa; quandoque ad conditionem personæ tyrannisantis, quæ est talis positione, quòd de ea non potest fieri justitia per Superiorem: nihilominùs interserit plures errores; & cum hoc, ex forma, A materia & effectu deductionis contentæ in prædicto quaterno, sequuntur clarè hæreses, & dissipatio omnis æquitatis, & justitiæ hominum inter se.

Et etiam circa Propositiones mihi transmissas, dico consequenter.

Prima Propositio, seu Assertio in cedula contenta, est homicidiorum, peccatorum, & scelerum excusatoria, & justificatoria, æquitatis & justitiæ dissipativa, Fidei Christianæ repugnans, contraria & erronea, & contra textum expressum, *Non occides*, privata autoritate; & sicut erronea & hæretica * esset Assertio.

Il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, naturelle, morale & divine, d'occire, ou faire B *occire les larrons, les idolatres, les heretiques, ou les schismatiques.* Quia ista Assertio est contra textum allegatum, *Non occides.*

Ita de Assertione primæ cedulæ; quia non reperitur concessum de tyranno interficiendo per quemlibet, plus quàm de alio.

Item, Catholica veritas est, quòd sine legitima autoritate, vel jubente, vel concedente, non licet homini hominem voluntariè & spontè interficere, sive fuerit tyrannus, sive qualitercumque criminosus. Prædicta autem Assertio dicit: *Sans quelconque Mandement, ou Commandement, un chacun subjet licitement peut tuer tout tyran*, &c.

Et ita asserit tyrannum interficiendum, sine Mandato aut Præcepto Superioris, vel Legis; quia generaliter dicit: *Sans Mandement*; Et per consequens, excludit autoritatem etiam Legis: & ita expressè C continetur in prædicta Majori illius quaterni, in quodam non extracto, ubi addit illam clausulam: *Sans licence.* Quæ cum sit negativa, excludit licentiam Legis; ut cum hoc, in hac prima Assertione, expressè negat Mandatum Dei, vel hominis.

Item, si quilibet habeat autoritatem legitimam interficiendi, & non ex commissione Dei, vel hominis, ut dicit prædicta Assertio, quia *Sans quelconque Mandement, ou Commandement*, sed ex Lege, naturali, morali & divina, ut videtur eadem Assertio innuere; confunditur omnis ordo justitiæ & æquitatis hominum inter se, contra Fidem & Scripturam sacram; & sequela patet: quia quilibet cujuslibet indifferenter, Lege, naturali, morali & divina, est Judex legitimus superior, an sit tyrannus, eo modo conditionatus, quo in Propositione illa continetur: imò quilibet homo, quemlibet hominem potest interficere licitè, eo non vocato, nec D audito, & nullâ Sententiâ latâ, dummodò in sua conscientia teneat eum, & reputet tyrannum. Ad hunc finem tendit illa Assertio, & tota deductio Joannis Parvi.

Item, quamquam Lege, naturali, morali & divina, quilibet personâ publicâ fungeretur, publica potestate, & per respectum ad quemlibet tyrannum, haberet superioritatis & justitiariæ potestatis autoritatem: ad hoc tamen ut licitè interficeretur tyrannus, requireretur ordo divina Lege institutus, vide-

* *Forsan* præstent. † *Forsan* Petellinis. ┼ *Forsan* De Censoria fidelitate. ‡ *Forsan* Hannibalis. * *Forsan* quodam.

* *Videtur desiderari* condemnanda.

delicet quòd audiretur & condemnaretur. *Joan. septimo. Actuum*, XXV. & * asserere est erroneum & hæreticum. Et ideò illa prima Assertio cum circumstantiis, & clausulis totis Majoris ipsius Magistri Joannis Parvi, non concludit suum propositum, nisi subintelligatur una alia clausula erronea, videlicet, *Il est licite à un chacun sujet, sans ordre, de Droit humain, ou divin, tuer tout tyran.*

Item, erronea est illa Assertio, ratione illius clausulæ: *tout tyran* licitè interficiendus est à quolibet A subdito &c. quia omnia crimina inclusa in descriptione tyranni, juxta illam Assertionem, & totam Propositionem dicti Joannis Parvi, sunt latentia, occulta, incerta & inevidentia, & causæ cognitionem exigunt. Ergo quamquam quilibet esset † illorum, & personæ quæ ea commisisset; ad executionem tamen mortis in tyrannum in incerto, perplexo & dubio procedere ‡ debet: justitia & ordo justitiarius divina Lege traditus § & omninò * asserere est contra sacram Scripturam, in pluribus passibus.

Item, erroneum est in Fide, asserere, quòd quilibet sit minister & executor Legis, naturalis, moralis & divinæ; & à Legibus illis accipiat potestatem legitimam interficiendi hominem, vel faciendi hæc, vel illa; nisi circa ea habeatur de hoc Lex clara & expressa, evidens & notoria; aliàs omnia B maleficia, omnia homicidia, furta, adulteria, excusationem & autoritatem acciperent, secundùm voluntatem & beneplacitum committentium; quia sine ostensione Legis, naturalis & divinæ, sufficeret committentes, & facientes hæc, vel ista, dicere, vel publicare hoc † Asserere; quia sic egisse mihi fuit licitum, ex parte Legis, naturalis, moralis & divinæ: putà interficere idolatram, vel furem, meum juramentum non servare. Et ergo cùm Magister Joannes Parvi in sua Propositione introduxerit Legem, naturalem, moralem & divinam, facientem mentionem de interfectione tyranni, &c. debet haberi, non solùm pro habusatore, sed tanquam erroneus in Fide, viam parans ad excusationem & defensionem omnium homicidiorum & scelerum: quia ad sui erroris, facti & mortalis peccati defensionem fraudaliter, falsè & calumniosè contingit: sibi Legem, errorem; imò Legem, ubi nulla est Lex. C

Item, primæ prædictæ Assertionis clausula* ista; *mesmement, quand il est de si grande puissance*, &c. non justificat illam Assertionem.

Tùm primò, quia supponit veritatem illius Assertionis citra casum qui sequitur: *quand il est de si grande puissance*, &c.

Tùm secundò, quia per negotiationem non acquiritur judiciaria potestas, sed per legitimam commissionem Dei, vel hominis. *Non est potestas nisi à Deo.* Ad Romanos, decimo tertio.

Ergo quamquam Superior non posset justitiam facere de aliquo, non quilibet ex hoc in eum * Jurisdictionis potestatem debet desuper venire, juxta illud; *Non haberes in me potestatem, nisi data tibi esset desuper*, Joan. XIX. 11.

Tùm tertiò, quia frequenter Superiores non possunt subditos punire, latrones, vel alios malefacto- D res, ex aliqua causa occurrente: quia ergo ex hoc quilibet acquirat potestatem Jurisdictionis, vel executionis mortis in eos, est erroneum in Fide.

Tùm quartò, quia superius inter homines in potestate, est tantæ potestatis, quòd justitia non potest fieri de eo in terris, cum non habeat Superiorem. Quòd ergo quilibet licitè eum interficiat, si sit dignus morte, est erroneum in Fide & moribus: & in hoc puncto continetur tota nequitia Propositionis Petit. Quia quamquam variè & multipliciter garriendo, dicat in sua Majore, ex conditione & gravitate culpæ tyrannidis, dicit quemlibet Lege, naturali & divina, effici legitimum ministrum, & executorem mortis in tyrannum, etiam omni ordine subducto, &, ut coloratiùs loquitur, addit illam clausulam, *mesmement*, &c.

Hæc sunt clarè erronea, & totius politiæ ordinis dissolutiva.

Item, secunda Assertio principalis cedulæ est falsa & erronea in Fide, & aperit modum autorisandi omnia crimina, & de Jure naturali, quod respicit congruum & debitum ordinem hominis, ut homo est naturâ rationalis, clarum est quòd illud Jus naturale nihil continet de interfectione tyranni; imò generaliter, non loquitur de interfectione hominis. Jus autem morale dicit solùm, *Non occides.* Divinum autem Jus, ab ipso Præcepto, *Non occides*, excipit illos qui legitima potestate, & causa rationabili,* ordine servato, pro boni communis observatione occidunt: sed quòd prædicta, naturalia, moralia & divina, ab illo Mandato, *Non occides*, omnes obligante, excipiant tyrannum, tanquam licitè interficiendi per quemlibet, & sine ordine servato, est voluntariè dictum falsum, contrarium, & erroneum in Fide.

Item, tertia Assertio cedulæ est erronea, pro quanto duabus præcedentibus Assertionibus jungit, quòd quilibet laudabiliter & meritoriè interficit tyrannum, *par aguettes & espiemens*: quia aliquando divina Lege judiciali prohibitum erat per industriam & insidias occidere proximum, nec excludebatur tyrannus, cum tota sua falsa, *qui par convoitise, barat*, &c.

Ergo dicere quòd tyrannus licitè interficiatur per insidias, divina, naturali & morali Lege; est asserere dictam Legem per Moysem introductam, fuisse iniquam, injustam, naturali morali & divinæ Legi repugnare, &c. quia *Exod.* XXI. 14. dicit Lex generaliter: *Si quis per industriam & per insidias occiderit proximum suum, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.*

Item, notari debet ordo litteræ divinæ Legis allegatæ in præcedenti Articulo. Nam dicit textus. ℣. 12. *Qui percussit hominem, volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manibus ejus, constituam tibi locum ubi fugere debeas.* Et tunc sequitur Lex allegata: & quamquam expressè in his Legibus fuerunt judiciales, morale tamen est, quòd percutiens hominem, cum intentione & voluntate occidendi, peccat: sed qui percutit sine insidiis, & casualiter, non peccat in casu, vel habeat * autoritatem excusantem. Et ita, in Lege illa morali, divinæ Legis Præceptum est, & semper fuit, & erit, quòd per industriam & insidias, sine autoritate, occidens proximum suum, peccat. Ideò hæreticè allegat Petit, quòd per insidias licitum interficere tyrannum, & divina Lege, quam non allegat; sed tanquam assertor novæ Legis, circa homines mortificandos, aut vivificandos.

Item, quarta Assertio est erronea in Fide; quia generaliter continet omnem tyrannum interficiendum per insidias, excludendo à tyranno mortem ordinariam malefactorum, per Judicem & Sententiam, &c.

Et in istis Propositionibus notari debet error istius Magistri Joannis Parvi; quia quamquam Magister, & authenticus institutor Legum, dicit æquitatem & justitiam esse, ut tyrannus quilibet viliter, inhonestè occidatur, sine textu, sive ratione; & derisioni omnium Nationum exponit moralia Legis Christianæ.

* *Desiderari videtur* contrarium. † *Forsan desideratur* Judex. ‡ *Desiderari videtur* non. § *Desiderari videtur* est observandus. * *Forsan* contrarium. † *Forsan* aut. ‡ *Forsan* confingit. * *Forsan* eam, *locus tamen est corruptus.*

* *Forsan* habet.

Item,

Item, quinta, sexta & septima Assertiones, sunt erroneæ in Fide & moribus.

Veritas hujus dicti dependet ex præcedentibus; & quòd mortalis culpa homicidii efficiatur licita, virtuosa & meritoria, & subsequenti autorisatione Principis, est erroneum: quòd etiam Princeps teneatur autorisare, & gratum habere interfectionem hominis, factam per privatam personam, sine licentia Judicis, vel Legis, & sine ordine debito, secundùm Jus divinum.

Item, octava Assertio est falsa & erronea, ad sensum ad quem applicatur in Propositione prædicta Magistri Joannis Parvi. Verum est quòd in certa Scriptura sacra, sensus grammaticalis qui prima facie terminum importat, non semper est recipiendus, ut Judic. IX. 8. *Iverunt ligna ut ungerent super se Regem; dixeruntque olivæ: Impera nobis*, &c. & alibi, in pluribus locis. Sed in prædicta Propositione, sæpe dictus Magister Joannes Parvi, fluctuans in incerto, introduxit unam magnam harengam de epikeia, & Lege charitatis; & facit fraudem, quia allegat Leges positivas prohibentes hominem ab homine interfici, sine legitima autoritate, quasi divinæ Leges hoc idem non prohibeant; cùm tamen divina, & apud omnem Gentem naturalis Lex sit, *Non occides, sine legitima autoritate*: in certis casibus sunt contrariæ bono communi, & æquitati naturali, & tunc cessat earum obligatio, & licitè possunt epikeiari per quemlibet, secundùm rationem, vel veritatem. Et ut verbis ejus gallicè utar; dicit sic.

J'appercevray un tyran de grande puissance & subtilité, continuellement machiner, de toute sa puissance, à la mort de mon Roy, par barats, malefices, & trahisons, pour luy tollir sa Seigneurie: les Loix me deffendent occire autruy, sans autorité. Quæ Leges sunt non solùm humanæ, sed etiam divinæ, ut constare debet cuilibet fideli Catholico, *Dois-je laisser mon Roy en peril de mort?* Qui præfatus Petit respondet: *Je dois deffendre mon Roy, & occire le dit tyran, & en ce faisant, jaçoit que je fasse contre le sens litteral des dittes Loix; je ne fais pas contre la fin pourquoy elles furent ordonnées.* Et ita formaliter & expressè dicit, quòd omissa Lege, ex textu Legis, de non occidendo alium, sine autoritate, quæ divina est, ut dictum est, debet sequi finis & intentio Legislatoris, cujus intentionis arbiter, Judex, & epikeies est quilibet, secundùm dicta illius Petit.

Tertiò, asserit quòd contrariè agens Mandato Legis divinæ, *Non occides*, aut saltem virtuosè, laudabiliter & meritoriè operatur, & servans Mandatum Legis, nolens occidere, quia prohibet Lex divina, peccat; & hæc omnia clarè sunt erronea.

Item, nona Assertio, juncta probatione, non videtur erronea in Fide, licèt sit nimis generaliter posita, propter illam clausulam: *En quelconque maniere.* Quia in ostensione generali fœderis, promissionis, aut pacti, subintelligitur persona promittentis excepta, & persona Principis & Communitas, & uxores & filii: nec negat ista Assertio quin ex pacto & promissione sequatur obligatio; sed ubi denegaret obligationi divinæ, quæ ex ordine charitatis est, suspenderetur obligatio introducta per juramentum, & curret alia. Ut si juravi alicui fidelitatem; & me, uxorem, aut alios offendat; deffendere me possum, uxorem ac filios. Et hæc materia tractatur, *De Jurejurando, in antiquis. Cap. Petitio nostra.* in glossa.

Et circa hanc materiam, de juramento, & confœderationibus, prænominatus Magister Joannes Parvi, asserit unum errorem ex Fide, in quodam alio passu non extracto; ubi ponit non modò recitativè; sed assertivè, quia nulla fides debet servari proditori tyranno, quamvis servanda sit in pluribus casibus fides hosti: & sui dicti rationes dicit, allegatas diffusè per Doctores, quas omittere se dicit, causâ brevitatis: & hæc Assertio est erronea & hostis Reipublicæ est, & deterior; & magis Communitati damnosa, quàm tyrannus qui Communitatem & defendit ad suam utilitatem, & ut hostis eam destruit & impugnat.

Item, prima Assertio sæpè nominatæ cedulæ mihi traditæ, repugnat Juri Civili & Canonico: nam C. *De maleficiis & Mathematicis*, in pluribus Le-A gibus, tales Nigromantici, Sortilegi & Divinatores, & mentes hominum alienare dicuntur, & declarantur humani generis, & Reipublicæ inimici, & læsæ Majestatis crimen committere; & tamen Lege finali, prohibet Jus justum, æquum & rationabile, ne interficiantur à privata persona, dato quòd essent manifesti & notorii.

Verum Lex: „Quicumque maleficiorum labe pollutum audierit, depræhenderit, occupaverit; illicò ad „publicum protrahat, & judicium oculis communis „hostem salutis ostendat. Quòd si quisquam ex quolibet genere hominum, contra hoc interdictum venire tentaverit; aut clandestinis suppliciis, etiam manifestum reum maleficiæ artis oppresserit, ultimum „supplicium non evadet.„ Causam subdit: „Ne proprium fortassis inimicum, sub hominum vindictæ „nominis consilio atrociore confecerit.„ Et quantùm tangit crimen læsæ Majestatis in personam Regis, aut sibi convictas; Leges Civiles, & Canonicæ B expressè dicunt, quòd antequam bona temporalia committentium crimen læsæ Majestatis capiantur, arrestantur, leventur, ac citò explicentur; requiritur Sententia delatoria; nec licitum cuilibet subdito suo, privata autoritate, & ante Sententiam, manum appetente * in bonis exterioribus illius qui crimen læsæ Majestatis commisit.

Ergo magis in personam nulli licet manum apponere, mortis Sententiam supra eum exequendo; nisi post declarationem Judicis legitimi, & eo mandante, aut concedente. Et omninò asserere quòd liceat cuilibet Lege, morali, naturali & divina, interficere tyrannum, juxta applicationem primæ Assertionis, est virtualiter asserere quòd Leges, naturales, morales & divinæ sunt injustæ, & æquitati Juris Civilis & Canonici contrariæ & repugnan-C tes.

Tradita per dictum Abbatem, die duodecima Mensis Februarii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Gersono, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, stat cum Episcopo Nannetensi, & dedit deliberationem suam in scriptis, cujus forma sequitur.

Attendatur circa tertiam Propositionem quæ appellatur Veritas, & est prima Assertio circa quam modò deliberandum; quòd cùm bonum sit ex omnibus circumstantiis, opportet attendere circumstantias pro verificatione hujus necessarias Propositionis & sui correlativi: quia cùm sit universalis, ex suis singularibus judicanda est.

Prima circumstantia, quòd talis sit notoriè tyrannus, notorietate Juris, vel facti; alioquin quilibet fingere posset de quolibet quòd est tyrannus. Et notetur quid est notorium Juris; quia scilicet con-D fitetur in Judicio, vel profertur Sententia contra eum; & quid notorium facti, quod scilicet nulla potest excusare † negari, quia semper sic evenit ex talibus argumentis. Unde non est procedendum ad certam mortem ex incertis, vel levibus conjecturis, vel suspitionibus.

Item, requiritur quòd sit notorium talem non posse comprimi per Superiorem suum, notorietate Juris, vel facti, ut priùs: alioquin quilibet posset finge-re

* *Forsan* apponere. † *Forsan* excusatione.

re, ut priùs, & periret omnis politia & Dominationis autoritas, & in Regno & in civitate, & in domo, generaliter in omni societate.

Item, requiritur qnòd non sit probabile talem posse occidi per alium, æquè benè: alioquin mille deberent concurrere ad occisionem tyrannii, sine Lege & ordine; ex quo ponit Propositio, cum suis correlariis, quòd à quolibet debet occidi.

A Item, requiritur quòd non sit probabile quòd expediat tolerare talem tyrannum, ne deterior exitus proveniat: alioquin periret consilium Christi, de non eradicandis zizaniis.

Item, requiritur quòd non sit probabile talem tyrannum esse leviter corrigibilem, vel quòd possit aliter comprimi cum facultate, vel facilitate majori: alioquin non daretur locus correctioni, & timori Dei.

Item, requiritur quòd ad occisionem talis tyranni non assumantur media de se mala, ut sunt fictæ confœderationes, & falsa juramenta, & mendacia: quoniam, *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona*, secundùm Apostolum: *Rom.* III. 8. Et quia, *Simulata æquitas, non est æquitas; sed duplex iniquitas*: quia iniquitas est & simulatio. Pro hoc est illud: *Quod justum est, & justè exequeris.*

B Item, requiritur quòd non fiat occisio insidiosè, & subitò, cum certo detrimento animæ suæ, ubi potest aliter fieri, prout requirit utilitas Reipublicæ; quoniam in hoc fundatur Decretalis, *Pro humani. De assissinis, in sexto.*

Item, requiritur, conformiter ad præcedentem circumstantiam, quòd bono animo fiat, non ex vindicta, vel rancore, vel ambitione; sed intuitu Legis divinæ & civilis, ac pro rei communis utilitate; cum omnibus aliis circumstantiis moralibus, *Quando*, & *ubi*, &c. Ratio est sicut ad præcedentem: non debet occidi per Sacerdotem in loco sacro. Sed quia non oppositæ sunt conditiones præmissæ ad veritates illas, imò falsitates manifestas; respondetur quòd sumptio in Minore habuisset instantias pro qualibet circumstantia requisita in morte Domini Aurelianensis, &c. Responsio: si prædictæ conditiones omnes concurrerent, quòd scilicet aliàs esset notoriè tyrannus & incorrigibilis per Superiorem, & intolerabilis.

C Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Mathiæ, stat cum præcedenti, quo ad totam Propositionem in se, & errores.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Thomas de Cracovia, dedit deliberationem suam in scriptis, cujus tenor sequitur.

Reverendissime Pater, & vos Domine Inquisitor; metuendis vestris Mandatis obtemperans, recepi cedulam errores continentem pestiferos; & ita non recusatis pro Fidei certamine grandes subire labores; juxta illud Senecæ: *Non potest athleta magnos spiritus ad certamen proferre, qui non est diù flagellatus: multùm enim adjicit sibi virtus lacessita.* Juxta illud Hieronymi, in Epistola. *Nullus athleta sine labore coronatur.* Deus enim cum omni Angelorum militia certamen vestrum spectat, & vobis pro Fide certantibus, parat æternitatis coronam, qui bonum certamen certastis, cursum consummastis, & in reliquo reposita est vobis corona justitiæ; & non solùm vobis, sed etiam

D viris doctissimis, qui aspectibus quaternos eis assignatos contemplantes, Propositiones erroneas extraxerunt, tanquam zizania de frumentis: quorum ego sequens vestigia, dictos errores in cedula contentos, reputo falsos, Fidei repugnantes, ac piarum aurium offensivas: sunt etenim uti sentes quæ infructuosis spinis agrum uberem suffocant. Sic campo molli arista florescenti triste malignatur lilium, nascique volenti obviat, & floribus præclusis invidet hortum, & quasi flos rosarum in diebus vernis refragat aqua natalis tumulo * successit dulcis rosa, dives amictu, dives odoratu, dulciosa comes requiescit etiam in bestio præ orando pectore mor. † aromate seltis inserta, vernantibus florem, ac pullulat in rosulam, vel olivam, donec fœlici gressu vias per sydereas gradientes, cum grege vobis commisso devenientis locos lætos vobis commisso & amæna viridariam fortunarum nostrarum, sedesque beatas in præsenti & in futuro, per gloriam sempiternam.

Sic signatum. J. CRACOVIA, *perpetuus vestræ paternitatis mansuetudinissimæ orator.*

Tradita per ipsum, die Lunæ, vigesima secunda Februarii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Benedictus Gentiam, est opinionis quòd tota Propositio Petit in se, est condemnanda tanquam erronea, & scandalosa, & quòd errores contenti in cedula sunt condemnandi, & manifesti sunt errores, & stat in deliberatione sua aliàs.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Porta, prout sibi melius videtur, pro nunc, est opinionis aliorum, scilicet Domini Episcopi Nannetensis, & aliorum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Cholet, in dictis Dominorum Nannetensis & Abbatis sancti Dionysii, ac Domini Cancellarii, & protestatur de addendo, si opus fuerit.

Venerabilis & circumspectus vir, Dominus Prior Sancti Victoris, stat cum Domino Abbate sancti Dionysii, & cum Domino Cancellario, in dictis eorum.

Dominus Prior de Claromonte, stat cum Abbate sancti Dionysii.

Assignata est hora tertia post prandium, ad comparendum in dicto Concilio.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister de Dierreio, dicit quòd consideratis agitatis in dicto Concilio; Propositiones contentæ in cedula sunt falsæ, erroneæ & condemnandæ; sed an nunc, non auderet hoc consulere, quia dubitat ne exitus esset deterior nunc quàm alias: & apparet sibi quòd sunt benè qualificatæ per Dominum Cancellarium: verumtamen vult audire alios, & stat cùm tribus primis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Rocder, alter Deputatorum ad visitandum Propositionem Magistri Joannis Parvi, in se, dicit quòd eam visitavit; & videtur sibi quòd quatuor primæ Propositiones sunt falsæ in Fide & in moribus, & erroneæ; & similiter tres aliæ Propositiones.

Quantùm ad octavam; dicit quòd est erronea & scandalosa, & stat cum duobus primis, & etiam cum Domino Cancellario.

Quantùm ad Propositionem Petit totalem in se, dicit quòd est in se corrupta, falsa & erronea, & judicialiter condemnanda, cum protestationibus consuetis. De tempore, se refert ad discretionem Judicum & consilii ipsorum: est que assignata dies crastina, horâ octavâ. Et post prandium, horâ tertiâ, ad audiendum deliberationes aliorum Dominorum.

Quâ die crastinâ, videlicet Martis decima tertia Februarii adveniente, deliberaverunt Magistri sequentes.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Herneus de Villanova, stat cum tribus primis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Versailliis, ad idem.

Do-

* Locus corruptus. † Locus corruptus.

Dominus Prior sancti Bernardi, ad idem.

Venerabilis & circumspectus vir, frater Jacob Magni, ad idem, cum tribus primis.

Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio, die decima quinta Mensis Februarii continuata à dicta die Martis.

Magister Dominus Parvi excusavit se, quia debet visitare Dominum Barrensem; attamen Dominus Parisiensis ipsum requisivit, sub pœnis, ut veniret post prandium, si posset, & aliis horis assignantibus *, præsentibus Domino Episcopo Nannetensi, & Inquisitore, & Domino Officiali.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Austria, dicit quod aliàs habuit cedulam super qua deliberavit, & vidit secundam: se submittit judicio meliorum, & dicit quòd si placeret supercedere de ista materia, usque ad aliàs, esset illius opinionis: tamen dicit quòd ultima Propositio est falsa & condemnanda; etiam octava & nona, & illa quæ loquitur de Lege divina & humana, falsa est.

De prima, dicit quòd est sibi ambigua, sed est scandalosa, & non auderet dicere quòd est condemnanda. Et allegat textum: *Maleficum non patiaris vivere inter vos*, Exod. XXII. 18. &c.

Utrùm intelligatur de Judicibus, vel aliis, non studuit, quia dicit quòd est necesse omnes Propositiones falsas condemnare, nec etiam hæreticas; & de tota Propositione, dicit quòd non esset ausus dicere quòd condemnanda, vel ne, & se refert ad illud quod Concilium ordinabit & concludet.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Gerardus Macheti, Canonicus Parisiensis, deliberavit in scriptis, modo & forma qui sequitur; & dicit quòd Propositiones sunt condemnandæ, & etiam tota Propositio in se est anathematisanda.

Ad quæsita per Reverendum Patrem Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem; primò, deliberando circa Assertiones in se consideratas, & separatas à suo toto, vel à totali Propositione à qua extrahuntur: dico primò, quòd prima Assertio falsa est in Fide & moribus, destructiva omnis Regiæ potestatis.

Secunda Assertio falsa est & erronea in Fide & moribus, scandalosa & nequissima, & contra omnem Legem, naturalem, divinam, & moralem.

Tertia Assertio est malè sonans in moribus, & impietatem sonat & crudelitatem.

Quarta Assertio est erronea, impia, inhumana, & crudelis, scandalosa, piarum aurium offensiva, quæ & pœnitentiæ salutari adversatur.

Quinta Assertio est falsa & erronea in Fide, & Dominationi multipliciter injuriosa, quæ & Regem nititur ad malum inducere, & privatum autorisare homicidium.

Sexta Assertio, & similiter septima, falsæ sunt & erroneæ in Fide & moribus, piarum aurium offensivæ, & læsivæ Regiæ Majestatis.

Octava Assertio malè sonat in Fide, cùm sensus litteralis Scripturæ sacræ sit verus semper, ex quo sensu & solo tali sumi potest efficax argumentum; nec hoc intendebat Apostolus dicens quòd *Littera occidit*.

Nona Assertio sic generaliter posita, falsa est & erronea in Fide & moribus, scandalosa, & ad perjurium viam præbens.

Dico ultra quòd Assertiones istæ, consideratæ ut in suo toto, vel Propositione à qua extractæ sunt, sunt falsæ, plures errores continentes in Fide & moribus, scandalosæ, & longè pejores in applicatione sua, quàm sic nudæ consideratæ.

Dico ulteriùs quòd plures aliæ Assertiones continentur in illa Propositione malè sonantes, scandalosæ, impiæ, piarum aurium offensivæ, erroneæ in Fide & moribus, quarum aliquæ sufficienter reprobatæ sunt in Concilio Fidei celebrato.

A Circa totam Propositionem in se, quia illam visitavi, & consideravi; delibero quòd illa doctrina est perniciosa, falsa & erronea in Fide & moribus, scandalosa, omnis politiæ destructiva, viam præbens ad homicidium, perjuria, adulationes; offensiva Regiæ Dominationis, injuriosa multipliciter, & indigna piis auribus.

Finaliter delibero quòd Assertiones in cedula transcripta sunt condemnandæ, & tota etiam Propositio anathematisanda, ex qua, ut credo, omnia, vel plurima mala orta sunt quæ passi sumus, & timendum est ne deteriora contingant, si errores illi perdurent.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Michaëlis, stat cum deliberatione Magistri Petri de Dierreio.

Dominus Præpositus sancti Germani, stat in deliberatione Magistri Joannis de Austria; & apparet sibi quòd dictus Magister Joannes benè dixit.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Baldouini recepit cedulam continentem novem Assertiones; & protestatur sicut aliàs protestatus fuit, & interim fuit lecta Littera Regia; & dicit

B quòd illæ novem Assertiones sunt falsæ & erroneæ, & rationabiliter sunt condemnandæ: ad hoc ipsum movent rationes & Jura allegata per Dominum Episcopum Nannetensem, & Dominnm Abbatem sancti Dionysii.

Quantùm ad qualificationes quas fecit Dominus Cancellarius, stat cum illis.

Quantùm ad Propositionem totam in se, eam visitavit; & est clarum quòd Assertiones ibidem continentur & plures aliæ, virtualiter; & sic videtur sibi in conscientia sua quòd est tota condemnanda.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Migitii, Licentiatus in Theologia, protestatur sicut ceteri protestati fuerunt.

Quo ad primam Assertionem, dicit quòd ibi non videtur sibi aliqua falsitas, secundùm videre suum.

Quo ad secundam Assertionem, dicit quòd potest deduci ad illud, *Maleficum non patiaris vivere super terram*. Exod. XXII. 18. Et adducit exemplum de

C membris hominis; si unum nocet alteri, aliud membrum se opponit.

Et Dominus Cancellarius notificavit sibi quòd caveret ne deliberando dicat aliquas hæreses; & protestatur quòd si sic, de faciendo * partem contra ipsum. Et recessit absque hoc quod ulteriùs deliberaret.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominicus Parvi, cum correctione Concilii, & cum protestatione addendi & diminuendi, secundùm quod sibi videbitur.

Primò, adhæret protestationibus aliàs factis, cum reductione ad meliorem formam obedientiæ Fidei, & cum benevola supportatione dicendorum.

Considerat finem ad quem tenditur, scilicet ad habendum salubre consilium in isto facto: & quia finis Fidei est servare Fidei integritatem & exaltationem, dicet illud quod sibi videtur, quòd est una

D Propositio cedulæ quam vellet segregare ab aliis, scilicet illa quæ loquitur de sensu litterali Scripturæ &c.

Dicit insuper quòd proveniendo ad finem qui tenditur ad unionem Fidei, pacis, & unionis Reipublicæ, ipse, nec alius potest Propositiones condemnare, vel condemnandas judicare, donec sciverit utrum † processerunt, & ortum habuerunt, judicio

* *Forsan* assignatis.

* *Forsan desideratur* se † *Forsan* unde.

cio suo, & donec viderit, ad longum, ad quem sensum dictæ fuerunt. Et ideò supplicat quòd sibi nunc parcatur: & dicit, ut supra, quòd absque dilatione trium, vel quatuor Mensium, non posset deliberare. Et apparet sibi quòd, pro nunc, non est procedendum ad condemnationem ipsarum.

Sed an sint falsæ, vel erroneæ; dicit quòd non est avisatus: credit tamen sensum litteralem Scripturæ sacræ esse à Spiritu Sancto revelatum, & ipsum verum esse.

Aliæ vero Propositiones, dicit, sunt visitandæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Brevis-coxæ protestatur ut priùs protestatus fuit, & dicit quòd probabiliter dicit illud quòd dicit infra, per suum juramentum; & supplicat quòd dicta sua benigniter recipiantur: quamvis non credebat nunc loqui. Quibus dictis, videtur sibi primò, quòd prima Assertio ex qua aliæ dependent, est nuda circumstantiis quæ requiruntur ad ejus veritatem. Et recitavit primam Assertionem; & dicit quòd ultima clausula potest habere duplicem sensum: præsertim quando est tantæ potentiæ. An intelligatur, quando Superior est talis *, non videtur providere sibi in quo casu non posset sustinere Propositionem. Si verò intelligatur quod excluderet autoritatem publicam, in illo casu posset excusari. Et videtur sibi quòd illa Propositio sic generaliter posita, non potest defendi, quia generaliter loquitur, *Tout tyran* &c. quia non dicit de tyranno occulto, vel aperto; quia occidere nunquam est licitum, nisi in casu necessitatis: ut propter præsentiam eminentis periculi. Et sic videtur quòd Propositio, quia non excludit nisi personam Principis, non est vera, nec consona Juri divino.

An condemnanda, vel ne; dicit quòd illa Propositio potest condemnari, explicando sensus erroris à quibus non potuit excusari à Fide, & de quibus non est dubium, nec in futurum poterit dubitari. Et si videntur aliàs condemnari, vel nunc, se refert &c.

Quantùm ad secundam, ad idem.

Quantùm ad tertiam, addit ultra primam, quæ loquitur de insidiis, quæ sunt fraudes & malitiæ; & videtur quòd insidiæ non tantùm sonant sicut fraudes; verumtamen eam condemnat cum aliis.

Idem de octava, & septima.

Quantùm ad illam, de sensu litterali, stat cum Magistro Dominico Parvi.

De ultima, dicit quòd est erronea & falsa, si universaliter posita fuerit.

Et ista est deliberatio sua; & potestatur de addendo & diminuendo. Et ita videtur sibi quòd tota Propositio est condemnanda, quia continet dictas Assertiones.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ursinus Taillenande, quantùm ad primam Propositionem, considerat quòd non potest habere veritatem, vel colorem veritatis, nisi supposito quòd tyrannus de quo loquitur, sit notorius & manifestus. Et apparet sibi quòd etiam Judici non licet procedere ad alicujus condemnationem, nisi contra convictum, vel confessionem †, propter quamcumque suspitionem: allegat autoritatem: *Nolite judicare, & non judicabimini.* Luc VI. 37. nisi de manifestis, & notoriis: est differentia inter notorium & manifestum; quia aliquid potest mihi ‡ manifestum, & non notorium aliis. Et ideò credit quòd in prima Propositione, ad hoc quòd haberet veritatem, requireretur quòd ibi esset notorietas: & de exemplis adductis; quòd notoria essent.

Videtur sibi secundò, quòd necessarium est quòd procedat correctio fraterna, juxta illud, *Mathæi, decimo octavo capite*, antequam aliquis particularis procedat ad actum &c. in actibus publicè: & credit quòd debet fieri correctio publica.

Et quantùm ad aliam partem: ubi non potest haberi recursus ad Superiorem; quòd debet esse notorium, antequam quis posset procedere ad punitionem alicujus: & ideò dicit illam Propositionem erroneam, nisi illis additis, & additio quòd nullum aliud esset remedium providendi, & ideò dicit quòd est error in Fide, nisi sit circumstantionata.

A Omnes aliæ sequuntur ad istam.

De illa, *Littera occidit*, dicit quòd ineptè posita fuit; & dicit quòd actor intellexit de sensu grammaticali.

De illa Propositione, videtur sibi quòd intendebat dicere de obligatione cum privata persona, non habendo respectum ad obligationem primævam ad uxorem & liberos, & sic posset sustineri: sed generaliter intelligendo, esset falsissima & erronea: & dicit quòd Minor sua est impertinens, adhuc additis circumstantiis.

Quantùm ad Propositionem in se, dicit quòd continet multos errores & est erronea & ineptissima, & dicit quòd fortè expediret negotium referre Papæ.

Venerabilis & circumspectus vir: Magister de Laudissono, deliberat ad idem cum Magistro Ursino.

B Reverendus in Christo Pater, Dominus Abbas de Carmeliaco stat cum duobus præcedentibus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Gerardus Emangart, ad idem, cum Magistro Ursino Taillenande.

Anno Domini 1413. Die Veneris, XVI. Mensis Februarii.

XVI. Feb. more Gallicano. 1413. nunc 1414.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Radulphus de Paris, aliàs fecit quæstionem circa materiam istam, & reservavit unum Articulum, scilicet, an in aliquo casu licet aliquem interficere: & protestatur quòd non intendit aliquid dicere contra doctrinam sanctæ Matris Ecclesiæ, nec aliquid dicere dissonum Fidei, ut aliàs protestatus fuit: & dicit quòd in illis Propositionibus sunt multi termini dubii.

C

Et apparet sibi quòd prima Propositio, est una Propositio hypothetica, quæ benè non potest exponi, nec eidem responderi per unam Catholicam: & ideò si constaret alicui ex evidentia facti, quòd aliquis machinaretur in mortem sui Principis, vel ad ipsius depositionem tenderet; an liceret ipsum occidere. Et ideò dicit quòd aliquando *prohibitum* habet multas circumstantias, ut puta non occidere. Et Adam cui inhibitum ne gustasset de pomo, qui, nisi fuisset inhibitum, non peccasset: & ideò propter peccatum perdidimus libertates nostras, hoc, vel aliud faciendi.

Et allegat historiam de Abraham, cui fuit præceptum ut immolaret Isaac, quia si sic fecisset, non peccasset, quia nutu Dei; & tamen interfecisset innocentem.

D

Et *prohibitum* capitur dupliciter. Uno modo naturaliter, & est prima Propositio, quòd homicidium nequiter factum, ex libidine, illud est indispensabile, nisi fieret per ministerium Legis; aliàs non potest fieri. & ideò occidere hominem, se, vel alium, est illicitum; & si quis esset minister Legis, vel constitutus, tunc liceret.

Quantùm ad secundam Assertionem, dicit quòd non autorisant, imò damnant homicidia: nam de Lege divina, quando Cain occidit fratrem suum, ipse peccavit, & dixit Deo ad puniendum homicidium: *Omnis qui invenerit me, me occidet.* Gen. VI. 14. *Nequaquam, dicit Dominus*, quòd *quicumque occiderit*

* Aliquid desideratur. † confessum. ‡ Videtur desiderari esse.

rit Cain, centuplum punietur Gen.IV.4. Et post constitutionem Legis, *Non occides*: posteà Dominus dixit: *Insontem & innocentem non occides.* Exod. XXIII.7. Et sic Dominus videtur epikeiare Legem suam.

Et allegat Aristotelem, in Libro, *Ethicorum*, quòd *Epikeia est directiva Juris civilis*, quia Legislatores non potuerunt prævidere omnes circumstantias: & ideò propter casus particulares oportet modificare. Et ideò licèt Leges scribantur, non sunt semper tenendæ in terminis suis: & ideò nullæ tales Leges autorisant talem tyrannum.

A Quantùm ad tertiam Assertionem, dicit quòd continet terminos multùm æquivocos. *Meritorium* capiendo *æternaliter*, Propositio esset falsa; si intelligatur *meritorium*, temporaliter, fortè posset esse vera, quantùm ad veterem Legem; si capitur illo modo, *Littera occidit*, id est, non aperiebat vitam æternam.

Quantùm verò ad alios sensus, puta juxta illud, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis* &c. Judæi capiebant litteraliter; & ideò littera occidit, & posset tolerari dictum, & ita intelligebat proponens.

Quantùm ad juramentum, dicit quòd qui jurat incautè, non tenetur servare juramentum, secundùm Magistrum Sententiarum: & ea quæ dixit non intendit ponere assertivè.

Et condescendit finaliter saniori & sapientiori parti hujus Concilii.

B Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jourdanus Morini, dicit quòd apparet sibi quòd non potest dari certum Judicium de Propositionibus, nisi fiat de tota Propositione in se: & ideò loquitur de Propositione in se, & de illis Assertionibus cedulæ, ut sunt in tota.

Et ideò dicit quòd intentio proponentis est ad inferendum tres conclusiones.

Prima, est mala. Secunda, pejor. Tertia, pessima.

Prima est, quòd actus ille fuit licitus.

Secunda est, quòd hoc erat publicandum: hoc est pejus.

Tertia est, quòd Rex debebat remunerare: hoc est pessimum.

Quantùm ad primam: actus ille fuit damnabilis; quia perpetratus fuit in personam fratris Regis, & filii Regis.

C Secundò, quia erat per Magnum perpetratus etiam quantùm ad modum effusionis sanguinis, ex quibus actus ille reputabatur damnabilis, & intollerabilis.

Tertiò, proponens intendit in Propositione sua removere istas occasiones repræhensibilitatis, per obligationes quas posuit in Propositione sua: & ideò incidit in errores; quia amisso modo debito, ille induxit illas obligationes, & sine ordine justitiæ: & applicare tales obligationes ad talem actum, erat impium & crudele. Et ideò prima est erronea, & condemnanda.

Quartò, dicebatur actus ille repræhensibilis; quia sine autoritate Judicis. Proponens ad hoc tollendum induxit Leges, & ea quæ allegat, & per hoc incidet in tyrannidem, & videtur tyrannisare; & ideò prima Assertio est tyrannica. Et multa alia facta adduxit, ad probandum dicta sua.

D Quintò, actus dicebatur repræhensibilis; quia subito modo: hoc est inhumanum. Quia etiam condemnato ad mortem non licet ipsum occidere subitò, nisi per Justitiam, & debito modo. Consequenter erat repræhensibilis actus ex circumstantiis, propter juramentum, & confœderationes. De novo etiam, propter verba & colloquia inter se: & ideò actus ille damnabatur ex hoc, quia proditoriè &c.

Modo tota Propositio nititur salvare perjurium, & alias circumstantias; & sic apparet quòd tota illa Propositio est ad justificationem actus illius. Et sic incidit proponens in illos errores: & est ipsa injuriosa Doctoribus, & sacræ Scripturæ, quia nititur applicare Scripturam sacram, ad palliandum actum illum damnatum, & ad conclusionem nefandam.

Et sic patet quòd prima Assertio est mala: nam asserere illud quod est reputatum malum, secundùm reputationem notabilium personarum, bonum, videtur erroneum in Fide & moribus. Modo actus ille reputabatur malus: & ideò dicere ipsum esse bonum & licitum, est erroneum in moribus & Fide.

Et sic tota ista Propositio in se intrat Forum Theologicum, per hoc quòd loquitur demeritoriè: & sic tractare illam materiam, nullo modo est derogare Foro civili.

Dicit secundò, quòd secunda conclusio erat pejor, quæ loquitur de publicatione & prædicatione: nam illud quod paratur, debet esse purum, clarum & digestum: & ideò de doctrina tàm pestifera, quòd esset prædicanda, hoc est malum.

Et tertia est pessima; quæ dicit quòd ad hoc faciendum Rex erat inducendus; quia Rex non debet aliquid facere, nisi justum: & ideò ipsum inducere ad hoc, erat nefandum. Et ideò dicebatur quòd ista materia tangit Regem, qui, ut dicitur, illam doctrinam publicavit, & mandavit publicari: & ipsum ad hoc faciendum inducere, est pessimum.

Et sic Propositiones istæ extractæ, sunt falsæ, malæ, & erroneæ: & ideò ista Propositio est mala, impia, subversiva totius status politici, injuriosa & seditiosa: & sic videtur quòd sit Libellus diffamatorius. Etiam fuit facta in præsentia Judicis, & non fuit expectata Sententia, & fuit practicata.

Et apparet sibi quòd est igne & gladio lacerandа. Igne in Foro nostro; & laceranda in Foro judiciali.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Dulcimenillo, præsuppositis protestationibus; dicit quòd cedula quarta continet duo, per modum suppositionis; & duo, per modum conclusionis.

Præsupponit quòd Propositiones sunt contentæ in Propositione Magistri Joannis Parvi, de quo non dubitat: quia ita repertum est per inspectionem.

Secundum suppositum, est de diffinitione tyranni.

Primam partem reperit per Gregorium. Deinde venit ad conclusiones.

Prima est, an Propositiones, seu Assertiones sunt erroneæ.

Dicit quòd dupliciter sunt condemnandæ. Uno modo in se: secundò, * respectum totius, & finis aliarum Propositionum.

Dicit ultra quod illæ Assertiones, in forma in qua sunt, falsæ sunt, & erroneæ in Fide & moribus; & quòd ad hoc, se refert ad rationes allegatas per Dominos præcedentes, quo ad Propositionem quæ loquitur de propria morte &c. tyranni. Et quia videtur posita per modum principii, ad justificationem actus commissi; dicit quòd est erronea.

Idem, quantùm ad illam, *Littera occidit*, quæ vita intentione † ipsius proponentis accipienda est, in sensu proprio, ex quo posita est in scriptis, nec est exponenda.

Quantùm ad ultimam, de confœderationibus, ut est in se, est erronea, falsa & scandalosa in Fide & moribus: & similiter aliæ.

Dicit ultra quòd hujusmodi Propositiones pejores sunt, adjunctæ cum aliis contentis in Propositione, quàm consideratæ in se: & ideò dicit quòd illæ Assertiones adjunctæ cum aliis, multò pejores sunt, quàm simpliciter.

An

* *Videtur hic desiderari* quoad † *Legendum videtur*, juxta intentionem.

An sint condemnandæ; dicit quòd sic. An seorsùm; vel in toto suo publicatæ sunt: tertiò, quia defensatæ.

Dicit etiam quòd ad condemnationem totius non solùm sunt explicandæ istæ, imò multæ aliæ contentæ in tota Propositione in se.

Dicit ulteriùs quòd ista non sufficiunt ad condemnationem, nisi aliud fiat: ratio; quia errores multi jam infixi sunt in cordibus hominum. Ideò habenda sunt remedia contraria, & principia contraria, de quibus populus debebit informari.

Et de qualificatione istarum Propositionum, stat cum præcedentibus; & eo modo quo dixit, sunt condemnandæ.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Castellione, deliberat, præsuppositis protestationibus; & dicit quòd prima est erronea in moribus, in Fide.

Et similiter secunda, est erronea in Fide & moribus.

Tertia, malè sonat, juxta Legem dicentem: *Hominem homini insidiari nefas est.*

Quantùm ad illam de insidiis, ipsa est erronea, impia & crudelis.

Quinta, sexta & septima, sunt erroneæ in Fide & moribus, Regiæ Majestati detractivæ.

Octava, malè sentit in Fide.

Nona, est erronea in Fide & moribus.

Et dicit quòd sunt rationabiliter, & juridicè condemnandæ: quando, ubi, & quomodò; se refert discretioni Dominorum Judicium. Et dedit istas responsiones in scriptis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Rollandus Barguenel, considerat multa, & indispositionem temporis; & dicit quòd non est plenè deliberatus. Et petit tempus ad visitandum istas Propositiones: sed nihilominùs; pro præsenti, deliberavit ut sequitur.

Istis omnibus consideratis, videtur mihi quòd non omnes illæ Propositiones sunt condemnandæ; quia quædam non sunt assertæ, vel non dicitur, à quo: aliquæ autem sunt dubiæ. Et ultima, de juramento, esset reparanda, modo possibili, sed non Concilio * quòd pro tunc condemnetur.

Quantùm autem ad reprobationem istarum factam per Dominum Cancellarium, modus ille fuisset indirectus, videtur, & non est talis processus inducendus, propter pericula; & maximè in tam arduis, quæ tangunt Fidem & Principes: tamen quia Dominus Cancellarius prout æstimandum est, bono zelo, & fervore Fidei processit; consulerem quòd reperiretur medium, ut ipse non haberet notam, & etiam quòd nullus Dominorum irritaretur; & maneremus in pace.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Parvi, Licentiatus in Theologia, quo ad duas primas Assertiones quòd dicitur quòd Lex naturalis autorisat occidentem talem tyrannum; ad hoc respondet, quòd Lex naturalis potest considerari in se: & videtur sibi quòd est quoddam transsumptum rationis divinæ. Et videtur sibi quòd Leges quæ sunt ad regimen totius Communitatis, emanaverunt à tota Communitate; & ideò scribuntur. Et de illo quod fit autoritate istarum Legum, nullus potest murmurare: secùs de Judicio, vel illo quod fit autoritate unius solius, vel per unum solum. Et ideò ista Lex naturalis scripta in corde istius, vel illius, aliquem non autorisat, nec dat autoritatem sic faciendi; quia alius posset murmurare. Et ideò duæ Assertiones primæ sunt inciviles, malæ, & scandalosæ, & subversivæ ordinis politici, & nunquam habent respectum ad totum. Videntur esse hæreticæ; quia Lex Dei est pura & immaculata.

* Forsan verbum consilio.

Aliæ tres quæ sequuntur, videntur sibi insensatæ, & sine ratione, afferentes secum perniciem primarum Assertionum. Alia quæ est de sensu litterali, si non fuisset scripta, non curaret multùm; sed quia scripta, est condemnanda cum aliis, & similiter ultima est falsa. Et sic dicit quòd omnes istæ Assertiones sunt condemnandæ & anathematisandæ, & etiam tota Propositio Petit, in se, quia istæ Propositiones capiunt malitiam a tota, in se.

A Venerabilis & circumspectus vir, Magister Andræas Bernardi, Licentiatus in Theologia, dicit quòd isti termini, *terminus*, & *autoritas*, propriè, Dei est.

Item, *autoritas*, propriè, est totius Communitatis, quæ excusat, & dat autoritatem occidendi aliquem, nec licet aliter, autoritate propria, aliquem interficere. Et ideò apparet sibi quod ista justificatio quæ dicitur Domini Burgundiæ, continet Propositiones scandalosas & erroneas in Fide & moribus, & sapiunt hæresim.

De ipsarum condemnatione, an nunc, vel aliàs, consuleret quòd ista materia præsens tam clarè tractata, remitteretur ad Concilium Generale, vel ad Curiam Romanam: & in hoc magis onus removeretur ab hominibus, & obstruetur os iniqua loquentium.

Et ista dicit, cum protestatione addendi, & diminuendi; & tradidit in scriptis.

B Quo ad primam Assertionem, se refert ad Magistros qui primò deliberaverunt.

Sequitur ejusdem deliberatio, data in scriptis.

Excusationibus præmissis, quibus in materia tam ardua summè indigeo, adjectis protestationibus in hoc actu fieri solitis, quibus firmiter adhæreo, firmiterque adhærere intendo, quandiù vitam duxero in humanis, quas supplico habere pro repetitis.

Reverendissime mi Pater, ac Domine metuendissime, aggredior, recensurus ad formam traditæ petitionis; favore, rancore omnibus abjectis, secundùm dictamen nostræ conscientiæ ordinatæ: cum omni reverentia, & honore tantorum virorum, C videtur mihi quòd distinguendum sit de tyranno, ac etiam de autoritate propria, si aliquis, ex Præcepto occulto divino interficeret unum malefactorem, & non publicaretur illud Mandatum, nisi solùm diceretur: interficere tyrannum, autoritate propria, in Foro nostro judiciali & contentioso; non tamen in Foro conscientiæ suæ, esset autoritas sua, sed autoritas Dei.

Rursùm, si aliquis corrigeret unum incorrigibilem, qui conaretur destruere totam Rempublicam, nec haberet superiorem Judicem; velut Imperator; & esset incorrigibilis, saltem quòd certo tempore, ut puta tribus diebus, & duceret ad effectum, in prædicto tempore, destruere finaliter Rempublicam, & ulteriorem processum generationis, ut puta amputare mammillas omnibus mulieribus; videtur qui interficeret eum, non autoritate propria, sed autoritate Reipublicæ, faceret destructivè. Dico tamen D quòd si aliquis præsumeret, ex libidine avaritiæ, dominandi, vel alio quovis modo, non habendo aspectum ad Deum, vel ad Rempublicam, vel ad malum præteritum, vel futurum, talis interficiens malè faceret & peccaret: & adeò autoritas propria venenum includere videtur, & cadit sub distinctione. Insuper tyrannus habet plures species. Alius est, qui nititur dominari sine Jure. Alius, qui affligit populum injustè. Alius, est destructor finalis Reipublicæ, & talis est interficiendus à quolibet membro illius Reipublicæ. Et sic sanctus Aldatus Episcopus Clandisse-

dissestriæ adjudicavit Saxonem tyrannum, ut habetur in Cronicis Britonum: inquit enim iste Sanctus, *Etsi eum omnes liberare niterentur: Ego eum in frusta conciderem.* Insequens nempe Samuëlem Prophetam, qui cùm Regem Agap Amalach * in captivitatem tenuisset, concidit ipsum in frusta dicens: *Sicut fecisti Matres sine liberis, sic etiam faciam hodie Matrem tuam sine liberis inter mulieres*, ut habetur primo Regum. xv. cap. 33.

Item, Roberdus Vintoniensis Monachus, introxicavit †, & se ipsum & tyrannum Regem Joannem, quia non potuit aliter corrigi, nec interfici; & jam destruxerat C. & L. Ecclesias, in Regno Angliæ, faciendo unam forestam de illa quæ jam vocabatur foresta nova, sic intendens facere de omnibus Ecclesiis sui Regni; & tamen prædictus Monachus commendabilis redditur ex prædicta interfectione, ex gestis Anglorum, ut patet per Monachum Gestrensem, Libro quinto suæ Politiæ.

Præterea Judith vidua à bono Hieronymo magnis laudibus attollitur, super interfectione adulatoria Olophernis, in Prologo Libri Judith; sic inquiens: *Accipite Judith viduam castitatis exemplum, & triumphali laude, perpetuis eam præconiis declarate, hanc enim non solùm fœminis sed etiam viris imitabilem fecit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut inimicum ab omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.* Numquid etiam à Domino benedicitur Joël inter mulieres; quæ dormiendo interfecit Sisare*, ut habetur, *quinto Judicum.* Super quo verbo, glossa Magistri Nicolai de Lyra; *Non solùm rem licitam fecit Joël, sed etiam meritoriam.* Hi nempe omnes tyranni fuere.

Qua propter ex prædictis videtur quòd tyranni in suprema specie tyrannidis, à quolibet membro illius Reipublicæ perimi licitè possunt: nec tales eum interficiunt, autoritate propria; sed autoritate Reipublicæ, licèt occulta.

Et ideò, cum omnimoda reverentia tractare de tyranno, & de autoritate propria, est impertinens ad mortem Principis interfecti, cùm quilibet illorum terminorum prædictorum habeat plateas latas.

Sed quærendum esset, primò, an fuisset tyrannus, vel non, & in qua specie tyrannidis; & an talis propter talem speciem tyrannidis possit interfici ab alio, quàm à suo Judice ordinario: & tunc limpidiùs pateret veritas, & discussio redderetur securior.

His nempe attentis, de hujusmodi negotii acceleratione, teste conscientia, arbitror, usque ad tempus fore differendum, cùm hujusmodi acceleratio numerum pariat fructuum; sed potiùs efficere videatur: nec differre ad tempus, damnosum erit; quoniam nec vos, Reverendissime Pater, nec aliquis ex Concilio Fidei notam matutinam incurrere videbitur; aliundè, munimenta omnia penès vos semper paratissima remanent, quæ executioni, dùm vobis libuerit, demandare poteritis. Sed quomodò ac sanctiùs fiet, vester sedabitur animus, securè atque sanctè fiet, non hæsito, si præsentem viam tàm discretè, tàm maturè per viros rutilantes ingenio discussam, tamdiù in scola divini amoris eruditos, tàm probatos atque expertos in Fidei certamine, ad Concilium Generale in proximo celebrandum transmittere proponatis. Hoc nempe facientes, ingens onus vestris ab humeris deponetur, vester honor, totiusque Concilii illæsus conservabitur: postremò, os loquentium quod nundùm obstructum est, sed ubi sepulchrum patens, indubiè obstruetur.

Verumtamen de hujus materiæ ampliori prosecutione, me refero discretioni vestræ, Concilioque Fidei, secundùm quod postulat Juris ordo.

* *Forsan* Agag Regem Amalec † *Forsan* intoxicavit.

Et hæc sunt dicta, Reverendissime in Christo Pater, cum omnimoda correctione vestra, & aliorum Dominorum Patrum hîc existentium, cum protestatione semper, de addendo, vel diminuendo, si necesse fuerit, vel requisitus fuerim.

Anno Domini 1413. Die XVII. Februarii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister de Matiscone, protestatur, ut aliàs, & visitavit cedulam; & dicit quòd prima Assertio, cum sequentibus, usque ad septimam, tangunt materiam homicidii, & de justificatione. Hoc Præceptum, *Non occides*, est Præceptum negativum, obligans semper, & pro semper: quamvis recipiat exceptionem. Et licèt tenendum esset in terminis, nec recedendum ab eo, nisi propter certas & evidentissimas causas; venit ad exceptiones: in defendendo se, non est exceptio, quia defendens non occidit, licèt sequatur occisio, quia defendendo resistit & insistit. XVII. Feb. 1414.

Item, de inimico, insistens debellationi inimici, insistit, vel ad fugam ejus, vel ad debellationem ejus, & in isto actu non est exceptio, si sequatur mors. Quærit inimicum capitalem Sortis * eum insequitur ad eum occidendum, Sortes fugit, inimicus sequitur, Sortes incidit in vicum qui non habet exitum, inimicus stat in buto expectando socios suos: an licet Sorti evadere? Videtur quòd sic, quia ob unum finem tendit, scilicet ad fugam; videtur quòd non, quia non est faciendum malum ut bonum eveniat: quia actus iste non esset rectus; quia facit malum, ut perveniat ad bonum finem: & ideò actus ille non esset rectus, quamvis civiliter non esset puniendus.

Item, diceret in alio casu, de latrone publico, qui mercatorem ducit secum ad occidendum, & constat de hoc; an liceret ipsum occidere? Et esset actus rectus ipsummet occidere ad deliberandum alium. Credit quòd actus non esset licitus, sed insistendo ad deliberationem mercatoris, non habendo respectum ad occisionem, actus esset licitus. Et ideo Præceptum tenendum est in terminis suis. Et ideò actus homicidii tantùm est licitus in Communitate, vel in illo qui habet regimen Communitatis; quia habet Dominium & potestatem. Sicut de illo qui habet membrum putridum, quæritur an epikeia ibi possit habere locum. Videtur quòd sic, juxta illam quæstionem, de portis civitatis non aperiendis, quæ recepit epikeiam.

Et sic, ut in hoc Præcepto, *Non occides*, cum correctione credit quòd iste casus non recipit epikeiam: quia dato quòd sic, non potest modus ille observari, qui expedit Communitati & civitati: patet, concessa facultate cuilibet judicandi; non tamen quilibet habet discretionem judicandi. Quia etiam in accusato de furto, requiritur cognitio causæ, & circumstantiæ facti, attendendo an propter necessitatem, vel aliàs? Et idem de homicidio; an per ebrietatem, vel aliàs? Et epikeia non potest habere istum modum. Et ponatur quòd concedatur epikeia, & Judex dicat: Iste occidit per epikeiam, quantùm erit Sententia periculosa, clarum est quòd quia homines habent multas passiones, & habent odia inter se, quòd vix homo perfectus possit resistere: & sic daretur occasio periculorum.

Et ideò non obstat argumentum, de portis civitatis non aperiendis; quia non est ibi periculum epikeiæ; quia homines ibidem, & in illo casu, non habent passiones.

Ex istis patet responsio ad Assertiones contentas in cedula, quòd sunt erroneæ illæ septem Assertiones.

V Quan-

* Hic aliquid desiderari videtur.

Quantùm ad illam; de *Littera occidit* &c. dicit quòd sensus litteralis non occidit; sed quia est dictum commune, & allegatur contra Judæos, & ideò quia est modus communis loquendi, & potest accipi ad bonum sensum, ipsam non condemnaret.

Ultima, loquitur de juramento, & promissionibus; &c. habet contra se textum Legis. Lex dicit quòd contra omnes Dominum defendere licet; A & credit conclusionem esse malam. Et recitavit de multis contractibus, sicut de emptione & venditione, ubi intervenit juramentum. Et credit ipsam esse erroneam, & multò pejus sonat, quàm alia quæ erat in prima cedula; & est erronea sic assumpta. Et dicit ultra quòd finis non est fortè salus animarum, ut istæ Propositiones reducantur de errore ad veritatem: dicit quòd ex quo finis iste intenditur; & ideò nullatenùs trahatur ad factum particulare, quia etiam non quæritur. Et ideò non respondet.

Item, hoc spectat ad Forum judiciale humanum, & non ad spirituale. Et si dicatur: tangunt Leges humanas: benè quidem, nec iste finis tangitur ad concludendum contra personas, nec est verisimile quòd si ita fuisset ostensum Magistro Joanni Parvi, quòd fuisset pertinax. Et ideò expedit restringere inimicitias toto posse, quod non est tendere ad factum particulare, quia hoc esset retorquere in B aggravantem: & ideò tacendum est de particulari facto. Si aliquis diù steterit, non est quærendum ampliùs; quia non est periculum in Republica, & non expedit antiqua facta recitare: & ideò ut tendamus ad mediationem, quemadmodùm Dominus noster Jesus Christus fuit Mediator inter nos & Deum. Et est verisimile de reconciliatione. Nunquid igitur istæ sunt condemnandæ? Aliqui dixerunt quòd sic; aliqui quòd non.

Guillelmus Parisiensis ponit unam virtutem quæ vocatur tractabilitas, & finis non est salus animarum: & ideò si tendatur ad condemnationem, argumentaretur inimicitia: sed prædicentur erroneæ, non onerando aliquam personam, & dicendo quòd Dominus B. non erat Theologicus. Et non stetur in uno rigore, quia factum est antiquum; & ideò consuleret remittere ad Concilium Generale. Et ita sic deliberat.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus de Bivilla, Augustinensis, dicit quòd credebat materiam esse terminatam: & ideò cum correctione omnium, protestatur quòd non intendit loqui in favorem humanum; sed in honorem Dei, & Universitatis Parisiensis. C

Quantùm ad primam Propositionem; dicit quòd secluso Mandato Dei tacito & expresso, & hominis tacito & expresso, erroneum est dicere, cuiquam licere hominem occidere, Hoc est Augustini: & in Epistola quam scribit ad Rufinum. Et concludit quòd *Qui sine legitima autoritate hominem occidit, homicida est.*

Et dicere, licere alicui transgredi Præceptum, est erroneum. Et videtur quòd Propositio non sonat sensum epikeiticum, ex quo dicit, quòd est meritorium & honorabile. Certum est quòd nullum est tale, nisi à Deo acceptum: nam Phinées occidit Zambri, & non loquitur ex textu, quòd habuit Præceptum, D saltem expressum.

Idem de Moyse, qui non habuit autoritatem, nisi privatam. Et idem de Samsone, & pluribus aliis. Et ideò si ipse intelligit Propositionem, sicut est, dicit erronea.

Quantùm ad secundam; dicit quòd Leges positæ sunt ad puniendum malos, & laudandum bonos: sed dicere quòd liceret actualiter cuilibet, est erroneum. Sed hoc licet solùm Judicibus actualiter: habitudinaliter licet cuilibet, secundùm Leges. Nam Lex Naturæ est, & unum ejus principium, *Deo est obediendum.*

Ergo si mandet Sorti hominem occidere, & occidat, obedit: & si liceret Sorti, ita & uni alteri. Et ita, dicere quòd Leges morales actualiter autorisent, &c. est erroneum, sed habitudinaliter sic.

Quantùm ad tertiam *

Quo ad primam; item, dicit quòd non licet sine autoritate.

Quo ad secundam; veritas est. Quod si Judith ostendisset voluntatem suam, Olophernes non fuisset occisus; & tamen prætacuit suam voluntatem: & ideò Scriptura non negat quin licitis cautelis liceat uti.

Quo ad quartam; dicit quòd Leges dicunt quòd criminosi debent puniri: nam mors communis est, nec violenta mors est semper turpis: putà de Christo & Stephano, & aliis. Nam Leges quæ primæ Legi sunt contrariæ, non sunt Leges. Et ideò dicit quòd justum est & rationabile, quòd tyrannus turpiter occidatur.

De quinta Assertione; dicit ut de prima.

Et idem de octava Assertione; sicut præcedens qui deliberavit: nam per litteram, intelligitur Vetus Testamentum; & per spiritum, Novum Testamentum, modo certi ne malis † Antiqui Testamenti esset occidere spiritum. Et ideò non esset multùm curandum de condemnatione ipsius.

De nona Assertione, dicit quòd non vidit ipsam, & laudat præcedentem qui deliberavit. Et ideò si, salvâ conscientiâ, posset supersedi à materia, esset supersedendum. Et ideò consuleret remittere materiam ad Concilium Generale.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Jacobus de Liphodio magno, Augustinensis, protestatur sicut ceteri Magistri protestati sunt, aliàs, ut dicit, deliberavit, & stat in his quæ aliàs deliberavit. Verum, quia Propositiones istæ videntur differre ab aliis; ideò dicet aliqua, ad obediendum Mandatis Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris: nam in facto Fidei non debet esse favor aliquis.

Quantùm ad primam Assertionem; dicit ipsam multipliciter falsam. Nam dicit: *unicuique*. Igitur Sacerdotibus & aliis. Dicit ultra: *Tyrannum machinantem.* Nam differentia est & inter machinantem, & illum qui de facto operatur. Et ideò nimis largè locutus est. Et quando dicit: *meritorium, & honorabile*, &c. Nam contrarium est verum; nam meritorium & laudabile est tyrannos non occidere; nam nullum est meritorium, nisi sit rationi consonum. Modo ratio, est quædam Lex: ideò si est honorabile & meritorium; igitur à Lege divina. Et sic concludit Propositionem esse secundùm Legem divinam, quod est falsum.

Dicit ultra, quòd implicat in se contradictionem: nam non occidere alium, est consilium Christi.

Dicit ultra, quòd illa Propositio, est gestis & dictis Sanctorum contraria. Nam Ptolomæus, dum ducebatur ad supplicium, prohibuit occidere tyrannum: igitur prohibuit meritorium. Et etiam de Petro, qui dixit: Christus docuit nos non occidere, sed vivificare.

Quòd sit contraria, notum est de pluribus historiis, & repugnat doctrinæ Sanctorum: & reputat eam esse erroneam in Fide & moribus, & meritò judicialiter condemnanda.

De secunda; dicit quòd doctrina Christi est Lex divina. Modo Legi divinæ repugnat, & etiam doctrinæ Christri: nam Lex moralis est consona Legi divinæ. Et ideò, ex quo Lex divina non autorisat, nec moralis, nec naturalis: & ideò Propositio est tripliciter falsa. Nam temporibus retroactis, multi fuerunt tyranni; & tamen non legitur quod aliqui

* *Hic aliquid desideratur.* † *Locus corruptus.*

qui sancti occidissent aliquos tyrannos, quod est mirum, ex quo, ut dicit Propositio, hoc fuisset meritorium & licitum ac honorabile.

Quantùm ad tertiam; dicit idem quod de prima: nam Valerius Maximus tractat istam materiam, de senibus qui petebant venenum: non eis licebat; sed oportebat quòd peterent à Judicibus. Et ideò ipsa aperit viam ad id quod omni Lege est reprobatum.

Quantùm ad quartam; jam solum est, & eidem cum prima.

A Quantùm ad quintam; dicit quòd est falsa, & erronea in Fide & moribus, & mortifera doctrina, & damnabilis: quia culparum defensiva, juxta illud Isaiæ. v. 20. *Va væ, qui dicunt malum bonum, & bonum malum.*

De sexta; dicit sicut de quinta.

De septima; sicut de prima.

De octava; dicit quòd est periculosa: nam Magister Huc. de Gandavo quærit, utrùm omnis sensus litteralis Scripturæ sit verus; qui determinat quod sic: nam dicere contrarium, tunc tota Scriptura sacra esset dubia: & proponens exponit, & ideò destruit totam Scripturam sacram, & eam reddit suspectam: & quia ratione liceret epikeiare in uno casu, ita in omnibus, quod in Scriptura sacra non licet. Et dicere contrarium, esset destruere Scripturam sacram. Et ideò dicit quòd octava Propositio est falsissima, erronea in Fide & moribus, contra B Doctores sacros, doctrina pestifera, & ideò judicialiter condemnanda.

Quantùm ad nonam Assertionem; dicit quòd aliàs locutus fuit de ista: & dicit quòd est pessima Assertio, & pessimè digesta, pestifera doctrina, ad omnia perjuria viam habens, & contra omnem modum, & perturbativa totius humanitatis: & ideò concludit quòd tota Propositio Magistri Joannis Parvi est condemnanda, tamquam multipliciter scandalosa in Fide & moribus, erronea & periculosissima; ita quòd à principio Studii non fuit ita pestifera doctrina; & ex ista Propositione possent infinita mala provenire. Et recitavit de Origene: nam post ipsum reperta sunt ejus Opera; & dicit quòd Clerici devoti, & Heremitæ, & Monachi sustinebant doctrinam Origenis; Episcopi & Prælati reprobarunt aliqua dicta ipsius, & finaliter extracta fuerunt malè sonantia, & finaliter obtinuerunt Prælati & Episcopi, & reduxerunt alios ad veritatem. Et ideò dicit quòd no- C minare Autorem, vel non nominare, non est magnum periculum: nam materia satis divulgata est, & cum nimia deliberatione procedendum est in ista materia, salvâ tamen justitiâ. Et ita deliberat.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Mathæus Mercerii, protestatur ut ceteri.

Quantùm ad Assertionem; dicit quòd nesciret undequaque loqui: sed apparet sibi quòd inimici civitatis licitè expellendi sunt à singulis: & habet in scriptis, & tradidit, quam ipsemet legit.

Sequitur ejus Deliberatio.

Il est licite à un chacun &c. Inimici Patriæ & Communitatis, licitè invaduntur, occiduntur, & contra D eos bella moventur. Ergo videtur quòd inimicus, aut inimici capitis, seu Principis sunt invadendi, & licitè extirpandi, qui machinantur, ut dictum est. Et hoc dixit sanctus Thomas in illa quæstione secundi Sententiarum: Utrùm Christiani potestatibus secularibus, & præcipuè tyrannis obedire teneantur.

Et cùm arguitur, de morte Julii Cæsaris, qui quasi tyrannus Jura Imperii usurpaverat, cujus mors laudatur. Et Tullius, Libro *De Officiis*, laudat eos qui eum interfecerunt. Beatus Thomas in solutione illius argumenti exponit dictum Julii, dicens, quòd intelligendum est de tyranno, *qui sibi Dominium per violentiam subripuit, nolentibus subditis, & cùm non est recursus ad Superiorem, per quem Judicium de invasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationem patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.* Ex quo videtur quòd cuicumque licitum est talem occidere.

Item, caput à membris singulis est protegendum & defendendum, à naturali Jure; nec per hoc præstat audaciam insurgendi contra Dominos; sed solùm contra tales usurpatores & subreptores & tyrannos, ut terreantur vitam tenere abominabilem. Etiam malefici, sortilegi non sunt permittendi vivere, secundùm sacram Scripturam.

Item, si Magister Joannes Parvi locutus fuit cum protestatione, non debet condemnari; sed illi culpandi sunt, qui tempore quo vivebat, debuerunt eum convenire, & non convenerunt; sed expectaverunt tempora tanta, in læsionem causæ, quam causam Fidei vocant: & in hoc non se monstraverunt fortes in Fide, neque magnos zelatores, prout se profitentur; quia jam veritas non potest extorqueri.

Ex quo videtur quòd conformiter ad sacram Scripturam locutus est, in detestationem & extirpationem tyrannorum, atque sortilegorum. Et sic sex Propositiones inde sequentes censentur esse veræ.

Octava Propositio, *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Hoc dicit Apostolus 2. *Ad Corinthos.* III. 6. Videtur quòd sensus artificialis, aut litteratorius, non adjuvante spiritu, occidit: quia qui aliter divinam Scripturam intelligit, quàm Spiritus Sanctus suggerat, errat. Sic 1.a ad Corinthios. Octavo. 1. *Scientia* autem *inflat, Charitas verò ædificat.* Quia scientia sine Charitate facit superbire, & sic littera expotulet * & sine spiritu, facit errare: & sic videtur esse vera.

Nona Assertio. *En cas d'alliance, ou confederation faites d'un Chevalier à autre, s'il tombe au prejudice de luy, de son epouse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu de les garder.*

Item, dicitur quòd si quis juraverit fœdera; in illo juramento tacitè intelligitur, & præsupponitur quòd hoc facit ad conservationem corporis proprii, & bonorum: & ita, si quis insurgat contra corpus, & bona, aut suorum intimorum, sicut est uxor, & liberi, qui censentur esse pars corporis; mariti, sive Patris; apparet quòd talis tenetur sibi providere resistendo: nec videtur denegare; & sic Propositio videtur habere veritatem: si Propositiones etiam sint erroneæ, & protestatus sit se corrigere; non est condemnandus.

Protestor quòd non intendo aliquid dicere ad determinandum; sed ad avisandum, cum protestatione sanioris consilii habendi, & meæ informationis ulterioris.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Henricus de Bragella, protestatur sicut ceteri; & dicit quòd libentiùs sileret, quàm loqueretur: & loquitur de prima, & de illa, *Littera occidit.*

Quantùm ad illam; apparet sibi quòd quidam Doctor dicit, *Littera occidit animam.* Id est, sensus litteralis corporalem occidit &c. Legit in scriptis quandam authoritatem ad hoc; & ideò, prima facie, Propositio vadit juxta sensum per ipsum lectum.

De ultima; videtur sibi, prima facie, quòd est ambigua; & prima facie, non videtur condemnanda: se tamen refert saniori parti.

Quantùm ad primam Propositionem; videtur quòd non posset sustineri: nam videtur quòd homo se defendendo, potest alium occidere: & sic videtur invadenti Remplublicam, de tyranno. Et allegat

* Locus corruptus.

legat Salberiensem. Et videtur sibi quòd non est ita mala, sicut aliquibus videtur: & ideò non est sufficiens ad dandum consilium. Et ideò apparet sibi quòd bonum fuisset quòd fuissent deputati Magistri, ad disputandum materiam: & fortè expediret negotium mittere ad Curiam Romanam. Et dicit quòd non auderet ipsas condemnare, & absolvere, vel ipsas judicare erroneas, vel ne, propter rationes hinc inde.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Blanchart, tradet in scriptis; ut aliàs deliberavit: & dicit primò quòd vidit in consilio Prælatorum Parisiis, quòd quamvis fuissent viri clarissimi in materia Ecclesiæ, fuerunt dati Deputati in magno numero, ad discutiendam materiam quam una pars tenebat, & alia pars oppositum. Et ideò apparet sibi quòd bonum esset dare consimiles Deputatos. Et aliàs dixit quòd materia erat mittenda ad Curiam Romanam, & adhuc dicit, ad Concilium Generale, ad evitandum mala futura, & etiam negotium esset majoris autoritatis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Squirilli, Carmelita, præsupponit illa quæ aliàs dixit.

Quantùm ad primam Assertionem; dicit quòd est erronea in Fide Catholica, in triplici Lege per ipsum allegata; & habet in scriptis, & legit.

Sequitur ejus Deliberatio.

Suppositis protestationibus debitis; dico ad Assertiones in cedula mihi transmissa, secundùm instinctum Spiritus Sancti.

Et primò, ad materiam ipsarum, & sensum in quo sunt, & quem faciunt: & demùm ad quæsitum.

Et quia prima est fundamentalis; idcircò ad ipsam principaliter dico, quòd ipsa est erronea in Fide Catholica, in triplici Lege per ipsum allegata, contra determinationem Doctorum hujusmodi materiam tractantium; & scandalosissima.

Primum patet, tàm ratione Fidei, quàm ratione ejus objecti & adhæsionis. Unde secundùm Augustinum, Sermone XXII. Fides dicitur à facto & dicto, conformiter ad divinum Præceptum. Modo ista Assertio dicit: licitum fore, absque Mandato, vel Præcepto, tyrannum occidere. Divinum præceptum dicit: *Non occides*, scilicet absque autoritate Legis, vel divinæ inspirationis: sicut de Moyse legitur, interficiente Ægiptium. Et ita, secundùm Doctores, prohibetur omnis propria autoritas occidendi hominem.

Item, Fides semper unitur veritati, non falsitati, aut dubietati. Sed ista Assertio multa inducit, vel falsa, vel saltem dubia, quæ tanquam vera & certa asserit: ut pote quòd machinatio fuit contra Regem, propter cupiditatem, & per sortilegia, vel maleficia; quæ videntur magis voluntariè & suasivè dicta, quàm verè probata. Et ita, circa hoc quæreretur qualiter ita proponens noverit, vel quia præsens fuerit; & hoc non per ipsummet, vel sibi narratum fuit; quia quæreretur per quem, seu per quos, omnes tacuit; & per consequens, magis fuerunt hæc adinventa, quàm verè probata. Declarationes Domini Cancellarii sunt approbandæ & tenendæ.

Similiter est erronea in Lege naturali, creaturæ rationali indita, quæ nihil aliud est, quàm impressio divini luminis in nobis: juxta illud Prophetæ: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, Ps. IV. 7. Quo quidem lumine, rationalis creatura habet discernere inter bonum & bonum; secundum judicium, seu dictamen practicum intellectus, seu rectæ rationis: & istud dicitur Lex rationalis in rationali creatura. Sed ista Assertio, secundùm omnes sui partes, est contra dictamen rectæ rationis, ut patet, discurrendo per ejus singula membra; Igitur est erronea in Lege naturali, cujus effectus est, conformiter operari ad Legem.

Item, Lex naturalis æqualiter obligat, cum ipsa sit indispensabilis. Si igitur ista Assertio haberet aliquid veritatis, secundùm Legem naturalem, omnes indifferenter & indispensabiliter obligaret: hoc tamen est falsum; quia sicut ad abscindendum A membrum putridum, non pertinet nisi Medico; ita ad puniendum malefactorem, non pertinet nisi Judici autorisato, secundùm sanctum Thomam, & alios Doctores hanc materiam tractantes, prout in cedula alia nuper declaravi, & quæ pro nunc supponuntur.

Item, ista Assertio est contra Præceptum Legis moralis, *Ne facias alteri, quod tibi fieri non vis*: Sed secundùm dictamen rectæ rationis, nullus debet velle sic occidi, ut notum est: ergo propositum.

Item, Lex naturalis inducit pietatem: propter quod dicit Apostolus. I. ad Thimot. IV. 8. quòd *Pietas ad omnia utilis est*. Ista autem Assertio inducit scelerum crudelitatem; quare patet clarè quòd est erronea in Lege naturæ: & propter ista, & alia quæ possent hìc adduci benè, dicit Apostolus, ad Romanos, secundo. 14. *Gentes quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt*, ubi Glossa: B *Si non habent Legem scriptam, tamen habent Legem naturalem, quia quisque intelligit & sibi conscius est quid bonum, & quid malum.*

Est insuper erronea in Lege morali: nam Lex moralis ambit omnem virtutem moralem. Hæc autem Assertio omnem talem abjicit, ut patet, discurrendo per singulas ejus virtutes morales; nam notum est quòd omnem ordinem subvertit, Jurisdictionem usurpat honestam, resecat promptitudinem omnis malitiæ, inducit viam ad omnem divisionem, seditionem, & penè ad omne malum aperit: sicut luculenter aliàs deducebat Dominus Cancellarius, cujus dicta habeo pro probationibus.

Cùm ergo Justitia sit omnis virtus, *quinto Ethicorum*: sequitur manifestè propositum: & sicut dicitur de ista virture; ita clarè dici potest de aliis.

Demùm, est erronea in Lege divina, sicut manifestè apparet per proprias conditiones divinæ Legis, C quas notat Propheta, in Psalmo decimo actavo. 8. dicens: *Lex Domini immaculata* & nullam peccati turpitudinem permittens, *convertens animas*: quia non solùm exteriores actus dirigit; sed etiam interiores, *testimonium Domini fidele*, propter certitudinem veritatis & invariabilis rectitudinis; *sapientiam præstans parvulis*, in quantum ordinat ad supernaturalem finem & divinum.

Ista verò Assertio totum oppositum ponit in se, & in suis dependentibus, ut patet intuenti.

Item, deducit maleficium esse meritorium.

Item, sua declaratione, tertia & quarta & ultima Assertionibus, violat fidem, & approbat in fidelitatem; sicut clarè in eisdem patet: vel saltem manu ducit fidelitatem, aut fidem promissam non D tenendam, in contumeliam Fidei & ejus objecti.

Ex quibus sequitur quòd abjicit spem, ut nullus in alium speret amicitiam habere, nec securè convivere, & ita ordinem charitatis; sicut patet, deducendo ordinem fructuum charitatis, quos enumerat Apostolus. 4. *ad Corinth.* XIII.

Ex quibus manifestè sequitur quòd ista Assertio, cum suis sequelis, est erronea in Lege divina.

Ex quibus sequitur quòd secunda Assertio est erronea in Fide & moribus. Patet: quia dicit quòd sic occidendo tyrannum proditoriè, ad mentem primæ Assertionis, est licitum in prædicta triplici Lege. Ex quo sequitur quòd tertia Assertio est erronea,

ronea, crudelis & impia, sicut deduxerunt Magistri nostri Reverendi, & signanter sicut deduxerat in sua Propositione Magister noster Reverendus Dacheri, cui me conformo. Et sic respondeo ad quæstionem &c. quòd istæ novem Assertiones sunt erroneæ, modis prædictis, & præsuppositis in declarationibus materiæ earum, promulgatis per Magistros nostros, ut præfertur.

Venerabililis & circumspectus vir, Magister Thomas Hobe, dicit quòd illud quod dicit, dicit in favorem Fidei; & dicit quòd favendo Fidei, non A sunt condemnandæ istæ Assertiones: & reperit quòd Stephanus, prædecessor Domini Episcopi Parisiensis, condemnavit multas Propositiones; & intravit modum præcedentem. Et habet in scriptio quosdam Articulos quos condemnavit. Et postquam vidit dicta & facta dicti Stephani, rediit ad Propositiones.

Dicit quòd non sunt absolvendæ de condemnatione. An sint condemnandæ, petit dilationem deliberandi. Videtur sibi quòd non sunt condemnandæ per Diœcesim Parisiensem, usque ad examen Apostolicum. Dicit quòd Legatus à latere debet hîc venire; & ideò mittendæ sunt Propositiones ejus examinationi.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus de Nogento, protestatur sicut ceteri, quibus adhæret, benè scit quòd Salvator multùm prohibet omnem occisionem; & ideò prohibet suo fratri. B Reperit etiam quòd Doctores sancti dicunt quòd aliqui non possunt occidi, nisi in duobus casibus.

Primò, per Judicem, & ordine judiciario servato. Alio modo, ex inspiratione. Et ultra istos, sanctus Thomas videtur ponere quòd licitum est interficere illum tyrannum. *Qui subripit Dominium, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis.*

Et petit, si casus fuit notorius omnibus: in dicto casu haberet locum dictum beati Thomæ: & ideò si esset notum alicui, videtur quòd mereretur occidens talem tyrannum, & non fecisset distinctè, nisi fuisset dictum beati Thomæ. Et ideo non videtur sibi clarum: æstimat tamen Propositiones magis erroneas, quàm oppositum: sed non auderet dicere & jurare quòd essent contra Articulum Fidei, quàm æstimat eas hæreticas. Et ideò apparet sibi quòd sunt erroneæ, a prima, usque ad septimam, inclusivè. C

De illa, de *Littera occidit*; dicit quòd apparet sibi quòd loquebatur de sensu grammaticali, & abutitur termino, & non facit magnam vim de illa Propositione.

Quantùm ad ultimam; dicit quòd sanctus Thomas dicit quòd, *Majus vinculum non absolvit minus, ubi sunt impossibilia: sed ubi non sunt, majus non absolvit minus.* Et ideò non videtur sibi quòd sit ita mala, sicut multi dicunt.

De salubri consilio; se refert ad bonum consilium quod habebunt Judices.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus de Duno, dicit quòd modicum cogitavit; & protestatur sicut ceteri.

Quantùm ad Propositiones in se, & de prima, D apparet sibi quòd sanctus Thomas videtur declinare ad istam conclusionem, quòd in casu quo de tyranno tali non posset haberi Judicium, licitè potest occidi, & ampliùs non debet dici homicidium: & facit unam quæstionem; an si aliquis rem suam non possit recuperare ab alio, ipso sciente; utrùm liceat suam subripere: & dicit, ut sibi apparet, quòd quidam dicunt quòd potest retinere rem; sed in modo recuperandi peccavit, quia non recuperavit cum debito modo, quia antiquam ipsam habere non debuit, nisi de voluntate possidentis vel autoritate Superioris. Ideò Gaufridus quidam allegat, dicit quòd non peccavit in modo recuperandi, nec in recuperando, ubi non potest fieri per Judicem; modo bono, in casu, licet singulari personæ recuperare rem suam, & hoc videtur Augustinus sensisse, ubi dicit: *Non* &c.

Et hoc potest applicari ad propositum: & ideò apparet sibi quòd non sunt modò condemnandæ: & protestatur de aliter dicendò, si aliàs eidem aliud appareat.

Quantùm ad illam; *Littera occidit*; credit quòd ipse subintellexit ad bonum sensum, & sic credit quòd non sit condemnanda.

Circa nonam; non est advisatus.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Aymericus de Bituria, Augustinensis, quantùm ad primam, & secundam, & ad totam cedulam in se, ad opinionem illius qui aliàs deliberavit, scilicet cum Magistro Joanne de Matiscone.

Quantùm ad primam; dicit quòd illa & consequenter aliæ, est falsa & erronea. Verum est, prout aliàs dixit, apparet sibi quòd materia debet tractari dulciter, absque quòd aliqui Domini tangantur, &, ut dicit, non dubitat quin Propositio in se sit falsa & erronea: sed non taliter quòd non posset esse aliquis casus ubi tyrannus non posset occidi. Non dicit quòd posset sine autoritate; & ideò in condemnatione ipsius Propositionis, esset applicandus sensus condemnationis. Et dicit quòd omnibus visis & attentis, non sunt modò condemnandæ. Et ita est deliberatio sua.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Graverant, Jacobita, Magister in Theologia, dicit quòd materia est grandis. Verumtamen dicit quo ad primam Propositionem, præmissis protestationibus, & salvo meliori judicio semper. Dicit ergo primò quòd differentia est inter Mandatum & autoritatem; quia aliquando autoritas adest, aliquando non est Mandatum.

Item, notat quòd distributio recipit determinationem, & recipit ipsam, etsi nunquam minor fuisset subsecuta: & videtur quòd sit vera, & oppositum ejus; non est licitum alicui, sine Mandato &c. ut occidat, vel faciat occidi &c. Et videtur quòd sit periculosa. Nam sequitur quòd subditus potiùs debet permittere quòd Dominus suus appellatur * a suo Domino, quàm occidat talem tyrannum, qui ipsum expelleret.

Item, sequitur quòd talis subditus licitè permitteret quòd talis Rex interficeretur a tali tyranno, vel invasore, quod est magnum inconveniens; cùm subditus teneatur suo Domino: quia quilibet invaditur in suo Principe, scilicet quilibet subditus. Sequitur etiam quòd potiùs subditus debet permittere quòd tota politia, & totum bonum regimen perdatur, quàm occidat talem tyrannum, quod est inconveniens. Sequitur etiam quòd talis subditus qui interfecit tyrannum, liberando Regem suum à morte, puniretur à Rege; quod videtur inconveniens, quòd Rex occideret illum qui ipsum liberavit à morte: & sic sequitur quòd ipsa est falsa & mala. Igitur prima vera.

Item, in aliquo casu licitum interficere tyrannum, *Ubi tyrannus sibi subripit Dominium, per violentiam, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis, & ubi non est recursus ad Superiorem, tunc qui talem occidit, laudatur & præmium accipit.*

Tunc capit tres tyrannos, quorum unus invadit aliquod territorium, ubi non est Dominus: capit alium tyrannum, qui invadit Regnum & Regem, cujus non est subditus: & alium, qui invadit Regnum, & est subditus.

Primus, est malus; secundus, pejor; tertius, pessimus. Primus, est malus, quia tyrannus; secundus, pejor, quia invadit Regnum & Regem; & tertius, pessimus. V 3 Igi-

* expellatur.

Igitur, si aliquo casu liceat occidere secundum tyrannum; multo magis tertium. Nec obstat Præceptum, *Non occides*, intelligitur, *sine autoritate*. Nam iste jam habet autoritatem Legis ad deffendendum Dominum suum. Nam qui non custodit Regem, filius mortis est.

Et ideò videtur sibi quòd ita citò Propositio non est condemnanda: quia aliquibus videtur vera; & ideò Domini Judices debent advertere ad hoc: nam legit quòd Dominus Stephanus annullavit quasdam condemnationes factas per suum prædecessorem, & exhibuit unam Litteram, sigillo Curiæ Parisiensis sigillatam, quam legit Dominus Officialis. Et ita, apparet sibi quòd Propositiones sunt adhuc discutiendæ, & consuleret negotium ad Curiam Romanam mittendum: & credit in conscientia quòd non posset melius fieri; & ita consuleret.

Eadem die post prandium, horâ VI[a].

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus Petitenote, Magister in Theologia, dedit deliberationem suam in scriptis, quæ fuit lecta per Magistrum Alanum Percevaux, Magistrum in Artibus, cujus tenor est talis.

Præsuppositis protestationibus in materia Fidei fieri consuetis, cum protestatione de addendo & diminuendo, illa quæ dicturus sum submittendo correctioni vestræ, & omnium Magistrorum, & Dominorum meorum.

Reverende in Christo Pater, & vos Domine Inquisitor.

Dico primò, quòd prima Assertio quâ dicitur: *Il est licite à un* &c. prout mihi videtur, scandalosissima est in moribus, ad insurrectionem contra Dominos suos incitativa, totius Reipublicæ & communionis ejusdem destructiva, & ad omne malum inductiva, & omnium veneno possibili contingente in politia prægnans, & circumvoluta; adeò quòd non credo purum humanum ingenium à Deo creatum, sufficienter inconvenientia verisimiliter ex ea, in Republica possibilia, explicare valere; &, per consequens, homicidiorum, peccatorum, & scelerum excusatoria & justificatoria; æquitatis & justitiæ dissipativa, & repugnans Christianæ Fidei, & erronea in Fide.

Secundò, dico illas sex Propositiones, quas ex ea sequentes reputo, etiam erroneas, & quasi consimiliter baptisandas.

Tertiò, dico quòd octava, quæ loquitur de sensu litterali Scripturæ, quòd erronea est, in forma quâ jacet.

Quartò dico quòd nona Propositio sic posita, in sua generalitate, quamvis de ea, pro præsenti, supercedere posset; tamen dico quòd in quantum applicata est ad fulciendum primam, cum aliis sequentibus, eisque fomentum præstans, quod est suspectum * in Fide, ex parte applicantis: & Reverende Pater, & Domine mi, rationes hîc ponere, quæ ad hoc me movent, esset longum enumerare: sed eas loco & tempore, dum super hoc fuero requisitus, paratus ero dare: sed pro nunc, me refero ad illa quæ super hoc dixerunt Reverendi Patres & Magistri mei, qui ante me deliberaverunt. Insuper delibero quòd de condemnatione ipsarum, putà de loco & tempore, & aliis circumstantiis, refero me ad discretionem Judicum, & eorum ordinationem.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guillelmus Franchenant, dicit quòd adhæret protestationibus in ista materia fieri solitis.

Circa primam, sic dicit: quòd illa Propositio sic posita, est erronea in Fide & moribus, & baptisanda, sicut nunc baptisata fuit per præcedentem.

Quo ad sex immediatè, sunt scandalosæ, specialiter illa quæ dicit quod *est propria mors* &c.

Quo ad illam quæ videtur loqui de commendatione talis occidentis, est erronea in Fide & moribus, & injuriosa Regiæ Majestati.

Quo ad sextam, taliter.

De septima, dicit quòd est erronea & scandalosa, & Regiæ Majestati injuriosa.

Quo ad octavam, *Littera occidit*, sicut jacet, contradicit sensui Scripturæ, & opinibus sanctorum Doctorum, & est erronea; quamvis exponendo in sensu grammaticali, posset habere veritatem.

Et de ultima; dicit quòd est inductiva ad omnia perjuria: & ideò est erronea in Fide & moribus.

An sint nunc condemnandæ; se refert ad discretionem Dominorum Judicum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Richardi, Ordinis Cluniacensis, Licentiatus in Theologia, protestatur sicut ceteri.

Quo ad primam, usque ad penultimam exclusivam, dicit, ut videtur, quòd in illa generalitate qua sunt positæ, sunt falsæ; licèt aliàs, ex dictis sancti Doctoris, qui dicit quòd *Qui tyrannum, nolentibus subditis, vel ad consensum coactis* &c. *occidit; laudatur, & præmium accipit.*

Verum, quia non exprimitur, non vult adhærere: & quia non reperit in sacra Sriptura quòd talis tyrannus sit occidendus, sine autoritate Judicis; & potiùs vult adhærere dictis Scripturæ sacræ, quàm imagini * suæ; aliàs, ut sic, reputat Propositiones illas falsas.

An sint erroneæ; dicit quòd non esset ausus dicere quòd essent erroneæ.

Quo ad alias ultimas; est opinionis Magistri Petri de Nogento.

Quo ad salubre consilium; se refert consilio Judicum, & discretioni ipsorum & sui consilii.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Philibertus de Antegneio, Cluniacensis, dicit quòd duo quæruntur: an sint falsæ & erroneæ; & si sic, an sint pro præsenti condemnandæ.

Quantùm ad primam & sequentes, quæ sequuntur ex ea, considerat duo.

Primò, defininitionem tyranni: verumtamen adhæret protestationibus aliàs factis per eum; & dicit quòd tyrannus qui describitur, est pejor quàm unus alius, qui vellet dominari in aliquo loco, ubi non esset aliquis Dominus, quem, secundùm aliquos, licet occidere. Modo alius est pejor: nam qui occidit tyrannum, sine Mandato, certum est quòd peccat. Et loquens non excludebat omne Mandatum: & ideò ista materia intendit loqui quasi de inimico capitali: & dicit quòd invadentem me occidendo, ubi aliàs non possum evadere, non malè facio, ad præservandum me: quanto minùs, si ita esset, quòd iste inimicus capitalis vellet interficere Regem. Et ideò videtur sibi quòd prima Propositio benè potest sustineri, & non est condemnanda.

Quantùm ad aliam; de insidiis & cautelis, videtur scilicet quòd Augustinus allegat illud, *Josue octavo*. Ubi præcepit Dominus quod ponerentur insidiæ civitati.

Et si prima est vera; consequenter & aliæ, in qua prima non videt aliquam falsitatem.

Quantùm ad illam, *Littera occidit*; intelligebat loquens secundùm codicem * litteræ. Sed bonus sensus litteræ est capiendus.

De ultima; videtur sibi magis difficilis: verumtamen non multùm tangit errorem; tamen videtur sibi sustinibilis, & in ea non videt falsitatem. Et dicit

* *Forsan* quòd est suspecta.

* *Forsan* imaginationi. * *Forsan* corticem.

dicit quòd dato quòd essent falsæ; verumtamen non viderentur sibi condemnandæ, pro nunc.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Ægidius Chammardi, Cluniacensis, in Theologia Licentiatus, protestatur sicut ceteri, & dicta sua submittit correctioni Dominorum, & Concilii. Et excusavit se, quia non habuit magnum tempus: & quia prima Assertio definita est per aliquos ex dictis sancti Thomæ. *Secunda secundæ. Distinctione ultima.*

A Et, cum reverentia dicentium, apparet sibi quòd nullum sibi futurum est, per appellationem primæ Assertionis: nam sanctus Thomas expressè notat notorietatem facti, ut patet ex dictis sancti Thomæ: & clarum est quòd modus ipsius sancti Thomæ notat notorietatem facti; juxta illud: *nolentibus subditis, vel ad consensum coactis.* Et ideò illi qui causant affirmativam ex dicto illo, modica applicatio est. Et ideò citiùs applicaret sanctum Thomam ad contrarium, ut in prima secundæ. Lxi.ª *Quæst.*

Et ideò dicit primam Assertionem non habere fulcimentum ex parte dicti sancti Thomæ.

Secundò, dicit ipsam esse nullius valoris; quia machinatio, ex parte sui, non dicit actum exteriorem, sed interiorem solùm: & ideò dicere quòd liceret talem per quemcumque occidere, malè dictum est; quia non est judicandum de interioribus. Et ideò illa Assertio falsa est & erronea. Et ideò sanctus Thomas,

B in materia de homicidio, benè tangit, an liceat occidere perturbatorem Reipublicæ: & dicit quòd licet talem occidere, non per quemlibet, sed per habentem potestatem. Et dat exemplum, de Medico, qui habet curam totius corporis, cui licet amputare membrum putridum: sic non licet alicui privatæ personæ occidere perturbatorem Reipublicæ, nisi haberet Mandatum, & curam Reipublicæ. Et ideò, dato quòd machinatio jungatur actui exteriori, adhuc, secundùm sanctum Thomam, non liceret privatæ personæ talem tyrannum occidere. Et ideò idem sanctus Thomas, qui, ubi factum est ita subitum, quòd nullam patiatur * ut ad Judicem possit haberi recursus; tunc necessitas illa secum addit dispensationem. Sed ubi non est periculum in mora, nullo modo licet privatæ personæ aliquem tyrannum occidere, nec ita interpretari Regem; quanquam benè concedit quòd quilibet tyrannus notorius, prorumpendo ad actum exteriorem, quòd puniendus est, & juxta Thomam occidendus: sed quòd

C per quemlibet, non potest invenire.

Et ideò dicit quòd prima est falsa & erronea, & talis reputanda.

Quantùm ad alias quæ sequuntur ipsam; secum portant suum venenum: & consequenter dicit ad ipsas, quòd Leges non autorisant talem occidentem.

Et de quarta; dicit, ut supra, de tyranno interiori: de exteriori, dignum est quòd viliter puniatur.

De Phinées; dicit quòd non repræhenditur à sacra Scriptura: nam Augustinus dicit loquendo, quòd ubi bellum apertè geritur, an insidiosè, vel apertè procedatur, non multùm curandum est: & ideò, in forma in qua jacet, est falsa.

De quinta; dicit quòd est falsissima.

De sexta; dicit quòd est mala & pessima, & dat occasionem unicuique imponendi alteri quòd esset ty-

D rannus.

De septima; dicit quòd est falsa; quia refertur ad primam fundamentalem: nam Bonaventura dicit quòd multæ sunt Propositiones veræ in altis materiis, quæ non modo sunt prædicandæ.

Quantùm ad aliam; de *Littera occidit.* Quòd altercatio fuit inter Doctores, de expositione illius. Nam Gregorius, in principio Moralium, dicit sic: *Multa misticè dicuntur, alia allegoricè, quæ humiliter sine errore dici non possunt.*

Et Magister Alexander de Halis distinguit: Nam verba dupliciter intelligenda sunt. Primò, secundùm sensum communem quem verba important in se: iste vocatur sensus glossalis.

Alio modo, qui subjacet sermoni, qui ex parte facti ad mentem proferentis verba; iste est semper verus: & credit quòd proferens intelligebat de sensu grammaticali.

De ultima; dicit quòd ut jacet non est vera; sed falsa: quanquam in multis posset habere veritatem. Sed generaliter intelligendo, dicit quòd est corrigendum.

An sint condemnandæ, dicit quòd Magister Ursinus benè locutus fuit: & stat cum eo, & cum Elemosynario nostri Regis.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Dominicus Chaillon, Licentiatus, dicit quòd sensit multos esse concordes in ista materia; & Commissarii fuerunt deputati qui extraxerunt, & viderunt materiam: ideò vellet stare in dictis ipsorum. Et stat in deliberationibus ipsorum, de quorum fiducia confidit: & stat cum majori parte ipsorum.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Nicolaus de Brayo, legens de mane in Decretis, Parisiis; dicit quòd inter tantos viros sibi tacendum esset: verumtamen favore obedientiæ, & cum omni correctione, dicit, quantùm ad primam Assertionem, ipsum facit dubium, quomodò hæretici, *in cap. 2. De homicidio*, & habet in scriptis.

Et dicit quòd prima Assertio portat malam Doctrinam: & ideò non est toleranda. Et allegat Concilium Viennense, quòd *Quicumque diceret usuras non esse peccatum, hæresis.* Et ideò si aliqua doctrina falsa seminata fuerit, & conta Præceptum, non auderet illam colorare, nisi quòd est erronea: & si cum pertinacia, esset hæretica. Et si quis assereret quòd liceret fornicari, peccatum est, & contra sacrum Matrimonium, ideò hæreticum, juxta C. *Ad abolendam. De hæreticis.*

Et quando dicit Assertio, quòd *machinabatur in mortem sui Principis* &c. ut supra, dicit quòd prima Assertio habet malam doctrinam, & consequenter aliæ: nam conditio aggravat peccatum; quia non licet per insidias aliquem occidere; imò gravant. Nam, ut dicit Joan M. C. *Pro humani. De homicid. in sexto.* Ubi adhuc quis diffidatus est, non licet ipsum per insidias occidere.

Quantùm ad aliam partem; quòd summè præmiandus est: nam ille qui liberavit patriam &c. præmiandus est &c.

Quantum ad aliam, *Littera occidit.* An liceat glossare Præcepta Decalogi. Et generaliter se refert ad Professores Juris divini: verumtamen intelligenda est juxta præcedentia & subsequentia, & secundùm materiam subjectam: & ideò licèt in se contineret veritatem; verumtamen posita inter alias, videtur esse falsa. Jura sunt communia.

Quantùm ad ultimam; se refert ad ea quæ dixit Dominus Joannes de Matiscone: nam fides servanda est inimico & hosti. Et ita videtur sibi quòd ex quo Dominus est Ordinarius loci, ubi est copia nobilium, & Doctorum utriusque Juris, ubi seminatur aliqua falsa doctrina, Dominus debet insurgere ad extirpationem, etiam in particulari. Et ideò benè agunt Domini Judices, de hoc quòd insurgunt ad extirpationem, dictorum errorum & falsæ doctrinæ seminatæ, si quæ sit. Et cùm aliqui dicebant: Non sunt mala antiqua refricanda; benè dicunt, ubi essent remissa, aliàs non; & si totum esset correctum, non essent refricanda.

Quantùm ad modum agendi; se refert ad discretio-

* *Desiderari videtur* moram.

tionem Domini, & hujus sacri Concilii. Et ita est opinio sua.

Die Lunæ XIX.ª *Februarii.*

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Guilmus Pinguis avis, Magister in Theologia, protestatur sicut ceteri; & dicit quòd nihil intendit asserere.

A Videtur sibi circa primam Assertionem difficultas: stat circa illud verbum: *Sans Mandement.* Et habet dubium circa mentem illius qui dicitur eas posuisse; & non credit quòd habuit intellectum excludendi Mandatum Legis, naturalis, moralis & divinæ, per ea quæ subjungit, loquendo de Legibus: & ideò solùm exclusit Mandatum Principis, sive illius qui habet administrationem Communitatis. Et in isto casu dubium est sibi, propter dictum sancti Thomæ, scilicet quando talis est tantæ potentiæ, quòd de eo non possit fieri Justitia. Nam subdit sanctus Thomas: *Qui talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium* &c.

Alia difficultas est, propter sensum verborum: *Sans Mandement.* Nam Præceptum, & Mandatum inducunt obligationem, respectu subditi. Et ideò sibi B dubium est, si licitum est cuilibet subdito, titulo legitimæ defensionis, additis conditionibus, alium posse interficere. Non auderet determinare quin licitum esset cuilibet subdito, habenti notitiam sufficientem de machinatione in mortem sui Principis; maximè quando esset tantæ potentiæ, talem occidere: non videtur sibi erroneum; si amore justitiæ, & non invidiâ & rancore moveatur.

Hoc fulcitur ex nimia subnectione membrorum ad invicem, in corpore mistico. Quæ similitudo allegatur in pluribus passibus; & in isto casu, non credit quòd talis subditus teneretur hoc modo facere, ita quòd obligaretur: & ideò quo ad hoc, non auderet definire, aut judicare illam Assertionem esse erroneam, nec sequentia ex ista.

De tertia, quæ loquitur de cautela & insidiis, quæ aliquando sunt licitæ; & credit quòd non est erronea: aliæ sequuntur ex illa.

De quarta, in principio, ubi includeret omnem alium modum, malè dictum esset.

C Tres aliæ sequuntur ex prima.

De octava, de sensu litterali, videtur sibi quòd si capiatur pro sensu litterali, pro illo quem primitùs littera sonat, vocatur grammaticalis, haberet fortè veritatem.

De ultima Assertione, dicit quòd major obligatio solvit minorem: & ideò videtur sibi quòd non esset reprobanda.

Quantùm est de expedienti; videtur sibi quòd meliùs esset dimittere & remittere, quàm hîc sententialiter condemnare. Et si procedatur ad condemnationem, meliùs esset qualificare sensum in genere, ne in posterum posset fieri calumniatio.

Et finaliter remanet dubius super omnibus Assertionibus. Et ita est deliberatio sua.

ACTIO VI.

D QUibus omnibus & singulis, sicut præmittitur, actis, dictis, factis, gestis, in præsenti negotio, & causa Fidei; prænominati Domini Judices per suas cedulas imitari * & significari fecerunt Clero Parisiensi existenti, qualiter ipsi, annuente Domino, cujus causa geritur, in aula Episcopali Parisiensi, eodem Anno, die vigesima tertia Mensis Februarii, eorum Sententiam, seu Ordinationem, in & super præmissis ferrent, & pronunciarent.

1414. XXIII. Febr.

Quâ die adveniente, ac convenientibus in eadem aulâ prænominatis Dominis Judicibus, cum plurimis Dominis, Prælatis, Episcopis, Abbatibus, Dominisque & Magistris, ac Doctoribus, & Baccalaureis, in diversis scientiis, in maxima multitudine congregatis, factoque Sermone publico, & proposito verbo Dei sub his verbis: *Clama ne cesses*, &c.

SERMO PRÆVIUS
SENTENTIÆ
Episcopi Parisiensis.

Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam.

JUssit hoc olim Dominus: Isaïæ Prophetæ. LVIII. I.

Jussit & in persona ejusdem Domini istud idem Ezechiel, Prælatis omnibus, atque Doctoribus, prout notatum est, satis minaciter Ezechielis, XXXIII. *.

Propterea ne à memoria caderet, frequenter hoc verbum clamoris repetit Ecclesia Mater nostra, in Epistola hodie nostræ hujus sextæ feriæ, cujus initium sic habet. *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.*

Hujus Præcepti formam expressit supremus noster Pastor, Speculator & Doctor, de quo pluries referunt Evangelistæ quòd clamabat populis. Quemadmodùm in die magno Solemnitatis Paschalis. *Qui sitit, veniat ad me, & bibat.* Joan. VII. 37. Dùm & in parabolis loquens, clamabat: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Matth. XI. 15. Denique: *Cum clamore valido.* Heb. V. 7. Cum ingenti, hoc est nostræ salutis desiderio, orans & expirans, *exauditus est, pro sua reverentia.*

Jussus sum & ego ipse, quamvis abortivus, quamvis & raucus, non tam exterioris, quàm interioris † vitio; jussus sum, inquam, per Reverendum Patrem, ac Dominum, Dominum Parisiensem, hujus sacræ Sedis Antistitem, nunc, in præsentia tàm celeberrimæ convocationis sacri Cœtus hujus, clamare, veluti in quodam præludio solemnissimi, arduissimique negotii istius quod nunc restat agendum.

Clamo igitur, quo ad possum, vice versa, clamo, & velut aron in sylvis reclamo, & remugio; ac velut inter olores, juxta buccolicum Virgilii carmen, ancer strepo; dicens cum omni humilitate ad Reverendissimum Patrem pastoralem sollicitudinem & sublimitatem vestram, Præsul dignissime.

Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Isaïæ. LVIII. I. *Super montem excelsum ascende tu qui evangelisas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelisas Jerusalem, exalta & noli timere.* Isaïæ. XL. 9.

Quòd si fortè quæsieritis, Isaïæ Prophetæ verbo: *Quid clamabo?* ℣. 6. Respondent verba nostro themati contigua: *Annuntia populo meo scelera eorum, & Domui Jacob peccata erum* ℣. I.

Ecce populus paratus est audire. Clama igitur, non clamabis surdis, nec aspidi surdæ obturanti aures suas, ut non audiat vocem incantantis sapienter. Quid enim Cœtus iste copiosissimus aliud quærit? Quid suæ expectationis, aut suspensionis attentio postulat, nisi ut clames?

Nunquid tibi dicere videtur illud Job. XIII. 23. populus iste tuus? *Quantas habeo iniquitates & peccata? Scelera mea, atque delicta ostende mihi.*

Clama

* *Forsan* intimari.

* *Forsan* XXI. II. † *Videtur desiderari* vocis.

Clama ergo; *ne cesses*, ne formides, ne taceas, ne sileas, neque compescaris, exalta quasi tuba vocem tuam: *Quoniam ecce inimici tui, & qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consilium.* Ps. LXXXII. 3.

Clama, & dic populo tuo veritatem, non clam, non in abscondito, non in latibulis, non in tenebris, non in angulis, veritas non quærit angulos; non in susurratione trepida; non in blesa, vel submissa, seu tremula, aut timore depressa vocis dimidiatione; sed
A plano, aperto, plenoque, ut dici solet, ore; imò & buccinali clangore.

Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Clangentibus etenim tubis, vel buccinis altè personantibus ex ore Sacerdotum, ac vociferante omni Israël, corruerunt muri Jerico; instabilis scilicet ac defectibilis, & varii omnes errores. Nam ut Jerico interpretatur Luna, quæ defectum patitur, & instabilitatem. Habetur historia, Josuë, sexto capitulo.

Grande profectò malum est credite mihi, grande nimium malum, atrox læsio, damnum incomparabile. Quid ni igitur clamandum est? Experientiæ vox habet: qui fortiter fungitur, fortiter clamat.

Clamavit olim super incredulitate Judæorum Pastor noster Jesus mansuetissimus, atque adeò clamavit, velut supra communem sensum: ut dicerent etiam noti sui, *Quoniam in furorem versus est.*
B Marc. III. 20.

Coarguitur ex hoc exemplo crudelis & ficta pietas; imò dissimulatio mendax, & enervis torpentium, aut silentium ad injurias Christi, & nostræ Fidei; ad suas autem maximas contumelias insanientium: quasi vis illa clamosa, vis irascibilis, data nobis sit ad vitia, non ad virtutes; non ad reclamandum iracundiùs contra peccata.

Cæcus ille Evangelicus increpatus à turbis quæ præibant, & quæ sequebantur, ut taceret, magis ac magis clamabat: *Jesu fili David, miserere mei*, Luc. XVIII. 39.

Clamat Mater funus; imò vulnus exiguum nati sui.

Clamat mundanus damnum pecuniæ; *Defletur lachrimis amissa pecunia viris* *, inquit Horacius.

Clamat carnalis, læsionem deliciarum suarum.

C Quid singula dinumero?

Clamat unusquisque, quælibet anus, ut habet Proverbium, dolorem suum, & suorum corporalem. Dicam aliquid altius, aliquid urgentius.

Clamat sanguis occisi de terra, & centum millium occisorum; nempe quatuor peccata, ob sui enormitatem, clamare ad Dominum, referunt sacra Eloquia.

Clamat homicidium inhumanum. Genesis IV. 10. Dixit Dominus ad Cain fratricidam: *Vox sanguinis fratris Abel clamat ad me de terra.*

Clamat secundò, afflictio orphanorum & pupillorum. Exod. XXII. 22. *Viduæ & pupillo non nocebitis, si læseritis eos, vociferabunt ad me, & ego exaudiam clamorem eorum.*

Clamat tertiò, fraudulenta retentio laborum. Jacobi. V. 4. *Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth intravit.*

Clamat postremò, infandum illud peccatum Sodomiticum. Genesis XXVI. 20. *Clamor Sodomorum &*
D *Gomorreorum multiplicatus est, descendam & videbo utrum clamorem qui venit, opere compleverint.*

Et tu Pater optime, à clamore cessabis? videns, sciens, & sentiens calamitosissimam errorum & hæresum pestem, multiplices heu gladios; stragem nedùm factam, sed futuram, si non occursum fuerit, in animabus & in corporibus subditorum.

Clamavit ecce Rex noster Christianissimus, clangens & personans terrificâ Litterarum suarum patentum buccinâ; suadens, exhortans, & obtestans, quod adversùs pestiferam errorum in suo Regno detrahentium aciem consurgens vigilanter pollicetur. Ne timeas auxilium forte brachium suum dextrum; Rex ipse potentissimus, & quasi insignis ille equus, descriptus a beato Job: *Procul odoratur bellum.* Job. XXXIX. 29. ubi audierat vocem buccinæ tuæ: nec varios horret strepitus, juxta Maronis dictum, describentis egregium equum.

Et tu Pastor inclyte, sic admonitus, sic obtestatus, adjuratus, dissimulabis, torpebis, cessabis, adhærebit inter ista certissima damna, tot inter strages, neces, & vulnera populi tui; adhærebit, inquam, lingua faucibus tuis, aut palato tuo, tanquam cani muto, non valenti latrare; tanquam speculatori consopito, non valenti, imò deteriori culpâ, sive quod deterius est, nolenti tubæ signum dare, tuba clangere? Procul hoc a te, procul, Pastor egregie, confidimus de vobis meliora, vicinioraque saluti, tametsi ita loquimur: nam & equo voloci, ultroque currenti profuit calcar; profuit tubam, aut clangorem. *

Videmus, Reverende Pater, per industriam vestram, & paternam sollicitudinem, quemadmodùm per tres jam ferè Menses propalatæ sunt, discussæ, atque deprehensæ per sapientissimos & eruditissimos in sacris Litteris viros, copiosissimis & efficacissimis deliberationibus, cum omni libertate loquendi, deprehensæ sunt, inquam, falsitates impiæ, falsitates lethiferæ, falsitates armatæ. Qualiter armatæ? Gladiis variis verborum, scriptorum & operum; armatæ minis & terroribus, ad puniendas nedùm animas, sed corpora; ad tollendum, ac funditùs exterminandum à populo Christiano custodes optimos, sibi datos à supremo Rege nostro Christo; quæ sunt Fides, & virtutes, ac Præcepta, de dilectione Dei & proximi.

Inter quæ nimirùm Præcepta, unum est, ut de reliquis interim sileamus, humanæ societatis singulare vinculum, *Non occides.*

Aliud, est honoris, divinæ veritatis inter homines, & pro hominibus conservativum: *Non perjurabis*; Nam esse testatus est Apostolus: *Hebr.* VI. 16. omnis controversiæ finem, *juramentum.* Et ecce heu! consurrexerunt ex adverso, sicut inventum est, qui à sex Annis palam proponerent, qui justificarent, ut credebant, qui scriptis redigerent, stationariis publicis exponerent, quaquà versùm, longè per Orbis partes dispergerent; licere, imò debere per privatos, passim interfici licere: præthereà, nullum fidelitatis juramentum tenere, vel observari. Quid dicam ad hæc? Quid querar? Quid clamem? Hoccine sæculum! ô mores! ô tempora! ô genera sacrilega! ô cœlum, ô terra, ô maria, ô Neptuni! clamate adversùs ista.

Eia ergo, Reverende Pater, eia Domine Inquisitor generalis hæreticæ pravitatis; quid superest, nisi ut clametis? Clametis denunciationem Sententiæ judicialis, per quam, velut per gladium ancipitem confodiatis has varias doctrinas & peregrinas, quibus posset populus abduci; exterminetis vulpes demolientes vineas, nedùm Diœcesis istius, sed & aliarum, hos apros de sylva, singularem hunc ferum hæreticæ pravitatis, qui depastus est vineam vestram deturbetis, expellatis, aboleatis, damnetis, anathematisetis mucrone, vel † ultra compareant, vel invalescant.

Alioquin, formidanda nimis vobis esse deberet illa per Ezechielem Domini comminatio: Ezechiel XXXIII. 7. *Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël: audiens ergo sermonem ex ore meo, annunciabis eis ex me. Si me dicente ad impium: morte morieris, non fueris*

* *Forsan* veris

* *Hic aliquid desiderari videtur.* † *Forsan* ne, *loco* vel

fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem annunciante te ad impium, ut à viis suis convertatur: & non fuerit conversus à via sua, ipse in iniquitate sua morietur; porrò tu animam tuam liberasti.

Et vos liberate animas vestras, ô Judices electi, ô Patres conscripti, Duces in hac parte constituti; clamate veritatem, & promittente Christo, credite; ipsa *veritas*, quæ omnia vincit, *liberabit vos.* Joan. VIII. 32. Liberabit profectò, etsi non ab incursibus obtrectationum & malignantium, aut à persecutionibus, aut tribulationibus rerum, aut corporum, quæ omnia propria sunt stipendia Christianorum, præsertim bonorum, & maximè præsidentium, quibus incumbit veritatem, cum omni constantia prædicare: nam *Omnes qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* 2. Tim. III. 12. Liberabit tamen ipsa veritas à suppliciis æternis, à servitute horribili, & in libertatem perennem filiorum Dei tandem adducet, ubi cives Angelici clamare non cessant: *Soli Deo honor, virtus & gloria.* Præstet hoc nobis ipse idem qui est veritas, & benedictus in sæcula. Amen.

Venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes Tuderti, Licentiatus in Legibus, Officialis Parisiensis, in præsentia omnium ibidem existentium, vice, & nomine prænominatorum Dominorum Judicum, narravit, & recitavit totum processum superiùs agitatum; qualiter & quomodò processum fuerat, & fuit, in hujusmodi Concilio & materiâ Fidei; in quorum præsentia fuerunt lectæ supra scriptæ Litteræ Regiæ, ac Instrumentum publicum almæ Matris Universitatis Parisiensis, superiùs in principio hujus processus insertum.

Similiter fuit lecta deliberatio Dominorum Deputatorum datorum in dicto Concilio Fidei, ac Assertiones per ipsos Dominos Deputatos extractæ à quaternis prædictæ Propositionis Magistri Joannis Parvi; & postmodùm fuerunt lectæ quædam aliæ Litteræ Regiæ superiùs insertæ.

Post quarum quidem Litterarum lecturam, idem Dominus Officialis Parisiensis recitavit, qualiter & quomodò, ex relatione Dominorum & Magistrorum Deputatorum, ex parte Concilii Fidei, ad visitandum deliberationes, & opiniones Dominorum Magistrorum, Licentiatorum, & Baccalaureorum in Theologia, & aliorum Jurisperitorum, qui deliberaverunt in hujusmodi Conciliis; repertum fuerat, & erat, quòd Propositio quæ dicebatur esse Propositio Magistri Joannis Parvi, erat damnanda, unà cum Assertionibus in eadem contentis, quæ ibidem tunc lectæ fuerunt, cum earum modificationibus.

Quibus sic actis, dictis, gestis & recitatis, prænominati Domini Judices processerunt ad eorum Ordinationem, seu Sententiam, in, & super præmissis pronunciandam, & ferendam; & pronunciaverunt & tulerunt in scriptis, modo & forma quæ sequuntur.

SENTENTIA

Episcopi, & Inquisitoris Parisiensis, adversùs Librum

JOANNIS PARVI.

NOS GERARDUS, miseratione divina, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus, Judices competentes in hac parte.

Universis Christi fidelibus præsentes Litteras inspecturis. Salutem in Domino, & incorruptam Fidei veritatem sincera mente tenere.

Sciens Apostolus ex testimonio Legis & Christi, quoniam. *Non ex solo pane vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Matth. IV. 4. Voluit nos panem verbi Dei, qui est panis vitæ & intelle- A ctus, sanum & incontaminatum sumere, & à pestifero cavere, doctrinisque variis & peregrinis non abduci. Nihil enim periculosius, quàm si pro pane intellectualis vitæ, sumatur toxicum, & fel aspidum hæreticalis doctrinæ.

Hæc nos consideratio permovit, ut doctrinas varias & peregrinas; imò pestiferas nostris, unde dolor, temporibus, & in his civitate & Diœcesi Parisiensi, tàm verbis, quàm scriptis, & etiam factis, populo Christiano, pro pane divini verbi ministratas, exterminare, & penitùs abjicere studeremus, ne sermo læthiferæ doctrinæ, velut cancer serperet in populis; præsertim nobis subditis: neque pro vitali pane veritatis, panis sumeretur mortiferæ falsitatis. Accessit ad hoc opus tam religiosum, salubre & pium, Regalis devotio, ad idem movens, pariter & exhortans.

B Propterea, cùm ad nostram notitiam, certissimis devenerit documentis, quòd inter ceteros errores in nostris prædictis civitate & Diœcesi seminatos, Propositio Magistri Joannis Parvi, Parisiis dogmatisata, & publicæ venditioni exposita; quæ sic incipit.

Par devers la tres-noble & tres-haute Majesté Royalle, & sic finitur. *Publier par Lettres patentes, par maniere d'Epistres, ou autrement iceluy. Dieu veüille que ainsi soit-il fait*, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Quam etiam Propositionem, ipse proponens appellat, Justificationem Domini Ducis Burgundiæ; nititur, secundum principalem intentionem proponentis justificare, & deffendere Assertiones plurimas; quæ tamen per sacrum Fidei Concilium repertæ sunt erroneæ in Fide & moribus bonis; ac multipliciter C scandalosæ; in perditionemque cederent, nedùm spiritualis animarum vitæ, sed etiam & corporum, si durare diutiùs sinerentur.

Nos, evocato, vicibus repetitis, Magistrorum & Licentiatorum in Theologia Parisiis existentium, & aliorum peritorum saluberrimo, sapientissimoque consilio, diù, multùmque deliberantium; Christi nomine invocato, ad ejus laudem, gloriam, & honorem ac Fidei exaltationem, decrevimus, per præsentes, quòd ante dicta Propositio Magistri Joannis Parvi in se, & suis Assertionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in processu latiùs declaratis, est abolenda, atque damnanda, tanquam erronea in Fide & bonis moribus, ac multipliciter scandalosa; & eam sic abolemus, & damnamus, ac cremandam solemniter decernimus, cre- D marique præcipimus & jubemus: monentes subditos nostros, cujuscumque status, gradus, conditionis, aut præeminentiæ existant, primò, secundò, tertiò, ac una canonica monitione pro omnibus, sub pœna excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, nisi fecerint quod mandamus, ut ipsi, infra sex dies, post quam præsentes pervenerint ad eorum notitiam; quorum sex dierum duos pro primo; duos pro secundo; & reliquos duos pro tertio, & peremptorio termino eis assignamus; si quos habent penes se quaternos hujusmodi Propositionem in se continentes, nobis afferant; seu afferri faciant, ut de eis disponere valeamus, juxta & secundùm formam & modum nostræ condemnationis hujusmodi: inhibentes nihilominùs,

&

& interdicentes omnibus & singulis supra dictis, sub eisdem poenis, ne deinceps quisquam ipsorum audeat prædictam Propositionem asserere, prædicare, publicare, deffendere, seu dogmatisare, publicè, vel occulté. Quod si quis audierit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur.

Item, *Sequitur tenor condemnationis dictarum Assertionum, de quibus supra fit mentio, in hac verba.*

GERARDUS, miseratione divina, Parisiensis Episcopus; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus; Judices competentes in hac parte. Salutem in Domino.

Notum facimus, quod die datæ præsentium, habita priùs matura deliberatione cum peritis, certas Assertiones extractas de Propositione Magistri Joannis Parvi, quam ipse Justificationem Domini Ducis Burgundiæ appellavit, cum modificationibus, & qualificationibus eis per Concilium Fidei datis condemnavimus, & reprobavimus; condemnamus atque reprobamus: quarum Assertionum, de verbo ad verbum, tenor sequitur in hunc modum.

Prima Assertio.

Il est licite à un chacun subjet, sans quelconque Mandement, ou Commandement, selon les Loix, morale, naturelle & divine, d'occire, où faire occire tout tyran, qui par convoitise, barat, sortilege, ou mal engin, machine contre le salut corporel de son Roi, & souverain Seigneur, pour lui tollir sa tres noble & tres haute Seigneurie; & non pas seulement licite, mais honnorable & meritoire, mesmement quand il est de si grande puissance, que Justice ne peut bonnement estre faite par le Souverain.

Erronea in Fide & moribus, & multipliciter scandalosa.

Secunda Assertio.

Les Loix, naturelle, morale & divine, autorisent un chacun subjet d'occire, où faire occire le dit tyran.

Erronea in Fide & moribus, ac legimus morali. *

Tertia Assertio.

Il est licite à un chacun subjet, honnorable & meritoire, d'occire, ou faire occire le dessus nommé tyran, traistre & desloyal à son Roy & souverain Seigneur, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoy doivent mourir tirans desloyaux, que les occire vilainement, par tres bonnes cautelles, & espiemens; & si est licite de dissimuler, & taire sa volonté de ainsi faire.

Est falsa, erronea, scandalosa.

Quarta Assertio.

C'est droit, raison & equité, que tout tyran soit occis vilainement, par aguettes, & espiemens, & est la propre mort de quoi doivent mourir tyrans desloyaux, que de les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguettes, & espiemens.

Erronea, crudelis & impia.

Quinta Assertio.

Cil qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres que dit est, ne doit de rien estre repris; & ne doit pas seulement le Roy en estre content, mais doit avoir le fait agreable, & l'autoriser en tant que mestier, ou besoin seroit.

Erronea in Fide & moribus, & Regiæ Dominationi injuriosa.

Sexta Assertio.

A *Le Roy doit guerdonner & remunerer celui qui occit, en la maniere que dit est, ou fait occire le tyran dessus nommé, en trois choses; c'est à sçavoir en amour, honneur & richesses, à l'exemple des remunerations faites à saint Michel l'Archange, pour l'expulsion de Lucifer du Royaume de Paradis; & au noble homme Phinées, pour l'occision du Duc Zambri.*

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, & Regiæ Majestati injuriosa.

Septima Assertio.

Le Roy doit plus aimer que paravant celui qui occit, ou fait occire le tyran dessus nommé, es manieres dessus dittes, & doit faire prescher sa foy & bonne loyauté par son Royaume, & dehors le Royaume, le faire prescher par Lettres, par manire d'Epitres, ou autrement.

B Erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat. 2. Cor. III. 6. *C'est à dire que, toujours tenir le sens litteral en la sainte Escriture, est occire son ame.*

Expositio distorta & erronea.

Nona Assertio.

Au cas d'alliance, serment, promesse, ou confederation faite de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce soit, ou peut estre; s'il advient qu'il tourne au prejudice de l'un des prometteurs, ou confederés, de son epouse, ou de ses enfans, il n'est de rien tenu à les garder. Hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet C *plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quam alteros.*

Falsa & erronea secundùm se, & ad perjuria viam præbens.

Inhibentes & interdicentes omnibus & singulis, cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis, aut præeminentiæ fuerint, sub poena excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, si contrarium fecerint, ne deinceps quisquam audeat prædictas Assertiones asserere, prædicare, publicare, deffendere, seu etiam dogmatisare, publicè vel occultè. Quòd si quis audiverit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur, sub eadem poena.

Prætereà, die Dominica sequenti, quâ cantatum fuit in sancta Dei Ecclesia: *Invocavit me.* Quæ fuit D vigesima quinta Mensis dicti Februarii, prædicta Propositio coram maxima populi multitudine, præhabito verbo Dei, in parvisio Ecclesiæ Parisiensis, fuit publicè combusta & igni tradita; præsentibus ad hæc omnia & singula Dominis Prælatis, ac Magistris & Doctoribus, & aliis, in Litteris patentibus & Instrumentis super hoc confectis, nominatis & descriptis.

Item, *Sequitur tenor quarumdam Litterarum rogatoriarum præfatorum Dominorum Judicum, in hunc modum.*

REVErendo in Christo Patri, ac Domino, Domino Meldensi Episcopo, seu vestris in spiritualibus,

* *Forsan* Legibus, morali &c.

bus, & temporalibus generalibus Vicariis, ac Officiali.

GERARDUS, Dei gratiâ, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus; Judices in hac parte competentes. Salutem in autore & consummatore Fidei, Domino nostro Jesu Christo.

Ad Reverendæ Paternitatis vestræ notitiam, præsentium tenore, deducimus, quòd nos, ex Officii nostri debito, ad extirpationem errorum, in civitate & Diœcesi Parisiensi seminatorum procedentes, ex deliberatione Concilii Fidei, vicibus repetitis, coram nobis congregati, nuper in aula Episcopali Parisiensi, pro Tribunali sedentibus, in præsentia nonnullorum Prælatorum, & plurium aliorum Doctorum, Magistrorum & Licentiatorum, in diversis scientiis, & aliorum virorum Ecclesiasticorum, & secularium, circa statum Fidei, & ipsius Fidei exaltationem, quandam Sententiam, seu Ordinationem nostram in scriptis protulimus, in hunc modum.

NOS GERARDUS, miseratione divinâ, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, autoritate Apostolica Deputatus, Judices competentes in hac parte.

Universis Christi fidelibus præsentes Litteras inspecturis, Salutem in Domino, & incorruptam Fidei veritatem sincera mente tenere.

Sciens Apostolus, ex testimonio Legis, & Christi, quoniam *Non ex solo pane vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Matth. IV. 4. Voluit nos panem verbi Dei, qui est panis vitæ & intellectus, sanum & incontaminatum sumere, & à pestifero cavere, doctrinisque variis & peregrinis non abduci: nihil enim periculosius, quàm si pro pane intellectualis vitæ, sumatur toxicum, & fel aspidum hæreticalis doctrinæ.

Hæc nos consideratio permovit, ut doctrinas varias & pestiferas nostris, unde dolor! temporibus, & in his civitate & Diœcesi Parisiensi, tàm verbis, quàm scriptis, ac etiam factis, populo Christiano, pro pane divini verbi ministratas, exterminare, & penitùs abjicere studeremus, ne sermo lethiferæ doctrinæ, velut cancer serperet in populis, præsertim nobis subditis, neque pro vitali pane veritatis panis sumeretur lethiferæ falsitatis. Accessit ad hoc opus tam religiosum, salubre & pium, Regalis devotio, ad idem movens pariter & exhortans.

Propterea, cùm ad nostram notitiam, certissimis devenerit documentis, quòd inter ceteros errores, in nostris prædictis civitate & Diœcesi seminatos, Propositio Magistri Joannis Parvi Parisiis dogmatisata, & publicæ venditioni exposita, quæ sic incipit.

Par devers la tres-noble Majesté Royalle. Et sic finitur. *Par Lettres, par maniere d'Epistres & autrement iceluy. Dieu veuille que ainsi soit-il fait,* qui est benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

Quam etiam ipse proponens appellat Justificationem Domini Ducis Burgundiæ, nititur secundùm principalem intentionem proponentis justificare, & defendere Assertiones plurimas, quæ tamen per sacrum Fidei Concilium repertæ sunt erroneæ in Fide & bonis moribus, & multipliciter scandalosæ, in perditionemque cederent, nedùm spiritualis vitæ animarum, sed etiam & corporum, si durare diutiùs sinerentur.

Nos, evocato, vicibus repetitis, Magistrorum, & Licentiatorum in Theologia, Parisiis existentium, & aliorum peritorum, saluberrimo sapientissimoque consilio, diù multùmque deliberantium, Christi nomine invocato, ad ejus laudem, gloriam & honorem, ac Fidei exaltationem, decrevimus, ac decernimus per præsentes, quòd ante dicta Propositio Magistri Joannis Parvi, in se, & in suis Assertionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in processu latiùs declaratis, est abolenda, atque damnanda, tanquam erronea in Fide & bonis moribus, ac multipliciter scandalosa; & eam sic abolemus, & damnamus, ac cremandam solemniter decernimus, cremarique præcipimus & jubemus: monentes omnes subditos nostros, cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ existant, primò, secundò, tertiò, ac una canonica monitione pro omnibus, sub pœna excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, nisi fecerint quod mandamus, ut ipsi infra sex dies, postquam præsentes pervenerint ad eorum notitiam; quorum sex dierum duos pro primo; duos pro secundo; & reliquos duos pro tertio & peremptoriò termino eis assignamus; si quos habent penès se quaternos, hujusmodi Propositionem in se continentes, afferant, seu afferri faciant, ut de eis disponere valeamus, juxta & secundùm formam & modum hujusmodi nostræ condemnationis: inhibentes nihilominùs, & interdicentes omnibus & singulis supra dictis, sub eisdem pœnis, ne deinceps quisque audeat prædictam Propositionem asserere, prædicare, publicare, defendere, seu dogmatisare, publicè vel occultè. Quòd si quis audiverit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur.

Post ejusdem Ordinationis seu Sententiæ prolationem, Dominica sequenti, quâ cantatum fuit in sancta Dei Ecclesia, *Invocavit*, quæ fuit vigesima quinta Mensis Februarii; præfatam Propositionem, coram magna populi magnitudine, præhabito verbo Dei, in parvisio Ecclesiæ Parisiensis publicè fecimus cremari.

Quapropter vos, in Juris subsidium, & favorem Fidei, & quantùm in Domino possumus, exhortamur, quatenùs ad prædictorum errorum condemnationem, & extirpationem hujusmodi, nostram Ordinationem, seu Sententiam, per vestras civitatem & Diœcesim publicari solemniter faciatis: universis & singulis subditis vestris dantes districtiùs in Mandatis, quatenùs sub pœnis Juris, omnia & singula in prædicta Ordinatione & Sententia supra scripta contenta, efficaciter observare studeant & observent: universos & singulos, quos aliquos quaternos, prædictam Propositionem Magistri Joannis Parvi continentes, in vestra prædicta Diœcesi penès se habere agnoveritis; ad ipsos quaternos vobis, infra certum competentem terminum per vos præfigendum, tradendos, & realiter, per censuram Ecclesiasticam compellatis: & si quos contrarium facientes reperieritis, ipsos pœnis canonicis taliter puniatis, quòd ipsorum pœnæ cunctis cedant transgressoribus ad terrorem: in præmissis omnibus & singulis, tàm diligenter & sollicitè vos habentes, quòd velut Fidei zelator fervidus debeatis, & in præsenti laudabiliter commendari, & in futuro feliciter præmiari.

Datum Parisiis, sub sigillis nostris, unà cum signis manualibus Notariorum nostrorum subscriptorum. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio, die Lunæ post *Mei oculi*, quæ fuit duodecima Mensis Februarii.

Item, *Sequitur tenor quarumdam Litterarum Regiarum, in hac verba.*

LIT-

LITTERA REGIS.

Adversùs Librum Joannis Parvi.

CAROLUS

Dei gratiâ Francorum Rex.

UNiversis & singulis Archiepiscopis, ceterisque Prælatis, & aliis viris Ecclesiasticis Jurisdictionem spiritualem habentibus, per totum Regnum nostrum constitutis: Salutem, & Fidem Christi sinceram, sine qua impossibile est Deo placere, dilectionem singularem.

Quoniam omnis potestas à Deo est, sceptrum Regiæ Majestatis de manu Dei suscepimus: dignum est ut in Lege ejus jugiter ambulemus, & nostrorum Progenitorum imitatione, nos Evangelicæ veritatis constituamus defensores: nam sicut nostra Regia dignitas divino Christianæ Religionis titulo gloriosiùs insignitur; sic decet nos omnia quæ promotionem, exaltationem, & honorem ejusdem Christianæ Religionis respiciunt, totâ vigilantiâ promovere: sic enim Deum speramus habere propitium, adjutorem in nostris necessitatibus, si Legis suæ Decreta studuerimus inviolata servare, & adversùs errores de Regni nostri finibus fecerimus extirpari.

Nuper igitur, tàm ex insinuatione Christianissimæ filiæ vestræ * Universitatis Parisiensis, quàm aliundè cognovimus, quod quidam errores contrarii nostræ Fidei, bonisque moribus quamplurimùm adversantes, humanam confundentes pietatem, pacemque cujuslibet politici regiminis conturbantes, ac multipliciter scandalosi, citra paucos Annos fuerunt in hac urbe Regia, & per totum Regnum nostrum seminati; & specialiter in quadam Propositione, quam actor ejusdem, Magister Joannes Parvi nuncupatus, Justificationem Ducis Burgundiæ fecit appellari, in qua quidem Propositione dictus actor, in suis Assertionibus principaliter intentis, Legem immaculatam humanis divinitùs inspiratam cordibus, hæreticali quamplurimùm labe perfudit, pestiferam, horrendamque doctrimam in agro Dominico seminando, spiritualibusque alimentis venenum immiscens læthiferum: unde, proh dolor! tantus error cæcis animis invaluit, ut simplex populus, gensque facile credula, à viis Domini procul abjecti, per devia, in perditionem ambulabant.

Quamobrem, dilectum & fidelem Consiliarium nostrum, Episcopum Parisiensem; ac dilectum nostrum Inquisitorem hæreticæ pravitatis, diligenter commovimus, ut tam æstuanti morbo salubriter occurrerent: qui animadvertentes hanc labem in ovili Dominico jam gravem intulisse jacturam; post diligentem, ac solemnem negotii comminationem, per egregios sacræ Theologiæ Professores, ac Licentiatos, aliosque Jurisperitos tàm numerosos, tàmque solemniter super hoc convocatos, diù multùmque deliberantes, dictam Propositionem, tanquam erroneam in Fide & moribus, ac multipliciter scandalosam, abolendam, atque damnandam esse decreverunt, eamque per saluberrimum Fidei Concilium judicialiter condemnaverunt, cremandamque publicè, pro ut decet, ordinarunt, & cremari fecerunt; quemadmodùm ex inspectione Sententiæ super hoc, per dictos Episcopum, & Inquisitorem promulgatæ præmissa possunt latiùs apparere, cujus siquidem Sententiæ, seu condemnationis tenor dignoscitur esse talis.

* nostræ.

SENTENTIA,

Seu

CONDEMNATIO

Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris.

Adversùs Propositiones Joannis Parvi.

NOs GERARDUS, miseratione divinâ, Episcopus Parisiensis; & Frater Joannes Poleti, Ordinis Fratrum Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, Inquisitor hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, Judices competentes in hac parte.

Universis fidelibus Christi, præsentes Litteras inspecturis, Salutem in Domino, & incorruptam Fidei veritatem sincera mente tenere.

Sciens Apostolus ex testimonio Legis & Christi, quoniam *Non ex solo pane vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei*, Matth. IV. 4. Voluit nos panem verbi Dei, qui est panis vitæ & intellectus, sanum & incontaminatum sumere, & à pestifero cavere, doctrinisque variis & peregrinis non abduci: nihil enim periculosius, nihil perniciosius, quàm si pro pane intellectualis vitæ, sumatur toxicum, & fel aspidum hæreticalis doctrinæ.

Hæc nos consideratio permovit, ut doctrinas varias & peregrinas, imò pestiferas nostris, unde dolor! temporibus, & in his civitate & Diœcesi Parisiensi, tàm verbis, quàm scriptis, ac etiam factis, populo Christiano, pro pane divini verbi ministratas exterminare, & penitùs abjicere studeremus; ne sermo lethiferæ doctrinæ, velut cancer serperet in populis, præsertim nobis subditis, neque pro vitali pane veritatis, panis sumeretur mortiferæ falsitatis.

Accessit ad hoc opus tam religiosum salubre & pium Regalis Devotio, ad idem movens pariter & exhortans.

Propterea, cum ad nostram notitiam, certissimis devenerit documentis, quòd inter ceteros errores in nostris prædictis civitate & Diæcesi seminatos, Propositio Magistri Joannis Parvi Parisiis dogmatisata, & publicæ venditioni exposita, quæ sic incipit.

Par devers la tres-noble & tres-haute Majesté Royalle. Et sic finitur: *Par Lettres patentes, par maniere d'Epistres, & autrement iceluy. Dieu veüille qu'ainsi soit-il fait*, Qui est benedictus in sæcula sæculorum Amen.

Quam etiam Propositionem ipse proponens appellat, Justificationem Ducis Burgundiæ, nititur secundùm principalem intentionem proponentis justificare, & deffendere Assertiones plurimas; quæ tamen per sacrum Fidei Concilium repertæ sunt erroneæ in Fide & bonis moribus, & multipliciter scandalosæ; in perditionemque cederent, nedùm spiritualis vitæ animarum, sed etiam & corporum, si durare diutiùs sinerentur.

Nos, evocato, vicibus repetitis, Magistrorum, & Licentiatorum in Theologia, Parisiis existentium, ac aliorum peritorum saluberrimo, sapientissimoque consilio, diù multùmque deliberantium, & Christi nomine invocato; ad ejus laudem, gloriam & honorem, ac Fidei exaltationem, decrevimus & decernimus per præsentes, quòd ante dicta Propositio Magistri Joannis Parvi in se, & in suis Assertionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in processu latiùs declaratis, est abolenda, atque damnanda, tanquam erronea in Fide & bonis mori-

moribus, ac multipliciter scandalosa; & eam sic abolemus & damnamus, ac cremandam solemniter decernimus, cremarique præcipimus & jubemus: monentes omnes subditos nostros, cujuslibet status, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ existant, primò, secundò, tertiò; ac una canonica monitione pro omnibus, sub pœna excommunicationis, quam in ipsos in his scriptis ferimus, nisi fecerint quod mandamus, ut ipsi infra sex dies, postquam præsentes pervenerint ad eorum notitiam, quorum sex dierum duos pro primo; pro secundo duos; & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino eis assignamus: si quos habent penès se quaternos, hujusmodi Propositionem in se continentes, nobis afferant, seu afferri faciant; ut de eis disponere valeamus, juxta & secundùm formam & modum hujusmodi nostræ condemnationis. Inhibentes nihilominùs & interdicentes omnibus & singulis supra dictis, sub eisdem pœnis, ne deinceps quisquam ipsorum audeat prædictam Propositionem asserere, prædicare, publicare, deffendere, seu dogmatisare, publicè, vel occultè. Quod si quis audierit, vel sciverit aliquem in hac parte culpabilem, nobis, infra octo dies, vel Cancellario Parisiensi, denuntiare teneatur.

In cujus rei testimonium, sigilla nostra, unà cum signis manualibus nostrorum in hac parte Notariorum, his præsentibus duximus apponenda.

Datum Anno Domini 1413. die vigesima tertia Mensis Februarii. Indictione septima. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, ac Domini Joannis, divinâ providentia Papæ vicesimi tertii. Anno quarto.

Nos itaque, qui nostros subditos in sancta salutarique Religione permanere, & à Mandatis Dei non declinare votis intimioribus exoptamus, ac cultum Catholicum hoc in Regno Christianissimo specialiter sitimus adaugeri; vos omnes & singulos, tanquam Christianæ Religionis zelatores, in obsequium Fidei requirimus, exhortamur, piaque obsecramus Charitate, quatenus præfatam dictæ Propositionis judicialem condemnationem & abolitionem in vestris Diœcesibus, territoriis ac Jurisdictionibus publicetis, seu faciatis diligenter & solemniter publicari. Dignum est enim, ut cùm pestis hæc ubique dilatata sit, & jam Ecclesiastica Sanctio, ubi proficiat ad medelam, ipsamque Sententiam, juxta sui formam pro ut decet insequendo, unusquisque vestrûm suos subditos admoneat, sub pœnis in eadem Sententia contentis, ut omnes & singulos quaternos, dictam Propositionem, vel ejus partem in se continentes, ubicumque reperiri poterunt vobis afferant, seu afferri faciant; ut de eis juxta, & secundùm formam dictæ condemnationis disponere valeatis, eos scilicet faciendo, coram Clero, & populo, palam & publicè cremari: inhibeatisque, & parte vestra, inhiberi faciatis, sub pœnis Juris, ne quis deinceps, cujuscumque status, præeminentiæ, aut conditionis extiterit, præfatam damnatam Propositionem, ac nefariam doctrinam in ea contentam, verbo & aliàs fovere, publicare, deffendere, sustinere, seu dogmatisare audeat, publicè, vel occultè. Quod quia si quis aliquem obstinati animi perceperit contrarium facientem, illud vobis, ac etiam Procuratori, & Advocato nostris, in vestris Curiis pro nobis existentibus, infra sex dies, sub jam prædictis pœnis revelare teneatur; quibus siquidem Procuratori & Advocato, seu Consiliario nostris, harum serie, præcipimus & mandamus, ut si quis, vel si qui suæ salutis immemores, contra prædicta, seu horum aliqua reperti fuerint attentare, seu etiam attentasse, aut aliqualiter deliquisse, seu de prædictis, aut eorum aliquibus culpabiles, vel suspecti existere, contra eos, tanquam contra tanti, tàmque enormis delicti reos, viriliter & rigidè, sine personarum acceptione procedant, procedique faciant & procurent, ad pœnas legitimas infligendas: vosque etiam contra eos, juxta facti qualitatem, per censuram Ecclesiasticam procedatis, secundùm Jura & canonicas Sanctiones.

Ceterùm, ne in tam gloriosæ, tamque justissimæ operationis materia, pallium aliquod excusationis prætendere valeatis; omnibus Justiciariis, Officiariis, ac subditis nostris, harum serie, damus in Mandatis; eisdem nihilominùs districtè præcipientes, quatenùs vestris & vestrûm cuilibet, seu Deputatis à vobis, quoad impletionem præmissorum, dent juvamen, consilium & favorem, impartiantur vires & auxilium brachii secularis, si super hoc fuerint, vestri parte, requisiti. Datum Parisiis, decima sexta die Martii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tertio. Regni verò nostri, trigesimo quarto.

SUMMARIUM CENSURÆ

Latæ à Magistris Parisiensibus:

Necnon

SENTENTIÆ

EPISCOPI PARISIENSIS

Adversùs

PROPOSITIONES

Joannes Parvi.

UNiversis præsentes Litteras, seu præsens publicum Instrumentum, transcriptum, transsumptum, seu exemplar inspecturis. 1416. Die iv. Nov.

Curiarum Episcopalis Parisiensis: necnon Archidiaconi Parisiensis; Gullielmi Ecclesiæ Parisiensis, de Jossayo vulgariter nuncupati; & Guidonis Archidiaconorum Brie, in Ecclesia Parisiensi Officiales: Salutem in Domino, & præsentibus fidem indubiam adhibere.

Ne post Litteras obtentas, Instrumentave publica, aut alia quævis documenta, quorum interest, propter viarum pericula, & discrimina, aliosve fortuitos casus, qui provideri non valent, humano judicio contingat ipsas deperire, vel consumi, facultasque probationis favorabiliter amplianda coarctetur, aut depereat; sacrorum Jurium conditores providè statuerunt, ne ipsorum copiis, sive transumptis, vel exemplari ordinariorum Judicum, ipsorumve Delegatorum, aut Commissariorum fulcitis auctoritatibus, plena fides adhibeatur.

Exhibita siquidem coram nobis Officialibus prædictis, villæ, civitatis & Diœcesis Parisiensis, Judicibus ordinariis, in parqueto superiori domus Episcopalis Parisiensis, loco ad Jura reddenda solito, pro Tribunali sedentibus, per venerabilem, & circumspectum virum, Magistrum Joannem de Tulleriis, in Jure civili Licentiatum, Procuratorem, & procuratorio nomine Illustrissimi & Serenissimi Principis, & Domini nostri, Domini Caroli Francorum Regis, in Foro Ecclesiastico Parisiensi, petitio continebat, quòd præfatus Dominus noster Rex, tàm in sacro Generali Concilio Constantiensi, quàm alibi, coram nonnullis Judicibus, quodam rotulo, seu publico Instrumento, quatuor pecias colatas ad invicem continente, sub signis & subscriptionibus venera-

nerabilium & diſcretorum virorum, Magiſtrorum Joannis de Atrio; Joannis Cachaloe; & Joannis Maugyon, Notariorum publicorum confecto, ſignatoque, & ſubſcripto, & ſuis ſignis manualibus in colaturis, & aliis partibus dicti rotuli, ſeu publici Inſtrumenti etiam ſignato, quem tunc in ſuis tenebat manibus, indigebat, & quem, ob notoria nobis, & univerſi Regni hujus incolis viarum pericula, abſque ipſius Domini noſtri Regis cauſæ periculo, defferre, defferrive facere non valeret, nec auderet, ut aſſeruit, coram nobis, & etiam affirmavit; dictorumque Notariorum ſuper nominatorum ſigna, & ſubſcriptiones, per teſtes Fide dignos infra ſcriptos, coram nobis productos, juratos & examinatos, approbavit, ſeu approbari fecit.

Cujus quidem rotuli, ſeu publici Inſtrumenti tenor, de verbo ad verbum, ſequitur, per hunc modum.

Et primò, incipiendo à prima parte rotuli, ſequens tenor in hæc verba,

Sequuntur novem Aſſertiones extracta de quodam codice, quem actor intitulat, ſeu nominat, Juſtificationem Domini Ducis Burgundiæ, ſuper interfectionem Domini Ducis Aurelianenſis; & qualificata modo qui ſequitur, & expoſita Judicio Concilii Generalis Conſtantienſis.

Premiere Aſſertion.

Il eſt licite à un chaſcun ſubjet, ſans quelconque Mandement, ou Commandement, ſelon les Loix, naturele, morale, & divine, de occire, ou faire occire tout tyran, qui par convoitiſe, barat, ſortilege, ou mal engin, machine contre le ſalut corporel de ſon Roy & Souverain Seigneur, pour lui tollir ſa tres-haute & noble Seigneurie; & non pas ſeulement licite, mais honorable & meritoire: meſmement quand il eſt de ſi grande puiſſance que Juſtice n'en peut bonnement eſtre faicte par le Souverain.

Erronea in Fide & bonis moribus, & multipliciter ſcandaloſa.

Seconde Aſſertion.

Les Loix, naturele, morale, & divine auctoriſent un chaſcun ſubjet, de occire, ou faire occire le dit tyran.

Erronea in Fide & moribus, ac Legibus, naturali & divinæ injurioſa.

Tierce Aſſertion.

Il eſt licite à un chaſcun ſubjet, honorable & meritoire, de occire, ou faire occire le deſſus nommé tyran, traitre & deſloyal à ſon Roy, & Souverain Seigneur, par aguets & eſpiements; & eſt la propre mort de quoi doivent mourir tyrans deſloyaux, que de les occire vilainement, par tres-bonnes cautelles, aguets, & eſpiements: & eſt licite de diſſimuler & taire ſa volenté de ainſi faire.

Falſa, erronea & ſcandaloſa.

Quatre Aſſertion.

C'eſt droict, raiſon & équité, que tout tyran ſoit occis vilainement, par aguets, & eſpiements; & eſt la propre mort de quoy mourir tyrans deſloyaux doivent, que les occire vilainement, par bonnes cautelles, aguets & eſpiements.

Erronea, crudelis & impia.

Quinte Aſſertion.

Celui qui occit, ou fait occire le tyran deſſus nomméez, manieres que dict eſt, ne doit de rien eſtre repris, & n'en doit pas ſeulement le Roi eſtre content; mais doit avoir le fait agreable, & le auctoriſer entant que meſtier ou beſoing ſeroit.

Erronea in Fide & moribus, ac Regiæ Dominationi injurioſa.

Sexte Aſſertion.

A *Le Roi doit guerdonner & remunerer celui qui occit, en la maniere que dict eſt, ou fait occire le tyran deſſus nommé, en trois choſes: c'eſt à ſcavoir, en amour, honneur & richeſſes, à l'exemple des remunerations faictes à ſainct Michel l'Archange, pour l'expulſion de Lucifer du Royaume de Paradis, & au noble homme Phinées, pour l'occiſion du Duc Zuambry.*

Erronea in Fide & moribus, ſcandaloſa, ac Regiæ Dominationi injurioſa.

Septieſme Aſſertion.

Le Roy doibt plus aymer que auparavant celuy qui occiſt, ou faict occire le tiran deſſus nommé, ez manieres deſſus dictes; & doit faire preſcher ſa foy & bonne loyaulté, par tout ſon Royaume, & dehors le Royaume, le faire publier par Lettres patentes, par maniere d'Eſpitre, ou autrement.

B Erronea in Fide & moribus, ſcandaloſa, ac Regiæ Dominationi injurioſa.

Huictieſme Aſſertion.

Littera occidit ſpiritus vivificat 2. Cor. III. 6. c'eſt a dire *que touſiours tenir le ſens litteral en la ſaincte Eſcripture, eſt occire ſon ame.*

Expoſitio diſtorta & erronea.

Et neufieme Aſſertion.

En cas d'alliance, ſerment, promeſſe, ou confederation, faicte de Chevalier à autre, en quelque maniere que ce ſoit, ou puiſſe eſtre, s'il advient quils tournent ou prejudice de l'un des promettants, ou confederés, de ſon eſpouſe, ou de ſes enfants, il n'eſt de rien C *tenu à les garder. Hoc probatur ex ordine caritatis, quo quilibet plus tenetur ſe ipſum diligere, uxorem & liberos, quam alterum.*

Falſa & erronea, ſecundum ſe, & ad perjuria viam præbens.

Prima Aſſertio.

Licitum eſt unicuique ſubdito, abſque quocumque Mandato, vel Precepto, ſecundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, ſortilegium, vel malum ingenium, machinatur contra ſalutem corporalem Regis ſui, & ſupremi Domini, pro auferendo ſibi ſuam nobiliſſimam & altiſſimam Dominationem: & nedùm licitum, ſed honorabile & meritorium, maximè quando eſt tanta poten- D *tia, quòd Juſtitia non poteſt bono modo fieri per Supremum.*

Erronea in Fide, & moribus, ac multipliciter ſcandaloſa.

Secunda Aſſertio.

Leges, naturalis, moralis & divina, auctoriſant unumquemque ſubditum, de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannnm.

Erronea in Fide & moribus, ac Legibus, naturali, morali & divinæ injurioſa.

Tertia Assertio.

Licitum est unicuique subdito, honorabile & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per dolos, vel explorationes & insidias; & est propria mors quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos viriliter, per optimas cautelas, vel explorationes, dolos, & insidias; & est licitum dissimulare, & silere voluntatem suam de sic faciendo.

Falsa, erronea & scandalosa.

Quarta Assertio.

Jus est, ratio & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, per dolos, explorationes & insidias, & est propria mors quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos per bonas cautelas, vel explorationes, dolos, & insidias.

Erronea, crudelis & impia.

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra dictum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & Rex non debet solùm esse contentus; sed debet habere factum acceptabile & auctorisare, quantùm opus vel necessitas esset.

Erronea in Fide & moribus, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Sexta Assertio.

Rex debet præmiare, & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum super nominatum, in tribus rebus; scilicet, amore, honoribus & divitiis; exemplo remunerationum factatum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.

Erronea in Fide & moribus, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Septima Assertio.

Rex debet plùs amare quàm priùs, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum prænominatum, modis supra dictis, & debet facere prædicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum, & extra Regnum facere publicari per Litteras, in modum Epistolæ, & aliter.

Erronea in Fide & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. *Cor.* III. 6. Hoc est dicere *quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.*

Expositio distorta & erronea.

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plùs tenetur seipsum diligere, uxorem, & liberos, quàm alterum.

Falsa & erronea secundum se, & ad perjuria viam præbens.

Sacri Concilii determinatione salva, omnes Magistri, Licenciati, & Baccalarii in Theologia infra scripti, in attestationem Catholicæ veritatis, deposuerunt Propositiones novem præscriptas, falsas & erroneas esse, secundùm qualificationes eisdem appositas.

In cujus rei testimonium, ipsi nomina sua, propriis manibus subscripserunt; sic signantes. J. Chachaloe. J.
A Atrio. J. Maveyon. Joannes Brivilcoxæ, Magister in Theologia, Decanus Facultatis. Joannes Dachery, Magister in Theologia, Episcopus Silvanectentia. Petrus de Dyerreyo, Magister in Theologia. Guillelmus Abbas sancti Germani de pratis, actu Regens. Radulphus Par..., Magister in Theologia. Radulphus, Monasterii beatæ Genovefæ Abbas. Joannes de Austria; Magister in Theologia, actu Regens. Philipus, Monasterii beati Dionysii Abbas. Germanus Famuli, aliàs de Rutigiaco, Magister in Theologia. Theobaldus Picardi, Ordinis beatæ Mariæ de Monte Carmeli. Petrus de Cautella, Magister in Theologia, actu Regens. Thomas de Ponte, Magister in Theologia, actu Regens. Petrus Blanboully, Magister in Theologia. Frater Joannes de Trecis, Magister in Theologia. Joan-
B nes de Dulcimenillo, Magister in Theologia. Frater Joannes Generi, Magister in Theologia, actu Regens. B. de Hotot, Magister in Theologia. Herveus de Villanova, Magister in Theologia. Frater Henricus Pistoris, Magister in Theologia. Joannes de Castellione, Magister in Theologia. Frater Guillelmus Boticolli, Magister in Theologia. Benedictus Gentiani, Magister in Theologia. Gerardus Emengart, Magister in Theologia. Ego Petrus de Nogento, habeo eas suspectas de hæresi. Gerardus Macheti, Magister in Theologia. Radulphus de Porta, Magister in Theologia. Joannes Baldunii, Magister in Theologia. Guillelmus Truchevent, Magister in Theologia. Eustachius de Morsellio, Magister in Theologia, Parisinus. Martinus de Brueriis, Magister in Theologia, Parisinus. Joannes Lambert, Magister in Theologia. Joannes de Rouviroy, Magister in Theologia, Parisinus. Frater Joannes de Vernone, Magister in
C Theologia. R. Barguenel, Magister in Theologia. T. de Cracovia, Magister in Theologia. Joannes de Laudissono, Magister in Theologia. Petrus Richardi, Magister in Theologia. Martinus Talayero, habeo suspectas in Fide & moribus. Dionysius Pagani, H T. * quòd istæ Propositiones sunt scandalosæ, & præsumptuosè dictæ. T. Hoberan, præmissæ Propositiones, de interfectione Tyranni, videntur michi scandalosæ, crudeles & impiæ.

Sic signati:

J. Cachaloe. J. de Atrio. J. Maveyon. J. Cachaloe. Frater Guillelmus Seguini, Ordinis Prædicatorum, Licentiatus in Theologia. Frater Laurentius Chrispiniani, Licentiatus in Theologia, Ordinis Carmelitarum. Frater Jacobus Forestarii, Bacallarius formatus in Theologia, & præsentatus. Frater Philippus Reydor, Bacallaurius formatus & præsentatus. J. de Gondamvillani, Bacallaurius for-
D matus. Frater Joannes Pinsonis, Ordinis Præmonstratensis, Bacallaurius formatus. Frater Martinus Billorry, Ordinis Prædicatorum, Bacallaurius formatus. Petrus Guespin, Bacallaurius formatus. Guillelmus Martini, Bacallaurius formatus. Radulphus Recuchon, Bacallaurius formatus. Frater Seguinus Cognati, Ordinis Carmelitarum, Bacalaurius formatus.

Ego Michaël Brunelli Bacallaurius formatus. Jacobus de Celeriis, Bacallaurius formatus. Frater Jacobus Villeti, Ordinis Carmelitarum, Bacallaurius

* Forsan H

rius formatus. Frater Petrus Morelli, Bacallaurius formatus. Domnus Joannes Ruffi, Bacallaurius formatus.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. de Atrio. J. Maveyon. Joannes de Porta, Bacallaurius formatus. Joannes Petor, Bacallaurius formatus. Domnus Joannes de Villa-nova, Bacallaurius formatus. Frater Guillelmus Nunti, Ordinis Prædicatorum, Bacallaurius formatus. Frater Joannes de Trolehan, Bacallaurius formatus. Frater Joannes de Nemore, Bacallaurius formatus. Frater Joannes de Montibus, Bacallaurius formatus. Petrus Galteri, Bacallaurius formatus. Frater Egidius de Platea, Bacallaurius formatus. Robertus Reginaldi, Bacallaurius formatus. Petrus Guillemeti, Bacallaurius formatus. Albertus Fabri, Bacallaurius formatus, de Ordine Fratrum Prædicatorum. Guichardus Bondillion, Bacallaurius formatus in Theologia.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. de Atrio, J. Maveyon. J. Cachaloe. Frater Joannes de Hannoilles, Bacallarius Petrus Forgeti, Bacallarius. Frater Michael Viela, Bacallarius. Joannes Probi, Bacallarius. Frater Henricus Centurionis, Bacallarius. Frater H. Lupi, Bacallarius, Abbas Monasterii de Castellariis. Frater Yvo Cueni, Bacallarius. Frater Archambaudus de Firmitate, Bacallarius. Frater Guillelmus de Acheriis, Bacallarius. Egidius de Priches, Bacallarius. Joannes de Crauvach, Bacallarius. Joannes de Louda, Bacallarius. Frater Joannes David, Ordinis Carmelitarum, Bacallarius. Frater Joannes Guillemere, Bacallarius. Frater Bernardus Causacii, Bacallarius. Matheus Lormier, Bacallarius. Simon Richerii, Bacallarius. Joannes Hervei, Bacallarius. Gauffridus de Heilleis, Bacallarius. Guillelmus Guillet, Bacallarius. Michaël de Creneyo, Bacallarius. Petrus Michaëlis, Bacallarius. Hugo de Origniaco, Bacallarius. Egidius Carlerii, Bacallarius. Egidius Remondi, Bacallarius. Jacobus de Hemptines, Bacallarius. Alexander Cavelier, Bacallarius. Joannes Amici, Bacallarius. Franciscus Patrignon, Bacallarius. Joannes Benedicti, Bacallarius. Petrus Beum, Bacallarius. Joannes Ruffossa, Bacallarius. Vivanus Robolleti, Bacallarius. Robertus Fleury, Bacallarius. Guillelmus Mestronis, Bacallarius. Joannes Crassi, Bacallarius. Guillelmus Horserii, Bacallarius. Petrus de Longocampo, Bacallarius. Nicolaus de Bellismo, Bacallarius. Radulphus le Danois, Bacallarius. Joannes Fabry, Bacallarius. Guillelmus Hardy, Bacallarius. Frater Joannes Hemardi, Bacallarius. Frater Jacobus Inserii, Bacallarius. Guillelmus Garnerii, Bacallarius. Rogerus Boyum, Bacallarius. Joannes Balliguen, Bacallarius. Joannes Clerici, Bacallarius. R. de Bourceyo, Bacallarius. M. de Loch, Bacallarius. Arnoldus de Linchaut, Bacallarius. Gillebertus Mamet, Bacallarius. Guillelmus le Poigneur, Bacallarius. Alexander de Faulzyzlz, Bacallarius. Joannes Hulin, Bacallarius.

Ego Nicolaus de Bello-ramo, habeo eas suspectas de hæresi, vel errore. Ego Joannes Laurentii, Bacallarius, habeo suspectas de hæresi. Ego Guillelmus Anglici, Bacallarius, habeo suspectas de hæresi. Guillelmus de Escarvilla, Bacallarius. Robertus de Cuilla, Bacallarius.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. de Atrio. J. Maveyon. Joannes Pigache, Bacallarius. Robertus Anelme, Bacallarius in Theologia, habet eas suspectas de hæresi. Joannes Churuel, Bacallarius in Theologia. Frater Robertus de Bellomonte, Religiosus Ordinis S. Benedicti. Guillelmus Custurarii, Bacallarius in Theologia.

Sic signati.

J. Cachaloe. J. Maveyon. J. de Atrio.

IN NOMINE DOMINI. Amen. xix. Augusti. 1416.

Noverint universi præsens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione nona: die verò decima nona Mensis Augusti; Apostolica Sede Pastore carente; in congregatione venerabilis Facultatis Theologiæ Studii Parisiensis, apud sanctum Maturinum, Parisius, eadem die, solemniter celebrata. Astantibus quamplurimis sacræ Theologiæ Doctoribus, nec non ejusdem Facultatis Licentiatis & Bacallariis, ad infra scripta specialiter vocatis; nobisque Notariis publicis, & testibus præsentibus infra scriptis.

Venerandæ circumspectionis, ac magnæ scientiæ vir, Magister Joannes Brevis-coxæ in Theologia Professor, ejusdem Facultatis Decanus, & in ipsa Congregatione Præsidens; eisdem Magistris, Licentiatis, & Bacallariis sic congregatis, seriosé exposuit, quomodò Christianissimus & Serenissimus Princeps, Carolus, Dei gratiâ Francorum Rex, nuper ad Dominum Rectorem almæ Universitatis præfatæ præsentem, Nuncios suos miserat, per quos dici & exponi fecerat, quòd in præsenti Concilio Constantiensi sunt nonnulli Magistri, Licentiati, & alii, tàm de Ordine Mendicantium, quàm alii, nitentes, nescitur quo spiritu ducti, deffendere, sub certis coloribus, novem Assertiones ex Propositione quondam Magistri Joannis Parvi veraciter extractas Parisius, per Reverendum in Christo Patrem, Dominum Episcopum Parisiensem, meritò damnatas, quas & justificare nitebantur; gloriantes in multitudine vocum & opinionum.

Eà propter, idem Dominus noster Rex, volebat, & requirebat, quòd omnes Magistri, Licentiati, & Bacallarii, venerabilem Facultatem Theologiæ prædictæ Universitatis Parisiensis repræsentantes, in fidem & testimonium prælibatæ condemnationis, approbationis, & aliorum præmissorum, nomina sua, & cognomina, in præsenti rotulo, in quo prædictæ Assertiones, in Latino & Gallico sunt scriptæ, in eademque Congregatione, coram omnibus ibidem existentibus lectæ, subscriberent & apponerent; prout secundùm Deum, eorum conscientiam, & scientiam à Deo eis ministratam, viderent faciendum.

Requirens insuper Dominus Decanus eosdem Magistros, Licentiatos & Bacallarios, ut præmissa attestarentur, & approbarent, prout, & quemadmodùm eorum professio requirit, & exigit; & conformiter ad requestam Domini nostri Regis, in signum veri testimonii, nomina & cognomina sua in præsente rotulo apponerent, & subscriberent.

Addidit autem ulteriùs venerandæ circumspectionis & magnæ scientiæ vir, Magister Radulphus Racuchon, almæ Universitatis Parisiensis Rector, ibidem præsens, quòd Dominus noster Rex protestabatur quòd non vult aliquem cogere ad se subscribendum, nec aliquem inducere ultra suam conscientiam & voluntatem, nec prece, nec pretio, nec vi, nec metu, nec timore alicujus pœnæ.

Quibus sic factis & deductis, prælibati Magistri, Licentiati, & Bacallarii, tanquam veri Fidei Catholicæ zelatores, concluserunt & decreverunt in prælibato rotulo se inscribere, ac nomina & cognomina sua apponere, ut omnibus Christi fidelibus constet & appareat prædictas novem Assertiones fuisse & esse justè, sanctè, & catholicè damnatas.

Qua conclusione recepta & habita, per priùs tamen collatione de præcedentibus Assertionibus ad origi-

originales Litteras per nos Notarios infra scriptos factâ, nec non eadem conclusione in nostris Registris redactâ; præfati Magistri, Licentiati & Bacallarii, per ordinem, nomina & cognomina sua, in præsenti rotulo scripserunt, & apposuerunt, modo & formâ quibus in dicto rotulo apparere potest.

Acta fuerunt hæc Parisius, apud sanctum Maturinum. Anno. Indictione, quibus supra: & Indictio- A ne decima. Diebus verò diversis.

Et primò, aliqui se inscripserunt die decima Mensis Augusti prænominati, præsentibus ad hæc venerabilibus & discretis viris, Magistris, Nicolao de Longolio, & Guidone de Versailles, in Artibus Magistris. Alii verò se inscripserunt, Anno. Indictione quibus supra, die verò duodecima Mensis Septembris; præsentibus prænominatis, unà cum discreto viro, Magistro Garcilio Mercatoris, in Artibus-Magistro. Alii verò, die decima tertia predicti Mensis Septembris; præsentibus discretis viris, Domino Michaële Lotonii, Præsbytero; & Joanne Parnant, Clerico. Alii verò & ultimi, se inscripserunt, Anno & Indictione quibus supra; die verò vicesima secunda Mensis Octobris; præsentibus venerabilibus & discretis viris, Magistris Nico- B lao de Longolio; Garcillio Mercatoris, prænominatis; Petro de Assenseriis; ac Guidone de Versailles, in Artibus Magistris, Parisiensis, Tulensis, Rotomagensis, & Ligonensis Diœcesiorum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego Joannes de Atrio, Clericus Cameracensis Diœcesis, Magister in Artibus, & Bacallarius in Theologia, publicus Apostolicâ auctoritate Notarius, Signiferque, atque Scriba Curiæ conservationis Privilegiorum dictæ Universitatis; quia præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmissum est, proponerentur, protestarentur, deponerentur, scriberentur, agerentur, & fierent; unà cum testibus supra, & Notariis infra scriptis, præsens interfui; eaque sic fieri vidi, & audivi; collationemque de Assertionibus supra scriptis, cum Litteris originalibus condemnationis dictarum Assertionum, cumque Notariis subscriptis, audientibusqusque testibus ante dictis, feci diligenter: idcirco huic presenti publico Instrumento inde confecto, alia manu fidelirer scripto, signum meum solitum apposui, hìc me manu propria subscribendo, C in fidem & testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus.

Rasuras hujus Litteræ, R. super verbo, *explorationis*, in dictis Assertionibus expressis, necnon hujus dictionis, *amore*, fideliter approbo.

Signati J. de Atrio.

Verùm quia ego Joannes Cachaloe, Magister in Artibus, & Bacallarius in Decretis, Rectorque Parrochialis Ecclesiæ sancti Martini de Gliseuria, Rothomagensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius, ac almæ Universitatis Parisiensis Scriba, præmissis subscriptionibus nominum & cognominum prædictorum, collationique dictarum Assertionum superiùs scriptarum, cum originalibus Litteris condemnationis, omnibusque aliis & singulis, dùm sic, ut subscribuntur, concluderentur & fierent, unà cum Notariis & testibus præsentibus infra scriptis, præsens interfui; D eaque sic fieri vidi & audivi, ac in notam recepi. Ideò exinde confecto præsenti publico Instrumento, alterius manu fideliter scripto, signum meum solitum & consuetum, hìc me propria manu subscribens apposui, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

Rasuras hujus litteræ R. super verbo, *explorationis*, præscripto, & super dictione, *amore*, fideliter approbans signavi. J. Cachaloe.

Et ego, Joannes Maveyon Parisiensis, publicus Apostolica & Imperiali Auctoritatibus Notarius, quia supra scriptarum Assertionum, ad Litteras originales collationi, nominumque, cognominumque per præfatos Magistros, & Bacallarios subscriptioni factis, protestationibusque supra scriptis, omnibusque aliis & singulis, dùm ut supra scribuntur, agerentur & fierent, unà cum prænominatis testibus, præsens fui; eaque sic fieri vidi & audivi: idcircò præsenti Instrumento, in forma publica redacto, per alium fideliter scripto, me aliis occupato negociis, unà cum signis & subscriptionibus venerabilium & discretorum virorum, Notariorum supra scriptorum, signum meum solitum apposui, hìc me manu propria subscribendo, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus.

Rasuras super vocabulis, *explorationes*, &, *amore*, sub signo meo manuali fideliter approbans. *Sic signati* J. Maveyon.

Quo quidem rotulo, seu publico Instrumento, coram nobis Officialibus prædictis sic exhibito & ostenso, & per nos viso, & diligenter inspecto & visitato; præfatus Magister Joannes de Tulleriis, Procurator præfatus, nomine Procuratorio quo supra, nobis supplicavit, & nos cum instantia requisivit, quatenùs, ut cùm ipse Dominus noster Rex supra scripto rotulo pergameno, seu publico Instrumento, & ejus tenore, ac contentis in eodem indigeat, nec ipsum, dùm, quotiens, & coram quibus esset necessarium exhibendi habeat facultatem, seu de ipso facere fidem, ne ipsius originale amitti contingeret in futurum, vel ejus series, propter aliquem casum fortuitum deperiret, auctorit.... moris & morum. *Interpositione*.... Decretorum, dictum rotulum, seu publicum Instrumentum per Notarios publicos infra scriptos, transcribi, & in publicam formam redigi facere dignaremur & vellemus; in hiis interponendo auctoritates pariter & Decreta.

Nos itaque Officiales supra scripti, dicto rotulo, seu publico Instrumento, sic coram nobis ostenso, & contento in eodem, per nos visis, & visitatis; supplicationi ipsius Magistri Joannis de Tulleriis, Procuratoris præfati, nobis factæ, tanquam justæ & Juri consonæ, in hac parte, annuentes; subnominatos Magistros Joannem de Atrio; Joannem Cachaloe; & Joannem Maveyon Notarios prædictos, coram nobis presentes, & constitutos, diligenter examinavimus & interrogavimus: qui coram nobis confessi fuerunt, & recognoverunt, se publicos esse Notarios, signaque manualia & signeta publica in dicto rotulo facta & apposita fuisse & esse eorum vera signa & signeta, sive impressiones, tàm publica, quàm manualia, quibus utuntur, & in Officio publico uti consueverunt.

Et præterea, per depositiones & relationes venerabilium & discretorum virorum, Magistrorum Richardi Colini, Magistri in Artibus, Senonensis; & Girardi, Clerici, Notarii publici, Cavaracensis* Diœcesiorum, pro dicto Magistro Joanne de Atrio, & Allanii Quadrigarii, in Artibus Magistri, & Henrici Baronis, Notariorum publicorum, Clericorum Bayocensis, & Leonensis Diœcesiorum, pro dicto Cachaloe; nec non & Joannis Isamberti, & Joannis Vachereti Educensis Diœcesis, pro supra nominato Maveyon, testium coram nobis productorum & juratorum, sufficienter & debitè informati, ipsos supra nominatos Magistros Joannem de Atrio; Joannem Cachaloe, & Joannem Maveyon, fuisse & esse Notarios publicos, & pro talibus reputatos palam, & notoriè; & ad quos, pro conficiendis Instrumentis habetur communis recursus, & haberi convenit.

Hiis

* *Forsan* Cameracensis.

Hiis itaque auditis, & recepto ipsius Magistri Joannis de Tulleriis, Procuratoris Regii prædicti, Juramento solito & debito; ipsum rotulum, seu publicum Instrumentum transcribi, exemplarique & collationari per Notarios publicos, & infra scriptos fecimus, & mandavimus; ipsisque Litteris transcriptis, transumptis, sive exemplatis, & publicatis, nostras interposuimus, & tenore præsentium, interponimus auctoritates, pariter & Decreta: volentes, & decernentes, præsentium tenore, transcripto, transumpto, sive exemplari hujusmodi rotuli, seu publici Instrumenti, de cetero, tantam fidem adhibendam fore, & adhiberi debere, in Judicio, & extra, sicuti dicto rotulo originali, seu publico Instrumento; eamdemque vim & eumdem vigorem perpetuò habere, & habiturum, ac si in Judicio forent idem rotulus, seu publicum Instrumentum exhibiti.

In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium, præsentes Litteras, seu presens publicum Instrumentum, seu transcriptum, vel transumptum, per Notarios publicos infra scriptos, exinde fieri, & in hanc publicam formam redigi mandavimus; sigillorumque Curiarum nostrarum fecimus appensione muniri.

Datum & actum in Perqueto superiori Episcopalis Parisiensis Curiæ. Anno Domini, millesimo quadringentisimo decimo sexto. Indictione decima, Mensis Novembris, die quarta. Sede Apostolica Pastore carente. Præsentibus venerabilibus, & discretis viris, Magistris Gerardo Macheti, sacræ Theologiæ Professore, Canonico Parisiensi. Joanne Ruffi, Clerico, in Decretis Licentiato, Advocato in Foro Ecclesiastico Parisiensi; Petro Fautrey, in utroque Jure Bacallario, altero Promotorum Curiæ Parisiensis; Joannem Pernant; Mauricio Deriam, Clericis, Trecensis Leonensis, Ligonensis, & Parisiensis Diœcesiorum oriundis, & Parisius commorantibus, testibus unà cum prænominatis testibus, pro parte prædictorum Notariorum, coram nobis productis, & per nos juratis & examinatis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. † RADULPHUS DE PORTA, *Magister in Theologia.* ° PETRUS DE CLAMENGIIS, *Bachalarius.* NICOLAUS CIRENIS, *Bachalarius.*

Et ego Guillelmus Le Mieu, Clericus Trecorensis Diœcesis, Magister in Artibus, & Bacallarius in Decretis, publicus Apostolica & Imperali auctoritatibus Notarius, & præfati Domini Officialis Parisiensis Scriba; quia præmissis omnibus, dùm, ut supra scribuntur, per dictos Dominos Officiales, & coram eis fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus, ac Notariis publicis subscriptis, præsens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi & audivi; factaque diligenti collatione de præsenti transcripto, ad supra scriptum Instrumentum, seu rotulum, cum Notariis publicis subscriptis, ipsi ad invicem concordare inveni, nil addito, vel remoto quod sensum immutet, aut variet intellectum: idcircò præsens publicum Instrumentum in hanc publicam formam redactum, & per alium fideliter scriptum, me aliis occupato negociis, signo meo solito, unà cum prænominatorum Officialium signetis, & Curiarum prædictarum sigillis, præsentibus appositis, signisque & subscriptionibus dictorum Notariorum subscriptorum signavi; hìc me manu propria subscribens, requisitus & rogatus, in testimoninm veritatis præmissorum.

Constat de vocabulis interpositis ad talia signa, in fine hujus transcripti interlineis °° & de rasuris: & in vocabulis. JOANNES DAVID. HARDY, *Bacalarius*: *Doctoribus. Decima nona*: quæ vocabula, rasuram & interlineas hìc fideliter approbo. G. LE MIEU *ainsi signé, avec parrasse.*

Et ego Daniël Moche, Presbyter Leonensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius, & Curiæ Parisiensis Juratus, quia de supra dicto rotulo, seu Instrumento originali, ad præsens transumptum, seu transcriptum ex eo originaliter sumptum, unà cum Notariis publicis supra & infra scriptis, collationem feci diligentem, eorumque tenores ad invicem concordare inveni, nil addito, vel remoto quod sensum mutet, aut variet intellectum; præmissisque omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, per dictos Dominos Officiales, & coram eis fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus & Notariis publicis, supra & infra scriptis, præsens & personaliter interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi: idcircò signum meum solitum huic præsenti publico Instrumento, seu transumpto, vel transcripto, in hanc publicam formam redacto, per alium fideliter sctipto, me circa alia legitimè occupato negotia, hìc me manu propria subscribens, unà cum dictorum Dominorum Officialium signetis, ac prædictarum Curiarum sigillis hìc appositis, signisque & subscriptionibus dictorum Notariorum, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus, apposui.

Rasuras & interlineas in dictionibus sequentibus factas, videlicet JOANNES DAVID. HARDY, *Bacallarii. Doctoribus. Decima nona.* Et vocabula in hujusmodi Instrumenti fine, ad signa sequentia posita, post *rogatis* videlicet o- RADULPHUS DE PORTA *Magister in Theologia* † NICOLAUS SIRENIS *Bacallarius.* o-o PETRUS DE CLAMENGIIS *Bacallarius*, hìc fideliter approbantes. Ita est, MOCHE. *Ainsin signé avec parraphe.*

Et Ego Joannes Reran, Clericus Leonensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius, & Curiæ Episcopalis Parisiensis Juratus, præmissis omnibus & singulis, in subscriptionibus Magistrorum Guillelmi Le Mieu, & Danielis Moche supra scriptorum constent * & declaratis, unà cum eisdem Magistris, Guillelmo, & Daniele, Notariis publicis, ac testibus supra scriptis, præsens interfui, & collationem de dicto rotulo originali, seu publico Instrumento subscripto, ad hujusmodi transumptum, seu transcriptum, cum dictis Notariis diligenter feci, ipsosque ad invicem concordare inveni: ideò signum meum consuetum huic publico Instrumento, manu alterius scripto, hìc me propria manu subscribendo, apposui, rogatus, in testimonium veritatis præmissorum.

Rasuras & interlineas in dictionibus sequentibus factas, videlicet, JOANNES DAVID. HARDY, *Bacallarius. Doctoribus. Decima nona.* RADULPHUS DE PORTA, *Magister in Theologia.* NICOLAUS SIRENIS, *Bacallarius.* PETRUS DE CLAMENGIIS, *Bacallarius*: non vicio, sed errore factas, hìc fideliter approbantes. KERAN. *Ainsi signé, avec parraphe.*

Avec quatre sceaux pandants, chacun à une bande de parchemin, par esgalle distance. Lesquels sceaux sont doubles, les plus hauts à.... plus près du parchemin, de la grandeur dun escu blanc, estans à deux faces: & les plus bas, plus petit; en cire rouge, en une seule face, avec quatre parraphes authentiques, avec lignes & Croix entrelassées, avec les noms au bas, trois à costé & à l'opposite des attestations. Une de LE MIEU: *l'autre de* DANIEL MOCHE: *& la dernure de* KERAN. *Et la quatriesme parraffe par dessus les trois, vingt lignes & à la marge, qui est celle de* DANIEL MOCHE: *vis à vis de la quelle, & à l'autre marge, est la signature & parraffe de* G. LE MIEU.

* *Forsan* contentis.

Collationné sur l'original en parchemin, avec les sceaux en leur entier, qui est conservé dans les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par moy F. N. Bazin, Prieur des PP. Celestins d'Avignon. Le 20. May. 1684.

MANDATUM REGIS

Quòd publicetur comdemnatio Propositionis Magistri Joannis Parvi,

De Justificatione Ducis Burgundiæ, supra morte Ducis Aurelianensis.

CAROLUS, *Dei gratiâ Francorum Rex.*

XVI. Mart. 1414. DIlectis & fidelibus Consiliariis, gentibus nostrum præsens Parlamentum tenentibus, & quæ futura nostra tenebunt Parisii Parlamenta; Salutem in eo per quem *Reges regnant, & Legum conditores justa decernunt*. Prov. VIII. 15.

Quoniam omnis Potestas à Domino Deo est, sceptrumque Regiæ Majestatis de manu Domini suscepimus; dignum est ut in Lege jugiter ambulemus, & nostrorum primogenitorum imitatione, nos Evangelicæ Veritatis constituamus deffensores. Nam sicut nostra Regia dignitas, divino Christianæ Religionis titulo gloriosiùs insignitur; sic decet nos omnia quæ promotionem, exaltationem, & honorem ejusdem Christianæ Religionis respiciunt, totâ vigilantiâ promovere; sic enim speramus Deum habere propitium, adjutorem in nostris necessitatibus, si Legis suæ Decreta studuerimus inviolata servare, & adversos errores de Regni nostri finibus fecerimus extirpari.

Nuper igitur, tàm ex insinuatione charissimæ filiæ nostræ, Universitatis Parisiensis, quàm aliundè, cognovimus quòd quidam errores contrarii nostræ Fidei, bonisque moribus quamplurimùm adversantes, humanam confundentes pietatem, pacem cujuslibet politici regiminis conturbantes, ac multipliciter scandalosi, citra paucos Annos fuerunt in hac urbe Regia, & per totum Regnum nostrum seminati; & specialiter in quadam Propositione, quam actor ejusdem Magister Joannes Parvi nuncupatus, Justificationem Ducis Burgundiæ fecit appellari. In qua quidem Propositione dictus actor, in suis Assertionibus principaliter intentis, Legem immaculatam divinitùs inspiratam cordibus, hæreticali quamplurimùm labe perfudit; pestiferam, horridamque doctrinam in agro Dominico seminando, spiritualibusque alimentis venenum immiscens lætiferum: unde, proh dolor! tantus error cæcis animis invaluit, ut simplex populus, gensque facile credula, à viis Domini procul abjecti, per devia, in perditionem ambulabant.

Quamobrem, dilectum, ac fidelem Consiliarium nostrum, Episcopum Parisiensem; ac dilectum nostrum Inquisitorem pravitatis hæreticæ, diligenter commovimus, ut tam æstuanti morbo salubriter occurrerent: qui animadvertentes hanc labem in ovili Dominico jam gravem intulisse jacturam, post diligentem & solemnem negotii examinationem, per egregios sacræ Theologiæ Professores, ac Licentiatos, tàm numerosè, quàm solemniter super hoc convocatos, diù, multùmque deliberantes, dictam Propositionem, tanquam erroneam in Fide & bonis moribus, ac multipliciter scandalosam, abolendam, atque condemnandam esse decreverunt; & eam per celeberri * Fidei Concilium judicialiter condemnarunt, cremandamque publicè, pro ut decet, ordinaverunt; quemadmodùm, prout ex inspectione Sententiæ, seu condemnationis super hoc per dictos Episcopum & Inquisitorem promulgatæ, quam unà cum præsentibus sub contrasigillo nostro vobis mittimus alligatam, præmissa possunt latiùs apparere.

Nos itaque considerantes quòd jam dicta Propositio inventa est in suis Assertionibus, non solùm divinam & æternam, sed etiam temporalem Majestatem offendere; & ob hoc desiderantes, ut nedùm in Ecclesiasticis Curiis, sed etiam per totum Regnum nostrum, & potissimùm in nostra capitali Curia, ipsius pestiferæ Propositionis abolitio, ac condemnatio divulgetur, ejusdem, prout decet, concrematio, seu laceratio subsequatur; vobis præcipimus, ac mandamus, districtè nihilominùs injungentes, quatenùs dictam Episcopi & Inquisitoris Sententiam, judicialemque condemnationem faciatis coram vobis in nostra Curia solemniter publicari, ac in Registris, ac Libris dictæ nostræ Curiæ, ad perpetuam memoriam registrari; ipsamque damnatam Propositionem, seu ejus quaternos, aut particulas, ubicumque, & apud quemcumque reperiri poterunt, faciatis in vestro Auditorio palam & publicè, tanquam nobis injuriosam & læsivam nostræ Majestatis, & Regiæ dignatis, lacerari: inhibendo, præcipiendoque, ex parte nostra, sub pœna confiscationis corporis & bonorum, ne quis deinceps, cujuscumque status, dignitatis, præeminentiæ, aut conditionis existat, dictam Propositionem, & nefariam doctrinam in ea contentam, verbo, aut aliter fovere, publicare, deffendere, sustinere, seu dogmatisare audeat, publicè vel occultè.

Quòd si quis aliquem sciverit contrarium facientem, illud Procuratori nostro generali quàm citiùs commodè poterit, sub jam dictis pœnis denuntiare teneatur; cui siquidem Procuratori nostro damus, tenore præsentium, in Mandatis, ut contra omnes, circa præmissa, vel eorum aliqua delinquentes, viriliter & rigidè, nomine nostro, procedat, seu procedi faciat, & procuret; ad legitimas pœnas, secundùm dilecti qualitatem, infligendas: vobis etiam, ut si quem, vel aliquos reperieritis in præmissis offendere, aut nostris jussionibus, inhibitionibus & Præceptis supra dictis, ausu temerario contraire; illum, seu illos taliter punire, corrigereque studeatis, quòd ceteris omnibus cedere valeat in exemplum, quoniam sic volumus, & ex nostra certa scientia decrevimus, & per præsentes ordinamus: Litteris subrepticiis, vel Mandatis à nobis impetratis, vel in posterum impetrandis non obstantibus quibuscumque.

Datum Parisiis, sexta decima die Martii. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo tertio; Regni verò nostri trigesimo quarto.

Signatum PER REGEM, *in suo magno Consilio* G. MAUREGART. *Et à tergo.* Lecta, & in Parlamenti Curia publicata, die quarta Mensis Junii. Anno Domini 1416. BAYE. *Au Registre croisé. Fol.* 3.

* *Forsan* celebre.

LET-

LETTRES PATENTES DU ROY CHARLES VI.

Pour empecher les mouvemens contre la condamnation des Propositions de Jean Petit.

A tous ceux qui ces lettres verront.

1414. XIX. Nov. ANdry Marchant, Chevallier, Conseillier, Chambellan du Roy nostre Sire, Garde de la Prevosté de Paris. Salut: sçavoir faisons, que nous, l'An de grace, mil quatre cent & quatorse; le Mardy quinze jour de Janvier; vismes unes Lettres du Roy nostre dict Seigneur, scellées de son grand scel, en simple queuë, & cire jeaune, des quelles la teneur s'ensuit.

CHARLES, *par la grace de Dieu* ROY DE FRANCE.

A nos chers & bien amés, les Recteur & suppost de nostre fille l'Université de Paris, Salut & dilection.

Il est venu à nostre cognoissance, que en nostre dicte fille l'Université a plusieurs de ses suppoz & escoliers sedicieux, empescheurs & troubleurs de paix, lesquels de jour en jour s'efforcent en toutes les manieres qu'ils peuvent, de mettre de nouvelles dissentions & debats en nostre dicte fille: & pourceque à nostre pouvoir desirons, pour les inconveniens qui le temps passé en sont advenus, & pourroint encores advenir, obvier à telles divisions, & separer & mettre hors iceux sedicieux d'avec les bons & paisibles. Nous, par l'avis & deliberation de nostre Conseil, vous requerons, & neantmoins mandons, sur toute la bienveuïllance & amour que tousjours vous estes montrés avoir au bien de nous, & de nostre Royaume, & que encores sçavons certainement que vous y avés, que tous tels seditieux & troubleurs de paix que vous pourrés sçavoir en nostre dicte fille, vous, par privation, resecation, ou autrement, éloigniés & mettiés hors d'icelle, en les nous denonçeant, ou à nostre Conseil, pour au surplus y pourvoir, comme il appartiendra, par raison.

Et outre, que en Processions, Predications, ne autrement, vous ne souffriés, ou laissiés aucunes nouveletés faire, qui puissent tourner à commotion de peuple, ou sedition: & avecque ce, que au Concile General, qui briefvement, au plaisir de Dieu, se doit celebrer à Constance, vous ne envoyés en Legation, ou Ambassade, de par nostre dicte fille l'Université, aucuns Massagers, pour quelconque matiere que ce peut estre, que premierement vous ne les cognoissiés estre seurs, & bien affects au bien, honneur & proffit de nous, & de nos Royaume & Segnorie; & singulierement à la cause de la Foy, touchant la condemnation de la Proposition de feu Messire Jean Petit, laquelle nous avons prins, & prenons à soutenir, & faire deffandre comme nostre propre cause; en faisant sçavoir en plaine Université, à tous les dits supposz & escoliers, que nostre plaisir & volonté est, que tous nos subjets, & autres quelconques estrangers, demourants en nostre dict Royaume, de quelconque estat, ou condition qu'ils soient, ainsy le fassent, si cher qu'ils desirent y paisiblement vivre & demourer, & qu'ils aiment le bien, & honneur de nous. Et aussy que lesdits Messagers & Ambassadeurs que nostre dicte fille envoyera au dict Concile, le jurent pareillement.

Et outre, que nostre entencion n'est point, ou cas que vous y envoyerés aucuns Messagers de nostre Royaume, ou d'ailleurs, suspects en cette matiere, ou qui aucunement iroient, ou s'efforceroient d'aller, ou faire le contraire de ce que dit est, que ils joüissent en aucune maniere de nostre Saufconduit, en allant, demourant au dict Concile, ne en retournant: ainsois, des-maintenant pour-lors leur denions & rompons: & est nostre entention, se ils sont nos subjects, de les punir comme rebelles & desobeïssants à leur Souverain Seigneur: & en toutes ces choses pourvéés en telle maniere, que nous en doyons estre contens, & que par deffaut de bonne provision, aucun inconvenient ne s'en puisse ensuir; en faisant ces presentes lire, & publier en pleine Congregation, & Assemblée de nostre dicte fille, affin que aucun des suppoz d'icelle ne puissent du contenu en cettes nos Lettres avoir, ou pretandre aucune ignorance.

Donné à Paris le dixneufiéme jour de Novembre. l'An de grace, mil quatre cents & quatorze, & de nostre Regne le trente sixiéme. 1414. XIX. Nov.

Ainsi signées. PAR LE ROY. *à la relation du grand Conseil, tenu par Monseigneur le Duc de Berry, ouquel les Comtes d'Eu, & d'Armignac, & plusieurs Prelats, Chevaliers & autres du dit grand Conseil, estoient.* G. DE MAUREGART. *Et au dos des dites Lettres estoit escript ce qui s'ensuit.*

Præsentata per Ambaxiatores Regios, inter quos erant Episcopi Meldensis, & Baxasonensis. Milites, Domini DE ULARU. DE RAMBOULETO. DE MOYACO: & quamplures notabiles, in plena Congregatione, in sancto Bernardo; & ibidem lecta, Sabbathi XXIV. Novembris. IVC XIV.

Et nous, à ce present transcript avons mis le scel de la ditte Prevosté de Paris, l'An & jour premier dessus dict.

L'extraict cy-devant est signé par GYNIER, *avec parraphe authentique, avec le sceau du Roi, pendant en une bande attachée au dit parchemin, lequel sceau est en cire verte.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. BAZIN, *Prieur desdits Peres Celestins d'Avignon.*

CONSIDERATIONES MAGISTRI JOHANNIS GERSON

Cod. 2537. fol. 152.

Doctoris, & Cancellarii Parisiensis

Circa negotium *Joannis Parvi*, & Cœdem Ducis Aurelianensis.

SEquitur tertia pars principalis Propositionis factæ coram Rege, Dominis & Prælatis in aula bassa sancti Pauli. Anno quadringentesimo quarto decimo. Die quarta Decembris, ex parte Universitatis Parisiensis, quæ eandem Propositionem advoavit. 1414. IV. Dec.

Postquàm secunda congratulatio Regi facta est, ob exhibitionem suæ Regalis præsentiæ gratissimam; dicendo plausibiliter: *Ecce Rex.*

Postquam insuper datum est intelligi, quemadmodùm terras, seu quaternarius divinarum virtutum comitatur Regem qui sedet in solio Judicii, ut intuitu suo dissipet omne malum, id est bellum, divisiones,

nes & schismata: quæ virtutes, sunt misericordia & veritas, justitia & pax, per quas reconciliatus est, & cottidie reconciliatur homo Deo.

Postquàm rursùs explicatæ sunt requestæ Regis, per solemnissimos viros factæ Universitati, & fundatæ in prædictis virtutibus, misericordia & veritate, Justitia & pace; dataque est affirmativa responsio; supplicando, vice versa, quòd Universitati sua privilegia, quæ benignitas Regia contulit, ipsa per veritatem & justitiam conservaret in pace, ut experimento probaremus & exultaremus, *Ecce Rex.*

A Tandem, juxta instructiones ab Universitate datas, Sermo de ipsa pace Regni nobis habendus est, res proculdubiò saluberrima, sed ardua & alta: pro cujus explicatione duodecim occurrebant considerationes aliàs missæ Domino Duci Burgundiæ. Sed abbreviato verbo reducemus ad quaternarium, conformiter ad prædictas quatuor virtutes, sororio nexo junctas.

Sit igitur, post invocationem auxilii divini, Sanctorum, Sanctarumque omnium quorum hodie celebritas agitur.

Consideratio Prima.

Pax inter Christianos solida & vera non fit, sine veritate, aut contra veritatem Fidei & morum.

Fundavit in hac consideratione alma Universitas Parisiensis Litteras universis Christi fidelibus directas, super approbatione Sententiæ latæ per Dominos Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem, de consilio Magistrorum in Theologia, & Licentiatorum, contra Propositionem defuncti Johannis Parvi, quam idem Johannes appellavit, Justificationem Ducis Burgundiæ; Justificationem videlicet, super nece vili & subita Ducis Aurelianensis, sicut de bestia, & quoniam hæc Littera satis publicè* *omittuntur.*

Pro consideratione facit illud Gregorii: *Utiliùs scandalum nasci permittitur, quàm veritas deseratur.* Et illud Christi cum glossa: *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium*, Matth. x. 34.

Exempla quoque Moysis & sanctorum Martyrum, zelantium pro Fide: Lex data, *Deuteron.* XIII. cum similibus multis ad hoc tendunt.

Hæc consideratio confirmatur per Leges canonicas & civiles, quæ pœnas excommunicationis & extremi supplicii promulgant contra dogmatizatores hæresum. Non autem habenda est pax cum talibus, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer; quousque sunt purgati, Fidem quam credere tenentur ad justitiam, ore confitendo ad salutem.

Constat prætereà quòd *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Heb. XI. 6. & cum eo pacem habere; quia *quis restitit Deo*, &c. Job. IX. 4. Nec pax consequenter habebitur cum proximo, impediente superbia intellectus, quæ dicente Sapiente jurgia suscitat: nec pax habebitur cum se ipso; quoniam *Cor impii sicut mare fervens quod quiescere non potest?* Isaiæ LVII. 20. Qualis autem impietas deterior, quàm infidelitas invenitur?

Quo circà, Mater Universitas, dùm dedit in Mandatis, ut proponens loqueretur de pace, conjunxit, ut de veritate & justitia sermo similiter haberetur. Sunt enim sorores istæ connexæ, quemadmodùm & virtutes Cardinales, prout à Psalmista notatum est, dùm ait: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, Justitia & Pax osculatæ sunt.* Ps. LXXXIV. 11.

* Locus corruptus.

Hinc est quòd Cabalistæ seditiosè nolentes aliàs de pace fieri Sermonem, sub interminatione mortis prohibebant consequenter, nec de misericordia, nec de veritate, aut justitia quisquo prædicans aut proponens loqueretur.

Rursùs apparet quòd si Tractatus aliqui compositi sint, aut componendi, non est permittendum quòd aliquid erroneum contra Fidem contineant, in quocunque Articulorum; alioquin Tractatus esset invalidus, & tanquam rumpendus: exempli vulneris malè sanati, in quo ferrum vel spina remansit; ut enim denuò recrudescat & adaperiatur, cum dolore grandi, necesse est; alioquin sua contagione corrumperet totum corpus.

Hoc valet ad tollendum de Tractatu Carnotensi primum Articulum, quia favet hæresibus & eas sapit, dùm asseritur quòd mors Ducis Aurelianensis facta est pro bono Regis & Regni.

Ampliùs, induci posset ad propositum, de Jona nolente jussam à Domino veritatem prædicare, qui suâ præsentiâ perturbabat obindè navem, usque ad periculum naufragii.

Item, de filiis Israël, de quibus non recessit ira Dei, quousque Achor dedisset gloriam Deo, per confessionem veritatis.

Denique patet quàm sapienter Anno præterito, Concilium Fidei Parisius, in prima Sessione habita, B die sancti Andreæ, conclusit concorditer, expedientissimum esse & fuisse loqui de veritatibus Fidei oppositis ad errores pullulantes & dogmatizatos verbis, operibus & scriptis; dicentibus omnibus quòd hoc agere, non erat turbare pacem, sed eam quærere firmam in justitia & veritate: nec scandalum, si oriatur, datum erit, sed acceptum; & ideò contemnendum.

Consideratio Secunda.

Pax ideò non fuit hactenùs benè stabilis & fixa in Regno, post septennium; quoniam veritas Fidei, & bonorum morum per oppositos errores fuerat velut in exilium detrusa. Si enim *Pax multa diligentibus Legem* Domini, *& non est illis scandalum*, Ps. CXVIII. 165. Quid per argumentum à contrario C sensu sequatur, non est ambiguum.

Si verò quæsierit aliquis: in quo fuerit veritas læsa. Docebitur faciliter, ex aspectione Sententiæ de qua loquitur prima Consideratio. Sed impingunt alii dicentes: hæc, inquiunt, Sententia, nullos in particulari damnat errores.

Respondetur primò, quòd ultra condemnationem generalem, est alia, quæ novem Assertiones nominatim reprobat.

Respondetur insuper, juxta Prædicationem ab uno de Magistris nostris in Theologia, factam aliàs in Civitate Laudunensi; juxta Considerationem prætereà notatam à beato Bernardo, in suo *de Consiratione*; dùm de malitia Romanorum loqueretur, notans quòd uno nomine tota satis exprimitur, cùm dicitur: *Romanus est.* Dicimus similiter quòd sufficiens errorum omnium condemnatio, & explicatio continetur in hoc titulo prænominato; hæc: *Justificatio Ducis Burgundiæ*; intelligatur, *super nece* D *Ducis Aurelianensis*, quoad circumstantias mortis ejus. Oportuit itaque, ad justificationem hujus necis, & circumstantiarum, Propositiones in præmissis & Regulis, vel Maximis, assumere, palam erroneis in Fide & moribus, sicut etiam inductæ sunt.

Attendamus circumstantias quatuor inter ceteras.

Prima est, quòd Ludovicus Dux Aurelianensis frater unicus Regis, neque subditus Johannis Ducis Burgundiæ, neque justiciabilis erat.

Se-

Secundò, non fuit idem Dux Aurelianensis monitus, vel diffidatus à Duce Burgundiæ, super criminibus postmodùm impositis, nec à suo Judice condemnatus; imò nec aliquo monitus, nec Judex etiam, scilicet Rex, super hoc fuit requisitus, nec sunt illa crimina taliter notoria, quòd nulla potuerunt tergiversatione negari.

Tertiò, fœderationes plurimas sub terribilibus juramentis factas, & reïteratas habebant ad invicem dicti duo Domini, quòd neque sibi ipsis inferrent damna, neque inferri permitterent; sed facere volentes revelarent.

Cùm etiam per Ducem Burgundiæ pararentur insidiæ, longo tractatu temporis, per siccarios, vel assasinos pretio conductos, plurima & varia familiaritatis, & amicitiæ signa, publicè & privatim Duci Aurelianensi sæpiùs ostendebat.

Quarto, dùm Dominus Aurelianensis nihil adversi suspicans, aut sibi præcavens, regrediretur à visitatione Reginæ noviter puerperæ; juxta sanctum Paulum, ipse, subita & atrocissima morte, tanquam esset canis, viliter oppressus est, unà cum armigero suo.

Ecce quatuor circumstantias multùm contrarias prædictis quatuor virtutibus misericordiæ, veritati, justitiæ & paci: videatur applicatio. Oportuit igitur ad justificationem hujus necis, suarumque circumstantiarum, multos, sicut prædicimus, errores inducere.

Exempli gratiâ; quòd licet hominem occidere, propria auctoritate, nullo ordine judiciario conservato.

Quòd licet hominem occidere viliter, sicut bestiam.

Quòd licet hominem occidi facere per insidias, non monitum, non diffidatum, non damnatum.

Quòd licet hominem occidi facere, subitò, per assasinos pretio conductos, contra rationem Decretalis, *Pro humani.* Est autem nomen hoc, assasimus, vulgatum in Italiâ: quod undecunque sumptum sit, non approbatur uni genti, vel patriæ; sed tale hominum genus significat, qui pretio conducti, occidunt homines, ex improviso; & ita, quantùm in eis est damnant eos, sic enim mihi quærenti à Domino Cardinali Pisano, responsum est.

Quòd licet blandiri, vel adulari homini, qui proponitur interfici, ut non præcaveat; sed confidato. Et ad hoc inducitur exemplum Judith, & Hieu, quasi benè fecerint, mentiendo.

Quòd licet in prædictis casibus & circumstantiis, juramentum, vel confœderationes solemniter factas, & quæ absque peccato servari non possunt, infringere: unde circa hoc ponit talem Assertionem.

Quoticscunque aliquis faciat aliquam rem quæ est melior, licèt juraverit illam non facere; hoc non est perjurium, sed perjurio contrarium.

Hoc ideò ponit, ut ostendat quòd meliùs fuit Ducem Aurelianensem occidere, quàm confœderationes observare.

Quòd prædicta omnia fieri, & quodlibet eorum, non solùm licitum est, sed sæpè debitum & meritorium vitæ æternæ, & à Rege temporaliter remunerandum.

Et in casibus præmissis expressè concludit justificationem, & in hac forma judicialiter reprobatur.

Quòd ab hoc Præcepto, Non occides, *excipitur tyrannus, qui in Republica non rectè principatur, aut principari conatur.*

Sicut describitur justificans. Et hoc expressè ponit.

Quòd tyrannus hujusmodi debet occidi viliter, & per insidias, subitò & improvisè; quoniam hæc est magis propria mors quâ debet interfici. Ut expressè ponit idem justificans.

Quòd fides non est servanda hujusmodi tyranno, sicut aliis hostibus.

Petit ipse sibi ipsi diversitatis rationem; sed ad Doctores remittit quia notissima est, ut dicit.

A *Quòd quilibet tyrannus potest & debet licitè & meritoriè occidi, à quocunque vassallo suo, vel subdito, etiam per blanditas & adulationes, & insidias, non obstante quocunque juramento, aut confœderatione factis cum eo, non expectato Mandato Judicis cujuscunque.*

Hæc Assertio inventa est sufficienter contineri in Justificatione prædicta; quòd omnes causam audientes confestim horrebant & improbabant.

Quòd omnis Lex, naturalis, divina & humana, dat auctoritatem agendi talia & taliter, ut dictum est.

Hæc expressè posita est & damnata.

Quòd in casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno Milite ad alterum, quocunque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, B *aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare. Hoc probatur*, inquit, *ex ordine caritatis, quia quilibet tenetur plùs diligere seipsum, uxorem & liberos, quàm alterum.*

Hæc in forma posita, est damnata; sed hæc probatio ordinem caritatis, quo plùs diligenda est Fides quàm anima; & anima, quàm corpus, evertit.

Quòd Michaël occidit Luciferum, æterna morte, sine Mandato Dei quocunque, vel alterius; & inde constitutus est Princeps militiæ cœlestis.

Similiter Phinées occidit Zambri, sine Mandato quocunque Dei, vel alterius.

Et similiter Moyses Ægyptium: & inde laudati sunt, & meritoriè egerunt.

Hæc pro argumentis inducta sunt, quæ tamen sunt erronea.

Quòd licitum est facere confœderationes, & juramento firmare, dùm faciens scit quòd non vult, aut debet eas servare, & hæc ut efficaciùs fallat.

Hoc ex ipso facto quod justificari quæritur, satis C datur intelligi.

Quòd occisio Ducis Aurelianensis, cum circumstantiis prædictis facta, fuit licita, laudabilis & meritoria; imò debita, sub pœna peccati mortalis ad Deum, & infidelitatis, seu proditionis ad Regem; & quòd omissio fuit, aut fuisset damnabilis: & quòd omnes & singuli fideles, vel amici Regis, tenentur benè contentari de prædicta occisione, nec reprehendere eam verbis, signis, aut factis: alioquin sint habendi & persequendi tanquam inimici Regis, & proditores ejus, etiam per tumultum popularem, dum habetur suspicio contra aliquos quòd tales sint.

Hæc apud benè considerantem ex ipso justificationis modo consequitur.

Quòd sumentes arma, occasione prædicta, volendo scilicet vindicare mortem illam, sunt excommunicandi virtute Bullæ Urbani quarti, & debet eis negari Confessio & sepultura.

Denique, multa alia horrenda dogmatizata sunt, D & practicata sunt, occasione ista, tanquam licita, quæ occupant adhuc animos omnium ferè popularium: & inde ad rebelliones & seditiones quasi irremediabiliter inclinantur, & erroribus pleni sunt contra Fidem & salutem; sicut in quibusdam Opusculis notatum est. Destructio quoque civitatum insignium, ut Suessionensis, per Regnum. Similiter incarceratio facta de hominibus, Ducibus, & de nobilibus, ex utroque sexu, contra Regis auctoritatem: dicentibus ipsis qui hæc imperabant fieri, quòd hæc erat actio popularis, & debita unicuique, suo

Jure. Hæc inquam supra quàm satis, esse ostendunt quæ diximus.

Ite nunc igitur, ite, & permanentibus iis erroribus contra Fidei veritatem, vos pacem ratam & stabilem expectate; attento quòd non destruuntur aut revocantur, sed deffenduntur totis conatibus, & foventur. Unde cum Rex esset nuper coram Attrebato, cum exercitu suo, Dux Burgundiæ, post omnia, per se & suos facta, usque ad illos dies, sic scribi fecit in tribus publicis Instrumentis.

Nous affermons que nous ne pensames onque de faire chose qui deut deplaire au Roy. Hoc Latinè: Affirmamus quòd nunquam cogitavimus facere quod deberet displicere Regi.

Ex hoc sequitur utique quòd nihil fecerat quod Rex deberet improbare. Nam operatio non est sine cogitatione; propterea si non cogitavit, nec fecit. Hæc autem affirmatio publica & autentica quid importet pertinaciæ in criminibus & erroribus contra Regem & Deum & universalem Ecclesiam notoriè commissis, & per Sententiam damnatam, horror est cogitare, nec ad explicandum verba quæcunque sufficiunt; indignitas nempè rei, dùm exuperat elocutionis facultatem.

Denique Judicibus Fidei, & Magistris qui dederunt consilium, ipse Dux publicam infert contumeliam, vocando eos complices; qui terminus in malum semper sonat: dicendo prætereà quòd contra rationem & Jus egerant, sicut vult ostendere, protestationem suam faciendo, quæ conditionalis est; quæ tamen non purgat, sed inquinat: nec auffert à cordibus populorum errores, sed dissimulando & captiosè loquendo, fovet, prout etiam certissima docet experientia apud multos.

Quid multa! Ipse totum Regnum, à Rege usque ad infimum fecit hæreticare, quantùm in eo fuit, tàm operibus, quàm verbis & scriptis. Mandaverat, vel petiverat nihilomnùs ipse Dux, ut Propositio Petit examinaretur diligenter.

Cur hoc facere debuerat, si nollet examinatoribus dare fidem? Absit quòd hoc, exemplo Herodis, mandaverit fieri, qui Magis dixit; *Ite & interrogate diligenter de puero*, Matth. II. 8. qui erat veritas. Hic tamen non ad adorandum, sed perdendum anhelabat.

Consideratio Tertia.

Pax in Regno propterea diù turbata fuit, quia misericordia soror pacis, vel defuit, vel in credulitatem conversa est. Omittimus interim Sermonem de misericordia, & opposita crudelitate, prout respiciunt corporalia, locuturi de spiritualibus operibus, inter quæ correctio multiplex, scilicet doctrinalis, & judicialis, & fraterna numeratur, dùm quis converti facit peccatorem ab errore viæ suæ &c. Et hoc per ministerium verbi Dei, quod dicitur, panis vitæ & intellectus, de quo potest intelligi illud vulgatum: *Pasce fame morientem, si non pavisti occidisti.*

Hæc itaque fraterna correctio fundatur in illa jussione Christi. Math. XVIII. 15. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum* &c. ac sub Præcepto cadit apud omnes, pro loco & tempore; cujus omissio, vel negligentia, licèt videatur aliquando misericordia, reverà crudelitas magis dicenda est, ut notat Augustinus, in Regula.

Porro judicialis, & juridica correctio spectat principaliter ad Sedem Apostolicam, & ad sedentem in ea Summum Pontificem: spectat etiam ad Prælatos & Inquisitores, contra quos, si desides sint, latæ sunt graves Sententiæ.

Ceterùm, correctio doctrinalis, etsi spectet ad prædictos Papam & Prælatos, ex officio, quod obligat eos esse paratos reddere rationem omni poscenti de ea quæ in ipsis est Fide & Spe; spectat nihilominùs ad Doctores & eruditos in sacris Litteris, ex talento commisso. Spectat quoque illud ad Propheticum Ezechielis dictum, de speculatore, qui debet insonare buccinâ.

Proinde similia multa tradita de Pastoribus, sunt ad utrosque communia: ad Prælatos quidem, juridicè, & doctrinaliter; sed tamen doctrinaliter ad reliquos.

A Demùm, judicialis executio & correctio, dùm pertinax incorrigibilitas reperitur in errantibus, spectat ad Reges & Principes & Judices seculares, juxta Canonicas & Civiles Sanctiones.

Hæc ideò prænotavimus, ut ex iis cognoscamus si hactenùs per septennium viguit misericordia, corrigens errantes isto quadruplici modo, fraternâ licèt, judicialiter, doctrinaliter, & capitaliter, seu corporaliter.

Itaque sicut absentia nautæ, vel negligentia, causa est naufragii navis: & stulta Medici misericordia, malè parcens ægroti doloribus, nedùm non sanat, sed plerumque mortem inducit, sua crudeli, ut ita loquamur, clementia: sic deteriori incomparabiliter, culpabiliorique pietate, imò impietate, fit dissimulatio, palpans adversùs errantes, seu favore adulatorio malè inflammante, seu timo-B re humano malè deprimente & muto. *Error*, inquit Canon, *cui non resistitur*, *approbatur*. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.

Consequenter, ex iis possumus agnoscere si misericordia, qualem loquimur, satis fuerit exhibita, quæ Fidei veritatem ministraret in spiritualem eleemosynam Domino Duci Burgundiæ & suis adhærentibus, super justificatione hæreticali cædis ante dictæ. Potuit excusare forsitan aliquos defectus sufficientis informationis de dicta justificatione; defectus etiam denunciatorum, seu accusatorum: quamvis, secundùm glosam gen. nn. * notatum. *Evidentia patrati facinoris clamore non indiget accusanti*; excusavit alios, & si non à toto, tamen à tanto, tempestas calamitosi, seditiosique temporis violenta, minax, improba nimis, & importuna. Dedit tandem Deus aliquando tempus aliquod, & si non usquequaque serenum, turbidum C tamen minus, quando posset esse animus in consulendo, deliberando, judicando, exequendo liberior: & ita lata est illa quam prædiximus judicialis Sententia, adversùs justificationem Ducis Burgundiæ.

Ceterùm, prævenit ad hoc opus salutare pia Christianissimi Regis exhortatio, comitata quoque est & subsecuta, quemadmodùm patentes ejus Litteræ, Mandata & dicta palam insinuant.

Benedictus Deus, qui dedit hanc voluntatem in cor Regis, quoniam dicente Salomone: *Cor Regis in manu Dei est, quocunque voluerit inclinabit illud.* Prov. XXI. I.

Ampliùs idem Rex, exemplo prædecessorum suorum, talem habuit & habet de sacra Theologiæ Facultate, seu de Magistris in eadem Parisius existentibus reputationem, ut absque ulla dubitatione susceperit Sententiam de consilio eorum latam manutenendam, deffendendamque, sicut causam pro-D priam: similiter & personas suscepit protegendas, quæ in hoc opere salubri operam, vel consilium tradiderunt. Scire potuit ipse Rex, quemadmodùm narraverunt Patres nostri de Johanne XXII. qui cùm sensisset aliter, de visione beata, quàm habebat recta Fides, Rex Franciæ Philippus convocavit apud nemus Vincennarum Magistros Theologiæ Facultatis, inter quos fuerunt, *de Lira*, & *Durandus*. Peti-

* *Locus corruptus.*

Petivit ab eis quid sentirent: & cognito per eos opinionem Domini Papæ erroneam esse, subintulit: *Et si velit*, inquit *pertinax remanere contra deliberationem vestram*, *quod nolit Deus*, *tradam ligna nemoris hujus*, *ad exterminationem ejus*, *si non in Avione* ┼ *satis erunt*. Consonum * satis illud est, de reputatione Theologiæ Facultatis, quòd non facilè erret in iis quæ sunt Fidei. Unum facit dictum nuper per Dominum Papam, Johannem XXII. sicut fideles retulerunt.

Nam cum dicerent ei quidam Mendicantes. *Ecce*, *Beatissime Pater*, *Parisienses erraverunt in facto reprobationis Bullæ nostræ*. *Si erraverunt*, inquit Papa subridens, *me cum talibus errare dimitte*. Notans absurditatem & improbabilitatem, ne dicamus impossibilitatem verbi Mendicantium.

A

Liceat tandem ex præmissis concludere, quòd præstans scienter impedimentum, commissivè, vel omissivè, consilio, vel auxilio, ne Dux Burgundiæ recognoscat publicè & absolutè quòd peccavit, & erravit in Fide & bonis moribus, justificando, aut justificari faciendo notoriè & scandalosè interfectionem Ludovici quondam Ducis Aurelianensis, & circunstantias necis illius omnes: talis est inimicus mortalis dicti Ducis Burgundiæ & salutis suæ, & peccat adeò graviter, quòd si in hoc sit pertinax, condemnandus est, ut fautor hæreticæ pravitatis.

B

Redditurus est insuper rationem de omnibus damnis, tàm spiritualibus, quàm temporalibus inde provenientibus, vel venturis.

Recogitet idcircò quilibet, sive Prælatus, sive Doctor, aut alius, quemadmodùm dissimulaverit in hac materia, vel dissimulabit, favore, vel timore, vel negligentia, pro ut quilibet scit, aut scire debet; qualiter obligatur ad correctionem fraternam, seu doctrinalem, aut judicialem; præcipuè Summus Pontifex, cum sacro Cardinalium Collegio, aut etiam Generali Concilio, attento, sicut dictum est, quòd *Evidentia patrati sceleris*, *clamore non indiget accusantis*.

Additum est in relatione pro correlario, quòd si Papa, quod absit, deprehenderetur notoriè favere prædictæ justificationi, aut Domini Cardinales; ita esset vehementior & appertior causa depositionis eorum, quàm fuerit in altero contendentium nunc secum de Papatu, vel suorum Anti-Cardinalium.

C

Rursùs, in hac Fidei materia tam expressa & notoria, locum habet illud Christi: *Qui non colligit mecum dispergit*. Luc. XI. 23. Et illud aliud: *Dubius in Fide infidelis est*.

Ampliùs, ex iis patet rationabilitas Edicti Regis, quo vult ut nullus mittatur ad Concilium Generale, qui sit notatus, vel suspectus favere prædictis erroribus.

Quòd si quis opposuerit, dicens: Volo ire ad Concilium: volo libertatem habere dicendi quæ sentio. Esto; dùm talia dixerit, quæ non sunt expressè determinata per Ecclesiam esse contra Fidem & bonos mores, quemadmodùm est in præmissis, quæ sunt nedùm contra Fidem; sed contra primas impressiones Juris naturalis, de quibus nullus capax rationis dubitare permittitur, etiam ydiota, vel paganus. Quid de homine Catholico & adulto, qui Judex super homines etiam institutus, censebimus?

D

Compescatur igitur curiositas proterva, quærere volens in scirpo nodum, & attendat illud Comici; *Quod actum est ne agas*. Alioquin magis agendum est cohertionis † facti, quàm ratiocinationibus Juris.

Hoc sciens Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Archiepiscopus Bituriensis, nuper in Concilio Prælatorum Franciæ, dùm illic præsideret, palàm asseruit: *Nos*, inquit, *de Sententia Domini Episcopi Parisiensis*, *& Inquisitoris*, *quæ condemnat Propositionem Johannis Parvi*, *sicut per Litteras eorum & Regis*, *ac Universitatis sufficienter constitit*, *non idcircò loqui dimisimus qui negligeremus*, *vel dubitaremus*: *sed quia totum quod actum est*, *justum*, *rationabilissimum & verissimum notoriè reputamus*, *& in defensione stamus & stabimus*, *ut Rex mandat*, *& Status nos obligat*. O responsionem tali viro, talique Prælatorum Concilio dignissimam! Concilium Prælatorum Franciæ.

Attendatur demum quòd in examinatione dictæ Propositionis, tanta deliberandi libertas fuit, ut dùm uni Licentiatorum in Theologia deliberanti dixisset unus, & de senioribus Magistris in eadem Facultate. *Nolite sub prætextu vestræ deliberationis hæreses asserere*, *quia pati non possem*. Judices Fidei susceperunt graviter verbum istud, adeò ut ipse Magister hoc sentiens, spontè discesserit à Concilio, nec postmodùm præsentiam suam, dùm alii deliberarent, exhibuit; quòd etiam Licentiandis in Theologia collata est Licentia à Cancellario Parisiensi, priusquam deliberarent; quatenùs esset eis animus in deliberando liberior.

Consideratio Quarta.

Pax stabilis, sicut exigit quòd misericordia & veritas obvient sibi invicem, modis prætactis, quia misericordia fovet veritatem; sic oportet illud quod sequitur impleri: *Justitia & pax osculatæ sunt*. Ps. LXXXIV. 11. Itaque, *Semotâ justitiâ*, *quid sunt Regna*, inquit Augustinus, *nisi magna latrocinia*? Similiter sine justitia, quid est pax? Nisi guerra, sub vitiis & erroribus involuta.

Porrò, *Simulata justitia*, *non est justitia*, *sed duplex iniquitas*. Quia *& iniquitas est & simulatio*, teste eodem Augustino.

Dicimus verò justitiam esse simulatam, quando videtur Fides confiteri sub quadam generalitate & conditionibus, quæ ipsis etiam hæreticis communis & familiaris. Re autem ipsa, Fides impugnatur per errores particulares, scandalosos & impios, nec auferri cernuntur, sed foveri.

Hoc dictum sit * ratione protestationis illius quam fecit Dominus Dux Burgundiæ in Ecclesia Cameracensi, hoc Anno, die nona Octobris, quam priùs protinùs, ut audivi factam, priusquam legissem in scriptis, exultavi vehementer. Sic veritas, sciunt & alii plures. Æstimabam enim talem esse protestationem illam, quæ sufficeret ad purgationem prædicti Ducis; quia personam, in veritate, revereor & diligo, sed erroribus odium debetur, non pax, aut amicitia. Proindè, lecto tenore protestationis, sensi, tristis, aliter esse quàm credidi; nec purgationem, sed sordidationem esse: juxta illud, de Apocalypsi maledictum: *Qui in sordibus est*, *sordescat adhuc*. Apoc. XXII. 11. Subit animum illud Comici. *Tu in eodem luto hæsitas*. Oportet enim quòd erroris asserti, vel advocati publicè, notoriè, absolutè, determinatè, scandalosè, injuriosè & contumeliosè, sit protestatio, vel detestatio, seu revocatio publica, notoria, absoluta, determinata, ædificatoria, reconciliativa, humilis & satisfactoria; præsertim ubi tales sunt errores, quorum oppositas veritates tenetur assertor explicita Fide, corde credere, & ore confiteri: quemadmodùm est in causa præsenti.

Acclamantes autem quosdam audire mihi videor: Quid iste loquitur pax, pax; & ecce turbatio, non pax. Turbatur nempe concordia coram Attrebato misericorditer inita, agente hoc clementia Principis Illu-

┼ *Forsan* Avenione. * *Locus corruptus*. † *Locus corruptus*. *Forsan* coërtionibus.

* *Forsan* fit.

Illustris & heredis Regni, Domini Aquitaniæ: quoniam inter Articulos concordiæ illius, nulla de Fidei veritate, vel de justitiæ, qualis dicta sit, conservatione fit mentio. Objeci mihi metipsi, fateor, hunc scrupulum, adjurans si veritas Fidei, & honor Dei, & æquitas Judicii in errorum depulsione vilipenderetur, aut prorsùs emitteretur: persuadebam id mihi fieri omninò non posse, neque debuisse. Propterea dùm studiosus Articulos ipsos revolverem, oblatus est unus, quo dicitur: Honor Regis maneat illæsus. Et applaudens: satis est, inquam, honor quippe Regis diligit Judicium, & oculi ejus Fidem A respiciunt. Assumpsit sibi jam causam Fidei, Judiciumque ejus sub Edictis publicis, atque patentibus, tanquam causam suam, sicut & verè sua est.

Sit igitur in primis verbum Regis stabile in tota hac Fidei materia necesse est: alioquin nullo pacto manebit illæsus honor Regis, neque coronæ suæ, quæ corona pro gemma pretiosissima, titulum Christianissimi Regis præfert.

Denique, si non demus gloriam Deo, quam pro quadam parte sua canentes Angeli dederunt sibi nascenti; timeamus ne pax pars nostra, pax scilicet data hominibus bonæ voluntatis, auferatur à nobis. Gloria verò qualiter dabitur, si Lex ejus, quæ est B veritas, impunè passim, scandalosè conculcetur sordidissimis errorum pedibus, nec sublevetur. Nuper idcircò, dùm pro spe pacis initæ peteretur diei, *Te Deum laudamus*; non insolenter respondit unus: sit ita, dummodò verum fiat quod sequitur, *Te Dominum confitemur*. Demus inprimis gloriam & honorem Majestati divinæ & Legi, agamus causam suam, & ipse non deseret nostram. Astringitur tamen hoc agere specialiori vinculo, Dux insignis, Dominus Aurelianensis modernus, si Patris sui, si suam, suæque posterioritatis civilem vitam servare vult, destruendo mortem talis infamiæ, qualis imposita, quæ non minùs odibilis habenda est ipsa morte naturæ: alioquin videat quomodò gratus erit paterno affectui, non reddendo vicem; neque crudelis sibi ipsi, negligendo famam: neque enim in Tractatu cadunt Fides & fama.

Eheu tot bella gesta vidimus! meum non est approbare illa; causa dabatur pro vindicta mortis cor- C poralis: & quid quæso fiet de morte civili, si non provisum sit, in ævum mansura; est autem promissionis iter parvum, patens, pium, sanctum, securum; acceptum Deo & hominibus, sine cæde & sanguine, justum, nec plurimo sumptu egens. Expedivisset planè citiùs hæc facta fuisse; *Sed meliùs est*, juxta quod dicitur, *tardè quàm nunquam*.

Subinde memineritis, Serenissime Rex, quemadmodùm in hoc eodem loco, dùm proponerem aliàs coram Majestate vestra; suadebam quatenùs provideret eadem Majestas de bono consilio, ne dissiparetur Regnum, aut mutaretur Dominium, quod nunquam nos videre contingat. Conati sunt aliqui tùm indignationem vestram, quæ, dicente Sapiente, *mors est*, adversùm me suscitare: sed veritas super omnia vincens, & filia vestra Universitas mecum obstiterunt. Nihilominùs post, illa tempora quæ D contigerunt, nos mæstissimè vidimus; talia quippè fuerunt, quibus nisi Deus, & nihilominùs de sanguine vestro, aliorumque vestræ Dominationi fidelium sedulitas providissent; vix hodie una, per totum Regnum, civitas in obedientia debita perstitisset.

Postremò, ne quis ad inimicitiam, vel læsionem Domini Ducis Burgundiæ, ea quæ diximus, & quærimus *, affirmo constanter quòd idem Dominus, vel in vita hac, vel post vitam sentiet & recognoscet quàm utiliter sibi deservimus, suæque saluti & posteritati suæ, mei similes, & ego. Recognoscat utinam in vita, ad salvationem, ne post vitam sentire cogatur ad damnationem æternam: & posteritas sua ad exheredationem. Credat, quæso, credat Judicibus, & Concilio Fidei, quos nec falli posse, nec fallere velle, probabile est, in tam clara sanctaque Fidei materia.

Habeant, oro, grandius auctoritatis pondus consilia prænominatorum saluberrima, quàm adulationes, fabulationes & deceptiones hujusmodi ignorantium; quorum aliqui plus de occisione animalium vel hominum, quàm de Religione cogitant & curant. Neque enim per nos quæritur ejusdem Ducis punitio, vel infamatio aut exheredatio; quemadmodùm quilibet in Concilio Fidei deliberans protestabatur; sed procuratur ejusdem absolutio, salvatio, & reconciliatio stabilis apud Deum & homines. Quod aliter fieri non posse demonstramus, nisi concurrant quatuor virtutes; misericordia præveniens; veritas erudiens; justitia satisfaciens, & pax reconcilians: quas oculo mentali respicimus assistere comites Regi nostro, dùm devoti proclamamus & clamamus: *Ecce Rex benedictus*: ipse qui ad nos præsentialiter modò venit in nomine Domini. Et nos cum eo benedicat Rex Regum, Jesus Christus, in æternum.

* Hic aliquid desideratur.

LITTERÆ PATENTES REGIS,

Quibus damnatur Propositio Joannis Parvi. *Quilibet tyrannus, &c.*

CAROLUS, *Dei gratiâ Francorum Rex.*

Universis præsentes Litteras inspecturis. 1414. Gratia vobis & pax in eo cujus oculi XXVII. Fidem respiciunt, sine qua placere ei nemo Decemb. potest.

Regia Majestas nostra quantis ad respectum, honorem & zelum Fidei stimulis urgeatur, paucis primùm aperiemus: de hinc rem ipsam sub compendio tradentes, finem in explicatione intentionis nostræ, & in exhortatione faciemus.

Francorum tradunt Historiæ, Annalesque prædecessorum nostrorum gesta describunt, quòd dùm inclytissimus, ac victoriosissimus Rex Clodovæus, de tenebris infidelitatis ad Christianæ Religionis admirabile lumen, Deo trahente, venisset; dùmque post Baptisma susceptum, protinùs sacro liquore, per columbæ speciem, in vasculo visibili, cœlitùs allato, Beatissimus eum Remigius consecrasset in Christum Dominum *; mox idem Præsul, Spiritu sancto plenus, prophetica voce nunciavit: beatum fore Regnum Franciæ, feliciterque duraturum, si Fides in eo Catholica persisteret; Fidem nempe justitia, Regnorum quædam vitæ comes, non deserit, quoniam *Justus ex Fide vivit*. Hebr. x. 38.

Hujus vocis ex cœlo tonantis, Clodovæus, suaque Regalis posteritas non immemor; sed eam retinens alta mente repostam, vigilantissimo hactenùs studio Fidem excoluit, protexit & erexit: debellavit ubilibet hæreses, cum suis actoribus, contrivit errores impios, quibus se nunquam sustinuit infici. Hinc est elogium: *Sola Gallia monstra non habuit.*

Porrò quid aliud est? quòd prædecessores nostri, poten-

* *Forsan* Domini.

potentissimus inter ceteros, Carolus Magnus, incomparabilis Rex & invictissimus Imperator, dedicaverunt celeberrimum in urbe Regia Parisiensi Studium Litterarum, velut alterum Troyæ, & Athenis Palladium; velut præterea fontem illum non Parnassi, sed Paradisi, qui quatuor Facultatibus, quasi totidem fluviis intelligibilibus rigat universam superficiem terræ; cum irrigatione germinant & adolescunt pulcherrimæ salubrium doctrinarum plantulæ, de quarum suavissimo fructu satiatur terra.

Illic cernere est præcipuè flumen quartum Theologicæ Facultatis, cujus impetus lætificat civitatem Dei, vomens aquas sapientiæ salutariis salientis in vitam æternam, secùs quarum decursus aquarum, plantatum est lignum Fidei saluberrimæ, quæ inde gignitur, nutritur, deffenditur, roboratur.

Rectè quidem hæc facta sunt; nam cum oporteat Regem copulare sibi, Salomonis exemplo, sapientiam in sponsam, & sororem, cujus sapientiæ vox est, *Per me Reges regnant, & Legum conditores justa decernunt*; Proverb. VIII. 15. Cùm rursùs, jubente Domino, Rex qui sedet in solio Judicii descriptum habere debeat Deuteronomium Legis, & à Sacerdotibus exemplar sumere, ut non surrepat vitiosa per errores depravatio, & ut in eo legens assiduè Rex sapiens sit, & veritas non * custodiat. Quid præclarius in Regno nostro, quidve divinius potuit à Christianissimis Progenitoribus nostris instituí? Quid à nobis, nostrisque posteris studiosius convenit observari, quàm ut abundet idem Regnum nostrum viris, quos erudierit Dominus, & de Lege sua docuerit: qui parati sunt omni poscenti reddere rationem de ea quæ in ipsis est Fide & Spe. Ita nimirùm fit, ut & sapientia quæ de sursum est, & penes nos exuberet, & Fides quæ Regna vincit, quæ justitiam operatur, quæ adipiscitur repromissiones.

Datur proinde Sacerdotibus nostris sapientia & intellectus. Ad quid ista? Sanè ut rectum & solidum ferre Judicium noscant, si quid in Fide vel ambiguum, vel devium surrexerit, vel quod sit Legis Deuteronomii corruptivum: sic enim jussit Dominus ad eos habere recursum. Sic præterea procul exturbari potest quidquid doctrinæ salutari molitur adversum pestilens improbitas hæreticorum, vel errantium: neque enim minus est Fidem servare jam positam, quàm plantare; Fide quidem delabente, surgeret oppugnatrix ejus infidelitas, monstrum horrendum, ingens, quod Regnum subverteret à Fide derelictum.

Talem à nobis, ô salutifer Christe, pestem averte.

At verò quæsieris: Cur hæc tam alto sunt orsa principio? Planè fatebimur imprimis, jocundum nobis, nec ingratum esse, in istorum consideratione versari, quæ contulit Deus; simulque volumus ostendere quantùm sit authoritas, pondus & robur præstandum in his quæ veritatis Catholicæ declarationem & elucidationem respiciunt, quando dicatur; aliqua per tales quales prolocuti sumus de ipsius approbatione sententia *, quoniam eos in omni sanctarum Litterarum eruditione præcipuos esse constat, quos vel fallere, vel falli posse nemo facilè judicaverit. Cognoverunt hoc diversæ per Orbem Nationes universales, & Regna; cognovit etiam ipsa quandoque Romana Sedes, dùm olim & nuper, si quid apud eos ambiguum in doctrina Christianæ Religionis obtigerat, certitudinem ab ipso Concilio Fidei Parisiis existente postulare nec puduit, nec piguit.

Consequenter, ut transeamus vetera, & aperiatur intentio nostra præsens, perspicuum fieri voluimus ex præmissis, quanto cum assensu omnium suscipienda sit illa judicialis Sententia, quam nuper ad exhortationem nostram, coassumpto Inquisitore pravitatis hæreticæ, & Concilio Fidei solemnissimè convocato, sæpè & multùm rem ipsam examinante, tulit dilectus & fidelis Consiliarius noster Episcopus Parisiensis, adversùs hæreses pestiferas jam jamque erumpentes, jam ipsum nostrum † ad divisionem, & ad eam quæ consequitur desolationem præparantes. Jam demùm Legis divinæ Deuteronomium, quod aspicere continua meditatione nos A convenit, pernitiosa mendositate violare conantes: ita prorsùs exurgere debuit ipse Pastor & Præsul, tali suffultus celeberrimo Fidei Concilio, ubi de tot Magistris in Theologia, ac Licentiatis, qui Parisiis, ut assolet, aderant, nullus omissus est, qui non quod vellet haberet fas liberè, vel dicere verbo, vel scriptis tradere.

Sic profectò, sic Præsul ipse, speculator datus & adjutus, cernere potuit quemadmodùm vineam Dominicam exterminaret aper de sylva, & singularis ferus depasceretur eam. Audiebat illud de Canticis: *Capite nobis vulpeculas parvulas, quæ demoliuntur vineas*, Cant. II. 15.

Urgebat subinde formidanda jussio multiplex & aperta Legum pœnalium, quas contra desides, ad extirpationes hæresum, hæreticorumque divina simul & humana promulgavit authoritas. B

Nos propterea Sententiam ipsam jussimus sub Edicto publico per universum Regnum nostrum validam observari, & exequi, scribente ad hoc ipsum charissima filia nostra Universitate Parisiensi: quæ Setentia damnat Propositionem scandalosissimam, cui titulum actor imposuit: *Hæc est*, inquit *Justificatio Ducis Burgundiæ*. Justificatio videlicet super interfectione crudelissima unici fratris nostri, Ducis Aurelianensis, cui propitietur Deus, vocemque sanguinis ejus clamantem exaudiat.

Ecce quòd hæc Propositio suum in tituli fronte Judicium portat, suam maledictionem. *Væ*, inquit Propheta, *qui justificatis impium pro muneribus*. Isaiæ. V. 23.

Asserit illic Joannes Parvi, alligatum se tot muneribus præstitis & speratis à Domino suo, qui ei jubenti præstare linguam suam, obniti nequiC verit, nolens Propositionis actor videri, sed probator.

Nullus idcircò rectè mirabitur, si præfatam Sententiam, Justificationis hujus necis & sceleris damnativam, decrevimus manutenere, deffendique facere, viis omnibus accommodis, veluti causam propriam, sicut quâ Regiæ Majestatis nostræ decus, tanquam præterea causam Fidei; quemadmodùm sufficientissima nos informatio docuit hanc esse Fidei causam, cujus nos Fidei protectores divina dignatio posuit, & ad hoc cogunt Leges; ad hoc præclara prædecessorum exempla vehementer accendunt. Attendimus ultra, sicut Summo Pontifici, & sacro Cardinalium Collegio scripsisse jam meminimus, & sicut operum vox luctuosa propalare non desinit, quòd à reproba Propositione illa, velut ab origine D venenata, latius eruperunt horribiles in Regno nostro seditiones & bella plusquam civilia, prædationes ubique & clades imminere, & plurima mortis imago. Negabatur Baptisma parvulis; Oratio viatoribus; Confessio morientibus; Eleemosyna fame pereuntibus; Sepultura etiam prophana defunctis: nulla ætas secura fuit, nullus sexus, nulla cognatio, nullus sacer locus; sed ubique heu! fera regnavit Erynnis, quasi terrificè boans.

Vos patriæ validas in viscera vertite vires.

Porrò nundùm plenè cessavit quassatio, nec procellosus armorum & tempestatum quievit æstus.

Det tandem aliquando tranquillitatis portum, qui ven-

* *Forsan* eum. * *locus corruptus.*

† *Videtur desiderari* Regnum.

ventis & mari imperat, reducat pulchram pacem, qui sororem ejus veritatem jam in lucem eduxit: & qualiter eduxit? Hoc factum est, dùm prædicta Propositio nefanda, post exactissimam * comperta est secum includere plures errores funestos explicitè contra Fidem, & moralem divinorum Præceptorum doctrinam, mentibus humanis naturaliter inscriptam. Hæc dominationem omnem temporalem, simul & spiritualem nequiter evertit; hæc vias patenter aperit seditionibus popularibus, perjuriis, rebellionibus, odiis implacabilibus, tumultuationibus ignobilium contra nobiles; imò ordine confuso, nobilium ad invicem, similiter ignobilium. Conspicitur deformis illa Reipublicæ facies, qualem deplorabat Apostolus, schisma detestans illorum dicentium: *Ego Pauli, ego Apollo, ego Cephæ*. 1. Cor. 1. 12.

Præthereà, quid quòd dicta Propositio laudat fieri neces subitas, & viles nobilium etiam personarum, per sicarios pretio conductos, quales Generalis Concilii Sanctio tantùm damnat; per excogitatas insuper insidias, nulla diffidatione prævia, per blandimenta subdola, per confœderationes juramentis terribilibus publicè firmatas; relicto tandem penitùs omni ordine judiciario, vel Superioris Edicto: & audet nihilominùs hæc execranda Propositio impudenter asserere, tale facinus immanissimum, fieri secundùm Jus omne, divinum, naturale & humanum. Audet contra sententiantes insectari, tanquam nostros & Reipublicæ capitales inimicos, adeò quidem, ut conclusivè determinet, nos oportere mæstissimam illam & atrocissimam charissimi & unici germani nostri necem, vilem & subitam, approbare; nos debere prorsùs actorem divitiis, opibus & honoribus augere familiariùs, quasi fuerit alter Michaël & Phinées: denique publicis itaque * gentium collaudatoriis illum Litteris efferre nos debere concludit; proh nephas, æquissime rerum arbiter Christe! quasi videlicet Regia nobis à te potestas desuper data sit, non in vindictam malefactorum, sed in laudem, præmium & honorem, & qualium, heu! malefactorum. Quis illa dinumeret, quis satis inculpet & damnet? Subindè, quid injustiùs justificatione criminis, & talis criminis, in quo quid laudemus quid remuneremus perpendit.

Numquid actorem laudabimus? Sed in eo defuit judicialis authoritas, & Regiam nostram spernens, invalidamque prædicans & enormiter lædens usurpavit, tot abutens beneficiis, tot necessitudinibus, quibus Majestati etiam pro ipso jactante tenetur obnoxius. Numquid ministros laudabimus? Sed eorum impietate, proditione, vecordia, crudelitate, sævitia, cupiditate nihil execrabilius, fœdius, tetrius excogitari potest. Numquid facti modum laudabimus? Sed hîc per præmeditatas diù insidias, per confœderationum plurium simulationes, per blanda mille amicitiarum signa fallacia, ad subitum fraterni, Regiique sanguinis exitum, tamquam de bestia processum est: & hoc horâ tenebrarum, & in tali civitate, ubi securitas plebeis etiam & advenis esse debuerat. Numquid operis rationem & causas laudabimus? Atqui nihil ibi probabile priùs, nihil posteriùs inductum est pro testimonio quod tali notorietate constet, qualem, secundùm Leges, divinas & civiles necesse est, ubi vilissimus etiam homo vitâ privatur. Qualis Nempe est Lex? quæ non præmonitum, non auditum, non convictum morte damnaverit, sicut à Nicodemo & Paulo notatum est? Numquid tandem facinoris hujus eventum laudabimus & remuneratione donabimus; Sed obindè florentissimum istud pridem Regnum nostrum, jam per septennium tot calamitatibus nefandis attritum est, tantum in eo sanguinis humani fusum fuit, ut æstimationem omnem effugiat. Sed ipsam forte Justificationem laudabimus? Isticautem, sicut edocti sumus, suspecta vehementer de hæresi pertinacitas, nec apparens adhuc sufficiens corrigibilitas invenitur. Quo pacto? Sic manet quippè scandalum in Fide multipliciter datum verbis, operibus & scriptis; manet inscripta tenaciter infamiæ sordidissimæ, indignissimæque nota, quæ non minus odibilis est ipsa morte; naturæ manet jactura, Reipublicæ & personis inflicta supra numerum; manet utique, nec tolli cernitur, sed favere. Quare? Quondam * illis ad quos spectat, tàm authoritativè quàm doctrinaliter tradere Legem Dei, scandala nescientem, nedùm non creditur, sed contumelia palàm irrogatur: neque Edictis suis, neque nostris obedientia præstatur; ubi tamen veritas est tam explorata dijudicataque, cui nullus capax rationis naturalis, etiam ethnicus, aut paganus obviare deberet.

Opponet aliquis, & dicet: Ecce totiens Tractatus pacis compositi sunt, indulta sunt omnia: post hæc præteritarum injuriarum meminisse, quid nisi malorum est? Responsum habeat quisquis hoc dixerit. Cessaret utinam scandalorum violenta continuatio nobis ac Reipublicæ præjudicantium, & nos ab eorum rememoratione, non inviti, cessaremus: non horrescit referens animum ‡, sed cicatrix malè sana dum redit, in vulnus aperiatur oportet; & urget ingratitudo. Quamquam jam damnata repetere †. Quale rursùs illud est, pacem verbis; operibus bellum gerere, ac corde loqui? Operibus credere jubet Christus, mentiri quippe nesciunt, verbis autem rara fides; ideò, quia mendaces faciunt ut vera dicentibus non credatur. Et quid? ubi perjurium docetur, authorisatur, approbatur; mirabile, magis verò miserabile dictu: ita tamen est. Retorqueamus enim oculos ad prænominatam Justificationem, & quid pro veritate tradit regula videbimus. At enim sub hæc forma.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit, si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur, inquit, ex ordine charitatis, quo quis plùs tenetur se ipsum diligere uxorem & liberos, quàm alterum.

Animadvertite quantam ad perjurium fenestram aperit hæc Assertio. Ite nunc, & cum sectatoribus doctrinæ talis confœderationes ratas & stabiles expectate. Sed & probatio sua, dùm ordinem prætendit charitatis, ipsum perversiùs evertit. Nonne præstantior est anima corpore, & Fides auro. Sic Regulus sentit: sic Fabritus; sic antecessores nostri, beatus Ludovicus & Joannes, aliique sine numero, qui cum grandi & certo sui, suorumque præjudicio, juramenta servarunt. Prospiciebant clarissimi viri jusjurandum non repugnans animæ saluti, sit licèt damnosum rebus, aut corpori, sit initum cum hostibus, non esse violandum: aloquin tota radicitùs humanæ societatis civilitas periret.

Ceterùm, quo magis elucescant ea quæ diximus, utque virus læthiferum, quod sparsim injustissima hæc Justificatio, sub involucro rationum & allegationum interclusum tenet, se prodat, collectumque foris erumpat, quia latet anguis in herba: inferamus hîc Assertionem unam pro parte charissimæ filiæ nostræ Universitatis Parisiensis, nobis aliàs cum sua reprobatione per eam approbata & avoata propositam; quæ Assertio inventa est sufficienter elicta fuisse a dicta Propositione damnata, quam ┼ publica relatione solemnium Magistrorum in Theologia commissorum per Judices, & Concilium Fidei super examina-

* *Desiderari videtur* inquisitionem, † ubique.

* Quoniam. ‡ *Forsan*, nam horrescit referens animus. † *Locus corruptus*. ┼ *Locus corruptus*.

minatione ejusdem Propositionis, prout etiam ipse Dux Burgundiæ petivit fieri, facta est certa Fides.

Præsupposito igitur quid per tyrannum justificans intelligit.

Tyrannus, inquit, *ille est qui in Republica non rectè principatur, aut principari conatur.*

Audiant universi, audi cœlum, & auribus percipe terra, quid hæc Assertio monstri contineat.

Quilibet tyrannus potest & debet licitè & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum; A *etiam per insidias & blanditias, vel adulationes: non obstante quocunque juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectatâ Sententiâ, vel Mandato Judicis cujuscumque.*

Quis Assertionem, hanc ô verax Deus! non, protinùs auditam, quis non eam illicò scandalosissimam & seditiosissimam, absque ulla dubitatione dijudicet? Pronum quidem est, non insolitum subditis, notam tyrannidis Superioribus ascribere, habere eam veluti compertam atque notoriam, nec egentem testibus, aut Judice: consequens erit ergo, secundùm doctrinam hanc, imò debitum cuilibet, Jure suo, neces Superiorum vilissimas & subitas exercere. Laudabuntur insuper actores, sicut viri fortes, & amatores libertatis; ipsis quoque plausibiliter & certatim vulgus insolens & ad novitates noxias semper arrectum congratulabitur; cupidè, B misereque serviet: quo nihil potest seditiosius & insulcius, nihil infelicius & confusibilius inveniri. Nec tamen tale fieri nedùm legimus ex historiis, sed ipsi vidimus oculis, & ingeminus. O mores! ô tempora! Siccine spernitur tua, Petre, jussio, *Servi, subditi estote in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.* I. Pet. II. 18. Sed neque subditis oportuerat per spiritum erroris & doctrinæ Dæmoniorum, prænotatam profundiùs in hanc vastam insaniarum falsarum & seditionum voraginem demergere, unde vix emergant. Exposita quippè fuit venditioni pubicæ viperea doctrina hæc . . . . . quoque ad tegendum, fuggendumque * tradita est.

Verum quisquis adest habens zelum Dei & proximi, qui præthereà conservationem Fidei salubriumque Præceptorum; qui salutem animarum; qui Reipublicæ tranquillitatem; qui dominationis cujuslibet spiritualis, vel temporalis à Deo constitutæ decus, C & robur exoptat; exsurgat petimus, agat viriliter; præcipuè Judex Ecclesiasticus, constans sit ad deturbandum funditùs ab omnium hominum terminis & cordibus detestandam hanc Propositionem, cum suis erroribus omne confundentibus, fasque nefasque. Quos errores esse impios, quis post admonitionem, vel negat, vel dubitat? Homo præsertim Judex constitutus, quomodò fidelis est, qualiter ostendit se paratum corrigi, quomodò vult Ecclesiam audire, quæ veritates oppositas his erroribus jubet explicata Fide teneri? *Non occides*, inquit, *Non perjurabis*, & ita de reliquis moralibus Præceptis. Sit nobis hîc cum Apostolo fas dicere. *Si quis aliud evangelisaverit, etiam Angelus de cœlo, anathema sit*, Galat. I. 9. Nam, per Dei atque hominum fidem! si *juramentum* sanctissimum, quod est *omnis controversiæ finis.* Heb. VI. 16. ac præcipuum humanæ societatis vinculum, nihili pendere licuerit, dùm cavetur aliquod sibi, vel suis præju- D dicium; si cuilibet in causa necis alterius non diffidati, non moniti, non auditi, non convicti sibi Jus dicere fas fuerit; si fictis proinde blanditiis, ac insidiis subitis cum blanditione corporis, & ut in se est, animæ, per sicarios pretio conductos, abuti concessum sit? Quid in divinis & humanis rebus tutum, quid ratione constans superesse videbimus? Quamobrem nemo non videt quàm justa certissimaque ratione prohibuerimus, sub Edictis publicis, anathematisatam hanc Propositionem ab omnibus finibus nostri Regni, eamque ab ipso terrarum Orbe quaquaversùm exturbari suademus, denuntiamus, imploramus demùm diem zelus noster accusamus*, sed *Evidentia patrati facinoris clamore non indiget accusantis.*

Eia nunc tempus faciendi, dùm sedent Judices in Judicio, dùm collectum est Generale Concilium. His tandem animadversis, & aliis quamplurimis in Fidei processu sermone latiori descriptis, compulit Regiam Majestatem nostram ratio multiplex, ultra jam apertas, hæc in communem omnium notitiam deducere recogitamus. Itaque quid egregius Rex & Propheta eregit † in morte Abner, quam subdola proditione Joab intulerat, in ultionem sanguinis fratris sui Azael, & , ut Josephus scribit, propter ambitionem, timens ne David eum militiæ Principem ordinaret. O fallacissima nimis & cæca semper ambitio! Fingebat se Joab infandum scelus hoc in obsequium David Regis, cujus amantissimus fieri volebat, perpetrasse: sed cùm audisset David sapientissimus rem gestam, ait: *Mundus ego sum, & Regnum meum apud Deum, usque in sempiternum, à sanguine Abner filii Ner; & veniat super caput Joab*, 2. Reg. III. 28. sequitur: *Retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam suam.* III. 39.

Tali nos obtestatione purgamus, super truculenta nece charissimi & unici germani nostri, quem pro nostro, Regnique nostri bono non puduit actorem asserere, ab ipso jussam esse, nosque eam approbare debuisse contendit: sed obnitimur, profectò obnitimur; nosque exemplo David, tam execrandi facinoris, neque conscios fuisse, neque approbatores esse firmamus.

Quia tamen apud nos misericordia superexaltat Judicium; voluit clementia nostra pluries ad reconciliationem & pacem intendere jam efficaciter, utinamque benigniter; sed plerosque abutentes clementiâ Regum scripsit Assuerus inveniri.

At verò potuerat obindè fortassis ex his confœderationis existimatio quorumdam falli, quasi nos aliquid vel in favorem criminis, vel in præjudicium, seu læsionem Catholicæ veritatis conari, vel agi cogitavimus. Quocircà proclamamus cum Apostolo, quòd nihil possumus adversùs veritatem; nec certè volumus, nec, Deo propitante, volemus, sit licèt ipse Dux Burgundiæ caro & sanguis noster, sit mille modis astrictus nobis; neque sibi tamen, neque propriis etiam liberis favere noster esset animus, ubi dispendium Fidei, vel pernities sequeretur animarum. Scimus jussisse Christum non amandos esse filios, uxorem, aut fratres, plusquam se. Hinc eum dixisse credimus: *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium.* Matth. X. 34. & *Inimici hominis domestici ejus.* ℣. 36. Proindè Moyses, omnium mansuetissimus, quanta severitate tàm operum quàm Legum divinarum usus sit zelo conservandæ Legis; ipsi denique Martyres omnes, quanta pro Fide passi sunt tormenta, satis instructi sumus. Nulla igitur ratione, nullo sanguinis, vel fœderis aspectu, pacem, erroribus impiis & scandalosis nostra possit ostendere ‡ devotio, eo quòd expedit aliquando quosdam in interitum carnis tradi, ut spiritus salvus fiat, Utque ceteris exemplum sint, & salus: quidque Jonas dixit: *Tollite me, & mittite me in mare*, Jon. I. 12. Sic actum est, & cessavit tempestas. Dedit Achor gloriam Deo, lapidibus obrutus est, & ab Israël indignatio fugit Dei. Transfossus est Absalon pendens, & Regnum Juda velut invito David, paci redditum est. Interemit Salomon, jussu Patris, præfatum Joab, qui fuderat sanguinem belli in pace, causam finalem necis hujus fuisse pacem Regni dat Salomon intelligi, dum ait: *David autem & semini ejus, &* de-

* *Locus corruptus.*

* *Locus corruptus.* † *Forsan* egerit. ‡ offendere.

domui & throno illius sit pax in æternum, 3. Reg. II. 33.

Denique, terminum facientes, in exhortatione populi postulamus à Domino, tandem erroribus occurrat; omnes in unitatem Fidei cogat, nemo sibi blandiatur de sublimi potestate; nemo de impunitate confidat, se seducens, quasi prosperum scelus, dicente Tragico, virtus habeatur.

A

Itaque non irridetur, qui pusillum & magnum fecit Deus; veniet hora, veniet, neque longè abest quando *Potentes potenter tormenta patientur*, Sap. VI. 7. quibus nihil profuerit, obfuerit potiùs, effugisse momentaneam punitionem, vel confusionem apud stultos in sæculo, dum detinetur justitia Dei in mendacio: quæritur autem fieri sub velo quodam vel deffensionis improbæ, vel justificationis simulatæ, quæ duplex est iniquitas. Qualis nempe justitia? Quando perseverant scandala præstita, nec aufferri, sed foveri cernuntur. Neque enim placere potest fictus Deo, qui nec offendicula sua, sicut nec Salomon, idola tollere satagit; nec damna quo ad potest restituit, nec ore Confessionem Fidei facere vult salutarem.

B

C

Væ, væ, quærentibus gloriam propriam & vanam; qualis fuit Saül post peccatum: quales illi quos arguit Christus: *Quomodò potestis credere, qui gloriam ab invicem recipitis, & gloriam quæ à solo Deo est non quæritis?* Joan. V. 44. Planè nobis ita traditum est: effrenis libido gloriæ propriæ usque ad contemptum divinæ, parturiit in Ecclesia Dei deformissimos & infaustos errorum fœtus, ab eadem Matre conceptos, quæ radix malorum est. Hoc de prioribus hæreticis per Historias; de modernis verò per experientias, in diversis Regionibus & Regnis, non sine gravi dolore, sentimus. Sed alacriter ad exterminationem portentorum hujusmodi, ne vincant, nos Progenitorum nostrorum exempla secuti; nos in Domino fisi; nos de Summi Pontificis, & omnium in commune orthodoxorum judiciis, consiliisque benè creduli, totam devotionis nostræ sedulitatem, zelum, potestatem offerimus. Faveat piis desideriorum conatibus Christus, qui pro Petro rogavit, ut non deficeret Fides sua; & nostra quæ sua est, nunquam Fides deficiat, & ex operibus se ostendat: *Quoniam hæc est victoria quæ vincit mundum, Fides nostra*, I. Joan. V. 4.

Datum in villa nostra Parisiensi, vigesima septima die Decembris. Anno Domini 1414. Regni verò nostri trigesima quinta.

Sur le reply, PER REGEM, *in suo magno Consilio*. MAUREGART. *Et est scellé de cire jaune.*

SECUNDÆ PARTIS FINIS.

JOAN-

JOANNIS GERSONII

Doctoris & Cancellarii Parisiensis,

OPERUM

TOMI V

PARS TERTIA.

Continens

ACTA IN CONCILIO CONSTANTIENSI,

Circa Damnationem Propositionum

JOANNIS PARVI.

JOANNIS GERSONII

Doctoris & Cancellarii Parisiensis

OPERUM

TOMI V

PARS III.

INSTRUCTIONES LEGATORUM CAROLI VI REGIS FRANCORUM,

Datæ Legatis suis,

AD

CONCILIUM CONSTANTIENSE:

Cod. 2538. fol. 122. verso.

Circa negotium novem Assertionum Joannis Parvi.

1415. XIII. Martii.

UMPTUM ex Instructionibus Serenissimi Domini nostri Regis Franciæ, XIII. Martii, in civitate Constantiensi apportatis, per Magistrum Jordanum Morini, & Guillel- A mum Pulchrinepotis, præsente Domino Episcopo Carcassonensi; Magistris Guillelmo prædicto, & Petro de Versailles, se gerentibus pro Ambassiatoribus præfati Domini nostri Regis.

Et pro parte Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, Archiepiscopis Bisuntino, & Viennensi, Episcopo Attrebatensi, Vicedomino Remensi, & Elemosynario præfati Domini Ducis, se gerentibus pro Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis.

Item, dicti Magistri, Jordanus, & Guilliel-mus, dicent Ambassiatoribus prædictis, quòd Rex B ad requestam Domini Ducis Brabantiæ, & aliorum de sua comitiva, quòd Dominus Rex ordinavit, vult, & eis mandat, quòd in facto condemnationis Propositionis Magistri Joannis Parvi, non se faciant partem, nec faciant prosecutionem ex parte Regis, in petendo; proviso quòd similiter mandetur per dictum Dominum Burgundiæ suis Ambassiatoribus existentibus in dicto loco Constantiæ, & quòd faciant similiter: quamvis sit voluntas, & ordinatio Regis, quòd ipsi de- C fenderent dictam condemnationem, si materia esset mota ex alia parte, & videatur esse expediens; & similiter responsa super hoc facta poterunt communicari dicto Imperatori & alibi.

Datum Parisius, per Regem, in suo Consilio XIII. die Martis. Anni millesimi quadringentesimi quarti * decimi. Et sunt signatæ dictæ Instructiones isto modo. CHARLES. *Par le Roy, en son Conseil.* Maliere. G. Beaunieps.

Hæc clausula translata est de Gallico in Latinum, & Gallicum extractum est signatum manu propria G. Pulcrinepotis, apud Ambassiatores dicti Domini Ducis.

Sumptum ex quibusdam Litteris præfati Domini Ducis, scriptis suis Ambassiatoribus XIV. Martis. 1415. XIV. Martii
Anni prædicti.

Frater noster Dux Brabantiæ, & nostri alii Ambassiatores Parisius existentes, nobis notificaverunt quòd fuit conclusum in Consilio Domini mei Regis, quòd scribat suis Ambassiatoribus qui sunt in Constantia, quòd ipsi non faciant aliquam mentionem de materia Propositionis Magistris Joannis Parvi, nec se faciant partem; proviso quòd nec de nostra parte faciamus prosecutionem in petendo.

Et videtur dictis nostris Ambassiatoribus quòd nos debemus facere conformiter & similiter. Tenuimus super hoc nostrum Consilium, per quod conformiter conclusimus; & ideò, in casu quo vos videritis quòd dicti Ambassiatores se abstinerent à loquendo de dicta materia, similiter supersedeatis. Quæ Litteræ erant sic signatæ. BORDES.

De ista clausula habent copiam dicti Domini Episcopus Carcassonensis; Magistri G. Pulcrinepotis & P. de Versailles, sub signato manuali Magistri Petri Cauchon, quæ est translata similiter de Gallico in Latinum.

* *Legendum videtur* quinti

EPISTOLA
DUCIS BURGUNDIÆ,
Patribus Concilii Constantiensis: & Acta super ea re in Concilio.

In nomine Domini. Amen.

PER hoc præsens publicum Instrumentum, cunctis pateat evidenter quòd Anno à Nativitate Domini millesimo quadringintesimo quintodecimo. Indictione octava. Die verò vicesima sexta Mensis Maii. In domo Fratrum Prædicatorum Constantiensi, Provinciæ Moguntinæ, in Refectorio dictæ domus. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Joannis, divinâ providentiâ Papæ vicesimi tertii, Anno sexto &c. In congregatione Nationis Gallicanæ, circa horam octavam, post mediam noctem. Reverendus in Christo Pater, Dominus Martinus, Episcopus Atrebatensis; & venerabilis, & circumspectus vir, Magister Petrus Cauchon, Licentiatus in Decretis, Vicedominus Ecclesiæ Remensis, Ambaxiatores Illustrissimi Principis Domini Joannis Ducis Burgundiæ; quasdam Litteras clausas, ex parte dicti Domini Ducis dictæ Nationi sic congregatæ præsentarunt, quas in eadem Congregatione publicè legi petierunt: & incontinenti, in dicta Congregatione publicè lectæ fuerunt.

die xxvi. Maii. 1415.

Quarum quidem Litterarum, Sigilli dicti Domini Ducis impressione ab extrà sigillaturum, & suo signo manuali ab intrà signatarum, ut prima facie apparebat tenor, ab extrà, videlicet in suprascriptione, talis est.

Reverendissimis in Christo Patribus, ac venerabilibus & doctissimis viris Nationis Gallicanæ, in sacro Concilio Constantiæ existentibus, amicis meis præcarissimis.

Ab intrà verò, de verbo ad verbum, tenor sequitur, & est talis.

Reverendissimi Patres in Christo, venerabiles ac doctissimi viri.

„ Per Reverendum Patrem Episcopum Sancti „ Poncii, & demùm per Venerabilem Patrem Abbatem Sancti Joannis Reomensis Consiliarum „ meum &c. Similis ferè tenor. „

„ Binas vestrarum circumspectionum Litteras „ nuper recepi; quæ primò, statum miserabilem Ecclesiæ sacrosanctæ, provenientem ambitione contendentium de Papatu; modos quos tenuit Dominus noster Papa modernus, quibus minimè „ contentamini; suum recessum à vestro sacro consortio; quibus etiam subterfugiis differt implere quod debet & promisit, pro ipsius unione „ sanctæ Matris Ecclesiæ, seriosiùs narrant. Et „ tandem, per ipsas me gratiosissimè rogatis & „ requisitis, quod ipsum Dominum nostrum in „ meis Dominiis nullatenùs receptem vel recipiam: & si jam, tempore receptionis Litterarum „ foret ibi, taliter eum custodiam, quòd de ipso, pro bono Universalis Ecclesiæ possitis libere disponere, vel quòd eum statim remittam „ ad Concilium Generale. Subjungentes quòd „ Fidem indubiam dare velim præfatis Reverendis Patribus, super michi per eos dicendis, parte vestra. „

„ Quibus lectis, & eorum auditâ credentiâ, „ vehementer dolui, cùm sperarem unionem optatissimam, ex oblatione sanctissima cessionis Domini nostri nuper facta, celeriter assequendam, „ quam proth dolor! jam cerno differri. Spem „ tamen concipio, si vestra sacratissima Synodus „ à cœptis non desistat, quæ si perseveret, pulsantibus aperiet Deus ostium misericordiæ suæ, „ ad solatium singulare lamentabiliter divisorum, „ & ne vaxillet vestra Congregatio sanctissima; „ sed per veritatis nucleum, mendaciorum cortice sublata, pascatur; cui, malivolorum relatu, „ suggestum est, me prædictum Dominum nostrum velle recipere, fovere, & conducere, in „ præjudicium unionis Ecclesiæ, & contra determinationes Synodi vestræ sacratissimæ. Veritatem rei gestæ, cui sine repulsa mendacii contradicere fas non erit, præsentibus vobis expono. „

„ Post recessum Domini nostri à Constantia, ipse Dominus noster statim misit ad me solemnes Oratores suos, per quos michi mandavit omninò nescienti, quomodò, vel propter „ quid recesserat, quòd ad hoc Constantiam dimiserat, solùm ut præmissa compleret, in propria persona volens ire Niciam, ad renunciandum, sicut promiserat in cedula sua. Si humiliter, si reverenter ipsos debui recipere, & eis „ gratè respondere, quos nuncios sciebam Papæ „ Patris nostri Sanctissimi, ab Ecclesia pro tali habiti, & tenti, non reprobati, non condemnati, promittentis se velle cedere, & omnia facere quæ forent ad bonum unionis Ecclesiæ, judicent vestræ Paternitates. Insanum quippe credet, ut æstimo, vestrûm quilibet, etiam prudentissimus, Papam qui ad omne bonum benè dispositus crederetur, dicere se nolle recipere, & præsertim sub spe ipsum inducendi ad „ quælibet meliora. Ea propter eis respondi, quòd „ ipsum Dominum nostrum animo libenti & jocundo reciperem, sic, ut præfertur, dispositum; & tandiù tractarem honorificè, quandiù „ persisteret in sua bona voluntate. Si quæ præparatoria facta fuerint, ut securiùs ad Patriam „ accederet, quorum rumor ad vestras circunspectiones pervenerit, referat, obsecro, ad prima responsa quæ dispositioni Fidem nullo modo possunt adoptari*. Nempe, Reverendissimi Patres, „ venerabiles ac doctissimi viri, de veritate gestorum vestris Litteris, & præfatorum Reverendorum Patrum relatione, pleniùs instructus, „ quibus asseritis recessum præfati Domini nostri „ clandestinum, scandalosum esse; & si recipiatur à „ quoquam, per hoc præjudiciari non modicum „ Ecclesiasticæ unioni, quam totis viribus, & toto posse perquirere vellem: non insanè consilium mutavi, disponens nunquam contra deliberationes vestras, quibus omninò cum ceteris „ Principibus Catholicis adhærere conclusi, præfatum Dominum nostrum recipere vel receptare: quin imò vobiscum cum præfatis unanimiter laborare, ad extirpationem præsentis pestiferi scismatis, per omnes vias, per vestrum Cœtum sanctissimum advisandas, & concludendas. „ Et si quid in contrarium per oblocutores differri contingat, curetis rejicere, precor, ut mendacia: nam nunquam mente concepi primitùs, vel posteà, quod vergere crederem in præjudicium unionis prædictæ, vel conclusionum vestrarum. „

„ Præterea, Reverendissimi Patres, & eruditissimi viri, relatu fide dignorum comperi, „ per nonnullos homines, paucos magni status, „ aliquos verò modici, ipsorum complices, & fautores Constantiæ stantes, omnes autem inimicantes michi, quantùm in eis est, honorem „ meum multipliciter aggravari, & præsertim in „ ma-

* Locus corruptus.

„ materia Fidei Catholicæ, occasione cujusdam „ Propositionis nuper factæ coram Domino meo „ Aquitaniæ Duce, primogenito Domini mei Re- „ gis, & multis Principibus Franciæ, omnisque „ status Regni multitudine numerosa, in qua di- „ cunt multos errores in Fide fore contentos, per „ me, ut mendaciter asserunt, cum suis erroribus „ approbatæ: quibus, precor, nullam adhibeatis cre- „ dentiam; attentis quæ prædicta sunt modis per „ eos tentis, non inverecundis tantùm, sed etiam „ rabidis, de quibus per Ambaxiatores meos vo- „ biscum stantes potestis, si placet, pleniùs in- „ formari.

A

„ Considerent, rogo, circunspectiones vestræ, „ quòd licèt immeritus, de Domo gloriosissima „ Franciæ originem duxi, quæ, gratiâ Dei, mon- „ stris hæreticæ pravitatis contaminata nusquam „ fuisse legitur, Patre non solùm Catholico, ve- „ rùm ferventissimo zelatore Fidei progenitus, „ & ardentissimo prosecutore unionis Ecclesiæ fi- „ lio Regis Franciæ, non Theologus, non eru- „ ditus subtilitatibus Fidei, sed firmiter credens „ & confitens simpliciter quæ nobis per Christum, „ per Apostolos, & per sanctam Matrem Eccle- „ siam tradita sunt, utpote Christianus Princeps, „ miles & laicus, paratus non solùm credere „ quæ sancta Mater decrevit Ecclesia; sed etiam „ tueri & deffendere, manu militari, usque ad „ effusionem proprii sanguinis, & meos subditos „ ad ea credenda & deffendenda compellere; si „ sit opus. Videant qui sunt delatores, quid mo- „ vet eos dicere quòd approbando Propositionem „ prædictam, errores approbavi quos nunquam „ cognovi, nec scivi, vel intellexi: cum, si qui „ fuerint, meum excesserint intellectum. Si cun- „ cta pensetis, odio dicuntur & insania, non Fi- „ dei zelo; quod satis prohdolor! ostenderunt in „ Francia, dùm eorum quidam vesaniâ ducti, nisi „ sunt sub umbra veritatis Fidei dogmatizare nul- „ lam pacem mecum posse componi, ratione ap- „ probationis prædictæ.

B

„ Attendant ulteriùs, quæso, vestræ Reveren- „ dissimæ Paternitates, quid in Propositione præ- „ missa demeruerim, si etiam plurimos contineret „ errores, quod negant plurimi; si proferatur illa „ quæ veraciter per Magistrum Joannem Parvi pro- „ lata est; non illa quæ sub suo nomine conficta „ dicitur Parisius per emulos meos, & inimicos, „ me non vocato, vel dicto Parvi; loco non tu- „ to, taliter qualiter condemnata: nam sola fa- „ cta quibus conclusionem volebam inferri, „ quam querelam dicto Parvi tradideram, qui „ litteratorum more, Majorem factis proposuit „ prælibatis, ex quibus Conclusionem intulit, in „ modum sillogici Argumenti. Si quid de suo, mi- „ chi non cognitum quidem, nec quilibet erudi- „ tus benè percepisset, proposuit per approbatio- „ nem generalem, quid mihi restat impingen- „ dum? quod si mihi constitisset erroneum, nun- „ quam approbassem; quin imò approbantibus qui- „ buscumque restitissem. Ergo repellantur, sup- „ posito, qui tam inverecundè & mendaciter ni- „ tuntur asserere in Fide me quidpiam deliquisse, „ & non solùm repellantur, verùm puniantur per „ Justitiam Sanctissimi Concilii: qui, & quam- „ vis simulent se nichil directè agere velle contra „ me; hanc tamen habent damnatissimam volun- „ tatem, quia quærunt dicta Propositione dam- „ nata, guerram novam in Regno Franciæ, quod „ avertat Altissimus, perniciosissimè suscitare; „ quam timent fore sopitam. Et me vestra Syno- „ dus sacratissima Catholicum teneat, vestris dif- „ finitionibus factis, & fiendis, ceterorumque „ Sacrorum Conciliorum humiliter adhærentem, „ nec volentem quidquam sustinere quod sit erro- „ neum, vel contrarium sanæ doctrinæ, seu Fi- „ dei orthodoxæ. Et si per approbationem præ- „ missam, sic generaliter factam, veniat, vel in- „ telligatur aliquid approbatum, quod per san- „ ctam Matrem Ecclesiam decerneretur contra- „ rium veritati Fidei Catholicæ, vel sanæ; ve- „ stro Cœtui Sanctissimo notifico, me nunquam in- „ tellexisse, voluisse, vel velle talia approbare, „ & ea, supplico, pro non dictis, vel approbatis „ per vos haberi, quæ corrigenda diffinitionibus „ vestris submitto. Supplico tamen affectuosiùs, „ ut valeo, quòd si quid in hac materia per præ- „ missos, vel alios, coram vestris circunspectioni- „ bus producatur examinandum, cum expressio- „ ne nominis mei, vel dicti Magistri Joannis Par- „ vi, seu aliter quorumcumque; taliter ventile- „ tur & discutiatur, vocatis Ambaxiatoribus meis, „ quòd evidenter vobis constet de Propositioni- „ bus per dictum Parvi veraciter probatis, ita quòd „ aliæ, dictis nominibus, non damnentur per eos „ conficatæ, vel mendaciter assertæ, quibus suf- „ ficeret id habere, quod in dedecus meum re- „ dundare posset, & discordias in hoc Regno se- „ minare; considerans quòd vulgus, alta non sa- „ piens, per malos & astutos faciliter inducitur, „ maximè sub spe boni, presentim Fidei, ad cre- „ dendum quæ per hypocritas & futicios prædi- „ cantur. Quorum nonnulli de prædictis con- „ vincuntur fore similes, qui vestrum gloriosissi- „ mum Cœtum mendaciis voluerunt decipere, plu- „ ries asserentes Regnum Franciæ, perditionis ex- „ positum periculo, si Propositio præmissa non „ damnetur, cuius errores singulares lætaliter in- „ fecerunt; cùm reverà nulla de dicta Propositio- „ ne fieret in Regno vel quasi memoria, nisi præ- „ dicti, suâ malitiâ, in odium mei, & Regni subver- „ sionem, modis tyrannicis, materiam dictæ Propo- „ tionis, nomine meo, & dicti Parvi mendaci- „ ter confictæ, sicut fertur, excitassent. Amba- „ xiatores meos; & servitores vobiscum execu- „ tores & procuratores in meis & suis agendis, velitis „ habere specialiter recommissos, & mecum rescri- „ bere quæque grata. Reverendissimi Patres, ve- „ nerabiles ac doctissimi viri, Christus vos conser- „ vet in vinculo pacis, & caritatis, & taliter la- „ borare concedat, quòd pacem habeamus opta- „ tam in diebus nostris.

C

„ Scriptum Divioni, die decima quinta Mensis „ Maii. Die xv. Maii.

Tenor subscriptionis talis est. „ JOANNES, „ DUX BURGUNDIÆ, COMES FLANDRIÆ, „ ARTHESII ET BURGUNDIÆ, &c. sic si- „ gnati, *Jehan G. le Bois.*

Quibus quidem præsentatione, lectura & pu- blicatione duarum Litterarum, ut supra describi- tur, factis: venerabilis & circumspectus vir, Ma- gister Joannes de Gersonno, sacræ Theologiæ Professor, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, Am- bassiator, ut dicebat, Serenissimi Christianissimi- que Principis, Domini Caroli, Dei gratiâ Fran- corum Regis, & almæ Universitatis Parisiensis, protestatus fuit, & dixit quòd nomine suo pro- prio, ut privata persona, per tunc, super con- tentis in prædictis Litteris, petebat & supplica- bat fieri & habere Justitiam hujus sacri Generalis Constantiensis Concilii: cui etiam se submittebat; potestate sibi reservata, quòd habita super hac de- liberatione, nomine dictorum Regis, & Univer- sitatis, si sibi videatur, illud idem facere possit & valeat. Et incontinenti, venerabilis & Religio- sus vir, Magister Petrus de Versailles, sacræ Theo- logiæ Professor, Ordinis Sancti Benedicti, in di- cta Legatione Regia dicti Domini Cancellarii Col- lega;

D

lega; etiam nomine suo proprio, & tanquam privata persona, & simili protestatione facta, dicto Domino Cancellario se adjunxit, & dictis per eum adhæsit. Et tunc dictus Dominus Episcopus Atrebatensis, & Magister Petrus Cauchon Ambassiatores, & nomine dicti Ducis Burgundiæ, dixerunt quòd dictam submissionem admittebant, & Justitiam dicti sacri Concilii petebant, A & etiam, nomine dicti Domini sui, se submittebant determinationi prædicti sacri Concili.

De, & super quibus omnibus, & singulis supra dictis, præfati Dominus Cancellarius, & Magister P. de Versailles, & eorum quilibet, petierunt & petunt per me Notarium publicum, ibidem tunc præsentem, infra scriptum, sibi, & eorum cuilibet, fieri atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum vel plura.

Acta fuerunt hæc, Anno. Indictione. Die. Mense, Pontificatu, & loco prædictis; præsentibus Reverendissimis in Christo Patribus ac Dominis, Dominis Jo. Patriarcha Antiocheno, prædictæ Nationis Præsidente, Reginaldo Remensi... Bisuntinensi & Jo. Viennensi Archiepiscopis, Domino Leone de Roleto, Decano Valentinensi, dictæ Nationis Promotore, cum pluribus aliis Prælatis, Doctoribus, & Magistris, ac notabilibus personis, ibidem pro Natione Gallicana congregatis: B testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Ego vero Michael Bolosonis, de Nantuaco, Lugdunensis Diœcesis, Clericus, authoritate Imperiali Notarius publicus, ac sacri Constantiensis Concilii, pro Natione Gallicana Conscriba: omnibus & singulis supra scriptis, in mei, & testium supra scriptorum, ut præmittitur, præsentia factis, dùm sic agerentur & fierent, unà cum ipsis testibus præsens interfui, eaque fieri vidi & audivi, & de ipsis notam recepi, ex qua hoc præsens publicum Instrumentum, in hanc publicam formam redactum extrahi, & scribi, alterius michi fidelis substituti manu feci, meque manu propria subscripsi, signumque meum, quo in Tabellionatus Officio uti consuevi apposui, requisitusque & rogatus tradidi, in robur & testimonium præmissorum. BOLOSONIS. *Ainsi signé avec paraphe authentique* C *au costé.*

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par moy A. Bazin Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

ACTA
IN
CONCILIO CONSTANTIENSI
Circa Litteras
DUCIS BURGUNDIÆ, D
Quibus infamat
LUDOVICUM DUCEM BAVARIÆ.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

1415. IV. Junii. PER hoc præsens publicum Instrumentum, omnibus tam præsentibus quàm futuris innotescat, quòd Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinto decimo. Indictione octava. Die verò Martis quarta, Mensis Junii, in Refectorio Domus Fratrum Prædicatorum Constantiensis, post horam octavam, ante meridiem, ubi tunc Natio Gallicana erat congregata, supervenit tunc Serenissimus Princeps & Dominus, Dominus Sigismundus, Dei gratiâ Romanorum semper Augustus, & Ungariæ Rex &c. & in ejus comitiva Illustris Princeps Dominus Ludovicus, Dux in Bavaria.

Qui quidem Dominus Sigismundus Rex in dicta Congregatione dixit, quòd Illustris Princeps Dominus Duc Burgundiæ consanguineus suus, sibi scripserat quasdam Litteras quæ tendebant ad diffamationem præfati Domini Ludovici Ducis, propter aliqua verba quæ ortum habuerant à Domino Duce Austriæ: & propterea supplicavit idem Dominus Ludovicus Dux præfato Domino Regi, quòd ad sui excusationem, præsentialiter, in dicta Congregatione, coram Dominis Prælatis & omnibus aliis ibidem existentibus & congregatis, diceret factum rei gestæ.

Qui quidem Dominus Rex dixit, quòd nuper præfatus Dux Austriæ sibi dixerat quòd si idem Rex iret Niciam, quòd ipse debebat vel occidi in Sabaudia, vel in Burgundia; & si non posset capi, aut occidi, antequam applicuisset Niciam, quòd in Nicia debebat capi, vel occidi; idemque Rex præfatum Dominum Ducem Austriæ interrogaverat, quomodò ipse sciebat ista: qui Dux dixit Domino Regi, quòd ipse interrogaret præfatum Ducem Ludovicum qui sciebat hoc, & meliùs sibi diceret quàm ipse.

Postmodùm verò præfatus Rex interrogavit Ducem Ludovicum super præmissis: qui quidem Ludovicus Dux respondit Domino Regi, quòd nichil sciebat de præmissis, & quòd si aliquid scivisset, vel audivisset, quòd hoc incontinenti sibi notificasset; sed nunquam audiverat, neque sciverat verbum.

Et tunc idem Dominus Rex dixit sibi quòd super hoc interrogaret præfatum Ducem Austriæ, quem post modùm interrogavit. Qui Dux Austriæ dixit quòd hoc erat verum, & quòd Dominus Joannes Papa præmissa tractari fecerat cum Dominis Duce Burgundiæ, & Comite Subaudiæ, & quòd ipse Dux Austriæ debebat esse unus; & quòd in Francia ipse Papa transmiserat unam cameram Illustrissimo Principi Domino Duci Aquitaniæ, Delphino Viennensi, ut ipsum confederaret, & ab ipso posset habere adjutorium & favorem: nam ipse Dominus Dux Burgundiæ debebat ipsum Dominum Joannem, tunc Papam, ducere ad dictum Dominum Ducem Aquitaniæ, in Franciam.

Et tunc Dominus Atrebacensis Episcopus surrexit, & dixit quòd secundùm quod intellexerat, vos Serenissime Princeps, dixistis quòd præfatus Dominus Ludovicus Dux in Bavaria, dixerat vobis prædicta verba.

Et tunc Imperator dixit præfato Domino Episcopo Atrebatensi: non, imò dixi quòd fuit Austriæ: sed præfatus Dominus Ludovicus Dux dixit quòd Dux Austriæ sibi dixerat, & adhuc dixit idem Imperator quòd multi fuerint præsentes, & potissimè Domini Cardinales Ostiensis, & Cameracensis, ac Archiepiscopus Viennensis, & quòd ipsi dixerant quòd per totam Franciam idem Imperator posset ire ita securè, sicut per terram suam: nam idem Dominus Dux Aquitaniæ ipsum honorificè reciperet, tractaret, & festinaret. Etiam Dominus Ostiensis dixit quòd Domini Burgundiæ & Sabaudiæ impenderent omnem honorem & omne servitium si possibile, benè & fideliter, sicut tenentur Domino suo, & ultra, si possibile eis foret.

Et Dominus Ostiensis præfatus obtulit se remanere

nere in carceribus, in quantum concernebat Dominum Comitem Sabaudiæ, quòd nunquam cogitavit aliquid quod esset in detrimentum dicti Imperatoris, imò fuit & est semper paratus obedire sibi, & servire fideliter, ut suo supremo Domino naturali.

Dominus verò Archiepiscopus Viennensis, dixit quòd Dux Burgundiæ nunquam etiam fecerat, nec dixerat aliquid; nec ullo unquam tempore faceret, quod esset in dedecus, seu præjudicium dicti Domini Imperatoris.

Postmodùm surrexit Dominus Episcopus Dolensis, qui dixit quòd fuit præsens in verbis prolatis per dictum Dominum Ducem Ludovicum, & dixit quòd semper dixit verba narrativa Domini Ducis Austriæ. A

Idem dixit Rector, & unus alius de Universitate Parisiensi.

Et tunc idem Dominus Ludovicus Dux dixit quòd malè fuerat scriptum, potissimè involvendo in istis verbis Dominum Ducem Aquitaniæ, qui erat primogenitus Regis Franciæ, eorum Domini naturalis.

Et tunc dictus Dominus Episcopus Atrebatensis, dixit quòd ipse & alii Ambaxiatores Illustris Principis Domini Ducis Burgundiæ, se referebant ad Litteras quas sibi scripserant.

De quibus omnibus idem Dominus Dux Ludovicus petiit fieri publicum, & publica Instrumenta, per me Notarium publicum infra scriptum, B cum insertione Litterarum transmissarum super hoc Nationi Gallicanæ, Constantiæ, & insertione copiæ Litterarum missarum dicto Imperatori, inclusæ in præfatis Litteris Nationi Gallicanæ prædictæ, per præfatum Dominum Ducem Burgundiæ transmissis.

Quarum quidem Litterarum præfatæ Nationi Gallicanæ, per præfatum Dominum Ducem Burgundiæ transmissarum, tenor, de verbo ad verbum, tàm ab extrà, quàm intrà, sequitur, & est talis, ab extrà.

Reverendissimis in Christo Patribus, & venerabilibus ac doctissimis viris Nationis Gallicanæ, in Sacro Concilio Constantiæ existentibus, amicis meis præcarissimis.

Ab intrà.

Reverendissimi Patres in Christo, spectabiles & doctissimi viri. C

„ Quia crudelem prudentes appellant, qui famam propriam negligit: quædam teterrima, „ quæ manifestè convincuntur, non solùm mendacia, sed & falsissima, quæ Ludovicus de Bavaria contra Dominum meum, & filium, Dominum Ducem Aquitaniæ, primogenitum Domini mei Regis Franciæ, fratrem meum dilectissimum, Comitem Sabaudiæ, & me, honorem ipsorum, & meum, coram Serenissimo Principe, ac Domino Domino Segismundo Dei gratiâ Romanorum & Hungariæ Rege semper Augusto, Domino & consanguineo meo præcarissimo, & vestris circunspectionibus protulit, reprimere volens, & adinventa mendaciter, ostendere quasdam Litteras scriptas dicto Serenissimo Principi Domino meo, quarum copiam D dictis vestris circunspectionibus, præsentibus inclusam transmitto; vestro Cœtui sacratissimo supplicans quatenùs dicto Ludovico hosti meo capitali mendaciis assueto, qui tam inverecundè non est veritus diffamare Dominum suum & nepotem, dictum fratrem meum dilectissimum, qui nunquam sibi nocuit, & me mendaciter & falsè in præsentia tantorum, quibus de veritate relatis per eum contraria per dictos Dominum & filium & fratrem breviter poterit „ constare, fidem nullam adhibere velitis. Quinimo ipsum tanquam mendacem & detractorem repellere, ingratum que beneficiorum tot & tantorum, quæ recepit indignus à gloriosissima Domo Franciæ, in qua maculam proditionis, Dei, Ecclesiæ, Principis tanti, & totius Christianitatis, palam & publicè ponere visus est; & ipsum Serenissimum Principem inducere quòd dicto Ludovico nullo modò credat, ipsumque repellat à sua nobili comitiva, ne polluatur suis fedis moribus, quem jam mendaciter & falsè voluit decipere: pretendens illa quæ credere fas non est, & quæ tanti Principes potiùs mori, quàm cogitare, & per alios cogitata, severitate Justitiæ vindicare vellent: concludentes cuncta quæ retulit similia ferè. Solùm nempè prætendit, ut per fas & nefas, Deo, honoreque postpositis, se vindicare valeat, & ad damnabilia quæ conatur, tortis anfractibus pervenire, suo more.

„ Et vestram Congregationem Sanctissimam conservet Altissimus, & dirigat in viam pacis, cujus coadiutor existere cupio, ad gloriam singularem Scriptum Divioni; die XXVI. Mensis Maii. XXVI. Maii.

„ Reverendissimi Patres in Christo, spectabiles ac doctissimi viri.

„ Vestris circunspectionibus supplico quantumcumque valeo, quatenùs instare velitis erga præfatum Serenissimum Principem quod propter mendacia dicti Ludovici non obmittat sanctissimum suum propositum eundi Niciam, & transeundi per Burgundiam & Sabaudiam, in quibus reperiet fratrem meum prædictum, & me, suos servitores fidelissimos, paratos ipsum honorificè, juxta vires, recipere, & securè conducere, & securitates insuper quascunque possibiles sibi dare, quamvis supervacuæ peterentur. Nam erit inter illos qui sibi meliùs, & fideliùs servire vellent, & possent, & eum custodire, quàm faceret dictus Ludovicus, fatior zizaniæ perversissimus. JOANNES DUX BURGUNDIÆ, Comes Flandriæ, Arthesii, & Burgundiæ. *Jehan J. de Marle.*

Copiæ verò Litterarum per eundem Dominum Ducem Burgundiæ præfato Domino Imperatori missarum in eisdem Litteris Nationi Gallicanæ transmissis inclusæ, tenor, de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

„ *Serenissimo ac potentissimo Principi Domino Sigismundo, Dei gratiâ Romanorum, & Hungariæ Regi semper Augusto, Domino, & consanguineo meo præcarissimo.* Copia.

„ Serenissimè Princeps, ac potentissime Rex semper Auguste, Domine & consanguinee præcarissime.

„ Per Oratores meos Constantiæ stantes & alios quamplures, nuper accepi quòd & plurimis servitoribus meis & aliis, à multis scriptum est, Ludovicum de Bavaria palàm in præsentia vestræ Majestatis & plurimorum Magnatum sacri Concilii, non semel tantùm; sed iterata vice, sine rubore, falsè & mendaciter, sub more, dixisse me cum Domino meo, ac filio Aquitaniæ Duce, & fratre meo præcarissimo Comite Sabaudiæ, quod omnium pessimo deterius censeri debet, in necem vestram crudeliter conspirasse. O inexcogitatum genus mendacii! O servilem modum nocendi! Quidùm, Nobilium more, sumere nequit arma, lecatorum, & susuriorum carpit mendacia.

„ Ordiamur à capite. Nepotem, & Dominum suum dum oriri nititur, suffocat * infamiam. Gloriosissimam Domum Francorum quæ filiam „ so-

* Locus corruptus.

,, sororem dicti Ludovici pro Matre recepit, tanta feditate maculare non veretur, à qua tot recepit beneficia non merita; sed liberalitate quæsita quædam, cetera verò scripta præter condignum novum germen innoxium nobilissimum quidam & tot salutare populis lingua mendaci crudeliter necat fratrem meum præfatum, vestræ Serenitatis fidelissimum, & prudentissimum Principem, qui nunquam sibi nocuit, tan- A tis infamiis, sceleribus, nec non hiis tantùm, sed nunc & aliis pluribus horrendis, mendaciter terminans, *adventum vestræ Majestatis, eundo Niciam, per Burgundiam & Sabaudiam totis viribus dissuasit, subjungens quod in Burgundia ultra... teneo captivos de Constantiensi Concilio, ceteris insidiatis transeuntibus, volens per hoc rumpere dictum sacrum Concilium & unionis sacratissimæ persecutionem impedire. Si vestra prospiciat Serenitas quis talia dixit, vilescit autoritas, cum sit inimicus; vilescit & ampliùs, si relatoris sui pensetur conditio, qui suo Domino, vestræ videlicet Majestati, fidem quantulam servat, non animo, sed armis dare compulsus est. Sed & magis convincitur vilescere, si relatorum materia pensetur. Quis enim cre- B dere posset nos tres tanta facinora conspirasse? quæ si debitè resolvant, proditionem exprimunt Dei primitùs, Ecclesiæ, vestræ Serenitatis, & totius populi Christiani. Tinniant aures, talibus referre mendaciis, horreat totus Orbis audire quid est tanti Principes tantæ proditionis machinaverint in crimen convertat quisque Catholicus justæ severitatis Judicium contra tam crudelia venientem, quæ nec credi debent, nec à quocumque bonæ fidei patienter audiri. Non est novum, Serenissime Princeps, quòd dictus Ludovicus talia seminavit qui suis astutiis Domum Franciæ gloriosissimam, à multis temporibus, quantùm in se fuit, mendaciis polluens & nefando sedans regimine, perniciosissimè divisit. Tali non præbeat, obsecro, vestra Serenitas credentiam, qui si contra- C dictorem non inveniret, ex prædictis falsa convincitur retulisse, dictorum Domini mei, & filii, fratris que mei dilectissimi excusationem pro nunc exagerans; quamvis eorum innocentiæ testis idoneus & deffensor firmissimus, si foret opus, esse vellem, cum non dubitavi ipsos, quibus relata rescripsi, si mendaciter imposita, honorificè repressuros: sed me semper suum teneat servitorem, vassallum & consanguineum fidelissimum, nec obmittat, humiliter precor, vestra Majestas, propter eum, vel sua mendacia, transire per Burgundiam, in quâ humiliùs, fideliùs, & honorificentiùs vestram Serenitatem recipiam, quàm alibi possem; quam tamen non abnuo, & alibi, totis viribus visitare, si talis sit locus qui michi securus esse valeat, & necessitas inevitabilis non impediat occursum. Et si quæ diffidentia, quod absit, animum vestræ Majestatis surripiat, præcipiat securitates possibiles sibi dare, quas negare ne- D fandissimum reputarem.

,, De detentis autem, testor Deum nichil me scire, cùm nec hæc vel alio modo mendaciter asseruit, vellem quomodocumque sacrum Concilium rumpere, vel impedire diù sicut aliàs scripsi, assistere volo toto posse. Ex quo tamen per Oratores meos nuper regressos, & alios vobiscum stantes, captivatorum rumor innotuit, diligentiam fieri mandavi, ut si reperiantur aliqui, captivantibus condignè punitis relaxentur captivi, Edito publicè promulgato, ne sub pœna capitis, in meis Dominiis talia A committantur, dans cunctis dicti sacri Concilii securum & salvum conductum eundo, manendo & redeundo, si talia non ferant, vel committant, seu commiserint, propter quæ quisque peritus riti judicaret ipsos non debere salvo conductu gaudere.

,, De præmissis autem, & aliis, ut pleniùs & perfectiùs vestra Serenitas informetur, propono quantò citiùs mittere meos Oratores, qui delatores convincent mentitos esse eis, super honore meo debitè respondendo, quoniam tanta crimina, tàm falsè, tàm mendaciter, indecus præfatorum Domini mei, & filii, fratris mei præcarissimi, ac mei relata, sine repressione possibili diutiùs tolerare non possum.

,, Vestram Serenitatem conservet Altissimus, B cum prosperitate cupita, quæ me semper gratum habeat, & præcipiat quæque grata, totis viribus adimplenda.

,, Scriptum Divioni die XXVI. mensis Maii. Vestræ Majestatis humillimus & consanguineus Joannes Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Arthesii & Burgundiæ. Datum & actum Constanciæ Provinciæ Maguntinæ. Anno. Indictione. Die. Mense & loco quibus supra. Apostolica Sede vacante. Præsentibus Reverendis in Christo Patribus Dominis Reginaldo Archiepiscopo Remensi; Roberto Episcopo Macloviensi, & Joanne electo Silvanettensi, ac venerabilibus Prioribus Dominis, Joanne Cistercii; & Petro Sancti Maxentii Cabilonensis, & Pictaviensis Diœcesis, Monasteriorum Abbatibus, & pluribus aliis Dominis Prælatis, C Magistris & Doctoribus, ac aliis notabilibus personis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.,, XXVI. Maii.

Et Ego Joannes Ginardi, Clericus Pictaviensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali authoritatibus, ac sacri Generalis Constantiensis Concilii, pro Natione Gallicana Notarius: quia præmissis omnibus & singulis, dùm, ut prefertur, in Congregatione dictæ Nationis Gallicanæ dicerentur, proponerentur, requirerentur, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus, præsens fui, eaque sic fieri vidi & audivi. Ideò huic presenti publico Instrumento quod per alium, me aliis occupato, scribi fideliter feci, & in hanc publicam formam redegi, manu mea propria me subscribendo, signum meum consuetum apposui, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec sa paraphe authentique à costé.*

D *Extrait sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des Reverends Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. A. Bazin, Prieur des Peres Celestins d'Avignon.*

* locus iste est ferè per totum corruptus.

DE-

DELATIO

Novem Assertionum JOANNIS PARVI,

Cod. 2538. Fol. 290. *Facta Concilio Constantiensi, ab Ambassiatoribus Regis Franciæ.*

Anno. XV.

In nomine Domini. Amen.

VII. Junii. 1415. TENORE præsentis publici Instrumenti, cunctis pateat evidenter & sit notum, quòd Anno Domini millesimo quadringentisimo decimo quinto. Indictione octava. Die Veneris septima Mensis Junii, post meridiem, sancta Sede Apostolica Pastore destituta. In Refectorio Fratrum Minorum Constantiæ, Moguntinæ Provinciæ; ubi, Reverendissimis, Reverendisque Patribus & Dominis, Petro, tituli sancti Grisogoni, Presbytero Cameracensi; & Francisco, tituli sanctorum Cosmæ & Damiani, Diacono Florentino, Cardinalibus vulgariter nuncupatis, præsidentibus; & aliis Nationum, ac super facto Fidei per sacrum Constantiense Concilium deputatis, unà cum pluribus aliis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus & Prælatis, nec non in Theologia, & Jure Magistris & Doctoribus, aliisque notabilibus personis, in magna multitudine, propter infra scripta, & alia negotia factum Fidei concernentia specialiter congregatis; in nostrorum Notariorum & testium intrà scriptorum præsentia. Præfatus Reverendissimus Pater Dominus Cardinalis Cameracensis, narravit commissionem sibi, & aliis deputatis super facto Fidei factam, & quasdam hæreses pullulasse in pluribus locis, & præsertim in Thuringia; super quibus dixit fore providendum, & subjunxit quòd Serenissimus Princeps Dominus Sigismundus, Romanorum & Hungariæ &c. Rex, zelo Orthodoxæ Fidei, aliàs & pluries institit, & sollicitavit, tàm supradictos, quàm alios Dominos Nationum deputatos super facto Fidei, & totum Concilium, quòd ante recessum suum apud Niciam materia Fidei tractaretur, & omnes hæreses & errores, quantùm esset possibile, extirparentur, & causæ super hoc inchoatæ terminarentur, & non cœptæ inchoarentur; aut saltem fieret diligentia possibilis, ante ejus recessum: quoniam desiderabat esse particeps cum sacro Concilio tanti boni; & quæ indicata forent per ipsum sacrum Concilium, executioni debitæ demandari, & idcircò si essent aliqui, qui aliqua alia, materiam Fidei tangentia scirent, illa proponerent, & provideretur de opportuno remedio: protestans tamen quòd non deberent tangi, seu nominari personæ; sed materia exponeretur, secundùm facti veritatem, ad evitandum scandala, quæ propter expressionem nominum oriri possent.

Quibus sic, vel aliàs consimiliter in effectu dictis & prolatis per dictum Dominum Cardinalem Cameracensem, venerabilis vir Magister Johannes de Gerssonno, in sacra Theologia Magister, Cancellariusque Ecclesiæ Parisiensis, narravit aliàs in Natione Gallicana proposuisse, & adhuc proposuit, de, & super certis erroribus & Assertionibus condemnatis Parisius, per Reverendum Patrem, Dominum Episcopum Parisiensem; quos errores, seu Assertiones, & eorum condemnationem contineri dixit in quodam papiri folio, seu cedula, quam legendam ibidem exhibuit, & tradidit, seque tunc submisisse, prout adhuc se submittit Judicio, & correctioni dicti sacri Concilii, cum aliis protestationibus tunc factis, & nunc repetitis, & aliàs, ut in talibus est moris. Quæ quidem Assertiones, cum condemnatione earum, in dicto folio papiri descriptæ, fuerunt ibidem, alta & intelligibili voce lectæ, per venerabilem virum Dominum Bertholdum de Wildughen, Decretorum Doctorem, ac sacri Palatii Apostolici causarum Auditorem: quarum tenor, de verbo ad verbum, sequitur & est talis.

A

Prima Assertio.

Licitum unicuique subdito, absque quocunque Mandato vel Precepto, secundùm Leges naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro aufferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem; & nedùm licitum, sed honorabile & meritorium; & maximè quando est tantæ potentiæ, quòd justitia non potest bonè modo fieri per Supremum.

„ Erronea in Fide & moribus, ac multipliciter „ scandalosa. „

Secunda Assertio.

B

Leges naturalis, moralis & divina, autorisant unumquemque subditum, de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

„ Erronea in Fide, & moribus; ac Legibus na„ turali, morali & divinæ scandalosa. „

Tertia Assertio.

Licitum est unicuique subdito, honorabile & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem suo Regi & supremo Domino, per dolos & insidias; & est licitum dissimulare & silere voluntatem suam de sic faciendo;

„ Falsa & erronea & scandalosa. „

C

Quarta Assertio.

Jus est, ratio & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, per dolos & insidias, & est propria mors quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter, per bonas cautelas, dolos & insidias,

„ Erronea, crudelis & impia. „

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & Rex non debet solùm esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & autorisare, quantùm opus, vel necessitas esset.

„ Erronea in Fide & moribus, scandalosa; ac „ Regiæ Dominationi injuriosa. „

Sexta Assertio.

D

Rex debet præmiare & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum suprà nominatum, in tribus rebus, scilicet in opibus, honoribus & divitiis; exemplo remunerationum factarum sancto Michaeli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri;

„ Erronea in Fide & moribus, scandalosa; „ ac Regiæ Dominationi injuriosa. „

Septima Assertio.

Rex debet plùs amare quàm priùs, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum suprà nominatum, modis su- *prà*

prædictis, & debet facere prædicare suam fidem & bonam fidelitatem, per suum Regnum, & extra Regnum facere publicari, per litteras in modum Epistolæ, & aliter.

„ Erronea in Fide & moribus, scandalosa; ac „ Regiæ Dominationi injuriosa. „

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. Cor. III. 6. hoc est dicere quod semper tenere sensum litteralem in sacrâ Scriptura, est occidere animam suam. A

„ Expositio indiscreta & erronea. „

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno milite ad alterum, quocunque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quod istud versatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, vel suorum liberorum; ipse de nulla tenetur eas observare: hoc probatur ex ordine caritatis, quo quilibet plus tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quam alterum:

„ Falsa & erronea, secundum se, & ad perjuria viam præbens. „

Post cujus quidem cedulæ lecturam, Reverendus Pater Attrebatensis Episcopus, unus de Ambassiatoribus, ut dixit, Illustrissimi Principis Burgundiæ, tanquam Ambassiator in dicto Concilio Generali Constantiensi, & nomine dicti Domini Ducis Burgundiæ, dixit & proposuit quòd sibi, & aliis Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis visum est, quòd dictæ Assertiones condemnatæ, ut profertur, tangebant quandam prætensam Sententiam, per præfatum Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ latam, in præjudicium honoris, famæ & status præfati Domini Ducis: à qua tamen, pro parte dicti Domini Ducis ad sanctam Sedem Apostolicam, & Concilium Generale, in quantùm sua intererat, & quatenùs ipsum Dominum Ducem ipsa Sententia tangebat, aut tangere posset in futurum, extitit legitimè appellatum. B

Idcirco dictus Dominus Attrebatensis Episcopus, quo supra nomine, à dicto Domino Cancellario Parisiensi petiit; si ipse loqueretur & proponeret prædicta, ut Ambassiator Christianissimi Principis Domini Regis Francorum, naturalis, & Superioris Domini dicti Domini Ducis, & sui; aut si alio, & quo, seu cujus nomine loquebatur. C

Secundò, quia ipse Magister Johannes de Gersonno fecerat mentionem de quadam Sententia lata per dictum Dominum Episcopum Parisiensem; etiam interrogavit eum, si intendebat loqui de illa prætensa Sententia lata per dictos Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem, contra Propositionem Magistri quondam Johannis Parvi, semel & unica vice verbaliter propositam Parisius, de Mandato dicti Domini Ducis, quæ Sententia dicitur fuisse lata XXIII. die Mensis Februari, Anni quadringentesimi XIII.

Super quibus, etiam idem Dominus Episcopus Attrebatensis petiit interrogari ipsum Dominum Cancellarium, per dictos Dominos Præsidentes.

Cui Domino Attrebatensi dicti Præsidentes responderunt, quòd fuerat aliàs ordinatum, præsente præfato Serenissimo Principe, Domino Sigismundo Romanorum & Hungariæ &c. Rege, quòd ita intendebant facere, & non aliàs, & de hoc protestati fuerunt. D

Et tunc præfatus Magister Johannes de Gersonno Cancellarius respondit, & dixit quòd ipse pro nunc, seu de præsente, loquitur & loqueretur tanquam Magister in Theologia, seu Theologiæ Professor, denunciator præfatæ Sententiæ Domini Episcopi Parisiensis, latæ tanquam Catholicæ Parisius, super novem Assertionibus erroneis in dicta cedula contentis, & in dicta Sententia damnatis, ut etiam in hoc Concilio reprobarentur.

Præfatus verò Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine quo supra, narravit qualiter à dicta Sententia fuerat appellatum ad sanctam Sedem Apostolicam, pro parte dicti Domini Ducis, quatenùs sua intererat, & causa commissa in Romana Curia Reverendissimis Patribus Dominis Cardinalibus des Ursins, Florentino & Aquilegiensi, & citatio ad partes decreta, & inhibitio facta &c.

Verumtamen, ex ordinatione, & propter inhibitionem dudùm factam per olim Johannem Papam XXIII. Conciliumque, & Dominum Regem Romanorum prædictis Ambassiatoribus dicti Domini Ducis; & etiam propter inhibitionem etiam super hoc factam per Christianissimum Regem Francorum, prout apparere poterat ex tenore quarundam instructionum suis Ambassiatoribus transmissarum; & etiam propter quamdam ordinationem eis factam per dictum Dominum Ducem, in favorem unionis sanctæ Matris Ecclesiæ, & præsentis Concilii, noluerunt hanc materiam propalare in dicto Concilio Generali, agendo, aut appellationem prædictam activè prosequendo; ne ex ista materia scandala insurgerentur, occasiones ministrarentur, propter quæ, seu quas, prosecutio unionis Ecclesiæ sanctæ Dei turbari posset in aliquo, aut quomodolibet impediri, minimè processerunt; sed purè passivè se habuerunt in præmissis, usque ad præsens tempus, nec procedere intendunt, nisi quatenùs artati erunt procedere, neque facere aliquid contra instructiones & voluntates dictorum Dominorum Regis & Ducis: & de hoc protestatus fuit, licèt per dictum Magistrum Johannem de Gersonno plurima jam fuissent dicta, scripta & attemptata contra præmissa, prout dixit. Et ut omnibus pateret evidenter de præfatis inhibitionibus, & voluntatibus dictorum Dominorum Regis Franciæ, & Ducis Burgundiæ, ipse Dominus Episcopus Attrebatensis exhibuit quamdam papiri cedulam, quam dicit fuisse translatam de Gallico in Latinum, in earum sensibus & formis, in quibus sunt in originalibus Litteris, quam idem Dominus Episcopus publicè legit, in forma quæ sequitur.

Sumptum in Instructionibus Serenissimi Domini nostri Regis Franciæ, XXI. Maii, in civitate Constantiensi apportatis per Magistros Jordanum Morini, & Guillelmum Pulcrinepotis, præsente Domino Episcopo Carcassonensi, Magistris Guillelmo prædicto, & Petro de Versellis, se gerentibus pro Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis Burgundiæ; Archiepiscopis Bisuntino, & Viennensi, Episcopo Attrebatensi, vice Domino Remensi, & Elemosinario præfato Domini Ducis, se gerentibus pro Ambassiatoribus ejusdem Domini Ducis.

Item. Domini Magistri Jordanus & Guillelmus, dicent Ambassiatoribus prædictis, quòd Rex ad requestam Domini Ducis Brabantiæ, & aliorum de sua comitiva ordinavit, vult & eis mandavit, quòd in facto condemnationis Propositionis Magistri Johannis Parvi non se faciant partem, nec fa-

faciant prosecutionem ex parte Regis in petendo, proviso quòd similiter mandetur per Dictum Dominum Ducem Burgundiæ suis Ambassiatoribus existentibus in dicto loco Constantiensi, & quòd faciant similiter; quamvis sit voluntas & ordinatio Regis quòd ipsi deffenderent dictam condemnationem, si materia esset mota ex alia parte, & videretur esse expediens; & similiter responsa super hoc facta, poterunt communicari dicto Imperatori & alibi. Datum Parisius per Regem, in suo Consilio, XXIII. die Martii, Anni millesimi quadringentesimi quarti decimi. Et sunt signatæ dictæ instructiones, isto modo. CHARLES. *Par le Roy, en son Conseil*, Malliere, G. Beaunieps.

Hæc clausula translata est de Gallico in Latinum, & Gallicum extractum, est signatum manu propria Guillelmi Pulcrinepotis, apud Ambassiatores dicti Domini Ducis.

Sumptum ex quibusdam Litteris præfati Domini Ducis, scriptis suis Ambassiatoribus, XXIV. Martii, Anni prædicti.

XXIV. Mart. FRATER noster Dux Brabantiæ, & nostri alii Ambassiatores, Parisius existentes, nobis notificaverunt quòd fuit conclusum in Consilio Domini mei Regis, quòd scribebat suis Ambassiatoribus qui sunt in Constantia, aut vadunt Constantiam, quòd ipsi non faciant aliquam mentionem de materia Magistri Johannis Parvi, nec de nostra; & videtur dictis nostris Ambassiatoribus quòd nos debemus facere conformiter: & similiter tenuimus super hoc nostrum Consilium, per quod conformiter conclusimus. Et ideò, in casu quo vos videritis quòd dicti Ambassiatores se abstinerent à loquendo de dicta materia, similiter supersedeatis. Quæ Litteræ erant sic signatæ. *Bordes.*

De ista cedula habent copiam dicti Dominus Episcopus Carcassonnensis, Magistri G. Pulcrinepotis, & P. de Versellis, sub signato manuali Magistri Petri Cauchon, quæ est translata similiter de Gallico & Latinum.

Post quarum quidem inhibitionis & ordinationis lecturam, dictus Dominus Episcopus Attrebatensis, pro dicto Domino Duce, & aliis Ambassiatoribus collegis suis, iterum protestatus est quòd per eos præsens materia fuerit tenta in suspenso, usque in præsens; nec adhuc est apperta seu inchoata: & quòd non intendunt venire contra præfatas Ordinationes, quibus humiliter obediverunt, & semper volunt obedire, ut tenentur; & si aliqua in contrarium fiant, quòd non imputetur eis, sed illa fieri procurantibus. Et tandem petiit idem Dominus Episcopus Attrebatensis Sententiam & Processum per dictum Dominum Episcopum Parisiensem factam & latam exhiberi, & copiam eorum atque dictarum Assertionum lectarum sibi dari.

De quibus omnibus & singulis præmissis, præfatæ partes, & earum quælibet, quatenùs earum quamlibet tangunt, & pro suo interesse, petierunt unum vel plura, publicum & publica, Instrumentum seu Instrumenta, per nos Notarios infra scriptos sibi fieri atque dari.

Acta fuerunt hæc Anno, Indictione, die & loco quibus supra: præsentibus inibi Reverendissimis, Reverendisque Patribus & Dominis, Johanne Viennensi, Nicolao Gnefnensi, Bartholomæo Mediolanensi, Antonio Ragusino, Archiepiscopis: Johanne Gobenensi, Nicolao Merseburgensi, Nicolao Bathoniensi & Roberto Silviberiensi, Episcopis: & Magistris Bertholdo de Wildunghen Decretorum Doctore, Sacri Palatii causarum Apostolici Auditore, Johanne Abondi, Throdorico, de Monasterio Ursino Taillevande, Johanne Weilles, Sacræ Theologiæ Professoribus; & pluribus aliis Prælatis, Doctoribus & Magistris, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego verò, Michael Bolosonis de Nantuaco Lugdunensis Diocesis Clericus, authoritate Imperiali Notarius publicus, ac sacri Constantiensis Generalis Concilii Conscriba, omnibus & singulis supra scriptis, dùm sic, ut præmittitur, agerentur, & fierent, unà cum Notario publico infra scripto, ac dicti sacri Concilii etiam Conscriba, & testibus supra nominatis, præsens interfui, & de ipsis notam recepi, ex qua hoc præsens publicum Instrumentum in hanc formam publicam redactum, & alterius fidelis Substituti manu scriptum, me aliis occupato negotiis, manu mea propria, subscriptione facta, per me in talibus solita, signo meo autentico quo utor in talibus oneratus officio, signavi, requisitusque & rogatus, tradidi, in robur & testimonium præmissorum.

Et ego Giselerus de Boventen. Clericus Maguntinensis Diocesis, publicus autoritate Apostolica & Imperiali, ac sacri Generalis Constantiensis Concilii, pro Natione Germanica Notarius, omnibus & singulis supra scriptis, dùm, ut præmittitur, agerentur, & fierent, unà cum Notario publico dicti Sacri Concilii, pro Natione Gallicana Scriba, & testibus supra scriptis, præsens interfui; eaque sic fieri vidi & audivi, de quibus hoc præsens Instrumentum in hanc publicam formam redactum, & per alium fideliter scriptum, unà cum Notario supra scripto confecti, subscripsi, & publicavi, signoque & nomine meis solitis & consuetis consignavi, rogatus & requisitus, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

Episcopus Attrebatensis dixit verba sequentia in Sessione publica celebrata die XV. Junii IV. C XV. nomine Ambassiatorum Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ.

Cod. 2537. fol. 115. verso. XV. Junii 1415.

NOs humiles Ambassiatores Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, in quadam causa per aliquos nuper introducta, si, & pro quanto, & in quantum ista causa tangeret, aut tangere posset directè, vel indirectè præfatum Dominum nostrum, stamus in Protestationibus per nos aliàs factis, quantùm ad Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem Cameracensem, & ab eo excipus*, quo ad causam istam, donec aliud à præfato Domino nostro habuerimus in mandatis, propter causas alias loco & tempore opportunis allegandas; de quibus præfatus Dominus Episcopus, nomine quo supra, petiit Instrumentum &c.

BRUNETI.

Jo. Guiardi habet notam Instrumenti.

Prima Cedula.

PRimò. Sententia Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris Franciæ, quæ de Jure est nulla, ut non dicatur iniqua, verbum temperando, adnulletur, & quidquid inde & ex ea secutum est, irritum & inane declaretur.

Item. Cum super principali materia nullus apparuit accusator, nec denunciator, nec insinuatio clamosa; Judices Commissarii, sive sacrum Concilium, non intendunt, sicut non debent in causa, & ulteriùs procedere; tàm veritates Parvi, quàm Assertiones per Johannem de Gerssono eidem

* locus corruptus

dem Parvi falso impositas, in sua probabilitate relinquendo; silentium perpetuum imponentes supradictis Episcopo, & Johanni de Gersonno, atque Promotori, super hac causa, propter abusus per eosdem commissos in hac parte, propter supra dicta.

Item. De calumniosa denunciatione quam fingit Johannes de Gersonno fore Evangelicam, quo ad hoc satis debet sufficere quòd ad arbitrium Judicum pœnæ impositio relinquatur moderanda, prout exigentia materiæ & status requirunt tam illustris ac generosi Principis & præpotentis, cujusmodi est Princeps iniquè super his diffamatus.

Propter præmissa, non intendunt recedere à requesta aliàs per eos petita, super condemnatione illius Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ fuit eis taliter qualiter denegata; sed volunt in primis illam de verbo ad verbum, & per Decretum explicari.

Cedula tradita xv. *Maii, per Dominum Procuratorem Cluniacensem.*

fol. 116.

PRo parte Domini Ducis Burgundiæ proponitur, quòd malè & injustè contra rei veritatem, & contra suam bonam famam, per inimicantem eidem Domino Duci, Episcopum Parisiensem, dudùm condemnata fuit quædam Propositio facta per Magistrum Joannem Parvi, in Aula sancti Pauli Parisiensis &c. & per eundem Dominum Burgundiæ advocata; ab ejusmodi condemnatione, ad Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale, per eundem Dominum extitit appellatum.

Pro parte verò Domini Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis, & quorumdam aliorum sibi in hac parte adhærentium, proponitur, quasdam Assertiones, novem in numero videlicet &c. à nescitur quâ personâ, aut quibus personis emanasse, & in certis codicibus scriptas & repertas esse, ut dicitur; ex quibus, judicio Domini Cancellarii, & sibi adhærentium prædictorum, scandalum & veritatis Catholicæ præjudicium sequi possent, nisi hujus sacri Concilii determinatio provideret.

Ad igitur ostentionem veritatis, prædictorumque Domini Burgundiæ, & Magistri Joannis Parvi honorem reparandum & famam, & ad serenationem animorum dictorum Domini Cancellarii, & sibi adhærentium super dicta veritatis Catholicæ materia; pariterque ad potiorem firmitatem initæ pacis Principum & Regni Francorum, adimpleantur sequentia, & per modum istum.

Primò. Ab hac sancta Synodo, aut suis; vel Sedis Apostolicæ, ad hoc specialiter deputandis, aut deputatis, Processus & Sententia dicta condemnationis factæ per dictum Dominum Episcopum Parisiensem, visitabuntur; & pro quanto defectuosi reperti fuerint, adnullabuntur, prout fuerit rationis.

Item. Octo Propositiones principales, cum suis probationibus, quas dictus Magister Joannes Parvi in dicta sua Propositione, veritates appellat, in quibus fundavit Majorem ipsius Propositionis; à quibus quidem octo veritatibus certas Propositiones quas censent erroneas, dicuntur extraxisse, & ratione quarum dictus Dominus Episcopus Parisiensis hujusmodi Propositionem dicti Magistri Joannis Parvi, tanquam errores multipliciter continentem, damnavit; per dictam Sacram Synodum, seu ejus ad hoc deputatos vel deputandos visitabuntur, prout in dicta Propositione præfati Magistri Joannis Parvi verè & formaliter continentur, an sint aliæ à prædictis Assertionibus, per dictum Dominum Episcopum damnatis, vel ex eis sequentes: & an sint veritati, aut probabilitati, aut bono intellectui, seu piæ expositioni dissonantes, vel consonantes, aut absque morum, vel Fidei præjudicio sustinibiles.

Item. Quòd prædicti Dominus Cancellarius, & sibi adhærentes, prout eis videbitur, exhibeant examini, & Judicio ejusdem sacri Synodi quascumque Assertiones & Propositiones voluerint.

Item. Et quòd dicti Dominus Cancellarius, pariter & sui adhærentes, ad reformandum & reparandum A læsionem famæ & honoris quæ dictis Domino Duci Burgundiæ, & Magistro Joanni Parvi, per dictos Processus & condemnationem facta extitit, & ex dictis Processu & condemnatione contra eosdem Dominum Ducem, & Magistrum Joannem Parvi insurrexit, in quantum poterunt intendant, & possetenùs procurabunt; quodque etiam hoc mediante dictorum Domini Cancellarii, & suorum adhærentium instanter procurabitur, & certissimè obtinebitur in eo qui facit utraque unum, & est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Cedula tradita per Dominum Cardinalem Cameracensem.

Eod. verso.

B HÆc * autem sancta Synodus declarat quòd per præmissam condemnationem novem Propositionum, vel etiam per condemnationem nuper factam de illa Propositione: *Quilibet tyrannus* &c. Eadem sancta Synodus non intendebat; nec intendit Juri alicujus personæ, seu famæ ipsius, vel honori præjudicare, seu quomodolibet particulariter derogare; cum nullus particularis assertor seu deffensor earundem, coram dicta sancta Synodo fuerit specialiter, vel judicialiter accusatus.

* Per manum Abbatis Clarevall. in Conventu Prædicatorum, Dominica, scilicet undecima die Augusti.

Cedula Episcopi Atrebatensis.

CUm pro bono pacis pectoris & temporis reformandæ in Ecclesia Militante, hæc Sacrosancta Synodus Constantiensis, in Christi nomine, Spi-C ritus sancti instinctu noscatur congregata, ut tandem populum Christianum redemptum Christi sanguine pretioso, ad pacem æternitatis reducat & deducat, scandala cupiens ab agro Ecclesiæ tollere, intendens summoperè præteritis finem imponendo, eorum causas radicitùs excidens, aditus futuris possibilibus præcludens, quantùm potest diffinit, decernit & declarat, quòd cùm occasione quarumdam novem Assertionum, quarum tenor sequitur & est talis &c.

Aliqua scandala in quibusdam mundi partibus, ut dicitur, fuerunt per malevolos suscitata, & verisimiliter suscitari in posterum timentur oritura & præsertim apud minus doctos: quæ tamen dictæ novem Assertiones non sunt tanquam erroneæ D condemnendæ, eò quod de earum possibilitate sine evidenti contradictione Fidei Sacræ Scripturæ, & bonorum morum, sunt opiniones graves magnorum Doctorum eas asserentium probabiles, ut præfertur, testimonio Scripturarum naturalium, moralium & divinarum.

Ea propter hæc sancta Synodus erroneas in Fide & moribus fore non declarat; sed ne occasione earumdem scandala sequerentur graviora, earum probabilitati derogare non intendens, ipsarum tamen doctrinam publicam suspendit, sub pœnis &c. Verum quòd Episcopus Parisiensis, & Inquisitor in Regno Franciæ, quandam prætensam Sententiam

tiam tulerunt, quâ visi sunt eas tanquam erroneas in Fide & moribus condemnare; quod tamen tàm ex defectu judiciariæ potestatis, quàm propter prædictarum Assertionum probabilitatem, & conformitatem ad prætactas Scripturas minimè facere potuerunt. Quapropter dictam suam Sententiam adnullat, & nullam fuisse aut esse, præsentium tenore diffinit & declarat, perpetuum silentium imponendo dictis Episcopo & Inquisitori, & quibus aliis præsentibus & futuris; ne occasione dictarum Assertionum novem, aut dictæ prætensæ Sententiæ, sic adnullatæ, & pro nulla declaratæ, imponant, aut imponere audeant quomodocumque, aut qualitercumque, directè vel indirectè, per se, aut per alium, occultè aut publicè, cuicumque aut quibuscumque, personæ aut personis, vivæ aut defunctæ, vivis aut defunctis, dictas Assertiones, aut occasione ipsarum hæresim seu errorem audeant imponere in futurum, sub prædictis pœnis, & impositoribus criminum hæresis & erroris in Fide & moribus à Jure inflictis & declaratis.

Cedula Cisterciensis, & Clarevallensis.

Cod. 1537. fol. 117. verso.

AD hoc quod super processu &c. concordiæ Tractatus utilis & efficax habeatur, decerni poscitur in sanctæ Synodi sessione.

Primò, quòd Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris Fidei, in condemnationem Assertionum &c. latæ Parisius tali die &c. Cùm autem Juris ordine, multipliciter exorbitasse reperiantur, irritæ cum sequelis suis decernantur & omnino nullæ; Episcopo tamen ipso ab omni, si placuerit, impetione super hoc immuni semper & libero permanente.

Item. Propositio condemnata pridem: *Quilibet tyrannus* &c. modificetur per Concilium, quod non intendit quibuscunque viventibus vel mortuis per ejus condemnationem in aliquo derogare; cum hoc addendo quòd nulli fas sit Assertionem imponere vel attribuere cuiquam, extra Judicium, nisi reus in hoc inventus legitimè fuerit & convictus.

Item. Ne discordiarum renovetur immanitas; quòd nullus possit aut debeat, occasione dogmatizationis, approbationis vel defensionis, usque in præsens, harum Assertionum, de suspicione vel errore contra Catholicas veritates & sanam doctrinam, argui quomodolibet, vel notari.

Item. Quia dictarum Assertionum liberam dogmatizationem, seditionibus, homicidiis & perjuriis viam præbere dicit denuncians, & omnimodè magis earum judicialis per Concilium reprobatio, vel condemnatio, tanquam omnis excussiva timoris, tàm principantium quàm hostiliter sævientium tyrannidi, oppressioni subditorum irremediabili, totiusque Reipublicæ subversioni, faciliter occasiones & ausus aperiret effrenes: pensatis similiter Doctorum celebris famæ non paucorum sententiis, Assertiones hujusmodi probabiles, & illæsa Fide sustinibiles esse, quidam dictis, alii verò scriptis autenticis asseverantium, quòdque nec assertorem habent, neque scandalo fuerunt, nisi quantùm adversæ partis molimina suscitaret: sancta Synodus Assertiones ipsas, sine judiciali decisione, vel in alteram partem obligatoria determinatione relinquendas pro nunc esse statuat & decernat.

Item. Cùm ex præmissarum Assertionum dogmatizatione, sensus quidam extranei & scandalosi, licèt ab emulis unde supra prodeuntes, recepti fuisse dicantur, & cùm in futurum verisimiliter elici possent; sacra Synodus fidelium Christi semitas ad æternam salutem rectas facere, solidare vincula pacis, scandala tollere de Regno Dei, quod est Ecclesia, votis communibus inardescens, earum dogmatizationem, & in publicis Actibus allegationem, prædicationem, aut aliàs promulgationem, approbativè vel reprobativè sessionabiliter prohibeat & Catholicis omnibus interdicat sine præmissis & eorum quolibet, ne restaurabitur enormitas contumeliæ & inhonoranda crudelitas, tot modis & vicibus in Principem tantæ Majestatis evomita, qui debitor est ad honorem proprium, & famam suam negligere non intendit.

MEMORIALE

Continens prosecutiones Joannis Gersonii, Adversùs Assertiones Joannis Parvi.

Cod. 1538. fol. 260. verso.

MEmorialia sequentia, præter plurima alia, quæ gratiâ honestatis dimittuntur, efficaciter probant, & clarè ostendunt quòd Magister Joannes de Gersonno, qui asserit se Ambassiatorem Christianissimi Regis Franciæ, movit & promovit, prosecutusque est, activè factum condemnationis Propositionis quondam Magistri Johannis Parvi, in scandalum Illustrissimi Ducis Burgundiæ, & hoc per septem Menses & infra continuantes, ante citationem effectui demandatam Episcopi Parisiensis, & Fratris Joannis Poleti &c. qui fuerunt citati xxiv. Mensis Octobris. Anno xv. in Concilio Generali Constantiensi. 1415. xxv. Junii.

Et primò. Die Jovis, post *Quasimodo*, xi. Mensis Aprilis, in stupha magna habitationis R. P. Domini Cardinalis Cameracensis, de ipsiusque scitu & beneplacito, & in ipsius præsentia, assistentibus quamplurimis Prælatis, Episcopis & Abbatibus, Doctoribus, Licentiatis & Bachalariis, specialiter in Theologia Facultate. Post plurima verba pungitiva, legit cedulam sequentem, quam primò projecerat, per despectum, ad pedes dicti Domini Cardinalis, eo quòd non ita citò dabatur sibi tempus ad legendum, sicut affectabat inde totus furiosus videbatur. Est autem tenor cedulæ talis.

„Conformiter ad instructiones Christianissimi Re„gis Francorum, & carissimæ filiæ suæ Universitatis „Parisiensis, & ad Litteras Patentes ejusdem Re„gis, & etiam ejusdem Universitatis, proponantur „eæ Conclusiones, quas deffendere nos offerimus, si „quis apponere quicquam voluerit.

„Condemnatio Propositionis defuncti Magistri „Johannis Parvi fuit catholicè facta, tanquam de „Propositione continente errores plurimos in Fide „& bonis moribus, & multipliciter scandalosos. Pro„videndum est prædictis erroribus, ad extirpatio„nem &c. Condamnationi prædictæ repugnantes „pertinaciter &c. illi sunt fautores prædictæ pra„vitatis hæreticæ, qui Ducem &c. attendatur quòd „prædicta condemnatio facta est Parisius &c.„

Cedula prædicta cum quatuor Conclusionibus suis, & cùm attendatur &c. fuit exhibita per Procurationem Ducis Burgundiæ, die Martis xxv. Mensis Iunii, ad docendum quòd ipsi non moverunt primò, nec activè materiam condemnationis &c.

Item. Sequens Propositio fuit distributa per dictum de Gersonno nonnullis Universitatibus & Magistris in Theologia, ac pluribus aliis Magistris fuit publicè communicata, in scandalum præfati Domini Ducis, & Magistri quondam Johannis Parvi, scilicet Constantiæ, in Concilio Generali existenitbus, die quarta Junii, Anno xv.

Sequitur casus brevis Sententiæ latæ Parisius, contra Propositionem Magistri Johannis Parvi, quæ intitulatur, Justificatio Ducis Burgundiæ.

Præsuppositis modis & circumstantiis mortis improvisæ &c. cum pluribus aliis mendosis in quadam cedula contentis per Dominos Ambassiatores & Procuratores, exhita Dominis Judicibus Fidei, ad eundem effectum, die Lunæ, secundâ Septembris. Anno eodem.

Item. Die Martis, quarta Junii. Anno eodem: ad dicti Gerson instigationem; coram deputatis quatuor Nationum, fuerunt lectæ quædam Litteræ Regiæ, ut dicitur, Patentes, die data XXVII. die Decembris. Anni M. CCCCXIV. In quibus Litteris continebantur dictæ novem Assertiones, quæ narrabantur fuisse extractæ à Propositione Magistri Parvi, quam appellabat Justificationem &c. Parisius condemnata. Et rogabat dictus Gerson, ex parte Regis, quòd Concilium dictam Sententiam confirmaret.

Item. Die Veneris VII. Junii ejusdem Mensis, post prandium; Dominis Cardinalibus Cameracensi & Florentino, præsentibus, & quamplurimis aliis Ambassiatoribus &c. Dixit Gerson quòd in Regno Franciæ pullularunt certi errores, inter quos tradidit novem, in quadam Sententia, quos dixit Parisius fuisse condemnatos per Episcopum Parisiensem; cujus Sententiam asserebat fuisse catholicè latam, & illam, ut talem, paratus erat sustinere, usque ad ignem: & in hac parte se faciebat denunciatorem, de quo petiit Instrumentum, & habet signatum *M. Bolosonis, & Giscerus.*

Item. Die Sabbati VIII. Junii, ejusdem Mensis, horâ Vesperorum, in domo Florentini, Domino Sigismundo Rege Romanorum Serenissimo præsente, & Domino Florentino cum nonnullis aliis, fuit hæc materia per Dominum Cameracensem agitata.

Item IX. Junii, ejusdem Mensis, in magna Aula Augustinentium, tertiâ horâ post meridiem, idem de Gersono, præsente multitudine copiosâ Doctorum Theologiæ & Decretorum, proposuit ut supra die Veneris, & exhibuit unum rotulum in quo continebantur dictæ Assertiones, cum quibusdam prætensis & frivolis reprobationibus earundem, de quibus dicebat se esse denunciatorem. Et erant isti termini, *dolus, viliter*, in tertia & quarta Assertionibus. Et tradidit Notario publico, scilicet Magistro M. Bolosonis.

Item. Die Mercurii, XX. Junii, ejusdem Mensis, in domo Augustinensium, eadem materia fuit per eundem de Gersono agitata, præsente Domino Rege Romanorum, dictis duobus Dominis Cardinalibus, & Dominorum Ambassiatorum, Doctorum &c. multitudine copiosa.

Item, Die Sabbati, quæ fuit XV. Junii. in Sessione fuerunt dati Commissarii in causis Fidei &c. & eadem die, horâ Vesperorum, convenientibus dictis Commissariis in magnâ stupha Augustinensium, dictus de Gersono novem Assertiones prædictas produxit tanquam errones &c. Et ibidem dixit quòd aliàs denunciaverat, & adhuc denunciabat, secundùm tenorem cujusdam cedulæ per eum tunc exhibitæ, quæ incipit: *Coram vobis, Reverendissimi Patres & Domini præclarissimi &c.*

Item. Eadem die & hora, exhibuit aliam cedulam continentem dictas Assertiones, cum earum prætensis & frivolis reprobationibus, quod debuit notari in Processu.

Item. Die Lunæ XVII. Junii, ejusdem Mensis, requisivit Dominos Commissarios præfatos quòd secundùm formam Juris procederent celeriter ad confirmationem condemnationis earumdem. Quæ petitio debuit poni in Processu.

Joannis Gersonii Sermo, contra Assertiones Jannis Parvi, circa Præceptum, Non occides. *Tom. II p. II. p. 338.* *Sequitur: Reprobatio novem Assertionum.*

Primò, per Authoritates.
Secundò, per Rationes.
A Tertiò, per Exempla.

PRIMA PARS.

Continens Authoritates jam relatas supra, in Sententia à Joanne Gersonio lata in Concilio Parisiensi. Post quas sequitur.

Quoniam desunt multis Reverendis Magistris in Theologia, qui sunt in hoc sacro Constantiensi Concilio, originales Libri Sanctorum: placeat quòd pro reprobatione primæ Assertionis, & aliorum ex ea sequentium, videant igitur originalia Sanctorum posita in Decretis 2. q. I. per totum; ubi dicitur quòd *Nullus est condemnandus*, præsertim ad mortem, *absque judiciario ordine*: imò etiam, quòd *In notoriis, oportet quòd per Judicem notorietas declaretur*: quantò minus hoc posset fieri per illum qui non habet publicam authoritatem? Et quòd *Idem non est accusator, testis & Judex*; videantur in spirituali* capitula ista; Primum, ex authoritate Augustini: *Nos in quemquam*. Secundum, ex authoritate Constantini: *Judex criminosum*. Alterum ex verbis Augustini. *De pœnitentia multi corriguntur*. Et capite sequenti ex eodem Augustino: *Si peccaverit*. Alterum ex authoritate Evaristi Papæ: *Deus omnipotens*.

* *forte* speciali.

SECUNDA PARS CONSIDERATIONIS.

Per rationes.

Prima Ratio.

Subditus & vassallus non est Judex legitimus Domini sui, ad judicandum eum personaliter, præsertim ad mortem; sed in casu primæ Assertionis oporteret oppositam dare, quæ dicit quòd licitum est unicuique &c.

Hoc autem non esset verum, nisi occisor constitutus esset undecumque Judex legitimus occisi, ita quòd ex opposito sequitur oppositum; & tali potest dici, quis te constituit Judicem super istum non subditum, non præmonitum; te, inquam, subditum D ejus vel vassalum, vel servum forte vilissimum.

Porrò, qualis Lex permittit in causa mortis alterius, quòd idem testis sit, Judex, pars, & executor? Et quòd si, juxta Legem divinam, nemo ad testimonium unius debet mori; quantò minus ad testimonium nullius? Rursus, si culpat Apostolus illum qui judicat alienum servum? De illo quid dicemus qui proprium judicat Dominum, etiam ad mortem turpissimam? cùm dicit Petrus: *Servi subditi estote in omni timore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis.* I. Pet. II. 18. Non dicit: Interficite.

Ampliùs. Populares non possunt ad arbitrium punire Dominos suos, sicut est condemnatus Articulus

culus contra Wicleff: sed hæc Assertio dicit longè pejus, quia dicit quòd subditi possunt occidere, imò debent, sicut infra deducetur, qualicumque fidelitatis juramento non obstante. Et ita, juxta dictum Serenissimi Romanorum Regis, pernitiosior est hæc doctrina, quàm proprius Wicleff, in hac parte, unde & in aliquo Articulo damnato ponit Wicleff, quod Principes, vel laïci possunt Clericis delinquentibus removere bona temporalia: hic autem dicitur quòd à Principibus tyrannisantibus A removeri debet vita, authoritate privata, vel populari; posset igitur, à fortiori, similiter removeri pecunia.

Ampliùs. Sacerdos non potest prædicare, nisi autoritate publica fungatur; sicut patet ex condemnatione unius Articuli Wicleff, & Joannis Huss, & per Decretalem. Cùm autem prædicatio non sit de se illicita, quemadmodùm occisio hominis; sequitur quòd absque authoritate publica, seu jussione, non poterit tyrannus occidi: & pejor est in hoc Assertio, quàm Joannis Wiclef, ut mediatè dicebatur. Similiter argueretur de Libellis famosis, quos non licet ponere contra quemcumque, propria authoritate: hoc tamen minùs est quàm occidere.

Similiter arguitur, de accusatione in Judicio: quia nisi probat accusator, punitur pœnâ talionis. B Punitur ergo rationabiliùs ille qui occidit, si in probatione, quòd egit rationabiliter, defecerit. Et ita de similibus multis, quæ nedum Lege divina, sed naturali & politica prohibentur, quatenùs nemini sit fas sibi ipsi Jus didiscere, secundùm Leges. Similiter apud pueros in scolis, hæc est statuta Lex, ut nullus de altero quantumcumque lædente ipsum, vindictam accipiat; alioquin verberatur tanquam lædens authoritatem Magistralem. Imò & apud latrones, Turcas & paganos, Lex hujusmodi perseverat. Imò & apud dæmones, pro statu præsenti; juxta quod arguit Christus de sathana qui nequaquam in se ipsum divisus est. Rursùs hoc est contra hierarchicum ordinem cujuslibet naturæ, per quam, secundùm Dionysium, constitutum est à Lege divina, ut infima reducantur ad superna, per media, nemo sibi Judicis authoritatem vel honorem usurpet. C

Ampliùs. Si ab hoc Præcepto venerabili, *Non occides*, excipitur tyrannus; vel hoc est propter enormitatem criminis, & hoc, non quia hæreticus est pejor; vel quia reperitur expressum in Juribus, & hoc non, imò prohibitum.

Ampliùs. Si ille qui vult occidere Regem suum, potest à quolibet interfici, aliter quàm vim vi repellendo: cùm inducere Regem ad peccatum mortale, ut est hæresis, sit pejus; poterit ergo quilibet interfici, qui machinatur Regem inducere ad hæresim vel peccatum.

Ampliùs. Si sufficit ad interfectionem dicere, quòd interfectus volebat occidere Regem, absque alio documento notorio; videmus quanta esset libertas in occidendo Dominos suos, pro arbitrio subditorum.

Ampliùs. Fiat deductio contra omnes Assertiones, simul una principali radice; quæritur itaque, si D peccatum tyranni det unicuique subdito, vel vassallo authoritatem legitimam occidendi eum: aut vassallus peccat differendo; si peccat, ergo tenetur interficere eum statim dùm potest: & ita jam non est tyrannum licitum interficere, sed debitum. Si non peccat, ergo tenetur observare juramentum fidelitatis, quo tenetur Domino suo ut vassallus: & ita, si interficit, perjurus est, & peccat, & sic est ex consequenti, non meretur; cujus oppositum dicit prima Assertio, & tenetur servare juramentum fidelitatis, seu confœderationis, cujus oppositum dicit ultima Assertio, & non tenetur occidere per insidias & turpiter, contra alias Assertiones. Unde Judex ordinarius & legitimus non posset hoc licitè, quia deberet ordinem Juris observare, scilicet vocando eum, & examinando, cum ceteris circunstantiis.

Ampliùs. Resolvendo materiam ad radicem difficultatis, videbimus quòd non potest inveniri verificatio primæ Assertionis, & consequenter aliarum, nisi in casu solo, ubi vim vi oporteret pro Rege repellere, in casu scilicet quòd Rex esset in tali periculo mortis, per unum proditorem, de quo loquitur Assertio, quòd non posset aliter evadere mortem, nisi proditor ille, vel tyrannus mox interficeretur per unum vassallum Regis qui hoc posset, & nullus, pro tunc, alius deffensor appareret; in quo casu peccaret vassallus Regis, si non deffenderet Regem à morte, etiam per occisionem proditoris, si non posset aliter fieri. Et ita veniemus ad hoc, quod vassallus in nullo casu potest interficere prædictum proditorem, nisi in casu necessitatis, in quo peccaret omittendo: constat autem quòd prima Assertio, consequenter aliæ, generaliùs se extendunt, & ideò falsæ & malæ sunt.

Ampliùs. Subditus & vassallus, qui privata Lege interficit proditorem illum vel tyrannum, de quo loquuntur Assertiones, non habet plùs de authoritate legitima, quàm haberet Judex ordinarius prædicti tyranni, sicut constat: sed Judex ordinarius, sicut Rex, non posset interficere talem proditorem non monitum, non citatum, non convictum. Patet igitur falsitas Assertionum.

Ampliùs, quæritur. Si subditus vel vassallus interficit tyrannum illum de quo loquuntur Assertiones: aut hoc facit propria authoritate, interficiendo eum; vel hoc solùm facit, quia interdit protegere Regem suum à morte: si primum intendit principaliter, ipse peccat, estque homicida proprie, etiam ubi aliter justè meruisset mori, secundùm Augustinum & Doctores: si secundum principaliter intendit, hoc non potest contingere, nisi in casu justæ & necessariæ deffensionis, scilicet vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ, & hoc est, quòd Rex suus non potest aliter evadere. Constat autem quòd Assertiones generaliùs positæ sunt.

Ampliùs. Assertiones concludunt quòd interfector, de quo fit sermo, debet laudari, & remunerari, tàm à Rege quàm à ceteris; & quòd debet factum suum laudari & publicari tanquam licitum & meritorium. Rex igitur, vel quicumque alii fideles, si reprobant illum interfectorem, & dicunt quòd malè fecit; vel si voluit eum vexare, diffamare, vel privare *, peccant gravissimè & injustè agunt: imò errant in Fide & moribus, & sunt maledicti, dicentes bonum malum & malum bonum; & si hoc pertinaciter agunt, hoc est si nolunt desistere, sunt palam hæretici. Qualia verò sint hæc & inconvenientia, cæcus est qui non videt.

Ampliùs, quæritur. Si talis proditor potest repelli ab occisione Regis, per alium, & alio modo, confœderatus poterat, & ita debebat servare juramentum fidelitatis, & confœderatum non occidere; sed dicitur secundum. Ipse igitur erat solus qui hoc modo & hoc tempore debebat Regem suum deffendere, & ita nullus alius hoc poterat vel debebat quin peccasset. Loquitur ergo minus generaliter Assertio.

Ampliùs. Arguitur in speciali contra illam Assertionem quæ ponit quòd observare semper sensum litteralem sacræ Scripturæ, est occidere animam suam: & hoc ponitur, quia dicit assertor quòd cuilibet licitum interpretari sensum Scripturæ sacræ, & divinorum Præceptorum, & uti epicheia,

* *forte* punire.

cheia, quando casus occurrit; sicut ponitur de hoc Præcepto, *Non occides*, quòd in casu necessitatis inevitabilis, volendo deffendere civitatem unam, vel suum Regem, potest aliquis, privata authoritate, invasores occidere, sine agendo contra verum intellectum hujus Præcepti, *Non occides*.

Videamus hîc primò quòd habemus ex hac declaratione illud quod prius arguebamus, scilicet quòd in solo casu necessitatis, ubi non patet aliter salvatio sui Regis, Assertio prima haberet veritatem. Rursùs dicimus quòd in casu talis necessitatis, occisor esset innocens apud Deum, & non esset verè homicida; quia non intenderet occidere, sed Regem suum à morte imminente protegere: sicut Judex non rectè intendit interficere; sed Legibus obedire. Dicamus consequenter quòd si posset ostendere judicialiter, talem fuisse casum necessitatis inevitabilis, judicaretur absolutus, imò laudaretur. Sed si non vult, aut non potest ostendere, tunc Judex publicus debet eum sicut verum homicidam reputare, & damnare, non laudare. Constat autem quòd Assertiones loquuntur sub generalitate majori.

Ampliùs. Circa Assertionem de juramento, seu confœderatione; quæritur si transgrediens confœderationem poterat absque peccato servare illam, vel non: si primum, tunc tenebatur illam observare, & transgrediendo peccabat, quia non vergebat in detrimentum animæ. Si secundum, illud juramentum non fuerat licitum, si tale periculum animæ præjudiciabatur dùm fiebat juramentum, aut si non præjudiciabatur tale periculum animæ, sed occurrit nunc ex improviso, benè conceditur quod peccaret observando talem confœderationem, sed hoc esse non potest, sicut argutum est priùs, nisi dicatur quòd fortior obligatio supervenit, propter casum necessitatis inevitabilis, quæ compellit occidere talem confœderatum, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ, & non est alius casus in quo juramentum illud non sit observandum, stando in terminis in quibus Assertiones pejores positæ sunt.

Ampliùs. Ibidem, sub brevibus terminis. Aut Assertio hæc nova loquitur de præjudicio temporali, vel spirituali. Si primum, tunc tale præjudicium, etiam mortis corporalis, non impedit quin Fides sit servanda, ex quo non vergit in animæ detrimentum: quoniam hoc requirit ordo charitatis, quòd plus debet amari anima, quàm corpus. Si autem loquitur principaliter de præjudicio animæ; tunc Assertio vera esset: sed hoc debuisset explicari, quod nedùm non factum, sed oppositum datum est intelligi: loquitur enim Assertio de præjudicio uxoris vel liberorum. Constat autem quòd juramentum factum à marito, vel à Patre, non vergit in præjudicium uxoris, animæ, vel filiorum, licèt aliquando vergat in præjudicium temporale, sicut patet in juramentis Nobilium, qui redeunt ad suos hostes, reliquendo Patriam, uxores & liberos, & reddendo se in carceribus suorum hostium, quorum arbitrio possunt mori. Patet etiam de mercatoribus, qui pro servando fidem, perduntque suam totam substantiam.

Ampliùs. Arguitur inquisitivè, præsupposito casu Assertionum. Quæritur utrum occidens tyrannum cum quo habet confœderationes, sciat certitudinaliter & notoriè quòd ille tyrannus sic machinatur in mortem Regis &c. Aut scit hoc tantummodò probabiliter, aut per conjecturas: primum non ponitur in Assertionibus, & secundum non sufficit ad inferendum certam mortem. Præterea Assertio loquitur de machinatione per fraudem, vel sortilegia. Sed sæpiùs evenit quòd talia sciri nequeant certitudinaliter, ex notorietate, cum machinatione, de vi vocabuli, & similiter fraus nocens secretum vel celationem.

Ampliùs. Inquiritur, si tyrannus ille, seu proditor, de quo fit sermo, posset & vellet coram Judice ordinario judicari; an esset authoritate privata interficiendus per subditum, vel confœderatum, aut vassallum: & constat quòd non; quia nullus quantumcumque criminosus, vel adversarius, debet interfici, privata authoritate, si potest per publicam authoritatem fieri Justitia de eo: imò nec damnatus ad mortem, potest authoritate publica * interfici; quoniam sit homicidium verum & malum. Sic diceretur de desertore militiæ, de fure nocturno, de insidiatore in stratis publicis, imò de hostibus in bello justo; quia si possunt isti & similes subjugari, judiciario ordine, & publico, ille ordo semper est proponendus. Oportet igitur quòd interficiens tyrannum, de quo sermo, sciat certitudinaliter quòd nullo modo potest de illo tyranno Justitia fieri, neque sufficiunt conjecturæ. Sed hoc non ponit Assertio: quare &c.

Ampliùs. Confirmando præmissa, sic arguitur: Rex nullum quantumcumque criminosum potest aut debet occidere, vel occidi facere, Juris ordine prætermisso, si potest ordinariè, sine manifesto periculo Reipublicæ procedere: constat autem quòd nulla privata persona habet majorem authoritatem supra non sibi subditum, quàm Rex habeat in subditos: ergo &c.

Ampliùs. Cùm contingat ab omni Cœtu & Politia tyrannidem exerceri, sicut Papa potest esse tyrannus super Ecclesiasticos; & Abbas super Monachos & Capellanos; & maritus contra uxorem & servos; ecce quanta datur licentia, quòd quilibet possit ut tyrannus interfici, etiam per Sacerdotem & in loco sacro, & per vilissimas personas & confœderatas, & subitò sine diffidatione, per veneficia & per mendacia. &c.

Ampliùs. Licèt istæ Assertiones videantur solùm loqui de tyranno; illæ tamen extenduntur ad omnem hominem generaliter, sive virum, sive mulierem. Ratio est; quia de qualibet persona dici potest quòd machinatur in mortem sui Regis, vel naturalis Domini, per fraudes vel sortilegia, & quòd hoc facit, ut auferatur Dominatio Regalis vel naturalis à suo Rege vel Domino. Constat autem quòd ex casu Assertionis, licitum est, imò meritorium talem personam occidere, vel occidi facere, propria authoritate. Et si opponitur quòd non, quia Superior potest de tali persona sumere Judicium, hoc non valet: primò, quia quilibet poterit oppositum fingere vel asserere; ex quo non requiritur certitudo & notorietas, sicut deductum est priùs. Item. Quia Assertio prima cùm addit istud adverbium, maximè, ** præsupponit veritatem illorum quæ præmissa sunt; sed specificat casum in quo magis seu maximè illa quæ præmittuntur habent veritatem. Exemplum est in Juribus: non autem præmittitur quòd non possit aliter fieri Justitia.

Ampliùs. Epilogando sic arguitur: Præcepta moralia, præsertim generalia, quæ data sunt hominibus, tanquam prima principia regulantia vitam uniuscujuscumque habentis usum rationis, debent esse clarissima, & quæ non egeant difficili & varia interpretatione; & maximè illa quæ conservant humanam Politiam in sui firmitate & civilitate, sicut ista tria, *Non occides. Non assumes nomen Dei tui in vanum*, Exod. xx. 7. non occides per industriam & insidias.

Itaque Præceptum quodlibet præsupponit unam Assertionem, quæ non minùs tenenda, quàm Articulus Fidei, ut istud Præceptum, *Non occides*, præsup-

* *fortè meliùs* privata. ** *fortè deest* non.

supponit, quòd nullatenùs est occidendum, sic intelligendo, quemadmodùm Legislator debet intelligi; & ita de reliquis: propterea error in talibus, est error in Fide, quæ præsupponit, & substernit sibi Jus naturale. Unde licèt occidere, non sit hæresis; tamen asserere quòd liceat occidere, est hæreticare: & ita de perjurio & reliquis. Constat autem, ex determinatione Doctorum omnium, quòd Præceptum istud, *Non occides*, habet hunc intellectum planum & grossum, quòd nullus homo debet occidi ab alio sponte, vel ex intentione, si non A habeat publicam authoritatem, vel administrationem. Debet igitur teneri in suis terminis, nec est alicui fas aliter interpretari: dicitur autem spontè, vel ex intentione, propter illos qui vim vi coguntur repellere, aut qui occidunt à casu; tales intentionem occidendi non habent.

Rursùs, hoc Præceptum: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*; docet quòd omne juramentum deliberatè & licitè factum, est servandum, dùm non verg t in animæ detrimentum, etiam usque ad mortem corporalem; quia plùs debet anima & ejus Fides diligi, quàm corpus. Unde si prohibetur omne mendacium, magis multò perjurium: non negatur tamen quin in omni juramento rationabilis authoritas Superioris, & Dei reverendis *, & Prælati dispensatis † intelligatur excepta. B

Rursùs, hoc Præceptum, de non occidendo, per industriam & insidias, docet quòd nullus potest parare insidias licitè proximo, tanquam media licita, per quæ moriatur ex improviso; & hoc, inter cetera, propter periculum damnationis animæ, cujus salus debet præferri saluti, nedùm corporis alicujus, sed proprii; ita quòd nullus, non præmonitus, nec diffidatus, potest voluntariè interfici, quia si sit diffidatus, jam non debet censeri mortuus subitò, cùm sibi præcavere debuerit.

Constat autem quòd novem Assertiones prænominatæ patenter evertant hæc tria Præcepta sic intellecta, & per Doctores sacros sic exposita, & quæ sunt de primis impressionibus, vel inscriptionibus naturæ, seu Juris naturalis, & quæ nemo capax rationis permittitur ignorare. C

Ampliùs. Si tyrannus contractè acceptus pro illo qui machinatur in salutem Regis sui, debet licitè interfici à quocumque subdito &c. multò magis debet interfici, aut mandari interfici tyrannus ille qui machinatur contra salutem totius Reipublicæ, quantò bonum commune melius est quàm bonum particulare; & quòd hoc licitè fiat à quolibet subdito Reipublicæ &c. Hoc autem dicere, est palam favere huic Assertioni, *Quilibet tyrannus* &c. quæ ut hæretica damnata est in hoc sacro Concilio.

Ampliùs. Deduci præmissa possunt per exempla ab historiis sacris, & aliis authenticis assumpta, ostendendo qualiter nemo, privata authoritate, occidens alterum spontè, & absque divina revelatione laudatur, sed inculpatur, conformiter ad dicta & authoritates Sanctorum. Nullus præterea frangens D juramentum, volens evitare proprium dispendium, vel suorum, laudatur; sed non insidiæ in quibus est mendacium, vel juramenti fractio, unquam laudatæ sunt.

Ex hac consideratione respondetur faciliter & veraciter ad omnes historias quæ possent induci pro præmissis Assertionibus. Unde si laudantur occisores tyrannorum, vel aliorum, hoc est quia fungebantur publica authoritate; ut quia occisi, erant hostes Reipublicæ & diffidati; aut divina revelatione quandoque fiebat hoc.

Sic patet quod dicendum est de Lameth, qui occidit Caïn, quamvis sceleratissimum, quia inde punitus est. *Gen.* IV.

De Moyse, qui occidit Ægyptium, *Exod.* II. & *Act.* VII. ubi patet quòd habuit Mandatum à Deo.

De Simeone, & Levi, qui occiderunt Sichimitas; & inde maledictionem Patris incurrerunt, *Gen.* XXXIV.

De Phinées, qui occidit Zambri. *Num.* XXV. Ubi patet quòd habuit Præceptum à Deo, & Moyse.

De armigero, qui interfecit Saül, patet quòd malè 2. *Reg.* I.

De Ajoch, qui occidit Eglom. *Judith.* III. Hoc benè, quia erat hostis publicus diffidatus.

De Jaël qui interfecit Cisaram. *Judith.* IV. Videatur de Lira, quare laudatur.

De Samuele qui occidit Aghog; patet, *Regum Decimo sexto*. Benè, quia erat hostis publicus.

De Absalon occiso per Joab 2. *Regum. Decimo tertio*, Benè; quia erat hostis publicus, & vita fuisset periculosissima.

De Abner filio Ner, quem idem Joab occidit, fundendo sanguinem belli in pace. *Secundo Regum.* In hoc pessimè, & inde occisus est per Salomonem.

De Helia, qui occidit Prophetas Baal 3. *Regum* XVIII. Benè quia habuit Præceptum Dei.

De Jehu, qui indiosè loquutus est, nec tàm de mendacio laudatur quàm de zelo. 4. *Regum.* X. Sicut & Judith non laudatur de mendacio, sed de vero.

De Olopherne occiso à Judith. *Judith.* XIII. ut supra.

De Athalia, quam occidit Joyadas 4. *Regum.* XI. Benè, quia erat hostis publicus, & Joyadas habebat authoritatem.

De Johas occiso à servis. 4. *Reg.* XII. Servi puniti sunt.

De Sennacherib occiso à filiis, 4. *Regum* XIX. Hoc justo Dei Judicio, cum peccato filiorum.

De Sedechias, qui fregerat pactum initum cum pessimo idolatra Rege Babilonis; inde tamen punitus.

De Regulo, qui rediit ad Carthaginenses sævissimos ut servaret fidem: imò tunc erat mos Romanorum, quòd si quis non observaret juramentum suum præstitum hostibus, mittebatur captivus & ligatus ad eos; sicut narrat Tullius 3. *de Officiis.*

Item, de morte Julii Cæsaris fuerunt apud Romanos sententiæ contrariæ: quidam, sicut Valerius Maximus, & sui similes, dixerunt mortem ejus fuisse injustissimam, & vocant interfectores ejus patricidas, quia non reputabant eum tyrannum: alii, sicut Tullius, dixerunt oppositum, quia reputabant Cæsarem publicum tyrannum atque notorium, & pro tali à Senatu & populo Romano habitum; & ita consequenter dicebant eum autoritate publica rationabiliter occisum.

Sequitur schedula quædam circa declarationem falsitatis primæ Assertionis, quæ fundatur circa illa quæ habentur 2. Quæst. I.

Itaque pro declaratione primæ Assertionis, quæ sic incipit: *Licitum est unicuique subdito &c.* Placeat attendere quantum bonum: & similiter verum fuit ex omnibus circunstantiis, ut dicit Dionysius. Si deficit una circumstantia, Propositio universalis redditur falsa: requiruntur autem multæ circumstantiæ, si prædicta Propositio debet dici vera.

Prima Circumstantia.

Requiritur ad verificationem ejus quòd ille de quo loquitur, sit notoriè tyrannus talis sicut describitur; & hoc notorietate Juris, vel facti. Alioquin quilibet fingere posset de quolibet quòd est ty-

* *fortè legendum* reverentia. † *fortè* dispensatio.

tyrannus. Et notetur quòd sit notorium Juris, qui scilicet reus, confitetur in Judicio, & profertur Sententia contra eum: & quid est notorium facti, quod sileat * nulla potest excusatione negari; quia scilicet sic semper evenit in talibus argumentis. Unde non est procedendum ad certam mortem, ex incertis & levibus conjecturis, vel suspicionibus non probatis.

Item, requiritur quòd sit notorium talem, de quo loquitur, non posse comprimi per Superiorem A suum; & hoc notorietate Juris vel facti, ut priùs; alioquin quilibet fingere posset, ut priùs; & ita periret omnis Politia & dominationis autoritas, & in Regno, & in Civitate, & generaliter in omni societate.

Item, requiritur quòd non sit probabile talem de quo loquitur non posse occidi per alium æquè benè: alioquin mille & mille deberent concurrere ad occisionem unius tyranni, sine Lege & ordine; ex quo ponit Assertio cum suis corollariis quòd à quolibet debet tyrannus talis occidi.

Item, requiritur quòd non sit probabile quòd expediat tolerare talem tyrannum, ne deterior exitus proveniat: alioquin periret consilium Christi, de non eradicandis zizaniis &c.

Item, requiritur quòd non sit probabile talem tyrannum esse faciliter corrigibilem; vel quòd possit aliter comprimi cum facilitate majori: alioquin non daretur locus correctioni & timori Domini. B

Item, requiritur quòd non fiat occisio talis tyranni insidiosè & subitò, cum certo detrimento animæ suæ, ubi potest aliter fieri, prout requiritur utilitas Reipublicæ & animæ salus; quoniam in hoc fundatur Decretalis, *Pro humani. De assassinis.*

Item, requiritur quòd ad occisionem talis tyranni, non assumantur media de se mala, ut sunt fictæ confœderationes, imò execrationes, & falsa juramenta, & mendacia; quoniam non sunt facienda mala ut eveniant bona. *Rom.* III. 8. secundùm Apostolum: & quia simulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas; quia iniquitas est & simulatio pro hoc & illud: *Quod justum est, justè exequeris.*

Item, requiritur, conformiter ad præcedentem circumstantiam, quòd bono animo fiat hæc occisio, non ex vindicta, vel rancore, vel ambitione: sed intuitu Legis divinæ, & civilis, & pro rei communis utilitate, cum omnibus circumstantiis aliis moralibus, quando & ubi oportet &c. C

Ratio est sicut ad præcedentem, verùm non debet occidi per Sacerdotem in loco sacro &c.

Imò, si prædictæ conditiones omnes concurrerent, quòd scilicet aliquis esset notoriè tyrannus & incorrigibilis per Superiorem, & intolerabilis subditis.

Nihilominùs sanctus Thomas, in suo, *De Regimine Principum, ad Regem Cypri*; & Magister Nicolaus Oresme, in translatione sua, circa principium quinti Politicorum; & alii plures, dicunt & deducunt, ex intentione, quòd talis tyrannus magis est Judicio Dei reservandus, quàm per privatam autoritatem, vel seditionem occidendus. Videatur eorum rationibus.

Constat autem quòd in hac parte magis credendum Catholicis Doctoribus, quàm Philosophis D infidelibus, si forsitan in factis, vel in scriptis: quemadmodùm judicabant opus esse fortitudinis, semetipsum occidere: & multa alia similia, quæ Lex Christiana condemnat.

Et notetur in prima Assertione illud adverbium *maximè* quod præsupponit veritatem illius quod præcedit, & illud est clarè falsum quod sic permittitur.

* *forti* scilicet

COPIA INSTRUMENTI, Cod. 2537. fol. 1415. XIX. Aug.

Quomodò Facultas Decretorum Parisiensis increpat, non adhæret, imò desavoat Magistrum Johannem Gersson, tam in quadam Propositione facta coram Rege.

Tom. V. Histor. Universit. Parisiensis Pag. 236. 254.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

Noverint Universi, hoc præsens publicum 1413. Instrumentum inspecturi, quòd Anno ejusdem XXX. Domini MCCCCXIII. more Gallicano; Dec. Indictione septima, Mensis Decembris die ultima, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri Johannis, divinâ providentiâ Papæ XXIII. Anno quarto, alma Matre Universitate Parisiensi convocata, & solemniter congregata apud sanctum Maturinum, post Sermonem dictæ Universitatis, super duobus Articulis, quorum primus erat ad audiendum Litteras Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ: secundus, & ultimus Articulus, erat super supplicationibus, & injuriis. Litteris verò præfati Domini Ducis Burgundiæ in dicta congregatione præsentatis, & per eandem Universitatem benigniter receptis, & in præsentia omnium Dominorum Doctorum, & Magistrorum singularum Facultatum, & Nationum ibidem congregatorum, à diversis eidem Universitati transmissis, pluribusque aliis negotiis eandem almam Matrem Universitatem tangentibus, per magnæ scientiæ virum Magistrum Joannem de Templis, ejusdem almæ Matris Universitatis Rectorem declaratis, propositis, & narratis, & per eundem in deliberationibus ante dictorum Dominorum Doctorum, & Magistrorum positis: singulæ Facultates & Nationes se traxerunt ad partem, & ad loca sua consueta, ut super iis deliberarent quid agendum esset super prædictis. Et post magnam, diuturnam, & maturam deliberationem inter venerabiles Doctores venerandæ Facultatis Decretorum habitam: in mei, Notarii publici, testiumque infra scriptorum, ad hoc vocatorum, & rogatorum præsentiâ, personaliter constitutus Venerabilis, Religiosus, & circumspectus vir, Dominus Robertus de Becco, Prior Prioratûs de Prato, Ordinis sancti Benedicti, Rothomagensis Diœcesis, Decretorum Doctor, & Decanus ejusdem venerandæ Facultatis Decretorum; dixit, & declaravit quòd super Litteris præfati Domini Ducis Burgundiæ, ac aliis, in præfata Congregatione lectis, negotiisque per præfatum Dominum Rectorem narratis, & in deliberationibus Doctorum, & Magistrorum ibidem congregatorum positis; eadem veneranda Facultas Decretorum deliberavit, modo & forma sequentibus.

Primò. Super Litteris Communitatis Civitatis Remensis, & venerabilis Capiutli Ecclesiæ Remensis, Facultas vult laborare pro Domino Abbate sancti Remigii Remensis, & juvare ipsum, quantùm poterit, erga Regem, & Dominos de sanguine suo, & etiam Dominum nostrum Papam, scribendo pro ipso, & procurando quòd Rex, & Domini scribant dicto Domino nostro Papæ, & etiam Dominis de Capitulo Remensi, eos exhortan-

tantes quòd eligant præfatum Dominum Abbatem in suum Præsulem; ac aliis quibus fuerit scribendum.

Et quo ad proposita, & narrata per præfatum Dominum Rectorem de Concilio Generali, deliberavit eadem Facultas quòd, omnibus viis, & modis possibilibus, fiat diligentia de convocatione ipsius Concilii Generalis.

Et quantùm ad rotulum, videtur eidem Facultati quòd expedit ipsum differre, usque post Concilium Generale, certis de causis etiam ad hoc moventibus.

Quò verò ad Litteras Domini Ducis Burgundiæ; eadem Facultas Decretorum sibi regratiabatur, de multiplici communicatione suarum Litterarum, de bona affectione quam semper habuit, habet, & habere intendit ad bonum pacis, bonum Regis, Domini Aquitaniæ, bonæ villæ Parisiensis, & totius Regni. Vultque eidem scribere, sibi regratiando, & ipsum exhortando, ut perseveret in suo bono, & sancto proposito.

Ulteriùs deliberavit eadem Facultas quòd proponatur coram Rege, Domino Aquitaniæ, & aliis Dominis de sanguine suo, exponendo eisdem, & suo Consilio, bonam affectionem ipsius Domini Ducis, declarando omnia & singula puncta contenta in dictis Litteris suis Universitati transmissis, & etiam coram Dominis de Parlamento, si sit opus, & civibus de bona villa Parisiensi; & quòd Domini exhortentur ad tenendum cedulam Pacis per eos concordatam, & juratam, in præsentia Regis, in suis terminis; eos requirendo, & eis supplicando quòd si aliquid fuerit factum, aut attemptatum in contrarium tenoris dictæ cedulæ, quòd illud reparetur.

Insuper deliberavit eadem veneranda Facultas, ut cesset omnis occasio divisionis, & turbationis, quòd injungatur Prædicatoribus, tàm Religiosis, quàm Secularibus, ne in suis Sermonibus & Prædicationibus habeant aliqua dicere, vel prædicare, quæ scandalisare possint populum, & quæ potiùs possent esse turbativa pacis, quàm ejusdem conservativa & inductiva. Et circa hoc, deliberavit dicta Facultas, quòd sicut aliàs non habuit, ita adhuc non habet Magistrum Johannem Gersson Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis advoatum, de Propositione quam fecit Coram Rege, in Palatio, reprobando Propositionem Magistri Joannis Parvi.

Et ulteriùs, protestatione specialiter, & expressè, primitùs per eandem venerandam Facultatem factâ, quòd non intendit, nec vult aliquo modo impedire Processum Fidei; imò penitùs, sicut semper, temporibus retroactis, pro eadem certavit, adhuc temporibus præsentibus, parata est certare; prout & temporibus futuris, per Dei gratiam certabit, quotiens opus erit, dixit eadem Facultas, quòd quia modi tenti & habiti per dictum Cancellarium, in Processu noviter inchoato, coram Domino Episcopo Parisiensi, super dicta Propositione præfati Magistri, sunt generativi seditionis, divisionis, & guerræ, ac perturbationis Regni, quàm conservativi, & inductivi pacis, unionis, & concordiæ; dicta Facultas imponebat, & imponit, quantùm in ea est, eidem Cancellario, & suis adhærentibus, super hoc silentium, sub pœna privationis, ne ulteriùs de præsenti procedat in hujusmodi Processu: nec vult, seu intendit eadem Facultas dictum Cancellarium sequi in ista materia.

Insuper protestata fuit memorata Facultas, quòd non intendit advoare, nec habet advoatos illos qui sigillaverunt Litteras, nuper ex parte Universitatis prædictæ civitatibus hujus Regni transmissas; quia nunquam Facultas consentiit quod in illa forma mitterentur. Et licèt idem Decanus tradiderit claves Facultatis, nullo modo fuit sibi factum verbum de illis Litteris sigillandis; sed duntaxat de Litteris præsentiæ: quia si dictus Decanus hoc scivisset, prout fuerat sibi prohibitum à Facultate, nunquam tradidisset ad eas sigillandas.

Quo ad supplicationes factas in dicta Congre-
A gatione; Facultas easdem concessit & concedit.

De, & super quibus præmissis omnibus, & singulis, præfatus Dominus Decanus, & nonnulli alii Domini Doctores dictæ Facultatis ibidem personaliter existentes, petierunt à me Notario publico infra scripto, sibi fieri, & confici publicum Instrumentum unum, & plura.

Acta fuerunt in Capitulo Ecclesiæ sancti Maturini Parisiensis, sub Anno, Indictione, Mense, die, & Pontificatu prædictis; præsentibus Venerabilibus & Discretis Viris Magistro, oriundo Pisis, Gerardo de Hoya, Magistro in Artibus, Cameracensis Diœcesis: & Nicolao Martini Cathalanensis Diœcesis, Clericis testibus ad hoc vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego Bartholomæus de Edgò, Belvacensis Diœcesis, publicus Apostolica, & Imperiali authoritate, Curiæque Parisiensis Notarius juratus;
B dùm præmissa omnia, & singula deliberata fuisse per venerandam Facultatem Decretorum dicerentur, & declararentur, per dictum Dominum Decanum, unà cum prænominatis testibus, præsens interfui, eaque in notam recepi: ideòque hoc præsens publicum Instrumentum aliena manu scriptum, & sub eadem verborum forma triplicatum, signo meo solito signavi, hic me propria manu subscribendo, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus.

Littera deadvoationis Magistri Johannis Gersson, per Facultatem Decretorum in Universitate Parisiensi. fol. 1.

UNiversis præsentes Litteras inspecturis. Decanus & Collegium Facultatis Decretorum, in 1413.
C alma Universitate Parisiensi. Salutem in Do- xxi.
mino. Aug.

Hodie siquidem in Congregatione nostra Generali, apud sanctum Joannem Hierosolimitanum Parisius, super duobus Articulis solemniter celebrata, quorum primus Articulus erat, ad audiendum Litteras Facultati nostræ transmissas: secundus verò, super supplicationibus & injuriis;

Venerabilis Vir Magister Johannes de Monteleonis, Magister in Artibus, & Licentiatus in Theologia, in eadem Congregatione personaliter comparens, quasdam credentiæ Litteras, ex parte Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, perlegendas præsentavit. Post quarum quidem credentiæ Litterarum lecturam, illicò, & incontinenti, præfatus Magister Johannes de Monteleonis seriatim, & compendiosè, suam explicuit credentiam, divi-
D dens eandem in sex * particulas.

In prima, recitavit qualiter regratiabatur ipse Dominus Dux Burgundiæ Facultati nostræ prædictæ, in eo quod Facultas nostra semper ad bonum Regis, & Regni, & ad ea quæ ad pacem fuerunt, & erant, tetendit, & laboravit; offerens se propterea nostræ Facultati, & singulis suppositis nostris: supplicando insuper, ut nos pro ipsius pacis manutenentia, omnibus modis possibilibus, sicut hactenùs fecimus, laborare, justificationesque ipsius Domini Ducis, super juramenti pacis retardatione recipere vellemus.

In secunda, recitavit quomodò Litteræ quædam diffidentiales, quæ ab Imperatore Romanorum

* Quatuor tantummodò hic sequuntur.

tum habuisse dicebantur, taliter qualiter extiterant adinventæ.

In tertia, enarravit præfatus de Monteleonis laudabilem excusationem dicti Domini Ducis Burgundiæ, de iis quæ eidem Domino Duci imponebantur, super quadam confœderatione quæ cum Anglicis dicebatur esse facta..

In quarta, quæ trimembris est, supplicavit ut Magistrum in Theologia, de quadam Propositione condemnata in Concilio Generali desavoare, ipsumque à sua Legatione & revocare: & nihilominùs solemnes deputatos, ad supplicandum Christianissimo Principi, Domino Duci Aquitaniæ, ut honor Regis & Regni, in condemnatione facta in Concilio Generali ante dicto, de quadam Propositione, quæ vocatur error Franciæ, reparetur, & conservetur, etiam dare & concedere vellemus.

Igitur notum facimus universis, & singulis præsentes Litteras inspecturis, quòd habita matura & diuturna inter nos, uti in arduis negotiis solitum est fieri, de, & super omnibus, & singulis præmissis deliberatione; tandem ex deliberationibus nostris, per organum venerabilis & circumspecti viri Magistri Livini Nevalinch, Decretorum Doctoris, & in ipsa Congregatione Præsidentis, conclusimus rescribere præfato Domino Duci Burgundiæ, regratiando sibi de bona & sincera affectione quam habet ad bonum Regis, & Regni, & ad pacem, & tranquillitatem ejusdem Regni: offerendo nos ad prosecutionem, & manutenentiam pacis, omnibus viis, & modis possibilibus; reputando nihilominùs dilationes per dictum Magistrum Joannem de Monteleonis allegatas, in juramento pacis non præstito, fuisse & esse sufficientes, canonicas, & rationabiles.

Secundò. Conclusimus quòd nunquam credidimus quòd dictus Dominus Dux Burgundiæ aliqua commiserit, propter quæ Dominus Imperator debeat malè contentari; nec credimus dictas Litteras diffidentiæ * construxerunt.

Tertiò. Conclusimus quòd nunquam credidimus, nec adhuc credimus aliqualem confœderationem inter Regem Angliæ & dictum Dominum Ducem Burgundiæ fuisse factam, imò totum oppositum credimus, prout etiam quicumque sanæ mentis, & verus Francigena idem in mente credere debet.

Quartò. Conclusimus quòd non reputamus defunctum Magistrum Johannem Parvi asseruisse Propositionem condemnatam in dicto Concilio; sed potiùs per illum qui adinvenit eam, ex quo nullus alius assertor apparet. Et sicuti nunquam Magistro Joanni Gerson in prosecutione prætensæ condemnationis Propositionis Magistri Joannis Parvi, factæ per Reverendum Patrem Dominum Episcopum Parisiensem adhæsimus; ita etiam nec de præsenti adhæremus. Imò ipsum Magistrum Joannem Gerson deadvoavimus, prout tenore cujusdam publici Instrumenti super hoc confecti, latiùs apparere videtur, præsertim cum nunquam in dicta condemnatione fuerimus evocati.

Quintò. Conclusimus quòd vellemus ut jam dictus Magister Joannes Gerson à sua Legatione revocatus esset.

Sextò. Revolvendo maculam quâ Regnum Franciæ notari posset, si præfatus error, sic error Franciæ vocaretur; conclusimus dare deputatos, prout dedimus, & damus, ad supplicandum præfato Domino Duci Aquitaniæ, ut ipse velit rescribere Concilio Generali, quatenùs Concilium conservet honorem Regni, super condemnatione prædicta.

Volumus insuper, & tenore præsentium Litterarum concedimus fieri & tradi prælibato Domino Duci Burgundiæ Litteras patentes, sigillo nostro sigillatas, de, & super omnibus & singulis præmissis. In quorum præmissorum testimonium sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum & actum ubi supra. Anno Domini MCCCCXV. die XXI. Mensis Augusti.

* Locus corruptus.

Sequuntur aliæ Litteræ, quomodò Natio Picardiæ in Universitate Parisiensi, desavoat Johannem Gerson. fol. 3. 1415. XII. Aug.

UNiversis præsentes Litteras inspecturis. Procurator & Natio Picardorum in Universitate Parisiensi. Salutem in eo qui est omnium vera salus.

Nuper siquidem in Congregatione nostra Generali Parisius, apud sanctum Julianum pauperem, ad audiendum aliqua proponenda ex parte Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ solemniter celebrata: Venerabilis & Discretis Vir Magister Johannes de Monteleonis, Magister, in Artibus, & Licentiatus in Theologia, in eadem Congregatione comparens: quasdam credentiæ Litteras, ex parte ejusdem Domini Ducis Burgundiæ, perlegendas præsentavit. Pòst quarum lecturam illicò dictus Magister Joannes de Monteleonis suam compendiosè, & seriatim exposuit credentiam, eandem in quatuor dividendo particulas.

In prima, regratiabatur nobis dictus Dominus noster Dux Burgundiæ, per organum dicti de Monteleonis, eo quòd Natio nostra semper ad bonum Regis, & Regni, & ad ea quæ ad pacem sunt tetendit, & laboravit; cum exhortatione, ut nos pro ipsius pacis manutenentia, omnibus viis possibilibus, sicut hactenùs fecimus, laborare, justificationesque ipsius Domini Ducis super juramenti pacis retardationis recipere vellemus.

In secunda, recitavit ipse exponens quomodò quædam Litteræ diffidentiales, quæ à Romanorum Imperatore ortum habuisse dicebantur, taliter qualiter extiterant adinventæ.

In tertia, explicuit laudabilem excusationem dicti Domini Ducis, de iis quæ eidem Domino Duci imponebantur, super quadam confœderatione quæ cum Anglicis esse facta dicebatur.

In quarta, quæ trimembris est, requisivit ipse exponens, ut Magistrum Joannem Gerson, Magistrum in Theologia, de quadam Propositione condemnata in Concilio Generali desadvoare, ipsumque à sua Legatione revocare, & nihilominùs solemnes deputatos, ad supplicandum Christianissimo Principi Domino Duci Aquitaniæ, ut honor Regis, & Regni, in condemnatione facta in Concilio Generali antedicto, de quadam Propositione quæ vocatur error Franciæ, reparetur, & conservetur, concedere vellemus.

Notum igitur facimus universis, & singulis præsentes Litteras inspecturis, quòd habita matura, & diuturna inter nos, sicuti in arduis negotiis solitum est fieri, de, & super omnibus, & singulis præmissis, deliberatione: tandem, ex deliberationibus nostris, conclusiones per organum Procuratoris nostri, tunc in eadem congregatione præsidentis, condidimus infra scriptas.

Primò enim conclusimus, Altissimo Domino nostro Jesu Christo, & postmodùm dicto Domino Duci Burgundiæ, gratiarum actiones multiplices referre, de bona, ac vera affectione quam hactenùs habuit, prout adhuc habere non desinit idem Dominus Dux, ad ea quæ ad pacem sunt, & ad bonum Regis & Regni: offerentes nos propter-

tereà, totis conatibus, ad conservationem, & manutenentiam ejusdem pacis. Quòd verò aliquandiù, ad pacis noviter reintegratæ confirmationem, & manutenentiam juramentum præstare distulerit, in hoc firmiori & permanentiori diuturnitati consuluisse credimus.

Secundò. Conclusimus quòd firmiter credimus scivisse, & perfectè scire, Regem Romanorum causam diffidentiæ, contra prædictum Dominum Ducem, nusquam habuisse justam, nec habere. Quamobrem, lætando congratulamur, de bona, & sincera tantorum Principum concordia.

Tertiò. Conclusimus quòd indubitanter credimus, prout à cunctis Christicolis credendum, nunquam in nobilem, tamque generosum, ac Christianissimum Principem, & cum Domino nostro Rege, & Domino Duce Aquitaniæ multipliciter confœderatum, incidisse quòd confœderationem, promissionem, ullamve conventionem cum Anglicis, verbo, facto, vel opere inierit præfatus Dominus Dux Burgundiæ.

Quartò. Conclusimus quòd præfatum Magistrum Johannem Gersson Legationi nostræ Matris Universitatis Parisiensis prædictæ, nec adjunximus, nec adjungi voluimus; quinimò in quantum adjunctio quo ad Legationem Universitatis per Facultates superiores, & alias Nationes concessa, nobisque, nostris deliberationibus, & conclusionibus præjudicare posset, attento quòd, respectu totius corporis, membrum ejusdem Universitatis dicimur & sumus; ipsum Magistrum Johannem Gersson penitùs, & omninò, in quantum possumus revocamus; præsertim causis, rationibus, & motivis infra scriptis.

Quorum quidem motivorum primum, in quadam cedula papyrea, aliàs coram Reverendo Patre Domino Parisiensi Episcopo, ac etiam Inquisitore hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ tunc instituto, perlectâ, ac signò manuali Notarii, & Scribæ ipsius Domini Inquisitoris signatâ continetur; cujus cedulæ papyreæ tenor, de verbo, ad verbum sequitur in hunc modum.

„Reverende Pater, vosque Domine Inquisitor: „quia in cedula per vos Magistris nostris in Theologia transmissa, & per Dominum Cancellarium „nostræ Dominæ, ut advoat pluries, composita, „continetur quòd Propositiones in eadem cedula „infra scriptæ, sunt per Universitatem condemnatæ: ne ex ignoto procedatis, deliberavimus hujus rei veritatem vobis intimare. Veritas est, Reverende Pater, quòd postquam Dominus Cancellarius præfatus, prædictas Propositiones in sua „Propositione in palatio facta coram Domino nostro Rege, ceterisque Dominis de sanguine Regis, fore hæreticas, & erroneas prædicavit: accessit ad Universitatem, requirens ut ipsa „eum in his quæ proposuerat vellet habere „advoatum.

„Super qua Requesta, aut supplicatione, pro tunc „deliberavimus ipsum non habere advoatum, aut „inadvoatum, quousque pleniùs essemus informati. „Sed postmodùm, considerato processu quem hucusque tenuit; habuimus, & adhuc de facto habemus ipsum simpliciter desavoatum, & irrecommendatum. Non enim possumus satis mirari, visâ prudentiâ ejus, quomodò tam pravæ considerationis extitit in hoc, quòd primò istas Propositiones esse hæreticas, ac etiam contra Fidem denuntiavit, & quantùm in se fuit, condemnavit; „& postmodùm procurat, & procuravit easdem „condemnari: ordo namque ille videtur Juri contrarius, ac etiam perversus. Quare videtur quòd „quia hujusmodi Propositiones, quantùm in se fuit, „publicè condemnavit; in ipsarum condemnatione, aut reprobatione, si condemnari, aut reprobari debeant, tanquam testis idoneus, aut aliquo „modo Judex non habeat admitti, sed ab omnibus „potiùs debet reprobari. Datum apud sanctum Julianum, Anno Domini MCCCCXIII. Die quinta „Mensis Januarii. Tradita & lecta in Concilio Fidei, coram Domino Episcopo Parisiensi, & Domino Inquisitore, Anno CCCCXIII. Die quinta Januarii, per Procuratorem Nationis Picardiæ, nominatum Montrelait, per organum Magistri Simonis le Bocheux. sic signata. G. Massardi. „Moche„

Secundum motivuum est, quòd ipse Magister Joannes Gersson, videns & sentiens in inchoatione Processus prædictæ condemnationis, majorem & seniorem partem omnium Theologorum deliberantium, dicentium, & asserentium materiam illam nullatenùs inculpandam fore; publicè & testatus, & potestatus est, Propositiones ante dictas personam dicti Domini Ducis Burgundiæ nullo modo inspicere, credens & cupiens, vulpinosè tamen, oculos eo clarius videntium excœcare; sicuti experientia, quæ rerum Magistra extitit, longè magis edocuit.

Nam condemnatione dictarum Propositionum per dictum Dominum Episcopum Parisiensem promulgata, illicò, & incontinenti, prælibatus Magister Joannes Gersson easdem Propositiones condemnatas, Justificationem prælibati Domini Ducis Burgundiæ nominavit, & nominari procuravit. Et mala malis accumulans, ipse, quem furor, impetus pariter, & odium excitabant, immemor protestationis per ipsum priùs factæ in quadam Congregatione generali dictæ Universitatis, apud sanctum Maturinum solemniter celebrata, quandam cedulam papyream, in dicta Congregatione perlegendam, quam sanctam, & canonicam appellabat, realiter, & de facto exhibuit, & produxit, cujus tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum.

„Præstans scienter impedimentum, commissivè, „& omissivè, consilio, & auxilio, ne Dux Burgundiæ recognoscat publicè, notoriè & scandalosè „interfectionem Ludovici quondam Ducis Aurelianensis, & circumstantias necis illius; omnis talis „est inimicus mortalis dicti Domini Ducis Burgundiæ, & salutis suæ, & peccat adeò graviter: & „si in hoc sit pertinax, condemnandus est ut fautor hæreticæ pravitatis. Redditurus est insuper „rationem de omnibus damnis, tàm spiritualibus, „quàm temporalibus inde provenientibus, vel futuris. Recogitet idcircò quilibet, sive Doctor, „sive Prælatus, aut alius, quemadmodùm dissimulaverit in hoc materia, vel dissimulabit, favore, „vel timore, vel negligentia, prout quilibet scit, „aut scire debet, qualiter obligatur ad correctionem fraternam, seu doctrinalem, aut judicialem; „præcipuè Summus Pontifex, cum sacro Cardinalium Collegio, aut etiam Generali Concilio: attento quòd evidentia patrati sceleris clamore non „indiget accusantis. Denique talis qualis prædictus, „est censendus impeditor pacis, & boni tractatus in „hac parte; quoniam circa hunc errorem versatur „principalis ratio debati, seu belli in Regno Franciæ„

Quâ sic, ut præfertur, perlectâ papyreâ cedulâ, memoratus Johannes Gersson palàm, & manifestè dixit, & exposuit, quòd se formabat, & faciebat partem principalem in hac parte, contra dictum Dominum Ducem Burgundiæ, in prædictæ condemnationis ulteriori prosecutione. Et licèt prædictæ Propositiones nulliter sint Propositiones dicti Magistri Joannis Parvi: nihilominùs tamen præfatus Magister Johannes Gersson, eos qui condemnationem prædictæ

ctæ justificationis minimè comprobant, labe fautoriæ hæresis contra Deum, &,justitiam, contaminare non veretur. In quo nec Summo Pontifici, tunc in sancta Dei Ecclesia præsidenti, nec etiam sacro Concilio, quovis modo defert ipse Magister Johannes Gerson: sed potiùs ex præmissis perniciosa, venenosa que implicatio objici potest. Nam Parisius, in Sermone publico explicuit, quòd si Angelus descenderet de cœlo, & sibi nuntiaret oppositum, & diceret, ipsum judicaret reum anathematis. Unde si Magister Johannes Gersson Propositiones per dictum Dominum Episcopum Parisiensem condemnatas, easdem, & consimiles, Propositionibus defuncti Magistri Johannis Parvi esse dicat, & ipsæ Propositiones Magistri Johannis Parvi nondum fuerint per dictum sacrum Concilium condemnatæ; sed in discussione earundem nonnulli egregii Doctores Propositiones dicti Magistri Johannis Parvi, tanquam veras & canonicas reputaverint, & æstimaverint, ipse Magister Johannes Gersson, ausu temerario, ne dùm divinæ, quinimò & angelicæ inspirationi suum sensum præferre non abhortuit. Si verò alias credat esse à Propositionibus dicti Magistri Johannis Parvi, ipse indebitè eas vocat Justificationem Domini Ducis Burgundiæ. Propter quod non solùm desavoandus, sed, suis exigentibus demeritis, venit, juxta sacrorum Canonum instituta, atrociter puniendus.

Tertium verò motivum est, quòd licèt ante, propter bonum pacis integerrimè inter Dominos Regales assequendæ, cunctis Regnicolis inhibitum extitisset, ne quis, quovis quæsito colore, prædictæ condemnationis materiam aperire præsumeret: nihilominùs tamen prædictus Magister Johannes Gersson, nescitur quo spiritu ductus, ne quicquam in prosecutione dictæ condemnationis per eum facta obtinuisse, & ita à suis stolidis cœptis cecidisse videretur; quandam Propositionem, quæ ullo nunquam tempore in Christianissimo Regno Franciæ assertorem habuit, per dictum sacrum Concilium condemnari procuravit. Cujus quidem Propositionis condemnatio, nisi de salubri remedio, per dictum sacrum Concilium, provisum extiterit, in ejusdem famosissimi Regni Franciæ cedet opprobrium, & discrimen: præsertim cùm ab exteris Nationibus, prætacta Propositio condemnata, error Franciæ nuncupetur & vocetur: quæ tamen, si non in aliis Regnis, multò minùs in Regno Franciæ habuit assertorem.

Quapropter, secundùm Juris dispositionem, sæpe dictus Magister Johannes Gersson, aut prædictæ Propositionis assertorem quærere, aut assertoris pœnam subire tenetur.

Quintò. Conclusimus quòd, præmissis attentis, quæ nulla tergiversatione celari possunt, prælibatum Magistrum Joannem Gersson in toto suo processu desavoavimus, prout tenore præsentium desavoamus.

Conclusimus insuper, prædictæ infamiæ huic Regno Franciæ, occasione prosecutionis dicti Magistri Johannes Gersson impositæ, reparationem, pro viribus, non solùm apud eundem Dominum nostrum Regem, & Dominos de Regali prosapia; sed etiam apud Papam futurum, & sacrum Concilium ante dictum prosequi & procurare. Nolumus tamen, nec intendimus per ea quæ superiùs scripta sunt, iis que per dictum sacrum Concilium conclusa, aut determinata sunt, quovis modo derogare. In quorum omnium, & singulorum Fidem, & testimonium præmissorum, sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum Parisius, in dicta nostra Congregatione Generali solemniter congregata. Anno Domini Mccccv. die xix. Mensis Augusti.

LIBELLI DUO

Dati à JOANNE GERSONIO

Ad Accelerandum Judicium causæ

JOANNIS PARVI.

Sequitur Libellus diffamatorius datus pro parte adversa. * Die Martis xx. Augusti. ivc. xv. Cod. 1537. fol. 18.

Videatur hæc exhortatio, ad remediandum in materia Fidei.

POscitur à vobis Reverendissimis Patribus Dominis Magistris, & Doctoribus, Commissariis per hoc sacrum Generale Concilium super omnibus causis Fidei. 1415. xx. Aug.

Poscitur ratio de ea quæ in vobis est Fide, quam reddere, jubente Petro, parati semper esse debetis, nedùm uni vel alteri, sed omni.

Poscitur autem hæc ratio jam pridem, & imitantes, super certis Assertionibus damnatis, tàm doctrinaliter, quàm judicialiter in Christianissimo Regno Franciæ per diversas Provincias.

Denique poscitur hæc ratio, non per unum dumtaxat, vel alterum; neque per homines contemtibilis status, quibus tamen debitores essetis.

Poscitur per Christianissimum Regem Franciæ, sub Litteris Patentibus, sub instructionibus publicis & repetitis.

Poscitur à Charissima ejus filia Universitate Parisiensi, per nuncios ad hoc ipsum juratos & instructos.

Poscitur à Serenissimo Romanorum Rege, ex certo & fervido devotionis zelo, & intuitu præmissorum.

Petit hoc ipsum tota per Regnum Franciæ & Delphinatum Ecclesia, sciens occurrendum esse scandalis animarum & corporum, trahentibus originem ex his Assertionibus pestiferis.

Petit hoc, ex officio, Promotor hujus Concilii, speciali ad hoc per vos commissione fortiter astrictus.

Petit hoc denique vester honor, vester zelus ad Fidem, vestra ad Deum & adhoc Sacro-sanctum Concilium obligata devotio.

Has igitur postulationes audire, his petitionibus intendere, his clamoribus altis auditum præbere, quo pacto differtis? Qua ratione dissimulatis? Numquid ideò fortè quia Fidei veritas in hac re non satis explorata est? At verò per summos & celeberrimos Theologos & Doctores, diù multùmque deliberantes data est certitudo, omni exceptione major, quæ si contradicentes inveniat, eo magis operam dare vos oportuerat, liberè loquimur, ut per novam celeremque examinationem, contradictionibus hujusmodi scandalosissimis via clauderetur: quamvis qui aperto verbo directè palam obsistat, necdùm vidimus, est hìc adeò veritas perspicua: † res in tenebris agitur; timore fugaque. Numquid præthereà dilatio fit, quia vel assertor ignoratur vel minus esse potens cognoscitur? Atqui primùm testimoniis patentibus & multis refellitur, quibus derogare nedùm incivile est, sed penè impium; alterum tollit Jacobi jussio: Jac. II. 1. *Nolite,*

* idest nomine Legatorum Regis Galliæ.

† Locus corruptus.

Nolite, inquit, *fratres*, *in personarum acceptione habere Fidem Domini nostri Jesus-Christi gloriæ.*

Si Papæ ipsi Concilium hoc non pepercit, non eum timuit; cui parcendum est? Quem timendum judicabitis? Sed lædetur honor magni Principis & seditiones orientur. Videte, quæsumus, ne contingat illud, *Qui timet pruinam: irruet super eum nix:* Job. VI. 16. illud itidem.

Decidit in sillam, cupiens vitare caribdim. Quoniam si hoc non feceritis, lædetur honor, non cujuscunque hominis, sed Dei, sed fidei, sed hujus sacri Concilii, sed vestri omnium, sed Christianissimi Regis Franciæ, & Charissimæ Filiæ suæ Parisiensis Universitatis, immò & Serenissimi Romanorum Regis, si confundatur hic ab expectione sua, & à petitione tàm verbo, quàm scripto, cui sigillum proprium est affixum.

Ceterùm, si non seditionibus & bellis finem, sed fomentum & continuationem vestra hæc dissimulatio præbuerit, nutriet hæreses, & errores mortiferos. Quid dicimus, nutriet? Augebit potiùs, fortificabit, cumulabitque.

Quàm verò crudelis sit pietas impietatem nutriens & errores, ipsi videritis formidare: præterea seditiones ex veritate, & hæresum damnatione per aliquem suscitatum iri; quid aliud est quàm illum talem, vel tyrannum, vel juxta Christi verbum, canem aut porcum reputare?

Æquali * proindè erit, proh Dei atque hominum fidem; huic finis negotio, si non nuda in se veritas Fidei pulcherrima castissimaque diligitur, si non ipsa inanes hominum favores fortissima vincit. *Qui observat ventum*, inquit Sapiens *non seminat: & qui considerat nubes nunquam metet.* Eccle. XI. 4. Qui præterea Deum non invocat; illic, dicente Psalmista, trepidat timore, ubi non est timor: At *Ps.* XII. 5., At è contra. *Time Deum*, consulit Augustinus, *& homines non timebis.* Quòd si quis formidolosus; abscedat, tanquam ex Lege ineptus bello: neque velit fieri Judex, nisi virtute valeat irrumpere iniquitates.

Postremò si quæritur causa priùs tali moderamine terminari, ut neminem lædat, hoc fieri non potest, credite, tanget aliquos & magnos, quidquid actum vel nonactum tandem extiterit. Tangantur verò non immeriti, sed meriti. Tangantur petimus, & lædantur ad sanationem, & salutem, in spiritu lenitatis & veritatis, non in spiritu vehementi contritionis & perditionis. Præponatur, obsecramus, amor & Lex spiritus, Legi carnis; honor perpetuus, decidenti flosculo gloriæ præsentis. Felix itaque confusio quæ supra modum immensum gloriæ pondus operatur, miserente eo qui propter nos saturatus opprobriis, Deus benedictus in sæcula; in quo benè valete, viriliter agite, fideliter atque feliciter.

Sequens Requesta fuit producta judicialiter per N. de Gonnessia; Jordanum Morini. G. Pulcrinepotis. & Jo. Baldoini. Die Martis XX. *Mensis Augusti*, *Anno* XV. *in loco Sessionis.*

XX. Aug. Exponitur coram vobis Reverendissimis Patribus & Dominis, & ceteris Commissariis per sacrum Concilium in causis omnibus Fidei &c. Quòd cùm meteria Fidei sit favorabilissimè tractanda, & aliter quàm materiæ profanæ, cessantibus diffugiis & dilationibus non necessariis, sine figura & strepitu Judicii. Cùm præterea possint hæreses & errores damnari, non habendo respectum ad personas, sicut novissimè visum est omnibus Nationibus, & jam practicatum est in hoc Concilio, & in aliis multis Conciliis. Cùm insuper novem Assertiones exhibitæ, & expositæ vobis Dominis Commissariis, non habeant in hoc Concilio aliquos qui se dicant ipsarum assertores, vel defensores esse vel fuisse, proprio, vel alieno nomine: nihilominùs vos Domini Commissarii, loquendo cum reverentia debita, nondùm processistis, nec proceditis ad examinationem veritatis, vel falsitatis earundem novem Assertionum, jam à novem ebdomadis & ultra vobis in sinuatarum. Placeat ad exaltationem Fidei, & celerem errorum extirpationem, conformiter ad factam vobis super hoc commissionem, & ad intentionem seu petitionem Serenissimi Principis Domini Regis Romanorum, qui conclusionem super prædictis novem Assertionibus habere ferventer exoptat, & ad tollendum scandala jam exorta & verisimiliter oritura, procedere ad celerem examinationem prædictarum novem Assertionum, ut consequenter ad conclusionem debitam, hoc sacrum procedat Concilium: alioquin timendum est de offensa Dei, & læsione Christianæ Fidei, & quòd hoc sacrum Concilium principaliter congregatum, ad hæresum extirpationem, & emendationem errorum, non habeat causam legitimam vos super prædictis quomodolibet arguendi.

* *Fortè* Et qualis.

EPISTOLA

Anonymi,

AD AMICUM *Parisiis Anonymum.*

Quia scio vos affectare agitata in sacro Concilio, & specialiter in causa D. Ducis Burgundiæ rei & defensoris legitimi, quantùm suâ interest, contra IX Assertiones exhibitas per M. Joannem de Jarson aliàs denunciatorem Evangelicum. 1415. VI. Sept.

Ex qua re noveritis quòd ipse Jarson, livore ductus invidiæ, odii & inimicitiæ; cum favore, consilio & auxilio Ludovici Ducis Bavariæ, & nonnullorum aliorum, contra & præter instructiones Regis delatas suis Ambaxiatis per M. Guillelmum Pulcrinepotis, & Jordanum Morini, super hoc specialiter ordinatos, inhibitionem continentes de persecutione, aut introductione dictæ materiæ condemnationis illarum IX. Assertionum, suo nomine proprio, ut Doctor Theologicus & zelator Fidei, ut dicebat, introduxit dictas novem Assertiones tanquam erroneas in Fide & moribus, reprobatas Parisius, eo absque quòd dixerit eas fuisse condemnatas per Episcopum Parisiensem coram certis Commissariis & deputatis à Concilio, inter quos erant D. D. Cardinales Cameracensis, & Florentinus; & protestatus fuit à principio, quòd non intendebat alicujus nomen exprimere, nec contra honorem & famam alicujus præjudicium generare. Petitioni cujus Jarsonis intercessit D. Episcopus Atrebatensis, protestatus inter cetera quòd Ambaxiatores Regis, & D. Ducis ad invicem concordaverant, juxta suas instructiones, non intrare materiam præsentem, certis ex causis, juxta Mandatum Regis.

Ideò contra dictas instructiones & concordata non volebant venire, & protestabantur quòd non per ipsas Ambaxiatas D. Ducis primò introduceretur materia præsens, imò purè passivè & defensivè se habere protestabantur; & quòd ipse Jarson sibi benè præcaveret de faciendo contra dictas instructiones Regis, cujus Ambaxiator erat, & quòd materia erat periculosa valdè, & turbativa pacis Regni &c.

Quo

Quo facto, Præfatus D. Episcopus dixit D. Cameracensi Cardinali, quòd in hac materia non intendebat dictus Dux Burgundiæ ipsum habere & acceptare pro Judice, imò ipsum habebat suspectum, certis ex causis declarandis tempore & loco: & ulteriùs quòd ipse, neque dicti Commissarii, qui se gerebant pro Conjudicibus, fuerant deputati in plena Sessione publicâ, prout moris erat in aliis materiis, & verum erat. Quod videns Rex Romanorum, putans Ambaxiatores dicti D. Ducis velle fugere, statim procuravit, in crastino fieri Sessionem, priùs habitâ deliberatione inter 4. Nationes, de constituendo Judices in hac materia, & generaliter in omni materia Fidei, sub certa forma; & dè qualibet Natione 4. Doctores, videlicet duos in Jure Canonico, & duos in Theologia; & cum ipsis fuerunt adjuncti 4. Cardinales, videlicet de Ursinis, Aquilegiensis, Cameracensis & Florentinus, & sic fuerunt viginti Conjudices in Summa.

Sed in plena Sessione dictus Atrebatensis protestatus est, quòd non intendebat consentire Cardinalem in Cameraco quem suspectum habebat. Et nihilominùs die Sabbati quæ, fuit 25. Junii, sedentibus pro Tribunali Judicibus præfatis, cum ipsis, dicto Cardinale de Cameraco, qui voluit desistere, præsente Rege Romonorum, ipse Jarson reproduxit dictas IX. Assertiones, ut priùs.

Et in continenti, pro parte D. Ducis dixit dictus Episcopus quòd si illæ IX. Assertiones erant illæ quæ aliàs fuerant condemnatæ Parisius per Episcopum Parisiensem; credebat interesse D. Ducis, eo quod ab illa Sententia ab eo fuerat appellatum ad Curiam Romanam, vel Sacrum Concilium, & causas dicti interesse offerebat monstrare, tempore, & loco: sed primitùs & ante omnia, recusabat pro Judice dictæ Ambassiatæ præfatum D. Cardinalem de Cameraco, certis ex causis tunc datis in scriptis.

Ex quibus dictis Cardinalis fuit conturbatus, quia fuerant lectæ publicè dictæ causæ, & erant aliquæ quæ tangebant honorem suum & famam, videlicet odium inter ipsum & defunctum M. Joannem Parvi; occasione prosecutionis unionis Ecclesiæ: & ibi tangebatur occasio propter quam aliàs fuerat privatus ab Universitate, & prosequente dicto defuncto M. Joanne Parvi.

Item, amicitia simul & familiaritas hahita cum ipso de Jarsono.

Item, specialiter quia dixit in Judicio, quòd si recusaretur in hac materia, & non esset Judex, ipse foret pars principalis in prosecutione, cum multis causis.

Et finaliter, post assignationes diversas in dicta causa, & super naturam recusationis, dixit quòd nolebat impedire causæ accelerationem, propter ipsius præsentiam, & quòd non interesset àmodo: & sic confusus abiit, in magnam displicentiam dicti Jarson & suorum sequacium.

Tandem interrogatus ipse Jarson, unde venerint illæ novem Assertiones, & qui eas reprobaverat erroneas in forma, in qua tradidit eas, &c.

Respondit quòd ad hoc dictus Ambexiator non habebat respondere, ex quo nolebat se facere partem formalem ad eas defendendum; sed in casu quo vellet eas defendere, eis responderet.

Finaliter, tædio affectus, exhibuit Sententias binas Episcopi Parisiensis, cum Litteris Regis, & Universitatis Parisiensis.

Ex quarum tenore inspecto, fuit decretum, declaratum & definitum per Judices, quòd dictus D. Dux Burgundiæ habebat interesse sufficiens in defensione Processus: & fuerunt vlteriùs admissæ Ambaxiatæ ad probandum dictum interesse, materiâ principali dictarum novem Assertionum suspensâ, usque ad tempus & horam competentia.

Puto vos satis scire, qualiter & quomodò tangitur interesse in præsenti materia: quod satis resultat ex Sententia Episcopi Parisiensi, in qua tangitur D. Dux præfatus, cum justificatione Ducis Burgundiæ &c. & quòd à dicta Sententia appellaverat, &c.

Ampliùs. Super dicto interesse prosequendo, & impediendo ne dictæ novem Assertiones condemnarentur, seu in eis quoquo modo procederetur, nisi priùs definito supra dicto interesse; fuit datus Libellus continens tria, vel quatuor puncta, vide-
A licet quòd defunctus M. Joannes Parvi, semel & unica vice proposuit pro D. Duce Burgundiæ, tali tempore & loco, &c. Et in illa Propositione posuit octo Propositiones quas appellavit VIII. veritates, quæ sunt tales, &c.

Inscriptæ sunt in Libello, quæ sunt octo veritates aliæ à prætensis IX. Assertionibus exhibitis per dictum Jarson in materia, sensu, forma & verbis, sustinibilesque & opinabiles, absque Fidei Catholicæ læsione; & quòd dictas novem Assertiones nunquam proposuit dictus Parvi in sua dicta Propositione, &c.

Et consequenter petitur quòd declarentur esse aliæ ab illis IX. & sustinibiles prout sequitur.

2. Quòd Sententia Episcopi Parisiensis cassetur, & annuletur; cùm per eam condemnetur Propositio M. Joannis Parvi, tanquam continens errores plurimos, cujus contrarium verum est.

B Item, petitur finaliter, & concluditur quòd ipse Jarson puniatur ut calumniosus, & falsus adscriptor errorum & hæresum &c.

Cui Libello recusavit & recusat respondere dictus Jarson, dicendo quòd ad hoc non tenetur, certis de causis: imò petivit non cogi, aut compelli ad respondendum, imò Judicio absolvi; cùm ipse, tanquam purus denunciator & Evangelicus, prætensas novem Assertiones exhibuerit Judicio Fidei, ut Concilium sacrosanctum ordinet & disponat, ut ei videtur bonum; nec eas defendere, seu in dicto Judicio tenetur ulteriùs procedere, sive in Processibus involvi.

Et adhuc fuit replicatum quòd imò tenebatur Libello respondere, & Judicium subire.

Et finaliter, super hac materia fuit taliter processum, quòd heri fuit dies assignata ad audiendam ordinationem Judicum; an ipse Jarson debeat dici
C destitisse à Processu, aut calumniaror puniri, prout petitur per ipsum D. Ducem.

Et sic apertè patet quòd adhuc est initium Judicii, licèt fuerint tantæ in materia, plusquam triginta dictæ: nam ter in hebdomada proceditur in causa, nisi superveniat impedimentum. Et credatis quòd adversarii crediderunt habere conclusionem & candemnationem dictarum novem Assertionum in una hebdomada, attentis favoribus quos hebebant per Regem Romanorum, qui multa protulit enormia de D. Duce, quem visus est habere pro capitali inimico, & hoc ad suggestionem dicti Ludovici de Bavaria, qui dictum Regem regebat, pro tunc, cum uxore sua, ut fertur hîc communiter. Et vix fuit aliquis in hoc Concilio qui auderet loqui de materia præsenti, pro D. Duce in bonum.

Imò videns ipse Rex quòd non potuit obtinere conclusionem condemnationis dictarum novem As-
D sertionum, ut volebat, licèt solicitaverit Judices, quantùm potuit, per ejus præsentiam in Judicio, sæpissimè & per nuntios & Litteras: dixit quòd nunquam iret ad locum conventionis, videlicet Niciam, donec esset finis dicti Processus.

Et quod plùs est, ipse exivit civitatem Constantiæ, per 8. dies; & juravit publicè, ut dicebatur communiter, quòd non rediret, nisi priùs expedito dicto Processu. Quare oportuit, pro satisfaci-

ciendo sibi, quòd quædam alia Propositio vocata *Quilibet tyrannus*, quam Jarson priùs petivit condemnari ab Episcopo Parisiensi, quæ tamen non fuit, de qua scitis quòd condemnata fuerit ad satisfaciendum dicto Regi, qui putabat quòd dicta Propositio esset una de contentis in Propositione M. Joan. Parvi; & ita datum est sibi intelligi, & sub illo colore fuit condemnata, ipso Rege præsente, A unde gavisus est, & omnes adversarii quod communiter dicebant ignorantes, quòd Propositio Parvi fuerat condemnata.

Longum esset verbis enarrare pœnas, injurias, & opprobria quæ passi sunt dictus Episcopus, & M. Petrus Cauchon, qui soli, ex parte D. Ducis suscipiunt & habent onus

Sed Deo laus. Post recessum dicti Regis, Ambaxiatores præfati securiores quàm antea, & liberiùs tractaverunt materiam & Processum, cum bono consilio.

Et nunc patet zelus Fidei quo processit ipse Jarson, & sui sequaces, quibus etiam displicet quòd negotium non ducitur ad eorum voluntatem, & specialiter de pace Regni & Franciæ reformata. Et sciatis quòd vellent modò negotium nunquam fuisse hîc incœptum.

Cardinalis de Cameraco nisus est concordare partes ad suum libitum, sed non potest sufficienter; B quia voluit nuper per unam scedulam per eum confectam sedare Processum, sed non potuit, cujus copiam mitto præsentibus interclusam.

Speramus hîc omnes habere bonum exitum & honorabilem in materia, quia totum Concilium vellet Processum terminari ad bonam pacem & concordiam Ducis, & ad hoc interponunt vires aliqui Dominorum Cardinalium & Doctorum. Et si non habeatur finis per concordiam, non ita citò habebitur per Processum, quia adhuc sumus in principio, ut potestis considerare: quia restat adhuc probare intentionem circa Libellum exhibitum, & examinare dictas Propositiones hinc inde, quæ non fient ita citò, & sine magno discursu.

Episcopus Parisiensis citatus est, ad Requestam D. Ducis, in dictâ causâ appellationis, & speramus, die adveniente, causam apertiùs terminari, quæ nulla est ipso Jure. C

Nolite recipere in displicentiam, quòd dictus Atrebatensis & ego sæpiùs vobis non scripsimus, quoniam, in veritate, non fuimus ausi etiam pro propriis negotiis alibi scribere, propter strictum modum custodiæ portarum, & aliis de causis.

Jpse namque dictus Episcopus salutat vos vicibus repetitis, & sæpissimè loquitur de vobis, recognoscendo curialitates per vos eidem exhibitas. Hæc de Processu.

Veruntamen noveritis quòd inter IX. Assertiones dictas, & illas octo veritates Parvi, est magna differentia, in sensu, materia & forma: quoniam à tertia veritate subtracta sunt verba: *Quando non vult se corrigere, nec emendare, & specialiter quando est periculum in mora* Et similiter ex aliis Propositionibus distorta aliqua verba mutantia valdè sensum dictarum veritatum.

Et solùm restat nobis probare quòd illæ octo veritates sunt contentæ in Libro dictæ Propositionis D Parvi, juxta formam exhibitam in Judicio: quod facile probabitur; quoniam jam commisimus ad partes Divioni, pro faciendo collationem Librorum ibi reperiendorum. Scriptum Constantiæ. VI. Sept.

Tenor scedulæ Cardinalis de Cameraco.

„ HÆc S. Synodus declarat quòd per præmissam condemnationem IX. Propositionum, vel „ etiam per condemnationem nuper factam de illa „ Propositione: *Quicunque tyrannus.* eadem S. „ Synodus non intendebat, nec intendit Juri alicujus personæ, seu famæ ipsius, vel honori præ- „ judicare, seu quodlibet particulariter derogare; cùm nullus particularis assertor, seu defensor earundem; coram dicta Synodo fuerit specialiter, vel judicialiter accusatus.

CONTENTIO

De dicto.

ATREBATENSIS EPISCOPI

Oratoris

DUCIS BURGUNDIÆ,

Circa Propositiones Joannis Parvi.

In nomine Domini. Amen.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter, quòd Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo quinto decimo. Indictione octava. Die jovis duodecima Mensis Septembris. Inter sextam, & septimam horas, post meridiem. Sede Apostolica Pastore carente. In Aula Episcopali Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ, quâ Domini Judices, & Commissarii in omnibus causis Fidei per sacrum Constantiense Generale Concilium deputati pro tribunali sedere consueverunt, & post ipsorum à dicto loco immediatum recessum, meique Notarii publici, & testium infrà scriptorum præsentia, personaliter accedens Revendus in Christo Pater & Dominus, Dominus Martinus, miseratione divina Atrebatensis Episcopus; honorabilibus viris Magistris Conrardo de Velden, & Joanni Baers, michique, Notariis in dictis causis Fidei deputatis: dixit & protulit hæc verba, vel consimilia. 1415. Die XII. Sept.

„ In effectu ego vidi quandam minutam cujusdam Instrumenti, super nonnullis verbis per me „ aliàs hîc in Judicio prolatis, super facto novem „ Assertionum aliàs judicialiter denunciatarum de „ quibus Monachus ille petiit Instrumentum.

„ Placet michi quòd Instrumentum illud redigatur in mundum in forma dictæ minutæ. „

Cui Domino Episcopo, ego Notarius infra scriptus, statim dixi, & protuli verba sequentia.

„ In effectu, Reverende Pater, ego etiam vidi dictam minutam, & quantùm est de me, ego „ non intendo signare in forma in qua est, quia „ desunt ibi aliqua verba prolata, & in aliis non „ est positus ordo prolationis verborum. Nam pridie, cùm de novem Assertionibus loqueremini, dixistis quòd dictæ novem Assertiones erant probabiles, & illa verba omittuntur in dicta minuta. „

„ Præterea, in dicta minuta cavetur quòd vos „ dixistis quòd dictæ novem Assertiones non spectabant ad Fidem explicitè: & tamen veritas „ est quòd cum de ipsis loqueremini, dixistis primò quòd dictæ novem Assertiones non pertinebant ad Fidem. Et cùm religiosus & hone- „ stus vir Magister Petrus de Versailles, Magister „ in Theologia, replicasset quòd imò spectab nt ad „ Fidem, & petiisset Instrumentum, super hoc quod „ dixeratis; vos statim subjunxistis quòd vos intelligabetis quòd non pertinebant ad Fidem ex- „ pli-

„ plicitè, qui ordo verborum non servatur in di-
„ cta minuta.„

Quibus sic per me, ut præfertur, expositis, ipse Reverendus Pater statim subjunxit hæc verba, vel consimilia in effectu.

„ Verum est quod ego dixi, & adhuc dico,
„ quòd illæ novem Assertiones non pertinebant ad
„ Fidem explicitè, & quòd sunt probabiles, &
„ opinabiles; & benè probabo illi Monacho quòd
„ sunt probabiles, & probabilitate neutrali, citra
„ tamen determinationem Ecclesiæ; & benè vo-
„ lo quòd audaciter ponatis ista in Instrumen-
„ to.„

De, & super quibus præmissis omnibus & singulis, discretus vir, Magister Jacobus de Ciresio, Magister in Artibus, tunc præsens, petiit à me Notario publico infra scripto, sibi fieri & confici unum, vel plura, Instrumentum, vel Instrumenta.

Acta fuerunt hæc sub Anno, Indictione, Mense, die, hora, & loco prædictis: præsentibus supra scriptis Magistris Conrardo, & Joanne Baers, Notariis publicis; ac Joanne Verbois, Magistro in Artibus, Coloniensis Diocesis, cum pluribus aliis testibus, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Guillelmus Picardi Clericus Bituricensis Diocesis, Licentiatus in Decretis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate, ac in causis Fidei, unà cum præfatis Connotariis Notarius; dictorum verborum probationi, ceterisque præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus, præsens interfui, eaque sic dici & proferri hinc inde audivi. Idcircò huic publico Instrumento, alia manu scripto, & ex inde confecto, signum meum solitum, publicando apposui, hîc me manu propria subscribens, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec paraphe authentique, a costé.*

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé N. Bazin, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

EPISTOLA

CAROLI VI.

In favorem Illustrissimi Domini

DUCIS BURGUNDIÆ.

Cod. 2537. fol. 6. XXXI. Data Aug. 1415. Recepta die XXII. Sept.

CAROLUS DEI GRATIA FRANCORUM REX.

Omnibus præsentes Litteras inspecturis. Cùm propter plures causas, & considerationes, cum multitudine armatorum transissemus ante villam Attrebatensem; & illic ex parte carissimi & dilectissimi cognati nostri Ducis Burgundiæ, in magna reverentia & humilitate, accessissent carissimi & amantissimi, cognatus, & cognata nostri, Dux Brabantiæ, & Comitissima Hanxoniæ, & nostri dilecti deputati, ex parte trium Statuum Flandriæ, habentes procuratorium, & potestatem, pro parte dicti cognati nostri Burgundiæ; qui pro ipso nostro cognato nobis exposuerunt excusationes suas, & etiam magnas & integerrimas voluntatem, & affectionem quas ad nos habet; & fecerunt nobis talem obedientiam quòd nos fuimus contenti: & ab illo, tunc recepimus dictum nostrum cognatum Burgundiæ in nostro bono amore, & gratia; & cum hoc ordinavimus de pace inter omnes nostros subditos; quam pacem dictus noster cognatus Burgundiæ solemniter juravit per veram Crucem, est sancta Dei Evangelia, & de hoc tradidit suas Patentes Litteras, magno suo sigillo sigillatas.

Notum facimus quòd eundem cognatum nostrum Burgundiæ tenemus, & reputamus, ac volumus teneri, & reputari ubique, pro nostro bono consanguineo, vassallo, subdito & benevolo, non A obstantibus quibuscunque nostris Litteris factis per nos publicari in contrarium, quas nolumus alicujus esse effectus, contra tenorem præsentium, neque eisdem præjudicare. Et inhibemus omnibus nostris subditis quibuscunque, præsentium tenore, sub pœna incursûs nostræ indignationis, quòd occasione dictarum nostrarum Litterarum per verba, Prædicationes, neque aliter dicant, aut faciant aliquid, ad onus, infamiam, aut dedecus nostri dicti consanguinei Burgundiæ, quocunque modo sit.

Ea propter, damus in Mandatis nostris dilectis & fidelibus Consiliariis tenentibus, aut qui tenebunt nostrum Parlementum; Præposito Parisiensi; & omnibus nostris Senescallis, Ballivis, Præpositis, & aliis nostris Justiciariis, & Officiariis quibuscunque, & eorum Locotenentibus & cuilibet eorum, sicut ad ipsum pertinebit; ne faciant, aut fieri B permittant aliquid quod sit in contrarium prædictorum; puniendo quoslibet transgressores, & quemlibet eorum, tali punitione, secundùm exigentiam forefacti, quòd sit in exemplum ceteris omnibus aliis, à talibus abstinendi. Et ultra hoc, faciant præsentes publicari, ubicunque oportebit. Volentes fidem adhiberi *vidimus* istarum Litterarum, facto sub sigillo Regio, & authentico, sicut huic originali. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum fecimus præsentibus apponi. Datum Parisius, ultima die Augusti. Anno Domini M. CCCC. XV. Regni verò nostri XXXV. Sic signatum. *Per Regem, ad relationem magni Consilii tenti per Dominum Ducem Aquitaniæ.* MAUREGARD.

Recepta per nos Episcopum Attrebatensem, & Petrum Cauchon, Vicedominum Remensem, in C domo habitationis nostræ Constantiæ, per cursorem Domini Ducis, vocatum *Cuer de Roy.* Die Martis XXII. Mensis Septembris, inter decimam & undecimam horas, ante meridiem. Aperta, & visa super campos, per Dominos Decanos * & milites infra scriptos, redeuntes à Constantia, inter civitatem, & oppidum de Staim, ut retulit dictus cursor: in præsentia Magistrorum Jo. Alimaris, G. Britonis, & nonnullorum aliorum. Ea propter non fuerant contenta in dictis Litteris, aliter dictis Ambaxiatoribus recedentibus notificata.

* de Besançon. & d'Authun. Comme il est marqué au bas de la page.

D *A nos tres-chers & bien amez, Reverend Pere en Dieu L'Evesque d'Arras; Le Vidame de Reims; Les Doiens de Besançon & D'Autun, Messire Philibert de Saint Legier, Messire Gui d'Armenies Conseillers de Monseigneur, & ses Ambassadeurs a Constance, & a chacun d'eux.*

MArgueritte Duchesse de Bourgoge, Contesse de Flandre, d'Artois, & de Bourgogne. fol. 6. verso.
Reverends Peres en Dieu, & tres chers &, bien amez.

Veu-

Veuilliez sçavoir que on *Attermant nomme Dietrich de Rouchemonse & pere iuene, a envoié par deça ses Lettres deffiances à lencontre de Monseigneur, pour occasion de certain argent qu'il luy demande, pour l'avoir servi en armes, comme il dit. Et pour ce qu'il est à douter qu'il ne se perforce du vous faire faire, ou faire dommage, nous vous signifions ces choses tantost que les avons sceuës, afin que vous vous teniés sur votre garde. Et quant est aux autres besoignes dont nous avons à écrire au long devers vous, Gregoire partira dans trois ou quatre jours, au plus tard, A qui vous portera toutes nouvelles, ensemble la provision faite sur la conduite des affaires de Mondit Seigneur à Constance. Le saint Esprit vous ait en sa sanite garde. Escrit hastivement à la † Prureré. Ce Mardy xv. jour de Septembre.

* Locus corruptus. † Fortè aliter legendum.

Cod. 2537. fol. 7.

Copie des Lettres par Madame la Duchesse, au Parlement de France. L'An mil cccc. & xv.

1415. VII. Maii.

LA Duchesse de Bourgogne, Contesse de Flandre, d'Artois & de Bourgogne.

Tres chers & especiaux amis.

B Il est venu à nostre connoissance, que pour Requestes faites par vertu de certaines Lettres qu'on dit estre données par Monseigneur le Roy, aux gens d'Eglise estans à Constance, qui se disent estre Ambassadeurs de Mon-dit Seigneur le Roy, aux gens d'Eglise étant au saint Concile, Beneficiés au Royaume & au Dalphiné; & menaces que les dits, eux disans Ambassadeurs, ont donné aux dits gens d'Eglise, de perdre leurs Benefices qu'ils ont es dits Royaume & Dalphiné, & de encourir l'indignation de Mon dit-Seigneur le Roy, se ils ne s'adjoignent, & poursuivent la cause de l'Evesque de Paris, & de l'Inquisiteur, à lencontre de Monseigneur; les dits, eux disans Ambassadeurs, ont troublé & scandalisé le dit saint Concile, en telle manire, que le Cardinal de Venise, qui etoit l'un des Juges commis par le dit saint Concile, à connoitre de la cause d'Appel qui presentement pent entre Mon dit-Seigneur, & C ses adversaires, a renvoié icelle cause, en tant que en luy en est, à la Chancellerie, & doute t'on que pareillement fassent les Cardinaux de Plaisance, & de Veronne concommis & conjuges en icelle: les quelles choses, comme chacun peut sçavoir, certainement ne procederent oncque du sceu, ne de la volonté de Mon dit-Seigneur le Roy. Car il n'est pas à presumer, que par telle maniere il voulsist Monseigneur, qui est son sang, estre tellement foulé en sa Justice, & en sa grande cause, qui redonderoit à la charge & deshonneur de luy, & de toute sa posterité, & que ceux qui telles chosez pourchassent, le procurent, au grand deshonneur de Mon dit-Seigneur le Roy, comme chacun peut voir clairement. Car ce faire est, & seroit, se pourveu n'y etoit, faire & donner grande D impression au dit saint Concile, de non administrer Justice, & de contraindre les dits gens d'Eglise Beneficiés es dits Roaumes & Dalphiné; à faire contre leurs consciences. Les quelles choses, ainsi que chacun scait, seroient publiées par toute Chrestienté, consideré qu'il y a gens de toutes les Nations d'icelle Chrestienté. Es quelles choses Mon dit-Seigneur le Roy auroit si grande charge & deshonneur, que plus ne pourroit: attendu la justice de la cause principale, & les damnables manieres dessus dites. Pour la quelle cause, Nous, qui vous sçavons estre sages, prud-hommes, chargés de garder la Justice de Mon dit Seigneur le Roy & de sa Cour Souveraine, escrivons devèrs vous, & vous prions, tres chers & especiaux amis, tant affectueusement, & de cœur que plus pouvons, que ces choses veuilliés remontrer à Mon dit Seigneur le Roy, & autre, par tout où bon vous semblera, & procurer y estre pourveu, en faisant cesser du tout les choses dessus dites, tellement que l'honneur de Mon dit Seigneur le Roy ne soit en ce aucunemeut blessé; & que Mon dit Seigneur puisse avoir, & obtenir sa bonne Justice au dit saint Concile, sans le troubler, & ne luy donner empêchement par telles voies damnables. Car y seroit à douter qu'il en vint plustost mal que bien.

Tres chers & especiaux amis, le saint Esprit vous ait en sa sainte garde. Escrit à Roure, le VII. jour du Mois de May.

A nos tres chers & bien amés, Reverend Pere en Dieu l'Evesque d'Arras, & le Vidame de Reims, Conseillers de Monseigneur, & ses Ambassadeurs a Constance, & a chacun d'eux.

MARGUERITTE Duchesse de Bourgogne, Contesse de Flandre, d'Artois, & de Bourgogne &c. XIII. Maii. M.CCCC XV.

Reverends Peres en Dieu, & tres chers, & bien amez.

Nous avons receu vos Lettres, faisant mention du Cardinal de Venise, qui a renvoié la cause d'Apel en la Chancellerie; & que vous avés senti que le Cardinal de Plaisance le feroit ainsi, aux quels elle etoit commisse avec le Cardinal de Veronne, du quel vous n'en attendiés pas moins, & que les adversaires de Monseigneur ont requis, par vertu de certaines Lettres impetrées au nom de Monseigneur le Roy, l'adjonction de tous ceux du Royaume & du Dalphiné en cette cause; & menaciés tous les Beneficiés de perdre leurs Benefices, s'ils ne s'adjoignent en la ditte cause, contre Mon dit Seigneur. Sur quoy vouliés sçavoir que, ainsi qu'il est contenu en vos dittes Lettres, nous écrivons de cette matiere aux gens tenans le Parlement, & par le porteur de ces . . . . . aux quatre Nations étant au dit saint Concile, & à nostre cousin le Duc Louis de Baviere, Comte Palatin du Rin, pour y tenir la main, par la maniere que vous pourrés, par la copie de nos lettres que nous leur écrivons cy-dedans encloses. Et avons envoié à Mon dit Seigneur vos dittes Lettres, en luy recrivant qu'il seroit bon qu'il en fist écrire par Mon dit Seigneur le Dalphin, Madame la Dalphine, & par beau frere de Hainaut à Mon dit Seigneur le Roy, au dit Concile, & autres qui bon luy semblera. Si vous prions, Reverends Peres en Dieu, & tres chers & bien amez, que toujours vous vouliés perseverer en votre bonne volonté, & faire la meilleure poursuite que vous pourrés, ou fait de Mon dit Seigneur, ainsi que vous voiez qu'il est besoin: & nous ferons toûjours faire diligence de vous briefvement envoier tout ce que l'on pourra, pour vos necessités, & pour conduire le fait de Mon dit Seigneur. Le saint Esprit vous ait en sa sainte garde. Escrit à Rouvre le VII. jour de May. 3. de Mars.

Scriptum Episcopi Atrebatensis, Datum. XI. Octobris. 1415.

Cod. 2537. fol. 119. SI novem Assertiones pertineant ad Fidem, secundùm intentionem Joannis Gersson; qua temeritate condemnavit eas Episcopus Parisiensis, cùm sciret aut scire deberet quòd hujusmodi materiæ Fidei declaratio & diffinitio, ac novorum Articulorum Fidei ordinatio, ad sanctam Sedem Apostolicam, aut sacrum Concilium Generale dignoscitur * & haberent dicere quid hæreticum, & quid Catholicum debeat reputari? Et in hoc usurpavit Judicium alienum, authoritatem sanctæ Sedis Apostolicæ, & sacri Concilii Generalis, periculosè, & non sine suspicione hæresis eas condemnando, 24. q. 1. *Quotiens Fidei ratio &c.* & recitatur à sancto Thoma. 2ª. 2æ. q. xi. Articulo secundo.

Quid dicetur si non reprobatur dicta Sententia iniqua Episcopi Parisiensis absolutè & simpliciter? Numquid ceteri particulares Episcopi dicent, & quilibet eorum: Ita licet michi facere novos Articulos Fidei, sicut Episcopus Parisiensis fecit. Et ita, quod unus condemnabit, alius approbabit, vel forsan ipsorum successores. Ecce incertitudinem Fidei & divisionem evidentem; aut multiplicabuntur credenda in infinitum, & sic imponetur onus grave Religioni Christianæ, quod non portaverunt Patres nostri.

Ex quibus evidenter sequuntur Fidei divisio & schismata hæreticalia. Quod Deus avertat. Absit hoc ab isto sacro Concilio Generali, ut talibus det occasionem, aut præbeat ingressum talibus &c.

Si verò non pertineant ad Fidem, sicut nec pertinent de facto, ante determinationem Ecclesiæ; quare eas condemnavit, oppositas ipsarum mandando teneri sub Fide? Numquid non hæreticum, est mandare aliquid sub Fide esse tenendum, quod non est Fides, aut quod est non Fides, neque per Ecclesiam approbatum, cùm dicat Augustinus, quòd *Evangelio non crederem, nisi ad hoc me authoritas Ecclesiæ commoneret.* Videatur igitur quod justum est; & quod æquum est judicetur.

* *Videtur deesse* pertinere.

Schedula Joannis Gersonii Circa novem Assertiones Joannis Parvi.

Quæritur utrum novem Assertiones, Fidei Judicio sint reprobandæ.

Cod. 2538. fol. 257. verso. Deliberatio Gersonii. EGo Johannes de Gerssonno Magister in Artibus, & in Theologia, Cancellarius Parisiensis, volens parere Mandatis Reverendissimorum Patrum, ac ceterorum Dominorum Commissariorum in causa Fidei; dico affirmativè quòd hæ novem Assertiones exhibitæ, sunt Judicio Fidei reprobandæ per hoc sacrum Concilium, & quòd jam nimis tardatum est; sive intelligantur quòd sint reprobandæ, id est, quòd dignæ reprobari, quod discernere maximè spectat ad Theologos; sive sic accipiatur, quòd reprobandæ, id est, quòd expedit eas reprobare, quòd spectat ad omnes qui possunt temporum atque personarum perpendere *; ita quòd dicere volo quòd has Assertiones reprobare licet, decet & expedit, imò necesse est, necessitate Præcepti divini affirmativi, sicut inferiùs docebitur.

Sto prætereà in deliberatione Reverendissimi Patris Domini Cardinalis Cameracensis publicè tradita, quòd hæc doctrina est erronea in Fide & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa; & ad fraudes, deceptiones, mendacia, ac proditiones & perjuria viam præbens, & quòd pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas & ligitimas Sanctiones puniendi.

A Deberent autem sufficere rationes & auctoritates allegatæ, cum auctoritate tanti viri, imò cum auctoritate tot sapientissimorum Doctorum & aliorum in sacris Litteris eruditissimorum, nedùm Universitatis Parisiensis, sed de aliis Universitatibus, ac Provinciis Regni Franciæ, qui doctrinam hanc pestiferam doctrinaliter reprobaverunt, & judicialiter condemnandam esse sensuerunt, quibus non minùs deferendum fuerat, quàm delatum fuit per hoc sacrum Concilium Universitatibus & Ordinariis de Anglia & de Praga, circa improbatione doctrinæ Wicleff & Hufs.

Nihilominùs, pro elucidatione majori materiæ, distingo novem has Assertiones in quatuor partes, juxta diversitatem materiæ.

Reprobatur itaque quarta Assertio dicens:

B „Jus est, ratio & æquitas quòd omnis tyrannus „occidatur villanè, Gallicè, *villainement*, per explo„rationes & insidias, & est propria mors quâ de„bent mori tyranni, occidere scilicet eos per bonas „cautelas, explorationes & insidias: quoniam hæc „est universalis, nec dependet ex aliquo casu, & „debuerat proponi tanquam una Maxima, respectu „primæ Assertionis, & aliarum quinque ex ea se„quentium vel collateralium, quæ tyrannum con„trahunt ad unam speciem tyrannidis.„

Reprobatur secundò, octava Assertio, quæ sensum litteralem Scripturæ sacræ dicit aliquando falsum esse, sive mortiferum.

C Item, reprobatur tertiò una Assertio, quæ nullum juramentum dicit esse tenendum, si vergat in præjudicium jurantis, vel uxoris suæ, vel liberorum.

Reprobatur quartò prima Assertio cum secunda, tertia, quinta, sexta & septima, quæ dependent ab invicem, propter casus connexionum; licèt quælibet addat malitiam specialem ad primam unde dependent.

Epilogans igitur, dico primò, quòd hæ Assertiones spectant ad Fidem, sicut ista: *Quilibet tyrannus*, quæ damnata est tanquam erronea in Fide & moribus, & hæretica, & per consequens spectans ad Fidem. Contrariè & oppositum dicere, reputo hæreticum.

Dico secundò, quòd errantium multitudo per depravationem affectûs, vel ignorantiam, aut aliter, non facit prædictas Assertiones probabiles; cùm *Stultorum infinitus est numerus:* Eccle. 1. 15. similiter & hæreticorum.

D Dico tertiò, quòd reputantes has Assertiones probabiles, habent consequenter dicere quòd sunt temerariè assertæ in Fide & bonis moribus, pro regula & Lege vivendi; & quòd ex talibus reputatis probabilibus procedere ad certam mortem, non absolvit, sed accusat homicidam.

Dico quartò, quòd eæ Assertiones non possunt verificari per fugas adversariorum, scilicet fingendo casum mortis inevitabilis, vel casum divinæ revelationis, vel voluntariè glossando, vel allegando casum aliquem singularem vivificationis aliquarum, cùm sint universaliter positæ; & ita de reliquis diffugiis.

Dico quintò, quòd non est licitum Prælatis, Doctoribus, Pœnitentiariis, Judicibus etiam secularibus, in causis civilibus, seu Consiliariis eorum, vel Confessoribus negare, vel dubitare falsitatem harum Assertionum, postquam fuerunt eis sufficienter pro-

* *Hic aliquid deest.*

po-

positæ, atque declaratæ. Non enim solùm hæreticus est qui asserit contra Fidem; sed qui falsas opiniones contra eam gignit, vel sequitur, secundùm diffinitionem Augustini.

Dico sextò, ad formam propositæ Quæstionis, quòd eæ Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ, idest debent dignè reprobari; imò de necessitate Præcepti affirmativi debent reprobari, prout deductum est.

Prætendunt deffensores aliqui doctrinæ hæreticalis novem Assertionum, & condemnationum earum, quia directè non possunt per indirectum impedire. Turbaret, inquiunt, pacem factam, & divisiones induceret ista condemnatio. Sed respondetur in oppositum primò; quia doctrina hæc, est radix divisionum, quâ remanente non succussa, magis ac magis divisiones pullularent &c.

Sequitur Responsio ad Cedulam quæ incipit:

Prætendunt deffensores, &c. Gerson.

SEditiosi Belial filii, furiis infernalibus agitati, cùm se concernunt à suarum seditionum finibus impeditos, more canum hiantes, rabie virulenta, patulis rictibus, ipsorum obices possetenùs se disponunt, & quos non valent mordaciter toxicare, latratibus rabidis aërem infectibus afficere non postponunt. fol. 258.

Sanè quemdam Augusti Cæsaris sub Edicto cœlestis militiæ canticum decantatum mellifluè continentem Lucæ. 11. à Christi *Pacifici testimonium*. . . . . prædicantem per indirectum publicant impeditorem damnationis erroris, eo quod inducebat * seditionem istorum nutrire schismata, ac Pacis inita fœdera violare, quod ii seditiosi refellunt doctrinam per ipsos falsò erroneam æstimatam inquientes divisionum radicem, quâ nunc succissâ intensiùs & extensiùs pallulabunt ex Litteris Regiis & Universitatis Parisiensis suum falsum propositum confirmare nitentes: quas Litteras qualiter extorserunt effectus monstrat pacis per eos crebriùs impeditæ, ad plenum, Dei gratiâ, reformatæ, ut Litteræ patulò demonstrarunt publicè, in hoc sacro Constantiensi Concilio Generali.

Delatrantes 2. doctrinam quam nequiter pestiferam nominant, de qua sermo, omnem pacis firmitudinem enervare, dum, inquiunt, homicidia insidias & perjuria fovet, sicut liquet cuilibet intuenti; sed mentita est iniquitas sibi: ipsa nempe tyrannicidia suffert, proditiones aufert in Regum diademata conspirantes, quod isti seditiosi non penitus sunt exortes † juramenta priora & fortiora judicans per carentia suis comitibus nullatenùs temeranda.

Sed tertiò, clamitare rabidè non cessant & materiam in hoc sacro Concilio non condemnandam, juxta dictum Canonis approbari. *Error cui non resistitur, approbatur:* Quod malè subsumi clarè liquet, non enim est error omne quod erroneum ab infectis per errores pestiferos judicatur, sicut nec amarum quod à palato infecto humoribus falsò judicatur amarum. Non enim ex ipsa relinquitur fore indifferenter homines occidendos, sed tyrannos & infideles proditores suorum Regum diademata usurpare conantes: nec etiam perjuria licita fore docet; sed juramenta obligatoria per inconvenientia pro debito non existere violanda.

Quartò vero, suos ululatus obsonos taliter prosequuntur. Consueverunt, inquiunt, hæretici postquam suorum errorum venena vomuerunt, dicere: sileatur, pacis vincula non rumpantur. Et exemplificant de Dario cum fautoribus suis; sed liquet nequiter perperamque subsumi, falsò applicando proposito quod hæresis nulla macula sordidatur: sed ut ex immediatè præcedentibus est ostensum, hujusmodi seditiosi Cerbero colligati, quæ ad pacem faciunt justitiam & veritatem, & Dominorum, ac eorum Dominiorum altissimorum conservationem, hæreses satagunt nominare, ut sic seditionum proditionumque optatum sortiantur effectum, qui Jure prosequuntur judicialiter per appellationem, & juxta demerita ampliùs prosequentur ursinis unguibus Justitiæ per sacrum Concilium finaliter & A sententialiter lacerandi.

Rursùs, provocant ad ulteriùs attendendum, non posse dici majorem injuriam alicui Christiano potissimè Principi, vel Prælato Consiliario, sive Principum Confessori, quàm quòd suscitabit guerras, divisiones, si materia Fidei terminetur; quod falsè ad hypothesim applicatur. Sed ampliùs fuerunt inquientes: Illi sunt seditiosi & scandalosi qui doctrinas scandalosas & seditiosas seminant, non qui jam pestiferè seminatas & nimis proh dolor! adultas eradicare contendunt: sed ii seditionum actores, bonum semen reputant zizaniam, ita enim ipsos furiarum malitia excæcavit, ut bonum semen malum reputent: & è contra, *Væ* igitur *iis qui dicunt, malum bonum, & bonum malum.* Isaïæ. v. 20.

Denique, malitiosè & quasi blasphemis vocibus B impingunt in sacrum Concilium Generale, quærentes ubi Fidei veritas ostendetur, si in Concilio Generali subticenda censetur? Nonne Gregorius inquit, *Utilius scandalum nasci permittitur, quam Fidei veritas relinquatur.* Sed falluntur isti, ut sæpius præmissum est, substrahendo, cùm hæc materia non pertinere ad Judicium Fidei debeat meritò declarari.

Demùm & finaliter, quærunt malitiosè hujusmodi quæstionem.

Qualis tandem crudelior impietas, quàm errantibus in via mortis nolle petitum tramitem ostendere veritatis? Sed proculdubiò, quæstio ista fit ad procaciter subsumendum: cùm sacrum Concilium omnibus errantibus ostendere sit paratum callem sacræ Fidei veritatis.

Est autem immanissimum & Deo displicibile super cuncta, cùm malitiæ stimulis agitati, nituntur C seminare discordias inter fratres, præsertim ex quorum discordia cunctorum malorum genera sunt exorta; & plura, nisi seditiosorum istorum malitia retundatur disposita sunt oriri; quos ab iniquitatis via, ad semitam suæ gratiæ, fraternæque & pacificæ caritatis perducat Rex pacificus Jesus Christus qui est pax nostra, & Deus dilectionis & pacis, qui caritas est, regnans cum Patre & Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum Episcopi Atrebatensis,

De novem Assertionibus Joannis Parvi.

D *Attentè, si placet, motivum sequens ponderetur.*

QUæritur ab adversariis: si istæ novem Assertiones pertineant ad Fidem, cùm non fuerint alias damnatæ per Ecclesiam, nec corrumpant directè aut formaliter aliquem Articulum Fidei, nec ex eis sequatur corruptio alicujus Articuli: qua temeritate condemnavit eas Episcopus Parisiensis, cùm scire teneatur quòd Fidei declaratio & novorum Articulorum ordinatio, atque Symboli explicatio ad Summum Pontificem pertineant & ad Concilium Generale; & habent dicere quid hæ- Cod. 2538. fol. 223.

* Locus corruptus, ferè per totum

† Alter locus etiam corruptus.

hæreticum & quid catholicum debeat reputari, prout declarat sanctus Thomas 2ª. 2ª. q. 1. Articulo ultimo: & habetur XXIV. q. *Quotiens.*

Numquid non alii Episcopi particulares similiter, & eadem auctoritate dicent, quòd licet eis similiter Propositiones hujusmodi ad Fidem trahere, & de illis novos Articulos facere; aliquas earum condemnare, condemnatione hæreticali; & contrarias approbare, approbatione catholica & fideli?

A Et sic contingeret quòd, stante varietate opinionum diversorum Doctorum, diversi Episcopi de eisdem Propositionibus diversas ferrent Sententias & omninò contrarias; quibus Sententiis præciperent & mandarent suis subditis universis, ut Fide tenerent oppositas Propositiones talium Propositionum sic per eos damnatarum.

Cùm igitur aliqui eorum tales Assertiones Fide approbarent; alii verò reprobarent: evidenter sequitur incertitudo Fidei, & impositio oneris gravioris Religionis Christianæ, quod Patres nostri non portaverunt, & divisio Catholicæ veritatis.

Si autem dicunt adversarii quòd dictæ novem Assertiones ad Fidem sic de facto non pertinent antè determinationem Ecclesiæ, sed quòd eas debet tanquam hæreticas condemnare. Qua temeritate, ante hujusmodi condemnationem Ecclesiæ eas prædicaverunt & affirmaverunt publicè hæreticas; cùm hæreticum sit aliquid Fide tenere, quod non est Fides, aut quod est non Fides. B

Nam si licuit Beato Augustino dicere quòd non crederet Evangelio, nisi ad hoc ipsum commoveret Ecclesiæ auctoritas; rationabiliter dicitur istis adversariis, quòd ante dictam determinationem nondùm factam, cùm dictas Assertiones hæreticas Fide tenuerunt & publicarunt, ac inverecundè publicant in hoc sacro Concilio Generali; Reges, Principes, & cunctos Christi fideles qui eos audierunt, fefellerunt, ut pseudo Prophetæ & deceperunt, oberrare eos facientes in invio & non in via, unde contentio, proh dolor! mortifera inter eos est effusa, quam placare celeriter dignetur ille qui est Pax nostra Jesus Christus Filius Dei benedictus.

Ad dubium quo quæritur: *Nunquid novem Assertiones* &c. *sint Fidei Judicio reprobandæ*, non transcendendo de genere in genus, si sunt veræ vel non veræ; quia vitium est, secundùm Philosophum, secundò posteriorum, ad propositum respondens, salva determinatione Ecclesiæ semper, dico quòd non, & hoc ex doctrina & fundamento sancti Doctoris Thomæ de Aquino, parte prima q. 32. Art. 4. dicentis quòd quando circa ea quæ etiam ex Scripturis sacris sequuntur, sunt opiniones diversæ Doctorum, ad illa credenda nemo obligatur, quo ad usque per Ecclesiam præcipiantur aut ordinentur credenda. C

Unde in primitiva Ecclesia multæ erant opiniones Doctorum sustentabiles, & sine Fidei præjudicio, quas hodie asserere esset hæreticum, quia oppositum per Ecclesiam exstat determinatum: ut de processione Spiritus sancti, de Baptismatis formâ, de visione animarum, de paupertate Christi, & similia. D

Ex quo fundamento sequitur quòd omnes Assertiones ex sacra Scriptura opinabiles, circa quas diversæ sunt opiniones Doctorum, sunt materiæ Fidei impertinentes, ut gratiâ exempli, de observatione Legalium *ad Galatas.* 11. de qua Hieronymus & Augustinus adversantur: uno dicente, in earum observantia Petrum peccasse, scilicet Augustino: alio verò, scilicet Hieronymo, simpliciter illud negante.

Similiter de occisione Ægiptii per Moysen *Exod.* 11. de qua Ambrosius & Augustinus opposita sentiunt. Nam unus actum commendat, ut Ambrosius, in Libro, *De Officiis*; alter verò actum culpat, ut Augustinus, in *De Quæstionibus Exodi.*

Unde & per locum à majori correptione, sequi videtur quòd cùm circa novem Assertiones præfatas diversa & opposita Doctores sentiant, nec per Ecclesiam quid sit tenendum determinatum, quòd ad materiam Fidei minimè trahi debent.

ASSERTIO PROPOSITIONUM

Cod. 1557. fol. 10.

Joannis Parvi, adversùs Magistrum Joannem de Gersono.

Ne contingat aliquos dubia aut falsa, pro certis & veris recipere, & ex hoc ignorare veritatem Propositionis dudùm factæ per Magistrum quondam Joannem Parvi, certis de causis, ad Requestam Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ; & publicatæ in Aula Regiæ Domus sancti Pauli Parisius, Anno Domini M. CCCCVII. die VII. Mensis Martii, vel circiter; & præsumptæ reprobationis dictæ Propositionis factæ per Magistrum Johannem de Gerson coram Rege & Dominis de genere suo, in regali palatio Parisius, Anno Domini M. CCCC. XIII. die Lunæ quarta Mensis Septembris, dicto Magistro Joanne Parvi per mortem sublato de medio, Anno CCCCXI. cedulæque traditæ per Episcopum Parisiensem aliquibus Doctoribus & Magistris in Theologia, extractæ, ut asserit, à dicta Propositione Johannis Parvi, ad habendum super iis deliberationem eorum, ad procedendum ulteriùs contra dictum Parvi, & ejus Propositionem in causa Fidei; quæ cedula fuit exhibita die VIII. Mensis Decembris, Anni prædicti, ad reddendum deliberationem eorundem XIII. sequenti. Necnon cujusdam alterius cedulæ extractæ, modo prædicto, per quosdam deputatos per dictum Episcopum, pro causa prædicta, missæ die Mercurii VII. Mensis Februarii ejusdem Anni, dictis Magistris, ad dandum deliberata per eos die Lunæ immediatè sequenti, quæ erat XII. Februarii; super quibus, reprobatione præsumpta, cedulis, & deliberatione, factus est Processus, ut dicitur, dicti Episcopi Parisiensis, fundatus & sententiatus contra dictam Propositionem Johannis Parvi, XXIII. sequenti: dignum esse videtur ut octo veritates super quibus dictus Magister Johannes Parvi Majorem dictæ suæ Propositionis fundavit, quas Magister Johannes de Gersonno de facto nisus est reprobare, ut inferiùs patebit, cum suis probationibus & reprobationibus, in eorum formis & sensibus, nihil addito aut remoto, recitentur, ut eos legentes & videntes, facta comparatione ad invicem utrarumque, ac comperta veritate quæ super omnia vincit, eam honorantes judicent æquitatem.

Prima Veritas.

Quilibet subditus & vassalus, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegia, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem sui Regis & Superioris Domini, pro tollendo sibi & substrahendo ab eo suam nobilissimam & altissimam dominationem, peccat tam graviter & committit tam horribile crimen, sicut est crimen læsæ Majestatis in primo gradu; & per consequens est dignus duplici morte, scilicet primâ & secundâ: quia quilibet subjectus & vassallus sic faciens, est

est tyrannus, infidelis suo Regi & Domino superiori, peccatque mortaliter.

„ Probavit authoritate beati Gregorii dicentis: „ *Tyrannus est propriè qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur.* „

Secunda Veritas.

Licet in casu prædicto quilibet vassallus & subditus, sit dignus duplici morte, & committat tam horribile crimen, quòd non posset nimis puniri; tamen plus puniendus est unus miles, quàm unus simplex subjectus: & in isto casu unus Baro, quàm unus simplex miles; & unus Comes, quàm unus Baro; unus Dux, quàm unus Comes; cognatus Regis, quàm extraneus; frater Regis, quàm Extraneus, & filius Regis quàm frater.

„ Probavit hanc ex majoritate obligationis naturalis, gradualis, & feodalis.

„ Item, ratione majoris scandali.

„ Et tertiò, ratione majoris periculi Regi imminentis, propter propinquitatem talis tyranni. „

Tertia Veritas.

In casu prædicto licitum est unicuique subjecto, sine quocunque Mandato, aut Præcepto, secundùm Leges moralem, naturalem, & divinam, occidere aut facere occidi illum eundem proditorem, infidelem, & tyrannum; & non solùm est licitum, sed est honorabile & meritorium; maximè quando ipse est tam grandis potestatis, quòd justitia non potest de eo fieri bono modo per Superiorem, & quando perseverat in sua malitiâ, nec se vult corrigere nec emendare, & specialiter quando est periculum in mora.

„ Probavit hanc duodecim rationibus; quarum tres primæ erant fundatæ in authoritatibus „ solemnium Doctorum in Theologia, scilicet sancti Thomæ, in secundo Sententiarum, *Distinctione ultima*. Sarisberiensis, in summa sui Policratici. *Lib.* III. *cap.* XV. Alexandri de Halis: Richardi de Media villa, & Astensis, in suis Summis.

„ Tres aliæ fundabantur in tribus authoritatibus trium Philosophorum, scilicet Aristotelis, *in Politicis*, in pluribus locis. Tullii, *De Officiis*: & Bocassii.

„ Tres aliæ rationes fundabantur super tribus authoritatibus Legum civilium.

„ Prima, est in desertoribus militiæ.

„ Secunda, in insidiatoribus viarum publicarum.

„ Et tertia, de fure nocturno.

„ Tres ultimæ fundabantur super tribus exemplis sacræ Scripturæ.

„ Primum exemplum, est de Moyse. *Exodi secundo.*

„ Exemplum secundùm, est de Phinees. *Numeri* XXV.

„ Tertium exemplum, est de Michaele Archangelo. *Apocalipsis.* XII.

Quarta Veritas.

In casu supra dicto, magis honorabile, licitum, & meritorium est quòd ille Tyrannus infidelis sit occisus, aut fiat occidi per unum de Parentibus, & subjectis dicti Regis, quàm per unum extraneum, qui non esset de Sanguine Regali; & per unum Ducem, quàm per unum Comitem; per unum Comitem, quàm per unum Baronem; per unum Baronem, quàm per unum simplicem militem; per unum simplicem militem, quàm per unum simplicem subjectum.

„ Probavit hanc ratione majoris obligationis.

„ Item, quia in hoc magis relucent amor & obedientia, atque potentia Regis prædicti &c.

Quinta Veritas.

In casu alligenciarum, juramentorum, promissionum, & confederationum factarum militis ad alterum, quomodocunque sit, aut esset possit; si contingat quòd eas servare vergat in præjudicium sui Principis, ejus sponsæ, suorum liberorum, aut Reipublicæ, non tenetur talis miles eas servare. Imò in tali casu eas tenere & servare, esset facere contra Leges moralem, naturalem & divinam.

„ Probavit hanc rationibus & authoritatibus „ pluribus.

„ Prima, erat de dictamine bonæ æquitatis & „ rationis, etiam secundùm Legem divinam.

„ Secunda, erat de obligationibus, unâ majore, & aliâ minore, ad invicem contrariis, quarum major est tenenda.

„ Tertia, erat fundata super authoritate Magistri Sententiarum: *Distinctione ultima, tertii*; ubi tangitur materia de juramento promissorio, cujus impletio, si vergat in deteriorem exitum &c.

Sexta Veritas.

Si contingat quòd dictæ alligenciæ vergant in præjudicium animæ, vitæ, aut alterius promittentium & confœderatorum, suæ sponsæ, aut suorum infantium, in nullo tenetur eas servare.

„ Probavit per rationes immediatè tactas in præcedenti veritate; & addidit, quia servare confœderationes, illo casu, est facere contra Legem „ caritatis; quia quilibet magis obligatur sibi ipsi, uxori, & filiis propriis, quàm cuicumque „ alteri.

„ Item, in talibus promissionibus intelligitur, si ille cui Fidem promisi, mihi Fidem servaverit, & si Deo placuerit &c.

Septima Veritas.

In casu prædicto, licitum est unicuique subjecto, honorabile & meritorium, occidere, seu occidi facere supra dictum tyrannum, produtorem, & infidelem suo Regi & superiori Domino, per astutias, cautelas, & insidias. Et est licitum dissimulare & tacere suam voluntatem sic faciendi.

„ Probavit authoritate Bocassii, *quarto Libro, De casibus virorum Illustrium* &c. *cap.* V.

„ Item, exemplo sacræ Scripturæ, de Rege „ Jehu. IV. *Reg.* IX. *cap.*

„ Item, de Athalia, quæ fecit interfici omne semen Regium *Eod. Libro cap.* XI.

„ Item, de Judith, quæ occidit Olofernem „ per insidias; & de hoc laudatur. *Judith*, quasi „ per totum, & specialiter XIII. *capitulo.*

Octava Veritas.

Quilibet subjectus & vassallus, qui à proposito deliberato machinatur contra salutem sui Regis, & superioris Domini, pro faciendo ipsum mori in langore; cupiditate habendi Coronam & Dominationem: facit consecrari, aut magis propriè loquendo, execrari, in nomine dæmonum, enses, dagas, pugiones, aut cultellos, virgas, aut annulos aureos facit dedicari in nomine dæmonum, per nigromanticos facientes invocationes, characteres, sortilegia, superstitiones & maleficia; & post facit imponi & figi per corpus mortui dissuspensi de patibulo, & dictos annulos facit poni in ore mortui prædicti; & facit dietim, spatio plurium dierum, cum grandi abominatione & honore, pro perficiendis dictis maleficiis: & una cum hoc, portat supra se in uno pannulo ligato & consuto, de offi-

ossibus & pilis loci inhonesti dicti mortui dissuspensi; illi & omnes qui hoc faciunt, non solùm committunt crimen læsæ Majestatis humanæ in primo gradu, imò committunt crimen læsæ Majestatis divinæ, etiam in primo gradu, & sunt proditores & infideles Regi suo, & Deo suo Creatori, & sicut idolatræ, & corruptores falsarii Fidei Catholicæ, sunt digni duplici morte, scilicet primâ & secundâ, maximè quando dicta sortilegia, superstitiones & maleficia, sortiuntur suum effectum in persona Regis, A *per medium credulitatis dictorum machinatorum, invocatorum, & nigromanticorum.*

,, Probavit hanc authoritate Domini Bonaventuræ, *Lib.* II. *Dist* VI. *Quæst. ultima*; dicentis: *Diabolus nunquam satisfacit voluntati talium, nisi aliqua falsitas immisceatur &c.*

,, Item, authoritate sancti Thomæ 2ª. 2æ. q. XI. *Articulo* 2°.

,, Item, Alexandri de Halis, & Ricardi de Media-villa, & Astensis, in suis Summis.

Quæritur utrùm prædictæ octo Propositiones, quas Parvi vocavit veritates, sint erroneæ in Fide & moribus. Et apparet quòd non, per præcedentia.

Nihilominùs Magister Johannes de Gerssono videtur tenere opinionem contrariam, & dicit quòd sic, prout publicè asseruit, & publicavit coram Rege, die quarta Septembris, Anni CCCCXIII. supra dicti, secundùm quòd apparet ex tenore cujusdam B Instrumenti super hoc confecti VI. die Mensis Septembris, per Jacobum Ysembardi, Clericum Metensem, publicum Notarium, & almæ Universitatis Parisiensis Scribam, occasione sequentis conclusionis per eum fabricatæ & extractæ, ut asserit, super, & de dictis octo veritatibus dicti Parvi, ad suæ libitum voluntatis, quam dicto Parvi de Gerssono malitiosè imposuit, etiam in publicis Prædicationibus, & disputationibus, in veritatis Fidei & sacræ Scripturæ detrimentum, scandalum, & jacturam, dictique Parvi, & illius inclitissimi Principis, de cujus Mandato dictam Propositionem publicavit.

fol. 12. *Sequitur Conclusio fabricata per Magistrum Johannem de Gerssono, quam ad ejus instigationem Episcopus Parisiensis misit nonnullis Doctoribus & Magistris in Theologia almæ Universitatis Parisiensis, cum suis reprobationibus. Die Veneris* VII. *Decembris. Anni* CCCCXIII. *ad reddendum deliberationem suam die Mercurii* XIII. *sequenti, in forma quæ sequitur.*

,, EX parte Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris, & Concilii Fidei solemnissimè congregati, Magister Reverende, mittitur vobis cedula, continens Assertiones aliquas, cum suis reprobationibus. Quare requirimus vos, sub pœnis Juris, ut detis deliberationem vestram publicè in scriptis, vel verbo tenùs, si hujusmodi Assertiones ex quibus ortum est notoriè scandalum, D sicut fatetur Consilium Fidei, sint erroneæ, & taliter condemnandæ, ut consequenter procedere valeamus, sicut ordo Juris postulat, & hoc infra diem Mercurii XIII. hujus Mensis Decembris.

Quilibet tyrannus potest & debet licitè, & per meritum occidi a quocunque suo vassallo, aut subjecto, aut per quemcunque modum, maximè per insidias, & per flaterias, non obstante quocunque juramento, aut confœderatione facta apud eum, sine expectando Sententiam, & Mandatum Judicis cujuscunque.

Sequitur reprobatio hujus Conclusionis, in forma.

,, HÆc assertio sic generaliter posita, & secundùm acceptionem hujus vocabuli, *tyrannus*, est error in nostra Fide, & in doctrina bonorum morum; & est contra Præceptum Dei: *Non occides.* Glossa *propria authoritate:* & contra hoc quod dicit Dominus noster: *Omnes qui gladium acceperint*, Glossa, *propria authoritate: gladio peribunt.*

,, Item, hæc Assertio vergit in subversionem totius Reipublicæ, & uniuscujusque Regis, aut Principis.

,, Item, dat viam & licentiam ad plura alia mala, ut ad fraudes, violationes Fidei, & juramenti, & ad proditiones & mendacia ac deceptiones, & generaliter ad omnem inobedientiam subjecti ad Dominum suum, & ad omnem infidelitatem & diffidentiam unius ad alterum; & consequenter ad æternam damnationem.

,, Item, ille qui affirmat obstinatè talem errorem, & alios qui inde sequuntur, est hæreticus, & tanquam talis debet puniri, etiam post suam mortem. Notatur in Decretis. XXIII. q. V.

Omnia præmissa continentur in forma, in Instrumento supra dicto.

VIdens autem dictus Magister Johannes de Gerssono quòd malè detrahebat prædictis veritatibus; sentiens quòd improbabiliter imposuerat sibi dictam Propositionem sic per eum fabricatam, ut præfertur, ob hoc, fraudem per eum commissam in falsa recitatione & truncatione dictorum Parvi esse deprehensum à præfatis Magistris respuentibus eam meritò, & tanquam adinventam, & falsè impositam dicto Parvi; impudenter suum errorem sustinere intendens, alio fretus consilio, nescitur si meliori, confixit & compo- C suit malitiosè sequentes Propositiones; volens suadere præfato Episcopo quòd justè processerat, & intendebat procedere contra dictum Magistrum Johannem Parvi, suam præfatam Propositionem hæreticare, & destruere intendens, falsò sequentes Propositiones imposuit dicto Magistro Johanni Parvi, aut dictus Episcopus, ejus suasu, quamvis aliud prætendebat dictus Episcopus, ut patebit in intitulatione cedulæ infra scriptas Propositiones continentis; non timens dictus de Gerssono offendere illum qui intuetur corda filiorum hominum, cujus oculis nuda sunt omnia & aperta, & qui novit cogitationes suas in hac parte esse vanas; non advertens illud Sapientis, *Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in Consilio.* Proverb. XXVI. 26.

Quapropter mutando vocem, recedendo que à sua præfata fabricata conclusione, composuit sequentes Propositiones ex terminis dictarum octo veritatum inordinatè per eum descriptas, extractas, ut asserit, ex terminis dictarum octo veritatum, prætermittendo malitiosè sensum ipsarum, & principales circumstantias, modificationes, & differentias earundem, ut patet eas intuentibus, & ad invicem comparantibus diligenter.

Se-

Sequitur tenor cedulæ transmissæ ex parte Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris, præfatis Doctoribus & Magistris. Anno prœdicto. Die Mercurii, septima Februarij.

„ MAgister Reverende, mittitur vobis cedula „ continens Assertiones aliquas extractas per „ deputatos ad hoc ordinatos per nos, ex delibe- „ ratione Concilii Fidei, ex quaternis pluribus Pro- „ positionis Magistri Johannis Parvi, quam ipse „ vocat Justificationem Domini Burgundiæ; re- „ quirentes vos in favorem Fidei, ut die Lunæ, de „ mane, compareatis in camera nostra Episcopali, „ ad dandum nobis salubre consilium super præ- „ dictis Assertionibus, an sint erroneæ & rationa- „ biliter condemnandæ, ut consequenter proce- „ dere valeamus, sicut ordo Juris postulat. „

* Præsupposita descriptione tyranni, quam allegat præfatus proponens à beato Gregorio, in præfatione primæ Propositionis quarti Articuli prædictæ justificationis, quam appellat veritatem, videlicet: *Tyrannus propriè dicitur, qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur.*

* Nota quòd tacet casum Parvi.

Prima Assertio.

fol. 13. * *Licitum unicuique subdito, absque Mandato quocunque, vel Precepto, secundùm Leges naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & superioris Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedùm licitum, sed honorabile & meritorium; & maximè quando est tanta potentia, quòd justitia non potest bono modo fieri per Supremum.*

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & mori- „ bus, ac multipliciter scandalosa. „

* Videatur tertia veritas Parvi.

Secunda Assertio.

* *Leges naturalis, moralis, & divina, autorisant unumquemque de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.*

„ Condemnatur sicut erronea in Fide, & mo- „ ribus; ac Legibus naturali, morali & divinæ „ injuriosa. „

* Videatur eadem tertia veritas.

Tertia Assertio.

* *Licitum est unicuique subjecto; honorabile & meritorium, occidere, aut occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem & infidelem suo Regi & superiori Domino, per explorationes & insidias. Et est licitum dissimulare, & tacere suam voluntatem de sic faciendo.*

„ Condemnatur sicut falsa & erronea & scan- „ dalosa. „

* Videatur septima veritas.

Quarta Assertio.

* *Jus est, ratio & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur villanè per explorationes & insidias. Et est pro-*

* Videatur eadem septima veritas.

pria mors quâ debent mori tyranni infideles, scilicet occidendo illos villanè per bonas cantelas, explorationes & insidias,

„ Condemnatur sicut erronea, crudelis & im- „ pia. „

Quinta Assertio.

* *Ille qui occidit, aut facit occidi tyrannum superius nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & non debet solummodò Rex esse contentus, imò debet habere factum gratum & autorisare, in tantum quantùm quòd opus, & necessitas esset.*

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & mori- „ bus, ac Regis Dominationi injuriosa. „

* Trahitur ex probationibus tertiæ veritatis, & specialiter ex exemplis sacræ Scripturæ.

Sexta Assertio.

* *Rex debet præmiare & remunerare illum qui occidit, modo prædicto, aut facit occidi tyrannum superiùs nominatum, in tribus modis, scilicet in amore, honore & divitiis, ad exemplum remunerationum factarum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsione Luciferi de Regno Paradisi; & nobili Phinées, pro occisione Ducis Zambri;*

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & mo- „ ribus, scandalosa; & Regiæ Dominationi in- „ juriosa. „

* Similiter sicut præcedens trahitur.

Septima Assertio.

* *Rex debet plùs diligere quàm ante, illum qui occidit, aut facit occidi tyrannum superiùs nominatum, modis supra dictis; & debet facere prædicare suam fidem, & bonam fidelitatem per suum Regnum, & extra Regnum; debetque facere publicari, per Litteras, in modum Epistolæ, aut alio modo.*

„ Condemnatur sicut erronea in Fide & mo- „ ribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi inju- „ riosa. „

* Item, similiter prædictis notetur pro tribus istis Assertionibus Propositionis Parvi conclusio finalis.

Octava Assertio.

* *Littera occidit, spiritus autem vivificat* 2. Cor. III. 6. *Hoc est dictum, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.*

„ Condemnatur sicut expositio falsa, & er- „ ronea. „

* Videatur finis probationis. Et probatio sumitur ex Legibus civilibus.

Nona Assertio.

* *In casu alligranciarum, juramenti, promissionis, aut confœderationis factarum militis ad alterum, quocunque modo sit, aut esse possit; si contingat quòd illa vergant in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, suæ sponsæ, aut suorum liberorum, talis non tenetur eas servare. Hoc probatur ex ordine Caritatis, quo quilibet plùs tenetur se ipsum diligere, uxorem & liberos, quàm alterum:*

„ Condemnatur sicut falsa & erronea, secun- „ dùm se, & ad perjuria viam præbens. „

* Videantur quinta & sexta veritas.

Hæc Cedula fuit instrumentata, & signata signo manuali Scribæ Officialis Parisiensis.

G. Le Mieu.

QUæritur utrùm prædictæ Propositiones, sive Assertiones sic fabricatæ, truncatæ per dictum Magistrum Johannem de Gersone, vel per Episcopum Parisiensem, sint eædem realiter, & habeant eundem sensum, aut sequantur formaliter & necessariò ex ipsis.

Videtur quòd non; quia Propositionibus veris, conformibus Legi divinæ, & bonis moribus, non possunt esse eædem, aut sequi ex ipsis formaliter, vel necessariò, aliquæ Propositiones erroneæ in Fide & moribus, cujusmodi sunt, ut dicit de Gersone, prædictæ novem Assertiones: sed prædictæ octo veritates Parvi sunt hujusmodi. Ergo &c. Major non negatur, & Minor patet ex præcedentibus probationibus earundem; & per ampliùs probabuntur, si & quando fuerit conveniens & necesse.

Oppositum tenet dictus Magister de Gersone, aut Episcopus Parisiensis, prout imposuerunt dicto Parvi, ut patet ex novem Assertionibus eorum immediatè præcedentibus, impositis dicto Magistro Parvi, quas reputant erroneas ex Fide & moribus.

Facta comparatione diligenti dictarum novem Assertionum de Gersone, ad veritates octo Parvi præcedentes, apparet manifestè dictum de Gersone falsè & diminutè dicta Parvi recitasse, & casum suæ Propositionis tacuisse, & à suis veritatibus differentias & circumstantias principales dolosè subtraxisse; specialiter, à tertia veritate subtraxit id quod sequitur, videlicet, *Quando talis tyrannus de quo loquitur Parvi, perseverat in sua malitia, nec se vult corrigere, nec emendare; & specialiter, quando est periculum in mora.*

Item, ex opposito dictarum veritatum Parvi, quod videtur asserere de Gersone, sequitur quòd aliquis viator, in casu Parvi, existens in gratia, lege stante, potest esse perplexus, imò esset de facto, in dicto casu, inter duo mala culpabilia prohibita per Præceptum: quod est erroneum in Fide & moribus.

Item, in dicto casu, stante veritate oppositi dictarum veritatum Parvi, staret aliquem licitè, & absque culpa posse consentire in mortem sui Regis & superioris Domini justi & innocentis: quod est erroneum, ut supra.

Item, dicere, in casu subiti & imminentis periculi non patientis tantam moram, ut ad Superiorem possit haberi recursus, aut aliter evitari, absque discrimine graviori, necessitatem inevitabilem ex tali periculo inductam, non habere dispensationem, aut interpretationem sibi annexam, à communi casu Legis absolventem, videtur esse erroneum, eò quod necessitas non habet Legem, nec peccat aliquis in illo quod vitari non potest.

Item, quòd in tali casu malefactores & hostes Reipublicæ occidere, aut occidi facere, non contrariatur Præcepto Decalogi quo homicidium prohibetur, prout videtur sentire beatus Augustinus, Libro primo, *De libero arbitrio.*

Item, sequitur quòd illud Præceptum, *Non occides*, debet intelligi de occisione innocentis, aut de illa quæ fit livore propriæ vindictæ, aut authoritate privata; quia, secundùm hoc, includit in se formaliter rationem injusti mali & indebiti; non autem occisio quæ fit authoritate Legum prædictarum, de qua loquitur Parvi in suis veritatibus prætactis, ut patet ex earum tenore & probationum suarum.

Item, quòd dictus tyrannus occidit suum supremum Dominum quantùm in se est, machinando proditoriè in ipsius necem, odio & cupiditate, mente & consensu, cum intentione & proposito pertinacibus, suam damnatam intentionem opere complendi; est hujusmodi Præcepti, *Non occides* prævaricator & transgressor.

Item, sequitur quòd tyrannus de quo Parvi loquitur, per dicta Johannis de Gersone, conformiter loquendo ad Legem Christi, est occidendus; sic arguendo: Omnes qui gladium acceperint, propria authoritate, gladio debent perire: sed tyrannus de quo loquitur Parvi, gladium accipit, propria authoritate, contra suum Regem & superiorem Dominum, contra quem nullam potest habere authoritatem propriam: ergo gladio debet perire. Sed A publica authoritas officiaria non potest, per casum Parvi, talem tyrannum interficere: ergo vassallus, authoritate publica commissiva, hoc est authoritate Legem &c. potest ipsum interficere laudabiliter, divinum Judicium in eum exercendo. Quod est propositum.

Ex quibus patet solutio ad objecta Magistri Johannis de Gersone, ut detur occasio cognoscendi errores temerè impositos ex Propositionibus Parvi, per Johannem de Gersone. Sequentia sub determinatione sanctæ Matris Ecclesiæ, aut sacri Concilii Generalis.

Dictæ octo veritates, super quibus fundavit Majorem suæ Propositionis Magister Johannes Parvi, quæ sunt octo veritates supra dictæ, in casu specificè per eum designato, & absque præjudicio Fidei, aut sacræ Scripturæ sustinibiles, conformes bonis moribus, observatrices divinorum Præceptorum, secundùm intellectum eorundem, conservatrices B Reipublicæ in statu debito, Imperialis & Regalis Dominii, & omnis veri justi Principatus, fraudes præcludunt, violationes fidelitatis interimunt; proditiones, mendacia, & iniquitates damnant; obedientiam debitam quibus debetur, si ab eisdem fuerit substracta, restituunt & conservant; securitatem quoque atque confidentiam & durabilitatem in Republica multiplicant, atque fovent, membra ejusdem ad suum caput debitè ordinant, & à vita non abducunt æterna.

Item, quicunque constanter sustinet contra Episcopum Parisiensem, inimicum Capitalem Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, & Magistri Johannis Parvi, ejusdem consortem in hac parte, dictas octo veritates, non intendens placere hominibus, sed Fidei & sacræ Scripturæ Catholicæ veritati, cupiens innocentiam proborum maculatam per prætensam condemnationem prædictarum veritatum reformari & reparari, est in hoc bonus, moralis, fidelis Catholicus, benè sapiens C in Fide & moribus, & rectè docens.

Ex quibus sequitur quòd prima conclusio, cum tribus sequentibus quæ illi innituntur, quam posuit dictus Magister Johannes de Gersone, & legit in quadam cedula, die Jovis XI. Aprilis, coram magna multitudine Doctorum in Theologia, & quam dicit se velle sustinere usque ad mortem inclusivè, quæ est hæc in forma, videlicet:

„ Condemnatio Propositionis defuncti Magistri „ Johannis Parvi, fuit catholicè facta, tanquam de „ Propositione continente errores plurimos in Fi- „ de & bonis moribus & multipliciter scandalosos.

Est temeraria; quia non includit determinationem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut Concilii Generalis. Est insuper iniqua & injusta.

D Item, ex eadem radice sequitur quòd dictæ condemnationis Assertio nititur, quantùm in se est, auferre privilegium speciale sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sacro Concilio Generali à Christo collatum, à sanctissimis Fide & Patribus usque in præsens approbatum.

Item, sequitur quòd à dicta Sententia iniqua & er-

erronea, si & pro quanto dictas veritates temerariè condemnavit licuit appellare, sicut de facto ab ea extitit legitimè appellatum ad sanctam Sedem Apostolicam, aut ad hoc sacrum Concilium Generale.

Item, sequitur quòd illi qui ad dictam appellationem faciendam, & ad ipsius persecutionem dederunt, aut dabunt in posterum auxilium, consilium, aut favorem, sunt quoad hoc veri Catholici, veritatis Fidei, & sacræ Scripturæ, ac bonorum A morum fervidi zelatores, & fortissimi defensores.

Ex quibus omnibus sequitur quòd dictus Magister Johannes de Gerssono, qui à proposito, & malitiosè, ut verisimiliter apparet ex prædictis, dictas Propositiones imposuit dicto Magistro Johanni Parvi, quas asseruit, & publicè qrædicavit ut supra, & pertinaciter asserit, ut dicitur, præter hoc quòd peccavit mortaliter, incidit in pœnas alias Juris, ipso facto, teneturque, de necessitate salutis, scandala per eum propter præmissa, notoriè ac malitiosè procurata, cum denigratione famæ prædictorum Principis & Magistri, ac multorum aliorum reparare, errores suos publicè revocando.

Finaliter attendatur, si placet, quòd dictus Episcopus Parisiensis est Judex particularis & incompetens, inimicus perniciosus præfati Illustrissimi Domini; & dictus du Gerssono sibi coassistens in hac parte, fuit à magnis temporibus, & est, ut ostendit, mortalis inimicus dicti Parvi, etiam dùm vivebat, prout satis notum est apud illos qui ambos noverunt. Insuper quòd tempore quo tulerunt prædictam prætensam Sententiam, ne dicatur iniquam, dictus Episcopus, & Inquisitor, nulla erat Parisius libertas sufficiens, aut talis quòd pateret liber, aut tutus accessus ad dictum locum, seu dictos prætensos Judices, illis specialiter quos hæc materia poterat tangere & tangebat: nec fuerunt debitè evocati. Nec potuit esse apud nonnullos magnos Doctores in hac materia, animus in consulendo liber, quorum multi tenuerunt & tenent quòd modus procedendi fuit incompetens, quod patebit in Processu judicialiter, Deo duce.

Iterùm notetur præcipitatio Processus & Sententiæ prætensæ prædictorum, in tàm ardua materia, super qua meritò sancta Sedes Apostolica erat consulenda, qui fuit factus & sententiatus, aut sine deliberatione utriusque Juris peritorum, Divini & Canonici; aut fuit factus, completus & prætensè sententiatus à septima die Februarii, quâ debuerunt referre dicti Jurisperiti suas deliberationes, usque ad XXIII. ejusdem Mensis & Anni supra dicti. Si majorem lapsum temporis requirebat, judicent sapientes.

Multæ aliæ circumstantiæ dictum Processum adnullantes, ordini judiciario de præsenti relinquuntur.

Nova positio Magistri Johannis de Gerssono.

Cod. 2538. fol. 197. Extat etiam in Cod. 2513. fol. 35.

VOluimus propter elucidationem veritatis, & extirpationem quarundam opinionum consur- D gentium in Juribus positivis non intellectis, ad puram Fidei regulam, notare tres Conclusiones quæ ab aliquibus dicuntur fuisse prædicatæ, jungendo reprobationes tàm ex practicatis in hoc sacro Concilio Constantiensi, quàm aliundè, multiplici ratione.

Prima Conclusio.

QUòd nulla Propositio philosophicalis vel moralis condemnanda est per Concilium, eò quòd in talibus non se debet occupare, cùm non sint de Fide: hæresis autem est dogma falsum Fidei orthodoxæ contrarium.

Oppositum autem hujus Conclusionis practicatum est in multis erroribus Johannis Wicleff, & Johannis Huss, qui moralia respiciunt, ut quòd *Fratribus non liceat mendicare*. Unde & falsum est, imò hæreticum quòd nulla moralia sint de Fide: unde ista damnata per Ecclesiam, ut hæretica, quòd *Usura non sit peccatum*, & ista, quòd *Non licet jurare*, & ita posset explicari de multis; & ista quæ novissimè damnata est ut hæretica, *Quilibet tyrannus &c.*

Unde pro regula generali; omnis Propositio contenta in sacra Scriptura spectat ad Fidem: quoniam Assertio pertinax opposita non stat cum Fide: & similiter omnis Propositio ex ipsa deducta in consequentia probabili & vera, ad eandem spectat Fidem. Et reducitur hæc regula ad illud de Symbolo Nicæno: *Secundùm Scripturas*; & ad illud, *Qui locutus est per Prophetas*; & ad illud, *Unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam*, deB ductio facilis est.

Altera Conclusio, vel pars Conclusionis.

DUm damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.

Oppositum practicatum est in erroribus Wicleff, qui priùs condemnati sunt judicialiter, quàm ipse Wicleff evocaretur & damnaretur, licèt sub nomine ejus damnati sint. Verùm est quòd dùm quæsita est damnari sua memoria, citatio decreta est. Similiter ista, *Quilibet tyrannus &c.* Similiter alia, de non communicando laïcis sub utraque specie &c. Et ita solitum est fieri in multis Conciliis, in quibus Apocrypha, quæ certo carent auctore, condemnantur. Verùm est tamen quòd postmodùm possunt & debent hæresum assertores, nisi desistant, condemnari.

Notetur exemplum de falsò numismate inscripto nomine Regis quod damnatur, non damnato ReC ge. Sic in proposito, potest contingere de falsâ doctrina, sicut in cedula per Promotorem judicialiter exhibita latior est deductio, quæ incipit: *Asserere quòd non liceat &c.*

Facit ad hoc quinta distinctio Decreti, ubi reprobantur Opuscula ab hæreticis instituta, sub nominibus diversorum Sanctorum, ut est Evangelium sancti Thomæ, sancti Bartholomæi, sancti Andreæ, & ita de reliquis, sicut de itinerario Clementis, de vita Petri, & de transitu beatæ Virginis. Constat autem quòd nec Apostolus, nec Virgo Maria fuerunt evocati, dùm damnarentur errores isti sub eorum titulis prænotati, nec ipsis adjudicatum est aliquod interesse. Unde *, si error Græcorum, de processione Spiritus sancti, damnatus est, ipsis non vocatis, sicut dicit Dominus Bonaventura.

Ampliùs. Sic arguitur ratione. Quandocunque duo sunt separata, quorum unum est principale, & aliud est accessorium; principale potest defendi, ut in responsione Johannis de Rocha; vel terminari, accessorio remanente non tacto, & præsertim quando terminatio non habet necessariam dependentiam. Sed interesse Fidei, circa Libellum hæreticalem, est principale, sic quòd ex errore, tanquam ex

* *fortè deest* non mirandum.

ex parte rea criminis læsæ Majestatis divinæ, constituitur sufficiens Judicium apud Prælatum, officio, ut hanc partem damnet. Interesse verò personale concernens intitulationem talis Libelli, est purè accessorium & separabile. Poterit igitur primum interesse terminari, & alterum differri, vel dimitti.

Ampliùs. Evenire frequenter potest quòd Libellus hæreticalis inficiet unam Diocesim; & persona, cujus nomine Libellus intitulatur, non erit de illa Diocesi, nec per consequens subjicietur Jurisdictioni illius Episcopi. Non oportebit igitur quòd Episcopus evocet eum, dùm damnabit illum Libellum erroneum, & suæ Diocesi pestiferum, quia de iis quæ foris sunt nihil ad eum, & esset irrisoria citatio.

Ampliùs. In casu præcedenti contingere potest quòd persona errans sit tyrannus potens, vel hostis Reipublicæ, vel inimicus reputatus à Rege sub quo est Prælatus qui damnat hæreses; ubi si citaretur hujusmodi tyrannus vel hostis, nulla esset utilitas, sed major hostilitas in dilatione damnationis errorum penderet in subditis Prælati talis grande dispendium.

Ampliùs. Non oportet in decisione, vel determinatione doctrinali condemnativa alicujus erroris quòd evocetur errans, quamvis nominetur. Non igitur oportebit hoc in damnatione judiciaria, de necessitate divini Præcepti, cujus vinculum majus est, quàm vinculum Juris positivi.

Et si dicatur quòd in casibus prioribus potest saltem fieri citatio generalis in valvis Ecclesiarum.

Respondetur primò, quòd hæc citatio non concernit necessariò damnationem errorum ad quam obligatur Prælatus divino Præcepto, & non sic ad citandum.

Respondetur secundò, quia posset talis citatio accessoria cedere, multis casibus, in præjudicium causæ principalis, propter versutias, vel astutias Advocatorum, vel Procuratorum, conductorum prece, vel pretio per unum potentem tyrannum, vel hostem Reipublicæ, vel seditiosum, refugientibus ex adverso defensoribus veritatis, vel causâ justi metus, vel ex pusillanimitate, aut aliàs interponerentur. Quippè statim appellationes frivolæ, imò pestiferæ ad Curiam Romanam, ubi tantus esset tractus, quantus labor, & expensæ, & quàm inutilis aliquando finis, colligitur faciliter ex iis quæ vidimus ex videmus. Et ita Pastor & Doctor, pro grandi merito, grandi damno multaretur.

Exemplum pro præmissis inducitur de Rege Franciæ, qui fecit damnari Parisius errorem, *De visione beata*, quem tenebat Johannes XXII. eodem Johanne Papa non vocato, vel audito.

Altera Conclusio.

QUòd per inferiores ad Concilium Generale, vel ad Sedem Apostolicam, non sunt errores condemnandi judicialiter, imò nec doctrinaliter, ut aliqui intellexerunt; nisi sint priùs per Ecclesiam condemnati: quoniam istæ sunt Majores causæ, quæ referendæ sunt, ut dixit, ad Apostolicam Sedem.

Oppositum pacticatum est in hoc sacro Concilio, quod approbavit condemnationes factas per Universitates & Ordinarios, in Anglia, & in Praga; quas tamen temerarias & iniquas, si verum iste diceret, debuisset reprobasse.

Unde Prælati & Doctores tenentur multa scire explicitè, quæ populus non tenetur explicitè cognoscere. Sed ubi insurgeret turbatio in populo, & error explicitus, Prælati possunt, & debent plebem ab erroribus hujusmodi revocare judicialiter, & aliàs. Verum est quòd Sententia eorum non ligat extraneos, ut est præcisè per ipsos lata, nisi pro quanto deducitur sufficienter in Scriptura sacra.

A Denique nulla est controversia, vel contradictio, etiam apud Dominos Juristas, quin in causis Fidei respiciant expressè & explicitè Articulos Fidei, & illa quæ sunt per Ecclesiam jam ut hæreses damnata; vel per Scripturam sacram, cujus authoritate nititur Ecclesia, possint & debeant ordinari, & inquisitiones cognoscere: ut si quis diceret quòd *Usura est licita*, quòd *Fornicatio non est peccatum mortale*, quòd *Quilibet tyrannus debet occidi &c.* sicut nuper damnatum est; nullus dubitat quin Episcopus, & Inquisitor habeant cognoscere.

Contra tertiam Conclusionem præmissam, notetur sequens Conclusio extracta de Tractatu composito Anno Domini M. CCCLXXXVIII. per Facultatem Theologiæ, & approbato per Universitatem Parisiensem, misso olim Domino Clementi Papæ; qui Tractatus est penès Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem de Chalanco.

B Secunda conclusio est in primò Articulo.

„ Quòd ad Episcopos Catholicos pertinet, authoritate inferiori & subordinata, circa ea quæ „ sunt Fidei judicialiter diffinire.

„ Probatur authoritate Pauli, *Actorum* XX. 28. ubi „ dicit: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei* „ *&c.* Unde patet quod Jure divino, & authoritate Spiritus sancti, Episcopi positi sunt ad regimen „ Ecclesiæ Dei.

„ Regimen autem importat judiciariam authoritatem. Ergo sequitur quòd ad eos pertinet authoritate judiciali inferiori & subordinata, idest, supremæ authoritati subjecta, Ecclesiam regere, & „ per consequens, de Fide cognoscere, & in ea diffinire.

„ Unde quòd de tali regimine ad Fidem pertinente loquatur Apostolus, ex hoc patet, quia ibi „ hortatur ipsos adversùs hæreticorum Fidem, subvertentium nequitiam vigilare. Nam immediatè C „ sequitur. *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, & exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se, propter quod vigilate*, &c. Act. 20. 29.

„ Et ideò exemplo Pauli, Summus Pontifex, & Generale Concilium, sub gravium comminatione „ pœnarum, ad vigilem hæreticæ pravitatis expugnationem alios hortantur Episcopos.

„ Unde *Extr. de heretic. in Cap. Excommunicamus*, in fine, sic concluditur: *Si quis enim Episcopus super expurgando de sua Diocesi heretica pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius substituatur idoneus, qui velit & possit hereticam confundere pravitatem.*

„ Hoc autem non posset Episcopus, nisi haberet „ in hac parte judiciariam authoritatem. Et ideò D „ ibidem præmittitur quòd Episcopus debet hæreticos ad suam præsentiam convocare, & convocatos punire. Et in Capitulo *Ad abolendam*, eo titulo, „ dicitur quòd pertinet ad Episcopos per Dioceses „ suas hæreticos judicare, & quòd ipsi errorem „ suum, ad arbitrium Episcopi regionis, debent publicè abjurare; quòdque etiam illi qui fuerint à „ Diocesani Jurisdictione exempti, niholominùs „ in iis quæ sunt contra hæreticos instituta, ipsorum subeant Judicium, & eis in hac parte, tanquam à Sede Apostolica Delegatis, non obstantibus libertatis Privilegiis, obsequantur.

„ Ex quibus omnibus satis patet quòd tàm de Jure divino, quàm humano, ad Episcopos pertinet, & „ pra-

„ pravitatem hæreticam judicare; & per consequens, „ Assertiones hæreticas condemnare judicialiter,& authoritate judiciaria veritates Catholicas diffinire.

„ Attendatur circa præmissa, quòd si nullæ causæ „ Fidei deciderentur per Ordinarios, & præsertim in „ locis in quibus sunt Studia Generalia Theologorum; sequerentur inconvenientia maxima in Fide „ & moribus: quoniam, ut in pluribus, Mendicantes „ sunt illi qui prædicant, & possent ad libitum dicere quæ vellent, absque timore reprehensionis; „ quoniam in Curia Romana nulli ferè sunt Theologi, nisi Mendicantes. Et sic ibidem quasi essent „ partes & Judices.

„ Quia rursùs apud ipsam Curiam Romanam prædictæ causæ Fidei, ut plurimum, manerent indiscussæ vel indeterminatæ, sicut experientia docuit „ in multis.

„ Quia denique pauci reperirentur Prælati & Doctores qui possent & vellent subire dispendia & „ expensas, quas in Processibus Fidei eos facere necesse esset.

„ * Debent tamen Episcopi retardari in extirpatione hæresum, sed animari, sicut patet, *Extr. de hæretic. Cap. excommunicamus.*

„ Postremò, quidquid sit de aliis Episcopis & Universitatibus; attamen apud Episcopum & Universitatem Parisiensem istud habetur de consuetudine rationabili & approbata, ac legitimè præscripta, „ sicut patet de condemnatione Articulorum Parisiensium, & de juramento Bachalareorum, quod faciunt ante lecturam Sententiarum, in manibus Cancellarii Parisiensis, quòd tale est.

„ *Si audieritis aliquem dogmatizantem contra sanam doctrinam, & specialiter in favorem Articulorum Parisius damnatorum, revelabitis infra octo dies Episcopo, vel Cancellario Parisiensi, qui fuerit pro tempore vestro.*

„ Concordat pro conclusione Scriptura divina, „ pluribus locis, specialiter prima Petri tertio. *Parati*, inquit, *ad satisfactionem &c.* & Malachiæ II. 7. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam* &c. Et „ in Epistolis Pauli ad Thimoteum, & ad Titum, & „ *Exod.* XVIII. Et *Deuteron.* XVII. Et si dicatur quòd „ Episcopi, & Inquisitores possunt errare; certè ita „ potest errare Papa; nihilominùs spectant ad eum „ causæ Fidei.

„ Item, si Doctores possunt doctrinaliter tractare materias Fidei, quia datur eis in Licentia potestas determinandi & interpretandi Scripturam sacram; constat quòd Episcopi, ex officio, sunt Doctores,& possunt docere populum authoritativè, pœnas scilicet apponendo. Item, causæ Matrimoniales „ sunt de Majoribus causis, quæ nihilominùs ab Ordinario sæpè determinantur.

„ Item, omnis error damnatus est jam per Scripturam sacram explicitè, & implicitè, sicut patet, *Extr. de hæret. Cap. Damnamus.* Unde dicit Augustinus „ quòd si quid alibi noxium est, hîc damnatur, scilicet in Scriptura: unde damnatio, etiam per Papam, vel Concilium Generale, non est nisi quædam Juris divini declaratio, cum appositione Decreti pœnalis.

„ Patet igitur quòd secunda conclusio præfata, de Tractatu antedicto, est sufficienter fundata in Jure „ divino & humano, & in consuetudine laudabili „ legitimè præscripta; nec propter unam glosam „ Magistralem in Decretalibus vel Decretis, etiamsi „ reperiretur ad oppositum, damnanda est, sed tenenda.

„ Et ita remanet tertia conclusio falsa per Magistrum Tholosanum, id est Johannes de Rocha, posita. Vide fol. 76.

„ Facit pro promissis, ad ostendendum de consuetudine laudabili legitimè præscripta, quòd nedùm „ in Universitate Parisiensi; sed in aliis Studiis generalibus fit protestatio communis per Theologos, „ dùm faciunt aliquos actus, quòd nihil dicent contra Articulos Parisius condemnatos, vel qui alibi „ sint rationabiliter condemnati.„

* *Hic deesse videtur* Non

A

Sequitur Objectio, & Responsio, quæ in prædicto Tractatu positæ sunt.

„ SEd contra prædicta objicitur, quia licèt ad aliquem inferiorem Papa pertineat, vel pertinere „ possit hæreses manifestas & explicitas judicialiter „ condemnare, in quo casu videntur procedere illa „ quæ dicta sunt in secunda & quinta conclusionibus; „ tamen videtur quòd nec Episcopus, nec Facultas, „ aut alius Papa inferior, possit condemnare judicialiter & solemniter hæreses implicitas, de quibus „ inter litteratos & in sacris Litteris eruditos est „ quæstio vel dubitatio; quales videntur Conclusiones prædictæ, vel earum aliquæ, quas Facultas „ Theologiæ condemnavit. Et ad hoc videtur ratio „ & authoritas concordare: irrationabile enim apparet quòd Episcopus Parisiensis, qui quandoque „ non est Theologus, nec in sacris Scripturis peritus, „ possit opinionem Doctorum Theologiæ sententialiter condemnare. Item, ad hoc est authoritas „ Innocentii Papæ, in Cap. *Quotiens* 24. q. 1. ubi ait. „ *Quotiens ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, idest, ad sui nominis & honoris auctorem referri debere.* Et ibidem „ dicit glosa: *Aliud est quæstionem de Fide motam terminare; quod nulli, præter quam Romanæ Sedi permittitur, sicut hic dicitur. Aliud est ipsam sine diffinitione ventilare; quod Patriarchæ & Primates facere possunt*; sicut ibi continetur. Et posteà glosa objiciens ait. . . . . . *Extr. de hæret. Cap. Ad abolendam.* Nam ibi innuitur quòd illi sunt vitandi „ tanquam hæretici, quos ipsi Episcopi vitandos dixerunt.

Vide etiam Cod. 4513. fol. 39.

B

„ Sed dic, quòd illud intelligendum est, quando „ tale quid dicunt quod certum est esse hæresim. Hic „ verò cum dubium est. Cui concordat glosa, 80. „ *Dist. cap.* 11. super verbo, *Fide*, ubi ait: *Sed expone sic: in Fide*, id est *fideliter* ut possit agitare „ *causam Fidei, sed non procedere ad Sententiam.*

C

„ Ex quibus omnibus patet quòd nullus inferior „ Papa potest determinare sententialiter quæstionem motam de Fide, præcipuè quando litterati dubitant & contrariè opinantur.

„ Ad quòd concordat Innocentius tertius, *Extr. De Baptismo & ejus effectu*, ubi dicit: *Majores Ecclesiæ causas, præsertim Articulos Fidei tangentes, ad Petri Sedem referendas &c.* Et ad hoc etiam facit Cap. *Fidei fundamentum. De Summa Trin. & Fide Cath.* in Clementinis.

„ Sed ad ista respondetur.

„ Et primò. Dicendum est quòd omnia ista Jura „ loquuntur de causis, seu Quæstionibus Fidei terminandis & diffiniendis judicialiter. Et ideò in „ nullo faciunt contra Facultatem Theologiæ, quin „ possit Quæstiones etiam apud aliquos litteratos „ dubias scholasticè terminare, & doctrinaliter diffinire, antequam ad Sedem Apostolicam referantur, sicut supra est ostensum in primo Articulo hujus capituli.

D

„ Secundò. Dicendum est, respondendo ad rationem nunc factam, quòd nec Episcopus Parisiensis, „ nec alius quicunque non Theologus, nec in sacris „ Scripturis peritus, potest, aut debet, sine Theologorum consilio, opiniones Doctorum Theologiæ „ in Fide dubias, & non manifestè hæreticas, sententialiter, seu judicialiter condemnare.

„ Tertiò. Dicendum est quòd, non obstantibus

„ prædictis Juribus, Episcopus Parisiensis, vel alius, „ de Concilio Facultatis Theologiæ, seu Theologorum sacræ Scripturæ, potest tales opiniones, si „ ostendantur esse contra Fidem, sententialiter condemnare, imò, in casu, hoc potest sola Facultas „ Theologiæ, sicut patet ex quarta & quinta conclusionibus, & earum probationibus.

„ Quartò. Dicendum est ad omnia illa Jura, quòd „ intelligenda sunt de judiciaria diffinitione, vel Sententia suprema: sed per hoc non tollitur quin alii „ qui inferiores Papa possint hujusmodi quæstiones „ terminare, & judicialiter diffinire, diffinitione & Sententia inferiori & subordinata, sicut patet ex dictis & dicendis, & etiam ex Bulla Domini Urbani „ quinti, inferiùs allegata: ita quòd suprema diffinitio dicitur Sententia absolute & simpliciter; sed „ subordinata diffinitio Episcoporum Catholicorum „ inferiorum non sic universaliter obligat. Et ideò „ non dicitur diffinitio, vel Sententia, nisi secundùm „ quid.

„ Et sic diffinire, vel sententiare, vocat ibidem glosa, *ventilare*, quia non est simpliciter terminare. „ Cum hoc tamen stat, quòd obligat suos subditos „ secundùm quid, scilicet quousque per Sedem Apostolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit „ sententiatum & diffinitum.

„ Et supposito quòd talis inferior Sententia, vel diffinitio non obligaret, in casu, ad credendum, quia „ staret, in casu, quòd illud sic diffinitum esset hæreticum; tamen regulariter obligat ad oppositum „ non dogmatizandum, vel publicè docendum in Diocesi Episcopi sic diffinientis. Et sicut deinde est de „ Episcopis, sic dicendum est de aliis personis, vel „ Collegiis, ab Potestatem, vel authoritatem habentibus, respectu suorum subditorum.„ Hæc ibi.

Ubi notandum est quòd hæc glosa potest aliter intelligi, ubi scilicet, & quando Propositio contraria Fidei, vel non generavit scandalum in una Diocesi, vel ubi potest sine periculo nesciri, seu dissimulari, vel ubi non habetur sufficiens consilium Theologorum, declarando quòd explicitè repugnat Fidei, vel sacræ Scripturæ, quòd idem est: secùs judicandum est, si scandalum ortum est, si periculum est in nesciendo, si Theologorum adsit frequentia.

Placeat tandem attendere quòd in Curia Romana plerumque est minor abundantia Theologorum, quàm consuevit esse Parisius, exempli gratiâ. Et dùm inde trahitur causa Fidei per appellationem ad Curiam Romanam, solet remitti ad Universitatem Parisiensem, sicut visum est pluries, temporibus nostris.

Proptereà non videtur rationabile causam Fidei per tot solemnissimè agitatam & discussam, remittere discutiendam uni, duobus, vel tribus Cardinalibus non Theologis, sicut Dominus Balthasar nuper Papa Johannes XXIII. facere conatus est, in causa condemnationis Propositionis defuncti Magistri Johannis Parvi, quæ usque modò pendet coram Domino Cardinali des Ursins, non sine gravibus damnis & expensis Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris.

Rursùs ad principale sic arguitur. Constat ex decursu nascentis Ecclesiæ usque nunc, quòd Prælati qui sunt Pastores & Doctores, & alii Doctores non Prælati, consurrexerunt adversùs hæreses, primò doctrinaliter disputando, scribendo, arguendo, increpando, non remisso semper Judicio ad Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium; & nedum doctrinaliter hoc fecerunt, sed judicialiter quilibet in sua Diocesi: & certè si doctrinaliter poterant, fas similiter eis erat judicialiter hoc facere, cùm damnatio judicialis non addat ad doctrinalem, præter adjectionem pœnæ in subditos rebellantes. Sic enim dicit Apostolus, quòd *Oportet Episcopum instructum esse in doctrina sana, ut possit eos qui contradicunt, revincere.* Tit. 1. 9.

Dicitur eis prætereà in persona Jeremiæ quòd constituti sunt ut evellant & destruant &c. Et hoc idem Ezechielis III. & XXXIII. sub figura speculatoris palam ostenditur.

Unde si semper oporteret causas Fidei, dùm insurgunt per Universum, remittere ad Sedem Apostolicam, ipsa Sedes non sufficeret terminare, etiamsi haberet tot Auditores causarum Fidei, quot Auditores causarum prophanarum: in quibus tamen Fidei causis non apparet quòd aliquis sit Auditor constitutus ordinarius; oportet enim tales Auditores esse Theologos eruditissimos & incorruptissimos. Et talium quanta fuerit & sit raritas in Curia Romana, nimis, proh dolor, docuit experientia! ecce enim quòd in sacro Collegio tot Cardinalium, vix fuit & est binarius Theologorum.

Dicere igitur, sub prætextu cujusdam Decretalis Papalis, dicentis quòd majores causæ referendæ sunt ad Sedem Apostolicam, & nulli alii, per universum Orbem Pastores & Doctores debeant se de ejusdem causis intromittere, est apertissimè nedùm errare, sed delirare & insanire, & irritum facere Mandatum Dei, propter Traditiones hominum.

Concludimus ergo quòd sicut errores aliqui perniciocissimi fuerant ante celebrationem hujus sacri Constantiensis Concilii, de authoritate Papæ & suæ Curiæ introducti, per erroneum intellectum quorumdam Jurium positivorum, per adulatores, vel textuales homines: ut quòd Papa non subjiciebatur Concilio Generali; quòd non poterat committere simoniam in collatione Beneficiorum; quòd nemo poterat ei dicere, *Cur ita facis?* quòd non poterat celebrari Concilium sine eo in quocunque casu; & ita de plurimis; qui quidem errores damnati sunt per hoc sacrum Concilium verbis & factis: sic in proposito, necessariò fieri convenit de talibus erroribus qui dicti sunt; ut quòd Prælati inferiores non habeant judicare de Fide, præter quàm fortè de Articulis Fidei, quantumcunque suppetat eis copia Theologorum, quantumcunque prætereà scandalum grave suis subditis immineat; quòd insuper damnari non possunt, aut debent errores, nisi priùs, vel simul evocentur errorum assertores; & quòd aliter faciendo Sententia nulla est vel iniqua, licèt principale sit justissimum, scilicet errorum damnatio; quòd denique non sunt damnandæ Propositiones, si possunt ad aliquem sensum bonum trahi, vel pro aliquo casu dabili sophisticè glosari; & ita de reliquis: ut quòd Præcepta Decalogi non spectant ad Fidem; quòd materiæ disputabiles non spectant ad Fidem, nec sunt Judicio Fidei reprobandæ. Quæ omnia magnam afferunt perniciem in Ecclesia sancta Dei.

Occasione præmissorum, ut creditur, hæ duæ Quæstiones formantur.

Prima Quæstio.

Utrùm secundùm Jura Canonica, possit aliquis Episcopus, ex Privilegio, vel consuetudine præscripta, Propositiones apud aliquos dubias in Fide vel moribus, declarare ut erroneas in Fide & moribus, & in sua Diocesi subditos suos ad hoc tenendum cohercere, reservata determinatione Sedis Apostolicæ, vel Concilii Generalis, & hoc præsertim ubi Studia Generalia sacræ Scripturæ vigent.

Se-

Secunda Quæstio.

UTrùm secundùm Jura Canonica, Propositiones quæ de se sunt erronæ in Fide & moribus, ideò semper de Jure dicantur dubiæ, quia aliqui, etiam Theologi, se dicunt de illis dubitare.

fol. 202. *Sumptum & originale Bullæ, quæ damnat errores Wicleff, in Concilio Romano, & approbata est per Constantiense Concilium.*

JOHANNES *Episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. In Generali Concilio &c. Datum Romæ, apud sanctum Petrum. Quarto nonas Februari. Pontificatus nostri Anno tertio. habetur To.... Conciliorum, Pag. . . . 1415. . .*

fol. 205. Joan. Gersson. XIII. Nov. PLaceat attendere diligenter per doctissimos & sapientes viros, qui sunt præbituri, sub jurejurando, salubre consilium, in materia Fidei, qualiter omnes rationes Episcopi Attrabatensis, & sibi adhærentium, volentium justificare novem Assertiones in examine Magistrorum nunc positas, procedunt, secundùm casum inevitabilis necessitatis.

In quo casu tamen, animus occidendi, propria auctoritate, à sanctis Doctoribus non laudatur, nec approbatur, licet secundùm Leges humanas, talis impunitus permaneat, si hoc constet legitimè, aliàs non.

Attendantur ergo circumstantiæ in prædictis Assertionibus omissæ & etiam expressæ. Tunc clarissimè patebit quòd prædictæ Assertiones casum inevitabilis necessitatis nedùm includunt, imò positivè & patenter excludunt.

Et primò videantur circumstantiæ ex parte illius quem licitum est taliter occidere: loquitur itaque prima Assertio de illo qui *machinatur* &c. nam machinari, importat actionem occultam & prolixam, & per consequens, non patentem ac inevitabilem: sed videamus in quid machinatur. Non dicit Assertio in mortem, sed in salutem corporalem Domini sui.

Posteà verò non dicit Assertio, *pro auferendo sibi vitam*, sed solùm, *pro auferendo Dominationem suam.*

Deinde videamus per quæ media talis machinatur. Non dicit Assertio quòd habeat ipse jam gladium extensum, ut percutiat Regem; sed dicit *per sortilegia*, quorum effectus est dubius ac incertissimus, nec propinquus.

Additur, *per fraudes, dolos, & malum ingenium.* Qui termini sunt generales, signantes actus interioris, non patentes de se, sed potiùs ignotos. Patet igitur ex parte illius qui occiditur, quòd dictæ Assertiones casum prædictum, scilicet necessitatis inevitabilis non includunt, sed excludunt.

Considerentur insuper circumstantiæ positæ ex parte modi agendi, quoniam dicitur, *per explorationes & insidias*, ut dicunt Assertiones tertia & quarta. Sed clarum est quòd explorationes & insidiæ important longam præmeditationem, & specialiter tales insidiæ quæ sunt juramento fidelitatis & socialitatis velatæ, sicut innuit nona Assertio, quæ salvare nititur ac justificare confœderationes tales quòd non sint obligatoriæ: excludunt igitur eæ circumstantiæ casum necessitatis inevitabilis.

Sed diceret adversarius quòd includitur talis casus in hoc complexo, *quando est tanta potentia, quòd justitia non potest bono modo fieri per supremum.*

Respondetur primò, quòd hoc complexum non negat quin aliquo modo non possit fieri justitia de eo, sed dicit, bono modo. Et videatur si minus malum esset quòd per Supremum, non servato Juris ordine, talis interficeretur, quàm per ipsum cui non est alter subditus, ubi nulla justitiæ scintilla concurrit. Non est igitur casus necessitatis inevitabilis, ubi per suum Supremum, vel alios milites, aliis modis interfici potest talis.

A Consequenter oporteret quòd in omnibus circumstantiis quæ ponuntur, esset auctoritas Juris, aut facti. Et hæc additio circa omnes circumstantias, & earum quamlibet palam omittitur, vel ex ignorantia, vel potiùs ex astutia; quoniam in subsumendo ad has Maximas, seu regulas generales, nulla apparentia, nulla probationis fuisset efficacia.

Denique placeat attendere quòd in quarta Assertione, quæ est veluti Major ad alias sex, similiter in octava & nona, coartatio nulla fit ad casum circumstantionatum.

Propterea concludendum est certissimè quòd doctrina hæc tota perniciosissima & hæretica, consequenter ad deliberationem Reverendissimi Patris Cardinalis Cameracensis; imò ad condemnationem factam in Francia, cùm solemnitate tali, de B quali Litteræ Patentes, etiam judicialiter exhibitæ, præbent Fidem.

Advertent etiam deliberaturi, qualiter Episcopus Attrebatensis, in tota deductione sua, & in XII. dubiis motis per eum, atque divulgatis, ponit aliter casum quàm appareat ex isto textu Assertionum. Unde in quarto dubio notat quòd alia via non pateret salvandi Regem à morte; qui casus est necessitatis inevitabilis, nisi per illum, & isto modo.

Sed ita non ponunt Assertiones, sicut constat.

Præterea possunt retorqueri sua dubia contra eum, applicando ea ad quartam Assertionem, quæ loquitur generaliter de omnibus tyrannis occidendis per industriam & insidias, & vilanè, id est sine diffidatione, ut idem Episcopus exposuit.

Concluditur ergo quòd tales dubitationes, sicut C & allegationes suæ, nihil proficiunt ad propositum: & quòd Assertiones, nedùm prima, sed omnes simul junctæ, destruunt omnem politiam & securitatem Principum, & dant viam apertissimam ad homicidia proditoria, & ad omnia perjuria, ad violationem totius sacræ Scripturæ, & specialiter Decalogi.

Non est idcircò fas alicui Catholico super iis sufficienter monito, & specialiter Theologo, vel Prælato quomodolibet dubitare, sub pœnis hæreticæ pravitatis, etiam non expectatâ aliâ Sedis Apostolicæ, & Concilii Generalis Sententiâ.

D E R O C H A,

D

Super Tractatu qui incipit:

Voluimus &c. Joan. Gerson.

FIdei sacræ veritas, Apostolicæ Sedis, Ecclesiæ Romanæ, & Universalis authoritas, honoris proprii tuendi necessitas, me compellit, minimum Theologorum, Doctorem Tolosanum, nonnulla per me in hoc sacro Concilio prædicta defendere, atque, per consequens, ad objecta contra me, per nonnullos, in medium deducta, posse tenùs repondere, & contra responsiones factas meis ratio- Cod. 2537. fol. 76.

tionibus replicare; salvâ tamen determinatione sanctæ Sedis Romanæ, & hujus sacri Concilii Generalis, repræsentantis Ecclesiam Universalem sacrosanctam.

Sanè oblatus mihi extitit quidam codicillus, incipiens per hæc verba.

Volumus, propter elucidationem veritatis, & extirpationem quarundam opinionum consurgentium ex Juribus positivis, non intellectis, ad Fidei regulam notare tres conclusiones quæ à quibusdam dicuntur fuisse prædicatæ, jungendo reprobationem, tam practicatis in hoc sacro Concilio, quàm aliundè, multiplici ratione.

Et quia in dicto Libello proceditur mixtè; modò, arguendo contra conclusiones; post, respondendo ad meas rationes; & iterum, redeundo contra prædicata ad argumentationes: idcircò adversarios, quocunque ierint, persequendo,

Primò, respondebo ad rationes contra conclusiones,

Secundò, replicabo contra adversariorum solutionem,

Et tertiò, iterum respondebo ad eorum additas rationes.

Pro primo, imponitur mihi per adversarios prima conclusio talis.

Nulla Propositio philosophicalis, vel moralis, condemnanda est per Concilium, quod in talibus non debet se occupare; cùm non sit de Fide. Heresis autem est dogma perversum Fidei Orthodoxæ contrarium.

Contra quam conclusionem arguunt adversarii sic dicentes.

Oppositum autem conclusionis practicatum est in multis erroribus Johannis Wiclet, & Johannis Huss, qui moralia respiciunt, ut quòd *Fratribus non liceat mendicare.* Unde & falsum est, imò hæreticum, quòd nulla moralia sunt de Fide. Unde ista damnata est per Ecclesiam ut hæretica, quòd *Usura non sit peccatum*, & illa, quòd *Non licet jurarè*: & ita posset exemplificari de multis. Et ista quæ novissimè damnata est ut hæretica. *Quilibet tyrannus &c.* Unde pro regula generali, omnis Propositio contenta in sacrâ Scriptura, spectat ad Fidem, quoniam Assertio pertinax opposita non stat cum Fide: & similiter; omnis Propositio quæ potest ex ipsa deduci in consequentia probabili, & vera, ad eandem spectat Fidem. Et reducitur hæc regula ad illud. *Qui locutus est per Prophetas*, & ad illud, *Unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Deductio facilis est.

Ut autem veritas meliùs videatur, Primò, ostendam quòd hæc conclusio mihi falsè imponitur per collationem, cum alia conclusione per me posita.

Secundò, respondebo ad rationem pro quanto adduceretur contra dictum meum.

Pro primo, sciendum quòd conclusio posita per me in Sermone de Nativitate Virginis, fuit ista.

In sacro Concilio, debent tantùm, tanquam hæreses condemnari, contra determinationem Ecclesiæ, sacræ Scripturæ & Fidei veritatem errores; & eorum etiam assertores, fautores, & defensores debent tanquam hæretici condemnari.

Hæc conclusio probatur, quia secundùm Hieronymum: *Heresis: est dogma perversum, contrarium Fidei Orthodoxæ*, quo ad primam partem.

Sed quo ad secundam, per illud vulgatum: *Non sufficienter extirpantur errores, cùm eorum perseverant & sæviunt assertores.*

Ex quo, conclusione, inferebatur correlariè quòd contra errores, in merè philosophicis sententiis, nec Fidem tangentibus, scilicet sermonciali, naturali, sive morali, sacrum Concilium non dignatur suum condemnativum Judicium explicare.

Ex quo correllario isti notantes falsè, tradunt dictam conclusionem, abstrahentes furtivè, seu aliàs malitiosè totum hoc complexum, in merè philosophicis sententiis, nec Fidem tangentibus. Modò clarum est quòd non est idem sensus, nec sunt eadem verba conclusionis per ipsos falsè extractæ, & correlarii per me prædicati, quod ipsi habent necessariè concedere: quoniam si non sunt contra determinationem Ecclesiæ, sacram Scripturam, vel contra Fidei veritatem purè philosophici, nec Fidem contingentes errores, non sunt tanquam hæreses condemnandi. Et sic patet falsa ascriptio dictæ conclusionis mihi facta, & per ipsos conficta.

Secundò, respondetur ad objecta, cùm dicunt *de practicatis in hoc Concilio*, super erroribus Johannis Wicleff, & Johannis Huss; quòd ista practica in nullo militat contra me: quoniam clarum est quòd multi ex erroribus illis concernunt Fidem, nec sunt merè philosophici, ut quòd *Non est licitum Fratribus mendicare* &c. hoc enim tangit Christi Concilia. Et sic dicendum est de aliis Articulis, quòd non sunt merè philosophici. Et tantùm de prima conclusione.

Quantùm ad secundam conclusionem mihi impositam, quæ talis est:

Dùm damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.

Contra quam objiciunt sic.

Oppositum practicatum est in erroribus Wicleff &c. Circa quod primò, notandum est quòd in præfato Sermone intuli: secundò correlariè, ex dicta conclusione per me prædicata, sic dicens: *Ad errores sufficienter extirpandos, si sint cogniti distinctè ipsorum assertores, sunt citandi, vocandi & corrigendi.* Ubi clarè patet quòd totum istud complexum dimittitur furtivè, vel malitiosè; *Ad sufficienter extirpandum.*

Item dimittunt hoc complexum, *si sint cogniti distinctè.* Item, mutant substantiam Propositionis, dum dicunt: *dum damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.*

Ad videndum autem meam Propositionem, expono istud adverbium, *sufficienter*, ut æquipolleat huic complexo, quòd ultra non est necessarium: ut, *sufficienter comedi, pro nunc*, id est, *non est necesse me, pro nunc, ultra comedere.*

Sic ergo exponitur ista Propositio. *Ad sufficienter extirpandum errores* &c. Quia adhuc est necesse corrigere assertores, quemadmodum fuit allegatum per Magistrum Johannem de Gersono Cancellarium nostræ Dominæ Parisiensis,* in quadam cedula quæ incipit: *Conformiter ad informationem Christianissimi Regis Franciæ &c.* Ubi in secunda Propositione sic dicit: *Providendum est prædictis erroribus, ad extirpationem errantium, quia non sufficienter extirpantur errores, dùm notoriè perseverant, & sæviunt eorum assertores.*

Ubi dicit quòd providendum est istis erroribus, ad extirpationem errorum, & emendationem errantium.

Hujusmodi autem emendatio non fit meliùs, quàm errantes evocando, ut fecit Johannes XXII. in condemnatione Articulorum Johannis de Poliaco, ipso vocato & citato.

Item, ad propositam conclusionem facit dictum allegatum, *non sufficienter* & dixi notanter, *si sint cogniti distinctè*: quia si in uno regno curreret aliquis error, & non esset notatus in particulari assertor illius vel notificatus; error ille tunc esset condemnandus, absque hoc quòd aliquis assertor esset evocandus.

Sic ergo apparet de veritate illius Propositionis

* In domo Cardinalis Cameracensis, XI. die Aprilis 1415. præsentibus & in sacra Theologia Doctoribus, ultra vel circa numerum 70. novem.

nis, & de furtiva sublatione multorum essentialium illi. Similiter apparet malitiosa mutatio, cùm præfatam Propositionem mutaverim in temporalem, addendo hanc dictionem *simul* & *dum*, quæ non sequitur ex mea. Non enim sequitur, *ad hoc quod sufficienter extirpentur errores* &c. *Ergo dum damnandi sunt errores, debent simul evocari* &c. Quia staret quòd post, vel ante fuissent vel forent evocandi. Nec objectiones eorum procedunt in A quoquam.

Unde cum Articulo primo de Wicleff, qui priùs fuit condemnatus judicialiter, quàm fuerit evocatus; respondetur quòd non erat notus pro tunc esse assertor: sed benè fuisset, & frustra citatus fuisset, cum jam diù mortuus esset, tamen ejus memoria damnari debuit. Decreta fuit citatio, non contra ipsum jam mortuum, sed contra quemlibet qui vellet tueri memoriam ejus. Qui si tunc vixisset, haud dubiè citatus & evocatus fuisset; sicut & Johannes Huss hîc citatus fuisset, nisi per se comparuisset, & Hieronymus etiam fuit citatus.

Ad instantiam de illa, *Quilibet tyrannus* &c. quæ fuit condemnata absque assertore vocato, respondetur, quòd assertor non fuit notificatus sacro B Concilio, neque distinctè notus eidem. Quam non notificationem factam sacro Concilio non credo carere scrupulo: quia illi qui eam denunciaverunt credo quòd fecerunt præjudicium Fidei, si noverunt illum distinctè, ipsum non revelando; attento quòd *Non sufficienter extirpantur errores* &c. ut supra.

Quòd si dicatur quòd non debuit assertor notificari, tum propter timorem, tum propter diffamationem: primum non; quia, aut ille timor erat in denuntiante, & hoc non apparet, quia aliàs verbo & scripto nominaverunt illum assertorem, licèt falsè.

Dicetur quòd timebatur ne sacrum Concilium auderet procedere ex timore. Sed hoc non est dicendum, quia hoc esset in infamiam sacri Concilii, cujus majorem partem non oportet timere C assertorem.

Nec erat non notificandus assertor, propter infamiam ejus, quia per anteà verbo & scripto per denuntiantem fuit diffamatus, & falsè.

Ad aliam instantiam, de non communicando sub utraque specie laïcis, clarum est quòd sacro Concilio non fuit aliquis notificatus in particulari assertor, quòd esset communicandum sub utraque omnibus indifferenter, & non dubito, quia quando sibi erit notum & distinctè, quòd citabuntur modificati assertores.

Ad aliam, cùm dicitur quòd ita solitum est fieri in multis Conciliis, in quibus Apocrypha, quæ certo carent actore, condemnantur: patet quòd non facit contra Propositionem prædicatam meam: quia postquàm certo carent actore, non est distinctè notus assertor.

Ad aliam, de exemplo falsi numismatis inscripti nomine Regis, quod damnatur, Rege non damnato: & sic in proposito, potest contingere de falsa doctrina, sicut in cedula per Promotorem judicia- D liter exhibita latior est deductio, quæ incipit: *Asserere quod non liceat* &c. Patet responsio.

Primo, quia in isto exemplo est inepta & iners applicatio. Unde Rex non debet damnari ex inscriptione non impressâ per ipsum, sed cusor falsæ monetæ. Et ita debet assertor falsæ doctrinæ: quod patet. Aut enim falsa doctrina est damnata aliàs per Ecclesiam; vel evidenter sequens ex illa, aut non. Si primum; tunc illam doctrinam non oportet damnare, sed declarare fuisse damnatam, & vocare & corrigere assertorem. Si secundum; tunc assertor etiam est vocandus, ad videndum mentem ejusdem.

Ad aliam instantiam, quæ fit de quinta distinctione Decreti, ubi reprobantur Opuscula multa, quæ fuerunt ab hæreticis instituta, sub nominibus diversorum Sanctorum, ut Evangelium sancti Thomæ, sancti Andreæ, sancti Bartholomæi, & ita de reliquis, sicut de itinerario Clementis, de vita Petri, de transitu Beatæ Mariæ Virginis: constat autem quòd non Apostoli, nec Virgo Maria fuerant evocati, dùm damnarentur errores isti, sub titulis eorum prænotati; nec ipsis adjudicatum est aliquod interesse. Unde error Græcorum, de processione Spiritus sancti, damnatus, ipsis non vocatis, sicut dicit Bonaventura. Sed ista instantia in nullo militat contra Propositionem per me prædicatam; quia non est, nec fuit notum Ecclesiæ illa opuscula fuisse illorum quibus hæretici ascripserunt, imò notum est non fuisse. Ideò non oportuit illos citare, nec illis adjudicae aliquod interesse.

Præterea mirandum est, & satis blasphemum, cùm applicatur quòd Virgo Maria, & Apostoli debuissent citari. Quòd si benè arguatur, oportet dicere quòd Virgo gloriosa & Apostoli, fuerunt illorum assertores; quod dicere, est blasphemum. Quòd si dicatur quòd fuerant per aliquos infamati, debuissent evocari, secundùm Propositionem prædicatam: sed non sequitur quòd Ecclesiæ notum fuit hæreticos illos falsò eis attribuisse errores: quòd si non fuisset notum, si tunc vixissent, evocandi fuissent.

Ad illud de errore Græcorum, dicitur sicut dictum est de errore communicationis sub utraque specie, quia non est notificatus distinctè, vel denuntiatus in forma aliquis erroris illius assertor.

Secundò, posset dici, sine tamen præjudicio, & assertione, quòd forsan fuisset convenientiùs, ad sufficienter extirpandum errorem, imò necesse illos evocari, quia potuissent manu duci, vel saltem fienda erat diligentia de manu ducendo ipsos. Credo quòd esset benè factum, & fiendum, pro reductione Græcorum, quòd evocarentur, pro rationibus audiendis, vel ad ipsos mitterentur viri solemnes, prudentes & litterati in Juribus divinis & humanis, ad ipsos manu ducendum.

Quòd si à principio, ante condemnationem errorum, factum fuisset, æstimo quòd non pejus quàm accidit, imò meliùs contigisset: & tunc vulnus non tantùm inveteratum, citiùs medicaminis antidotum recepisset, juxta dictum Poëtæ:

Principiis obsta, serò medicina paratur.
Cùm mala per longas convaluere moras.

Et licèt Ecclesia non erraverit, in Articulum condemnando; tamen salvo meliori judicio, evocandi erant, & in non vocando forsan minùs sanè factum fuit. Nec est mirum, si in processu vel forma aliquando erretur, principali materia integra remanente. Nec est tantum inconveniens dicere sic: Quòd Ecclesia dederit occasionem Græcis discedendi à Latinis, propter statuta facta per Romanam Ecclesiam.

Tertiò, dicitur consequenter quòd non concludit contra me, quia dixi: *Ad extirpandum sufficienter.* Modo iste error non est extirpatus sufficienter, licèt Ecclesia fecerit quod in se est, quo ad materiam, quia non sufficienter extirpantur &c. Et sic patet responsio ad omnia illa quæ adducuntur de prædicatis Conciliis Generalibus.

Sed restat respondere ad rationes.

Ad primam, cum arguitur: Quandocunque duo sunt separata, quorum unum est principale, & aliud accessorium, principale potest defendi, accessorio remanente non tacto, & præsertim quando terminatio non habet dependentiam. Sed interesse

teresse Fidei, circa Libellum hæreticalem est principale; sic quòd ex errore, tanquam ex parte rea criminis læsæ Majestatis divinæ, constituitur sufficiens Judicium apud Prælatum, ex officio, ut hanc partem damnet. Interesse verò personale concernens intitulationem talis Libelli, est purè accessorium & separabile. Poterit igitur primum interesse terminari, & alterum differri, vel dimitti.

Ad istam rationem respondetur, quòd non militat; quia non nego quin negotium Fidei possit terminari, non vocato assertore. Sed dixi quòd *ad sufficienter extirpandum errores* &c. Vel dico quòd terminatio sufficiens ad extirpandum errores, sufficienter habet necessariam dependentiam ab emendatione, vel punitione assertoris, & evocatione; & quòd ista duo sint inseparabilia & necessaria ad sufficienter extirpandum errores. Et fortè magis necessarium est evocari & corrigi assertorem, cùm majus periculum sit de viva voce assertoris, quàm de mortua, quæ non plus potest inficere quàm sonet. Assertor autem potest probare & improbare, respondere, replicare & prædicare, inficere, & multiplicare, ac seminare.

Ad aliùd, cùm dicitur quòd potest frequenter evenire quòd Libellus hæreticalis inficiet unam Diocesim, & persona cujus nomine intitulatur non erit de illa Diocesi, nec per consequens subjicietur Jurisdictioni illius Episcopi; non oportebit igitur quòd Episcopus evocet eum dum damnabit illum Libellum erroneum, & suæ Diocesi pestiferum; quia de iis quæ foris sunt nihil ad eum, & esset irrisoria citatio. Dicitur primò, quòd non militat argumentum; quia dictum est ad sufficienter extirpandum &c. Non autem sufficienter extirpantur errores, illo non citato vel non correcto vivente, & qui posset haberi, dato etiam quod damnaretur per Episcopum, & posset ille Libellus.

Secundo dicitur quòd falsum supponitur, videlicet quòd Episcopus particularis possit Libellum illum, authoritate ordinaria, condemnare. Quia aut ille Libellus est damnatus, aut non: si sic, non debet damnari, nec potest per Episcopum particularem, tanquam hæreticus; licèt ubi scandalum, vel periculum timetur, posset interim prohiberi & remitti ad Apostolicam Sedem judicandus, approbandus, vel reprobandus; vel ad Concilium Generale.

Ad aliud, cùm arguitur, quia in casu præcedenti contingere potest quòd persona errans sit tyrannus potens, vel hostis Reipublicæ, vel inimicus reputatus à Rege sub quo est Prælatus qui damnat hæreses; ubi, si citaretur hujusmodi tyrannus, vel hostis, nulla esset utilitas, sed major hostilitas & in deliberationem damnationis penderet in subditis Prælati talis grande dispendium.

Dicitur primò, quòd supponitur falsum, scilicet quòd Prælatus Ecclesiasticus, sub Rege existens, possit condemnare Libellum talem, ut est dictum, sed benè alias damnandum talem declarare.

Secundò, dicitur quòd dato quòd Episcopus particularis posset, adhuc talis errans est evocandus, & sequeretur multiplex utilitas.

Primò, in causa & in processu.

Secundò, quòd Episcopus faceret quod in se est. Nec debet æstimare quòd sequeretur major hostilitas, imò quòd tepesceret, vel cessaret.

Si enim compareret, posset manu duci, vel per Regiam potentiam coherceri. Nec est timendum de majori hostilitate, ad sufficienter extirpandum errores, & præsertim ubi talis citatus, vel æstimatus errans, fuisset denuntiatus, aut aliàs diffamatus. Nec ex hoc præjudicaretur subditis, ex dilatione; quia interim possent prohiberi errores. Quin imò conferretur subditis, ex criminosi vocatione, & præjudicaretur Fidei, ex hostis ejus sævientis in eam dimissione.

A

Ad aliud, cùm sic arguitur: non oportet in decisione, vel determinatione doctrinali condemnativa alicujus erroris, quòd evocetur errans, quamvis nominator: * non igitur oportebit hoc in damnatione judiciaria, de necessitate divini Præcepti, cujus est vinculum majus, quàm vinculum Juris positivi.

Dicitur primò, quòd consequentia nihil valet; quia decisio, vel determinatio doctrinalis, condemnativa alicujus erroris, distat multùm & differt à judiciali in processu, & potest fieri per quemcunque habentem authoritatem exponendi sacram Scripturam, & errores eidem oppositos doctrinaliter reprobandi; nec oportet talem habere authoritatem judiciariam citandi. Judiciaria autem damnatio pertinet ad Summum Pontificem, vel Concilium Generale, vel deputatos eorum tantùm, qui possunt evocare, & debent errantes, si sint cogniti & delati, ad sufficienter extirpandum errores.

Secundò, dicitur consequenter quòd ad sufficienter extirpandum errores illos doctrinaliter, essent evocandi assertores amicabiliter, vel aliàs astutè, si essent cogniti distinctè, propter multa, & propter ipsos per rationes convincendos. Et hoc esset conforme correctioni Evangelicæ.

B

Tertiò, dico quòd est de necessitate divini Præcepti assertores per illos ad quos spectat, si possint haberi. Et ad hoc debet fieri diligentia. Et per consequens sunt evocandi quàm citiùs commodè poterit. Et hoc potest fundari in istis Præceptis de maleficis, blasphemis, & idolatris occidendis. Hoc etiam patet per quandam Conclusionem doctrinalem positam per Facultatem Theologicam Parisiensem, in qualificatione doctrinali errorum Johannis Huss, Conclusione prima, quæ talis est. *Asserentes notoriè & pertinaciter Articulos præfatos, sunt hæretici, & ut tales judicialiter condemnandi, & ne ceteros inficiant, sunt diligentissimè cum doctrinis suis scandalosissimis expurgandi.* Quòd si diligentissimè, ergo per omnem viam juridicam ipsi hæretici, vel assertores errorum, cum doctrinis suis sunt damnandi, & per consequens evocandi.

C

Ampliùs, adversarii, ad eorum propositum fortiùs roborandum, contra se taliter instant. *Et si dicatur quòd in casibus prioribus potest saltim fieri citatio generalis in valvis Ecclesiarum*, & respondent sic, quòd *hac citatio non concernit necessariò damnationem errorum ad quam obligatur Prælatus, divino Præcepto, & non sic ad citandum.*

Sed hæc responsio non satisfacit, quin ad sufficienter extirpandos errores necessariò requiratur evocatio vel citatio, sive punitio assertorum, vel emendatio; ad quorum alterum tenetur Prælatus etiam, juxta posse, de necessitate divini Præcepti.

Secundò. Dicunt ad instantiam suam quòd *Talis accessoria posset cedere in multis casibus, in præjudicium causæ principalis, propter versutias, vel astutias Advocatorum, vel Procuratorum corruptorum*

D

prece, vel pretio, per unum potentem tyrannum, vel hostem Reipublicæ, vel seditiosum, refugientibus ex adverso defensoribus veritatis, vel causâ justi metûs, vel ex pusillanimitate, aut aliàs. Interponerentur quippe appellationes frivolæ, imò pestiferæ ad Curiam Romanam, ubi tantus esset tractus, quantus labor & expensæ; & quàm inutilis aliquando finis, colligitur faciliter ex iis quæ vidimus & videmus: & ita Pastor & Doctor pro grandi merito, grandi damno mulctaretur.

Sed apparet quòd hæc responsio fundatur in sup-

* Hic deest aliquid.

supposito falso, quòd Episcopus particularis possit sic judicialiter novas opiniones, ut dictum est, tanquam hæreticas condemnare, cum dicit, de appellatione ad Curiam Romanam.

Item, ista responsio adducit unum quod videtur concludere quòd coram Episcopo particulari tales Processus non sunt fiendi; sed solùm coram Papa, vel Concilio Generali, propter majorem potentiam cohercendi tyrannos, quam non habet Episcopus particularis. Papa namque potest omnes & Principes invocare, etiam præceptivè, contra A rebelles Fidei. Non sic Episcopi particulares. Nec talis citatio afferre potest præjudicium propter astutias Advocatorum, quoniam in causa Fidei, quilibet tenetur per se respondere, & non per Advocatum; quin imò prohibentur Advocati, ut patet *extr. de hæret. in Clementinis.* Nec in Curia Romana oporteret refugere veritatis defensores; cùm Promotores Fidei, pro cujus defensione nullus timere debet. Quòd si talis timor ibi caderet, potiùs argueretur & caderet coram Episcopo particulari, ubi securitas & potentia minor.

Præterea ex ista responsione nunquam deberet fieri citatio alicujus potentis Domini in causa Fidei, vel alia, propter pericula possibilia quæ per istos sunt adducta.

Rursùs isti pro sua confirmatione adducunt exemplum de Rege Francorum, qui fecit damnari Parisius errorem, *De visione beata*, quam tenebat B Johannes XXII. eodem Johanne Papa non vocato, vel audito. Istud autem exemplum non probat.

Primò. Quia ex hoc non fuit error ille sufficienter extirpatus, saltim quo ad assertorem. Et sic exemplum, in nullo militat contra meam conclusionem.

Secundò. Quia istud non fuit propriè damnatio, sed quædam declaratio scolastica & prohibitio.

Tertiò. Quia ideò non fuit Johannes Papa vocatus, quia non erat hæreticus declaratus, & sic nec declaratus inferior quolibet Catholico. Nec poterat vocari per illos qui se reputabant illo inferiores: saltim non erat declaratum quòd erant Superiores. Et sic non est ad propositum, quia vocandi sunt assertores per Superiorem notum esse Superiorem. Et tantùm de secunda conclusione notata C per adversarios istos.

Consequenter notabatur tertia conclusio sub his verbis. Quòd, „ per inferiores ad Concilium Generale, vel ad Sedem Apostolicam non sunt errores condemnandi judicialiter, imò nec doctrinaliter, ut aliqui intellexerunt, nisi priùs sint per Ecclesiam condemnati: quoniam istæ sunt majores causæ, quæ referendæ sunt *ut dicit* ad Apostolicam Sedem.

„ Contra istam conclusionem sic arguit primò. *Oppositum prædicatum est*, inquiunt, &c.

Supra quam conclusionem ostendetur primò, quòd falsè & nequiter est notata, seu extracta ex mea Propositione.

Secundò, quòd malè improbata, pro quanto ex illa mea intenderet improbare.

Primò, inquam, est falsè notata, quia conclu- D sio prædicata fuit ista. „ Et si ad Papa inferiores „ pertinet in materia Fidei per Ecclesiam determinata, judicialiter aliquem hæreticum declarare, & „ declaratum condemnare, tàm in materia nondùm „ per Ecclesiam discussa & declarata, non spectat, „ neque licet alicui, nisi Papæ, vel Concilio Generali, vel eorum authoritate, aliquas opiniones tanquam hæreticas judicialiter, quamquam doctrinaliter, condemnare, vel reprobare. „ In qua conclusione sequentes Propositiones sententialiter continentur.

Prima; quòd „ ad Papa inferiores pertinet in „ materia Fidei per Ecclesiam discussa judicialiter „ diffinire, videlicet declarando Assertionem illam „ damnatam aliàs per Ecclesiam vel inferentem illam damnatam & esse hæresim, & assertorem pertinacem esse hæreticum, & illum tanquam hæreticum condemnare. „

Secunda Propositio; „ quòd in materia Fidei nondùm per Ecclesiam discussa & declarata, non „ spectat, neque licet alicui inferiori Papæ, vel Concilio Generali, vel non habenti authoritatem alterius, illorum aliquas Propositiones tanquam hæreticas judicialiter condemnare. „

Tertia Propositio; „ quòd Papa inferiores possunt „ in nondum per Ecclesiam discussis aliquas Assertiones scholasticè & doctrinaliter reprobare. „

Ex quibus manifestè apparet nequam intellectus, & perversus illorum qui notaverunt, vel illorum qui intellexerunt, *imò nec doctrinaliter*, ubi affirmativam convertunt in negativam: quia li *quamquam doctrinaliter*, affirmat; & li *imò nec doctrinaliter*, negat

Restat respondere ad objectiones illorum.

Ad primam, cum dicunt de practicatis in hoc Concilio, quòd „ approbavit condemnationes „ factas per Universitates, & Ordinarios, in Anglia, & in Praga; quas tanquam temerarias & „ iniquas, si verum iste diceret, debuisset reprobare. „

Ad quod dicitur, negando quòd oppositum prædictæ Conclusionis sit practicatum in hoc Concilio sacro.

Et cùm dicitur quòd „ *Approbavit condemnationes factas per Universitates, & Ordinarios* &c. „ Dicitur quòd approbavit factas per Universitates scholasticè & doctrinaliter; & per Ordinarios judicialiter, non autoritate ordinaria, sed Apostolica: Cùm Contuariensis sit Legatus notus, & Pragensis esset ad hoc specialis Commissarius per Sedem Apostolicam specialiter deputatus. Per hoc patet quòd nihil faciunt contra.

Ad illa quæ post deducuntur, cùm dicitur primò quòd „ Prælati & Doctores tenentur scire multa explicitè, quæ populus non tenetur explicitè cognoscere; sed ubi insurgeret turbatio in populo & error explicitus, Prælati possunt & debent plebem ab erroribus hujusmodi revocare „ judicialiter, & aliàs; verum est quòd Sententia „ eorum non ligat extraneos, nisi pro quando deducitur sufficienter ex Scriptura sacra. „

Ad quod dico, concedendo quòd Prælati tenentur plebem revocare judicialiter, in iis quæ sunt hæretica manifestè per Ecclesiam declarata, vel etiam doctrinaliter, ubi periculum vel scandalum appareret; seu prohibitivè: non tamen tanquam hæretica judicialiter condemnare, sed ad Papam vel Generale Concilium referre.

Ulteriùs, ad illud quod sequitur cùm dicitur, „ Denique nulla est controversia vel contradictio, „ etiam apud Dominos Juristas, quin in causis „ Fidei, quæ respiciunt expressè & explicitè Articulos Fidei, & illa quæ sunt per Ecclesiam jam „ ut hæresis damnata, vel per Scripturam sacram, „ cujus authoritate nititur Ecclesia, possint & debeant Ordinarii, & Inquisitores cognoscere „: ut si quis diceret quòd *Usura est licita.* Quòd, *fornicatio non est peccatum mortale.* Quòd, *Quilibet tyrannus* &c. Sicut nuper damnatum est, nullus dubitat quin Episcopus, & Inquisitor habeant cognoscere. Clarum est autem quòd hoc contra conclusionem non militat, imò concordat cum ea quæ fuit per me prædicata.

Sed ulteriùs contra eandem Conclusionem sic dicunt. „Notetur sequens Conclusio extracta de Tra- „ ctatu composito Anno Domini M.CCCLXXXVIII. „ per Facultatem Theologiæ, approbato per U- „ niversitatem Parisiensem, olim misso Domino „ Clementi Papæ, „ qui Tractatus est penès Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem de *Chalanco*. Quæ est secunda Conclusio in primò Articulo talis.

„ Ad Episcopos Catholicos pertinet authori- „ tate inferiori, & subordinata, circa ea quæ sunt „ Fidei, judicialiter diffinire. „

Sed ista Conclusio non militat contra meam A Conclusionem prædicatam. Quinimò in eodem sensu concordant. Unde in iis quæ sunt Fidei jam per Ecclesiam discussa, pertinet ad Episcopos judicialiter diffinire.

Ad authoritates adductas.

Ad primam Pauli, Actor. xx. 28. *Attendite vobis, & Universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei* &c. „ Unde patet „ quòd Jure divino, & authoritate Spiritus san- „ cti, Episcopi positi sunt ad regimen Ecclesiæ „ Dei. Ad regimen autem importat, seu per- „ tinet, authoritate judiciali inferiori, & subor- „ dinata, supremæ authoritati subjecta, Eccle- „ siam regere, & per consequens de Fide cog- „ noscere, & in ea diffinire. Unde quòd de tali „ regimine ad Fidem pertinente loquatur Apo- B „ stolus, ex hoc patet; quia ibi hortatur ipsos ad- „ versùs hæreticorum Fidem subvertentium, „ nequitiam vigilare. Nam immediatè sequitur „ ℣. 29. *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem* „ *meam lupi rapaces in vos, & exurgent viri loquentes* „ *perversa, ut abducant discipulos post se: propter quod vi-* „ *gilate.* Et ideò, exemplo Pauli, Summus Pon- „ tifex, & Concilium Generale, sub gravium com- „ minatione pœnarum, ad vigilem hæreticæ pravi- „ tatis extirpationem alios hortantur Episcopos. „ Unde *extr. de haret. in cap. Excommunicamus*: sic „ concluditur. *Si quis enim Episcopus, super de ex-* „ *purgando de sua Diocesi heretica pravitatis fermento* „ *negligens fuerit, vel remissus; ab Episcopali officio de-* „ *ponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus* C „ *qui velit & possit hereticam confundere pravitatem.* „ Hoc autem non posset Episcopus, nisi haberet in „ hac parte judiciariam authoritatem. Et ideò ibi- „ dem præmittitur quòd *Episcopus debet hereticos ad* „ *suam præsentiam convocare & convocatos punire.* Et „ in VI. *ad abolendam. eod. tit.* dicitur quòd *pertinet* „ *ad Episcopos per Dioceses suas hereticos inquirere, &* „ quod *ipsi errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis* „ *debent publicè abjurare*, quòdque *etiam illi qui fue-* „ *runt à Diocesani Jurisdictione exempti, nihilominus in* „ *iis qua sunt contra hereticos instituta, Episcoporum* „ *subeant Judicium, & eis, in hac parte, tanquam* „ *a Sede Apostolica delegatis, non obstantibus libertatum* „ *Previlegiis, obsequantur.* Ex quibus omnibus satis „ patet quod tàm de Jure divino, quàm humano, ad „ Episcopos pertinet & pravitatem hæreticam ju- D „ dicare, & per consequens, Assertiones hæreticas „ condemnare judicialiter, & authoritate judiciaria „ veritates Catholicas deffinire. „

Ad quæ omnia patet Responsio ex jam dictis.

Ulteriùs, hortantur ipsi ad attendendum circa præmissa, quòd

„ Si nullæ causæ Fidei deciderentur per Ordi- „ narios, & præsertim in locis in quibus sunt Stu- „ dia Generalia Theologorum; sequerentur in- „ convenientia maxima in Fide & moribus: quo- „ niam, ut in pluribus, Mendicantes sunt illi qui „ prædicant, & possent ad libitum dicere quæ „ vellent, absque timore reprehensionis: quo- „ niam in Romana Curia nulli ferè sunt Theolo- „ gi, nisi Mendicantes; & sic iidem quasi essent „ partes & Judices.

„ Rursùs, apud ipsam Curiam Romanam præ- „ dictæ causæ Fidei, ut plurimum, manerent „ indiscussæ, vel indeterminatæ, sicut experien- „ tia docuit in multis.

„ Denique pauci reperirentur Prælati, & Do- „ ctores, qui possent & vellent subire dispendia & „ expensas quas in processibus Fidei reos facere „ necesse est. Debent tamen Episcopi non re- „ tardari in extirpatione hæresum, sed animari; A „ sicut patet *Extr. de haret. cap. Excommunicamus.* „

Postremò, quidquid sit de aliis Episcopis & Universitatibus; hactenùs apud Episcopum & Universitatem Parisiensem istud habetur de consuetudine rationabili & approbata, ac legitimè præscripta, sicut patet de condemnatione Articulorum Parisiensium, & de juramento Bachalaureorum, quod faciunt ante Lecturas Sententiarum, in manibus Cancellarii Parisiensis, quod tale est.

Si audieritis aliquem dogmatisantem contra sanam doctrinam, & specialiter in favorem Articulorum Parisius damnatorum; revelabitis infra octo dies Episcopo, vel Cancellario Parisiensi qui fuerit pro tempore vestro.

Concordat pro conclusione Scriptura divina in B pluribus locis, specialiter I. Petri III. 15. *Parati ad satisfactionem, omni poscenti rationem reddere de ea qua in vobis est Fide.* Et Malachiæ I. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam.* Et in Epistolis Pauli, ad Timotheum. Et ad Titum. Et Exod. XXIII. & Deuteron. XXII.

Ad quæ omnia dicitur: & primò, ad primum de Mendicantibus, quòd *iidem essent partes & Judices* &c.

Idem argumentum potest fieri, quòd in Universitate non essent tales causæ judicialiter terminandæ, quia cùm Parisius sint plures Theologi Seculares, & Regulares, alii quàm Mendicantes, & quæ * prædicant & determinant, non posset ibidem discuti quæstio talis, ubi esset aliquis er- C ror assertus per alium Theologum quàm Mendicantem.

Dicitur ulteriùs, negando consequentiam primam, quòd *absque timore reprehensionis possent Mendicantes* &c. Tùm quia major rubor & majus dispendium esset eis, & magis ibi timerent quàm inter cognatos & notos.

Item, irreverenter loquuntur de paucitate Theologorum in Curia Romana, cùm sint plures, tàm adventicii quàm residentes, etiam non Mendicantes: nec propter hoc essent partes & Judices. Prædicatores enim non libenter faverent Minoribus errantibus, quin imò liberiùs persequerentur, experientia teste, nec è contra, nec Heremitæ Carmelitis, nec è contra. Nec debet æstimari in facto Fidei quòd sit favor inordinatus, D nisi aliàs appareret, sicut me recolo interfuisse Vesperiis cujusdam Bernarditæ in quadam Universitate, in qua respondens ordinationem istam, & benè habuit ibidem positam revocare: *Episcopus sanctus sit impropriè.* In eadem Universitate, & aliis Vesperiis, quidam secularis istam concessit arguenti Magistro, *Deus est falsitas*, & *Deus est summa falsitas*, quam scio non fuisse revocatam ibidem.

Nec, idem Judex & pars, cùm solus reus esset pars ad Curiam evocatus, & non Magistri in Curia residentes, nisi per illos sustineretur, quod non est præsumendum.

Ad secundùm, cum dicitur quòd *ut plurimum causa manerent indiscussa in Curia Romana*: per hanc ra-

* *fortè* qui

rationem probaretur quòd nulla causa Fidei, aut ratio aliqua, esset in Romana Curia discutienda: quod tamen non concludit; nec experientia est testis, saltim ex defectu Romanæ Curiæ, vel Concilii ad hoc sufficientis. Nec pluralitas Theologorum confert Jurisdictionis authoritatem. Hoc argumentum etiam videtur Romanam Curiam de Fidei negligentia blasphemare.

Ad aliud de dispendiis: etiam per istam rationem probaretur, rarò aliquam Fidei quæstionem ad Sedem Apostolicam referendam, imò nullam aliam causam Rempublicam contingentem: quòd falsum est. Ipsi quoque debent æstimare quòd Magistri pro causis Fidei, cujus sunt professores, vellent subire dispendia nedùm bonorum, sed etiam personarum, sicut & isti facere se prætendunt in causa per ipsos in hoc sacro Concilio denuntiata, & ultra denuntiationem diligentissimè prosecuta, procul pulso quocunque timore mundano vel humano. Ad quem finem, hoc ipsi noverunt, & Deus.

Ad aliud, quòd non debeant Episcopi retardari, sed animari in hæresum extirpatione, patet per dicta.

Ad aliud, de consuetudine Episcopi & Universitatis Parisiensis, & de Articulis & juramentis Bachalareorum, non concludit Jurisdictionem Episcopi, vel Universitatis.

Quantùm ad condemnationem illorum quæ per Ecclesiam sunt discussa Judicia, tanquam hæresum vel errorum in Fide; licèt ubi periculum, vel scandalum verisimiliter timeretur, seu appareret, posset illa prohibere vel suspendere, donec Papa, vel Generale Concilium, an esset hæretica vel Catholica diffinisset. De Universitate Parisiensi, si quem Articulum damnaverit in præteritum, vel damnaret aliàs in futurum, hoc scholasticè & doctrinaliter facere potest. Et hoc habet de consuetudine, vel longissima præscriptione, nec aliter præscripsit.

Ad authoritates. Ad primam, cùm dicitur, *Parati omni poscenti reddere rationem*: patet quòd loquitur de ratione doctrinali, aut judiciaria, in per Ecclesiam jam discussis.

Item, ad illud Malachiæ, patet quòd doctrinaliter intelligit. Aliàs de quolibet Sacerdote quantumcunque simplici, posset argui quòd haberet hujusmodi Judicium. Vel in singulari loquitur de Summo Sacerdote, sive Summo Pontifice, in quo talis Jurisdictio custoditur.

Instant magis contra Conclusionem suam isti sic inquientes: *Si dicatur quòd Episcopi, & Inquisitores possunt errare, certè ita potest & Papa; nihilominùs spectant ad eum causæ Fidei.*

Sed contra istam responsionem. Si velit quòd in causis Fidei nondùm in se, vel virtualiter evidenter damnatis, vel declaratis, possint Episcopi, & Inquisitores cognoscere judicialiter, & diffinire Propositiones noviter esse hæreticas, sicut & Papa, propter hoc quod utrique possunt errare, non videtur verum; quia non posse errare non hujusmodi Jurismodi *Jurisdictionem sed tantummodò Potestatis plenitudo Papæ data à Christo. Nec est æquè verisimile Papam errare, sicut Episcopum particularem. Non enim dixit Christus Lucæ. XXII. 32. cuilibet Episcopo particulari, vel Inquisitori: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Dixit autem Petro. Nec ideò, ut dictum est, quòd non possit errare, attribuitur Apostolicæ Sedi.

Item, ampliùs arguunt sic adversarii. *Si Doctores possunt doctrinaliter tractare materias Fidei, quia datur eis in Licentia Potestas determinandi & interpretandi Scripturam sacram; constat quòd Episcopi, ex officio, sunt Doctores, & possunt docere populum authoritativè, pœnas sibi apponendo.*

Ad quod dicitur, concedendo quòd possunt doctrinaliter populum informare, & ubi scandalum timeretur, prohibere etiam sub pœnis, ne talis doctrina dogmatizaretur, usquequò Sedes Apostolica, vel Concilium Generale plenè consuleretur, remittendo damnandam vel approbandam talem doctrinam Papæ, vel Concilio Generali.

Ad aliud, cùm arguitur quòd *Causæ Matrimoniales sunt de majoribus causis, quæ nihilominùs ab Ordinariis sæpè determinantur.*

Respondeo concedendo. Sed non propter hoc sequitur quòd causæ Fidei nondùm per Ecclesiam discussæ, debeant per Ordinarios terminari. Nec sequitur: Aliquæ majores causæ sunt per Ordinarios terminandæ; ergo causæ Fidei omnes. Nec etiam sequitur: Majores causæ. Unde *extra. de Baptismo & ejus effectu. cap. Majores*, specificatur de Articulis Fidei.

Ad aliud, cùm sic arguitur. „ Omnis error damnatus est jam per sacram Scripturam explicitè, „ vel implicitè, sicut patet, *extr. de hæret. cap.* „ *Damnamus.* Unde dicit Augustinus quòd *si quid* „ *alibi noxium est, hic damnatur*, scilicet in Scriptura sacra.

„ Unde damnatio etiam per Papam vel Concilium Generale, non est quidem Juris divini „ declaratio, cùm appositione Decreti pœnalis. „

Respondetur quòd, errorem damnari, potest intelligi multipliciter.

Primò. Exemplariter, vel etiam regulariter, ut scilicet per aliquid, tanquam per regulam, vel exemplar.

Secundò. Scholasticè, & doctrinaliter.

Tertiò. Consultivè.

Quartò. Judicialiter.

Primò. In sacra Scriptura omnes errores contra ipsam, in ipsa, seu per ipsam damnantur, ut per regulam, exemplar, formam, sive normam; quia est regula & exemplar per quam omnia damnantur, vel sunt damnata tanquam repugnantia sibi.

Secundo modo, Facultas Theologiæ, hoc est Doctores in eadem.

Et etiam tertio modo.

Quarto modo. Sedes Apostolica, & Concilium Generale, in iis quæ aliàs non fuerunt damnata, vel inferentia aliàs damnata, ostendendo assertores, & declarando contra illa tenere, & consequenter contra illos procedendo.

Et cùm dicitur quòd „ declarando per Papam, „ non est nisi declaratio Juris divini, cum appositione Decreti pœnalis „, dicitur quòd est duplex declaratio.

Quædam in illis quæ nondùm per Ecclesiam sunt discussa formaliter, vel evidenter consecutivè, quam solus Papa facere potest, vel Concilium Generale.

Alia est declaratio illorum qui tenent contra hujusmodi declarationem primam. Et licèt pertinet ad Episcopos, & se habent hujusmodi declarationes distinctæ, quemadmodùm declaratio Majoris & Minoris in practico syllogismo: quemadmodùm Papa declarat; quicunque asserit A errat in Fide, Episcopus particularis declarat B asserentem A errare in Fide. Licèt ergo non sit Papæ condemnatio, nisi declaratio Juris divini, cùm appositione pœnarum; tamen illa condemnatio, & Episcopi declaratio, sunt distinctæ, & distincti Juris: quia Papæ est, nondùm aliàs declarati in se, vel

* Locus corruptus.

vel evidenter consecutivè; Episcopi autem est, executivam illius, vel subsumptivam, sub applicantia Juris jam declarati. Præsuppositi ergo Judicium Episcopi particulare † primam Papæ discussionem. Licèt Episcopi in nondùm per Ecclesiam discussis possint, ubi periculum timetur verisimiliter de scandalo, doctrinaliter agitare, & etiam prohibere, non tamen tanquam hæretica aliqua condemnare.

Et cùm ulteriùs dicunt; patet igitur, quia secunda Conclusio præfata de Tractatu ante dicto, A est sufficienter fundata in Jure divino & humano, & in consuetudine laudabili præscripta, nec propter unam glosam magistralem in Decretalibus, vel Decretis, etiamsi reperiretur ad oppositum, damnanda est, sed tenenda: concedo ad sensum sæpius dictum, aliter non.

Undè meliùs est tenere textum, & glosam Decretalium & Decreti, ad intellectum Doctorum, quæ non contradicunt, vel contrariantur Juri divino, ut malè dixit XXXII. error missus de Scotia Parisius: Nec blasphemant sacram Scripturam, ut dicit XXXIII. Nec in sapientia quam habent mundana sunt Ægyptii juxta XXXVIII. & quæ non debet, velut palea, pro magna parte excludi ab Ecclesia, juxta XXXIX. Nec sunt sapientia Babilonica, ut hìc fuit aliàs prædicatum coram sacro Concilio Generali, etiam vocando latrunculos, tenentes Conclusiones fundatas in textu Decreti & in glosa. Meliùs, inquam, est adhærere talibus textibus B & glosæ, quàm propriæ opinioni, penitùs in nullo textu sufficienter fundatæ, imò expressè repugnanti textui per omnes Doctores cum glosis ritè intellectos, & communiter.

Ulteriùs cùm dicitur, „ & sic remanet tertia „ conclusio falsa per Magistrum Tolosanum po„ sita „ Hoc est manifestissimè falsum. Quinimò Conclusio posita contra Tholosanum, per Parisiensem, est falsa & erronea, & à pluribus hæretica reputata.

Rursùm confirmant suum Propositum sic inquientes.

„ Facit pro præmissis, ad ostendendum de con„ suetudine laudabili legitimè præscripta, quòd ne„ dùm in Universitate Parisiensi, sed in aliis Stu„ diis Generalibus fit protestatio communis per „ Theologos, dùm faciunt aliquos actus, quòd „ nihil dicent contra Articulos Parisiis damnatos, C „ vel qui alibi rationabiliter sunt condamnati. „

Dico quòd protestatio est laudabilis, in hoc quod protestantur se nihil dicere velle in favorem Articulorum Parisius, vel alibi rationabiliter damnatorum, scilicet scholasticè, & doctrinaliter: quia quilibet debet velle nihil dicere in favorem falsitatis rationabiliter, doctrinabiliter, vel scholasticè reprobatæ. Non esset autem semper error dicere aliquid in favorem Articulorum Parisius, vel alibi damnatorum, cùm damnatio fuerit aliàs revocata. Ideò oportet addere *rationabiliter*. Sed non sequitur quod possit per ipsos Episcopum & Universitatem aliquid per Ecclesiam non discussum, tanquam hæreticum judicialiter condemnari, licèt possit per Episcopum tanquam periculosum suis subditis prohiberi, & sic remitti ad Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale tanquam hæreticum reprobandum, vel Catholicum D approbandum, ut sæpiùs est expressum.

Denique isti ad suum propositum ampliùs ostendendum objiciunt contra se, per objectiones aliàs per me factas sub iis verbis.

„ Sed contra prædicta objicitur quòd licèt ad „ aliquem inferiorem Papâ pertineat, vel perti„ nere possit hæreses manifestas, & explicitas ju„ dicialiter condemnare, in quo casu videntur „ procedere illa quæ dicta sunt in secunda & quin„ ta Conclusionibus; tamen videtur quòd nec E„ piscopus, nec Facultas, aut aliàs Papæ infe„ rior, possit condemnare judicialiter & solemniter „ hæreses implicitas, de quibus inter litteratos „ & in sacris Litteris eruditos est quæstio, vel du„ bitatio; quales videntur Conclusiones prædictæ, „ vel etiam aliquæ quas Facultas Theologiæ „ condemnavit. „

„ Et ad hoc videtur ratio & auctoritas concor„ dare. Irrationabile enim apparet quòd Episco„ pus Parisiensis, qui quandoque non est Theo„ logus, nec in sacris Scripturis peritus, possit „ opiniones Doctorum Theologiæ sententialiter „ condemnare. „

„ Item, ad hoc est auctoritas Innocentii Pa„ pæ III. *in cap. Quotiens.* XXIIII. q. I. ubi ait: „ *Quotiens ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes fra„ tres & Coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est, „ ad sui nominis auctorem, debere referri.* Et ibi„ dem dicit Glossa. *Aliud est quæstionem de Fide „ motam terminare, quod nulli præter quàm Roma„ næ Sedi permittitur,* sicut hic dicitur: *aliud est ip„ sam sine diffinitione ventilare; quod Patriarchæ & „ Primates facere possunt,* sicut ibi continetur. Et „ postea Glosa objiciens ait: *videtur contra. Extr. de „ Hæret. Ad abolendam.* Nam ibi innuitur quòd *il„ li sunt vitandi tanquam hæretici, quos ipsi Episcopi „ dixerint vitandos.* „

„ Sed dic quòd illud intelligendum, quando „ tale quid dicunt quod certum est esse hæresim: „ hìc verò cum dubium est. Cui concordat Glosa „ LXXX. *Dist. Cap.* II. super primo verbo *Fide*, u„ bi ait: *sed expone hìc, in Fide*, idest fideliter, „ ut posset agitare causas Fidei, sed non proce„ dere ad Sententiam. „

„ Ex quibus omnibus patet quòd nullus infe„ rior Papa potest determinare sententialiter quæ„ stionem motam de Fide, præcipuè quando lit„ terati dubitant, & contrariè opinantur. Ad „ quod concordat Innocentius III. *Extr. de Bap„ tismo, & ejus effectu*, ubi dicit: *Majores Ecclesiæ „ causas, præsertim Articulos Fidei tangentes, ad Pe„ tri Sedem referendas* &c. Ad hoc etiam facit. *Cap. „ Fundamentum. de sum. Trin. & Fide Cath. in Cle„ mentinis.*

Ad quas objectiones respondent multipliciter.

Et primò, sic dicunt: quòd „ omnia ista Jura „ loquuntur de causis, seu quæstionibus Fidei ter„ minandis & diffiniendis judicialiter, & ideò in „ nullo faciunt contra Facultatem Theologiæ, „ quin possit quæstiones, etiam apud aliquos lit„ teratos dubias scholasticè terminare, & doctri„ naliter diffinire, antequam ad Sedem Apostoli„ cam referantur, sicut supra est ostensum, in „ primo Articulo hujus capitis. Sed constat quòd „ ista responsio validat meam conclusionem, & „ invalidat illam adversariorum. „

Secundò, respondent sic: quòd „ nec Episco„ pus Parisiensis, nec alius quicunque non Theo„ logus, nec in sacris Scripturis peritus, potest „ aut debet, sine Theologorum consilio in Fide „ dubias & non manifestè hæreticas quæstiones „ sententialiter, seu judicialiter condemnare. „ Sed ista responsio non evadit difficultatem.

Nec enim Papa, nisi miraculum concurreret, vel revelatio specialis, posset, sine consilio Theologorum, quæstiones hujusmodi terminare. Licèt ergo quòd cum consilio, sicut non loquitur, non possum sine manibus debellare Regem, ergo possum cum manibus meis. Unde ex negativa non sequitur affirmativa, non positâ circumstantiâ termi-

† Locus corruptus.

minorum; sicut non sequitur: Chimæra non potest videre sine oculo, vel lapis; ergo potest videre cum oculo.

Præterea Patriarchæ & Primates non possunt sine Theologorum consilio ventilare quæstionem. •Sed cum hoc, per cap. *Quotiens est terminanda quæstio, ad Sedem Apostolicam est referenda.* Ergo à fortiori, in Episcopis. Ceterum, in discussis per Ecclesiam, Episcopi non possunt etiam aut debent judicare sine consilio Theologorum.

Item, consilium non dat Jurisdictionem, sed præsupponit.

Tertiò respondent sic: quòd, „non obstantibus prædictis Juribus, Episcopus Parisiensis, vel alius, de consilio Facultatis Theologiæ, peritorum sacræ Scripturæ, potest tales opiniones, si ostendantur esse contra Fidem, sententialiter condemnare. Imò in casu, hoc potest sola Facultas Theologiæ, sicut patet ex quarta & quinta Conclusionibus, & earum reprobationibus."

Sed etiam ista responsio in nullo evadit Articulum, pro quanto probat quòd in iis quæ nondùm per Ecclesiam sunt discussa, Episcopus particularis non potest. Unde cum dicunt, *Non obstantibus Juribus prædictis, Episcopus potest &c. si ostendantur esse contra Fidem.* Quod verum est; si ostendantur evidenti ostensione, ita quòd inferant evidenter oppositum Fidei, potest tunc Episcopus sententialiter condemnare, id est fore condemnatum per Ecclesiam, vel tanquam hæreticum, & in Fide erroneum declarare; non autem in illis quæ sunt dubia, & in quibus graves in Theologia oppositum opinantur, nec evidenter Fidei sacræ repugnant, vel sequentibus ex eadem: nec competit Facultati Theologiæ, quæ nullam Jurisdictionem in hoc habet, sed etiam potest doctrinaliter, consultivè, & scholasticè reprobare.

Falsè ergo dicitur; si ita intelligantur quarta & quinta Conclusiones, quòd judicialiter solùm possit Facultas Theologiæ &c.

Quartò, respondent sic inquientes:

„Dicendum est ad omnia illa Jura, quòd intelligenda sunt de Judiciaria diffinitione, & Sententia suprema; sed per hoc non tollitur quin aliqui inferiores Papa possent Quæstiones hujusmodi terminare, & judicialiter diffinire, diffinitione & Sententia inferiori & subordinata, sicut patet ex dictis & dicendis; & etiam ex Bulla Domini * V. allegata: ita quòd suprema diffinitio Papæ Catholici, qui est Universalis Episcopus, omnes, & ubique obligat. Et ita hujusmodi diffinitio dicitur Sententia absolutè & simpliciter. Sed subordinata diffinitio Episcoporum Catholicorum inferiorum non sic universaliter obligat. Et ideò non dicitur diffinitio, vel Sententia, nisi secundùm quid. Et sic diffinire vel sententiare, vocat ibidem glosa *ventilare*, quia non est simpliciter terminare.

„Cùm hoc non stat quòd obligat suos subditos, secundùm quid, scilicet quousque per Sedem Apostolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit sententiatum & diffinitum.

„Et supposito quòd talis inferior Sententia, vel diffinitio non obligaret, in casu, ad credendum, quia staret in casu quòd illud sic diffinitum esset hæreticum; tamen regulariter obligat ad oppositum non dogmatizandum, vel publicè docendum, in Diocesi Episcopi sic diffinientis. Et sicut dictum est de Episcopis, sic dicendum est de Collegiis, vel aliis personis ad hoc potestatem, vel auctoritatem habentibus, ratione suorum subditorum."

* *deest fortè* Urbani

Verum hæc responsio non potest stare cum textu, nec cum glosa, nec per se.

Primò, non cum textu, quia secundùm eum, cùm ratio Fidei ventilatur, talis ventilatio est ad Sedem Apostolicam referenda: ergo non alibi terminanda. Tenet consequentia; quia quod est alibi referendum, ibi est terminandum, & non alibi.

A Item, sequitur: Episcopi solùm possunt ventilare: ergo non terminare. Sicut sequitur: solum potest movere: ergo non quietare; quia dicitur oppositum, potest quietare. Ergo non solum potest movere.

Item, non potest stare cum glosa, quâ dicitur, quòd *Nulli præter quam Romanæ Sedi permittitur quæstionem de Fide motam terminare.* Ergo nulli Episcopo particulari permittitur.

Item, dicit glosa quòd *Primates possunt, & Patriarchæ, quæstionem sine diffinitione terminare.* Ergo omnes Episcopi possunt terminare. Tenet consequentia, per locum à majori distinctione.

Item, non potest stare cum glosa, LXXX. *Dist.* super verbo *Fide*, ubi sic: *possunt agitare causas Fidei, sed non procedere ad Sententiam*; ita quòd *li*, Sententia, stat confusè & distributivè.

B Item, non potest stare per se responsio dicta: quia si est Sententia secundùm quid, & terminatio & diffinitio, & non simpliciter talis diffinitio subordinata, sequitur quòd non sit Sententia, terminatio, vel diffinitio. Sicut sequitur: est homo, & in quid, ut homo mortuus, & non simpliciter. Ergo non est homo. Præterea dicit responsio quòd obligat suum subditum, secundùm quid, quousque per Sedem Apostolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit sententiatum, vel diffinitum talis Sententia subordinata.

Sed contra: quia per adversarios, Jure divino, canonico, civili & naturali, & ex statu hierarchico, Episcopi habent Jurisdictionem diffiniendi, & causas Fidei terminandi. Et perconsequens, talis authoritas non videtur præsupponere Potestatem supremam, seu ab illa dependere, sic quòd per illam posset cassari vel annulari, & quòd obliget usque ad illam, & non ultra.

C Item, contra hoc quod dicit: quòd *Talis inferior Sententia, vel diffinitio, non obligat in casu, ad credendum, quia staret in casu, quòd illud sic diffinitum esset hæreticum; tamen regulariter obligat ad oppositum non dogmatizandum, vel publicè docendum in Diocesi Episcopi sic diffinientis.* Ex primò sequitur quòd simplex nunquam, aut rarò esset certus quando deberet in hoc obedire Episcopo diffinienti in non sibi evidenter repugnantibus Articulis Fidei, quia nunquam, aut rarò esset certus quando diffinitum esset Catholicum vel hæreticum. Et idem sequeretur, diffiniente Papa, qui etiam potest errare, Fidem diffiniendo.

Ulteriùs, illud quod subditur apparet erroneum, & malè sonans, & Fidei præjudicans, scilicet quòd *Hujusmodi Sententia inferior, regulariter obligat ad oppositum non dogmatizandum*, quia si illud diffinitum D esset mihi evidenter hæreticum, teneor contra illud dogmatizare, non obstante Episcopi vel Papæ diffinitione; ubi autem non constaret, teneor sibi credere.

Demùm, adhuc notant isti adversarii, dicentes quòd „Hæc glosa potest aliter intelligi, ubi scilicet, & quando Propositio contraria Fidei, vel non generavit scandalum in una Diocesi, vel ubi potest sine periculo nesciri sive dissimulari, vel ubi non habetur sufficiens consilium Theologorum determinandi quid explicitè repugnet Fidei, vel sacræ Scripturæ, quod idem est. Secùs judicandum est, si scandalum ortum est,

„ est, si periculum est in nesciendo, si Theologorum assit frequentia. „

Sed istud notatum non sufficienter respondet; quia nec generatio scandali, nec periculum nesciendi, nec consilium Theologorum, dat Jurisdictionem, ut clarè patet.

Ulteriùs, attendunt, & attendi rogant quòd in Curia Romana plerumque est Theologorum abundantia minor, quàm consuevit esse Parisius, exempli gratiâ; & dùm trahitur causa Fidei per appellationem ad Curiam Romanam, solet remitti ad Universitatem Parisiensem, sicut visum est pluries, A temporibus nostris. Præterea non videtur rationabile causam Fidei per tam solemnissimos agitatam & discussam, remittere discutiendam uni, duobus, vel tribus Cardinalibus non Theologis, sicut Dominus Balthasar nuper Papa Johannes XXIII. facere conatus est, in causa condemnationis Propositionis defuncti Magistri Johannis Parvi, quæ usque modò pendet coram Domino Cardinali de Ursinis, non sine gravibus damnis, & expensis Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris.

Ubi tanguntur tres rationes.

Prima videtur concludere velle quòd Parisius est magis congruum causas Fidei judicari, quàm per Sedem Apostolicam. Quod falsum est, & jam superiùs est responsum.

B Secunda ratio videtur velle idem concludere, propter remissionem causarum Parisius. Quòd si aliquando fuit factum, fuit propter consilium, non autem propter hoc habebant authoritatem judicialiter condemnandi, nisi in remissione eis committeretur.

Tertia ratio idem videtur concludere velle: sed procedit æquivocè. Concedo nempe quòd inconveniens esset consultivè, vel scholasticè, sive doctrinaliter agitatum per tot & tantos, remittere uni, vel duobus, vel tribus consultivè, ceteris paribus. Sed non est inconveniens scholasticè reprobatum, vel consultivè per centum Doctores solemnissimos, remittere tribus, duobus, vel uni ad judicialiter reprobandum, cum illi centum ad hoc nullam authoritatem haberent. Nec in hoc malè facit Dominus Balthasar, quondam Johan- C nes Didus, imò benè, in causa condemnationis, quæ nulla fuit, & pro tali meritò extitit declarata per dictos Dominos Cardinales.

Item, ad principale sic arguunt. Constat ex discursu nascentis Ecclesiæ usque nunc, quòd Prælati, qui sunt Pastores & Doctores, & alii Doctores non Prælati consurrexerunt adversùs hæreses.

Primò, doctrinaliter disputando, scribendo, arguendo, increpando, non remisso semper Judicio ad Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium: & nedùm doctrinaliter hoc fecerunt, sed judicialiter, quilibet in sua Diocesi. Et certè si doctrinaliter poterant facere, fas similiter eis erat D judicialiter hoc facere, cum judicialis damnatio non addat ad doctrinalem, præter adjectionem pœnarum in subditos rebellantes. Sic enim dicit Apostolus, ad *Tit*. I. 9. quòd oportet Episcopum instructum esse in doctrina sana, ut possit eos qui contradicunt doctrinæ suæ revincere.

Dicitur eis præterea in persona Hieremiæ quod constituti sunt ut evellant & destruant &c. Et hoc idem Ezechielis III. & XXXIII. sub figura speculatoris palam ostenditur. „ Unde si semper oporteret causas Fidei, dùm insurgunt per universum „ Orbem, ad Sedem Apostolicam referre, ipsa „ Sedes non sufficeret terminare, etiamsi haberet „ tot Auditores causarum Fidei, quot sunt Auditores causarum profanarum; in quibus tamen „ causis Fidei non apparet quòd aliquis Auditor „ sit constitutus ordinarius. Oportet enim tales „ Auditores esse Theologos eruditissimos, & incorruptissimos: & talium, quanta fuerit & sit „ raritas in Curia Romana, nimis, proh dolor! „ docuit experientia. Ecce enim quòd in sacro „ Collegio tot Cardinalium, vix fuit, & est binarius „ Theologorum. „

Ex quibus verbis trahitur argumentum primum de Pastoribus & Doctoribus qui consurrexerunt adversùs hæreses doctrinaliter & judicialiter, quilibet in sua Diocesi, & licitè. Sed hoc negatur, nisi in discussis per Ecclesiam, delarando illa olim fuisse damnata, vel inferentia damnata; nec valet consequentia: si doctrinaliter poterant, quòd esset fas judicialiter, in nondum discussis per Ecclesiam.

Et cùm dicitur quòd nihil addit hujusmodi damnatio judicialis, qui nullus * est in Episcopis particularibus, respectu talium. Ad authoritatem Apostoli, quòd Episcopus debet esse instructus ad revincendum &c. conceditur, scholasticè, vel etiam prohibitivè, ubi periculum timeretur, & in discussis per Ecclesiam, aliàs judicialiter, ut est dictum.

Ad illud de Hieremia, clarè patet convinci quòd solùm loquitur de Papa in Ecclesia Militanti, qui solus est constitutus semper Gentes & Regna universa populi Christiani. Vel etiam potest intelligi de evulsione vitiorum quoad Episcopos particulares, qui essent Prælati in diversis Regnis, vel etiam de evulsione errorum discussorum & errantium.

Ad idem de speculatore, in Ezechiele.

Et cùm arguitur ultrà, quòd non sufficeret Sedes Apostolica terminare &c. si haberet tot Auditores &c. mirandum est, ubi isti reperiunt tot errores, quia modicum audiri fatigari Romanam Curiam, & Universitates quòd oporteat habere tot Auditores. In respectu namque causarum profanarum, causæ Fidei sunt valdè paucæ. Nam in isto Concilio, quod jam duravit per Annum cum dimidio, vel quasi, non vidi causas Fidei promoveri, nisi vel Johannis Wicleff, & Johannis Huss, vel Hieronymi, vel denuntiatas contra Christianissimum Regnum Franciæ, sine assertore: sic quòd à multis temporibus paucæ, in respectu causarum profanarum, causæ Fidei insurrexerunt. Nam pro una causa Fidei, sunt centum profanæ, nec oportet constitui aliquem ordinarium Auditorem, imò nec debet, quia pro causæ nobilitate & difficultate sola Sedes Apostolica est ordinaria, & esse debet.

Et cum ulteriùs dicitur quòd oportet tales Auditores esse Theologos eruditissimos; istud ego reputo falsum: oportere videtur necessitatis, quod non possit ferri Judicium nisi per Theologos; quia Processus judiciarius fieri potest per Juristas, & debet melius quàm per Theologos.

Sed in examine Propositionum, an sint Catholicæ vel hæreticæ, est necessarium consilium Theologorum in sacro Collegio, non tamen Auditorum incorruptissimorum. Non veritas ibi est, ut isti injuriosè imponunt; est tamen, Dei gratiâ, abundantia, ut communiter, Theologorum eruditissimorum & incorruptissimorum, tàm de Collegio, quàm de aliis in Romana Curia, ad consulendum, & doctrinaliter reprobandum.

Concluditur ergo quòd dicere super textu Decretalis dicentis, quòd *Majores causæ referendæ sunt ad Sedem Apostolicam, nulli alii per Universum Orbem Pastores & Doctores debent se eisdem causis intromittere:* est apertissimè nondùm errare, sed delirare,

* Locus corruptus.

re & insanire, & irritum facere Mandatum Dei, propter Traditiones hominum.

Quæ conversio, si intelligatur quòd nullo modo se debeant intromittere de causis Fidei, sive indiscussis per Ecclesiam, sive discussis, utique benè concluderent esse insanè dictum. Sed concludere quòd sit error, dicere quòd Episcopi non se possunt intromittere diffiniendo de causis dubiis Fidei per Ecclesiam non discussis, decernendo noviter Propositiones Catholicas sive hæreticas, aliàs non damnatas, malè & pessimè concludunt. Non est enim errare, sed viam sequi veritatis, nec efficitur irritum Mandatum Dei, propter Traditiones hominum. Jus enim divinum & canonicum in hoc non discrepant, sed concordant.

Sed per oppositum, isti adversarii Mandatum Dei & Ecclesiæ infringunt, ad usurpandum Jurisdictionem Sedis Apostolicæ, & sacri Concilii Generalis, & dirumpunt, quantùm in ipsis est, Privilegium Ecclesiæ Romanæ.

Ulteriùs, concludunt quòd sicut errores alii perniciosissimi fuerant ante celebrationem hujus sacri Constantiensis Concilii, de authoritate Papæ, & suæ Curiæ introducti, per erroneum intellectum quorundam Jurium positivorum, per adulatores, vel textuales homines; ut quòd Papa non subjiciebatur Concilio Generali; quòd non poterat committere simoniam in collatione Beneficiorum; quòd nemo poterat ei dicere, *Cur ita facis?* quòd non poterat celebrari Concilium sine eo, in quocunque casu, & ita de pluribus. Qui quidem errores damnati sunt per hoc sacrum Concilium, verbis & factis. Sic in proposito, necessariò fieri convenit de talibus erroribus qui dicti sunt: ut quòd Prælati inferiores non habeant judicare de Fide, præter quàm fortè de Articulis Fidei, quantumcunque suppetat eis copia Theologorum, quantumcunque prætereà scandalum grave suis subditis immineat; quod insuper damnari non possint, aut debeant errores, nisi priùs, vel simul evocentur eorum assertores; & quòd aliter faciendo Sententia nulla est, vel iniqua, licèt principale sit justissimum, scilicet eorum condemnatio; quòd denique non sint damnandæ Propositiones, si possunt ad aliquem bonum sensum trahi, vel pro aliquo sensu dabili sophisticè glosari; & ita de reliquis: ut quòd Præcepta Decalogi non spectant ad Fidem; quòd materiæ disputabiles non spectant ad Fidem, nec sunt Fidei Judicio reprobandæ. Quæ omnia magnam afferunt perniciem in Ecclesia sancta Dei.

In qua conclusione horribiliter in argumento, per simile, claudicatur, cùm faciunt similitudinem inter illos errores, verbis & factis, per sacrum Concilium condemnatos, per eosdem recitatos, & Propositiones veras & Catholicas prædicatas & superiùs racitatas, quæ, ut ostensum est ad oculum, non sunt eædem cum illis in materia, forma, vel sensu quas adversarii recitarunt.

De aliis Propositionibus facit ibidem comparationem cum erroribus superiùs in hac conclusione recitatis, ut puta: non sunt damnandæ Propositiones ad aliquem bonum sensum trahibiles, vel pro aliquo casu dabili sophisticè glosabiles, quarum alium ab istis assertorem non novi.

Ulteriùs, cùm dicit: *Et ita de reliquis:* ut quòd Præcepta Decalogi non spectant ad Fidem. Quod utique verum est, sic accipiendo spectare ad Fidem, quòd sint merè credita, & nullatenùs scita, vel cognita in lumine naturali: & de ista, quòd materiæ disputabiles non spectant ad Fidem, nec sunt Fidei Judicio reprobandæ, cujus alium ab istis, nescio assertorem.

Sed ista per me asseritur, & fuit asserta, quòd nulla Propositio est Fidei Judicio, tanquam hæretica condemnanda, vel in Fide erronea, quæ non repugnat determinationi Ecclesiæ, Fidei veritati, vel sacræ Scripturæ, non repugnantia evidenti.

Ultimò. Adversarii, occasione prædictorum, quærunt duas tales Quæstiones.

Prima est: „ Utrùm secundùm Jura Canonica possit aliquis Episcopus, ex Privilegio, vel „ consuetudine præcepta, propositiones apud aliquos dubias in Fide, vel moribus, declarare ut „ erroneas in Fide & moribus, & in sua Diocesi „ subditos suos ad hoc tenendum cohercere, re„ servata determinatione Sedis Apostolicæ, vel „ Concilii Generalis, & hoc præsertim ubi Studia „ Generalia Scripturæ sacræ vigent.

„ Secunda. Utrùm secundùm Jura Canonica Propositiones quæ de se sunt erroneæ in Fide & mo„ ribus, ideò semper de Jure dicantur dubiæ, quia „ aliqui etiam Theologi se dicunt de illis dubitare. „

Ad primum dico, sine tamen præjudicio Sententiæ melioris.

Primò, quòd aliqui Episcopi, ex privilegio Papali, vel commissione eis facta per Sedem Apostolicam, possunt Propositiones apud aliquos dubias in Fide & moribus, declarare ut taliter erroneas, & in sua Diocesi subditos suos ad hoc tenendum cohercere, reservata determinatione Sedis Apostolicæ, vel Concilii Generalis, si alicui Episcopo sit commissum per Sedem Apostolicam super hoc, vel Privilegium datum. Et esset rationabiliùs fieri tales commissiones, ubi Studia generalia Scripturæ sacræ vigent, ceteris paribus cunctis, quàm Episcopis particularibus carentibus Studio generali Theologiæ.

Secundò, dico distinguendo de dubio, quemadmodùm solet distingui, quòd quædam est dubitatio Juris, & quædam Facti.

Sit ergo, quòd aliquid esse dubium in Fide & moribus dupliciter intelligi potest. Uno modo, eò quod aliqui dubitant, non tamen quòd sit in se dubium, quia jam est per Ecclesiam determinatum sive discussum; & tale quid potest Episcopus particularis, sine privilegio, aut speciali commissione Papæ, sed ex officio, declarare esse erroneum in Fide & moribus, vel hæreticum, per hoc quòd est ab Universali Ecclesia tanquam tale reprobatum. Nec oportet in hoc reservare determinationem Apostolicæ Sedi, vel Concilio Generali, cùm jam fuerit determinatum. Et potest hoc quicunque Episcopus particularis, sive habeat sub se Studium Theologiæ generale, sive non. Tamen hoc debet agere, propter varias circumstantias possibiles cum consilio Theologorum.

Aliud est dubium eo, quia non est discussum per Ecclesiam in se, vel virtualiter, vel consecutivè, nec apparet evidenter quòd repugnet sacræ Scripturæ, vel quòd inferat evidenter aliquod per Ecclesiam jam damnatum, & quia multi graves Doctores & solemnes in sacris Litteris eruditi contrariè opinantur, & habent utrique rationes apparentes. Tunc dico quòd nullus Episcopus particularis, authoritare ordinaria, potest tale dubium judicialiter terminare, videlicet Assertionem tanquam Catholicam approbare, aut tanquam hæreticam condemnare.

Hanc Sententiam probo aliquibus rationibus: quarum prima sit ista.

Si Episcopus particularis possit in nondum discussis per Ecclesiam &c. diffinire; sequitur quòd quilibet Catholicus tenetur & obligatur, de necessitate salutis, credere & tenere diffinitionem & determinationem in dubiis.

Secunda. Dictis pertinentibus ad Fidem cujuslibet Episcopi particularis, & quod quilibet Episco-

copus talis potest ad hoc quemlibet Catholicum obligare: consequens est falsum, & contra hujusmodi asserentes, quòd Episcopus potest in nondum discussis per Ecclesiam, in Tractatu cui nunc respondetur, in quarta evasione, ad Decreta contra se deducta, ubi dicunt quòd *Sententia Papæ, est Sententia simpliciter & omnes universaliter ligans. Episcopi autem particularis, secundùm quid, & tantum ligans subditos suos.* Patet etiam falsitas, quia nullus potest aliquem non sibi subditum ad Legem aliquam obligare. Consequentia principalis probatur; quia quilibet Catholicus tenetur & obligatur credere, & tenere in dubiis pertinentibus ad Fidem, de necessitate salutis, tanquam Fidem Catholicam, omne illud quod est diffinitum esse Fides Catholica; sed per omnem illum ad quem spectat ex officio, talia & taliter diffinire. Sed ad quemlibet Episcopum particularem hoc spectat, ex officio, & ordinariè, & ex statu Hierarchico & Pastorali, fundato in Jure divino & naturali, præsupposito divino, cui nullum Jus positivum rectè intellectum contradicit. Ergo or * adversariorum, in præfato Tractatu, & in Conclusionibus prædicatis per Magistrum Johannem de Gersono coram sacro Concilio, prima conclusione, & post repetita per Magistrum Petrum de Versailles. Sed Major probatur; quia si non teneretur quilibet Catholicus in dubiis pertinentibus ad Fidem credere omni illi ad quem ex officio spectat; per consequens illa authoritas esset frustra diffiniendi, sive determinandi, & non magis tenetur quis credere habenti talem authoritatem, quàm non habenti, quod videtur absurdum.

Præterea videretur quòd nulli habenti hanc Jurisdictionem esset credendum, quia quæstionem, cur plùs de uno quàm de alio: †

Sed ad istam rationem dicetur primò, quòd ad Episcopum particularem pertinet, ex officio, diffinire in dubiis de Fide Catholica in sua Diocesi, & pro sua, sed non in alia, nec pro alia.

Sed contra; quia non dicitur Fides Catholica solùm respectu unius Diocesis particularis, sed respectu omnium, ita quòd omnes Catholici obligantur ad illam: ergo si ex officio pertinet ad Episcopum diffinire aliquid esse Catholicam Fidem; ex officio spectat ad eum diffinire illud ad quod universaliter omnes Catholici obligantur, ut sic breviter arguatur ex diffinitione sua, hoc est Fides Catholica. Ergo ex sua diffinitione, hoc est ad quod omnes Catholici obligantur.

Secundò, dicitur, ad majorem conclusionem probativam, quòd verum est, dùm tamen rectè diffiniat, sic quòd ubi esset hæreticum diffinitum, non esset sibi credendum, ut innuebatur in quarta responsione superiùs allegata, quâ nitebatur respondere ad Decreta.

Sed contra: Quia aut in dubiis tenetur quilibet Catholicus credere illi ad quem spectat &c. quòd rectè diffiniet, aut non. Si non, ergo in dubiis non tenetur credere diffinitum, etiam neque Papæ, nisi evidenter constet ipsum rectè diffinivisse. Quod videtur absursum, quia sufficit quòd non sibi constet ipsum hæreticè diffinivisse. Si sic, ergo tenetur credere diffinitum.

Præterea in dubiis, & ubi non esset evidentia hæresis, nunquam esset aliquis certus Catholicus, quando deberet credere diffinitum; quia nunquam esset certus an rectè diffinivisset.

Ceterùm, ex hoc sequitur quòd in dubiis evidentia faceret obligationem credulitatis, & non authoritas Ecclesiæ. Et sic tantò obligaret, imò plus, in casu, non habens authoritatem, quàm habens.

* Locus corruptus, *fortè* error. † Hic aliquid deest.

Secundò, probatur consequentia eadem ex Fidei universitate. Unde Fides Catholica dicitur Catholica, quia universalis, non universalitate logica, sive prædicativâ, quòd Fides Catholica sit universalis & prædicativa de qualibet alia Fide, sed dicitur à *Catha* Græcè, quod est *universum* Latinè, quia omnes universaliter Christiani obligantur ad eam, de necessitate salutis. Unde Anastasius in Symbolo. *Quicunque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam Fidem; quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit.* Et in fine. *Hæc est Fides Catholica; quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Tunc ultra. Iste Episcopus particularis, demonstrato Parisiensi, potest diffinire A dubium pertinens ad Fidem, esse Fidem Catholicam. Ergo potest A diffinire ad quod omnes Catholici obligantur, ex sua diffinitione.

Secundò, principatur. Si Conclusio adversariorum sit vera, sequitur divisio in Fide Catholica, sic quòd aliquis Catholicus obligatur ad aliquam Fidem Catholicam, ad quam alius Catholicus non est obligatus. Patet consequentia: si solus Episcopus Parisiensis diffiniat A esse Catholicum, & Catholicam Fidem.

Tertiò, principatur. Ex hoc iterùm sequitur divisio & contradictio, imò contrarietas in Fide Catholica, contra illud Apostoli, *Unus Deus, una Fides, unum Baptisma* Ephes. IV. 5. sequeretur, juxta sententiam Pauli, Christum esse divisum.

Consequentia prima probatur: quia in dubiis aliter & contradictoriè, imò contrariè posset Episcopus Parisiensis diffinire Archiepiscopo Tolosano, & è contra; & cum tàm bono consilio Clericorum, tanta authoritate, & tàm rito processu, & tunc tantè teneretur credere Archiepiscopo Tholosano, sicut Episcopo Parisiensi quilibet subditus ejus.

Item, quartò. Si Sententia Episcopi ligat, ligat semper, non obstante Sententia Papæ, in Fidei diffinitione. Consequens est falsum, & contra hujusmodi assertores in quarta responsione præfata. Consequentia probatur. Quia si ligat, ipsa est Catholica, quia hæretica non ligat ad credendum per adversarios, sed Catholica semper ligat, nec per hæreticam posset cessari. Ergo dicetur quòd per similem rationem probarem quòd in qualibet causa quantumcunque prophana, Sententia Episcopi, si ligat, semper ligat, non obstante Sententia Papæ; quia si ligat, ipsa est justa & non injusta, & si justa, semper ligat. Dicitur quòd non est similis ratio; quia non est verum quòd si ligat, ipsa sit justa, quia injusta ligat. Unde Sententia Judicis justa, vel injusta, tenenda est.

Secundò, non est verùm quòd si justa, semper ligat; quia interposita appellatio deobligat, nec est simile de justo & injusto, hæretico & Catholico.

Item, quintò. Quia non majus periculum est in peccatorum absolutione, quàm in Fidei diffinitione. Sed constat & absque dubio, instinctu Spiritus sancti, quòd multi sunt casus soli Papæ reservati. Ergo pari formaliter, vel à majori, debet ita esse, quòd solus Papa potest in dubiis de Fide Catholica diffinire.

Item, sextò, arguitur exemplo Pauli & Barnabæ. *Actor.* XV. qui licèt doctrinaliter reprobassent hæresim de Circumcisione sub dubio tunc currentem; non tamen judicialiter reprobarunt, sed ad Generale Concilium Apostolorum Hierosolimis retulerunt, & inde determinationem ad Nationes reportarunt. Reprobassent autem judicialiter, si Jurisdictionem ad hoc habuissent, propter pericu-

la multa. Hoc signat consilium Jetro Sacerdotis Madian datum Moysi, de Judicibus particularibus ad minus difficilia diffiniendum, & de majoribus & difficilioribus causis ad radiosum & cornutum Moysen referendis. *Exodi* XVIII.

Ad secundam Quæstionem patet per distinctionem aliam de dubio.

Unde quoddam dubium potest dici crassum, eò quia dubitans non facit quod in se est, de certitudine perquirenda.

Aliud est violentum, propter rationes apparentes, & graves contrariè opinantes.

Primum dubium non facit dubium in Jure, quamquam in Facto: secundum autem sic.

Ex prædictis apparet, an prima Conclusio posita & prædicata per Magistrum Johannem de Gersono, & Magistrum Petrum de Verseilles, sit vera, & quomodo vera, quâ sic dicitur.

„ Ad Reverendos & Deo amabiles Episcopos „ spectat, ex statu Hierarchico & Pastorali, qui „ fundatus est in Jure divino & naturali, præsupposito divino, cui nullum Jus positivum ritè intellectum contradicit, quòd ipsi possint in suis „ Diocesibus nedùm doctrinaliter, sed judicialiter „ scandalosos errores in Fide & moribus damnare, & hæreticare, hoc est hæreticales decernere, & anathematizare, respectu plebis suæ, „ ita tamen quòd hoc fiat authoritate subordinata ad Sedem Apostolicam, & Concilium Generale, & de Concilio in Theologia peritorum. „

Patet etiam de secunda, quæ talis est.

„ Ad Episcopos spectat posse scandalosos errores condemnare judicialiter, etiam dùm intitulati sunt ab aliquo nomine personali, absque „ hoc quòd oporteat semper personam aliquam „ priùs, aut simul judicialirer vocare, vel damnare. „

De tertia etiam, quæ sic dicit.

„ Ad Episcopos, ex obligatione suscepti Pastoralis Officii, & suæ consecrationis, dùm se „ scire profitentur utrumque Testamentum, spectat cognoscere firmiter & explicitè quòd Præcepta Decalogi, cum eo quòd sint de Jure naturali, Canonico & Civili & Morali, sunt nihilominùs de Jure Divino, & de Fide propriè „ dicta, prout in Scriptura sacra tradita sunt, „ adimplenda ex Fide, Spe & Caritate, pro consecutione felicitatis æternæ. Et ita spectant ad „ Judicium Fidei, & similiter Assertiones eis oppositæ. „

De ista conclusione apparet qualiter Præcepta moralia Decalogi non sunt de Fide propriè dicta, sic quòd sint merè credita, & nullatenùs evidentia in lumine naturali.

His tamen* obstantibus, ad Judicium Fidei pertinent Assertiones repugnantes eisdem. Cujusmodi tamen non sunt novem Assertiones datæ examini per Judices Fidei, incipientes, *Licitum est* &c.

Patet etiam de quarta, quæ talis est.

„ Ad Episcopos spectat ex perfectione suscepti „ Pastoralis Officii, profiteri veritates Catholicas, & oppositos errores diffiteri, usque ad „ mortem, pro salute gregis: Et hoc secundùm „ præparationem animi. Spectat etiam cognoscere cum Gregorio, quòd *Utiliùs scandalum* „ *nasci permittitur, quam veritas deseratur.* „ Quæ Conclusio vera est, sed per multos malè applicata, qui scandala procurant innumera pro sua opinione quam credunt esse veritatem, nolentes etiam credere Deo, si oppositum revelaret.

Finaliter, ad ista adversarii quandam Bullam adducunt, ad probandum intentum suum sumptum, ut dicunt; ex originali Bulla, quæ damnat errores Wicleff in Romano Concilio reprobatos; & est approbata per Concilium Constantiense, cujus tenor talis est.

JOHANNES EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei.

Ad Perpetuam rei Memoriam.

„ IN Generali Concilio, inter omnes Apostolicæ Sedis instantias, quas de regimine Christiani populi &c. Et finitur sic. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, quarto nonas Februarii, Pontificatus nostri Anno tertio. „

Credo hanc Bullam adversarios adduxisse, propter narrativam, quâ dicitur quòd per facti evidentiam, & plures Sententias diffinitivas, tàm authoritate Apostolica, quàm nonnullorum Archiepiscoporum in suis Consiliis, & locis insignibus; dicta doctrina continet notoriè dogmata hæretica, B & errores in Fide.

Ad quod dicitur primò, quòd narrativa non fundat efficax argumentum in Jure.

Secundò, dicitur quòd illi Archiepiscopi, authoritate Apostolica, ut superiùs dictum est, Cantuariensis, tanquam Legatus natus; & Pragensis, tanquam Commissarius specialis, damnaverunt. Sed fortiùs instatur, quia dicunt quòd constat ex pluribus diffinitivis Sententiis, tàm authoritate Apostolica, quàm nonnullorum Archiepiscoporum &c. Ubi constat quòd numerant plures authoritates, Apostolicam videlicet, & Archiepiscopales.

Respondetur primò, quòd stat Episcopos diffiniisse notorietatem, quòd in dictis Opusculis continerentur errores; non tamen illos damnasse authoritate ordinaria.

Secundò, dicitur quòd declaraverunt illos errores tanquam evidenter determinationi Ecclesiæ repugnantes, authoritate ordinaria. Et hoc facere C potuerunt, ut superiùs est præmissum, ut de substantia panis, quam dicunt remanere in Sacramento Altaris, & aliis erroribus pluribus, asserentes prædictos errores. Nec oportet super hoc Reverendos & Deo amabiles Episcopos blesis adulationibus commonere, ad rescidendum Jurisdictionem, quam non negant, imò fideliter confitentur apud Sedem Apostolicam residere.

Supra dicta omnia submitto correctioni & determinationi, atque Judicio, & totali examini sacri Concili Generalis, & Sedis Apostolicæ; supplicans humiliter & requirens instanter omnes & singulos in hoc sacro Concilio existentes, & primitùs sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales & ceteros Reverendissimos Patres, ac Doctores insignes utriusque Juris, divini videlicet & humani, D quatenùs mecum instare dignentur, ut hujus altercationis litigium Sententiâ sacri Concilii breviter terminetur, pro Fidei veritatis elucidatione, & honore, ac Jurisdictione tuendis Sedis Apostolicæ, & Sacri Concilii Generalis, ipso præstante qui est Via, Veritas, & Vita, & sponsus Ecclesiæ Sacrosanctæ, & Matris nostræ, non habentis maculam neque rugam, Jesus Christus Deus & Dominus noster, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat in sæculorum sæcula benedictus.

AMEN.

* Videtur deesse non

ASSERTIONES

Ex Joannis Gersonii Operibus exscriptæ,

Delatæ ad Commissarios, in materia Fidei: cum Notis.

PER EPISCOPUM ATREBATENSEM. A

Prima Assertio.

* *Non est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam, pro tollendo vitam tyranni, qui non possit invenire modum, & viam ipsum interficiendi, & ab eo liberare.*

Videtur erronea, sapere hæresim, quia est Propositio multùm propinqua, vel eadem huic Propositioni. *Quilibet tyrannus* &c. Vergit etiam in subversionem totius Reipublicæ, & uniuscujusque Regis, aut Principis. Dat viam & licentiam ad plura alia.

* In Tractatu qui incipit; *Vivat Rex.*

In tertia Veritate 2. partis ejusdem.

Sequentes continentur in Tractatu qui incipit: Venient dies cum auferetur &c.

B

Secunda Assertio.

* *Possibile est aliquem citatum coram Judice in causa Fidei, renuere præstare juramentum, & semper remanere verum Fidelem.*

Videtur malè sapere in Fide, quia talis circa Fidem infideliter agit, dat etiam occasionem citatis in causa Fidei de non præstando juramentum.

* In 8. Consideratione Tractatus qui incipit: *Venient autem dies.*

Tertia Assertio.

* *Si timore mortis, vel alia passione, motus quis, vocaliter neget ea quæ sunt Fidei, nec possit, aut velit se sufficienter purgare, possibile est ipsum semper esse Fidelem.*

Videtur erronea, ac apostasiæ in Fide inductiva; & quia talis circa Fdem infideliter agit: dat etiam ista Assertio occasionem negantibus Fidem, ne se purgent sufficienter. C

* In eadem 8. Considerat. in Tractatu eod.

Quarta Assertio.

* *Papa notoriè hæreticus, semper manet Papa, usque ad Sententiam depositionis latam contra eum, aut nisi cesserit.*

Videtur erronea in Fide, & sapere hæresim; quoniam sequeretur quòd aliquid esset caput ministeriale Ecclesiæ, quod non esset membrum ejus, quod implicat contradictionem. Et patet consequentia, quia Papa, quandiù remanet Papa, est caput ministeriale Ecclesiæ Militantis. Et tamen omnis hæreticus notoriè, est extra Ecclesiam, D cùm sit infidelis, & ut dicit Apostolus, secundæ ad Corinthios VI. 15. *Quæ pars Fidelis cum infideli?* quod est dictum, nulla.

* In 16. Consider. Eod. Tractatu.

Quinta Assertio.

* *Nec Summus Pontifex, nec aliquis alius debet conari ut Canones positivi, vel aliæ traditiones Canonicæ, ubique per totam Ecclesiam observentur.*

* In 8. Consider.Eod. Tractatu.

Videtur falsa & erronea, & inductiva ne omnes Christiani obediant Summo Pontifici in suis Præceptis, vel cuicunque alteri.

Item, improbat conatum Summorum Pontificum & Conciliorum Generalium, conantem suas Traditiones & Statuta ab Universis Christi fidelibus observari.

Item, inducit subditos ad non obediendum suis Dominis, sive Imperatori; suis Regibus, vel aliis Principibus.

Item, inducit, seu prohibet, ne super facto Fidei, vel aliàs fiat aliquod Statutum obligans universaliter sacro sanctam Fidelium communionem.

Sexta Assertio.

* *Papa dedit occasionem Græcis, per hoc, ab Ecclesia discedendi.*

Videtur temeraria & scandalosa, & sanctæ Sedi Apostolicæ injuriosa, & Domini nostri Jesu Christi inhonorativa, apud quem non est distinctio Judæi & Græci, qui non dedit occasionem scandali quibuscunque, licèt iniqui Pharisæi ex bona doctrina sumpserint scandalum. Et sic in proposito, Papa condendo Canones, sive Regulas populum Christianum ad salutem dirigentes, non dabit occasionem Græcis discedendi à Latinis, cùm quibus debent habere Fidei unitatem. Si autem ex iis susceperint, non fuit data occasio, sed accepta.

* In 8. Consider. ejusdem Tractatus.

Septima Assertio.

* *Non est auferibilis sponsus Ecclesiæ Christus ab Ecclesia sponsa sua, & filiis ejus; sic quòd remaneat Ecclesia in sola muliere; imò nec in solis mulieribus nec in laicis solis, lege stante, non facta divinitùs nova institutione.*

Hæc Assertio videtur temeraria, & erronea, ac scandalosa Fidei pietati, quâ creditur, in sola beatissima Virgine triduo remansisse Passionis, & per consequens, Ecclesia.

* In 7. Consider. ejusdem Tractatus.

Octava Assertio.

* *Auferibilis non est ab Ecclesia Militante sponsus suus Christus homo, quin semper influat in eandem Ecclesiam sponsam suam per membra varia, gradus Hierarchicos Officiorum & administrationum ac dignitatum & statuum ab ipso constitutorum, dum Ecclesiam primitùs ædificavit.*

Videtur erronea & corruptiva Articuli Fidei, de Dei Omnipotentia.

* In quinta Consider. ejusdem Tractatus.

Nona Assertio.

* *Ablatio unius membri ab Ecclesia, corpori ejus deformitatem, & grandem imperfectionem inducit.*

Videtur falsa & erronea & scandalosa. Nam plura membra perdit cottidiè per obstinationem multorum in culpis mortalibus, in quibus perseverant cum impœnitentia finali decedentium.

In quinta Considerat. ejusdem Tractatus.

De-

Decima Assertio.

* *Non existente Papa certo & unico, Ecclesia non gaudet suorum integritate membrorum, & præsertim membri principalis.*

Videtur temeraria, scandalosa, & injuriosa Ecclesiæ, quia tempore scismatis clarum fuit, & Fide creditum, alterum contendentium de Papatu fuisse verum Papam & unicum; quia Papatus multiplicari non potest simul & semel, quamvis non fuerit certus universis in Christum; & tamen Ecclesia mansit integra, cum sit unica, eò quod est una Fides, & unum Baptisma.

* In 9. Considerat. conclusio illatim ejusdem Tractatus.

Undecima Assertio.

* *Non est pax habenda cum dogmatizatoribus hæresum, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sint Fidem quam credere tenentur ad justitiam, ore confitendo ad salutem.*

Videtur erronea, seditionum nutritiva, & continuativa, atque Actorum in hoc sacro Concilio irritativa, præsertim loquendo de Pace civili, de qua loquuntur Propositiones.

Probatur primò, quia in hoc sacro Concilio Generali fuerunt multa decreta & diffinita, per quæ Pax est reformata cum nonnullis notoriè schismaticis, schismate inveterato, & pro talibus declaratis in Concilio Pisano, qui tamen non sunt purgati, ut dicit Assertio, & specialiter non sunt professi Fidem dicti sacri Concilii Pisani.

Item, Apostolus semper profert pacem in suis Epistolis quibuslibet, specialiter Galatis, qui inciderant in hæresim, & errorem eorum qui observabant Legalia, & hoc antequam converterentur & se errasse confiterentur, quam inter eos servavit, & mediante pace eos correxit.

Item, Ecclesia fecit pacem cum Lombardis, antequam reciperent Fidem Catholicam. Et in memoriam ejus pacis conclusæ & determinatæ, in die Sanctorum Gervasii & Protasii, Introitus Missæ fuit institutus, *Loquetur Pacem Gentibus*, ut habetur in Rationali divinorum Officiorum.

Item, *Cum omnibus hominibus, si possibile sit, Pacem habentes.* ad Romanos XII. 18.

* In prima Consider. Tractatus, qui incipit, *Venient autem dies.*

Duodecima Assertio.

* *Non habita pace cum Deo, nec pax consequenter habebitur cum proximo.*

Videtur erronea, scandalosa, seditiosa, & documentis sacræ Scripturæ contraria, præsertim loquendo de pace civili, de qua loquitur assertor. Patet per exempla: Primùm, de Josue, qui fecit pacem cum Gabaontis infidelibus, *Josuè* IX. Secundum exemplum, de pace inter Israël & Amorrheum, tempore Samuelis. I. *Reg.* Tertium exemplum, est de pace quam Salomon habebat ex omni parte, 3. Reg. X.

Item, contra dictum Psalmistæ dicentis in personam Christi: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ps. CXIX. 7.

Item, contra illud: *Si quando accesseris ad expugnandam Civitatem, offeres ei primùm pacem.* Deuteronomii. XX. 10.

* In dicta prima Consider. ejusdem Tractatus.

Decima tertia Assertio.

* *Asserere mortem alicujus Principis esse factam pro bono Regis & Regni, sapit hæresim.*

Videtur falsa & erronea. Est enim contingens ad utrumlibet, ex operatione hominis dependens, Ergo ad Fidem non videtur pertinere.

A

* In dicta prima Consider.

Decima quarta Assertio.

* *Ab hoc Præcepto*, Non occides, *non excipitur tyrannus, qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur.*

Hæc videtur falsa, erronea, & sapere hæresim illorum qui dicunt maleficos non esse puniendos pœnâ corporali, specialiter mortis, quod est expressè contra sacram Scripturam.

* Sumitur ex secunda Consider. & octava erroris includi.

Quinta decima Assertio.

B

* *Protestatio conditionalis in materia quæ asseritur Fidei, nondùm per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium diffinita, non purgat, sed inquinat.*

Hæc videtur erronea in Fide, & contra omnem modum Scholæ Theologiæ, quibus dicitur: *Protestor* &c. *Et si contingat* &c. *Revoco* &c.

* Sumitur ex 2. Consider. Articuli: *In nunc igitur.* Et in quarta eam recitat scandalosè, circa medium ejusdem Tractatus.

Sexta decima Assertio.

* *Si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notoriè favere Propositioni Magistri Joannis Parvi, nondùm damnatæ per Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale, ista esset vehementior & apertior causa depositionis eorum, quam fuerit in altero nunc secum contendentium de Papatu, vel suorum anti Cardinalium.*

C

Hæc videtur falsa & temeraria, cum materia contendentium sit notoriè per Ecclesiam condemnata, ista verò non, nec ipsius actor.

Item, nimis temerariè condemnat Judicem supremum, diciplinam Ecclesiæ subterfugiendo, propriæ Sententiæ innitens, cui omnes parere, de necessitate salutis contemnens † obedire.

* Ex tertia Considerat. ejusdem Tractatus.

Septima decima Assertio.

* *Rationabile fuit Edictum, quo edicebatur quòd nullus mitteretur ad Concilium Generale, qui esset notatus, vel suspectus favere aliquibus erroribus per aliquos æstimatis.*

D

Hæc videtur favere hæresibus; quia tales viderentur non solùm mittendi, sed etiam compellendi, ut veritas Fidei magis elucidaretur, & suorum errorum correctionem recipiant salutarem.

* Ex eadem.

Octava decima Assertio.

* *Probabile est Judices & Concilium Fidei Episcopi Parisiensis, nec falli posse, nec fallere velle, in materia Fidei nondùm per Ecclesiam declarata, vel determinata, cujus neutra pars nondum expressè extitit per Ecclesiam approbata, vel reprobata.*

Hæc videtur præsumptuosa, falsa & temeraria, quia

* Ex eadem, circa finem.

† Locus corruptus.

quia probabile est, imò necesse quemlibet viatorum, non confirmatum in gratia, posse falli & fallere: dicere contrarium, videtur sapere hæresim Begardorum.

Decima nona Assertio.

* *Sententia Episcopi particularis, lata in materia Fidei, prætensa per aliquos nondum per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica.*

A Videtur temeraria & erronea in Fide, inductiva ac sapere hæresim; quia contradicit doctrinæ Ecclesiæ, quâ dicitur: *Omnes causæ Majores ad Sedem Apostolicam refererantur.*

Item, est subjugare omnes Fideles Sententiæ, seu Judicio unius Episcopi particularis.

Item, esset dividere Fidei unitatem.

* Posita per Gerssonem in Concilio, in domo Cardinalis Cameracensis, in præsentia nonnullorum Magistrorum in Theologia.

Vicesima Assertio.

* *Omnis Propositio habens plures sensus, quorum alter est falsus, est tanquam erronea contemnanda.*

B Videtur erronea & falsa, atque doctrinæ Evangelicæ & Apostolicæ, pro maxima parte, destructiva. Patet de his Propositionibus. *Pater Major me est.* Joan. XIV. 28.

Item, secundæ ad Corinthios quinto. 21. de Christo loquens Apostolus dicit: *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit* Deus. Et sic de multis aliis Propositionibus, tàm Juris divini, quàm humani.

* Per Gerssonem in quodam Sermone qui incipit: *Prosperum iter* &c.

Vicesima prima Assertio.

* *Aliquæ Assertiones sunt condemnandæ tanquam erroneæ in Fide & moribus per Episcopum particularem, de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes, non vocatis ad Judicium Assertoribus earundem, specialiter ante dictarum Assertionum declarationem.*

C Videtur temeraria, erronea & scandalosa, ac præcludere viam, ne veritas Catholica palam veniat in lucem. Patet: quia non sufficienter extirpantur errores, dum notoriè perseverant & sæviunt errorum Assertores.

Item, est inducere novitatem contra Judicia sacrorum Conciliorum, & determinationem Ecclesiæ, quæ Assertores primò cum suis Assertionibus damnare consueverant.

* Verseilles.

Vicesima secunda Assertio.

* *Si Angelus Dei descenderet de cœlo, & nuntiaret Assertori istarum Assertionum oppositum suæ opinionis, non crederetur sibi; imò, quod plus est, neque Deo.*

D Videtur erronea, & contumeliosa, & contra Articulum Fidei, specialiter de Dei omnipotentia, veritate, infallibilitate, & impeccabilitate, qui plùs potest facere, quàm intellectus humanus possit intelligere, declaratque evidenter assertorem fore pertinacem.

* Per Gerssonem, in publico Sermone Parisius.

Vicesima tertia Assertio.

* *Principia Fidei versantur circa principia Legis naturalis.*

Videtur sapere hæresim, eò quod videtur ponere quòd Fides innitur rationi naturali.

* Conclusio Cardinalis Cameracensis, exhibita in quadam cedula Judicibus in causis Fidei, secunda die Septembris.

Vicesima quarta Assertio.

* *Johannes Hus, hæreticus declaratus, & condemnatus per sacrum Concilium Generale, si habuisset Advocatum, nunquam fuisset convictus.*

Hæc videtur malè sapere de authoritate, sapientia, scientia ac Justitia Concilii Generalis, & calumniativa Actorum hujus sacri Concilii Generalis, & Doctorum in utroque Jure, & quorumlibet Bachalareorum Articulorum in quavis Facultate graduatorum, & Universalis Ecclesiæ per hoc sacrum Concilium representatæ.

* Verseilles 26. Septembris, coram Judicibus in causis Fidei. Anno XV.

Vigesima quinta Assertio.

* *Doctor Christianus, asserens publicè quòd mallet habere Judæos & paganos pro Judicibus in causa Fidei, quam deputatos in eadem causa per Concilium Generale, debet de hæresi esse suspectus vehementer.*

Videtur contumeliosa & injuriosa huic sacratissimo Concilio Generali, & suæ authoritatis non solum depressiva, sed etiam enervativa.

* Per Gerssonem, XII. Octobris, in Natione Gallicana. Anno XV.

Reverendissimis Patribus ac excellentissimis Doctoribus Commissariis in causis Fidei, per sacrum Concilium deputatis.

Quia fama publica laborat, & de hoc est apud graves & bonas personas opinio aggravata, quod præcedentes Assertiones sunt falsæ, erroneæ, hæresim sapientes, scandalosæ, & piarum aurium offensivæ, prout apparet multis Doctoribus conscientiosis, litteratissimis, ac Deum timentibus, quarum aliquæ continentur in Tractatibus, quorum unus incipit: *Vivat Rex.* Aliquæ in illo qui incipit: *Venient autem dies cum auferetur* &c. Aliæ verò, in illo qui incipit: *Postquam Jocunda congratulatio* &c. Reliquæ autem in quodam Sermone qui incipit: *Prosperum iter faciat* &c. Et in quibusdam aliis publicè prolatis per aliquos in sacro Concilio Generali. Inde est quòd dicti venerabiles Doctores, intendentes hæresum extirpationem, & errorum cupientes scandala jam orta tollere, pro posse, ac sedare & repellere ex dictis Assertionibus possibiliter oritura. Vestris reverendissimis Paternitatibus, in Fidei favorem dictas Assertiones examinandas devotè represéntant, humiliter implorantes vestrum benignum Officium, ut super eisdem inquiratis, & inquiri faciatis veritatem, inde facturi quod Juris ordo & rationis suadebit.

Johan-

Johannes Gerson, in Sermone facto die Nativitatis Beatæ Virginis, in Ecclesia Cathedrali Constantiensi, Anno XXVI. posuit Conclusiones sequentes.

„ JOseph fortè fuit conceptus sine peccato ori-
„ ginali, sicut & Beata Virgo.

„ Joseph fuit Pater Christi, secundùm genera-
„ tionem, nisi timeret offendere pias aures. Pa-
„ tet, quia fuit eadem caro propter mutuum con-
„ sensum; & quia Beata Virgo fuit terra Joseph, jux-
„ ta illud: *Terra nostra dabit fructum suum.* Ps.
„ LXXXIV. 13.

„ Spes est de puero pro quo oraverunt, mortuo,
„ in voto, ut Deus ipsum Baptismo fluminis conse-
„ cret, prout est Baptismo Flaminis consecratus.

„ Joseph excessit in excellentia Sanctitatis om-
„ nem creaturam post Christi animam, & Virginis
„ gloriosæ.„

Bod. V. *Conclusiones Gersonis.*

Ad Reverendos & Deo amabiles Episcopos spectat, ex statu Hierarchico, & Pastorali, qui fundatus est in Jure divino; & in naturali, præsupposito divino, cui nullum Jus positivum ritè intellectum contradicit, quòd ipsi possint in suis Diocesibus nedùm doctrinaliter, sed judicialiter, scandalosos errores in Fide & moribus damnare & hæreticare, hoc est, hæreticales decernere & anathematizare, respectu plebis suæ: ita tamen quòd hoc fiat authoritate subordinata ad Sedem Apostolicam, & Concilium Generale, & de consilio in Theologia peritorum.

Ad Episcopos spectat posse scandalosos errores condemnare judicialiter, etiam dùm intitulati sunt sub aliquo nomine personali, absque hoc quòd oporteat semper aliquam personam priùs, aut simul judicialiter evocare, vel damnare.

Ad Episcopos, ex obligatione suscepti Pastoralis Officii, & suæ Consecrationis, dùm se scire profitentur utrumque Testamentum, spectat cognoscere firmiter & explicitè quòd Præcepta Decalogi, cum eo quòd sunt de Jure naturali canonico, civili & morali; sunt nihilominùs de Jure divino & de Fide propriè dicta, prout in Scriptura sacra tradita, sint adimplenda ex Fide, Spe & Caritate, pro consecutione felicitatis æternæ; & ita spectant ad Judicium Fidei, & similiter Assertiones eis oppositæ.

Ad Episcopos spectat, ex perfectione suscepti Pastoralis Officii profiteri veritates Catholicas, & oppositos errores diffiteri, usque ad mortem, pro salute gregis sui, & hoc secundùm præparationem animi. Spectat etiam cognoscere cum Gregorio, quòd *Melius scandalum nasci permittitur, quam veritas deseratur.*

Cod. 1537. fol. 127. *Sequitur summaria responsio ad formam & sine glosa, per singulas Propositiones malè nuntiatas, XXI. Octobris, in loco publicæ Sessionis.*

Prima Assertio.

NOn est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum & viam ipsum interficiendi, & ab eo liberare Patriam.

Responsio.

Hæc Propositio vera est in forma, sicut & aliæ septem per Episcopum Atrebatensem malè tractæ, pro suo proposito, in quibus honorificâ contumeliâ actorem afficit, juxta verbum Hieronymi de Rufino. Unde Propositio hæc clarè loquitur de A posse facti, non Juris, sicut sanctus Thomas scribit similiter *Libro primo, de Regimine Principum Cap.* XI. qui non favet huic errori: *Quilibet tyrannus &c.*

Secunda.

Possibile est aliquem citatum coram Judice, in causa Fidei, renuere præstare juramentum, & semper remanere verum Fidelem.

Tertia.

Si timore mortis, vel alia passione motus quis, vocaliter neget ea quæ sunt Fidei, nec possit, aut velit se B *sufficienter purgare; possibile est ipsum semper esse Fidelem.*

Responsio.

Hæ duæ Assertiones sunt verissimæ, imò necessariæ & Catholicæ, quia viator ille Fidelis est, qui habet Fidem in intellectu, licèt depravatus sit in affectu & effectu; Fides enim stare potest sine Caritate.

Quarta.

Papa notoriè hæreticus, semper manet Papa, usque ad Sententiam depositionis latam contra eum, aut nisi C *cesserit.*

Et reprobatur, quia talis non est membrum. Ergo non est caput.

Responsio.

Hæc non est Assertio in textu, cujus impugnatio cadit manifestè in errorem Wicleff & Huss, ponentium quòd nullus est Prælatus, nullus Sacerdos, nullus Dominus, dùm est in peccato mortali. Arguunt enim quòd non sunt membra Ecclesiæ, & ex consequenti nec capita, sicut hîc arguitur.

Quinta.

Nec Summus Pontifex, nec aliquis alius debet conari ut Canones positivi, vel aliæ Traditiones Canonicæ ubique per totam Ecclesiam observentur.

D *Sexta.*

Papa dedit occasionem Græcis, pro hoc, ab Ecclesia discedendi.

Responsio.

Hæ duæ Assertiones deficiunt in forma, & calumniosè reprobantur, sicut patet in textu, qui Catholicus & Moralis est.

Septima.

Non est auferibilis sponsus Ecclesiæ suæ Christus ab Ecclesia sponsa sua & filiis ejus, sic quod remaneat Ecclesia

clesia in sola muliere, imò nec in solis mulieribus, imò nec in laicis solis, lege stante, non facta divinitùs nova institutione.

Octava.

Auferibilis non est ab Ecclesia militante sponsus suus Christus homo, quin semper influat in eandem Ecclesiam A *sponsam suam per membra varia, gradus Hierarchicos Officiorum & Administrationum & Dignitatum & Statuum ab ipso constitutorum, dùm Ecclesiam fundavit primitùs, & ædificavit.*

Nona.

Ablatio unius membri ab Ecclesia, corpori ejus deformitatem & grandem imperfectionem inducit.

Decima.

Non existente Papa certo & unico, Ecclesia non gaudet suorum integritate membrorum, & præsertim membri principalis.

Responsio.

Hæ quatuor Assertiones veræ & Catholicæ sunt, sicut ponuntur in textu; & calumniosè falsòque reprobantur in favorem quorundam Articulorum Huss, circa finem, ubi notatur quòd Ecclesia benè regeretur sine Papa.

Undecima.

Non est pax habenda cum dogmatizantibus hæresim, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sunt, Fidem quam credere tenentur ad justitiam, ore confitendo ad salutem.

Duodecima.

Non habita pace cum Deo, nec pax consequenter C *cum proximo.*

Responsio.

Hæ duæ veræ sunt in forma textûs, quia non contrahitur ibi sermo prout impugnator imponit, ad nudam pacem civilem, qualis inter latrones, & quodammodò inter dæmones reperitur. Patet ex probationibus.

Decima tertia.

Asserere mortem alicujus Principis esse factam pro bono Regis & Regni, sapit hæresim.

Responsio.

Hæc Assertio vera est, & reprobans se monstrat ignorare quid est sapere hæresim, & facit consequentiam impossibilem, dùm ait: Hæc Propositio est contingens, ergo non sapit hæresim.

Decima quarta.

Ab hoc Præcepto, Non occides, *non excipitur tyrannus, qui in republica non Jure principatur, aut principari conatur.*

Responsio.

Hæc Assertio vera est, & opposita hæretica, damnata per hoc Concilium, *Quilibet tyrannus* &c. Et impugnans se fallit turpiter dùm arguit inde quòd tyrannus non esset occidendus, juxta illud, *Maleficos non patieris vivere.* Exod. XXII. 18. Occidendus certè est quandoque, sed publica authoritate, imò seditiosa præsumptione.

Decima quinta.

Protestatio conditionalis in materia qua asseritur Fidei, nondum per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium diffinita, non purgat, sed inquinat.

Responsio.

Hæc Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est, sobria & Catholica, sicut patet in hæreticorum protestatione generali, quæ non salvet eos, sed inquinat, dùm pertinaciter verbis aut factis, particularem defendunt errorem.

Decima sexta.

Si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notoriè favere Propositioni Magistri Johannis Parvi non- B *dum per Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale damnatæ, ista esset vehementior & apertior causa depositionis eorum, quam fuerit in altero contendentium nunc secum de Papatu, vel suorum anti-Cardinalium, & essent omnes heretici.*

Responsio.

Hæc Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est, & utinam non verificata, de quibusdam faventibus pestiferæ huic doctrinæ, per sacram Scripturam, & ita per Ecclesiam sufficienter, imò evidenter reprobatæ.

Decima septima.

Rationabile fuit Edictum, quo edicebatur quòd nullus mitteretur ad Concilium Generale, qui esset notatus, vel suspectus favere aliquibus erroribus per aliquos æstimatis.

Responsio.

Hæc Assertio deficit in forma, & fit verbum de mittendis per Universitatem Parisiensem, & non de quibuslibet mittendis ad Concilium, sicut patet ex litteris & juramentis valdè licitis atque Catholicis.

Decima octava.

Probabile est Judices & Concilium Fidei Episcopi Parisiensis nec falli posse, nec fallere velle in materia Fidei nondum per Ecclesiam declarata, vel determinata, cujus neutra pars nondùm expressè extitit per Ecclesiam appro- D *bata vel reprobata.*

Responsio.

Hæc Assertio videtur improbari protervè, quia non accipitur illic, nec in locutione communi posse logicale vel absolutum, sed morale: nec est verum quòd materia de qua illic fit mentio, non fit per Scripturam sacram sufficienter & expressè determinata, in quam credendo nullus errat, sicut circa decimam septimam dicebatur.

Decima nona.

Sententia Episcopi particularis lata in materia Fidei præ-

prætensa, per aliquos nondum per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica.

Responsio.

Hæc Assertio non habetur in forma, sed in alia quæ vera est, & ab omnibus Ordinariis, & Universitatibus generalibus defendenda: & sequitur ex approbatis in hoc sacro Generali Concilio.

Vicesima. A

Omnis Propositio habens plures sensus, quorum alter est falsus, est tanquam erronea condemnanda.

Responsio.

Hæc Assertio non invenietur posita, sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Concilium practicata.

Vicesima prima.

Aliqua Assertiones sunt condemnandæ tanquam erroneæ in Fide & moribus, per Episcopum particularem, de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes, non vocatis ad Judicium assertoribus earundem, B *specialiter ante earum Assertionum declarationem explicitam, per Ecclesiam, aut Sedem Apostolicam.*

Responsio.

Hæc Assertio non est in textu, sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Generale Concilium practicata.

Vicesima secunda.

Si Angelus Dei descenderet de cœlo, & nuntiaret assertori istarum Assertionum oppositum sua opinionis; non crederet sibi, imò quod plus est, neque Deo.

Responsio.

Hæc Assertio calumniosè ponitur, tàm in forma, quàm in impugnatione; quia textus non ponit hoc exemplum, *Oppositum opinionis*, sed loquitur de opposito firmæ Fidei Catholicæ: & sic loquendo, non incurritur Luciferiana superbia, sed humilitas Catholica. Alioquin Apostolus fuit Luciferianus *ad Galatas, secundo.* Et in reprobatione applicatur malè hæc Scriptura: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* Luc. 1. 37.

Vicesima tertia.

Principia Fidei versantur circa principia Legis naturalis.

Responsio.

Hæc Assertio fallit in forma, quamvis benè conceditur de multis Fidei principiis, sicut sunt dictamina practica correspondentia jussionibus decem Præceptorum moralium, ut est ista: Proximus non est occidendus, propria authoritate. D

Vicesima quarta.

Johannes Huss, Hæreticus declaratus, & condemnatus per sacrum Concilium Generale, si habuisset Advocatum, nunquam fuisset convictus.

Responsio.

Hæc Assertio videtur imponi & reprobari protervè, quia conformis est modo loquendi communi; quemadmodùm dicitur de aliquo pigritante: Iste nunquam veniet, vel nunquam fecerit, licèt sciamus quandoque quòd veniet, vel fecerit infra horam. Item, hæc locutio erat valdè possibilis, propter casus multos, & sine culpa Concilii.

Vicesima quinta.

Posita est sub duplici forma. Una sic habet.

Ego mallem habere Judæos & paganos, pro Judicibus, in causis Fidei, quam Deputatos in eadem causa per Concilium Generale.

Altera sic.

Doctor Christianus asserens publicè quòd mallet habere Judæos, aut paganos, pro Judicibus, in causa Fidei, quàm Deputatos in eadem causa per Concilium Generale, de hæresi meritò debet esse suspectus vehementer.

Responsio.

Hæc utraque Propositio falsè ponitur, & nimis crudè generaliter, & injuriosè propter causas plurimas quæ tempore suo & loco poterunt explicari; & satis notoriæ sunt quo ad aliquos. Unde non est novum, vel hæreticum, quòd in materiis moralibus Juris naturalis quæ communes sunt apud Judæos & Saracenos. Porrò, si pars adversa repulit & repellit aliquos solemnes viros in Scriptura sacra & Juribus eruditissimos, tanquam suspectos in hac causa Fidei & morum, quorum unus fuerat etiam per hoc sacrum Concilium deputatus; solus inter Dominos Cardinales Theologos secularis; ubi sic fortè non repulisset quosdam Judæos vel Saracenos eruditos in Præceptis Legis naturalis, non est ita reprehensibile verbum aliquod tale, si de aliquibus volatiliter prolatum est, ex zelo causæ Fidei, quæ jam ferè per quinque Menses protracta, & vix nunc inchoata. C

Et attendatur quòd istæ Propositiones exhibitæ, non generaverant scandalum, & sunt veræ in propriis formis suis. Et si referantur ad intentionem ponentium & causas dicendi, sunt inde multò clariores.

Propterea, non est simile de illis novem Assertionibus, quoniam generaverunt grande scandalum, & sunt in suis propriis formis erroneæ. Et si ad intentionem & finem & causas dicendi referantur, apparebunt multò potentiùs erroneæ, quoniam positæ dicuntur ad justificationem mortis unius Principis, non diffidati, nec accusati, nec convicti apud Superiorem suum.

Et ita de reliquis circumstantiis malis quæ ex Litteris * Patentibus & authenticis dicuntur sufficienter apparere: & longè aliter quàm Episcopus Attrabatensis in suo casu posuerit.

Ac proinde rationes suæ vel allegationes nihil ad propositum, vel falsè concluditur in plurimis.

Ceterum, parati sumus hæc omnia latiùs declarare, & ostendere certis rationibus, quòd prædicta cedula in suis reprobationibus continet hæreses manifestas, prout aliqualiter notatum est.

Compescatur hæc multiplex & hæreticalis calumnia, juxta providentiam sacri Concilii, ut calumniosi discant modestiùs se habere circa docentes, vel scribentes elucidationem veritatis. *Collatio facta.* JOAN. BAERS.

* Ut in pagina penultima responsionis Joa. de Rocha.

Cod. 2537. fol. 129.

JOANNIS DE ROCHA

Contra Evasiones

JOHANNIS DE GERSSONO

Super suis Assertionibus erroneis.

ADversùs reponsiones dictas impugnationibus factis contra aliquas Propositiones, seu Assertiones denuntiatas vobis Reverendissimis in Christo Patribus, & Dominis Judicibus in causa Fidei deputatis, tanquam malè sonantes aliquas; alias tanquam scandalosas, & piarum aurium offensivas, & nonnullas tanquam erroneas, hæreticas, vel hæresim sapientes: & declarationes, seu potiùs obfuscationes dictarum Assertionum, & ut videtur defensiones pertinaces, instatur zelo Fidei, ut evidenter veritas elucescat, errorumque rubigo penitùs abradatur, ut & pertinacia appareat, seu falsitatis * defendentis, & Judicium Fidei adversùs tales, & eorum erroneas Assertiones assurgat.

Et primò, contra titulum contradicentem responsionibus, & defensionibus Assertorum errorum. Dicitur namque sic in titulo. *Sequitur summaria responsio, ad formam, sine glosa, per singulas Propositiones malas nuntiatas* XX. *Octobris, in loco publicæ Sessionis.*

Titulus autem iste duo falsa continet, quorum unum videtur erroneum in materia Fidei.

Primum siquidem falsum est, cùm dicit quòd respondetur, *ad formam, & sine glosa.* Quod manifestè apparet falsum in prima Propositione quam glosat, tanquam clarè loquendo de via Facti & non Juris. Clarum est tamen quòd in textu non ponitur aliquis istorum terminorum, *Facti, vel Juris,* nec istud complexum, *via Facti, vel Juris.*

Secundò, patet idem esse falsum in secunda & & tertia Propositionibus, quas declarat de Fide in intellectu; non tamen in affectu, vel effectu: quod tamen non ponitur in textu.

Tertiò, patet in undecima, & duodecima, ubi dicit quòd non contrahitur ibi sermo ad pacem civilem nudam, qualis habetur inter latrones, & quodammodò inter dæmones reperitur. Quod non ponitur in textu.

Quartò, patet in XIV. ubi exponit quòd non excipitur tyrannus ab occisione, publica authoritate, sed seditione præsumptuosa: quòd non ponitur in textu.

Quintò, patet in XV. ubi exponit de protestatione generali hæreticorum, quæ non salvat eos, sed inquinat; dùm pertinaciter verbis aut factis particularem defendunt errorem: quæ expositio non ponitur in textu.

Sextò, patet idem in Propositione XVII. pro quâ dicit quòd fit verbum de mittendis per Universitatem Parisiensem &c. quæ non ponitur in textu.

Septimò, patet idem in Propositione XVIII. in qua dicit quòd non accipitur illic, nec in communi locutione posse logicali &c. de quo tamen nulla vox, vel littera est in textu.

Octavò, patet idem in Propositione XXII. in qua dicit quòd loquitur de opposito firmæ Fidei Catholicæ: quòd tamen non habetur in textu.

Nonò, patet idem de XXIII. quam concedit de multis Fidei principiis, sicut sunt dictamina practica &c. quæ non ponuntur in textu.

Decimò, patet idem de XXIV. quam exponit per modum loquendi cummunem, de aliquo pigritante quòd nunquam veniret &c. quod non ponitur in textu.

Secundum falsum contentum in titulo, quòd est erroneum in Fide, ut videtur, est quòd illæ Propositiones fuerunt malè nuntiatæ. Aut enim intelligit quòd sunt malè nuntiatæ, ita quòd malè factum fuit illas nuntiare; aut quia malè sunt extractæ, hoc est, falsè, de codicillis unde sunt extractæ. Secundum non, ut ostendetur per Libros ubi continentur illæ formaliter, aut ex quibus formaliter consequuntur: ergo primum.

A Et tunc denuntiare aliquas Propositiones quæ aliquos scandalisant, & malè sonant apud multos & graves in Theologica Facultate, & offendunt pias aures, tanquam apparentes erroneæ in Fide, est malè nuntiare: quod videtur erroneum, & præjudicare Fidei, & Judicio ejusdem, & favere erroribus. Quotiescunque enim aliquis scandalizatur de aliqua Propositione, tanquam malè sonante apud graves, debet conari ad auferendum scandalum: quod meliùs fieri non potest, nec secretiùs, quàm per Judices Fidei. Sic autem est in Proposito.

Unde istæ Assertiones visæ & auditæ, multos graves scandalisarunt, & sic apparet quòd titulus est falsus, & videtur erroneus in facto Fidei, & hoc remitto vestris Reverendissimis Paternitatibus B declarandum.

Ut autem meliùs responsionum, seu potiùs pertinacium defensionum falsitas & pertinacia videatur, est per singulas discurrendum.

Et primò, cum dicitur ad primam, quòd est vera in forma, & quòd clarè loquitur de posse Facti, non Juris; expositio, glosa, vel responsio hæc non servat Propositionem quâ dicitur. *Non est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum & viam ipsum inteficiendi, & ab eo liberare Patriam.* Sic enim loquitur clarè de via Facti, non Juris; Ita posset dici de quocunque quantuncunque justo, quòd non est ferè tam modicus, si exponere vitam &c.

Secundò, quia iste loquitur ibidem contra tyrannos, exagerando & ostendendo de posse Juridico naturali, qualiter quodlibet membrum debet C conari ad expellendam tyrannidem, omnibus viis, & modis rationabilibus: nec idem excipit, nisi viam seditionis.

Item, de Jure divino & humano apparet quòd loquatur, quia dicit quòd tyrannus est inimicus Dei & hominum, & quòd sine excusatione debet interfici, allegando illud Sapientiæ XVI. 4. *Oportebat illis quidem supervenire interitum sine excusatione exercentibus tyrannidem.*

Item, quando istud esset magis contra bonos Principes; tum quia mali magis diligunt malos quàm bonos, & minùs vellent quærere viam ad interficiendum, quàm bonos, qui sunt eis per justitiam & dissimulationem † vitæ exosi.

Quantùm ad bonos autem, nunquam illi utuntur via facti. Ita quòd de bono quantumcunque D modico, non potest intelligi Propositio.

Item, scandalosum est quòd iste loquatur in publico Sermone de posse, quod simplices intelligunt, in ore Doctorum, pro posse juridico, cum inter se post conferant dicta Prædicatorum per locum ab ore dicentium: Hoc possumus facere: ita enim dixit & prædicavit talis Prædicator.

Præterea modus loquendi vulgarium & etiam dericorum *, præsertim in materia morali; cùm loquuntur de posse facere aliquid, est de posse juridico.

Item,

* *forte* falsitas

† *forè* dissimulitudinem * *Forte* peritorum.

Item, laïci nesciunt distinguere inter posse viâ Facti, & viâ Juris &c.

Præterea cùm dicitur quòd scandala sunt exorta propter viam Facti, interficiendo tyrannum, nec dicit hîc assertor cur concurreret scandalum, illud non dedit intelligi, clarè distinguendo, & viam Facti reprobando. Quapropter in exponendo vel six glosando istam Propositionem, videtur se cooperire cum cauda simiæ, sive capræ. Et ideò videtur ista Propositio, ut sonat, revocanda & condemnanda. A

Quantùm ad secundam Propositionem, & tertiam, de renuente præstare juramentum in causa Fidei, & de abnegante Fidem, timore mortis, nec se volente purgare, quòd quilibet talis est verus Fidelis, & quòd quælibet istarum est verissima, necessaria & Catholica; istud non videtur, imò videtur erronea, tum quia pariformiter dæmones essent veri Fideles, cum habeant Fidem informem. Jac. II. 19. *Dæmones credunt* &c. De qua Glosa, *ad Rom.* I. 17. super illud, *ex Fide, in Fidem.* Est Fides informis quæ est dæmonum, & nomine tenùs Christiani. Quòd autem dæmones possint dici veri Fideles videtur absurdum.

Item, si tales sunt veri Fideles, ergo & veri Christiani; quod est contra Ambrosium: quia *Qui dicit se Christianum, non faciens opera Christiani, mentitur.*

Item, Magister Alexander de Halis, in expo- B sitione Mandati. Exod xx. 7. *Non assumes nomen Dei tui in vanum:* sic dicit. *Assumitur nomen Dei in vanum, corde, ore, opere. Corde, per infidelitatem; ore, à paganis & hæreticis. Opere, ut qui Sacramentum percipit, sed malè vivit.* Et concludit Doctor. *Tu autem fidelis anima, non assumes nomen Dei in vanum, nec Fide, nec Sacramenti perceptione.* Constat autem quòd quilibet qui est in peccato mortali, assumit nomen Dei in vanum, & per consequens, non est Fidelis Christianus & verus.

Item, sicut homo mortuus, non est verus homo; ita nec Fidelis mortuus, est verè Fidelis. Sed iste qui habet Fidem informem est Fidelis mortuus, à Fide mortua dictus. *Fides* enim *sine operibus mortua est*, secundùm Jacobum. c. II. 20. 26. Ergo &c.

Item, iste infideliter agit in Fidem, ergo est in- C fidelis.

Item, iste habet necessariò in hoc casu intellectum depravatum, quia intellectus sibi dictat non esse jurandum in causa Fidei; non est enim nolitum, vel volitum, nisi præcognitum: hoc autem dictamen est erroneum. Et sic videntur illæ Propositiones falsæ, & malè sonantes, & fautrices apostasiæ, quia dicerent se in corde habere bonam Fidem, & abnegantibus Fidem.

Quæ Propositiones erant.

Possibile est aliquem citatum coram Judice, in causa Fidei, renuere præstare juramentum, & semper remanere verum Fidelem.

Alia.

Si timore mortis, vel alia passione motus quis vocaliter neget ea quæ sunt Fidei, nec possit aut velit se sufficienter purgare, possibile est istum semper esse Fidelem. D

Papa notoriè hæreticus, semper manet Papa, usque ad Sententiam depositionis latam contra eum, aut nisi cesserit. Dicit sic. ,, Hæc non est Assertio in textu, ,, cujus impugnatio tendit manifestè in errorem ,, Wicleff & Huss, ponentium quòd nullus est ,, Prælatus, nullus Sacerdos, nullus Dominus, ,, dum est in peccato mortali: arguunt enim quòd ,, non sunt membra Ecclesiæ, & ex consequenti ,, nec capita, sicut hîc arguitur. ,,

Ad videndum autem pertinaciam ipsius & falsitatem; primò ostendendum est quòd hæc Assertio est sua, quam tenet tanquam probabilem, & firmat rationibus ex intento.

Secundò, ostendetur quòd non impugnat improbationem.

Quantum ad primum, dicit sic, in XVI. Consideratione, circa principium.

,, Sunt duæ opiniones, ut aliàs tangebatur, de ,, destitutione Papæ. Una ponit quòd Papa, dum ,, labitur in hæresim jam damnatam, est, eo facto, ,, per Deum depositus, & perdidit, Jure divino, ,, Papalem dignitatem; sive hæc hæresis sit secreta, ,, ut ampliant aliqui; sive sit manifesta, ,, ut placet aliis loqui restrictiùs.

,, Tradunt alii quòd nullus ritè in Papam electus, ,, redditur per aliquòd crimen, eo facto, depositus, ,, licèt benè sit deponendus, & manet ,, talis ritè electus, semper Papa, usque ad Sententiam ,, depositionis latam contra eum per Ecclesiam, ,, vel Generale Concilium; aut nisi cesserit ,, sponte sua, quemadmodùm in aliis Episcopalibus ,, dignitatibus dicunt esse certum. Itaque ,, resolutio finalis hujus opinionis quam nunc dicimus ,, probabilem stat in hoc quòd, * Sicut nullus ,, ritè efficitur Papa, lege stante, & nisi fieret ,, nova revelatio, vel miraculosa institutio, nullus, ,, inquam, talis ritè efficitur Papa, nisi per legitimam ,, Electionem Dominorum Cardinalium, ,, aut aliorum quibus hæc potestas collata fuerit ,, per Ecclesiam, aut Generale Concilium: sic ,, nullus talis ritè electus desinit esse Papa, nisi ,, per legitimam destitutionem ab Ecclesia, vel ,, Concilio, vel ab eis quibus voluerit conferre ,, Ecclesia, sive Concilium, hujusmodi Potestatem, ,, qualis tamen nondum collata esse reperitur.

,, Probabilitas hujus opinionis fundata est aliàs ,, in alio Opusculo, & nunc breviter repetimus, dicendo ,, aliqua.

,, Primò, quòd status Hierarchicus in Ecclesia ,, debet esse certus & constans. Da oppositum. ,, Jam Ecclesia non fuisset instituta sufficienter, ,, quia subditi remanerent semper expositi discrimini ,, peccati mortalis, in obediendo, vel non obediendo ,, suis Superioribus, cùm non posset eis ,, constare sufficienter quando Superiores perdidissent ,, Jus in præsidendo, vel ipsum retinerent. ,, Ac proinde dicimus consequenter, quòd titulus ,, Ecclesiasticæ dignitatis & authoritatis, non est ,, fundatus in sanctitate; quemadmodùm dixerunt ,, hæretici, qui nominantur *Pauperes de Lugduno*, ,, & alii similes, sicut deduxit Bonaventura, ,, *in Distinctione* XXV. *quarti.* Alioquin nihil ,, esset certum in actibus hierarchicis. Sicut *nemo* ,, *scit an odio vel amore dignus sit*, Eccle. IX. I. sic ,, ex eadem radice patet quòd per præscientiam, vel ,, reprobationem æternam, non datur, vel auferetur ,, præcisè titulus Ecclesiasticæ dignitatis. ,, Nam Judas præscitus fuit Apostolus, & multi ,, prædestinati carent dignitate.

,, Sequitur ampliùs, quòd titulus Ecclesiasticæ ,, dignitatis non est fundatus in donis gratuitis latentibus ,, in anima; quia de illis constare non ,, posset subditis, nisi fortè per revelationem, & ,, præsertim, si sint dona quæ statim habita, statim ,, perdi possint. Quod dicitur propter characteres ,, indelebiles, postquam semel habiti sunt, ,, & de quibus, præsupposita Fide, potest haberi ,, sufficiens certitudo, dum aliquis ritè suscipit ,, Sacra imprimentia tales characteres.

,, Addamus rursùs, quòd sicut injustus, hoc est, ,, sine caritate, & in peccato mortali, potest justè ,, dominari temporaliter, & Rex, vel Princeps, ,, justo titulo; sic potest esse Episcopus, vel ,, Sacer-

* Nota hîc Conclusionem intentam per Jo. de Gerson.

„ Sacerdos. Et hoc sequitur ex prioribus: quia „ imaginationes aliquorum nostri temporis in Anglia, & alibi, qui posuerunt omne Dominium, „ & omnem Dominationem fundari in Justitia & „ Caritate, & quòd sine ea nihil potest esse justum, neque justè fieri, neque possideri, quod „ utique repugnat Assertionibus sacræ Scripturæ, „ in locis plurimis, in quibus idolatræ & pessimi „ homines & reprobi appellantur Reges, ut Saül, „ Cyrus & Achab. Unde Christus docuit quòd „ Pharisæis & reprobis daretur obedientia in doctrina eorum, dum ait: *super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Quæ dicunt facite* &c. „ Matth. XXIII. 2.

„ Dicamus consequenter quòd dignitates Ecclesiæ „ non fundantur in Fide interiori, neque in Spe, sicut nec in Caritate. Patet ex eisdem fundamentis.

„ Ac proindè sequitur ulteriùs quòd, deficiente Fide, in aliquo Prælato, non est consequens „ ut mox perdiderit Pastoralem dignitatem, quia „ nec Fides est ejus necessarium fundamentum.

„ Patet ampliùs quòd Canones sacræ Scripturæ, ac Summorum Pontificum, dicentes hæreticos esse vitandos, & ethnicos, & anathematizatos: verum dicunt, dùm constat eos tales esse, & maximè per Sententiam judiciariam, ac „ per propriam confessionem & facti evidentiam. „ Nihilominus quòd tales sint eo facto deponendi à dignitatibus, & quòd eas perdant, sine destitutione, non habetur ex eisdem Canonibus: „ aut si aliqui Canones videntur hoc sonare de „ notoriis & manifestis hæreticis, quòd sunt eo „ facto depositi, intendi possent quòd contra tales non requiritur processus juridicus ordinarius „ ad degradandum eos per Sententiam diffinitivam, sicut in occultis & non confessatis oporteret.

„ Dicamus ergo, concludendo probabiliter, „ quòd sicut humana electio dat Jus & titulum ad „ Papalem dignitatem, si homo sit capax hujusmodi electionis atque dignitatis, & si sit viator „ baptisatus; sic per humanam destinationem perdit illam præsidentiam, & non aliter, eo invito, sive sit hæreticus, sive scismaticus.

„ Et dùm componitur quòd non potest esse „ membrum Ecclesiæ, quantò minùs potest esse „ caput: & multa alia in hanc sententiam. Respondetur quòd ratio vel similis, si perpendatur. „ Unde omninò fuit illa quæ fundavit omnes errores de quibus prætactum est, quòd *Solus justus justè dominatur;* vel *est Sacerdos;* vel *consecrat.* & „ ita de similibus.

„ Notemus ergo, sine progressu longiori, quòd „ multæ sunt connexiones membrorum in corpore mistico Ecclesiæ, sicut diversæ sunt in eodem „ corpore unitates.

„ Una est unitas Caritatis, & isti soli habentes „ Caritatem dicuntur membra vera Eccclesiæ.

„ Alii, quantumcunque Fideles, sunt verè præcisa membra...... & emortua. Imò sunt proditores Domini sui, nec familia ejus hoc modo „ dici possunt.

„ Alia est unitas in donis naturæ, sicut omnes „ homines connectentur in intellectu & in ratione.

„ Alia est unitas, in simili participatione Sacramentorum, & præsertim in unitate Baptismatis, in quo character imprimitur: in qua unitate connectuntur omnes qui Baptisma ritè susceperunt, & ubi Fidem actualem, vel habitualem perdidissent. Et unico videtur absolutè „ sufficere ad hoc quòd aliquis ritè in Papam Electus maneat caput Ecclesiæ, quousque fuerip er Sententiam diffinitivam depositus.

„ Nolo tamen propterea dicere quòd semper „ sit obediendum tali hæretico, vel non sibi resistendum, aut quòd sit appellatione Papalis dignitatis honorandus, quando in casu, sicut jam „ tactum est, potest Papa verus manens Papa, „ licitè etiam ligari vel incarcerari, vel in mari „ demergi. Quantò magis posset ei obedientia, vel „ reverentialis nominatio denegari.„

Hoc tamen in Tractatu præfato, Consideratione præallegata.

A Quæ omnia volui hìc inserere, ut plenè videatur mens compositoris Tractatus, quæ patet primò, ex resolutione quam facit, imò Opinionis sciendæ, quam nunc dicit probabilem.

Secundò, apparet ex hoc quòd dicit quòd probabilitas hujus opinionis aliàs in alio opusculo est fundata, & quam nunc breviter repetit.

Tertiò, patet per rationes quibus nititur, quæ tamen nihil valent.

Unde prima non valet, cùm dicit quòd status Hierarchicus debet esse certus & constans. Conceditur quoad statum in se; non tamen quoad suppositа, & per se. Si enim quòd iste sit Papa vel ille, esset essentiale statui Ecclesiæ, tunc status Ecclesiæ nullus esset, cum nullus Papa esset. Et sic, quòd sit certum & constans quòd ille sit Papa vel ille, non est necesse; nec sequitur quòd propter hoc Ecclesia fuerit malè instituta & insufficienter.

B Et cùm arguitur, quia subditi remanerent expositi discrimini peccati mortalis, in obediendo, vel non obediendo suis Superioribus, cùm non possit eis constare sufficienter quando Superiores perdidissent jus suum in præsidendo, vel ipsum retinerent: hìc dicitur, negando consequentiam, & dicitur quòd in obediendo, dato quòd A non sit verus Papa, B & C & D. niterentur, si ipsum credant esse verum Papam, & credant propter authoritatem eligentium illum, nec constet eis de alio legitimo obstante, ita quòd non requiritur certitudo evidentiæ, vel etiam securitatis, nisi in quantum certitudo opponitur dubitationi, quam non debent habere, nisi appareat legitima causa inducens talem dubitationem, & ei debent obedire, donec constet ipsum non esse Papam: quod est, vel per declarationem defectus electionis; vel propter hæresim, de qua constet; vel propter depositionem, ita quòd in isto argumento, cui

C innititur, multiplicantur plures errores.

Primus, quòd status Hierarchicus Ecclesiæ incertus & insecurus, si nullus sit Papa.

Secundus, quòd etiam fuit incertus, cum Johannes Maguntinus præsedit sicut Papa.

Tertius, quòd omnes de Universali Ecclesia erant expositi discrimini peccati mortalis, de obediendo vel non obediendo Superioribus, propter talem incertitudinem. Nec valet quod secundò deducit, quia licèt status dignitatis Ecclesiæ non sit fundatus in sanctitate, taliter quòd non sit Prælatus, nisi existens in gratia, ut dixerunt erronei hæretici, *Pauperes de Lugduno*, & *Wicleff*, & *Hus*, nec etiam Dominium; tamen licet non requiratur Caritas, requiritur saltem Fides informis, ut videlicet Papa saltim non sit hæreticus, vel idolatra, paganus, aut de Secta Judæorum.

D

Nec etiam fundantur tituli præfati Ecclesiasticæ dignitatis in prædestinatione, cùm requiritur ad minùs Fides informis. Aliter, oporteret inde habere in Papam unum idolatram, seu Soldanum Babiloniæ, vel perversum ad Judaïsmum. Licèt etiam non sit fundatus in donis gratuitis gratum facientibus; tamen oportet quòd habeat pro fundamento, ad minus Fidem informen.

Conceditur etiam Episcopus, Sacerdos & Papa, contra

contra illos de Anglia Wicleff & Huss: & quòd obediendum est, Juxta Christi Præceptum, Prælatis designatis in sedentibus super Cathedram Moysi Scribis & Pharisæis. Sed negatur illud quod dicitur contrà; quòd dignitates Ecclesiasticæ non fundantur, hoc est, non requirunt Fidem interiorem, saltim informem, illæ videlicet dignitates in quibus non imprimitur character. Aliter enim, si enim * requirerentur, staret quòd scilicet totaliter desperato staret dignitas Papalis.

A Responsio etiam quam facit ad rationes, dicentes hæreticos esse vitandos, ethnicos & anathematizatos; videtur contra, cum dicit quòd verum est, dùm constat eos esse tales: ergo Papa notoriè hæreticus, vitandus est, & anathematizandus, & per consequens non potest solvere nec ligare.

Et sic amisit Jurisdictionem, & consequens, Papatum: Papatus enim nomen est Jurisdictionis. *Et maximè*, inquit, *per Sententiam judiciariam.* Ergo sine Sententia, cum li *maximè* teneatur semper comparativè, secundùm illum assertorem.

Cum autem addit nihilominùs, quòd tales sint eo facto depositi à dignitatibus, hoc non habetur ex ipsis Canonibus, sed contra expressè XXIV. q. I. cap. *Audivimus.* dicitur de hæretico quòd *Jam nullum potest dejicere jam prostratus.* Et sequitur: *Hi qui extra Ecclesiam sunt, nec ligare possunt, nec solvere, nec reconciliando Ecclesiasticæ Communioni reddere: nec excommunicando ejus societate privare, quâ ipsi heresi vel scismate polluti, sive Sententia notati penitus carere probantur.* Et sequitur: *Liquidò constat eum qui ab integritate Catholicæ Fidei recedit, maledicendi vel benedicendi potestatem minimè habere, Catholicum namque utpotè se superiorem, maledicere non valet.* Ex quo apparet quòd ipso facto est depositus; tum quia prostratus; tum quia extra Ecclesiam; tum quia non habet potestatem; tum quia minor quolibet Catholico.

Fortè dicetur quòd intelligitur, Sententia præcedente, quòd non potest, sed ante Sententiam potest. Contra, quia Papa respondet quòd hæreticus Ravennas excommunicare non potuit, qui tamen nondum erat depositus per Sententiam.

Item, patet de glosa, ibidem de quantumcunque occulto excommunicato, *Nulla est quæcunque Sententia per eum lata.*

Apparet ergo ulteriùs, ex responsionibus quas facit ad objecta, quòd ex intentione tenet ipsam opinionem.

Item, apparet ex hoc quod sequitur responsionem, ubi concludit ipsam, dicens: *Dicamus ergo &c.* Et ulteriùs apparet per hoc quod dicit quòd oppositum fundavit omnes errores dictos, si hæretici non sint membrum Ecclesiæ; quod non est verum: quia illi fundant se quòd quodlibet peccatum mortale privat Prælatione & Dominio; quod est hæreticum. Non autem sequitur quòd si quodlibet peccatum mortale non privat, quòd hæresis non privat.

Ex quo apparet quòd tantè æstimat suam opinionem esse veram, quantè æstimat opinionem hæreticorum esse falsam. Quæ tamen opinio hæreticorum non sequitur ex hoc quòd Papa desinit esse Papa per hæresim.

Ultimò, apparet manifestè suum intentum, cum ampliùs concludit notando: *Notemus ergo*, inquit. Ubi ponit quòd esset verus Papa unus qui totaliter abnegasset Fidem, notoriè, & factus esset pessimus & notorius idolatra, relicta totaliter Lege Christi, & totaliter ab Ecclesia separatus.

Quòd si dicatur quòd non est totaliter separatus, quia character est unitas Ecclesiæ: ex hoc sequeretur quòd damnati, essent de Ecclesiæ unitate. Et sic staret aliquem damnatum esse Papam.

Quòd si dicatur quòd damnati non habent cum Ecclesia unitatem, cùm non sint de Ecclesia; saltim sequitur quòd mulier baptisata, & post effecta idolatra, possit esse Papa, cum habeat talem unitatem. Et sequitur quòd Johannes de Maguntia fuit Papa verus.

Quòd si dicatur ultra characterem ex * sexus virilis, non videtur; cum Papatus non est ordo, sed tantùm dicat Jurisdictionem, quæ sexui muliebri non repugnat.

Item, character non est nisi signum distinguens, & signans illum esse de unitate Fidei: quod signum tunc est falsum, ut videtur.

Ulteriùs, videtur contradicere sibi ipsi, cùm dicit: „ Nolo tamen dicere propterea quòd semper „ sit obediendum tali hæretico, vel non resistendum, aut quòd sit appellatione Papalis dignitatis honorandus; „ quia in casu, sicut jam tactum est, posset Papa verus, manens Papa, licitè etiam ligari & incarcerari, vel in mare mergi. Quantò magis posset sibi obedientia vel reverentialis nominatio denegari. Unde si verus Papa, ergo quandiù ab Ecclesia toleratur, est sibi obediendum, & quia tandiù habet Potestatem & Jurisdictionem præcipiendi, ligandi, solvendi, & B perconsequens nec est sibi resistendum, quia *Qui Potestati resistit, ordinationi resistit* Rom. XIII. 2. Nec videtur quin sit appellandus Papa, cùm verè correspondet, & signum sicut signatum. Et per consequens, quis poterit eum ligare aut incarcerare, aut mergere in mari, nisi prius data Sententia, & per consequens deposito ipso primò?

Sic igitur patet qualiter ex intentione tenet istam Propositionem.

Hæc impugnatio quam facit reprobationis factæ in errorem Wicleff, contra Assertionem, continet veritatem, cùm dicit quòd reprobatio cadit manifestè in errorem Wicleff & Huss, ponentium quòd *Nullus est Prælatus, nullus est Sacerdos, nullus Dominus, dùm est in peccato mortali.* Clarum est quòd hæc consequentia est nulla, cum dicitur quòd *Nullus est Papa, dùm est hæreticus; ergo nullus est Sacerdos, vel Prælatus, vel Dominus, cum est in peccato mortali;* quia ista consequentia deficit in C duobus. Arguitur enim ab inferius negativè, ad superius à duabus partibus, & à parte subjecti, quia non sequitur: *Nullus est Papa dum est hæreticus. Ergo nullus est Sacerdos, Prælatus vel Dominus, dùm est hæreticus.* Clarum est quòd ista consequentia non valet; tum quia staret quòd esset Papa & non Sacerdos: tum quia dato quòd quilibet Papa esset Sacerdos; tamen adhuc staret quòd desineret adhuc esse Papa, & tamen non desineret esse Sacerdos, quia in Sacerdotio imprimitur character, non autem in Papatu.

Secundò, non valet consequentia à parte peccati, quia non sequitur. *Destituitur ab Officio propter hæresim, ergo propter quodlibet peccatum.* Sicut non sequitur: *Nullus est in tali Officio propter hæresim; ergo nec propter aliquod peccatum.*

D Quantùm ad quintam & sextam, quæ sunt. *Nec Summus Pontifex, nec aliquis alius debet conari ut Canones positivi, vel alia traditiones Canonicæ ubicunque per totam Ecclesiam observentur.* Alia: *Papa dedit occasionem Græcis per hoc, ab Ecclesia discedendi.*

Dicit quòd hæ duæ Assertiones deficiunt in forma, & calumniosè reprobantur, sicut patet in textu, qui Catholicus & moralis est. Quòd autem istæ non deficiant in forma, patet de prima, cùm

* *fortè* Non; *locus corruptus.*

* *Locus corruptus; fortè* exigi

cùm sic ait, octava Consideratione Tractatus incipientis: *Auferibilis.*

Dicamus, ex incidenti, contra, quòd nec Summus Pontifex, nec alius debet conari ut Canones positivi, vel aliæ traditiones humanæ observentur ubique per totam Ecclesiam, & per omnes invariabiliter Nationes.

Hæc est Propositio prima, in qua additur, solùm, *& per omnes invariabiliter Nationes.* Quod sequitur ex illo *totam Ecclesiam*, ita quod est convertibile. Non enim verior Ecclesia nunc, quàm in die Pentecostes, de quo, Actorum II. 5. *Erant autem habitantes in Jerusalem viri religiosi, viri Judæi, ex omni Natione quæ sub cœlo est.* Sequitur ergo: *non debet conari ut observentur per totam Ecclesiam.* Ergo non debet conari quòd *observentur invariabiliter per omnes Nationes.*

Detur oppositum, quòd *Per omnes nationes.* Ergo *Per totam Ecclesiam.*

In secundo verò nihil additur, nisi fortè quòd non affert errorem in materia Fidei, si sit adverbium dubitandi, cùm *Dubius in Fide infidelis est.* extr. de reg. Juris. Si verò sit adverbium eventûs tunc & sine dubitatione, sicut sequens Propositio declarat immediatè, ubi sine *forte* dicitur.

Dat propterea cottidie materiam litium & scrupulorum gravium, dùm æquali tenore quæritur observari Lex humana, sicut canonica, vel civilis: quemadmodùm custodire divinam absque ulla variatione necesse est. Venit inde illa Christi consequentia. Matth. xv. 6. *Irritum fecistis Mandatum Dei propter Traditiones hominum.* Ubi manifestè includitur unus error, quòd Christi conquestio venit de hoc, quòd Leges positivæ mandabantur per totam Ecclesiam observari; quòd est manifestè falsum, & contra Evangelium, sed propter irrationabilitatem Legum per Pharisæos impositarum. Unde dicebat Christus: ℣. 3. *Deus dixit. Honora Patrem tuum & Matrem* &c. *Qui maledixerit Patri vel Matri morte moriatur. Vos autem dicitis, quicunque dixerit Patri, vel Matri, munus quodcunque est ex me cui proderit. & non honoraverit Patrem suum, & Matrem suam* &c. Ubi Glosa Ordinaria; *Impietatem sub nomine pietatis inducunt*, docet quòd . . . . . *Domini, qui bonus est Pater obsequiis parentum præfatur* & pro . . . . suis. Unde Patres, ne sacrilegii crimen incurrant, Deo conse. . . . devitant & egestate conficiuntur.

Et Glosa interlinearis: *Deus dicit, imbecillitati consulens, honora Patrem* &c. *dando necessaria*, & *Qui maledixerit Patri, vel Matri, debitis obsequiis parentes indignos judicaverit; morte moriatur æterna. Vos* &c. *vestra autem Traditio contraria est, hæc scilicet, ... Parentibus compellatis*, ℣. 5. *Quicunque dixerit* &c. *Patri, vel Matri: munus quodcunque est*, &c. *quod Deo oblaturus eram, in tuos consume cibos, tibique prodest*, ô Pater; * *ut timeant consecrata comedere, non pro Deo, offero tibi, ipsi prodest quasi non, imò sacrilegus esses, si acciperes, quia Dominus Deo donavit, nihil tibi proderit si dies dedero.*

Ita, *Fecistis irritum Mandatum Dei*, sustentandis parentibus, *propter Traditionem vestram*, quæ vestræ servit avaritiæ. ℣. 7. *Hypocritæ benè prophetavit de vobis Isaias. Prævidit Isaias in Spiritu superbiam Judæorum, quòd in dolo repugnarent Evangelio.*

Sic igitur oportet quòd Christi conquestio provenit de hoc quia Mandata illorum contrariabantur Mandatis Dei, vel Evangelio. Non ergo ex hoc quòd conabantur rationabiles Leges per totam Ecclesiam observari. Sic ergo apparet quòd nihil mutatur in forma Propositionis quod ipsam reddet benè sonantem.

Dicit ulteriùs quòd calumniosè reprobatur.

Erat autem reprobatio prima quòd *Eæ Assertiones improbabant conatum Summorum Pontificum.* Quod patet, cùm dicit quòd *Nec Papa, nec aliquis alius, debet conari.* Ergo si conetur, vel conatus est, indebitè facit, vel fecit. Idem de Conciliis Generalibus.

Secunda improbatio, quòd *Inducit ad non obediendum Prælatis & Dominis:* quia si Prælatus non debet præcipere, ergo Præceptum est indebitum; & per consequens subditi non tenentur obe-

A dire.

Tertia improbatio erat, quòd *Prohibebat ne fieret statutum aliquod Ecclesiæ super facto Fidei, vel alias, obligans universaliter Ecclesiam sanctam Dei.* Patet, cùm Traditio aliqua positiva possit fieri super facto Fidei.

Ex istis etiam sequitur quòd Græci non malè fecerunt discedendo à Latinis; & quòd discessio eorum debet Romano Pontifici imputari; & quòd Papa nihil debet præcipere, nisi sciat quòd acceptabitur per illum, aut per illos quibus præcipiet; quia daretur eis occasio discedendi. Et ideo istæ Propositiones ambæ videntur sapere hæresim manifestam retractativam ab obedientia Summi Pontificis, & etiam quorumcunque temporalium Dominorum.

Præterea non respondet ad argumenta quomodò Græci, occasione accepta, non data, discesserunt.

B Item, quomodò dicitur quòd in textu apparet sensus qui est Catholicus & moralis, & illum malè fuisse reprobatum. Et hic apparet pertinacia, viso textu.

Et nota quòd dictio negativa præcedit li *Canones positivi & aliæ Traditiones.* Et per consequens confundit confusè, & distributivè pro quibuslibet. Et per consequens, Papa non debet conari ad faciendum ubique observari Statutum, de non injiciendo manus in Clericos, violenter: Et sic de omnibus aliis Canonibus positivis.

Quantùm ad septimam, octavam, nonam, decimam, quæ sunt septima talis. *Non est auferibilis sponsus Ecclesiæ Christus ab Ecclesia sponsa sua & filiis ejus, sic quòd remaneat Ecclesia in sola muliere, imò nec in solis mulieribus, imò nec in laïcis solis, lege stante, non facta divinitùs nova institutione.*

Octava talis.

C *Auferibilis non est ab Ecclesia militante sponsus suus Christus homo, quin semper influat in eandem Ecclesiam sponsam suam per membra varia gradus Hierarchicos Officiorum & administrationum & dignitatum & statuum ab ipso constitutorum, dùm Ecclesiam fundavit primitùs & ædificavit.*

Nona talis.

Ablatio unius membri ab Ecclesia, corpori ejus deformitatem, & grandem imperfectionem inducit.

Decima talis.

Non existente Papa certo & unico, Ecclesia non gaudet suorum integritate membrorum, & præsertim membri principalis.

Dicit quòd eæ quatuor Assertiones sunt veræ & Catholicæ, sicut ponuntur in textu, & calumniosè, falsèque reprobantur in favorem quorundam Articulorum Huss, circa finem, quod Ec-

D clesia benè regeretur sine Papa.

Primò, ostendetur quòd benè arguebantur Assertiones & reprobabantur.

Secundò, ostendetur quòd reprobatio non favet errori Huss.

Primò, inquam, quantùm ad primam Assertionem, quòd Ecclesia non possit esse in sola muliere, vel in solis laïcis, lege stante, quin possit fieri quòd omnes Ecclesiastici, præter unam solam mulierem, Apostatarent à Fide, vel si omnes morerentur, dempta una sola muliere, pro tunc non moriente, sed supervivente, quod forsan erit in fine

* Aliquid videtur deesse in isto passu.

fine seculi. Et nota quod *non*, præcedit *auferibilis*, & per consequens negat potentiam auferendi; nec respondetur ad rationem de Virgine.

Secunda improbatur; quia negabat Omnipotentiam Dei, quæ potest auferre sponsum à sponsa, ne influat per membra varia gradus hierarchicos Officiorum & Administrationum, Dignitatum & Statuum &c.

Istud Argumentum est contra primam, nec respondetur, sicut nec ad adducta contra primam. Prætereà necessitat divinam causalitatem ad extra: quod est error gentilium Philosophorum.

A Tertiò, improbatur illa ablatio unius membri &c. de Ecclesia, à qua auferuntur multa membra cottidie; quorum tamen ablatio non inducit deformitatem: ipsa enim tunc non esset illa sponsa Christi, non habens maculam neque rugam.

Quartò, improbatur illa, non existente Papa veridico. Ad quod insolubiliter arguebatur: quia tunc in toto tempore schismatis, Ecclesia non fuit gavisa suorum integritate membrorum, & præsertim membri principalis; & per consequens, cum ante scisma gauderet, post ablatum est istud membrum. Et sic deformitas est inducta: imò, ex hoc sequitur quòd Ecclesia non fuit integra.

Quòd autem reprobationes istæ non sint in favorem Articulorum Huss, patet. Huss enim vult B ostendere quod Papa non sit necessarius, imò superfluus & nocivus regimini Ecclesiæ: quod est hæreticum. Sed ex hoc non sequitur quin Ecclesia possit esse in sola muliere, & in solis laïcis, lege stante, & quin possit esse sine gradibus hierarchicis. Nec sequitur quòd sit deformis ex ablatione unius membri. Non enim oritur talis deformitas in corpore mystico, sicut in corpore naturali: si essent multa capita etiam subordinata, esset monstrum, non sic in corpore mystico. Etiam plures oculi quàm duo, plures manus quàm duæ, ostenderent deformitatem in corpore naturali; non sic in corpore mystico.

Dicitur etiam quòd, casu posito quòd Ecclesia remaneret in solis laïcis, vel in sola muliere non sequeretur quin Ecclesia benè regeretur. Ecclesia enim benè facit rea * in Virgine, & etiam Deus C benè regeret Ecclesiam sine Papa, si vellet. Et etiam benè regitur Sede vacante nunc, per sacrum Concilium. Sed non sequitur quin æquè benè vel meliùs regatur, Papa existente, & per Papam. Nec sequitur quin Papa sit necessarius, necessitate conferente, non necessitate simpliciter, quin Ecclesia posset benè regi sine ipso. Sed nec ex hoc sequitur quòd sit superfluus vel necessarius, sicut hæreticus intendebat.

Quantùm ad undecimam & duodecimam, quæ tales sunt.

Non est pax habenda cum dogmatizatoribus hæresum, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sint, Fidem quam credere tenentur ad justitiam ore confitendo ad salutem.

D Alia.

Non habita pace cum Deo, nec pax consequenter habebitur cum proximo.

Dicit quòd eæ duæ Assertiones sunt veræ in forma textus, quia non contrahitur ibi, ut impugnator imponit, ad nudam pacem civilem, qualis inter latrones, & quodammodò inter dæmones reperitur.

Ut autem videatur mens sua, de qua pace loquitur, videatur textus suus, qui talis est. Postquam dicit quòd *Leges canonicæ & civiles pœnas excommunicationis & extremi supplicii promulgant contra dogmatizatores hæresum*: subjungit:

Non autem est pax habenda cum talibus, quando vel sunt pertinaces notoriè, vel etiam de pertinacia suspecti vehementer, quousque purgati sunt, Fidem quam credere tenentur ad justitiam, ore confitendo ad salutem.

Constat prætereà quòd *Sine Fide impossibile est placere Deo*, Heb. XI. 6. & cum eo pacem habere, quia *quis resistit Deo & pacem habet?* Job. IX. 4. Non habita autem pace cum Deo, nec pax consequenter habetur cum proximo, impediente superbia intellectum, quæ dicente Sapiente Prov. XXVIII. 25. jurgia suscitat. Nec pax habetur cum se ipso. Quoniam *Cor impii sicut mare fervens.* Isaiæ LVII. 20. quod quiescere non potest. Qualis autem impietas deterior quàm infidelitas invenitur?

Quocircà Mater Universitas, dùm dedit in Mandatis ut proponens loqueretur de pace, conjunxit, ut de veritate & justitia ratio specialiter haberetur. Sunt enim sorores istæ connexæ, quemadmodùm etiam virtutes Cardinales, prout à Propheta notatum est, dùm ait: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi &c.* Ps. LXXXIV. 11. Hinc est quòd cribochristæ seditiosè nocentes, aliàs de pace fieri sermonem, sub interminatione mortis, prohibebatur; consequenter, ut de misericordia, nec de veritate, aut justitia, quisque Prædicans, aut Proponens loqueretur.

Rursùs, oportet quòd si Tractatus aliqui compositi sint, aut componendi, non est permittendum quòd aliquid erroneum contra Fidem contineatur in quocunque Articulorum: alioquin Tractatus esset invalidus & tanquam repellendus; exemplo vulneris malè sanati, in quo ferrum vel spina remansit: ut enim denuò recrudescat & aperiatur, cum dolore grandi necesse est: alioquin contagione sua corrumpit totum corpus.

Hoc valet ad tollendum Tractatum Carnotensem, primum scilicet Articulum, quia favet hæresibus, & eas sapit, dùm asseritur quod mors Ducis Aurelianensis facta est pro bono Regis & Regni, ubi manifestè apparet quòd loquitur de pace civili & ad illam contrahitur sermo, ut apparet ex modo loquendi ibidem, cùm loquitur de Tractatibus pacis factis, & fiendis, & de Tractatu Carnotensi, qui, clarum est quod fuit Tractatus de pace civili; quem, quantùm ad primum Articulum, dicit sapere hæresim, & per consequens illam pacem infringendam; & illum Tractatum invalidum, ita quod pacem civilem intendit impedire, & debere infringi, & bellum agi, ex eo quia non habetur pax cum Deo.

Et tunc restant argumenta de practicatis in hoc sacro Concilio cum Gregorio, & nunc existente in practica cum Petro de Luna.

Item, aut loquitur de pace pectoris, aut temporis. Non pectoris, quia quilibet, quantumcunque etiam Fidei inimicus, quamdiù est in via, est diligendus ex caritate, & pax pectoris est cum illo habenda. Ergo loquitur de pace temporis, quæ communis est bonis & malis, & quæ inter malos, etiam latrones, potest esse bona, dummodò sit ad malum, sicut inter dæmones est mala, quia ad malum. In qua pace est necessarium quòd nihil admisceatur in præjudicium Fidei, ut scilicet adhæreatur: sed non est simpliciter necessarium ad talem pacem, facere purgationem, quæ meliùs forsan posset haberi, casu, post, vel etiam sine tali dispositione, ex multis aliis certis causis: ut si esset aliquis tyrannus potentissimus hæreticus, cui tota Christianitas resistere non posset, & nisi fieret pax, totam Christianitatem exterminaret, qui tamen nunquam esset dispositus ad confessionem Fidei; imò ad impugnationem majorem: clarum est quòd pax esset fienda cum eo.

Et

* Locus corruptus: fortè, fuit recta.

Et ita fuit tempore Justini cum Theodorico hæretico Rege, per Johannem Papam & Martyrem, & Boetium, & Severinum, facientes pacem cum Theodorico hæretico Arriano, etiam reddentes Ecclesias Catholicas Arrianis. Aliàs tota illa erat in periculo gladii.

Quantùm ad decimam tertiam, quâ dicitur quòd asserere mortem alicujus Principis esse factam bono Regis & Regni, sapit hæresim, dicit A sic:

Hæc Assertio vera est, & reprobans monstrat se ignorare quid est sapere hæresim, & facit consequentiam impossibilem, dum ait: hæc Propositio est contingens, ergo non sapit hæresim.

In hac Assertione assertor est mirabiliter benè deceptus, quia aliud est dicere mortem alicujus Principis esse factam pro bono Regis & Regni, & quòd benè fuerit facta; vel quòd bonum quod intendebatur inde evenerit.

Primo modo loquendi, hoc dependet à voluntate & corde humano, quod est inscrutabile, nec aliquis habet judicare præter Deum, & quibus revelavit, & propter illum qui fecit, & qua intentione hoc fecerit, & quid intendebat, si intendebat bonum Regis & Regni. Imò, nisi de intentione oppositum constaret, potiùs est æstimandum de bona intentione, quàm de mala; quia in dubiis semper interpretandum est ad meliorem partem; ita quòd B asserere hanc mortem esse factam pro bono Regis & Regni, est cuilibet, nisi Deo & facienti, & quibus est revelatum, dubium. Et potiùs debet quilibet æstimare illam fuisse factam pro bono. Et per consequens hoc est asserere aliquod quod est dubium esse hæreticum; quod est temerarium & forsan sapiens hæresim, quod relinquo Judicio Fidei. Et ideo meritò illa fuit denuntiata, & improbatio fuit bona, nec fecit illam consequentiam: *Hæc Propositio est contingens, ergo non sapit hæresim.* Unde hæc consequentia fuit ita facta. *Est enim contingens ad utrumlibet, ergo non sapit hæresim.* Iste assertor non fuit in ista responsione deceptus per amphiboliam: ipse enim intellexit quòd ly *contingens* construeretur cum Propositione. Et non est verum. Sed mors illa fuit contingens ad utrum- C libet, dependens à voluntate humana, utrùm fieret bona intentione vel mala: ergo asserere mortem &c. non sapit hæresim.

Ad quartam decimam, & quintam decimam, quibus dicebatur.

Ab hoc Præcepto Non occides, *non excipitur tyrannus qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur.*

Alia.

Protestatio conditionalis in materia quæ asseritur Fidei, non per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium approbata, non purgat, sed inquinat.

Respondet quòd prima Conclusio vera est, & opposita hæretica, damnata per hoc sacrum Generale Concilium in illa, *Quilibet tyrannus &c.* Et impugnans se fallit turpiter, dùm arguit inde quòd tyrannus non esset occidendus juxta illud, *Maleficos non patieris &c.* Occidendus certè est quandoque, sed publica authoritate, non seditiosa D præsumptione.

Hæc Assertio patet quòd non est vera, quia secundùm assertorem sunt occidendi quandoque tyranni. Ergo non excipiuntur simpliciter, sed tantùm sub intellectis, scilicet *publica authoritate*; nec opposita est damnata: licet enim hæc sit damnata *Quilibet tyrannus est occidendus a quolibet subdito.* Non tamen ista.

Tyrannus est occidendus, qui potest occidi benè, & à non subdito suo.

Nec impugnans se fallit arguendo; quoniam assertor fundat se contra Assertiones quæ dicunt quòd Lege naturali, morali, & divina talis tyrannus occiditur, qualis est in casu. Ex hoc arguit quòd excipitur ab illo Præcepto *Non occides.* Ergo intelligit quòd etiam fiat publica authoritate Legum illarum, non excipitur. Quod est error & contradictio.

Ad quintam decimam, de protestatione &c. Respondet quòd ista Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est, sobria & Catholica; sicut patet in hæreticorum protestatione Generali, quæ non salvat eos, sed inquinat, dùm pertinaciter verbis aut factis particularem defendunt errorem.

Primò, probatur quòd ista sit in textu, vel illa quæ infert istam formaliter. Dicit namque sic, in Tractatu qui incipit, *Postquam Jocunda* &c. Consideratione secunda, contra Dominum Ducem Burgundiæ. „ Denique Judicibus Fidei, & „ Magistris qui dederunt consilium, ipse Dux „ publicam infert contumeliam, vocando eos „ complices, qui terminus in malo semper sonat, „ dicendo quòd contra rationem & Jus egerunt, „ sicut verisimiliter ostendetur, protestationem „ suam faciendo, quæ conditionalis est, quæ tamen non purgat, sed inquinat, nec aufert à „ cordibus populorum errores, sed dissimulando & „ captiosè loquendo. „

Tunc arguitur.

Protestatio conditionalis in materia novem Assertionum quæ asseritur Fidei, & quæ nondùm est per Sedem Apostolicam, vel Concilium Generale discussa, non purgat, sed inquinat: ergo protestatio conditionalis quæ asseritur in materia Fidei, nondùm per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium discussa non purgat, sed inquinat. Consequentia nota, ab inferiori non distributo, sicut loquitur: Hic homo non currit: ergo homo non currit. Et sic apparet quod ipsa est in textu: vel illa quæ istam formaliter infert, nec illa quæ est in textu est sobria & Catholica, sed erronea, & nimis opprobriosa, neque infertur ex ista quam hic dicit, de protestatione hæreticorum. Dato enim quòd ista protestatio esset hæretici, quòd tamen est falsum, non sequeretur protestationes hæreticorum &c. non purgant: ergo hæc non purgat. Arguit enim à superiori ad inferius, sine distributione. Quantò minùs sequitur; cùm ista protestatio sit Catholici, & Catholica.

Quòd si velit dicere quòd ibi ly *protestatione* stat confusè & distributivè, quia indefinita in Jure &c. Clarum est quòd, cum protestatio ista sit Catholica & Catholici, quòd non concludit. Et prætereà exemplum quod hic ponit non est ad propositum. Sed enim protestatio Generalis in materia Fidei, causâ per Ecclesiam discussâ, non purget. Sed oportet descendere ad Minorem, cùm materia nondùm per Ecclesiam discussa, & opinabit usque ad discussionem. Sola submissio in isto sufficit, & purgat ab inquinamento hæreticæ pravitatis, seu potiùs præservat; sicut patet de Abbate Joachim. *extr. de sum. Trin. & Fi. Cathol. Damnamus.* Prætereà non sequitur generalis; generalis protestatio non purgat, ergo inquinat, quia pertinacia & defensio errorum, sive ipsi errores defensi, sordidant & inquinant, & non protestatio generalis, quæ de se non habet rationem maculæ sive sordis.

Ad sextam decimam, quæ talis est.

Si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notoriè favere Propositioni Magistri Johannis Parvi, nondùm per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium damnata, ista esset vehementior & apertior causa de-

depositionis eorum, quam fuerit in altero contendentium nunc secum de Papatu; vel suorum Anticardinalium, & essent omnes hæretici.

Respondet sic quòd *Hæc Assertio non est in textu, sed alia quæ vera est. Et utinam non verificata de quibusdam faventibus pestifera huic doctrinæ per Scripturam sacram, & ita per Ecclesiam sufficienter, imò evidenter reprobata.*

Ista autem responsio non satisfacit. Primò, quia vel ista Assertio est in textu, vel illa ex qua ista formaliter infertur. Ponitur enim sic in tertia Consideratione Tractatûs Præcepti, qui incipit: *Postquam jocunda* &c.

Additum est in relatione, pro correlario, quòd *Si Papa, quod absit, deprehenderetur notoriè favere prædictæ justificationi, aut Domini Cardinales, ista esset vehementior causa depositionis &c.* Sed Propositio quædam Johannis Parvi, quæ dicitur *Justificatio Ducis Burgundiæ*, nondùm est per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium condemnata. Ergo si Papa, aut Domini Cardinales deprehenderentur notoriè favere Propositioni Magistri Johannis Parvi, nondùm per Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium condemnetæ, ista esset vehementior &c. Ita quòd ista sequitur syllogismum expositionem * ex illa quæ posita est in textu, quam dicit esse veram, & utinam non verificatam in aliquibus, sic quòd ibi dubitat illam esse verificatam, & per consequens dubitat de aliquibus Dominis Cardinalibus, aut de Papa, aut aliquo Cardinali, faventibus huic doctrinæ. Quod quàm sit injuriosum Collegio sacro, videant Domini Cardinales: quam doctrinam dicit esse pestiferam, per Scripturam sacram, & ita per Ecclesiam sufficienter & evidenter condemnatam: quod utique ostendere non posset de Scriptura sacra, quæ nunquam fecit processum contra dictam Propositionem; nec sententia aliqua potest inveniri in sacra Scriptura, damnans ipsam, nec aliquid quod sequatur ex sacra Scriptura, sed nec Ecclesia. Cum enim dicitur Ecclesia, sic, vel intelligitur Universalis, & constat quòd illa non condemnavit.

Quòd si dicat assertor quòd Episcopus Parisiensis hoc fecit, ergo Ecclesia; negatur consequentia, si intelligatur de Universali Ecclesia. Et præterea Episcopus Parisius iniquè processit & nulliter, ut manifestè patet Theologis & Juristis, considerando Judicem, Concilium & processum. Et per consequens patet quòd nec Scriptura sacra, nec Ecclesia damnaverunt sufficienter & evidenter.

Ad decimam septimam, in qua dicebatur: *Rationabile fuit Edictum quod edicebatur, quòd nullus mitteretur ad Concilium Generale, qui esset notatus, vel suspectus favere aliquibus erroribus per aliquos æstimatis.*

Respondet quòd hæc Assertio deficit in forma, & fit verbum de mittendis ad Concilium per Univesitatem Parisiensem, & non de quibuslibet mittendis ad Concilium, sicut patet ex Litteris, & juramentis valdè licitis atque Catholicis. Ut autem videatur forma Assertionis, narretur quòd habetur in Tractatu, *Postquam jocunda*, ubi supra.

Ampliùs. Ex iis apparet rationabilitas Edicti Regis, quo vult ut nullus mittatur ad Concilium Generale, qui sit notatus, vel suspectus favere prædictis erroribus. Quod si quis diceret, volo ire ad Concilium, volo libertatem habere dicendi quæ sentio. Esto, dùm talia dixeris quæ non sunt expressè determinata per Ecclesiam esse contra Fidem & bonos mores, quemadmodùm est in præmissis. Ex qua formaliter sequitur: Cùm prædicti quos vocant errores, sint æstimati per assertorem, & complices suos; ergo rationabile fuit Edictum quo edicebatur &c. Consequentia ista est nota per syllogismum expositum.

Et cùm dicit ultra quòd sit verbum de mittendis per Universitatem; apparet primò quòd non, quia Rex edicebat, vel nolebat quòd aliquis simpliciter mitteretur, ut dicit textus.

Item, quia non est verisimile quòd Rex hoc vellet, de mittendis per Universitatem, quin etiam id vellet de mittendis per ipsum, & per alios Dominos, & per Regnum suum.

A Item, apparet manifestè ex modo loquendi assertoris; cùm ait quòd si quis opposuerit, dicens, ita hîc loquitur universaliter. Si quis, id est, si aliquis opposuerit dicens: volo ire; respondet esto, dùm talia dixeris quæ non sint contra Fidem, ita quòd nullus deberet ire qui non sustineret istam Fidem. Et per consequens, si aliquis in hoc erraret, non deberet ire, cum tamen deberet compelli, ut dicebatur in reprobatione assertoris. Nec patet ex juramentis, de licitis, & Catholicis. Quæ juramenta, si fuerint de sustinendo Sententiam Episcopi Parisiensis, non videntur illicita, in hac materia: imò hoc videretur favere monoplium in Judicium Fidei, cui non intendit se submittere, nisi decerneret secundùm intentionem ipsorum, ut videtur ex juramento.

Ad decimam octavam, quæ talis est.

B *Possibile est Judices, & Concilium Fidei Episcopi Parisiensis nec falli posse, nec fallere velle, in materia Fidei nondùm per Ecclesiam declarata & determinata. Ejus neutra pars nondum expressè extitit per Ecclesiam approbata, seu reprobata.*

Respondet sic. *Hæc Assertio videtur improbari protervè, quia non accipitur illic, nec in locutione communi, posse logicale; nec est verum quòd materia de qua illic fit mentio, non sit per sacram Scripturam sufficienter & expressè determinata, in quam credendo nullus erat, sicut circa decimam septimam dicebatur.*

Sed hæc Assertio videtur sufficienter improbata; quia aut loquitur de posse logico, aut naturali, aut juridico. Non naturali, quia naturaliter pro statu naturæ lapsæ, possibile est quemlibet viatorem non confirmatum in gratia, posse falli & fallere velle. Ergo de Juridico. Quod dupliciter C intelligitur: ita quòd si fallerentur aut fallerent, hoc non esset Juridicum. Et hoc verum est: sed & hoc de quolibet est dicendum; imò impossibile est aliquem posse fallere, vel falli isto modo.

Alio modo, ut non possit falli, nec fallere in Jure; quod est falsum, cùm & Ecclesia sæpè fallatur, ut *extr. de Sent. excommunicationis*; Et Judices sæpè falluntur per testes, vel ex ignorantia Juris, vel malitia sequente, cujusmodi est in proposito. Nec est verum quòd ista materia sit sufficienter per sacram Scripturam, & expressè determinata, sicut fuit responsum in reprobando responsionem ad impagnationem decimæ sextæ Propositionis.

Ad decimam nonam, qua dicebatur.

D *Sententia Episcopi particularis lata in materia Fidei prætensa per aliquos nondùm per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica.*

Respondet adversarius quòd hæc Assertio non habetur in forma illa, sed in alia quæ vera est, & ab omnibus Ordinariis & Universitatibus generalibus defendenda, & sequitur ex approbatis in hoc sacro Generali Concilio. Ex quo sequitur quòd hæc Assertio est vera in alia forma. Ergo hæc Assertio est vera in forma, cùm alia forma sit forma. Sed ostendo quòd habeatur in forma, vel quòd hæc sequitur ex illa quam dicit in forma. Dicit enim sic, in quadam cedula tradita hoc Anno, in hospitio Domini Cardinalis Camaracensis quæ incipit, *Condemnatio* &c. *Condemnatio Episcopi Pari-*

* *Hic aliquid deest; fortè* expositum.

siensis, lata contra Magistrum Johannem Parvi, est catholice lata. Et hanc eandem asseruit in Refectorio Fratrum Minorum, coram omnibus Nationibus congregatis ibidem. Ergo Sententia, seu condemnatio Episcopi particularis, lata in materia Fidei prætensa, per aliquos nondùm per Ecclesiam explicitè declarata, est Catholica. Tenet consequentia, cùm condemnatio Episcopi Parisiensis, sit Sententia Episcopi particularis, & in materia quæ prætenditur Fidei, & illa Sententia prætenditur per assertorem Catholica, & canonicè lata, quæ nondùm fuit per Ecclesiam explicitè declarata, ut ostensum est, & est notorium & manifestum, quia ad hoc laborant.

Et potest allegari contra eos illud Comici: *Quod actum est, ne agatur; unde si actum est, quomodò est agendum. Et si agendum, quomodò actum est*

Et cùm dicit quòd est ab omnibus Universitatibus generalibus defensanda, hoc videtur movere seditionem contra Ecclesiam Romanam, vel Concilium Generale, aut Ecclesiam Universalem, ut determinata per Universitates, vel potiùs per Episcopos particulares defendant tanquam Catholica. Et sic nulla causa Fidei ad Sedem Apostolicam devolvetur, vel Concilium Generale.

Nec est verum quòd sequatur ista Assertio ex approbatis in hoc Sacro Concilio Generali. Licèt enim approbaverit Sententiam Archiepiscopi Cantuariensis contra Wicleff, tanquam Legati nati Sedis Apostolicæ, & Archiepiscopi Pragensis, tanquam Commissarii Apostolicæ Sedis, & Universitatis Pragensis reprobationem Catholicam errorum Huss: non tamen sequitur quòd Episcoporum particularium approbaverit Sententiam judicialem, tanquam Catholicam, sive universalem & universaliter obligantem. Quinimò sacrum Generale Concilium catholicè reprobavit, & solùm potuit Catholica & Apostolica Sedes, seu Deputatus condemnare, vel Deputati per eam.

Ad vicesimam, cùm dicebatur.

Omnis Propositio habens plures sensus, quorum alter est falsus, est tanquam erronea condemnanda.

Respondet sic.

Hæc Assertio non invenitur posita, sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Concilium prædicata. Hæc Assertio fuit per eum posita, ut potest probari per Instrumenta & per testes.

Ad vicesimam primam, quando dicitur quòd.

Aliqua Assertiones sunt condemnandæ tanquam erroneæ in Fide & moribus, per Episcopum particularem, de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes, non vocatis ad Judicium assertoribus earum specialiter, ante dictarum Assertionum declarationem explicitam per Ecclesiam, aut Sedem Apostolicam.

Respondet sic.

Hæc Assertio non est in textu; sed una alia quæ vera est, & per hoc sacrum Concilium practicata.

Sed si benè conspiciatur, hæc est sua in forma; quoniam hæc Assertio in forma sequitur ex dictis assertoris; quoniam Assertiones novem impositæ Parvi, sunt condemnandæ per eum tanquam erroneæ in Fide & moribus, per Episcopum Parisiensem; de quarum veritate est opinio varia inter Doctores solemnes; nec fuerunt vocati assertores earum specialiter ante dictarum Assertionum declarationem explicitam per Ecclesiam, aut Sedem Apostolicam.

Et cùm dixit quòd est alia quæ est vera, quæ per hoc sacrum Concilium est practicata, hoc est falsum & repugnans.

Aut enim intelligit de Episcopo particulari Parisiensi, aut de Archiepiscopo Cantuariensi, aut Pragensi. Non primum, quia Generale Concilium non practicavit adhuc aliquid condemnatum per Episcopum Parisiensem quod condemnavit: nec de Archiepiscopo Cantuariensi, quia, ut dictum est, istos errores Johannis Wicleff, auctoritate Apostolica condemnavit; & etiam quia sacrum Concilium in practicando condemnationem errorum Wicleff, ipsum citavit, vel quemcunque alium volentem defendere ejus errores & memoriam.

Idem patet de Huss, quia Huss fuit vocatus per Concilium sacrum, & sæpiùs fuit sibi data copia respondendi, prout est manifestum. Sed dicitur quòd fuit practicatum in hoc sacro Concilio, A quòd errores de Communione sub utraque specie fuerunt damnati, & tamen non fuerunt vocati assertores. Sed clarum est quòd talis condemnatio non est facta per aliquem Episcopum particularem.

Item, secùs est, ubi est notus assertor, & ubi non est reus nisi in generali.

Ad vicesimam secundam, quâ dicitur.

Si Angelus Dei descenderet de cœlo & nuntiaret assertori istarum Assertionum oppositum suæ opinionis, non crederet sibi, imò quod plùs est, neque Deo.

Respondet sic.

Hæc Assertio calumniosè ponitur, tàm in forma quàm in impugnatione, quia textus non ponit hoc complexum oppositum opinionis, sed loquitur de opposito firmæ Fidei Catholicæ. Et sic loquendo non incurritur Luciferiana superbia, sed humilitas Catholica: alioquin Apostolus B *fuit Luciferianus*, ad Galatas, secundo. *Et in reprobatione applicatur malè hæc Scriptura*: non erit impossibile apud Deum omne verbum. *Luc.* 1. 37.

Licèt hæc Assertio non ponatur in textu in forma; tamen oppositum novem Assertionum, quod dicitur firma Fides apud eum, si sibi assentiret, deberet esse conforme regulæ sacri Concilii, quod nunquam declaratur, & in cujus Judicio ipsarum Fides, vel non Fides pendet, & per consequens opinio. Sed sive dicatur oppositum opinionis, sive Fidei, sive in iis quæ respiciunt Dei actionem ad exª. rª. * ...... contingentem; videtur blasphemia: imò videtur quòd tàm iste assentiat opposito novem Assertionum, quàm huic Articulo: *Resurrectio erit: vel dies Judicii.*

C Patet, quia si Deus ordinaret quòd dies Judicii nunquam erit, vel Resurrectio generalis, & revelaret isti assertori istam, *Resurrectio non erit*, tenetur sibi credere, & crederet, non dubito, & non crederet opposito novem Assertionum, hoc est fortiùs adhærere opposito Assertionum, quàm Articulo de Resurrectione, quod est absurdum, & præsertim cùm Deus posset Legem datam respicientem proximum mutare. Et dato quòd oppositum istarum Assertionum esset contra Legem istam, posset Legem illam in oppositum mutare; & sic illam revelare, & teneretur sibi quisque credere. Ideò est blasphemum.

Quapropter benè inducebatur illa Scriptura ad propositum · *non erit impossibile apud Deum omne verbum*, &c. Et sic restat Luciferiana super-D bia &c. Talem superbiam incurrit Paulus *ad Galatas, secundo*, qui nunquam dicit quòd non crederet Deo; sed si quis aliàs, etiam si Angelus descenderet de cœlo, eis evangelisaret, anathema esset. Quod si dicatur quòd ex quo esset anathema non deberet sibi credere? Verum est, nisi constaret sibi quòd ex parte Dei evangelizaret, cui tunc credere teneretur sicut & Deo.

Ad vicesimam tertiam, quâ dicitur.

Principia Fidei versantur circa principia Legis naturalis.

Respondet quòd

Hæc Assertio fallit in forma, quamvis benè concedatur de multis principiis Fidei, sicut sunt dictamina practica-

* f. exempla regularia. . . . .

dicata correspondentia jussionibus decem Praeceptorum moralium, ut est ista: Proximus non est occidendus, propria auctoritate.

Hæc Assertio fuit data in forma, hoc Anno, in quadam cedula, vel in inferenti istam formaliter per assertorem, & complices suos. Quæ si vera est, pagani sunt fideles, cùm habeant principia illa.

Ad vicesimam quartam; quâ dicitur quòd

Si Johannes Huss, hæreticus declaratus & condemnatus per sacrum Concilium Generale, habuisset Advocatum, nunquam fuisset convictus.

Respodet sic.

Hæc Assertio videtur imponi & reprobari protervè, quia conformis est modo loquendi communi, quemadmodum dicitur de aliquo pigritante, iste nunquam veniet, vel nunquam fecerit, licèt sciamus quandoque quòd veniet, vel fecerit infra horam.

Item, hæc locutio erat valdè possibilis, propter casus multos & sine culpa Concilii.

Sed hæc Assertio non imponitur, nisi veridicè, contra protervos & temerarios de sacro Concilio obloquentes: nec modus loquendi de Concilio debet esse conformis materiæ loquendi contra prigritantes, præsertim in materia Fidei.

Item, facit iste respondens consequentiam falsam & impossibilem, quia non sequitur: Hæc locutio erat possibilis; ergo vera, vel Catholica. Hæc enim est possibilis: Dies Judicii non erit: & tamen ipsa est hæretica. Vel ista, Resurrectio generalis non erit. Jam consequens hujus consequentiæ est injuriosum, imò etiam falsum implicans: quia quicunque casus evenissent, positâ prudentiâ sacri Concilii, istos potuisset extinguere, vel vitare, cum ratione ex sacris Scripturis sumpta.

Ad vicesimam quintam & ultimam, quæ ponitur sub duplici forma. Prima.

Ego mallem habere Judæos & pagnos pro Judicibus, in causis Fidei, quam deputatos in eadem per Concilium Generale.

Secunda doctrina.

Doctor Christianus asserens publicè quòd mallet habere Judæos aut pagnos pro Judicibus in causa per Concilium Generale.

Respondet.

Utraque Propositio falsè imponitur & nimis crudè & generaliter & injuriosè, propter causas plurimas, quæ tempore suo, & loco poterunt explicari, & satis notoriè sunt quoad aliquos. Unde non est novum, vel hæreticum quòd in materiis Fidei moralibus Juris naturalis, quæ Communes sunt apud Pagano & Sarracenos.

Sed hæc Assertio creditur totaliter, quemadmodùm ipsa fuit per ipsum asserentem imposita, & ex tota testium præsentium totionis * Nationis Gallicanæ decreta, & generaliter sicut fuit proposita: non tamen fuit denuntiata in injuriam assertoris, sed ad correctionem ejusdem.

Utrùm autem ipse assertor illam posuerit in injuriam magis particularem, hoc noverit iste. Scio tamen quòd ipsa Propositio Judices Fidei diffamavit, & quòd redundat in injuriam non modicam Judicium Fidei sacri Concilii Generalis deputatis per eosdem.

Quæ autem sunt illæ causæ, cur istæ Propositiones secundæ falsæ & nimis crudæ & generaliter injuriosæ, quæ tempore & loco suo poterunt explicari, & satis notoriæ sunt, deberent explicari, ut illis contra quos militant causæ istæ scirentur, & ab aliis discernerentur qui in hoc sunt communes.

Et cùm dicit ulteriùs quòd *Non est novum, vel hæreticum quòd in materiis Fidei etiam de Trinitate* &c. Licèt hoc non sit novum vel hæreticum, in certo casu, & ad certum actum; non tamen esset talis eligibilior Cardinalibus vel Prælatis, vel Doctoribus sacræ Theologiæ per sacrum Concilium deputatis, quòd in materia Fidei dicitur errare non posse. Et istud videtur hæreticum, insanum & erroneum, & injuriosum, dicere quòd sint eligibiliores Judæi, vel pagani, talibus Judicibus, & tantis, & per tantum Concilium, & ad tantum negotium deputatis. Nec valet quod dicit quòd, *Si pars adversa repulit & repellit aliquos solemnes viros in sacra Scriptura & Juribus eruditissimos, tanquam suspectos in causa Fidei & morum, quorum unus fuerat per hoc sacrum Concilium deputatus solus inter Dominos Cardinales Theologus secularis, ubi sic fortè non repulisset quosdam Judæos & Sarracenos* &c. Quoniam si quis fuerit repulsus per partem quam dicit assertor adversam, hoc non nisi tanquam notatus evidenter de inimicitia quam iste assertor non potest nec potuit notare in Judicibus Fidei, aut alleget inimicitias. Possunt autem manifestè ostendi inimicitiæ illius qui fuit repulsus. Et iterum in materia Fidei non mallet pars adversa habere Judæos & Sarracenos.

Et cùm dicit quòd *Non est ita reprehensibile verbum sic volatiliter prolatum.* Verba non debent, in materia Fidei, & contra Judices, imò contra Concilium sic volatiliter emitti, præsertim per sacræ Paginæ professores. Sagittæ enim tales, ut illæ quæ mittebantur volatiles contra Jovem, in sagittantes, & ipsas volatiliter emittentes, fuerunt retrocedendo reflexit. *

Et cùm dicit ulteriùs quòd *Istæ Propositiones non generaverunt scandalum, & sunt vera in propriis formis; & si referuntur ad intentionem ponentium & causas dicendi, sunt inde multùm clariores,* Propterea non est similiter de illis novem Assertionibus, quoniam generaverunt grande scandalum, & sunt in suis propriis formis palam erroneæ. Et si ad intentionem, & Fidem, & causas dicendi referantur, apparebunt multò patentiùs erroneæ, quàm positæ dicantur ad justificationem mortis unius Principis non diffidati, nec accusati, nec convicti apud Superiorem suum. Et ita de reliquis circumstantiis malis quæ ex Litteris Patentibus, & authenticis, in suo casu posuerit. Ac proindè rationes suæ, vel allegationes, nihil ad propositum concludunt, vel falsè concludunt in plurimis.

Ceterum, parati sumus hæc omnia latiùs declarare, & ostendere certis rationibus, quòd prædicta in suis replicationibus continet hæreses manifestas, prout aliqualiter notatum est.

Compescatur igitur hæc multiplex & hæreticalis calumnia, juxta prudentiam sacri Concilii, ut calumniosi discant modestiùs contra docentes vel scribentes elucidationem veritatis. † Qui in hoc manifestè & planè retunditur, cùm Propositiones istæ denuntiatæ scandalum malum generaverint in multis qui Libros illos viderunt & perlegerunt, ac multos audientes dictum Assertorem aliàs verbotenùs proponentem, non sunt veræ in propriis formis; imò videntur multis insignibus Doctoribus in Theologia erroneæ, malè sonantes, quamplures & nonnullæ sapere hæresim, etiam ad intentionem dicentis, & cum pertinacia defendentis, & ex causis assignatis dicendis.

Istæ verò novem Assertiones nunquam scandalum generaverunt, nisi in quantum iste Assertor, cum complicibus suis, ipsas interpretatus est ad malum sensum, & quæ etiam per ipsum, vel suos complices sunt confictæ, saltim non in forma nec in æquivalenti, cum veritatibus Magistri Johannis Parvi, & illas ad malum suum sensum traxit, & quantùm potuit sic publicavit. Nec ipsæ in forma sua sunt erroneæ, nec ad intentionem dicentis, nec ex causa dicendi: citra tamen de-ter-

* Locus corruptus. *fortè* totius.

* *fortè* reflexæ † Locus corruptus.

terminationem sacri Concilii, omnia ista dicendo, prout etiam sufficienter fuit ostensum per Dominum Episcopum Attrebatensem, per rationes vivaces, & per solutiones claras & patentes datas ad argumenta adversariorum, quæ nullius sunt declarata momenti.

Positio autem Magistri Johannis Gerson, quam fecit in loco publicæ Sessionis, ostendetur multis erroribus hæresibusque permixta, ut ostendetur A locis & temporibus opportunis.

Et quia justum est & rationabile, judicialiter quòd dictæ novem Assertiones, quibus tamen nullus est adhuc datus assertor, Magistrorum examini exponantur: ita requiro quatenùs Assertiones denuntiatæ, & post pertinaciter defensatæ, & aliquæ publicatæ hìc coram sacro Concilio Generali, de quibus sunt multi scandalisati: supplicatur vestris Reverendissimis Paternitatibus & Dominationibus metuendissimis, ac etiam requiritur primò, secundò, tertiò, ac quartò de superabundanti, pro zelo Fidei & ad vitandum scandala, ne cordibus gentium remanerent, quatenùs tùm Assertiones quàm defensiones, sive palliationes Magistrorum in sacra Pagina, & Doctorum utriusque Juris tradentur examini, declarandæ an sint veræ, vel falsæ, vel erroneæ, vel malè sonantes, aut piarum aurium offensivæ, aut ipsarum B nonnullæ, ut multi & graves æstimant, hæresim sapientes, ut veritas Fidei elucescat.

Cod. 2537. fol. 120. verso.

Hæc protestatio fuit facta XXIV. die Octobris, in Ecclesia Cathedrali Constantiensi, de mane.

Ego Martinus, Episcopus Attrebatensis, humilis in sacra Theologia Magister, protestor primò, quòd in hoc Actu, nec in quocumque alio per me, Dei gratiâ, imposterum fiendo, sicut nec in præcedentibus dudùm per me factis quibuscumque, nunquam intendi, nec de præsenti intendo aliquid dicere, aut asserere; immò intendo non dicere, quod sit contra determinationem sacro sanctæ Matris Ecclesiæ, sacratissimorum Concilio- C rum Generalium, aut hujus sacro sancti Concilii Generalis Constantiensis, seu contra veritatem Fidei Catholicæ, seu sacræ Scripturæ, aut etiam contra bonos mores: vel quovis modo possit offendere pias aures. Quòd si oppositum contingeret, quod Deus avertat, vel ex ignorantia mea, quæ magna est; vel ex alia causa quacumque, ex nunc, pro ut ex tunc, omne tale dictum, aut assertum habeo pro non dicto, aut asserto, & illud ex nunc, prout ex tunc, reveco, casso, irrito & adnullo, & offerro me humiliter promptum & paratum, ad suscipiendam emendationem, & correctionem hujus sacri Concilii Generalis, & ad revocandum omne tale dictum, cassandum, irritandum, & adnullandum, ubi, quando, & qualiter dictaret illud per me debere fieri sæpè dictum hoc sacrum Concilium Generale; cujus diffinitionibus, & Decretis jam factis, & fiendis, & etiam conclusioni, & conclusionibus per ipsum eligen- D dæ, vel eligendis, determinandæ, vel determinandis, super novem Assertionibus, de quibus materia hìc ventilatur, adhæreo firmiter, indubiè & inconcussè, & adhærere intendo, quamdiù vitam duxero in humanis.

Secundò, protestor quòd in præsenti Actu non gero Ambassiatam Principis, aut alterius personæ, sive Status cujuscumque, nec intendo gerere, nisi pro quantò fuerit opus, aut necesse: sed solùm vices gero quæstionem proponentis, de Mandato Reverendissimorum Patrum, & excellentissimorum Doctorum, in causis Fidei deputatorum per hoc sacrum Concilium Generale, qui XVI. die Octobris Mensis hujus, mihi per expressum injunxerunt, ùt partem negativam aperirem rationibus, & scripto tenùs, hujus quæsiti: scilicet, utrùm novem Assertiones coram ipsis, per Magistrum Johannen de Gerssono Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis agitatæ, Fidei Judicio sint reprobandæ.

Et quia eorum Mandatis volo, prout teneor, pro semper obedire, idcircò tanquam organum ipsorum & bajulus, proponam quoque proponenda.

Tertiò, protestor quòd non intendo aliquid dicere, quod sit propriè in injuriam personæ cujuscumque: sed solùm intendo ad elucidationem Catholicæ veritatis, & ad declarationem iniquæ falsitatis.

Et si non haberem verba adeò reverencialia in omnibus dicendis, non credant aliqui quòd propter hoc intendam excedere à charitate & dilectione fraterna; quia debitam reverendiam & honorem cordiales volo semper habere ad omnes, maximè autem ad domesticos Fidei.

Et finaliter, quæque jam dicta, aut dicenda in præsenti Actu, dicam probabiliter, & secundùm quod dictamen rationis & conscientiæ, ac instinctus Spiritus sancti mihi ministrabit, secundùm formam juramenti per me emissi in præsentia, & de Mandato Reverendissimorum Dominorum Judicum.

ALIUD SCRIPTUM

Episcopi Attrebatensis, adversùs Cardinalem Cameracensem. Cod. 2537. fol. 120.

Cardinalis Cameracensis XXV. Octobris.

*Conclusiones Astrologicas præposuit Theologicis: inde leviter intulit, principia Fidei versari circa principia Legis naturalis.

* Exequiæ Cardinalis Barensis.

Responsio.

Si Collegium in hoc vellet partem assumere, quia Cardinalis est, & sustinere vellet Propositionem malè sonantem, exponeret se magno periculo &c.

Item, in materia præsenti quæ tangit multos Principes, sub quorum Dominiis habent sua Beneficia, possessiones &c.

Item, si per medium Collegii, cum violentia, importunitate aut aliàs condemnarentur aliquæ Propositiones, & præsertim istæ &c.

Notetur quòd multæ sunt Universitates solemnes quæ eis non assentirent in tali condemnatione, sic esset destruere statum Cardinalium, & cujuslibet eorundem, & quòd de præsenti se redderent inhabiles ad electionem &c. Et si procederent ad talem electionem &c. forsan non reciperetur pro Summo Pontifice per eos electus, propter suspicionem de hæresi.

Item, status Cardinalatus non attenditur, quo ad approbationem, vel reprobationem aliquarum Assertionum, tanquam approbandarum Fidei Judicio; sed Episcopi, & Doctores, de Mendato sanctæ Sedis Apostolicæ, tales materias debent tractare, & super illis deliberare, & quid sit de illis de Fide tenendum declarare, Papa verò concludere habet & diffinire, &c.

Item, si singulariter aliqui Cardinales vellent se con-

constituere partem, aut Promotores, in causa Fidei; hoc non obstante, à prosecutione non est desistendum, nec subticendum est, quin veritas Catholica palam fiat: si secùs autem fieret, per tales modos & comminationes, quòd Collegium assumat sibi causam, propter honorem Collegii, quia Cardinalis est, & nihilominùs fovet Assertiones erroneas & hæreticas, esset tyrannizare in Religionem Christianam, quod nequaquam permitterent Principes Christiani. Avertant igitur Domini Cardinales, si qui sint, ne dijudicent causam eis ignotam, & de qua ad eos non spectet judicialiter cognoscere, & omni favore, odio &c. postpositis, veritate comperta, conjudicent Concilio Generali æquitatem. A

PROPOSITIO

Cod. 1537. fol. 161.

Facta in loco Sessionis, 24. & 30. diebus Octobris, Anno millesimo quadringentesimo decimo quinto.

Episcopus Attrebatensis.

IN præsentia hujus sacratissimæ Celsitudinis, cujus gesta magnifica per Orbem Universum gloriosè prædicantur.

In assistentia suæ subtilissimæ limpitudinis, cujus circumspectione, Catholicæ Ecclesiæ status & B mores virtuosè regulantur, de præsenti materia, tam dignissimæ Altitudinis, ut etiam ingenia Jerarchica eam non concipiant, nisi divinitùs luminosè doceantur, loqui pertimesco, pensata dicendorum arduitate, auditorum subtilitate, sensus & intellectus meorum exiguitate. Nec mirum, quoniam grandes materias ingenia parva non sufferunt, sed mox in ipso suo conatu ultra vires ruunt & succumbunt.

Fateor si quidem quòd quantumcumque quis de fonte Pegaseo sit potatus; etiam si linguis hominum loquatur, aut Angelorum; si in Mercurium transformetur, aut Tullium; si dulcescat Titi livii lactea eloquentia; aut certè si Demosthenis suavitate peroret; dignè loqui nequaquam poterit de dicendis. Nihilominùs tamen ego, cujus sensus modicus, intellectus brevis, memoria labilis, sed eloquia incomposita in tantum existunt, ut non nisi æs sonans, & cimbalum tinnens C à prudentibus debeam meritò judicari.

Sed oro, ut is qui docet hominem scientiam, osque mutorum aperit, & linguas infantium facit disertas, nunc det sermonem rectum & benè sonantem in os meum, ut & intellectum meum vero Fidei lumine infundat & illustret, affectum quoque igne caritatis inflammet: sed & labiis pollutis, calculo ignito, seraphico ministerio, expurgabit, linguam refrænans temperet, & os meum adornet, præconio Catholicæ veritatis, cujus veritatis inardescentes fervore adversùs errores carnalium, atque animalium hominum, arcem turris Davidicæ, clipeis Theologicarum rationum communitæ, Spiritu sancto vos evocante, conscendistis. Vos scilicet, sacratissimi Ecclesiæ Pastores, & experitissimi Rectores, atque eruditissimi Doctores & Magistri, qui estis belli hæreticalis Duces triumphales, super cujus turres estis D speculatores positi, & custodes pariter & defensores, ut per vos cunctis adversitatibus, erroribus, & hæresibus eliminatis, & destructis, Deo uno & vero, Christiana Religio, tranquilla devotione gaudens, pacifica ac secura, perhennique serviat libertate. In quo bello constituti, contra hæreticam pravitatem se extollentem adversùs Dei scientiam, & doctrinam Ecclesiæ sacro sanctæ, vos hortatur ipsa Catholica veritas, ut veros suos pugiles, & athletas strenuos & fideles, quatenùs sitis fortes in bello & pugna cum antiquo spiritu, in principio spiritualis belli hujus.

Stantes in facie primæ aciei proponens in medio Ecclesiæ verba sancti Apostoli: *Confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus, & induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli*, ad Ephes. VI. 10.

In quibus verbis confert audaciæ stabilitatem.

DECLARATIO.

Cod. 1537. fol. 43.

Cardinalis Cameracensis, circa Propositiones Joannis Parvi.

EGo Petrus Cardinalis Cameracensis, tanquam Doctor Theologus, in testimonium veritatis requisitus, dico, & per juramentum affirmo, me firmiter credere, & nullatenùs dubitare, quòd quælibet dictarum novem Assertionum catholicè condemnanda est in forma superiùs scripta.

Et nihilominùs, ex condemnatione hujus Propositionis; *Quilibet tyrannus. Potest & debet licitè & meritoriè occidi per quemcunque vassallum suum, sive subditum, etiam per insidias, & blanditias, vel adulationem, non obstante quocunque juramento, seu Confœderatione factis cum eo, non expectatâ Sententia, vel Mandato cujuscunque Judicis.* Quæ condemnatio in una * Sessione hujus sacri Concilii facta est, patet manifestè condemnatio earundem Propositionum. Nam continent doctrinam illam virtualiter, & in simili radice fundantur, & addunt circumstantias alias plurimùm aggravantes, sicut de auctorisatione cujuslibet Legis divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii in secunda Propositione.

Item, de turpitudine & vilitate mortis, in tertia.

Item, quòd Rex debet approbare tale homicidium in tribus sequentibus.

Item, ad confirmationem erroris, addit quòd litteralis sensus Scripturæ sacræ occidit animam.

In octava denique, quòd in nullo ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos, si vergat in præjudicium alterius jurantium, vel confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum. Et ita de reliquis.

Quare patet quòd doctrina hæc & similis, condemnanda est, prout & prædicta Propositio condemnata, videlicet tanquam erronea in Fide & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias præbens; & pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & ut alis, juxta canonicas Sanctiones puniendi.

In testimonium præmissorum, manu mea me subscripsi.

* Sessione XV.

ADDITIO

Cardinalis Cameracensis, pro sua opinione, die VIII. *Novembris. Anno* M. CCCCXV.

EX quo manifestè sequitur quòd asserere inter Catholicos dictas Propositiones esse probabiles, vel forsan veras; est erroneum, & sapiens hæresim: & quòd Doctor Theologus hoc publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Unde pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, licèt multa possent allegari de Jure naturali, divino, & humano; tamen specialiter contra eam pauca sufficiant quæ sequuntur.

Primò, quia hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet contra illud, *Non occides*, Exod. xx. 13. scilicet absque authoritate judiciaria; & illud, *Non perjurabis*, Levit. xix. 12. Ubi omne juramentum jubetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ; & contra illud Exodi xxi. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum & per insidias, ab altari meo evellas illum, ut moriatur*; & contra illud, xxiii. q. v. Cap. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro *De Civitate Dei*, ubi dicitur: *Iis igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus justitia Deus, specialiter jubet occidi, quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Et xxiii. q. viii. Cap. *Quicunque*, quòd sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur, & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.*

Est denique contra rationes condendi Decretalem illam, *Pro humani. De homicidio. Libro* vi. editam in Concilio Lugdunensi; ubi contra interfectores per assasinos ponitur pœna excommunicationis, depositionis à dignitate, honore, Ordine, Officio, & Beneficio, ipso facto: & quòd quicunque talis fuerit, à toto Christiano populo perpetuò diffidatus est: sic quòd postquam probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenùs alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis adversùs eum Sententia requiratur.

Item, dicta doctrina multò magis est condemnanda, quia multò pejus circumstantionata est, quàm illa damnata Propositio Johannis Wicleff, quæ ponit quòd populares possunt ad eorum arbitrium Dominos deliquentes corrigere.

Item, hujus doctrinæ condemnatio non minus fieri potest absque speciali expressione de ejus assertore, quàm illa quæ nuper in una Sessione facta est contra errorem in Bohemia, de Communicatione populi sub utraque specie &c.

* In testimonium præmissorum, manu propria me subscripsi. P. *Cardinalis Cameracensis.*

* Hoc totum sequens est de sua manu.

Cod. 2538. fol. 220. verso. Extat etiam in Codice 2513. fol. 90. verso.

RESPONSIO
EPISCOPI ATREBATENSIS,
Ad deliberationem Domini Cardinalis Cameracensis.

CUm vos, Reverendissimi in Christo Patres, & Domini Commissarii, in causis Fidei per hoc sacrum Concilium deputati, ordinaveritis quòd quilibet Doctor Theologiæ habeat vobis dare, infra certum terminum, suam intentionem, videlicet utrùm novem Assertiones, pro examine, sint Fidei Judicio reprobandæ; & liceat unicuique Doctori in Facultate prædicta, etiam super hoc publicè respondere, prout experientia comprobavit, per responsionem publicam, factam viii. die Novembris, per Reverendissimum Patrem in Christo Dominum Cardinalem Cameracensem, & vestris Paternitatibus exhibitam, & per easdem receptam.

Idcircò, Ego M. Episcopus Atrebatensis, tanquam Doctor Theologus in testimonium veritatis requisitus, salva tamen determinatione sacrosancti Concilii, & sanctæ Sedis Apostolicæ, credo & affirmò quòd nulla dictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda, nec aliqua illarum est condemnanda, ex condemnatione illius Propositionis *Quilibet tyrannus* &c. Cùm nullo modo sequatur ex aliqua illarum novem Assertionum, sed nec ex omnibus simul, nec continent doctrinaliter illum, vel virtualiter, nec in simili radice fundantur, quod patet.

Non enim sequitur. *Licitum est unicuique subdito* &c. *occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium* &c. *Ergo quilibet tyrannus* &c. Tum quia ibi arguitur à parte in modo, ad suum totum in modo, cùm distributione.

Et clarum est consequentiam non valere, sicut nec valet. *Licitum est unicuique interficere furem nocturnum, qui venit ad occidendum. Ergo quilibet fur nocturnus potest & debet licitè interfici à quocunque.* Sicut nec sequitur: *Quemlibet hominem album video, ergo quemlibet hominem video.* Tum quia in Assertionibus fit de tyranno taliter specificato. In illa verò, *Quilibet tyrannus* &c. de tyranno universaliter capto.

Tum quia ad mentem Assertionum à parte subjecti, ly *unicuique subdito* capitur pro vassallo immediatè Regi subdito. Et in illa, *Quilibet tyrannus* &c. capitur pro quocunque, etiam subdito tyranno, sive subjecto.

Patet quòd nec sequitur ex prima, nec ex secunda, neque tertia; cùm in secunda specificetur, dicendo quòd *Leges autorisant de occidendo dictum tyrannum proditorem & infidelem suo Regi* &c. Nec sequitur ex quarta. Licèt enim dicat quòd *Omnis tyrannus infidelis, sit villanè occidendus*; non tamen dicit, *à quolibet subdito suo.* Nec sequitur ex quinta, sexta & septima. Non sequitur: *Ille qui occidit supra nominatum tyrannum, non debet de aliquo reprehendi*, ut dicit quinta, *imò debet præmiari*, ut ait sexta; *& illum debet Rex plus amare* ut canit septima, *ergo quilibet tyrannus* &c. Nec sequitur ex octava: *Littera occidit* &c. clarum est. Sed nec ex prima, *in casu socialitatis* &c. quæ est nona.

Sed quòd nec ex omnibus simul, patet, quia si ex aliquibus debeat sequi, videretur quòd ex prima & quarta. Quarta enim dicit quòd *Omnis tyrannus infidelis, est villanè occidendus:* & prima dicit quòd *Licitum est unicuique subdito* &c. Ergo videtur quòd sequatur quòd *Omnis tyrannus sit occidendus villanè, à quolibet subdito suo. Quilibet tyrannus* &c.

Sed manifestum est quòd subjectum primæ Assertionis, *Licitum est unicuique subdito*, supponit, & accepitur respectu prædicati, quod est, *Quemlibet tyrannum qui per cupiditatem* &c. Quod prædicatum est taliter qualificatum. Et in secunda capitur subjectum universaliter, sed non respectu cujuslibet subditi, ita quòd ly *à quolibet subdito*, in nullo supponit, respectu talis prædicati, *Quemlibet tyrannum* &c. nec in ambabus simul.

Unde si quia in quarta ponitur, *Omnis tyrannus* &c. Non tamen respectu talis prædicati, *à quocunque subdito.* Et in primo ponitur quòd *Licitum est unicuique subjecto* &c. non tamen respectu talis prædicati, *quemlibet tyrannum* &c. inferretur ista, *Quilibet tyrannus* &c.

Eodem modo inferam de quocunque demonstrato ut determinato, fortè inferam istam: *Hic est dia-*

diabolus, ex dictis & contententis in sacra Scriptura: unde capiam istud complexum. *Hic est*, Mathæi, XVII. & istud prædicatum, *diabolus* Mathæi, IV.

Sic igitur apparet manifestè quòd istæ novem Assertiones non continent virtualiter illam. *Quilibet tyrannus* &c. nec per consequens veniunt Fidei Judicio reprobandæ ex condemnatione illius.

Dico ulteriùs quòd ex nulla circumstantia aggravante sunt dictæ Propositiones Fidei Judicio reprobandæ. Non enim propter primam, scilicet authorisationem talis tyrannicidii: quin imò ista circumstantia est allevians in secunda Propositione, nec propter illam de villanitate &c. quâ dignus est talis tyrannus occidi, ut in tertia & quarta.

Nec propter illam quâ Rex debet approbare tale tyrannicidium, ut in sexta, quinta & septima.

Nec ex additione confirmationis erroris, ut dicit dictus Dominus Cardinalis, cùm non sit error quòd *Semper tenere sensum litteralem, occidit animam*, qui ly *sensum litteralem*, supponit ibi confusè tantùm. Et clarum est quòd semper accipere sensum litteralem quem faciunt Propositiones in sacra Scriptura, est error, imò inducit in errorem, ut ait expressè Gregorius, in Moralibus. Lib. I. cap. 3. in Prologo, ut in octava.

Hæc ex illa circumstantia, quòd *De nullo tenetur miles servare promissiones, seu confœderationes factas alteri militi, si vergant in præjudicium* &c. *in casu socialitatis* &c. cùm priùs & ampliùs teneatur ex ordine caritatis vitare suum præjudicium quàm, alterius.

Nec est verum quòd hæc doctrina & similis sit condemnanda, prout hæc prædicta Propositio. *Quilibet tyrannus* &c. est condemnata; videlicet tanquam erronea in Fide & moribus, & tanquam hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia & perjuria vias præbens.

Ex quibus omnibus infero.

Primùm, quòd hanc doctrinam asserentes opinabiliter, citra determinationem sacri Concilii Generalis, & sanctæ Sedis Apostolicæ, non sunt hæretici, & ut tales, juxta canonicas Sanctiones legitimas puniendi.

Secundò, infero quòd non sequitur manifestè, imò totum oppositum, quòd asserere inter Catholicas dictas Propositiones esse probabiles, aut forsan veras, non est erroneum, aut sapiens hæresim, nec Doctor Theologus hoc taliter publicè asserens, in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei, est habendus de hæresi vehementer suspectus.

Tertiò, infero quòd oppositum testificans, sub juramento temerè jurasse videtur. Nec contra has Assertiones fiunt, aut factæ sunt aliquæ rationes, seu deductæ in medium, quæ videantur alicujus ponderis, vel momenti.

Unde, cum dicitur primò, quòd hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet *Non occides, absque authoritate judiciali*. Et illud: *Non perjurabis*: ubi omne juramentum jubetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ; & contra illud Exodi. XXI. *Si quis per industriam occiderit proximum suum . . . . . & per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur*. Et contra illud XXIII. q. V. cap. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro *De civitate Dei*, ubi dicitur, *Iis igitur exceptis, quos Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus justitia Deus specialiter jubet occidi; quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur*. Et XXIII. q. VIII. cap. *Quicunque*, quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *Qui sine aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum adulterum, perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, aut trucidaverit, aut membrum debilitaverit, velut homicida judicabitur, & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam Potestatem abusivè usurpare non timuit*. Est denique contra rationes condendi Decretalem illam. *Pro*

A *humani*. Lib. VI. editam, in Concilio Lugdunensi.

Ad quæ omnia dicitur primò, quòd hæc doctrina non est contra illa duo Præcepta. Patet. Non est enim contra primum, cum dicitur, *Non occides*; quod glosatur distortè, & aliter quàm Spiritus sanctus efflagitat, cum dicit, *absque authoritate judiciaria*. Si enim ista glosa esset convertibilis cum Præcepto, tunc sequeretur quòd nullus posset occidere furem nocturnum; sed nec etiam vim vi repellere liceret. Ergo occidens in multis casibus, non occidit judiciaria officiaria authoritate; tamen occidit authoritate Legis, cujus est minister, in casu, & non ex officio, ut declarat Doctor irrefragabilis Alexander de Halles, de occidente invasorem suum ad mortem: *Quem*, inquit, *occidit ut minister Legis & justitiæ, non tamen ex of-*

B *ficio*. Et dat exemplum de laïco baptisante, in casu necessitatis, qui baptisat, non ex officio, & licitè ut Legis minister, in casu necessitatis. Non ergo sic glosatur illud Præceptum, nec ita communiter glosatur, sed sic: *Non occides, scilicet innocentem, livore vindictæ, aut propria authoritate*.

Constat autem quòd tyrannus non est innocens, nec talis subditus eum interficit authoritate propria, sed legum; non livore vindictæ, sed amore conservationis Principis sui, & Reipublicæ; nec contra Præceptum, illud, *Non perjurabis*, ubi juramentum jubetur observari quod non vergit in detrimentum animæ: quod verum est, si tamen adsint tres comites, Judicium, Justitia, & Veritas. Et etiam conditiones quæ infinitè subintelliguntur in omni juramento promissionis, quæ sunt secundum . . . . . . Lib. II. rubrica XXIV. de jurejur. §. III. *Quot sunt species*, ubi dicit sic. *In omni juramento intelliguntur istæ conditiones tacitè. Faciam hoc, si Deo placuerit. Si Papa, quia ejus authoritas vide-*

C *tur excepta*, XXV. q. I. §. *ultimo; versu*, ipsi namque. *Item, si res in eodem statu permanserit ut videtur. Qui gladium suum deposuit, & illum furiosè repetit, non teneor reddere, etiamsi juravi*. XXII. q. II. *Ne quis*..

Idem Raimundus, §. XVII. *In Summa*. Et Innocentius, *in glosa* super Cap. *Quemadmodum*.

Idem. *Si mihi fidem servaveris. Non servanti enim fidem, fides non est servanda. Unde si non facis quod promisisti, non teneor*, ut *extr. de jurejur. Pervenit*. 2. & cap. *Sicut*. Idem Raimundus. Idem etiam Innocentius.

Item, *Si præcipiatur tale quid quod juratus non fuissem, Si Mandatum tale scivissem*. & *extr. de jujur. veniens*. Et cap. *quintavallis*. Et pariformiter videtur dicendum, si tale quid eveniat quòd non

D jurassem, si illius rei scivissem eventum.

Ubi apparet quòd juramenta non obligant, quæ non habent conditiones requisitas. Esto quòd possent salvari sine animæ detrimento. Unde sine animæ detrimento, si mihi fidem non servas, possum servare tibi fidem, & tamen non teneor, ut patet ex dictis.

Ad secundam.

Ad illud Exodi, XXI. *Si quis per industriam* &c. habet intelligi necessariò, livore vindictæ & authoritate

ritate propria: quia aliter occidens inimicum suum, in justo bello, per insidias, esset ab altari Dominico evellendus & moreretur. Quod falsum est, & contra illud. cap. *Dominus*, XXIII. q. II.

Ad tertiam.

Ad illud Augustini, Libro, *De civitate Dei.* Illa authoritas solvit se ipsam, & facit pro Assertioni- A bus, quoniam Lex justa naturalis, moralis & divina talem occisionem generaliter authorisant.

Ad quartam.

Ad illud etiam Augustini, habetur necessariò intelligi, authoritate privata, aliàs non liceret furem nocturnum occidere, nec vim vi repellere; quod est falsum. Licet enim eos interficere, qui publica administratione, intelligendo per illam, authoritatem judiciariam ordinariam, ut supra.

Ad quintam.

Ad illud quod dicitur quòd est contra rationes B condendi Decretalem illam &c. apparet quòd est manifestè falsum, ex textu Decretalis, quæ loquitur de illis qui ex vindicta sitiunt humanum sanguinem, immanitate horrenda, & sævitiâ detestandâ.

Ratio verò de occisione corporis & animæ, licèt currat contra illos qui sic agunt, livore vindictæ; non tamen currit in hoc casu, sicut nec in subitò perimente latronem nocturnum, vel vim vi repellente; cùm secundùm Augustinum, ille qui sic vadit ad furandum de nocte, vel invadit ad mortem, ipse sit causa mortis propriæ corporis & animæ utriusque.

Ad sextam.

Ad sextam, cùm subjungitur quòd dicta doctrina multò magis est condemnanda, qua multò pe- C jus circumstantionata est, quàm illa damnata Propositio Johannis Wicleff; quæ ponit quòd *Populares possunt ad eorum arbitrium corrigere suos Dominos delinquentes*: negatur simpliciter, & quia aliter non probatur, nec ad Propositionem aliquam respondetur, nec etiam est ad propositum.

Item, cùm dicit quòd hujusmodi doctrinæ condemnatio non minus fieri potest absque speciali expressione de ejus assertore, quàm illa quæ nuper in una sessione facta est contra errorem in Bohemia, de Communicatione populi sub utraque specie &c. dicitur quòd non est simile, quia nullus in speciali extitit diffamatus de illa Communicatione; sed tantummodò in Generali, saltem quod constiterit sacro Concilio.

De istis autem novem Assertionibus diffamatus fuit falsò, iniquè & perperam, mortuus perlucidæ D memoriæ Magister Johannes Parvi, & Illustrissimus Princeps Dominus Dux Burgundiæ, ut patet in Sententia Episcopi Parisiensis prætensa, & in Propositionibus factis coram Serenissimo Rege Francorum, per Magistrum de Gerssono, & in Tractibus suis quibusdam.

Ex quibus sequitur quòd prima Assertio, cum secunda & tertia, & similiter quarta, sunt verè absque Fidei præjudicio, aut sacræ Scripturæ sustinibiles, terrenæque Reipublicæ, & omnis justi Principatus, ac fidelitatis inter Principes & subditos conservativæ.

Patet hoc, quia sacra Scriptura omnis veritatis quam ratio colligit authoritatem continet, cùm illam aut apertè affirmat, aut nullatenùs negat, sed sacra Scriptura, ex nulla ejus parte, Assertionibus contradicit, maximè dùm Præceptum, *Non occides*, quod magis ceteris videtur eis contradicere, in nullo contradicit: ergo &c. Minor patet tàm per præcedentia, quàm per XXIV. rationes, & per authoritates Doctorum, ac allegationes sacræ Scripturæ, factas in Propositione partis negativæ quæstionis.

Sed pro verificatione quartæ Assertionis, sic arguitur: Supposito quòd explorationes & insidiæ sint à Domino præceptæ, ut patet *Numeri* XXI. & *Josué* XVIII. Cuilibet tyranno, secundùm rigorem justitiæ, tali tyranno hostili de quo loquitur Assertio, debetur pro pœna, non solùm occidi villanè, sive ignobiliter per bonas cautelas, explorationes, & insidias, sed etiam ipsi ex justitia debetur, juxta illud: *Misericordiæ enim Domini, quia non sumus consumpti.* Thren. III. 22.

Tertiò. Igitur omnis tyrannus, secundùm rigorem justitiæ, meruit graviora, quàm occidi villanè, seu ignobiliter, per bonas cautelas, explorationes & insidias. Sed dùm comparativus præsupponit positivum, consequens est omninò quòd *Omnis tyrannus meretur occidi villanè* &c. Sed quoniam jus est, ratio & æquitas, quòd unicuique reddatur & pariter debetur quòd meretur; ideò omni semoto dubio, apud quemlibet scientem Jus, est ratio & æquitas quòd omnis tyrannus occidatur villanè per explorationes & insidias. Et est propria mors.

Sequitur ulteriùs quòd quinta, sexta & septima Assertiones sunt veræ ex eadem radice quâ præcedentia.

De octava verò dicitur quòd est Catholica & vera. Probatur: quia sumo istos textus sacri Evangelii, *Mathei* XVIII. & XIX. capp. quibus dicitur: *Si oculus, manus, aut pes tui, te scandalisant, abscinde eos* &c. *sunt enim Eunuchi qui castraverunt se ipsos propter regnum cœlorum.*

Aut adversarius recipit istos textus secundùm sensum litteralem, & licet se ipsum mulitare, quod prohibetur hoc Præcepto, *Non occides*: vel redibit quòd *Licitum est in casu, occidere absque judiciaria Potestate*, quod est prima Assertio: aut transibit ad sensum spiritualem litteræ, & habebitur propositum hujus octavæ Assertionis.

De nona dicitur quòd est vera, in sensu propositio, & ad perjuria, multaque alia peccata & damna temporalia viam præcludens. Quod patet, tàm in rationibus factis in proponendo pro parte quæstionis negativæ, quàm per supra dicta.

Et confirmatur sic. Justitia enim, dùm est comes juramenti, manifestum est quòd nullum juramentum socialitatis, quocunque modo sit, obligat, nisi ad æqualitatem justitiæ. Sed æqualitate justitiæ nulli fit præjudicium, sed duntaxat inæqualitate justitiæ, ad quam nullus obligatur, nec potest obligari. Et liquet ex quaterniis * præjudicii quòd præjudicium importat inæqualitatem justitiæ. Ergo manifestum est quòd in casu socialitatis juramenti, seu promissionis &c. sicut in assertione.

Ex quibus omnibus concluditur, salva tamen determinatione hujus sacratissimi Concilii Generalis, aut sanctæ Sedis Apostolicæ, quòd pars negativæ quæstionis est tenenda, scilicet quòd ex novem Assertiones &c. non sunt Fidei Judicio reprobandæ.

Et hæc dicta sint cum omni humilitate & reverentia, & cum cauta sollicitudine inquirendi Catholicam veritatem; quâ compertâ, semper fui, sum, & ero paratus eidem indubiè & firmiter assentire.

Clau-

* Locus corruptus.

Cod. 2538. fol. 118. versa. *Clausulæ contentæ in Actis concernentibus exonerationem Domini Cardinalis Cameracensis, quantùm ad hoc quòd non voluit ulteriùs esse Judex in causa Fidei novem Assertionum.* A

DEnique Reverendus in Christo Pater Dominus Leonensis Episcopus, retulit aliis Dominis Judicibus & Commissariis, qualiter Dominus Cardinalis Cameracensis sibi dixerat quòd in hujusmodi causa ulteriùs, tanquam Judex interesse, vel se intromittere noluit.

Alia Clausula.

Henricus de Piro, Promotor, dixit quòd si, & in quantum dicti Domini Judices & Commissariii vellent quòd ipse esset Promotor in causis Fidei, petiit idem Magister Henricus quòd aperiretur, & sibi publicarentur attestationes testium receptorum, de & super prætensa recusatione dicti Domini Cardinalis Cameracensis.

Ad quod dicti Domini Commissarii respondendo dixerunt, quòd super dicta recusatione, & aliis eam tangentibus, ampliùs instandum non erat, eo quod idem Dominus Cardinalis Cameracensis de ista causa per expressum omninò se exoneraverat, nec de eadem ulteriùs se intromittere voluit. B

Cod. 2537. fol. 141. JOANNIS DE ROCHA

Advisamenta, super ulteriùs agendis.

Primò.

III. Dec. 1415. REpellendus est ab examine cedularum Reverendissimus Pater, & Dominus Cardinalis Cameracensis, & ab omni Actu judiciali, in facto Fidei, in hac causa, cùm se fecerit partem, & ita promiserit in domo Augustinensium dicens: *Postquam non vultis me Judicem, ego ero Promotor.* Et ita etiam facto ostendit. Nec valet cùm dicit quòd liberè se absentavit ab interesse &c. non enim vult se absentare ab hac causa, cùm utraque causa importet præjudicium & interesse &c. ex falsa attributione. C

Secundò.

Non solùm est à Judicio in hac causa repellendus, sed etiam à testimonio, cum testificatus fuerit, etiam medio juramento, ut dicit, ante Requestam, vel Mandatum factum sibi per Judices, & sic se ingessit, & qui se ingerit &c.

Tertiò.

Omnes qui juraverunt Sententiam Episcopi Parisiensis sustinere, sunt à testimonio repellendi, cùm sint pars manifestissima.

Quartò.

Nullo modo est negotium differendum, neque ampliùs disputandum in scriptis & verbis, cùm consenserint, post materiæ disputationem in cedulis dandis Magistris. Et si disputetur, fit injuria examini dictorum Magistrorum; tum quia nunquam isto modo erit finis, quia ipsi replicant, & alii respondebunt, & sic consequenter; tum quia Judices in causa Fidei habent judicare secundùm testimonia Magistrorum, non secundùm disputata; tum quia ex hoc sequetur briga non modica; tum quia iterum oportebit venire ad cedulas Magistrorum, & idem quod priùs.

Quintò.

Non est differendum, propter materiæ arduitatem & subtilitatem; non enim est subtile & arduum judicare utrum dictæ Assertiones sint Fidei Judicio reprobandæ. Imò est valdè, utrùm pertineant ad Fidem, vel ne, secundùm quod dicit Dominus Cameracensis, & ita tenet illa pars tota.

Sextò.

Non est differendum propter hoc, ut videatur quæ Regula dabitur universalis in facto morum, per sacrum Concilium, & in Pœnitentiaria, quia si declarentur ad Judicium Fidei non pertinere, sicut nec pertinent; nec approbabuntur, & sic non dabitur Regula moralis, nec Lex.

Septimò.

Ista practica, in condemnatione illius, *Quilibet tyrannus*, facta ad instantiam ipsorum, non fuit observata de disputatione Magistrorum. Imò multi fuerunt contempti, ut potest ostendi per Instrumenta.

Octavò.

Ista practica non fuit Parisius observata in Sententia prætensa Episcopi Parisiensis de disputatione, cùm etiam Magistri fuerint contempti nec vocati. Imò multi dixerunt quòd non erant Judicio Fidei reprobandæ &c. Alii verò quòd Sedes Apostolica erat consulenda, vel Concilium Generale.

Nonò.

Item, nonò, mirum est quòd nunc petatur dilatio, & quòd materia Fidei non expediatur, nisi simul cum interesse, cùm oppositum fuerit petitum isto Anno totiens, dicendo causam Fidei non debere impediri per causam prophanam, cùm sint causæ distinctæ; quia una causa est devoluta per appellationem, alia per solam denunciationem, & per consequens habent Judices distinctos per Potestates distinctas delegatas. Unde Papa tunc commisit factum appellationis, & sacrum Concilium causam Fidei, super denuntiatione.

Decimò.

Cum sint distinctæ, ideò dicit Dominus Cameracensis se absentasse ab una, & non ab alia. D

Item, sunt compescendi per Judices qui minantur Magistris quòd si teneant Assertiones istas non fore Judicio Fidei reprobandas, Rex Franciæ hæreticabitur per illas. Quod falsò & nequiter dictum est; quoniam esto quòd unus laïcus ad seductionem Prælati sui credat falsum; dùm tamen intendat credere quod sancta Mater Ecclesia credit fideliter, Catholicus est.

CEDULA

Exhibita Dominis Commissariis, lecta die XXII. *Decembris.*

XXII. Dec. 1415. PEtunt humiliter, & cum instantia requirunt Ambassiatores Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ per V. R. P. mandari opiniones & testimonia egregiorum Magistrorum, & aliorum, de quibus constat per Cedulas, juxta ordinationes vestras productas in Actis, & processu, redigi & incorporari, rejectis Cedulis illorum qui jurarunt sustinere & defendere Sententiam & Condemnationem Episcopi Parisiensis, nec non illorum qui se partem constituerunt, de quibus eisdem P. V. constat satis, & quantò citiùs fieri poterit relationem, ut inde Sententia ferri possit per sacrum Concilium, specialiter ante instans Festum Nativitatis, seclusis quibuscumque aliis disputationibus exquisitis.

Eodem. Verso.

REQUESTÆ

Factæ Dominis Judicibus in causis Fidei, per Episcopum Attrebatensem. VIII. *die Novembris* IV^c. XV.

VIII. Nov. 1415. PRimò, quoniam Fidei nostræ sacro sanctæ non est humana cognitio, quæ decipi potest, sed veritas divina in sacris Scripturis & doctrina sanctæ Matris Ecclesiæ revelata & declarata; ideò non sufficit ad condemnationem cujusvis datæ Propositionis, quòd Magistri in Theologia dicant eam esse hæreticam, si non assignaverint regulam Fidei, aut passum sacræ Scripturæ, seu doctrinæ sanæ Ecclesiæ sanctæ Dei, cui talis Propositio adversatur.

Quapropter petit, nomine æquitatis & rationis, præfatus Episcopus, qui de Mandato vestro apperuit partem negativam Quæstionis coram vobis ventilatæ, ut in deliberatione Magistrorum præfatus modus observetur.

Item, quia materia novem Assertionum pro magna earum parte, pertinet ad Doctores Juris Canonici & civilis, eò quod dicitur in aliquibus earumdem, *Licitum est* &c. *secundùm Leges naturalem, moralem & divinam:* & in ultima ipsarum agitur de juramento promissorio; petit ut dicti Doctores ad deliberationem istam admittantur, & nequaquam ab ea excludantur, quia processus Episcopi Parisiensis fuit & est vitiosus, eo quod in Concilio suo eos non vocavit, sed ipsis contemptis, fecit dictum suum processum vitiosum, ut patet de se, & patebit in processu. Et ut meliùs & clariùs materia aperiatur eisdem Doctoribus, ipsis vocatis coram vobis Dominis Judicibus, dies brevis & juridica assignetur partibus, scilicet affirmativè & negativè, ad allegandum unica vice, & sub eodem contextu, hinc & inde, prout moris est in Curia Romana, & dictis Doctoribus porrigantur Cedulæ, recepto eorum juramento.

Producta in Judicio sequens Cedula, per Magistrum Jo. de Salinis, die VIII. *Novembris* IV^c. XV.

REverendissimi Patres, quia de illis XXV. Assertionibus aliàs per me &c. & pro mihi adhærentibus evangelicè denunciatis Ecclesiæ, apparuit assertor, scilicet Magister Joannes de Gersono, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, in eo quod quasdam expositiones satis frivolas dictarum Assertionum fecit legi per quemdam suum familiarem, penultima die Octobris; propter quod peto in Fidei favorem, ut dictæ XXV. Assertiones tradantur examini Doctorum utriusque Juris, divini scilicet & humani.

CEDULA SEQUENS

Fuit exhibita per Dominum Episcopum Attrebatensem, die VIII. *Novembris.* IV^c. XV. *coram præfatis Dominis Commissariis.* fol. III.

QUoniam quidam familiaris Magistri Joannis de Gersono, Cancellarii Parisiensis, quamdam Cedulam legendo, die penultima Octobris, in primo Articulo dixit quòd hæc Propositio: *Non est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum & viam ipsum interficiendi, & ab eo liberare Patriam.* Est vera in forma, sicut & aliæ septem per me Episcopum Attrebatensem, malè tractæ, ut falsò asserit, ad meum propositum: respondeo sibi quòd quidquid sit de veritate, aut falsitate dictæ Propositionis, de quo non ago de præsenti, hæc est sua in forma, cum decem aliis, sicut paratus sum ostendere eidem incontinenti, nisi Opuscula sua negaverit, super quibus fundavi XII. rationes, quarum octo probant efficaciter hanc Assertionem: *Licitum est unicuique* &c. Et tres aliæ probant illam Assertionem octavam, quæ incipit: *Littera occidit, Spiritus autem vivificat* &c. Et si velit audire sibi non placentem veritatem.

CEDULA

Cardinalis Saluciarum. 22. *Novembris.*

DEclaramus per dictum Parisiensem Episcopum vocari debuisse heredes quondam Magistri Joannis Parvi, nec non & Dominum Burgundiæ, pro suis in causæ præsentis, si quæ habebant, interesse; qui tamen non vocati & omnino indefensi fuerunt: eosdem Parvi, & Dominum Ducem Burgundiæ pronuntiamus, in præfata Sententia Parisiensis Episcopi nullatenùs comprehensos, nec comprehendi posse, quovis modo.

Per hoc autem non intendimus Sententiæ prædictæ hic per appellationem devolutæ, in iis quæ spectant ad veritatem Fidei derogare, quam Romano Pontifici in proximo futuro Concilio Generali remittimus terminandam.

ALIA CEDULA

Ultima Novembris, Vivariensis, & per Patriarcham Antiochenum, prima Decembris.

* PEr hanc autem nostram diffinitivam Sententiam non intendimus aliquas Propositiones Fidem tangentes approbare, vel reprobare, iis ad quos de Jure pertinet determinatio simpliciter.

* Hæc clausula supponit cassationem Sententiæ Episcopi Parisiensis.

RESPONSIO

Tertia Decembris &c. Patriarchæ prædicto. Per Episcopum Atrebatensem.

SEntentia prætensa Episcopi Parisiensis diffiniatur, & decernatur fuisse & esse nulla, & quòd novem Assertiones de quibus fit mentio in eodem Judicio Fidei non veniunt reprobandæ. De ceteris autem Propositionibus Fidem tangentibus, ordi-

ordinet sacrum Concilium, prout Spiritus sanctus illud inspirabit.

In causis Fidei.

1415. Cod. 1538. fol. 209. PRo parte Dominorum Judicum & Commissariorum in causis Fidei deputatorum, intimatur omnibus & singulis Dominis Doctoribus, & Magistris in Theologia, ac Bachalariis formatis, tàm Prælatis, quàm aliis, qui cedulas quarundam novem Assertionum ab eisdem Dominis Commissariis receperunt, & nondùm opiniones suas super eisdem tradiderunt, quatenùs in favorem Fidei per totum diem Veneris proximè instantem, hujusmodi suas opiniones tradant, prout aliàs juraverunt & etiam ordinatum extitit. Alioquin pro non datis habebuntur, nec deinceps recipientur, vel admittentur, & non dantes de perjurio meritò reprehendentur. Datum die Mercurii, undecima Mensis Novembris.

*Data per Gersonitas: pervenit ad manus meas * tertia die Decembris.*

DEsideramus nos de Francia scire & informari à Dominis Prælatis & Doctoribus aliarum Nationum, & specialiter in quibus sunt Universitates solemnes, & Studia Theologiæ, super duobus Articulis sequentibus.

Primò. Si condemnentur unquam errores aliqui, etiam sub nomine errantium, ut Wicleff & Huss, non facto simul processu contra errantes, hoc est, non evocatis priùs eis judicialiter, sive tales sunt mortui, sive vivi.

Secundò. Si super materiis quæ non concernunt immediatè & expressè, sub propria verborum forma Articulos Fidei contentos in Symbolo, vel quæ materiæ non sunt damnatæ per Ecclesiam, sub propria verborum forma, procedant unquam Ordinarii locorum, damnando scilicet errores qui sunt contra Scripturam sacram, & contra Præcepta Decalogi, & contra bonos mores, non referendo semper tales causas ad Sedem Apostolicam terminandas.

* Episcopus Atrebatensis loquitur

Ad Cedulam prædictam immediatè respondetur.

SCiant illi qui se esse de Francia dicunt, suisque desideriis Franciam adhærere falsò se jactant; sciant ipsi nunquam in Franciâ naturale lumen cognitionis taliter occubuisse, nec eos qui viri * Franci sunt, Franciamque per figmenta insaniæ, potiùs quàm ignorantiæ nullatenùs maculare nituntur, ad tantum cæcitatis affectum devenisse, quòd dubitaverint partem aliquam penitùs inauditam, super eo quòd error pro libito æstimatur, & nihilominùs falsò, atque distortè ascribitur, non posse, neque debere contra lumen totius æquitatis, etsi omne Jus positivum extinctum esset, sine partis evocatione, & cum ipsius accusatione, vel ascriptione condemnari. Nec Judex omnium Deus, Judicia sua fecit, neque ipsius primi & radicalis omnium peccatorum † vindictam Judicialem accepit, quin partem vocaret. *Adam ubi es?* Gen. III. 9.

Quantùm ad secundum Articulum, veritas suggerit, & Jura clamant, ad quem de non jam determinatis per Ecclesiam ad Fidem pertinentibus determinatio statuenda, vel etiam prætermittenda pertineat. Quòd si non soli Sedi Apostolicæ, vel Generali Concilio; tunc à diversis Sedibus Episcoporum, per sensuum diversitatem credibilia statim plurimùm augerentur, & interdùm mutuò repugnarent.

Quòd autem error contra Præcepta, & bonos mores levi Judicio, & corde affectato in dicta cedula latenter supponitur nunc provida deliberatione Magistrorum, quid aut quale sit, & an Fidei Judicio reprobari debeat, videndum esse inquiritur.

CEDULA

EPISCOPI ATREBATENSIS

Cod. 1538. fol. 225. verso.

VIII. Decembris. Anno XV.

Cedula quædam &c.

DEclarentur Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris nullæ simpliciter, quæ tamen unà cum hoc deberent dici & decerni falsæ & iniquæ, eò quod Illustrissimo Principi Domino Duci Burgundiæ devotissimo Christiano, ac fidelissimo; & lucidæ memoriæ Magistri Johannis Parvi crimen hæresis malitiosè imposuerunt, & eos publicè & notoriè diffamaverunt de eodem, quòdque novem Assertiones in dictis Sententiis contentæ, secundùm Judicium famosissimorum Theologorum hîc & nonnullis aliis locis existentium, Judicio Fidei nequaquam sunt reprobandæ.

Ponderentur sequentiæ; si placet, quomodò à duobus Annis citra, dictus Princeps fuit publicè diffamatus, occasione prædicta, & specialiter hic in Concilio Generali.

Item, quòd si quæ Litteræ, aut instructiones, à Rege Franciæ emerserunt, de quibus Johannes de Gersono & ceteri in hac materia frequentiùs loquuntur, extortæ fuerunt, & surreptitiæ impetratæ, tanta rei veritate tempore guerrarum suscitarum propter prædictam ad defensionem veritatis in præmissis. *

Item, quoad materiam prætensarum Sententiarum, Magistri Jordanus Morini, & Guillelmus Pulcrinepotis, cum quibusdam aliis, nequaquam debent audiri; tum quia non sunt ad hoc sufficienter fundati, tum quia dicunt se defensare præfatas Sententias, & de hoc emiserunt juramentum incautè & temerariè, cum sciunt, aut scire debeant dictos Episcopum, & Inquisitorem, nullam in hac parte habuisse Jurisdictionem, neque tenuisse processum juridicum: sciuntque insuper illas novem Assertiones nunquam fuisse per dictum Parvi propositas, nec in sua Propositione esse contentas, in propriis sensibus, substantia atque forma; nec ignorare debent eas ad Judicium Fidei nequaquam reprobativè pertinere.

Item, non debent movere animos quorumcunque, allegationes quarumdam Litterarum, quas prætendunt circa hanc materiam à Rege emanasse; cùm per Litteras Regis hîc publicatas cum magnâ maturitate Consilii dicti Regis, pro pacis confirmatione, postremò & nuperrimè datas revocatæ sint, & adnullatæ.

Item, non debet aliquem movere regressus & præsentia Serenissimi Regis Romanorum, eò quod timetur ne ipse debeat moveri & inclinari ad condemnationem dictarum novem Assertionum: quia si prima illarum condemnetur, quæ tamen non venit condemnanda, ut petitur, Lex Imperialis divi Henrici septimi Imperatoris, orthodoxæ recordationis, Proavi ejusdem Domini Regis†, quæ incipit. *Quoniam nuper condemnaretur eadem condemnatione quâ prima Assertio, si contingeret eam condemnari, quòd non libenter permitteret dictus Dominus Rex, prout possunt æstimare sapientes.*

 Item,

* *forte* veri. † *forte* Parentis

* *Locus corruptus.* † *Hic aliquid deest*

Item, non valet, si dicatur quòd attendatur qualiter illa Propositio, *Quilibet tyrannus* &c. fuit condemnata, quia latissima differentia est inter ipsam, & illas novem Assertiones, quia hæc: *Quilibet tyrannus* &c. ad destructionem Principum tendit; istæ verò ad eorum conservationem. Sunt multæ aliæ differentiæ, ut patet intuentibus eas, & ad invicem comparantibus diligenter, quare non est simile.

Finaliter & conclusivè, debet sufficere ad minus quòd prædictæ prætensæ Sententiæ diffiniantur, A & determinentur nullæ, & omnia inde secuta, ut taceatur, falsæ & iniquæ: & quòd novem Assertiones de quibus fit mentio in eisdem, non sunt Fidei Judicio reprobandæ, ut taceatur quòd sunt veræ & approbandæ.

Alioquin petimus nobis fieri Judicium, & nihilominùs quòd in nullo differatur propter præmissa.

Item propria.

Dicetur Sententiam, seu Sententias Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris, ipso Jure nullam, & nullas fuisse & esse, ac pro nullis declarabuntur, & quidquid inde sit secutum, ipsasque novem Assertiones in præsenti Concilio denuntiatas in Propositione defuncti Magistri Johannis Parvi, in materia, forma & sensu nullo modo contentas esse, sive comprehensas: imò octo veritates, quarum tenor talis est &c. contentas in dicta Propositione Magistri B Johannis Parvi, alias esse ab illis novem Assertionibus in sensu & in forma fore sustinibiles, ac Fidei Judicio esse reprobandas.

DCELARATIO HENRICI VII.

Romanorum Imperatoris.

fol. 226. X. *Decembris, tradita Domino des Ursins. Anno* XV.

HENRICUS septimus, divina favente gratiâ, Romanorum Imperator, & semper Augustus. Ad reprimenda multorum facinora, qui ruptis totius debitæ fidelitatis habenis, adversùs Romanum Imperium in cujus tranquillitate totius Orbis regularitas requiescit, hostili animo animati, conantur, nedùm humana, verum etiam totius * Præcepta, quibus jubetur quòd omnis anima Romanorum C Principi sit subjecta, sceleratissimis factionibus, & assiduis rebellionibus demoliri: ne ex eorum absentia in detestando læsæ Majestatis crimine retardetur, & tanti sceleris nephanda temeritas remaneat impunita, hac Edictali, Deo propitio, perpetuò valitura sanciamus, ut in quocunque læsæ Majestatis crimine, & maximè ubi contra Romanorum Imperatores, vel Reges aliquid quod dictum crimen tangat asseritur commissum, possit procedi per accusationem, inquisitionem, seu denuntiationem, summariè, & de plano, sine strepitu & figura Judicii, prout illi qui Jurisdictioni præest videbitur expedire.

Ad hæc, si qua Communitas, Corpus, vel Collegium, vel alia quævis persona, cujuscunque status, dignitatis, vel conditionis existat, super dicto crimine, per Nuntium, vel Litteram, seu etiam per D Edictum publicè propositum citata, vel citatum, neglexerit in termino, personaliter, vel legitimè comparere, contra ipsam vel ipsum, per vim, ac si præsentialiter omnibus interfuisset, ut lis foret legitimè contestata, tàm ad receptionem testium, quàm ad Sententiam diffinitivam, & ejus executionem procedatur, Legibus, vel consuetudinibus non obstantibus quibuscunque.

Hanc autem generalem Legem extendi jubemus ad præterita, præsentia, & futura, quam ex nunc, absque alterius temporis expectatione transcursus, integrum rigorem decernimus obtinere.

Quoniam nuper ad auditum nostrum deductum est, quòd inter nonnullos fideles & subditos nostros, Lombardiæ Provinciæ, aliorumque locorum Italiæ, disceptationes & dubia sæpiùs oriuntur: an infidelis & rebellis Imperii quisquam reputari debeat, nisi priùs per nostræ Majestatis Sententiam condemnandus appareat: Nos attendentes quod acta prava malorum, potiùs quàm verba Sententiarum, ipsos faciunt pœna condignos, & eo ipso quòd quis peccat correctionem meretur, & quantò plùs differtur punitio, tantò ampliùs culpa crescit, & gentibus in exemplum perniciosius transit: Tenore præsentium declaramus, decernimus, & pronuntiamus quòd illi omnes, & singuli sunt rebelles & infideles nostri Imperii, qui quomodocunque publicè, vel occultè, contra nostrum honorem, infidelitatis, & rebellionis opera faciunt, & in nostram, & Imperii prosperitatem aliquid machinantur, contra Nos, sive Officiales nostros, in iis quæ ad eis commissum Officium pertinent rebellando.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam declarationis & pronuntiationis infringere, vel casu temerario contraire. Si quis autem attentare præsumpserit, indignationem nostram, & pœnam mille librarum, nostræ Cameræ solvendarum se noverit incursurum. Datum Pisis IV. non. Aprilis, Regni nostri Anno quinto, Imperii verò Anno primo.

Nota quòd Martis XVII. *Decembris, Magistri Jordanus, ac Pulchrinepotis petierunt a Dominis Commissariis sibi dari publicam audientiam, quam eisdem concesserunt prædicti Commissarii, ad diem Jovis sequentem, & eam acceptarunt, sed minimè illam compleverunt.* Cod. 2538. fol. 214.

TYPI SENTENTIÆ

nomine Concilii ferendæ.

SAncta Synodus &c. * Visis actis & actitatis in causa IX. Assertionum denunciatarum coram Judicibus & Commissariis super causis Fidei per ipsam Synodum deputatis, & visa relatione eidem Synodo per dictos Judices & Commissarios facta: viso etiam processu facto per Dominos de Ursinis, Aquilegiensem, & Florentinum Cardinales, & volens totam hanc causam simul terminare, pronunciat, decernit & declarat Sententias latas per Episcopum Parisiensem, simul cum Inquisitore hæreticæ pravitatis, in & super dictis Assertionibus, & condemnatione Propositionis Joannis Parvi, quam appellavit Justificationem, quæ sic incipit &c. fuisse & esse nullas, & nullius roboris, vel momenti, & in quantum de facto processerunt ad illud quod tangit, vel aliquo modo tangere potest Illustrem Dominum Dominum Ducem Burgundiæ, seu ejus Statum, vel honorem: vel quatenùs eidem posset directè vel indirectè aliquod afferre præjudicium; & similiter etiam quatenùs in aliquo concernit, vel concernere potest honorem, seu memoriam quondam Magistri Joannis Parvi, seu eidem, vel ejus honori, seu memoriæ, seu ejus heredibus & successoribus, directè, vel indirectè aliquid afferre præjudicium, illud revocat, cassat, irritat & adnullat, ac nullius roboris, vel momenti esse decernit & declarat; & hoc multis rationibus & causis, de quibus constat in dictis actis: & maximè, quia visâ

* hic aliquid deesse videtur.

* Cardinalis Aquilegiensis, die 18. Decembris.

visâ dictâ Propositione Joannis Parvi, constitit, atque constat quod IX. Assertiones præmissæ, non fuerunt dicti Joannis Parvi, seu contentæ in dicta sua Propositione, in forma neque sensu. Et in omnibus & singulis prædictis, Dicta Synodus præfatum dominum Ducem, & dictum Joannem Parvi, & ejus memoriam, ejusque heredes & successores absolvit & liberat per præsentes, decernens & statuens quòd dictus Dominus Dux, aut quondam Joannes A Parvi, seu ejus memoria, vel ejus heredes, & successores, occasione, vel causâ dictarum Sententiarum latarum per Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem prædictos, vel ab ipsis Sententiis dependentium vel connexorum, vel ad ipsas quoquomodò pertinentium, nullo unquam tempore possunt impeti, molestari vel inquietari, de Jure, vel de facto.

* Easdem autem Assertiones, visis prædictis, auditis per dictam Synodum variis opinionibus plurium Doctorum solemnium, quorum aliqui eas asserunt veras, & sustinuerunt, absque Fidei contradictione, Fideique Judicio fore non reprobandas; aliique easdem fore eodem Judicio reprobandas; dicta Synodus, justis & rationabilibus causis ad id suadentibus, differt terminare, seu approbare: sed earum determinationem, seu approbationem ad Concilium Generale futurum reservat.

* Hæc conclusio non acceptatur.

Cedula propria XIX. *Decembris tradita* B *dicto Domino Cardinali; pro Quæstione præcedenti.*

† *Easdem autem Assertiones per Doctores in Theologia disputatas, & examinatas, deligenter, repertasque per multò majorem partem, & saniorem probabiles & sustinibiles, sine Fidei & sacræ Scripturæ corruptione, & per consequens non fore Fidei Judicio reprobandas; aliis ex Doctoribus aliter sentientibus de eisdem, suæ probabilitati relinquentes, earum ampliorem declarationem & determinationem certis de causis, reservat proximo futuro Concilio Generali.*

† C'est de la main de l'Evêque d'Arras.

Petrus Cauchon XIX. *Decembris.*

De dictis autem novem Assertionibus disputata C publicè & solemniter, diebus pluribus inter Doctores Quæstione, an Judicio Fidei sint reprobandæ; examinatâque materiâ diutiùs per singulos eorum, ex ipsorum opinionibus scripto traditis, comperta est multò major & sanior tenore easdem fore probabiles, & minimè Fidei Judicio reprobari debere.

Nihilominùs tamen, certis de causis, ulteriorem determinationem circa eas differt, usque ad primum instans futurum Concilium Generale, eas sub probabilitate relinquendo, interimque, ne occasione sumpta ex ipsis, suscitentur rixæ, & jurgia inter aliquos, prohibet ne quis temerè legendo, disputando, docendo, vel prædicando, aut aliàs apertivè, sive reprobativè ejsdem utatur quoquo modo.

Antiochenus Patriarcha, XVIII. *Decembris.* CCCC.XV. D

Sancta Synodus &c. Visis actis & actitatis in causa novem Assertionum denunciatarum coram Judicibus & Commissariis super causis Fidei per ipsam Synodum; & visa relatione eædem Synodo per dictos Judices & Commissarios factâ; visoque processu facto per Dominos de Ursinis, Aquilegiensem, & Folorentinum &c.

Et volens totam causam simul terminare, pronunciat, decernit & declarat Sententiam latam per Episcopum Parisiensem, simul cum Inquisitore hæreticæ pravitatis &c. super dictis Assertionibus, fuisse & esse nullam, & nullius roboris, vel momenti. Et ulteriùs eadem Sententiâ pronuntiat, decernit, & declarat eadem sancta Synodus, Illustrem Dominum Ducem Burgundiæ, & quondam Magistrum Joannem Parvi, seu ejus memoriam, eorumque heredes & successores, ab omni processu dictæ causæ, contentisque in eodem, fore absolvendos, & absolvit: decernens & statuens quòd nullo unquam tempore possit dictus Illustris Dominus Dux, vel dictus quondam Magister Jaonnes, seu ejus memoria, vel ejus heredes & successores, occasione, vel causâ Sententiæ latæ per dictos Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem, vel ab ipsa Sententia dependentium, vel connexorum, vel ad ipsam quoquomodo pertinentium impeti, molestari, vel inquietari, de Jure, vel de facto. Inhibens ex certis causis animum suum moventibus, omnibus & singulis cujuscunque Status vel conditionis existant, etiamsi sint Prælati, vel in sacra Pagina Magistri, ne de dictis Assertionibus, aut super eisdem publicè vel occultè aliquid tractare, disponere, vel innovare præsumant legendo, scribendo, prædicando, vel aliter quomodocumque, adusque proximum futurum Concilium Generale. Adjiciensque quòd si qui temerario ausu, contra prædicta, vel aliquod præmissorum venire præsumpserint, per Judices competentes, tanquam hujus sacræ Synodi contemptores pœnis Canonicis coerceantur.

EPISTOLA
CAROLI VI.
FRANCORUM REGIS.

Sequens Littera fuit primò lecta in Natione Gallicana. Die 3. Februarii. Deinde fuit exhibita aperta Dominis Judicibus Fidei, & lecta coram ipsis. Die 21. ejusdem Mensis. Anno XVI.

Dilectis & fidelibus Consiliariis nostris & Ambaxiatoribus nostris Joanni Gerson, Jordano Morini, Guillelmo Pulcrinepotis, & Petro de Versailliis sacræ Paginæ Professoribus.

Ex parte Regis

Dilecti & fideles nostri:

Cum nos in pacis auctore, nostrorum Regni & subditorum pacis habentes affectum, carissimo cognato nostro Duce Brabantiæ, Nunciisque & Oratoribus carissimæ nostræ Ducissæ Hollandiæ, necnon & Deputatis Communitatum trium Statuum Flandriæ, pro parte carissimi consanguinei nostri Ducis Burgundiæ missis ad nos, requirentibus vobis, & aliis in Sacro Constantiensi Concilio nostris nunc Ambassiatoribus mandassemus, ut à prosecutione Propositionis defuncti Magistri Johannis Parvi, dudùm per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Parisiensem Episcopum, & Fratrem Johannem Poleti, hæreticæ pravitatis in Regno nostro, eo tunc Inquisitorem; convocato Fidei Consilio celebriter Parisius condemnatæ, & per diversas Regni nostri civitates nostris publicatæ mandatis, tacente eodem consanguineo nostro, taceretis; nostroque nomine prosequi, partemve facere cessaretis, sperantes similiter pro dicti consanguinei nostri parte cessari, prout à prædictis, sui parte, precantibus recceperamus in promissis.

Verùm, cùm nuper fide digno relatu cognoverimus, pro dicti nostri consanguinei, & suorum parte, dictas condemnationem, advocationem & pu-

publicationem, multis mediis impugnari, contra nostræ concessionis intentum, qui eam velut Dei & propriam, manutenere, & deffendere voluimus & volumus, nec deserere valemus indefensam, saluo nostræ Regiæ Majestatis honore: Vobis propterea mandamus, quatenùs ad dictæ condemnationis defensionem, velut nostræ Regiæ Majestatis propriam, sicut erga nos fideles haberi cupitis, viis omnibus juridicis, prout vestræ viderint discretiones expedire, celeriter & diligenter intendatis, secundùm nostras Instructiones, & Litteras aliàs concessas à nobis; sic agentes in earum defensione, quòd Dei zelus, Fidei favor, nostræ A que Regiæ Majestatis honor, in vestrarum diligentiarum prudentia manifestior appareat: remque tàm arduam in Consistorium publicum, prout aliarum hæresum materias tractatas scivimus examinandam, si videritis expedire, requirendo fidem de dicendis in hac re, parte nostri, præsentium exhibitori, quem propter id destinamus ad vos, plenariam habentes. Datum Parisius jx. Januari.

CHARLES.

J. MALLIERE.

Cod. 2538. fol. 228. initio Anni 1416.

LIBELLUS SUPPLEX

Plurium

MAGISTRORUM PARISIENSIUM. B

Reverendissimo in Christo Patri, ac Domino metuendissimo, Domino Cardinali de Ursinis, supremo sanctæ Sedis Apostolicæ Pœnitentiario.

SUpplicant, petunt & requirunt, cum quanta possunt instantia & devotione, plurimi Magistrorum Parisiensium, pluresque alii diversorum Studiorum, in sacro Concilio existentium, quòd cùm ipsi priusquam advenerint ad hoc sacrum Concilium, crediderint indubitanter quòd in casu novem Assertionum denunciatarum, non esset licitum in Foro Conscientiæ sic agere, vel docere sicut prætendunt istæ Assertiones, propter Præcepta Dei ad oppositum data, de non occidendo propria authoritate; & de non prucurando*, ubi C juramentum potest servari sine peccato, & de non occidendo per insidias hominem non præmonitum, non diffidatum.

Crediderint insuper quòd Scriptura sacra verissima sit, in omni sensu suo litterali, qui est primarius, & principalis sensus suus: & credant præterea quòd hæc Assertio. *Quilibet tyrannus* &c. fuerit rationabiliter condemnata, ut erronea in Fide, & moribus, & hæretica: quæ Assertio sufficienter in hiis novem includitur.

Et cùm ad vos, Reverendissime Pater, ratione Officii vestri prædicti, & ad alios inferiores Pœnitentiarios, & similiter ad Fratres quatuor Ordinum Mendicantium, qui se de Confessionibus audiendis intromittunt, spectet cognoscere, D & certificare, quid de talibus dubiis, in Foro conscientiæ sentiendum sit, & agendum; placeat responsionem veram, certam, & celerem dare prædictis supplicantibus, super præmissis Assertionibus: quid scilicet agere & consulere debeant, in conscientia, super eisdem; quia tales casus possunt sæpè contingere, & de facto jam contigerunt: super quibus oportet præbere, & habere salubre consilium, ab illis maximè qui se de Confessionibus audiendis intromittunt, sicut a Medicis ægritudines, & remedia cognosci necesse est.

Est igitur petitio hæc in effectu; Utrùm hæ novem Assertiones sint in Foro conscientiæ, tanquam veræ & laudabiles, salubriter approbandæ, sic quòd agentes, vel docentes conformiter ad has Assertiones, sint laudandi, remunerandi & multipliciter honorandi, prout dictæ Assertiones exprimunt manifestè. Fit hæc eadem supplicatio, seu petitio, Reverendissimo Patri Domino Cardinali Ragusino, qui de Officio magnæ Pœnitentiariæ, tanquam sibi debito, nuper contendebat.

Et in casu quo non dederitis, prout tenemini, ex debito Officii, super præmissis salubre consilium & responsum, protestantur habere recursum ad Concilium Generale.

* *forte* perjurando

CONTESTATIO

LITIS

De negotio Joannis Parvi, inter Cardinalem Cameracensem & Gersonem, ex una parte: Et Johannem de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, ex alterâ.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter & sit manifestum, quòd Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione nona. Mensis verò Januarii die quarta. Apostolica Sede Pastore carente, coram Reverendissimis in Christo Patribus, & eruditissimis viris, Dominis Commissariis, in omnibus causis Fidei per sacrosanctum Generale Constantiense Concilium deputatis, ac quamplurimis egregiis Magistris, Doctoribus, & Bachalariis Formatis in Theologia, ad Mandatum, & Requestam dictorum Dominorum Commissariorum, in Aula Episcopali Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ solemniter congregatis; in meique Notarii publici, ac testium infra scriptorum ad hæc vocatorum specialiter & rogatorum presentia. Quia Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, P. Cardinalis Cameracensis ibidem tunc præsens, resolvendo materiam novem Assertionum aliàs coram ipsis Dominis Commissariis denunciatarum, ad terminos paucos & claros, dixerat quòd hæ novem Assertiones pertinent ad Fidem, quia ad eam sicut & ad Scripturam sacram sequuntur, vel repugnant, & reducuntur ad hunc Articulum Symboli, *Qui locutus est per Prophetas* &c. iv. Jan. 1416.

Dixerat secundò, quòd saltem spectant ad mores, & sic veniunt Judicio Fidei reprobandæ, quemadmodùm practicatum est in hoc sacro Concilio, & in multis aliis, de Propositionibus quæ minùs videbantur ad Fidem pertinere: sicut etiam invenitur in Bulla Mendicantium, de multis Articulis.

Concluserat tertiò quòd hæ Assertiones veniunt Judicio Fidei reprobandæ: imò sunt jam sufficienter reprobatæ, in condemnatione facta per Concilium, de illa Propositione: *Quilibet tyrannus* &c. quæ similis est quartæ Assertioni, junctis prima & ultima: & adduntur in aliis Assertionibus aliæ malitiæ.

Tunc Religiosus vir, Magister Joannes de Roqua, de Ordine Fratrum Minorum, surrexit & dixit ea quæ sequuntur, vel similia, in sententia, & effectu.

Ego volo loqui propter honorem Fidei, propter honorem Christianissimi Regis Francorum, propter honorem quatuor Ordinum Mendicantium

cantium; & ex consequenti, propter honorem meum.

Et dico primò, quòd Fides, capiendo propriè, est de illis quæ sunt purè credibilia, juxta illud Augustini: *Quid est Fides? nisi credere quod non vides.*

Dico secundò, quòd Fides capitur magis largè, pro omnibus quæ continentur in sacra Scriptura, vel quæ sequuntur ex ea.

Dico tertiò, consequenter, respondendo ad prædicta tria puncta tacta per prædictum Dominum Cameracensem, quòd hææ novem Assertiones non sunt de Fide, nec propriè, nec largè sumpta: quia non repugnant Scripturæ sacræ; A nec contentis in eadem, neque Præceptis Decalogi contrariantur in aliquo; sed conformantur eisdem.

Dico consequenter, quòd hææ novem Assertiones non sunt contra bonos mores.

Dico finaliter, quòd propter præmissas causas, non sunt Judicio Fidei reprobandæ.

Quibus auditis, venerandæ circunspectionis vir, Magister Joannes de Gersonno, Cancellarius Parisiensis, dixit in effectu, quòd expediebat ista scire, scilicet intentiones Fratrum Mendicantium, de quatuor Ordinibus, in suis deliberationibus. Unde, licèt dolendum esset, ut dicebat, quòd virus esset in vulnere, gaudendum tamen erat quòd aperiretur, & sanies efflueret: quia per hoc B citiùs, & salubriùs sanaretur.

De & super quibus omnibus & singulis supra dictis, præfatus Dominus Cancellarius Parisiensis, petiit à me Notario publico, infra scripto, sibi confici, atque tradi publicum Instumentum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc, Anno. Indictione. Mense. Die, & loco prædictis: presentibus venerabilibus & circunspectis viris, Magistris Nicolao de Gonnessia, Magistro in Theologia. Joanne Campani, Licentiato in Decretis. Dominis Joanne Reginaldi, & Andræa de Curia, Presbyteris Laudunensis, Remensis, Cameracensis & Parisiensis Diocesiorum, unà cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Guillelmus Picardi, Clericus Biturricensis Diocesis, publicus, Apostolica, & Imperiali authoritate Notarius, præmissorum, hinc inde, verborum prolationi præsens, unà cum prænominatis testibus interfui: idcircò huic publico Instrumento, aliâ manu scripto, signum meum solitum publicando apposui, hîc me manu propria subscribens, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec sa parraffe authentique à costé.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des R. P. Celestins d'Avignon, par moy. ainsi signé. F. N. BAZIN *Prieur des dits Peres Celestins.*

Cod. 2538. fol. 227. IV. Jan. Anno XVI.

PROTESTATIO

Cardinalis Cameracensis

Circa schedulam concordiæ, in negotio novem Assertionum.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

NOverint universi & singuli præsens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona. Die Sabbati, quarta Mensis Januarii, coram Reverendissimis in Christo Patribus & Dominis Cardinalibus, & nonnullis Dominis Prælatis & Doctoribus in materiis Fidei, per sacrum Concilium Generale Constantiense deputatis Commissariis, in magna Aulâ Palatii Episcopalis Constantiensis, pro Tribunali sedentibus, & in plurium Doctorum & Bachalariorum in sacra Pagina, ibidem super materia Fidei convocatorum, nostrorumque, Notariorum infrà scriptorum præsentiâ; personaliter constitutus Reverendissimus in Christo Pater & Dominus Petrus Cardinalis Cameracensis.

Post plura inter eosdem Magistros, Doctores & Bachalarios, super quarundam novem Assertionum materia, per honorabilem virum Magistrum Johannem de Gersono, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, coram ipsis Commissariis denunciatarum altercata; petiit instanter & requisivit, quatenùs ipsius & Ambassiatorum Christianissimi Regis Francorum ibidem præsentium, pro parte, duæ Cedulæ pro modo concordiæ, in materia novem Assertionum prædicatarum, ut dicebat, aliàs compositæ & exhibitæ, quarum una, ut etiam asseruit, fuit aliàs præfatis Dominis Commissariis per ipsum Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem Cameracensem; & alia quasi ejusdem sententiæ vel effectus, posteà per Dominos Ambassiatores prædictos præsentata legerentur: quarumque Cedularum, una videlicet dictorum Ambassiatorum, fuit ibi lecta: quas quidem Cedulas etiam requisivit ipse Dominus Cardinalis Cameracensis examinari per Magistros & Bacharios in sacra Pagina, ad sciendum si in ipsis Cedulis servabatur honor Fidei, & ostendendum quòd ibi non lædebatur honor Domini Ducis Burgundiæ, aut cujuslibet alterius personæ. Tenor autem Cedulæ prædictæ ibi lectæ sequitur, & est talis.

„ RECOGITANS hæc sacro Sancta Synodus „ Constantiensis, se divino munere congregatam „ esse, ad procurandum, totis conatibus, ea quæ „ pacem nedum spiritualem, sed temporalem re- C „ spiciunt. Sentiens prætereà quòd in Christianissimo Franciæ Regno divisiones plurimæ suborr„ tæ erant, quæ, Domino miserente, conquiesc„ cere sperantur: unde congaudet in Domino hæc „ Sancta Synodus & gratias agens congratulatur „ actoribus & conservatoribus veræ pacis. Ipsa „ nihilominùs eadem Synodus satagens, exem„ plo boni Medici, tollere radicitùs occasiones „ divisionum hujusmodi; & attendens quòd, du„ rantibus iis divisionibus, fuerunt super materiis „ quarundam Assertionum nunc per quosdam pu„ blicatarum verbo vel scripto; nunc per alios „ reprobatarum, contentiones variæ perlatæ, „ etiam ad sanctam Sedem Apostolicam; dein„ de ad hanc Synodum Constantiensem: super D „ quibus si non apponeretur finis debitus, non „ est dubium spiritualem inde tranquillitatem ac „ temporalem posse turbari.

„ Qua in re, præhabitis deliberationibus ma„ turis, declarat hæc sancta Synodus, decernit „ & diffinit, quòd novem Assertiones judicialiter „ Commissariis super omnibus causis Fidei, etiam „ per Promotorem Concilii absque assertore de„ nunciatæ, non sunt dogmatizandæ, sustinen„ dæ, vel asserendæ, & ita dogmatizationem „ ipsarum omnium & singularum, cum Proposi„ tione in qua contineri dicuntur, prohibet & „ reprobat deinceps fieri, tanquam de doctrina „ in Fide, & bonis moribus erronea, sub pœnis „ à sacris Canonibus institutis.

„ De-

„ Declarat nihil ominùs eadem Synodus, quòd „ nec ab Sententia, nec ab alia lata Parisius, vel „ alibi, quæ concernat novem has Assertiones, „ vel Propositionem eas continentem, Illustris „ Princeps Johannes & Dux Burgundiæ etiam te- „ netur, vel ligatur: cùm nulla, sicut accepimus, „ lata fuerit contra personam ejusdem Ducis, ju- „ dicialis Sententia, sicut nec dari debuit aut po- „ tuit, ipso non vocato, vel audito „

Super cujus quidem cedulæ lectura, publicatione & exhibitione ibidem factis, prælibatus Dominus Cardinalis Cameracensis petiit sibi à nobis Notariis publicis infrà scriptis, fieri atque tradi publicum, seu publica Instrumentum, vel Instrumenta.

Acta sunt hæc Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, in Aula majori Curiæ Episcopalis Constantiensis; sub Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione, die & Mense quibus supra, Apostolica Sede Pastore carente. Præsentibus ibidem venerabilibus & egregiis viris, Magistris Nicolao de Gonnessia, in sacra Pagina; Jacobo de Cyresio, & Johanne Majoris, in Artibus Magistris, Laudunensis, Trecensis & Remensis Diocesum, ac aliis in multitudine copiosa testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Cod. 2538. fol. 254. Verso.

CEDULA

Data per Magistros Jordanum Morini, G. Pulchrinepotis, Domino Cardinali de Ursinis, quinta Januarii.

Hæc Cedula fuit iterum data per Joannem Gersson, Mercurii VIII. Januarii, coram Dominis Judicibus. Anno XVI.

suprà fol. 210.

SI causa Fidei circa novem Assertiones, incipiendo ab illo quod novissimè dictum est, pro parte quatuor Ordinum Mendicantium, per organum Magistri Joannis de Rocha Cordigeri; poterit haberi celerior finis in dicta causa, sine quærendo aliud interesse personale, cùm istæ Assertiones hîc habeant assertores atque defensores, nec oportebit prætereà per diversa, vel æquivoca vagari; cùm hæc causa posita sit in patenti contradictione, scilicet ista. *Ea Assertiones sunt vera. Ea Assertiones non sunt vera.*

Restat igitur solùm videre quæ pars habebit potiores rationes. Et hoc poterunt judicare non Theologi, sicut qui sunt Theologi; imò & laïci, vigentes in judicio naturali rationis, & in experientia publicæ consuetudinis. Et si reperiatur ipsas esse falsas, consequens est, de necessitate, quòd sint errores in Fide & moribus, & Judicio Fidei reprobandæ.

Ad hoc autem exequendum clariùs, honestiùs & efficaciùs, pro relatione facienda apud Nationes per vos Dominos Commissarios, videtur quòd habenda est disputatio inter paucos, ut putà duos de una parte, & duos de alia, qui apunctaciùs elucidabunt & resolvent materiam, sine contentione, quàm fieri possit per solas Scripturas, dùm homines non se mutuò intelligunt, nec in idem conveniunt.

Placeat igitur Reverendissimis ac sapientissimis Paternitatibus vestris ordinare quòd sic fiat in prima convocatione Concilii Fidei, & in sequentibus, usque ad complementum.

CEDULA

Tradita per Magistrum Stephanum Paletz, Magistrum in Theologia, Nationis Germanicæ, die Mercurii, VIII. Januarii, Dominis Commissariis in causis Fidei.

REverendissimi Patres & Domini ceteri venerandi, sicut in proxima convocatione hîc in loco fuit humiliter supplicatum, ex parte plurium Magistrorum, ut scripta Doctorum in materia novem Assertionum vestris Dominationibus præsentata, sine nominatione personarum quæ nolunt nominari, in favorem Fidei publicentur, sic ex nunc supplicatur vestris Paternitatibus, ut petitio eorum, cùm sit justa & rationabilis, exauditionis mereatur affectum; attentò quòd in materia beneficiali, vel injuriarum, ante prolationem Sententiæ sit necessarium dicta testium publicari; quantò magis in ista materia arduissima, sic solenniter, & publicè ventilata, necessarium est scripta Doctorum coram Doctoribus in isto Auditorio publicari, quæ dicta testium repræsentant, cum eadem, in favorem Fidei, & testimonium veritatis Catholicæ perhibuerunt, juramento medio requisiti: attento etiam quòd Reverendus in Christo Pater, Dominus Episcopus Attrebatensis; cum scriptura super materia illarum novem Assertionum Doctoribus per vestras Dominationes injuncta & commissa, hoc idem postulavit, asserens quòd nollet stare simplici Assertioni Doctorum, in condemnatione, vel approbatione dictarum Assertionum, nisi scriberentur motiva, & probarentur per authoritates & rationes.

Eadem die Mercurii, Dominus Episcopus Attrebatensis coram Dominis Judicibus exhibuit quandam Cedulam hujus tenoris.

IN vestro judiciali conspectu, Patres Reverendissimi, denuntiatas dudùm quasdam novem Assertiones tradidistis examini Doctorum sacræ Theologiæ, ac Bachalareorum formatorum, quos de diversis Regionibus convenisse in unum, ac huic sanctæ Synodo assistere reperistis. Qui vestris Mandatis obtemperantes, suas opiniones dederunt, juxta vestram ordinationem, & secundùm juramentum per eosdem in vestris manibus emissum, super quæstione Proposita, & publicè ac solemniter disputata, pro sua qualibet parte.

Nunc autem suppliciter petimus, nos Ambassiatores Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, ut vestræ Comissionis Officium ulteriùs peragatur, potiorem effectum colligentes salutiferi consilii, & optimæ deliberationis Doctorum, & Bachalariorum prædictorum; & eum referentes huic sacræ Synodo, ut fiat denique sessionalis atque sententialis responsio, pro salubri informatione Conciliorum Christi Fidelium, si dictæ Assertiones Judicio Fidei veniant reprobandæ, aut ne.

Nam hoc ipsum, juxta conditionem materiæ, titulo prudenter instituto, perquiritis; nec in re tanta bubulcos, rusticos, idiotas, laïcos, & ignа-

naro, sed totius Orbis litteratissimos & eruditissimos consules & peritissimos sollicitè quæsivistis, &, Dei gratiâ, hîc copiosissimè invenistis.

Eia igitur, non jam videantur in hoc sacro Concilio negligi Sacrosanctæ Fidei consules, & doctissimi Theologiæ Professores, quos jussu vestro, solertissimos & sagacissimos illius materiæ digestiones, decisionesque dictis præclaris, & sententiis solidissimis, nunc instituisse, diligenter & fideliter cognoscitis laborasse, ac id quod major & & sanior pars, insuspectaque Doctorum prædictorum peritia demonstrat, ad salutiferam Judicii consmmationem celeriter deducere dignemini & velitis. Hoc enim petitur instantissimè, ne querelæ de vestri Judicii tarditate materiam habeat Illustrissimus Dux Burgundiæ ante dictus, cujus interesse adjudicastis, justitia suadente.

Hoc idem poposcit frequentiùs dudùm, harum Assertionum denunciator: & ut celeriter occurratur toti mundo, ut fingit, ab hoc pereunti exemplo, ad hoc taliter qualiter Apostolicas falsi numismatis compti Sanctis *, letiferi panis, aquæ toxicatæ sive potionis, cancri serpentis ignisque accendentis.

Poposcit idipsum frequentiùs Henricus de Piro sacræ Synodi Promotor. Poposcit insuper ille idem qui vestræ modicæ dilationi, per eum æstimatæ contumeliosæ detrahendo, Paganos vel Judæos in Judices Fidei peroptavit. Poposcit iterum ille & sui sequaces, ut examini citissimè eadem materia præberetur & in ea concluderetur. Et id ipsum nunc poscitur à nobis præfatis Ambassiatoribus, ut de illo peritissimo ac digestissimo examine suscepta vestræ quidem circa Assertiones prætactas formatæ Questionis sanior, major atque peritior Doctorum, ac Bachalariorum prædictorum determinatio, authoritate hujus sacræ Synodi roboretur.

Et petiit ut hæc Cedula in Actis, & actitatis hujus processus poneretur. Et petiit Instrumentum tunc sibi fieri &c.

* Locus corruptus

Cod. 2538. fol. 228. verso.

EPISTOLA CAROLI VI.

Francorum Regis.

Ad Deputatos à Synodo.

Discretis viris Commissariis super materiis Fidei a Sacrosancta Generali Synodo deputatis, nostris caris vinctis. †

Scripta Parisius IX. Jan.

CAROLUS, Dei gratiâ, Francorum Rex, Discretis viris Commissariis super materiis Fidei à Sacrosancta Generali Synodo deputatis nostris caris amicis: Salutem, & hæreses extirpare.

Vestras discretiones comprobamus, quòd missos nostros Oratores ad Universalis Ecclesiæ sanctum Concilium benignè nostris in agendis excepistis, illam præmaximè Dei, & in qua vivimus Fidei, nostramque causam Propositionis defuncti Joannis Parvi, dudùm per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Ge. . . . . . . Episcopum Parisiensem, & Fratrem Joannem Poleti, hæreticæ pravitatis eo tunc in Regno nostro Inquisitorem, celebri convocato Concilio, catholicè condemnatæ, quam nos, & carissima filia nostra Parisiensis Universitas advoavimus; & per nostras Regni nostri civitates, Litteris nostris pulicari mandavimus; vestras discretiones in zelum Fidei requirentes, quatenùs causam ipsam, quam velut propriam deffendere voluimus & volumus, nec deserere valemus indefensam, salvo Dei, & nostræ regiæ Majestatis honore; nostrosque Oratores & Nuncios in earum defensione, quantùm Fidei fervor in vobis est, justitiæ favoribus amplecti velitis recommissos: & in hac re nostris eisdem Oratoribus, quibus per dilectum nostrum Nuncium & Oratorem Magistrum Guillelmum Monardi, Licentiatum in Decretis, nostram significari fecimus voluntatem, auditum benignum, & fidem præstare plenariam. Et si qua velitis quæ possumus, ea nobis significare curetis completur*. Datum Parisius, nona Januarii.

* *Verbum corruptum.*

CHARLES.

Sic signatum MALLIERE.

EPISTOLA CAROLI VI.

Regis Francorum,

Ad Procuratorem suum in Curia Romana, quâ jubet ut intermissam prosecutionem de damnatione Assertionum Joannis Parvi resumat.

Ex parte Regis.

DILECTE ET FIDELIS NOSTER.

Die X. Jan. 1416.

CUm nos, in pacis auctore, nostrorum Regni, & subditorum pacis habentes affectum, carissimo consanguineo nostro Duci Brebancii, Nunciisque & Oratoribus carissimæ nostræ consanguineæ Ducissæ Hollandiæ, necnon & Deputatis Communitatum trium Statuum Flandriæ, pro parte carissimi consanguinei nostri Ducis Burgondiæ missis ad nos, requirentibus nostris in sacro Constantiensi Concilio tunc Ambaxiatoribus mandassemus, ut à prosecutione Propositionis deffuncti Magistri Joannis Parvi, dudùm per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Parisiensem Episcopum, & Fratrem Joannem Poleti, hæreticæ pravitatis, in Regno nostro eo tunc Inquisitorem, convocato Fidei Concilio, celebriter Parisius condemnatæ, & per diversas nostri Regni civitates nostris publicatæ Mandatis, tacente eodem nostro consanguineo taceritis; nostroque nomine prosequi, partemve facere cessaretis: sperantes similiter pro dicti consanguinei nostri parte cessari, prout à prædictis, sui parte, precantibus receperamus in promissis.

Verùm, cùm nuper fide digno relatu cognovimus, pro dicti nostri consanguinei & suorum parte, dictas condemnationem, advoationem, & publicationem multis mediis impugnari, contra nostræ concessionis intentum, qui eam velut. . . . . & propriam manutenere & deffendere voluimus & volumus, nec deserere valemus indefensam, salvo nostræ Regiæ Majestatis honore. Vobis propterea mandamus, quatenùs ad dictæ condemnationis deffensionem, velut nostræ Regiæ Majestatis propriam, sicut erga nos fidelis habere cupitis, viis omnibus juridicis, prout dictorum Amba-

† *forsè* amicis

baxiatorum & vestri, discretiones viderint expedire, celeriter & diligenter intendatis, secundum nostras instructiones, & Litteras aliàs concessas à nobis: sic agentes in earum dissensione, prout Dei zelus, Fidei fervor, nostræque Regiæ Majestatis honor, in vestrarum diligentiarum prudentia manifestus appareat, remque tam arduam in Consistorium publicum, prout aliarum hæresum materias tractatas scivimus examinandam, si videritis expedire: requirendo Fidem de dicendis in hac re, parte nostri, præsentium exhibitori, quem propter id destinamus illuc, plenariam habentes. Datum Parisius x. Januarii. *Signé au bas.* CHARLES. *Avec parraphe. De l'autre costé.* MALLIERE. *Et à une bande coupée du dict parchemin au bas, ou estoit le sceau, est escrit.* Dilecto & Fideli Secretario & Procuratori nostro in Curia Romana, Magistro Joanni de Riparia.*

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé F.N. Bazin, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

* *Ce mot qui est en blanc, est effacé par de l'ancre qu'on a jetté dessus qui le couvre, & tout ce que nous en pouvons voir est un ei ou* Dei.

CEDULA CAROLI VI.

Francorum Regis.

Cod. 1538. fol. 239. verso. XVI. Jan. 1416. Lecta III. Mensis Feb.

Dilectis & fidelibus nostris, Nationem, ex parte Regis, nostram Franciæ repræsentantibus in Generali Concilio Constantiensi.

Dilecti & fideles nostri.

* GRatum Deo pariter & acceptum vos impendisse credimus obsequium, dùm in Generali Ecclesiæ Concilio, illam Dei & in qua vivimus Fidei, nostramque causam Propositionis defuncti Johannis Parvi, dudùm per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Gerardum Episcopum Parisiensem, & Fratrem Johannem Poleti, hæreticæ pravitatis eo tunc in Regno nostro Inquisitorem, catholicè & solemniter condemnatæ, cujusmodi condemnationem nos, & carissima nostra filia Parisiensis Universitas, ut nostis, advocavimus, & per diversas nostri Regni civitates mandavimus publicari, sinceræ veritatis, ut autumamus, amore, favere cepistis & tueri, & quin potiùs proponitis adhærere: Vos, per viscera sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ cunctas hæreses extirpare præcipit, hortamur; vobis nihilominùs mandantes, quatenùs vestris cœptis inhærentes, & causam ipsam, quam velut propriam deffendere voluimus, & volumus, nec deserere, salvo Dei & nostræ Regiæ Majestatis honore, quovis modo valemus, habeatis recommissam; nostris Oratoribus & Nunciis, in ejus deffensione, favorem, consilium & solamen præstando, & in hac re nostris eisdem Oratoribus, quibus per dilectum nostrum Nuncium & Oratorem, Magistrum Guillelmum Mommardi, Magistrum in Artibus, & Licentiatum in Decretis, nostram fecimus significari voluntatem fidem cedulam præbendo. Datum Parisius x. Januarii.

CHARLES.

Sic signatum MALLIERE.

* *Lecta fuit hæc Cedula in Natione Gallicana. Die Lunæ. Tertia Mensis Februarii Anno* XVI.

JUDICIUM

Deputatorum Concilii.

Quo Sententia Episcopi Parisiensis & Inquisitoris, adversùs Librum Joannis Parvi cassatur.

Cod. 1538. fol. 304. 1416. XV. Januarii.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PRidem Dominus Balthasar Cossa, tunc Johannes Papa XXIII. quandam Commissionis, sive supplicationis cedulam nobis Jordano, miseratione divina Episcopo Albanensi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, per certum Apostolicæ Sedis cursorem præsentari fecit, quam reverenter, ut decuit, suscepimus, hujusmodi sub tenore.

BEATISSIME PATER.

DUDUM accepta occasione super quadam asserta Propositione, per quemdam Magistrum Johannem Parvi, sacræ Theologiæ Professorem, Parisius, ut dicitur facta, qui * devotus Sanctitatis vestræ filius Johannes Dux Burgundiæ prætenditur Advocatus, Reverendus Pater Dominus Gerardus, Episcopus Parisiensis, & quidam Joannes Poleti, pretensus hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ Inquisitor, ad quorundam æmulorum prosecutionem, malitiosam dictam Propositionem, tanquam, ut asserebat, à sana doctrina Fidei Catholicæ deviantem, & Libros in quibus scripta dicebatur, comburi &c. ut dicitur, sententialiter mandaverunt. A quibus omnibus idem Dominus Dux, tanquam verus Fidei Christianæ zelator Catholicus, in quantum præmissa eum, ejusque Statum, honorem, atque Fidem concernere poterant, etiam pro suæ bonæ famæ, suique Christiani nominis conservatione, ad Sanctitatem Vestram, & sanctam Sedem Apostolicam appellavit. Dignetur igitur eadem Sanctitas causam & causas appellationis, & aplationem hujusmodi, ac etiam principalis nullitatis, iniquitatis, & injustitiæ dictæ pretensæ Sententiæ, ac etiam processum † in præmissis factorum & habitorum, unà cum dependentibus, emergentibus, & connexis, tàm conjunctìm, quàm divisim alicui Prælato probo viro, in Curia Romana residenti committere audiendas, decidendas, & fine debito determinandas, cum potestate citandi Episcopum & Inquisitorem prædictos, & omnes alios qui sua interesse crediderint, in Curia Romana & extra: ac etiam eis, & aliis quibus totiens quotiens opus erit inhibendi, sub pœnis formidabilibus; non obstante quòd aliàs causa & causæ hujusmodi non sint in dicta Curia legitimè devolutæ, vel aliàs finiendæ; & cum potestate etiam, præmissa omnia & singula, per Edictum publicum, in Romana Curia & alibi, si opus fuerit, & ad aliqua loca non patuerit tutus accessus, exequendi, & ex officio procedendi &c. & cum potestate restituendi, ad prosequendam hujusmodi appellationem, cum toto suo effectu, non obstante lapsu primi fatallis ‡, infra quod propter turbationes quæ fuerunt in Regno Franciæ, & quædam alia, commodè prosequi non valuit; Juribus, stilo, Constitutionibus Apostolicis, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque.

In fine verò dictæ Commissionis, sive supplicationis cedulæ, scripta erant de alteriùs manu litterâ, Litteræ superioris litteræ ipsius cedulæ prorsùs & omninò dissimili & diversa hæc verba, videlicet.

» De

* Locus corruptus. † *fortè* processuum. ‡ *Verbum forsan nunc inusitatum.*

„ De Mandato Domini nostri Papæ; audiant „ Reverendissimi Patres Domini Cardinales de Ursinis, Aquilegiensis, & Florentinus. Citent etiam per Edictum, inhibeant & restituant, & procedant ut petitur, & deputent Promotorem ad Causam &c. & quilibet eorum procedere valeat citra conclusionem & Sententiam diffinitivam. „

Cujus quidem Commissionis, seu supplicationis cedulæ rigore, nos Jordanus Episcopus & Cardinalis, Judex & Commissarius prædictus, de dictorum Dominorum Aquilegiensis, & Florentini A Cardinalium nostrorum Collegarum, in hac parte, Mandato expresso, & voluntate in solidum; etiam virtute Commissionis procedentes, ac citatione, inhibitione, & compulsoria per nos, ad providi & circumspecti viri, Magistri Petri Couchon, præfati Illustrissimi Principis, Domini Johannis Ducis Burgundiæ principalis, in ipsa nobis facta & præsentata Commissione, principaliter nominati, per providum virum, Magistrum Johannem de Monteleonis, ipsius Domini Ducis principalem Procuratorem constitutum substituti, Procuratoris instantiam, prout de ipsorum constitutionis & substitutionis Mandatis idem Magister Petrus Cauchon coram nobis legitimè edocuit, contra venerabilem Patrem Dominum Gerardum Episcopum Parisiensem, & Fratrem Johannem Poleti Inquisitorem, ex adverso, principales etiam in B eadem nobis facta Commissione principaliter nominatos, omnesque alios & singulos sua interesse credentes, communiter, vel divisim; etiam peremptoriè decretis, & concessione & Jurisdictione nostra legitimè perpetuata, præfatus Balthasar Cossa citatione, inhibitione & compulsoria hujusmodi, ut præfertur, Decretis nondùm executioni mandatis, fuit per sacrosanctum Generale Constantiense Concilium Universalem Ecclesiam repræsentans, omni dignitate, etiam Papali, privatus & destitutus.

Deinde verò, ad dicti Magistri Petri Procuratoris præfati Domini Ducis principalis instantiam, contra præfatos Dominos Gerardum Episcopum, & Fratrem Johannem Poleti, ex adverso, principales, & alios sua interesse credentes, alias citationem & inhibitionem de novo extra Romanam C Curiam & ad partes concessimus, & decrevimus, ac per nostras certi tenoris Litteras contra eosdem Dominum Gerardum Episcopum, & Johannem Poleti Inquisitorem prædictos, aliosque omnes & singulos sua interesse credentes, eosque citari fecimus & mandavimus, quatenùs certo peremptorio & competenti termino, in eadem secunda citatione expresso, comparerent coram nobis, vel alio forsan interim, loco nostri, surrogando Judice, & Commissario, per se, vel per Procuratores suos idoneos, ad causam & causas hujusmodi sufficienter instructos, cum omnibus Juribus & munimentis, causam & causas hujusmodi tangentibus, præfato Illustrissimo Principi Domino Johanni Duci, principali, ejusve legitimo Procuratori pro eo; de & super omnibus & singulis in ipsa Commissione contentis, de justitia responsuri; ac in causa & causis hujusmodi processum & procedi visuri, aliàsque dicturi, facturi, audituri, allegaturi, D & receptum quod justum foret, & ordo dictaret rationis; cum certificatione quòd, sivè in dicto citationis termino comparerent, sivè non, nos nihilominùs, vel surrogatus Judex prædictus, ad omnia & singula præmissa, & aliàs, prout Juris foret procederemus, seu procederet, dictorum citatorum absentia seu contumacia non obstante, prout in dictis nostris citatoriis & inhibitoriis sigillo nostro sigillatis, ac in forma solita & consueta expeditis pleniùs continebatur.

Quibus quidem nostris secundariis Litteris in partibus, ut moris est, etiam in personis Domini Episcopi, & Fratris Johannis Inquisitoris prædictorum, & aliàs debitè executis, & de ipsis partibus, unà cum earum executionibus reportatis, & coram nobis per providum virum, Magistrum Johannem de Montejustino, in Curia Romana, & etiam præfati Domini Ducis principalis Procuratorem, prout de suæ procurationis mandato, etiam coram nobis legitimè edoctum extitit; ac nomine procuratorio ejusdem Domini Ducis judicialiter & in scriptis reproductis.

Nos tunc, Jordanus Episcopus, & Cardinalis; ac Judex, & Commissarius prædictus, de dictorum Dominorum Aquilegiensis & Florentini Cardinalium, nostrorum Collegarum, in hac parte, Mandato expresso, & voluntate, in solidum, ac etiam virtute Commissionis inter partes prædictas ritè & legitimè ad ulteriora procedentes, ad præfati Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, eosdem Dominum Episcopum, & Fratrem Johannem, ex adverso, principales, omnesque alios, & singulos, sua interesse credentes, & eorum Procuratores, si qui essent in Curia Romanâ pro eisdem, ad dicendum vel opponendum quicquid verbo, vel in scriptis contra hujusmodi Commissionem, citationem & exemptiones supra dictas dicere, sive opponere volebant ad certum terminum peremptorium, per audientiam publicam Litterarum contradictarum Romanæ Curiæ, fecimus & mandavimus.

In quo quidem termino comparuit in Judicio, coram nobis, dictus Magister Johannes de Montejustino Procurator, quo supra nomine, & dictam citationem audientiæ in eadem audientia debitè executam repræsentavit facto & in scriptis, citatorumque in eadem contentorum, non comparentium contumaciam accusavit, ipsosque contumaces per nos reputari petendo.

Et tunc, discretus vir, Magister Johannes Martineti, dictorum Gerardi Episcopi, & Fratris Johannis Poleti Inquisitoris, ex adverso, principalium Procurator, ibidem præsens, quoddam Instrumentum procurationis publicum, quamvis limitatum, coram nobis produxit, ac in Jurisdictionem nostram nullatenùs, ut asseruit, consentiens: nihilominùs contra Commissionem, citationem & executionem supra dictas, verbo duntaxat, excepit; protestans excipere facto, & in scriptis suis, loco & tempore congruis: & ob hoc copiam productorum, nomine procuratorio petiit, quam eidem fieri decrevimus, atque tradi volumus per hujusmodi præsentis causæ Notarium & Scribam infra scriptum.

Subsequenter verò, comparente in Judicio coram nobis præfato Magistro Johanne de Monte justino Procuratore, & quemdam Libellum, sive summariam petitionem facto, & in scriptis producente, cujus tenor sequitur & est talis.

CORAM vobis Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, videlicet Dominis Jordano Episcopo Albanensi, de Ursinis, Antonio Aquilegiensi, & Francisco Florentinensi, vulgariter nuncupatis, Judicibus & Commissariis à Sede Apostolica, ac partibus infra scriptis, cum potestate quòd quilibet vestrum valeat &c. specialiter deputatis; proponit in Jure Procurator, & procuratorio nomine Illustrissimi Principis Domini Johannis Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ, Arthesii &c. Quòd licèt condemnatio, seu determinatio opinionum in Fide insurgentium, ad solam Sedem Apostolicam spectet; nihilominùs tamen quidam Dominus Gerardus, prætensus Episcopus Parisiensis, & Frater Johan-

Johannes Poleti, pro Inquisitore hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ tunc se gerens, falcem suam in messem alienam mittentes, ac Judicium ad eos minimè pertinens temere usurpantes, nullisque authoritate, Jurisdictione, aut alia sufficienti potestate suffulti, non vocatis neque citatis legitimè illis quorum intererat, ac nullo processu juridico super hoc facto, nec aliquo Juris ordine observato, sed penitùs prætermisso, quasdam prætensas Sententias, in quibus præfatum Dominum Ducem nominarunt, nulliter & perperam protulerunt, & quas Assertiones quasdam, novem numero, truncatas & confictas; & quandam Propositionem, quas falsò quondam Magistro Johanni Parvi ascripserunt, tanquam Justificationem dicti Domini Ducis per eundem, ut dicebant, propositas, velut in Fide & moribus erroneas &c. temerè & de facto damnare præsumpserunt: nec non quosdam cartabellos, quos Propositionem Magistri Johannis Parvi, pro justificatione Domini Ducis factam appellarunt, licèt falsò, igne cremandos decreverunt, cremarique jusserunt; & de facto, dictas prætensas Sententias vilissimè & ignominiosè exequendo, fecerunt publicè concremari, inhibueruntque; & alia nephanda plura attemptarunt, quæ in suis prætensis Sententiis dicuntur contineri, & quæ aliàs facti immanitas patentiùs demonstrat.

Cùm igitur præfati Domini Ducis, qui in eisdem prætensis Sententiis & processibus per expressum nominatur, & qui ab eisdem & inde subsecutis, salva eorum nullitate, tàm pro se, quàm pro sibi adhærentibus, & aliis quorum interesse poterat, appellavit, licèt obstante hujusmodi nullitate non esset appellare necesse, valde intersit quòd prætensæ Sententiæ, & processus hujusmodi, ac præmissa omnia & singula, & alia inde secuta nullæ, nulli, & nulla declarentur, vobisque Reverendissimis in Christo Patribus, ac Dominis Commissariis prædictis nullitas præmissorum omnium cum omnibus dependentibus, incidentibus, emergentibus, & connexis, tàm conjunctim quàm divisim, per olim Johannem Papam commissa extiterit.

Ea propter petit dictus Procurator, nomine quo supra, per vos Reverendissimos Patres, Dominos Cardinales & Commissarios ante dictos, per vestram Sententiam & Ordinationem pronuntiari, decerni & declarari prætensos Processus, Sententias, condemnationes, cremationes, inhibitiones & executiones prædictos & prædictas, ac omnia inde secuta, fuisse & esse nullos, nullas & nulla, invalidas & invalida, cassos, cassas & cassa, ac nullius fuisse & existere roboris, nec momenti; eosque, eas & ea subjacuisse & subjacere vitio nullitatis; & quatenùs de facto processerunt per modum nullitatis cassandos, irritandos & annullandos; cassandas, irritandas & annullandas; cassanda, irritanda & anullanda fore; & per vos cassari, irritari & annullari; ipsosque per Gerardum & Fratrem Johannem Poleti Inquisitorem prædictos, & eorum quemlibet in solidum expensis in hujusmodi causa, occasione præmissorum, pro parte dicti Domini Ducis, tàm in partibus, quàm coram vobis & alibi factis, de quibus & de faciendis in * antea solemniter protestatur condemnandos fore & condemnari: & super præmissis tàm conjunctim, quàm divisim & aliàs, prout convenit atque decet, justitiam ministrari, vestrum in quibus potest & debet, benignum officium humiliter implorando.

Et protestatur dictus Procurator, quòd præmissa possit corrigere, emendare &c. & quòd per ea quæ prædixit, & in posterum quomodolibet in hujusmodi causa dicturus est, non intendit se ad onus superfluæ prolationis alligare, seu attringere, sed solùm duntaxat ad ea quæ sufficiunt, seu sufficere possunt, ad intentionem suam, præfatique Domini Ducis, & aliorum quorum interest consequendam. Et ultrà protestatur quòd per præmissa, & alia quæcunque dicta, & dicenda, nihil intendit ad intentionem adversariorum, seu alicujus eorum confiteri, sed potiùs diffiteri & negare, prout diffitetur & negat.

Nos tunc ad ipsius Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, dictum Magistrum Johannem Martineti Procuratorem prædictum, per certum Sedis Apostolicæ Cursorem, & nihilominùs præfatos Dominos Episcopum, & Inquisitorem, per auditientiam * Litterarum contradictarum, ad dicendum & opponendum quicquid verbo, vel in scriptis contra hujusmodi Libellum, seu petitionem summariam dicere, seu opponere volebant, ad certum terminum peremptorium & competentem, citari mandavimus atque fecimus.

Quo termino adveniente, comparuit in Judicio coram nobis, præfatus Magister Johannes de Montejustino, Procurator, & citationem auditientiæ in eadem debitè executam reproduxit, dictorumque citatorum in eadem contentorum non comparentium, ac etiam dicti Magistri Johannis Martineti ibidem præsentis, nihil contra dictum Libellum, sive petitionem summariam verbo, vel in scriptis dicentium, vel nec opponentium, contumaciam accusavit, ipsosque contumaces per nos reputari instanter postulavit.

Nos tunc Dominum Episcopum, & Inquisitorem prædictos absentes, & etiam dictum Magistrum Johannem Martineti ibidem præsentem, nihil tamen contra dictum Libellum opponentes, nec excipientes, reputavimus justitiâ exigente, contumaces.

Et nihilominùs, quia dictus Magister de Montejustino asserebat se de quibusdam Litteris, sive Instrumentis, quæ, ut dicebat, venerabilis & circumspectus vir, Magister Joannes de Gersono Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, coram Judicibus in causa Fidei, seu Assertionum prædictarum per sacrum Concilium Constantiense Deputatis judicialiter produxerat, & quæ penes Notarios in eadem causa Assertionum scribentes, vel alterum eorum esse debebant, indigere.

Nos, Jordanus Cardinalis prædictus, eosdem Notarios & quemlibet eorum, instante dicto Magistro Johanne de Monte justino, ad portandum & exhibendum coram nobis Instrumenta, seu Litteras hujusmodi primò simpliciter, & deinde ad idem secundò, sub pœna, ad certum peremptorium & competentem terminum citari & compelli, per certum Sedis Apostolicæ Cursorem, viva voce fecimus & mandavimus.

In quo quidem & secundo termino, discretus vir, Magister Conrardus de Velden, Secretarius præfati Domini Cardinalis Florentini, alter Notariorum, in prædicta causa Assertionum, & Scribarum, ad hæc de Mandato nostro citatus, & compulsus, duas Litteras, unam sigillis Episcopi, & Inquisitoris prædictorum; & aliam sigillo Serenissimi Principis Domini Regis Francorum sigillatas; in quibus quidem Litteris quædam Sententiæ per Episcopum, & Inquisitorem, super condemnatione novem Assertionum, & Propositionis prædictarum Parisius latæ continebantur, & etiam narrabantur, exhibuit & produxit: asserens idem Magister Conrardus, illas coram dictis Dominis Judicibus in causa dictarum Assertionum deputatis per præfatum Magistrum Johannem de Gersono productas extitisse.

Post-

* ut

* *fortè* audientiam, *aut* auditionem.

Post quam quidem exhibitionem dictarum duarum Litterarum, per eumdem Magistrum Conrardum, ut præmittitur, coram nobis factam, præfatus Magister Johannes de Montejustino, ibidem præsens, dictas duas Litteras judicialiter coram nobis reproduxit, in quantum faciebant pro interesse præfati Domini Ducis consequentiam, & non aliàs, nec alio modo: petens nihilominùs idem de Montejustino sigilla, & signa in eisdem Litteris apposita, & appensa, per dictum Magistrum Johannem Martineti ex adverso, Procuratorem, & quosdam alios testes quos tunc produxit, recognosci.

Quæ signa & sigilla tunc per eosdem Martineti & alium testem, recepto ab eis per nos primitùs juramento, quòd dicerent veritatem, recognita extiterunt.

Deinde verò, instante dicto Magistro Johanne de Montejustino, nos præfato Magistro Johanni Martineti, ex adverso, Procuratori, assignavimus; nec non eosdem Dominos Episcopum & Inquisitorem, per audientiam contradictarum, ad dicendum, opponendum & excipiendum, si, & quicquid verbo in scriptis dicere, opponere, vel excipere vellent contra dictas duas Litteras, ut profertur, exhibitas & productas, ad certum & peremptorium terminum, per audientiam contradictarum citari mandavimus & fecimus.

Quo termino adveniente, nos, ad instantiam præfati Magistri Johannis de Montejustino, coram nobis in Judicio comparentis, & citationem proximè dictam in audientia contradictarum legitimè executam reproducentis, ac etiam Dominorum Episcopi, & Inquisitoris prædictorum, nec non dicti Magistri Johannis Martineti eorum Procuratoris prædicti non comparentium, nec quicquam verbo, vel in scriptis, contra dictas duas Litteras dicentium, opponentium, vel excipientium, contumaciam accusantis, reputavimus, prout fuerunt, contumaces.

Consequenter autem, productis pro parte dicti Domini Ducis certis aliis Instrumentis, ac etiam illis, & omnibus actis causæ meritis visis & intellectis; illisque etiam in plurium Dominorum Cardinalium, ac Prælatorum, & aliorum Jurisperitorum, nec non etiam in Rota, cum Auditoribus ejusdem diversis & iteratis consilium* per nos & nostros Collegas prædictos habitis, positis & plenius recensitis.

Tandem nos Jordanus, Cardinalis de Ursinis, Judex & Commissarius, unà cum, ac de voluntate, & Mandato dictorum Dominorum Aquilegiensis, & Florentini Cardinalium, nostrorum, in hac parte, Collegarum prædictorum, ipsisque volentibus & consentientibus, ad præfati Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, eumdem Magistrum Iohannem Martineti ad concludendum & concludi videndum, vel dicendum causam, si quam haberet rationabilem, quare concludi non deberet, allegandum; nec non audiendum per nos & Collegas nostros prædictos ferri & in scriptis promulgari Sententiam, & ad audiendum super hoc voluntatem nostram, & Collegarum nostrorum prædictorum ad certos diem & horam inferiùs annotatos, per certum Apostolicæ Sedis Cursorem: necnon Dominos Gerardum Episcopum, & Fratrem Iohannem Poleti Inquisitorem, prædicti ipsius Magistri Johannis Martineti partes ante dictas, etiam ad ipsius Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris instantiam, ad actus & terminos prænotatos, ad diem & horam inferiùs etiam descriptos; per audientiam publicam Litterarum contradictarum Romanæ Curiæ citari fecimus & mandavimus: quos etiam diem & horam eidem Magistro Iohanni de Montejustino Procuratori instanti & petenti; ad idem & eosdem actus statuimus & diximus præfigendum.

* *fortè* consiliis.

Quibus die & hora advenientibus, comparentibus in Judicio coram nobis Magistro Iohanne de Montejustino, ex una; & Iohanne Martineti, Procuratoribus prædictis, nominibus procuratoriis quibus supra, partibus, ex altera; idem Magister Iohannes de Montejustino Procurator, dictam citationem audientiæ contradictarum in eodem debitè executam, facto & in scriptis repræsentavit; Dominorumque Episcopi & Inquisitoris prædictorum, & aliorum citatorum in eodem contentorum non camparentium, nec aliquid rationabile allegantium præfato Magistro Ioanne Martineti ex adverso, Procuratore, semper præsente, & audiente, contumaciam accusavit, ipsosque contumaces reputari, & in eorum contumaciam, unà cum eo concludi, & pro concluso haberi per nos instanter postulavit, quantumque in eo fuit, concludit in eadem.

Nos tunc, unà cum dicto Magistro Iohanne de Montejustino Procuratore concludente, & secum concludi petente, in hac causa, præfatis Dominis Cardinalibus nostris in hac parte Collegis præsentibus, volentibus, mandantibus, & consentientibus, ut præfertur, duximus concludendum, & conclusimus, habuimusque, & haberi volumus pro concluso in eadem.

Et nihilominùs præfato Magistro & Johanne de Montejustino procuratore instante, & Sententiam ferri petente; Nos, Jordanus Cardinalis de Ursinis prædictus, unà cum præfatis Dominis Aquilegiensi, & Florentino Cardinalibus, Judicibus & Commissariis, nostrisque in hac parte Collegis, ac etiam ipsi nostri Collegæ, & eorum quilibet, unà nobiscum in domo habitationis nostræ existentes, & pro Tribunali sedentes; ac de nostri, ac etiam de dictorum Dominorum Aquilegiensi, & Florentini Cardinalium, Judicum & Commissariorum, nostrorumque, in hac parte, Collegarum voluntate & Mandato; necnon de Jurisperitorum consilio, præhabita cum eisdem, ut profertur, matura deliberatione & sufficienti, ad nostram Sententiam & Ordinationem proferandam, in hujusmodi causa duximus procedendum, & processimus; eamque per ea quæ vidimus & cognovimus, ac de præsenti cognoscimus & videmus, pro præfato Domino Duce Burgundiæ, ad instantiam & petitionem dicti Magistri Johannis de Montejustino Procuratoris, & contra Dominos Gerardum Episcopum, & Johannem Poleti Inquisitorem, prædictos, in scriptis tulimus, & per præsentes proferimus, in hunc qui sequitur modum.

DE Iurisperitorum Consilio, per hanc nostram Sententiam & Ordinationem quam ferimus in his scriptis, pronuntiamus, decernimus & declaramus prætensos Processus, Sententias, condemnationes, cremationes, inhibitiones & executiones, prædictos & prædictas, ac omnia inde secuta, fuisse & esse nullos, & nulla, invalidos, invalidas & invalida, cassos, cassas & cassa, ac nullius fuisse, nec existere roboris, nec momenti, eosque, eas & ea subjacuisse & subjacere vitio nullitatis: & quatenùs de facto processerunt, per modum nullitatis cassandos, irritandos & annullandos, cassandas, irritandas & annullandas, cassanda, irritanda & annullanda fore; cassamus, irritamus & annullamus: condemnationem expensarum in hujusmodi causa coram nobis legitimè factarum ex causa omittentes.

Lecta, lata, & in scriptis promulgata fuit hæc nostra Sententia per nos Iordanum Episcopum, necnon Dominos Aquilegiensem & Florentinum Cardinales, Judices & Commissarios prædictos, per

per organum tamen nostrum atque vocem.

Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, Sacro sancta Synodo Universalem Ecclesiam repræsentante, ibidem in Spiritu sancto legitimè congregata, in domo habitationis nostræ, in Vesperis, nobis inibi, unà cum præfatis Dominis Aquilegiensi, & Florentino Cardinalibus nostris Collegis ad Jura reddendum, pro Tribunali sedentibus, & prædictæ Sententiæ ibidem, suis propriis manibus & nobis unà cum eis subscribentibus.

Sub Anno à Nativitate Domini M.CCCCXVI. Indictione nona, die verò Mercurii quinta decima Mensis Januarii, Sede Apostolica Pastore carente.

In quorum omnium & singulorum Fidem, & testimonium præmissorum, præsentes Litteras, sive præsens publicum Instrumentum, hujusmodi nostram Sententiam & ordinationem in se continentes, sive continens, ex inde fieri & per Antonium Notarium publicum, nostrumque & hujusmodi causæ coram nobis Scribam infrà scriptum subscribi, & publicari mandavimus, nostrique, unà cum præfatorum Dominorum Aquilegiensis & Florentini Cardinalium, nostrorum, ut præfertur, Collegarum, sigillorum appensione, jussimus communiri; præsentibus ibidem honorabilibus & circumspectis viris, Dominis Stephano de Cechano, Priore Urbis, Salvato de Pirteto Apostolicarum, & Cyno de Lombardis de Pisis, sacræ Penitentiariæ Litterarum Scriptoribus, & Johanne Baers Notario publico, cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Antonius Dominici de Prato, Clericus Pystoriensis Diocesis, publicus Apostolicâ & Imperiali authoritate Notarius, ac Reverendissimorum Dominorum Cardinalium de Ursinis, Aquilegiensis, & Florentini, Judicum & Commissariorum præfatorum, & hujusmodi coram eis Scriba; quia prædictæ Sententiæ prolationi, omnibusque aliis & singulis præmissis, dum sic, ut præmittitur, per præfatos Dominos Cardinales, Judices & Commissarios, & coram eis fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audivi: ideòque hoc præsens publicum Instrumentum per alium, me aliis occupato negotiis, fideliter scriptum, ex inde confeci, subscripsi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis, unà cum appensione sigillorum præfatorum Dominorum Cardinalium Judicum, & Commissariorum signavi, rogatus & requisitus, in Fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

EPISTOLA

Universitatis Parisiensis, ad Concilium Constantiense.

De Damnatione Assertionum Joannis Parvi.

Die VI. Februarii. 1416. MAgna nos spes habebat, Patres orthodoxi, & Deo amabiles Domini, confestim errores & hæreses, eos præsertim qui notoriè scandala pepererunt, pariuntque, censurâ vestri Judicii proterendos esse: hoc enim erat præcipuum, post adapertam unionis viam, in sacro Concilio peragendum; quemadmodùm de erroribus alibi terrarum seminatis, & assertoribus eorum, ubi nulli etiam ex Principibus interpellare, sed multi resistere videbantur, laudabiliter expletum conspicimus.

Putabamus hanc erga Galliam Judiciorum vestrorum piam severitatem non defore, prout in illa condemnatione saluberrima: *Quilibet tyrannus* &c. ceptum erat. Sed væ mundo à scandalis, væ nonnullis qui materiam Fidei castissima simplicitate & integritate tractandam, ac sine figura & strepitu Judicii, prophano more, & apud priscos Patres sanctos inusitato, ipsam tractare, ne dicamus involvere, conati sunt, usque ad hanc adeò perniciem, quòd ubi succindendæ fuerant hæreses, permaneant antiquæ, & novæ deteriori germine succrescant. Loquimur de damnabili, & apud nos, optimo Jure damnata Propositione defuncti olim Joannis Parvi, cum mortiferis Assertionibus suis, quæ dùm apud Cetum vestrum celeberrimum, & sanctissimum funditùs extirpari quæsitæ sunt; inventi sunt nonnulli, præsertim de Mendicantium Ordinibus, à veritate deviantes, neque attendentes quæ recta sunt, undecumque fuerit, non benè moti, qui deliberationes suas in abscondito, & sæculo tradiderunt primò: dehinc, improbitate quorumdam, priusquam debitum subirent examen, quaqua versùm, per Christianissimum Franciæ Regnum, velut autenticæ respersæ sunt, accumulantes pejores errores prioribus. Contra quorum deliberationem scripsit Theologiæ Facultas, & nos scripta laudantes insequimur.

Qua in re, si non matura celeritate provisum extiterit, radicabitur & repullulabit in dies malum tam seditiosæ, & notorie scandalosæ, hereticalisque doctrinæ multiplicis, nedùm in grandem perditionem & contagionem animarum simul & corporum, sed in maculam culpandæ dissimulationis ineluibilem, quod avertat Deus, sacratissimi Cetus vestri; ad quem idcircò querelam hanc mœstissimam deferimus, ut tota sollicitudine & vigilantia, salubre remedium curet apponere: alioquin testes sunt super nos cœlum & terra, quòd si apud nos obviare studuerimus, consueto & legitimo more nostro, per damnationem talium infœliciter repullulantium errorùm, excusati & liberati sumus ab omni nota contemptûs Judiciorum vestrorum, & eorumdem expectatione, quæ in manifestùm apud nos, & forsitan exteros cederet, in Fide & moribus detrimentum. Quod Regem decebat, id peregit; cùm suprema ejusdem Regis, & sui Parlamenti Curia, & suum salubre Consilium eandem damnarint, & per Regnum decreverint prohibendam.

Nos autem inquisitione facta, per inscriptionem Theologorum, Magistrorum, Bacallariorum & Licentiatorum sponte factam, usque ad numerum centum quadraginta, & ampliùs; eam iterum damnandam comperimus: similisque insuper Canonistarum, Doctorum, Bacallariorum, & Licentiatorum facta declaratio. Unde semper in illa veritatis firmitate manebimus, à qua nemo potest fidelis resilire, si non, contemptâ conscientiâ, periculis animam temerè exposuerit. Res cognita, res digesta vobis judicanda præsentatur, quam jam Lex divina & Decalogus ipse dijudicat.

Sola restat vestræ Sacræ Congregationis prolatio.

Agite igitur, ut cum Fide Justitia; cum Pietate Veritas elucescat: nec sic impunè sacra Scriptura mundano favore polluatur, & invidiâ, odiisque terrenis lacessita succumbat.

Dignetur ergo vestræ Congregationis sanctissimæ colenda beatitudo, nos ab hac formidine, ab hoc periculo, ab hac contagiosissima labe, quæ ut cancer serpit, quantò citiùs liberare, ut veritas liberet vos: in qua benè valete, & vincite; nostris

Nostris Ambassiatoribus qui huc usque vestro sacro consorcio interfuerunt, nostroque venerabili supposito, Magistro Henrico Pistoris, Magistro in Theologia, & Priori Ecclesiæ sancti Victoris prope Parisios, viro moribus & scientia probato, portitori præsentium, semper in hac causa, coeterisque in agendis, pro parte nostra, fidem & audientiam concedentes.

A Scriptum Parisius, in Congregatione nostra Generali, apud sanctum Maturinum solemniter celebrata, die sexta Mensis Februarii.

Au bas signé, en l'endroit qu'on signe les Lettres.

Vestri humiles Rector, & Universitas Studii Parisiensis.

Laquelle Lettre est pliée en trois, & l'adresse est.

Sacro sanctæ Constantiensi Synodo Generali, in Spiritu sancto legitimè congregatæ. *Avec le grand seau sur la mesme Lettre.*

Collationné sur l'Original en papier, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. Bazin, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

Cod. 2538. fol. 231.

SCHEDULA SENTENTIÆ,

Producta per D. C. Cameracensem, in præsentia Dominorum Judicum in causis Fidei, Die Sabbati VIII. *Februarii. Anno* XVI.

B RECOGITANS hæc Sacrosancta Synodus Constantiensis, se divino munere congregatam esse, ad procurandum totis conatibus, ea quæ ad pacem nedùm spiritualem, sed temporalem respiciunt; quod utique fieri nequit, nisi vera Fides, quæ per dilectionem operatur, inviolata subsistat: sentiens præterea quòd in Christianissimo Franciæ Regno divisiones plurimæ subortæ erant, quæ, Domino miserente, & ad concordiam clementissimi Regis animum, cum suis Principibus & Baronibus inclinante conquiescunt; unde congaudet in Domino hæc sancta Synodus, & gratias agens, congratulatur actoribus talis pacis, conservatoribusque fidelibus.

C Ipsa nihilominùs eadem Synodus satagens, exemplo boni Medici, tollere radicitùs occasiones divisionum hujusmodi, ne deinceps nimia facilitate repullulentur; & attendens quòd durantibus iis divisionibus, fuerunt super materiis quarumdam Assertionum nunc per quosdam publicatarum, verbo, vel scripto, nunc per alios reprobatarum, contentiones variæ perlatæ etiam ad sanctam Sedem Apostolicam; deinde ad hanc Synodum Constantiensem, super quibus, quoniam Fidei, moraliumque Præceptorum veritatem directè concernunt, si non apponeretur finis debitus, non est dubium spiritualem inde tranquillitatem, ac temporalem posse turbari.

D Qua in re, præhabitis deliberationibus maturis, & recepto communi consensu partium hîc existentium, declarat hæc Sacro sancta Synodus, decernit & diffinit, propter præmissas & alias rationes, ad ea faciendum moventes, quòd IX. Assertiones judicialiter coram Commissariis super omnibus causis Fidei etiam denunciatæ, non sunt dogmatizandæ, sustinendæ, vel asserendæ; & ita dogmatizatores ipsarum omnium & singularum cum Propositione in qua contineri dicuntur, prohibet & reprobat deinceps fieri, sub pœnis à Sacris Canonibus institutis, sed sunt reprobandæ; & ita prohibet, & reprobat, tanquam falsas & scandalosas, non intendens Juri alicujus personæ, vel honori præjudicare, seu quamlibet * derogare; cùm nullus particularis assertor, seu deffensor earumdem coram hac Synodo fuerit judicialiter accusatus.

Prohibet insuper propter certas rationes, dogmatizationem deinceps fieri cujusdam Propositionis, quæ diversis & variis exemplaribus inventa est & inscripta, sub nomine defuncti Magistri Johannis Parvi: super qua Propositione illustris Princeps Jo. Dux Burgundiæ protestationes multas publicè fecit, quarum unam huc direxit per Litteras sigillo suo & signo proprio manuali roboratam, continentem inter cetæra talem verborum formam.

„ Considerent, rogo, circumspectiones vestræ, quòd licèt immeritus de Domo Franciæ originem duxi, quæ Dei gratiâ monstris hæreticæ pravitatis contaminata nusquam fuisse legitur, Patre non solùm Catholico, verùm ferventissimo zelatore Fidei progenitus, & ardentissimo prosecutore unionis Ecclesiæ, filio Regis Franciæ, non Theologus, non eruditus subtilitatibus Fidei; sed firmiter credens & confitens simpliciter quæ nobis per Christum, per Apostolos, & per sanctam Matrem Ecclesiam tradita sunt; utpotè Christianus Princeps, miles & laïcus, paratus non solùm credere quæ sancta Mater decreverit Ecclesia; sed etiam tueri & deffendere manu militari, usque ad effusionem proprii sanguinis, & meos subditos ad ea credenda & deffendenda compellere, si sit opus.„

Sequitur.

„ Me vestra Synodus sacratissima Catholicum teneat, vestris diffinitionibus factis & fiendis, ceterorumque sacrorum Conciliorum hujusmodi adhærentem, non valentem quicquam sustinere quod sit erroneum, vel contrarium sanæ doctrinæ, seu Fidei orthodoxæ: & si per approbationem præmissam sic generaliter factam, scilicet de Propositione Magistri Johannis Parvi, veniat & intelligatur aliquid approbatum, quod per sanctam Matrem Ecclesiam decerneretur contrarium veritati Fidei orthodoxæ, vel sanæ doctrinæ; vestro Cœtui sanctissimo notifico, me nunquam intellexisse, voluisse, vel velle talia approbare, & ea supplico pro non dictis vel approbatis per vos haberi, quæ corrigendæ diffinitionibus vestris submitto.„

Qua protestatione, & humili submissione pensatis, decernit hæc eadem sancta Synodus, eumdem Illustrem Principem Ducem Burgundiæ habendum esse in hac parte Catholicum; cùm huic diffinitioni in materia IX. Assertionum præmissarum eum sentire speramus.

Declarat insuper eadem Synodus quòd à nulla Sententia Parisius, vel alibi lata, concernente prædictam Propositionem Magistri Johannis Parvi, vult eumdem Illustrem Ducem teneri vel ligari; cùm nec aliqua, sicut fertur, lata fuerit contra personam ejusdem Ducis judicialis Sententia.

Denique commonet & hortatur hæc sacra Synodus præfatum Ducem, quatenùs ipse, sicut generosum decet & Christianum Principem, nullis pravæ suasionis stimulis moveatur, occasione præteritorum gestorum, vel dictorum in iis Fidei materiis, ad exercendum contra personam quamcunque rancoris vel odii fomitem: sed in Christi caritate, quæ *Non irritatur*, & *congaudet utilitati* †. 1. Cor. XIII. 6. sint omnia pacifica, sicut omnes ad unum pacis æternæ finem nitimur pervenire.

Se-

* Quomodolibet. † veritati.

*Sequitur quædam parva * primò tradita per Dominum Cardinalem Cameracensem Ambassiatoribus Domini Ducis Burgundiæ per † Concordia* &c.

HÆC sancta Synodus declarat, quòd per præmissam condemnationem novem Propositionum, vel etiam per condemnationem nuper factam de illa Propositione. *Quicunque tyrannus* &c. eadem Synodus non intendebat, nec intendit Juri alicujus personæ, seu famæ ipsius, vel honori præjudicare, seu quomodolibet particulariter derogare, cùm nullus particularis assertor, seu deffensor earumdem, coram dicta Synodo fuerit judicialiter accusatus.

Producta & exhibita per Dominum Cameracensem, die Sabbati VIII. *Februarii, coram Dominis Commissariis, & lecta publicè per . . . . . suum Secretarium: super qua Dominus Cameracensis petiit Instrumentum, præsentibus* &c.

† *fortè deest* Cedula. * *fortè* pro.

xxix. & xxx. Cod. 2538. fol. 235. verso.

L I B E L L U S

Ex parte Ducis Burgundiæ oblatus Synodo Constantiensi.

S I V E

Requesta exhibita & lecta coram Commissariis &c. & de ea petita sunt Instrumenta, die XVIII. Februarii post prandium, in Aula Palatii. Anno XVI.

Reverendissimis Patribus, Dominis Judicibus in causis Fidei, per hoc sacrum Concilium Deputatis, pro parte Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ, humiliter de sequentibus supplicatur.

ET primò, cùm quædam novem Assertiones per aliquos zelum Fidei non habentes confictæ, & quondam Magistro Johanni Parvi maliciosè & falsò impositæ fuerint, in læsionem memoriæ ejusdem Magistri Johannis Parvi; ac etiam in præfati Domini Ducis scandalum & jacturam; & per quemdam Magistrum Jo. Gersson, quamvis calumniosè, denunciatæ in præsenti Concilio extiterint: petunt & instanter requirunt Ambassiatores, & Procuratores præfati Domini Ducis per V. R. P. eumdem de Gerssonno declarari & pronunciari à dicta denunciatione calumniosè destitisse, prout aliàs pluries extitit petitum per eosdem.

Secundò, cùm in causa dictarum novem prætensarum Assertionum, justè & rationabiliter decreveritis, & fueritis interlocuti, præfatum Dominum Ducem habuisse & habere interesse, ipsumque ad illud admiseritis, à quibus minimè fuit appellatum: petunt iidem Ambassiatores & Procuratores, quòd super petitis in Libello, pro parte ipsius Domini Ducis coram vobis oblato, velitis, juxta formam & conclusionem ejusdem, Justitiam ministrare.

Tertiò etiam, quia dictæ novem prætensæ Assertiones, quarum occasione præfatus Dominus Dux multipliciter sine causa in suis fama, nomine, & honore præclarissimis læsus fuit, atque tactus; post publicam & plenissimam apparitionem materiæ earum, pro & contra, de Mandato V. R. P. factam, fuerunt traditæ Magistrorum Licentiatorum & Bachalariorum in Theologia Formatorum examini, qui medio juramento per eos in manibus vestris, seu per vos, vel Deputatorum præstito, super eisdem Assertionibus, suas opiniones etiam juxta ordinationem vestram tradiderunt.

Ea propter supplicant Ambassiatores & Procuratores prædicti, pro quantò præfatum eorum Dominum, modo prætacto tangunt, aut tangere possunt; quatenùs absque ulteriori mora, opiniones prædictas, illis tamen rejectis, quæ meritò sunt repellendæ, nec non omnia actitata in processu prætensarum IX. Assertionum hujusmodi, fideliter hujus sacri Concilii Nationibus referre, illaque in scriptis redigi, & etiam signis & subscriptionibus plurium Notariorum communiri facere dignemini; ut sic, iis mediantibus, præsens sacrum Concilium, Justitia mediante, judicet & terminet, si prædictæ Assertiones sint Judicio Fidei reprobandæ, vel ne: aut aliàs diffiniat id quod Jus & Justitia suadebunt.

Has autem petiones & requestas pluries factas, & nunc repetitas, petunt Ambassiatores & Procuratores prædicti in Actis causæ inseri, & de iis sibi fieri publica Instrumenta, unum, vel plura, ad futuram rei memoriam.

R E Q U E S T A

Domini Symonis de Teramo Advocati &c.

Exhibita coram Dominis Commissariis in causa Fidei. die XVIII. *Mensis Februarii. Anno Domini* M. CCCC. XVI. Cod. 2538. fol. 236.

REverendissimi in Christo Patres & Domini. Quemadmodùm vestræ Dominationes audiverunt, venerabilem & circumspectum virum, Magistrum Guillelmum Mommardi, Nuncium & Oratorem Christianissimi Principis, Domini Caroli Francorum Regis Illustrissimi, suam credentiam prudentem exposuisse.

Ego Symon de Teramo hujus causæ, pro parte promotionis ejusdem, per easdem vestras Dominationes deputatus, atque sacri Consistorii Apostolicæ Sedis Advocatus, non recedendo, sed potiùs inhærendo jam dictis & expositis per præfatum Magistrum Guillelmum; requiro, postulo, & humiliter peto, ut supra dictum Dominum Guillelmum Mommardi, Nuncium & Oratorem Regium, & alios in Romana Curia Procuratores ejusdem Domini Regis, pro interesse præfati Christianissimi Francorum Regis ante dicti admittere, eisque, & mihi Promotori causæ hujusmodi copiam processus in hujusmodi Fidei causa agitati decernere, & communicare velitis: & protestor quod ante Decretum hujusmodi processus, ad ulteriora in ipsa causa procedere minimè debeatis.

Item, quòd præfatus Magister Guillelmus, & alii præfati Christianissimi Regis Procuratores, & Ambassiatores, & præcipuè in materia existentes, ad hujusmodi causam, & ejus prosecutionem admittantur, eo quod prædictus Dominus Francorum Rex suum singulare prætendit interesse, & sui Regni; præsertim ex hoc quòd ipse novem Asser-

Assertiones ex Propositione Joannis Parvi, pro justificatione prætensa nefandissimæ necis inclytæ recordationis Domini Ludovici quondam Ducis Aurelianensis, dilectissimi & unici fratris Regis Francorum ante dicti, infideliter & scandalosè composita, extractæ sint.

Item, ne ipse Christianissimus Rex de errore argui possit, ex quo Assertiones illas tanquam erroneas subprimi, aboleri & cassari, & ut à Fide A & moribus devias denunciari in suo Regno jussit & fecit.

Item, ne pervertatur fidelitas in subditis Regni sui, versùs Superiores & Dominos.

Item, ne pervertatur debita politia, & civile regimen in Regno suo.

Item, ne scandala in ejusdem Regno essent, quæ ex dictis Propositionibus, seu Assertionibus, si non damnarentur, possent in ejus Regno contingere, & evenire; & ex aliis pluribus quæ in facto ex quo Jus resultat, cum expediet, deducentur.

Et protestor quòd ad actus aliquos non procedatis, in hac causa, nisi ad illos; nisi ipsis Nunciis & Procuratoribus dicti Domini Regis primitùs evocatis, & solemniter requisitis.

Item, simili modo requiro, supplico & peto, quatenùs, Reverendissimi Patres, consideretis sta- B tum, conditionem & qualitatem personarum, à quibus votum in hac causa suscipitur.

Item, quòd illis consideratis, deliberationes & opiniones Magistrorum in Theologia, & aliorum in ipsa causa Fidei vota sua deliberantium & dantium, & nomina eorumdem publicare, atque in publico legi facere velitis; ut numeri ad numerum, zeli ad zelum, ac rationum ad rationem, suppositionum ad supposita calculis præhabitis, supra dictæ necis fundamento ex qua ortæ sunt attento, possimus ad veram earumdem devenire condemnationem. Et protestor quòd aliis ordine, modo, seu forma, ad decisionem relationum, seu aliam dispositionem in hac causa faciendam minimè procedatur.

Prætereà vos, Reverendissimum Patrem, & Dominum Cardinalem Cameracensem requiro, hortor, & quantùm instantiùs possum deprecor, C ut attentâ vestrâ præcellenti & glorificatâ scientiâ, efficaciter, velut unus Judicum inter ceteros non minimus, per olim Joannem Papam XXIII. & hoc sacrum Concilium Generale deputatus estis, velitis honorem & onus assumere, præfatas Assertiones, & earum errorem examinandi, unà cum præfatis Dominis meis Commissariis hìc præsentibus; illumque errorem, unà cum ante dictis referendi, & condemnandi, quatenùs Commissio vobis omnibus facta patitur, & ut tenemini veritatem Fidei summoperè defensare, quacumque excusatione semota: cum prætensæ suspitionis causæ, pro parte Ducis Burgundiæ, & suorum Procuratorum confictæ fuerunt; & sunt, salvâ confingentium reverentiâ, falsæ, insufficientes, & minus legitimæ, prout easdem intuenti patet. Vosque Reverendissimos Patres & Dominos, supra dicti Domini Cameracensis Collegæ, & Conjudices, sub Omnipotentis districto Judicio, D obtestor & requiro, ut eumdem Dominum Cardinalem Cameracensem vestrum Collegam ad audiendum, disputandum, & judicandum, ut unum ex vobis admittatis, & ex nunc admittere velitis, & quòd aliàs, ipso absente, contempto, vel irrequisito minimè procedere debeatis: protestans aliàs de contemptu ejusdem, & nullitate processus.

De & super quibus &c. peto à vobis Notariis publicis & Tabellionibus subastantibus personarum testimonio confici publicum Instrumentum.

SYMO DE TERAMO,

Advocatus, ut suprà.

Item, protestor quòd non procedatur cum personis suspectis. Nomina autem vestrorum Collegarum quos suspectos habeo, sunt videlicet, Dominus Cardinalis de Ursinis. Dominus Cardinalis Aquilegiensis. Dominus Abbas Clarevallis; & Magister Ursinus Taillevande.

Rejecta fuit hæc cedula præcedens, & contra eam datæ exceptiones generales, die XXI. Februarii: & posteà & in continenti, fuit porrecta quædam supplicatio tria puncta continens, quæ habetur per tria folia ante; de qua fuerunt petita Instrumenta: & nihilominùs quòd insererentur in Actis causæ, & præter Notarios Judicum, fuit petitum Instrumentum à Magistris Joanne Pilon, & Guidone, Procuratore Episcopi Bajocensis.

EPISTOLA

CAROLI VI.

Francorum Regis.

Ad Joannem de Gerssono, & alios Oratores suos ad Concilium Constantiense, ut negotium Joannis Parvi urgeant.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

Dilectis & fidelibus nostris, Jacobo Archiepiscopo Turonensi, Magistro Joanni de Gerson- Die II. no, Jordano Morini, Guillermo Pulcrinepotis, & Martii Petro de Versailles, sacræ Theologiæ Professo- 1415. ribus, Ambaxiatoribus nostris, Salutem, & dilectionem, diligentiamque. De commissis nostris, dilecti & fideles, quod etsi timor Dei, Zelus * naturæ nexus clara nostri Christianissimi tituli, nostrorumque progenitorum sedula Justitiæ laus, famosissimum Libellum, hæreticalem, scandalosum, humani fœderis æmulum, Propositionem Magistri Joannis Parvi, quam in fronte *Justificationem Burgundiæ Ducis* intitulat actor ejus, dudùm per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Gerardum, Episcopum Parisiensem, & Magistrum Joannem Poleti, ex tunc in Regno nostro hæreticæ pravitatis Inquisitorem, nobis exortantibus, convocato Theologiæ veritatis, humanique Juris Professorum cœtu celebri catholicè condemnatam, nostram Regiam Majestatem cogerent victrici Justitiæ brachio prosequi: Regnum tamen nostrum ut intestinis à dissensionibus diù valdè concussum, pacemque pernecessariam propemodùm exulem, proprii nominis pretio redimeremus, sperantes in pacis auctore, pacis effectum; voluimus in Regno nostro pacem firmiter stabiliri, ne subditis nostris ad arma prosilientibus, sceptrum nobilissimum Regni nostri fluere, collabi, ruere, donec ad extremas miserias non cessaret. Et ab inde carissimo consanguineo nostro Duce Brebancii, carissimæque consanguineæ nostræ Comitissæ Hollandiæ Nunciis, Oratoribus etiam tripartiti Status, patriæ nostræ Flamigorum supplicibus victi precibus, pro parte consanguinei nostri Ducis Burgundiæ missis ad nos: vobis ac aliis nostris tunc Ambaxiatori- bus

* Locus corruptus.

bus ad Universalis Ecclesiæ sanctæ Synodi Conventum præsentibus, per Regia nostra scripta mandassemus; ut a prosecutione sceleratissimi illius Libelli, viperatæque fecis ejusdem, tacente eodem consanguineo nostro supersederetis; sperantes, ipsius pro parte, sic agi, ut à prædictis, suo nomine, precantibus, receperamus in promissis. Sed nobis obedienter nimiùm tacentibus; contra nostræ concessionis intentum, condemnationes, advocationes, publicationes, & causam ipsam impugnari cùm audivissemus, dilectum Magistrum nostrum Guillermum Monardi, cum nostris Regiis instructionibus & Mandatis ad vos, ut causam, & A rem ipsam Dei, Fidei, nostramque propriam, loquentes cum fiducia verbum ejus, nomine nostro deffenderetis, transmisimus. Verum & quod nuperrimè audivimus, fide digno relatu, tres Cardinales, sub obreptitiæ Commissionis expiratæ pretextu, prætermisso quidem, ne dixerimus vel omisso, sed everso Juris ordine, Consiliarii nostri, & Inquisitoris Procuratorum, in causam quam palam nimiùm gravaverant à suo relaxati Judicio, spreta Justitia, quo spiritu ducti non videmus, processum quem tanti rigoris examen coaservatus tantorum Theologiæ, Juriumque peritorum numerus, longâ temporis morâ visitavit, unico verbo damnaverunt; & nedùm damnare contenti, vicio subjacere nullitatis sæpe dictum processum decreverunt.

Hanc igitur inauditam gloriosi nostri nominis ignominiam, si molestè, si egrè ferimus, si denique vehementer offendimur in ea qua verbis Justitiæ nostra damnatur inaudita sed repulsa Justitia. Quis nisi morbo rationis eger ignoret, cujus sana existimatio est hæc; ut unde Jura nascuntur, inde talis injuriæ procedat occasio Christi † laterales Legis Decalogum, sic potente expugnarent.

Vestris igitur discretionibus, sub fide qua nostræ Regiæ Majestati confidentiùs ab experto scimus exercitas * districtiùs injungimus, & vestrum cuilibet, præhabita matura magni Consilii nostri deliberatione, præcipiendo mandamus, ut pro domo Dei vos murum opponentes, vice nostra, sicut Fidei zelus, nostri Regni decor, in votis vestris est, sedulius solito, ceteris abjectis, causam hanc Dei & nostram, quam cum ipsius adjutorio relevare intendimus, sincerissimè deffendere, prosequi & agere, juridicis quibuscumque viis, non cessetis: nonobstante quòd aliàs, ut dictum est, à nobis habuissetis in Mandatis, ut, ipso cognato nostro desistente, supersederetis; universis Regni nostri subditis, atque nostris præcipientes, parte nostra, ut in hiis auxilium, consilium vobis præbeant & juvamen, ceteros exortando, ut vobis ad id opem præstent efficacem: scituri quòd neglectum quem feceritis in hiis, vos & ipsi, infidelitatis vicio comparabimus, & vobis adversantes Deo & nostræ Majestati reputabimus adversari.

Datum Parisius, secunda die Mensis Martii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto; & Regni nostri trigesimo sexto.

A costé, un peu bas du present extraict est signé: PER REGEM *avec un petite paraphe. Et plus bas, sur le milieu, signé* MALLIERE *avec paraphe, scellé du grand sceau du Roy, en cire jaune, a deux faces, attaché au mesme parchemin.*

Collationné sur l'Original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN, *Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.*

† Locus corruptus. * Locus corruptus.

EPISTOLA
CAROLI VI.
Francorum Regis.

Qua Procuratores instituit, qui negotium Joannis in Concilio Constantiensi prosequantur.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex.

UNiversis Christi fidelibus salutem, & præsentibus indubiam dare fidem. 11. Martii 1415.

Cœlestis nostris Christianissimis progenitoribus facta repromissio, nullis fore temporibus gloriosi sui sceptri ruituram coronam, si in suorum Regnorum Dominiis recta Fides nesciret occasum, nostram coëgit Majestatem, ut Libellum famiosissimum, scandalosum, Propositionem Magistri Joannis Parvi, quam *Justificationem Ducis Burgundiæ*, sui in Libelli fronte descripsit, jam tunc in hac nostra Parisiensi civitate venenosè serpentem, per dilectum & fidelem Consiliarium nostrum Gerar-B dum, Parisiensem Episcopum, & Magistrum Joannem Poleti, hereticæ pravitatis in Regno nostro tunc Inquisitorem, examinari requireremus; quam exinde, convocato Theologicæ veritatis, & utriusque Juris Concilio celebri, condemnatam advocavimus, & per diversas nostri Regni civitates mandavimus ad Dei laudem publicari: quæ omnia nuper audivimus contra Juris ordinem cassata, vicioque nullitatis in gloriosi nostri nominis ignominiam subjacere declarata fuisse, è quibus scandalosis innumeris damnis semita lata per nimiùm aperitur.

Nos igitur, sperantes in eo per quem prospera cuncta succedunt, fidelis initii fœlicem exitum de dilectorum nobis in Christo fidelium Reginaldi Remensis, Jacobi Turonensis Archiepiscoporum, Magistrorum Joannis de Gersonno, Jordani Morini, Guillermi Pulcrinepotis, & Petri de Ver-C sailles, sacræ Theologiæ Professorum, Guillermi Monnardi Licentiati in Legibus, Joannis Campani Licentiati in Decretis, & Simonis de Grandis Procuratoris in Curia Romana, & eorum cujuslibet circumspectâ prudentiâ, solertique diligentiâ, certam gerentes ab expertis artibus fiduciam quoque, per eos gestâ, nostro nomine, ratificando, ipsorum & eorum quemlibet in solidum facimus, nominamus, constituimus, & creamus nostros veros, certos & indubitatos Nuncios, Oratores, Procuratores, negotiorum gestores, ad prosequendum nomine nostro, & pro nobis, condemnationem dictæ damnatæ Propositionis, sive Libelli, Assertionumque ejusdem, per modum & formam simplicis querelæ, adhæsionis appellationis; aut aliam D quamcumque, impugnationemque quorumcumque processuum adversùm nos, honorem, aut famam nostris, & Regni nostri, aut dictos nostros Consiliarium & Inquisitorem, & eorum quemlibet, occasione damnatæ Propositionis ante dictæ, vel Assertionum in eadem contentarum, deppendentiarum, incidentiorum emergentium, quovis modo factorum, aut fiendorum, per quoscumque Judices, Auditores, Commissarios, Cardinales, aut alios, authoritate sacrosanctæ Generalis Constantiensis Synodi, aut alia quavis constitutos, deputatos, aut datos, aut constituendos, sive dandos, aut deputandos, quomodolibet in futurum,

turum, ipsos Judices, & eorum quemlibet suspectos recusandum, dicendum & arguendum; aliosque sibi, nomine nostro, dari requirendum, causamque totam ac materiam dictæ Propositionis, & quascumque ejus sequelas, deppendentias, emergentia, & connexa, coram sacrosancta Synodo, & in plena Sessione, sive coram Fidei Commissariis, deputatis, aut deputandis, evocari petendum, & requirendum, coram eadem sancta Synodo, aut deputatis, aut deputandis ab eadem, ac aliàs, ubi, & quandocumque pro nobis, & nomine nostro comparendum, petendum & requirendum, famæ, honoris, & Regii nostri nominis, adversùs quoscumque, cujuscumque dignitatis, gradûs, authoritatis & præeminenciæ, etiamsi Cardinalatûs, aut Episcopalis existant reintegrationem, restitutionem, & prosecutionem: & generaliter ad comparendum coram quibuscumque Judicibus ordinariis, sive delegatis, & coram eisdem, & eorum singulis agendum, prosequendum, & deffendendum quascunque causas Fidei criminales, Ecclesiasticas, civiles; injuriarum, verbalium, & realium nos, & Regnum nostrum modo quovis tangentes, contra quascumque personas: dantes & concedentes dictis Procuratoribus nostris, & eorum cuilibet, in solidum, plenam & liberam potestatem, ac Mandatum speciale, præmissa omnia, & singula faciendi, necnon dicendi, petendi, exercendi, & Judicio standi, & comparendi. Libellum, & Libellos, & quascumque petitiones & requisitiones summarias, & alias dandi, & offerendi, ac recipiendi, eisque respondendi, & responderi postulandi, excipiendi, replicandi, duplicandi, triplicandi & quadruplicandi: litem, seu lites contestandi; contestatas lites prosequendi, de calumnia vitanda & de veritate dicenda. In animam nostram jurandi, & subeundi cujuslibet alterius generis licitum juramentum quod postulat ordo Juris. Ponendi, proponendi, & Articulandi; additiones & declarationes dandi, responsionibus & Articulis respondendi, & suis respondere faciendi & petendi, ac, si necesse fuerit, probandi. Litteras remissorias, ad partes, nobis fieri, & decerni petendi, & obtinendi. De loco & Judicibus conveniendi, & concordandi: Judices & Notarios eligendi. Articulos, exceptiones & alia pro parte nostra data, & danda admitti. Petendi testes. Instrumenta, Litteras, Jura; & quæcumque alia probationum genera producendi, & productis ex adverso objiciendi. Et de productis omnibus, actitatis, & attestationibus copiam nobis decerni petendi: testes jurare videndi, & in eos, & eorum dicta dicendi. Crimina & deffectus opponendi. Beneficium absolutionis, & restitutionis in integrum, & ad cautelam, semel, & pluries, quandocumque opus fuerit implorandi, petendi, & obtinendi. Quascumque Litteras & Rescripta impetrandi; protestandi: exceptiones cujuscumque generis dandi, interrogatoria faciendi, Judicis Officium implorandi, in causa & causis concludendi, renunciandi, renunciarique & concludi petendi: Sententiam & Sententias tàm interlocutorias quàm diffinitivas ferri petendi, & audiendi, & ab ea, seu eis, & quolibet alio gravamine nobis illato, seu inferendo, semel, & pluries provocandi, & appellandi; appellationemque & provocationem hujusmodi ac nullitatum causas prosequendi, & finiendi, ac finiri faciendi, & petendi Apostolicas instanter, & instantissimè, petendi & recipiendi Litteras, & quascumque Commissiones Justitiam, vel gratiam in se continentes impetrandi, & obtinendi, & impetratis ex adverso opponendi, contradicendi, & excipiendi, paciscendi, concordandi, & transigendi. Unum, vel plures Procuratorem, seu Procuratores loco sui, & cujuslibet ipsorum, cum simili potestate substituendi; & eum, vel eos, quando majori parti ipsorum placuerit, & videbitur faciendum, revocandi, & onus procurationis hujusmodi in se reassumendi, & iterum, totiens quotiens substituendi; præsenti procuratorio nihilominùs semper in suo robore duraturo. Et generaliter, omnia alia, & singula faciendi, dicendi, procurandi, & exercendi in præmissis, & quolibet eorum quæ nos facere, dicere, & exercere possemus, si præsentes & personaliter interessemus, & quæ causarum & negotiorum merita desiderant, & requirunt: etiam si talia sint quæ Mandatum exigant magis speciale. Promittentes in verbo Regio, & bóna fide, nos gratum, ratum, firmum & stabile habituros quidquid per dictos nostros Procuratores, & eorum quemlibet actum, gestum, dictum fuerit, vel procuratum in præmissis, & ea tangentibus, connexis, emergentibus, deppendentiis & sequelis &c. Dicti nostri Procuratores totiens quotiens, pro dictarum nostrarum causarum, & negotiorum utilitate, & tuitione, de subditis nostris, & Regni nostri, tot tantas & tales personas, de quibus eis & eorum cuilibet visum fuerit accommodum congregent, convocent, & convocari faciant; qui dictis agendis assistant, cum eisdem auxilium consiliumque prabeant, & juvamen, & ea faciant quæ sibi duxerint injungenda. Quibus mandamus, ut in præmissis, & quolibet præmissorum pareant, tanquam nobis. Dictos nostros procuratores, & eorum quemlibet, ab omni satisdationis onere, & quibuscumque dandis cautionibus relevantes, per expressum, & hiis præsentibus, ubique terrarum relevatos esse volentes.

In quorum omnium robur, & testimonium præmissorum, præsentes Litteras nostrum procuratorium continentes, Regii nostri sigilli fecimus appensione muniri. Datum Parisiis, secunda die Mensis Martii, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo quinto, & Regni nostri XXXVI. PER REGEM. *Au bas du parchemin, & a gauche, & un demy poulse au dessous, & tant ce peu advancé sur le milieu.* MALLIERE *avec paraffe.* Et au milieu une bande de parchemin pendant, au bout de la quelle est le sceau du Roy en cire Jeaune.

Collationné sur l'Original conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. Bazin, Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.

INSTRUCTIONES QUÆDAM

Cod. 2538. fol. 344. 1416.

Pro Archiepiscopo Colocensi.

Memoria Reverendissimo in Christo Patri, Domino Archiepiscopo Colocensi, super referendis sacræ Imperiali Majestati, super factis Illustrissimi Domini Ducis Burgundiæ.

Deliberata in sancto Stephano, ubi fuit Dominus Augustinus. XIV. Martis, horâ quâ dabantur Apostoli &c. refutatorii Gerssonitis. Anno 1416.

PRimò. Quòd ab adventu Nuntiorum dicti Domini Ducis ad hoc Concilium, per sacram Imperialem Majestatem, & Johannem tunc Papam, fuit eis injunctum, quòd in causa Assertionum &c. supersederetur, ne perturbaretur processus unionis

nis Ecclesiæ. Cui jussioni humiliter paruerunt.

Item. Quòd adversariis importunè instantibus, oportuit eosdem Nuncios defensivè, licèt invitos, venire ad causam, in qua processus completus & publicatus est, per quem clarè liquet quòd de octuaginta quatuor vocibus Magistrorum, Licentiatorum & Bachalariorum formatorum in sacra Pagina, plusquam sexaginta clarè deposuerint pro parte dicti Domini Ducis Burgundiæ; paucissimis remanentibus clarè in opinione contraria, exceptis iis qui sunt pars formata, numero decem, vel circa.

Et propterea pars dicti Domini Ducis summè cuperet hanc causam, mediante Justitia, terminari.

Si tamen sacræ Imperiali Majestati videtur supersedendum in causa, ex causis animum suæ Majestatis moventibus; non usque ad Ecclesiam* Summi futuri Pontificis; sed usque ad proximum futurum Concilium supersedendum foret: præsertim quia Summus Pontifex, in primordiis suæ assumptionis, pro universalis status Ecclesiæ reparatione erit multifariàm occupatus; nec Concilium, post assumptionem Summi Pontificis, posset usque ad finem præsentis causæ, qui verisimiliter prolixus erit, commodè continuari; nec ex natura sui, hæc causa Fidei debet per Papam, sine Concilio, rationabiliter terminari, præsertim cùm per Concilium fuerit inchoata, practicata, & quasi conclusa.

Ceterùm, dignentur vestræ Reverendissimæ Paternitates attendere, ut sacra Imperialis Majestas, postpositis quibuscumque malivolorum susurris, ad honorem & commodum sacri Romani Imperii, & suæ Majestatis se convertere, attenta antiqua & sincera affectione ipsius Domini Ducis circa suam Majestatem, quam in partibus Hungariæ & Turchiæ potenter, & magnificè demonstravit: attento insuper magnifico desiderio memorandæ vindictæ, ad quam totis cordis visceribus anhelat idem Dominus Dux, pro execranda strage & effusione Christiani sanguinis, eodem Domino Duce præsente, & captivato, dudùm per Turchos execrabiliter perpetrata. Attentis insuper variis, & prænotabilibus obsequiis, in quibus idem Dominus Dux, tàm in Franciæ, quàm in Italiæ partibus poterit, prout & debet, quia vassallus Imperii, & summè cupit fideliter obedire.

Et pro iis omnibus, Reverendus Pater Dominus Episcopus Attrebatensis, & Dominus Vicedominus Remensis, Ambassitores dicti Domini Ducis, per suas Litteras, ad prædicta omnia, omni suo ingenio inducent, & exhortabuntur dictum Dominum Ducem: qui indubiè sperant quòd vestræ Reverendissimæ Paternitates eundem Dominum reperient votivè inclinatum, & promptum ad omnia Mandata sacræ Imperialis Majestatis.

* *fortè* Electionem

AUGUSTINUS.

Cod. 2538. fol. 288. verso.

APPELLATIO GERSSONITARUM

à Commissariis in causis Fidei.

xix. Martii 1416.

ANNO M. IIIIc. XVI. Indictione nona. Sede Apostolica vacante Pastore. Die Jovis XIX. Mensis Martii: inter quintam & sextam horas, post meridiem. In Palatio Episcopali Constantiensi, coram Dominis Judicibus in causis Fidei deputatis; illis tunc in loco eorum solito pro Tribunali sedentibus: fuit judicialiter interposita præsens appellatio per Symonem de Theramo, tanquam Advocatum Ambassiatorum Regis Christianissimi Franciæ, videlicet Johannis de Gerssonno, Jordani Morini, G. Pulcrinepotis, & Fratris Petri de Versailles, ibidem præsentium; & manualiter per dictum Symonem judicialiter dictis Commissariis tradita, dicentem, protestantem, & appellantem, prout in cedula continetur, petens Instrumentum &c. Præsentibus Andrea Bernardi. Pe. Salomonis, sacræ paginæ Professoribus; & nobis Conrardo de Velden, G. Picardi, & Jo. Baers, Notariis & Scribis in causis Fidei, ac pluribus aliis testibus &c.

Licèt vos Reverendissimi Patres, & Domini, Domini Judices, & Commissarii, ad extirpandum hæreses, & errores quoscumque Fidei contrarios, ac sacro sanctæ Generali Constantiensi Synodo specialiter deputati, certas Requestas, tàm pro parte Christianissimi, ac Illustrissimi Domini Caroli Francorum Regis, per suos Oratores, Ambassiatores & Nuncios, quàm pro parte Magistrorum Symonis de Theramo, Henrici de Piro, hujus causæ pro parte promotionis, atque sacri Consistorii Apostolicæ Sedis Advocati, ac Promotoris, à sacro Concilio prædicto deputatis factas, recipere & admittere debuissetis. Ex quibus quidem Requestis, & aliis in Judicio, coram Dominationibus vestris productis, & exhibitis; constitit & constat, præfatum Christianissimum Francorum Regem, in causa hujusmodi suum singulare prætendere interesse; certis de causis & Requestis eisdem, per Dominum Symonem Advocatum prædictum factis, contentis coram Vestris Dominationibus productis, & exhibitis; & aliis loco & tempore, si opus fuerit latiùs declarandis: de quo solemniter protestati fuerunt Oratores, Ambassiatores, & Nuncii, atque Advocatus, & Promotor ante dicti, & adhuc protestantur. Nihilominùs Requestas ipsas per eosdem Dominos supra scriptos factas, & Ambassiatores ejusdem Domini Regis ad causam ipsam admittere & recipere non curastis; quin imò id saltem tacitè recusastis, ad alias deliberationes, & Tractatus in hac causa per vos habitos, & actus alios deveniendo, sive deveniri decernendo, in ipsius Christianissimi Francorum Regis, Regnique sui, & Regnicolarum, totiusque Christianæ Religionis, Ambassiatorumque, Oratorum, & Nunciorum, Advocatique, & Promotoris prædictorum præjudicium non modicum, & gravamen. Eapropter Ambassiatores, & Oratores, & Nuncii, Advocatus, & Promotor prædicti, sentientes se, & dictum Christianissimum Francorum Regem ex præmissis gravatos & oppressos, fortiùsque in posterum gravari, & opprimi dubitantes; à vobis omnibus & singulis, vestraque audientia totali, ac non admissione præfati Christianissimi Francorum Regis, pro suo interesse, & supplicationibus hujusmodi, & justitiæ recusatione, & aliis gravaminibus ex actis causæ hujusmodi colligibilibus, ad sacro sanctum Generale Concilium Constantiense, à quo vos estis Deputati, & sanctam Sedem Apostolicam, in his scriptis provocant & appellant: ac Apostolos primò, secundò, tertiò, instanter, instantiùs, & instantissimè, per vos sibi dari petunt. Et protestantur quòd præmissa possint corrigere: quodque ad aliquos actus non procedatis, hujusmodi appellatione pendente, nisi ipso Christianissimo Francorum Rege, aut ejus legitimo Procuratore, sive Ambassiatoribus, Oratoribus, & Nunciis prædictis *a* . . . . Protestantur etiam quòd, hujusmodi appellatione pendente, nihil innovetur. De, & super quibus omnibus & singulis, prædicti Am-

a Nota quòd hic deficit unum verbum; & ita in originali.

Ambassiatores, Oratores & Nuncii, Advocatus, & Promotor prædicti petunt sibi fieri & confici Publicum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura.

CEDULA

Cod. 2538. fol. 234.

EPISCOPI ATTREBATENSIS,

Ne Christianissimi Regis nomine, negotium Joannis Parvi prosequantur.

XXIII. Mensis Martii, habita in Natione Gallicana. Anno XVI.

Cedula Attrebatensis in Natione Gallicana. XXIII. Mensis Martii, nominibus quibus supra, per Magistrum Jo. lecta Notariis ejusdem Nationis, præsente dicto Givardi, Magistro Symone, & supra qua petiit sibi fieri Instrumentum à Notariis; specialiter à Magistro Jo. Givardi prædicto, & Jo. Baers.

CUM Magister Symon de Teramo, nescio quo ductus spiritu, intendat gloriam singularem Christianissimi Regis Francorum maculare, eo quòd nititur, ut ex ejus verbis apparet, eumdem Dominum Regem trahere in causam Fidei, secundùm communem modum loquendi quorumdam; & in qua, ut dicitur, tractatur materia hæresis: vel sub suæ Majestatis colore, quærit processum Fidei impedire; quæ quantùm sunt scandalosa & vituperabilia Christianissimæ Domui Franciæ clarè vident eidem benè & fideliter servientes, & eam sinceriter diligentes.

Quapropter nos Ambassiatores Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, suæ sincerissimæ fidelitati quam habet ad præfatum Christianissimum Regem Dominum nostrum Superiorem inhærentes, & ego in speciali, M. Episcopus Attrebatensis, fidelis & juratus Consiliarius ejusdem Domini Regis; requirimus, quatenùs dictus Magister Symon sufficiens ad hoc Mandatum exhibere compellatur, aut manifestè dicat qui sunt illi qui posuerunt hæc verba in ore suo, cùm non vellet confictor eorumdem reputari: & consequenter requirimus, & requiro, nominibus quibus supra, omnes Regnicolas dicti Regni Franciæ, ut defensioni honoris præfati Domini nostri Regis viriliter assurgentes, nobiscum assistant ad prosecutionem validam faciendam super reparatione honoris dicti Domini Regis, jam læsi per dictum de Teramo. Contra quem protestamur quòd nisi aliud Mandatum ostenderit, & adinventor prædictorum, non immeritò debebit reputari. Singulariter verò Procuratorem ejusdem Domini nostri Regis requirimus, & requiro de præmissis.

Notarii sunt, Jo. Givardi, & Baers, ad faciendum Instrumentum specialiter, cum omnibus aliis ibidem præsentibus & requisitis.

INSTUMENTUM

Oppositionis,

Cod. 2538. fol. 244. verso. XXIV. Martii 1416.

Contra Symonem de Teramo. Anno XVI.

A

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PEr hoc publicum Instrumentum cunctis notum sit & pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini, M. CCCC. XVI. Indictione nona; & die Martis XXIV. Mensis Martii, horâ septimâ post mediam noctem, Apostolica Sede vacante; & Sacro sancto Generali Concilio Ecclesiam Universalem repræsentante, in civitate Constantiensi, Provinciæ Moguntinæ, residente: convocata præclara & insigni natione Gallicana, de Mandato Reverendi in Christo Patris & Domini, Domini Johannis, miseratione divina, Episcopi Gebennensis, tunc ejusdem Gallicanæ Nationis Præsidentis; & in magno Refectorio Domûs Fratrum Prædicatorum Constantiæ, ut est moris, solemniter congregata, pro nonnullis punctis, & Articulis sacrum Concilium, & ipsam Nationem concernentibus deliberandis, per-
B tractandis, & concludendis, & posteà per ipsum Concilium expediendis. In qua quidem Congregatione interfuerunt Reverendi in Christo Patres, Domini Domini Johannes Patriarcha Constantinopolitanus, Aniciensis, Tholonensis Episcopi, & alii Episcopi, Abbates, ac egregii & famosi Domini, & Magistri sacræ Theologiæ Professores, utriusque Juris, & in altero ipsorum Jurium Doctores, & Licentiati, in Artibus & Medecina Magistri, Bachallarii, & alii notabiles viri circumspecti, in grandi numero. Post aliqua proposita & deliberata in eadem Natione, præfatus Reverendus Pater Dominus Præsidens posuit in deliberatione ejusdem Nationis, quòd Domini Reverendissimi Judices & Commissarii, in omnibus causis Fidei per hoc Sacrum Concilium deputati, petierant, & requisiverant, in favorem Fidei, ut meliùs, ac magis maturè, & deliberatè procedere valerent
C in dictis causis Fidei, quòd dicta inclyta Natio Gallicana, quæ viris litteratis & scientificis clarere dignoscitur, eligeret, daret & deputaret decem Notabiles viros, Magistros, & Doctores, tàm Prælatos, quàm alios, pro assistendo, & consulendo, ac audiendo, & videndo cum ipsis Dominis Judicibus processus & causas materiam Fidei concernentes.

Quo quidem Articulo sic in deliberatione Nationis posito; & egregio Legum Doctore, Domino Symone de Teramo, Advocato Consistoriali Curiæ Romanæ, ipsam Nationem intrante, & coram dicto Domino Præsidente dictæ Nationis, ac nostrûm Notariorum infra scriptorum præsentia, personaliter constituto, Venerabiles & circumspecti viri, Magistri Johannes de Gerssonno;
D Jordanus Morini; Guillelmus Pulcrinepotis; & Frater Petrus de Versailles, Christianissimi Principis Domini nostri Regis Francorum Nuncii; & Ambassiatores ibidem tunc præsentes: per organum tamen dicti Magistri Guillelmi Pulcrinepotis, sacræ Paginæ Professoris, nomine Ambassiatorio dicti Domini Regis, petierunt & requisiverunt, quatenùs dictus Dominus Symon de Teramo audiretur super certis per eum proponendis, antequam super hujusmodi Articulo, de dictis decem personis eligendis procederetur, vel deliberaretur.

Et tunc Reverendus in Chisto Pater & Dominus, Dominus M. Attrebatensis Episcopus, Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ Ambassiator, huic petitioni factæ, & audientiæ se op-

 po-

ponendo dixit, quòd casu quo dictus Dominus Symon Advocatus vellet aliquid, nomine dicti Christianissimi Regis Francorum proponere, & loqui de quodam processu pendente coram dictis Dominis Commissariis, tàm super nullitate Sententiæ Episcopi Parisiensis, quàm etiam super novem Assertionibus hujusmodi, niteretur & vellet periculosè involvere, prout aliàs, nomine dicti Domini Regis, in ipsius, suique honoris, nominis gloriosi, & Regni Christianissimi grave scandalum, periculum, & jacturam, tàm coram dictis Dominis Judicibus, quàm in hac Natione insigni proposuerat, & involvere nisus fuerat, sine Mandato, vel advoatione quibuscunque; ipse Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine Ambassiatorio prædicto, & tanquam dicti Domini nostri Regis Consiliarius juratus, se omninò opposuit quòd dictus Dominus Symon non audiretur, nisi priùs doceret de Mandato super hoc à dicto Domino Rege sibi facto, vel alia advoatione sufficienti, de quibus nondum docuerat; licèt pro parte dicti Domini Ducis super hoc fuisset requisitus.

Quâ oppositione dicti Episcopi Attrebatensis non obstante, dictus Dominus Symon Advocatus, instanter, & iteratò, requirentibus dicti Domini nostri Regis Ambassiatoribus, concessâ sibi per dictum Dominum Præsidentem, de consensu majoris partis Nationis, audientiâ, & facto silentio in eadem Natione: quamplura, & diversa, super materia dictarum novem Assertionum, & nullitatis Sententiæ dicti Domini Episcopi, ibidem vocatus, & requisitus per Ambassiatores Regis, tanquam Advocatus, pro defensione hujusmodi causæ, per Dominos Judices, & Commissarios causarum Fidei specialiter deputatus, eleganter proposuit; narrando, inter alia, qualiter dicti Domini Ambassiatores Christianissimi Regis Francorum, se coram dictis Dominis Commissariis causarum Fidei petierunt admitti, ad defensionem causæ dictarum novem Assertionum, pro interesse dicti Domini Regis; & alias Requestas fecerunt, quas iidem Domini Judices, & Commissarii minimè admittere curaverunt, imò denegaverunt, saltem tacitè.

Quapropter ipsi Domini Ambassiatores ab ipsis Dominis Judicibus appellaverunt: propter quam quidem appellationem dicebat nihil fore innovandum, cùm eorum Jurisdictio, & Judicium esset suspensum; nec ad electionem decem personarum prædictarum, ad petitionem dictorum Dominorum Judicum, minimè fore procedendum.

Verumtamen dixit, in casu quo ipsa venerabilis Natio ad electionem dictarum personarum procedere vellet, supplicavit quatenùs eligerent personas tales quæ partibus non suspectæ essent, quæ potestatem haberent corrigendi minùs benè gesta per dictos Dominos Commissarios in causis Fidei, & etiam cognoscendi de causa suspicionis contra nonnullos ex dictis Dominis Judicibus, quos ibidem dixit se non velle nominare: & plura alia dixit & proposuit; ac etiam duas parvas papyri cedulas legi fecit, quas penès Notarios Nationis dimittere noluit, licèt ad hoc, ut copia de eisdem haberetur, per dictum Dominum Attrebatensem super hoc fuisset instanter requisitus.

Ad quæ quidem proposita, tàm dictus Dominus Attrebatensis Episcopus, quàm etiam Dominus Arduicinus de Novaria, Advocatus, pro parte dicti Domini Ducis, multùm notabiliter, & eleganter responderunt. Et inter alia, dictus Dominus Episcopus Attrebatensis ostendit quamplura pericula, & inconvenientia quæ sequi possent, si dictus Dominus noster Rex Christianissimus involveretur in materia & processibus Fidei; maximè ad sustinendum unam partem, vel alteram, in materia Fidei dubia: quia, cùm litium eventus dubii sint, & dictus Dominus noster Rex cadere & deficere posset de consequendo intentum, & partem suam obtinendo, quod esset in maximum scandalum dicti Domini Regis, & Regni Francorum, ac totius Domûs Regiæ, suique nominis gloriosi, & Christianissimi: quodque ob minorem * Petrus de Luna, & sui complices, aliàs nisi sunt imponere maculam in Regno & Domo Franciæ; & nomen illud gloriosum delere; & sic nimirùm, si hoc in præsenti Concilio, ubi quamplures variæ Nationes existunt, & aliquæ non multùm benivolæ ad ipsum Regem & Regnum, formaliter in casum & eventum prædictos, ita facere conarentur. Quapropter instanter requisivit dictum Dominum Præsidentem, ut ad electionem dictarum decem personarum procederet; & quatenùs compelleret dictum Dominum Symonem, ad dicendum de sufficienti Mandato; vel quòd faceret se super eum ibidem propositum advoari. Et super hoc exhibuit quandam papyri cedulam tenoris subsequentis.

Cùm Magister Symon de Teramo, nescio quo ductus spiritu, intendat gloriam singularem Christianissimi Regis Francorum maculare; eò quod nititur, ut ex ejus verbis apparet, eundem Dominum Regem trahere in causam Fidei, secundùm communem modum loquendi, & in qua, ut dicitur, tractatur materia hæresis: vel, sub suæ Majestatis colore, quærit processum Fidei impedire: quæ quantùm sunt scandalosa, & vituperabilia Christianissimæ Domui Franciæ, clarè vident eidem benè & fideliter servientes, & illam sincerè diligentes.

Quapropter nos Ambassiatores Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, suæ sincerissimæ fidelitati, quam habet ad præfatum Christianissimum Regem Dominum nostrum Superiorem inhærentes; & ego, in speciali, M. Episcopus Attrebatensis, fidelis & juratus Consiliarius ejusdem Domini Regis, requirimus, quatenùs prædictus Magister Symon sufficiens ad hoc Mandatum exhibere compellatur; aut manifestè dicat, qui sunt illi qui posuerunt hæc verba in ore suo, cùm non vellet eorundem autor reputari: & consequenter requirimus, & requiro, nominibus quibus supra, omnes Regnicolas dicti Regni Franciæ, ut defensioni honoris præfati nostri Regis viriliter assurgentes, nobiscum assistant ad prosecutionem validam faciendam super reparatione honoris dicti Domini Regis jam læsi: & nisi aliud Mandatum ostenderit, confictor & adinventor prædictorum non immeritò debebit reputari. Singulariter verò Procuratorem ejusdem Domini nostri Regis requirimus, & requiro de præmissis.

Quâ quidem cedulâ sic exhibitâ, & in dicta Natione per me Johannem Guiardi, ipsius Nationis Notarium publicè & altâ voce lectâ, etiam audiente dicto Magistro Symone de Teramo, ac copiâ ejusdem, per dicti Domini nostri Regis Ambassiatores petitâ, & per Dominum Præsidentem concessâ & decretâ; prælibatus Dominus Attrebatensis Episcopus, & honorabilis vir, Dominus Petrus Cauchon, Vicedominus Remensis, nomine Ambassiatorio dicti Domini Ducis Burgundiæ, petierunt sibi, ad omnem futurum eventum, tàm super exhibitione, & lectura cedulæ hujusmodi, quàm super omnibus aliis, & singulis præmissis; tàm per nos Notarios publicos infra scriptos, quàm per quoscunque alios Notarios in eadem Natione tunc præsentes, fieri sibi & tradi publicum Instrumentum, & publica Instrmenta, unum,

* Locus corruptus.

unum, vel plura; totam ipsam Nationem in testimonium præmissorum omnium, & singulorum, invocando.

Acta fuerunt hæc, sub Anno, Indictione, Mense, die, hora, & loco prædictis: præsentibus Reverendis in Christo Patribus, Dominis Johanne, Patriarcha Constantinopolitano. Ogerio Episcopo Augustensi. Jo. Abbate Cisterciensi. Magistris Jo. Ademare. Nicolao de Gonnessia. Et Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, sacræ Theologiæ Professoribus, & nonnullis aliis Dominis Episcopis, Abbatibus, Magistris, & Doctoribus, ac aliis notabilibus personnis diversorum statuum, graduum & Ordinum, in magno, & grandi numero, & multitudine copiosa, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et quia ego Johannes Baers, Clericus Morinensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, & subscripta sunt, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus supra, & Notariis publicis, infra scriptis, præsens interfui, eaque sic vidi fieri & audivi, ac in notam recepi. Idcircò huic publico præsenti Instrumento, manu aliena fideliter scripto, propria manu me subscripsi, & signum meum publicum hìc apposui consuetum, rogatus, & requisitus, in testimonium veritatis omnium præmissorum.

Et ego Johannes Riviani, Canonicus Antisiodorensis, publicus Apostolica authoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut præmittitur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum prænominatis Dominis, testibus ac Notariis publicis, supra & infra scriptis, præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi, ac in Notam recepi. Ideò hoc præsens publicum Instrumentum manu aliena fideliter scriptum, propria manu subscripsi, & signo meo publico consueto signavi, in fidem & testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

Et me Pasquerio de Vallibus, Clericus Ambianis oriundo, publico Apostolica & Imperiali Authoritatibus Notario, qui præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, fierent, & agerentur, unà cum testibus prænominatis, & Notariis supra scriptis præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audivi. Ideò huic præsenti publico Instrumento manu aliena fideliter scripo, signum meum, me hìc propria manu subscribendo, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum; requisitus.

INSTRUMENTUM

Cod. 1538. fo. 194. XXIV. Martii 1416.

De verbis Magistri Jordani Morini prolatis in Natione Gallicana, XXIV. Martii, in contumeliam Judicum in causis Fidei &c. Anno XVI.

In nomine Domine. Amen.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum, cunctis pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona. Apostolica sede Pastore carente. Die verò XXIV. mensis Martii, in civitate Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ, in qua sacrum Generale Concilium celebratur, & residet, in præsenti; Reverendus in Christo Pater, & Dominus Johannes, Dei gratiâ Episcopus Gebennensis, inclytæ & famosæ Nationis Gallicanæ in dicto Concilio existentis Præsidens: dictam Nationem, ut est fieri consuetum convocavit, & congregavit, dicta die Martis, horâ septimâ post mediam noctem, pro nonnullis in dicta Natione, & per ipsam Nationem deliberandis, sacrum Concilium concernentibus, & post eorum deliberationem expediendis. Quâ quidem Natione, die & hora prædictis, in Refectorio magno Domûs Fratrum Prædicatorum, ubi dicta Natio congregari consuevit, solemniter congregatâ. In qua Congregatione interfuerunt Domini Patriarcha Constantinopolitanus, nonnullique Episcopi, & Abbates, Magistri in Theologia, Doctores utriusque Juris, seu in altero ipsorum Jurium Licentiati, in Artibus & Medicina Magistri, Bachallarii; & alii notabiles & famosi viri, in grandi numero; ipsisque sedentibus & audientibus, dictus Dominus Præsidens proposuit multa in dicta Natione, & per ipsam Nationem deliberanda.

Inter quæ proposuit, quòd Domini Judices per sacrum Concilium dati, ordinati & deputati, ad cognoscendum de causis materiam Fidei tangentibus & concernentibus, petierunt & requisierunt propter favorem Fidei, ut meliùs, ac magis maturè & deliberatè procedere valerent in dictis causis Fidei, quòd dicta inclyta Natio Gallicana, quæ viris litteratis & scientificis abundare dignoscitur, eligeret, atque daret decem notabiles viros, Magistros & Doctores, ipsosque deputaret, & ordinaret, ad assistendum & consulendum eis, ac examinandum, & videndum cum ipsis processus & causas materiam Fidei concernentes.

Qua Propositione facta; statim, & antequam ad alia procedere.ur, Domni venerabiles & famosi Magistri, Johannes de Gersono, Jordanus Morini, Guillelmus Pulcrinepotis, & Dominus Petrus de Versailles, Prior Prioratus de Calvomonte, Parisiensis Diocesis, Serenissimi Christianissimique Principis Domini Francorum Regis Ambassiatores, petierunt & requisierunt audiri Magistrum Symonem de de Teramo, utriusque Juris Doctorem, Advocatum Consistorialem.

Et in continenti Reverendus in Christo Pater, Dominus M. Episcopus Attrebatensis, dixit quòd in quantum Dominus Advocatus proponere vellet aliquid, pro parte Domini nostri Regis, quod tangeret materiam quarundam novem Assertionum materiam Fidei, ut à nonnullis asseritur, continentium, quod cederet in impedimentum Justitiæ, & ipsum Dominum nostrum Regem in processu dictarum novem Assertionum periculosè involveret, prout aliàs coram dictis Dominis Judicibus nisus fuerit, quòd non audiretur, nisi priùs doceret de Mandato & potestate sua.

Et posteà Magister Jordanus Morini, & alii Domini Ambassiatores præfati Domini nostri Regis, requisiverunt quòd audiretur, propter favorem Fidei, & præfati Domini nostri.

Et tandem præfatus Dominus Præsidens, imposuit omnibus silentium: & de consensu omnium dictæ Nationis ibidem existentium, nullo tunc aliter contradicente, fuit ordinatum quòd dictus Magister Symon Advocatus audiretur: & fuit multùm & spatiosè auditus; & multùm eleganter proposuit de pluribus & diversis, inter quæ materiam dictarum novem Assertionum coram dictis Judicibus in materia Fidei deputatis denunciatarum, seriosè deduxit & proposuit.

Post cujus Propositionem, præfatus Dominus Episcopus Attrebatensis, & egregius Doctor Dominus

minus Arduicinus de Novaria, Consistorialis, ac Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ Advocatus, pro parte ipsius Domini Ducis, in continenti multùm eleganter, contra proposita per dictum Magistrum Symonem Advocatum seriosè replicarunt.

Tandem verò venerandæ circumspectionis & scientiæ vir, Magister Jordanus Morini, sacræ Theologiæ Professor, petitâ etiam per eum à dicto Domino Præsidente, & obtentâ audientiâ, ad dicendum & proponendum in hujusmodi materia quæ dicere & proponere vellet: dixit inter A cetera publicè, quòd multùm mirabatur de modo tento per dictos Dominos Judices in materia Fidei deputatos, & quòd modus per ipsos tentus in causis Fidei est malus, perniciosus, injuriosus, periculosus & scandalosus Fidei; & hoc est paratus, atque vult palam & publicè coram omnibus sustinere.

Posteà, cum licentia dicti Domini Præsidentis, Magister Ursinus Taillevande, & etiam Dominus Abbas Clarevallensis, Cisterciensis Ordinis, qui sunt de Conjudicibus in dicta materia Fidei, per sacrum Concilium deputatis & ordinatis, dixerunt quòd hoc quod dixerat idem Magister Jordanus, tangebat eos, & quòd hoc erat malè dictum. Et iterum Magister Jordanus eadem verba replicavit; dicens ulteriùs quòd erat magis periculosus & scandalosus quàm ipsa materia Assertio- B num in se, & magis indigens reformatione.

Et in continenti, ex permissione dicti Domini Præsidentis, venerandæ circumspectionis & scientiæ vir, Dominus Johannes de Gerssonno, sacræ Theologiæ Professor; locutus fuit & pauca dixit: sed dixit quòd Magister Jordanus Morini prædictus benè dixerat, & quæ dixerat erant vera, & stabat cum eo in præmissis.

Quibus per Reverendum Patrem Dominum Episcopum Attrebatensem, & venerabilem, & circumspectum virum Magistrum Petrum Cauchon auditis & intellectis; ipsi, & tanquam Ambassiatores præfati Domini Ducis Burgundiæ, & tanquam membrum hujus sacri Concilii; & etiam dicti Domini, Abbas Clarevallensis, & Ursinus Taillevande, pro se & aliis Conjudicibus, & Collegis C suis, in causis Fidei deputatis, & in quantum verba prædicta per dictum Magistrum Jordanum publicè dicta veniunt in contumeliam dicti sacri Concilii & suam, revocarent. Et de præmissis petierunt, & requisierunt plura, publicum & publica, Instrumentum & Instrumenta, per nos Notarios publicos infrà scriptos, & quemlibet nostrum, ibidem tunc præsentes: præsentibus Reverendis in Christo Patribus, Dominis Johanne, Patriarcha Constantinopolitano; Ogerio Episcopo Augustensi; Johanne Abbate Cisterciensi; Magistris Johanne Ademare, Nicolao de Gonessia, & Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, sacræ Theologiæ Professoribus, & nonulliis aliis Dominis, Episcopis, Abbatibus, D Magistris, & Doctoribus, ac aliis notabilibus personis diversorum Statuum, Graduum & Ordinum, in magno & grandi numero, ac multitudine copiosa, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et quia ego Johannes Baers, Clericus Morinensis Diocesis, publicus Apostolicâ & Imperiali auctoritatibus Notarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, & subscripta sunt dicerentur, proponerentur, replicarentur, agerentur & fierent; unà cum Dominis testibus supra, ac Notariis publicis infra scriptis, præsens interfui, eaque dici, peti, proponi, replicari, fieri, vidi & audivi, ac in notam recepi. Idcircò huic præsenti publico Instrumento super indè confecto, aliena manu fideliter scripto, propria manu, unà cum Notariis publicis infra scriptis me subscripsi, & signum meum publicum hîc apposui solitum, rogatus & requisitus, in testimonium veritatis & singulorum præmissorum.

Et quia ego Iohannes Viviani, Canonicus Antisiodorensis, publicus Apostolica authoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dum sic, ut præmittitur, dicerentur, proponerentur, replicarentur, agerentur & fierent, unà cum Dominis testibus supra, ac Notariis etiam supra & infra scriptis, præsens interfui, eaque sic dici, peti, proponi, replicari & fieri vidi & audivi, ac in notam recepi. Ideò huic præsenti publico Instrumento inde confecto, aliena manu fideliter scripto, manu propria, unà cum Notariis publicis supra & infra scriptis, me subscripsi, & signum meum publicum apposui solitum, in fidem & testimonium præmissorum, requisitus & rogatus.

Verum quia ego Guido Syolle de Nanto, Bisuntinensis Diocesis Clericus, in Artibus Magister, publicus authoritate Apostolica Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut superiùs scripta sunt, agerentur, dicerentur & fierent, unà cum testibus & Notariis præscriptis & nominatis, præsens & personaliter interfui; eaque sic fieri vidi & audivi. Ideò hîc me manu propria subscribens præsens publicum Instrumentum aliena manu fideliter scriptum, signo meo solito signavi, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum.

Et me Pasquerio de Vallibus, Clerico de Ambianis oriundo, publico Apostolica & Imperiali authoritatibus Notarius, qui præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, fierent, & in dicta Natione Gallicana, unà cum prænominatis testibus & Notariis præsens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi. Ideò huic Instrumento aliena manu fideliter scripto, me propria manu subscripsi, & signum meum, quo in talibus utor, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium, & singulorum præmissorum, requisitus.

CONCLUSIONES

Nationis Gallicanæ.

Circa petitiones Joannis Gersonis, & Episcopi Attrebatensis. Cod. 1538. fol. 241. verso.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PEr hoc publicum Instrumentum cunctis notum sit, & pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini M. CCCC XVI. Indictione nona. Die verò Jovis, vicesima sexta Martii, ante meridiem: XXVI. Martii 1416. Apostolica Sede vacante, & sacro sancto Generali Concilio, Ecclesiam Universalem repræsentante, in Civitate Constantiensi, Provinciæ Moguntinæ residente: convocata præclara & insigni Natione Gallicana, de Mandato Reverendi in Christo Patris, & Domini Domini Johannis, miseratione divina Episcopi Gebennensis, tunc ejusdem Gallicanæ Nationis Præsidentis, & in magno Refectorio Domûs Fratrum Prædicatorum Constantiensium, ut est moris, solemniter congregata, pro nonnullis punctis, & Articulis illa die deliberandis; & concludendis, & expediendis: in qua quidem Congregatione interfuerunt Reverendi in Christo Patres, & Domini, Domini Johannes Patriarcha Constantinopolitanus; Aniciensis, Tholonensis Episcopi, & alii Episcopi, Ab-

Abbates, ac egregi & famosi Domini Magistri, sacræ Theologiæ Professores, utriusque Juris, seu in altero ipsorum Jurium Doctores, & Licentiati, in Artibus & Medecina Magistri, Bachallarii, & alii notabiles & viri circumspecti, in grandi numero. Petitâque deliberatione suppositorum ejusdem Nationis, super Articulo, die Martis ultimò præterita eidem Nationi proposito: An scilicet, Dominis Judicibus, & Commissariis in causis Fidei deputatis petentibus & requirentibus in favorem Fidei, hæc Natio insignis, quæ viris litteratis abundare & clarere dignoscitur, dare debeat decem notabiles Doctores, Magistros, tàm Prælatos, & quos, qui eisdem assistere & consulere habeant, super certis dubiis in processu Fidei occurrentibus.

Venerabiles & circumspecti viri, Magistri Johannes de Gersonno, Jordanus Morini, G. Pulcrinepotis, & Frater Petrus de Versailles, ibidem pro, & nomine Ambassiatorum Christianissimi Regis nostri Francorum, per organum tamen Domini Magistri Guillelmi Pulcrinepotis, sacræ Theologiæ Professoris, instanter requisiverunt dictum Dominum Præsidentem, quatenùs antequam ulteriùs ad deliberandum super hujusmodi Articulo instanter * legeretur quædam parva papyri cedula: quod sibi concessum extitit: & lecta fuit publicè, alta voce, in eadem Natione, sub forma quæ sequitur.

ISTA cum omni instantia petunt, & requirunt Ambassiatores Christianissimi Regis Franciæ, inclytæ Nationi Gallicanæ.

Primò. Quòd Natio det Deputatos qui nobis assistant in prosecutione causæ Fidei, sicut Rex in suis Litteris requirit, cùm pars adversa nullos Deputatos voluerit recipere, pro tractanda concordia, juxta deliberationem Nationis, quando Litteræ Regiæ fuerunt præsentatæ ipsi Nationi.

Item. Cùm appellaverimus ab istis Judicibus Fidei, nec eos reputemus Judices nostros; requirimus quòd si dantur Deputati, quòd non dentur ad conferendum cum eis in materia nostra; sed dentur ad examinandas Requestas nostras sæpè factas in Judicio Fidei, an sint justæ, vel non: & etiam ad videndum causas nostræ appellationis à præfatis Judicibus, & recusationis quorumdam.

Item. Cùm ista materia sit grandis & ardua, tangens honorem Fidei, Regis, & Regni sui, convocentur specialiter Prælati hujus Nationis, & maximè Regni Franciæ, tàm Episcopi, quàm Cardinales.

Item. Quòd si deputentur aliqui in prædicta materia; cùm multi sint nobis suspecti in ista Natione, quòd priùs dentur nobis nomina, antequam procedatur ad aliquem actum in ista materia, ut ipsos possimus repellere, si causam habeamus suspicionis.

Istas Requestas, Domine Præsidens, prædictæ Nationis Gallicanæ, nomine Ambassiatorum requirimus instanter adimpleri, tanquam justas & rationabiles. Et in casu quòd aliter feceritis, protestamur de appellando &c.

Post cujus quidem cedulæ lecturam, Reverendus in Christo, Dominus Attrebatensis Episcopus, pro, & nomine Ambassiatorum Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, petitâ per eum copiâ dictæ cedulæ, & sibi concesso, pro quanto tangere, vel concernere posset dictum Dominum suum Ducem, ad ipsam cedulam respondendo: dixit, quòd quia primus Articulus supra dictæ cedulæ, loquitur de parte adversa, sine expressione alicujus personæ, petiit quatenùs dictus Magister Guillelmus Pulcrinepotis, & alii sui Ambassiatores prædicti, hujusmodi partem adversam quam prætendunt in dicta cedula, exprimerent, & per expressum nominarent & declararent; cùm Ambassiatores ipsius Domini Ducis non habeant aliquam causam controversiæ, aut litis, contra quoscumque Ambassiatores; & præsertim contra Ambassiatores Christianissimi Regis nostri Francorum, sive sint veri Ambassiatores, sive prætensi, prout asseruit dictus Dominus Attrebatensis Episcopus; subjungendo quòd prout sibi videbatur, A quòd Dominis Judicibus in causis Fidei postulantibus, & requirentibus consilium, nullo modo sine periculo suspicionis sinistræ posset denegari, & quòd circa hoc ipsa Natio insignis diligenter & attentè habebat advertere & attendere.

Et tunc præfatus Magister Johannes de Gersonno, incipiendo loqui, dixit se velle exprimere causam, quare ipse, & sui in hac parte adhærentes, erant malè contenti de prædictis Dominis Judicibus in causis Fidei & processu eorum: ex eo videlicet quòd novem Assertiones de quibus coram ipsis contenditur, jam, à decem Mensibus elapsis, denuntiatæ fuerunt coram ipsis, simpliciter, & nudè; nondùm tamen potuerant obtinere quòd Magistri & Bachallari in Theologia, haberent disputationem & collationem mutuas inter B se super eisdem Assertionibus, ut se invicem intelligere valerent: sed nonnulli Magistrorum, in uno angulo; & alii, in alio angulo, super hujusmodi materia scripserunt, quod dixit omninò fore absurdum.

Ad quæ & alia, per dictum Magistrum Johannem de Gersonno proposita respondendo, dixit venerabilis & circumspectus vir, Magister Petrus Cauchon, Ambassiator dicti Domini Ducis Burgundiæ, quòd proptereà nihil deberet latere ipsam Nationem, & hoc sacrum Concilium, imò totum deberet fieri manifestum, & omnibus publicari: quia cum hic * processus & materia Fidei, & sic ab omnibus approbari, vel reprobari debet: quare petiit quòd processus Dominorum Judicum prædictorum, actaque, actitata, & gesta per eos, circa hujusmodi materiam Assertionum, singulis Nationibus, & toti Concilio referrentur & publi- C carentur, ut si qui defectus reperti fuerint, corrigi valeant, & deinde Justitia fieri, & ministrari per hoc sacrum Concilium.

Et quia etiam in eodem Articulo primò fiebat mentio quòd deputati fuissent nonnulli per ipsam Nationem, quos, ut asseritur à nonnullis, Ambassiatores dicti Domini Ducis recusaverant recipere; iidem Domini Ducis Ambassiatores ad hoc respondendo dixerunt, quòd nunquam ipsa Natio super hoc aliquos deputaverat; nec ipsi etiam unquam pacem veram, vel tractatores ejusdem recusaverant, nec subterfugere voluerunt: imò, antequam materia hujusmodi Assertionum inchoaretur, sæpiùs institerunt quòd de eadem taceretur & supersederetur, propter scandalum quod inde evenire dubitabant, prout evenit.

Et tunc præfatus Magister Jordanus Morini, D asserendo quòd habebat instruere ipsam Nationem de veritate; dixit quòd quando Litteræ per Dominum nostrum Regem ultimatè ipsi Nationi scriptæ, super eo quod ipsa Natio se adjungeret huic processui, præsentatæ eidem Nationi fuerunt, & per omnes tunc in eadem Natione congregatos clamatum fuisset quòd erat laborandum pro pace; Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Turonensis Archiepiscopus, tunc ejusdem Nationis Præsidens, plures tradidit Deputatos, quos ipsi Domini nostri Regis Ambassiatores acceptarunt; licèt ipsius Domini Ducis Ambassiatores, ut dixit, ipsos totaliter recusaverant, dicentes quòd solùm erant tres in Natione hujusmodi, quos ipsi vellent acceptare.

* fortè insisterent,

* fortè sit

Ad quod respondendo, dixit præfatus Magister Petrus Cauchon, hoc omninò carere veritate: & ut ipsi Nationi de contrario constaret, dixit quòd ipse, nomine Ambassiatorio Domini sui Ducis, ad finem petitum per Dominos Judices & Commissarios causarum Fidei, erat paratus nominare, & tradere triginta sex personas, de notabilioribus ejusdem Nationis, qui numerus longè distat à tribus, ex quibus ipsa Natio decem personas quas vellet consequenter eligere posset, ad sui beneplacitum. A

Quibus & aliis diversis hinc inde altercatis, prælibatus Dominus Præsidens ambas partes requisivit, quatenus Nationem exirent; ut ipsa Natio, in eorum absentia, quietiùs valeret super hinc inde dictis, & propositis deliberare. Cui quidem Requestæ partes prædictæ tandem obtemperaverunt, & ipsam Nationem exiverunt.

Post quarum egressum, præfatus Dominus Præsidens vota singulorum in eadem Natione existentium requisivit, & scrutatus est: an scilicet decem personæ notabiles, & quæ, essent deputandæ, ad assistendum & consulendum dictis Dominis Judicibus in causis Fidei. Et tandem, singulis votis exquisitis, & in scriptis redactis, ipsoque Domino Præsidente laborante ad eliciendum conclusionem ex eisdem votis, intraverunt eandem Nationem.

B Primò. Honorabilis vir, Magister Johannes de Montejustino, Procurator dicti Ducis, & consequenter prælibati Domini, Attrebatensis Episcopus, & Magister Petrus Cauchon, asserentes ad eorum notitiam devenisse quòd ipse Dominus Præsidens aliàs, & aliter concludere voluit, quàm petitio, seu quæstio in deliberatione ejusdem Nationis posita habuit, & continebat, & ex eadem concludi posset, aut deberet: unde in hac parte reputabant se gravatos. Quapropter, nomine dicti Domini Ducis Burgundiæ, in quantùm hujusmodi conclusio ipsum tangere posset, conclusioni hujusmodi se opposuerunt, protestantes de gravamine, & de recurrendo ad remedia Juris.

Et tunc præfatus Dominus Præsidens dixit, quòd non intendebat aliàs, nec aliter concludere, quàm esset positum in deliberatione: &, ut pleniùs super conclusione hujusmodi deliberare valeret, ipsam conclusionem distulit facere usque ad diem crastinum.

C Super quibus omnibus, & singulis, prælibati Domini Ducis Ambassiatores petierunt sibi, ad omnem futurum eventum, & finem debitum, à nobis Notariis infra scriptis confici, atque tradi publicum Instrumentum, & publica Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc sub Anno, Indictione, Mense, die & loco prædictis: præsidentibus ibidem præfatis Reverendis in Christo Patribus, Dominis Johanne Patriarcha Constantinopolitano; Aniciensi & Tholonensi Episcopis; Johanne Abbate Cisterciensi; Johanne Ademare; Nicolao de Honnissia *, & Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, in sacra Pagina Magistris; ac alia multitudine Dominorum Prælatorum, Doctorum, Magistrorum, Licentiatorum, Bachallariorum, & aliarum personarum, diversorum statuum, graduum & Ordinum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. D

Deindè verò, die Veneris sequenti, videlicet. XXVII. prædicti Mensis Martii, ante meridiem, convocata prædicta insigni Natione Gallicana, & solemniter congregata, modo & loco supradictis; postquam præfatus Dominus Præsidens quamplures Articulos tunc expediendos, in deliberatione ejusdem Nationis posuisset, & expediri fecisset: tandem legi fecit publicè quamdam papyri cedulam, conclusionem super hesterna deliberatione continentem, sub forma quæ sequitur.

Quia † Judices dicti generaliter in materiis Fidei deputati per Concilium, petierunt sibi dari per Nationem Gallicanam decem deputatos, super certis dictas materias Fidei tangentibus, eisdem explicandis; fuit die XXVI. Martii per Præsidentem Nationis prædictæ positum in deliberatione, an deberent prædicti deputari, & eis dari, & qui. Unde super primo, videlicet, an deberent deputari; fuerunt audita vota singulorum, ut moris est. Ex quibus votis, seu majori parte ipsorum concluditur ut sequitur.

Primò. Quòd dentur Deputati, qui in materiis, de quibus videtur esse contentio, coram prædictis Judicibus, inter Ambassiatores Illustrissimi Principis Ducis Burgundiæ, habeant pro parte tractare pacem, & concordiam; cum potestate, casu quo pacem & concordiam facere non possent, requirendi prædictos Judices & Nationes alias, quòd prædictæ materiæ suspendantur usque ad electionem futuri Summi Pontificis, saltem usque ad Concilium unitum cum Obedientia dudùm Domini Petri de Luna.

In aliis autem materiis Fidei, concluditur quòd dentur Deputati, ut petitur. Fuit etiam visum quamplurimis quòd super hoc esset per Nationem scribendum prædicto Christianissimo Regi, & Illustrissimo Principi Duci Burgundiæ.

Qua quidem conclusione sic lecta, prælibati Domini, Domini Ducis Burgundiæ Ambassiatores, per organum tamen dicti Magistri Petri Cauchon, Vicedomini Remensis, proponendo dixerunt, quòd pro quanto dicta deliberatio faciebat ad bonum pacis, benè placebat eisdem: sed in quantum erat dilativa, & impeditiva Justitiæ dicto Domino Duci ministrandæ, stando semper in protestationibus, die hesterna, per eosdem Ambassiatores factis, se opponebant, & protestabantur adhuc de habendo recursum ad remedia Juris.

Consequenter, præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine etiam Ambassiatorio dicti Domini Ducis, multùm eleganter, & prolixè in effectu sequentia *, quæ in quadam cedula super hoc per eum confecta, & nobis Notariis infra scriptis posteà tradita effectualiter continebantur, & continentur: videlicet quòd hujusmodi deliberatio, seu conclusio, erat peregrina, & omninò aliena à dicta petitione, quæ per dictum Dominum Præsidentem, in deliberatione Nationis fuerit posita, & pro qua solùm ipse, & alii sui Ambassiatores, ad rogatum ipsius Domini Presidentis, die hesterna, exierant de Natione una, cum illis qui se dicunt Ambassiatores dicti Domini nostri Regis Francorum, ut liberiùs Natio deliberaret, prout deliberavit; & sic, per consequens, dicta Natio deliberaverat super alia materia, quàm super illa quæ posita in deliberatione, in ipsorum Ambassiatorum præsentia, ipsis Domini Ducis Ambassiatoribus non vocatis, nec auditis; imò spretis, in præjudicium grande ipsius Domini Ducis, & Justitiæ suæ, pro quanto causa novem Assertionum dictum Dominum Ducem concernit.

Quare dictus Dominus Præsidens, concludendo pro cedula ibidem lecta, ¶ superiùs scripta continetur, dictum Dominum suum Ducem gravabat. Et ideò, non recedendo etiam à protestationibus heri per eum, & nunc per dictum Magistrum Petrum Cauchon, nomine Ambassiatorio factis, dictæ deliberationi & conclusioni se, eodem nomine, opponebat, cum protestationibus præ-

* *fortè* Gonnessia

† *fortè* Quia Domini Judices, & Commissarii in materiis Fidei deputati.

* *fortè deest* protulit *aut* dixit ¶ *fortè deest* prout.

prædictis de recurrendo ad remedia Juris.

Præterea, quia in deliberatione prædicta dicitur, *Inter partes*, petiit ut idem Dominus Præsidens vellet exponere hujusmodi verba; cùm contra quosque Ambassiatores quorumlibet Principum non reputabant se habere partem, nec ipsos esse partes contra eos in quacunque causa; præsertim illos qui dicunt se esse Ambassiatores Christianissimi Francorum Regis, quòdque talis modus concludendi, & loquendi, erat magis discordiæ nutritivus, quàm pacis.

Item, dixit quòd videtur multùm mirabile, quòd cùm dictæ novem Assertiones per eum qui eas denuntiavit, tàm in Regno Franciæ, quàm in Concilio, dicantur esse erroneæ in Fide, & bonis moribus, ut asseruit pluries, & adhuc asserit dictus denunciator; & quòd in Regno Franciæ, occasione istarum hæresum, quæ in dicto Regno ortum habuerunt, plures hæreses, & errores subortæ sunt & creverunt; & cùm Christianissimus Dominus noster Francorum Rex velit omnes hæreses à Regno suo exterminari: quomodò aliquis, præsertim de dicto Regno, præsumere, dicere, vel concludere præsumat, quòd earundem Assertionum Judicium, & determinatio, ad futurum Summum Pontificem reservetur? Tùm primò, quia nescitur quando erit Summus Pontifex: & dùm erit, etiam plura agere habebit, & circa multa alia grandia ipsum versari oportebit. Tùm etiam, si Concilium Generale, ubi est, & dicitur esse fons & origo Justitiæ, æquitatis, & scientiæ, timeat super iis diffinire; quomodò Summus Pontifex non timebit? Tùm etiam, si modò non diffiniat Concilium Generale; nunquid dicetur, aut dici poterit, quòd ignorantia, aut timor servilis potestatis mundanæ, aut aliquis alius respectus inordinatus, quibus humanum judicium perverti consuevit, apud dictum Concilium liberavit?* quòd pro nephas est dicere, aut cogitare. Tùm insuper, quia isto tempore medio, populi remanebunt in errore, tàm Ecclesiastici, quàm Reges, & Principes, eo quòd istæ Assertiones fuerunt in Regno Franciæ prædicatæ & declaratæ, & in præsenti Concilio publicatæ & denuntiatæ tanquam erroneæ in Fide, & moribus: unde mota & proposita est, in præsenti Concilio, & solemniter disputata quæstio hæc: utrùm hæ novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ?

Cum igitur, teste Beato Augustino, tàm hæreticum sit aliquid Fide † quod non est Fides, aut quod est non credere; quàm hæreticum est negare, vel abstrahere à Fide quod Fide credendum est: & ergo quia hæ novem Assertiones, si sint veræ aut probabiles, & oppositum earum teneatur pro Fide; ecce errorem manifestum in populo Dei.

Si verò sint reprobandæ, tanquam erroneæ, & teneantur tanquam veræ, aut probabiles; ecce errorem ex alia parte. Et sic est inducere errorem, quocunque dato, & per Concilium Generale, in Religione Christiana, per suspensionem supra dictam.

Item dixit: Considerandum quam maximè, & advertendum, quòd scandalum ex hoc insurgit dicto Regno Franciæ Christianissimo, & huic præclarissimæ Nationi; quia ille qui denuntiavit, est de Regno Franciæ, & de Natione ista; & petiit pluries, unà cum complicibus suis, dictas novem Assertiones confestim condemnari, tàm per dictos Dominos Commissarios, quàm per hoc sacrum Concilium, ad honorem, & exaltationem Fidei, ut dicebat, & morum, Regis & Regni prædictorum, & ante examen earumdem Assertionum. Nunc autem, examine facto, & datis deliberationibus Dominis Commissariis prædictis, venerabilium Doctorum, Magistrorum & Bachallariorum in sacra Pagina, qui nollent aliud loqui quàm quod veritas sacræ Scripturæ suaderet, & qui nollent se damnare pro quocunque vivente; modò ipse idem denuntiator, & sui complices, instant pro deliberatione prædicta, & ipsam requirunt; quibus hæc insignis Natio minus debitè assentire videtur. Ex quo apparet evidenter quòd hæc Natio quæ totis viribus debet laborare ut Regni nostri infamia tolleretur; nititur, & laborat ut in sordibus remanens, gloria ipsius hæresibus maculetur; ad quæ Natio hæc venerabilis, multùm debet attendere, & etiam ad Regnum Bohemiæ, & ad alia circa hæc attendenda.

Item dicit, quòd in hoc ista Natio faciat injuriam dictis Dominis Doctoribus, Magistris, & Bachallariis, quod * est inquirere & declarare doctrinaliter Catholicam veritatem, quos consuluit semper sancta Romana Ecclesia, in quæstionibus de Fide motis declarandis.

Item dixit, quòd major nota scandali gravioris infertur huic præclaræ Nationi ex dicta deliberatione & conclusione; quia inde sic denegare Judicibus in causis Fidei consilium, à peritis in Jure divino pariter & humano quærentibus, non caret omnimodè scrupulo fautorio hæreticæ pravitatis; sed per dictas conclusionem & deliberationem denegatur, cùm non respondeatur ad petitum eorundem. Igitur &c. Et sic scandalum quod ex publicatione dictarum Assertionum ortum est, & per totum Orbem divulgatum, non tollitur, sed nutritur, & augetur per prædicta.

Item. Ad hoc quod dicitur in hujusmodi conclusione, quòd deputandi habebant tractare de pace; dixit quòd mirabile videtur; cùm tractare inter aliquos, sit secundùm veram æstimationem de aliquo dubio inter † judicare, & unusquisque benè judicet de iis quæ novit, & horum bonus Judex sit. Necesse est autem, ad hujusmodi Tractatum pacis, quòd tractatores plenam habeant notitiam de materia discordiæ inter partes.

Si igitur aliqui Ambassiatores, aut alii, dicunt se esse partes in hujusmodi causa Fidei, necesse est quòd hujusmodi tractatores plenam habeant notitiam de processu & deliberationibus Doctorum, Magistrorum, & Bachallariorum prædictorum, factis in dicta causa, ut, comperta veritate, meliùs judicent secundùm æquitatem. Et cum tale Judicium debeat per hoc sacrum Concilium approbari, quæ approbatio non debet fieri de ignoto, aut ignorato; necesse est, ad dictum Tractatum, quòd dictus processus, & dictæ deliberationes Doctorum, Magistrorum, & Bachallariorum prædictorum palam fiant, & publicentur omnibus Nationibus hujus sacri Concilii. Et insuper, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, & nihil sit quod plùs omnes tangit, quàm ipsa Fides Catholica, & hic dicitur esse processus Fidei; sequitur quòd ut approbetur de dicto processu illud est Fide approbandum, dictus processus debet fieri omnibus manifestus, quia nunquam incognita sacrum Concilium approbaret.

Ex quibus omnibus, dictus Dominus Attrebatensis Episcopus inferendo conclusit, quòd relatio est facienda palam & publicè de dicto processu & deliberationibus Doctorum Magistrorum, & Bachallariorum prædictorum, in hoc sacro Concilio, & in Sessione publica, vel quatuor Nationibus, cum Collegio Dominorum Cardinalium simul congregatis: quod fieri petiit & requisivit dictus Dominus

* *Illud verbum videtur corruptum.* † *videtur desiderari* credere.

* *fortè* quorum. † *Desideri videtur* plurimos.

nus Attrebatensis Episcopus, pro, & nomine Ambassiatorum dicti Domini Ducis Burgundiæ, propter reverentiam Dei, exaltationem Fidei, honorem hujus sacri Concilii, & propter conservationem illibatam præeminentiæ & titulorum singularium Christianissimæ Domûs, religiosissimæ Ecclesiæ, & Regni devotissimi Franciæ; & ut discordiæ per nonnullos in dicto Regno suscitatæ, sub A colore dictarum novem Assertionum per eos malitiosè confictarum, & innocentibus scienter impositarum, breviùs & clariùs terminentur & finiantur.

His dictis & propositis, præfatus Dominus Præsidens, nulla data super præmissis responsione, & ceteri alii in dicto loco congregati, à dicto loco recesserunt. Et tunc præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine quo supra, ad omnem futurum eventum, petiit sibi super præmissis omnibus & singulis, à nobis Notariis infra scriptis, & singulis aliis Notariis & Tabellionibus, pro tunc ibidem præsentibus, sibi fieri, atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura, & tot quot sibi fuerint necessaria; omnes & singulos in eadem Natione tunc existentes, in testimonium præmissorum omnium, & singulorum invocando. B

Acta fuerunt hæc sub Anno, Indictione, Mense, diebus, & horis prædictis: præsentibus ibidem Reverendis in Christo Patribus, ac Dominis Tholonensi, & Augustensi Episcopis; Johanne Abbate Cisterciensi; nec non venerabilibus & circumspectis viris Magistris Johanne Balduini in sacra Pagina; Johanne Rippart in Decretis Magistris, almæ Universitatis Parisiensis Ambassiatoribus. Johanne Ademare. Nicolao de Gonessia, & Fratre Johanne de Rocha, Ordinis Fratrum Minorum, sacræ Theologiæ Professoribus, ac alia multitudine Dominorum Prælatorum, Doctorum, Magistrorum, Bachallariorum, & aliarum personarum, diversorum statuum, graduum & Ordinum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et quia ego Johannes Baers, Clericus Diœcesis Morinensis, publicus Apostolica & Imperiali authoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut præmittitur, proponerentur, al- C legarentur, narrarentur, replicarentur, agerentur, dicerentur & fierent, unà cum Dominis, & testibus supra, & Notariis publicis infra scriptis præsens fui; eaque, prout scripta sunt, sic vidi, & audivi proponi, allegari, narrari, dici, replicari, ac fieri, ac in notam recepi. Idcircò huic præsenti publico Instrumento super inde confecto, aliena manu fideliter scripto, me aliis negotiis legitimè præpedito, propria manu, unà cum Notariis publicis infra scriptis me subscripsi, & signum meum publicum hìc apposui solitum, rogatus & requisitus, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum.

Et ego Jo. Riviani, Canonicus Antisiodorensis, publicus Apostolica authoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut præmittitur, proponerentur, narrarentur, allegarentur, D replicarentur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum Dominis testibus, ac Notariis publicis, supra, & infra scriptis, præsens fui; eaque sicut supra sunt scripta, sic vidi, & audivi proponi, allegari, narrari, dici, replicari, & fieri, ac in notam recepi. Ideò huic præsenti publico Instrumento manu aliena fideliter scripto, manu propria, unà cum aliis Notaris publicis, supra, & infra scriptis, me subscripsi, signumque meum publicum consuetum hìc apposui, in veritatis testimonium præmissorum, requisitus & rogatus.

Et me Pasquerio de Vallibus, Clerico de Ambianis oriundo, Bachallario in Decretis publico, Apostolica & Imperiali authoritate Notarius, qui præmissis omnibus & singulis, dùm sicut supra scribuntur, fierent, dicerentur, & agerentur; unà cum testibus, & Notariis publicis supra scriptis, præsens interfui; eaque omnia, & singula sic fieri vidi, & audivi, ac in notam sumpsi. Ideò huic publico Instrumento exinde confecto, manu aliena fideliter scripto, signum meum, me hìc propria manu subscribendo, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

ALLEGATIONES

Cod. 1538. fol. 339.

In causa novem Assertionum,

Quòd Rex Franciæ non debet admitti.

ARDICHINUS de Novaria, Advocatus.

IN causa novem Assertionum &c. dicitur Serenissimum Principem Dominum Regem Francorum non fuisse, nec esse admittendum, ratione causæ, & ejus status, ratione deficientis interesse, & ratione deficientis voluntatis ipsius Domini Regis. Anno xvi.

Ratione enim causæ Rex admitti non debet, nisi ad audiendum, ut ex inde instruatur quid tenere habeat, & ut decisa per Synodum exequatur; non autem ad sustinendum in Synodo aliquam partem, quia causæ Fidei non Regali Sanctione, sed Synodali Judicio terminandæ sunt. LXXXXVI. *dist. Nisi nos.* cum cap. & nota in cap. fin. *De iis quæ fiunt à Prælatis.* Per hoc enim quòd aliquam partem sumit deffendendam, se Judicem in causa constituere videtur, prout etiam satis improvidè in quibusdam Litteris, appellat processum suum, condemnationem Episcopi Parisiensis &c.

A Jure autem prohibitum est Dominis temporalibus judicare, vel cognoscere de causis Fidei; aut earum processum quomodolibet impedire, sub pœna excommunicationis, quam contra facientes incidunt, ipso facto. Et si eam per Annum sustinuerint; ut hæretici sunt condemnandi. in cap. *Ut inquisitionis: de hæretic. Libro sexto.*

Attendant ergo qui Dominum Regem in tanto periculo ponere quærunt, quid agunt, cùm per admissionem Regis non est dubium processum hujusmodi causæ impediri, ut experientia docet.

Ratione status causæ &c. non est admittendus.

Primò, quia per viam denunciationis fuit causa primò inchoata. Deinde denunciatore desistente, fuit processum per inquisitionem, ex officio: quod etiam fieri non debuisset; quia nòn debuit de una via ad aliam transiri, ut notant Doctores. in cap. *Licet.* Tit. *de Simonia.* Quantò ergo minùs ad tertiam viam, & ad novum Judicium est transeundum. Vult enim causam instruere ex iis quæ facti sunt; ut patet ex appellatione: cùm tamen hæc sit causa Juris. Ut etiam novos Judices, recusat antiquos. Et breviter non video quo Jure sit cum eo procedendum.

Item, præsupposito quòd ad hanc causam omnes admittendi essent, quia popularis; certè præventioni locus esset, & ille qui præoccupavit in causa,

sa, debet litem prosequi: alii autem possunt assistere, si velint, ne colludatur; non autem facere causam propriam. *Not. in rubrica. ff. de popu. Act.* l. *eum. qui.* §. *in popul. ff. de jurejur.*

Secundò, dicitur quòd non est admittendus, ratione deficientis interesse. Hi etiam quorum non interest non sunt audiendi. l. *non solent. ff. de appell. rejicien. cap. cum inter. rubr. de Electione.* Sed Domini Regis non interest specialiter, plus quàm alterius.

Primò, quia hæc causa Juris est, non habita A ratione ad aliquod factum.

Secundò, quia displicentiam necis, de qua pars adversa loquitur, diù remisit. Et sic actio fuit extincta, quæ resuscitari non potest. l. *Qui res.* §. *Aream de solu.* Quòd autem Dominus Rex remiserat displicentiam, constat per confessionem adversariorum, & per Litteras Regis apud Acta productas.

Tertiò, dicitur quòd non est admittendus, quia non vult. Dicitur enim in Littera Mandati, quoniam remisit omnem displicentiam &c. & quòd non intendit materiam movere, nisi pro parte Domini Ducis moveatur: & ita mandavit Nunciis suis. Nunc autem relatum est ei quòd materia mota sit pro parte Domini Ducis. Quare &c. Sed hoc notoriè falsum est quòd pro parte Domini Ducis fuerit primò mota, ut constat ex Actis, & toti Concilio. Ergo &c. B

Secundò, in ista Littera mandat fieri prosecutionem condemnationis Propositionis Magistri Johannis Parvi. Hìc autem non agitur de illa, sed de novem Assertionibus, quæ nullo modo continentur in ea. Et hoc petitum fuit in principio per Dominum Ducem pronuntiari, scilicet has novem Assertiones non esse contentas in Propositione Magistri Johannis Parvi. Ergo non est audiendus, nisi hoc modo primò expedito.

Cod. 1528. fol. 340.

ANNO XVI. XI. * Aprilis

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum cunctis notum sit, & pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini M. CCCC XVI. Indictione nona, Apostolica Sede vacante, & sacro sancto Generali Concilio Ecclesiam Universalem repræsentante. Die verò Sabbati, undecima Mensis Aprilis. Horâ Vesperorum, vel quasi, ejusdem diei: congregatis in numero sufficienti, juxta tenorem Commissionis ab ipso sacro Concilio super hoc factæ Reverendissimis, Reverendisque in Christo Patribus & Dominis de Ursinis, Aquilegiensi, & Florentino, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus; Laudensi & Leonensi Episcopis, & Jacobo electo Pennensi; nec non viris egregis, & circumspectis Magistris, Ursino Taillevande; Theodorico de Monasterio; & Nicolao Dynkespuel, sacræ Paginæ, & Hugone Holbach, utriusque Juris Professoribus, Judicibus & Commissariis in causis Fidei, unà cum nonnullis aliis suis in hac parte Collegis: & cum clausula, quòd si non omnes interesse voluerint, aut poterunt, quòd tamen decem ex ipsis procedere valeant &c. per sacrum Concilium in Sessione publica solemniter deputatis, in Aula magna Domus Episcopalis Constantiensis, & loco eorum solito, pro Tribunali sedentibus, ad Jura reddendum, audiendumque, & expediendum causas eisdem Dominis Judicibus & Commissariis, per honorabilem virum Magistrum Johannem de Gersonno, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, tanquam, ut prætendebat, erronearum in Fide & moribus denuntiatarum, & postmodùm examini Magistrorum, Licentiatorum, Bachallarium in Theologia, sub titulo hujus Quæstionis.

An hujusmodi novem Assertiones sint Fidei Judicio reprobandæ, per dictos Dominos Judices & Commissarios: audientibus, scientibus & non appellantibus dicto Magistro Johanne de Gersonno, & aliis qui pro parte Officii, quàm parte Illustrissimi Principis Domini Johannis Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ, Arthasii, & Burgundiæ, in dicta causa novem Assertionum intervenerunt, & comparuerunt, traditarum & positarum. Quarum quidem Assertionum tenor de verbo ad verbum sequitur & est talis: *Licitum est unicuique subdito &c.* & ponuntur omnes Assertiones cum titulo Quæstionis. *

Comparuerunt judicialiter coram eisdem, Reverendus in Christo Pater, Dominus Martinus, Attrebatensis Episcopus, nec non venerabiles viri, & circumspecti Magistri, Petrus Cauchon, Vicedominus Remensis, Licentiatus; Frater Petrus Salomonis, sacræ Theologiæ professor, Ambassiatores & Nuncii; nec non Johannes de Montejustino, Archidiaconus de Lincyo, in Ecclesia Tullensi, Procurator dicti Domini Johannis Ducis Burgundiæ, prout de ejusdem procurationis Mandato, apud Acta causæ hujusmodi novem Assertionum ligitimè constat: exponentes per organum egregii utriusque Juris Doctoris, Domini Ardichini de Novaria, eorum in hac parte Advocati: & proponentes in effectu quòd licèt per magnum temporis spatium, hujusmodi causa novem Assertionum, & earum materia coram eisdem Dominis Judicibus, & Commissariis ventilata solemniter, & tractata, ac per Magistros, Licentiatos & Bachallarios formatos in Theologia, in præsenti Concilio tunc in copiosa multitudine residentes, examinata & discussa fuisset, ex Ordinatione Dominorum Judicum & Commissariorum prædictorum, ac de consensu illorum qui se tunc partes in hujusmodi causa constituerunt: dictique Magistri Licentiati & Bachallarii formati, medio eorum juramento super hoc, in ipsorum Dominorum Judicum, seu Commissariorum manibus præstito, vota, seu opiniones, in scriptis, judicialiter eisdem Dominis Judicibus & Commissariis, realiter tradidissent, jam pluribus Mensibus elapsis: & C licèt etiam tàm pro parte dicti Domini Ducis Burgundiæ, qui in hujusmodi causa admissus extitit, pro suo interesse, prout in Actis ejusdem est deductum, & declaratum; quàm etiam pro parte præfati Magistri Johannis de Gersonno, ac nonnullorum sibi adhærentium; & sub nomine & titulo Christianissimi Domini Regis Francorum, in hujusmodi causa se ingerentium, & ibidem comparentium, sæpiùs petitum & supplicatum judicialiter fuisset, & esset, hujusmodi vota & opiniones publicari, & copiam ipsis tradi & decerni: nihilominùs tamen petitiones hujusmodi nondùm per eosdem Dominos exauditæ, nec suum sortitæ fuerint effectum. Ea propter præfati Domini Ambassiatores, & Procuratores Domini Ducis Burgundiæ ante dicti, ut finis huic materiæ, & disceptationi celeriùs imponatur; & veritas in lucem D pateat, & declaretur hujusmodi vota & opiniones Magistrorum, Licentiatorum, & Bachallariorum formatorum in Theologia prædictorum, super hujusmodi novem Assertionibus judicialiter exhibita, & exhibitas publicari, & aperiri; ac sibi, & parti suæ, aliis que petentibus, & habere volentibus copiam decerni, tradi & concedi, per Dominos Judices & Commissarios prælibatos, debitâ cum

* In serie hujus voluminis, apponitur XXI.

* Ponuntur Assertiones de verbo ad verbum, cum titulo Quæstionis, prout erant in Instrumento.

cum instantia postularunt; attento præsertim quòd dictus Magister Johannes de Gersonno, ac alii sibi in hac parte adhærentes, &c, ut præfertur, in hujusmodi causa intervenientes, & simili modo sæpiùs judicialiter petierunt; allegantes ad hoc quòd Fides in sacco recludi non debebat, & plura alia quæ in Actis causæ hujusmodi leguntur & continentur.

A His itaque modo præmisso petitis, & aliis diversis super hujusmodi materia, inter dicti Domini Ducis Burgundiæ Ambassiatores, & Johannem de Gersonno, & alios prædictos sibi, ut præfertur, in hæc parte adhærentes, hinc inde altercatis & disputatis; præfati Domini Judices & Commissarii, ad Jura reddendum adhuc, prout & supra, pro Tribunali sedentes, post longam & maturam deliberationem præhabitam, & unanimiter conclusam, omnia & singula vota, dicta, seu opiniones Magistrorum, Licentiatorum & Bachallariorum formatorum in Theologia prædictorum, hactenùs ipsis Dominis Judicibus, & Commissariis, super hujusmodi novem Assertionibus, per dictum Magistrum Johannem de Gersonno, ut præfertur, denuntiatis, data & exhibita, seu datas & exhibitas simpliciter publicarunt; ac Domini Ducis Burgundiæ Ambassiatoribus, & Procuratoribus prædictis, & aliis quibusvis petentibus & habere volentibus copiam eorundem votorum & dictorum, seu opinionum prædictarum, fieri, tradi & expediri decreverunt, per nos Notarios & Scribas causæ B hujusmodi infra scriptos, sine tamen expressione propriorum nominum & qualitatum personarum quæ ipsas opiniones, seu ipsa dicta & vota scripserant & judicialiter tradiderant.

Quæ quidem propria nomina, & qualitates personarum prædictarum, pro tunc, subticeri & minimè tradi, vel declarari in eisdem copiis tradendis voluerunt, certis ex causis ipsos Dominos Judices & Commissarios ad hoc moventibus.

Quam quidem copiam, ex vero originali registro fideliter extractam, & debitè collationatam, trecentum & octoginta folia, comprehensa in viginti tribus codicibus papyreis sequentibus continentem, manibus propris nostrorum Conrardi de Valden, & Johannis Baers, Notariorum & Scribarum causæ hujusmodi per Dominos Judices, & Commissarios prælibatos ad hoc deputatos, C in quolibet dictorum trecentorum & octoginta foliorum, manibus alienis, nobis Notariis & Scribis prædictis aliis negotiis præpeditis, scriptorum, signatam & subscriptam, Ambassiatoribus, & Procuratoribus præfati Domini Ducis Burgundiæ ante dictis, hoc petentibus, & requirentibus; nos Notarii & Scribæ præfati infra scripti, juxta & secundùm hujusmodi Decretum & Ordinationem Dominorum Judicum, & Commissariorum prædictorum, postmodùm dedimus, tradidimus, deliberavimus & consignavimus, prout in sequentibus vigenti tribus codicibus dicta trecentum & octoginta folia tàm scripta, quàm non scripta continentibus pleniùs continetur.

De quibus omnibus & singulis sæpè dicti Domini Ducis Burgundiæ Ambassiatores & Procura- D tores petierunt sibi fieri & tradi Publicum Instrumentum, & publica Instrumenta, unum vel plura, ad omnem debitum*, & ad perpetuam rei memoriam.

Acta fuerunt hæc, quantùm ad publicationem, & Decretum prædictum, per præfatos Dominos Judices, seu Commissarios, ut præmittitur. Factum sub Anno, Indictione, Mense, die, hora & loco quibus supra: præsentibus ibidem venerabilibus & circumspectis viris Magistris Henrico Thibout, Magistro in Medicina; Fratre Natali Lalani, Ordinis Prædicatorum; Johanne de Plebe, Presbytero dicti Domini Cardinalis Florentini Carerario *; Jacobo de Esculo, Litterarum Apostolicarum Scriptore; & Petro Bruneti Presbytero, cum pluribus aliis testibus ibidem astantibus, ad præmissa vocatis & rogatis.

* *fortè* eventum

Quò verò ad traditionem & expeditionem copiæ prælibatæ, per nos Notarios & Scribas præfatos, juxta Decretum dictorum Dominorum Judicum & Commissariorum, prælibatis Dominis Ambassiatoribus, & Procuratoribus dicti Domini Ducis Burgundiæ, ut præfertur, factam in dicta civitate Constantiensi, & domo habitationis dicti Domini Attrebatensis Episcopi, sub Anno & Indictione prædictis, die verò Lunæ xx. Mensis Maii, præsentibus ibidem Religiosis viris Magistris Johanne de Vincellis; Johanne Marscalli, in Theologia; Guillielmo Britonis, in Decretis Licentiatis; Johanne Cavelle, in Artibus Magistro, cum pluribus aliis testibus ad hoc vocatis & rogatis. [*Hîc aliquid deesse videtur.*]

* *fortè* Camerario

Hæc Appellatio fuit interposita xv. Mensis Aprilis, per Dominum Symonum de Iheramo; pro Gersonno &c. Cod. 2538. fol. 328.

Anno xvi.

Quoniam à vobis Reverendissimis Patribus, & Dominis, Dominis Judicibus & Commissariis in causis Fidei, & errorum in Fide & moribus, à sacro sancta Generali Constantiensi Synodo specialiter deputatis nuper, videlicet die Sabbati undecima præsentis Mensis Aprilis, hora Completorii, vel quasi, ejusdem diei, in loco solito congregatis, in causa coram vobis, super quadam Propositione quondam Magistri Johannis Parvi, seu novem Assertionum ex indè extractarum, virtute & authoritate dictæ deputationis, ut dicitur, introducta; Oratores, & Ambassiatores Christianissimi Principis Domini Regis Francorum, videlicet Magistri Johannes de Gersono Cancellarius Parisiensis, Jordanus Morini, Guillelmus Pulcrineporis, & Petrus de Versailles Magistri in Theologia, ac Symon de Theramo dicti Domini Regis Advocatus, & per vos Dominos Commissarios pro hujusmodi causæ prosecutione Advocatus specialiter deputatus, cum omni instantia petierunt præfatum Christianissimum, & Illustrissimum Principem Dominum Carolum Francorum Regem, seu se ipsos Oratores, ipsius Procuratores, ad hæc sufficienti potestate ibidem edocta & exhibita fulcitos, ejus nomine, pro suo interesse legitimè, ad causam ipsam, in statu & terminis quibus erat admitti, & ipsum Dominum Regem, seu Oratores, & Procuratores admissos audiri, tàm in facto, quàm in Jure: licèt etiam ipsi petierint, & diligenter institerint, & fuerint protestati, quòd antequam admitterentur, & postquam admissi essent, audirentur plenè, & debitè, tàm in Jure, quàm in facto; antequam ad actum aliquem in causa ipsa procederetis, prout de Jure non debebatis: licèt etiam usque nunc pro parte ipsius Domini Regis, vel alicujus alterius se in causa ipsa partem constituentis, causa ipsa instructa non fuerit, nec defensa: licèt etiam, pro parte præfati Christianissimi Regis oblatum & protestatum fuerit, quòd post ejus admissionem, causam instruere, de-

xv. Aprilis 1416.

defendere, & talia media deducere obtulerint, per quæ de justitia & veritate causæ, & deductorum in eadem, clarè poteratis, & possetis instrui, & informari: & licèt specialiter & expressè, pro parte dicti Christianissimi Regis, fuerit protestatum, quòd ad publicationem votorum & consiliorum redditorum per nonnullos qui dicuntur in sacra Pagina Magistri, in causa ista, pro votis, & consiliis, ad decisionem requisiti, non deveniretur, & eadem vota, seu consilia non publicarentur; * causis & rationibus infra scriptis.

Primò. Quia ex hoc præjudicium non modicum præfato Domino Regi ad causam venienti, circa ipsius causæ prosecutionem gerebatur.

Secundò. Quia consilia ex quibus Sententiæ ferendæ, aut decisiones causarum ferendæ veniunt, publicanda ad partis instantiam non sunt; sed illud fieri est à Jure, optima ratione, inhibitum.

Tertiò. Quia talia in facto proponi, ipsius Domini Regis nomine, poterant, & offerebantur: quibus visis, & attentis, Magistri qui consilium dederant, iterùm consulendi fuerant, & consulti consilia reformassent; quod nunc, post publicationem votorum, non sine suspicione repeti poterit, & præcipuè cùm eis facultas patuit cum partibus colloquendi.

Quartò. Quia scandala ex illa publicatione multa & plurima sequi poterant.

Quintò. Quia illorum publicatio, est comminatio qualis sit futura Sententia ferenda.

Sextò. Quia saltem fieri non debuit modo & forma quibus facta fuit: debuit enim ipsa non partibus, sed peritis in Jure divino, & humano fieri, ad effectum conferendi, & examinandi rationes, & causas; consulendi zelum, gradum & autoritatem consultorum, sicut est moris & Juris, prout fuerat, & tunc fuit à vestris Reverendissimis Paternitatibus instanter petitum.

Septimò. Quia per ipsam publicationem patet ipsam admissionem præfati Domini Regis captiosam fuisse. Quid est enim aliquem ad causam admittere, & admissum, antequam ad ulteriora procedatur, non audire? Nam nedùm ipse Christianissimus Rex; sed quælibet vilis persona, nedùm in causa Fidei, quia nulla major; sed in qualibet alia etiam materia, post aliquem ad causam admissum, antequam ad ulteriora procedatur, illi termini, & dilationes legitimè dantur, infra quos &c. quas admissus possit, & debeat, si qua proponere, vel producere, vel allegare intendat, & velit: & licèt pro parte dicti Domini Regis oblatum fuerit prædicta & alia, quæ ad ostendendum dictam publicationem, fieri non debere, & alia ad justificationem præsentis appellationis facientia, velle coram vobis, quatenùs expediret, ostendere vel docere: nihilominùs vos Reverendissimi Patres, prædictis omnibus & singulis minimè attentis, neque consideratis; die & hora, ibidem, in hujusmodi causa tum ardua, & gravi, nimis præcipitanter, & ferventer, ad ulteriora, ex arrupto, procedentes, prætensa vota, atque consilia in scriptis redacta, certorum Doctorum, sive Magistrorum ad hoc, ut dicitur, requisitorum in dicta causa, occasione dictarum Propositionis & Assertionum habita; & forsan super falso casu citra veritatem in esse posito scrutata, ad importunam quorumdam assertorum Domini Ducis Burgundiæ Oratorum, & Procuratorum instantiam, ut dicitur, publicastis, & publicari fecistis, & mandastis; & eorum copiam eisdem Oratoribus, & Procuratoribus dicti Ducis decrevistis; licèt de facto contra omnem æquitatem, & Juris rationem, præmissa, & singula, pro parte præfati Illustrissimi Principis, Domini Regis proposita, & oblata, saltem tacitè repellendo; Juri, æquitati, & honori præfati Christianissimi Regis minimè deferendo, Oratoribusque, seu Procuratoribus prædictis causam, & occasionem subornationis, aut aliàs malignandi.

* *fortè deest ex*

Idcircò Conrardus Ludeking, Procurator, & procuratorio nomine præfati Illustrissimi Domini Regis, ad hoc per præfatos ipsius Procuratores substitutus, sentiens ipsum Dominum Regem, & se, nomine procuratorio ejusdem, per dictam prætensam publicationem, ex qua quamplurima scandala verisimiliter possent exoriri, & alia contra Juris & rationis debitum, & in præjudicium dicti Illustrissimi Regis resultant, multipliciter gravatos, & dubitans de gravaminibus subsecuturis; à dicta prætensa publicatione, ac aliis gravaminibus ex præmissis, & actis præsentis causæ, coram vobis habitis quomodolibet colligibus, in iis scriptis; ad sanctam Sedem Apostolicam, & dictum Concilium Generale provocat & appellat, & Apostolos petit, primò, secundò, & tertiò; ac instanter, instantiùs, & instantissimè sibi dari & concedi. Anno xvi. die xx Martii

INSTRUMENTUM APPELLATIONIS

Procuratoris Ducis Burgundiæ, à Judicibus &c. in Causis Fidei.

Cod. 2538. fol. 325. Anno 1416. xxi. Aprilis.

Eò quòd Regem Francorum admiserunt ad Causam novem Assertionum &c. de qua appellatione fuit usus idem Procurator, certis de causis, ex deliberatione Consilii ejusdem Domini super hoc præhabita.

In nomine Domini. Amen.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini M. CCCCXVI. Indictione nona. Die verò Martis vicesima prima Mensis Aprilis, videlicet ante tertiæ, & post secundæ horæ ejusdem diei post meridiem pulsationem, Apostolica Sede Pastore carente, in nostrûm Notariorum publicorum, & testium infra scriptorum, ad hæc specialiter vocatorum præsentia; personaliter constitutus venerabilis & circumspectus vir, Magister Johannes de Montejustino, in Curia Romanâ, & ut asseruit, Illustrissimi Principis Domini Joannis Ducis Burgundiæ Procurator; ac ejus procuratorio nomine, & ad opus omnium illorum quorum interest, seu interesse poterit, quomodolibet in futurum, videlicet in stupha magna domus Episcopalis Constantiensis, in qua Reverendissimi Reverendique, ac venerabiles & circumspecti Patres, Domini Judices in causis Fidei per sacrum Generale Constantiense Concilium deputati, soliti sunt suam Audientiam in dictis causis tenere; & præsertim in causa novem Assertionum, in eodem Concilio, per Venerabilem virum Magistrum Jo. de Gersonno, ut idem Procurator asserebat, denuntiatarum, tenere & dare consueverunt.

Qui quidem Magister Johannes de Montejustino, Procurator, nominibus, & ad opus quibus supra, ad fines effectus, ut dicebat, meliores & utiliores quibus poterat, petiit à discreto viro Clemente Grossi, dictæ Sedis Apostolicæ cursore, ibidem existente; ipsumque interrogavit, si sciebat ubi erant dicti Domini Judices & Deputati: & si de-be-

bebant, vel crederet quòd deberent hodie suam tenere in dicta causa novem Assertionum, vel aliàs in causis Fidei Audientiam.

Qui quidem Clemens cursor eidem Procuratori respondendo dixit, quòd præfati Domini Judices illuc non erant, & quòd suam Audientiam in causis prædictis, ut firmiter credebat, dicta die non tenerent.

Et tunc dictus Magister Johannes, Procuratorio nomine & ad opus quo supra, dixit & exposuit quòd si iidem Domini Judices, & Deputati essent ibidem præsentes, ab eis, à nonnullis gravaminibus præfato Domino Duci ac sibi, nomine quo supra per eosdem Dominos Judices, ut asseruit, in causa dictarum novem Assertionum factis & illatis, libentiùs provocaret & appellaret: & cùm eorum præsentiam pro tunc non haberet, nec commodè habere posset; idcircò idem Magister Johannes de Montejustino, nomine, & ad opus quibus supra, coram nobis Notatiis infra scriptis, tanquam coram autenticis & publicis personis, ac in testium infra scriptorum præsentia, à præfatis Dominis Judicibus, & à gravaminibus, in quadam papyri cedula, quam tunc tenebat, expressatis, declaratis, & specificatis, ad præfatum sacrum Generale Concilium Constantiense, & Sanctam Sedem Apostolicam, in scriptis provocavit & appellavit: ac Apostolos semel, secundò & tertiò, sæpè, sæpiùs, & instanter, saltem testimoniales, à nobis Notariis publicis sibi dari petiit, & etiam requisivit; protestans de dicta appellatione sua eisdem Dominis Judicibus, & aliis quibus opus esset intimanda, & ea loco & tempore debitis prosequenda &c. prout & quemadmodùm in eadem appellationis cedula nobis Notariis infra scriptis exhibita & tradicta, ac in nostris manibus reposita latiùs continetur.

Cujus cedulæ tenor sequitur in hæc verba.

Proponit appellando Procurator, & nomine procuratorio Illustrissimi Principis Domini Johannis Ducis Burgundiæ.

Comme au cayer cy joint.

EPISTOLA

Universitatis Parisiensis

AD

Concilium Constantiense

De negotio Joannis Parvi.

Die XXVIII Aprilis. Anno 1416.

EGregiis, Reverendissimis, atque inclytis Patribus in omni gente delectis, in sacro Constantiensi concilio Universalem Ecclesiam repræsentantibus, humiles, devoti, & vobis obsequiosi.

Rector & Universitas Studii Parisiensis, pacem dare multam diligentibus Legem Dei, ut non sit eis scandalum, atque objectis erroribus, multitudini credentium sit cor unum & anima una.

Quoniam

Concordiâ parvæ res crescunt, discordiâ maximæ dilabuntur.

Nascentem pacem, plantulamque tenellam, lenibus fovere necesse est, & mutuâ in alterutrum benivolentiâ dulci & placido in labore gratam expectare quietem. Quamquàm enim, ut apud Aristotelem est, plusquàm dimidium totius sit principium, non illic quies, sed plusquàm totum est ipsa felicior operis consummatio, ibique residere virtutis est, si jam serenitatis aliquid, aut decoris in Ecclesia quæsitum, non id quia habetur aspernandum.

Nam certè,

Non minor est virtus quàm quærere parta tueri.

Nocte & die vigiliæ, curæ, & sollicitudines in pretio sunt opus facientibus, somnus subsequens suavior, ipsaque blanda futura quies tolerabilem facit esse laborem. Res digna est, cùm animos occupemus, fructus subsequens mentes advocat, ac si inexpletum hoc transeat, id præcipuum omittimus, quo nobis animarum salus undequaque petita potiùs præparanda consilii * satis est auxilii copia omnia suppetunt si cuncta ligantem, ne dispergantur, teneamus unitatem, ex quo de Ecclesiæ familia sumus, omnia pro ipsa familiariter ferenda sunt.

Nos autem absentes omnia adire pericula, dum prodessemus, atque dura pati mente firmavimus. Neque si inimici inveniendi sint omnes homines, non illa deserenda Ecclesia, quam Christus Jesus prosequebatur ad mortem. Legitimus Ecclesiæ filius qui obstentatam tantam pacis occasionem brevem, tam optatam, & olim insperatam amitteret, quoniam.

Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum.

Aut enim illa viros demoniali malitia superaret, aut bestiis subesset insensatus.

Cùm autem in vobis concordiam tenueritis, eandem parabitis populis, qui ad vos ora expectantia vertunt gratius aliquid auditura. Non ea loqui iniquæ linguæ est, non pacem Dei quæ exsuperat omnem sensum suadere, contumeliosum. Neque hæc quæ loquimur ex animo fiduciâ distituto procedunt. Spectata est vestra constantia, probata desideria; sed fortasse cùm succedunt prospera, cùm pacis patefactus adventus in parvis, si mixtio voluntatum discrepantium supervenerit, erit ad majora transitus, & accessoria divisio unanimitati principali noceret.

Hæc eo ipso in medium veniunt, quia fama refert aliquibus in Nationibus suscitari dissidia, ut de Præsidentis honore sit in Nationibus diversitas, atque hic Joannistarum Præses, ille Gregoristarum se appellet, mosque in Concilii sumptus exordio sit abjectus, qui pro tranquillitate tenenda tradebatur.

Quamquàm verò hæc Nationibus illis intranea sint, &, ut credimus cedenda † faciliter extranea ferre possunt incommoda, & in vocibus hominum niaculam in Ecclesia, Clerique turpitudinem macularent ¶, ut qui omnia, præteritumque schisma propter Christum, cœlicamque pacem contempsisse feruntur; jam mundanæ præeminentiæ, jam inanis gloriæ dilectione nimia, ac odii præteriti recordatione mordeantur, & zelum Christi terrenus amor supervacuus impediat.

Tollite, tollite tantum pacis offendiculum, nam pacem invenire laboriosum; jurgia litesque novare facile est; & quod cum gravitate paratur, lenia rejiciunt, cùm semel excrevit jurgii materia, non in promptu mitescere, & ad iracundiam citiùs, quàm ad mansuetudinem commotus animus impellitur. Non his primis pro cathedris decertare convenit, qui una pro sede pacificè statuenda, suos intellectus captivantes in caritate quæ *non æmulatur*, *non quærit quæ sua sunt*; sed *omnia sustinet* I. Cor. XIII. 14. vocati sunt. Nec tale improperium admittendum est, ut & simplices nostrorum operum accusatores habeamus, qui nostros motus, turbidamque, & in quærendis honoribus contrariam irrideant voluntatem; & potiùs nostra in his, quàm in bonis sequantur exempla, cùm semper ad malum prona sit nostra semifracta fragilitas.

Si

* Locus corruptus. † Locus corruptus. ¶ *fortè* cumularent.

Si in Potentatibus, si inter Primates, qui forma facti gregis, sit non æquanimis colluctatio; in minoribus quid nisi furor & inordinatus strepitus audietur?

Novistis ipsi, cùm primum Statutum in Præsidentiis, & pacifica consuetudo maneret, egregiè venêre singula sine discrepantia, & acta omnia processêre feliciter.

Si igitur illa auferatur, concordia auferetur, & fortassè spes auferetur, quam jucundis animis advenientem suscepimus.

Redeat, quæsumus, in priscam consuetudinem, in probatum usum Præsidentiæ conditio, illeque Sedem sortiatur, cui talis Statuti coordinatione debebitur, & qui unicæ * Christi sponsæ quærimus unitatem, unum simus, quoniam ipsa pax divisa nusquàm habitat, & in pace factus est locus Domini.

Si otium refugitis, si ut non desides pigritent animi, & ne cùm non habent ubi se exerceant, surgant in alterutrum; materiam rerum majorum expectativam vultis, ad errores extirpandos currite. Adest doctrina pestilens, de occisione sine authoritate, per mendacia & perjuria Parisius damnata, Magistri Parvi Propositio, per quam & Gallia lacerata atque excruciata est: eam si non tollitis, gladio fortassè Gallorum Regia Majestas abolere cogetur.

Instat quominûs congreditur viros, & bella miscet horrisona, ut non sit domus, non etiam pauperis tugurium, quod non contumeliis plenum sit, neque unquam tam iniquè de illa dicemus, quin dicta iniquitas exsuperet. Non pudet vos, & pios animos dictum hoc offendit, & demùm eorum vos miseret, si qui sint qui eam, non dicimus deffensare, sed etiam excusare conentur, ut ob humanam amicitiam, Fidem sibi faciant inimicam, & Lex Dei mansueta, atque ejus misericordiæ multæ, qui non vult mortem peccatoris, jam in sensum reprobum, atque in humanis odiis, fraudibus, & morte inopina justificandis ostentat. †

Proh Dei, atque hominum fidem! Non satis erat uno errore per eam vilescere, si non octo pariter jungerentur. O quàm faciliter uno ex vitio in multa viri demerguntur!

Verùm, non errores absconditi, nec è Theologiæ penetralibus, & arcanis extracti versutiâ, sed primas veritates evertunt, ipsumque diripiunt Decalogum, ut etiam Tabulæ Moysi, hanc propter peccati vitulinam adorationem, iterum confringantur; *Non occides: Non perjurabis.* Nonne Mandata digito Dei scripta sunt, & hæc brachium malignantis delebit? Quid manifestius? Quid lucidius? Non parabolâ hac tecta sunt, non sensus latentes involuti, idque solum hac in prohibitione cavetur, ne quis sua authoritate homicidium perpetret, perjuriumve committat.

Attendite quid Exod. xxi. 14. scriptum sit: *Si quis*, ait Scriptura, *per industriam occiderit proximum suum, aut per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Et Gen. ix. 6. *Quicumque effuderit sanguinem humanum, effundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Etiam in Psalmo satis dolos, perjurium, & propria authoritate sanguinem effusum abhorrere judicatur Dominus, cùm ait David, Ps. v. 7. *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.* Et nos contrà hæc divina edicta humanâ corruptione veniemus, & Orbem miscebimus discordiis, quem per hæc Præcepta Dominus in pace constituit.

O nimiam in malignitatibus apertam confidentiam, etiam in malefactis Scripturâ colorandis gloriabitur vir, quem malefactorum non pigebit, induratus! Heu quantum scelus, ut quis offendisse non credatur, iterùm graviùs offendere, & culpam protegere culpâ, cùm ait Augustinus, quòd *Peccare malum est, perseverare pessimum, nolle pœnitere mortale.* Sed qui magis increpandi, aut audentes incipere, aut fovere malitiam? Videatis: utinam cunctis ut nobis cernere datum esset *, quid flagitii scriptum illud sordidum paraverit; nostra non per tempora reparandum. Tempus fuit, nosque ruinæ tantæ disturbiis agitati ac de furore labiis condolentes, ut si homines omnes † sua simul consilia congessissent, nihil tulissent auxilii, cùm furor sæviens rapidis curreret impetibus, omniaque A obvia sterneret, ac ipse timor justus in animos constantissimorum cadebat, & mortem raptim, effugientibus multis.

Pedibus timor addidit alas.

Et qui vidit testimonium perhibet, ut vos credatis. Vidimus, ut quodcunque ‡ feritas odium armasset, aut excitasset invidiam, sequens vindicta Justitia dicebatur, ac unusquisque alterius in necem tantùm potestatis habebat, quantùm inimicitiæ conceperat.

Quid pacta infecta narrare jam opus est? Quid strages innumeras eloqui? Aures hominum rumor implevit, & cùm vobis hæc ipsa referimus, non per nova, aut inaudita vagamur: sed quoniam dolor, & rei tam miserandæ recordatio mentes implebat, talia in scripta prorumpimus: idque scribendi contulit materiam, quòd ex Dominis Cardinalibus tres adversantium forsan, aut involutis decepti sermonibus, aut importunitate B coacti, seu temporum inducti, sperata qualitate, adversùm processum hîc, & nostro subsecuto consensu, per Reverendum Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis factum nuper attemptasse feruntur, ut in hoc fortassè non satis divinus timor abundaverit.

Credimus, finisque docebit, Parisiensem Episcopum plus parti providisse, majusque fecisse, quàm ipsa sibi, dùm cum Fidei semper integritate, partis etiam immeritam servabat honestatem.

Scitote, Patres, quòd illius processus in serie & servabatur gravitas, & Judicii debita etiam aderat authoritas. Potest enim & Jure, & consuetudine Parisiensis Episcopus, à suorum subditorum cordibus errores abjicere, quoniam scriptum est: Pet. v. 2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei*, pabulo scilicet salutaris doctrinæ, ut ne quid mortiferum, se immisceat, quin protinùs excutiatur: idque de C more habemus, ut Articulos Parisius damnatos etiam non fovere juremus. Et ad hoc idem ex nostris pars, Sacra Theologorum Facultas, ad Clementem VII. suam pridem misit Epistolam, per quam talem Articulorum damnationem rationabilem atque juridicam asserebat.

Videant universi, quis erit eventus, si solum Generale Concilium, solive Summi Pontifices hanc sibi potestatem accipiant; cùm tarda sint Generalia Concilia; cùm non semper apud Papam major sit copia Clericorum. Extendent errores, in tempus, radices, ut posteriùs eradicari non valeant, & inulta Fidei sincera maneat integritas.

Verùm Juris inopes, ad injuriarum opem; & Justitiâ destituti, ad talia subterfugia se convertunt: ideò venienti tutius occurrere morbo. Ac ipse Christus Discipulis, cujus sequaces sunt Episcopi, præcepit dicens; *Ite, docete omnes gentes.* Mat- D th. xxviii. 19. Habetis vobiscum qui talis erroris seminaria, tantamque pestem diffundunt, atque se objiciunt deffensores, qui fortassè ut sibi gratiam concilient humanam, aspernantur divinam.

Sed videant quid agant, ut non aliis prodesse putantes, se ipsos perdant. O scelera! O Inaudita

* *forsan* unitæ † *forsan* assistat

* *forsan* est † *forsan legendum* ut si homines singuli ‡ *forsan* quandoque

dita maleficia, & blasphemiarum genera sacrilega! Tantumne Fides patitur detrimentum, ut etiam impunè talia fautores inveniant! Quamvis enim suis verbis rem obscuram faciunt, eam qui noverit, facilem reputabit.

Res pervia est, collucent ficta undequaque mendacia, si prudenter inspecta sint. Sed vos non imprudentes, neque adeò incogitati, ut verbis faleratis, aut rebus dissono sermone ducamini: quod A enim * misericorditer, aut demùm illiberaliter actum est, verba dulcia, aut familiaria colloquia non admittit.

Verumtamen antiquum manet ingenium, & toties exercitæ artes, atque ad unam injuriam justificandam fraudes adinventæ non cessant. Sed contra insistere in Fidei robore necesse est, totasque apponere vires, ut non sic mortem inopinam, & inimicitiam, perjuria, fraudesque subeamus.

Quis Principum adeò securus est, ut universorum in conspectu placuerit? Non ipse Christus hoc invenit, sed mortem falso crimine, perjurisque testibus coloratam ferebat: quamquàm tamen de populi subversione, scandalosisque maleficiis Judæi eundem falsè culparent; non tamen propria autoritate damnarunt; & qui Judex erat universæ carnis, ex se non voluit ultionem; sed à Patre æterno, B cujus ipse unigenitus, Judicium expectavit. Neque ipse Cain nequissimus datus est in manus hominis, ut alteri eumdem occidere sua sponte liceret. Nos autem Legi subjecti, adeò videbimur contumaces, ut nobis ipsis nullo titulo tribuamus vindictam, quam ipse Dominus sibi reservavit; aut iis, quibus potestas à Domino Deo est, specialiter instituit.

Audite, audite, Patres, & illius deformis voluminis, quòd de Libro vitæ hominum, sicut & de Libro vitæ cœlestis deleatur venenum attendite. Satis erat homicidium docuisse, si non & homicidii modum, horridamque formam docuisset; pro maximo enim peccato mortem infligi magnum est. Hæc tamen adulterina doctrina subitam & horribilem homicidii formam edocuit, ut cum corpore periclitetur & anima, si non pietas divina indulgeat, qui corpus † occidunt, animam dijudicare non possunt, quæ soli divinæ Justitiæ submissa est.

Ergò quo pacto quis subita, & ignominiosa morte proximum justificatus damnabit? Nemo hæc C intelligit, ipsique, quorum nutu res agitur, strictum in hac re ratiocinium non intrabunt: sed circa volant. Si rerum natent in superficie, multùm eis est; dum rerum evidentiam aperiendam moventur ⊥, nec illis mentiri verecundum, qui mendaciis miscenda perjuria prædicant, testimoniique divini venerantur fracturam: *Sepulchrum* enim *patens guttur eorum, & linguis suis dolosè agebant*. Psal. XIII. 3. O quantùm ex spirituali damno, talis erroris fautores, temporalia disposuêre pericula? Nemo adeò securus, ut alteri fidem habeat; imò sibi ipsi credere non licitum, cùm sibi ipsi contradicere jam licebit.

Consurgant Principes, & adversùs errorem hunc cuncti conveniant, aut regia linquant insignia. Ubi Fides? Ubi fœdera tantos firmata per Annos. D Sic impunè frangentur? Si sic civilia linqui pacta licet, omnes in eremo solitariam vitam ducant, cesset que inter homines Principatus; quoniam qui justè subesset, cæteros injustè subjiceret, quantùmque quis sanguinem sitiens ferocitate superaret, tantùm sævire posset in ceteros, cùm nemo sine crimine vivit. Et *si dixeremus, quòd peccatum non habemus, nos ipsos seducimus*. 1. Joan. 1. 8. O perditissima morum introductio! O regiis apicibus adversantissimum documentum! *Tollite*, ait Augustinus, *tollite Justitiam, & quid sunt Regna, nisi magna latrocinia?*

Nunc videamus, quibus viis violentiùs enervatur Justitia, quàm ut quibuslibet inimicari, etiam inimicitas exequi, Justitiæ titulo concessum sit. Sic Respublica in partes manibus rapidis lacerabitur, & nullo rerum habenas moderante, suis concurrent impetibus, atque Astrea terras cæde madentes relinquet, quòd eventurum in futuris, ex præteritis judicamus.

O dogma pestiferum, & mortis hostium * patefactum satis, & plusquam satis. Præceps, & ignobile vulgus, semper majoribus invidet, ut non jam furor ipsis in plebanis acuatur; & seditionum, turbulentæque stragis donetur occasio.

Longè à doctrina hac Petrus animos avocabat, cùm ait: *Servi, subditi estote in omni timore Dominis, non tantùm bonis, & modestis, sed etiam dyscolis*. 1. Pet. II. 18. Et alibi: *Deum timete, Regem honorificate*. ℣. 17. Post Deum enim, Scriptura Principantum prohibet injuriam, cùm ait: *Diis non detrahes. Et Principi populi tui non maledices*. Exod. XXII. 28.

Diem vidimus, ut victis Legibus, & in fugam versâ Justitiâ, hujus contactu doctrinæ, alias in partes diffluerent, quæ posteriùs industriâ, & mulcendi suavitate reconvenerunt.

Sed quis insidias collaudatas, quis probatas fraudes, & explorandi magnificatam hac in Propositione fallaciam non agnoscat; quam tamen Leges, & Canonica Sanctio, Theologiæque veritates exhorrent. Ipseque David in exemplo est, qui insidiarum scelus, & mortem impravisam inimici Saülis perversi, caputque ejus adversantis apprehensione vilem abnuit.

Atque ipse Joab à Salomone, Præcepto Patris morte didicit, quid mors insidiis perpetrata deposcat. De Rege ipso Achab durum Judicium & pœnæ crudeles exhaustæ sunt, quoniam in Naboth justificanda morte, cujus vineam concupierat, perjuria, mendaciaque inhonesta commisit.

Scitote, Patres, quoniam omnia plena insidiis, & ubique timor, si non Secta hæc, interitum docens, intereat.

Unum autem in ipsa satis admirari non sufficimus, quòd etiam vitiis meritum, & inhonestis actibus rependit honorem; neque sufficit violenta cecidisse manu, si non & qui cecidit nomine decidat; atque etiam occisor, qui cum cadente mortuo in reatus mortem decidit, ad gloriam, & laudem assurgat impœnitens.

Longè hæc à Scripturarum serie, neque tale quicquam etiam de justissimè judicantibus legitur allegatum; quoniam, ut apud Aristotelem est, *Prœmium virtutis honor*.

Nos igitur qui iidem nunc sumus atque olim, ex omnibus Facultatibus congregati, scelus hoc abhorrentes, cujus qualitatem argumentis, experientiâque cognovimus, vobis tanquàm Gallicæ prosperitatis causam commendamus. Propter hoc in præsenti nostra Congregatione nunc specialiter evocati, & id una voce clamantes, assistentibus nobis in sua Facultate ferè quadraginta sacræ Theologiæ Magistris, multisque sacri Canonis Doctoribus amplissimè congregatis, quos iidem ardor & rei, & Fidei zelus exagitat, pluribusque ex aliis Facultatibus viris studiosissimis & præclaris, quorum tota cohors iis rebus aspirat, qui aut hoc damnandum semen, aut viros, animasque perdendas, & Regna evertenda, una & eadem voce elocuti sunt, seque iis in sententiis morituros, aut caput periculis objecturos asserunt, omnia propter Christum captivantes, ut in Fidei integritate, sine qua impossibile placere Deo, atque in pace Patriam constituant. Ro-

* *forsan deest* duriter. † *forsan deest* judicio. ⊥ *Locus corruptus*.

* *forsan* ostium.

Rogamus igitur, & pro Fide preces interponimus, ut rei tantæ non desit auxilium : nam si vobiscum non invenimus, ubi quæreremus? Si à vobis in iis Gallia deseratur afflicta; quem posteriùs adjutorem, nisi Regem, aut sæcularem potestatem invenietis.

Vos in Spiritu sancto vocati, per eum igitur, cujus oculi Fidem aspiciunt, obtestamur, periculis occurrite, nam velut cancer hæc doctrina serpit in populos, & jam Regna inficit extra. A Si tamen aliquid terrenæ potestatis absterreat, vincat amor Fidei, & qui pro extirpandis erroribus vocati estis, *Videte*: juxtà illud 2. Joan. 8. *ne perdatis quod operati estis; sed mercedem plenam recipiatis;* benè incœpta enim laudamus, cùm illud venenosum dogma; *Quilibet Tyrannus &c.* de medio sustulistis.

Omni ergò fideli ex corde doctrina hæc procul absit, & si hanc terra aliqua suscipiat, illa infidelis sit inhabitata, ut morte in alterutrum per eam commissa, aut fessi persecutionibus suam duritiam ad Fidem concernant; aut sic per eam, ut apta est, minuantur, * quòd eorum incredulitatem faciliùs confundamus.

Si autem, seu temporum malitiâ, seu facili quorumdam voluntate, aliquid in contrarium processus facti Parisiis actum sit, ad statum priorem reducatur, & *Facite*, ut ait Jeremias. XXII. 3. *Judicium & Justitiam, alioquin deserta erit domus hac.* B Et vos animos constituetis in pace; Reges gentium dommabuntur eorum, ipsaque Justitia malis frenum reponet. Sic benedicet Dominus terram suam, quæ dabit fructum suum, quo per viam ad Patriam transeamus.

Ut autem æmulorum Fidei subterfugiis, atque vaniloquiis sit ad plenum satisfactum, labiaque claudantur iniqua, plusquàm satis maledictis insolentia, insolitum peregimus, quòd præsentem Epistolam Facultatum, & Nationum sigillis ex proposito muniremus, ut major animorum pateret conventio, ipsaque petita nostra unanimitas roboraret, ne scripta nostra tam impudenter lacesserent, cùm ubi mentes consensus alligat, quam animo libenti seminarent, verbo discordiam prædicant; quod enim Regis ex scriptis non verentur obloqui, contra nostra confidenter audebunt; sed ipsa Fidei veritas, atque hæc eadem nostræ conformitatis approbatio, falsitatem convincent. C

Scriptum Parisiis sub nostro communi sigillo, cum adjunctione prædictorum, in nostra Generali Congregatione, solemniter apud sanctum Maturinum celebrata, die vigesima octava Mensis Aprilis. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto.

J. CACHALOE. *avec paraphe.*

Sigillum Nationis Normaniæ.	deest	Sigillum Facultatis Medecinæ.
Sigillum Facultatis Theologiæ.		Sigillum commune Universitatis.
Sigillum Facultatis Doctorum.		Sigillum Nationis Gallicanæ.
Sigillum Nationis Anglicanæ.		

D

Extrait sur l'original en parchemin, tous les sceaux pendans, tiré de nostre depost, ou archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy F. N. BAZIN *Prieur des dits Peres Celestins, ce quinziéme Avril* 1684. *en foy de quoy, je me suis signé. Ainsi signé. F. N.* BAZIN. *Prieur des Celestins.*

* *fortè* muniantur

PROTESTATIONES.

Symonis de Theramo,

Advocati Regis Franciæ : & Episcopi Attrebatensis, ex parte Ducis Burgundiæ.

Cod. 2538. fol. 285. verso.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PER hoc præsens publicum Instrumentum cunctis notum sit, & pateat evidenter, quòd Anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona. Die verò Jovis ultimâ Mensis Aprilis, antè meridiem. (ult. Aprilis 1416.) Apostolica Sede vacante, & Sacro sancto Generali Concilio, Universalem Ecclesiam repræsentante, in civitate Constantiensi, Provinciæ Maguntinæ, residente : coram sacro Cardinalium Collegio, ac Prælatis, Doctoribus, Magistris, Ambassiatoribus, Procuratoribus, & aliis quàmpluribus notabilibus personis quatuor Nationum, totum ipsum sacrum Concilium constituentibus, & repræsentantibus, in Ecclesia majori, & loco publicæ Sessionis, more solito congregatis, & generalem Congregationem pro certis tunc expediendis celebrantibus; nostrorumque Notariorum, & testium infra scriptorum præsentia, propter hoc personaliter constitutus egregius Legum Doctor, Dominus Symon de Theramo, Serenissimi & Christianissimi Regis Francorum assertus Advocatus, nomine ipsius Domini Regis, petiit à dicto Concilio sibi audientiam concedi in materia Fidei. Quâ quidem audientiâ sibi favorabiliter concessâ, & facto ibidem silentio; idem Dominus Symon, primò quasdam Litteras Patentes per dictum Dominum Regem ipsi sacro Concilio, super materia quarumdam novem Assertionum, coram Dominis Judicibus Fidei denunciatarum directas, publicè legi fecit.

Quibus perlectis, idem Dominus Symon quamplurima, & diversa, super eadem materia novem Assertionum, multùm prolixè, & extensè, publicè proposuit; & inter alia narravit qualiter dicti Domini Regis Ambassiatores, & Procuratores, à dictis Dominis Judicibus causarum Fidei, propter certam publicationem votorum, & opinionum Magistrorum, & Bacchalariorum in Theologia, super dictis novem Assertionibus datarum, & alia gravamina, ut dicebat, appellaverant; prout in quadam appellationis cedula, quam etiam ibidem publicè legi fecit, pleniùs contineri dicebat.

Post cujus quidem appellationis cedulæ lecturam, Reverendus in Christo Pater, Dominus Attrebatensis Episcopus, & ceteri alii Illustrissimi Principis, Domini Joannis Ducis Burgundiæ Ambassiatores, Advocati, & Procuratores, & nomine dicti Domini Ducis Burgundiæ, copiam dictarum Litterarum, nec non audientiam publicam à dicto sacro Concilio, ad respondendum aliquibus dictis, & propositis per dictum Dominum Symonem, ipsum Dominum Ducem Burgundiæ quamplurimùm, ut dicebant, concernentibus, & tangentibus, sibi dari, & concedi, cum instantia debita postularunt.

Et tum Ambassiatoribus dicti Domini Ducis Burgundiæ, pro parte ipsius sacri Concilii, ut præfertur, congregati, extitit responsum, per orga-

num Reverendissimi in Christo Patris, & Domini Domini Cardinalis Florentini, quòd propter horam tardam, & propinquam prandio, pro tunc audientiam habere non valebant; sed quòd die Sabbati proximò instanti, secunda videlicet Mensis Maii, qua die, etiam more solito, Congregatio Generalis fieri deberet, audientiam publicam haberent: & illam diem pro audientia publica, dictum sacrum Concilium, per organum dicti Domini Cardinalis, eisdem Dominis Ambassiatoribus concessit, & assignavit.

Qua quidem die Sabbati adveniente, & dicto sacro Concilio in loco prædicto, &, ut præfertur, antè meridiem ipsius diei congregato, præfatus Reverendus Pater Dominus Attrebatensis Episcopus, associatus nonnullis aliis ipsius Domini Ducis Burgundiæ Ambassiatoribus, & Procuratoribus; in dicto loco, coram dicto sacro Concilio personaliter constitutus, assumpto theumate: *Sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit* 1. Pet. II. 21. 22. multùm prolixè, & diffusè quamplura proposuit; inter cetera narrando, & explicando, primò, tàm processum, & modum procedendi Parisius, per Reverendum in Christo Patrem, Dominum Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, super condemnatione prætensa prædictarum novem Assertionum; quàm etiam in præsenti Concilio, ad prosecutionem & instigationem Magistri Johannis de Gerssonno, Cancellarii Ecclesiæ Parisiensis, coram Dominis Judicibus, & Commissariis prædictis, in causis Fidei deputatis, & Nationibus ejusdem sacri Concilii tentum & habitum.

Quo quidem narrato processu, præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine Ambassiatorio quo supra, petiit instanter, & requisivit egregium utriusque Juris Doctorem, Dominum Ardicinum de Novaria, ipsius Domini Ducis in hac parte Advocatum, & Consiliarium, super responsione danda aliquibus, ut dicebat, frivolè, in notam dicti Domini Ducis, per dictum Dominum Symonem de Theramo ultimatè dictis, & propositis: nec non ad concludendum in hac parte, pro, & nomine dicti Domini Ducis & nonnullas requestas faciemus.*

Cui quidem Domino Episcopo Attrebatensi iteratò responsum extitit, per organum dicti Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Florentini; quòd hora erat tarda nimis, & quòd die Martis sequenti, etiam in plena, & publica Congregatione tunc † concedens Domino tum celebranda dicere, proponere, & concludere compleret quidquid vellet.

Dicta verò die Martis, quintâ scilicet Mensis Maii, antè meridiem, congregato dicto sacro Concilio, more solito, & Congregationem Generalem celebrante, in loco publicæ Sessionis prædicto, personaliter constituto dicto Reverendo Patre, Domino Attrebatense Episcopo, & petente præfatum Dominum Ardicinum Advocatum audiri, pro parte dicti Domini Ducis, super conclusione, & responsione danda, & facienda, aliàs, ut fertur, dictis & propositis per dictum Dominum Symonem de Theramo: Venerabilis, & circumspectus vir, Magister Iohannes de Gerssonno Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, & nonnulli alii, sibi instanter petierunt, pro parte Serenissimi, & Christianissimi Regis Francorum, super materia hujusmodi Assertionum, & super aliis, ipsius Domini Regis pro parte dicendis, audiri à dicto sacro Concilio; dicto Domino Attrebatensi dicente, quod priùs finire, & concludere debebant pro parte præfati Domini Ducis.

A Nihilominùs concessa extitit, per præsens, ipsi Magistro Johanni, favore dicti Domini Regis audientia: & tunc idem Magister Johannes de Gerssonno etiam multùm prolixè, super materia hujusmodi novem Assertionum proposuit, & quamplures Litteras, & certas * legi publicè fecit: & tandem Propositionem, ut asserebat, publicè idem Dominus Cancellarius, aliàs Parisius, per quondam Magistrum Johannem Parvi, de hujusmodi novem Assertionibus factam, & per dictum Dominum Episcopum Parisiensem damnatam, in quodam Libello descriptam, eidem sacro Concilio exhibuit, & in manibus Reverendorum Patrum, Dominorum Prothonotariorum sanctæ Sedis Apostolicè posuit: & hiis peractis, ac dicto Domino Attrebatensi Episcopo, iterato nomine quo supra, audientiam sibi dari petente; præfatus Dominus Cardinalis Florentinus eidem Domino Attrebatensi respondit, quòd die Sabbati proximè instanti, audientiam publicam haberet.

Qua die Sabbati, nona scilicet dicti Mensis Maii adveniente, & dicto sacro Concilio in loco publicæ Sessionis prætacto, ut prefertur, congregato; præfatus Reverendus in Christo Pater, Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine quo supra, post quarundam Litterarum, pro parte Universitatis Parisiensis, eidem sacro Concilio, super materia harum Assertionum directarum lecturam; & ibidem, ad instantiam dicti Magistri Johannis de Gerssonno, & Symonis de Theramo, ac nonnullorum aliorum factam, & post nonnulla hujus-B modi materiam concernentia, ibidem per eos dicta, & proposita, assumendo sibi Theuma. *Rogamus vos Fratres, per adventum Domini nostri, & nostræ Congregationis in ipsum; ut non citò moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per Epistolam, tanquam instet dies Domini.* 2. Thess. II. 1. 2.

Quibus verbis per eum hîc prolatis, ac quibusdam Litteris patentibus, continentibus, ut dicebat, in effectu, quòd inclyta Facultas Decretorum, & Natio Picardiæ, in Universitate Parisiensi prædicta, nunquam consenserant hiis quæ in Litteris ibidem, pro parte dictæ Universitatis Parisiensis exhibitis, & perlectis, scribebantur, & continentur; petens ut Litteræ Facultatis Decretorum, & Nationis Picardiæ prædictis ibidem super hoc publicè legerentur, & ut ipse, ac dictus Dominus Ardicinus, pro, & nomine dicti Domini Ducis, pro adimplendo & concludendo super per C eum aliàs, videlicet die Sabbati, tertiâ hujus Mensis Maii, in hujusmodi materia propositis & inchoatis pacificè audirentur, & brevis audientia sibi, nomine dicti Domini Ducis, concederetur.

Et hiis verbis per dictum Dominum Episcopum Attrebatensem prolatis, illicò factus fuit in dicta Congregatione tantus tumultus, strepitus, & clamor per nonnullos; tàm ab infra, quàm ab extra locum dictæ Sessionis, & circumquaque eundem, quòd nec ostiarii, nec quivis alii pacificare, & silentium ibidem procurare potuerunt: propter quem quidem tumultum, & clamorem, in auribus audientium satis scandalosum, omnes & singuli, tàm Prælati, quàm alii sacrum Concilium ibidem repræsentantes, à dicto loco recesserunt, D dicto Domino Attrebatensi minimè audito; neque aliquo termino, vel die, pro audientia habenda, per ipsum Sacrum Concilium sibi præfixo, vel assignato; ipso Domino Attrebatensi tunc de tumultuosa impressione, & injuria, ac denegatione audientiæ hujusmodi protestante, & Instrumentum petente.

Demùm, adveniente die Lunæ proximò sequente,

* Locus corruptus. † *forsan meliùs* concedente Domino, tum celebranda,

* *fortè* cartas.

te, undecima ejusdem Mensis Maii, & dicto sacro Concilio, antè meridiem ejusdem diei iteratò, in dicto loco Sessionis publicæ, more solito & prædicto, solemniter congregato, & Congregationem Generalem celebrante: post plurima proposita, & allegata coram dicto sacro Concilio, in quadam causa Reverendi Patris Domini Electi Argentinensis; & hujusmodi causâ, per dictum sacrum Concilium, pro illa die, expeditâ: præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, per organum dicti Domini Ardicini, præfati Domini A Ducis Burgundiæ in hac parte Consiliarii & Advocati; nomine ipsius Domini incœpit loqui & continuare sermonem super per eum in hujusmodi materia novem Assertionum aliàs propositis & inchoatis: & ipso Domino Ardicino verbum assumente, in continenti dictus Dominus Symon de Theramo, assertus Advocatus dicti Domini Christianissimi Regis Francorum, interrumpendo verba dicti Domini Ardicini; dixit publicè, & voce elevata, quòd dictus Dominus Ardicinus volebat loqui de materia prædictarum novem Assertionum, & quòd dictus Dominus Attrebatensis satis super hoc fuerat auditus; & quòd nulla audientia parti dicti Domini Ducis, in hujusmodi materia erat per dictum sacrum Concilium concedenda, neque pars ipsius Domini Ducis ulteriùs audiri debebat.

Quibus quidem verbis, seu aliis in effectu B similibus, per dictum Dominum Symonem ibidem prolatis; in continenti factus fuit strepitus, clamor, & tumultus, prioribus, ut præfertur, aliàs factis graviores, & scandalosiores. Et quamvis dictus Dominus Attrebatensis Episcopus vocem axaltando, audientiam instanter, pro dicto Domino Duce postularet; dicendo quòd satis erat mirandum, quòd attento quòd cuicumque minimæ personæ, in Concilio Generali audientia dari consuevit, & debet; & præsertim attento quòd quamplura gravia & enormia dictum Dominum Ducem, ejusque famam, & honorem tangentia, & concernentia, coram dicto sacro Concilio, per præfatum Magistrum Johannem de Gerssonno, & dictum Dominum Symonem ad C longum, & plenariè, patienter per ipsum sacrum Concilium audita fuerant; quòd præfatus Dominus Dux in suis justificationibus, & excusationibus ad plenum etiam non audiebatur: petendo iterùm & iterùm, nomine dicti Ducis brevissimè audiri. Nihilominùs tamen tumultus, strepitus, & clamor hujusmodi plùs continuabantur & invaluerunt; & taliter, quod nullus silentium imponere, vel procurare valuit, & quòd dicta Generalis Congregatio propter hujusmodi tumultum scandalosum, parte dicti Domini Ducis inaudita, omninò dissolvebatur, nullo termino eidem parti dicti Domini Ducis Burgundiæ, pro audientia per eam præpetita præfixo, concesso, vel assignato: Et tunc præfatus Dominus Attrebatensis Episcopus, nomine Ambassiatorio quo suprà, protestando de hujusmodi tumultuosis impressionibus, & D aliis præmissis omnibus, & singulis, prout suprà scribuntur; & sic, ut præfertur, diversis diebus, & horis dictis, factis, & gestis; petiit sibi, tàm per Patres Reverendos, Dominos sanctæ Sedis Apostolicæ Prothonotarios, quàm per Notarios infra scriptos, & alios quoscumque Notarios, & Tabelliones publicos, ibidem præsentes, confici, atque tradi, ad omnem finem debitum, & necessarium, ac futurum eventum, publicum Instrumentum, & publica Instrumenta, unum, vel plura, ac tot, quot sibi fuerint necessaria.

Acta fuerunt hæc, sub Anno, Indictione, Mensibus, diebus, horis & loco prædictis: præsentibus Reverendissimis, Reverendisque in Christo Patribus, Dominis, miseratione divina, de Ursinis; de Columpna; de Chalanco; Placentino; & Fusci, sacro-Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus: Constantinopolitano, & Antiocheno Patriarchis; Vathoniensi; Sarisberiensi; Tridentino; Concordiensi: Præsidente Nationis Italicæ, sancti Florii; Præsidente Nationis Gallicanæ, & Tholonensi Episcopis: Præposito Quinque-Ecclesiensi; Præsidente Nationis Germanicæ; Præsidente Nationis Anglicanæ; Cisterciensi; Clarevallensi; Belliloci; de Cormeriaco; de Ursicampo Monasteriorum Abbatibus; nec non Magistris Johanne Almaris; Fratre Iohanne Vinzellis, sacræ Theologiæ Professoribus; Hermano de Verch, sanctæ Sedis Apostolicæ Prothonotario; cum pluribus aliis Dominis, Prælatis, Doctoribus & Magistris diversorum statuum, dignitatum, graduum, & ordinum, & alia multitudine populi numerosa, testibus ad præmissa vocatis & rogatis.

Et quià ego Ioannes Baers Clericus Diœcesis Morinensis, publicus, Apostolicâ, & Imperiali authoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, & supra scripta sunt agerentur, proponerentur & fierent, unà cum Notariis infra scriptis, & testibus supra nominatis, præsens interfui, eaque sic fieri & proponi vidi, & audivi, ac in notam recepi. Idcircò huic publico Instrumento super indè confecto, aliena manu, me aliis negotiis legitimè præpedicto, fideliter scripto, propria manu me subscripsi, & signum meum publicum, unà cum signis & subscriptionibus publicis Notariorum publicorum infra scriptorum apposui solitum, rogatus & requisitus, in testimonium veritatis omnium, & singulorum præmissorum.

Et me Pasquerio de Vallibus, Clerico de Ambianis oriundo, Bacallarius in Decretis, publico Apostolica & Imperiali authoritatibus Notario, qui præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut præmittitur, proponerentur, allegarentur, dicerentur, agerentur, & fierent, unà cum Notariis supra, & infra scriptis, ac testibus supra nominatis, præsens interfui; ea que omnia, & singula, sic fieri vidi, & audivi. Ideò publico Instrumento manu aliena fideliter ex inde confecto, me hîc propria manu subscribendo, signum meum, quo in talibus utor, apposui consuetum, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus.

Et ego Iohannes Viviani Canonicus Antisiodorensis, publicus Apostolica authoritate Notarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut suprà scribitur, proponerentur, allegarentur, agerentur, dicerentur, & fierent; unà cum Notariis præscriptis, & testibus ante nominatis præsens fui, ea que sic fieri vidi, & audivi. Ideò hoc præsens publicum Instrumentum, manu aliena fideliter scriptum, inde confectum, me manu propria subscribendo, signo meo consueto signavi, in fidem, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum, requisitus, & rogatus.

Cod. 1538. fol. 330. verso.

LIBELLUS FAMOSUS

Gerssonnitarum

Publicatus 3ª. die Maii. 1416.

Rex Francorum conqueritur
Qòd inter Regni lilia
Spinarum radix nascitur,
Errorum ferens folia
Cui Chaym obsequitur
Approbans homicidia.

Heu Chaym generatio
Odibilis & perversa
Sub hypocrisis pallio
Fidei præfert adversa
Constantiæ Concilio
Per dogmata diversa.

Abel proles conculcatur
Dum opprimitur veritas
Dum sic Fides impugnatur
Et Judicii æquitas
Et dùm nimis exaltatur
Adulatrix mendicitas.

O Ecclesiæ Pastores
Huic pesti resistite,
Et vos Fidei Doctores
Veritati succurrite
Adversùs hos seductores
Viriliter concurrite.

O proditrix rabies lurida
Quæ sic Regnum invadis liberum
Malitia plurium rabida
Imitaris tartari Cerberum
Cum doctrina tua perturbida
Concilium perturbas prosperum.

A

Regnum totum das in ridiculum
Lætitiam ingerens hostibus
Orbi toti profers spectaculum
Tuis falsis positionibus
Fidem, Regnum dans in periculum
Procuratis per te scismatibus.

Succurrat nunc Ecclesia
Christianissimo Regi
Regno ferat auxilia
Totique fideli gregi
Jam Antichristi prælia
B *Parantur divinæ Legi*

Sancti Patres animadvertite
Doctoresque sacri Concilii
Diffamatis plenè succurrite
Juxta libram veri judicii;
Ut Constanter agentes, debitè
Reportetis coronam bravii.

Hìc debet referri Propositio facta coram Concilio Generali Constantiensi, die 5. Maii, Anno 1416. quæ extat supra. Tom. 2. Operum Gersonii. P. II. p. 319. (v. Maii 1416.)

C

RESPONSIO

Facta die tertia Maii. Anno eodem.

Ex titulo Christianissimus
Rex Francorum plangit flebiliter
Quòd Scharioth nidus nequissimus
Liliorum sanguinem turpiter
Sic diffamet, ut impiissimis
Hæresibus sordescat viliter.

Hic Herodes glorians pellibus
Et advena meritò dicitur
Verbum verax cum hoc sequentibus
Pauperibus nequam prosequitur
Cui brachium atque complicibus
Regis dextram minans turbabitur.

EPISTOLA

Universitatis Parisiensis

AD CONCILIUM

Cod. 1535 fol. 332

Fuit lecta in Congregatione Generali, IX. die Maii, in loco Sessionis. Anno Domini millessimo quadringentesimo, sextodecimo.

xi. Martii 1415. lecta ix. Maii

Egregiis, Reverendissimis, atque inclytis Patribus ex omni dilectis, in sacro Concilio Constantiensi
D Universalem Ecclesiam repræsentantibus, humiles, devoti, & vobis obsequiosi, Rector & Universitas Studii Parisiensis, pacem dare multam diligentibus Legem Dei, ut non sit eis scandalum atque abjectis erroribus, multitudini credentium sit cor unum & anima una.

Quoniam *Concordiâ parva res crescunt, discordiâ maxima dilabuntur.*

Nascentem pacem, plantulamque tenellam levi-

vibus fovere necesse est, & mutua in alterutrum benevolentia dulci, & placido in labore gratam expectare quietem: quamquam enim, ut apud Aristotelem est, plusquam dimidium totius sit principium, non illic quies, sed plusquàm totum est ipsa fælicior operis consummatio, ibique residere virtutis est, si jam serenitatis aliquid, & decoris in Ecclesia quæsitum, non id quia habetur aspernandum.

Nam certè,

Non minor est virtus quàm quærere parta tueri.

Nocte & die vigiliæ, curæ, & solicitudines in pretio sunt opus facientibus, somnus subsequens suavior, ipsaque blanda futura quies tolerabilem facit esse laborem. Res digna est, cùm animos occupemus, fructus subsequens mentes advocat; ac si inexpletum hoc transeat, id præcipuum obmittimus, quo nobis animarum salus undiquaque petita, potiùs præparanda consilii satis est * auxilii copia: omnia suppetunt, si cuncta ligantem, ne dispergantur teneamus unitatem. Ex quo de Ecclesiæ familia sumus; omnia pro ipsa familiariter ferenda sunt.

Nos absentes, omnia adire pericula, dùm prodessemus, atque dura pati mente firmavimus. Neque si inimici inveniendi sint omnes homines, non illa deserenda est Ecclesia, quam Christus Jesus prosequebatur ad mortem: non legitimus Ecclesiæ filius, qui ostentatam tantam pacis occasionem brevem tam optatam, & olim insperatam amitteret, quoniam.

Pax plenum virtutis opus pax summa laborum.

Aut enim ille viros dæmoniali malitia superaret, aut bestiis subesset, insensatus.

Cùm autem in vobis concordiam tenueritis, eandem parabitis populis, qui ad vos ora expectantia vertunt, gratius aliquid auditura. Non ea loqui iniquæ linguæ est, non pacem Dei, quæ exsuperat omnem sensum suadere contumeliosum: neque hæc quæ loquimur ex animo fiducia destituto procedunt. Spectata est vestra constantia, probata desideria: sed fortassè cùm succedunt prospera, cùm pacis patefactus adventus in parvis, si mixtio voluntatum discrepantium supervenerit, erit ad majora transitus, & accessoria divisio unanimitati principali noceret.

Hæc, eo ipso, in medium veniunt, quia fama refert aliquibus in Nationibus suscitata discidia, ut de Præsidentis honore sit in Nationibus diversitas, atque hic Johannistarum Præses, ille Gregoristarum se appellat, mosque in Concilii sumptus exordio sit abjectus, qui pro tranquillitate tenenda tradebatur.

Quanquam verò hæc Nationibus intranea sint, &, ut credimus, sedanda faciliter, extranea ferre possunt incommoda, & in vocibus hominum maculam, in Ecclesiæ, Clerique turpitudinem cumularent; ut qui omnia, præteritumque scisma propter Christum, cœlicamque pacem contempsisse feruntur, jam mundanæ præeminentiæ, jam inani gloriæ dilectione nimia, ac odii præteriti recordatione mordeantur, & zelum Christi, terrenus amor supervacuus impediat.

Tollite, tollite tantum pacis offendiculum; nam pacem invenire laboriosum; jurgia, litesque novare facile est; & quod cum gravitate paratur, lenia rejiciunt: cùm semel excrevit jurgii materia, non in promptu mitescere, & ad iracundiam citiùs quàm ad mansuetudinem commotus animus impellitur: non iis primis pro cathedris decertare convenit, qui una pro sede pacificè statuenda, suos intellectus captivantes, in Caritate, quæ *Non æmulatur, non quærit quæ sua sunt*, 1. Cor. XIII. 14. sed *omnia sustinet*, vocati sunt: nec tale improperium admittendum est, ut simplices nostrorum accusatores operum habeamus, qui motus nostros, turbidamque & in quærendis honoribus contrariam irrideant voluntatem; & potiùs nostra in his, quàm in bonis exempla sequantur, cùm semper ad malum prona sit nostra semi fracta fragilitas.

Si in Potentatibus, si inter Primates qui forma facti gregis, sit non æquanimis colluctatio; in minoribus quid nisi furor & inordinatus strepitus audientur? Novistis ipsi, cum primum Statutum in Præsidentiis & pacifica consuetudo maneret, egregiè venêre singula sine discrepantia, & acta omnia processêre feliciter.

Si igitur illa auferatur, pax auferetur, concordia auferetur, & fortassè spes auferetur, quam jocundis animis advenientem suscepimus.

Redeat quæsumus in pristinam consuetudinem, in probatum usum Præsidentiæ conditio, illeque Sedem sortiatur, cui talis Statuti coordinatione debebitur; & qui unitæ Christi sponsæ quærimus unitatem, unum simus; quoniam ipsa pax divisa nusquam inhabitat, & in pace factus est locus Domini.

Si otium refugitis, si ut non desides pigritent animi, & nè cùm non habent ubi se exerceant surgant in alterutrum; materiam rerum majorum expectativam vultis, ad errores extirpandos currite.

Adest doctrina pestilens, de occisione sine autoritate, per mendacia & perjuria, Parisius damnata, Magistri Joannis Parvi Propositio, per quam & Gallia lacerata atque excruciata est: eam si non tollitis, gladio fortassè Regia Gallorum Majestas abolere cogetur.

Instat quominùs congreditur viros, & bella miscer horrisona, ut non sit domus, non etiam pauperis tugurium, quod non contumeliis plenum sit: neque unquam tàm iniquè de illa dicemus, quin dicta iniquitas exsuperet. Non pudet vos, & pios animos dictum hoc offendit, & demum vos eorum miseret, si qui sint qui eam, non dicimus defensare, sed etiam excusare conentur, ut ob humanam amicitiam fidem sibi faciant inimicam; & Lex Dei mansueta, atque ejus misericordiæ multæ qui non vult mortem peccatoris, jam in sensum reprobum, atque in humanis odiis fraudibus, & morte inopinata justificandis assistat.

Proh Dei atque hominum fidem! Quàm faciliter uno ex vitio in multa viri demerguntur, non satis erat uno errore per eam vilescere si non octo pariter jungerentnr.

Verùm, non errores absconditi, non ex Theologiæ penetralibus, & archanis extracti versuciâ; sed primas veritates evertunt, ipsumque dirripiunt Decalogum, ut etiam Tabulæ Moysi, hanc propter peccati vitulinam adorationem, iterum confringantur. *Non occides. Non perjurabis.* Nonne Mandata digito Dei scripta sunt, & hæc brachium malignantis delebit? Quid manifestius? Quid lucidius? Non parabolâ hæc tecta sunt, non sensus latentes involuti, idque solum hac in prohibitione cavetur, ut ne quis sua autoritate homicidium perpetret, perjuriumve committat.

Attendite quid Exod. XXI. 14. scriptum sit. *Si quis*, ait Scriptura, *per industriam occiderit proximum suum, aut per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Et iterum: *Qui percusserit hominem, volens occidere*, propria suple authoritate, *morte moriatur*, Et Genes. IX. 6. *Qicumque effuderit sanguinem humanum, effundetur sanguis illus; ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Etiam in Psalmo satis dolos, perjurium, & propria authoritate sanguinem effusum abhorrere judicatur Dominus, cùm ait David; *Virum sanguinum & dolosum abhominatur Dominus.* Ps. V. 7. Et nos contra hæc divi-

* *forsan* &

vina edicta humana corruptione veniemus, & Orbem miscebimus discordiis, quem per hæc Præcepta Dominus in pace constituit.

O nimiam in malignitatibus confidentiam apertam, etiam in malefactis Scripturâ colorandis gloriabitur vir, quem malefactorum non pigebit induratus! Heu quantum scelus, ut quis offendisse non credatur, iterum gravius offendere, & culpam protegere culpâ; cum ait Augustinus, quòd *Peccare malum, perseverare pessimum, nolle pœnitere mortale*. Sed qui magis increpandi, aut audentes incipere, aut fovere malitiam! Videatis, utinam, cunctis uti nobis cernere datum esset * quid flagitii scriptum illud sordidum paraverit, nostra non per tempora reparandum. Tempus fuit, nosque ruinæ tantæ disturbiis agitati, ac de furore labiis condolentes, ut si homines singuli sua simul consilia conjecissent, nihil tulissent auxilii; cùm furor sæviens rapidis curreret impetibus, omniaque obvia sterneret, ipseque timor justus in animos constantissimorum cadebat, & raptim mortem, effugientibus multis

Pedibus timor addidit alas.

Et qui vidit testimonium perhibet, ut vos credatis. Vidimus, ut quandoque feritas odium armasset, aut excitasset invidiam, sequens vindicta justitia dicebatur, ac unusquisque alterius in necem tantùm potestatis habebat, quantùm inimicitiæ conceperat.

Quid pacta infecta narrare jam opus est? Quid strages innumeras eloqui? Aures hominum rumor implevit, & cum vobis hæc ipsa referimus, non per nova, aut per inaudita vagamur; sed quoniam dolor, & rei tam miserandæ recordatio mentes implebat, talia in scripta prorumpimus, idque scribendi contulit materiam, quod ex Dominis Cardinalibus tres adversantium forsan, aut involutis decepti sermonibus, aut importunitate coacti, seu temporum inducti, sperata qualitate, adversùm processum hìc, & nostro subsecuto consensu, per Reverendum Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis factum nuper attemptasse feruntur, ut in hoc fortassè non satis divinus timor abundaverit.

Credimus, finisque docebit Parisiensem Episcopum plus parti providisse, majusque fecisse, quàm ipsa sibi, dùm cum Fidei semper integritate partis etiam immeritam servabat honestatem.

Scitote Patres, quòd illius processus in serie, & servabatur gravitas & Judicii debita etiam aderat autoritas. Potest enim & Jure, & consuetudine, Parisiensis Episcopus à suorum subditorum cordibus errores abjicere; quoniam scriptum est. I. Pet. V. 2. *Pascite qui in vobis est gregem Dei*, pabulo scilicet salutaris doctrinæ, ut ne quid mortiferum se immisceat, quin protinùs excutiatur: idque de more habemus, ut Articulos Parisius damnatos, etiam non fovere juremus. Et ad hoc idem ex nostris pars sacra Theologorum Facultas ad Clementem septimum, suam pridem misit Epistolam, per quam talem Articulorum condemnationem rationabilem, atque juridicam asserebat.

Videant universi quis erit eventus, si solum Generale Concilium, solive summi Pontifices, hanc sibi Potestatem accipiant, cùm tarda sint Concilia Generalia, cùm non semper apud Papam Major sit copia Clericorum. Extendent errores, in tempus radices, ut posteriùs eradicari non valeant, & nulla Fidei sincera maneat integritas. Verum Juris inopes, ad injuriarum opem; & Justitiâ destituti, ad talia subterfugia se convertunt: ideò venienti tutiùs occurrere morbo. Ac ipse Christus Discipulis, cujus sequaces sunt Episcopi, præcepit dicens: *Ite docete omnes gentes*. Matth. XXVIII. 19. Habetis vobiscum qui talis erroris seminaria, tantamque pestem diffundunt, atque se objiciunt deffensores, qui fortassè ut sibi gratiam humanam concilient, aspernantur divinam.

Sed videant quid agant, ut non aliis prodesse putantes, se ipsos perdant. O scelera! O inaudita maleficia, & blasphemiarum genera sacrilega! Tantumne Fides patitur detrimentum, ut etiam impunè talia fautores inveniant! Quamvis enim suis verbis rem obscuram faciant, eam qui noverit facilem reputabit.

Res pervia est, collucent ficta undiquaque mendacia, si prudenter inspecta sint. Sed vos non imprudentes, neque adeò incogitati, ut verbis faleratis, aut rebus dissono sermone ducamini: quod enim duriter, misericorditer, aut demum illibatum * actum est, verba dulcia, aut familiaria colloquia non admittit.

Veruntamen antiquum manet ingenium, & totiens exercitæ artes, atque ad unam injuriam justificandam fraudes adinventæ non cessant. Sed contra insistere in Fidei robore necesse est, totasque opponere vires, ut non sic mortem inopinam, & inimicitiam, perjuria fraudesque subeamus.

Quis Principum adeò securus est, ut universorum in conspectu placuerit? Non ipse Christus hoc invenit, sed mortem falso crimine, perjurisque testibus coloratam ferebat: quamquam tamen de populi subversione, scandalosisque maleficiis Judæi eumdem falsè culparent, non tamen propria authoritate damnarunt; & qui Judex erat universæ carnis, ex se non voluit ultionem, sed a Patre æterno, cujus ipse unigenitus, Judicium expectavit.

Neque ipse Caym nequissimus datus est in manus hominis, ut alteri eundem occidere sua sponte liceret. Nos autem Legi subjecti, adeò videbimur contumaces, ut nobis ipsis nullo titulo tribuamus vindictam, quam ipse Dominus sibi reservavit, aut iis quibus potestas à Domino Deo est specialiter instituit.

Audite, audite Patres, & illius difformis voluminis, quod de Libro vitæ hominum, sicut & de Libro vitæ cœlestis deleatur, venenum attendite. Satis erat homicidium docuisse, si non & homicidii modum, horridamque formam docuisset: pro maximo enim peccato mortem infligi magnum est. Hæc tamen adulterina doctrina subitam & horribilem homicidii formam edocuit, ut cum corpore periclitetur & anima, si non divina pietas indulgeat, qui corpus Judicio occidunt, animam dijudicare non possunt, quæ soli divinæ Justitiæ submissa est.

Ergo quo pacto quis subita & ignominiosa morte proximum justificatus damnabit? Nemo hæc intelligit, ipsique, quorum nutu res agitur, strictum in hac re ratiocinium non intrabunt; sed circa volant. Si rerum patent in superficie, multùm eis est; dùm rerum evidentiam aperiendam morentur †, nec illis mentiri verecundum, qui mendaciis miscenda perjuria prædicant, testimoniique divini venerantur fracturam. *Sepulchrum patens guttur eorum, & linguis suis dolose agebant*. Ps. XIII. 3. O quantum ex spirituali damno talis erroris fautores, temporalia disposuere pericula? Nemo adeò securus, ut alteri fidem habeat: imò sibi ipsi credere non licitum, cùm sibi ipsi contradicere jam licebit. Consurgant Principes, & adversùs errorem hunc cuncti conveniant, aut regia linquant insignia. Ubi fides? ubi fœdera tantos firmata per Annos. Sic impuné frangentur? Si sic civilia linqui pacta licet, omnes in heremo solitariam vitam ducant,

* *forsan* est

* *forsan* illiberaliter

† Locus corruptus.

cant, cessetque inter homines Principatus; quoniam qui juste subesset, ceteros injuste subjiceret, quantumque quis sanguinem sitiens ferocitate superaret, tantùm sævire posset in ceteros, cùm nemo sine crimine vivit, & *si dicamus, peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus.* 1. Joan. 1. 8. O perditissima morum introductio! O regiis apicibus adversantissimum documentum! *Tollite*, ait Augustinus, *tollite justitiam, & quid sunt Regna, nisi magna latrocinia?* nunc videamus quibus vi:s A violentiùs enervatur justitia, quàm ut quibuslibet inimicari, etiam inimicitias exsequi, justitiæ titulo, concessum sit. Sic Respublica in partes manibus rapidis lacerabitur, & nullo rerum habenas moderante, suis concurrent impetibus, atque Astrea terras cæde madentes relinquet, quod eventurum in futuris ex præteritis judicamus.

O Dogma pestiferum! & mortis hostium * patefactum satis; & plusquam satis præceps, & ignobile vulgus, semper majoribus invidet, ut non jam furor ipsis in plebanis accuatur, & seditionum turbulentæque stragis donetur occasio.

Longè à doctrina hac Petrus animos advocabat, cùm ait, *Servi subditi estote in omni timore Dominis, non tantùm bonis, & modestis; sed etiam dyscolis.* 1. Pet. II. 18. Et alibi, *Deum timete, Regem honorificate.* ℣. 17. Post Deum enim Scriptura B Principantûm prohibet injuriam, cum ait: *Diis non detrahes.* Et *Principi populi tui non maledices.* Exod. XXII. 28.

Diem vidimus, ut victis Legibus, & in fugam versa justitia, hujus contactu doctrinæ, politiæ partes diffluerent, quæ posteriùs industriâ, & mulcendi suavitate reconvenerunt.

Sed quis insidias collaudatas, quis probatas fraudes, & explorandi magnificatam. hac in Propositione fallaciam non agnoscat? Quam tamen Leges & Canonica Sanctio, Theologiæque veritates exhorrent. Ipseque David in exemplo est, qui insidiarum zelus † est mortem improvisam inimici Saulis perversi, caputque ejus adversantis apprehensione vilem abnuit.

Atque ipse Joab a Salomone Præcepto Patris, morte didicit, quid mors insidiis perpetrata deposcat. De Rege ipso Achab durum Judicium, & pœ- C næ crudeles exhaustæ sunt, quoniam in Naboth justificanda morte, cujus vineam concupierat, perjuria, mendaciaque inhonesta commisit.

Scitote Patres, quoniam omnia plena insidiis, & ubique timor, si non Secta hæc interitum docens intereat.

Unum autem in ipsa satis admirari non sufficimus, quòd etiam vitiis meritum, & inhonestis actibus rependit honorem, neque sufficit violenta cecidisse manu, si non & qui cecidit nomine decidat, atque esse occisor, qui cum cadente mortuo, in reatus mortem decidit, ad meritum & laudem assurgat impœnitens.

Longè hæc a Scripturarum serie: neque tale quicquam etiam de justissimè judicantibus legitur allegatum, ut apud Aristotelem est, *Premium virtutis honor.* D

Nos igitur qui idem nunc sumus atque olim, ex omnibus Facultatibus congregati, scelus hoc abhorrentes, cujus qualitatem argumentis, experientiâque cognovimus, vobis tanquam Gallicæ prosperitatis causam commendamus. Propter hoc in præsenti nostra Congregatione nunc specialiter evocati, & id una voce clamantes, assistentibus nobis in sua Facultate ferè quadraginta sacræ Theologiæ Magistris, multisque sacri Canonis Doctoribus amplissimè congregatis, quos idem ardor & Fidei zelus exagitat; pluribusque ex aliis Facultatibus viris studiosissimis & præclaris, quorum tota cohors iis rebus aspirat; qui aut hoc damnandum semen, aut viros, animasque perdendas, & Regna evertenda, una & eadem voce elocuti sunt, seque iis in sententiis morituros, aut caput periculis objecturos asserunt, omnia propter Christum captivantes, ut in Fidei integritate, sine qua impossibile est placere Deo, atque in pace patriam constituant.

Rogamus igitur, & divina pro Fide preces interponimus, ut rei tantæ non desit auxilium: nam si vobiscum non invenimus, ubi quæramus? Si a vobis in iis Gallia deseratur afflicta; quem posteriùs adjutorem, nisi Regem, aut secularem potestatem invenietis, vos in Spiritu sancto vocati?

Per eum igitur, cujus oculi Fidem aspiciunt, obtestamur, periculis Orbis occurrite: nam velut cancer hæc doctrina serpit in populos, & jam Regna inficit extera: si tamen aliquid terrenæ potestatis absterreat, vincat amor Fidei; & qui pro extirpandis erroribus vocati estis, *Videte* juxta illud Johannis in Canonica, *ne perdatis quod operati estis, sed mercedem plenam recipiatis.* 2. Joan. 8. Benè incœpta enim laudamus, cùm illud venenosum dogma, *Quilibet tyrannus* &c. de medio sustulistis.

Omni ergo fideli ex corde doctrina hæc procul absit, & si hanc terra aliqua suscipiat, illa infidelibus sit inhabitata, ut morte in alterutrum per eam commissa, aut fessi persecutionibus, suam duritiem ad Fidem convertant; aut sic per eam ut apta est, muniantur; quòd eorumdem incredulitatem facilius confundamus.

Si autem seu temporum malitiâ, seu facili quorumdam voluntate, aliquid in contrarium processûs facti Parisius actum sit, ad statum priorem reducatur; & *Facite*, ait Jeremias, *facite justitiam, alioquin deserta erit domus hæc.* Et vos animos constituetis in pace, Regesque Gentium dominabuntur earum, ipsaque justitia malis frenum reponet. Sic benedicet Dominus terram suam quæ dabit fructum, quo per viam ad patriam transeamus.

Datum Parisius, in Congregatione &c. XXI. Martii 1415.

J. CACHALOE

Collatio facta cum originali, per me Joannem Guiardi, Sacri Concilii Constantiensis, pro Natione Gallicana, & ejusdem Nationis Notarium: quod quidem originale fuit præsentatum & lectum in Congregatione Generali sacri Concilii Constantiensis prædicti, in Ecclesia Constantiensi congregata, die Sabbati nona Mensis Maii. Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo XVI. hora octava post mediam noctem: & concordat. Ita est. J. GUIARDI.

C E D U L A

Cod. 2537. fol. 54. verso

Producta Coram Commissariis in causa Fidei.

Per P. de Versailles. Die Martis, XVII. Septembtis. CCCCXV.

Protestatione priùs factâ, de nolendo procedere, XVII. Sept. 1415. vel respondere super materiis Fidei cum strepitu & figura Judicii, per Procuratores, & Advocatos, cùm *Servum Dei* non oporteat *litigare*, secundùm Apostolum 2. Tim. II. 24. Sed in propria persona, summariè, & de plano, palam & publicè, sicut observatum est in causa Johannis Hus, &

* *forsan* ostium. † Locus corruptus.

& Magistri Hieronymi; & ita Jura volunt sic fieri in materia Fidei.

Protestatione insuper facta, de nolendo tendere ad injuriam, vel infamationem cujuscumque; sed ad extirpationem & emendationem errantium, & ad exonerationem propriæ conscientiæ.

Ego Frater Petrus de Versailles, Parisiensis Diœcesis, de nobili genere procreatus, Religio- A sus Sancti Dionisii in Francia, Ordinis Sancti Benedicti; Sacræ Theologiæ Professor immeritus, Prior Prioratus Sancti Petri de Calvomonte, & Ambassiator Christianissimi Regis Franciæ; considerans quòd inter maxima Fidei, ac Religionis Christianæ, imò totius Reipublicæ pericula, & scandala, quibus obviandum est summoperè per quemlibet, juxta vocationem suam, debet illud censeri perniciosissimum, quòd inter Prælatos, & Pastores gregis Dominici, ac Doctores nostræ Legis, inveniatur contentio, seu contradictio notoria, de, & super iis quæ pertinent ad principia Legis tàm divinæ, quàm naturalis, sicut sunt Præcepta Decalogi. *Non occides. Non perjurabis.* & similia: neque enim possunt talia, cum suis dependentiis manifestis sine periculo Fidei, nesciri, qualia quilibet Catholicus, habens usum rationis, scire, vel credere tenetur, secundùm sensum & intelligen- B tiam planam Doctorum.

Nunc autem experimur controversiam talem qualis dicta est, notoriè altercari circa principia nostræ Legis, cum suis sequelis manifestis, ubi non est relinquendus locus opinioni; cùm scire oporteat in Republica, maximè per Prælatos, Doctores, & Judices, qualiter possint, aut non possint homicidia, perjuria, insidiæ mortiferæ, & subitæ perpetrari, attento quòd, ex opinabilibus, ad certam mortem procedere nemo debet.

Ecce enim ex una parte quòd Reverendus in Christo Pater, Dominus Episcopus Parisiensis, & Inquisitor hæreticæ pravitatis per totum Regnum Franciæ, cum Concilio Fidei celeberrimo Parisius existente, dixerunt, & docuerunt judicialiter, & publicè, quòd novem Assertiones denuntiatæ coram Reverendissimis Patribus &c. Commissariis, in omnibus causis Fidei, per hoc sacrosanctum C Generale Constantiense Concilium, & quæ de directo respiciunt prædicta Præcepta, de non occidendo, de non perjurando &c. sunt erroneæ in Fide, & moribus, & multipliciter scandalosæ.

Ceterùm, ex alia parte Dominus Martinus Episcopus Attrebatensis dixit pluries palam, & publicè, etiam coram præfatis Dominis Commissariis, quòd eæ Assertiones novem sunt opinabiles & probabiles, & quod multùm mirandum est, nonnulli de sua fatua opinione volunt facere Fidem. Iterùmque aliàs eadem verba coram Notariis inprædictis causis Fidei deputatis, repetens, dixit, easdem esse probabiles, probabilitate neutrali. De iis quidem verbis Instrumenta publica fidem præbent. D

Posuit insuper in quadam cedula tradita per manum ejus prædictis Dominis Commissariis, & lecta per Magistrum Pe. Salomonis, Cordigerum, v. die Mensis Septembris; respondendo cuidam cedulæ, & concedendo quòd materia Fidei non erat de lana caprina.

Sequitur in forma. „ Sed isti, ut præmissum „ est, de opinione faciunt Fidem ad libitum, vel „ è contrà, quam dicunt versari, Fidem videlicet „ per eos æstimatam, circa principia Fidei: quod „ verum non est; imò etiam nec circa conclusio- „ nes ex eis deductas, vel etiam deducendas Asser- „ tiones versari circa Fidei Articulos, qui prima „ principia ejusdem Fidei dignoscuntur. Præte- „ reà quomodò etiam potest stare, eadem versari „ circa prima principia Fidei, & prima princi- „ pia Legis naturæ; cùm hæc inevidentiam, illa „ verò evidentiam manifestè includant? „

Constat autem quòd ista & similia verba sonant firmissimam adhæsionem, ne dicamus pertinaciam; in qua adhæsione multos habet sequaces, sicut dicit. Similiter præfati Parisiensis Episcopus, & Inquisitor, habent plurimos faventes suis sententiis, sicut sunt Christianissimus Rex Francorum, & carissima ejus filia, Parisiensis Universitas, cum aliis pluribus, tàm Prælatis, quàm Doctoribus.

Quocircà, nullus rectè mirabitur, præmissis attentis, si plurimi scandalisentur, turbentur, docti & indocti. Ego inter ceteros minimus, qui occasione præmissorum motus, videns & dolens tantis patere discriminibus, nedùm Christianissimum Franciæ Regnum, sed universum populum Christianum, circa ea quæ sunt Legis, & Fidei, nisi per hoc sacrosanctum Constantiense Concilium fuerit, matura celeritate, de remedio salubriter ordinatum, procedendo constanter, & intrepidè, summariè, & de plano, sicut obligatur & potens est, ad declarationem veritatis in præmissis.

Denique suppliciter, & instanter, ego præfatus Frater Petrus, cum mihi adhærentibus in hac parte, peto, requiro, & obtestor ab hoc sacro Generali Concilio, quòd hæc declaratio veritatis non tardetur, vel negetur, quæ etiam ad requestam unius simplicis vetulæ negari non deberet.

Porrò, ne, quod absit, veritas nostræ Fidei, vel personarum, favoribus, vel importunis clamoribus, aut aliundè supprimatur, celetur, conculcetur; neque impudens errantium temeritas fortior quàm constantia Catholicorum appareat: ego prænominatus Frater Petrus permotus zelo Fidei, sicut mihi conscius sum, dico, propono, & indico quòd verba dicti Attrebatensis Episcopi, quæ dicta sunt, & simila, sunt de hæretica pravitate, vel ejus fautoria, nedùm leviter, sed vehementer suspecta: addens, zelo quo priùs, quòd si ea deffendere & sustinere voluerit, facio me partem denunciantem; imò, &, si opus est, accusantem, cum mihi adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte: prædictis tamen protestationibus observatis. In cujus rei testimonium huic præsenti cedulæ manu propria me subscripsi.

P. de Versailles.

Producta coram Commissariis in causa Fidei, per præfatum P. de Versailles. Die Martis XVII. Septembris. CCCCXV.

La response de l'Evesque d'Arras est fol. 57. verso.

RES-

Cod. 2537. fol. 57. verso.

RESPONSIO
Episcopi Attrebatensis,
Cedulæ
PETRI DE VERSAILLES.

CEdulæ traditæ & productæ coram vobis Dominis Commissariis in causa Fidei, per Fratrem Petrum de Versailles. Die Martis XVIII. Mensis Septembris, Anno Domini M. CCCCXV. taliter, sub protestationibus consuetis, præsertim & potissimè, de semper stare volendo determinationi præsentis sacri Constantiensis Concilii Generalis; & sub compendio respondetur, etiam protestando quòd illæ quæ in hac cedula conscribuntur, non dicuntur in injuriam alicujus, vel infamiam; sed ad veritatem prorsùs elucidandam, & ad calumniantium falsitatem, & malitiam refellendam.

Dictus namque Frater Petrus, suâ duplici protestatione præmissâ, qui se asserit de nobili genere procreatum, Ordinis sancti Benedicti Religiosum. Primum, non ostenditur in moribus; cùm tamen, secundùm Tullium: *Vera illa nobilitas est, quæ in moribus comprobatur ornata*: sed etiam secundum minùs apparet in lingua. *Qui enim*, secundùm Apostolum Jacobum I. 26. *se dicit religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Sed ulteriùs, se asserit sacræ Paginæ immeritum Professorem, Priorem Sancti Petri de Calvomonte, & Ambassiatorem Christianissimi Regis Francorum. Tandem, in sententia, in præfata cedula proposuit syllogismum, cujus Major incipit ibi: *Inter maxima Fidei, & Religionis &c.* Minor autem ibi: *nunc autem experimur &c.* Majorem probat ibi, cùm dicit: *neque enim possunt talia cum suis dependentiis &c.* Minorem verò ibi: *Ecce enim ex una parte.* Et durat usque ibi: *Quocirca nullus rectè* &c. ubi refert suam Conclusionem; cui consequenter adjungit suam requestam & attestationem, suum dictum, judicationem, & propositionem, denuntiationem, & si opus sit, accusationem.

De protestatione sua duplici transferendo: cùm universis plenè possit innotescere, dictum Fratrem Petrum, esse, & fuisse hostem publicum Illustrissimi Principis, & Domini mei, Domini Ducis Burgundiæ, & notorium inimicum, & omnium fidelium servitorum ejusdem; & per consequens mei, qui sum Episcopus Attrebatensis, fidelis servitor, & Ambassiator ejusdem, in præsenti sacro Concilio Generali: &, per consequens, potest concludi à quo fonte hujusmodi cedula derivetur, an à zelo Fidei, odii, vel rancoris, & an in injuriam, seu infamiam alicujus.

Ad præfatum autem syllogismum propositum accedendo, primitùs proposuit in Majori, quòd *Inter maxima Fidei, ac Religionis Christianæ, imò totiùs Reipublicæ pericula & scandala, quibus obviandum est summoperè per quemlibet, juxta vocationem suam, debet illud censeri perniciosissimum, quòd inter Prælatos, & Pastores gregis Dominici, ac Doctores nostræ Legis, inveniatur contentio, seu contradictio notoria, de, & super iis quæ pertinent ad principia Legis, tam divinæ, quàm naturalis, sicut sunt Præcepta Decalogi talia. Non occides. Non perjurabis & similia.*

Quæ quidem Propositio per me ad bonum sensum interpretata, utique vera censetur, licèt in sensu quem facit, prima fronte posset videri falsa, si *li* perniciosissimum, exponatur negativè, vel etiam affirmativè, sicut terminus superlativus communiter solet exponi, videlicet affirmativè, sic, quòd est perniciosius quocunque alio pernicioso; vel negativè, quòd nihil est perniciosius isto. Quod tamen an sit verum, judicet quisque doctus, præsertim cùm supposito quòd Prælati invicem consentirent in eis quæ sunt opposita principiis prælibatis, quòd de pluribus potest esse, perniciosius foret quàm si alter tantùm sentiret; alter verò contenderet contra ipsum, & notoriè dissentiret. Ipsa verò Major ad bonum sensum per me interpretata, videlicet quòd est valdè perniciosum, si veritas jam agnita, vel agnosci debita, per malitiam impugnetur. Secùs autem, si ad majorem elucidationem disputativè contendant, seu etiam notoriè contradicant; cùm etiam sibi ipsis Doctores Catholici, in suis quæstionibus, etiam de Fidei Articulis, & aliis evidentibus, opponendo, pro falsitate, & veritate, & respondendo contra falsitatem, pro veritate, sibimet contradicere videntur. Dicitur etiam quòd licèt nulli liceat sentire contradictoriè principiis Legis divinæ, seu naturalis: tamen erga circumstantias licet contradictoria opinari. Undè licèt non sit contradictoriè opinandum huic: *Deus est trinus, & unus*: tamen circà constitutiones personarum licet contradictoriè opinari: ut patet ex doctrinis Sancti Thomæ, Bonaventuræ, Scoti, qui in Distinctione XXVI. primi sui, dicit quòd *Temerarium esset assertivè tenere quæ via istarum est vera; an constituantur per absoluta, vel per relationes, usque ad determinationem Ecclesiæ.* Et ita tenent Doctores, de opinione Gilberti Porretani, de relationibus assistentibus, vel insidentibus in divinis, quæ ante determinationem Ecclesiæ non fuit hæretica; secùs, si post tenuisset. Et Bonaventura, in principio, Distinctione XXVI. *In annexis dubiis quæ nec sequuntur, nec repugnant, licet dubium opinari.* Cùm hoc sit rationis conferentis non asserere, cùm sit rationis contra Deum superbientis: ideò avertant * qui condemnant Propositiones dubias & opinabiles ante determinationem Ecclesiæ, & asserunt opposita. Probatio etiam vera est, quæ ait: *Neque enim possunt talia, cum suis dependentiis manifestis, sine periculo Fidei nesciri, qualia quilibet Catholicus habens usum rationis scire, vel credere tenetur; secundùm sensum & intelligentiam planam Doctorum.* Ideò ipsam relinquo intactam.

Ad Minorem autem, per quam dicit: *se experiri controversiam talem apertissimam, qualis dicta est, circa principia nostræ Legis, cum suis sequelis manifestis, ubi non est relinquendus locus opinioni, cùm scire oporteat in Republica maximè per Prælatos, Doctores, & Judices, qualiter possint, aut non possint homicidia, perjuria, insidia mortifera, & subita perpetrari, attento quòd ex opinabilibus, ad certam mortem procedere nemo debet.*

Utrùm iste præfatus experiatur se fore contra aliquem in hujusmodi tali controversia qualis dicta est, apertissima, ipse viderit: vel utrùm in aliquo alio, præter me, hujusmodi controversiam expertus fuerit: tamen, quantùm est in me, nullatenùs involutus sum in tali controversia, sed neque vellem involvi. Licèt etiam circa certas Assertiones opinabiles, de morte alicujus, certis circumstantiis convollatas, & convallata controversia, & contradictio notoria sit exorta: & etiam juramentum, sub certis circumstantiis designatis observandis, vel non observandis; non tamen propter hoc controversia hujusmodi, circa principia Legis nostræ, cum suis sequelis, ubi non est relinquendus locus opinioni, versatur, sive consistit.

Quis enim litteratus fidelis, aut etiam infidelis, dice-

* *forsan* advertant

diceret sanæ mentis, quòd quæcumque mors, certis circumstantiis debitis sigillata, sit contra illud Præceptum *Non occides*? Tunc enim Judex in condemnando ad mortem, & carnifex exequendo, zelo justitiæ, & ex officio, illud transgrederetur Præceptum, & esset prævaricator Legis in adimplendo Legem: ex hoc Deus etiam præcipiens in Lege maledicos morte plecti, lapidibus obrui, & cremari, contra Præceptum contradictoriè præcepisset. Et sic ad impossibile Judices, & Justitiæ Commissarios obligasset, quod est erroneum & insanum. Dicere autem Assertiones tales, de tali morte, & taliter circumstantionata esse probabiles, sicut sunt, ut ostendetur multiplici ratione, in nullo militat contra principia Legis dicta.

Quis etiam Doctor Theologus, aut Jurista, aut quisvis alius naturali præditus ratione, asseret juramentum, aut confœderationes facta, vergentia in deteriorem exitum, fore observanda, vel adimplenda? cùm sacræ Theologiæ Doctores, & etiam Decretorum, oppositum affirmant; ut Augustinus. Ambrosius. Isidorus. Beda. Alexander de Halles. Sanctus Thomas. Benaventura. Hostensis. Gratianus. XXII. q. quarta. Concilium Toletanum. Ilerdense. Eliberitanum. Actio quarta septimæ Synodi. Soteris Papæ Decretum; & alii Doctores quamplures. Quis non perpendat, istum manifestum calumniatorem versipelliter imponentem mihi quòd altercatus sum, quòd homicidium simpliciter sit licitum, sine modificatione quacunque, & quòd sit licitum cuilibet interficere quemcunque, quòd etiam pejerare sit licitum simpliciter? Cùm evidentissimè innotescat in novem Assertionibus prælibatis, nihil istorum impositorum virtualiter, vel formaliter contineri: sed quòd interfectio alicujus, in casu, est licita, certis circumstantiis adaptata: & juramentum non esse servandum, vergens in præjudicium jurantis, sponsæ, au liberorum ejusdem.

Dicitur ulteriùs, conformiter ad præmissa, quòd hìc non opinatur contra principia Legis, licèt circa aliquas circumstantias. Numquid illicitè Augustinus in Libro, *de Sermone Domini, in monte*, opinatus est, vel dubitavit, de uxore cujusdam damnati ad mortem, nisi solveret certum pondus auri, quod non poterat? quòd autem divite volente solvere illud, si mulier ejus libidini consentiret; & ipsa, dicente marito, & ab ea licentiata, diviti illi carnaliter copulata, utrùm fuerit adultera? cùm vir habeat potestatem corporis uxoris, in quo casu vir usus est corpore uxoris.

Circa Præceptum etiam, *Non occides*. Primo de Civitate. c. XX. Sic ait: *Ubi etiam dictum est, Non occides: ubi intelligendum est, ne vel ipsius adipiscendæ immortalitatis, vel ullius carendi, cavendique mali causa, nobis ipsis mortem inferamus.* Et c. XXI. *Quasdam verò exceptiones ipsa divina fecit authoritas, ut liceat hominem occidi, sive lege data, sive ad personam pro tempore expressa jussione.* An non liceat dubitare, utrùm Cæsariis uxores * fecerint contra Præceptum, *Non occides*; ubi tot Philosophi & notabilès dubitarunt? An etiam Senatores, Domitianum interficientes, contrà illud Præceptum egerint. Numquid etiam de Caio Caligula, postquam omnes exules jussit occidi, ipse à suis protectoribus occisus est, ut narrat Orosius. Et beatus Hieronymus dicit quòd, *Bonis nocet, qui malis parcit*, conformiter est in casu isto. Ideò credo quòd ignorantia inter Legem, & Judicium, fecit istos ita præcipites in sententia ista.

Item, circa Præceptum de non perjurando, non licet opinari; sed ergà circumstantias. Unde *Qui juramentum ex justa causa deserit, non dejerat.* Ext. *De jurejurando. Pervenit.*

* *hic aliquid desideratur, forsan* interfectores.

Item, semper intellgitur Jus, & authoritas Superiorum exceptum. *Ext. ibid. Veniens.*

Item, juramenti conditiones honestæ semper sunt intelligendæ.

Ex iis videtur quòd interficiens tyrannum, in hoc casu non dejerat, cùm pro justa causa ipsum occidat. Nec asseritur in prædictis Assertionibus ex opinabilibus ad certam necem debere procedi. Ex quibus patet quòd Minor; quantùm me tangit, in nullo continet veritatem, sed falsitatis errorem.

Verùm ad probationem ejus asseruit quòd *Reverendus in Christo Pater, Dominus Parisiensis Antistes, & Inquisitor per totum Regnum Franciæ hereticæ pravitatis, cum Concilio Fidei celeberrimo Parisius existente, dixerunt & docuerunt judicialiter, & publicè, quòd novem Assertiones* &c. *& quæ de directo respiciunt prædicta Præcepta, de non occidendo, & non perjurando* &c. *sunt erroneæ in Fide, & moribus multipliciter scandalosa.*

Ad quod dicitur quòd scitur equidem dictum Dominum Parisiensem Præsulem, illas novem Assertiones, de quibus hìc pendet lis, indebitè condemnasse, loquendo citra injuriam cujuscunque: quià nec ipse, pro tunc, Judex competens fuit; tum ex odio quod, pro tunc, habuit, & habet notoriè contra dictum Illustrissimum Principem Dominum meum Ducem Burgundiæ; tùm quia nec ad ipsum spectat, sine speciali Mandato sanctæ Sedis Apostolicæ, ac sacri Concilii Generalis, aliquas Assertiones judicialiter condemnare tanquàm erroneas in Fide, & moribus, seu judicialiter declarare. XXIV. q. *prima. Quotiens.* nisi evidenter, absque aliqua tergiversatione, illas constaret cuilibet in sacra Pagina docto esse contra sacram Scripturam, vel Ecclesiæ determinationem, vel Fidem Orthodoxam, quod in proposito non est verum. Et sic dictus Dominus Episcopus posuit falcem suam in messem alienam. A quo etiam extitit per dictum Dominum Burgundiæ appellatum, & appellatio fuit legitimè intimata, & in Romana Curia introducta, tanquam à Sententia iniquè lata, non servato debito ordine Juris. Et super hoc fuerunt certi Domini Cardinales dati in Commissariis per Apostolicam Sedem.

Prædictam insuper damnationem prætensam asserit fuisse factam, *Cum Concilio Fidei celeberrimo Parisius existente*, quasi illo nullum aliud celebrius, vel æque celebre possit esse; quod videtur impingere, & blasphemare, saltem prima fronte, in sacrum Concilium Generale. Quod & asseruit dictus Frater Petrus verbaliter Parisius, in præsentia nonnullorum, dicens quòd in mundo celebrius Concilium esse non posset. Quod quidem Concilium quale fuerit, norunt illi qui hoc viderunt facie oculata, homines conscientiosos, medios, & neutrales, inaffectatos non vocando, aut paucis exceptis; sed solùm partiales & affectatos, & cum illis suorum consiliorum mysteria pertractando. Quas novem Assertiones dicunt respicere de directo Præcepta: *Non occides. Non perjurabis.* Quod ostensum est manifestè falsum, vel saltim non apparet evidenter.

Subsumit ulteriùs versipellis calumniator, citra injuriam tamen loquendo, quòd *Ego pluries & publicè dixi, coram præfatis Dominis Commissariis, quòd hæ novem Assertiones sunt opinabiles, & probabiles; &, quod mirandum*, quòd *nonnulli de sua fatua opinione volunt facere Fidem*, & quòd *dicta Assertiones sunt probabiles, probabilitate neutrali.* Quod & concedo, in forma qua dixi; sic quòd nullus citra determinationem sacri Concilii, vel Sedis Apostolicæ, obligatur, sub pœna erroris in Fide, ad aliquam partium contradictionis signatam. Quinimò probabiles sunt, rationibus fortibus, & multis, As-

Assertiones præfatæ, & multi graves in scientia opinantur de illis; nec est eis prohibitum, nec esse debet vel potest, citra determinationem sanctæ Sedis Apostolicæ, vel sacri Concilii Generalis, vel prohibitionem eorum. Ergo fatua est opinio, seu veriùs indiscreta Fides illorum, nec sale discretionis condita, credere homines obligare, & obligari ad credendum illa quæ ipsi credunt, nondùm per Ecclesiam præcepta, vel prohibita, sub pœna hæresis, vel erroris in Fide: quinimò temeraria, præsumptuosa, & Sedi Apostolicæ, & A sacro Concilio injuriosa, nec sapientiæ condimento salita; maximè cùm opinale, vel opinatum submittitur Ecclesiæ Judicio Sacrosanctæ.

Quòd etiam subsumitur, me dixisse, postquam concesseram, *Fidem non esse de lana caprina*: quòd *Isti de opinione faciunt Fidem ab libitum, vel è contrà quàm dicunt versari Fidem, videlicet per eos æstimatam, circa principia Fidei; quod verum non est: imò etiam nec circa conclusiones ex eis deductas, vel etiam deducendas.* Et licèt pellis caprina in sacra Scriptura significet, vel possit significare virtutem Fidei; unde & Tabernaculum Testimonii fuit tectum caprinis pellibus rubricatis, quod figuravit Ecclesiam Fide tectam, nec non & Sancti, qui *Per Fidem vicerunt Regna*, ut ait Apostolus, ad Hæbreos. XI. 33. *Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis* &c. *quibus dignus non erat mundus.* In quo capite Apostolus ponit laudes Fidei, & subjectorum suorum: concessi tamen quòd *non est de lana caprina*, videlicet de inutile re. Dixi non esse verum, Fidem æstimatam per eos in hac materia, versari circa principia Fidei evidenter, sicut manifestè probavi: nec video circa quem Articulum Fidei versantur, per omnes Articulos discurrendo, quatenùs ipsi posuerunt in alio Libello, licèt nunc in cedula noviter tradita, se corrigere videntur, dimittendo *principia Fidei.* Contra quos argui insolubiliter, ut videtur mihi, quòd aliquid asserant esse Fidei, & quod asserant versari circa principia Legis naturæ, quibus & Pagani, & Judæi assentiunt naturaliter. Non autem sic in Articulis Fidei merè creditis per purè Catholicos Christianos. Et illa sunt evidentia; alia verò inevidentia. Nec hìc aliquatenùs est responsum, sed per substractionem de li *principia Fidei*, correctum & diminitum. Sed itur per verba calumniosa petentia principium, & se involventia hinc & inde. Non est ergo verum id quod dicunt usquequaque, & est verum quod dixi, *eos videlicet facere de opinione sua Fidem.* Hoc est, quòd illud quod est opinabile volunt obligare ad Fidem, citra determinationem sacri Concilii Generalis.

Consequenter subjungit, quòd *Constat ista & similia verba sua sonare firmissimam adhæsionem, ne dicamus pertinaciam. In qua adhæsione multos habet sequaces*, ut dicit.

Et hìc luce clariùs patet versipellitas & calumnia cedulantis, cùm illi quod dico opinabile, dicit me adhærere, ex verbis meis, firmissima adhæsione. Quod non diceret, si novisset, vel attendisset ad opinionis rationem formalem, quæ per adhæsionem cum formidine diffinitur.

Item, quando* est firma adhæsio, ex verbis meis? cùm per illam semper sum protestatus de stando Judicio Sacri Concilii Generalis; & in casu quo sacrum Concilium oppositum definierit, de nullatenùs adhærendo? Istâ scientiâ carent, & ratione, had dubiùm malitia excæcante. Falsè ergo & nequiter dixit, hæc verba mea pertinaciam importare.

Ulterius, cùm dixit quòd in hoc multos habeo sequaces: & hoc verum est, paratos omni poscenti reddere rationem. Et ita obtuli, & ita offero, de præsenti, isti qui se dicit Religiosum tot prærogativis insignitum, & titulatum, nomine eorumdem, causâ collationis, & veritatis clariùs elucidandæ, & salvâ semper in omnibus determinatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sacri Concilii Generalis. Quod & iste, cum suis adhærentibus, verbo, & scripto obtulerant se facturos; sed, ut videtur, refugiunt à promisso.

Cùm verò ultimò subdit quòd, *Præfati Parisiensis Episcopus, & Inquisitor, plurimos habent faventes suis sententiis, sicut sunt Christianissimus Rex Francorum, & Universitas Parisiensis, carissima filia sua, cum aliis pluribus, tàm Prælatis, quam Doctoribus*: quod de hoc in rei veritate constat, non est sub silentio dimittendum.

Nempe Serenissimus, & Christianissimus Rex Francorum, Dominus meus, Superior, & naturalis, in profunditatibus Theologicis, vel etiam Philosophicis inexpertus, per istos, sicut eis placuit, extitit informatus: qui æstimans hos procedere bono zelo, & secundùm scientiam; si adhæsit, hoc est citra determinationem Ecclesiæ sanctæ Dei, cùm sit Christianissimus, nequaquam degener à Fide Christianorum Regum suorum Progenitorum, à quibus ipse noscitur horum imitator naturæ, & gratiæ processisse.

De Universitate verò Parisiensi, carissima filia Christianissimi dicti Regis, palàm est, & manifestum, totam Facultatem Decretorum totaliter dissensisse; totam etiam Picardiæ venerabilem Na- B tionem. De Theologicis etiam, multi in hujusmodi, aut non fuerunt vocati, aut nullatenùs consenserunt: ut Decanus Theologicæ Facultatis, Cantor Carnotensis, Confessor Regis Marchon, Elemosynarius ejusdem Brevis coxa, Minister Maturinorum, Petrus de Nongento, & alii quamplures, pro majori parte, vel saniori. Undè, licèt plures Magistri in principio fuissent vocati, quorum major pars, vel sanior consulebant quòd causa ista remitteretur sanctæ Sedi Apostolicæ; ipse tamen Episcopus, ex multitudine elegit parvum numerum Magistrorum, quos Officialis suus publicè nominavit: & quia inclinabantur ad diffamationem quondam Magistri Johannis Parvi, ideò fuit eis causa commissa. Quare videtur hujus- C modi condemnationem esse valdè suspectam, ut poterit manifestè ostendi.

De reliquis verò, tàm Doctoribus, quàm Prælatis, faventibus Episcopo, & Inquisitori, notum est multos ex eis conjurasse de tenendo & sustinendo Sententiam prætensam prælibatam; & tam firmiter, ne dicamus pertinaciter, quòd unus ex eis asserit in suis scriptis, quòd *Etsi Papa, cum Collegio sacro oppositum determinaret, non crederet; imò ista esset potior causa depositionis ipsorum, quam fuerit collusio contendentium de Papatu; quin imò etsi Concilium Generale determinaret oppositum, nullatenùs assentiret, nec crederet.* Quod sonat, vel sonare videtur in blasphemiam Dei, sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Sedis Apostolicæ, & Sacri Concilii Generalis, in re præsertim per Ecclesiam Catholicam non discussa.

D Numquid sic loquens, plùs volens sapere quàm oportet, & non ad sobrietatem, gloriam propriam quærens, inaniter se extollit adversùs Ecclesiam sanctam Dei, quam hoc sacrum Generale Concilium repræsentat, Judicio cujus Summi Pontifices, ceterique Prælati, Imperatores, Reges, & Principes sæculares, causas suas ejus ordinationi, absque quacumque conditione, sed simpliciter & absolutè, submittant? Iste verò conditionaliter, si determinent sicut ipse vult, alius* non, visus adversari doctrinæ Christi dicentis. Luc. x. 16. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Etsi de Scribis & Pharisæis, super cathedram Moys

* forsan quomodò

* forsan aliàs

Moysi sedentibus dixit Christus. Matth. XXIII. 3. *Quæcunque dixerint vobis servate & facite.* Quid sentiendum est de Papa, & Concilio Generali? Quid aliud facit iste, sic loquens, nisi contra doctrinam Christi impingens, quam non libenter se prætendit ignorare? Quod si faceret, audiendus non foret; cùm peritum, imò nullum, Juris sciri debiti ignorantia excuset. Verba ergo præfata aliud non prætendunt, nisi quòd Judicio Concilii non assentiret, nec nisi ad volitum obediret: undè in mentibus plurium contra Generale Concilium rebellio potest gigni.

Quid Balthasar, Johannes quondam, & alii, scientes istum sic dicentem impunè quòd nollet Generalis Concilii Judicio assentire, si determinet propter suæ libitum voluntatis, putamus dicturos? videant sapientes. Sed quod perniciosius est, errorem errori accumulans, sic adjecit: *Etiam si Deus oppositum diceret, non crederem ei.* O phrenetica dementia, & plus quàm blasphemans in Summum Pontificem, Collegium sacrum, & sanctam Synodum Generalem, ipsos hæreticando, si oppositum suæ determinationi sentirent, vel judicarent? Cui hæc blasphemia non suffecit, nisi contumeliam inferret, & per horrendam, nimiamque blasphemiam Creatori, ac piissimo Redemptori, qui est prima veritas, & objectum nostræ Fidei Orthodoxæ.

O verbum totius infidelitatis veneno respersum! Quis te docuit talia verba proferre? Non utique Mater tua sapientissima Universitas Parisiensis alma; sed vel propria temeritas, aut amor propriæ excellentiæ, si quam habes, seu desiderium laudis humanæ, livorque malitiæ, & superbiæ fastus. O Archiluciferina superbia, verbis istis te videns divinæ scientiæ superponere, vel æquare! quod est phantasticum, imò dementissimum cogitare. Super altitudinem nubium ascendisti, velut Lucifer ille, cupiens Altissimo similari. Tu verò Dei, si oppositum diceret Superioris Judicium refutares. Cùm illo ergo in infernum detraheris, & usque in profundissimum laci; nisi Fidei justitiâ, corda purificantis, velut ignis calculo, per Angelum Seraphicum de Altari delato, cui non crederes, si tuæ dissentiret opinioni fueris purgatus & emendatus, hujus sacratissimi Concilii disciplina, & cauterio concurrente: ne sicut draco ruffus, secum trahens tertiam partem stellarum, te multos contingat tecum trahere in errorem, qui conatus es Regna concutere, terramque turbare; qui posuisti Orbem pro magna & nobiliori parte desertum, & urbes ejus causaliter destruxisti. Quod ex ore tuo convincitur, dum pluries, & palam te jactasti quòd galea non fuisset posita in capite, nisi fuisses seminans, proh dolor! discordias inter fratres & consanguineos tot, tales, & tantos, & talem, & tantum; undè *effusa est contentio super Principes*; & quantùm est in te, fecisti ut errarent *in invio, & non in via.* Ps. CVI. 40. Sed eos lux divinæ gratiæ, quæ in illo nobilissimo sanguine liliato radiavit, radiat, & radiabit, eos à tuis seditiosis erroribus præservavit, & præservabit, *qui gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate.* Ps. LI. 3. Undè vide quid dixeris, sed & quid feceris. Utinam saperes & intelligeres, ac novissima provideres! Quid verba prædicta aliud sonant, nisi Deum, si diceret contra tuum creditum, esse mendacem, & per consequens, Deum non esse Deum? Quod & insipiens dixit in corde suo, scilicet: *Non est Deus.* Ps. XIII. I.

Sed dicit quòd quia Deum hoc dicere est impossibile, &c. ex impossibili sequitur quòd si Deus hoc diceret, non esset Deus. O cæca dementia! An ignoras omnem hæreticum Deum ad iracundiam provocantem, suas hæreses dialecticè possetenùs colorare? Incidisti

In Scyllam, cupiens vitare Charybdim,

divinæ Omnipotentiæ detrahendo; ignorans, ut videtur, vel negans Deum esse Deum, vitæ, & mortis, & earum clavem habere. Attende quis & quid præcepit Abrahæ, dicens: Gen. XXII. 2. *Tolle filium tuum* &c. Quod si dixisset Abraham Angelo apparenti: etsi Deus præciperet mihi mortem innocentis quòd justè fieret, non concederem: non fuisset sibi, sicut fuit, ad justitiam reputatum. Quid si aliquis prædixisset antè Præceptum illud mortem innocentis tanquàm justam præcipiendam? Iste loquens taliter respondisset quòd Deo, etiam si hanc asseruisset, mors innocentis est tanquàm justa præcipienda, nullus credidisset: fuisset namque infidelitas ista.

Sed ulteriùs, dicens, ut supra, quòd quia *non est Deum possibile hoc dicere quod est contra determinationem tuam*, apparet quòd majus dixerit: undè videlicet mors justi & innocentis debuit sequi, nisi Deus aliter ordinasset. Ex Præcepto enim Dei; *Tolle*: sequebatur veritas istius; *justus & innocens est interficiendus.* Sed & ulteriùs, nunquam Apostolus quemquam Angelum, si aliud diceret quàm ipse evangelisaverat, anathematisaret. Non tamen in re tam certa, sicut est Evangelium, blasphemiam hujusmodi fuit ausus nominare, dicens Deo non esse credendum. Quid ergò facis in re non Evangelica, nec per Ecclesiam adhuc decreta? Sed nunquid etiam cedulans, tu legisti juramenta promissoria, in deteriorem exitum vergentia, non servanda carentia comitibus suis? Revolve in animo tuo juramentum Herodis, & comperies quòd in malis promissis Fides est rescindenda, non solùm à principio, sed etiam ab eventu; sicut de hæretico, cui etiam datur salvus conductus, ob cujus pertinaciam mutandum est Decretum: Impia est enim promissio, quæ scelere adimpletur. Et quæ major pertinaciâ? Et propter hujus* fecerunt edici quatenùs nullus veniret ad hoc sacrum Concilium Generale, nisi vellet ipsorum propositum sustinere, sive in Ambassiata Christianissimi Regis, vel Universitatis præfatæ. Et sic apparet qualiter Minor sua plures noscitur continere falsitates, errores, calumnias & insanias falsas.

Porrò, tertiò principaliter concludit suum intentum sub tali forma verborum. *Quocircà nullus rectè mirabitur, præmissis attentis, si scandalisentur & turbentur docti & indocti.* Rectè benè mirandum est, præmissis inspectis, indoctos non capientes sensum Doctorum. Sed potiùs est mirandum & stupendum, doctos scandalisari in istis, de quibus iste multos asserit scandalisatos, sumentes ut Pharisæi, scandalum nullatenùs eis datum, activum per alios, sed tantùm purè passivum per se acceptum, offensi per pedem suum intellectualem, liberè in petram scandali impingentes, in sui perniciem & ruinam; de quibus Christus Discipulis suis eidem inquientibus. *Nescis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalisati sunt?* ait: *Sinite illos, cæci sunt & duces cæcorum*, Matth. XV. 12. 14. Quinimò cum iis quos ducunt pertinaciter adhærentes, in foveam sunt casuri. *Excæcavit enim eos malitia ipsorum.*

Et subinfert calumniator præfatus: *Ego videns & dolens tantis patere discriminibus, nedùm Christianissimum Franciæ Regnum, sed Universum populum Christianum, circà ea quæ sunt Legis & Fidei* &c. Iste Regnum Christianissimum Franciæ, & universum populum Christianum sine causa diffamare videtur, quod, Dei gratiâ, labe nulla, in his quæ sunt Fidei, vel Legis, noscitur esse respersum.

* *forsan* hujusmodi

Sed

Sed absit etiam quòd universus populus Christianus, per illa verba quæ dicta sunt per me, discrimen patiatur circa ea quæ sunt Fidei atque Legis, ut superiùs est præmissum. Et per consequens, per illa quæ per me sunt posita, non patet discrimini Christianissimum Francorum Regnum, & universus populus Christianus.

A Denique calumnitor præfatus, cum sibi adhærentibus, & adhæsuris in hac parte, *Petit, requirit & obtestatur ab hoc sacro Concilio Generali, simpliciter & instanter, quòd hac declaratio non tardetur.* Et hoc utique petit, ad infamiam & calumniam nonnullorum, quos aliàs cum suis complicibus nequiter diffamavit; & falsò cupiens impedire, ne ad veritatem & justitiam calumniantium in præfata Episcopi Sententia veniatur.

Demùm & ultimò, talia verba scripsit. *Porrò, ne, quod absit, veritas nostra Fidei, vel personarum, favoribus, vel importunis clamoribus, aut aliunde supprimatur, celetur, conculcetur, neque impudens errantium temeritas fortior quàm constantia Catholicorum appareat: Ego prænominatus Frater Petrus, permotus zelo Fidei, sicut mihi conscius sum, dico, propono, & judico* * *quòd verba prædicti Attrebatensis Episcopi, quæ dicta sunt, & similia, sunt de hæretica pravitate, vel ejus fautoria, nedùm leviter, sed vehementer suspecta: addens, zelo quo priùs, quòd si ea defendere & sustinere voluerit, facio me partem denuntiantem; imò &, si opus est, accusantem, cum mihi adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte: prædictis tamen protestationibus observatis, & non aliter* &c.

B Zelo ergò Fidei dicit motus, conscius ipse sibi, dicit, proponit &c. de quibus, ante omnia, peto mihi fieri Justitiæ complementum; & ipsum, antè omnia, declarari calumniatorem & calumniosè mihi imposuisse quòd *ego altercer notoriè circa prima principia Legis, cum suis sequelis* &c. quod requiro per ipsum probari.

Secundò, *Quòd Assertiones Parisius condamnatæ pretensæ, per Episcopum, & Inquisitorem, cum Concilio* &c. *directè respiciunt Præcepta de non occidendo, & non perjurando.*

Tertiò, *Quòd versentur circa prima principia Fidei.*

C Quartò, *Quòd verba per me dicta sibi opposita, sonant firmissimam adhæsionem, seu pertinaciam.*

Quintò, *Quòd Parisiensis Antistes, & Inquisitor hæreticæ pravitatis habeant sibi faventes Christianissimum Regem Francorum, & Universitatem Parisiensem, in hujusmodi pretensa Sententia:* non expectata determinatione Sanctæ Sedis Apostolicæ, aut sacri Concili Generalis. Et etiam qui sunt Prælati & Doctores illi plures eis faventes, & quid, & qualiter.

Sextò, *Quibus discriminibus, & per quem, patet Regnum Franciæ Christianissimum, & Universus populus Christianus, circa ea quæ sunt Legis & Fidei, nisi per hoc sacrosanctum Constantiense Concilium fuerit salubriter ordinatum.*

D Septimo, Quòd verba per me dicta: primò quòd *Istæ novem Assertiones sunt probabiles, probabilitate neutrali*, quæ recitatur in illo cap. *Ceterum in alia parte Dominus M. &c.* usque ad illud. *Constat autem quòd ista & similia sunt de hæretica pravitate suspecta, nedùm leviter, sed vehementer.* Quæ sustinere intendo, in forma in qua illa dixi; citra tamen determinationem Apostolicæ Sedis, & sacri Concilii Generalis, cujus determinationi dicta mea, scripta mea, & me ipsum totaliter submitto, penitùs, & omninò. Addens quòd ipse denuntiator, & in hoc casu, si sit opus, accusans, cum adhærentibus sibi, cùm dicit, proponit, & indicat in hujusmodi proposito, dicto, sive etiam indicato, denuntiatione, & si sit opus, accusatione, accusat verba mea de hæretica pravitate suspecta, & de fautoria hæresis; dicit verba calumniosa, diffamatoria in facto Fidei, & injuriosa.

Petens instanter & requirens præmissa omnia & singula, primitùs & ante omnia peto probari ut suprà, & consequenter declarari, & ministrari de tali calumniatore, per sacrum Generale Concilium, Justitiæ complementum. In cujus rei testimonium.

ALIA CEDULA

Cod. 2537. fol. 64. verso.

Episcopi Attrebatensis

Adversùs Cedulam Petri de Versailles.

Procurator Cluniatensis.

Cùm materia novem Assertionum quemdam habeat respectum, vel habitudinem, ad olim motam, & Dei gratiâ, nunc sopitam periculosam controversiam quorumdam Principum & Dominorum, cujus dissensionis renovanda suscitatio, & non Fidei exaltatio, per Fratrum Petrum de Versailles Monachum, eò plùs intenditur, quò forsitan credit concitator * guerram sub earum tumultu, quàm sub pace dilectissima Dominorum se posse in Regno securiùs remanere. In eà verò quam in vestro judiciali conspectu vidistis hactenùs istius Fratris Petri objurgatione & latratu ambitioso frequenter, & stomachato, ut vix loqui posset, clarè perpendat judicialis discretio vestra, quòd non aliud quærit, nisi per Judicium dictæ dissensionis, Principum concitationem refricare, & materiam ingredi, nitens rumpere Judicii ordinem, quem hucusque sagacissimè tenuistis. His igitur attentis; Ego M. Episcopus Attrebatensis, Consiliarius Christianissimi Regis Francorum, Domini mei, Superioris naturalis, ad hoc sacrum Concilium veniens, de ipsius Mandato, Ambassiator Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ, Comitis Flandiæ, Arthesii & Burgundiæ &c. Qui nec famæ propriæ honorem defendendum negligo, nec tamen cujusvis materiæ declarationem sic fieri prætendo, ut inter potentes Catholicos diffidia aut removeat, aut ampliùs firmet, & exitum habeat in deteriùs: præsertim cùm Rex noster Francorum Christianissimus, Dominus meus Superior naturalis, ut prætertur, in hoc silentium consultissimè suis Ambassiatoribus imposuerit. Et cùm moritum materiæ novem Assertionum prædictarum, meamque circa eas intentionem, & humilem Ecclesiasticæ determinationi subjectonem, satis palpaveritis, & cognoveritis, propositumque dicti Fratris Petri concitatoris, sitientis indirectè vetus scandalum adversùs Principes, & Dominos recensere: ea propter, hujus concitatoris Fratris Petri, veluti ardentiori præsumptione, deferentis clavam quorumdam cauteriorum in seditione, ipsius quidem invectione, & mea responsione, seu repetitione simul conlitigando materiam hanc, majores viros, ut præmittitur, certis habitudinibus, concitantem, non aliàs intrare velle quàm vestra judicialis discretio suaderet. Verùm quòd quia petitio, seu libellus dicti Fratris Petri, in pluribus sui partibus vagus, obscurus, dubius, incertus, & minus sufficienter declaratus apparet, præsertim in illa parte in qua dicit quòd contrà me partem denuntiantem, imò &, si opus sit accusantem se facit, in qua parte sub conditione, seu disjunctio-

* forsan indico

* hìc aliquid desideratur

ctione dubia & vaga, dicit se velle contra me Judicium experiri, videlicet per viam denuntiationis, &, si opus sit, per viam accusationis; & tali petitioni, seu libello conditionato, vago, dubio, & obscuro non teneatur quis respondere, eò quòd fines & modi procedendi, juxtà alteram illarum viarum, sunt varii & diversi: secundùm Canonicas Sanctiones, peto & requiro, primitùs, & ante omnia, dictam ejus petitionem, seu libellum; & quam viam vult tenere, per ipsum, quo ad hoc, pleniùs declarari.

INSTITUTIO PROCURATORUM

Universitatis Parisiensis

In negotio Joannis Parvi, ad Concilium Constantiense.

Die x. Maii 1416. UNiversis Christi fidelibus. Rector & Universitas Studii Parisiensis. Salutem in eo qui in hoc natus est, ut testimonium perhiberet veritati. Quoniam in hiis quæ Fidei sunt fidelium multitudo totiùs astringitur, ut contra errantes certamen constantissimè suscipiant; nobis verò à Domino Fidei defendendæ specialiùs labores incumbunt, qui hanc sequuti professionem, de terrenis educti, studia colimus litterarum. Hinc est quòd cùm damnata pridem Magistri Johannis Parvi Propositio, atque moribus injuriam ferens, & in populis scandalum perniciosum, per Reverendum Patrem Parisiensem Episcopum, ac Inquisitorem hæreticæ pravitatis, advocatis ad hæc quamplurimis sacræ Theologiæ Professoribus, Licentiatis, Bachalariis, aliisque Jurisperitis, in multitudine copiosa, fuerit justissimè condamnata. Audivimus tamen aliquos minùs prudenter & contrà Juris formam atque regulam veritatis, eandem damnationem etiam annulasse, ex quibus scandalum rerumque nociva novitas sumere poterit ad deterius exordium.

Nos autem horum omnium emendationem, & Fidei integritatem sperantes, per eum qui custodiet veritatem in seculum, facitque Judicium injuriam patientibus, ad prædictorum reformationem, Fideique robur, & firmitatem, animos assumimus, & nos hujus rei partem constituimus.

Confidentes igitur ad plenum de dilectorum nostrorum suppositorum, & in Christo fidelium Patrum & Magistrorum, Reginaldi Remensis; Jacobi Turonensis Archiepiscoporum; Joannis Silvanetensis Episcopi; Joannis de Jarsonno; Joannis Morini; Guillermi Pulcrinepotis; Benedicti Genciani, sacræ Theologiæ Professorum; Joannis Vipart, Decretorum Doctoris; Jacobi Despars; Henrici Thibout, in Medicina Mgistrorum; Joannis de Templis; Simonis Pinardi; Guillermi Lochem, Magistrorum in Artibus, & Bachalariorum in Theologia; Joannis Campani, Magistri in Artibus, & in Jure Canonico Licenciati; nec non Simonis de Grandis, & Henrici de Piro, Juris Canonici Licentiatorum, & Procuratorum in Romana Curia; & eorum cujuslibet circumspectâ prudentiâ atque diligentiâ grandi; ipsos, & eorum quemlibet nominamus, facimus, constituimus, & creamus nostros veros, certos, & indubitatos Nuncios, Oratores, Procuratores, & negotiorum gestores, ad prosequendum, nomine nostro, & pro nobis, condemnationem dictæ damnatæ Propositionis, sive libelli, Assertionumque ejusdem, per modum & formam simplicis querelæ, adhæsionis, appellationis, aut aliam quamcumque, impugnationemque quorumque processuum, adversùm honorem aut famam Regni Franciæ, aut dictos Parisiensem Episcopum, & Inquisitorem, & eorum quemlibet; occasione dictæ damnatæ Propositionis, vel Assertionum in eadem contentarum, deppendentiarum, incidentiorum emergentium, quovis modo factorum, aut fiendorum per quoscumque Judices, Auditores, Commissarios, Cardinales, aut alios sacrosanctæ Generalis Constantiensis Synodi authoritate, aut alia quavis constitutos, deputatos, aut datos, aut constituendos, sive dandos, aut deputandos quomodolibet in futurum ipsos Judices, & eorum quemlibet suspectos recusandum, dicendum, & arguendum, aliosque sibi nomine nostro dari requirendum, causamque totam, ac materiam dictæ Propositionis, & quascumque ejusdem sequelas, dependentias emergentibus, & connexis, coram sacrosancta Synodo, & in plena Sessione, sive coram Fidei Commissariis deputatis, aut deputandis evocari petendum, & requirendum, coram eadem sancta Synodo, aut deputatis vel deputandis, ac aliàs ubi, & quandocumque nobis, & nomine nostro comparendum, petendum & requirendum, famæ & honoris Regii, & nostri, pro quanto tangitur, adversùs quoscumque cujuscumque dignitatis, gradus, authoritatis, & præeminentiæ, etiam si Cardinalatûs, aut Episcopatûs existant reintegrationem, restitutionem, & prosecutionem: & generaliter ad comparendum coram quibuscumque Judicibus, ordinariis, sive delegatis, & coram eisdem, & eorum singulis agendum, prosequendum, ac deffendendum quascumque causas Fidei Ecclesiasticas, civiles, injuriarum verbalium, & realium, Regem Francorum, aut nos hac occasione, modo quovis tangentes, contra quascumque personas: dantes, & concedentes *dictis* Procuratoribus nostris, & eorum cuilibet in solidum, plenam, & liberam potestatem, ac Mandatum speciale præmissa omnia & singula faciendi, necnon dicendi, petendi, exercendi, & Judicio standi, & comparendi; libellum & libellos, & quascumque petitiones, & requisitiones summarias, & alias dandi, & offerendi, ac recipiendi, & respondere postulandi, excipiendi, replicandi, triplicandi, & quadruplicandi; litem, & lites contestandi, contestationem litis prosequendi de calumnia vitanda; in animam nostram jurandi, & subeundi cujuslibet alterius generis licitum juramentum, quod postulat ordo Juris; ponendi, proponendi, & articulandi additiones, & declarationes dandi; positionibus, & articulis respondendi, & suis responderi faciendi, & petendi; ac si necesse fuerit, probandi; Litteras remissorias ad partes nobis fieri, & decerni petendi, & obtinendi; de loco & Judicibus conveniendi, & concordandi; Judices & Notarios eligendi; articulos, exceptiones, & alia pro parte nostra data, & danda admitti, petendi testes, Instrumenta, Litteras, Jura, & quæcumque alia probationum genera producendi, & productis ex adverso objiciendi, & de productis omnibus, actitatis, & attestationibus copiam nobis decerni petendi, testes jurare videndi, & in eos, & eorum dicta dicendi; contumacias & deffectus opponendi, beneficium absolutionis, & restitutionis in integrum, & ad cautelam semel, & pluries, quandocumque opus fuerit, implorandi, petendi; & obtinendi quascumque Litteras, & rescripta impetrandi, protestandi, exceptiones cujuscumque generis dandi, interrogatoria faciendi, judicandi officium implorandi, in causa & causis renunciandi, & concludendi, renunciarique & concludi petendi, Sententiam & Sententias, tàm interlocutorias quàm diffinitivas ferri petendi, & audiendi; & ab ea, seu eis, & quolibet alio gravamine nobis vel inferendo, semel, & pluries provocan-

vocandi, & appellandi; appellationum & provocationum hujusmodi, & nullitatum causas prosequendi, ac finiendi, ac finiri faciendi; & petendi Apostolicos instanter, & instantissimè; petendi, & recipiendi Litteras, & quascumque commissiones Justitiam, vel gratiam in se continentes impetrandi, & obtinendi, & impetratis ex adverso opponendi, contradicendi, & excipiendi; paciscendi, concordandi, & transigendi; unum, vel plures Procuratorem, seu Procuratores, loco sui, & cujuslibet ipsorum cum simili potestate substituendi, & eum, vel eos, quando majori parti ipsorum placuerit, & videbitur, faciendi, revocandi, & onus procurationis hujusmodi in se reassumendi, & iterùm totiens quotiens substituendi; presenti procuratorio nihilominùs semper in suo robore duraturo: & generaliter omnia alia, & singula faciendi, dicendi, procurandi, & exercendi in præmissis, & quolibet præmissorum, quæ nos facere, dicere, & exercere possemus, si præsentes, & personaliter interessemus, & quæ causarum, & negotiorum merita desiderant, & requirunt; etiam si talia sunt, quæ mandatum exigant magis speciale: promittentes bona fide, nos ratum, gratum, firmum, & stabile habiturum* quidquid per dictos nostros Procuratores & eorum quemlibet actum, dictum, gestum fuerit, & procuratum in præmissis & ea tangentibus connexis, emergentibus, dependentiis, & sequelis; quòdque dicti nostri Procuratores totiens quotiens pro dictarum nostrarum utilitate & tuitione de suppositis nostris tot tantas, & quales personas, de quibus eis, & eorum cuilibet visum fuerit accommodum congregent, convocent, & convocari faciant, qui dictis agendis assistant, cum eisdem auxilium, consiliumque præbeant & juvamen, & ea faciant, quæ sibi duxerint injungenda; quibus mandamus, ut in præmissis, & quolibet præmissorum pareant, tanquàm nobis; dictos nostros Procuratores, & eorum quemlibet ab omni satisdationis onere, & quibuscumque dandis cautionibus relevantes per expressum, & hiis præsentibus, ubicumque terrarum relevatos esse volentes. In quorum omnium robur, & testimonium, præsentes Litteras nostrum procuratorium in se continentes, per Notarium infra scriptum subscribi, & publicari mandavimus, nostrique magni sigilli jussimus appensione muniri.

Datum & actum Parisius, in nostra Congregatione Generali, apud Sanctum Mathurinum solemniter celebrata, Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto, die decima Mensis Maii.

Verum quia ego Joannes Cachaloe Magister in Artibus & Bachallarius in Decretis, Rectorque Ecclesiæ Parrochialis Sancti Martini de Glisluria, Rothomagensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali, ac almæ Universitatis Parisiensis authoritatibus Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut supra scribuntur, per dictam almam Universitatem fierent, & agerentur, præsens interfui, eaque sic fieri, vidi, & audivi, ac in notam recepi; ideò exindè confectis præsentibus Litteris, seu publico Instrumento alteriùs manu fideliter scripto præmissa publicando signum meum solitum, & consuetum hìc me propria manu subscribens, de Mandato prælibatæ Universitatis, unà cum appensione sui sigilli apposui, in testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum, requisitus, & rogatus.

CACHALOE. *Ainsi signé, avec sa paraphe ordinaire à costé de son attestation, avec le grand sceau de la dite Université, en cire rouge, de la largeur de la palme de la main marqué à deux revers.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN Prieur des Peres Celestins d'Avignon.

INSTRUMENTUM *Nationis Picardiæ*, Quo se Concilii Generalis Judicio statum iri decernit.

Cod. 2537. fol. 8.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

NOverint universi, & singuli præsens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno ejusdem Domini M. CCCCXVI. Indictione nona. Die verò sexta Mensis Maii, sancta Sede Apostolica vacante, in Congregatione generali venerabilis Nationis Picardiæ, in alma Matre Universitate Parisiensi, apud sanctum Julianum Parisius, ipsa die, horâ quasi decima ante meridiem, solemniter celebrata; nobisque Notariis publicis, & testibus infra scriptis præsentibus. Venerabilis, & discretus vir, Hugo Mainpin, Magister in Artibus, Procurator ejusdem Nationis, & in ipsa Congregatione tunc Præsidens, seriatim exposuit, & retulit, quòd nuper venerandæ circumspectionis, & magnæ scientiæ vir, Magister Guillelmus de Valle, Rector ejusdem Matris Universitatis, per organum Venerabilis, & Discreti viri, Magistri Roberti de Bressy, & nonnullorum aliorum Magistrorum, eundem Procuratorem Nationis Picardiæ, pro, & nomine ejusdem Nationis requisierat, quatenùs ipse Procurator, seu ipsa Natio sigillare, seu sigillari facere, & procurare vellet, sigillo Nationis prædictæ, quasdam Litteras sacro-sanctæ Synodo Generali Constantiensi, ex parte ejusdem Matris Universitatis, ad requestam, & exhortationem Serenissimi Principis Domini nostri Francorum Regis, ut dicitur, mittendas, & dirigendas, super materia revocationis cujusdam Sententiæ per eandem sacro-sanctam Synodum, seu Dominos Commissarios ejusdem, nuper latæ, contra processum dudùm factum Parisius, & deductum per Reverendum in Christo Patrem, & Dominum, Dominum Parisiensem Episcopum, in condemnatione nonnullarum Assertionum, contentarum, seu comprehensarum, ut dicebatur, in quadam Propositione olim per defunctum Magistrum Joannem Parvi facta: & se aliis Nationibus, & Facultatibus ejusdem Universitatis, & intentioni earum in hac parte consentiendo, expeditioni, sigillationi, & missioni hujusmodi Litterarum conformare. Ea propter dictam Nationem Picardiæ, ad consulendum super iis, convocari fecerat, & ea sibi exposuerat.

Quæ quidem Natio solemniter, ut præfertur, congregata, post maturam & diuturnam, de, & super præmissis factam per eam, & habitam deliberationem, per organum ejusdem Domini Procuratoris, concluserat, & concludebat, ac pro concluso haberi volebat, & vult, illa quæ sequuntur.

Videlicet quòd quemadmodùm ipsa Natio Picardiæ, in materia prædicta, seu de ipsa materia tractanda, decidenda, & diffinienda, & tàm quoad processum prædictum, per eundem Dominum Episcopum Parisiensem factum, quàm quoad Assertiones prædictas, dictæ sacro-sanctæ Synodo,

VI. Maii. 1416.

* habituros.

do, ad quam pertinet ultimatè sententialiter diffinire, in iis quæ Fidem Catholicam concernunt, se retulerat: ita omninò se referebat, & refert, supplicans humiliter eadem Natio omnibus Christi fidelibus, tàm in sacro Concilio, quàm alibi existentibus, quatenùs ipsi in materia prætacta, & ceteris Fidem hujusmodi tangentibus, Deum solum præ oculis habendo, favore quocumque particulari, vel illicito sublato, sinceritatem Fidei orthodoxæ servando, consulere dignentur.

Item, & quòd dicta Natio Litteras hujusmodi prædictæ sacro sanctæ Synodo mittendas, ut præmittitur, exhortantes eandem Synodum, ut dicitur, de revocando hujusmodi Sententiam, contra dictum processum latum, non vult, nec intendit, sui sigilli appensione, seu appositione munire, seu muniri facere, nec eas approbare. Imò; si aliquid in contrarium post diem hodiernum contigerit fieri, vel attemptari, videlicet sigillum dictæ Nationis ab arca communi, in qua concludi & reponi solitum est, vi, metu, violentia, vel aliàs extrahendo, aut clavigeros ad dictam arcam aperiendam, seu clavem ejusdem arcæ tradendam compellendo; illud ex nunc, in quantum potest, & debet, decernit irritum, & inane, ac de mente sua non existere, nec extitisse: reputans ex nunc, pro illa vice, dicta Natio, prout reputat, dictum suum sigillum nullum fore, vel esse, in casu prædicto, ac nullâ efficaciâ, vel momento subsistere, & nullam fidem sibi adhiberi debere. Ipsum ex nunc, pro illa vice, revocat, cassat, & adnullat: volens supra dicta Natio, prout vult, ut dicebat, prædicta puncta, sic per eam conclusa, firmiter, irrevocabiliter, & inviolabiliter tenere in perpetuum, & observare, & in eodem proposito, ac voluntate, quoad hoc, permanere.

De, & super quibus præmissis omnibus, & singulis, præfatus Dominus Procurator supra dictæ Nationis, pro, & nomine ipsius, petiit, & requisivit à nobis Notariis publicis subscriptis, sibi fieri, atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc ubi suprà, sub Anno. Indictione. Mense. Die, & hora prædictis: præsentibus ad hæc Venerabilibus & Discretis viris, Magistris Joanne Yonis, Licentiato in Theologia. Ingerranno la Sentre. Nicolao Midy. Joanne de Novavilla. Symone Bante, in Theologia etiam Bachallariis. Rogerio Bette. Nicolao Amici. Joanne Cantoris. Balduino Andreæ. Joanne Goye, in Artibus Magistris: & Domino Joanne Amantis, Presbytero, prælibatæ Nationis Picardiæ Bedello, cum pluribus testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego Jocabus Mareti Clericus Lingonensis Diœcesis, Magister in Artibus, publicus Apostolicâ & Imperiali authoritate Notarius; quia præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut suprà, scriberentur, agerentur, & dicerentur, & fierent; unà cum Notario sub, & testibus supra scriptis, præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi. Idcircò huic præsenti publico Instrumento inde confecto, manu aliena fideliter scripto, me aliis negotiis legitimè præpedito, signum meum publicum & consuetum, requisitus, hîc me subscribendo apposui, in testimonium veritatis omnium & singulorum.

Et ego Ægidius Massardi, Attrebatensis Diœcesis, Bacallarius in Jure Canonico, publicus, Apostolica & Imperiali authoritate, ac Curiæ conservationis Privilegiorum Venerabilis Universitatis Studii Parisiensis Notarius juratus; quia præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut præmittitur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum Notario, & testibus supra scriptis, præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi. Idcircò huic præsenti publico Instrumento, manu aliena fideliter scripto, me aliis negotiis legitimè præpedito, signum meum hîc, me propria manu subscribendo, solitum, unà cum signo, & subscriptione dicti Notarii publici, requisitus apposui, in testimonium præmissorum.

SCEDULA

Exhibita in Concilio,

Cod. 1538. fol. 159.v.

à Deputatis Universitatis Parisiensis.

ANno à Nativitate Domini, millesimo XIII. secundùm computationem Ecclesiæ Gallicanæ. Die Jovis prima Mensis Februarii. Parisius, in camera Episcopi Parisiensis, in Concilio XII. Deputatorum super materia Fidei, dictus Parisiensis Episcopus, cum dictis duodecim Deputatis, Magistrum Jordanum Morini, Joannem Dulcimenillo, & Magistrum Joannem Dacheri & Magistrum Petrum de Nogento, si posset interesse cum aliis tribus, deputaverunt ad quæstionem Magistri Johannes Parvi principaliter intentam mitigandam & mutandam, in * modo terminorum singularium, in terminos communes & appellativos; & fuit instans Sabbati, de manè, assignata istis tribus Deputatis, ad referendum XXII. † Deputatis prædictis, qualiter ipsam conclusionem mitigaverunt in modum terminorum, seu in terminis, ut supra, ad videndum si benè fuerunt mitigati & ordinati per dictos tres, vel quatuor Deputatos; & ad videndum quid, & qualiter, & quomodò sit procedendum ulteriùs in ista materia.

Adveniente autem dicta die Sabbati; in Concilio duodecim Deputatorum in materia Fidei, dicti tres Deputati præsentaverunt & exhibuerunt quamdam cedulam continentem novem Assertiones &c. extractas, seu illatas, ut dicebant, à Propositione Magistri Johannis Parvi, ac mitigationem & modificationem terminorum singularium quæstionis dictæ Propositionis Johannis Parvi in terminos communes, seu appellativos. Dictâque cedulâ lectâ, & auditâ, dictus Episcopus assignavit eisdem Deputatis diem Martis indè sequentis, ad advisandum & deliberandum si prædicta cedula erat in bona forma, & ad ulteriùs procedendum in materia ista &c. Et distributis cedulis pluribus Magistris & Bachalariis in Theologia, nonnullis aliis famosioribus contemptis, spretaqua Facultate Decretorum, & contradicente Natione Picardiæ, receptis cedulis cum deliberatione prædictorum, quibus missæ fuerant XIX. ejusdem Mensis Februarii: XXIII. sequenti Episcopus & Inquisitor prædicti, dictas novem Assertiones condemnarunt, duas Sententias eadem die ferendo, quas sustinere jurarunt & defensare illi Theologi, qui, ut dicunt, pro parte Regis & Universitatis venerunt ad Concilium Generale; aliàs non venissent ad stipendia decimæ impositæ &c.

Eadem die Episcopus Silvanectensis, & Magister Joannes de Templis dixerunt, quòd Universitas Parisiensis tangebatur: idcircò Episcopus Attrebatensis dixit verba sequentia.

fol. 160.

Expositio ultimæ Clausulæ.

QUòd ultima verba cedulæ exhibitæ non intelligebantur de veris Ambassiatoribus, sive Nunciis

* *forsan* de   † *forsan* XII.

ciis almæ, & præclarissimæ Universitatis Parisiensis, qui gratiosè se habuerunt, & leboraverunt circà pacem, & qui venerunt ad proprios sumptus quidem; sed intelligebantur de Magistris Johanne de Gerssonno, Jordano Morini, & Petro de Versailles, qui coram Commissariis in causis Fidei deputatis, & etiam in causa appellationis à prætensa Sententia Episcopi Parisiensis allegaverunt se esse Nuncios & Ambassiatores dictæ almæ Universitatis, nullo contradicente & sub ejus membra multa petierunt in præjudicium deffensionis, appella- A tionis supra dictæ.

EPISTOLA

Cod. 2538. fol. 336. verso. Anno. XVI.

Sigismundi, Regis Romanorum. ad Concilium Constantiense.

Sacro Reverendissimorum in Christo Patrum, Dominorum Sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium*, amicis nostris præcarissimis.

Lecta in Collegio Cardinalium, XI. *die Maii.*

Reverendissimi in Christo Patres, amici nostri præcarissimi. B

Considerata præsentis temporis qualitate, imò veriùs malignitate, ad evitanda scandala sacro-sanctæ Synodi Constantiensis, non modicum expedire prospicimus, quòd in iis quæ agenda sunt pro eorum statu pacifico & prospero conservando, divisione rejectâ, unanimi voto procedatur, præsertim cùm ad reformandum statum honestatis vitæ, & conversationis, tàm in capitibus, quàm in membris, Cleri & populi, nec non ad extirpanda vitia, & eligendam justitiam, studia concorditer dirigantur, & opera; ut par sit æquitas & voluntas, nec minor benignitas quàm potestas.

Profectò inter cetera, quæ cordi nostro insident, non minorem sibi locum vendicat, & optamus ex intimis cordis nostri affectibus, quòd super posi- C tione erronea quondam Magistri Joannis Parvi, qui lupum rapacem sub ovina pelle tegebat, & irritationem processuum venerabilis Episcopi Parisiensis, in eadem materia ritè, ut asseritur, fulminatorum maturè provideatur, & hujus rei gratiâ prædictæ sacro Synodo dirigimus scripta nostra.

Et quia pronunciatio per nonnullos Commissarios Constantiæ, contra processus dicti Parisiensis Episcopi in materia hujusmodi facta & lata, plurimos, & præcipuè simplices, & incautos scandalisat, & in damnum multorum videtur redundare; vos quidem, Patres Reverendissimi, altæ considerationis & circumspectionis eximiæ operosâ diligentiâ & promptitudine accurata in materia hujusmodi, quæsumus, salubriter velitis providere, operari, & prosequi, ut res ipsa reducatur in pri- D stinum statum, in quo fuerat antè tempus pronunciationis prælibatæ, ut opera sacri Concilii, suis lucidis fructibus coram Deo & hominibus habeantur accepta; gratam in eo, Patres Reverendissimi, nobis complacentiam reverà ostensuri.

Datum Parisius, IV. die Aprilis Regnorum nostrorum, &c. Anno Hungariæ XXIX. Romanorum verò XI.

SIGISMUNDUS. *Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex.*

Ad Mandatum Domini Regis.

PRÆPOSITUS DE STRIGONIT. *Vice-Cancellarius.*

* *forsan deest* Collegio

EPISTOLÆ

Cod. 2538. fol. 337.

Universitatis Parisiensis ad Concilium.

Lecta in Collegio Cardinalium, XI. die Maii. Anno XXI.

Reverendissimis Patribus, & Eximiis Sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus.

Reverendissimi Patres, sacrumque insigne Collegium.

Si Ecclesiæ robur in suis columnis meritò reluceat, si Majores salutaria præbere tenentur exempla, ad vos specialiter confugiendum est, ubi Fidei, ubi justitiæ, vitæ, atque doctrinæ veritates aguntur, ut & *suscipiant montes pacem, & colles justitiam*. Ps. LXXI. 3.

Propterea in re Fidei, in Regnorum stabilienda quiete, & ad malorum audaciam refrænandam scribimus sacro-sanctæ Synodo in modum sequentem.

Egregiis &c.

Rogamus igitur, & cum cordis humilitate deprecamur, ut Fides adjutores inveniat, Christus in vineam Domini Sabaoth cultores immittat, ut non sint qui plantulas eradicent, ut eam non laceret aper de sylva, venenum neque seminetur mortiferum, quod bellorum rabiem, homicidiorumque inaudita genera suscitavit. Nos autem qui Fidem, quantùm dedit intelligentiæ Dominus, devotâ mente coluimus, hujus Propositionis jacturam cognoscimus, & tenebrosum noctis, atque cæcitatis horrorem: propterea confidenter scribimus. Nam ait Dominus, Luc: IX. 26. *Qui me erubuerit & sermones meos, Filius hominis erubescet eum cum Angelis Dei.*

Nos verò conturbavit quorundam ex vestris Fratribus Dominis Cardinalibus intempestiva, insolens, & ab extrinseco violentata fortassè Sententia, per quam processum Domini Parisiensis Episcopi nisi sunt annulare, quod nos non indeffensè permittemus; nam res hæc nostra Jura, primitivas que consuetudines impugnaret, nosque tantam Episcopi novimus, & dudùm approbavimus potestatem, ut Doctoribus, quorum Dei gratiâ hîc multitudo est, evocatis, errores liceat abjicere, si sua in Diœcesi cum scandalo pullularint.

Rei igitur finem petimus, Fides ipsa petit, Regna poscunt, & nos iterùm misericorditer imploramus, ut non deficiat Fides Christi, nec corda Gentium error injuriosus atque perniciosus inficiat; sed confiteantur universi ore Legem Dei, ad salutem, quam credunt ad justitiam. Confiteantur insuper Domino omnia opera sua, & specialiter Sancti & dilecti benedicant ei, & ipse extendet manum suam, & salvos nos faciet, talenta multiplicata retribuet. *Scriptum, ut supra.*

Reverendissimarum vestrarum humiles & obsequiosi, Rector & Universitas Studii Parisiensis.

Similis fuit præsentata Nationi Gallicanæ, IX. *Maii, sed non lecta. Sed die duodecima sequenti horâ octavâ de mane fuit lecta, & ad hoc artè venerunt Cardinales Cameracensis, & Sancti Marci, qui non sunt consueti venire ad Nationem* &c.

Eru-

Eruditissimis, Reverendissimisque Patribus, Dominis Commissariis Sacro-sanctæ & Universalis Constantiensis Synodi, in materia Fidei deputatis.

Lecta XII. die Maii, in Aula Episcopali Constantiensi.

PAtres probatissimi, viri singulares & venerabiles Domini. Licèt Justitia simul omnis virtus est; tamen Fidei justitia magis probanda, per quam & ipse Abraham probatus, ut scribitur: *Credidit Abraham Domino, & reputatum est ad justitiam.* A Gen. xv. 6. Cùm igitur Fidei materia, Regnorum fortuna, morum tranquillitas, Magistri Joannis Parvi Propositionem exponunt damnabilem; nosque in contrarium quædam agi percepimus, per quæ & antiqua foveri, & nova suscitari scandala poterunt, & vos determinanda in hac re mundi Judices, & causam Regum, atque Regnorum nunc agitis, ad vos confugimus nostras mentes aperientes. Scribimus igitur sacro sanctæ Synodo in formam sequentem. Egregiis &c.

Cùm igitur rei hujus vos evocet decisio, Christo favorem, Fidei dilectionem, zelique fervorem petimus, ut aut hæc doctrina definiatur, aut Gallia perpetuò funestum deflebit homicidium B malignantissimè perpetratum; vos autem Deo fideliter obsequentes, nostram in hac damnatione potestis properare salutem. Dirigat Deus vestra Judicia, ad Fidei perpetuam integritatem.

Scriptum, ut supra.

Littera Universitatis Parisiensis, de data XXVIII. *Mensis Aprilis.* 1416. *sigillata* XII. *sigillis, in caudis duplicibus, scilicet Nationum Gallicanæ, Normaniæ, & Anglicanæ, Facultatum Theologiæ, Decretorum & Medicinæ, cum sigillo communi dictæ Universitatis, incipientes.*

Egregiis &c. *Prout de verbo ad verbum supra, folio* 332. *continetur, & in fine dictarum Litterarum inserebatur clausula sequens.*

UT autem æmulorum Fidei subterfugiis atque vaniloquiis sit ad plenum satisfactum, labiaque claudantur iniqua, plusquàm satis maledictis in- C solentia insolitum peregimus, præsentem Facultatum & Nationum sigillis ex proposito muniremus, ut major animorum pateret conventio, ipsaque petita nostra unanimitas roboraret, & ne scripta nostra impudenter lacessent calumniis, cùm ubi mentes consensus unus alligat, quam animo libenti seminarent, verbo discordiam prædicant: quod enim Regis ex scriptis non verentur obloqui, contra nostra confidenter audebunt. Sed ipsa Fidei veritas, atque hæc eadem nostræ conformitatis approbatio falsitatem convincent. Scriptum Parisius, sub nostro communi sigillo, cum adjunctione prædictorum, in nostra Generali Congregatione solemniter apud Sanctum Maturinum celebrata; die XXVIII. Mensis Aprilis. Anno Domini millesimo quadringentesimo deximo sexto.

J. CHACHALOE.

Sequuntur Litteræ missæ per Imperatorem Dominis Cardinalibus, scriptæ Parisius, die VI. Aprilis Anno XVI. Cod. 2538. fol. 331.

Die 13. Maii, registrata per Dominum C. Vivariensem.

REverendissimis in Christo Patribus, Dominis sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ Collegio Cardinalium, amicis nostris carissimis. Sigismundus, Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex. Salutem, & in unionis gremio pacis educare serenam.

Reverendissimi Patres, amici charissimi. Alti consilii plenitudo, tanta filios hominum sagacitate dotavit, tanta primogenitoris liberos fælicitate beavit, tantaque nos arbitrii libertate decoravit, ut eò sinceriùs mereri videamur, quantò hujusmodi in nos diffusi arbitrii integritas opera in nobis suscitat fructuosa, quantòque iis quæ veneni pocucula gestant scorpionis tactu clandestinè pungunt, & viperinis arcubus * gregem inficiunt, fallâque doctrinâ populum magis quem interimunt ense constantiùs resistitur, † & eorumdem erroribus, & superstitiosis opinionibus protinùs ne invalescant, obviari videtur. Quamvis enim per Orbem diffusa flagitia, totius mundi fines corrosa jacula docuêre, tamen scrupuli argumenta Catholicorum Fides sufferre negavit: ut enim hujus tempestatis quadriga mole agitata laboris, tandem ad salutis ‡ exennia vehi videatur, necessarium fore arbitramur, ut ipsa paribus bobus, unanimi voto, incommutabili proposito, & sincera animadversione dirigatur.

Novimus, cernimus pro pacis reformatione expedire, falsas quondam Joannis Parvi & Assertiones superstitiosas, quibus nedùm scandalorum alimenta nutriuntur, proditiones proprii sanguinis jam illuxerunt, insidiarum probra fiunt, & inauditi gemitus lacrimæ statuerunt, verum quidem & filios parricidas effici animare videntur. O detestandi dogmatizantis autoritas! Scripturæ sacræ prævaricator! O turpis stili Commentator, qui veritatis textum glosâ putridâ sigillogizasti! O infelix Orator, qui terreni favoris intuitu, linguâ linitâ tàm execranda vitia consuluisti, tàm detestanda scelera ore polluto divulgasti, tamque lividæ cicatricis vulnera renovasti, tantamque inhumanitatis epydimiam pro maleficii justificatione toti mundo ferè nunciasti!

Exurgat fidelis Sion; excitentur justitiæ cardines, aut civitatis sanctæ custodes protinùs accelerent; & pro tantæ fucosæ suasionis, tantæque hæreticæ pravitatis arcubus reprimendis meritò accurrat plebs Christi fidelis: deleatur hujus memoria de codice viventium, ipsiusque opinionis, ut erroneæ & detestandæ, stragem populi exposcen- D tes, effusionem cruoris sitientes, machinationes in proximos erudientes, proprii sanguinis interitum deterrimè amplectantes, &, quod deterius est, ea, quæ toti mundo sacrilega innotuisse videntur, sa ¶ parvi hominis unius commentisatione palliare molientes, in profundum abyssi demergantur; Licèt itaque Altissimi Regis Judicium lento quidem passu procedit ad iram; ex tarditate tamen ultionis, delicti exuberante sarcina, graviùs ad mulctam provocatur ira vindicantis.

Quam-

* *fortè* acubus
‡ fortè æternæ
† Locus corruptus
¶ verbum hoc videtur corruptum

Quamobrem non ab-re veræ Fidei zelatorem, non justitiæ directorem, non pacis autorem fore dijudicaremus, qui præfatis enormibus, erroneis, & anxiosis doctrinis se conscium, defensorem, fautorem publicè, vel occultè redderet, & amicum; cùm illius scelerosi criminis morsus condemnatione reali sanatus, & ejusdem doctrinâ rabidâ novissimè laniata fuisse videntur.

Ne igitur, Patres Reverendissimi, præmissorum occasione, nedùm inter Patrem & filium; A verùm quidem inter Regna & Principes deteriora scandala oriantur, rogamus attentè, vosque in illo hortamur, cujus causa hîc gitur, quatenùs concordi voto, & coæquato tramite, in hac execranda detestatione taliter concurrere velitis, præmissa radicitùs extirpanda *, ut nullus reclamationis latibulum apud quempiam, præfatis contagiosis abusionibus, & ipsarum hospitibus, reservari videatur; prout & etiam pro præmissis Serenissimum Principem, Carolum Francorum Regem, Fratrem nostrum charissimum, nuper Paternitatibus vestris scripsisse intelleximus seriosè. Tenemus enim-verò indubiè, quòd per hoc tanti uberioris meriti † doneria, quantò præmissa fidelibus celsiùs opportuna præveniri ¶ conspiciuntur, ab eo recipietis, qui vestrum sanctum Collegium dirigere potest per tempora feliciora.

Datum Parisius vi°. die Mensis Aprilis, Regnorum nostrorum Anno Hongariæ &c. xxix°. B Romanorum verò vi°.

Ad Mandatum Domini Regis.
JOANNES GERSSE.

* *fortè* extirpando, ut nullius. † *fortè* donaria
¶ Locus corruptus.

COPIA

Cod. 2538. fol. 345. *Litteræ scriptæ per Dominos tres Cardinales, in causa Appellationis &c. ad Regem Romanorum.* XV. *Maii. Anno* XVI.

XV. Maii. 1416. SErenissime Princeps & Domine, ac gloriosissime Domine noster.

Humili recommendatione præmissa. Licèt veritas, ut scriptum est, disrumpi non possit; quandoque tamen per minùs plenas, aut non veras informationes ad tempus in abscondito est, ex quo evenit, ut quandoque iis, quibus propter honestos labores digna præmia debentur, & meritò laudes, non solùm iis careant, sed eorum gesta in sinistram partem per sinistras informationes retrahantur.

Ob hoc, cum sincera fide decrevimus informare Serenitatem vestram de pura veritate, & quæ manifestè ostendi potest per Acta publica in authenticis munimentis redacta, & gesta, super causa cujusdam Sententiæ latæ per Dominum Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, super certis Assertionibus, quæ dicuntur fuisse quondam Magistri Joannis Parvi; in qua siquidem tamen fuerunt à Sede Apostolica delegati, super nullitate & Appellatione ab eadem Sententia ad ipsam Apostolicam Sedem interposita: & ex eo moti sumus ad scribendum, quòd per Litteras Serenitatis vestræ, directas Collegio Dominorum Cardinalium, comprehendimus rem omninò aliter fuisse enarratam Serenitati vestræ, quàm hîc gestum sit.

Noverit igitur Serenitas vestra, quòd ad decernendam eamdem Sententiam nullam, processimus de consilio multorum peritiorum in utroque Jure, etiam in Sacra Pagina; licèt illa causa plùs pertineat ad Jus regularis processus, quàm ad Sacram Paginam; & quamvis in Sententia non sint positæ causæ motivæ ad sic pronunciandum, quia non est de more causarum: tamen aliquæ sunt valdè manifestæ; præcipuè quia causæ Fidei per antiqua Concilia plurima fuerunt Sedi Apostolicæ reservatæ. Tamen ipsa natura causæ hoc dictat, quia si possent singuli Episcopi ipsas determinare, facilè posset contingere, quòd unus Episcopus, vel Archiepiscopus uno modo pronunciaret de aliquibus Articulis ad Fidem pertinentibus, & alter alio modo, & sic magna esset difformitas, & contrarietas in Fide, quæ inter omnes Christianos una est. Ideò meritò talium causarum determinatio ad Sedem Apostolicam pertinet, quæ habet super omnes Catholicos authoritatem, & modo simili traditam potestatem.

Et quamvis dicatur, quòd Episcopus Parisiensis hoc potest ex vi consuetudinis: quid quid sit de validitate hujus consuetudinis; tamen de ipsa hîc coram nobis nihil fuit dictum, vel allegatum.

Item, non reperitur in Actis per dictum Dominum Episcopum, vel Inquisitorem, quòd fuerint citati quorum intererat, cùm tamen citatio non possit auferri parti, ne tollantur sibi defensiones, quæ cùm sint de Jure naturali, etiam per Principem tolli non possunt.

Item, coram nobis nemo comparuit legitimè ad deffendendum, cùm tamen Episcopus fuerit monitus, si volebat defendere processum suum. Sunt & alia motiva, quæ hîc non inserimus, ut non simus onerosi Serenitati vestræ de nimia longitudine.

Prætereà, etiam si Sententia esset injusta, vel nulla; tamen illi qui conqueruntur debuissent expectare finale Judicium, cùm appellaverint à Sententia; & debent credere, quod si habebunt jus, tot sunt, per Dei gratiam, in hoc sacro Concilio, quòd eis non negabitur justitia.

Nos autem sentientes de istis querimoniis, obtulimus Coucilio plenè congregato, quòd si reperiebatur Sententia lata per preces, vel alium mo-C dum inhonestum, subjiciebamus nos correctioni Concilii, sine ulla misericordia: si verò per ignorantiam errassemus, adhuc subjiciebamus nos ipsi Concilio; sperantes tamen hoc ultimo casu, de misericordia ipsius Concilii.

Hæc duximus scribenda Serenitati vestræ, propter causas prædictas, supplicantes ut Serenitas vestra velit sinistrè informantibus hanc veritatem non tacere, quam offerimus nos paratos ostendere per publica documenta Serenitati vestræ, cùm aderit opportunitas, & coram sacro Concilio, & coram toto mundo.

Non omittimus, quòd etiam speciali gratia obligamur Serenitati vestræ, quæ in scribendo Collegio nostro nomina non expressit, quod certi sumus Serenitatem eamdem fecisse ad conservan-D dum, quantùm fieri poterat, nostram honestatem.

Serenitatis vestræ devoti Oratores.

Jordanus de Ursinis. A. Aquilegiensis F. Florentinus	Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales.

Cod. 2538. fol. 350. verso.

EPISTOLA

Ducis Burgundiæ

Ad Cardinales.

xxv. Maii. Anno. xvi. *Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis Cardinalibus in sacro Universali Concilio Constantiensi existentibus.*

REverendissimi Patres, & Domini prædilectissimi.

Sicut veterum salubris me docuit disciplina, nihil adeò gloriosè splendet in Judicibus quàm veritatem colere, & Justitiam exhibere, absque omni personarum acceptione. Siquidem & ipsa æquitas, cui Judices obsequuntur, sinistram odii, aut amoris dexteram nescit; quoniam tales debent esse Juris ministri, ut in eorum manibus cujusvis personæ authoritate libra Justitiæ non titubet, aut vacillet, quæ propterea vestris Reverendissimis Paternitatibus præmittenda decrevi: quoniam licèt, Reverendissimi in Christo, & Domini, Domini Cardinales de Ursinis, Aquilegiensis, & Florentinus, Commissarii deputati per olim Johannem Papam XXIII. in causa appellationis per me interjectæ &c. diligenti scrutamine certos processus factos per Episcopum Parisiensem, & quondam olim Inquisitorem Franciæ, meum honorem & famam multipliciter accusantes, invalidos esse declaraverint, prætensamque Sententiam ex ipsis processibus latam, tanquam vitio nullitatis subjectam annullaverint, cassaverint, & irritaverint, prout ex ipsius Sententia Arresto & tenore mihi sub sigillis memoratorum Commissariorum innotuit evidenter.

Nihilominùs prædicti Episcopus & Inquisitor, suorum Procuratorum organo, Sententiæ ante dictæ per viam appellationis se opposuerunt, & quod mirabilius extat relatu, prætextu certi Mandati Domini nostri Regis, per meos adversarios subreptitiè impetrati processum Judicium * Fidei impedire satagentes, ipsum Dominum meum Regem personaliter eisdem adjungi, & ad eorum processum admitti procurarunt, causam ipsam, jamque longo temporis lapsu, etiam usque ad diffinationem inclusivè, eorum privato nomine, ventilatam & discussam, in personam dicti Domini mei Regis transferre volentes, prout clariùs apparet earum tenore Litterarum.

Super quo, ut fertur, Judices in causa Fidei audientiam prædictis meis adversariis commendantes, Dominum meum Regem ad causam ipsam, quantùm de Jure potuerunt, admiserunt, & acceptaverunt; de quo non sufficiunt prudentiores admirari: præsertim cùm talis adjunctio, seu admissio magis injustitiæ eorum quàm justitiæ attestetur, utpotè qui propriis viribus deficientes, & ab inceptis turpiùs decidentes, auxilium præpotentis brachii Christianissimi Domini mei Regis assumere non verentur.

Sed ad quid, Reverendissimi Domini mei? Nisi ut longiori processu eorum injusta querela protelatur; & veritas ipsa, quæ eisdem adversatur, diutiùs sub modio occultetur, atque meum, imò veriùs, Fidei negotium in hac parte obumbretur. Sed & numquid, quæso, Dominus meus Rex in ipso processu quandoque suas vices interposuit, & se eidem immiscuit, aut ipsam processus materiam, conclusionem & Articulos inde extractos per litteratos & probatos viros discussit, & discuti in sui præsentia mandavit? Referant veridici quid sentiunt.

Ceterùm, Reverendissimi Domini & Patres, si paulisper attendatur, quorum consilio & suasu, Rex ipse Christianissimus Dominus meus, partem se constituat in hac causa; quæ insuper necessitas, quæve utilitas inde ei accrescere potest. Heu quàm parùm ponderant Christianissimi Domini mei Regis nomen, famam, decus, & honorem, qui tam gravi oneri ejus humeros supponunt, quod sufferre vix sufficit Orbis totus!

A O utinàm maturiori & salubriori fultus fuisset consilio, non eorum qui in hac parte suæ præpotentis magnificentiæ titulum præcipitant in abyssum! O utinam isti sui suasores saperent & intelligerent, graviùs quoque librarent, quæ pericula, quæ incommoda, quæve scandala Christianissimo Sanguini liliorum provenire ex iis potuerunt * reparari, nisi desuper Deus manum porrexerit adjutricem!

Postremò, Reverendissimi Patres, animadvertere placeat, articulatimque intueri seriem ipsarum, quas impetrarunt Litterarum; quæ in eis continentur præceptiones, & prohibitiones; quo Juris colore roborentur; quorum assistentia digeruntur, & in quorum præsentia conferantur: nunquid earum tenor, minæ terrorum incussio, pænarum gravitas, & ferè singula quæ justum solent auferre Judicium comprehendunt? Solo B Secretario cum unico teste, Consiliario, milite, utique Jure laïco, præsentibus; ipso Domino meo, jurè tunc temporis legitimè impedito, & ad ea quæ agebantur forsan minimè intendente.

Quis sanè judicans non videt, Dominum meum Regem in hac parte fraudulenter seductum?

Quis insuper non percipit, quàm calumniosè, quàm injuriosè ipsi Reverendissimi Patres Commissarii prænominati, in suis nominibus & fama læsi existant, imò veriùs universaliter ipsum sacrosanctum Generale Concilium, vestrum sacrum Collegium non modicam videntur ex iis importare calumniam & jacturam?

Si autem res ipsa, quod absit, Deo propitiùs juxta meum desiderium revocante, taliter deinceps agitaretur, quòd oporteret defensorem me constituere in materia Fidei, contra Dominum meum Regem, ad mei Christianissimi nominis tutelam.

C Indulgeant qui audient affligito † & parcant, ad quorum notitiam devenerit, mihi ad injuriam nequaquàm opponentes, quod cum animi dolore assumere conor, et si qui justo libramine ponderare voluerint consanguineitatem & affinitatem, quam ab initio cum ipso Domino meo Rege naturali progenie contraxi; dominationem præpotentem, quam ab ejus clementi bonitate suscepi; fidelia servitia, & grata obsequia, quæ sibi incessanter exhibui; qualiter, & quantùm pro suo tuendo Dominio, me, meos, & mea assiduè exposui, magisque exponere volui, si sibi, & mihi, malignantium non obtitisset fraudulenta malitia, atque pernities; qua ex re subsecuta fuit Sanguinis liliati præclarissimi, Procerum, & Nobilium D Regni totius, ac universalis Reipublicæ subversio; utique clarè agnoscent, opus non fuisse memoratæ litis prætensam contestationem sub nomine Domini mei Regis, subreptitiè adversùm me suscitasse.

Super quibus, Reverendissimi Domini, & Patres prædilectissimi, iis quibus valeo vestrum interpellor rogaminibus patriocinium; in Fidei a-ctore,

* *forsan* Judicum

* Locus corruptus † *fortè* afflicto

ctore, cujus vices geritis in terris, vos requirens, ut causæ ipsius celerem expeditionem promovere & procurare dignemini; ipsos Judices & singulos, quorum interest, exhortando, & inducendo, ne timore, terrore, aut quovis alio prætenso colore ipse processus valeat aliquatenùs impediri. Veritatis etenim defensores debent esse qui rectè sentiunt, loqui non metuunt. Quòd si veritatis A ipsius proditores convincuntur esse, qui pro veritate mendacium loquuntur; non minoris culpæ arguuntur, qui non liberè veritatem pronunciant, & defendunt, quàm pronunciare & deffendere jubentur; alioquin Lex ipsa, æquitas & justitia *, si non forent qui veritatem tuerentur. De qua etsi interdùm scandalum sumitur, *Utilius* tamen *nasci scandalum permittitur, quàm veritas relinquatur.*

Reverendissimi Patres & Domini, si quæ de Reverendissimis Paternitatibus beneplacita occurrerint mihi possibilia, paratum me jugiter animo reperietis, Altissimo teste, qui in ævum vestras Reverendissimas Paternitates conservet, & dirigat in agendis. Scriptum in villa nostra de Gandavo. Die xxv. Mensis Maii.

Dux Burgundiæ B

Comes Flandriæ, Athesii, & Burgundiæ Palatinus &c. Jean.

Sigunt.

* *deest aliquod verbum.*

Cod. 1538. fol. 338.

SCEDULA

Exhibita xxvi. *Maii per unum Theutonicum locatum* &c.

xxvi. Maii. 1416.

NE vos Reverendissimi Patres, ac ceteri Domini Commissarii in causis Fidei per hoc Sacrum Concilium deputati, ignorantiam de clarissimo interesse Regis Franciæ Christianissimi, in materia novem Assertionum valeatis prætendere, sub pallio, vel colore, quia purè & nudè, absque C cujuscunque nominis expressione, judicialiter vobis denunciatæ fuerunt; placeat attendere, quæ sequuntur.

Primò & principaliter, quomodò Propositio Magistri Johannis Parvi, justificativa mortis nefandissimæ, in personam bonæ memoriæ, Domi Ludovici, Ducis quondam Aurelianensis, Fratris unici Regis prædicti perpetratæ, ad Mandatum Domini Burgundiæ, sicut clarè & notoriè probabitur, fuit producta per Dominos Ambassiatores ipsius Domini Regis, coram toto Concilio Generali plenissimè congregato, & in plurium vestrum præsentiis, à quo, prout scitis & præfertur, commissi, deputatique estis; & etiam nonnulla alia producta D fuerunt, quæ ad præmissa ostendenda plurimùm conferre videntur.

Item, qualiter pluries & coram vobis pro tribunali sedentibus, per Dominum Simonem de Teramo ipsius Domini Regis, ac etiam officii promotionis in causis Fidei per vestras Reverendas Paternitates deputatum, advocatum, & nonnullos alios dictum, propositum & judicialiter allegatum fuit prædictas novem Assertiones fuisse verissimè extractas de prædicta Propositione Parvi, sicut etiam per Instrumentum autenticum vobis à longo tempore citra per Dominum Cancellarium Parisiensem in Judicio porrectum, potuit apparere.

Quòd si dicatur de ipso Instrumento vos non curasse, cùm producens illud partem se in hac materia minimè facere fuerit solemniter protestatus; attendatur super quo alio potuit fundari interesse Domini Burgundiæ, nisi super Sententia Domini Episcopi Parisiensis, quia scilicet in eadem ipse Dominus Burgundiæ nominabatur, & ad veritatem solùm recitativè; quæ Sententia per eundem Dominum Cancellarium tunc, protestationibus præmissis, producta est.

Item, ad clariùs ostendendum interesse dicti Domini Regis, constat, prout facilè probare, ex quadruplici radice.

Primò, quia dictus Dominus Aurelianensis erat Frater suus, qui, per quos, & quomodò fuit interfectus non latere debet unum ex vobis, quia genere propinquus alicujus interficientium.

Secundò, quia Dominus Rex pro tunc & anteà fuerit in possessione pacifica & libera Regni Franciæ, prout adhuc est de præsenti, in cujus Regni sui notabiliori & præeminentiori civitate perpetratum fuit dictum facinus, & postmodùm publicata ipsa sceleratissima Propositio Parvi, super dicti criminis justificatione, ipso Domino Rege in sua eadem civitate Parisiensi existente; spreta, ut videtur, & usurpata sua Regali authoritate, sicut ex hujusmodi novem Assertionum, & certiùs ex totius Propositionis easdem continentis inspectione potest faciliter deduci: quia dicitur expressè: *Absque quocunque Mandato vel Præcepto, per insidias, adulationes, cautelas & explorationes, non obstante quocunque juramento* &c.

Tertiò, quia dictus Dominus Rex Sententias condemnationis dictæ Propositionis Parvi, & novem Assertionum in eadem contentarum approbavit; & per suas patentes Litteras, quorum similes sunt penès vos, publicari fecit & mandavit per totum Regnum suum, fecitque causam istam condemnationis, causam suam propriam, tanquàm justam & Catholicam.

Quartò, quia ipse tanquàm bonus Catholicus & Christianus, & præsertim in materia extirpationis errorum in Regno suo publicatorum & dogmatizatorum; imò etiam quælibet infirma persona potest intervenire & prætendere interesse in materia Fidei & errorum, in ipsius Fidei favorem, antè Sententiam ferendam in eadem: & inter ceteros mundi terrenos Principes, idem Rex non sine causa Christianissimus appellatur.

Item, satis constare potuit per instructiones Magistrorum Jordani Morini, & G. Pulcrinepotis &c.

Item, per Litteras clausas Regis Franciæ prædicti vobis transmissas &c.

Item, per Litteras clausas ejusdem Regis Ambassiatoribus missas, quæ sunt penès vos.

Item, per Procuratorium suum Regium.

Item, per Litteras Universitatis Parisiensis super hac materia novissimè vobis præsentatas.

Item, per Litteras repetitis vicibus directas Concilio Generali, & singulis Nationibus, à dicto Domino Rege & aliis.

Item, per libellum pro parte Domini Burgundiæ productum coram vobis, ex quo, si benè perpendatur, elici facile est, dictam materiam, seu causam, tangere ipsum Dominum Regem. Et ne ad absolutionem alicujus procedatur, videretur quòd Magistri essent consulendi super octo prætensis veritatibus in eodem libello contentis, cùm super earum dogmatizatione plurimi Litterati teneant scandalum in Fide nostra exoriri non modicum.

Et quia per dictum libellum satis constat, Magistrum Johannem Parvi fecisse Parisius in publico, unam Propositionem, quòd ex officio possetis, imò forsan deberetis compellere, & interrogare il-

illos qui eundem libellum produxerunt, super qua materia, & ad quam conclusionem dicta Propositio facta fuit.

Quarè placeat vestris Reverendissimis Paternitatibus deligenter advertere, an propter præmissa omnia & multa alia, quæ ex parte Regis coram Concilio hoc sacro-sancto proposita fuerunt, & coram vobis potuissent proponi; si post ipsius Domini Regis admissionem, antequam processissetis ad aliquem actum, prout fieri debuerat de Jure, ipse Dominus Rex fuisset auditus, sicut petitum fuerat, dictus Dominus Rex habeat clarius interesse quàm Dominus Burgundiæ, qui * creditur, sub prætextu dumtaxat quarumdam Litterarum, in quibus ipsius nominis recitatio solùm fit, cui tamen per Sententiam vestram adjudicatum est, habere interesse in hac causa. Et, amore veritatis & justitiæ, & ad scandalum permaximum in extirpatione errorum evitandum attendatur, ne ultrà modum in hoc sacro Generali Concilio, quod omnium Christi fidelium directio benè vivendi, & regula debet esse, vilipendatur dignitas & authoritas dicti Domini Regis, & Regni; ac etiam Cleri Franciæ, & præsertim Universitatis Parisiensis, & laudabilis consuetudo legitimè præscripta quoad Ordinarios, & maximè ubi Studia generalia Theologiæ Facultatis vigent, in damnandis erroribus à tam longævis temporibus, tàm in Conciliis Generalibus, quàm in Curia Romana, & alibi per totam Christianitatem, super extirpatione errorum ineffabiliter & rationabiliter commendatæ †.

* forsan & † forsan commendata

Cod. 2538. fol. 342. verso.

Copie des Lettres envoyées aux Nations, de par Madame de Bourgogne. 28. May L'an M. CCCC. & XVI.

Die XXVIII. Maii. 1416.

Reverendissimi Patres in Christo, Venerabiles, ac Doctissimi viri.

Cunctis Christicolis à justorum consilio, vestra videlicet Congregatione sanctissima, magna nuper claruerunt opera Domini, quibus palàm cognoscere datum est, detersa rubigine damnandæ Sententiæ, Principem Christianissimum, ac Illustrissimum Dominum, per æmulos ipsius, & veritatis Catholicæ, tanquàm ethnicum, quamvis veriùs velut hæreticum, falsissimè diffamatum, Christianissimum fore, Catholicum, & orthodoxæ Fidei zelatorem. Tanta luce, fateor, orta est lætitia rectis corde, ceteris autem scandalum; qui quantò se conspiciunt à suis nephandissimis machinationibus graviùs corruisse; tantò conantur enixiùs resumere, quod tàm damnabiliter incœperunt. Nihil quippe se profecisse credit sator zizaniæ, qui tot, & tantis temporibus delusit eos, & inimicos pacis, ac veritatis constituit, nisi pertinaces ipsos ad meritas finaliter possit perducere pœnas.

Quapropter, eo sit motore, quòd Sententiam vestram sanctissimam non solùm respuunt, verum etiam diffamant, scribentes absentibus ipsam à lumine deviare veritatis, & quod gravius. . . . . . minis nituntur, & terroribus eam revocare, & suam damnabilissimam prætensam Sententiam in læsionem Fidei Catholicæ relevare, falsò prætendentes, Dominum meum, Dominum Regem Francorum Christianissimum, & orthodoxæ Fidei defensorem, suis erroribus assentire: quid dico? Imò, ut asserunt præsidere & authoritatem præstare: cogentes, quantùm in eis est, nescio quibus Litteris falsis, seu falsè, vel subreptitiè sub nomine dicti Domini mei Regis impetratis per eos, vel per suos complices damnabiliter fabricatis, Regnicolas in vestro sanctissimo degentes Concilio, suis erroribus assentire: per quæ conantur vel ipsos secum trahere, vel infirmiores cohibere, ne veritatem publicè audeant profiteri. Et nec solùm minores suis rabidis minis terrere nisi sunt: quinimò fertur, permaximos viros, per eorum insolentias, & terrores, elucidationem veritatis omninò cessisse.

Eia, Reverendissimi in Christo, Venerabiles, ac Doctissimi viri; quo dolore quisque justus percelli debeat, cùm noverit tantam Synodum, tantorum Patrum Concilium, talibus suffodi vulpeculis, quæ latratu modico, ... veritatis possunt celeriter deturbari?

Non sic, quæso, non sic valeant impii; sed tanquàm pulvis quem projicit ventus à facie terræ, repellantur, & rejiciantur peccatores à facie Dei, & à præsentia vestri sanctissimi Concilii. Impleant vestræ prudentiæ facies eorum ignominiâ, ut quærant nomen Domini, & veritati subdantur, cognoscentes eorum *, & discordiæ se præstare Doctores.

Non attendant humiliter † vestræ circumspectiones venerandæ, Litteras præmissas, sicut præmittitur impetratas, scientes dictum Dominum meum Regem, Fidei, vel veritati præjudiciabiles nunquàm dedisse.

Cognoscite, quæso, & per scientes discite qui potuerunt eas fabricare, more quo reguntur nunc, proh dolor, negotia! Quo tempore potuerunt obtineri, quibusve fautoribus. Concludetis indubiè dictum Dominum meum Regem nil injustum velle: eis autem utentes, scietis omninò ipsas perperam, ad subversionem Justitiæ, damnabiliter procurasse.

Et si, quod absit, de mente cujuscumque Principis prodierint; quid ‡ minas & terrores invalidos pavescere debent, contra justitiam, qui pro ipsa, & præsertim Fide sustinenda mori non recusarent?

Ergo Reverendissimi Patres in Christo Venerabiles, ac Doctissimi viri, cuncta rejicite quæ justitiam protelare, vel impedire valerent. Hanc quærit dictus Dominus meus: hanc totis viribus expecto, suo nomine, qui nunc in sua degit Patria Flandriæ; quam semper petiit, petit, & requirit; non minis & terroribus, ut ejus ¶ amici, qui per hoc solùm manifestè convincuntur injustitiam petere, quam per violentiam quærunt, quæ Justitiæ noscitur adversari.

Prodeat in publicum gubernatrix omnium Justitia, quæ per vos, præ cunctis mortalibus, tutanda est. Confirmentur infirmiores quique per vos: quia quamquàm nebulosum tempus ad modicum valeat; veritatis lumine, errorum tenebræ celeriùs cedent, ipso faciente qui via & veritas est, qui Congregationem vestram sanctissimam conservare dignetur, ad unionem & profectum Ecclesiæ suæ sanctæ. Scriptum die septima Mensis Maii. *Signatum manu Dominæ.*

ROUVRE.

* fortè errorum
† fortè deest precor ‡ forsan deest per
¶ forsan deest nomine.

EPIS-

Cod. 2538. fol. 346.

EPISTOLA

Sigismundi Imperatoris,

Ad Synodum.

Lecta in Sessione 3. Mensis Junii. Anno XVI.

SAcro-sanctæ Synodo Generali Constantiensi in Spiritu sancto congregatæ, Universalem Ecclesiam ræpræsentanti; ejusdem Ecclesiæ filius devotus, & Advocatus, Sygismundus, Dei gratiâ Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex: reverentiam filialem, spiritumque consilii in eo qui omnem edocet veritatem, & pacem quæ exsuperat omnem sensum.

Sacro-sancta Synodus.

SUmmus equidem Orbis opifex, fabricator cœlorum, & universæ Conditor creaturæ, qui sapientiâ fundavit terram, & formavit cœlos prudentiâ, omnia solus ordinans, cœlestia & terrestria ineffabili providentia moderatur; dùm universitatis pulchritudinem perficiens & decorans cuncta in trescalati * partitus est Ordine † ac certis & impermixtis limitibus stabilivit, ut singula quæque locum teneant, sortita decenter.

Ad instar namque superiorum Ordinum, inferiorem in Ecclesia militanti disposuit Ierarchiam, distinguens varietate mirabili, & congrua ¶ universa; discretis inter cetera describens gradibus Dominationes, Principatus, & Potestates, ad regimen universi: appendit quidem tribus digitis molem terræ, cuncta disponens in numero, pondere, & mensura, & conservans in omnibus speciem, ordinem, atque modum. Librat etiam in pondere montes Deus, erigit humiles in sublimi vertice dignitatum, & colles in statera culminis inferioris appendit, ut ponat in pondere Judicium, & Justitiam in mensura, & ut Superiorum Præcepta, prohibitiones, atque consilia inferioribus annuant, & nubes rore congregatæ subjectos complicent & fæcundent imbre gratiæ, & humore pluviæ salutatis: & quia membra Chisti decenti ordine in corpore mystico sunt distincta, filii obedientiæ Patribus obsequuntur, ut & Patres sedula custodia invigilent pro subjectis; sicque vicaria sibi ope subserviant, suscepti ministerii officium salubriter adimplendo. Sicut enim organici corporis compositio mirabilis & decora, operante sapientia Plasmatoris, ex diversa, & congrua partium & membrorum conjunctione, consurgit singulis eorumdem propriis officiis deputatis, ut pacis unaquæque locum teneat, sortita decenter.

Sic, eodem opifice disponente Militantis Ecclesiæ sua fabrica velut unum corpus ex multiplici fidelium collectione, quasi partium aggregatione perficitur & solidè stabilitur, diversis diversorum ministeriorum officiis congruè assignatis, ut ex multiplici solicitudine obsequentium, hæc structura concorditer fulciatur, nec dissolvatur compago, sed salubriùs in se unita virtus gubernetur.

Summoperè igitur occurrendum est, ut non crescant jurgia, sed juxtà Magistram bonorum omnium caritatem, quæ nihil sapit extraneum, nihil asperum, nil confusum; imò propria virtute nutrit concordiam, dissociata conjungit, inter domesticos Fidei, quos non oportet litigare, pax & unanimitas conservetur. Æquum quippe est, ut qui spiritu Dei aguntur, nulla sectione mentium, nulla voluntate contraria dividantur, ne indè discordia sumat initium, undè pacis fœdera debent continua suscipere incrementa.

A Quæsumus igitur ut cessent inter vos simultates contentiosæ; imò etiam in negotiis Mendicantium supersedere libeat, ne divisaque * unitas, & illibata concordia salva reformatione conservetur: quoniam minima in talibus neglecta principia, periculosè crescere, & in grandia solent ampliari pericula.

Ille nempe mille modorum nocendi artifex, qui à principio in veritate non stetit, hujus unitatis celeberrimæ structuram mirabilem non sustinens patienter, ventum misit, ut communiter asseritur, à regione deserti, machinans evertere unitatis fundamentum; sed speramus quòd domus unitatis supra firmam petram mirabiliter constituta, pati non potest omninò ruinam, sed cresit in templum sanctum in Domino.

Ceterùm licèt sera videri potest, sed non improbanda discretio in quocumque negotio, rerum experientiâ saniùs suadente consilium imitari, & post causæ jacturam, ad suavitatis converti remeB dia, quæ priùs fuerant eligenda: circunspectio siquidem conditionis humanæ, cum in iis etiam quæ in prospectu concutientis ebetudinis raro vitare possit errorem, faciliter à vero, dùm deviat in longam procedens aciem, incerta æstimat de futuris: ideòque cùm quis in id quod utiliter declinasset, opinione fallente, deducitur, pœniteret eum ad id quod damnosè postposuerat, quantumlibet non redire: ordinata siquidem rectè principia, sub timore Dei, & vehiculo directæ Justitiæ, solent prosperis clarere successibus, & exitus sortiri fœlices. Aditus quidem aperitur ad gratiam, cùm à via rectitudinis non erratur; & qui firmamento virtutis innititur, procedit utiliter, regnatque securus.

Hoc profectò Principibus Ecclesiasticis & Sæcularibus, & Præsidentibus potissimè convenit, ut sensus ab intimis ad gerenda negotia præbeant, conjecturent ex minimis quod fieri deceat in arC duitate majorum; sicque suorum processuum maturis respectibus initia muniat, quod reddatur illorum prosecutio laudabilis ad futura.

Sanè, audito quòd processus & Sententiæ per venerabilem Episcopum Parisiensem, associato sibi & assumpto Inquisitore hæreticæ pravitatis, ad quos ordinariâ & attributâ divisim authoritatibus spectat extirpare errores & vitia, & in agro Domini sibi commisso plantare virtutes; contra quandam positionem erroneam, imò & damnatam, quàm quondam Magister Joannes Parvi impudenter asserere & sustinere præsumpsit, formati & latæ; quos & quas præclarissima Universitas Studii Parisiensis, quæ non consuevit errores dogmatisare, per suas Litteras approbavit, per nonnullos in Constantia Commissarios, & Judices in hac parte se prætendentes, & non attendentes, quòd hoc solum plectendo, vel ignoscendo, benè agitur, & vita hominis corrigatur, irritati & irritatæ fuere.

D Nonne plurimi, & maximè simplices & incauti ex hoc scandalisati, ad sua desideria festinantes, & acervantes sibi Magistros auribus prurientes, à veritate deviant, & maximè in Regno Francorum tantò liberiùs debacchantur, quantò sibi licitè permissum in Dominos animadvertere non formidant. Et sicut ille quondam Joannes Hus,

* Locus corruptus † *fortè* Ordines ¶ *fortè* congruè

* Locus corruptus.

Articulos damnatos contra Ecclesiasticos & spirituales viros dogmatisando, ut aures sæcularium mulceret, etiam sæculares ipsos consequenter, & latenter pestiferè includebat: sic & iste quondam Joannes Parvi contra sæculares potestates arguens, Ecclesiasticos simul contagiosè & damnabiliter involvebat, qui habentes caudas quasi vulpeculæ colligatas, ille alibi, & iste messes in Regno Francorum comburere incœperunt; quasdam seditiones, damna, dispendia, & mala non facilè numeranda, quæ exindè in Francia subsecuta fuisse oculata fide conspeximus, limpidè & luculenter manifestant & amarè deplangunt.

Quis ergo fidelis ab auditu tantæ perfidiæ non horrescat? Quis tot abominationes abominari non valebit? Quis malitiam compescere poterit, quin armetur inferior in Superiorem?

Nonne Scriptura à Potestatibus sæcularibus, Regibus utpote & Principibus, & non à quibusvis inferioribus materialem gladium, ad malefactorum vindictam, & laudem bonorum bajurali testatur.

O curas hominum! O quantum est in rebus inane! O inanis gloriâ! O terreni honoris inexplebilis fames! O ambitio cæca! O humanorum cordium, animarum subversio! Complacentia humana, ut divina offendatur Majestas!

Undè putatis obrepsit hæc pestis; undè invaluit hæc execranda præsumptio? Dùm exindè crimina remanent incorrecta, delinquentium ausus excrescit, peccandi consuetudo quasi pro Lege tenetur; dùm talis error contagiosus & periculosus Principibus, maximè præfato carissimo Fratri nostro Carolo Regi Francorum, & ejus Regno perniciosus, ut liquet ex fremitu Nationum; & rerum Magistra experientia docet, temerè deffenditur.

Nonne verbum Juris est, quia *Error cui non resistitur, approbatur*, & veritas cùm minimè deffensatur, opprimitur: negligere quippè, cùm possis perturbare perversos; nihil aliud est quàm fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.

Quid verò putatis in iis agi? Quid per talia machinamenta quæri? Ad quid per tales insidias anhelari, nisi ut deterior cujuslibet Regis & Principis in hac parte censeatur conditio, & status vitæ, & in esse conservatio insecurior, & minùs tuta reddatur, quàm cujuspiam rustici, vel villani.

Attendant universi, si perspicaciter advertant, quàm periculosè per exemplares alveos, etiam ad Regiones alias error iste derivetur, nisi occurratur in tempore, vicinis instat incendium, igne proximos parietes consumente. O quàm cauta, quàm consulta vis est, in aliena potiùs domo vires reprimere exardescentis incendii, quàm extinguendum illud in propria expectare.

Attendant itaque cuncti, attendant, & intenta discussione revolvant, quomodò erroribus vires ex more diuturnitate sumentibus, serò medecinæ remedia præparantur. Quomodò jam professionis Christianæ Catholici Principes, qui prælucent nitore sidereo in orthodoxæ Fidei firmamento, suntque nihilominùs in fulcimentum ipsius, velut columnarum stabilium fortitudo in virtute Dei.

Igitur ad decorem Fidei, institutæ censentur à Domino personæ potentiâ præditæ, ab Illustri prosapia, præpollentes in Regnis, seu locis suæ ditionis, vel vico etiam modico tuti erunt, cùm ponitur in eorum gloria macula, & eadem Fides. . . . patitur; dùm infidelium, maximè subditorum ausus ad nocendum aperitur.

Nonne fidelis antiquitas, velut præeminentibus titulis ex eo specialiter intitulat, quòd Principes ipsi, & Reges Catholici, Ecclesias & personas Ecclesiasticas, bona, & libertates earum, suæ clypeo potentiæ protexerunt, & immensitatem solam in suis munificentiis ergà illas prò mensura ponentes, multis eas libertatibus & liberalitatibus dotavêre & ampliarunt.

Quocirca sacram vestram consecrationem obsecramus per viscera misericordiæ Dei nostri, quatenùs pro tollendis scandalo & periculis quæ imminent pronunciationem contra prædictum Episcopum Parisiensem, & ejus Sententias & processus, ut præfertur, factam cassare, & adnullare, remque hujusmodi, proindè ac si dicta pronunciatio in contrarium facta non fuisset, in integrum restaurando, A reponere dignemini.

Novit enim vestra Sanctitas perspicatiùs, quòd inscrutabilis superni consilii magnitudo, cujus nemo Consiliarius extitit, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, ad sponsæ suæ, Universalis Ecclesiæ munimentum utriusque gladii potestatem, Pontificalem & Regiam instituit dignitatem; volens ut ipsorum officiosa diversitas nulla sibi adversitate dissentiat; sed alterius adjuta suffragiis, & utriusque mutuis fota favoribus, in deffensione justitiæ, debita executione ipsius concordi voto concordantes, opus justitiæ operentur, fructùmque producant pacem mundo pariendo, fovendo concordiam, & unitatem nutriendo, unam B potestatem, scilicet quæ foveret filios; aliam, quæ adversarios expugnaret: unam, quæ subditorum vitam verbo instrueret, & exemplo; aliam, quæ impiorum maxillas in freno cohiberet, & chamo, ne pacem Ecclesiæ, & Christianitatis perturbarent: unam, quæ inimicos diligeret, & pro persecutoribus etiam exoraret; aliam, quæ ad vindictam malefactorum, & laudem bonorum materialem gladium exerceret, & armis quietem Ecclesiasticam tueretur.

Expedit igitur, ut spiritualis autoritas, & sæcularis potestas suæ causam institutionis attendentes, concurrant ad Ecclesiæ, & Fidei defensionem in unum, & utraque alteri suffragetur; ut quos à malo Ecclesiastica censura, vel disciplina non revocat; brachium seculare compescat: & eos qui de feritate propria confidentes, gladium materia- C lem non timent, spiritualis ultio subsequatur.

Datum Parisius, xx. die Martii, Regnorum nostrorum Hungariæ &c. Anno vicesimo nono, Romanorum electionis sexto, Coronationis verò secundo.

Ad Mandatum Domini Regis.

JOANNES. *Præpositus de Strigonio. Vice-Cancellarius.*

PRæsentata & lecta in congregatione generali sacri Generalis Concilii Constantiensis, in Ecclesia majori Constantiensi, die Mercurii, tertia Mensis Junii, hora octava post mediam noctem. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto.

D Originalis Littera, de qua præsens copia fuit extracta, & collatione facta cum dicto originali, dictam præsentem copiam manu mea propria signavi. Ego J. GUIARDI, *Sacri Constantiensis Concilii prædicti pro Natione Gallicana Notarius.*

Sequun-

Cod. 2538. fol 341. verso. *Sequuntur quædam Requestæ factæ & exhibitæ Duci Bavariæ, Comiti Palatino, & Consiliariis Regis Romanorum, in domo habitationis Comitis ante dicti, die* x. *Mensis Junii. Anno* XVI.

A

PRimò, ne fiat ulterior turbatio in hoc sacro Concilio, occasione novem Assertionum, fiat relatio processus: quâ factâ, fiat justitia. Nam ex denegata audientia dictis Ambassiatoribus, & ex impetratione Litterarum comminatoriarum, ac ex retardatione facta plùs debito super expeditione causæ earundem novem Assertionum, leviter possent Acta hujus sacri Concilii sinistrè interpretari.

Item, placeat Illustrissimo Domino Comiti Palatino &c. ac Consiliariis Serenissimi Regis Romanorum, Hungariæ, Dalmatiæ &c. scribere efficaciter, ut ipse Dominus Rex non recipiat sinistras informationes sic & taliter quòd indè justitia per suas Litteras super talibus informationibus possit quoquomodò impediri.

Item, quòd cùm dicti Domini Dux, Comes Palatinus, & Consiliarii sciant verè quòd Litteræ sub nomine dicti Serenissimi Imperatoris lectæ, tàm in sacro Concilio Dominorum Cardinalium, quàm in Sessione Generali quatuor Nationum, nunquàm à sua vera intentione processerunt; velint de hoc Nationes & Judices in causis Fidei informare, saltem eisdem taliter persuadere, quòd non omittatur propter * quin fiat petentibus justitiæ complementum; & quòd finis breviter huic causæ imponatur, vel saltem apud Præsidentes Nationum, ut istam causam faciant celeriter expediri, ad scandala possibilia evitanda; ex quibus ea quæ restant agenda in dicto sacro Concilio possent verisimiliter perturbari.

B

Item, ut præmissa debitè fiant; cùm Judices non audeant ulteriùs procedere in causa principali, nec aliqui sunt ausi assumere Judicium in illa: & quòd audientia est dictis Ambassiatoribus simpliciter denegata, provideatur, prout Juris ordo postulat & rationis.

* *forsan deest* hoc

SCEDULÆ CONCORDIÆ

Cod. 2538. fol. 353. verso. *In causis appellationis ab Episcopo Parisiensi & novem Assertionum.*

De Anno XVI. XII. Jun. PRo concordia videtur agendum cum tribus Dominis qui tulerunt Sententiam, quòd dent patentes Litteras, prout in Litteris quas scripserunt Regi.

Item, super novem Propositionibus; quia dictarum Propositionum impugnatio, assertio, seu deffensio videntur generare multa scandala, & in sacro Concilio & alibi præstare impedimenta ipsi sacro Concilio, circa unionem & reformationem Ecclesiæ universalis: ex præmissis & aliis causis hoc sacrum Concilium moventibus, dictarum Propositionum impugnationem, assertionem, seu deffensionem, nec non declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis à tribus Judicibus, tàm in causa Sententiæ Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei à sacro Concilio deputatis, ipsum sacrum Concilium suspendit, & prorogat, usque ad creationem Summi futuri Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediatè celebrandum.

Item provideant Judices Fidei, ut honestè poterunt, super publicatione opinionum per eos facta, ne præjudicium fiat veritati, seu falsitati dictarum Propositionum, ex dicta publicatione.

ALIA CEDULA

Pro pacificanda causa Assertionum &c. videtur breviter sic agendum.

Parisius. Placentinus Cardinalis. XII. Junii. Anno XVI.

PRimò, quòd Domini Cardinales per Litteras autenticas suis sigillis pendentibus munitas declararent se adnullasse Sententiam Episcopi Parisiensis; non habendo respectum aliquem ad veritatem, seu falsitatem Assertionum illarum, sed tantùm ex defectu Jurisdictionis, & ordinis non servati in processu ejusdem Episcopi.

Quo facto, per Concilium suspendatur tàm causa appellationis à dicta Sententia Cardinalium, quàm causa Assertionum agitata coram Judicibus Fidei, cum omnibus dependentibus & connexis, usque ad creationem Summi Pontificis, declarando, quòd ex consiliis redditis per Magistros in Theologia, tanquàm Consiliarios dictorum Judicum, & publicationem ipsorum, nullum jus acquiritur partibus, nec aliquod fiat præjudicium veritati, seu partibus.

Et cùm nec Judices obligentur sequi consilia ipsa, cùm fuerint merè voluntaria, & non ex authoritate; & nihilominùs inhibendo parti, vel partibus, & omnibus fidelibus, ne dictas Assertiones, seu Propositiones in prædicationibus, vel in scolis, vel aliter quomodolibet dogmatisent, seu asserant, nec pro, nec contra, donec causa fuerit terminata plenariè, sub pœna excommunicationis, vel alia, aut sine pœna, ut meliùs videbitur.

C *In causis appellationis ab Episcopo Parisiensi, & novem Assertionum.* fol. 354.

Cardinalis S. Marci. XII. Junii. Anno XVI.

PRo concordia videtur quòd tres Domini Cardinales, qui tulerunt Sententiam nullitatis, dent patentes suas Litteras, continentes causas suæ Sententiæ, & quòd illius suæ Sententiæ effectus suspensus est per appellationem pendentem adhuc, in qua causa partes possunt uti suis deffensionibus &c. prout in Litteris, quas præfati tres Cardinales scripserunt Regi Franciæ.

D

Item, super novem Assertionibus, attentis discordiis quæ ex illis jam oriuntur, & oriri possunt in isto Concilio & alibi, ambæ causæ appellationum, tàm à tribus Dominis Cardinalibus, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei, contineantur in statu, usque ad futurum Summum Pontificem.

Et quia dictarum novem Propositionum assertio, dogmatisatio, prædicatio & publicatio, possent multa scandala & pericula generare, sacrum Concilium decernat, & declaret dictas Propositiones, & earum assertionem, & dogmatisationem fuisse

fuisse & esse scandalosas, periculosas, & seditiosas; ipsarumque novem Propositionum assertionem, dogmatisationem, prædicationem, & publicationem reprobet, & sub pœnis prohibeat.

In reliquis autem, quantùm ad Fidem & mores pertinet, dictarum novem Propositionum Judicium, Summo Pontifici, vel Generali Concilio, post Summi Pontificis assumptionem reservetur.

Item, decernatur & declaretur, quòd Sententia Episcopi Parisiensis, & Inquisitioris hæreticæ pravitatis, lata super illis novem Propositionibus, attento quòd lata fuit, Illustri Principe Domino Johanne Duce Burgundiæ absente, & non vocato, eundem Illustrem Principem nullatenùs comprehendit; aut afficit, quin imò perindè habendus est, & habendum decernat, ac si dicta Sententia minimè lata fuisset.

Item, declaret & decernat Concilium, vel Judices, quòd quædam opiniones aliquorum Magistrorum, & aliorum, super dictis novem Propositionibus scriptæ, & de facto publicatæ, & earum publicatio nullius sunt auctoritatis, neque fidem faciunt, nec etiam authoritate Dominorum Judicum fuerunt sic publicatæ, neque in vim illarum opinionum est quicquam de illarum Propositionum veritate, vel falsitate, aut aliis earum qualitatibus credendum, tenendum, dogmatisandum, vel aliàs affirmandum.

Item, quòd partibus, in prosequendo & finiendo causas appellationum prædicatarum, nulla usque ac xl. Annos currat præscriptio.

In Causis Appellationis ab Episcopo Parisiensi, & novem Assertionum.

Cedula propria, in Junio, XII. die, vel circa. Anno XVI. non concordata. *C'est de l'Evesque d'Arras.*

PRo concordia videtur attendendum cum tribus Dominis Cardinalibus, qui tulerunt Sententiam, quòd dent patentes Litteras prout in Litteris clausis, quas scripserunt Regi Romanorum.

Item, ex certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, dictarum novem Propositionum impugnationem, assertionem, seu deffensionem, necnon declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis tàm à tribus Dominis Judicibus in causa Sententiæ Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei à sacro Concilio deputatis, ipsum sacrum Concilium suspendit, & prorogat usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediatè celebrandum.

Item, declaret quòd per publicationem votorum Magistrorum super eisdem Propositionibus datorum, non intelligantur dictæ novem Propositiones diffinitivæ per hoc Sacrum Concilium approbatæ, vel reprobatæ.

Item, ordinet quòd processi habiti & facti, tàm super eisdem novem Propositionibus, quàm etiam per Dominos Cardinales Deputatos, super Sententia Domini Episcopi Parisiensis auctenticentur & deponantur in loco, vel locis tutis nulli partium suspectis; ita quòd tempore resumptionis causæ, reperiatur in eisdem statu & forma, quibus est de præsenti, propter mutationem Curiæ Notariorum, absentationem, & varia pericula, quæ possent emergere.

C E D U L A

Episcopi Attrebatensis,

XIV. Maii, vel circa. Anno XVI.

A SAcrosancta Synodus attendens quòd principaliter & antè omnia, ad perficiendum unionem Sanctæ Matris Ecclesiæ; cum omni cura & diligentia vacari debet, & omnes quæstiones quæ præsens Concilium quomodolibet scandalisare possint, differendæ sunt: & considerans quòd quæstiones, quæ de præsenti vigent, super novem Assertionibus, per Magistrum Johannem de Gersonno denunciatis, & super Sententia Episcopi Parisiensis super ipsis lata, possunt & jam cœperunt multas divisiones & scandala in ipso sacro Concilio generare.

Ideò statuit & decrevit, ut quæstiones ipsæ, & omnes aliæ, quæ circà dictam materiam moveri possent, cum omnibus dependentibus & connexis, usque ad immediatè sequens Concilium Generale, ut ubi fuit inchoata, ibi terminetur, suspendantur in eodem statu in quo sunt, easque suspendit, ac imponit partibus hinc indè silentium super ipsis, usque ad tempus illud.

B Insuper qualcunque alias causam & causas, per quas dissensiones, seu scandala in hoc Sacro Concilio generari, vel oriri possent, etiam suspendit, & partibus quibuscumque cujuscunque status, ordinis, vel conditionis existant, silentium imponit usque ad creationem futuri Summi Pontificis.

Per has autem suspensionem & silentii impositionem, non intendit dicta sacra Synodus Juri cujuscumque in aliquo derogare.

C E D U L A

Advisata & conclusa in Concilio Domini Ducis, die Sabbati XIII. *Mensis Junii. Anno M.* CCCC. XVI. *ubi fuerunt præsentes Reverendus Pater Dominus Episcopus Attrebatensis; Magistri Petrus Cauchon Ambassiatores; Ardicinus de Novaria; & Augustinus de Pisis, Advocati & Consiliarii; Johannes de Roca; Johannes Almaris; Johannes de Saltus & Guillelmus Britonis, Consiliarii &c.* Cod. 2538. fol. 355.

C IN causis appellationis ab Episcopo Parisiensi, & novem Assertionum.

Pro concordia videtur agendum cum tribus Dominis Cardinalibus, qui tulerunt Sententiam, quòd dent patentes Litteras, prout in Litteris clausis; quas scripserunt Regi Romanorum.

D Item, ex certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, causam & causas dictarum novem Propositionum, declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis, tam à tribus Dominis Cardinalibus, in causa prætensæ Sententiæ Domini Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei, à sacro Concilio Deputatis, ipsum sacrum Concilium suspendit & prorogat,

gat, usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediatè celebrandum, in statu in quo nunc pendent.

Item, ordinat, quòd vota Magistrorum, & processus habiti & facti tàm super eisdem novem Propositionibus, quàm etiam per Dominos Cardinales Deputatos, super dicta prætensa Sententia Episcopi Parisiensis auctenticentur, & deponantur in loco, vel locis tutis, nulli rationabiliter suspectis; ita quòd tempore resumptionis causæ fidem facere valeant, & causæ resumi in eisdem statu & forma, A quibus sunt de præsenti.

CEDULA

Episcopi Attrebatensis

xxvii. Junii. Anno. xvi. Advisata die Sabbati XXVII. Mensis Junii Anno ut supra.

EX certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, causam & causas novem Assertionum &c. Declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis tàm à tribus Dominis Cardinalibus, in causa prætensæ Sententiæ Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei, à sacro Concilio deputatis, impugnationemque, seu contradictionem, dogmatisationem, aut prædicationem earumdem, ipsum sacrum Concilium suspendit & prorogat, usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediatè celebrandum, in statu in quo nunc pendent.

SENTENTIA

In Synodo Constantiensi lata.

SANCTA CONSTANTIENSIS SYNODUS.

Ad futuram rei memoriam.

AD pacem Universalis Ecclesiæ, submovendaque scismata, hæc sancta Generalis Synodus congregata, eadem in singulis Ecclesiæ *, præsertim insignibus, operari desiderat, ne partium dissidia, totius mystici corporis Ecclesiæ pacem, & tranquillitatem, cùm ex partibus universum conficitur impediant, aut perturbent.

xii Junii 1416.

Cùm itaque in eadem sancta Synodo, & coram certis generalibus Judicibus in causis Fidei, ab eadem Synodo deputatis, super novem Propositionibus, quæ dicuntur in Regno Franciæ publicè assertæ & publicatæ, & quarum tenor inferiùs est insertus; ex super illarum veritate, vel falsitate, & aliis qualitatibus, tàm in modum appellationis, quàm aliàs, orta sit materia quæstionis, ex qua scandala, discordiæ, & inimicitiæ, pericula, & turbationes possent, & jam propè videntur oriri: eadem sancta Synodus, præmissis cupiens obviare, omnes & singulas, tàm principalem, quàm appellationem, tàm à Reverendo Patre Jordano Episcopo Albanensi, ac dilectissimis Ecclesiæ filiis Anthonio, tituli sanctæ Susannæ Presbytero; & Francisco, Sanctorum Cosmæ, & Damiani Diacono, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, olim à Sede Apostolica, in materia hujusmodi, & illius occasione, Judicibus deputatis; quàm etiam à prædictis Judicibus in causis & negotiis Fidei ab eadem sanctas Synodo generaliter deputatis, omnemque processum & Judicium pendentem, & pendens super præmissis, & illorum occasione, apud eamdem sanctam Synodum, vel quoscumque Judices ab ea deputatos; nec non processus & Sententias diffinitivas, & interlocutorias, ac omnem illorum, & illarum effectum, ex certis & justis causis, usque ad electionem Summi Pontificis, & illius inthronisationem differt, & suspendit; atque ad Summi Pontificis Judicium, & determinationem, in Generali Concilio, vel extrà, remittit: decernens, ac statuens, quòd super dictarum appellationum prosecutione, & finitione, usque ad quadraginta Annos tempus fatale, neque ulla currat præscriptio: & ne ex illarum novem Propositionum assertione, dogmatisatione, prædicatione, vel publicatione, scandala, pericula, seu discordiæ oriantur, eadem sancta Synodus omnem assertionem, dogmatisationem, & publicationem illarum, donec super illas per Summum Pontificem fuerit judicatum, aut aliàs ordinatum, reprobat, & prohibet.

Verùm quia per dictos generales Judices in causis & negotiis Fidei, per eamdem Synodum generaliter deputatos, super dictis novem Propositionibus, & earum veritate, vel falsitate, ac aliis qualitatibus, nonnullorum Doctorum & Magistrorum opiniones variæ sunt habitæ, & in scriptis redactæ, atque partibus negotium hujusmodi prosequentibus publicatæ; ne illarum opinionum occasione errores in mentibus hominum imprimantur; & ne indè oriantur scandala, & discordiæ suscitentur; B eadem sancta Synodus decernit, & declarat dictas opiniones, & earum publicationem, nullius authoritatis, aut fidei existere, quantùm ad veritatem, vel falsitatem, aut alias qualitates dictarum Propositionum; neque dictarum opinionum, seu illarum publicationis vigore, vel autoritate, quid à quoquam, super illarum Propositionum veritate, vel falsitate, aut aliis qualitatibus, esse credendum, tenendum, dogmatisandum, vel aliàs publicandum.

Verùm quia in processu Parisiensis Episcopi, atque Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, à quorum Sententia ad Sedem Apostolicam extitit appellatum, de Illustri Principe Johanne Duce Burgundiæ aliqua mentio habita est; eadem sancta Synodus declarat, & decernit, quòd præfatorum Episcopi, & Inquisitoris Sententia, ex illo processu, & super dictis novem Propositionibus lata, dictum Illustrem Principem, qui ad causam & processum hujusmodi vocatus non existit, C minimè comprehendit, aut afficit; sed quantùm ad eundem Ducem attinet, proindè habeatur ac si lecta non fuisset. Tenor verò dictarum Assertionum talis est &c.

CEDULA CONCORDIÆ

In causa IX. Assertionum. fol. 357.

Per Patriarcham Antiochenum recepta, XIII. Mensis Julii.

D QUia visis propositis, petitis, responsis, productis, & aliis coram Judicibus à nobis deputatis in causa Fidei novem Assertionum infra scriptarum, tàm ex officio Inquisitionis, denunciante dilecto præfatæ Ecclesiæ filio Johanne de Gersonno sacræ Theologiæ Professore, Ecclesiæ Parisiensis Cancellario; quàm ad instantiam Christianissimi Ecclesiæ filii, Caroli Regis Francorum, seu Ambassiatorum & Procuratorum suorum, ejus nomine, & Mandato, officium dictæ Inquisitionis in favorem Fidei promoventium, ex una; ac dilecti

* forsan Ecclesiis.

lecti Ecclesiæ filii Johannis Ducis Burgundiæ Illustris, seu Ambassiatorum & Procuratorum suorum, ejus nomine, ac Mandato, partibus, ex altera: habitaque plena, & matura deliberatione, super eisdem, cum Doctoribus, & Magistris utriusque Juris, divini & humani, in multitudine copiosa. Non constat nobis præfatum Johannem Ducem Burgundiæ dictarum Assertionum fuisse, nec esse assertorem, factorem, nec aliter defensorem; constatque nobis, Fide dignorum testimonio, ipsum sub fide & obedientia Ecclesiæ Sacro-sanctæ vixisse, & vivere velle, sicut bonus* & Illustres sui Progenitores, in omnibus quæ ad salutem animarum pertinent, vivere consueverunt.

Ea propter, per hanc nostram Sententiam diffinitivam, quam ferimus in hiis scriptis, pronunciamus, decernimus, & declaramus præfatum Johannem Ducem Burgundiæ Illustrem, ab omni impetitione denunciatoris præfati, & cujuscumque Promotoris causarum Fidei, & aliarum partium prædictarum, quoad causam dictarum Assertionum, absolvendum fore, & absolvimus; perpetuumque silentium dictis denunciatori, & Promotori, & per illorum ministerium, quibuscumque Inquisitoribus, seu Judicibus Fidei imponendum fore, & imponimus; tenorem dictarum Assertionum præsentibus, sub forma quæ sequitur inserendo, & inserantur.

Composita fuit hæc Cedula sequens, die XXII. Mensis Julii, in horto exteriori domus nostræ &c.

C'est de L'Evesque d'Arras.

fol. 357. Sancta Synodus &c. cùm super novem Assertionibus per Judices in causis Fidei ab eadem sancta Synodo deputatos habita fuerit matura deliberatio cum Doctoribus & Magistris utriusque Juris, divini & humani, in multitudine copiosa, veritatemque earum diù examinari mandaverit, & tamdem, eisdem discussis, plenè & diligenter, compertum est dictas Assertiones non esse hæreticas. Verum quia ex ipsarum reprobatione, aut approbatione, contradictione, seu dogmatisatione, impugnatione, vel defensione, possent occasionaliter scandala contingere in futurum. Eadem sancta Synodus quibuslibet scandalis viam præcludere satagens, & intendens, dictarum Assertionum approbationem, seu reprobationem, contradictionem, aut dogmatisationem, impugnationem, aut defensionem districtiùs inhibet & defendit. Eos autem qui secùs fecerint animadversione canonica decernit puniendos.

* fortè deest Catholicus,

Cod. 1538. fol. 349. verso.

EPISTOLA

Ducis Burgundiæ,

Ad Deputatos Concilii Constantiensis; circà negotium Joannis Parvi.

Anno XVI. recepta. XIV. Junii.

Reverendissimi Patres & amici præcarissimi.

In conspectu Judicii, dudùm per modum denunciationis introducta est materia quarumdam Propositionum, quas quidem Magister Johannes Gerson Assertionis vocabulo nuncupat, earumdemque editor & suscitator, simulque prædictæ denuntiationis calumniosus auctor fuit.

Notum est, & qui vos attentè perpenditis * quòd ad præmissam denunciationem eundem movebat non quidem amor Evangelii, neque scrupulus pii animi; sed penè frenetica objurgatio cujusdam insaniæ, quæ sic in affectum cordis A transierat, ut prædicationem in seditionem sacrilegam commutans, nedùm nos in fama & honore nostris, sed Domum Franciæ, quæ nos genuit, totiusque Regni pacem furibundus ille turbaverit; finxit scandala, ut scandala nova crearet: dilecto quondam, atque fideli Consiliario nostro, Magistro Johanni Parvi, inexcogitatum scelus ascripsit, & conscius falsitatis abscriptionis suæ, nuper in Concilio sacro, tacito homine †, ficti inventique erroris condemnationem procuravit, ut nostri famam, dictique nostri Consiliarii memoriam perfidiùs atque liberiùs laceretur minimè processus nequam ⸸, cujus aditum in odium & dedecus nostri, & contemptum ipsius justitiæ, & Apostolicæ Sedis: dictus Gerson præcipitanter induxit coram tunc plùs hoste, quàm Judice; imò veriùs B non Judice, Parisiensi Episcopo, & Inquisitore hunc processum, legitima & prorsùs insuspecta judicatio dictæ Sedis Apostolicæ in instantia primaria sententialiter concassavit iste Gerson & subsequaces aliqui, veriùs loquendo dux, qui Cardinalis Cameracensis nedum ergo ** nos, quin imò adversùs illustres, bonæque memoriæ Genitorum nostrum rancorem propterea conceperit, quoniam extirpandum scisma Ecclesiæ, per viam cessionis inter ceteros mundi Principes cum Domino nostro Rege, contra renitentiam fautoriamque dictorum Cardinalis & Gersonis idem Genitor noster, vita comite, effectualiter commendavit, & suo posse quæsivit. Qua in re dictus quondam Magister Johannes Parvi processit honorificè, non tamen multùm placidè Cardinali prædicto, quod multi sciunt. Hujus radicis antiqua æmulatio, perversa nunc sub umbra Fidei deffendendæ, per inveteratam cordis inimicitiam excogitatur.

C Et cogitare poteritis, carissimi Judices, viros istos sic contra decus, famamque nostram, & prædicti Parvi memoriam præ cunctis viventium studiosiùs, diligentiùsque debacchari, non ex grandiori veritatis agnitione, vel amore, nec ex potiori eorum conscientiæ, vel caritatis amplitudine, quâ fortè plus ceteris polleant, quàm probata, litteratissimaque studiositas plurium virorum olim Parisius, & nuncmet Constantiæ, sicut in nostra simplici illiteratura credimus & audivimus referri ambitioni sensuum dictorum Cameracensis, & Gerson, forsitan præponderant existimabitur ¶.

Quantùm verò de scrupulo atque distinctu conscientæ suæ, Sententiæ enim ab olim eorum angustia tanta, quàm ad fautoriam nedùm illius, qui adversùs unionem Ecclesiæ hactenùs in pertiD nacia mansit, ac particulares factas discordias per malignitatem se extenderunt, ut experientia notoriè gerit, sed jam minima illa malignatio crevit, nostrique famam ita pertingit, ut loqui prædicta nos urgeat, deprecantes quatenùs juxtà peritissimam, solidamque Doctorum deliberationem, quam ità prudenter atque solemniter in Judicio vestro per cartulas, sive cedulas cognovistis, judicialem relationem vestram, ac justitiæ & æquitatis complementum expeditiùs faciatis, nec hujus ministerii justitiæ gloriam sancta Synodus ulteriùs differat, vel alteriùs Judicio in futurum reservet; sed juxta perquisitam deliberationem Docto-

* Locus corruptus † *fortè* nomine
⸸ Locus corruptus ** *fortè* erga ¶ Locus corruptus

ctorum eandem gloriam suscipiat ministerii justitiæ, ad Dei honorem, Fidei laudem, Regni pacem, vestri commendationem, nostrique famam, qui nonnisi veritatis orthodoxæ dilucidationem quærere & venerari satagimus, cui semper, ac vestris, & Synodi sanctæ determinationi fideliter submitti & adhærere, more Domûs insignis Francorum, æternaliter proponimus. Dictum verò Cardinalem Cameracensem, propter prædicta nobis suspectissimum, in vestro judiciali consortio nequam admittatur *, nos & nostra vestris beneplacitis & voluntatibus offerentes, Altissimus conservare dignetur R. P. V. omni incremento honoris & gratiæ. Scriptum in villa nostra Brugis, die XXVIII. Mensis Aprilis.

JEHAN.

Subscriptio.

DUX BURGUNDIÆ.

Comes Flandriæ, Arthesii, & Burgundiæ Palatinus &c.

Superscriptio.

Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis Jordano de Ursinis, Anthonio Aquilegiensi, & Francisco Florentino, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ceterisque Dominis Prælatis, & Doctoribus in materia Fidei, per Sacro-sanctam Constantiensem Synodum Commissariis, atque Judicibus deputatis, amicis nostris præcarissimis.

* *forsan* nequaquam admittatis

Item. *Eisdem Dominis Judicibus, die prædicta XIV. Junii, recepta Anno XVI.*

Reverendissimi Patres & amici præcarissimi.

AD aures & audientiam nostram pervenit, quòd Reverendissimus Pater Dominus Cardinalis Cameracensis, sua spontanea, & adinventa meditatione proferre non abhorruit, ac de die in diem explicare non veretur in nostrum Judicem obtinere voluisse, asserens super hoc à nobis Litteras recommendatorias recepisse, subjungens suo more consueto, quòd nulliter in causis, quæ in Romana Curia ventilantur, ipsum reputavimus, nec reputamus, ut asserit suspectum.

Quocircà, Reverendissimi Patres & amici præcarissimi, ne veritas occultetur, agnoscunt sæpè tactæ Paternitates vestræ Reverendissimæ, quòd summoperè desideraremus & vellemus, ut Altissimo Creatori nostro, ipsique Domino Cardinali Cameracensi placeret, quòd nullatenùs de negotiis nostris se intromittet, interdi.... * sibi nihilominùs præsentium ferre † Litterarum omnimodam potestatem quam à nobis in hac parte sibi vendicare præsumpsit. Reverendissimi Patres, & amici præcarissimi &c.

* *forsan* interdicentes † *forsan* serie

DECLARATIO

Trium Cardinalium Judicum,

super Sententia ab ipsis lata.

Cod. 2538. fol. 355. verso.

Tradita per Dominum Cardinalem de Chalanço, circà horam Vesperorum. 26. Junii.

UNiversis Christi fidelibus præsentes Litteras inspecturis.

Jordanus Episcopus Albanensis; Anthonius tituli sanctæ Susannæ Præsbyteri; Franciscus sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; dudùm autoritate Apostolica Judices deputati in quibusdam appellationum causis, pro parte Illustris Principis Domini Joannis Ducis Burgundiæ interjectis, à quadam Sententia, per Reverendum in Christo Patrem, Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, super novem Assertionibus & quadam Propositione, quas publicè asseruisse & proposuisse dicebatur quidam Magister Joannes Parvi; quarum Assertionum tenor inferiùs est insertus, per dictorum Episcopi & Inquisitoris præfatam Sententiam reprobat... * Salutem in Domino.

Intelleximus à nonnullis, quòd cùm nos in causis appellationum hujusmodi procedentes, pronunciaverimus Episcopi Parisiensis & Inquisitoris prædictorum processus & Sententiam nullos ac nullam fuisse; nonnulli nostram Sententiam prædictam non rectè intelligentes, existimant, asserunt & publicant, nos dictas novem Assertiones, & Propositionem approbasse, atque veras esse judicasse; propter quod in nonnullis partibus scandala atque pericula dicuntur posse oriri.

Nos igitur, ad omnium conscientias servandas, obviandumque scandalis hujusmodi, omnibus attestamur, & volumus esse notum, nos de veritate, vel falsitate, approbatione, vel reprobatione Assertionum & Propositionis hujusmodi nihil omninò judicasse; nihilque de veritate, vel falsitate, approbatione, vel reprobatione illarum ad nostram prædictam Sententiam pertinere: quinimò super veritate, vel falsitate, approbatione, vel reprobatione illarum, integrum & illæsum manere judicium pendens adhuc in sacro Concilio Constantiensi, vel coram Judicibus super hoc deputatis ab illo.

Sed ex eo prædictos processus, & Sententiam Episcopi & Inquisitoris præfatorum nullos, ac nullam fuisse pronunciavimus, quòd nobis visum fuit ad Episcopum Parisiensem non pertinere, de Fidei quæstionibus judicare, nec illas determinare; sed illarum Judicium & determinationem soli Sedi Apostolicæ, vel Generali Concilio pertinere: & etiam quatenùs præfatum Illustrem Principem Ducem Burgundiæ tangere poterat ad causam, & Sententiam hujusmodi Episcopi & Inquisitoris, quia dictus Princeps non fuerat evocatus.

Quod autem dicitur à quibusdam, ad Episcopum Parisiensem, de quæstionibus hujusmodi judicare, vel determinare, de privilegio, vel consuetudine pertinere, non fuit propositum; nec ullus pro dictis Episcopo & Inquisitore ad defensionem causæ comparuit coram nobis. Verùm, à præfata nostra Sententia, pro parte Episcopi, & In-

* Locus corruptus

Inquisitoris prædictorum, extitit appellatum: cujus appellationis causa pendet, in qua partes poterunt uti defensionibus, & Juribus suis, dictæque nostræ Sententiæ effectus fuit & est per præfatam appellationem suspensus.

Hæc autem, ad manifestandam rerum gestarum in præmissis per nos veritatem, omnibus volumus esse nota, & per has nostras Litteras fideliter attestamur; quas per nostrum infra scriptum * in publicam formam redegi mandavimus, & sigillorum A nostrorum fecimus appensione. †

Datum & actum Constantiæ.

* *forte deest* Notarium. † *forte deest* muniri.

CONCLUSIONES

Joannis Gersonii.

De Jure Episcoporum, in definiendis quæstionibus Fidei.

Notentur hæ Propositiones, seu Conclusiones.

PRæcepta Decalogi, prout tradita sunt à Deo revelante per Moysem, & per Christum, & per alios Sanctos viros supernaturaliter * cognitionem; prout etiam debent impleri ex charitate, quam Deus solus supernaturaliter infindit; prout denique ducunt ad vitam æternam, quæ sola Fide credita est, spectant ad vitam; capiendo etiam strictè Fidem pro puro credibili: & hoc ex ista triplici radice, tanquàm ex triplici causa patet, scilicet efficiente, quoad primum; formali, quoad secundum; finali, quoad tertium: & oppositum asserere est palam hæreticum.

Sunt igitur Assertiones divinis Præceptis repugnantes Judicio Fidei reprobandæ, sicut & practicatum est in hoc Sacro Concilio, de pluribus Articulis Wicleff & Huss, & de ista specialiter; *Quilibet tyrannus* &c. quæ velut hæretica damnata est.

Asserere quòd nullis Prælatis liceat Propositiones aliquibus in Fide dubias hæreticare, hoc est, hæreticas declarare; derogat Episcopali authoritati, quæ in divino Jure fundata est, & in laubabili consuetudine legitimè præscripta, quo ad multos, præsertim apud quos sunt generalia Studia Theologiæ, ac etiam repugnat practicatis, & approbatis in hoc sacro Concilio.

* Locus corruptus

Responsio ad objecta sumpta ex quibusdam Legibus, & Glosis, quæ videntur Assertioni primæ favere, ut dicit adversa pars.

LEges civiles debent regulari, glosari, & intelligi conformiter ad Legem divinam, & non è contrà; quoniam permittunt aliqua quæ Lex divina condemnat ut crimina: sed non ideò redduntur talia justa & licita. Exemplum de usura, de meretricibus, & quibusdam aliis.

Leges allegatæ cum glosis suis, possunt reduci ac meliorem intellectum, ut justæ dicantur, quàm possit hæc Assertio; *Licitum est unicuique subdito*, &c. quæ hic quæritur impugnari: istæ enim Leges cum glosis suis, videntur loqui de homme judicialiter bannito ratione proditionis; in quo casu datur licentia subditis illius Domini qui bannivit, quòd occidant talem sic bannitum. Sed non sic est in hac Assertione; quia non ponit quòd quilibet talis machinans, & sic bannitus per Superiorem suum.

Item, quidquid sit de quibusdam Legibus & Glosis earum; constat quòd rationes non valent, quibus sic arguitur; Joannes meretur pœnam mortis, igitur quilibet potest Joannem occidere, infligendo pœnam illam.

Primò, quia quilibet peccans mortaliter, est proditor Dei & meretur mortem nedùm corporalem, sed æternam; non potest tamen quilibet peccator talis à quolibet occidi.

Secundò, quia proditor etiam adjudicatus morti per Judicem, non potest à quolibet occidi impunè; imò si quis occiderit eum, dùm ducitur ac patibulum, esset homicida.

Tertiò, quia requiritur quòd occidens proditorem sciat certissimè quòd ille est talis, cui non debet inferri certa mors ex solis conjecturis, etiam à Judice: ut 2. q. 1. 4. Requiritur quòd talis occidens habeat tales causas, de quibus possit facere certitudinem, dum accusabitur apud Judicem suum, quòd talem proditorem interfecit; alioquin si non possit hoc probare, damnabitur ut homicida. Non omnis proditor, etiam notorius, potest à quocumque etiam subdito illius Domini, cui machinatur proditor, licitè interfici; quia non à Sacerdote, vel B Monacho, & ita de similibus instantiis.

Ex prædictis, & aliis multis potest apparere, quòd condemnando hanc Assertionem; *Licitum est unicuique* &c. ut hæreticam; non propter hoc damnarentur talium Legum conditores, vel glosatores ut hæretici, vel eorum Leges ut hæreticales.

Volumus propter elucidationem veritatis, & extirpationem quorumdam errorum consurgentium ex Juribus positivis non intellectis, ad puram Fidei regulam notare tres conclusiones, quæ ab aliquibus dicuntur fuisse prædicatæ, jungendo tàm reprobationes ex practicatis in hoc sacro Concilio Constantiensi, quàm aliundè, multiplici ratione.

Primò, quòd nulla Propositio physicalis, vel moralis condemnanda est per Concilium, quod in talibus non se debet occupare, cùm non sint de Fide: hæresis autem est dogma falsum Fidei orC thodoxæ contrarium.

Oppositum autem hujus conclusionis practicatum est in multis erroribus, Joannis Wicleff, & Joannis Huss, qui moralia respiciunt; ut quòd Fratribus non liceat mendicare &c. Undè & falsum est, imò hæreticum, quòd nulla moralia sint de Fide. Undè ista damnata est per Ecclesiam ut hæretica; quòd *Usura non sit peccatum*. Et ista, quòd *Non licet jurare*. Et ita posset exemplificari de multis. Et de ista quæ novissimè damnata est ut hæretica; *Quilibet tyrannus* &c. Undè pro regula generali: *Omnis Propositio contenta in Scriptura spectat ad Fidem*; quoniam Assertio pertinax opposita non stat cum Fide. Et similiter: *Omnis Propositio quæ potest ex ipsa deduci in consequentia probabili & vera, ad eandem spectat Fidem*. Et reducitur hæc regula ad illud de Symbolo Nicæno: *Secundum Scripturas*: & ad illud: *Qui loquutus est per Prophetas*. Et ad illud, D *Unam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*. Deductio facilis est.

Altera conclusio, vel pars conclusionis; quòd, dùm damnandi sunt errores, debent simul evocari & damnari hæresum assertores.

Oppositum practicatum est in erroribus Wicleff, qui priùs condemnati sunt judicialiter, quàm ipse Wicleff evocaretur, vel damnaretur, licèt sub nomine ejus damnati sint.

Verum est quòd, dùm quæsitum est damnari sua memoria, citatio decreta est. Similiter ista: *Quilibet tyrannus* &c. Similiter alia: de non communi-

municando laïco * specie &c. Et ita solitum est fieri in multis Conciliis, in quibus apocripha, quæ certa carent actione † condemnantur. Verum est tamen, quòd postmodùm possunt, aut debent hæresum assertores nisi desistant, condemnari. Notetur exemplum de falso numismate inscripto nomine Regis, quod damnatur, non damnato Rege. Sic in proposito potest contingere de falsa doctrina, sicut de cedula per Promotorem judicialiter exhibita. Latior est deductio quæ incipit: *Asserere quòd non liceat* &c.

Facit ad hoc duodecima Distinctio Decreti, ubi reprobantur Opuscula multa, quæ fuerunt ab hæreticis intitulata sub nominibus diuersorum Sanctorum, ut est Evangelium sancti Thomæ, sancti Bartholomæi, sancti Andreæ, & ita de reliquis, sicut de itinerario Clementis, de vita Petri, & de transitu Beatæ Virginis. Constat autem quòd nec Apostoli, nec Virgo Maria fuerunt evocati, dùm damnarentur errores isti sub eorum titulis prænotati, nec ipsis adjudicatum est aliquod interesse: undè & error Græcorum de processione Spiritus sancti damnatus, ipsis non vocatis, sicut dicit Dominus Bonaventura.

Ampliùs, sic arguitur ratione. Quæcumque duo sunt separata, quorum unum est principale, & aliud accessorium; principale potest discindi vel terminari, accessorio remanente non tacto: & præsertim quando terminatio non habet necessariam dependentiam. Sed interesse Fidei circa Libellum hæreticalem est principale; sic quòd ex errore, tanquàm ex parte rea criminis læsæ Majestatis divinæ, constituitur sufficiens Judicium apud Prælatum ex officio, ut hanc partem damnet: interesse verò personale circa intitulationem talis Libelli est purè accessorium, & separabile; poterit enim primum interesse terminari, & alterum differri, vel dimitti.

Ampliùs, evenire frequenter potest, quòd Libellus hæreticalis inficiet unam Diœcesim; & persona, cujus nomine intitulatur, non erit de illa Diœcesi, neque, per consequens, subjicitur Jurisdictioni illius Episcopi: non oportebit igitur quòd Episcopus evocet illum, dum damnabit eum Libellum erroneum, & suæ Diœcesi pestiferum; quia de illis quæ foris sunt nihil ad eum, & esset irrisoria citatio.

Ampliùs, in casu præcedenti contingere potest, quòd persona errans sit tyrannus potens, vel hostis Reipublicæ, vel inimicus reputatus à Rege sub quo est Prælatus qui damnat hæreses; ubi si citaretur hujusmodi tyrannus vel hostis, nulla est utilitas, sed major hostilitas: in dilatione verò damnationis grande dispendium.

Ampliùs, non oporteret in decisione, vel determinatione doctrinali condemnativa alicujus erroris, quòd evocetur errans, quamvis nominetur: non igitur oportebit hoc in damnatione judiciaria, de necessitate divini Præcepti, cujus vinculum majus est, quàm vinculum Juris positivi.

Et si dicatur, quòd in casibus prioribus potest saltem fieri citatio generalis in valvis Ecclesiarum.

Respondetur primò, quòd hæc citatio non concernit necessariò damnationem errorum, ad quam obligatur Prælatus divino Præcepto, & non sic ad citandum.

Rursùs secundò, quia posset talis citatio accessoria cedere, multis casibus, in præjudicium causæ principalis, propter versutias, vel astutias Advocatorum, & Procuratorum conductorum prece & pretio per unum potentem tyrannum, vel hostem Reipublicæ, vel seditiosum, refugientibus ex adverso deffensoribus veritatis, vel causâ justi metus, vel ex pusillanimitate, aut aliàs: interponerentur quippè statim appellationes frivolæ, imò pestiferæ ad Curiam Romanam, ubi quantus esset tractus, quantus labor, & expensæ, & quàm inutilis aliquando finis, colligitur faciliter ex his quæ vidimus, & videmus: & ita Pastor & Doctor, pro grandi merito, grandi damno mulctaretur.

Exemplum pro præmissis inducitur de Rege Franciæ, qui fecit damnari Parisiis, *De visione beata*, quam tenebat Joannes XII. * ipso eodem Papa non evocato, vel audito.

Altera conclusio, quòd per inferiores ad A Concilium Generale, vel ad Sedem Apostolicam, non sunt errores condemnandi judicialiter, imò nec doctrinaliter, ut aliqui intellexerunt, nisi sint priùs per Ecclesiam condemnati; quoniam istæ sunt majores causæ, quæ referendæ sunt, ut dicit, ad Apostolicam Sedem.

Oppositum practicatum est in hoc Concilio, quod approbavit condemnationes factas per Universitates, & Ordinarios, in Anglia, & in Pragua; quas tamen ut temerarias & iniquas, si verum iste diceret, debuisset reprobasse.

Undè Prælati & Doctores tenentur multa scire explicitè, quæ populus non ita tenetur explicitè cognoscere. Sed ubi insurgeret turbatio in populo, & error explicitus, Prælati possunt & debent plebem ab erroribus ejusmodi revocare judicialiter, & aliàs.

Verum est quòd Sententia eorum † ligat extraneos, ut est præcisè per ipsos lata; nisi pro quanto B deducitur sufficienter ex Scriptura sacra.

Denique nulla est controversia, vel contradictio, etiam apud Dominos Juristas, in causis Fidei quæ respiciunt expressè & explicitè Articulos Fidei, & illa quæ sunt per Ecclesiam ut hæreses damnata, vel per Scripturam sacram, cujus autoritati innititur Ecclesia ‡ possint ac debeant Ordinarij & Inquisitores cognoscere: ut si quis diceret, quòd usura est licita, quòd fornicatio non est peccatum mortale, quòd quilibet tyrannus debet occidi. &c sicut nuper damnatus est; nullus dubitat quin Episcopus, & Inquisitor habeant cognoscere.

Contra tertiam conclusionem præmissam notetur sequens conclusio extracta de Tractatu comparato Anno Domini 1388. per Facultatem Theologiæ, C & approbato per Universitatem Parisiensem, misso olim Domino Clementi Papæ, qui Tractatus, est penès Reverendissimum Patrem Dominum Cardinalem de Thalonos.

Secunda conclusio est in primo Articulo, quòd ad Episcopos Catholicos pertinet, authoritate inferiori & subordinata, circa ea quæ sunt Fidei judicialiter definire. Probatur autoritate Pauli. *Act.* xx. 28. ubi dicit. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei &c.* Undè patet, quòd Jure divino, & autoritate Spiritus sancti, Episcopi sunt positi ad regimen Ecclesiæ Dei: regimen autem importat judiciariam autoritatem. Ergo sequitur quòd ad eos pertinet, autoritate judiciali, inferiori & subordinata supremæ autoritati subjecta, Ecclesiam regere; & per consequens, de Fide co- D gnoscere, & in ea diffinire. Undè quòd de tali regimine ad Fidem pertinente loquatur Apostolus, ex hoc patet; quia ibi hortatur Episcopos adversùs hæreticorum Fidem subvertentium nequitiam vigilare: nam immediatè sequitur: ℣. 29. *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, & exurgent viri loquentes perversa, ut adducant discipulos post se: propter quod vigilate*, &c.

Et ideo, exemplo Pauli, Summus Pontifex, & Generale Concilium, sub gravium comminatione pœnarum, ad vigilem hæreticæ pravitatis expugnationem alios hortantur Episcopos.

* *forsan desideratur* sub utraque.
† *forsan* quæ certo carent autore.

* *forsan* XXII. † *forsan desideratur* non
‡ *forsan desideratur* quin

Unum exemplum. De *hæreticis: C. Excommunicamus. §. volumus.* in fine, sic concluditur; *Si quis enim Episcopus super expurgando de sua Diœcesi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus; ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui possit, & velit hæreticam confundere pravitatem.* Hoc autem non posset, nisi haberet in hac parte judiciariam autoritatem: & ideò ibidem præmittitur, quòd Episcopus debet hæreticos ad suam præsentiam convocare, & canonicè punire. & in C. *Ad abolendam. Eodem tit.* dicit, quòd *Pertinet ad Episcopos per Diœceses suas hæreticos judicare, &* quòd *ipsi errorem suum ad arbitrium Episcopi Regionis debent publicè abjurare*, quòd quià etiam illi *qui fuerint à Diœcesani Jurisdictione exempti, nihilominus in his quæ sunt contra hæreticos constituta, Episcoporum subeant Judicium, & eis in hac parte, tanquam à Sede Apostolica Delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegiis, obsequantur.*

Ex his satis patet, quòd tàm de Jure divino, quàm humano, ad Episcopos pertinet, & pravitatem hæreticam judicare; & per consequens, pravitates hæreticas condemnare judicialiter, & autoritate judiciaria veritates Catholicas diffinire.

Attendatur ultra præmissa quòd si nullæ causæ Fidei deciderentur per Ordinarios, & præsertim in locis, in quibus sunt Studia generalia Theologorum, sequerentur inconvenientia maxima in Fide & moribus: quoniam, ut in pluribus, Mendicantes sunt illi qui prædicant, & possent ad libitum dicere quid vellent, absque timore repræhensionis; quoniam in Curia Romana nulli ferè sunt Theologi, nisi Mendicantes, & sic ibidem esse quàm partes & Judices.

Quia rursùs apud ipsam Curiam Romanam prædictæ causæ Fidei, utplurimùm, manerent indiscussæ, vel indeterminatæ, sicut experientia docuit in multis.

Quia denique pauci reperiuntur Prælati & Doctores qui possent, & vellent subire dispendia & expensas, quas in processibus Fidei eis facere necesse est: debent tamen Episcopi non retardari in extirpatione hæresum, sed animari, sicut patet *Extra. De hæreticis.* C. *Excommunicamus.*

Postremò, quidquid sit de aliis Episcopis, & Universitatibus: attamen apud Episcopum & Universitatem Parisiensem istud habetur de consuetudine rationabili & approbata: sicut patet de condemnatione Articulorum Parisiis; & de juramento Baccalaureorum, quod faciunt ante lecturam Sententiarum, in manu Cancellarii Parisiensis, quod tale est.

*Si diversis * aliquem dogmatisantem contra sacram doctrinam, & specialiter in favorem Articulorum Parisiis damnatorum, revelabitis infra octo dies Episcopo, vel Cancellario Parisiensi, qui fuerit pro tempore, vestro.*

Concordat pro conclusione sacra Scriptura pluribus locis, specialiter 1. Pet. III. *Parati*, inquit, *ad satisfactionem* &c. & Malach. 1. 7. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam* &c. & in Epistolis Pauli, ad Timotheum, ad Titum, & Exod. XVIII. Deut. x.

Et si dicatur quòd Episcopi & Inquisitores possunt errare: certè potest errare Papa; nihilominùs spectant ad eum causæ Fidei.

Item, si Doctores possunt doctrinaliter tractare materias Fidei, constat quòd Episcopi, ex officio, sunt Doctores, & possunt docere populum authoritate, pœnas scilicet apponendo.

Item, causæ matrimoniales sunt de majoribus causis, quæ nihilominùs ab Ordinariis sæpè terminantur.

Item, omnis error damnatus à Deo per Scripturam sacram explicitè, vel implicitè: sicut patet, *Extra. De hæreticis. Cap. Damnavimus* †. Undè dicit Augustinus quòd *Si quid alibi noxium est, hic damnatur*, scilicet in Scriptura. Unde etiam damnatio per Papam, vel Concilium Generale, non est nisi quædam Juris divini declaratio, cum appositione divini Decreti.

A Patet igitur quòd secunda conclusio præfata, de Tractatu ante dicto, est sufficienter fundata in Jure divino, vel humano, & in consuetudine laudabili legitimè præscripta; nec propter unam glosam magistralem in Decretalibus, vel Decretis, etiam si reperiretur ad oppositum, damnanda est, sed tenenda: & ita remanet tertia conclusio falsa per Magistrum Tholosanum posita.

Facit pro præmissis, & ad ostendendum, de consuetudine laudabili legitimè præscripta, quòd nedùm in Universitate Parisiensi, sed in aliis Studiis generalibus sit protestatio communis per Theologos, dùm faciunt aliquos actus, quòd nihil dicerent contra Articulos Parisiis condemnatos, vel qui alibi sunt rationabiliter condemnati.

Sequuntur objectio & responsio quæ ex prædicto Tractatu positæ sunt.

B „SEd contra prædicta obijcitur; quia licèt ad aliquem inferiorem Papâ pertineat, vel pertinere „possit, hæreses manifestas & explicitas judicialiter „condemnare: in quo casu videntur procedere illa „quæ dicta sunt in 22. 22. quæstionibus; tamen videtur quòd nec Episcopus, nec Facultas, aut alius „Papâ inferior possit condemnare judicialiter, & solemniter hæreses implicitas, de quibus inter Litteratos, & in sacris Litteris eruditos est quæstio, „vel dubitatio; quales videntur conclusiones prædictæ, vel saltem earum aliquæ, quas Facultas „Theologiæ condemnavit. Et ad hoc videtur ratio „& authoritas concordare: irrationabile enim apparet, qui Episcopus, Præsbyter, qui quandoque „non est Theologus, nec in sacris Scripturis peritus, possit opiniones Doctorum Theologorum „sententialite condemnare.

C „Item, ad hoc est authoritas Innocentii Papæ, in „C. *Quoties*: 24. q. 1. ubi ait. *Quoties ratio Fidei „ventilatur, arbitror omnes Fratres & Episcopos nostros non nisi, ad Petrum, & sui nominis, & honoris „authoritatem referre debere.* Et ibidem dicit glosa; „*Aliud est de Fide quæstionem motam terminare, quod „nulli præter quàm Romanæ Sedi permittitur, sicut hic „dicitur: aliud est ipsam sine diffinitione ventilare; quod „Patriarchæ & Primates facere possunt, sicut ibi continetur.* Et posteà glosa objiciens ait; *Videtur contra. „extra. De hæreticis* C. *Ad abolendam. Nam ibi innuitur, quòd illi sunt vitandi tanquam hæretici, quos „ipsi Episcopi vitandos dixerunt. Sed dic, quòd illud „intelligendum est, quando tale quid dicunt, quod „certum est esse hæresim. Hìc verò ubi dubium est.* Cui D „concordat glosa. 8. *di. cap.* 2. super verbo, *Fide*, „ubi ait: *Sed expone hic in Fide N. fideliter; ut „possit agitare causas Fidei; sed non procedere ad Sententiam.*

„Ex quibus omnibus patet, quòd nullus inferior „Papâ potest determinare sententialiter quæstionem motam de Fide, præcipuè quando Litterati dubitant, & contrariè opinantur. Ad quod „concordat Innocentius tertius. Epistola: *De Baptismo, & ejus effectu.* ubi dicit, *Majores Ecclesiæ causas, præsertim Articulos Fidei tangentes ad Petri Sedem „referendas* &c.

„Et ad hoc etiam facit Cap. ᵐ. *In Fidei fundamentum. De summa Trinit. & Fide Cath.* in ac *

„Sed ad ista respondetur: & primò dicendum est, quòd

* *forsan* audieritis.

† *Locus corruptus.*

* *aliquid desideratur.*

„ quòd divina ista Jura loquuntur de causis, seu quæstionibus Fidei terminandis, & diffiniendis judicialiter; & ideò in nullo faciunt contra Facultatem Theologiæ, quin possit quæstiones etiam apud aliquos Litteratos dubias scholasticè terminare, & doctrinaliter diffinire, antequàm ad Sedem Apostolicam referantur, sicut supra ostensum est in primo capitulo Articuli.

„ Secundò, dicendum est, respondendo ad rationem nunc factam, quòd nec Episcopus Parisiensis, aut alius quicumque non Thelogus, nec sacris Scripturis peritus potest, aut debet sine Theologorum consilio opiniones Doctorum Theologiæ in Fide dubias, & non manifestè hæreticas sententialiter, seu judicialiter condemnare.

„ Tertiò, dicendum est, quòd, non obstantibus prædictis Juribus, Episcopus Parisiensis, vel alius, de consilio Facultatis Theologiæ, seu Doctorum sacræ Scripturæ, potest tales opiniones, si ostendantur esse contra Fidem, sententialiter condemnare; imò in casu, hoc potest Facultas Theologiæ, sicut patet ex 4. 2. & tertia quæstionibus, & earum probationibus.

„ Quartò, dicendum est ad omnia illa Jura, quòd intelligenda sunt de judiciaria diffinitione, vel suprema Sententia: sed pro hoc non tollitur quin aliqui inferiores Papâ possint hujusmodi quæstiones terminare, & judicialiter diffinire, diffinitione & Sententia inferiori & subordinata, sicut patet ex dictis & dicendis; & etiam ex Bulla Urbani quinti inferiùs allegata, ita quòd diffinitio suprema Papæ Catholici, qui est Universalis Episcopus, omnes & ubique obligat: & ideò hujusmodi diffinitio dicitur *Sententia* absolutè, & simpliciter. Sed subordinata diffinitio Episcoporum Catholicorum inferiorum, non sic universaliter obligat; & ideò non dicitur *diffinitio*, vel *Sententia*, nisi secundùm quid: est hic diffinire, vel sententiare vocat ibidem glosa ventilare; quia non est simpliciter terminare. Cum hoc tamen stat quòd obligat suos subditos secundùm quid, scilicet quo usque per Sedem Apostolicam, vel Summum Pontificem aliter fuerit sententiatum & diffinitum.

„ Et supposito, quòd talis inferior Sententia, vel diffinitio non obligaret, in casu, ad credendum, quia staret in casu, quod illud diffinitum esset hæreticum; tamen regulariter obligat ad oppositum non dogmatisandum, vel publicè docendum in Diœcesi Episcopi sic diffinientis.

„ Et sicut dictum est de ipsis; sic dicendum est de aliis personis, vel Collegiis ad hoc potestatem, vel authoritatem habentibus, respectu suorum subditorum. „ Hæc ibi.

Ubi notandum est quòd hæc glosa potest aliter intelligi; ubi scilicet, & quando Propositio contraria vel non generauit scandalum in una Diœcesi, ubi potest sine periculo nesciri, seu dissimulari; vel ubi non habetur sufficiens consilium Theologorum pro declarando quid explicitè repugnet Fidei, vel sacræ Scripturæ, quod idem est. Secùs judicandum est, si scandalum ortum est, si periculum est in nesciendo, si Theologorum adsit frequentia.

Placet tandem attendere, quòd in Curia Romana plerumque minor est abundantia Theologorum, quàm consuevit esse Parisiis, exempli gratia: & dùm indè traheris * causa Fidei per appellationem ad Curiam Romanam, solet remitti ad Universitatem Parisiensem, sicut visum est pluries, temporibus nostris. Propterea, non videtur rationabile causam Fidei per tot solemnissimos Theologos agitatam & discussam, remittere discutiendam uni, duobus, vel tribus Cardinalibus, vel Theologis, sicut Dominus Baltazar, nuper Papa Joannes XXIII. facere conatus est, in causa condemnationis Propositionis defuncti Magistri Joannis Parvi, quæ modò usque pendet coram Domino Cardinali de Ursinis, non sine gravibus damnis & expensis Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris.

A Rursùs ad principale sic arguitur. Constat ex decursu nascentis Ecclesiæ, usque nunc, quòd Prælati, qui sunt Pastores & Doctores, & alii Doctores non Prælati, consurrexerunt adversùs hæreses primò, doctrinaliter disputando, scribendo, arguendo, increpando, non remisso semper Judicio ad Sedem Apostolicam, vel Generale Concilium: & non solùm doctrinaliter hoc fecerunt, sed judicialiter, quilibet in sua Diœcesi. Et certè si doctrinaliter poterant, fas similiter eis erat judicialiter hoc facere, cùm condemnatio judicialis non addat ad doctrinam propter * adjectionem pœnæ in subditos rebellantes; sic enim dicit Apostolus. *Episcopum instructum esse in doctrina sana, ut possit eos qui contradicunt revincere. Tit. 1. 9.*

B Dicitur eis prætereà in persona Hieremiæ, quòd constituti sunt ut evellant & destruant &c. hoc idem Ezech. XXXII. XXXIII. sub figura speculatoris palàm ostenditur: undè si semper oporteret causas Fidei, dum insurgunt per universum Orbem, remittere ad Sedem Apostolicam, ipsa Sedes non sufficeret terminare; etiamsi haberet tot Auditores causarum Fidei, quot sunt Auditores causarum prophanarum: in quibus tamen Fidei causis non apparet quòd aliquis sit Auditor constitutus ordinariè; oportet enim tales Auditores esse Theologos eruditissimos & incorruptissimos, & talium, quanta fuerit, & sit raritas in Curia Romana, nimis prôh dolor! docuit experientia. Ecce enim quòd in sacro Collegio tot Cardinalium, vix fuit & est binarius Theologorum.

Dicere igitur sub prætextu cujusdam Decretalis Papalis dicentis, quòd *Majores causæ referendæ sunt ad Sedem Apostolicam, & nulli alii per universum Orbem Pastores & Doctores debeant se de eisdem causis*

C *intromittere*, est apertissimè nedùm errare, sed delirare, & insanire, & irritum facere Mandatum Dei, propter traditiones hominum.

Concludimus ergo quòd sicut errores aliqui perniciosissimi fuerunt ante celebrationem hujus sacri Constantiensis Concilii, de authoritate Papæ, & suæ Curiæ introducti, per erroneum intellectum quorumdam Jurium positivorum, per adulatores, & textuales homines: ut quòd Papa non subjiciebatur Concilio Generali. Quòd non poterat committere simoniam, in collatione Beneficiorum. Quòd nemo poterat ei dicere, *Cur ita facis?* Quod non poterat celebrari Concilium sine eo, in quocumque casu, & ita de plurimis: qui quidem errores damnati sunt per hoc sacrum Concilium, verbis & factis.

Sic, in proposito, necessariò fieri consuevit, de

D talibus erroribus, qui dicti sunt: ut quòd Prælati inferiores non habeant judicare de Fide, præter quàm fortè de Articulis Fidei, quantumcumque suppetat eis copia Theologorum; quantumcumque prætereà scandalum grave suis subditis immineat. Quòd insuper damnari non possunt, aut debent errores, nisi priùs, aut simul evocentur eorum assertores: & quòd aliter faciendo Sententia nulla est, vel iniqua, licèt principale sit justissimum, scilicet errorum damnatio: quòd denique non sunt damnandæ Propositiones, si possent ad aliquem sensum bonum trahi, vel pro aliquo casu dabili sophisticè glossari; & ita de reliquis; ut, quòd Præcepta Decalogi non spectant ad Fidem,

* forsan. trahitur.

* præter

dem, nec sunt Judicio Fidei reprobandæ, quæ omnia magnam afferunt pernitiem in Ecclesia Dei.

Attendatur pro his quæ sunt in facto, quòd Dominus Episcopus Parisiensis, & Inquisitor, de communi Concilio Fidei, nullo reclamante, ubi erat Magister de Monteleonis, Eleemosynarius Domini Ducis Burgundiæ, cum pluribus aliis eidem Domino affectatissimis; miserunt Fratrem Petrum Flore, Licentiatum in Theologia, & Vicarium Inquisitoris, ad prædictum Dominum Burgundiæ, cum certis instructionibus significantibus intentionem prædictorum Episcopi, & Inquisitoris, ac Concilii. A

SUMPTUM EX ORIGINALI BULLA

Quæ damnat errores Wiclef in Concilio Romano, & approbatum est per Constantiense Concilium.

Unde & in Sententia damnativa Joannis Huss, similis habetur modus loquendi: per quem modum loquendi apparet præmissorum veritas, scilicet quòd priùs damnari possunt errores, quàm errantes; & quòd ad Ordinarios spectat cognoscere de Fide, & de his quæ solos mores tangunt. B

JOANNES EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam Rei memoriam, in Generali Concilio.

„ Inter omnes Apostolicæ Sedis instantias, „ quas ad regimen Christiani populi jugiter „ impendit, illa videntur præcipua, ut cùm ali- „ quam doctrinam suboriri senserit, quæ oculos „ divinæ Majestatis offendere, & grave in se pe- „ riculum animarum continere possit; eam ne pro- „ pagaretur ulteriùs, & per eam mentes fidelium „ damnabiliter capiantur, mox studeat extir- „ pare. C

„ Cùm ergo in nonnullis mundi partibus qui- „ dam curiosi ea discere, atque non quæ animarum „ ad salutem, & argumentum Fidei, sed ad suum „ fastum ampliandum & Catholicæ, Fidei subver- „ sionem, edunt quosdam Libellos, seu Volumina, „ vel Tractatus, Opuscula, quæ dicuntur Joannis „ Wiclef, videlicet Dialogum, Trialogum, & „ alios plures Libros, quos præsentibus haberi „ volumus pro expressis, nomine dicti Joannis Wi- „ clef inscriptos, & intitulatos; non solùm in sco- „ lis frequentare, sed etiam ad populum in Sermo- „ nibus exponere nitantur: in quibus Libellis, Vo- „ luminibus, seu Tractatibus, multa hæretica dog- „ mata, multique continentur errores, & in Fi- „ de minùs rectè sonantes & per quos simplices, „ & indocti à veritatis tramite deviare; experti „ verò, atque docti nimirum scandalisari prohi- „ bentur, * quæ ad nostram, & hujus sacri Con- „ cilii deducta publicam notionem. D

„ Nos, ut ex injuncti nobis Pastoralis officii „ debito tenemur, volumus in his, quantùm pos- „ sumus, occurrere periculis animarum, ne quod „ ait Apostolus, variis & peregrinis doctrinis „ Christi fideles in devia deducantur; quos etiam „ summâ curâ Salvator admonuit, ut caverent à fer- „ mento Pharisæorum. Cujus rei pernitiosissimam, „ pestiferamque malitiam optimo fermenti mani- „ festat exemplo. Nam veluti, *Modicum fermentum*, „ testimonio Apostoli. 1. Cor. v. 6. *totam massam* „ *corrumpit*: sic hæreticorum falsa doctrina om- „ nem Catholicam eruditionem, cui admiscere- „ tur, veluti rabidum venenum, nisi occurrere- „ tur, inficeret: quam etiam doctrinam abomi- „ nationem desolationis idem appellavit. Quem „ locum Doctor sacer Hieronymus exponens, a- „ bominationem dicit posse intelligi, *Omne dogma* „ *perversum*.

„ Volentes autem in præmissis, licèt notoria sint, „ maturè procedere, omneque scrupulositatis du- „ bium amputare; certis ex venerabilibus Fratri- „ bus sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, at- „ que nonnullis Episcopis sacræ Theologiæ, u- „ triusque Juris Professoribus, & aliis commisi- „ mus de præmissis inquiere, & negotium hujus- „ modi diligenti examinatione discutere: ex quo- „ rum processu & relatione nobis, & eidem sacro „ Concilio constitit, atque constat, præmissa „ tàm per facti evidentiam, quàm per plures dif- „ finitivas Sententias, tàm autoritate Apostolica, „ quàm nonnullorum Archi-Episcoporum in suis „ Conciliis, & locis insignibus, & diversis, fuisse & „ esse notoria atque vera.

„ Nos igitur eodem approbante Concilio, de- „ claramus, & decernimus illa esse notoria, quæ „ nulla possunt deffensione tueri; & super illis „ fore, tanquàm super notoriis procedendum: & „ exurgentes, in Dei virtute, contra hanc falsam, „ perversam, pestiferamque doctrinam, eodem ap- „ probante Concilio, dictos Libellos, Tractatus, „ & Opuscula,

Videlicet,

„ Dialogum, Trialogum, & omnes alios hu- „ jusmodi Libellos, & alia, quæ ejusdem Joan- „ nis Wicleff nomine inscribuntur, & intitulan- „ tur, cujusque Artis & Facultatis existant, at- „ tento maximè, quòd in eis licèt aliqua vera „ scripta sint; falsa tamen illis, veluti lepra in „ humano corpore permixta sunt, & in eorum le- „ ctione periculosè, tanquam inter scorpiones, & „ colubros Christi fideles versarentur, damnamus, „ & reprobamus, atque Salvatoris Sententiam „ exequentes, dicentis: *Si quis in me non manserit,* „ *mittetur foras, & sicut palma arescet, & in ignem* „ *mittetur, & ardet*; igne jubemus publicè con- „ cremari.

„ Ejusdem etiam autoritate Concilii, districtiùs „ inhibemus, ne quis Christi nomine insignitus „ audeat aliquem, vel aliquos, seu aliqua ex di- „ ctis Libellis, Tractatibus, & Opusculis dicti Joan- „ nis Wicleff nomine inscriptos, aut intitulatos „ legere, exponere, vel tenere, aut illis, ac „ nomine, aut authore illo Wicleff uti; vel il- „ lum ut autorem, nisi fortè in illorum reproba- „ tionem allegare publicè, vel occultè, & ut de „ medio Ecclesiæ illa periculosa, spurcissimaque „ doctrina eliminetur.

„ Imò, jubemus per locorum Ordinarios, Li- „ bros, Tractatus, & Opuscula hujusmodi, etiam „ authoritate Apostolica, per censuram Apostoli- „ cam, si sit opus, cum adjectione, quòd contra „ non parentes procedatur, tanquam contra fau- „ tores hæresis, diligenter inquiri, & repertos „ ignibus publicè concremari.

„ Si

* perhibentur.

„ Si quis autem hujusmodi Sententiæ, inhibitionis, Decreti, ac jussionis violator, aut contemptor extiterit, statuimus, eodem approbante Concilio, contra ipsum, veluti suspectum de Fide, procedi.

„ Monemus insuper, autoritate præmissa, omnes & singulos, qui voluerint tueri memoriam dicti Joannis Wicleff, ut infra novem dies proximè futuros, quos 1°. 2°. 3°. atque peremptoriis terminis assignamus, compareant apud Sedem Apostolicam, atque coram nobis, vel nostro successore canonicè intrante, vel in hoc sacro Concilio, vel alibi, ubi contigerit nos, vel successorem prædictum residere, dicturi & allegaturi, & quidquid voluerint, ne idem Joannes Wicleff, licèt ab humanis ereptus, de hæresi condemnetur.

„ Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, Decreti, damnationis, jussionis, inhibitionis, statuti, monitionis, & assignationis infringere, vel ei, ausu temerario, contraire. Si quis autem attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ, apud sanctum Petrum. IV. Non. Febr. Pontificatus nostri, Anno tertio. „

Sequitur copia cujusdam Instrumenti, ad ostendendum quòd Universitas Pragensis, & Ordinarius Loci, se intromiserunt de Articulis Wicleff condemnandis.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

„ ANno à Nativitate ejusdem 1403. Indictione undecimâ, die Lunæ, vigesima octava Mensis Maii, hora dici decima septima, vel quasi Vesperorum, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Bonifacii, divinâ providentiâ Papæ nostri, Anno quarto decimo, in majori civitate Pragensi in scupa * Facultatis Collegii Barolli; in mei Notarii publicè infra scripti, testiumque præsentia inscriptorum, ad hoc specialiter vocatorum, facta plena Congregatione omnium Magistrorum Universitatis Studii Pragensis, de Mandato honorabilis viri, Walcherii Harrasser, Rectoris ejusdem Universitatis, specialiter per Hanusconem, & Nicolaum Albus, nuncios juratos Universitatis prædictæ vocatis, sub hac verborum forma.

„ Reverende Magister. Hodiè horâ septimâ decimâ, in Congregatione Universitatis, ad audiendum Propositionem & petitionem Domini Officialis, nomine Ecclesiæ Pragensis; & ad audiendum legi quosdam Articulos præsentatos per eundem ad reverendum † sibi nomine Capituli, & ad finaliter concludendum quid expediat fieri in ista materia, pro honore Universitatis, sub debito præstiti juramenti, & pœnâ non contradicenti †; quæ quidem forma verborum scripta erat in carta papyri, & per supra dictum Dominum Walterium Magistrum in Artibus, & Rectorem, omnibus Magistris Universitatis prædictæ ibidem congregatis, & præsentibus, extitit lecta publicè, & pronunciata: quâ lectâ, idem Dominus Walterius Rector, duplices Articulos separatim in privatis chartis per- gravicui * scriptos, sibi, ut dicebat, per honorabiles viros Joannem le Bel, Officialem Curiæ Archiepiscopalis Pragensis, & Venceslaum Archidiaconum Bethineum in Ecclesia Pragensi, ejusdem Ecclesiæ Pragensis Canonicos, nomine ejusdem Ecclesiæ præsentatos, per me Notarium publicum infra scriptum, de verbo ad verbum, imposito silentio, legi fecit. „

* *Vel* scopa *aut* stapha, *verbum corruptum.*

† *forsan* referendum † *forsan* contradicendi

* *forsan* pergamenis

Sequitur dictorum Articulorum de verbo ad verbum, prima pars,

Et est talis.

HÆc Wicleff in Anglia, quæ fuerunt condemnata Londiniis, Anno Domini 1380. à tredecim Episcopis, & Archiepiscopis.

Substantia materialis panis & vini, manet in Sacramento Altaris.

Post Consecrationem, accidentia non manent sine subjecto in eodem Sacramento, identitate, verè & realiter, in propria præsentia corporali.

Quòd si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non baptisat.

Pertinaciter asserere quòd non est fundamentum in Evangelio, quòd Christus Missam ordinavit, hæresis est.

Quòd Deus debet obedire diabolo.

Quòd si fuerit homo debitè contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua & inutilis.

Quòd si Papa sit præscitus & malus, & per consequens, membrum, non habet potestatem super fideles ab aliquo sibi datam, nisi fortè a Cæsare.

Quòd post Urbanum sextum, non est aliquis recipiendus in Papam; sed vivendum est more Græcorum, sub Legibus propriis.

Contra Scripturam est, quòd viri Ecclesiastici habeant possessiones temporales; & notat sacram Scripturam, dicta Angelorum & Apostolorum.

Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi priùs sciat ipsum esse excommunicatum à Deo: qui sic excommunicat, ex hoc fit hæreticus, & excommunicatus.

Quòd Prælatus excommmunicans Clericum, qui appellavit ad Regem & Concilium Regni. *

Quòd illi qui dimittunt prædicare, sive † verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die Judicii traditores Christi habebuntur.

Licet alicui Diacono, sive Presbytero prædicare verbum Dei, absque authoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici, aut alia, de quo sufficienter constat.

Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesiasticis habituatis delinquentibus.

Et quòd populares possunt, ad eorum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decimæ sunt puræ eleemosynæ; & Parochiani possunt propter peccata suorum Collatorum, ad libitum suum conferre.

Quòd spirituales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales orationes eidem.

Ceteris paribus, conferens Fratribus eleemosynam, est excommunicatus, & recipiens.

Eo ipso quòd aliquis ingreditur Religionem privatam, qua-

* *Hic aliquid desideratur.* † *hic aliquid desideratur.*

*qualemcumque causa*Possessionatorum quam Mendicantium, redditur ineptior, & inhabilor ad observantiam Mandatorum Dei.*

Sancti instituentes Religionem privatam, sic instituendo peccaverunt.

Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana.

Fratres tenentur per laborem manuum vitam acquirere, non per mendicationem. Iste est Articulus damnatus ab Alexandro quarto.

* tàm

Secunda pars dictorum Articulorum separatim in illo pergameno scriptorum sequitur,

Et est talis.

PRimò, dicit.

Omnis Symoniacos qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus *

Item, *Oratio præstiti nulli vallet.*

Item, *Omnia de necessitate eveniunt.*

Confirmatio juvenum. Clericorum Ordinatio. Locorum consecratio reservantur Papæ & Episcopis, propter cupidinem lucri temporalis & honoris.

Universitates, Studia, Collegia, Graduationes Magisterii in eisdem sunt † vana gentilitas introducta, & tantùm prosunt Ecclesiæ, sicut diabolus.

Item, dicit, *Excommunicationem Papæ, vel cujuscumque Prælati non esse curandam; quia est censura Antichristi.*

Item, *Peccant fundantes Claustra; & ingredientes sunt viri diaboli.*

Ditare Clerum, est contra Regulam Christi.

Silvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt ditando Ecclesiam.

Inducit Reges & Principes sæculares, ut bona Clericorum sibi insistent, & spoliant eos.

Item, *Omnes de Ordinibus Mendicantibus esse hæreticos, & dantes eis eleëmosynam esse excommunicatos; & quòd ingredientes Ordinem, aut aliquam Religionem, eo ipso inhabiles sunt ad servanda divina Præcepta, & per consequens, perveniendi ad Regnum cœlorum, nisi apostatarint ab eisdem.*

Et sic suadet apostasiam, & multa alia enormia inveniet in suo Dialogo, & plures alios errores in suo Trialogo, & aliis Libris suis, prout patet in Articulis damnatis repertis in Libris suis.

Item, *Papa cum omnibus Clericis suis possessiones habentibus est hæreticus, eo quòd possessiones habet, & omnes ejus consentientes, scilicet Domini sæculares, & laici ceteri: & propter hoc Papa neminem potest judicare de hæresi, eo quòd sit hæreticus.*

Item, *Ecclesia Romana est Synagoga sathanæ, nec Papa est immediatus & proximus Vicarius Christi & Apostolorum.*

Item, *Decretales, Epistolæ sunt apocrifæ, & seducunt à Fide Christi; & Clerici sunt stulti, eo quòd eas student. Imperator & Domini sæculares seducti sunt à diabolo, ut Ecclesiam Dei bonis dotarent temporalibus.*

Item, *Electio Papæ à Cardinalibus per diabolum introducta.*

Et ideò suadet à Papa & Cardinalibus recedere, & se simpliciter Deo committere.

Item, *Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter Ecclesias.*

Item, *fatuum est credere Indulgentiis Papæ & Episcoporum.*

Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & commercia civilia.

* *Hic aliqui d desideratur.* † *hic aliquid desideratur.*

Item, *Augustinus, Gregorius, Benedictus, Bernardus &c. damnati sunt, nisi pœnituerunt de hoc quod habuerunt possessiones; & instituerunt, & intraverunt Religiones: & sic, à Papa, usque ad infimum Religiosum habentem possessionem, sunt hæretici.*

Item, dicit, *Omnes Religiones indifferenter introductas à diabolo.*

A Quibus quidem Articulis, sicut præmittitur, lectis, præfatus Walterius Rector scrutatis votis, auditisque vocibus omnium & singulorum Magistrorum dictæ Universitatis ibidem præsentium, dictamque Universitatem repræsentantium, tandem secundùm pluralitatem vocum, per dictam Universitatem fuit conclusum, quòd nullus dogmatiset, prædicet, vel asserat publicè, vel occultè Articulos suprà scriptos, dicto Domino Walterio Rectori per Dominos Joannem Officialem, & Venceslaum Archidiaconum supra scriptos, præsentatos, ut præmittitur, sub pœna præstiti juramenti.

Super quibus omnibus & singulis, præfatus Dominus & Magister Walterius Rector, suo, & dictæ Universitatis Studii Pragensis nomine, petunt sibi per me Notarium publicum infrà scriptum, fieri & confici unum, vel plura, vel publica, Instrumentum, vel Instrumenta.

Acta sunt hæc Anno, Indictione, die, Mense, hora, Pontificatu, & loco quibus supra; B præsentibus discretis viris Gregorio, Mathiæ Lermerguit*, Nicolao de Sylema Aomnoënsis Diœcesis, Paulo Nicolai de Altamutta Luchleusensis Diœcesis, Clericis & sæcularibus Universitatis Studii Pragensis prædicti, testibus ad præmissa vocatis, & rogatis. *Sic signatum.*

Et ego Michaël, natus quondam Nicolai de Prachatuz, Pragensis Diœcesis, publicus Imperiali autoritate Notarius, prædictæ Congregationi &c.

* Locus corruptus.

PROLIXA EPISTOLA

Caroli VI. Francorum Regis.

Exhibita in Natione Gallicana, & lecta die Jovis, nona Mensis Julii. Anno XVI.

Cod. 2538. fol. 358.

C CArolus, Dei gratiâ, Francorum Rex. Dilectis nostris Præsidenti, ceterisque viris eruditissimis in sacra Constantiensi Synodo Gallicanam Nationem repræsentantibus, salutem: & ad ea quæ pacis & veritatis sunt, assiduos conferre labores. Data IX. Julii.

Thesaurum pretiosissimum, speciosam margaritam in Galliis pridem thesaurisavit Altissimus, qui Fidem nostris Patribus, cordibus, devotione, brachiique potestate servandam disposuit, & nos hujus pietatis, tantæque Religionis imitatores esse docet ipsa filialis sequacitas, & beneficiorum Dei non immemor obligatio.

Cùm igitur doctrina feralis, Secta horrisona, fomesque malorum Magistri Joannis Parvi Propo- D sitio, Regni nostri tempora pacifica, atque aurea quasi sæcula in sanguinis ætatem, in belli rabiem commutavit; super ejus damnatione scribimus sacro Concilio sub hac forma.

Sacrosanctæ Constantiensi Synodo in Spiritu sancto legitimè congregatæ, Universalem Ecclesiam repræsentanti.

Carolus Dei gratiâ, Francorum Rex, pacis zelum, & in solicitudine omnium Ecclesiarum, quantùm temporalia possunt vestris spiri-

spiritualibus cooperari vigiliis. *Gratia vobis, & pax impleatur* * in cognitione Domini nostri Jusu Christi. 1. *Pet.* 1. 2. Reges Gentium & quibus potestas à Domino Deo est, populorum Principes, quantò divinæ potestatis ampliora dona participant, tantò magis se Fidei tutores, & strictis astrictos Legibus profiteri tenentur, ut qui Reges uncti sunt, in ceteros Fide & sanctitate probati colluceant. Hinc ille Judas victoriosissimus Machabæus irâ succensus per zelum, audientibus populis exclamavit: *Melius nobis mori, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum.* 1. Mach. III. 59.

A

Hinc Gentilium multos legimus mortis imperterritæ tulisse pericula, ut Religionem, cultumque suum neque minui, neque contaminari passi sint; quin etiam caput objicerent: quoniam majori vinculo divinis ligantur qui servitutibus eximuntur humanis; quas enim pœnas minoribus comminantur, major † eis Dominus infligit.

In testimonium Zedechias Rex jam veniat, quia enim despexit Mandata Domini, dixit Altissimus: *Non erit ex eo qui sedeat super solium David: & cadaver ejus projicietur ad æstum per diem, & ad gelu per noctem; Visitabo contra eum & semen ejus iniquitates suas.* Jerem. XXXVI. 30. 31. *Judicium namque durissimum in iis qui præsunt fiet: exiguo concedetur misericordia; potentes verò potenter tormenta patientur.* Sap. VI. 6. 7.

B

Satis itaque diversis Scripturæ passibus deductum est, spirituales Leges temporalibus auxiliis deffendendas, & totum cor hominis Principis Fidei fervore succendendum. Sed magis in iis beneficiis perurgemur, quoniam veteres nostros Progenitores & Gallica sceptra magni decoris munere regnans in altissimis adornavit, cùm arma nostræ terrenæ militiæ supremo demisit olympo, nobis in pignus armaturæ Dei per tempora reservanda, quæ non carnalis est, sed potentia Dei, ad destruendum munitiones; & omnem altitudinem se extollentem adversùs scientiam Dei. Hac in cœlica missione nihil aliud longæva vetustas nobis posteris intelligendum servavit, quàm id velle Deum, donaque ingentia designare, ut contra adversantia Fidei, vitam periculis, & propugnacula malis insurgentibus poneremus.

C

Hæc autem cùm in mentem veniunt, cùm tam admirabile dilectionis insignium, attestationesque secutas inclinata mente recolimus, nostrosque animos, & spes & metus excitant, ac undè bona successura speramus, maximè ex adverso ventura timemus incommoda; nos Fides, nos pietas & Jura ligant, ut quò magis tanti beneficii sumus participes, id operibus & exemplis non ingrati testemur, & eam gratiam, quam in nobis operatus est Dominus non in vacuum recipiamus, dum vita manebit, & nostris sub Imperiis Gallicana prospera tellus, non arguemur in Fide degeneres, non à sanguine, quo ducti sumus, efficiemur alieni, erimusque memores quâ stirpe sumus creati, & Patrum decus retinebimus.

Si præterea in præsentem revocare memoriam jam convenit, quantum Gallia Fidei præstitit incrementum, quis nesciat? Quid Caroli Magni arduos ausus, & decertatas pro Fide pugnas opus est in testimonium trahere, & cœlitùs ostensa sæpè loqui prodigia? Verba factis, & tempus locutioni deessent.

D

Quotiens sedata scismata, conciliatam pacem, fractos rebelles, & restitutas Ecclesiiæ sedes Gallicana virtute refert historica series; ipseque Leo Papa satis in exemplo est.

Non vana loquimur, non fictam orationem componimus, restant incomprehensibilia signa; idque rei fixam affert certitudinem, quòd pretiosa morte quæsita & sanguine Gallico parta Dominicæ Passionis signacula, Crucem & spineam Coronam intùs habeamus, quo nos ornatiores, tutosque magis, & ab erroris macula decet inveniri puriores.

Non hæc ad arrogantiam, non ad inanem gloriam referimus: in iis Dei laus nostrum vinculum est, & nos magis Mandatorum Dei debitores, quàm gloriosorum autores operum explicamus.

Sed qui suis durum fortasse dat certamen, ut placidior sequatur victoria, longa pace, & justissima quiete immotos olim animos ab Annis decem suscitavit ad iras. Nam ob ambitionem, pace Regni nostri deserta, bellorumque jactis quibusdam seminariis, cùm crudelis ubique pavor, omni ex parte lacrymæ, & quaquaversùm gemitus resonarent, Legesque furori succumberent: vir unus damnati propositi qui rumpere fœdus natus, qui struere insidias, & serere mortem, & si non aliquâ nocuisset mortuus esset, germani nostri suavissimi, quo non nobis junctior alter, nec nostri Statûs amantior, & in cujus industria Regni nostri gloriam sperabamus, inopina morte, truculentaque nece superbus, nostra gaudia mutavit in luctum; atque osculo, tecta fraude, nos dulci & unica fraternitate privavit, etiam sanguine nostræ Domus, suæque, si non eundem indignum tanta reddidisset atrocitas, lutum fœtidum † & platearum ignominiosè resperis immunditiam, non insonabat ejus in auribus: Habeto cum sanguine pacem, & per hoc habebis fructus optimos, & eris omnipotens contrà hostes tuos. Sed dùm efficeret quod cupiebat, neque quantum scelus pararet, neque quem offenderet cogitavit.

Ut autem nihil dolis intemptatum superesset; si peccasse anteà satis erat, fuit in peccato perstitisse deterius, & error in principio magnus, factus est in fine permaximus. Ille enim quem nec longa dies, nec pietas ulla mitigat, quod contra humana, divinaque commiserat, quasi Deo autotore, Fideque suadente, factum defensare studebat. O scelus, ô inauditam sceleris blasphemiam!

Clamat Fides. *Non occides: Non perjurabis.* Non sunt hæc ab hominum fidelium occulta judiciis. Non hæc ex abditis Theologicæ doctrinæ parabolis: clara sunt, usitata sunt, principia sunt, & nos in iis hæsitabimus; ut etiam Christiana Religio manibus sanguine pollutis non interpretanda sit, & velut scopus repercussus, in omnem partem humani desiderii revolvenda.

Absit à fidelium cordibus, Legem Domini immaculatam sic ab hominum ludificari malitia; ut humanæ corruptioni, nostrisque peccatis subserviat, tantumque quisque Scripturarum possit invenire præsidium, quantum sui ipsius ad inducenda flagitia præstabit ingenium, redeatque illud Salvatoris; *Irritum fecistis Mandatum meum, propter Traditiones vestras.* Matth. XV. 6.

Sed quid plùs, ut scripta manerent, pestisque tantæ contagionis transiret in populos, codicillum damnationis, librum mortis, cartulam opprobrii, epistolam ex tenebris infernalibus, ex quibus feritatis reservat effigiem lapsam, ut creditur, per nostræ regionis mansiones scripsit in volumina, & homicidii Justificationem nuncupavit.

Videte, res ipsa quantùm nomini respondeat: quæ formaliter discrepant, quo pacto pariter uniantur. Quid est quod justitiæ capitaliùs adversatur, aut eam ferociùs impugnat, ipso infideli homicidio, & nos ea simul conjungemus? Hac in re nihil pallii, nemo publicatas voces, nemo certitudinem & famam poterit evadere. Ipsa Propositio Magistri Joannis Parvi, quam Justificationem Ducis Burgun-

* *multiplicetur.* † *forsan* majores.

† *Locus corruptus.*

gundiæ semper intitulavit, hanc mercenariis ex scriptoribus vulgus insaniens, & scandalisati insipientes pecuniis comparabant; quoniam quibus nullæ opes sunt in civitate, bonis invident, malos extollunt, odêre vetera, & nova amant: hanc turba relegens in vicinis vicissim in alterutrum commutabat, ipsaque illius temporis rumor, & solus sermo sic animos tenuit occupatos, ut bello dissueta corda murmur effrenique motus infestarent.

A Hæc paci contraria nostræ, hæc nostri temporis macula; per eam mille nocendi artes, per eam nullus innocenti locus, quantaque indè scandala secuta sint, nos ipsi scimus, qui Regno per eam seditionibus exposito, atque ad mortem diviso præsidemus.

Nimiùm hæc, heu nimiùm cognita nobis: et si Regi offenso, atque neminem offendenti non creditur; quomodò etiam offensori, cui plusquàm satis indultum est, fides erit? Verba ad partem facit, garrit in aures, & more suo, scripta & dicta ferit impropria.

Sed desinat, quæsumus, maledicere, malefacta ne noscat sua, & si ea perget quæ vult dicere, forsan quæ non audiet. Nos autem eam vocatam Justificationem, aut pro re magis aptè dicamus injustitiæ reduplicationem, quam nemo plana fronte, nemò nisi dejectis oculis, & circumferentialiter vacillando defendit, impugnamus, detestamur, B & propriis in damnis percipimus. Quanta, cùm in toto delebitur, succedet utilitas? Credite, & Deum testamur, quòd doctrina illius pestiferas reliquias, & nati natorum percipient, & qui nascentur ab illis: sed secundùm multitudinem afflictionum nostrarum consolationes vestræ.

Igitur quam nostris à Patribus suscepimus Fidem sequentes, & nostrorum subditorum corda placare, tantique motus parati sedare fragorem, postquàm Catilinarios compescuimus impetus, cessaratque furoris rabies proborum monitis, & Filiæ nostræ dilectissimæ Universitatis Parisiensis probatissimo consilio, discussione priùs in tempus circiter trium protractu Mensium, & ut in Fide licèt in aperto peritorum auditis judiciis eandem Propositionem, & novem pestes diabolicas in ea contentas, per dilectum Consiliarium nostrum Episcopum Parisiensem, ac Inquisitorem hæreticæ C pravitatis damnatas, & publicè concrematas, etiam damnabiles, & à populorum mentibus resecandas putavimus: eundem Episcopum ad rei complementum, & damnationis executionem exhortantes, & quærentes offensæ publicæ pœnam notoriam respondere, quod sincerè in actum perductum est. Tantæ verò reparationis gratiâ, tempora posteriùs fortunaciora vidimus, & velut cùm seditio coorta est,

Sævitque animis ignobile vulgus:

Neptunio more procellis odiorum, motibus violentis silentium dedimus, cùm nostra authoritate eandem jussimus, adjunctis nostris Litteris publicari Sententiam, & causam hanc in Præceptis divinam, nostram autem obedientiâ defendendam, atque propriam suscepimus.

Sed iterùm revocare dolorem, infandaque rerum pericula metuere rei novitate cogimur, cùm D fama refert, ex Cardinalibus sanctæ Sedis tres sinistram, proh dolor; & volatilem tulisse Sententiam, quam nos dissentionis permanentiam reputamus; & quæ zelo Fidei facta sunt, humano damnasse, non dicimus favore, sed forsan timore leviori. Novimus undè hæc venenumque fumali evaporatione se ostendit.

Proh æquissimæ Deus, quantum malorum patiens in tua Ecclesia permittis spectaculum! Terror ipse mortalis si consurgit, ad illud evangelicum convertamur; *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.* Joan. VIII. 32. Si nos digni essemus; si sic malè meriti, ut adversùs Regnum nostrum in causa propria velocem & intolleratam contumeliam pateremur, Fides indigna * tamen, ut in nostra injuria læderetur:

Non mundanas re tanta conciliamus amicitias; non familiaria petimus, commune & catholicum est quod quæritur; sed inter eos sunt qui conturbant & volunt convertere Evangelium Christi. Nec mirum, cùm in Christi duodenaria sorte, unus servus nequam in fine compertus est. Timendum ne Aman ipsius mellita atque† funesta semper informatio, hîc Assuerum Regem circumvenerit fortasè posteriùs increpanda: nostra autem sceptra, nostra Regia progenies si talibus invisa sit, saltem Fidem in eorum oculis placuisse putabatur. Quia verò *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Heb. 11. 6. disposuit Dominus, ut quod ex bonitate animi procedebat, nihil ponderis, nihilque gravitatis haberet, atque injurioso Judicio Juris ordinata forma deesset.

Quid primum ex injustitiis re in tanta commissis referimus? Apud nos factus processus, spatio & digestione probatus, in sacculo ligato rejicitur. Et si fortassè manus obliviosa sacrum Evangelium in sacco miscuisset, ipsum etiam cum sacco reprobum arguissent.

Præterea Justitiæ directrix audientia negata est, nihilque præter improperia, & adversùs nostrum honorem probra infestissima nostri Ambassiatores retulerunt.

Affirmamus, & nobis ipsis conscii sumus, nihil adversùs Ecclesiam, aut ipsos, tale promeruisse, ut ab iis rejecti sumus, ad quæ Jura viros perditissimos, hominesque plectendos admittunt. In hoc tamen gloriamur, si gloriari oportet, quoniam Hilarium pro Fide Sedibus pulsum, & terram, quæ Domini est, exposcentem, in exemplar habemus.

Sic tu Galliæ gratissima tellus, fortunataque, si te tanti erroris plaga non tetigisset, pro Fide subjaces opprobriis, aperuisti gremium tuum, largita es operam, nec opes tuas in solitudine consumpsisti: & tu derelicta pro Fide conculcaberis, & ex Fidei damno tua comparentur incommoda, ac pro te Fides, & tu pro Fide patiaris, deque tuis quam fortassè per te sumpsisses, ab alienis honestiùs expectatam pro Fide non justitiam inveniens.

Quid ultra? Ut nihil calignis, aut cæcitatis esset obmissum, noctem tanti mali comitem expectarunt, solque ipse radios abstulit indignatus, & occidua in parte scelus refugiens orbem lucidum, reclinavit; ita ut in tenebris mentis & corporis processum apud nos in luce factum, errorisque confusionem annullarant errantes, dictorum Episcopi, & Inquisitoris Procuratore à sua justa repulso instantia.

Super hæc omnia, quoniam nihil pudet assueto sceleri, & crescente malitia, cresceret maleficii voluntas, citatio in causa appellationis negata est, & nostra pro parte justas preces Ambassiatores inaniter consumpserunt. Quod si Judicis æterni timor, & patientiæ salutaris dilectio; Fidei, sacrique Concilii decus non plùs nostros animos, quàm suos perurgerent ulcisci remediis. Utinam atque utinam, discussâ mentis nebulâ etiam ad plenum cognoscerent, quantùm hæc, non dicimus Propositio; sed bonorum propositorum infectio nostra in ditione fecerit excidium: eorum tamen innovatio sopitam seditionem, & ferè placatum murmur, aut saltem errantium in cordibus reconditum foras perniciosè deducet.

Hæccine est gratia quam pro tantis laboribus, atque

* Locus corruptus † *forsan* reliquisset, *aut alias.*

atque Romanæ Ecclesiæ semper impensis obsequiis Gallia referet? Siccine est eorum extirpandorum modus, cujus causa Concilium adunatum est, & contra primas Leges humanas, atque salutem plebis in fronte Synodi ista eveniunt?

Non hæc grata vestris in oculis, æquissimi Judices; & ad divina sincerè pertractanda vocati, Patres, attendite, quæsumus, universique ex vobis id argutè digerant, quo tempore, quibus conjecturis, fictisque ducti mendaciis, hanc præcipitavêre Sententiam. Sperabant, & id facilem stillabant in aurem viros,

Qui versare solent prædas, & vivere rapto,

rerum vestrarum videre ductores, atque apud nos ferro ingredi, qui per hunc errorem Fidem egressi sunt.

Sed non sic passus qui cuncta rectè prospicit. Verum inter ea quæ Regalis cura suadet, hoc mente in nostra maximè firmavimus, ut errorem hunc, quantùm Dominus concedet, oppugnemus tanquàm particulam ex Antichristi semine, & ad humanæ pacis dissolvenda fœdera leviaticum documentum.

Quis ex manente * tutus præsidebit in populis, si Majorum adversari vitæ liceat minoribus? Si socialia confringi juramenta? Puteum fœderis cum alienis populis Abraham ipse non fodisset. Errorem hunc quicumque admittit, dominia tollat, pulchram concordiam, & strictos inter gladios vitam ducat in jurgiis. Ejus hæc sequela est, cædes inducit, violentiam armat, acuit feritatem. Hic fructus, hæc utilitas, ut omnes in alterutrum jam consurgant.

Nunc tantum nephas deflent nostro in Regno Plebani, quoniam litibus omnia commiscuit, & prima malorum origo est. Hinc sæcula ferri jam redeunt, & turbida versat omnia in periculis inclementia, atque in dies crescens dira lues, jam vicinos populos, jam Regna inficit extera, ut paci locus non sit in terra mansurus, & sicut Christi tempore pacifica rediere sæcula; sic hujus pertinacitatis errore mores tigridis, artes Ulixeas, & sanguinis ætatem conspicimus.

Nunc homines, hac instigante doctrina, proximis infesti, Majoribus contumaces, alienæ vitæ insidiatores, atque inter Principes rara Fides, aut servatæ pridem colligantiæ fida restabit securitas; quisquis coopertas teget inimicitias, morum aderit explorator: & cùm nemini datum sit, ut apud universos complaceat; plurimis concedetur, ut odium exequentes, etiam usque ad mortem ceteris displiceant.

Laudantur autenticis in scriptis, qui mortem præposuêre perjurio: quamquam verò propriè vitæ fuerint adversati, publicæ tamen incolumitati salutaria præbuerunt exempla, famaque supervixêre manentes, ut de nostrûm, & aliorum plurimis scriptum, in beneficii tanti memoriam invenitur: atque ipse Rex Sedechias se, atque populum temerariè perdidit, qui pactum ipsum cum Nabuchodonosor irritum fecerat, cùm illi assentatores blandissimi suaderent, non esse pactum cum idolatra, & cum filiis peccati nullum etiam tenax juramentum.

Undè tam obcs intelligentia? Undè tam saxea nasci potuêre præcordia, ut mortem horrendam, inauditum, atque immeritum maleficium, & iniqua blandaque fide tectam tyrannidem justificatam intelligerent? Audiatur quid de hoc Lex. *Hominem homini insidiari nephas*.

Considerandum vobis relinquimus, si pœnam suos in actores Propositio retorqueat, si per assassinos occidentes plectendi sint, multùm illos capitulum in principantium securitatem editum indi-gnificat, dixitque Deus: *Si quis per industriam, aut insidias occiderit proximum suum, ab altari meo evelles eum ut moriatur*. Exod. XXI. 14. Iterùm: *Qui percusserit hominem, volens occidere, morte moriatur*. ℣. 12. Ad hæc Leges, ad hæc Canonum statuta decreta sunt, Judiciorumque vigor, & Juris publici tutela in medio constituitur, ne quis sibi sumere valeat ultionem, ita ut ne Christianus permittatur sævire in Judæos, quamquam sceleribus sint impliciti. Non sic mortis arbiter vir vassallus, aut subditus, sed iis correctionis recisa pote-
A stas. Ait enim Scriptura: *Si ceperit servus percutere pueros, & ancillas; veniet Dominus, & dividet eum, & ponet partem ejus cum infidelibus*. Luc. XII. 45.

Non quis exquirere, * ne ad hoc Scripturæ partes accommodare multiplices, Decalogus ipse sufficiat, qui si jam vertitur in dubium, de Fide actum est, & perit cum suis fidelibus Lex misericordiæ, & qui non vult mortem peccatoris, ad inconcessas strages ratificandas vocabitur. Longè Psalmista mentes humanas à doctrina hac incitabat, cùm ait: *Confitemini Domino, in Psalterio decachordo*. Ps. CXLIII. 9. per quod decem Præcepta designantur.

Cedite Reges rerum habenas, linquite suis occursuras impetibus, cùm nocendi & innocendi potestas, quæ à Domino Deo est, in universorum venit arbitrium, & qui potens est inimicari, fal-
B sumque conficere crimen, etiam pœnas infligendi sibi ipsi potestatem largiatur. Sic rerum vocabulis abutemur; ut præceps & nefaria temeritas, virtus & fortitudo vocetur. O quis eventus? Quæ affectionum in terra turbulenta conjunctio! Ubi sic rarescet fidelitas! Ubi sic perjuria crebrescunt!

Vos finem in principiis legite, & credite verbo quod nos Magistra rerum experientia docuit operibus: scitote & res scripta firmabit, quòd illa qualiscumque trium Cardinalium indispositio, incitamenta furoris, atque scandalum nuper obstinatis in cordibus peperisset, si non Concilia obstitissent. Nam qui quod cupiunt sibi jam adimpleri promittunt, clamant Concilio autorisatas hæreses, ratificatam Propositionem, & ludibrio nostros Ambassiatores expositos, pœnas atro in carcere luere,
C errorque novissimus, prioribus poterit esse deterior.

Recolimus Granderium scripsisse, Aristotelem.... † quòd consuetudo audiendi falsa, facit ea credere. Et in hujus erroris multiplicatione, ad hoc ventum est, simplexque & mobile vulgus ad invidiam natum, à majoribus audita sæpè fortiter imprimit: quod in Arriano errore dudùm satis explotata prisca scripta describunt: & ipsius Joannis Huss excrescens doctrina manifestat; propterea tolli necesse est, priusquàm radices magis in profundum deduxerit.

Nunc nunc quæ virtus animo est, aut quæ viris constantia videbitur, ut si deficiente Justitia suppleat feritas, & minis intonet, aut sub vellere molli lupus latitans verbis laqueos apparabit, vin-
D cat ubique Fides.

Rogamus igitur Cœtum vestrum sacerrimum, per eumque in quem vocati estis Spiritum Paraclitum obtestamur, si qua restat adhuc mortalibus intemerata Fides: si Regnorum, præsertim Catholicorum, vultis consistentiam, Sectam hanc de medio tollite, tantamque avertite pestem.

Et jam tanti mali radicem, Assertionem hanc, *Quilibet tyrannus* &c. de medio sustulistis: super quo grates persolvere dignas, tantumque munus satis laudare non sufficimus; idque semper firmari, fixumque manere petimus, quamquam partis ami-

* Locus corruptus

* Locus corruptus † *hîc aliquid desideratur*.

amici magis, quàm erroris inimici, quid ad turpitudinem, Gallorumque inauditum opprobrium damnationem hanc cedere collocantur*; & Galliam monstris erroris nusquam infectam magnam asserunt hac in damnatione maculam reportare, quoniam Gallicus error vocabitur.

Sed quid sanctius, aut manentis erroris, aut damnati verba referri, ubi nullum certamen, nusquàm victoria, probaturque Fides, cùm errantium surgit iniquitas. Non Paulus reportavit opprobrium, cùm ex persecutore Pastor effectus est, A neque errore carere rectè constanterque putabitur, cui cum errore nulla dimicatio.

Novem ergo ydræ capita, quæ iterùm amputata nascuntur, celeriter rescindatis, aut populus vitam durà per disturbia ducet; quoniam hic morbus cancro similis, in membra pollitica serpit; & tardatum medicamen tardiùs languorem protelatum curabit. Regni nostri servetur honos, & infracta Consiliarii nostri Parisiensis Episcopi, tantos servata per annos, firmataque ad ea quæ Fidei sunt, cùm sapientum judicio cognoscenda maneat autoritas, cui nos semper adesse, & eundem in iis manutenere, Clericorum, qui Dei gratiâ, apud nos abundant industria** proponimus, idque nos conturbat, quòd quis ejus omnimodam autoritatem in rebus Fidei decernendis ab eo submovendam falsè conjecturant, ut, eo pacto, in Fidei causa offendiculum interponant: quoniam verò Fides, & B Mandata Dei æterna, adeò pura, ut nihil mortalis fragilitas, nihil terrenæ concupiscentiæ, cùm tractantur, admisceant, solam hac in causa petimus planitiem, ut nihil occultum, nihil particularibus tectum colloquiis tantum processum infucat †, omnia elucescant.

Prodeant in lucem singula, ut lucis positum juxta positum clariùs agnoscatur. Satis excrevit hominum malitia, satis artis vulpinæ superest, ut ituri in vineam Domini, colonorum specie, pretio conducti, mercenarii eam dissipent, & jam verba volant, id conari malignos, ut Mendicantium quorumdam paupertatem lucro circumveniant, eosdemque ad Concilium traxêre pecuniis; quæ res minorem in actis posset afferre gravitatem, & in viris status, & gradus altiores habentibus, minor inerit credulitas.

Sed si publica erunt omnia, si coram cunctis C data sermonis, aut scripti copia, ubi mentis erit corruptio? Rubor oris notabit, & anguis in herba latens resiliet, quoniam nullum magis esse conscium peccatorum timendum, quàm precantem, alienum potest effugere Judicem, non verò se ipsum. Plana verò brevitate non aliud utilius, apertoque & universali in Judicio suspectum nihil, propterea de fautoria jam suspectos rebus non immisceri licebit.

Audivimus autem unum, quod ægerrimè ferendum est, quosdam tantum nostrum in caput conjecisse pudorem, ut hujus Propositionis damnationem menti nostræ nihil attinere locuti sunt, quod, nostræ proli, nobisque injuriosum accipimus, cùm tali nos sermone de infidelitate, & in subditos salubriter regendos negligentia jam increpant. Inter autem universa desideria, quæ dilata nos affligunt; hoc unum majori cum tristitia sustinemus, quòd rei tam facilis reparatio differatur; nec mirum si Fidei dilectionem retinemus, ‡ nam domui D habuimus undè.

Sed qui redire nescit, cujus semel periit pudor, ab eorum linguis sublatus, nec infinita mendacia collorari sufficiunt, cùm semel lingua dolosa mentita est, cùm mendacia admittenda, & committenda prædicant: Sed *Qui dixit se nosse Deum, &* *Mandata ejus non custodit, mendax est*. 2. Joan. II. 4
Et *Perdet* Deus *qui loquuntur mendacium*. Ps. v. 7.

Si Litteras ostendunt adversarii; si nostro jussu factis statutis, aut Litterarum Mandatis se protegant, vos fallunt: nam quæcumque concessimus, jure Fidei semper salvo data sunt, & cùm Fidei subjicimur, nihil nostris in scriptis adjecimus quod Fidem velimus offensare. Solos igitur illos nostra pro parte credite loquentes, quibus à nobis in re tanta potestas, dilectos nostros Ambassiatores, quos vestris Paternitatibus cum sua salute, salvaque quiete commendamus. Quidquid enim Regis Gallorum nomine dixerint, nostrum est, ratum habemus & acceptum, iisque amplam in iis dedimus potestatem, & vos eorum dicta fidelia reputetis, patiens præstetur audientia, benignaque susceptio: si qui autem ex Regnicolis nostris, eorum legationi, personarumve incolumitati adversati sint, competenti & nobis reservata correctione quid vota nostra velint perhibebimus; scimus enim dura pati, & audire maligna, nostros eosdem & vos iis vestrâ curâ sapienter occurretis.

Vos igitur viam mortis præcludere, & cùm hujus erroris occasione non sit finis peccatis, dictis finem facite. Nam in Mandatis Dei si non ambulaverimus, si sic homines divina irritent; super nos venient mala; multa enim promissis Abrahæ locutus est Dominus, sed semper conditionem adjecit; *Si custodierint filii tui mandata mea.* Et nos ipsi reminiscimur, quoniam propter divinæ Majestatis, Religionis, Fideique contemptum, Juda & Israël defecerunt, & id non immemores ad nostra tempora conferimus.

Ad vos igitur confugimus, vos nostri splendor sæculi, vos regula vitæ, qui dare pacem Gentibus, illuminare patriam satagitis, *fessis animis* succurrite: si Fidem clamantem, si exorta scandala, si Regem exorantem non audieritis, quomodò minores exaudietis? Si in populo acquisitionis, in gente sancta hæc impunè penetrent; quid simplices & illiterati cogitabunt? Excogitat justus de domo impii quomodo detrahat eum à malo, & qui proximorum mala respiciunt, & linguam in silentio præmunt, quasi conspectis vulneribus, usum medicaminis substrahunt, & ea* mortis autores fiunt, quo virus, quod curare poterant, noluerunt. Veritatem meditetur guttur vestrum, & labia vestra detestantur impium; & si genus humanum, nulli favendo tempnitis, sperate Deum memorem fandi atque nefandi: *discant que populi moniti Justitiam, & non tempnere divos*: & que † Dominus jocunditatem, & reconvalescente Fide super vos exaltationem, & nomine æterno vos hereditet Deus noster.

Scriptum Parisius. Anno Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo; Regni verò nostri, tricesimo sexto.

* colloquantur ** *hic aliquid desideratur.*
† *forsan* infuscat ‡ Locus corruptus.

* Locus corruptus. † *forsan* dabitque

Continuatio Litteræ, ad Nationem.

Quoniam verò vos ipsi scitis, & testes estis quos Gallia fovit, quanta illius doctrinæ feritate pertulimus, & quisquis Gallorum hæc ignorat, se nihil scire fateatur, atque obtusa gerit pectora, cui ex sola recordatione præteritorum, aut tremor interiora, vel exteriora lacrimæ non occupant.

Ad rem hanc manum mittite, qui Fidei vinculo, qui natalis terræ debito fortiùs manetis alligati: si quis Dei timor, aut patriæ dulcis amor superest, id pateat, vestra salus est Galliæ felicitas.

Confidimus vos huic sancto fortiùs aspirare laborari*, & Regios affectus Fidei succendere fervorem, ut si extrà sapitis, in iis quæ intrà sunt Patrum, & patriæ præstatura salutem præstantiùs vacaretis. Sæpe

* *forsan* laborari

Sæpe & plusquàm sæpe vir animalis, terrena sapiens, qui usque ad contemptum Dei se extollit, maligna seminat; sed virilis animus, cui in corde Fides, & ante oculos Dominus, non huc & illuc faciliter impellitur.

Rogamus igitur amicitias vestras, per si quid mentibus Fides, & gratissima tellus imprimunt, vincite magnanimes, tantamque malitiam vobis apertam oppugnetis, atque aliquid addat fervoris Fidei preces regias astitisse, & in præteritis si pusillanimitas affuerit, compensate futuris.

Hanc Gallicanam, nostramque causam reputamus & pridem reputavimus, neque tam turpe Galliæ particulam monstrum hoc fecisse, quantùm in non adversum jaculari verecundum.

Caruit monstris Gallia, quæ de monstris gloriosum reportavit triumphum, & nos famam hanc sequamur † egregiamur, ut nostra in tempora deperdatur, experiemur in iis, & Galliæ videbimus amatores. Sit Dominus in medio vestri, pacem & veritatem diffundens. Datum ut supra.

Per Regem in suo magno Consilio.

GOUTTIER. *

Collatio fit cum Litteris orginalibus superiùs insertis.

† locus corruptus. * GOUFFIER

EPISTOLA
DUCIS BURGUNDIÆ.
Lecta in Concilio Constantiensi.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

1416. Die xv. Julii. PER hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter, manifestumque existat, quòd Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo sexto decimo, Indictione nona, die Mercurii quinta decima Mensis Julii, Apostolica Sede Pastore carente, horâ sextâ post mediam noctem, in magno Refectorio domûs Fratrum Prædicatorum Constantiensis, fuit de Mandato Reverendissimi in Christo Patris, & Domini, Domini Joannis Patriarchæ Constantinopolitani, famosæ, inclytæque Nationis Gallicanæ Præsidentis, Natio prædicta solemniter congregata, pro nonnullis tractandis, proponendis, & peragendis negotiis sacrum Constantiæ Concilium tangentibus, & concernentibus.

Et cùm dicta Natio, unà cum dicto Domino Præsidente esset notabiliter congregata, fuissentque in eadem multa proposita & discussa. Reverendus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Martinus Episcopus Actrebatensis dixit, quòd sibi fuerat per ipsum Dominum Præsidentem, & etiam per præfatam Nationem audientia concessa, & replicare posset contra aliqua dicta, & proposita per venerabilem, & circunspectum virum, Magistrum Joannem de Gersono, sacræ Theologiæ Professorem, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis; & aliquas Litteras ex parte Illustrissimi Principis, & Domini, Domini Joannis, Ducis Burgundiæ, Comitis Flandriæ, &c. dictæ Nationi directas præsentare.

Quibus dictis, fuit sibi dictum per dictum Dominum Præsidentem, de consensu dictæ Congregationis, quòd in nomine Domini ipse diceret, & proponeret, cum modestia & mansuetudine, quidquid vellet.

Et tunc idem Dominus Actrebatensis proposuit, & posuit thema, seu assumptum: *Opus justitiæ erit pax.* Quod deduxit, ut est moris, ad exhortationem justitiæ, ut sequatur pax; & postmodùm præsentavit Litteras per præfatum Dominum Ducem Burgundiæ dictæ Gallicanæ Nationi directas, quæ alta & intelligibili voce, in Congregatione dictæ Nationis fuerunt per me Joannem Guinardi, dictæ Nationis Notarium, lectæ: quibus lectis, præfatus Magister Joannes de Gersono, nomine, & ut tanquàm Ambassiator & Procurator Serenissimi, Christianissimique Principis Domini Nostri Francorum Regis, petiit, copiam earum, sub publico documento, & in publicam formam sibi fieri per me dictum Notarium, ad futuram rei memoriam.

Tenor verò dictarum Litterarum, quæ clausæ erant, & signeto præfati Domini Burgundiæ Ducis, cum impressione armarum suarum, in parvo scuto, in cera rubea signatæ ab exrrà; & ab intrà manu propria etiam ipsius Domini Ducis signatæ, sequitur de verbo ad verbum, in hunc modum, cum omnibus signaturis earumdem ab extrà.

Reverendissimis in Christo Patribus, Dominis generaliter Nationem Franciæ in sacratissimo Constantiensi Concilio repræsentantibus, amicis nostris præcarissimis.

Ab intrà.

Reverendissimi Patres, Domini & amici mei prædilecti.

Sicuti ceteras inter virtutes nihil beatius, nilque perfectius gloriosiusvè quàm justitiam, & æquitatem unicuique, omni sedata collusione, omnique favore etiam inordinato, ac timore semotis, irreprehensibiliter cum faciei alacritate, lætitiaque inexhausta, & libratim tribuere, prout divina, ac canonica Jura cavere non desinunt, pariter & humana: itaque, ordine retrogrado, nihil ignominiosius, nilque discriminiosius, seu vituperiosius, quàm hujuscemodi justitiam & æquitatem sitientibus denegare.

Hinc est, Reverendissimi Patres, Domini, & amici mei carissimi, quòd nuper ad meum pervenit auditum, quòd adversarii mei in Constantia commorantes, in eorum pertinacia & continuata astucia perseverare non formidantes; qui totius universalis Ecclesiæ Judicium, & ejus auctoritatem damnabiliter usurpare moliuntur, in Dei offensam, & sacratissimi Concilii vilipendium, & contemptum, summam * non in mei, sed Fidei orthodoxæ favorem, tam canonicè, & juridicè prolatam subvertere, & prætextu quarumdam prætensarum Litterarum, ab audientia Domini mei Regis per eosdem adversarios, subreptitiè tamen, tacita veritate & expressa falsitate, obtentarum; quibus mediantibus, eundem Dominum meum Regem, licèt innocentem, michi, & Sententiæ prædictis satagunt adversari, & eandem Sententiam, ejusque effectum per minas & conjecturas damnabiles irritare.

Quo circà, Reverendissimi Patres, Domini, & amici mei carissimi, advertere degnenimi, si prætensæ Litteræ, de mente, vel scientia Domini mei Regis processerint, attenta cordiali & sincera dilectione, ac perfecta fidelitate, quam ergà ipsum Dominum meum, sine intermissione quacumque, gessi, & gero, quamque conformiter eumdem Dominum meum Regem ergà mutuò semper habuisse, & habere non dubito: rursùm à quibus, & per quos audientia, justitia, & auctoritas dicti Domini mei captivatur, sigilla regia detinentur, Ecclesia Gallicana, & totius Regni Respublica confunditur, & quasi in nichilum redigitur.

Advertant denique memorare † Paternitates vestræ Reverendissimæ, si præfati adversarii, & præsertim Magister Joannes de Gerson, cum suis complicibus, præcursores Zabuli fuerint, & sint tot homici-

* forsan Sententiam. † forsan memoratæ.

micidiorum, incendiorum, sacrilegiorum, raptuum, & naufragiorum, guerrarum, & divisionum, civitatum & villarum depopulationum, & aliorum scandalorum in Galliarum partibus currentium promotores, & quasi Regni ipsius destructores; ac quot Tractatuum pacis juratis *, & juramentorum fractores & violatores.

Quibus præmissis, prout indubie sperandum est, mature digestis, eisdem vestris Reverendissimis Paternitatibus supplico, quatenùs in consummationem veritatis, & justitiæ, tàm Reverendissimis Patribus Dominis in causis Fidei, quàm etiam aliis Judicibus, qui quodam metu ducti, ut asseritur, causam meam ad Cancellarium remiserunt, præcipere dignemini, Sententia, & processus hujusmodi, ad honorem Dei, & ejusdem sacratissimi Concilii, meæque partis, rejectis æmulorum fallaciis, quantotiùs debitum sortiantur effectum, prosperum, & fœlicem.

Die xv. Maii. Scriptum in villa nostra Gandensi, die quintadecima Mensis Maii.

JEHAN. JOANNES *Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Arthesii, & Burgundiæ.*

YSAMBARD.

Acta, dicta, lecta & petita fuerunt supra scripta, Anno, Indictione, Mense, die & hora atque loco quibus supra; dictis præsentibus Reverendis in Christo Patribus, Dominis Joanne Vaurensi; Ogerio Aujustensi Episcopis; Nicolao de Gonnessia, & Mathæo Roder, sacræ Theologiæ Professoribus, ceterisque Dominis Prælatis, Magistris, & Doctoribus, Licentiatis, ac multis notabilibus, & egregiis viris Congregationem dictæ Nationis facientibus, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et quia ego Joannes Guinardi Clericus Picavensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritate, ac sacri Generalis Constantiensis Concilii, pro Natione Gallicana, & ejusdem Nationis Notarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic ut superiùs describuntur dicerentur, proponerentur, agerentur, & fierent: unà cum prænominatis Dominis testibus, præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi: ideò huic præsenti publico Instrumento, alia manu fideliter scripto, in quo Literæ, de quibus supra fit mentio, de verbo ad verbum, ut superiùs describitur, sunt insertæ; de qua insertione, cum earum originali, fidelem collationem feci, manu mea propria me subscripsi; & signum meum consuetum apposui, in fidem & testimonium ommium, & singulorum præmissorum, requisitus & rogatus. *Avec parraphe authentique à costé.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des RR. PP. Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé F. N. BAZIN. *Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.*

forsan. juratæ.

Exhibita fuit hæc Cedula coram Dominis Judicibus in causis Fidei. Die XVI. *Mensis Julii. Anno.* XVI. Cod. 2538. fol. 363. verso.

A CORam * Vobis Reverendissimis, Reverendisque & eruditissimis Patribus, Dominis Judicibus, 1416. XVI. Julii. qui fuistis & estis in causis Fidei per sacrum Constantiense Concilium, & in plena Sessione, de consensu unanimi omnium Nationum, ordinati & deputati, fuerit diutiùs causa novem Assertionum in eodem Concilio, per quendam Magistrum Johannem de Gerssonno, licèt calumniosè denunciatarum agitata, & adeò deducta, quòd non restet, nisi quòd juxta formam Commissionis vobis factæ, per vos fiat huic sacro Concilio ipsius causæ relatio, ut secundùm illam Concilium ipsum, & terminet, & decidat, quoad ipsas Assertiones, super quibus Magistri, Licentiati, & Bachallarii formati in Theologia, medio juramento, suas opiniones dederunt, quid sit, vel quid non sit Fide tenendum: fueritisque etiam sæpiùs, & instantiùs, repetitis vi- B cibus, pro parte Illustrissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ requisiti, summati, & interpellati; ut dictam relationem faceretis; & quantùm in vobis erat, justitiam in dicta causa, & præsertim eidem Domino Duci suum interesse, ad quod justè per vos admissus extiterat, pro sequenti ministraretis: in qua relatione fienda, & justitia ministranda, ad quas, prout vestro incumbebat, & iucumbit commisso officio, tenebamini, & tenemini, jam à diù, cùm debitis tamen reverentia & honore loquendo, in læsionem & jacturam Justitiæ præfati Domini Ducis supersedistis, & eas plùs debito prorogastis, quamvis de causa ipsa fueritis & sitis plenissimè informati, & instructi.

Idcircò, ne quidquam negligentiæ, prosecutionis interesse, & justitiæ præfati Domini Ducis, & etiam Fidei, valeat in hujusmodi causa Ambassiatoribus, & Procuratoribus ejusdem Domini Ducis imputari: supplicant vestris Reverendissimis Pater- C nitatibus iidem Ambassiatores & Procuratores, tàm ejusdem Domini Ducis, quàm suis propriis nominibus; vosque nihilominùs iterùm & iterùm, instantiùs, & instantissimè summant, interpellant, & requirunt, quatenùs in causa prædicta, relationem ejusdem & instructionem ipsius, prout merita ejus per Acta cognovistis & cognoscitis, facere, nec non justitiam, quantùm in vobis erit, præfato Domino Duci, ac etiam Fidei, pro qua constanter constare debetis, ministrare celeriter dignemini; rescecatis, & rejectis quibuscumque timoribus, & aliis occasionibus, quas pro causis † supersedeatis in eadem causa, usque ad adventum Hispanorum, vel futurum Summum Pontificem, aut aliàs quomodolibet, quæ vanæ & ineptæ videntur, velletis assumere, sive alligare, prout de facto su- D persessionem ipsam aliàs, ad aliquorum, pro parte, ut dicebatis Nationum, vobis factam relationem extrajudicialiter, ‡ nisi fuistis, ordinasse, quod facere minimè potuistis, etiam si Nationes singulæ in eadem supersessione consensissent, in qua tamen non creduntur aliquæ illo modo deliberasse.

Faciant igitur vestræ Reverendissimæ Paternitates in eadem causa quod in eis est, & non formident ministrare justitiam illam poscentibus, ne de negligentia, in futurum, valeatis reprehendi, & resultanter hoc sacrum Concilium, à quoquam notari; vel causas & rationes, si quas efficaces habueritis, exprimatis, quare supersedere debeatis.

* *forsan.* Cùm coram.
† hîc aliquid desideratur.
‡ Locus corruptus.

tis. Aliàs dicti Ambassiatores & Procuratores protestantur de gravamine, & appellando, & de disturbiis, & scandalis, & variis tribulationibus, quæ ex hujusmodi protestationibus verisimiliter poterunt provenire. Et ita cum omni humilitate, reverentia, & honore, pro parte dictorum Ambassiatorum & Procuratorum, tàm præfati Domini Ducis, quàm suis propriis nominibus, coram vobis comparentium, supplicatur, requiritur, & postulatur.

QUINQUE MOTIVA

Seu

RATIONES

Deputatorum Nationis Gallicanæ, factæ Judicibus in causis Fidei, &c. Anno XVI. *tempore Præsidentiæ Episcopi Vaurrensis.*

Cod. 2538. fol. 318. verso. 1416.

PRimò, quòd Natio multùm mirabatur, in qua sunt multæ notabiles personæ &c. De hoc quòd ipsi Judices decreverunt dari processum partibus, ad earum instantiam; cùm nusquàm Jure cautum reperitur, quòd attestationes, seu opiniones Doctorum deberent communicari partibus, sed solùm inter Judices & debuerunt, & inter assessores causæ publicari; & hoc Natio intendebat fuisse, de intentione alterius partis petentis publicationem &c. & quòd secreta causæ non debebant communicari, nisi inter Judices & Consiliarios.

Quòd appellatum per alteram partium, à Decreto publicationis facto per Judices. &c. & communicationis processus &c. appellativa pendente, fuit communicatus processus parti &c. Cùm tamen, pendente termino Apostolorum, nihil debet innovari.

Quòd cùm Rex sit admissus ad istam causam, mirabile videtur Nationi, ipso non audito, sit processum ad dictam publicationem.

Quòd propter publicationem & communicationem processus, ipsæ partes potuerunt mittere copias ad diversas partes mundi, ex quibus diversi errores poterunt germinari.

Item, propter hoc, quia magnæ sunt partes, & benè cognoscentur illi Doctores qui suas dederunt opiniones; & etiam Doctores possent opiniones suas mutare; quod non possent, post publicationem opinionum ipsas mutare, nisi cum verecundia.

Vide Concilium Constantiense. Sess. XV. Pag. 144.

Subsequens Cedula tradita fuit per Reverendos Patres, Dominos Antiochenum Patriarcham, & Gebennensem Episcopum.

Cod. 2538. fol. 364. verso

Die XVIII. Mensis Julii, quæ erat Sabbati ante Magdalenam.

S*Acro-sancta Generalis Constantiensis Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata.*

Ad æternam rei memoriam.

„ CUm super infra scriptis Assertionibus, per Ju- „ dices in causis Fidei à nobis deputatos, „ habita matura deliberatione cum Doctoribus & „ Magistris utriusque Juris, divini, & humani, „ in multitudine copiosa, veritatem diù examinari „ fecerimus; & tandem causâ hujusmodi plenè „ discussâ, compertum extiterit, dictas Assertio- A „ nes non tanquàm hæreticas, sed aliàs tanquàm „ scandalosas, piarumque aurium offensivas, re- „ probandas. Nos, cupientes pacem inter Chri- „ sticolas nostris temporibus prosperari, pericu- „ lisque, ac scandalis obviare, Assertiones ipsas, „ ad evitandum scandala, de cetero dogmatisari, „ prædicari, teneri, approbari districtiùs inhi- „ bentes; eos autem qui secùs egerint, animad- „ versione Canonica decernimus puniendos: in „ nullo tamen, propter hoc, dilecto Ecclesiæ Filio „ Johanni Duci Burgundiæ Illustri volumus dero- „ gari, quoniam tàm per Litteras suas, quàm „ aliàs nobis legitimè constitit, eum earumdem „ Assertionum non fuisse inventorem, assertorem, „ fautorem, nec aliàs deffensorem, sub „ obedientiaque & Doctrina Ecclesiæ Sacro-sanctæ, B „ in iis quæ pertinent ad salutem animarum, „ vixisse, & vivere velle, sicut sui Progenitores „ illustres, velut fideles Catholici vivere consueverunt.,

Tenor dictarum Assertionum sequitur in hunc modum.

„ *Sacro-sancta Generalis Constantiensis Synodus.* &c.

„ Ad perpetuam rei memoriam.

„ Cùm dudùm venerabilis Frater, Gerardus „ Episcopus Parisiensis, & dilectus Ecclesiæ Fi- „ lius Inquisitor Fidei quandam Sententiam Asser- „ tionum infra scriptarum condemnatoriam pro- „ tulerint, & deindè causâ hujusmodi ad Sedem „ Apostolicam devolutâ, Judices per olim Johan- „ nem Papam XXIII. antè ejus canonicam depo- „ sitionem à Papatu, super hoc deputati, ex certis C „ causis animam eorum moventibus, dictam Sen- „ tentiam pronunciaverint esse nullam, ex quo „ scandalum apud carissimum & Christianissi- „ mum Ecclesiæ Filium Carolum Regem Fran- „ ciæ, & Regnicolas Regni ejusdem oriri com- „ probatur non modicum.

„ Nos intendentes materiam scandali, quantùm „ cum Deo possumus, sine offensa Dei, & Justi- „ tiæ aufferre, præsentita intentione dictorum Ju- „ dicum pronunciamus, decernimus & declara- „ mus, ac etiam diffinimus per dictam Senten- „ tiam, super dicta nullitate, ut præmittitur, pro- „ latam, nullum præjudicium factum esse Episcopo „ Parisiensi & Inquisitori præfatis, quominùs co- „ gnoscere possint & judicare de quibuscumque „ erroribus in Fide, & aliis in casibus, in quibus „ de Jure, vel antiqua, & approbata consuetudine „ id facere possunt; dicta Sententia, & aliis indè D „ secutis, in aliquo non obstante.

Tenor verò dictarum Assertionum sequitur in hunc modum: & ponatur; & deindè addatur tenor dictæ Sententiæ nullitatis.

fol. 365. *Die* XXVII. *fuit tradita sequens Cedula Dominis Patriarchæ Antiocheno, & Episcopo Gebennensi.*

Composita die Sabbati xxv. Mensis Julii 1416. Propria.

Sancta Synodus. &c.

„ CUm super novem Assertionibus per Judices „ in causis Fidei ab eadem sancta Synodo „ deputatos, habita matura deliberatione cum „ Doctoribus utriusque Juris, divini, & humani, „ in multitudine copiosa, veritatemque earum „ diù examinari mandavit, & eisdem discussis „ plenè & diligenter, compertum est dictas Assertiones non esse hæreses, seu hæreticas. Verùm quia ex ipsarum reprobatione, aut approbatione, contradictione, vel dogmatisatione, „ impugnatione, vel deffensione, possent occasionaliter scandala contingere in futurum. Eadem sancta Synodus quibuslibet scandalis viam „ præcludere satagens, & intendens, dictarum „ Assertionum reprobationem, seu approbationem, contradictionem, aut dogmatisationem, „ impugnationem & deffensionem districtiùs inhibet & deffendit; eos autem qui secùs fecerint, animadversione debita declarat puniendos

Pro parte Illustrissimi Domini Ducis Burgundiæ, sui Ambassiatores & Procuratores de sequentibus supplicant & requirunt huic almæ Nationi. 1416.

PRimò, quòd attentis Litteris surreptitiè à Christianissimo Rege Nostro Franciæ impetratis, & huic inclytæ Nationi nona die hujus Mensis Julii præsentatis, lectis & publicatis in eadem, nec non summationibus, intimationibus, requisitionibus, per Magistrum Johannem de Gerssonno Ecclesiæ Parisiensis Cancellarium, atque comminationibus eadem die factis in prædicta alma Natione, per eundem intimatis, post dictarum Litterarum lecturam, pro parte ejusdem Domini Regis, & Universitatis Parisiensis, ut asserebat, & sub pœnis capitalibus, utpote criminis læsæ Majestatis & infidelitatis, exilii, & exterminii; dicunt & proponunt, quòd stantibus supra dictis, non in ipsa alma Natione prædicta, præsertim quo ad nativos ejusdem Regni Franciæ, & Dominorum * dicti Domini Nostri Regis, & beneficiatos in eisdem, plena libertas ad deliberandum, & multò minùs ad judicandum in causa, seu causis, pro qua, vel pro quibus prædicta sunt impetrata, procurata, & intimata.

Quæ omnia videntur cedere in grave scandalum honoris & famæ Regiæ Majestatis, & Regni Franciæ, ac illibertatem hujus sacri Concilii, & præsertim hujus almæ Nationis. Ea propter placeat eidem inclytæ Nationi super præmissis de remediis providere opportunis.

* *forsan* Dominiorum.

Alia Cedula propria.

C'est de l'Evesque d'Arras.

EX certis causis hoc sacrum Concilium moventibus, causam & causas novem Assertionum &c. declarationem, seu Judicium ipsarum, cum appellationibus interjectis tàm à Dominis Cardinalibus in causa prætensæ Sententiæ Episcopi Parisiensis, quàm à generalibus Judicibus in causis Fidei à sacro Concilio deputatis, impugnationem, seu contradictionem, dogmatisationem, aut prædicationem earumdem ipsum sacrum Concilium suspendit, & prorogat, usque ad creationem futuri Summi Pontificis, vel Generale Concilium post istud immediatè celebrandum, in statu in quo nunc pendent.

Forma Relationis fiendæ,

Advisata per Dominos Ardicinum, & Augustinum Advocatos in hac parte. Anno XVI°. in fine Mensis Julii. Cod. 5138. fol. 371.

QUoniam cùm ratio, aut necessitas in negotiis, 1416. Reverendissimi Patres, actor, seu causarum in fine relationem * exigit, totius processus substantiam Julii. debet relationis series comprehendere. Idcircò iu causa IX. Assertionum, nos Judices & Commissarii infra scripti, huic Sacro-sanctæ Generali Synodo ratione necessitante referimus, nihil, Deo auspice, de substantialibus omittentes, in hunc modum qui sequitur, videlicet:

In XIII. hujus sanctæ Synodi Sessione, Anno Domini millesimo CCCC. XV. Die verò XV. Junii, eadem Sancta Synodus deputavit nos Judices in omnibus & singulis causis Fidei, quòd videlicet in eis juridicè procederemus, & sub hac forma, quæ sequitur.

Hac Sancta Synodus &c.

Quâ cedulâ Commissionis certâ † &c. Et per hanc sanctam Synodum approbatâ, Reverendus in Christo Pater, Martinus Episcopus Attrebatensis, Ambassiator Illustris Principis Domini Ducis Burgundiæ &c. eadem die protestatus fuit, quòd quatenùs dicta Commissio causam dictarum novem Assertionum attingeret, seu comprehenderet præfatum Dominum Ducem, nullatenùs consentiret solùm in personam Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Cameracensis, quem propter causas suo loco, & tempore declarandas omninò suspectum haberet.

Die XV. Junii supra dicta, nos Judices & Commissarii supra dicti convenimus omnes simul, præter Dominum Episcopum Gebennensem, & onus assumpsimus, & generaliter pro quarumcumque causarum coram nobis introducendarum Notariis, Magistros Conrardum de Velden, Guillelmum Piquardi, & Johannem Baers Clericos Frisingensis, Brituricensis, & Morinensis Diœcesum, ut in forma.

Eadem die XV. Junii, posteà venerabilis vir, Magister Johannes de Gerssonno, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, præmissa potestatione, quòd citra injuriam cujuscumque hoc ageret, denunciavit coram nobis novem Assertiones, sub forma quæ infra sequitur.

Dicto Reverendo Domino Episcopo Attrebatensi nullatenùs consentiente, nomine quo supra, in personam dicti Reverendissimi Patris Domini Cardinalis Cameracensis.

Tenor

* *forsan* relatio † *forsan* lecta.

Tenor verò denunciationis dicti Magistri Johannis de Gerssonno, cum suis declarationibus, sequitur, & est talis. *Coram vobis* &c.

Die verò XVII. dicti Mensis Junii, Magister Petrus Cauchon, præfati Domini Ducis Ambassiator, & Procurator, dedit facto & in scriptis exceptiones, seu causas suspicionum contra Dominum Cardinalem Cameracensem, petens eis per eundem Dominum Cardinalem responderi; quibus idem Dominus Cardinalis singulariter & singulis respondit apud acta.

A Et deindè certis aliis terminis & diebus postmodùm, declarando suam intentionem, dixit, se ex certis causis, non velle in dicta causa ulteriùs interesse: per hoc tamen non intendebat Commissioni sibi cum aliis factæ renunciare. Intereà verò dictus Magister Petrus Cauchon, de Mandato suo, pro dicto Domino suo Duce docuit, & de eo fidem fecit.

Die autem Sabbati XXII. Junii, fuit datus terminus Procuratoribus præfati Domini Ducis Burgundiæ ad docendum de interesse ipsius Domini Ducis. Quo termino adveniente, Procurator præfati Domini Ducis dedit certa interrogatoria & produxit quatuor Instrumenta: quibus visis; & visis responsionibus factis per præfatum Magistrum Johannem de Gerssonno, ad interrogatoria supra dicta; visis etiam nonnullis productis per dictum Magistrum Johannem de Gerssonno, quia præfatus Magister Johannes dixit se, super hoc interrogatus, non velle facere partem in hac causa, deputavimus ad causam agendam ex Officio, duos Advocatos, & duos Promotores, seu Instigatores Officii. Nec non etiam, visis nonnullis productis, pro parte dicti Domini Burgundiæ, declaravimus interesse præfati Domini Ducis Burgundiæ in hac causa, & suos Procuratores admisimus; & ibidem iidem Procuratores facto & in scriptis Libellum, pro interesse dicti Domini Ducis dederunt, cui petierunt per dictos Magistros Henricum de Piro, & Joannem de Gerssonno responderi, & eis ad hoc terminum assignari, cujus Libelli copiam dictus de Piro petiit, quæ sibi decreta extitit & concessa.

Deindè die XI. Julii, quæ fuit terminus ad respondendum Libello præfati Domini Ducis assignatus, Magister Henricus de Piro, per organum Domini Symonis de Theramo Advocati sui, dixit, & exposuit, quòd non debebant hujusmodi Libello respondere, præsertim quia præfati Domini Ducis non intererat circa approbationem, vel condemnationem dictarum novem Assertionum, se impedire; quia & prout Procurator præfati Domini Ducis dixerat, quòd istæ novem Assertiones non sunt illæ, quæ per olim Magistrum Johannem Parvi, pro justificatione Domini Ducis factæ & propositæ fuerunt &c.

Item, quia continebat actionem injuriarum, quæ non erat nobis commissa.

Deindè pluribus diebus & vicibus, Procuratores Domini Ducis petierunt dictum Magistrum Johannem de Gerssonno pronunciari calumniosè destitisse & eum tanquàm calumniosum denunciatorem puniri.

Tandem nos, volentes totaliter indagari, an dictæ novem Assertiones forent Judicio Fidei reprobandæ, vel non; ordinavimus, & accedente voluntate dicti Reverendi Patris Domini Episcopi Attrebatensis, & venerabilis viri, Magistri Johannis de Gerssonno, quòd pro utraque parte solemniter allegaretur, ut Magistri in Theologia liberiùs & meliùs consulere possent: & statuimus præfato Magistro Johanni. XVIII. diem Mensis Octobris, & XI. horam post meridiem ejusdem diei, ad dicendum & allegandum totum, & quidquid vellet; an dictæ novem Assertiones essent Judicio Fidei reprobandæ.

Et deindè, statuimus præfato Domino Episcopo Attrebatensi, quem ad hoc, ex Officio nostro deputavimus, diem XX. & horam VIII. antè meridiem ejusdem diei, ad dicendum & allegandum totum, & quidquid vellet ad hoc, ut post introductionem, & appertionem materiæ hujusmodi, hæ novem Assertiones darentur examini Dominorum Judicum, Doctorum, & Magistrorum.

Et adveniente die XVIII. dictus Magister Johannes, in loco publicæ Sessionis, in magna multitudine Magistrorum & aliorum Dominorum ibidem existentium, sermocinatus est, quantùm voluit, pro illa die: sed quia dixit materiam esse prolixam, & illam diem sibi non sufficere; statuimus sibi aliam diem, scilicet XXI. diem prædicti Mensis Octobris: quâ die dictus Magister Johannes complevit suas allegationes, per quas videbatur concludere pro parte affirmativa, videlicet, quòd dictæ novem Assertiones essent Judicio Fidei reprobandæ.

B Die verò XXIV. dicti Mensis Octobris, Reverendus Pater, Dominus Episcopus Attrebatensis, protestans, quòd nullius in hoc actu gerere voluit Ambassiatam; sed quòd solùm hujusmodi actum faciebat, tanquàm ad hoc deputatus, prout fuit à nobis, aliis etiam pluribus protestationibus, de quibus in actis, respondit ad allegata per dictum Magistrum Joannem de Gerssonno.

Et tandem die XXVIII. ejusdem Mensis, complevit sermonem suum; & conclusit, dictas novem Assertiones non esse Fidei Judicio reprobandas.

Die quinta Novembris, pro parte præfati Domini Ducis, fuerunt judicialiter exhibitæ quatuor Litteræ sub forma publica: duæ videlicet, pro parte Facultatis Decretorum: & una, pro parte Nationis Picardiæ almæ Universitatis Parisiensis, per quas in effectum concludunt se nullatenùs ratificare, aut advoare condemnationem Domini Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis, circa dictas novem Assertiones; nec legationem dicti Magistri Johannis de Gerssonno: imò quantùm in eis est, & tanquam membra dictæ Universitatis, eum revocant.

C Quarta fuit, * Littera Christianissimi Regis Francorum, continens in effectu, quòd habet, & habere vult præfatum Dominum Ducem Burgundiæ pro fideli amico, vasallo & consobrino suo, in contrarium editis forsan non obstantibus quibuscumquè.

Die verò VIII. Mensis Novembris, fuit inter partes hinc indè concordata cedula, & titulus quæstionis resultans ex dictis novem Assertionibus in eadem cedula contentis. Et ejusdem cedulæ pluribus copiis factis, LII. tam Magistri, quàm etiam Licentiati & Bachallarii Formati in sacra Pagina, receptâ unâ de dictis copiis pro quolibet, jurarunt in forma debita, secundùm Deum & conscientiam & scientiam sibi à Deo datas, quòd quilibet eorum scriberet in materia dictarum novem Assertionum opinionem suam purè, & simpliciter,

D omnium favore, odio &c. semotis. Et in eorumlibet LII. Magistrorum præsentia, Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, fecit legi scripta sua super eadem materia novem Assertionum, pro parte affirmativa, videlicet quòd dictæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ.

Et tandem usque ad XIII. diem Mensis Decembris, jurarunt simili modo, usque ad numerum LXXXVII. Graduatorum in sacra Pagina, videlicet LXXVII. Doctores, seu Magistri; & Licentiati duo;

* *hic aliquid desideratur.*

duo; & octo Bachallarii formati in sacra Pagina.

Pars verò præfati Domini Ducis sæpiùs protestata est, quòd non admitterentur vota & depositiones eorum, qui juraverunt Sententiam Episcopi Parisiensis deffensare, cùm essent meritò ad judicandum in iis suspecti.

Deindè die x. Mensis Januarii, quæ fuerat assignata Magistro Jordano Morini, & quibusvis aliis Magistris, si qui essent qui vellent allegare in publico in hac materia: idem Magister Jordanus, in præsentia nostra, & multorum Dominorum, A Doctorum, & Magistrorum, & aliàs Graduatorum in sacra Pagina, proposuit in hac materia latè, & quantùm placuit sibi, aliis omnibus silentium facientibus; & tandem videbatur concludere, has novem Assertiones esse Fidei Judicio reprobandas.

Quo sermone completo, quia nulli alii tunc comparuerunt, qui aliquid publicè vellent allegare, præfati Domini Doctores, seu Magistri, aliqualiter super eadem materia disputarunt; aliis arguentibus affirmativè, aliis negativè.

Et tandem præfatis Dominis Doctoribus, Magistris, & aliis Graduatis in scriptis reddentibus vota sua clausa, sigillata, & subscripta, exhibitisque coram nobis variis petitionibus, hinc indè, & utraque parte apud Acta & in scriptis petente publicationem votorum, & opinionum Magistrorum, & aliorum Graduatorum, licèt pars Magistri Johannis de Gerssonno, & Promotoris, ab hac pe- B titione posteà recedere videretur.

Die xi. Mensis Aprilis, publicavimus dicta, seu opiniones Magistrorum, & aliorum Graduatorum præfatorum, qui scripserunt super dictis novem Assertionibus, sine tamen expressione propriorum nominum, &c.

Inter quas quidem opiniones, seu vota, pro parte affirmativa, scilicet quòd novem Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ, reperiuntur scripsisse xxiii. Magistri; unus Licentiatus; & duo Bachallarii Formati in sacra Pagina: inter quos Magistros, quatuor sunt Prælati; unus scilicet Cardinalis, unus Patriarcha, unus Episcopus, & unus Abbas. Item sunt duo Priores & septim decim seculares Magistri; ac tres Religiosi, qui faciunt in C universo, numerum xxvi. quorum xiii. sunt de Universitate Studii Parisiensis.

Pro parte verò negativa, scilicet, quòd non sunt Fidei Judicio reprobandæ, reperiuntur scripsisse liv. Magistri; unus Licentiatus; & sex Bachallarii Formati in eadem sacra Pagina: inter quos etiam Magistros & Bachallarios xiii. sunt Prælati, unus scilicet Cardinalis, unus Archiepiscopus, sex Episcopi, & quinque Abbates. Item sunt etiam tres Priores.

Item, duo Generales duorum Ordinum.

Item, decem seculares Magistri, & xxiii. Fratres Religiosi; qui faciunt, in universo, numerum li. quorum decem & novem sunt de Universitate Studii Parisiensis.

Et sic pro parte affirmativa sunt xxvi. & pro parte negativa sunt li. deponentes in dicta ma- D teria, medio juramento &c.

Facta hujusmodi publicatione votorum, seu opinionum; Magister Conrardus Ludexing, Procurator substitutus Serenissimi Regis Francorum, cum aliis sibi adhærentibus &c. ab eadem publicatione appellavit,

Deindè xvi. die Mensis Aprilis, per Magistrum Johannem de Gerssonno, unà cum aliis suis Ambassiatoribus, & cùm Procuratoribus dicti Serenissimi Regis Francorum, per organum Advocati eorum, scilicet Domini Simonis de Theramo, fuit petita copia à Notariis, & Scribis nostris, dictorum votorum, seu opinionum Magistrorum, & aliorum Graduatorum, ut profertur, ac hoc ut per eos qualiter & pariformiter haberetur; sicut & pro parte præfati Domini Ducis.

Die autem xiv. Maii, attentis præmissis super præfata appellatione pro petitis * Aprilis, attento quòd frivola fuerat, nos qui ad hoc in numero sufficienti eramus congregati, dedimus concorditer, nemine discrepante, Apostolos refutatoris †.

Et deindè pluries convenimus, ut videremus si aliqua concordia congrua possit, de consensu partium, reperiri.

Die ii. Julii, Conrardus Ludexing, nomine Serenissimi Regis Francorum, petiit copiam totius processus per nos sibi decerni, quia dicebat se admissum ad causam, dicto nomine. Pro parte verò dicti Domini Ducis dicebatur, non debere decerni; quia dictus C. pro interesse dicti Domini Regis non simpliciter, sed conditionaliter erat admissus, scilicet si, & in quantum de Jure teneremur, & deberemus: nec est discussum, an præfati Domini Regis intersit, nec an prædictum Mandatum sufficiat; nec erat statutus aliquis terminus, ad dicendum contra prædictum prætensum Mandatum.

Ultimò, nos videntes, quòd per Officium nostrum facta erat omnimoda diligentia nobis possibilis, pro examine & disceptatione dictarum novem Assertionum; nec erat concordiæ ulla spes, nec alii Magistri supererant, qui in præfata causa vota, seu opiniones suas dederant; licèt fuerit per cedulas generaliter intimatum, si aliqui Magistri vellent suas dare opiniones, quòd eas darent:

Tandem, quia nulli alii suas opiniones dederunt, causam ipsam sic instructam, cum ea diligentia, & cura, quâ fuit nobis possibile, Deo teste, & cujus causa est, cùm secundùm tenorem Comissionis nostræ in causa, ipsam Sententiam ferre non habeamus; Sanctitatibus vestris fideliter referimus, ipsamquè V. P. remittimus, unà cum actis ipsius causæ, & toto processu nostro; ut ex indè eædem V. P. ad quas spectat causas Fidei terminare, Sententiam, per quam veritas Fidei elucescat, & partibus ministretur Justitiæ complementum, formare possitis, prout Paternitatibus vestris, spiritu inspirante, videbitur faciendum.

* *hic aliquid desideratur.* † *forsan* refutatorios.

APPELLATIO
Ducis Burgundiæ.

Cod. 2538. fol. 324. & 325. verso. Anno 1416.

PRoponit appellando Procurator, & nomine procuratorio Illustrissimi Principis, Domini Johannis, Ducis Burgundiæ, tàm ad opus ejusdem Domini Ducis, quàm & aliorum, quorum interest, intererit, aut quomodolibet interesse poterit in futurum; etiam ad conservationem honoris, & Christianissimi nominis, gloriosique tituli Domini Francorum Regis, & sui Regni: dicens, quòd licèt vos Reverendissimi, Reverendique & circumspecti Patres, in causis Fidei per sacrum præsens Constantiense Concilium Deputati, coram quibus quædam prætensæ novem Assertiones, per quemdam Johannem de Gerssonno, quamvis calumniosè, non zelo utique Fidei, sed perfidiæ, & instinctu pessimo, prout cuilibet etiam idiotæ notum est, denuntiatæ fuerunt, debuissetis dictum de Gerssonno, qui confusus, calumniosè à dicta sua denunciatione cum rubore se retraxit; calumniatorem, & calumniosè destitisse *, ac etiam causam ipsam, quantùm ad interesse præfati Domini Ducis, ad quod ipsum in causa ipsarum Assertionum, cùm in eis nominaretur, & sub qualitatibus sibi, & quondam Magistro Johanni Parvi ascriberentur, tàm

* Locus corruptus.

tàm rationabiliter audivistis, quantùm vobis erat finire, seu finiri facere; nec non etiam debuissetis juxta, & secundùm opiniones, & dicta majoris partis Catholicorum & Fidelium, Magistrorum, Licentiatorum, & Bachalariorum formatorum in Theologia, in præsenti Concilio existentium, qui super dictis Assertionibus, si videlicet essent Fidei Judicio reprobandæ, vel non, de Mandato V. R. P. etiam ad instantiam infestam prædicti de Gersonno, & asserti Promotoris, per vos in eadem, post desistentiam calumniosam dicti de Gersonno, causa A Deputati, sua vota, medio juramento, dederunt; causam ipsam principalem novem Assertionum, quæ per novem Menses & ultrà fuerunt coram V. R. P. agitatæ, relatione præmissa in Nationibus, de veritate eorum, quæ coram vobis in dicta causa gesta fuerant, quantùm in vobis erat expedire facere, & causam eandem facere terminari, vosque etiam ad importunam instantiam dicti Gersson, & aliorum, qui pro Ambassiatoribus, Advocatis, & Procuratoribus ejusdem Domini Regis se gerunt, vel aliàs, non debueritis præfatum Christianissimum Principem Francorum Regem, in dicta causa novem Assertionum crudè & nudè, nulla relatione habita ad personam ipsius Domini Regis, aut alterius cujuscumque personæ mortuæ, vel viventis denunciatarum, in qua, ex officio, postquam dictus Gersson calumniosè destitit, per viam B inquisitionis processistis, involvere, nec permittere involvi; ac etiam eosdem prætensos Ambassiatores, Advocatos & Procuratores in eadem causa, attento ejus statu, non debueritis pro interesse per vos prætenso, de quo etiam non constat, dicti Domini Regis admittere; præsertim eo modo, quo se petierunt admitti: neque etiam causam ipsam, tàm principalem, quàm etiam dicti interesse Domini Ducis quoquo modo retardare, aut etiam ad alium modum procedendi iterùm transire: imò potiùs debuissetis honori, & nomini Regiæ Majestatis Francorum consultiùs consulendo, eosdem Ambassiatores, Advocatos & Procuratores, tanquàm Ambassiatis, Procurationibus, & Officiis sibi, ut dicebant, commissis, abutentes, ac metas suorum prætensorum Mandatorum, etiamsi non essent, prout sunt invalida, excedentes; & eundem Christianissimum Regem, honori suo non parcendo, nitentes, præter, ut firmissimè creditur, ejus, C suique boni & recti Consilii scitum, & voluntatem, periculosè in facto Fidei involvere, & illaqueare, penitùs, & omninò repellere.

Et præsertim post depositionem votorum præfatorum Magistrorum, Licentiatorum, & Bachallariorum formatorum in Theologia, ex quibus luce clariùs liquet, paucissimis discrepantibus, dictas novem Assertiones nullo modo esse Fidei Judicio reprobandas, prout & notorium est admodò toti mundo *.

Nihilominùs tamen vos, Reverendissimi, Reverendique & circumspecti Patres, nuper, nondùm sunt decem dies elapsi, prætextu cujusdam procuratorii per dictum Gersson, aliosque, pro Ambassiatoribus, Advocatis & Procuratoribus ipsius Domini Regis Francorum se gerentes, ut dicitur, nomine D ipsius Regis, coram vobis producti, non datâ copiâ parti dicti Domini Ducis, licet petitâ; nec dato termino ad opponendum contra ipsum Procuratorem; ad causam tamen istam, si benè videatur, minimè se extendens, & aliàs, ut satis est verisimile, ad importunam instantiam dicti Gersson & aliorum producentium, præter voluntatem & scitum ejusdem Domini Regis subrepti & obrepti, ipsum Serenissimum Dominum Regem, in personam dictorum Gersson, & aliorum quærentium Regem ipsum, & causam ipsam involvere, pro interesse prætenso ipsius Domini Regis, qui tamen nunquàm fuit in causa, nec in toto processu nominatus, ut dicitur, si & in quantum de Jure deberet admitti, admisistis; sic & aliter Regem ipsum Serenissimum in dicta causa Fidei periculosè, ad prænominatorum Gersson, & aliorum importunam instantiam involvendo, seu involvi periculosè permittendo, & causam interesse præfati Domini Ducis, & expeditionem causæ principalis dictarum novem Assertionum, earumque expeditionem, per præsens Concilium, ad vestram relationem, & aliàs fiendam retardando; ac justitiam sæpiùs & pluries, iteratis vicibus, tàm verbo, quàm scriptis, pro parte dicti Domini Ducis, & aliorum quorum interest, & interesse potest, petitam, seu repetitam; tàm tacitè, quàm expressè denegando, quæ verisimile est vergere posse in scandalum Fidei, nec non Franciæ Regni, ac etiam ludibrium hujus Sacri Concilii, & Christi fidelium, scire desiderantium quid in facto dictarum Assertionum sit Fide tenendum, & quid respondendum; quamvis indebitè & injustè, vestrûm omnium, & singulorum reverentiis & honoribus semper salvis.

Cùm igitur ex præmissis omnibus & singulis, præfatus Dominus Dux fuerit per vos nimiùm gravatus, & oppressus, fortiùsque imposterùm gravari, & opprimi dubitet: idcircò, non recedendo ab iis, quæ ad publicationem votorum dictorum Magistrorum justè & rationabiliter ordinastis; Procurator, & nomine procuratorio præfati Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, pro quanto tangitur, & ad opus & honorem ejus, quibus supra à vobis, & vestra audientia totali, dictisque permissione & admissione, involutione, retardatione, & Justitiæ denegatione prædictis, aliisque etiam gravaminibus ex Actis causæ colligibilibus, per vos, & quemlibet vestrûm, tàm conjunctim, quàm divisim factis, fiendis & inferri comminatis, ac verisimiliter inferendis; ad præfatum sacrum Constantiense Concilium, & sanctam Sedem Apostolicam, salva actorum in præmissis, & agendorum nullitate, in iis scriptis provocat, & appellat, & Apostolos petit per vos sibi dari, & concedi, semel, secundò, tertiò, sæpè, sæpiùs & instanter: de quibus per vos Notarium, & Notarios hîc præsentes, conjunctim & divisim, petit sibi dari, & fieri publicum Jnstrumentum, unum, & plura, si sit opus; testes advocando hîc astantes, & de ipsius intimatione & debita prosecutione fiendis infra tempus Juris, & aliàs protestando.

Post cujus quidem appellationis interpositionem, & cedulæ prædictæ appellationis traditionem, & in nostrorum Notariorum infra scriptorum manibus repositionem, idem Magister Johannes, procuratorio nomine, & ad opus, quibus supra, iterùm petiit, & instanter requisivit Apostolos per nos sibi, dùm tales quales sibi dare possemus, saltem testimoniales: quos nos, in quantum de Jure potuimus, dedimus, & concessimus testimoniales. De quibus omnibus præfatus Magister Johannes de Montejustino, nomine & ad opus quibus supra, petiit à nobis Notariis sibi dari & fieri publicum Jnstrumentum, & publica Jnstrumenta, tot & quot necessaria forent & opportuna.

Acta fuerunt hæc Constantiæ, Provinciæ Moguntinæ. Anno. Indictione. Mense. Die & hora, quibus supra. Præsentibus ad hæc venerabilibus & discretis viris, Domino Laurentio de Vallibus, Præsbytero, Canonico Laudunensi; & Johanne Reborgelli, Clerico, Notario publico; cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

* Hæc non habentur in exemplari inserto in Actis diei 21. Aprilis.

Et

Et me Milone quoque Leti, Clerico Lingonensis Dioecesis, publico, autoritatibus Apostolica & Imperiali, ac Curiæ Cameræ Apostolicæ Notario, qui præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut præmittitur, agerentur, dicerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus, ac Magistro Johanne Viviani, Notario subscripto, præsens fui, eaque sic fieri vidi, & audivi, ac in notam cum dicto Notario sumpsi; de qua hoc præsens publicum Jnstrumentum, manu alienâ, * propriâ subscribendo, cum eodem Notario redegi, signoque meo præcedenti consueto, unà cum ipsius Magistri Johannis Notarii signo & subscriptione signavi, in Fidem & testimonium omnium præmissorum, requisitus & rogatus.

Et ego Johannes Viviani, Canonicus Antisiodorensis, publicus Apostolica authoritate Notarius, præmissis & singulis, dùm sic, ut præmittitur, agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus, & Notario publico supra scripto, præsens fui, eaque sic fieri vidi & audivi: ideò huic præsenti publico Jnstrumento, aliena manu fideliter scripto, signum meum consuetum apposui, me manu propria subscribendo, in testimonium veritatis præmissorum, requisitus & rogatus.

* *forsan desideratur* fideliter scriptum.

Cod. 2538. fol. 365. verso

PRÆSENTATIO

Primæ Commissionis

Die Veneris, ultima Julii. Anno XVI.

Reverendissime Pater.

ALiàs postquàm Reverendissimi Patres Domini Venetiarum, & Placentinus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, causam appellationis * pro parte Reverendi Patris, Domini Gerardi, Episcopi Parisiensis, & Domini Joannis Poleti, olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, à quibusdam gravaminibus, & prætensa Sententia per Reverendissimos Patres, Dominos Jordanum de Ursinis, Antonium Aquilegiensem, & Franciscum Florentinum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, contra præfatos Dominos, Episcopum & Inquisitorem; nec non pro Illustri Principe, Domino Joanne, Duce Burgundiæ, de & super prætensa nullitate cujusdam Sententiæ diffinitivæ, super condemnatione cujusdam Propositionis quondam Magistri Joannis Parvi, & novem Assertionum inde secutarum, ac rebus aliis in hujus causa deductis, & earum occasione, ut dicitur, latè interpositis; & nullitatis ejusdem prætensæ Sententiæ, per dictos Dominos Cardinales latæ, tunc ipsis, & Domino Veronensi, etiam dictæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali audiendas † & fine debito terminandos commissa ad Cancellariam quodam in eis fuit remiserat ⊥, dicta Paternitas vestra, in hujusmodi causa, dicto Domino Cardinali Veronensi, in locum ipsorum Venetiarum, & Placentini Cardinalium, Reverendissimos Patres, Dominos Laudensem, & de Brancatiis, ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, primò adjunxit: qui, post hujusmodi adjunctionem dictam causam audire, & acceptare recusarunt. Successivè verò, ipsis hanc causam remittentibus, ipsam causam Reverendissimis Patribus, Dominis Saluciarum, & de Jolisco commisistis; & eosdem dicto Domino Veronensi adjunxistis, qui etiam hujusmodi causam audire, & acceptare recusarunt, & recusant de præsenti.

* *hic aliquid desideratur.* † *locus corruptus* ⊥ *locus corruptus*

Ne igitur dicta causa, propter hujusmodi recusationem, & dictæ contrariæ partis importunas instantias, & favores, in expeditione impediatur, & plùs debito protrahatur, immortalisque efficiatur; dignetur dicta Paternitas vestra, in locum dictorum Venetiarum, & Placentini Cardinalium, præfato Domino Cardinali Veronensi duos alios dictæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales adjungere; & ipsis committere, & mandere, ut unà A cum præfato Domino Cardinali Veronensi, dictam causam, in eodem statu in quo erat ante hujusmodi remissionem audiant, cognoscant, decidant, & fine debito terminent, juxta formam dictæ Commissionis; ipsisque Dominis Venetiarum, Placentino & Veronensi Cardinalibus similiter ante dictam remissionem factam, cum omnibus & singulis suis emergentibus, incidentibus, dependentibus, & connexis.

Audiat idem R. P. Dominus Cardinalis Veronensis & procedat solus cum consilio & consensu Auditorum, & duarum partium eorumdem, nisi concordant partes de Dominis Cardinalibus surrogandis *.

* quædam hic desiderantur.

B PRÆSENTATIO

Secundæ Commissionis,

Die Mercurii, quinta Augusti. Anno XVI.

Reverendissime Pater.

DUdùm vestra Reverendissima Paternitas, ad instantiam Domini G. Episcopi Parisiensis, & fol. 366. verso. Fratris Joannis Poleti, prætensi olim hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ Inquisitoris, contra Illustrissimum Principem Dominum Joannem, Ducem Burgundiæ, fuit Reverendissimo Patri Domino Cardinali Veronensi, ut dicitur, præsentata quædam prætensa Commissio, cujus tenor sequitur, C in hæc verba.

Reverendissime Pater. Aliàs postquàm Reverendissimi Patres Domini Venetiarum, &c.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis Veronensis, & procedat solus in observatione terminorum necessariorum, & in aliis, cum consilio & consensu Auditorum Palatii in Curia præsentium, vel duarum partium eorumdem habendis, conjunctim, vel divisim; nisi concordent partes de Dominis Cardinalibus surrogandis.

Verùm, Reverendissime Pater, cùm pars Domini Ducis affectet causam prædictam solidè, & consultè, etiam ad claudendum ora adversariorum, & aliorum quorumcumque faciliter obloquentium, justitiâ mediante, terminari; & proptereà videatur aliquibus securius, & præfato Domino Veronensi minùs onerosum esse, si conD junctim Auditorum Palatii, seu duarum partium eorumdem consilia & consensus expectantur; tamen tunc, quando eorum quilibet alterius rationes audiet, mutuò se meliùs intelligent, ac consultiùs, maturiùsque deliberare poterunt, quàm si divisim Commissariis consilia hujusmodi haberentur: & cùm etiam prima instantia fuerit per tres Dominos Cardinales terminata, & proptereà congruum sit quod hujusmodi etiam secunda instantia, quæ tribus commissa extitit, quorum nescitur, qua de causa eam ad Cancellariam remiserunt, etiam per plures, quorum censebitur esse Judicium, terminetur, præfatusque Dominus

nus Cardinalis Veronensis aliquos de Dominis Auditoribus, intentione terminorum, faciliter possit secum vocare.

Ea propter, etiam attenta gravitate causæ, & personarum inter quas causa ipsa, præinserta Commissione, designata ventilatur, pro parte præfati Domini Ducis Burgundiæ, eidem vestræ Reverendissimæ Paternitati supplicatur, quatenùs A præfato Domino Cardinali Veronensi committere, & mandare dignemini, ut in terminorum observatione, vocatis & assistentibus sibi uno, vel duobus de antiquioribus Auditoribus dicti Palatii, ad interlocutoriarum, & Sententiæ in principali prolationem & ordinationem, causæque prædictæ expeditionem, de consilio & consensu omnium Dominorum Auditorum Palatii, in Romana Curia præsentium, seu duarum partium eorumdem conjunctim ad hoc vocandorum, non divisim habendis, procedat, & partibus prædictis, cum consensu dictorum Dominorum Auditorum, seu duarum partium eorumdem, de quo, ad majorem firmitatem, per eorum proprias subscriptiones constet in actis, ministret justitiam expeditam, dictâ prætensâ, & quadam aliâ Commissionibus, quæ B quasi similis narrationis existunt, ex adverso obtentis, & aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, & procedat, ut petitur, dicta signatione non obstante, ut clariùs, & securiùs sine querela partium procedatur.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, & procedat solus, præterquàm ad admissionem Articulorum, & alicujus tertiæ personæ, ad ipsam causam, in quibus, & ad diffinitivam, & interlocutorias habentes vim diffinitivæ procedat, de consilio, & assensu majoris partis Auditorum Palatii, conjunctim super hoc habitis, dicta Commissione &c. non obstante.

Cod. 1538. fol. 331.

PROCURATORIUM

Cardinalium Cameracensis & Sancti Marci; C

Sub nomine procuratorio productum, die XI. Augusti, & reproductum XII. ejusdem Mensis, sub nomine Promotorum. Anno XVI.

CAROLUS, *Dei gratiâ Francorum* Rex.

Anno XVI. UNiversis præsentes Litteras inspecturis: Salutem, & pacem in eo qui est, per quem Reges regnant, & potentes Jura decernunt.

Dum in nostræ mentis examine revolvimus multitudinem agendorum, quæ variis de causis Fidem Christi concernentibus, in Curia Romana D pro Veritate, pro Fide, pro Justitia, proque Christiana Regni nostri Republica sustinenda, & protegenda hactenùs occurrerunt, pro quibus sustinendis Progenitorum nostrorum Francorum Regum dignè recolenda prioribus *, de generatione in generationem accuratissimè noscitur laborasse; quæque etiam adhuc de die in diem evenire oculata Fide prospicimus: meritò circa nostræ mentis aciem versatur intentio, ut in iis, quæ in hac sancta Synodo, cooperante Spiritu Sancto, in civitate Constantiensi legitimè congregata, tunc, in, & super futuri Summi & indubitati Pontificis electione, tùm etiam in Ecclesiæ Militantis debita reformatione, quia multum eam indigere novimus, disponentur, concludentur, & fient, ex debito Christianæ Religionis obligamur, ut aliquos viros probitate, & scientia prædictos, loco, & nomine nostri eligamus, qui sarcinam, & onus omnium, quæ nos, Regnum nostrum & ipsius Rempublicam concernunt, in se recipiant, & assumant, maximè cùm ibidem personaliter commodè non valeamus interesse, de præsenti, ut optamus.

Hinc est quòd nos de fidelitate, circumspectione, & prudentia, scitique latitudine dilectorum & fidelium alumnorum Consiliariorum, & amicorum nostrorum, Petri videlicet, Cameracensis, & Guillelmi, sancti Marci Cardinalium, plenariè confidentes, ipsos Petrum, & Guillelmum, & eorum quemlibet, in solidum, tenore præsentium elegimus, constituimus, & ordinavimus nostros generales Promotores, & nostrorum quorumcunque, in dicta sancta Synodo, & Curia Romana negotiorum gestores, protectores, & deffensores, ac certos Nuncios speciales, ad assistendum, promovendum, insinuandum, requirendum prosequendum, deffendendum, & finaliter concludendum, acceptandum, & contradicendum, nomine nostro, nobis, omnia quæ in omnibus & singulis causis, quæstionibus, tàm spiritualibus, quàm temporalibus inceptis, & incipiendis, & debito fine in dicta sancta Synodo, & Romana Curia determinandis, ventilata fuerunt; promittentes bona fide, & in verbo Regio, nos ratum, firmum, & gratum habituros, quidquid per prædictos Cardinales simul, & eorum quemlibet, in solidum, actum, gestum, requisitum, objectum & conclusum fuerit in præmissis, & ea tangentibus, quovis modo. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus nostris duximus apponendum. Datum Parisius, prima die Junii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto, Regni verò nostri, XXXVI.

Sic signatum, PER REGEM *in suo magno Consilio*, Rege Siciliæ, vobis *, & pluribus aliis præsentibus. *signé*, GONTIER.

* *forsan* nobis

Cod. 1538. fol. 366.

SENTENTIA

Nationis Germanicæ, in causa novem Assertionum.

Recepta per familiarem Domini Patriarchæ Antiocheni, die VI. Mensis Augusti.

DIe Mercurii, XXIX. Julii, Anno &c. Conclusum fuit in Natione Germanica, quòd materia novem Assertionum pendens coram Judicibus in causis Fidei deputatis, advocetur ab eisdem ad Concilium, sine relatione, & expedietur Concilium sine suspensione.

* hic aliquid desideratur.

HUMBERTUS FABRI,

Notarius dictæ Nationis Germanicæ, de Mandato Nationis scripsit.

Tradita per Dominum Bathoniensem. A Die xxi. Augusti.

PLacuit Nationi Germanicæ, quòd causa novem Assertionum, cum omnibus suis dependentibus, à Dominis Judicibus Fidei advocetur ad sacrum Concilium, sine ulteriori dilatione, & sine publica relatione: veruntamen pro honestate dictorum Dominorum Judicum, poterit fieri relatio privata coram Præsidentibus, & Deputatis Nationum extra locum Sessionis; sic tamen quòd illa relatio non sit scandalosa, aut præjudicialis, quasi dispositiva ad ferendam Sententiam, cùm causa nondùm sit sufficienter instructa.

HUMBERTUS FABRI,

Notarius Nationis Germanicæ prædictæ. B

De Mandato Dominorum Præsidentium, & Deputatorum,

Ardicinus tradidit Domino Rigensi. XXVIII. *Augusti.*

PLacet quòd Domini Judices, &c. remittant causam ad Concilium constructum, absque relatione publica, ne in hujusmodi relatione contingat altercationes fieri: sed loco publicæ relationis, dicti Domini Judices faciant relationem coram Præsidentibus & Deputatis Nationum, & in scriptis eam tradant, ut possit deliberari quid ulterius sit fiendum. Quæ quidem relatio illam vim habeat, C quam haberet relatio publicè facta.

Fuit præscripta cedula tradita Rigensi, Bathoniensi, Sacrisberiensi, ad meliùs informandum suas Nationes quòd essent, prout patet per duas præcedentes cedulas.*

* locus corruptus.

DELIBERATIO

Ambassiatoris Regis Daciæ, de Ordine Minorum Cod. 2538. fol. 224.

Episcopus Sleveicensis*, de Ordine Minorum.

EGo Joannes, Episcopus Sleveicensis, sacræ Theologiæ Professor, & Ambassiator Regis Daciæ, D ad Generale Sacrum Concilium. Sub potestationibus in Universitate Parisiensi pluries, & in singulis Actibus meis ibidem per me factis, quas, & quamlibet earum hîc habeo pro repetitis, duabus conclusionibus positis in deliberatione novem Assertionum traditarum Doctoribus in Theologia, de Ordinibus Mendicantium, quarum prima est: *Nulla dictarum novem Assertionum debet Fidei Judicio reprobari.* Secunda conclusio: *Quamlibet illarum non fore Judicio Fidei reprobandam, debet eodem Judicio declarari.*

* sive Slewicensis

Adhæreo etiam per juramentum, juxta intellectus mei intelligentiam, approbo, & confirmo, & monet * me Joab, qui interfecit Absalonem volentem committere per phas, & per nephas, crimen læsæ Majestatis, in Regem suum, libidine dominandi, & patricidium in proprium Genitorem; & hoc non fecit dictus Joab, ad Mandatum dicti Regis; imò contra Mandatum: & tamen ex hoc, & per hoc, debitum fidelitatis non dimisit; imò debitum fidelitatis commisit.

Item, monet † me ad hoc illa, quam sacra Scriptura multiplici benedictione extollit, liberatrix Gentis suæ Judith, quæ multiplici simulatione interfecit Olofernem, hostem publicum, non simulatur.

Item, tertiò, Moyses, qui interfecit Ægyptium rixantem cum singula persona, & pro singulari facto, non vergentem in Reipublicæ, & boni communis exterminium: & non videtur quòd hujusmodi tres actus, sic, vel debito fidelitatis, vel zelo paternarum Legum, vel dilectione proximi facti, multùm per sacram Scripturam reprehendantur: imò potiùs commendantur, & laudantur; & eorum laudatores ex hoc nollent alicujus hæresis maculâ respergi, nec esse de hæresi suspecti.

* *forsan* movet. † *forsan* movet.

COPIA PROCURATORII

Ambassiatorum Flandriæ, ad comparendum in Concilio Generali Constantiensi, &c. Cod. 2538. fol. 405.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

PEr hoc præsens publicum Instrumentum, cunctis tàm præsentibus, quàm futuris appareat v. Sep. 1416. evidenter, quòd Anno à Nativitate ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona: Mensis verò Septembris die quinta. Sede Apostolica Pastore carente. In nostrorum Notariorum publicorum, testiumque subscriptorum ad hæc vocatorum specialiter, & rogatorum præsentia, personaliter constituti nonnulli Reverendi Patres, & Domini, Domini Prælati, diversorum Ordinum & conditionum Nobiles, & Deputati quatuor membrorum principalium Comitatûs Flandriæ, in magno & sufficienti numero, ad infra scripta, in villa Gandensi, Tornacensis Diœcesis, tres Status ipsius Comitatus Flandriæ repræsentantes invicem congregati; habitaque inter ipsos deliberatione matura, omnes simul & conjunctim, ex certis causis ipsos, ut dixerunt, rationabiliter & debitè moventibus, omnibus melioribus Jure, via, modo, & causa, quibus potuerunt, & debuerunt; fecerunt, & constituerunt, & creaverunt suos veros, legitimos, & indubitatos Procuratores, ac nuncios speciales, venerabiles, circumspectos, ac nobiles viros Dominos, & Magistros, ac nobilem, & amandum de Brevimonte, Ecclesiæ sancti Donaciani Brugensis Decanum, in sacra Pagina Magistrum; Livinum Neveline, Decretorum Doctorem; ac Nicolaum Uten-Hove militem; & eorum quemlibet, in solidum, licèt absentes, tanquàm præsentes, ad comparendum, & se repræsentandum in sacro Generali Concilio Constantiensi, coram Præsidentibus in eodem Nationibus ejusdem, seu eorum Deputatis, aut deputandis,

tandis, etiam Judicibus Fidei; aut coram Summo Pontifice, vel aliis per ipsum Summum Pontificem, sive dictum Concilium deputandis, seu aliàs ubicumque, coram quocumque, & quibuscumque, ubi expediens visum fuerit, pro ipsis, & eorumdem constituentium nomine, cum Procuratoribus Domini Comitis Flandriæ, Domini eorumdem; ac etiam Procuratoribus aliarum Dominationum, & Patriarum præfati Domini, communiter, vel divisim constitutis, ad declarandum & attendendum statum & intentionem dicti eorum Domini; atque Statum inclytæ Domus Franciæ, aliarumque Domorum Burgundiæ, Flandriæ, & Arthesii, de quibus ipse Dominus traxit originem, quæ semper Catholicæ inventæ sunt, & nunquàm vitio tali, quo adversarii eum notare videntur, fuerunt nullatenùs maculatæ: necnon ad ostendendum modos importunos, & indebitos, qui contra eundem Dominum Comitem observati sunt, & per ipsius æmulos observantur in dicto loco Constantiæ, ac in eodem Concilio, quo ipsos, & alios ejusdem Domini Comitis subditos, & benevolos non latent, ad suggestionem aliquorum adversariorum dicti Domini Comitis, qui militum * Dominum eorum Regem, attento statu in quo prô dolor! posuit eum Deus per se, aut suos, vel eorum complices, regunt, & ducunt, pro eorum affectata opinione, ac libito voluntatis; qui etiam, ut ex modis quos tenent apparet, clariùs propriæ voluntati innitentes, potiùs ex odii fomite, quàm ex caritate, aut Fidei zelo videntur procedere; & ad supplicandum, & requirendum cum omni reverentia & humilitate, quòd in prosecutione causæ dicti eorum Domini, pro omnibus suæ causæ prosecutoribus, fautoribus, & amicis, sit illic securitas plena eundi, standi, revertendi, ac etiam libertas loquendi, eandemque causam ipsorum Domini, in præfato sacro Generali Concilio, ubi, quando, & quotiens opus eisdem erit, legitimè prosequendi; ad petendum quoque, & requirendum, nomine quo supra, in præmissis, pro sæpè dicto eorum Domino, in dicta causa, bonum & breve Justitiæ complementum; ac ad humiliter exorandum, ut præfatum eorum Comitem, tantum utique Dominum, qui tam sincerè, tamque fideliter Dominum suum, ac eorum Regem, liberos, ac Regnum ipsius diligere dignoscitur: qui etiam semper Ecclesiæ servire desiderat, atque potest, non permittant dentibus mordacibus, ac injuriis affectatorum hominum ampliùs lacerari, diffamarique; quin potiùs, ut moris semper fuit, Conciliorum Generalium, quæ Spiritu sancto ducuntur, ad solam veritatem oculos æquitatis aperientes, & aures, ipsum, ejus causam, speratam innocentiam ejusdem, ac Justitiam habeant recommissos: & generaliter, ad omnia alia, & singula faciendum, gerendum & exercendum, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint; seu quomodolibet oportuna; & quæ veri, & legitimi Procuratores, seu Nuncii facere possunt, & debent. De, & super quibus præmissis omnibus & singulis, præfati Domini constituentis nominibus quibus supra, simul & conjunctim petierunt à nobis Notariis infra scriptis, sibi fieri, atque tradi publicum Jnstrumentum, seu publica Jnstrumenta, unum, aut plura, sub ibidem astantium testimonio personarum.

Acta fuerunt hæc in dicta villa Gandensi. Anno. Jndictione. Mense & die præscriptis. Præsentibus ibidem nobilibus ac venerabilibus, & honestis viris, Jacobo Leviesville, Guidone de Jancourt, scutiferis; Johanne de Atrio, Bellico Gandensi Magistris; Quintino Memart, & Petro Masse, Illustris Principis Domini Comitis Kadralensis Secretariis; ac Joanne le Chevalier, scutifero; pluribusque aliis in copiosa multitudine ibidem existentibus, & congregatis, testibus ad præmissa omnia & singula vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Joannes de Lenden, Clericus Tornacensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali autoritatibus Notarius, præmissis omnibus, & singulis supra dictis, dum sic, ut præmittitur, per dictos Dominos constituerentur, fierent, & agerentur, unà cum Notario publico inferiùs descripto, ac testibus supra nominatis, præsens fui, atque fieri vidi & audivi, & in notam recepi, ex qua præsens publicum Jnstrumentum confectum, ac manu Notarii infra scripti scriptum, & extractum, unà cum subscriptione, ac signi appensione Notarii subscripti, signo meo solito signavi; hîc me subscribendo, in testimonium omnium præmissorum, rogatus, & requisitus.

Et me Arnulpho de Roest, Clerico Cameracensis Diœcesis, publico Apostolica & Imperiali autoritatibus Notario jurato, qui præmissis omnibus & singulis, dùm per præfatos Dominos constituerentur, prout supra scribuntur, fierent, & agerentur, unà cum Notario, & testibus præscriptis præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi. Idcircò hoc præsens publicum Jnstrumentum super hoc confectum, manu propria scriptum, signo meo solito, & consueto, unà cum signo & subscriptione Notarii præscripti, hîc me eadem * manu subscribendo signavi & roboravi, requisitus & rogatus, in testimonium veritatis, omniumque præmissorum.

* *quæ sequuntur desunt in MS.*

LIBELLUS SUPPLEX
Ducis Burgundiæ, Regi Romanorum.

Cod. 2538. fol. 395.

SErenissime Princeps, præpotentissime Rex Romanorum, Hungariæ &c. & semper Auguste.

Pro parte vestri carissimi consanguinei, fidelissimique vassalli, Illustrissimi Domini Johannis Burgundiæ, Comitis Flandriæ &c. sequentia humiliter exponuntur, pro ejusdem vestræ Serenissimæ Majestatis, super eundem consanguineum vestrum tangentibus, in hoc sacro Concilio agitatis informatione pleniori.

Primò, Mandatis Ecclesiæ obedire semper intendens, præfatus Dux, in prosecutione desideratissimæ unionis cum vestra Serenissima Majestate, vestræ devotissimæ voluntati se conformans, operam cupiens, pro viribus, dare efficacem, ad Mandatum Johannis, tunc Papæ, suos Ambassiatores ad hoc sacrum Generale Concilium destinavit; Prælatos scilicet notabiles, & Doctores, cum plena potestate tractandi, deliberandi, & concordandi, & omnia alia faciendi, quæ ad extirpationem totalem pestiferi schismatis, complementumque sacræ Unionis, Ecclesiæ reformationem, ac extirpationem errorum, per hoc sacrum Concilium, aut saniorem & meliorem partem ejusdem viderentur, & judicarentur expedientia, necessaria, aut quomodolibet opportuna.

Item, quia occasione ejusdem appellationis, per dictum Ducem, pro suo interesse, à quadam prætensa Sententia, imò veriùs nullâ, Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris Franciæ, pro tunc, ad sanctam Sedem Apostolicam, aut Concilium Generale interjectæ, verisimiliter timebantur scandala posse contingere, & impedimenta provenire, per quæ devotissima vestræ Serenissimæ Majestatis intentio, & ea pro quibus est hoc sacrum Concilium principaliter convocatum, possent turbari, retardari, aut quomodolibet impedire; fuit per eandem

* Locus corruptus.

eandem vestram Majestatem cum dicto Johanne, tunc Papa, & sacro Collegio ordinatum, quòd hæc materia, ex odii fomite procedens, de qua in prædicta Sententia prætensa fiebat mentio specialis, taceretur, aut suspenderetur, & à prosecutione ejusdem omninò supersederetur, saltem & quousque agenda in dicto sacro Concilio suscepissent finem intentum, & bonum complementum: cui ordinationi tunc humiliter obtemperaverunt ejus Ambassiatores supra dicti.

A Item, non obstante dicta Ordinatione partibus hinc inde intimata, Mandatoque Christianissimi Regis Francie super hoc expressè suis Ambassiatoribus facto, & in suis instructionibus expressato, Magister Johannes de Gerssonno, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, quamvis Prælati, & alii præclari viri, de Ambassiata dicti Domini Regis Francorum, de dicta Ordinatione multùm essent contenti, præfatam materiam movit pluries, & publicè, nunc in Sermonibus publicis, nunc per cedulas mordaces, denigrantes famam præfati Ducis, suorum consanguineorum, Dominorum, & subditorum, nunc per sinistras & detractorias informationes, nunc per Libellos famosos, etiam in valvis majoris Ecclesiæ, sive per eum, sive per aliquos dicti Ducis malevolos affixos; etiam excellentiam vestræ Imperialis Celsitudinis tangentes, eandem falsissimè de fautoria hæreticorum denotando, ut patuit in Libello famoso, qui incipiebat: *Rex Romanorum, &c.*

B Item, ut debitè provideretur scandalis futuris, tàm ex dicta materia, quàm etiam ex aliis causis Fidem tangentibus, delatis & deferendis ad hoc sacrum Concilium, undecunque provenirent, omnisque suspicio inordinati favoris tolleretur a vestra Serenissima Majestate, tàm occasione hujus materiæ, quàm cujuscunque alterius, veræ, aut præsumptæ directè, aut indirectè ad Fidem pertinentis: procuravit eadem Serenitas vestra, instante etiam multùm importunè dicto Gerssonno, & suis, apud sacrum Concilium, quòd viros solemnes, & electos Prælatos, & Doctores eligeret ex omni Natione, & sacro Collegio Dominorum Cardinalium, quos constitueret Commissarios, & Judices in causis Fidei, cum plena potestate audiendi, decidendi, & determinandi de dictis causis

C Fidei ad dictum Concilium devolutis, ut præfertur, & devolvendis, usque ad diffinitivam exclusivè: quod & factum est; & ad hoc deputatis numero viginti, consensum præbentibus dictis Ambassiatoribus, pro quando eorum Dominus posset habere in hujusmodi causis aliquod interesse, excepto duntaxat Cardinali Cameracensi inter illos nominato, in quem non consenserunt, quia formalem adversarium ipsius sui Domini rationabiliter reputarunt, prout se talem ostendit multipliciter, verbo atque facto, & dictæ materiæ inventorem, & prosecutorem principalem contra Dominum, & propter alias causas cum dictis Dominis Judicibus declaratas, & latiùs in eorum processu. Ea propter dicti Ambassiatores in plena Sessione, & posteà coram eisdem Judicibus ipsum in Judicio recusarunt.

D Item, dictis Judicibus per sacrum Concilium, ut præfertur, Deputatis, & onus dictæ Commissionis suscipientibus; die xv. Junii M. CCCCXV. simulque eadem die convenientibus, spontè juraverunt eorum quilibet & promiserunt debitè in causis ipsis procedere, omni odio, favore, & timore postpositis, secundùm formam suæ Commissionis. Quo quidem die, eisdem Judicibus pro Tribunali sedentibus, Magister Johannes de Gerssonno, nudè & crudè, absque designatione assertoris, denunciavit quasdam novem Assertiones, de quibus nunc agitur, tanquàm erroneas in Fide, & moribus, ut asserebat, neminem volens vivum, aut mortuum accusare.

Sed quia postmodùm clarè fuit ostensum coram dictis Dominis Judicibus, per exhibitionem quam fecit de prætensa Sententia Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris prædictorum, quòd intendebat dictus de Gerssonno dare pro assertoribus Magistrum Johannem Parvi, & præfatum Ducem, dictas Assertiones eisdem malitiosè ascribendo, falsè & iniquè, ut clarè deducebatur per dictos Ambassiatores; & indè idem Dux fuit per dictos Judices judicialiter ad hanc causam admissus, pro suo interesse: dictus verò de Gerssonno à dicta denunciatione calumniosè postmodùm destitit, & ob hoc sæpè fuit petitum per dictos Ambassiatores à dictis Dominis Judicibus, ut ipse Gerson calumniosè destitisse decerneretur, & tanquàm calumniosus denunciator puniretur, prout fieri debere decreverunt, si ampliùs tali modo se in causa gereret: qui tamen minimè cessavit, sed magis ac magis scandala multiplicando, processit subdolè, confingendo se denunciatorem Evangelicum fore, quod longè stat à veritate, nec quoquo modo, gratiâ Dei, Evangelicos modos tenuit, prout satis evidenter & liquidè constat ex modis per eum tentis Parisius, & in loco isto. Quodque ipsas novem Assertiones dictus quondam Magister Johannes Parvi nunquam protulit pro eodem Duce, sub eisdem verbis, forma, aut sensu, prout deductum est sufficienter in processu; malitiosè tamen, in njuriam, & infamiam dicti Ducis, ipse Gerson imposuit dicto Parvi easdem, & ascripsit, post tamen ipsius obitum, per multos Annos, quem in vita non fuit ausus invadere.

Item, postquàm dictus de Gerssonno sic destitit, ut dictum, ipsi Domini Judices deputaverunt in ipsa causa certum Promotorem.

Postmodùm verò, circa principium Octobris Anni prædicti, convocatis per dictos Dominos Judices ipso de Gerssonno, & suis complicibus, ac Promotore præfato, & prædictis Ambassiatoribus Ducis, dictisque novem Assertionibus in cedulis redactis, & in propria eorum forma in qua continentur in dicta prætensa Sententia, eo quòd dictus de Gersson apposuerat eis aliquos terminos eas aggravantes, undè fuerat aliàs, etiam coram vestra Serenissima Majestate, in Augustinensibus redargutus certo die.

Cedulis igitur sic concordatis, & conscriptis per Notarios, cuilibet earum inscriptus est sequens titulus quæstionis: *Utrum ea novem Assertiones veniant Fidei Judicio reprobandæ.* Et fuit ordinatum per dictos Judices, consentientibus partibus, quòd in publico loco Sessionis, pro utraque parte quæstionis materia aperiretur, & disputaretur; ut ea sic disputatione aperta, quilibet super eisdem Assertionibus suam dicturus opinionem, securiùs eam posset dare, materia earum per talem disputationem clariùs intellectâ, ac totum Concilium pleniùs de materia informari.

Item, in duabus Congregationibus publicis, in loco Sessionis, scilicet Mense Octobris prædicti, dictus de Gerssonno aperuit pro parte affirmativa, probare intendens, & nitens, quòd ipsæ novem Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ, ac condemnandæ tanquàm erroneæ. Et multùm prolixè dictis duobus diebus peroravit, quantùm valuit, & sibi placuit. Aliis autem duobus diebus, scilicet XXIV. & penultima ejusdem Mensis Octobris, de Mandato dictorum Dominorum Judicum, Episcopus Atrebatensis defendit partem negativam, eam probando veram, & ostendendo Assertiones præfatas nequaquàm ad Judicium Fidei

repro-

reprobativè pertinere, multis rationibus, adducendo autoritates quamplurimas sacræ Scripturæ & Doctorum, & tandem rationibus dicti Johannis de Gerssonno respondendo.

Item, certo altero * post disputationes sic factas, Magister Jordanus Morini, alter consociorum & collegarum dicti de Gersson, petivit à dictis Judicibus iteratò, publicè audiri in eadem materia, quod ei per eosdem concessum est; & ad eandem partem ipsius de Gerssonno colorandum, publicè, in præsentia Judicum, & Doctorum auditus est, A quantùm & quandiù eidem placuit. Nec ulteriùs aliquis voluit in materia, pro tunc, aliud dicere, aut proponere, cùm tamen fuerit à præfatis Judicibus cunctis concessa audientia, nec alicui denegata. Sic igitur tam diffusè & solemniter discussa est & disputata ipsa materia, ut præfatum est, ante traditionem opinionum præfatorum Doctorum ipsis Judicibus.

Item, istis dissentationibus sic factis, dicti Domini Judices & Commissarii convocaverunt omnes Doctores, Licentiatos, & Bachallarios formatos in Theologia tunc existentes in hoc sacro Concilio, & ipsis sedentibus pro Tribunali, ab unoquoque receperunt juramentum; tàm à Cardinalibus, tàm Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, quàm ceteris quibuscunquè, in dicta Facultate Graduatis, quòd quilibet eorum, omni odio, timore, amore, aut quocunque alio inordinato respectu B exclusis, diceret quid sibi videretur fore tenendum de dictis Assertionibus, ex testimonio divinarum Scripturarum, & dictis sanctorum Doctorum, quantùm scientia, & conscientia sibi ministrarent; & votum suum sub signo, & sigillo suis, fideliter traderetur dictis Dominis Judicibus, aut per eos deputandis. Qui Judices, ut meliùs possent prædicti Magistri &c. deliberare, assignaverunt terminum duorum, aut trium Mensium: quo termino elapso, per cedulas publicas frequenter monuerunt omnes & singulos, qui infra dictum tempus suas non dederint opiniones, venirent, & eas darent modo prædicto.

Cùm igitur Domini Judices suam facere relationem taliter pulsati forent; quæsierunt habere de qualibet Natione decem Deputatos, ex notabilioribus eorum, quibus possent omnia referre, & eorum consilio, quo ad processum ulteriorem, uti. C

Quibus concessis per Nationes ipsas, & simul congregatis cum præfatis Judicibus, trina vice, & diversis diebus; Cardinalis Cameracensis, cum clamoribus & contumeliis, eos adeò perturbavit, quòd nil eorum quæ agere proponebant, adimplere voluerunt.

Item, dictis opinionibus ipsorum Doctorum per dictos Judices modo prædicto receptis, post certum temporis lapsum, scilicet circa Mensem Martii, dicti Ambassiatores Ducis Burgundiæ, humiliter & frequenter supplicando requisiverunt eosdem Dominos Judices, ut vellent procedere ad relationem publicam faciendam eorum quæ acta fuerant, prout tenebantur. Et tunc dictus Gersson & sui fautores detrahere clàm & palàm dictis Judicibus cœperunt, clamantes contra eosdem, quòd Fides per eos in sacco tenebatur, petentes vota Magistrorum publicè manifestari. Et D hoc idem verbum pluries dixit Cardinalis Cameracensis, tàm in publico sermone, quàm aliàs; addendo, quòd illi tenebant Fidem ligatam in sacco.

Præfati verò Ambassiatores, ab illo tempore, incessanter postularunt, ut & de præsenti postulant, quatenùs per dictos Dominos Judices fieret dicti processus relatio publica, aperirenturque opiniones Doctorum præfatorum, ut in re ipsa sic deducta veritas, cunctis manifestetur evidenter.

Item, tandem Judices sic à partibus requisiti, decreverunt dare copiam processus; & de facto publicaverunt in Vigilia Ramorum; scilicet XI. Aprilis, processus & opiniones Doctorum prædictorum, sine tamen propriorum nominum eorundem expressione, propter causas eos moventes; & specialiter propter timorem, & minas jam quibusdam Doctoribus incussum, & illatas per dictos Gersson & suos complices. Dictæ verò opiniones, maximè digestæ, & simul conscriptæ, faciunt magnum Librum, prout patere potest ipsum intuentibus; quibus ex ipsis opinionibus & rationibus earumdem clarè apparebit, quòd dicti Doctores profunda divinarum Scripturarum speculatione scrutantes, in lucem quamplurima circa hunc materiam dubia, & obscura elucidarunt.

Item, ex dicta opinionum publicatione evidenter apparet, quòd octoginta septem Doctores, Licentiati, & Bachallarii, tunc in Concilio existentes, super dictis Assertionibus suas opiniones scripserunt, & dederunt, modo sequenti.

Pro parte affirmativa, scilicet quòd dictæ Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ, solùm scripserunt XXVI. scilicet XXIII. Magistri; unus Licentiatus, & duo Bachallarii, inter quos sunt quatuor Prælati; scilicet unus Cardinalis, unus Patriarcha, unus Episcopus, & unus Abbas. Et illorum magna pars, in suo recessu à villa Parisiensi, juraverat illam prætensam condemnationem Episcopi Parisiensis prosequi, aliàs non fuissent admissi ad veniendum ad Concilium, neque ad percipiendum aliquid de Decimis propter hæc impositis super Clero Regni Franciæ. Et quia sic juraverant, allegaverunt sæpiùs dicti Ambassiatores, excipiendo illos, non debere in testimonium recipi, propter causam istam.

Pro parte verò negativa, scilicet quòd dictæ Assertiones non veniunt Fidei Judicio reprobandæ, sunt opiniones LXI. Magistrorum, Licentiatorum, & Bachallariorum; inter quos sunt LIV. Magistri; unus Licentiatus, & sex Bachallarii, quorum XIII. sunt Prælati, scilicet unus Cardinalis, unus Archiepiscopus, unus Episcopus, & quinque Abbates, duo Generales Ordinum, duo Priores. Et etiam sunt in dicto numero LXI. XIX. de Universitate Parisiensi.

Item, videntes prædicti Gersson, & sui complices, ex iis quæ dicta sunt, quòd ratione vincere non poterant, nec suum obtinere intentum, prout nec debebant, ad sæcularem potestatem se contulerunt, & Christianissimum Regem Franciæ conati sunt involvere, & ipsum partem constituere in hac materia tam periculosa: plurimas Litteras nomine ipsius confingentes, hîc scripserunt, ad eorum voluntatem, quas miserunt Parisius, ad signandum, & sigillandum signis Secretariorum, & magno sigillo ejusdem Domini Regis Franciæ, Litteris multiplicibus subreptitiè impetratis hîc delatis, & publicè lectis, in quibus continentur minæ, terrores, & alia plurima tollentia libertatem, quæ debet esse in Concilio Generali, præsertim quoad Regnicolas Franciæ, & Beneficiatos in eodem: & specialiter audita expositione, & declaratione contentorum in dictis Litteris factis pluries & publicè, per dictum de Gerssonno, cum requisitionibus, intimationibus, & summationibus tali modo factis; quòd quicunque non starent cum ipsis in prosecutione defensionis hujus causæ, erant infideles dicto Domino Regi, & ejus proditores, eosque suos adversarios reputabat; quòdque intendebat dictus Dominus Rex ipsos prosequi igne, ferro, gladio, exterminio, & exilio.

Et jam istud executioni demandari fecerat, ut asserebat dictus Gersson, dictos notabiles Doctores designando, qui hîc fuerant, cùm hæc materia tracta-

* *forsan desideratur* die.

tractabatur, & sibi non consenserunt; hac de causa incarcerati erant Parisius: innuens per hoc, & affirmando, quòd simile fieret illis, qui suæ opinioni in hac materia non assentirent; tales minas, & alias publicè omnibus inferendo.

Quia igitur, occasione hu usmodi Litterarum, & modi procedendi, per tales comminationes & terrores, Justitia præfati Domini Ducis plus debito huc usque retardata est, in ipsius famæ, & honoris, & suorum grave dispendium, & unde nota & macula grandis huic sacro Concilio ascribi posset; supplicant, cum omni humilitate qua possunt, Serenissimæ Majestati vestræ, ejusdem Domini Ducis Ambassiatores præfati, pro gloria ejusdem sacri Concilii augmentanda, favoreque Fidei, & Justitiæ; ac fama, Fide, & honore dicti vestri consanguinei, fidelissimique vassalli conservando, quatenus, ut veritas ipsa cunctis pateat evidenter, idemque sacrum Concilium valeat in causa ipsa debitè, quod Spiritus Sanctus ministrabit, disponere, & diffinire; dignetur eadem vestra Serenissima Majestas providere, inducereque & induci facere eosdem Dominos Judices, ut ipsi quàm citiùs ad relationem procedant faciendam publicam, juridicam, & debitam ipsius processus, prout etiam aliàs eam facere decreverant; ut sic ipsâ factâ, negotium valeat, Justitia mediante, terminari.

SENTENTIA

Universitatis Parisiensis,

Quâ petit Judicium Adversùs errores Joannis Parvi.

Cod. 2538. fol. 408. verso 1416. XIV. Sept.

SPectabiles Domini, viri præclarissimi, atque æquissimi Judices.

A justis justa maximè quærenda sunt, neque vacillat Judicium quòd à mente pura, & animo perito procedit: quoniam omnis malignandi modus, aut à corrupta voluntate, aut à tenebroso intellectu nascitur.

Præthereà, Judicem decet & probum, & rerum non ignarum semper eligere, quales vos fama loquitur, & testantur opera subsecuta.

Ad vestrum igitur Tribunal, referenda sunt, si quæ gravitate judicanda sunt, aut Judicum auctoritate fulcienda. Hinc materiam Fidei, Sententiam Justitiæ, quam adversùs errorem Johannis Parvi tulit Parisiensis Episcopus, vestris in Judiciis venire concupiscimus, ut visa magis & à majoribus veritas, fortiùs elucescat. Idque scire volumus universos, quòd huic Sententiæ operam dedimus & consensum, quam & formâ integram, & à Judice congruo, atque sufficienter intitulato profectam reputamus.

Verùm, ubi ad vestram cohortem venerabilem rei hujus discussio devenerit, quod summoperè poscimus, id unum nobis concedi postulamus, ut in Justitia & Veritate, quæ non subterfugia quærit, res hæc sedulò pertractetur, tanquàm specialissimè commendata. Ad hoc Regia laborat auctoritatas, & Fides, cui planities debetur; & nos toto corde suademus, idque vota vestra petimus inquirere, quod nos pro judicato habemus.

Circumspectationes vestras prosperè dirigat Altissimus.

Datum in nostra Congregatione Generali, apud sanctum Maturinum. XIV. Septembris.

LA SENTENCE

Du Parlement

Cod. 2538. fol. 409. & 411. verso. 1416. XII. Sept.

LA Cour a deffendu, & deffend, de par le Roy, sur peine de corps, & de biens, & sur ce que .... un chacun se peut meffaire envers le Roy, que aucun de quelque état, & condition qu'il soit, dorenavant ne die, publie, afferme, ou enseigne en la Seigneurie du Roy, qu'il soit loisible à quelque vassal, ou sujet, ou autre, occire aucun, par aguet, blandices, ou deceptions, sans attendre Sentence, ou Commandement de Juge competant: & deffend la Cour, sur les dittes peines, que dorenavant aucun n'en ecrive, copie, exemplifie, tienne, ne fasse écrire, copier, exemplifier, ne tenir devers soy, aucunes telles écritures, cahiers, ou coppies appellées: *La Justification du Duc de Bourgogne.*

Et en outre, commande la Cour, sur les dittes peines, que quiconque aura aucun tel, ou tels cahiers, coppies, ou écritures, appellées comme dessus, qu'il les apporte par devers la Justice du Roy, incontinent, & sans delay, apres la publication de cette Ordonnance, pour envoyer devers la ditte Cour, a en faire ce qu'il appartiendra. Et encore commande au Procureur du Roy, que s'il trouve aucuns faisans le contraire, qu'il les fasse punir, ainsy qu'il appartiendra.

Et outre, ordonne que ces choses soient publiées au Chatellet de Paris, & es lieux principaux des Baillages, Senechaussées, Prevostés, & autres lieux Royaux, affin que aucun n'en puisse pretendre ignorance.

Prononcé & publié en Parlement; le XIX. jour de Septembre. l'An mil cccc. & XVI. *Signé* BAYE.

EPISTOLA

Ejusdem Ducis Burgundiæ,

Ad Synodum Constantiensem.

Copia recepta, Anno XVI.

Cod. 2538. fol. 352. verso.

Sacro-sanctæ Synodo, in Civitate Constantiensi congregatæ, Generale Concilium legitimè facienti.

JOhannes Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Arthesii, & Burgundiæ, Salutem: nec facere aliquid, ob cujus factionem vituperemini.

Præstantissimi Domini, Reverendissimique in Christo Patres, quantò magis, sicut ceteri fideles bonæ voluntatis, conceperam lætitiam in sancta vestra Congregatione; dùm arbitrarer vos loco uberi, cum amplissima libertate & securitate collectos, ut rediret Ecclesiæ pulchra pax, & tollerentur hæreses, & errores; fieretque errantium correctio; tantò plùs mæstitia me compungit, dùm cerno rem versam.

Res quippè versa est, seu versari videtur, favore quorumdam malignorum meorum, qui viam juridicam metuentes, non errantium correctiones; sed perniciem meam odiis quærunt, & sub favore & titulo potentiæ insurrexerunt, minas maximas, & injurias Commissariis, super processu contra defunctum Magistrum Johannem Parvi Parisius agitato

tato deputatis inferendo, quo talis metus subiit, quòd ipsi Commissarii se exoneraverunt, executionem minarum ante dictarum metuentes; quis ⸸ metus derivari, & transfundi in alios verisimile est, conventiculis, factionibus, conspirationibus Gerssonnitarum secessit Concilii libertas.

Qualis quæso est & illa Gerssonnitarum Theologia, & quale Sacerdotium, quibus via Juris & Justitiæ subvertuntur, facti autem assumitur, concipite. Profectò fas videbitur dicendum, tales fore agravandos * illis, qui secundùm historias veteres inveniuntur Ecclesiam Dei scidisse, & in domo Dei populum seduxisse; quique vertebantur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scandalum: illa enim quæ oculatè circunspicitis, persensistis quo animo, præterito tempore, se rexerunt, compellimini tremendis minis prædictorum sequi vestigia, revocareque vestra solemnissima Decreta, & ut magis timeatis, pro vexillo eorum sumpserunt Litteras, quas Regias asserunt: & tamen Dominus meus Rex nunquam, de sua certa scientia, super ista materia se intromisit, qui & à primævo suæ juventutis flore, sui gratiâ, prout cunctis notuit, indissolubili dilectionis vinculo me carum habet, & habuit. Sed prædictæ Litteræ non maturè, nec palam, imò in angulis & latebris, & per meos inimicos mortales in Curia Franciæ existentes, fuerunt fabricatæ, & transmissæ. Patet satis hoc per inspectionem ipsarum Litterarum, quæ in re gesta nullum præsentem nominavit, nisi unum militem merè laïcum.

Intellexi etiam quòd Universitas Parisiensis, authoritate sacratissimi Concilii vestri, miserabiliter evacuata, suas elationis & impressionis Litteras, partem dictorum Gerssonnitarum fovendo, direxit. Sed quomodò poterit suus processus laudari antè confectionem suarum Litterarum prædictarum? Quia oportebat in Congregatione Universitatis antè dictæ unanimen super iis conclusionem sumere, quæ nunquàm obtineri sperabatur, nisi quadam factione præeunte. Accidit, quòd de villa Parisiensi fuerunt ad tempus expulsi plures de notabilioribus, & eximiis ipsius Universitatis viris, sacræ Theologiæ Professoribus, in Jure Canonico Doctoribus, & aliis Facultatibus, qui cognoscebantur affectionati ad bonum rationis, & justitiæ, ad proferendum veritatem. Ex qua factione successit, quòd prava juventus, cum consilio & favore † dicta Universitas regitur suum intentum antè dictum obtinuit, nec fuit aliquis de prædictis, & multis aliis Universitatis suppositis, qui auderet suum votum manifestare; reputantur enim felices, quos aliena pericula reddunt cautos: adeò quippè illa facti via terrorem incutiit, quòd Facultas Decretorum, quæ dictum Magistrum Johannem Gersson, & suos adhærentes in processu inchoato coram Episcopo Parisiensi desadvoavit, & deacceptavit, eis silentium, quantùm in ea erat, imponendo, sub pœna privationis. Quæ etiam Facultas nolebat, nec intendebat dictum de Gerssonno sequi in hujusmodi processu, prout vobis apparuit, aut apparere poterit, si sit opus, per publica Instrumenta, non fuit ausa suo voto juridico deliberare. Verumtamen divina favente clementia, Natio Picardiæ ad illa quæ sunt Juris & Justitiæ firmum animum habens, deliberavit quòd dicta materia per vos debebat terminari, quòdque vobis scribendum erat, quòd quilibet vestrûm haberet libertatem, & securitatem dicendi suam deliberationem, secundùm quod juridicè sibi videretur expedire.

Verum est etiam, quòd dicta Conclusione per dictam Universitatem sumpta, prædicti expulsi, pro majori parte, Parisius redierunt, ibique pacificè commorantur, quod in ista materia satis notandum est.

Quid ergo de tali Universitate dicendum est? Cùm Doctorum debitum professionis officium in hoc consistat, ut doceant illa, quæ tendunt ad salutem; & ipsa, quæ pro Sacro-sanctæ Religionis Catholicæ custodia solebat continuis vigiliis excubare, ne quid in eam detrimenti, aut scandali irrumperet, omni ratione propulsa, clamoribus, & minis in materia Catholica suam vocem exaltat, totum laborem Commissariorum ante dictorum tam salubrem, tamque fructiferum extinguere, & cassare moliendo.

Ad quid enim auditur, cùm partem meam quandoque foverit, deindè tergiversaverit?

Diversitas enim & variatio audiri non debent de modis & mediis, per quos meam Justitiam penès vos quæsivi. Quid attinet scribere, noti penè sunt vobis omnibus. Ea propter vestram Sacro-sanctam Synodum per Fidem integerrimam hortor, caritativèque requiro, & exoro, ut ad justificationem, quam cœpistis tenere, quæ in vestra manu sita, viriliter incedatis. Ad hoc profectò debet vos inducere zelus animarum, & tam virtuosi operis meriti apud Deum respectus: debet caritas amplissima, quâ prædìti esse debetis, postposito statu temporali, pro æterno, menti vestræ habentes Summi Pastoris scientiam, per quam astringitur pro ovibus suis suam etiam animam in casu exponere. Intendo etiam, cum adjutorio Altissimi, Jus meum prosequi, & protegere firmo pede.

INSTRUCTIONS

Pour les Ambaßadeurs que Monsieur envoie à Constance.

Cod. 5538. fol. 406.

Messire Philibert de Saint Ligier; Messire Clays, Vtem Hoüe Chevalier; Messire Guy Armenier, Docteur en Loix, & en Droit Canon; Maitre Aman Donast, de Bruges, Docteur en Theologie; Maistre Leon, Doyen de Besançon; Maitre Gyeffroy de Choysi, Doyen d'Autun; Maitre Naveline, Docteur en Decret.

Lienin.

PRemierement eux assemblés à Constance, ils venront en l'Hostel, où est logié l'Evesque d'Arras, & se assembleront tous, tant ceux qui sont au dit Constance, de long-temps; comme ceux qui y sont à present, à certain jour & heure qu'ils aviseront, en l'Hostel du dit Evesque d'Arras, ou autre part, ainsy que meilleur leur semblera, & plus expedient.

Item. Ceux assemblés au dit jour tous, tant premiers comme derniers, feront serment, & jureront en la main du dit Evesque, ou d'autres, ainsy, & par la meilleure maniere que faire se pourra, les choses en suivant.

Premierement. Jureront qu'ils tenront secret entre eux, toutes les choses, & une chacune d'icelles, touchans & appartenans à leur Ambassade, sans en faire aucunement declaration à creature quelcon-

⸸ *Locus corruptus.* * *forsan* aggregandos † *Locus corruptus.*

conque, autrement que par la maniere qu'il appartient, à eux donnée, ainsi qu'il est cy apres declaré, & touché.

Item, semblablement. Que ce qui appartient à Monsieur, tant au regard de son procés pendant en Cour de Rome, comme de ses autres affaires, en quelconque matiere que ce soit; ce qu'ils en sçavent, & pourront sçavoir, ils le tenront secret entre eux, comme dit est, sans en parler, ou escrire directement, ou indirectement, en quelque maniere, ne à quelconque personne vivant, sans avoir conseil, avis, & deliberation d'eux tous ensemble, à quels gens, par quelle maniere, & en quel temps il sera expedient, ou necessaire d'en parler: & de tout ce qui sera par eux deliberé, & conclud, l'execution se fera par celuy, ou par ceux qui à ce seront ordonnés, sans que les autres s'en meslent aucunement, se non en faisant, & donnant assistance; & de cecy feront serment & jureront.

Item. Juront comme dit est, que nul d'eux n'a, & n'aura aucunement accointance, amistié, alliance, & familiance particuliere avec quelconques personnes de la partie adversaire de mon dit Sieur. Et pour eschever toute note de suspition, les dits Ambassadeurs ne prenront, ne recevront dons, presens, en quelconque maniere que ce soit, ne semonce aux diners, ou soupers, ou autres heures, tant de jour, comme de nuit; ne ne parleront point à eux, senon à heure & en lieux communs, & qu'ils soient plusieurs; ne iront point de nuit de lieu en autres, pour gesir hors de leur propre domicile: & generalement ne traiteront, en quelconque maniere du monde, aucune chose, avec la ditte partie adverse, ou aucuns à icelle favorisans & adherans, senon en commun, & public, & du conseil, consentement & bon plaisir d'eux tretous, & de la plus saine partie d'iceux.

Item. Et afin que les nouveaux Ambassadeurs soient plus acertenés de ce qu'ils auront à faire, & qu'ils connoissent ce qu'ils devront connoitre, ils se enformeront, dés le commencement, des lieux, des places, des personnes; esquels, & avec lesquels ils pourront seurement aller, & parler, par les autres Ambassadeurs, qui y sont de long temps, & de ce jureront garder & entretenir entierement la forme qui leur sera balliée.

Item. Et pour plus seurement entretenir & conduire toutes les choses dessus dittes, & celles qui s'ensuivent, Monsieur veut, & ordonne, que se il est aucun, ou aucuns, qui fassent au contraire de ce que dit est, & qui s'ensuit, & mémement de toutes autres Ordonnances, qui seront mis sus entre eux, par eux mêmes, pour le bien & honneur de l'Ambassade, & de Monsieur, puisqu'il en sera adverti, & ne fera ce qu'il appartiendra à faire; que cel, ou ceux, se plusieurs sont, soient privés de l'Ambassade, & dés maintenant comme on a, dont Monsieur les prive, & revoque & adnulle toute leur puissance, & les tient & repute comme autres que loyals envers luy, & envers son honneur.

Item. Monsieur veut que toutes leurs querelles & querimoines, escandrés, controverses, & autres matieres qui pourroient estre entre eux litigieuses, soient traitées, demenées, & discutées entre eux, present & presidant le dit Evesque d'Arras, lequel, pour le bon conseil & advis des autres, puisse mettre entre eux bon appointement, sur tous les debats qu'ils pourroient avoir, appellé avec un * Messire Philibert de saint Leger, Chevalier, lequel Monsieur veut estre en cette Ambassade honoré & avoir prerogative telle qu'il appartient, & ce que ils jureront tous, & promettront à garder, tout le temps qu'ils seront en la ditte Ambassade, tant pour eux, que pour leurs serviteurs, varles & familiers.

Item. Toutes choses dessus dites, faites par la maniere que dit est, ou autre, se meilleure estoit, celuy qui a la Charge, de par Monsieur, de l'Ambassade, proposera, & dira tout ce qui luy est chargié, à celle fin que on ait maniere de y proceder par le conseil de tous, ainsy que mieux apperra, tant sur la presentation des Lettres, & autres manimens que mont dit Sieur leur doit envoyer presentement, & par delà, comme autrement.

A Item. Semble expedient que le Doyen de saint Donas de Bruges, soit pourveu de faire une Collation, en la presence du saint Concile, en remontrant la cause de leur venuë superficiellement, & en termes generaux; & quant à ce soit avsié quelle heure est plus expedient; ou le premier jour de l'Audiance, qui leur sera octroyé, selon le Jugement de ceux qui sont déja par-delà.

Item. Semble bon à Monsieur, que ceux venus par-delà, devant toutes autres choses, ils doivent eux representer au Comte Palatin, luy exhiber honneur & reverence, avec les Lettres de Monsieur, en luy requerant assistance, conseil, confort, & aide; & mémement ses Lettres de seureté, pour plus seurement poursuir leurs autres faits, en faveur de droit, raison, & justice; & se besoin est, faire une Collation à ce servant, en sa presence.

Item. Monsieur veut, que le procés soit continué sans aucune interruption; & qu'on requere B le Concile de justice faire, sans aucun retardement: & ne veut la chose aucunement estre retardée sans son sçeu, & bon plaisir, & especial Mandement.

Item. Veut que les protestations qu'il a faites dernierement, soient publiées & renouvellées, sans aucunes y ajouter, ou diminuer, qui soient au contraire d'icelles: & se necessité est d'en faire des autres; il plaist bien, ainsi que la matiere, le temps, & les nouvelletés suivans le pourroient requerir, en adherant toudis aux autres.

Item. Monsieur veut que toutes choses, lesquelles feront à faire, & à proposer de par luy, & en son nom, tant en Concile General, comme au College des Cardinaux, en la presence des Juges des Nations, & de toutes autres personnes particulieres, ou Communité, les nouveaux Ambassadeurs ne soient aucunement sans ces premiers, ou aucuns d'eux.

C Item. Et quand à ce, Monsieur a envoyé VII. sexternes de quatorze feuilles, ou environ, signez d'un de ses Secretaires, écris en langage François: il a voulu faire, pour plus vrayement remontrer & plus cler, les choses qui ont esté faites, lesquelles y comprend mieux en ce langage qu'en autre; jaçoit ce que mon dit Sieur est bien d'accord que par-delà soit mis en autre langage par gens commis de par le Conseil, non suspects, & que collation en soit faite avec le dit Commis, par ses Ambassadeurs, ainsois qu'on les propose.

Item. Mon dit Sieur veut que pour autre cause il n'envoye le dit sexterne au dit saint Concile, fors que pour remontrer la verité du gouvernement de ce Royaume, à l'encontre des horribles & abominables menteries, que ses adversaires publient de jour en jour, par toute la Chrienté; lesquelles menteries se prouvent suffisamment de jour en jour, D & prouveront, se Dieu n'y pourvoit, dont est pitié pour le Royaume.

Item. Mon dit Sieur veut que tout le monde sçache, que oncque ne fit, ne n'a entention de faire chose qui soit contre l'honneur du Roy, & de son Royaume, & gardera sa loyauté, sans aucunement soy mesfaire; & de ce est prest, & a toudiz esté, de répondre devant tout homme son Juge

* *forsan* eux

Juge competent, en toutes places, par toutes voies raisonnables, & licites, ainsy que bon Chevalier, & loyal vassal doit faire.

Item. Et quant à ce qui a esté opposé en matiere de Foy à mon dit Sieur, il s'en est toudis rapporté au Jugement de Dieu, & à l'Ordonnance & determination de sainte Eglise, & de la plus saine partie des Clercs, & des sages, cessant voye de fait, & de violence; & que chacun puisse avoir fiance liberté de dire ce que sa conscience luy juge, selon la verité & equité, qui est la principalle cause pour laquelle de present a envoyé ses Ambassadeurs au saint Concile. A

Item. Et pour toutes ces choses mener à fin desirée, & conclusion deuë, ses Ambassadeurs ont à requerir audiance seure, franche, clere, & publique, ensemble toutes autres Requestes faisant selon Droit à la besoigne: & ou cas, que Dieu ne veule, que la violence de ses ennemis seroit telle, & si grande, que on ne voudroit, ou nom de Monsieur obtemperer, & que on procederoit par menaces, craintes, peurs, & telles impressions, & oppressionis, tellement que iceux Ambassadeurs ne pourroient obtenir ce qu'ils requierent, par raison, & se verroient en peril de leurs corps, & de leurs vies; Monsieur requiert que par sauf-conduit du Comte Palatin, ou autres, aux quels il appartient, il se pourvoiroit de remede tel que Dieu, & ses bons amis luy conseilleroient. B

Item. Et quant à la matiere des sermens dessus dits, les Ambassadeurs assemblés, comme dit est, jureront & prometteront, que nul d'eux n'écrira, ne mandera aucune chose à part, touchant le principal de l'Ambassade, à quelconque personne, qui ne montre premierement ses lettres aux autres; car par telles secrettes lettres & partiales, aucunefois s'ensuivent dissentions, & noises.

Item. Jureront, que nuls d'eux ne se partira du Concile, se Monsieur ne le mande expressement, & se il n'a cause certaine, qui soit jugée raisonnable par le conseil de tous les autres.

Item. Les Ambassadeurs ont à noter la maniere de parler de ceux qui ont composé l'Epistre, en nom du Roy, dernierement envoyée au saint Concile, en laquelle, par desprisement, ils injurient l'Element des pays de Monsieur, lesquels neantmoins sont de present, & ont toûjours esté tant bon, & tant loyal pour le Royaume, comme il appert & que chacun sçait, & qu'on le peut declarer, quant à marchandise, quand à fait d'armes, & en toutes choses touchant bonne police, & loyauté, & mémement ont toujours montré vraye obeïssance & subjection à Sainte Eglise. C

Par Monsieur Le Duc

BORDES.

CEDULA

Posita in valvis Ecclesiarum, D

Cod. 2538. fol. 367. verso. **Die Nativitatis Nostræ Dominæ. Anno XVI. quæ est VIII. Mensis Septembris.**

DIe Veneris proxima, horâ sextâ, de manè, in Ecclesia majori Constantiensi, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Cardinalis Cameracensis, quæstionem infra scriptam, de qua sub eodem respondebit Reverendus Doctor Magister Mauricius de Praga, sacræ Theologiæ Professor, ponendo tres Conclusiones sequentes.

Quæstio.

Utrum plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ resideat in solo Romano Pontifice.

Prima Conclusio.

Plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ inseparabiliter residet in Romano Pontifice.

Secunda Conclusio.

Plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ inseparabiliter residet in Universitate Ecclesiæ Catholicæ.

Tertia Conclusio.

Plenitudo Potestatis Ecclesiasticæ repræsentativè residet in Concilio Generali.

Si verò prædicta die locus occupatus esset pro alia rationabiliori causa, fiet in die proximiori sequenti, sicut significabitur per aliam Cedulam.

CEDULA

Positia in valvis.

Die x. Mensis Septembris. Anno. XVI. Cod. 2538. fol. 367. verso.

AD exhortationem Reverendissimorum Patrum, & Dominorum suorum, Cardinalium sacri Collegii, Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, disputationem quam proposuerat facere die Veneris post Nativitatem Beatæ Mariæ, distulit ad aliam diem magis opportunam, quæ tunc significabitur per Cedulam; protestans quòd sibi aut aliis sacræ Theologiæ Professoribus à nullo, nisi à Concilio Generali pro nunc, de Jure, potest exhiberi disputatio, aut scholastica determinatio, pro declaratione Catholicæ veritatis, & reprobatione errorum. Alioquin qui de facto secùs facerent, redderent se suspectos de fautoria hæreticæ pravitatis.

ASSERTIONES QUATUOR

Magistri Generalis Prædicatorum, circa spiritualis gladii Potestatem supremam.

Prima Assertio.

G*Ladii spiritualis suprema Potestas residet in Ecclesia Militante inseparabiliter, quo ad Jurisdictionem.*

Probatur hæc Assertio quoad primam partem; quoniam Ecclesia ipsa est duratura usque ad consummationem seculi. *Mathei* XXVIII. & non deficiet in Fide *Lucæ* XXII. Ergo Jurisdictio Potestatis ab ea non separabitur.

Quoad secundam partem, patet, quoniam executionem hujusmodi Potestatis supremæ Ecclesia non habet, nisi eâ Papa carente, aut ipso Papa illigitimato, vel deposito; sicut diffusè probavi in Sermone quem feci, Dominicâ *Invocavit*, in loco Sessionis, ad quem me remitto.

Secunda Assertio.

Gladii spiritualis suprema Potestas est in Papa separabiliter, & quoad ejusdem executionem.

Ista facilè probatur, quoniam Papa depositus, vel illegitimatus utraque caret.

Tertia Assertio.

Gladii spiritualis suprema Potestas est in Papa legitimè præsidente & residente totaliter, quoad executionem, & nullomodò in Concilio Generali.

Ista Assertio similiter probatur; quoniam Ecclesia executionem talis Potestatis non habet, nisi eâ Papa carente, vel eo illegitimato, aut deposito, ut dicit prima Assertio, & per consequens, nec Concilium Generale.

Quarta Assertio.

Gladii spiritualis suprema Potestas sic est in Papa legitimè præsidente in Ecclesia, quod approbanda in eadem solus Papa habet diffinire, & non Concilium Generale.

Ista Assertio probatur ex prima & ex tertia Assertionibus: quoniam in dicto tantùm Papa executionem habet hujusmodi Potestatis.

Cod. 2538. fol. 375. *In die Nativitatis Beatæ Virginis, in Ecclesia Constantiensi. Anno* CCCC. XVI. *prædicavit publicè, præsentibus Dominis Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis etiam & Ambassiatoribus nonnullorum Regum &c. Magister Johannes de Gerssonno in effectu, vel quasi in forma, hanc Conclusionem.*

Prædicata per Johannem Gerson.

1416. SI Christus supervixisset Beatam Virginem Matrem suam, de Jure divino & humano, Jure hereditario sedisset super Thronum David, & fuisset verus Rex Juda, tenuissetque Regnum temporale, secundùm verbum Angeli dicentis Mariæ, Luc. 1. 32. *Dabit ei Dominus* &c. Et ita debet ad litteram intelligi, & clarum est quòd non per medium Joseph, cùm non esset Pater Christi naturalis, sed per medium Beatæ Virginis ejus Matris naturalis, & veræ, quæ erat vera heres dicti Regni David, de Jure divino, &, per consequens, humano, cùm nullum Jus Juri divino contradicat, sed eidem consonat: ex quo sequitur propositum.

Et indè apparet, quòd mulier, de Jure divino, potest succedere in Regnum, seu Regale Dominium; nec Jus humanum potest oppositum statuere, quia tunc non valeret.

Et circa hanc materiam dixit gravem quæstionem fuisse motam inter Christianissima, & præclarissima Regna Franciæ & Angliæ; super qua materia scripsit multùm solemniter unus magnus Doctor Angliæ. Et asserunt plurimi quòd nominavit Almakanum, ad cujus scripta & dicta se referebat.

PROTESTATIONES

Domini Burgundiæ,

Cod. 2538. post folium 337. & ante folium 338.

Receptæ XIII. Septembris. Anno XVI.

A IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. Amen.

NOverint universi præsentis scripti paginam, seu præsens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto. Indictione nona, die verò XVIII. Mensis Augusti, Sede Apostolica Pastore carente, nobis Notariis publicis, & testibus præsentibus infra scriptis, personnaliter existens Serenissimus Princeps & Dominus, Dominus Johannes, Dux Burgundiæ, Comes Flandiæ, Arthesi, & Burgundiæ Palatinus, Dominus de Salinis, & de Machlinia; ex ejus certa scientia, eisque Juribus, viis, & modis melioribus quibus potuit, B protestatus fuit, & protestationes fecit, ut sequitur, & in quodam rotulo papyreo pleniùs continetur, cujus tenor talis est.

Primò, quia idem Princeps Illustrissimus aliàs protestatus, se semper velle imitari sacratissimas, & orthodoxas suorum Prædecessorum, scilicet Dominorum Regalium de sanguine liliato Christianissimo, semitas; hoc idem iteratò protestatur, & fatetur, se velle profiteri, & tenere inviolabiliter, adhærendo tanquàm verus Catholicus Sententiæ Fidei, & Ecclesiæ sacro-sanctæ, & eam vult fovere, tueri, & defendere, & in eadem permanere, & perseverare, quandiù Altissimus vitam sibi contulerit in humanis.

Item, protestatur, sicut & aliàs protestatus est, quòd in ipsa Fide Catholica, & sub ipsa vult vivere, & mori, ipsam excolere, protegere etiam omnes & singulos suos fideles, amicos, parentes, C alligatos & subditos ad hoc ipsum, totis viribus, exhortando, eosdem, ac etiam, si quando foret opportunum & necesse, quantùm in eo erit, compellendo.

Item, protestatur, sicut aliàs protestatus est, quòd de mente sua nunquàm fuit, est, aut erit, dare favorem, aut assensum quibuscumque Propositionibus, seu Assertionibus, atque Conclusionibus propositis, aut in posterum, per quemcumque, seu quoscumque proponendis, quæ venirent directè, aut indirectè, contra determinationem Fidei sacro-sanctæ, aut doctrinæ Ecclesiasticæ sanctorum Doctorum ab Ecclesia probatorum, ceterorumque catholicè docentium.

Item, protestatur sicut aliàs, quòd circa ea, quæ jam longo temporis spatio in sancto Universali Concilio Constantiensi, & Parisius practicata, D publicata, & proclamata fuerunt per Episcopum Parisiensem, & ejus Procuratores, suo nomine, & Magistrum Joannem de Gerssonno, suosque complices, contra ipsum Principem inclytissimum, idem se submisit, & semper vult submittere ordinationi, declarationi, & determinationi Sanctæ Matris Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ, offertque se, prout aliàs se obtulit, stare Juri, casu quo aliqui voluerint ipsum impetere super facto Fidei, aut sanctæ Catholicæ doctrinæ, contra ipsum proponendo aliqua, quæ ejus sinceritati, fidelitati, honori, & famæ derogare possent.

Et quia post prædictas protestationes, processus quidam fuit inter ipsum Pincipem Illustrissimum, parte una; & Episcopum Parisiensem & Inquisitorem,

torem, qui tunc erat, parte altera; occasione cujusdam prætensæ Sententiæ per ipsos Episcopum & Inquisitorem, in jacturam Fidei, & Principis præfati opprobrium latæ: qui quidem processus cum maturo & diuturno examine Doctorum plurium, Dominorumque de Rota, in præsentia Judicum Fidei terminatus sententialiter extitit contra ipsos Episcopum, & Inquisitorem, per tres Dominos Cardinales ad hoc deputatos par sacrum Concilium.

Nihilominùs, prosecutores Sententiæ dicti Episcopi, tanquàm veritatis, & præfati Principis adversarii, à dicta Sententia appellarunt. Post quam quidem appellationem, viâ Juris rejectâ, & neglectâ, viam facti assumentes, procuraverunt Litteras, Epistolas, & Libellos, nunc ex parte Regis Franciæ Christianissimi, nunc ex parte Regis Romanorum, nunc ex parte Universitatis Parisiensis, postulantes importunè dictam Sententiam revocari; & ex consequenti, inferentes injuriam, opprobria, & contumelias contra præfatos Dominos Cardinales Commissarios, totum ipsum Universale Concilium, & prænominatum Principem: adjicientes insuper minas, & terrores contra omnes & singulos, præcipuè de Regno Franciæ, & in eodem Beneficiatos, qui suæ insaniæ non dederunt assententiam, consilium, auxilium, & favorem, organo Magistri Joannis de Gersonno, in hæc verba, aut similia, in sententia; die Jovis, nono Julii, apud Constantiam, in Sessione publica Nationis Gallicanæ, prætenso Regis nomine, prorumpentes.

Quicumque sibi, & suis collegis assistentiam non darent, eo ipso pœnam criminis læsæ Majestatis incurrerent. Subjungentes præterea, quòd de mente Regis erat Sententiam præfatam Episcopi Parisiensis defendere, sustinere, & tueri velle per totum Regnum suum, & Delphinatum: pœnam ignis, ferri, gladii, exilii, & totius exterminii incurrendo omnibus & singulis in contrarium venientibus. Et consequenter dicebant super iis Litteras, ex parte Regis suo Parlamento, & per totum suum Regnum, super executione pœnarum facienda, jamque destinatas; quemadmodùm apparet per incarcerationem Magistri Nicolai Canache, Doctoris in Theologia, & Magistri Joannis de Villa-nova, Doctoris in Decretis, ob causam prædictam punitorum, quemadmodùm faciendum asserunt de ceteris iis similibus.

Præmissis itaque, necnon & veritatis aliis similibus diligenter attentis, protestatur Illustrissimus Princeps sæpè dictus, in modum qui sequitur.

Primò, quòd non intendit discedere à determinatione Sanctæ Sedis Apostolicæ, quæ in hac materia habuit consultationem, & deliberationem Doctorum Catholicorum de quatuor Nationibus sufficienter congregatorum, & Dominorum de Rota Apostolica; imò eam tenet, & approbat, tanquàm Sententiam Catholicam.

Secundò, protestatur, se velle stare Sententiæ per Dominos Cardinales Commissarios legitimè & canonicè latæ.

Item, protestatur, quòd in futurum stare vult Juri, & Judicio Sanctæ Sedis Apostolicæ, quandiù libertas omnibus, & singulis fuerit concessa, & data dicendi & scribendi, & publicè quid quid Jus, & ratio eis suadebunt, secluso omni timore, & favore, odio, & rancore, quibus ipsa libertas, & verum Judicium impediri solent.

Item, protestatur, in casu quo via facti locum haberet, per terrores, minas, seu aliàs quovis modo; aut libertas, & justum Judicium paterentur detrimentum in loco tam solemni, taliter quòd via Juris sibi totaliter secluderetur; idem Dominus, cum remediis Juris & Justitiæ procurabit sibi, tempore & loco opportunis, justitiam ministrari, modo & forma melioribus, quibus Deus sibi contulerit.

Item, protestatur, quòd si via facti taliter suam impediret justitiam, quòd sui Ambassiatores audientiam non haberent; idem Dominus eosdem, ex nunc, pro ut ex tunc, revocat, & eorum autoritatem adnullat, requirens nihilominùs, ut de Jure est, quòd salvi & incolumes sibi remittantur.

Item, quia illi, qui de præsenti se gerunt pro Universitate Parisiensi, & ab Anno citra, se gesserunt per suas multiplices Litteras, & Epistolas; & favent, & faverunt Sententiæ Episcopi Parisiensis, tàm damnatè partem se constituendo in hac materia contra præfatum Dominum; protestatur idem Dominus se nolle per se, vel suos Ambassiatores recipere opinionem ipsorum, nec ipsam esse admittendam plus quàm illam Episcopi Parisiensis, cùm ipse cum eo, & ipse cum eis, pro parte adversa ipsius Domini debeant reputari. Et aliundè; cùm illi iidem, & in odium ipsius Domini Ducis, jamque expulerint, & expelli procuraverint ab ipsa Universitate ferè totam Nationem Picardiæ, præcipuè quo ad Magistros notabliores; arcamque ipsius Nationis frangi procuraverint, violenter sigilla sua auferendo, sicut habetur ex publico Instrumento: &, ex consequenti, de Facultate Decretorum, & ceteris Nationibus, & Facultatibus quamplures de notabilioribus Doctoribus, & Magistris expelli fecerint, eò quia in suas opiniones & Sententiam dicti Episcopi consensum non dederant, sed potiùs eas deadvoaverant; & ipsum Magistrum Joannem de Gerssono, quantùm in eis erat, suamque potestatem revocaverunt: Acta insuper illorum, Libellos, & Epistolas, nomine Universitatis composita sigillare noverint, ipsa potiùs fore discutienda per sacrum Concilium judicantes, pro ut ex pluribus publicis Instrumentis clariùs patet. Quæ omnia ostendunt præfatos, Universitatem repræsentantes, facere partem formaliter pro dicto Episcopo, contra memoratum Principem. Quare protestatur idem quod priùs.

Item, prænominati Universitatem regentes, adhærentes dicto Episcopo Parisiensi, unà cum ipso, possent forsan in posterum nonnullorum malignantium suasu, in materia hujus processus novitates varias introducere, & cautelas, per quas id, quod in lite pendet, pateretur tenebræ dispendium.

Protestatur idem Princeps, hujusmodi novitatibus, seu cautelis quibuscumque per aliquem, vel aliquos, quacumque autoritate fungentes, nolle adhærere, tanquam Juri, & rationi contrariis.

Item, protestatur, quòd si dicti Episcopus & Universitatem regentes, pars adversa ipsius Principis, in talibus novitatibus procuraient per quamcumque autoritatem, Ecclesiasticam, aut secularem opiniones aliquorum Doctorum Catholicorum infirmari, adnullari, aut repelli; seu, cùm plures essent numero, ad minorem numerum redigi, atque Congregationes quascumque, seu Conciliola particularia alibi, quàm in loco Generalis Concilii fieri; eò quia hujusmodi Congregationes, seu Conciliola vix suspicione carent: quia interdùm in talibus fiunt collusiones, impressiones, violentiæ, & cetera, quæ libertati adversantur, sicut manifestè apparet ex iis quæ Parisius contigerunt, ut præfertur.

Si denique contingeret Libellos, Cartulas, Epistolas, aut Codicillos alicubi scribi, ad libitum ipsius partis adversæ, in præjudicium & jacturam processus juridicè inchoati, atque libertatis, quæ in materia tanta præcipuum debet locum habere. Hæc omnia, & iis similia, tanquàm rationi & Juri dissona, protestatur sæpè dictus Princeps, ex nunc, & in posterum, nolle admittere: quinimò ipsos omnes

nes talia procurantes & promoventes, eorumque complices, & eisdem faventes, tenet, & habet in Fide suspectos, & eosdem suos adversarios & capitales inimicos suspicatur, Jurisque calumniatores, & prævaricatores; quibus nulla fides adhibenda est, æstimat reputandos, & reputat æstimandos.

Item; & postremò, protestatur sæpè nominatus Illustrissimus Princeps, se velle semper stare Juri & Judicio, juxtà modum, & formam processus in facie Universalis Ecclesiæ formati, inchoati & huc usque inluminati *, nihil volens immutari, aut innovari, quod ipsius processus formam & Decretum sacri Concilii variet, conturbet, aut aliqualiter vitiet & immutet. Rogatque & petit, omnia, & singula fieri in libertate; seclusis omnibus, ex quibus violentia, timor, metus, & terror possunt verisimiliter consurgere, & inferri cuicumque.

De quibus siquidem protestationibus per Illustrissimum Principem Dominum, Ducem Burgundiæ præfatum sic, ut præmittitur, factis, omnibusque, & singulis superiùs descriptis; ipse Dominus Dux petiit sibi fieri per nos Notarios infra scriptos, publicum Jnstrumentum, unum vel plura.

Acta fuerunt hæc in villa Jnsulensi, Tornacensis Diœcesis, præsentibus Reverendis in Christo Patribus, ac Dominis, Dominis Tornacensi, & Bethleemitano Episcopis, necnon Illustri Principe, Philippo, Comite Sancti Pauli; ac Dominis Joanne de Luxemburcho. Joanne Domino de Fosseux. Rollando, de Flandria. Guillelmo, Domino de Bonnieres, & Gubernatore Attrebatensi. Carolo de Lens, & Roberto de Mailly, ipsius Domini Ducis Consiliariis, Cabellanis; & Magistris Eustacio de Astrio. Joanne de Mailly. Marco de Foras. Toussano Baujardi. Remundo de Burgundia. Joanne Guerini, & Joanne de Vellery, ejusdem Domini Ducis Consiliariis; ac Gariffudo Maupoivre, in Artibus & Medicina Magistro, testibus, cum pluribus aliis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Verùm, quia ego Jacobus Ysambardi, Clericus Metensis, publicus Apostolica, & Imperiali autoritatibus Notarius, in Legibus Bachallarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut supra scribuntur, per eundem Illustrissimum Principem, Dominum meum Ducem Burgundiæ fierent & agerensur, unà cum prænominatis testibus, ac Notariis infrà scriptis, præsens interfui: idcircò exindè confecto præsenti publico Instrumento, alterius manu fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signis & subscriptionibus Notariorum infrà scriptorum, apposui consuetum, hîc me subscribens manu propria, requisitus, in testimonium præmissorum & rogatus.

Et ego, Simon Gangnardi, Presbyter Carnotensis Diœcesis; Bachallarius in Decretis, publicus Apostolica & Imperiali authoritatibus Notarius, protestationibus, ac omnibus aliis & singulis præmissis, dùm sic, ut præmittitur, per sæpè dictum Illustrissimum Dominum Principem, Ducem Burgundiæ agerentur & firent, unà cum venerabilibus Notariis, necnon testibus suprà & infrà scriptis, præsens interfui: itaque per alium fideliter scripta, etiam cum eisdem Notariis publicavi, & in hanc publicam formam redegi, signoque meo publico signavi, requisitus & rogatus, in fidem & testimonium omnium, & singulorum præmissorum.

Et quia ego Johannes de Plesseyo, Clerius Parisiensis, publicus, Apostolica & Imperiali authoritatibus, Notarius, præmissis omnibus & singulis, dùm sic, ut suprà scribuntur, per eundem Illustrissimum Principem, Dominum meum, Dominum Ducem Burgundiæ fierent & agerentur, unà cum prænominatis testibus, & Notariis præscriptis præsens interfui: ideò exindè confecto huic præsenti publico Instrumento, manu alterius fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signis & subscriptionibus Notariorum prædictorum apposui consuetum, hîc me subscribens manu propria, requisitus & rogatus, in testimonium.

* *forsan* intimati

LETTRES

De Monsieur

Cod. 2518. in quarterniori bucin. terfol. 337. & 338.

Apportées par Argnolet, & Salins, qui demeura malade à Strasbourg: apportées le XIII. jour de Septembre, faisant mention des Lettres, instructions, protestations & reponse aux Lettres du Roy, & autres choses plusieurs.

A Reverend Pere en Dieu, & Nos amez & feaux Conseillers, l'Evesque d'Arras, d'Artois, & Maistre Pierre Cauchon.

JEAN *Duc de Bourgogne, Comte de Flandre, d'Artois, & de Bourgogne.*

REverend Pere en Dieu, & Vous Maistre Pierre Cauchon, nos amez & feaux Conseillers. Anné XVI. Nous avons receu les lettres, que nous avez dernierement envoyées par nostre amez & feaux Conseiller, Maistre Jean de Salins, ensemble plusieurs écritures autres, avec certaines instructions, touchant nostre procez, & nos affaires pendant au Saint Concile General; & en tant que nous avons esté, & sommes touchés en personne, & en honneur, nous & nos amis, & nostre cause juste, & raison est troublée, & empeschée par certaines Lettres, en nom de Monsieur le Roy, composées par nos adversaires: & par certaines Propositions faites contre nous, & nos bons amis, par iceux nos adversaires, nous répondons par certains Articles aux choses couchées à l'encontre de nous.

Lesquelles reponses signées de nostre main, & de la main de l'un de nos Secretaires, & de nostre seel secret, vous envoions, pour estre presentées, & par nous, au Saint Concile; & d'icelles reponses le pareil vous envoions, pour voir, & visiter, & presenter où bon vous semblera.

Item. Et sur la maniere de proceder que veons mises sur pas nos dits adversaires, bien estrange, avons formés & fait certaines protestations, lesquelles voulons estre par vous, en nostre nom, publiées, en la maniere qu'il appartient.

Item. Et quand à ce que les instructions que avés baillées au dit Maistre Jean, font mention de la diligence que avés faite en poursuivant nostre bon droit, & des écritures qui servent à ce multipliées: nous sommes, ensi que devons estre tres bien content, & appercevonsbien de plus en plus la bonne amour, & grande affection qu'avés à la conservation de nostre bon droit, & justice, & honneur, dont sommes & serons perpetuellement à vous tenus, & obligés; & vous prions, que perseveramment veulliés les choses commencées entretenir, & conduire.

Item.

Item. Et quand ad ce que ès dittes instructions faites mention de nostre procés estre mis en suspens, jusques à la creation d'un nouvel Pape, & que ensi a semblé estre expedient à plusieurs, qui sur ce ont donné leurs deliberations; tout nostre Conseil de par-deçà, avec nous, sommes d'opinion que nostre procés se continue par toutes les meilleures manieres que continuer se peut, sans aucune interruption, ou dilation, & que faciés toute la plus grande & expresse diligence de poursuir à l'encontre de nos adversaires nostre bon droit, & pour certaines causes touchées en nostre Conseil, lesquelles vous pourra dire plus à plain le dit Maistre Jean qui a esté present es dittes deliberations.

Item. Et quand ad ce que écrivés; de pourvoir de nouvelles Ambassades, & de vos autres necessités: scachiez, que c'est une chose que avons tres à cœur, & bien brief par telle maniere y pourveerons, que en serés contens. Mais pour les empeschemens qui nous sont survenus, & surviennent de jour en jour, & qui nous seront à plaisir, de Dieu à honneur; finallement ne avons peu remedier, ne pourvoir ad ce que demandés; jaçoit ce que provision y soit mise de long temps, laquelle sera bien brief expediée.

Item. Et quand ad ce qui touche les Evesques d'Amiens, & Abbé de Saint Vast d'Arras, toute la diligence que en avons peu faire, nous l'avons faite, ainsi qu'il vous apparra par relation du dit Maistre Jean.

Vray est que en tant que touche l'Abbé de St. Vast, nous avons chargé nostre amé & feal Confesseur, d'écrire à vous les causes de nonpuissance, à cause des guerres du Royaume, pour icelles remontrer, de par nous, à tres Reverend Pere en Dieu, le Cardinal des Ursins, à ce qu'il se veuille tenir, pour amour de nous, content de la somme qui est appointée. Car nous nous sommes fait fort de ce pardevers le dit Abbé, & de ce meme ecrivons en brief au dit tres Reverend Pere en Dieu, iceluy Cardinal des Ursins, en luy remerciant des peines prises pour nous, en nous recommandant à luy.

Item. Quant à ce qui touche tres Reverend Pere en Dieu, le Cardinal de Pise; semblablement luy ecrivons, en nous excusant de ignorance des choses qui ont esté faites à l'encontre de lui & de son serviteur: promettant neanmoins, que si aucun vient par devers nous, poursuivant le dommage proposé, nous en ferons la plus grande diligence que pourrons; & eussions fait pieça, si aucun eut comparu pour cette cause.

Tres chers & bien amés, quant est de notre etat & de nous autres nouvelles, pourrés scavoir plus à plein par notre dit Conseiller Maitre Jean de Salins que renvoions par devers vous.

Notre Seigneur vous ait en sa sainte garde.

Ecrite en nostre ville de l'Isle. Le 30. jour d'Avril.

YSAMBART.

CEDULA

Cod. 25381 fol. 473. Anno 1417.

Lecta in Judicio Fidei,

XXVI. Septembris, & tradita per Dominum Cardinalem Cameracensem.

A *Omnes tres Commissarii; Cardinalis Cameracensis; Episcopus Laudensis; & Episcopus Leonensis.*

VIsis & diligenter examinatis scripturis, & allegationibus Magistrorum Nationis Germanicæ, per Commissarios à Judicibus Fidei deputatos, & diligenter per eos consideratis cedulis plurium Magistrorum Theologiæ, qui dicta scripta legerunt, & examinarunt, super Tractatu Magistri Johannis Valkemberch contra Polonos: omnes tam dicti Commissarii quàm Magistri concordant *, quòd dictus Tractatus est tanquam hæreticalis condemnandus.

B Sed tamen, ad satisfaciendum rationibus partium prædictarum, & ut Sententia Judicum fiat clarior apud omnes, Secundùm Magistros præallegatos in dicta Sententia, quo ad duo puncta aliqua viderentur supplenda.

Primò ubi dicitur: *quorum aliqua*, & principaliter conclusio dicti Tractatus. *sunt hæreticalia, & quadam heresim sapientia*, videtur quòd hæc clausula † esset addenda, videlicet, quia dictus Tractatus, cum pluribus in eodem contentis, principaliter docet, licitum esse, imò debitum, & meritorium, homines occidere, absque expressione sufficienti de divini Juris ordine, & aliis debitis circumstantiis observandis, quæ tamen intelliguntur in divino Præcepto: *Non occides.*

Item. ‡ In dicta Sententia, ubi circa finem ponitur: *& contenta in eodem* &c. Concordant omnes, quòd ponatur: & præcipuè supra dicta contenta in eodem; quia ut conclusio correspondeat C narrationi.

Item. Concordant partes, quòd in fine dictæ Sententiæ ponatur hæc clausula: Nec intendit sancta Synodus Articulum; an & quando licitum sit, vel illicitum fideli Principi ducere infideles contra fideles, per hanc Sententiam diffinire; quem Articulum idem Frater in prædicto Tractatu contra Polonos videtur præsupponere, affirmando quòd nullatenùs liceat. §

QUia forma Sententiæ est mutata, citra deliberationem quarumdam actionum, nec sunt dati Judices pro Natione Hispanica, quæ nondùm approbavit Decreta hujus sacri Concilii facta ante suam unionem; & etiam non fuit inter omnes Doctores in Theologia in eodem sacro Concilio existentes, qui potuerunt, & debuerunt vocari, D mate-

Eod. fol. 473.

* Non omnes Theologi concordant. Imò magna pars discordat propter rationes efficaces sumptas ex divinis Scripturis; & parati sunt ostendere. Nota quòd regula Fidei non est voluntas humana &c. quarè nihil ad Fidem pertinet de partibus convenientibus vel discordantibus.

† Concordant Poloni quòd demattur illa additio: *hæc clausula &c.* quia nolunt se immiscere factis alienis. Falsum est quòd hìc ponitur in additione; quoniam non docet ille Tractatus, quòd absque expressione sufficienti &c. Sed docet quòd divini Juris scripti & expressi ordine non servato, licitum est. Quod est verum; & ille est intellectus spiritualis illius Præcepti: *Non occides.*

‡ Non est verum quòd concordant omnes.

§ Non est verum; quare audiantur Prutheni.

materia Propositionum &c. debitè & plenè discussa, undè multi & graves conqueruntur;

Primò, quòd aliqui fuerunt auditi ad partem, eisdem contemptis, quod fieri non debuit, & inde in scandalum grave Dominorum Judicum possent reclamare, & forsan reclamabunt.

Ea propter, videtur expediens, imò justum & rationabile, quòd dicta materia ad omnes Doctores qui voluerint super ea deliberare, vel ad Nationes remittatur, vel publicè, certa die & hora ventiletur, prout in Concilio Generali, in materia Fidei debet, & etiam fuit in Concilio præsenti A observatum.

Cod. 2538. fol. 289.

CONCLUSIONES

Cardinalis Cameracensis.

Traditæ Anno XVI.

Dicere quòd condemnare Propositionem Magistri Johannis Parvi, vel novem Propositiones, quæ dicuntur ex eadem Propositione in hoc sacro Concilio fuisse denunciatæ, sit facere novum Articulum Fidei; est falsum, erroneum, & in Fide & moribus scandalosum, & iis quæ in hoc sacro Concilio practicata sunt manifestè contrarium.

Et ideò, in quantum in isto errore fundata esset adnullatio Sententiæ Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris. Ego ad honorem Fidei Catholicæ, hujus sacri Concilii, & Christianissimi Regis Franciæ, ac Universitatis Parisiensis, & præsertim Theologiæ Facultatis, offero me probare dictam Conclusionem, & publicè deffensare.

Addendo quòd non oportet ad errorum condemnationem errorum assertores evocare, maximè ubi agitur de reprobatione errorum notoriè scandalosorum.

Anno XVI.

CEDULA

Cod. 2538. fol. 374. verso.

Exhibita per Magistrum Johannem Campani, Procuratorem Regium, nomine Regis reformatorio. VI. *Octobris. Et similis in forma, per Johannem Gersson tradita fuit, in Collegio Dominorum Cardinalium.* V. *Octobris, cum novem Assertionibus, & Postillis.* Attendatur &c.

1416. VI. Octob. Cùm causæ Fidei, præsertim in Concilio Generali, sint inter omnes, imò super omnes alias causas pertractandæ summariè & de plano, sine dilatione, & sine strepitu, & figura Judicii. Cùm prætereà debeat in hujusmodi causis fieri priùs inquisitio de qualitate doctrinæ, & interesse Fidei, quàm de quocunque interesse personali; sicut priùs sciendum est, an doctrina sit vera, vel falsa, quàm absolvatur dogmatisans, vel damnetur: placeat ordinare quòd iste modus deinceps teneatur etiam in materia novem Assertionum, & Propositionis à qua sunt extractæ, sicut in hoc Concilio in causis Fidei & hactenùs laudabiliter observatum, quòd videlicet evocatâ priùs causâ ipsâ cum omnibus dependentiis à Dominis Commissariis, quorum aliqui per suos modos procedendi prolongaverunt, & intricaverunt hanc materiam per spatium quinque Mensium, cum multis vexationibus, expensis, gravaminibus, propter quæ appellatum est ab eis.

Fiat examinatio summaria, & de plano, per Nationes, & sacrum Collegium, si talis doctrina sit vera, vel falsa; sana, vel scandalosa: alioquin scandalisabitur Concilium, quasi vel nesciat, vel non audeat, vel negligat decernere quid secundùm Fidem Christianam, ac etiam Jura Canonica, & Civilia sit tenendum, attentis præcipuè tot precibus & requestis Serenissimi Principis Regis Romanorum, & Christianissimi Regis Franciæ, ac almæ Universitatis Parisiensis, super hac re totiens & instanter factis: attento prætereà quòd *Error, cui non resistitur, approbatur*; & quia dicit Jacobus, XXI. I. *Nolite in personarum acceptione habere Fidem Domini nostri Jesu Christi.* Attento rursùs, quòd multi & graves reputant hanc doctrinam longè perniciosiorem esse, & in errorum manifestationem, quàm sit in pluribus Articulis doctrinæ Huss hìc damnatæ, licèt habere videatur etiam in hoc Concilio pertinaces defensores, & ei faventes multis modis; Attenta deniquè condemnatione istius Propositionis: *Quilibet tyramus* &c. quæ ut hæretica condemnata est.

Quam Propositionem, secundùm Judicium plurimorum, istæ Assertiones, & maximè dicta Propositio, à qua sunt extractæ, continent; evidenter B sufficiunt & in effectu.

Die Martis VI. Octobris exhibita in reformatione per Magistrum Johannem Campani, Procuratorem Regis Franciæ, & petiit prout retrò continetur, & à nobis Notariis petiit Instrumentum. Et fuit responsum per Menzeburgensem, prout Præsidentem, quòd vellent deliberare, &, quantùm in eis esset, ipsam executioni demandare. Et ut faciliùs fiat, præcepit nobis Notariis, ut singulis Nationibus detur copia, ut etiam valeant super hoc deliberare.

SUPERSCRIPTIO LITTERÆ.

C *A Reverends Peres en Dieu, nos tres-chers & bien aimez, l'Evesque d'Arras; Maistre Pierre Cauchon; & autres Prelats, & gens etant presentement de par nous au St. Concile, a Constances, & à chacun d'eux.* Cod. 2538. fol. 375.

Jean Duc de Bourgogne, Comte de Flandre, d'Artois & de Bourgogne.

Reverends Peres en Dieu, tres chers & bien aimez.

Les Rois des Romains, & d'Angleterre nous ont de nouvel écrit, & fait sçavoir, que le Comte d'Armignac, & ses complices, ainsi qu'ils ont entendu, s'efforçent, par voyes estraignes, & soultines, D de reduire Monsieur le Roy, & tout son Royaume à l'obeissance de Pierre de la Lune, pour iceluy Pierre de la Lune restituer, & remettre en l'état de Papalice, duquel despieça, par l'ordonnance de l'Eglise Universelle, & pour juste, & raisonnable cause, a esté indigné, & comme tel despointié, & depuis, mémement par la declaration de tout le Clergé du Royaume, & de nous, qui toujours avons contendu à entretenir bonne paix, & union, tant en l'Eglise, comme au Royaume, & qui autrefois avons consenti, & accordé tout ce qui a été fait par l'ordonnance du Clergé de ce Royaume.

Nous

Nous, considerans les grands inconveniens, & troubles, qui, à cause de telle entreprise, pourroient advenir en Sainte Eglise, & toute la Chrétienté, ne voulons point, que en cette matiere, ou nom de nous, procedez, en quelconque maniere, sans le consent, & bon gré des Ambassadeurs des dits Rois des Romains, & d'Angleterre, étant au saint Concile de Constances, & * sur ce n'avez autre Mandement de nous, & dont nous appert, en induisant à ce tous autres que trouverez estre affectez à nos faiz, & besoignes, ainsi que A sçavez, & trouverez estre à faire pour le mieux, sans aucunement y faillir. Reverends Peres en Dieu, tres chers & bien amez, le Saint Esprit vous ait en sa benoite garde. Escrit en nostre ville de l'Isle. Le XXVI. jour d'Aoust.

Signé SEGUINAT.

* *forsan desideratur* si

Cod. 2538. fol. 375. verso.

SCHEDULA

Exhibita per Johannem Gersson, in Collegio Dominorum Cardinalium. Die V. *Octobris. Anno* XVI.

v. Oct. 1416. Reverendissime Pater, Domine Cancellarie. Cùm non humiles Ambassiatores, Christia- B nissimi Francorum Regis, & almæ Universitatis Parisiensis. Procurator insuper, & procuratorio nomine Reverendi Patris Domini Episcopi Parisiensis, ac etiam Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Regno Franciæ, dum vivebat, in Officio, institerimus jam per nos & alios, cum multa diligentia, per spatium septem Mensium & ampliùs: etiam per medium sacri Collegii; quatenùs signaretur nobis Commissio in causa appellationis interjectæ contra quandam prætensam Sententiam latam per tres Reverendissimos Patres Dominos Cardinales, de facto, non de Jure, per quam quæruntur adnullari Sententiæ latæ Parisius in causa Fidei, & approbatæ per dictos Christianissimum Regem, ac Universitatem Parisiensem, ligitimè, & in favorem Catholicæ veritatis. Cùm prætereà nullam usque hodie potuerimus adhuc habere C Commissionem utiliter signatam, in manifestum præjudicium Fidei, ac prædicatorum * Regis, Universitatis, Episcopi, & Inquisitoris: protestamur solemniter, nominibus quibus supra, & coram iis Notariis publicis, de defectu Justitiæ, & de prosecutione Juris nostri, & manifestatione diligentiarum nostrarum, ubi, quando, & apud quos fuerit oportunum, & sicut Jus & ratio suadebunt.

* *forsan* prædictorum

MEMORIALE

Joannis Gersonii,

Exhibitum in Concilio Constantiensi, in causa Propositionum *Joannis Parvi*. D

Volens ipse qui regit Israël, Dominus Noster Jesus Christus, intendere saluti hominum, & eos velut oves, ad æterna vitæ pascua deducere; cuidam interroganti se adolescenti respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. XIX. 17. Et cùm rursus interrogasset: *Quæ?* Jesus dixit: *Non homicidium facies: Non adulterabis; Non furtum facies; Non falsum testimonium dices: Honora Patrem & Matrem; & diliges proximum tuum sicut te ipsum.* v. 18. 19. De quibus quidem Mandatis antea prædicaverat Christus: *Qui solverit unum de Mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, hic minimus*, glossa, *nullus, vocabitur in Regno cælorum.* Matth. ỷ. 19. De quibus prætereà loquens Propheta Domino; *Omnia*, inquit, *Mandata tua veritas* Ps. CXVIII. 86. Et iterùm. *Tu mandasti Mandata tua custodiri nimis.* v. 4. Et Ecclesiastes concludens ait. *Deum time & Mandata ejus observa, hoc est omnis homo.* Cap. XII. 13.

Observantur autem Mandata Dei, nedùm per voluntatem bonam in justa operatione; sed & per intelligentiam veram in recta Fide; Fidem dixerim, quæ veritati Mandatorum credere facit; nedùm ex indicta naturali ratione, sed ex Scripturæ sacræ, quæ solvi non potest, supernaturali, & ad supernaturalem finem traditione; ita ut cum opposita falsitatis Assertione non stet Fides, neque salus. Vidit utrumque Psalmista, qui Mandatis Dei credidisse, & ab eis intellexisse se fatetur.

Constabat hæc salubris sententia Sacro-sanctæ Synodo Constantiæ, dùm inter ceteras determinationes suas, unam edidit, sub hac forma.

„Præcipua sollicitudine volens hæc Sacro-sancta Synodus, ad extirpationem errorum, & hæresum, in diversis mundi partibus invalescentium procedere, sicut tenetur, & ad hoc collecta est: nuper accepit, quòd nonnullæ Assertiones erroneæ in Fide, & bonis moribus, ac multipliciter scandalosæ, totiusque Reipublicæ statum, & ordinem subvertere molientes, dogmatisatæ sunt, inter quas hæc Assertio delata est.

Quilibet tyrannus potest, & debet licitè & meritoriè occidi, per quemcumque vassallum suum, vel subditum; etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.

Adversùs hunc errorem satagens hæc sancta Synodus insurgere, & ipsum funditùs tollere, præhabitâ deliberatione maturâ, decernit, declarat, & definit, hujusmodi doctrinam erroneam esse in Fide, & moribus, ipsamque tanquam hæreticam, scandalosam, seditiosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, vias dantem reprobat, & condemnat. Declarat insuper, decernit, & diffinit, quòd pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & tanquàm tales, juxta legitimas, & Canonicas Sanctiones puniendi.

Ex qua quidem declaratione possunt accipi salubres veritates, temporibus, maximè nostris accommodæ, pro reprimendis hæreticis, aut hæreticorum, per affectionem reprobam, fautoribus, contra divinam, & catholicam Mandatorum veritatem; & in cujuslibet Reipublicæ, nedùm temporalis, sed spiritualis pariter turbationem subversuram, qualiter proh dolor! sentimus in Boëmia, & alibi, multis modis.

Prima Veritas.

Post præfatam Sacro-sanctæ Synodi Constantiensis determinationem, prædicta Propositio, *Quilibet tyrannus* &c. habenda est tanquam hæresis expressissimè damnata, quòdque dogmatizans aliquis scienter ipsam, judicandus est in hæresim jam damnatam cecidisse, & nisi paratus est corrigi, debet ut hæreticus condemnari.

Secunda Veritas.

Post hujusmodi determinationem, quilibet Ecclesiæ Prælatus, & Doctor, à summo usque deorsùm, debet suo modo, ad exemplum sacræ Synodi, præcipua sollicitudine conari quatenùs hæc hæresis non resurgat, sed funditùs extirpetur. Ita A enim dixit eadem Synodus, se voluisse, & ad hoc faciendum obligatam esse, si verbis suis pondus detur.

Tertia Veritas.

Post hujusmodi determinationem, debent ab Ecclesiæ Prælatis, & Doctoribus Assertiones quas in hac hæresi damnata, sub qualicumque forma verborum palàm fundari deprehenderint, habere pro damnatis, & protinùs abjicere, & tollere: alioquin frustraretur intentio Concilii, quæ satagebat hunc errorem funditùs tollere; ut videlicet radice succisâ, rami reprobi non subsistant: est enim de similibus idem, aut simile Judicium.

B

Quarta Veritas.

Post hujusmodi determinationem, quidquid antea fuerit, nulli fas est deinceps dogmatizare, scripto, vel verbo, quòd hæc doctrina, & similes, contra Dei Mandata, spectent tantùmmodò ad mores, & nullatenùs ad Fidem; nec veniant Judicio Fidei reprobandæ: alioquin fit intolerabilis injuria sacro Constantiensi Concilio, diffinienti hanc doctrinam, nedùm erroneam in Fide & moribus, sed hæreticam: nec immeritò; quoniam veritas Mandatorum Dei quamvis sit de Lege naturali, est nihilominùs, alio multiplici respectu, de Lege divina, & euangelica; quoniam in ea traditur, ad finem æternæ vitæ supernaturalem utique consequendum.

Datur etiam istud palam intelligi ex contextu Propositionis hujus, & similium, quæ loquuntur, C quòd meritoriè, & secundùm Legem divinam, potest occisio fieri, qualem dicunt: & quia falsum dicunt, constat quòd Legi divinæ contradicunt. est autem hæresis dogma falsum, divinæ Legi contrarium.

Quinta Veritas.

Post hujusmodi condemnationem, & solemnem, atque publicam ipsius promulgationem, non licet, aut saltem non decet, vel expedit, rursùs doctrinam hanc pestiferam, cum suis similibus in ea manifestè fundatis, ut dubiam, deducere ad Judicium cujuscumque Generalis Concilii, vel Summi Pontificis, pro nova condemnatione; quantò minùs pro retractatione: videretur enim, vel authoritas, vel Fides, vel sanctitas dicti Generalis Concilii Constantiensis in dubium revocari, quod nefas est. D Nam proindè celebris electio Summi Pontificis, & Prædecessoris expulsio, cum ceteris actis, & determinatis ibidem nimiùm vacillarent.

Sexta Veritas.

Post hujusmodi condemnationem, nedùm Summus Pontifex, & sui inferiores Prælati, & Doctores, tenentur satagere, exemplo Concili, tollere doctrinam istam nefariam, quilibet suo modo, ne malè repullulet in se, vel ramis suis, apud populos Christianos: quin etiam, ex serie condemnationis, Principes & Judices sæculares commoti sunt, quilibet suo modo, procedere ad ablationem talis doctrinæ. Neque enim fuit contenta sacro-sancta Synodus decernere, & declarare, nec non diffinire, doctrinam hujusmodi erroneam esse in Fide, & in moribus, & hæreticam: sed addidit, ipsam esse scandalosam, seditiosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, vias dantem: constat autem quòd seditiones, & proditiones, cum similibus, crimina sunt Judicio potestatis sæcularis extirpanda.

Occurrit proindè collaudanda devotio, & sollicitudo præcipua Christianissimi Regis Francorum, ad salutem Reipublicæ, qui in suprema Justitiæ suæ, & Parlamenti Curia tulit Legem, & Arrestum perpetuum, valdè conformiter ad condemnationem factam in sacro Constantiensi Concilio; cujus ad gloriam, & veritatis elucidationem, ac totius Reipublicæ conservationem, inseritur hîc ejus forma.

SENATUS CONSULTUM

Curiæ Parisiensis,

Adversùs Doctrinam & Libros

Joannis Parvi.

Carolus, *Dei gratiâ, Francorum Rex.*

Universis præsentes Litteras inspecturis: Salutem.

Cùm nuper in nostra Parlamenti Curia, carissima filia nostra, Parisiensis Universitas, palàm omnibus proposuisset, quòd Parisius, atque alibi, in pluribus Regni nostri locis, quamplurimi certos codices, & scripturas, eorumque copias; *Justificatio Ducis Burgundiæ, super morte Ducis Aurelianensis,* nuncupatas, multiplicabant, publicabant, ac venditioni publicè exponebant. In quibus codicibus & scripturis, perversas doctrinas, Assertiones, & conclusiones, materias injuriosas, & scandalosas; occasionem, viamque seditionibus, occisionibus, murtris, & perjuriis, inobedientiis, fraudibus, ac deceptionibus præbentes comprehendi dicebat, in nostri, nostrorumque Regni, ac Dominii, & justè, dedecus, læsionem subjectorum, ac totius bonæ conversationis, tranquillitatis, & pacis Reipublicæ, ejusdem Regni nostri disturbium, atque impedimentum; requirens ipsos codices, & scripturas ruptum, & laceratum iri publicè; aut aliàs, super præmissis, juxta casus exigentiam, provideri. Die XIX. Sept. 1416.

Notum facimus, quòd auditâ prædictæ filiæ nostræ, Universitatis Requestâ, ipsamque per eamdem Curiam nostram solemniter, propter hoc, congregatam; & sibi coëvocatis, & accersitis pluribus Prælatis, ac aliis, de magno nostro Consilio, in dicta nostra Curia juratis: habitâque super his orandi prolixâ, & maturâ discussione, ac deliberatione: visis insuper supra dictis scripturis, atque codicibus, unà cum pluribus aliis, eidem Curiæ nostræ per ipsam Universitatem traditis.

Et consideratis considerandis, præfata Curia, ex parte nostra, inhibuit, ac inhibet omnibus, & singulis, sub pœna corporis, & bonorum, ac omnium, quæ erga nos quousque committere, seu forefacere potest; ne quis, cujuscumque status, aut conditionis, imposterùm dicat, publicet, asserat, seu doceat, in nostro Dominio, licere alicui vassallo, aut subjecto, seu alteri, interficere aliquem per insidias, blanditias, fraudes, seu deceptio-

tiones, non expectatâ Sententiâ, seu jussu Judicis competentis.

Inhibuit insuper, ac inhibet eadem nostra Curia, sub præmissis pœnis, ne deinceps aliquis transcribat, copiet, exemplificet, publicet, nec teneat; neque transcribi, copiari, exemplificari, neque teneri penès se faciat aliquis tales scripturas, codices, aut copias prout supra nuncupatas.

Prætereà præcepit, ac præcipit eadem Curia nostra, sub ante dictis pœnis, ut quicumque aliquem talem codicem, seu aliquos tales codices, copias, A scripturasve prænominatas habuerit, penès nostram Justitiam Regiam eos, sive eas, illicò, & absque mora, post præsentium publicationem deferat; ut ad prædictam nostram afferantur Curiam, de ipsis, prout decebit, facturam.

Et insuper Procuratori nostro Generali præcepit, ac præcipit eadem nostra Curia, ut si aliquos in contrarium facientes reperirat, eos faciat, prout ratio postulabit, puniri.

Ulteriùsque ordinavit ipsa nostra Curia, atque ordinat, quatenùs præmissa in Castelleto nostro Parisiensi, ac in locis principalibus Bailliviarum, Senescalliarum, Præpositurarum, & aliarum Judicaturarum Regiarum nostrarum publicentur, ne cuiquam eorum prætendere liceat ignorantiam.

Quocircà Præposito nostro Parisiensi, necnon Baillivis, Senescallis, Præpositis, ac aliis Judicibus Regni, ac Dominii nostrorum, & eorum lo- B cum tenentibus, damus in Mandatis, districtiùs injungendo, & præcipiendo, quatenùs præmissa in locis insignibus suarum Judicaturarum publicari, & ab omnibus diligenter observari faciant, & intendant. Quibus ab omnibus Justiciariis, Officiariis, & subjectis nostri parere volumus, atque Jubemus.

Datum Parisius in Parlamento nostro, decima nona die Septembris. Anno Domini, millesimo, quadragesimo* decimo sexto; & Regni nostri trigesimo septimo. *Per Cameram.* Baye.

Sunt denique superstites Litteræ patentes ad idem Concilium Constantiense, pro parte Christianissimi Regis, & carissimæ Filiæ suæ Parisiensis Universitatis distinatæ, in quibus fit insinuatio, & protestatio, quòd hujusmodi doctrinam pestilentissimam & seditiosissimam ipse Rex igne & gla- C dio persequetur.

Sunt & alia multa valdè, quæ robur adjiciunt ad confirmationem præmissarum sex Veritatum cum suis Correlariis, & sequelis. Sed hæc interim sufficiant, ad excusationem aliquorum zelantium Fidem & mores, nominatim in hac materia, si comparere fortassis ad futurum Concilium ipsis non fuerit oportunum.

Veritates sex præmissas generales oportuit dicere, sed alias totidem particulariores fortassis non omittere, quoniam in moralibus particularia magna monent, & erudiunt.

Prima Veritas.

Condemnatio doctrinæ hujus, *Quilibet tyrannus*, D &c. facta per sacrosanctam Synodum Constantiensem dat intelligi, quòd aliqua doctrina pestifera damnari potest, nullo assertore condemnato, vel vacato; quamvis nonnulli etiam Potentes, se scandalizari conquerantur. Propterea cessat calumnia causarum, ex ista duplici radice, condemnationem Episcopi Parisiensis, & aliorum, non esse justè latam.

Apparet denique justam fuisse Polonorum querimoniam, quòd super deliberationem Nationum, doctrina adversùs eos indispensabiliter per quemcumque, sine alio Judicio perimendos, non damnabatur, etiam assertore suo fratre Joanne Woalbadberch non apprehenso, vel damnato.

Secunda Veritas.

Condemnatio hæc manifestat, quòd aliqua doctrina potest, & debet, ut hæretica judicialiter, & doctrinaliter reprobari; quæ tamen non est in terminis expressis contra Articulos in Symbolo Fidei traditos: oportet tamen ut sit ad minùs contra illud verbum Christi manens in æternum: Joan. x. 35. *Non potest solvi Scriptura*, quam *Pater sanctificavit & misit in mundum*. Oportet itaque hæresim esse contra Scripturam sacram, qualis in Symbolo Athanasii, Fides Catholica nominatur, non pro habitu Fidei, sed objecto.

Undè consequenter appertissimè constat, quàm insciæ sint, imò & impiæ deliberationes eorum omnium, qui non audentes tam impudenter errare, ut dicerent, novem Assertiones huic doctrinæ similes, si non & deteriores, veras esse; putaverunt, per indirectum, sufficienter impugnare, si dicerent Assertiones hujusmodi non esse de Fide, & quòd per Generale Concilium decerni debebat, eas non esse Judicio Fidei condemnandas.

Pauciores aliqui dixerunt, eas posse in casu damnabili veritatem habere, vel distingui: sed duplex hæc calumnia, per condemnationem hujus, *Quilibet tyrannus* &c. elidi conspicitur ab oculo non turbato.

Tertia Veritas.

Condemnatio hæc apprehendit non solùm Propositionem istam; *Quilibet tyrannus* &c. in terminis suis; sed etiam quamlibet aliam in ipsa fundatam, & radicatam, quæ scilicet sequitur ex ipsa, in consequentia certa, & clara, qualiscumque fuerit forma verborum: alioquin oporteret semper esse totidem condemnationes errorum, quos varietates inveniuntur terminorum, eadem prorsùs exeunte Sententia, quod dyscolum est sentire.

Quarta Veritas.

Condemnatio hæc apprehendit tàm doctrinam generalem, ex qua fuit elicita Propositio ista, *Quilibet tyrannus* &c. quàm Assertiones sibi penitùs in Sententia similes, aut deteriores, quales sunt novem Assertiones inferiùs annotatæ, & ad præfatum Concilium deductæ; priùsquàm dicta condemnatio esset lata: alioquin suffecisset ex, tunc absque processibus aliis, condemnatio istius dictæ; *Quilibet tyrannus* &c. sicut & modò sufficere debet apud omnes.

Quinta Veritas.

Condemnatio hæc dat sufficientem potestatem, vel potiùs datam esse manifestat cuilibet Prælato judicialiter, & Doctori doctrinaliter istam doctrinam cum Assertionibus præfatis, & similibus palam indè sequentibus reprobandi; non expectato alio Summi Pontificis, aut sacri Concilii Decreto, vel Mandato. Dedit postremò finem quibuslibet processibus, super veritate, vel falsitate similium Assertionum hactenùs agitatis.

Sexta Veritas.

Condemnatio hæc roborat inexpugnabiliter Sententias, tam Judiciales per Prælatos, & Inquisitores,

* quadringentesimo

res, quàm per Universitates, & Doctores doctrinaliter in diversis locis factas, adversùs totam hanc doctrinam pestiferam, &, ut sancta Synodus decreverat, erroneam in Fide & moribus, & hereticam.

Saltem hoc habetur, quòd deinceps tales hujusmodi Sententiæ ferri possunt per Ordinarios, & Doctores. Quoniam etsi causæ Fidei majores sint ad Sedem Apostolicam referendæ; hoc intelligitur de dubiis, etsi debeant omnes fideles astringere; non autem de manifestis & damnatis, nec de illis, quæ ad unam aliquam Diocesim promulgantur, ut ligent, vel instruant. Ita enim, Symbolum Fidei generale Papa cum Ecclesia solus facit.

Denique si, quod avertat Deus, impulerit fortasse inconsulta quorumdam temeritas, rursùs ad deffensionem doctrinæ hujusmodi perniciosissimæ, sub pretextu quorumdam processuum, aut deliberationum, taliter qualiter extortarum; superest, aut inchoationem assumere à sæpè dicta condemnatione tam solemnis Propositionis hujus, *Quilibet tyrannus* &c. aut vi armatâ retundere hæreticalem audaciam, aut orationibus intendere; aut si tantùm invaluerit nequitia, quòd neque rationi, neque dictæ condemnationi locus sit, neque reprimens inveniatur; erit proculdubiò, erit pro deffensione Catholicæ veritatis, tota libertate, absque alia disceptatione caput offerendum.

Subsequitur tenor novem Assertionum, de quibus supra. B

Prima Assertio.

Licitum est unicuique subdito, absque quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contrà salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo suam nobilissimam, & altissimam dominationem: & nedùm licitum, sed honorabile, & meritorium; maximè quando est tantæ potentiæ, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

Erronea in Fide & moribus, ac multipliciter scandolosa. C

Secunda Assertio.

Leges, naturalis, moralis, & divina, authorizant unumquemque subditum, de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Erronea in Fide, & moribus, ac Legibus, naturali, morali, & divina injuriosa.

Tertia Assertio.

Licitum est unicuique subdito, honorabile, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos vilanè, D Gallicè, *vilainement*, per optimas cautelas, explorationes, & insidias; & est licitum dissimulare, & silere voluntatem suam de sic faciendo.

Falsa, erronea, & scandalosa.

Quarta Assertio.

Jus, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur vilanè, Gallicè, *vilainement*, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos vilanè, Gallicè *vilainement*, per bonas cautelas, explorationes, & insidias.

Erronea, crudelis, & impia.

Quinta Assertio.

Ille, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi; & Rex non debet solùm esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & authorisare, quantùm opus, vel necessitas esset. A

Erronea in Fide, & moribus, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Sexta Assertio.

Rex debet pecuniare, & remunerare illum, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in opibus, honoribus, & divitiis, exemplo remunerationum factarum S. Michaeli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.

Erronea in Fide, & moribus, scandalosa, ac Regiæ dominationi injuriosa.

Septima Assertio.

Rex debet plùs amare quàm priùs illum, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis; & debet facere prædicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari per Litteras in modum Epistolæ, vel aliter.

Erronea in Fide, & moribus, scandalosa, ac Regiæ Dominationi injuriosa.

Octava Assertio.

Littera occidit, spiritus autem vivificat 2. Cor. III. 6. Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Expositio distorta & erronea.

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno Milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare: hoc probatur ex ordine charitatis, quo quilibet plùs tenetur seipsum diligere, uxorem, & liberos, quàm alterum.

Falsa, & erronea secundùm se, & ad perjuria viam prabens.

Clamat in Canticis Ecclesia, *Capite nobis vulpeculas parvulas, quæ demoliunt vineas.* Cap. II. 15. Quid hææ vulpeculæ? si non hæretici, qui caudas quidem habent colligatas, sub uno erroris vinculo, ad succisionem vineæ Dominicæ, facies verò variæ sunt, propter diversas & adversas quarumdam calumniarum astutias.

Evenit hoc circa nonnullos conspirantes in latibulis, velato nomine, contra condemnationem catholicam novem Assertionum judicialiter in sacro

sacro Constantiensi Concilio nuntiatarum; quam nuntiationem facere compulit tàm zelus Fidei, quàm Decretum citationis priùs contra personam Reverendi Patris, Domini Parisiensis Episcopi latum.

Colligantur itaque in uno hoc erroris funiculo deliberationes talium, quòd prædictæ Assertiones non sunt Judicio Fidei reprobandæ; imò, quòd Concilium debet eas decernere non esse Judicio Fidei reprobandas. Habent autem facies varias, errores erroribus cumulando; quarum, ad præsens, duodecim detegere, & in lucem prodere sufficerit.

A

Prima facies; quòd istæ sunt probabiles ad utrumlibet, & habent deliberationes ad utramque partem: Judicium verò Fidei debet esse super certis.

Secunda; quia sunt veræ, etiamsi videantur scandalosæ: quoniam sunt exposibiles ad verum sensum.

Tertia; quia non sunt propriæ de terminis Fidei, sed debent ad causam sanguinis trahi, sicut homicidium.

Quarta; quia spectant ad principia moralia, quæ sunt evidentia in lumine naturali: Fides autem est de non evidentibus.

Quinta; quia sicut est in eis sensus falsus; sic est aliquis verus: ideò non sunt damnandæ, ne veritas condemnetur.

B

Sexta; quia non sunt contra Scripturam sacram: quoniam ponitur in eis, quòd secundum Legem divinam id meritoriè fit, quod afferunt...

Septima; quia non habent assertorem, nisi quòd falsò, & perperàm videntur imponi Joanni Parvi: ideò venit priùs judicialiter absolvendus, vel damnandus.

Octava; quia etsi haberent assertorem; ille tamen non est judicialiter evocatus: quod tamen fieri priùs oporteret, quàm hææ damnarentur.

Nona; quia Concilium Constantiense debile est: propterea non expedit quòd istas damnet, etiam si essent hæreticæ, sed dissimulet.

Decima; quia fit prosecutio rancore, & odio, non veritatis zelo: propterea tali accusationi nullatenùs est attendendum per Concilium, ne particulares fovere rancores videatur.

C

Undecima; quoniam ex damnationis prosecutione suscitantur scandala, lites, & jurgia in Constantiensi Concilio, in detrimentum prosecutionis Ecclesiasticæ unitatis.

Duodecima; quia casus extremæ necessitatis in septem primis includitur, aut ad zelum bonum Legis, ac divinæ revelationis; & quoniam ad octavam, sensus generalis est sensus Litteralis sacræ Scripturæ, est ideò sæpè falsus. Quoad nonam verò, non hoc præjudicium dicitur analogicè ad præjudicium animæ, quod est principale, & ad præjudicium temporale corporis minùs principaliter; analogum verò per se positum stat pro suo principali significatu.

Concluderetur ex hiis duodecim faciebus, si recipiendæ, non despiciendæ, & irridendæ essent: quamplurimæ sunt hæreses Judicio Fidei condemnatæ, tàm in sacro Constantiensi Concilio, quàm in præcedentibus, valdè irrationabiliter, & injustè, nominatim de ipsa. *Quilibet tyrannus* &c.

D

Sumere potest exemplum solers Lector: habuit enim primò deliberantes pro utraque parte, quòd non erat Judicio Fidei reprobanda: habuit quòd erat exposibilis ad verum sensum: habuit quòd non erat de terminis Fidei, sed de causa sanguinis: habuit quòd versabatur circa prima principia, quæ sunt evidentia: habuit quòd sicut erat sensus aliquis in ea falsus, sic aliquis verus.

Item, non plus ponitur in eadem quòd sit contra Scripturam sacram, quàm in Assertionibus: quia dicit, quòd hoc debet fieri; quod non diceret, si esset divina Lege prohibitum.

Rursùs, allegatum fuit, quòd non habebat assertorem: & si sic, debebat priùs evocari, damnandus, aut absolvendus. Porrò Concilium tunc quàm nunc apparebat debilius. Rancor similiter allegata, & turbatio Concili, imò & totius Franciæ Regni, & impedimentum unionis.

Tandem convertebatur hæc Assertio ad casum necessitatis extremæ, vel zelum Legis, aut divinæ revelationis, propter deffensionem sui Regis, aut publicæ utilitatis; quibus non obstantibus, processit Concilium ad damnationem ejus. Sic in proposito restat faciendum.

Attendat vestra resolutio super intellectu hujus Præcepti: *Non occides*. Oportet ad intelligentiam hujus Præcepti: *Non occides*, cognoscere, quæ, & qualis sit ratio formalis, propria, & substantialis occisionis, quæ sub hoc Præcepto prohiberur.

Fuerunt Manichæi qui dicerent, occisionem cujuslibet rei viventis hoc Præcepto prohiberi; sed Christus replicans hoc Præceptum. *Matth.* xix. 18. palàm restrinxit ad occisionem hominis, cùm ait: *Non homicidium facies* &c. Et aliæ sunt rationes contra hanc hæresim evidentes.

Fuerunt qui dicerent, hìc prohiberi omnem occisionem hominis injustè factam; ita ut, cùm dicitur: *Non occides*; suppleatur, *injustè*: sed hoc non sufficit ad dandum rationem propriam, & formalem homicidii, prout hìc specialiter prohibetur: quoniam si * potuisset præceptivè dici: Non comedes, non bibes, non loqueris; quia potest subintelligi, *injustè*.

Fuerunt qui dicerent idem, sub aliis verbis, ut cùm dicitur: *Non occides*, suppleatur, debito Juris ordine non servato. Sic enim diceretur: Non loquaris cum proximo, non des eleemosinam, non tangas proximum; quia potest subintelligi; Juris ordine non servato.

Fuerunt qui dicerent aliquid simile, sub aliis verbis: ut cùm dicitur: *Non occides*, suppleatur, innocentem; aut, malo animo; aut, zelo vindictæ: sed nunc hoc sufficit, ratione priùs assignata; quia doctrina hæc generalis est in omni peccato, non propria ratio homicidii, qualis hìc dari debet.

Superest igitur, quòd ratio formalis, & propria occisionis, quæ prohibetur hoc Præcepto, sit occisio hominis, propria auctoritate facta: sicut ratio propria & formalis furti, est retentio rei alienæ, propria auctoritate, id est, invito Domino facta. Addunt aliqui, vel voluntariè; propter homicidium casuale non intentum, nec aliquo modo voluntarium.

Sed hæc ratio generalis est in omni prohibitione, & habetur pro intellecta. Dicitur; propria auctoritate, tanquam pro differentia specificativa occisionis hominis, quæ hìc prohibetur: per hæc enim dicitur, † ab omni alia occisione, sive justa, sive injusta, ut est illa, quæ fit auctoritate Dei supremi Judicis: & hoc, vel immediatè, per revelationem specialem; vel mediatè, per Legem Evangelicam, aut Canonicam, aut Civilem, per illum qui legitima fungitur & publica auctoritate. Undè etsi Judex talis, perverso animo, aut malo fine, faciat occidi hominem, etiam contra proprium Judicium, quem Lex jubet occidi, talis utique peccat, & non minùs quàm homicida verus: attamen non judicabitur homicida, secundùm

* *forsan sic* † *Locus corruptus.*

dùm propriam rationem homicidæ, vel homicidii; sed sceleratus, aut perjurus: sicut nec è contra, quantumcumque bona intentione dicat aliquis, non utens auctoritate publica, se hominem interfecisse, ab homicidio liber erit.

Patet igitur ex hac physica, & morali deductione, sine alia multiplicatione auctoritatum, quàm rectè, & rationabiliter fuerunt latæ condemnationes, tàm in Concilio Generali Constantiensi, quàm in Suprema Curia Parlamenti Parisius, nec non alibi, multis modis, tàm judicialiter, quàm doctrinaliter, contra istam: *Quilibet tyrannus &c.* & alias similes, quæ dicunt, occisionem tyrannorum esse licitam, & meritoriam, secundùm Legem, etiam nullo Mandato Judicis expectato: palàm enim loquuntur contra verum, & proprium intellectum Præcepti hujus: *Non occides.* Et ita sunt dogma falsum Scripturæ sacræ, & veritati Catholicæ contrarium.

Demùm habetur, quòd ista Propositio: *Licitum est hominem occidere;* est palàm hæreticalis, si referatur ad singularem occisionem hominis, & non intelligatur implicitè, vel explicitè quòd non fiat propria auctoritate, prout in aliquo conclusum habetur.

Collationné sur le caïer original en papier, conservé dans les Archives des R. R. P. P. Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN. *Prieur des dits Peres Celestins d'Avignon.*

SALVUS CONDUCTUS

Datus Gersonio, nomine Regis,

Ad Concilium Constantiense.

Die xi. Octobris. 1416.

CAROLUS, *Dei gratiâ Francorum Rex.*

DIlectis & fidelibus, Connestabulario, Marescalis, Admirato, Viceadmirato, Senescalis, Baillivis, Præpositis, Capitaneis castrorum custodibus, Gardianis, Rectoribus bonorum, & insignium villarum, civitatum, fortaliciorum, portuum, pontium, passagiorum, Jurisdictionum, districtuum, per aquam, & terram; ceterisque Judiciariis, Officiariis, & subditis; nec non amicis benevolis, adhærentibus, & confœderatis nostris, ad quos nostræ præsentes Litteræ pervenerint: Salutem, & dilectionem.

Volumus, mandamus, & præcipimus, districtiùs injungentes vobis Justiciariis, Officiariis, & subditis nostris; vosque amicos, adhærentes, confœderatos, & benivolos nostros attentè rogamus, quatenùs dilectum, & fidelem Consiliarum nostrum, Magistrum Joannem de Gersonno in sacra Pagina Professorem, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, quem pro pace * instar Dei Ecclesia reformanda, ac certis aliis arduis negotiis, Fidem Christi, nos, nostrum, Regnique nostri decus; tranquilitatem, pacem, & honorem plurìmùm tangentibus, ad Generale Constantiense Concilium transmisimus; & quem posuimus specialiter, & recepimus, ponimus, & recipimus in nostra salva gardia, specialique protectione, unà cum ejus societate, usque ad numerum triginta personarum; cum equis, mulis, vecturis, armis, ceterisque adminiculis; auro, & argento, supelectilique universa, & aliis omnibus bonis suis, cujuscumque qualitatis extiterint, ire, transire, morari, stare, ac reverti, absque molestia qualibet, per vestros districtus, portus, regiones, mansiones, castra, civitates, & alia quælibet passagia liberè, & securè faciatis, & permittatis; eisdem vitæ necessaria, & alia quælibet opportuna benignè, & amicabiliter administrando, eorum moderatis expensis; ac de securo transitu, & conductu, comitiva, & aliis sibi necessariis, si per eundem fueritis requisiti; favorabiliter providendo, talem, atque adeò promptam; & voluntariam diligentiam vos Justiciari nostri, Officiarii, & subditi; & vestrûm cuilibet * in hiis adhibentes, quòd de negligentia, aut deffectu nullatenùs argui, seu reprehendi valeatis. Vosque amici, confœderati, adhærentes, & benivoli nostri, contemplatione, & amore nostris, eo modo agite, precamur; quo in tali, aut majori casu erga vos, & vestrates, nos, & Regiam nostram Celsitudinem facere velletis: usque ad regressum ipsius plenarium à præfato Generali Concilio in suo robore duraturis.

Datum Parisius, undecima die Octobris. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo sexto, & Regni nostri trigesimo septimo.

PER REGEM *& ad relationem sui magni Consilii.*

Et par dessous PRANTRON *avec parraphe, y ayants deux sceaux, qui sont tout brisés.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN. *Prieur des Peres Celestins d'Avignon.*

* aliquid desideratur.

* quilibet

COPIA

Litterarum clausarum

REGIS FRANCIÆ,

Quas scribit Rex Concilio Generali Constantiensi, & Nationi Franciæ.

Cod. 2338. fol. 371. verso

DIlectissimi, clarissimique viri, quorum sub tutela plenè confidimus, negotia Regni nostri Sacro-sancta in Synodo Constantiensi ventilabilia per vos benè dirigi, finemque sortiri debitum.

Scribimus eidem Sacro-sanctæ Synodo Litteras sub hac verborum forma.

SAcro-sanctæ Synodo in Spiritu sancto legitimè congregatæ, Universalem Ecclesiam repræsentanti.

CAROLUS, Dei gratiâ Francorum Rex, pacem dare concupitam, & in sollicitudine omnium Ecclesiarum; & singulariter ob sanctitudinem futuri Romani Pontificis, constanter operari.

REverendissimi in Christo Patres, & viri inclytissimi.

Cùm ad præsens, plures Dignitates, & Prælaturæ in Regno nostro, longo sint vacantes à tempore, quod dolenter referimus; quoniam ingens animarum in detrimentum cadit: attento, quòd gluto ille nostræ propaginis hostis lupinis hians faucibus, ovili gregis Dominici novas struit insidias.

Cùm enim pro aliquibus earumdem Dignitatum, aut Prælaturarum, jam diù, in favorem aliquorum particularium scripserimus; nihilominùs tamen nostræ intentionis non existit, quibuscumque Litteris, favoribus, aut deprecationibus aliàs per nos, super hoc, pro quibuscumque particularibus, sub quacumque verborum forma, scriptis, aut factis, impedire quin unicuique fiat justitia, & ratio, secundùm quod vestris Reverendissimis Paternitatibus

tibus videbitur rationis; & specialiter illis, quibus per electionem, aut aliàs, debitæ * Dignitates, & Prælaturæ, de quibus est contentio, debuerint spectare, aut pertinere.

Ea propter, Reverendissimi in Christo Patres, & viri inclytissimi, vos attentè requirimus, & rogamus, quatenùs in electionibus Dignitatum, vel Prælaturarum, taliter, Spiritus sancti hortamine, secundùm quod Juris ratio expostulat, faciatis, non acceptantes personas, sed merita; quòd meritò in Christo, cujus causam geritis, valeatis commendari.

Scriptum &c.

Quocircà, rogamus vos, vestram super hoc conscientiam onerantes, quatenùs super hac nostra intentione, ad quam inducunt nos regulata ratio Juris & observantia, eamdem sacro-sanctam Synodum enixiùs informare curetis, tempore, locoque congruis; omnibus, & singulis, quibus expedierit, significantes, nostræ esse intentionis, ad Canonicas Prælaturas Electiones, quàm celeriùs, commodiùsque fieri poterit, fore confirmandas, Ecclesiis providendo Pastore de idoneo, juxta ipsius sacro-sanctæ Synodi dictamen, & ordinationem: super quibus tàm vigilanter laboretis, quòd meritò Deo & nobis sitis accepti.

Datum &c.

* dictæ

Cod. 2538. fol. 377. verso.

Exhibita Judicibus in causis Fidei, per Symonem de Theramo XVII. Octobris. Anno XVI.

Carolus, *Dei gratiâ Francorum Rex.*

Universis præsentes Litteras inspecturis: Salutem.

Notum facimus, quòd nos de fidelitate, circumspectione, & prudentia dilecti nostri, Magistri Symonis de Theramo, plurimorum Fide dignorum relatu, plenariè confidentes, eumdem Magistrum Symonem in Consiliarium & Advocatum nostrum, tenore præsentium retinuimus, fecimus, constituimus, & ordinavimus, retinemusque, facimus, constituimus, & ordinamus, ad honores, libertates, vadia, & alia emolumenta consueta; volentes ut idem Magister Symon in hac sancta Synodo * cooperante legitimè congregata, Ecclesiam Romanam repræsentante; & alibi, ubicumque opus erit; quascumque & querelas nos, & Regnum nostrum tangentes, quovis modo, tàm spirituales, quàm temporales, si quæ sunt, promovere, postulare, placitare & prosequi, coram quibuscumque Judicibus spiritualibus & temporalibus, usque ad diffinitivam valeat, atque possit.

Ea propter debitis † & fidelibus nostris, Gentibus Computorum, & Thesaurariis nostris, necnon Commissariis super facto Financiarum nostrarum, tàm ordinariarum, quàm subsidiorum ordinatis, & ordinandis, ceterisque Justiciariis, & subditis, & eorum cuilibet præcipimus, & mandamus, quatenùs eumdem Magistrum Symonem honoribus, libertatibus, vadiis, & aliis emolumentis, ad dicti Consiliarii, & Advocati nostri Officium pertinentibus, prout alios nostros Consiliarios, & Advocatos uti, & gaudere pacificè de cetero faciant, & permittant, vadiaque ordinaria ad dictum Officium pertinentia eidem, vel ejus certo Mandato persolvi faciant, modo, & terminis consuetis, quæ sit ei soluta, in solventium compotis allocari, præsentes Litteras, vel earum *vidimus*, cum sufficienti quictantia reportando, volumus & jubemus: Ordinationibus, restrictionibus, & Mandatis in contrarium factis, vel faciendis non obstantibus quibuscumque. In cujus rei testimonium, sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum.

Datum Parisius, prima die Junii. Anno Domini millesimo quadringentesimo decimo sexto. Regni verò nostri, trigesimo sexto.

Per Regem, *in suo magno Consilio.*

A Rege Siciliæ; vobis, & nonnullis aliis præsentibus.

Gontier.

* *videtur hîc desiderari* Deo † dilectis

Ultimâ sequens Commissio fuit præsentata Domino Cardinali de Verona;

Cod. 2538. fol. 376.

Die xi. Octobris Anno xvi. in causâ appellationis Domini Ducis Burgundiæ.

Reverendissime Pater.

B Postquàm Reverendissima Paternitas vestra, ad instantiam Reverendi in Christo Patris, Domini Gerardi, Episcopi Parisiensis, & Domini Johannis Poleti, olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, causam appellationis à quibusdam gravaminibus, & prætensâ Sententiâ, per Reverendissimos Patres, & Dominos, Jordanum de Ursinis; Anthonium, Aquilegiensem; & Franciscum, Florentinum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; contra præfatos Dominos, Episcopum & Inquisitorem; & pro Illustri Principe, Domino Johanne, Duce Burgundiæ, de, & super pretensâ nullitate * ejusdem Propositionis quondam Magistri Johannis Parvi, & Assertionum indè secutarum, ut dicitur, latâ, interpositæ; Reverendissimo Patri, Domino Cardinali Veronensi, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali commisisset; & voluisset, inter cetera, quòd in observatione terminorum necessariorum solus procederet; in aliis autem, C cum consilio, & consensu duorum Auditorum Palatii, in Curia præsentium, vel duarum partium eorumdem habendis, conjunctim, vel divisim, prout in Commissione eidem Cardinali facta & præsentata latiùs continetur: pro dictâ parte adversâ dicitur quædam prætensa Commissio præsentata ipsi Domino Cardinali, hujusmodi sub tenore. (xi. Octo. 1416.)

Reverendissime Pater.

Dudùm V. R. P. ad instantiam Domini Gerardi, Episcopi Parisiensis, & Domini Johannis Poleti, prætensi olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, contra Illustrissimum Principem, Dominum Johannem, Ducem Burgundiæ, fuit Reverendissimo Patri Domino Cardinali Veronensi, ut dicitur, præsentata quædam pretensa Commissio, cujus tenor sequitur in hæc verba.

Reverendissime Pater.

D Aliàs, postquàm Reverendissimi Patres, Domini Venetiarum, & Placentinus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, causam appellationis Reverendi Patris Domini, Gerardi Episcopi Parisiensis, & Domini Johannis Poleti, olim in Regno Franciæ hæreticæ pravitatis Inquisitoris, à quibusdam gravaminibus, & prætensâ Sententiâ per, Reverendissimos Patres, Dominos Jordanum de Ursinis, Anthonium Aquilegiensem; & Franciscum, Florentinum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, con-

* *Omissum fuisse videtur* cujusdam Sententiæ diffinitivæ, *super* condemnatione cujusdam, *loco* ejusdem

contra præfatos Dominos Episcopum, & Inquisitorem; necnon pro Illustri Principe, Domino Johanne, Duce Burgundiæ, de,& super prætensa nullitate cujusdam Sententiæ diffinitivæ, super condemnatione cujusdam Propositionis quondam Magistri Johannis Parvi, & Assertionum novem indè secutarum, ac rebus aliis in hujusmodi causa deductis,& earum occasione, ut dicitur, latæ, interpositæ, & nullitatis ejusdem prætensæ Sententiæ per dictos Dominos Cardinales latæ: tunc ipsis & Domino Veronensi, etiam dictæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali audiendi, & fine debito terminandi commissam, ad Cancellariam, quantùm in eis fuerat, remiserant: dicta P. V. in hujusmodi causa, dicto Domino Cardinali Veronensi, in loco ipsorum Venetiarum & Placentini Cardinalium, Reverendissimos Patres, Dominos Laudensem & de Branchasiis, ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, primò adjunxit; qui post hujusmodi adjunctionem, dictam causam audire & acceptare recusarunt: successivè verò, ipsis hanc causam renuentibus; ispam causam Reverendissimis Patribus, Dominis Cardinalibus Salustiarum, & de Flisio commisistis, & eosdem dicto Domino Veronensi adjunxistis; qui etiam hujusmodi causam audire, & acceptare recusarunt, & recusant, de præsenti.

Ne igitur dicta causa, propter hujusmodi recusationes, & dictæ contrariæ partis importunas instantias & favores, in expeditione impediatur, & plùs debito protrahatur, immortalisve efficiatur; dignetur dicta Paternitas vestra, in locum dictorum Venetiarum, & Placentini Cardinalium, præfato Domino Cardinali Veronensi committere, ut dictam causam, in eodem statu in quo erat antè remissionem hujusmodi, audiant, cognoscant, & fine debito terminent, juxta formam dictæ Commissionis ipsis Dominis Venetiarum, Placentino, & Veronensi Cardinalibus, simul, antè dictam remissionem factæ, cum omnibus, & singulis suis emergentibus, incidentibus, dependentibus, & connexis; non obstante quadam alia Commissione per priùs, super præmissis, dicto Domino Cardinali Veronensi facta, & præsentata, & minùs sufficienter forsan signata.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis Veronensis, & procedat solus in observatione terminorum necessariorum, & in aliis, cum consilio & consensu Auditorum Palatii in Curia præsentium, vel duarum partium eorumdem, habendis conjunctim, vel divisim, nisi concordent partes de Dominis Cardinalibus surrogandis.

Verùm, Reverendissime Pater, cùm pars præfati Domini Ducis affectat causam prædictam solidè & consultè, etiam ad claudendum ora adversantium, & aliorum quorumcunque faciliter obloquentium, Justitiâ mediante, terminari; & proptereà videatur aliquibus securiùs, & præfato Domino Cardinali Veronensi, minùs onerosum esse, si conjunctim Auditores Palatii vel duarum partium eorundem consilia & consensus competantur. Cùm tunc, quando eorum quilibet alterius rationes audiet, mutuò se meliùs intelligent, & consultiùs, maturiùsque deliberare poterunt, quàm si divisim consensus, & consilia hujusmodi haberentur.

Et cùm etiam prima instantia fuerit per tres Dominos Cardinales terminata; & proptereà congruum est, quòd hujusmodi etiam secunda instantia, quæ tribus commissa extitit, quorum duo, nescitur quâ de causa, eam ad Cancellariam remiserunt, etiam per plures, quorum firmius consebitur esse judicium, terminetur; præfatusque Dominus Cardinalis Veronensis aliquos de Dominis Auditoribus intentione terminorum, faciliter possit secum vocare.

Ea propter, etiam attentâ gravitate causæ, & personarum, inter quas causa ipsa in præinserta Commissione, designatarum, ventilatur; pro parte præfati Domini Ducis Burgundiæ, eidem vestræ Reverendissimæ Paternitati supplicatur, quatenùs præfato Domino Cardinali Veronensi committere & mandare dignemini, ut in terminorum observatione vocatis & assistentibus sibi uno, vel duo-
A bus de antiquioribus dicti Palatii, ad interlocutionem, & Sententiæ in principali pronunciationem, & ordinationem, causæque prædictæ expeditionem, de consilio, & consensu omnium Dominorum Auditorum Palatii, in Romana Curia præsentium, seu duarum partium eorumdem: de quo ad majorem firmitatem, per eorum proprias subscriptiones constet in actis, ministret Justitiam expeditam; dictâ prætensâ, & quadam alia Commissione, quæ quasi similis tenoris existunt, ex adverso obtentis, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, quæ quidem prætensa Commissio reperitur sic signata.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, & procedat, ut petitur, dicta signatione non obstante, ut clariùs & securiùs sine querela partium procedatur.

B Cùm autem, Reverendissime Pater, per ipsam Commissionem, ad partis adversæ importunam, ut creditur, instantiam noviter concessam, non modicùm hujusmodi causæ expeditio difficilis videatur: impeditur enim Justitia, seu ipsius causæ expeditio per præscriptam prætensam Commissionem: primò propter difficilem Auditorum omnium conventum: secundò propter subscriptionem fiendam votis, prout ipsa prætensa Commissio exigit, & requirit, quod ultimum impossibile, & alias inauditum, & penitùs inconsuetum est ab Auditoribus reportari, & maximè in tali causa. Cùm etiam ista causa per unicum tantùm Cardinalem tractata, & in ea processus habitus, & solùm per tres tantùm, ad partis adversæ instantiam, taliter qualiter per primam Sententiam decisum, quod Domino Episcopo & Inquisitore instantibus obtineri non possit, quòd in ista causa, nedùm per unum
C procedatur, sed nec per tres: & nedùm per tres decidatur; sed nec per consilium ferè octo, vel decem, sicut est major Auditorum pars, & illorum cum quibus idem Dominus Cardinalis fortè foret consilium habiturus, quorum numerus ad multò fortiùs majorem, decem aut duodecim ascenderet, satis sonet in absurdum.

Supplicatur, igitur pro laudabili Justitiæ fine consequendo, mandare, & committere eidem Domino Cardinali Veronensi dignemini, ut hac præscripta Commissione non obstante; quatenùs ad diffinitivam Sententiam, & interlocutionem, quæ vim diffinitivæ haberet, cum consilio, & consensu Auditorum causarum Apostolici Palatii, seu majoris partis illorum, videlicet octo, vel novem
D ex illis officium Auditorum exercentium: in interlocutorio verò super admissione alicujus tertiæ personæ pro suo interesse, ad causam, & admissionem Articulorum, de consilio, & consensu trium, vel quatuor ex dictis Auditoribus: in reliquis verò solus procedat, non obstante Commissione, & signatione prædicta, & aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque.

Audiat idem Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, procedat solus, præterquam ad admissionem Articulorum alicujus tertia persona, ad ipsam causam; in quibus, & ad diffinitivam, & interlocutorias, habentes vim diffinitiva, procedat, de

de consilio, & assensu majoris partis Auditorum Palatii, conjunctim super hoc habitis, dicta Commissione &c. non obstante.

Exhibita Dominis Judicibus in causis Fidei. Die XVII. Octobris. post prandium, per Conrardum Ludeking Procuratorem Domini Regis Franciæ, dicendo ut infra.

Cod. 2538. fol. 377. verso

XVII. Oct. 1406. PEtit Promotor & Instigator Officii, in hujusmodi causa Deputatus, nec non Procurator, & procuratorio nomine Christianissimi Francorum Regis, non recedendo ab appellationibus, nomine, & pro parte ipsius Christianissimi Regis interpositis; sed illis fortius insistendo, & inhærendo, de quo solemniter protestatur: quatenus si aliqua vobis Jurisdictio in dicta causa, seu potestas post ipsas appellationes remansit, quod non creditur, stantibus appellationibus prædictis, per vos Reverendissimos Patres Judices, & Commissarios in causis Fidei, ut dicitur, Deputatos, hujusmodi causam novem Assertionum, ex Propositione quondam Magistri Johannis Parvi jam damnata extractarum, cum aliis dependentibus, & connexis, ad sacrum Generale Concilium, judicandam, examinandam, & terminandam destinare, ipsamque, prout hoc idem aliàs à vobis Reverendissimis Patribus, suis loco & tempore congruis petitum fuerat, ad Judicium, & examen ejusdem sacri Concilii remitti, sibique super hoc, per vos Reverendissimos Patres responderi. Alias protestantur de gravamine, & appellando.

Additio exhibita eadem die Sabbati, XVII. Octobris.

fol. 378.

ADdendo petitioni noviter datæ, & porrectæ; Promotor & Instigator, & procuratorio nomine Christianissimi Francorum Regis, non recedendo ab appellationibus, nomine, & pro parte ipsius Christianissimi Regis interpositis: sed illis inhærendo, à quo protestatur; post dictionem, *connexis*, & ante dictionem, *ad Sacrum*, addit, & inserit istas dictiones, quæ sequuntur, videlicet, *antequàm ad aliquem actum, præcipuè alicujus relationis de ipsa causa fienda.*

Item. Post dictionem, *terminandam*, & antè dictionem, *destinare*, addit & inserit istam dictionem *simpliciter*, *& sine alia meritorum, & processus relatione.*

Item, Post dictionem *destinare*, & ante dictionem *ipsam*, addit & inserit istas dictiones, quæ sequuntur, videlicet, *& illam simpliciter remittere, & de ipsa ante remissionem, & post ulteriùs non intromittere.* salvo jure iterùm addendi &c.

APPELLATIO

Interjecta per Conrardum Ludeking, Substitutum Procuratoris Domini Regis Francorum. Die Sabbati. XVII. Octobris. Anno XVI. Coram Judicibus in causis Fidei &c.

COram vobis Reverendissimis Patribus, hujusmodi causæ novem Assertionum, ut dicitur, Judicibus, & Commissariis, appellando.

Proponit Promotor, & Instigator Officii, in dicta causa Deputatus, nec non Procurator Christianissimi Francorum Regis; non tamen propter infra scripta, ac per eos, & eorum alterum facta, & facienda, appellationibus aliàs nomine Christianissimi Francorum Regis, seu aliàs in hujusmodi causa quomodolibet interpositis præjudicando, derogando, vel ab illis, quibus ipse Promotor, & Procurator adhærere intendit, aliqualiter recedendo; sed eisdem fortiùs assistendo, ac in illis, quantùm in eis est, inhærendo, de quo protestatur; & dicunt, quòd licèt à vobis Reverendissimis Patribus sæpè & sæpiùs, suis loco & tempore congruis, cum instantia debita petitum fuerit, ut hujusmodi causam simpliciter ad dictum sacrum Concilium Generale, more debito causarum Fidei, quibus Judiciorum strepitus, & cavillationes non conveniunt; & in quibus personarum interesse non debet attendi, examinandam, & terminandam remitteretis, vosque de eadem, ex multis causis, præcipuè illis in appellatione aliàs à vobis interposita contentis, quas in hac appellatione pro repetitis habere volunt, & intendunt, coram vobis allegatis, exoneraretis: licet etiam debitum, aut saltem honestum, ac consuetum, quòd Judices, maximè antequàm causarum merita rimari, & investigare incipiant, partibus, seu parte petente, causas remittant; & inhonestum, & non sine suspicione, & affectione ad causam sit, quòd Judices ipsi contra partium, seu partis voluntatem velint Judices esse: licèt etiam inclyta Natio Germaniæ, quæ est pars notabilis hujus sacri Concilii, dictam causam ad ipsum Concilium simpliciter, & sine relatione per vos facienda, ex dictis, & multis aliis rationabilibus causis per vos remittendam, aut veriùs evocandam concluserit; fueritque etiam coram vobis propositum, & allegatum, & instanter petitum, quòd prædictis, causis, & rationibus, præcipuè illis, in appellatione pro parte dicti Christianissimi Principis Domini Francorum Regis interposita, quam hîc repetit, & habere vult pro inserta, expressatis, attentis, & consideratis, ad actum aliquem, & præcipuè alicujus relationis de ipsa causa faciendæ, minimè devenire deberetis, propter scandalum quod Fidei, ac ipsius Christianissimi Francorum Regis Juri, & honori resultare posset: licèt etiam ipsa causa pro parte dicti Christianissimi Regis ad causam venientis, & per vos aliàs admissi, licèt verbaliter, & sine effectu; licèt etiam per dictas appellationes legitimè, pro parte dicti Christianissimi Regis, in causa ipsa nullam penitùs potestatem, & Jurisdictionem habeatis.

Nihilominùs, vos Reverendissimi Patres, Judices, & Commissarii prædicti, vestris Reverentiis semper salvis, in dicta causa, sicut præfertur, minimè instructa, & per vos in favorem adversariorum, cum omni quâ decet reverentia loquendo, nimis favorabiliter forma Commissionis vobis factæ, & Juris ordine postpositis, & per vos minimè observatis; imò penitùs, ut præfertur, prætermissis, appellatione pro parte Domini Christianissimi Regis indecisa pendente, ipsoque in dicta causa non audito, in Fidei Catholicæ scandalum, & in ipsius Domini Regis gravamen, & Juris sui, appellationem eam remittere ad sacrum Concilium, modo præmisso examinandam, & terminandam, expressè, aut saltem tacitè denegastis: quin imò, ut ad notitiam prædictorum Promotoris, & Procuratoris pervenit, eam non instructam, & in eadem audiendis non auditis, taliter qualiter referre, sub modis & formis inordinatè parti adversæ favorabilibus, & parti ipsius Domini Regis, & Fidei veritati detractivis, & nocivis,

civis, &, cum debita reverentia loquendo, tacendo in eadem multa vera, & exprimendo multa non vera, ut dicitur, proposuistis, & in diem proponitis, & continuò, ut dicitur, talem prætensam relationem facere comminati estis, asseruistis, & asseritis de præsenti.

Undè dicti Promotor & Instigator, & Procurator, nominibus quibus suprà, sentiens se per præmissa multipliciter gravatum, & læsum, ac timens se inposterùm plus gravari & lædi posse; à dictis gravaminibus futuris sibi comminatis, ac A omnibus, & singulis gravaminibus ex præmissis, & actis præsentis causæ, coram vobis, ut dicitur, habitis, quomodolibet colligibilibus in iis scriptis, ad sanctam Sedem Apostolicam, & sacrum Concilium Generale prædictum provocant, & appellant, & Apostolos petit primò, secundò, & tertiò, ac instanter, instantiùs & instantissimè sibi dari, & concedi, si quis sit qui eos sibi dare posset, & velit.

Et protestatur &c. de emendatione, & correctione præmissorum.

APOSTOLI

fol. 378. verso. *Super appellatione interjecta* XVII. *Octobris, dati pro responsione ad eamdem. Die* XX. *ejusdem.*

Reverendissimi Domini in causis Fidei per hoc sacrum Generale Concilium Constantiense Deputati: hîc de præsenti congregatis in causis ipsis pro Tribunali sedentibus, super appellatione per te Conrardum Ludeking assertum Instigatorem, & Procuratorem Illustris Principis Domini Francorum Regis, ultimò coram ipsis interposita, in hujusmodi causa novem Assertionum &c.

Coram ipsis Dominis Judicibus indecisa pendente, juxta præsentis diei & horæ termini tibi factam assignationem: respondent quòd cùm appellationibus frivolis Jura non deferant, nec sit à Judicibus deferendum; idcircò dictæ tuæ ultimæ appellationi, tanquam manifestè frivolæ, & inani, ex frivolis, & inanibus causis interpositæ, ipsi Domini Judices hîc existentes non deferunt, prout C nec de Jure deferre debent, hanc suam responsionem pro Apostolis refutatoriis super dicta tua asserta appellatione tibi dantes, & concedentes.

fol. 379. *Sequens Cedula fuit advisata, in Consilio Domini nostri Ducis Burgundiæ.*

Die xx. Octobris. Anno xv.

xx. Octob 1416. Postquàm aliquibus ex vobis, Reverendissimi Patres, non videtur expedire, propter certa per vos promissa, quòd in vestra relatione fienda de processu novem Assertionum, qualitas personarum deponentium designetur, quamvis ad hoc teneamini; saltem sequens modus teneatur, videlicet D quòd verbo, scriptoque summariè fiat dicta relatio; sic videlicet, quòd pro parte affirmativa reperiuntur scripsisse XXVI. scilicet XXIII. Magistri, unus Licentiatus, & duo Bacchalarii Formati, tàm Religiosi, quàm Sæculares, inter quos sunt quatuor Prælati. Pro parte verò negativa reperiuntur scripsisse LXI. videlicet LIV. Magistri, unus Licentiatus, & sex Bachalarii Formati, similiter tàm Religiosi, quàm Sæculares. Et per istud medium poterit timor mundanus cessare, cùm nullius personæ status, aut qualitas denotetur.

Si verò, ad minùs, ista non fiant, plùs volumus, quòd res in isto statu perseveret, quia aliud à præmissis, præter præmissam relationem, non acceptabimus quoquo modo, cùm, respectu debitæ Justitiæ Domino nostro per vos eidem ministrandæ, ejus Consilio pauca aut nulla prædicta videantur.

Cùm Domini Commissarii in causis Fidei, processum coram eis agitatum in causa novem Assertionum &c. intendant exhibere sacro Concilio cum quodam Summario extracto ex actis ipsius processus; videtur, quòd ipsi Commissarii materiam dicti extracti debeant verbaliter in ambone exprimere, & legi facere, ac in forma publica, sub scriptura aperta, & sigillata exhibere, numero Doctorum pro qualibet parte designato, & deponentium qualitatem, saltem in genere exprimendo.

Cùm Domini Commissarii in causis Fidei, processum coram eis agitatum in causa novem Assertionum &c. intendant exhibere sacro Concilio, cum quodam Summario extracto ex actis ipsius processus.

Videtur quòd ipsi Commissarii materiam dicti extracti debeant verbaliter in ambone exprimere, & legi facere, ac in forma publica, sub scriptura aperta, & sigillata exhibere, cum numero B Doctorum deponentium pro parte qualibet quæsiti, * expressione & qualitate personarum, saltem in genere, designatione. Et si contingeret, lecturam, aut vocalem expositionem impediri, aut perturbari, quod ridiculosum videretur; saltem provisio fiat, quòd illud extractum apertè, & non clausum exhibeatur, & præsentetur, ut singulæ Nationes, & Partes valeant pleniùs informari.

* *videtur desiderari* cum

RESPONSIONES

Cardinalis Cameracensis,

Ad quædam interrogatoria sibi facta per aliquos deputatos specialiter ad hoc per Nationes, cum quibusdam aliis, datos super examinatione quarumdam protestationum per dictum Cardinalem alias factarum, & ad advisandum modos sopiendi controversias, & pericula, quæ occasione dictarum protestationum poterunt evenire. Cod. 1538. fol. 380.

Videantur protestationes in Cronica. VII. Novembris, Anni 1416.

Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, interrogatus per Dominum Patriarcham Constantinopolitanum, & egregium Doctorem Dominum Gunssalvum de sancta Maria, unum ex Ambassiatoribus Serenissimi Regis Aragonum, destinatos ad eum per Dominos Deputatos, &c. de causis & motivis cujusdam protestationis per eum factæ, & undè, vel ex quibus formabat sibi metum, de quo in dicta protestatione; & applicabat, quare potiùs causas metus ad ipsum, quàm ad aliquem alium, sive alios.

Qui

Qui dixit & respondit, narrando quoddam factum quod dicebat continere processum in materia super qua interrogabatur, incipiendo ab origine.

Primò. Quòd quemdam composuerat Tractatum: *De Potestate Ecclesiæ*, certis considerationibus, in quo inseruerat, per modum dubii super hoc respondendo, sed solùm loquendo narrativè; quòd Natio Anglicana quartam partem totius Ecclesiæ Militantis in Generali Concilio facere non deberet, causis, & rationibus expressis in Tractatu; quódque valdè intererat Regis Franciæ Christianissimi se huic opponere &c.

Item. Quòd quia Ambassiatores Serenissimi Regis Aragonum, & venerabilis Natio Hispanica dixerunt, non debere tenere locum ultimum inter Nationes, ex quibus formant sacrum Generale Concilium; & indè deventum ad certas contradictiones inter prædictas Nationes, Hispanicam, & Anglicanam; Reverendus Pater Dominus Episcopus Sacrisberiensis, sibi consentiente Natione Anglicana, sumpta occasione, quòd ex scriptis in dicto Tractatu, quòd dicti Ambassiatores, & Natio Hispanica moverat, * cujus contrarium in Natione Gallicana expressè dixerunt se contra dictam Nationem Anglicanam multas, & quamplurimas injurias & convicia dixerat sibi, & protulerat, imponendo hæreses, errores, proditiones, & plurima scandala in loco, in quo convenire consueverunt Deputati, pluribus magnis Prælatis, & notabilibus viris præsentibus, & etiam nonnulla, & eadem Natione Anglicana verba convitiosa injuriam, & notam ejusdem Cameracensis protulerant, & dixerant in diversis locis.

Item. Quòd exindè subsecutæ sunt occultæ minæ, quæ fuerunt sibi secretè manifestatæ; sicut quòd quidam dixit: si nonnulli, de quibus expressis, fuissent præsentes, quando Dominus Sacrisberiensis loquebatur eidem, quòd fortè attentatum fuisset in ejus personam de facto.

Item. Quòd in odium, & vindictam prædictorum, Dominus Sacrisberiensis interdici, & inhiberi † eidem, quòd non celebraret Missam in die omnium Sanctorum, neque Sermonem sibi injunctum; occasione sumpta, quòd ipse vellet loqui in Sermone suo de materia prædicta, & quòd propter hoc Illustris Princeps, Dominus Dux Bavariæ, Comes Palatinus, per tres, vel quatuor dies antè Festum omnium Sanctorum, fecit congregari in loco Nationis Germanicæ, certos Dominos Cardinales, & etiam de singulis Nationibus Prælatos, ut prohiberetur à dictis actibus. Et quia non apparebat hoc, assistentibus, debere fieri, sicut nec fieri debebat; fuit missum ad eum, quòd saltem nullo modo faceret verbum de materia faciente mentionem de Natione Anglicana: ex quo videtur sibi notanda illibertas, quòd in Sermone publico, in Generali Concilio, proferendo verbum Dei, secundùm quod Deus inspiraverit ab antè, vel in actu, liberè non possit proferri.

Item. Quòd communicatione, & deliberatione habita cum Ambassiatoribus Regis Franciæ, & Procuratore suo hîc existentibus, de faciendo protestationem solemnem in Sessione publica tunc de proximo celebranda, super eo, quòd Regnum Angliæ, & submissi Regis Angliæ debeant facere Nationem, quantùm ad hoc, quòd sit quarta pars totius Christianitatis, vel ipsam repræsentare in Concilio Generali, quatenùs poterat continere interesse Regis, & Regni Franciæ; quemadmodùm in simili fecerant Ambassiatores Regis Portugaliæ, quòd Domini de Natione Germanica, & etiam Anglicana, audientes, destinaverunt ad Collegium Dominorum Cardinalium certos Dominos, notabiles viros, ad intimandum eis, quòd si dicta protestatio fieret in dicta Sessione; quòd dictæ Nationes, neque supposita earum, per modum Nationis non essent præsentes, & quòd vellet Collegium se interponere, ut obviaretur scandalo.

Item. Dixit, & narravit, quòd intervenientibus Dominis Cardinalibus, & sacro Collegio, Ambassiatores Regis Franciæ fuerunt contenti, ne sequeretur turbatio, quòd dicta protestatio non A fieret in Sessione; sed tantùm in præsentia Dominorum Cardinalium congregatorum modo sicut fuit factum die quinta Mensis Novembris.

Item. Quòd in Sessione lectis cedulis continentibus expedienda, quòd illa vice, dùm loqueretur, sperans in Deo, Doctor egregius, unus ex Ambassiatoribus Regis Aragoniæ, fuit factus magnus strepitus in Ecclesia, & tumultuosæ percussiones contra postes, & parietes claudentes locum Sessionis per Anglicos, ne audirentur proponentes; credentes quòd esset protestatio prædicta fienda pro interesse Regis Franciæ, contra Nationem Anglicanam, sicut pro tunc percepi ab astantibus.

Item. Dixit, & narravit, quòd eadem die, post meridiem, plures Anglici, præter morem solitum, & contra prohibitiones aliàs factas, de non portando arma, publicè per villam incesserunt cum armis, videlicet ensibus, pugionibus, sive daguis; B & aliqui ex eis cum arcubus, & hastis, sive *hachete*, in manicis: quorum quàmplurimi se congregaverunt in domo Minorum, ostendendo se commotos. Qua commotione deprehendebatur, ut retulerunt qui viderunt per exteriora, quòd convenerunt contra Gallicos, & specialiter contra eundem Dominum Cardinalem Cameracensem, & Ambassiatores Regis, & etiam alios specialiores servitores, quos habet hîc, pro ut fuit sibi, & dictis Ambassiatoribus per diversos, eodem die, intimatum, & specialiter nonnullos magnos Prælatos; fuit sibi mandatum, & dictis Ambassiatoribus, ne domos suas exirent, quia immineret eis periculum, propter quandam Congregationem quam fecerant Anglici in domo Minorum, cum armis contra eos.

Item. Dixit & narravit, quòd propter prædicta fuit sibi incussus timor; & maximè, quia Domi- C nus Dux dixerat, quòd informatus fuerat, quòd aliqui publicabant hoc provenire ex eo, quòd quidam Anglici, de manè, illo die, in Ecclesia dicebant fuisse verberati, & quòd narrabatur hoc factum fuisse per familiares ipsius Domini Cameracensis; quod tamen ipse Dominus Dux non credebat.

Item. Quòd, postmodùm fecit protestationem; eò quòd non esset facta aliqua punitio de illis, qui talia attemptaverunt, nec aliquod sufficiens remedium adhibitum; & quòd, singulis diebus, qui talia fecerant contra ipsum, & Ambassiatores Regis, similia poterant attemptare; & ad factum prosilire: ideò non reputabat se securum, nec Ambassiatores Regis, propter ista.

Item. Quòd Dominus Dux præfatus, Dominus Burgravius de Noremberch, Archiepiscopus Regensis, Episcopi Pataviensis, Verdensis, Strigoniensis, & quidam alii, propter dictam protestatio- D nem venerunt ad Dominos Cardinales collegiatim congregatos; & dixerunt, dictam protestationem esse contra bonum hujus sacri Concilii; & securitatem, honoremque Regis Romanorum Serenissimi, & dicti Comitis; Cardinalis Cameracensis, qui narravit eis omnia prædicta; & plura alia: & tandem conclusit quòd reputavit se securum; nec aliquo modo intellexerat protestationem suam con-

* *Locus corruptus, usque ad finem paragraphi.*
† *desideratur aliquod verbum.*

tra honorem Regis; & quòd sperabat, quòd ipsi suum debitum semper fecerant apud Concilium, tàm in debita libertate conservanda, in civitate, & viis publicis, eundo, & veniendo ad Concilium, quàm in aliis.

Propter quod, ex parte Dominorum Cardinalium, per vocis organum Domini Cardinalis Pisani, quòd visa declaratione dicti Domini Cardinalis Cameracensis, debebant remanere contenti: & responderunt, quòd ita faciebant, & contentabantur. Et petierunt Instrumentum de dicta responsione, & declaratione: & ita fecit idem Dominus Cardinalis Cameracensis.

Item. Quòd procurantibus quibusdam de Natione Anglicana, de proximè dictis, non obstante, iteratò voluerunt elevare materiam, & elevarunt, sub nomine Regis, & dicti Domini Ducis; sumpto colore, quòd per dictam protestationem videbatur inferendum, posse locum argui de non securitate, quod esset enervativum eorum quæ facta sunt in Concilio, & reddere suspectum quòd fieret in futurum, sicut dicebant, quamvis protestatio nullo modo respiciebat præterita, sed tantum modò futura, nec habent aliquam relationem ad Regem, nec Dominum Ducem, neque ad securitatem, vel non securitatem loci, sed tantummodò ad notandum violentiam quam attemptabant & voluerunt facere Anglici.

Item. Dixit, & narravit, quòd propterea Dominus Dux convocavit plures Prælatos, & notabiles viros de singulis Nationibus, in quorum præsentia fuit proposita materia prædicta, congravando contra eundem Dominum Cardinalem Cameracensem: propter quod fuerunt missi ad eum Domini, Episcopus Gebenensis, Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, & quidam alii, qui dixerunt sibi, quòd materia elevabatur contra eum, & videbatur posse oriri scandalum; & quòd vellet aliquid considerare quod esset placativum, & pacificativum materiæ; quibus dixit, sicut * quòd aliàs remanserant contenti, auditâ declaratione sua: tamen ad submovendum turbationem, si aliquid restaret fiendum ulteriùs, erat contentus quòd Dominus Dux, & Dominus Burgravius prædicti, ipso priùs audito, viderent, & pacificarent: qui, relatione eis facta, suspenderunt usque in crastinum, quòd nollent recipere onus, cùm ipsi essent laici, & deliberatio talis materiæ, & conclusio spectaret ad Concilium, & elevaverunt materiam plusquàm ante.

Item. Quòd post prædicta, Ambassiatores Regis Franciæ convocaverant Regnicolas benivolos Regis, & Regni Franciæ, saltem aliquos ex eis, inter quos materia fuit recitata, & per eos fuit deliberatum, quòd per protestationem tàm primam, quàm secundam, specialiter quantùm habebat relationem ad primam, erat Jus quæsitum Regi Franciæ, & quòd de toto non deberet recedere ab illa, nec eam ponere in arbitrio alterius, sine consensu, & deliberatione Ambassiatorum, & Procuratorum dicti Regis hìc præsentium, qui tenebantur, à cetero, materiam prosequi, eò quòd in utraque honor, vel interesse Regis tangitur, diversis respectibus: & quòd dicti Ambassiatores petierant audiri, & fuerat eis concessum per Dominum Ducem, Burgravium & alios Consiliarios Regis Romanorum Serenissimi. Ideò aliam declarationem, vel interpretationem non intendebat facere, pro præsenti; quia dicti Ambassiatores Regis, in Propositione quam intendebant facere, dùm audirentur, magis ad plenum possunt instruere materiam, & intendere de damno, interesse, vel honore Regis, & quantùm concernerent eum dictæ protestationes; & quòd ex præmissis satis poterat recolligi illud propter quod ipsi fuerant ad eum † per Dominos Deputatos, præfati Domini Patriarcha, & Gondissalvus, & de causa suæ protestationis, & utrum habuit justum metum, aut non satis constare poterat ex prædictis.

Interrogatus post prædicta, quid intelligebat in penultimo Articulo, cùm dicitur, quòd præterea quæ intrinsecùs latent, quæ satis publicè dicuntur: etiam dixit, & respondit, quòd communiter dicitur, quòd Dominus Sacrisberiensis, cum quibusdam aliis, est datus, & deputatus ad consulendum Domino
A Duci in omnibus agendis, nomine Regis Romanorum, & per eum vocatur in omnibus expediendis: & etiam quòd major pars Nationis Germanicæ assistit Nationi Anglicanæ, saltem potiores Prælati; & multa alia pleniùs, si opus fuerit, declaranda.

Et finaliter referebat se ad illa, quæ per Ambassiatores Regis super præmissis essent dicenda, & declaranda in audientiâ prædicta, petens quòd ante eam non procederetur ultrà per Deputatos prædictos.

SEQUUNTUR PROTESTATIONES

Cod. 4538. fol. 411.

Domini Cardinalis Cameracensis,

B Lectæ in Natione Gallicana. Die Sabbati. VII. Novembris, antè prandium. 1416.

PRimò. Protestor, quòd in omnibus, & per omnia adhæreò protestationi quinta die Novembris ultimò præterita, factæ coràm sacrò Collegio Dominorum Cardinalium, per Dominos Ambassiatores Christianissimi Domini Francorum Regis, de qua patet per Instrumentum publicum, ad quod me refero, & quòd in præsentia hujus inclytæ Nationis legi requiro. VII. Nov. 1416.

Item. Protestor, quòd propter tumultuosum strepitum factum die prædicta, de manè, in loco Sessionis, occasione cujusdam protestationis factæ per Dominos Nationis Hispanicæ; & quia eadem die,
C pòst prandium, Domini Anglici, ultra morem solitum, incesserunt cum armis, etiam in Ecclesia, in qua Deputati Concilii tractabant negotia Ecclesiæ, occasione cujus, per amicos intimatum fuit Ambassiatoribus Regis, & mihi, quòd nos, & familiares nostri straremus in domibus nostris, timentes nobis periculum imminere: ideò nos protestationem præmissam, ad tuitionem Juris, & honoris Regis nostri, ac Regni Franciæ, quam die sequenti, coram dicta Natione Gallicana, & consequenter coràm aliis intimare proposueramus, facere timuimus.

Item. Protestor, quòd prædictus tumultuosus strepitus in loco Sessionis factus, & multò magis ille armorum usus, fuit, & est multipliciter scandalosus.

Et ideò conformatus * prout scripsit unus magnus Dominus Prælatus, & Doctor, quòd ex isto ar-
D morum usu temerario, contemptum Dei, scandalum sacri Concilii, impedimentum evidens rerum in eo efficaciter gerendarum, & specialiter processus inchoati contra Petrum de Luna, alia quoque innumera pericula manifestissimè imminere video, & maximè contumeliam, & injuriam Christianissimi Regis mei, &c. & suorum hìc Magistrorum etiam periculum; attentis maximè favoribus, quos sui hostes, ex confœderatione multorum eis adhærentium, hìc habere dignoscuntur, quod etiam nefas dictu est, præter ea quæ intrinsecùs latent, quæ tamen satis publicè dicuntur.

Et

* Locus corruptus

† Locus corruptus

* forsan confirmatus

Et nihilominùs volo Deo, & Ecclesiæ suæ debitum reddere, ac Regi meo, pro ut multipliciter teneor; & specialiter propter ejus Mandatum mihi per suas patentes Litteras factum.

Item. Protestor, quod si in prosecutione prædictorum aliquo modo desisterem, hoc esset propter metum cadentem in constantem virum, propter quem habeo justam, & manifestam causam ampliùs non comparendi in Congregationibus, aut Sessionibus hujus sacri Concilii, donec, & quousque per ipsum reprimatur, & tollatur ista effræ- A nata audacia; ita quòd nobis hîc pro Rege nostro existentibus detur securitas, & plena libertas loquendi, consulendi, protestandi, & omnia alia, & singula agendi, quæ expediunt in præmissis; pro ut hujusmodi securitas & libertas omnibus debet dari: alioquin sequi poterit dissolutio Concilii, in grave discrimen Ecclesiæ, & Fidei.

MOTIVA,

fol. 412. *Propter quæ Regnicolæ Franciæ non debent adhærere protestationibus factis quinta die Novembris, Anni M. CCCCXVI. per Cardinalem Cameracensem, & per Ambassiatores Re- B gis Franciæ, coram Dominis Cardinalibus, de manè, in Aula Episcopali Constantiensi, quas voluit dictus Cardinalis repetere eadem die publicè, in generali Sessione: sed asserit se fuisse impeditum per tumultum. Deinde, in quadam Cedula papyrea fecit protestationes, quas exhibuit, & legi fecit in Natione Gallicana, die Sabbati, XII. ejusdem Mensis, cum quodam Instrumento de prædictis.*

Et petiit adhærentiam Nationis, nomine prædicti Regis; & de his omni- C bus petiit Instrumentum.

PRimò. Quia sine sensu, consilio, deliberatione, aut assensu Prælatorum, & ceterorum notabilium virorum præfati Regni Franciæ, dictas protestationes fecerunt, qui supra; quos tamen debuissent, & potuissent vocasse & congregasse, postquàm æstimabant dicti protestantes, quod materia suarum protestationum tangit Regem, & Regnum prædictos; quod tamen non fecerunt, prædictos Regnicolas contemnendo. Quare &c.

Item. Quando causæ suarum dictarum protestationum nunquàm apparuerunt dictis Regnicolis, atque Nationi prædictæ; indè non possunt cognoscere, si dictos Regem & Regnum tangant, D aut si lædant honorem, pacem, & tranquillitatem eorumdem. Ea propter, cum periculum sit consentire ignoratis, videtur quòd sit periculosum, eis assentiendo.

Item. Quia dictæ protestationes materias tangunt speciales, quæ nullum habent respectum ad tria principalia puncta, propter quæ sacrum Generale Concilium dignoscitur hîc congregatum; sed tangunt difficultates novas, inauditas, & imprævisas, quæ nullam habent dependentiam, aut connexionem cum talibus prædictis principalibus punctis: videtur quòd ad hoc quòd possent valere tales protestationes, dictus Cardinalis, & prædicti deberent facere fidem de Mandato speciali, virtute cujus possunt facere, & attemptare, & tales requestas, quas visus est facere, per modum summationum.

Item. Cùm communiter quibuslibet Ambassiatoribus dentur instructiones de intentione, & voluntate suorum Dominorum, maximè circa ardua, in quibus continentur, per expressum, Articuli, quos non licet Ambassiatoribus transgredi, aut ampliare, pro libito suæ voluntatis; dictus Cardinalis & prædicti deberent facere fidem Regnicolis, & Nationi prædictis de suis instructionibus, ad hoc quòd eis debitè adhærerent in præmissis, & ut appareret clarè, quòd talia ab intentione dicti Domini Regis processerunt.

Item. Cùm voluntas dicti Domini nostri Regis sit conformis divinæ voluntati; & instinctu Spiritus Sancti Ecclesiam hîc congregantis, & adunantis, gratiâ unionis, pacis, & quietis in Dei Sancta Ecclesia reformandæ, constat quòd voluntas ejusdem Domini nostri Regis est, quòd solùm tractent sui Ambassiatores, & Regnicolæ, in sacro præsenti Concilio, ea quæ pacis sunt & unionis Ecclesiæ. Manifestum est autem, quòd materia dictarum protestationum attulit discordias & divisiones in hoc sacro Concilio, & ex dicta adhæsione verisimiliter afferret graviores. Quare illi dissentire, est magis conforme divinæ, & regiæ voluntati, quàm assentire.

Item. Quamvis plures Christiani Principes temporales dissentiones habeant, & guerras inter se, & Dominia sua, etiam mortales; attendentes quòd unus est Deus, quem adorant; una Fides, quam tenent; unum Baptisma, quo sanctificati sunt: in unum, magna cum devotione hactenùs ad Concilia Generalia, & nunc ad præsens sacrum Concilium per suos Ambassiatores solemnes convenerunt, ad tractandum unanimiter de iis, quæ in Conciliis Generalibus sunt tractanda; quæ sunt, augmentum divini cultus; declaratio dubiorum circa Fidem; reformatio morum Christicolarum; impugnatio hæresum, & hæreticorum; ordinatio ad resistendum infidelibus; & ad disponendum de pace totius populi Christiani, primò spirituali, posteà temporali; scismata, & discordias extirpando: non videtur, quòd aliqua materia sit in hoc Concilio tractanda, per quam veteres discordiæ, etiam temporales, possunt nutriri, seu augmentari, vel aliquæ de novo suscitari. Clarum est autem, quòd per materiam dictarum protestationum & veteres discordiæ roborantur, & novæ sunt jam suscitatæ, ut patet de facto, & cuilibet intelligenti. Quare &c.

Item. Specialiùs loquendo; cùm treugæ sint initæ inter Christianissimum Regem nostrum, & Illustrissimum Regem Angliæ, sub spe pacis inter eos reformandæ, & perpetuò, Deo dante, confirmandæ; vel saltem treugarum firmandarum usque ad tempora longiora, & per depressionem honorum, & titulorum inclytæ Nationis Anglicanæ, Tractatus pacis, vel treugarum prædictarum non immeritò posset turbari; nullus fidelis Francigena debet ad præmissas protestationes sustinendas, aut fovendas, cùm sint honorum, & titulorum dictæ inclytæ Nationis Anglicanæ depressivæ, & per consequens, pacis, vel treugarum prædictarum destructivæ, dare assensum, auxilium, consilium, & favorem.

Item. Talis adhæsio, quæ petitur, cederet in grave detrimentum præclaræ Nationis Gallicanæ, & Regnicolarum prædictorum: quoniam hæc Natio habet judicare cum Ceris *, quid de dubio, seu quæ-

* Locus corruptus

quæstione tactis in dictis protestationibus, sit sententialiter, & diffinitivè tenendum, si materia judicialiter deducatur.

Constat autem quòd per hujusmodi adhæsionem manifestè constitueret se partem. Quare amitteret potestatem judiciariam super præmissis dubio & quæstione, & consequenter super dependentibus, & connexis eisdem, quod esset scandalosum non modicè dictæ præclaræ Nationi Gallicanæ, & Regnicolis sæpè dictis.

A Item. Evidenter sequitur dissipatio hujus sacri Concilii, ex dicta adhæsione, quoniam Natio Anglicana nunquam acquisceret quòd nomen suum honorabile deleretur in tam solemni Congregatione Concilii Generalis: nec creditur, quòd Domini Anglici consentirent, etiam propter instans periculum mortis, quòd Jus, & possessio quam habuerunt, & tenuerunt in aliis Conciliis Generalibus, & in isto, ab eis sic auferretur, eò quòd undè gloriam, & honorem debebunt reportare apud Deum, & homines; cùm ad propria redierint, non nisi scandalum, & jacturam suis Regno & Nationi, & sibi ignominiam, ac pericula reportarent. Manifestum est autem, quòd plus vellent eligere, rationabiliter loquendo, ad propria remeare, separando se ab hoc sacro Concilio, quàm incommoda præmissa incurrere: ad quorum discessum sequitur evidens dissipatio Concilii.

B Quare præmissas protestationes meliùs est sopire, quàm prosequi, aut eis adhærere.

Item. Aliæ Nationes leviter imponerent dictæ nostræ Nationi, & specialiter illis de Regno, quòd ad prædicta facienda movissent dictos Cardinalem, & Ambassiatores, per prædictam adhæsionem; & satis rationabiliter: quoniam etsi dictæ protestationes de se non sunt malæ, prout sustinerent qui eas fecerunt: tamen à specie mali non possunt excusari, nec, per consequens, dicta adhæsio quæ requiritur. Et cùm abstinendum sit non solùm à malo, sed etiam ab eo quod potest ingerere speciem mali, & oppositum faciens non ambulat secundùm caritatem: ut ergò non detur dictis Nationibus occasio scandali, & ne judicentur contentiosi adhærentes, non videtur quòd aliqui debeant eis adhærere.

C Item. Quia hæc materia est magni ponderis, & posset habere exitus difficiles, tangitque, & tangere posset, in futurum, statum prædeorum * & Principum, & aliorum, tàm motivorum Regni Franciæ, quàm beneficiatorum in eodem, aut in Dominiis ab eodem dependentibus, aut connexis, de quibus sunt pauci Prælati, ut notum est, in hoc sacro Concilio; nec præsentes habent Mandatum speciale de materia prætacta ab absentibus, quàm à beneficiatis, ut supra, etiam hìc præsentibus, quos tangit præsens negotium, qui sunt diversarum Nationum, ut notum est: indè videtur, quòd adhærentia, quæ requiritur, si fieret, esset inutilis & inanis, cùm ab illis, quos tangit, ut prætendunt protestantes, deberet approbari.

D Item. Quia guerræ inter Principes, quos directè videntur tangere dictæ protestationes, possent ex hac novitate insurgere prioribus graviores: vassalli, Principes eorundem, qui solùm ad procurandam pacem & unionem in utroque statu ad hoc sacrum Concilium suos Ambassiatores transmiserunt, nullam adhærentiam possunt securè præmissis dare, neque rationabiliter suis Dominis non priùs consultis, super materia ista in speciali: secùs verò facientes excederent terminos suorum Mandatorum, & exponerent se magnis periculis, sicut cuilibet intelligenti est manifestum.

* *Locus corruptus.*

POTESTAS ET INSTRUCTIONES

Cod. 1538. fol. 143. verso.

Ambassiatorum missorum pro Patria Arthesii &c.

In nomine Domini. Amen.

Noverint universi, præsentes scripti paginam, seu præsens publicum Instrumentum inspecturi, quòd Anno ejusdem Domini, millesimo, quadringentesimo sexto decimo. Indictione nona: die verò sexta decima Mensis Septembris. Sede Apostolica Pastore carente, in nostrûm Notariorum publicorum, & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum, & rogatorum præsentia, propter hoc personaliter constituti nonnulli Reverendi Patres, & Domini, Domini Prælati diversorum Ordinum, & Conditionum, ac nobiles Comitatus Arthesii, in villa Insulensi. XVI. Sept. 1416.

Et insuper Anno, & Indictione quibus supra: die verò vicesima prima Mensis Septembris prædicti, Apostolica Sede vacante, in nostrûm Notariorum publicorum, & testium infra scriptorum præsentia, propter hoc personaliter etiam constituti, Deputati villarum Comitatus & Patriæ Arthesii repræsentantes invicem congregati, habitaque inter ipsos deliberatione maturâ; omnes simul & conjunctim, diebus, & locis quibus supra, ex certis causis ipsos, ut dixerunt, rationabiliter, & debitè moventibus; omnibus melioribus Jure, via, modo, & forma quibus potuerunt, & debuerunt; fecerunt, constituerunt, & creaverunt; faciuntque, constituunt, & creant, tenore præsentis publici Instrumenti, suos veros, legitimos, & indubitatos Procuratores, & Nuntios speciales, nobiles, ac etiam venerabiles, & circumspectos viros, Dominos Antonium Droconem, & David de Brimeu; de Fontainetz; de Humieres; & de Humbercourt Dominos: ac Dominum Achiam de Brimeu Milites; nec non Magistros Symonem de Boscheux, Archidiaconum Vapincensem; & Inguerrannum Deusle, Canonicum Ecclesiæ Collegiatæ sancti Audomari, de sancto Audomaro, Morinensis Diœcesis, licèt absentes tanquàm præsentes; quibus, aut tribus ex ipsis, Mandatum speciale, & generale dederunt, & concesserunt, dantque, & concedunt, tenore præsentis publici Instrumenti, specialiter, & expressè, ad comparendum, & se repræsentandum in sacro Generali Concilio Constantiensi, coràm Præsidentibus in eodem, ac Nationibus ejusdem, seu eorum Deputatis, aut deputandis, etiam Judicibus Fidei; aut coram Summo Pontifice, vel aliis per ipsum Summum Pontificem, sive dictum Concilium deputandis, seu aliàs ubicunque, coram quorumcumque, & quibuscunque, ubi expediens visum fuerit, pro ipsis, & eorundem constituentium nomine, cum Procuratoribus Illustrissimi Principis, Domini Arthesii, Domini eorundem; ac etiam Procuratoribus aliarum Dominationum & Patiarum Præfati Domini communiter, vel divisim, constitutis ad declarandum, & ostendendum statum, & intentionem dicti eorum Domini, atque statum inclytæ Domus Franciæ, aliarumque Domorum Burgundiæ, Flandriæ, & Arthesii, de quibus ipse Dominus traxit originem, quæ semper

per Catholicæ inventæ sunt, & nunquam vitio tali, quo adversarii eum notare videntur, fuerunt ullatenùs maculatæ; nec non ad ostendendum modos importunos, & indebitos, qui contra eum Dominum Comitem observati sunt, & per ipsius æmulos observantur in dicto loco Constantiensi, ac in eodem Concilio, qui ipsos, & alios ejusdem Domini Comitis subditos, & benivolos non latent, ad suggestionem aliquorum adversariorum dicti Domini Comitis, qui inclytum Dominum eorum Regem, attento statu, in quo, proh dolor! posuit eum Deus, per se, aut suos, vel eorum complices regunt, & ducunt, pro eorum affectata opinione, ac libito voluntatis; qui etiam, ut ex modis quos tenent apparet clariùs, propriæ voluntati innitentes potiùs ex odii fomite, quàm ex caritate, aut Fidei zelo videntur procedere; & ad supplicandum, & requirendum cum omni reverentia, & humilitate, quòd in prosecutione causæ dicti eorum Domini, pro omnibus suæ causæ prosecutoribus, fautoribus & amicis, sit illic securitas plena eundi, standi, revertendi, ac etiam libertas loquendi, eamdemque causam ipsius Domini, in præfato sacro Generali Concilio, ubi, quando, & quotiens opus erit, legitimè prosequendi: ad petendum insuper, & requirendum, nomine quo supra, in præmissis, pro sæpè dicto eorum Domino, in dicta causa; bonum & breve justitiæ complementum; & ad humiliter exorandum, ut præfatum eorum Comitem, tanquàm utique Dominum, qui tàm sincerè, tàmque fideliter Dominum suum, eorumque Regem, liberos, ac Regnum ipsius diligere dignoscitur; qui etiam semper Ecclesiæ servire desiderat, atque potest; non permittant dentibus mordacibus, ac injuriis affectatorum hominum ampliùs lacerari, diffamarique; quin potiùs, ut moris semper fuit Conciliorum Generalium, quæ Spiritu sancto ducuntur, ad solam veritatem oculos, æquitates, & aures, ipsum, ejus causam, speratam innocentiam ejusdem habeant recommissos: & generaliter ad omnia alia, & singula faciendum, gerendum, & exercendum, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna, & quæ veri, & legitimi Procuratores, seu Nuntii facere possunt, & debent.

De, & super quibus præmissis omnibus, & singulis, præfati Domini constituentes, nominibus quibus supra, simul, & conjunctim petierunt à nobis Notariis infra scriptis, fieri atque tradi publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta, unum, aut plura.

Acta fuerunt hæc, primò, in dicta villa Insulensi, præsentibus in ipsa Reverendo in Christo Patre, ac Domino, Domino Episcopo Tornacensi, nec non venerabilibus, & circumspectis viris, Eustachio de Atrio; Marco de Foras, Archidiacono de Theracha, in Ecclesia Laudunensi; Philippo de Morvillier, ac Johanne de Monteleonis, ipsius Domini Ducis Consiliariis; & Thoma d'Orgelet, Secretario ejusdem Domini Ducis, cum multis aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Postremò verò, in dicta villa Attrebatensi acta fuerunt præmissa, prout superiùs describitur, sub Anno, Indictione, Mense, diebus, & locis supra dictis, præsentibus in eadem villa Attrebatensi, discretis viris, Magistro Johanne Lesot, Licentiato in Legibus; Johanne Prerate, Advocato in Foro sæculari; Guillelmo de Heez, Notario Apostolico; Leone de Tenquettes; Mathæo de Sancto Amando; Johanne Bellor; Johanne Quesnel; Henrico de Larsin; Johanne Canvennart aliàs Mauburni, & Johanne Rambonot, habitatoribus ejusdem loci, & villæ Attrebatensis, ac Johanne de Dienat, Clerico Attrebatensis Diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

A Verùm, quia ego Jacobus Ysambardi, Clericus Metensis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, in Legibus Bacallarius, præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut supra, & inferiùs describuntur, fierent ac agerentur, unà cum prænominatis testibus, ac Notariis infra scriptis præsens interfui, & ea sic fieri vidi, & audivi, ac in notam recepi: ideò exindè confecto præsenti publico Instrumento, manu Thomæ de Fernaches Notarii subscripti fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signis & subscriptionibus Notariorum infra scriptorum apposui consuetum, hîc me subscribens manu propria, requisitus in testimonium præmissorum & rogatus.

Et quia ego Balduinus de Laustano, Clericus Attrebatensis Diœcesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, in iis, quæ in dicta villa Insulensi acta fuerunt, dum, ut supra scribuntur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testibus in dicta villa Insulensi existentibus, ac Jacobo Ysambardi, Notario præfato, præsens interfui: idcircò confecto præsenti publico Instrumento, alterius manu fideliter scripto, præmissa publicando, signum meum, unà cum signo, & subscriptione dicti Notarii apposui consuetum, hîc me nihilominùs subscribens manu propria, requisitus, & rogatus, in testimonium præmissorum.

B Et quia ego Thomas de Fernaches, Clericus Morinensis Diœcesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, in iis, quæ in dicta villa Attrebatensi peracta extiterant, dum ut supra scribuntur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testibus in dicta villa Attrebatensi existentibus, ac Magistro Jacobo Ysambardi, Notario præfato, præsens interfui: idcircò exindè confecto præsenti publico Instrumento, manu propria scripto, præmissa publicando signum apposui consuetum, hîc me nihilominùs subscribens, in testimonium præmissorum, requisitus, & rogatus.

JOHANNES

C *Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Artehsii & Burgundiæ Palatinus, Dominus de Salinis, & de Machlinia.*

Universis præsentes Litteras inspecturis: Salutem in Domino.

NOtum facimus, quòd nos de fidelitate, peritia, diligentia ferventi, & industria Reverendi in Christo Patris, Johannis Abbatis Monasterii Beatæ Mariæ de Claromarisco, Ordinis Cisterciensis, Morinensis Diœcesis, ac Magistri Simonis Boscheux, in Jure Canonico Licentiati, & Archidiaconi Ecclesiæ Vapincensis, in Domino plenariè confidentes, D ipsos, & eorum singulos, ex nostra certa scientia, fecimus, constituimus, & ordinavimus, facimusque, & ordinamus per præsentes, nostros, cum ceteris jam Deputatis, Ambassiatores, Fidei Commissarios, Procuratores, Yconomos, & Nuntios speciales, licèt absentes, tanquàm præsentes; dantes, & concedentes eisdem auctoritatem, facultatem plenariam, & speciale Mandatum comparendi, standi, & interessendi pro nobis, & nostro nomine, in sacro Generali sanctæ & Universalis Ecclesiæ Concilio, apud Constantiam, & alibi, in cau-

causis, processibus, & negotiis nostris ibidem pendentibus indecisis; proponendique, & allegandi, tàm coram Dominis Præsidentibus in eodem sacro Concilio, quàm coram Dominis Commissariis, & Judicibus in causis Fidei deputatis, & deputandis, & quibusvis aliis personis; & cum omnibus Juris, & facti protestationibus * fieri requirendi, & petendi omnia illa, & singula, quæ honorem pariter, & Jus nostrum concernunt, & quæ circa Sententiam contra nostros adversarios in eodem sacro Concilio reportatam, & ejus prosecutionem, & distinctionem, seu determinationem fuerint proponenda: loca, Judices, & Notarios eligendi; suspectos recusandi; suspicionis, & recusationis causas verbo, vel in scriptis proponendi, & allegandi; provocandi, & applellandi; Apostolos petendi, & obtinendi; provocationes, & appellationes, ac merita prosequendi; Procuratores ad lites, si sit opus, constituendi, & constitutos, seu substitutos, revocandi: & in omnibus, & per omnia faciendi, gerendi, procurandi, dicendi, & exercendi in præmissis, & circa præmissa, nomine nostro, & pro nobis, quæ necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna, & quæ nos faceremus, & facere possemus, si personaliter interessemus in eisdem, promittentes bona fide, & sub juramento veritatis per nos præstito, ratum, gratum, firmum & stabile, perpetuò habituros id totum, & quidquid per dictos Ambassitores Fidei Commissarios, & Procuratores nostros, & eorum quemlibet, in solidum, in præmissis, & circa præmissa actum, dictum, factum fuerit, quomodolibet, sive gestum, ac si per nos personaliter foret actum: ipsosque & eorum quemlibet relevrare ab omni mere † satisdandi, sub nostrarum rerum ypotheca, & obligatione bonorum. In cujus rei testimonium, præsentibus nostrum secretum, in absentia magni, fecimus apponi sigillum. Datum in villa nostra Sancti Audomari, die septima decima Mensis Octobris. Anno Domini, millesimo, quadringentesimo septimo decimo.

Per Dominum Ducem.

J. YSAMBART.

* *forsan desideratur* consuetis
† *forsan* onere

fol. 416. xx. Octo. 1416.

Sequuntur Instructiones dictorum Ambassiatorum Arthesii.

INstructiones pro parte Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, Serenissimo Principi Domino Regi Romanorum semper Augusto, per Ambassiatores memorati Ducis, Dominum Abbatem de Claromarisco; & Magistrum Symonem Boscheux, Archidiaconum Vapincensem, super sequentibus proponendo.

Primò. Præfatus Dominus Dux, cum omni humilitate, & decenti reverentia regratiatur Serenissimo Principi, & Domino Regi prænominato, super eo, quòd sui gratiâ, destinavit sibi solemnem, tàmque spectabilem Ambassiatam, videlicet Dominos Odobonium, in utroque Jure Doctorem; & Johannem de Vaumarcoulx Militem, ultimò, apud villam suam de Sancto Audomaro, eidem se, suisque negotiis liberaliter, viamque suam, & iter insinuans, cum designatione certorum locorum, videlicet Cutros, Luxembourch.

Item. Prælibatus Illustrissimus Dux disponebatur hilariter & jocundè, pro receptione ipsius Serenissimi Principis, & Domini Regis, casu quo placuisset suæ Serenitati transire per patriam Flandriæ, & hoc totis visceribus exoptabat, cupiens juxta sui exiguitatem Status ipsum recipere, & tractare, etsi non prout decet magnificentiam Imperialem tanti Serenissimi Principis, & Domini.

Item. Sæpè dictus Illustrissimus Dux supplicabat humillimè, & cum instantia Serenitati ipsius Principis, & Domini Regis, ut in Christi caritate, sua Serenitas suscipere dignetur negotia ipsius Illustrissimi Ducis, & eadem habeat cordialiter, ubilibet recommissa; præcipuè processum quemdam in sacro Universali Concilio, jamque diù inter ipsum Ducem & nonnullos ejus æmulos, in materia Fidei ventilatum, ut scilicet omni favore, odio, simulatione, tergiversatione, fraude, dolo, & universis cautelis præclusis, de Mandato prænominati Serenissimi Principis, & Domini Regis, processus acceleretur, & terminetur, secundùm formam Juris, & absque personarum acceptione qualicunque.

Item. Supplicat cum eadem humilitate, & cordiali instantia, prædictus Illustrissimus Dux, Serenitati ipsius Principis, & Domini Regis, quatenùs Terras, Dominia, redditus, obventiones, & singula quæque spectantia ad inclytissimam Dominam, Dominam Ducissam Austriæ, sororem ipsius Illustrissimi Ducis, consanguineamque præfati Serenissimi Principis, & Domini Regis, mandet & præcipiat expediri ad plenum, quemadmodùm promisit sibi ultimatè apud Calesium, post longum inter eos habitum colloquium.

Item. Et ante dictus Illustrissimus Dux, se, & sua totaliter, & omni hora offert, & exhibet servitio, & obsequio sæpè dicti Serenissimi Principis, & Domini Regis; præcipuè in facto Unionis Ecclesiæ: rogans humillimè suos Nuntios prænominatos: & ceteros quoscunque inposterùm sui parte se gerentes, habere liberum, & securum conductum & transitum ubicunque, & quotiens fuerit opportunum & necesse per Terras, Dominia, districtus &c. ipsius Serenissimi Principis, & Domini Regis Romanorum semper Augusti. Scriptum in Sancto Audomaro: Mensis Octobris die xx.

MENART.

CENSURA

Facultatis Decretorum,

Adversùs Propositiones

Joannis Parvi.

UNiversis præsentes Litteras seu præsens publicum Instrumentum inspecturis. 1416. Die XVIII. Nov.

Decanus, & Collegium venerabilis Facultatis Decretorum, in florenti, & fructifero Studio Parisiensi: Salutem in Domino, & integritatem Fidei agnoscere.

Notum facimus, quòd ad Serenissimi & Christianissimi Domini nostri Francorum Regis, super hanc nos requirentis, instantiam, ad extirpationem errorum, & bonorum morum reformationem, super infra scriptis deliberavimus, & deliberamus, modo, & forma, & quemadmodùm post finem cujuslibet Assertionis sequitur.

In quadam Cedula per nos, Notariis publicis subscriptis, collegialiter tradita, cujus tenor talis est.

„ Super novem Assertionibus, seu Propositionibus, quæ inferiùs describuntur, ex parte Serenissimi, & Christianissimi Domini nostri Francorum Regis, per Dominum Rectorem Studii prælibati, eidem Facultati Decretorum præsentatis, „ & super hoc salubre consilium, & quid Facultati

in

„ in se videbatur; requirentis; attentis determinatione sacri Concilii Constantiensis, in materia concernente easdem Propositiones, seu Assertiones; Jurium dispositione; adhæsione generali dictæ Universitatis, ac Edicto super hiis in venerabili Curia Parlamenti prolato; & qualificationibus, per scientificos Dominos Theologos eisdem Assertionibus, & earum cuilibet datis: eadem Facultas, priùs per eam sæpiùs convocatis suis Licentiatis, & Bachalariis, maximè actu legentibus, quæ Facultas pro tunc in numero decem & octo Doctorum constituebatur, cum prædictis Licenciatis in numero quadraginta octo; & Bachalariis, in numero quinquaginta septem, salva determinatione sanctæ Matris Ecclesiæ, & Summi Pontificis in attestatione veritatis, deliberamus in modum qui sequitur.

Et primò, ad primam.

Prima Assertio.

Licitum est unicuique subdito, absque Mandato quocumque, vel Precepto, secundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet Tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem. Et nedùm licitum, sed honorabile, & meritorium, maximè quando est tanta potentia, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Supremum.

Sacris Canonibus, & eorum doctrinæ dissona; & adversa, scandalosa, pacisque turbativa.

Secunda Assertio.

Leges, naturales, morales, & divina auctorisant unumquemque subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Sacris Canonibus, & eorum doctrinæ dissona, & adversa.

Tertia Assertio.

Licitum est unicuique subdito, honorabile, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quà debent mori tiranni, infideles, occidere scilicet eos vilanè, Gallicè, vilainnement, *per optimas cautelas, explorationes, & insidias, & est licitum dissimulare & silere voluntatem suam de sic faciendo.*

Sacris Canonibus inimica.

Quarta Assertio.

Jus est, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur vilanè, Gallicè, vilainement, *per explorationes, & insidias; & est propria mors, quà debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos vilanè, Gallicè* vilainement, *per explorationes, bonas cautelas, & insidias.*

Erronea, crudelis, & impia, ac Sanctorum Patrum diffinitionibus contraria.

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & Rex non debet solùm esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & auctorisare, quantùm opus, vel necessitas esset.

Regiæ Majestati injuriosa, atque sani Consilii Regis, & suorum circumventiva.

Sexta Assertio.

Rex debet premiare & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus est, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in opibus; honoribus, & divitiis, exemplo remunerationum factarum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambry.

Erronea, falsa, falsèque exemplificata, & inducta.

Septima Assertio.

Rex debet plùs amare quàm priùs illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis, & debet facere prædicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari per Litteras, in modum Epistolæ, vel aliter.

Scandalosa; ac Regiæ Majestati injuriosa, & ejus sani Consilii circumventiva.

Octava Assertio.

2. *Cor.* III. Littera occidit, spiritus vivificat. *Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacrâ Scriptura, est occidere animam suam.*

Expositio distorta; pro ut ad præcedentium materiam applicatur.

Nona Assertio.

In casu societatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius compromittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum suorum, ipse de nullo tenetur eas observare. Hoc probatur ex ordine caritatis, quo quilibet plùs tenetur seipsum deligere, uxorem, & liberos, quàm alterum.

Falsa, & erronea, secundùm se, & ad perjuria viam præbens; & pactorum, ac promissionum rupturæ apertiva; fidei hominum infractiva, & policiæ humanæ non minimùm detarctiva.

Quocircà, si quæ, nomine Facultatis, in contrarium prædictorum emersisse à nonnullus referantur; omnibus certificamus, hæc non de mente prædictæ Facultatis legitimè congregatæ aliquatenùs processisse.

In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium, præsentes Litteras; seu præsens publicum Instrumentum per Notarios publicos subscriptos publicari, & in publicam formam redigi fecimus, magnique sigilli dictæ Facultatis appensione communiri.

Data autem, & acta fuerunt præmissa, Parisius, apud Hospitale sancti Joannis Hierosolymitani, ubi pro factis dictam nostram tangentibus Facultatem congregari consuevimus, in Congregatione nostra generali solemni, & specialiter propter hoc celebrata, Anno Domini, millesimo quadringentesimo sexto decimo. Indictione decima. Apostolica Sede vacante. Mensis Novembris die decima octava: præsentibus venerabilibus, & discretis viris, Joanne Danielis, Clerico de Rothomago, Licentiato in Legibus, & Bachalario in Decretis; Adam Caputii, Præsbytero, Bachalario in Decretis; & Joanne Cleriti, Præsbytero Laudunensis Diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego, Bartholomeus de Laise, Belvacensis Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali auctoritatibus, Curiæque Parisiensis Notarius juratus; quia de sedula supra scripta mihi, & Notario subscripto, in præsentia testium supra scriptorum, prout supra dicitur, collegialiter tradita, ad præsentes Litteras, seu publicum Instrumentum, unà cum jam dicto Notario, collationem feci fidelem, re-

pertâ hinc indè concordiâ; ideò hiis præsentibus Litteris, seu publico Instrumento, aliena manu scriptis, seu scripto; & sub eadem verborum forma duplicatis, seu duplicato; de Præcepto Dominorum Doctorum tunc collegialiter congregatorum, signum meum, unà cum ejusdem Facultatis sigillo, ac dicti Notarii signo apposui consuetum, hæcque propria manu subscripsi, in testimonium præmissorum, requisitus.

De Laise. *Ainsi signé, avec sa parraphe authentique à côté de la dicte attestation.*

A Et ego, Lucas de Alueto, Clericus Cenomanensis Diœcesis, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, quia de cedula supra scripta mihi, & Notario supra scripto, in præsentia testium supra scriptorum, prout supra dicitur, collegialiter traditâ, ad præsentes Litteras; seu publicum Instrumentum, unà cum jam dicto Notario collationem feci fidelem: repertâ hinc indè concordiâ; ideò hiis præsentibus Litteris, seu publico Instrumento, alia manu scriptis, seu scripto, & sub eadem verborum forma duplicato, de Præcepto Dominorum Doctorum tunc collegialiter congregatorum, signum meum, unà cum ejusdem Facultatis sigilli appensione, & dicti Notarii signo & subscriptione, apposui consuetum, hæcque manu propria subscripsi, in testimonium præmissorum, requisitus.

De Alueto.

Ainsi signé, avec sa parraphe authentique à costé de la dicte attestation avec le grand sceau de la dicte Faculté, pandant au dict parchemin, par une bande de parchemin, lequel sceau est in cire rouge.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy, F. N. BAZIN. Prieur des dicts Peres Celestins d'Avignon.

xvii. Janu. 1417. JOANNIS GERSONII, *Doctoris & Cancellari Parisiensis* SERMO.

Habitus coram Concilio Constantiensi, in Dominica, quæ erat antè Festum S. Antonii: incipiens,

Nuptiæ factæ sunt &c. *vide Tom. II. p.* 349.

EJUSDEM TRACTATUS,

Quo solvit quæstiones in præcedente Sermone motas. ibid. p. 365.

EJUSDEM TRACTATUS, *cui Titulus:* Errores circa Præceptum, *Non occides.* ibid. p. 380.

fol. 440. CEDULA

Recepta xi. Aprilis. Anno 1417. per...

Ad finem investigandi, an Joannes Gersson materiam contentam in ea prædicaverit in forma.

xi. April. 1417. LE jour de la Nativité de Nostre Dame. L'An M.CCCC. & XVI. au Concile General, Maistre Jean Gersson, en preschant de ce Theme: *Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est JESUS, qui vocatur Christus.* Matth. 2. 16. En la presence des Cardinaux, Ambassadeurs tant de France, & d'Angleterre, comme de plusieurs autres Roys, Seigneurs, & Communautés; dit que Jesus-Christ, s'il eût survécu Nostre Dame il eût de Droit tenu, & sçis sur le Trône du Roy David, & succedé au Royaume d'iceluy, par le moyen de Nostre Dame sa Mere, & non pas par le moyen de Joseph; car la Vierge Marie en étoit vraye heritiere, & y eût succedé. Pourquoi il s'ensuit de Droit divin, & humain, qui ne peut estre contraire à droit divin, que femmes peuvent succeder à Royaumes, puisque Nostre Dame eût par Droit divin succedé, comme il dit. Et de cette matiere est meüe jadis question grande entre les tres-Chrétiens Rois, & Royaumes de France, & & d'Angleterre: & de ce qui en est à tenir, il s'en raporta à un grand Docteur d'Angleterre, qui sur cette question auroit moult bien écrit.

Si soit advisé à quelles conclusions, & esclandres cette matiere peut venir: car il ne coloroit cette matiere, que pour attraire les Angloys à soy.

LITTERA Cod. 2538. fol. 430.

Regis,

B Præsentata Auditoribus causarum Sedis Apostolicæ. xix. Junii, per Johannem Gersson; Guillielmum Pulcrinepotis; Petrum Versailles; Joannem Campani. Data xvii. Nov. 1416. xix. Juin 1417.

Carolus, *Dei gratiâ, Francorum Rex.*

CArissimis, ac prædilectis nostris, Sanctæ Sedis Apostolicæ causarum Auditoribus, amicitiam cum benevolentia singulari & justitiam, quæ unicuique quod suum est tribuit fideliter, favorabiliterque tueri.

C Quoniam ea quæ Fidem concernunt, mente adeò sincerà tractare convenit, ut neque personarum interveniat acceptio, aut distinctio Potestatum; gratum habuimus nostræ causæ tales Commissarios invenisse, de quorum doctissima probitate confidimus in Domino.

Pendet autem vestri in deliberatione lis nimiùm proh dolor! protelata, cui ipse Deus & conscientia propria nos in partem formalem adducunt. Hinc exhortandas Fidelium, & Jurisperitorum mentes duximus; ut causa hæc eis in justitia, & veritate cordiali animo inhæreat, & persistat.

Rogamus igitur integritatem Justitiæ vestræ, quatenùs causa hæc Fidei, ac Consiliarii nostri Episcopi Parisiensis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis, vestris in conspectibus, adversùs malitiam, & subterfugia prævaleat, atque nos, qui Dei jussu, & conscientiæ suasu, rei in partem venimus defensendam, vestris Judiciis cum Dei causa prosperemur.

D Agite propterea viriliter, ut prævaleat Fides, & Justitia.

Date Regi Judicium, Regis obsecrationibus celerem expeditionem, nostris Ambassiatoribus per omnia fidem exhibete. Datum Parisius, xvii, Novembris. *Sic signatum.*

Malliere.

CE-

Cod. 2538. fol. 429. verso.

CEDULA

Supplicationis

Exhibita aliquibus Judicibus Fidei, & composita die VII. Februarii. Anno XVII.

VIII. Febr. 1417. REverendissimis Patribus, Dominis Commissariis in causis Fidei, pro parte Ambassiatorum, & Procuratorum Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, &c. Supplicatur, & cum omni instantia requiritur vestris Reverendissimis Paternitatibus, prout pluries, & sæpiùs, parte ipsorum, supplicatum, & requisitum extitit, quatenùs in causa tangente novem Assertiones coram eisdem Paternitatibus vestris agitata, procedant ad relationem debitam, ex Actis processus faciendam sacro Concilio, ut ipsum Concilium conclusivè disponat de ipsis, ut Spiritus sanctus eidem ministrabit; quemadmodùm per easdem Decretum extitit fiendum die 23. Julii ultimò lapsi, videlicet cum designatione numeri, & qualitatum pro utraque parte in materia scribentium, & deponentium, & sub scripto patenti, & aperto: quæ relatio hucusque dilata est, & de die in diem prorogatur, & differtur, in magnum præjudicium, & jacturam præfati Domini, & singulorum, quos hæc materia tangit, aut tangere potest; & in scandalum grave totius Concilii, cùm, prætermissâ hac materiâ tanti ponderis, ad alias varias pertranseant, habentes eam, ut apparet, pro derelicta: quæ tamen, Commissione dicti sacri Concilii dictis Reverendissimis Paternitatibus vestris facta, & per easdem suscepta stante, non valet prætermitti, earundem Paternitatum vestrarum famâ, & honore Fidei salvis.

Cod. 2537. fol. 9.

INSTANTIÆ

Ambassiatorum Ducis Burgundiæ,

Ad relationem.

DOmini Ambassiatores Illustrissimi Principis, Domini Ducis Burgundiæ, tàm verbo, quàm scripto petierunt fieri relationem in causa novem Assertionum. Annis, & diebus infra scriptis.

1415. Et primò. Anno à Nativitate Domini M. CCCC. XV. die Martis, XVII. Mensis Decembris, petierunt, scripto tenùs, fieri relationem in sacro Concilio.

Item. Die Jovis, XIX. dicti Mensis Decembris, petierunt fieri relationem, repetendo cedulam dicta die Martis datam.

1416. Item. Anno M. CCCC XVI. Die Mercurii. VIII. Mensis Januari: iidem Ambassiatores petierunt fieri relationem, & super hoc exhibuerunt cedulam magnam. Ad idem petiit, illa die, Stephanus Paletz.

Item. Petierunt verbo, dicti Ambassiatores, die Sabbati, VIII. Mensis Februarii, fieri relationem.

Item. Petierunt similiter verbo, quòd fieret relatio, die Martis, XVIII. Februarii.

Item. Petierunt dicti Domini Ambassiatores, scripto tenùs, quòd fieret relatio die Veneris, XXI. datam * & fieri relationem &c.

Item. Ad idem, & eodem modo, petierunt die Lunæ, nona Mensis Martii.

Item. Scripto petierunt quòd fieret relatio die Veneris, XIII. Mensis Martii.

Item. Die Jovis, XIX. Mensis Martii, petierunt verbo, quòd fieret relatio publica &c.

Item. Die Sabbati, XXVIII. Mensis Martii, petierunt verbo, quòd fieret relatio publica.

Item. Die Sabbati, XI. Mensis Aprilis, petierunt verbo, quòd fieret relatio publica.

Item. Die Lunæ, XXV. Mensis Maii, petierunt verbo quòd fieret Judicium, & Justitia.

Item. Petierunt verbo quòd fieret relatio publica, die Sabbati, XXVII. Mensis Junii.

Item. Die Jovis, secunda Mensis Julii, petierunt verbo quòd fieret relatio publica.

Item. Die Jovis, XVI. Mensis Julii, petierunt cum cedula subscripta duobus Avocatis, quòd fieret relatio publica &c. 1416.

Item. Die Jovis, XXIII. Mensis Julii, petierunt verbo, repetendo cedulam, quòd fieret relatio publica.

Item. Die Sabbati, XVII. Mensis Octobris, petierunt verbo, quòd fieret relatio publica.

Item. Illa die, qua primò Dominus Decanus Brugensis proposuit, petierunt verbo, quòd fieret relatio.

Item. Die Lunæ, XXIII. Novembris, petierunt verbo quòd fieret relatio publica.

Item. Die Sabbati, secunda Mensis Januarii, 1417. Anno M. CCCC. XVII. petierunt verbo quòd fieret relatio plenaria & publica.

Item. Eodem Anno, die quarta Mensis Januarii, petierunt verbo quòd fieret relatio publica.

Item. Die Martis IX. Martii, petierunt verbo quòd fieret relatio.

Item. Veneris, XII. Martii, petierunt scripto, per cedulam, quòd fieret relatio &c. Et ista est ultima dicta. Qua die etiam petitum fuit idem per Nuntios Domini Regis Romanorum.

COMPROMISSUM

Inter Joannem de Gersono, Oratorem Regis Francorum in Concilio Constantiensi; & Conradum Velden, & Joannem Baers, Notarios Concilii in causis Fidei.

XXI. Febr. Anno. 1418.

Quo Alanum Leonensem, & Jacobum de Camplo, electum Pennensem nominant Arbitros.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

HUjus veri & publici Instrumenti serie, cunctis præsentibus & futuris pateat, & notum sit, quòd cùm quæstionis materia moveri speraretur, inter venerabilem & circumspectum virum, Dominum Joannem de Gersonno, sacræ Theologiæ Professorem egregium Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, Serenissimi, Christianissimique Principis, Domini Regis Francorum, in sacro Generali Constantensi Concilio Ambassiatorem, ex una: & providos viros, Magistros Conradum de Velden, & Joannem Baers, Notarios, & Scribas in causis Fidei, per eosdem Judices, & Commissarios earumdem causarum, auctoritate dicti sacri Concilii Constanciensis, dudùm convocatum *, ut asserebant, propter materiarum arduitatem, & diversitatem Linguarum, & scripturarum institutos, & deputatos, de, & super salario dictorum Notariorum, in quadam causa Fidei, *Novem Assertionum*, communiter nuncupata, & ipsius salarii occasione, partibus ex alia.

Hinc siquidem fuit, & est, quòd Anno à Nati-

* *Locus corruptus.*

* *forsan convocatos.*

tivitate ejusdem Domini, millesimo quadringentesimo, decimo octavo. Indictione undecima: Mensis verò Februarii, die Lunæ, vigesima prima, hora septima, de manè, vel circiter, in mei Notarii publici, testiumque infra scriptorum, ad hæc vocatorum specialiter, & rogatorum præsentia, personaliter constituti, prædicti Conradus de Velden primò; & deinde Joannes Baers secundò, videlicet horâ nona illius diei, successivè, volentes, & affectantes, ut successivè asserebant, bonum pacis, & concordiæ, quo nil in humanis præstantius, nilque jucundius invenitur, inter ipsos, & dictum Dominum Ambassiatorem stabilire; omenque litis, & quæstionis fomentum, totis suis viribus enervare; laboribus †, misiis, & expensis, pro parte sua, quantùm in ipsis esset, parcere, nec non anfractus litium, quorum fines dubii sunt, evitare.

Pro bono igitur hujusmodi amplectendo, omnibus melioribus via, modo, Jure, & forma, quibus potuerunt, & debuerunt, eorumve quilibet potuit, & debuit, possuntque, & debent, aut potest, & debet: de, & super quæstione, seu lite, aut salario hujusmodi, dependentiis que, emergentibus, & connexis, datum ‡ ut suprà, pro parte ipsorum Notariorum, in quantum ipsos, & eorum quemlibet, ut præmittitur tangebat, seu tangit, successivè se submiserunt; & quantùm in eis fuit, compromiserunt, & eorum quilibet se submisit, & compromisit, in Reverendos in Christo Patres, Dominos Alanum, Dei gratiâ, Episcopum Leonensem; & Jacobum de Camplo, electum Pennensem, Officium Auditoriatus Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Regentem, tanquàm in eorum Arbitros, seu amicabiles compositores; dantes, & concedentes dicti Notarii, & eorum quilibet successivè dans, & concedens eisdem Dominis Arbitris, Arbitratoribus, seu amicabilibus Compositoribus potestatem, & auctoritatem in litibus, seu quæstionibus hujusmodi, inter ipsos Notarios, & dictum Dominum Ambassiatorem, arbitrandi, laudandi, pronunciandi, ordinandi, & concordandi, de Jure, seu de Facto, de alto in bassum, Juris ordine servato, vel non servato, diebus feriatis, vel non feriatis; partibus præsentibus, vel absentibus, aut una ipsarum præsente, & alia absente: stando, sedendo, jacendo, seu ambulando, ubicumque, & quandocumque, quomodocumque, & qualitercumque ipsis Dominis Episcopo, & Electo Arbitris, Arbitratoribus, seu amicabilibus Compositoribus, meliùs, convenientiùs, & commodiùs visum fuerit expedire, & ad omnem ipsorum Dominorum Arbitrorum, Arbitratorum, & amicabilium Compositorum voluntatem, pronunciationem, seu ordinationem.

Promiserunt iidem Notarii, & eorum quilibet successivè, in manibus mei Notarii publici infra scripti tanquàm communis, & publicæ personæ, nomine, & vice omnium, & singulorum quorum interest, vel intererit, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, stipulantium, & recipientium, stare, parere, & obedire omnibus, & singulis arbitramentis, pronunciationibus, ordinationibus, compositionibus, & laudis, per ipsos Dominos Arbitros, Arbitratores, seu amicabiles Compositores ferendis, pronunciandis, faciendis, seu ordinandis; easque, & ea acceptare, laudare, approbare, & omologare, innuente * post ipsorum pronunciationem, laudum ordinationem, seu compositionem prædictorum eorumdem, vel saltem incontinenti postquàm eisdem Notariis, vel eorum alterius notificata vel notificatæ fuerint; nec non eisdem pronunciationi, arbitramento, laudum ordinationi, seu compositioni in toto acquiescere: & contra, per se, vel per alium, seu alios, nullo unquàm tempore venire, neque reductionem aliquam, ad arbitrium boni viri, petere, seu aliquibus exceptionibus, privilegiis, seu coloribus Juris, vel Facti, in præjudicium dicti Domini Joannis de Gerssonno, Ambassiatorum, vel cujuscumque alterius Ambassiatoris dicti Illustrissimi Christianissimique Principis, Domini Francorum Regis se juvare, deffendere, vel tueri, sub ypotheca, & obligatione omnium, & singulorum bonorum suorum, & cujuslibet ipsorum præsentium, & futurorum: renunciantes expressè omnibus, & singulis exceptionibus Juris, & Facti, Priuilegiis, Statutis, quibus se contrà partem adversam deffendere, juvare; seu contra præmissa, vel eorum aliqua venire possent, vel eorum alter posset, & specialiter Juri, dicenti generalem renunciationem non valere, nisi præcesserit specialis.

De, & super quibus omnibus, & singulis, iidem Notarii, & eorum quilibet successivè petierunt, & concesserunt sibi, & dicto Domino Joanni de Gerssonno, per me confici, atque tradi publicum, seu publica Instrumentum, seu Instrumenta, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, in domo habitationis Reverendi in Christo Patris, & Domini Alani, Dei gratiâ, Episcopi Leonensis prælibati, præsentibus discretis viris, Joanne Turpelin, Canonico Leonensi; & Stephano Berne, Clerico, Baccallario in Legibus, Turonesis Diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis: sub Anno, Indictione, Mense, & die quibus supra. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini, Domini Martini, divinâ providentiâ Papæ quinti, Anno primo.

Deindè, Anno, Indictione, & Pontificatu præmissis, ac die Sabbati, vicesima sexta dicti Mensis Februarii, in mei dicti Notarii, testiumque infra scriptorum præsentia, constitutus supra nominatus venerabilis, & circumspectus vir, Dominus Joannes de Gersono, Sacræ Theologiæ Professor, Illustrissimique & Christianissimi Principis, Domini Regis Francorum Ambassiator, volens, ut asserebat, bonum pacis, & concordiæ, ac amicitiæ, unâ cum dictis Notariis, ut præmittitur, stabilire, & omen litis, & quæstionis, seu discordiæ fomentum, totis viribus enervare, litiumque misiis, & expensis, quarum fines dubii sunt, pacere cupiens: pro simili igitur bono amplectendo, de, & super quæstionibus, litibus, occasione salarii hujusmodi, cum omnibus incidentibus, dependentiis, & connexis, in quantum concernebat ipsum; prout, quemadmodùm supra dicti Notarii, pro eorum parte, se submiserant, & compromiserant in supra dictos Reverendum Patrem, Dominum Alanum, Episcopum Leonensem & Dominum Jacobum, Electum Pennensem, tanquàm in Arbitros, Arbitratores, seu amicabiles Compositores submisit se, & compromisit, pro parte sua, dans, & concedens eisdem Dominis Episcopo, & Electo, Arbitris, Arbitratoribus, seu amicabilibus Compositoribus, eandem, & similem potestatem, quantam, & qualem supra dicti Notarii dederunt, & concesserunt; & promittens, pro ut, & quemadmodùm iidem Notarii, adversarii sui promiserunt: & præcipuè, non venire, per se, vel per alium, seu alios, contra præmissa omnia, & singula, cum similibus renunciationibus, & exceptionibus, quibus iidem Notarii fecerunt; renuncians in hæc expressè Juri dicenti, generalem renunciationem non valere, nisi præcesserit specialis.

De, & super quibus omnibus, & singulis, supra dictus idem Dominus Joannes de Gerssonne Cancellarius, & Ambassiator petiit, & concessit sibi, & dictis Notariis fieri, & confici publicum, seu publica Instrumentum, seu Instrumenta, unum, vel plura, per me dictum Notarium publicum infra scriptum.

Acta

† *forsan* litiumque, *loco* laboribus ‡ hîc aliquid desideratur
* *forsan* in continenti.

Acta fuerunt hæc Constantiæ, in domo habitationis Reverendissimi in Christo Patris, & Domini, Domini P. Tituli sancti Crisogoni, Præsbyteri Cardinalis, Cameracensis vulgariter nuncupati: sub Anno, Indictione, Mense, Die, & Pontificatu supra dictis. Præsentibus venerabilibus, & discretis viris, Dominis Nicolao de Clamangiis, in sacra Pagina Bacallario, Cantore Ecclesiæ Bajocensis; & Andrea de Curia, Præsbyteris, Rectore Parrochialis Ecclesiæ de Conflancio, sanctæ Honorinæ, Parisiensis Diœcesis, testibus ad præmissa A vocatis specialiter, & rogatis.

Verùm ego Herveus Grassin, Clericus Leonensis Diœcesis, publicus Apostolica auctoritate Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dùm sic, ut præscribuntur, per prænominatos Notarios, & Ambassiatorem agerentur, & fierent, unà cum supra dictis testibus interfui, eaque omnia, & singula sic successivè fieri vidi, & audivi, ac in notam sumpsi, ex qua hoc publicum Instrumentum aliena manu fideliter scriptum, me aliis legitimè præpedito negotiis extrahi, & grossari feci: facta quoque diligenti collatione, hic manu mea propria subscribens, signo meo præcedenti solito signavi, in vim, robur, fidem, & testimonium præmissorum, requisitus, & rogatus. GRASSIN.

Ainsi signé. Avec sa parraphe authentique.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des PP. Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. BAZIN. *Prieur des Peres Celestins d'Avignon.* B

ACTA

In ultima Sessione Concilii Constantiensis a Polonis,

Quæ spectant damnationem Libri JOANNIS FALKENBERG: *Eorumque* PROVOCATIO AD FUTURUM CONCILIUM.

Edita ex MS. Cod. Brunsv. Tom. 4. Actorum Concil. Constantiensi, nuper edit. P. 1550.

1418. XXII. April. „ DIE Veneris, XXII. Mensis Aprilis prædicti, fuit tenta Sessio, loco & hora, quibus supra, pro absolutione Prælatorum, & aliorum existentium in Concilio, & etiam absentium, qui fuerunt.

„ Pro cujus Sessionis introductione fuit cantatum Officium Missæ, de Spiritu sancto, per Reverendissimum in Christo Patrem & Dominum, Dominum Antonium, Cardinalem Aquilegensem.

„ Quo finito, Domini Prælati induerunt pluvialia. Et Papa ivit ad locum Præsidentiæ, videlicet ante Altare magnum, & legebat quandam Collationem.

„ Quâ lectâ, statim Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Reynaldus Cardinalis de Brancatiis, Diaconus, de Mandato dicti Domini nostri Papæ, ivit ad locum Protonotariorum, & stando dixit hæc verba. *In nomine Domini nostri Jesu Christi, eamus in pace.*

„ His factis, levavit se in medium venerabilis & circumspectus vir, Dominus Caspar de Perusio, Advocatus, stans juxta Ambassiatores Dominorum, Regis Poloniæ, & Ducis Witoldi, videlicet circa Dominos, Calixtum, Sancium Magistrum Milites, Petrum Bolelte, & Paulum Ladimiri, Milites. Et nomine dictorum Dominorum Ambassiatorum proposuit alta & intelligibili voce, qualiter Concilium Constantiense, inter cetera, sit & fuerit convocatum, pro hæresium extirpatione, & modò reperiretur quidam Libellus, compositus per Magistrum Johannem Falckenberch, Ordinis Fratrum Prædicatorum, captum, & super hæresin delatum. Quem Libellum dixit continere multos errores in Fide, & hæreses. Etiam per ipsum Libellum & contenta, dixit famam Ladislai, Regis Poloniæ; & Ducis Witoldi, Ducis Lithuaniæ, lædi, & Ducatum Lithuaniæ, inductiva multorum scandalorum in Regno Poloniæ, & Ducatu Luthuaniæ. Et aliàs dixit & exposuit, prout in quadam petitionis papyri schedula, quam ibidem in manibus suis tenebat, dixit pleniùs contineri, cujus tenor inferiùs est insertus.

„ Petens ergo, ultra dictam petitionem in scriptis oblatam, per præsens Concilium ipsum Libellum, per Nationes & Judices deputatos in causis Fidei condemnatum, condemnari, tanquam doctrinam hæreticam, erroneam, & in Fide & moribus seditiosam, & captiosam continentem: & hoc, antequam ipsum Concilium Constantiense dissolvi contingat. Et in casu, quo non, protestatus fuit, de gravamine, & appellando. Quam appellationem ipsi Ambassiatores intenderent prosequi, coram Concilio futuro.

„ Statim surrexerunt Domini, Johannes Patriarcha Constantinopolitanus, & Johannes Patriarcha Antiochenus, de Natione Anglicana, asserentes successivè; & deindè unus Frater Ordinis Prædicatorum, de Natione, ut asseruit, Hispanica, quòd hujusmodi Libellus in eorum Nationibus per omnes non esset condemnatus tanquàm hæreticus, vel similia in effectu.

„ Contra quos erat replicatum per Dominos Simonem de Theramo, & Augustinum de Pisis, quòd non dicerent verum: nec ea, quæ dicerent ad præsens, dicerent de Mandato Nationum, sed tanquam homines privati, & nullam potestatem habentes ab eorum Natione.

„ Et sic, clamoribus & altercationibus factis hinc indè, per Ambassiatores Regis Poloniæ, & Ducis Witoldi prædictorum; statim Dominus Paulus de Ladamira, unus de dictis Ambassiatoribus, levavit se in medium, dicens aliqua omissa C per Dominum Casparem eorum Avocatum, in ejus expositione, quæ vellet enarrare, petens humiliter, sibi dare audientiam, ut hujusmodi omissa & neglecta posset explicare. Et incipiens narrare factum hujus Commissionis prædictæ, eam accipiens de manibus ipsius Domini Casparis, & se paratum perlegere coram toto Concilio & prælibato Domino nostro Papa offerebat. Et deveniens ad certam lecturam, fuit sibi factum silentium, de Mandato Domini nostri Papæ. Et facto silentio, idem Dominus noster Papa, primò organo proprio, & deindè per organum venerabilis & circumspecti viri, Domini Augustini de Pisis, sacri Consistorii Advocati, dixit, quòd omnia & singula acta, facta & conclusa, seu aliàs decreta per Generale Concilium concilialiter, velit tenere & observare inviolabiliter, D & non aliàs, neque aliter.

„ Quibus verbis sic per Papam, & nomine ejus factis, dixit Dominus Paulus prædictus, suorum dictorum Ambassiatorum nominibus, volens adhuc legere Commissionem in conspectu Concilii, resumsit verba sua, & incepit legere Commissionem prælibatam. Et paucis verbis per eum lectis & dictis, præfatus Dominus Papa, per organum dicti Augustini de Pisis, Advocati Consistorii prælibati, mandavit, sub pœna excommunicationis, ne plùs loquatur.

„ Paulus verò Ladamira, audiens hujusmodi Mandatum, protestatus fuit de gravamine, & appellando de hujusmodi silentio & denegatione audientiæ: asserens, per eum appellationem interponendam nomine eorum, Regis Poloniæ, & Ducis, ac Ambassiatorum collegarum suorum, prosequi velle coram futuro Concilio Generali. Petens ab omnibus Sedis Apostolicæ, & Concilii Constantiensis Notariis unum, vel plura, Instrumentum, seu Instrumenta publica.

„ Quibus sic factis, statim fuit inceptus Sermo per Generalem Ordinis Prædicatorum, olim Obedientiæ Petri de Luna, accipiens hoc Thema in ejus Sermone: *Vos nunc tristitiam habetis* Joan. XVI. 22, modo pulchro deducens & dividens Sermonem in tres partes &c.

„ Quo Sermone facto, ascendit ambonem Dominus Antonius, Cardinalis de Chalanco, qui de Mandato Domini nostri Papæ prædicti, primò absolvit Prælatos hìc existentes in Concilio, ut possent recedere & remeare ad propria. Et nihilominùs tunc statim verbo abbreviavit. Et deindè legebat quandam Bullam Indulgentiarum, concessam stantibus in Concilio, & eorum familiaribus, à pœna & à culpa, in vita semel, & in mortis articulo semel, prout in quadam Bulla, quam legebat publicè & alta voce, intra scripti tenoris, continentur.

„ Quâ lectâ, Dominus Johannes, Episcopus Ostiensis, Cardinalis Vivariensis, super ejus approbatione respondit: *Placet*.

„ Postremò venerabilis & circumspectus vir, Dominus Ardecinus de Novaria, sacri Consistorii Advocatus, exposuit ibi, de Mandato Serenissimi & invictissimi Principis, Domini Sigismundi, Romanorum Regis, qualiter idem Dominus Rex, pro Unione Ecclesiæ Dei habenda laboravit, quantùm vires suæ exigebant, eundo ad Italiam, super convocatione Concilii, magnis periculis; deindè Arragoniam, super reductione Petri de Luna; & alibi, ubi videbatur expediens, pro hujusmodi Unione Ecclesiæ habenda: & operam dedit, & exhibuit sibi possibilem, excusans se, si per eum aliqua non fuerint benè facta, non culpâ sui illa commissa fore. Regratiando, nomine ipsius Regis, omnibus & singulis Dominis, qui Concilium sint dignati visitare, & in eo, bono & sincero corde laborassent: offerens eundem Dominum Regem ad eorum placita gratum, & præsertim pro conservatione Ecclesiæ Romanæ, & dicti Domini nostri Papæ, cui adhærere velit usque ad mortem.

„ Super quibus omnibus & singulis dictis, lectis, protestatis & oblatis, tàm Papæ, quàm Regum, ac omnium quorum interest, & interesse poterit; venerabilis vir, Dominus Augustinus, Advocatus prædictus, petiit fieri unum, vel plura, publicum, vel publica à Sedis Apostolicæ Notariis, ceterisque Notariis Concilii Constantiensis, Instrumentum & Instrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præsentibus ibidem, ultra Dominos Cardinales, Ambassiatores, & alios descriptos; Illustribus Principibus, Ludovico Duce Bavariæ, Comite de Nellenberg, Comite de Lupfen, Comite de Friborg; Eberhardo de Camerino, Pincerna de Sydow; & aliis multis Nobilibus, Baronibus, & Comitibus, ipsi Regi adstantibus, in numero copioso, pro testibus inscriptis.

„ Tenores verò Commissionis per Ambassiatores Poloniæ & Ducis Lithuaniæ, nec non Bullæ Indulgentiarum, de quibus suprà fit mentio, sequuntur & sunt tales. *Nos humiles Oratores* &c. *Vid. infr.*

Die Veneris 22. supradicti Mensis Aprilis, Constantiæ, in Ecclesia majori, in loco solito, manè, hora septima prædicta, fuit Sacro-sanctæ ac Universalis Synodi prædictæ, sanctissimo in Christo Patre & Domino, Domino Martino, divinâ providentiâ Papa V. præsidente, more solito solenniter Sessio publica celebrata. Serenissimo Principe, Domino Sigismundo, Romanorum & Ungariæ Rege &c. signis Imperialibus induto, interessente. In MS. Lips.

A Pro cujus quidem Sessionis introductione, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Antonius, miseratione divina, Tituli S. Susannæ S. R. E. Presbyter Cardinalis, Aquilegensis vulgariter nuncupatus, Missam de sancto Spiritu solenniter ac devotissimè celebravit.

Qua quidem Missa finitâ, Reverendissimi, Reverendique in Christo Patres & Domini S. R. E. Cardinales, Patriarchæ, Archi-Episcopi, Episcopi & Abbates ad quos pertinuit, se cappis pluvialibus induentes, mitras capitibus suis imposuerunt.

B Aliisque solemnitatibus consuetis habitis & peractis, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Ymbaldus, miseratione divina S. Viti in Marcello S. R. E. Diaconus Cardinalis, de Mandato ipsius Domini nostri Papæ, totiusque sacri Concilii & consensu, prout asseruit, altâ & intelligibili voce pronunciavit hæc verba, videlicet: *Domini, ite in pace*. Et responsum fuit per adstantes: *Amen*.

Quo facto, Reverendus in Christo Pater, Dominus Johannes de Podiomiris, Episcopus Cathamensis, Frater Ordinis Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, de Mandato ipsius Domini nostri Papæ, & consensu dicti sacri Concilii, ambonem ascendit.

LEGATORUM
Regis Poloniæ & Ducis Lituaniæ
PROPOSITIO
De Libro
JOHANNIS FALCKENBERGII,
Publicè damnando.

C Antequam autem ad alia se diverteret, seu ad Actus aliquos procederet; Rev. in Christo Patres, nobiles, venerabilesque & circumspecti viri, Domini & Magistri, Nicolaus, Archi-Episcopus Gnesnensis; Jacobus, Episcopus Plocensis; Petrus Boleste, Proto-Notarius Apostolicæ Sedis, Præpositus Ecclesiæ B. Mariæ Lacatensis, Gnesnensis Diœceseos; Paulus Wladimiri, Canonicus & Custos Ecclesiæ Cracoviensis; Johannes de Tollischove, Castellanus Calisiensis, & Zavissius Niger de Sturbaso, Capitaneus Gursiensis, Milites, Oratores, D & Ambassiatores Serenissimi Principis Uladislai, D. G. Poloniæ Regis; nec non Illustrissimi Principis, Domini Alexandri, aliàs Witoldi, magni Ducis Lithuaniæ, per organum venerabilis & circumspecti viri, Domini Casparis de Perusio, Advocati sacri Consistorii, eidem Domino nostro, & sacro Concilio, per modum supplicationis, & cum instantia, & reverentia, quâ decuit, exponi fecerunt, nomine Dominorum Regis & Ducis præfatorum: quatenùs Libellus cujusdam Fratris Johannis Falkenberg, notoriè crudelissimas hæreses continens, per Judices, in causa Fidei, à sacro Constantiensi Concilio deputatos, ritè, rectè, cum omnique debita solennitate, & maturitate, tanquam notoriè hæreses

resses continens, ut hæreticalis damnatus. Nec non etiam per omnes Nationes ejusdem Concilii, & sacrum Collegium Reverendissimorum Patrum, dictorum S. R. E. Cardinalium, dictum sacrum Concilium integrantes, & constituentes, conclusum & ordinatum; prout publicis, & autenticis scripturis, sive Jnstrumentis, per ipsum ibidem exhibitis & ostensis, liquidè apparet, quòd idem Libellus, tanquam hæreses & alia multa, & quasi infinita mala & errores continens, in Sessione publica, per sacro sanctum Concilium, cum hæresibus & erroribus in eo contentis & descriptis, publicè damnaretur, seu publicè damnatus nunciaretur.

A

Et propterea humiliter & devotè supplicabant Oratores, & Ambassiatores præfati, præfato Sanctissimo Domino nostro, Martino Papæ V. quatenùs antè dissolutionem ejusdem Concilii, dictus Libellus, cum hæresibus & erroribus in eo contentis & scriptis, in ipsa Sessione publicatis, hæreticalis, hæresesque & errores continens, damneretur, seu damnatus nunciaretur: cùm ad exstirpandum hæreses, præfatum Concilium sacro sanctum, esset, inter cetera principaliter convocatum & congregatum. Alioquin, nomine quô supra, protestabatur de gravamine, ac de appellando ad futurum Concilium, & de prosequendo appellationem, & appellationes, interponendam & interponendas, loco, sive locis ac diebus, temporibus, & horis, de quibus ipsis Dominis, Regi, Duci, & eorum Oratoribus, & Procuratoribus, & eorum cuilibet, visum fuerit expedire. Et multa alia dixit, petiit, & protestatus fuit, prout & quemadmodùm in quadam papyri schedula, petitiones, protestationes & alia per ipsum requisita continente, quam in suis tenebat manibus, pluribus continetur.

B

Cujus lecturam, & publicationem ipse, nomine quo supra, obtulit facere, aut per alium fieri facere.

RESPONSIO PAPÆ MARTINI

Ad Polonorum petitum.

QUibus sic propositis, protestatis, requisitis & oblatis, præfatus Sanctissimus Dominus noster Papa, cum nonnulli alii multùm dicerent, & tumultum facerent; imposito omnibus silentio, dixit, respondendo ad prædicta, quòd omnia & singula determinata, & conclusa, & decreta in materiis Fidei per præsens sacrum Concilium Generale Constantiense conciliariter, tenere, & inviolabiliter observare volebat; & nunquam contravenire quoquo modo. Ipsaque sic conciliariter facta approbat Papa, omnia gesta in Concilio conciliariter circa materiam Fidei, & ratificat, & non aliter, nec alio modo.

C

Et illud idem iteratò fecit dici per organum venerabilis, & circumspecti viri, Domini Augustini de Pisis, Fiscalis, & sacri Consistorialis Advocati prædicti. Qui de hoc à Dominis Sanctæ Sedis Apostolicæ Proto-Notariis, ad conscribendum Acta Concilii ordinatis, ac deputatis, & aliis præsentibus, & eorum quolibet, petiit, nomine dicti Domini nostri Papæ, publicum, seu publica Instrumenta, per eos, & eorum quemlibet conficienda, ad futuram rei memoriam.

D

PAULUS WLADIMIRI

Legatus Polonus

Prosecutus petitionem Polonorum.

ET ex post, venerabilis & circumspectus vir, Dominus Paulus Voladimiri, Decretorum Doctor, unus ex Ambassiatoribus ipsorum Dominorum, Regis & Ducis, volens proponere, & adimplere, quæ per dictum Dominum Casparem de Perusio Advocatum omissa fuerunt, super Libello præfato. Ac etiam volens schedulam, de qua supra fit mentio, legere & publicare, incepit loqui & proponere.

IMPOSITUM SILENTIUM

Regio Polonorum Legato, *per* PAPAM MARTINUM.

ET cum vellet legere & publicare illam schedulam prædictam, fuit sibi per dictum Dominum Augustinum de Lance, de Pisis, Advocatum, de Mandato Domini nostri Papæ, ut idem Augustinus asseruit, ibidem coram eodem Domino nostro Papa stantem, impositum silentium, sub pœna excommunicationis.

Quô quidem silentio imposito, idem Paulus tacuit, & dictam schedulam Notariis, ad scribenda Acta ejusdem Concilii ordinatis & deputatis, tradidit, & de omnibus, & singulis petiit & instanter requisivit dictos Dominos Proto-Notarios, Notarios, atque Scribas, & eorum quemlibet, cum insertione dictæ schedulæ, sibi fieri & confici unum, vel plura, publicum, seu publica instrumenta.

Absolutum Concilium.

QUibus quidem omnibus & singulis, ut præmittitur, sigillatim peractis, præfatus Dominus Episcopus Cathamensis fecit Collationem solennem. Et pro Themate Collationis hujusmodi sumsit hæc verba: *Vos nunc tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, Joan. XVI. 22.*

Quâ quidem factâ Collatione, Reverendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus Antonius, Tituli S. Cæciliæ S. R. E. Presbyter Cardinalis, de Chalanco vulgariter nuncupatus; de Mandato ipsius Domini nostri Papæ, ac de voluntate ipsius sacri Constantiensis Concilii generalis, ascendit ambonem supra dictum: ibique, de simili Mandato, voluntate, seu consensu, ut asseruit, quædam Decreta, absolutionem sacri Concilii, & licentiam ad propria remeandi cuilibet impertitam, ac Indulgentiam plenariam nonnullis in eisdem Decretis contentis, semel in vita, & etiam in mortis articulo continentia, publicè, altâ, & intelligibili voce perlegit & publicavit, in hæc verba, quæ sequuntur: videlicet.

APOCHA

Electi Pennensis Data JOANNI GERSONO, De sumptibus impensis in negotio novem Assertionum, JOANNIS PARVI.

Universis præsentes Litteras inspecturis.

JACOBUS DE CAMPLO, Dei gratiâ Electus Pennensis, Officium Auditoriatus Curiæ Cameræ Apostolicæ regens: Salutem, & præsentibus fidem indubiam adhibere.

NOtum facimus, quòd die datæ præsentium, coram nobis personaliter constituti honorabiles viri, Magistri Conradus de Velden, & Joannes Baers, Clerici, & Notarii publici sponte,

tè, liberè, & de cujuslibet ipsorum certa scientia, recognoverunt, & confessi fuerunt, sibi, & eorum cuilibet fuisse, & esse plenariè, & integrè satisfactum, per venerabilem virum, Magistrum Joannem de Gersonno, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, de omnibus, & singulis scripturis, registris, copiis, laboribus, sumptibus, & expensis, dictum Dominum Cancellarium, & ejus partem contingentibus, per ipsos Notarios, & eorum quemlibet hucusque factis, habitis, & sustentatis, in quadam causa intitulata, *Novem Assertionum*, pridem coram Dominis Judicibus & Commissariis per sacrum Generale Concilium Constantiense in causis Fidei deputatis ventilata; ipsumque Dominum Cancellarium, ac alios quoscumque ejus causam habentes, & imposterùm habituros; tàm de hujusmodi scripturis, registris, copiis, laboribus, sumptibus, & expensis, ipsum Dominum Cancellarium, & ejus partem, ut præfertur, contingentibus, & concernentibus, quàm etiam de quibuscumque aliis, in quibus dictus Dominus Cancellarius, suo, & Christianissimi Regis Francorum, ac etiam aliorum quorumcumque nominibus, quacumque alia ratione, sive causa tenetur, & obligatur, tenerique, & obligari potest eisdem Notariis, usque in diem datæ præsentium, quoquo modo; mediantibus, & intervenientibus certis pecuniarum summis, videlicet centum & viginti quinque florenis auri de Reno, per ipsum Dominum Cancellarium dictis Notariis, pro præmissis, traditis, & deliberatis; ac per ipsos Notarios ab eodem, ut asseruerunt, manualiter, & cum effectu habitis, & receptis, quitarunt, liberarunt, ac penitùs, & omninò absolverunt de eisdem, ipsosque Dominum Cancellarium, & ejus causam habentes, & habituros, imposterùm quitos, liberos, & absolutos pro præmissis omnibus, & singulis, adversùs ipsos Notarios, & eorum quemlibet esse voluerunt, dixerunt, & consenserunt, promiseruntque dicti Notarii, & eorum quilibet promisit, bona fide, ac sub obligatione omnium & singulorum bonorum suorum præsentium, & futurorum, ubicumque existentium, & poterunt inveniri, pro salario per eos in dicta causa huc usque deservito, & partem dicti Domini Cancellarii contingentibus, se imposterùm ab eodem Domino Cancellario, & ejus causam habentibus, & habituris nil petituros. Imò, hujusmodi quitantiam, liberationem, & absolutionem perpetuis futuris temporibus ratas, & gratas habere, & inviolabiliter tenere, & observare; nec contra eas per se, vel alium, seu alios eorum, seu alicujus, ipsorum nomine, venire, facere modo quovis, vel attentare: renunciantes in hoc facto omnibus exceptionibus doli mali, fraudis, rei sic non gestæ; aliterque fuisse scriptum, quàm dictum; exceptioni non numeratæ pecuniæ, & aliis tàm Juris, quàm facti exceptionibus, & cavillationibus quibuscumque, & specialiter Juri dicenti: Generalem renunciationem non valere.

In quorum omnium & singulorum fidem, & testimonium præmissorum, præsentes Litteras, seu præsentem quittantiam, ad petitionem, & requestam dictorum Notariorum prænominatorum, publicum infra scriptum super indè fieri, & publicari mandavimus, sigilloque dictæ Curiæ, quo utimur, jussimus, & fecimus appensione communiri.

Datum & actum Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, in domo habitationis nostræ, sub Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo octavo. Indictione undecima: die verò quinta decima Mensis Maii. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Martini, divinâ providentiâ Papæ quinti, Anno primo. Præsentibus honorabilibus, & discretis viris, Magistris, Jacobo de Ceretanis, Litterarum Apostolicarum Scriptore; & Johanne de Nuremberga, Clerico Bambergensis Diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Et ego Johannes de Rivere. Clericus Cameracensis Diœcesis, Magister in Artibus, publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus, ac Curiæ Cameræ Apostolicæ Notarius, præmissis omnibus, & singulis, dum sic, ut præmittitur, per ipsum Dominum Regentem, & coram eo agerentur, & fierent, unà cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi: ideò Mandato & auctoritate ipsius Domini Regentis, huic Instrumento publico per alium, me legitimè occupato, scripto, hîc me propria manu subscripsi, & signum meum unà cum appensione sigilli dictæ Curiæ apposui consuetum, requisitus, & rogatus, in fidem, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum. *Avec sa paraphe à costé, & le grand Sceau pendant à une bande de parchemin, lequel est en cire rouge.*

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy, F. N. Bazin. *Prieur des Peres Celestins d'Avignon.*

In nomine Domini. Amen.

Universis & singulis præsentem paginam inspecturis pateat evidenter, quòd summa centum viginti quinque florenorum auri de Reno, posita in Littera quictantiæ, sub data Constanciæ, Provinciæ Maguntinæ, sub Anno à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo decimo octavo, Indictione undecima: die verò quintadecima Mensis Maii. Pontificatus Sanctissimi Domini nostri Martini Papæ quinti, Anno primo: & sub autentica manu Joannis Rivere, Clerici Cameracensis Diœcesis, ac sub sigillo pendente Auditoriatus Cameræ, eximio, & venerabili sacræ Theologiæ Professori, Magistro Joanni de Gersonno, Cancellario Ecclesiæ Parisiensis, pro ipso, & aliis quibuscumque ejus causam habentibus, & imposterùm habituris, per nos Conradum de Velden, & Joannem Baers Notarios, per Judices, & Commissarios Fidei deputatos exhibita, solùm extendit se ad summam centum & quindecim florenorum auri de Reno, nec quicquam ultra dictam summam centum & quindecim petivimus, neque petemus, de cetero, per nos, vel per alios, directè, vel indirectè, quovis quæsito colore: & illam summam centum & quindecim integram recepimus, & de ea contenti sumus. In cujus testimonium, præsentem cedulam, de manu propria mei Conradi de Velden scriptam dedimus; & illud quod aliàs per errorem appositum fuit, ad centum viginti quinque nunc delibatas, & rectè calculatas, ad numerum centum & quindecim reduximus. Datum Constantiæ, Provinciæ Maguntinæ, de Anno, Indictione, Mense, & Pontificatu quibus suprà; die verò Lunæ, decima sexta Mensis Maii prædicti. Ita est, & approbo. Ego Joannes de Baers prædictus, in testimonium cujus, hîc me propria manu subscripsi.

Collationné sur l'original en parchemin, conservé dans les Archives des Peres Celestins d'Avignon, par moy. Ainsi signé. F. N. Bazin. *Prieur des Peres Celestins d'Avignon.*

In fine debet legi:

Joannis Gersonii DIALOGUS APOLOGETICUS, cujus collocutores sunt VOLUCER & MONICUS. *Qui extat Tom. II. Part. II. P. 386.* Post Annum 1418. compositus.

ALLE-

ALLEGATIONES
SEU
SENTENTIÆ
Sexaginta & unius
MAGISTRORUM
IN
CONCILIO CONSTANTIENSI,
Circa Assertiones Joannis Parvi.

A Mense Novembri Anni 1415. *Ad Martium Anni* 1416. *Publicata undecima Aprilis.*

Articulus Primus.

QUIDAM Rex optimus & Supremus, non habens Superiorem Dominum temporalem, plures habens vassallos, inter quos habet duos, unum strenuissimum, & sibi fidelissimum, qui, exempli gratiâ, Caïus vocetur; & alium habet sibi infidelissimum, & proditorem, qui, exempli gratiâ, Titius dicatur; qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium, machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & Superioris Domini, pro tollendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem, de quibus apud dictum Caïum, & apud Proceres sui Regni, & alias graves personas sunt indicia evidentia, estque tantæ potentiæ, & tam grandis potestatis, quòd Justitia non potest fieri, modo bono, de ipso, per dictum Regem suum, nec per Superiorem, cùm non habeat.

Sed non obstante quòd quandoque fuerit super his monitus, ut abstineat, persevèrat in sua malitia, nec vult se corrigere, aut emendare, estque periculum in mora, ne interficiat suum Regem, pro causis prædictis, & indè efficitur tyrannus, juxta autoritatem Gregorii, XII. *Moral.* XV. C. super illa verba: *Et numerus Annorum incertus est tyrannidis.* Job. XV. 20. dicentis: *Tyrannus est, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.* Sed non admittitur à quibusdam hoc ultimum. Sed non intelligunt Gregorium, vel non viderunt: dicit enim sic loquens de tyranno: *Et cùm deest potestas nocendi foris, tamen apud se tyrannus* * *cùm iniquitas dominatur intùs: quia etsi exteriùs non affligit proximos; intrinsecùs tamen habere appetit potestatem, ut affligat.*

Sentiens autem Caïus per certa indicia imminens periculum interfectionis sui dicti Regis per dictum Titium procurandæ, aut fiendæ; mandat ipse Caïus dictum Titium interfici. Quæritur an licitè.

Occasione cujus, quædam novem Assertiones ad Judicium Fidei sunt delatæ, propter quod quæsitum est coram Judicibus Commissariis, humiliter & devotè, pro inquirenda cum cauta sollicitudine veritate:

Utrùm novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ.

Pro parte affirmativa arguit Magister Joannes de Gersono. Sed pro parte negativa sic arguitur: *Nullæ Assertiones consonæ Legibus, naturali, morali,* &c. *Fidei Judicio sunt reprobandæ.*

Sed sic est de dictis novem, &c.

Ergo, &c.

* *Desiderari videtur* est;

Major est nota de se, & Minor in sequentibus apparebit.

Prima Assertio.

A *Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & Supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem; & nedùm licitum, sed etiam honorabile, & meritorium, maximè quando est tanta potentia, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Supremum.*

Sequuntur viginti quatuor Rationes probantes prædictam primam Assertionem.

DUm enim, sicut videmus in rebus naturalibus, unum contrarium vehementiùs agit, altero superveniente; propter quod aquæ calefactæ magis congelantur, ut dicit Philosophus, secundo *Metheorum.* Proculdubiò, ex rebus naturalibus ad res humanas derivatur, & in hominibus hoc ex naturali B inclinatione invenitur, ut unusquisque deprimat eum, qui contra ipsum insurgit. Sed tyrannus contra Rempublicam insurgit, dùm Regem, per quem gubernatur & conservatur, machinatur interficere: ideò secundùm Legem naturæ licitum est, quòd isti, omnibus subjectis unde Respublica integratur demonstratis, tyrannum deprimunt *, & illicò occidunt; dùm melius est occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare; & justum est, ut mortem quam minatur accipiat, & id quod intendit incurrat; est enim bonum argumentum. Isti tyrannum occidunt; igitur quilibet eorum tyrannum occidit.

Et dùm ex licito, non sequitur quòd illicitum: sicut ex vero, nil nisi verum. Autoritate Legis, etiam naturæ, cuilibet subjecto tyrannum licet occidere.

Item sic: Quilibet subjectus pro deffensione sui, Authoritate Legis, licentiatus est tyrannum occi- C dere. Dist. prima. *Jus naturale.* XXIII. quæst. VIII. *Si nulla.* & in occisione furis nocturni. Sed qui † Rempublicam magis quilibet subjectus quàm se tenetur, authoritate Legis, deffendere, sicut videmus, quòd naturaliter magis se opponit ictui, absque deliberatione, ad conservationem totius corporis, & quòd in politicis virtutibus, cives pro totius Reipublicæ conservatione, & dispendia propriarum rerum, & personarum interdùm sustinent: & charitas, de qua scriptum, quòd *non quærit quæ sua sunt,* 1. Cor. XIII. 5. communia propriis anteponit: Beatus Augustinus in Regula. Philosophus quoque, 1. *Ethicorum.* Et dùm eadem Lege quilibet subjectus tenetur Rempublicam & Regem, seu quemcumque alium, per quem conservatur, deffendere: proculdubiò authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est pro deffensione Legis tyrannum occidere.

Item sic: Quoniam minus malum semper eligen- D dum est, quando mens inter minora & majora mala constringitur, ut dicit Philosophus, VI. *Ethicorum.* Et Gregorius, XXII. *Moral.* Cap. XXVI. & C. *Quoties nihil sine captione investigari potest, eligendum quod minus habet iniquitatis;* Sed malum majus est, in casu prædicto, occisio tyranni, quàm interitus Regis, inter quæ, ut sic, quilibet subjectus constringitur. Ergò dùm authoritate Legis cuilibet subjecto eligibile est, proculdubiò & licitum est, ut tyrannum occidat.

Zz Item

* Deprimant & occidant. † *Videtur delendum* qui.

Item sic: Omnem, qui venit delere Patriam, aut vastare, cuilibet subjecto licitum est occidere, etiamsi Pater fuerit, aut filius. *De ff. reli. & sumpti. Fit minimè.* XXIII. *quæst.* VIII. *Omni timore.* Sed tyrannus venit delere Patriam, & vastare, dùm venit interficere Regem, & Regnum sibi usurpare vi, quod minimè sine vastatione Patriæ, & perturbatione potest contingere: ergo autoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Quòd tyrannus civitates desolatur, & sacra depredatur, ut dicit Philosophus; *quarto*, majus Reipublicæ nocumentum est: ergò & magis licitum est, & necessarium punire, quàm quòd latro publicus itinera frequentata insidiis aggressionis obsidet. Sed latronem publicum, authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est occidere. C. *Quando licet unicuique sine Judi.* vindi. se l. I. & II. XXX. q. III. *Fortitudo.* Et c. q. V. *Cùm homo.* Et ergo ejusdem Legis authoritate cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere, secundùm hanc Maximam: *Sed id quod minùs inesse videtur, inest, & id quod magis.*

Item sic: Quilibet qui est idoneus, & ratione, & potestate. Prov. XXIV. II. dicitur imperativè; *Erue eos, qui ducuntur ad mortem,* subauditur injustè, *& qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Et Ambrosius, in primo Libro, *De Officiis,* circa medium; *Qui enim,* ait, *non repellit à socio injuriam, si potest, tàm est in vitio, quàm ille qui facit.* Et transsumitur, XXIII. *quæst.* III. *Non in inferenda.* Sed tyrannus si non occiditur, ducit Regem injustè ad mortem: ideò indubiè, si potest, cuilibet subjecto, authoritate Legis divinæ, licitum est tyrannum occidere.

Item: Quilibet subjectus tenetur tyrannum* interfectione Regis impedire. C. *de his qui ut indig. heredita auff.* L. Ultrà, XXIII. *quæst.* V. *de forma,* & ex. de Jure C. *Ergo Episcopus.* Sed illud nulli subjecto est possibile, nisi tyrannum occidet. Et ergo, authoritate Legis, aio, non tantùm licitum; sed etiam debitum est cuilibet subjecto, tyrannum occidere, dum sine eo non potest Præceptum adimplere.

Item sic: Fidelitas enim subjecti ad Dominum; dùm in hoc consistit, quòd vitam Domini deffendat, quilibet subjectus habens opportunitatem occidere, & non occidit tyrannum, per cujus dumtaxat mortem potest Regem à morte liberare, facit contra suam fidelitatem: sed illud generaliter omnis Lex damnat naturalis, in ratione immediatè præcedente allegata divina. Cap. II. & secundùm Hieronymum, *Eccle.* V. 3. qui ibidem exponens illud: *Quodcumque voveris redde;* dicit, quòd *præcipitur Christiano, ut Fidem opere compleat, & non sit similis populo Judæorum, qui* spondentes: *omnia quæcumque Dominus præcepit, faciemus, adoraverunt idola;* Et ergo qualibet Lege datur cuilibet subjecto licentia tyrannum occidere: & peccat graviter quilibet subjectus, habens oportunitatem occidere, & non occidit tyrannum.

Item sic: Secundùm Isidorum; *De Summo bono.* Lib. III. Cap. LX. *Ipse dicitur facere qui permittit. Dùm,* inquit, *homines, Deo permittente, malum quod concupiscunt perficiunt, ipse dicitur facere qui permittit.* Indè est quòd scribitur per Prophetam: *Si erit malum quod Dominus non facit.* Et declaratur ratione dupliciter. Homo facit aliquid, vel directè, vel indirectè: directè, quando per se aliquid operatur; indirectè autem, quando non impedit operantem. Nam removens, prohibens dicitur, movens per accidens. VII. *Physicorum.* Sed nulli subjecto licitum est, autoritate Legis, Regem interficere; ideò quilibet subjectus tenetur impedire tyrannum, & non permittere quòd Regem interficiat.

* *Videtur desiderari ab.*

Argumentum indè patet: quia ex opposito Consequentis sequitur oppositum Antecedentis; & quia cuilibet subjecto licet omne illud, sine quo non potest Præceptum complere. Et ergo dùm occisione ejus tyrannum nullus subjectus potest ab interfectione Regis impedire; proculdubiò, authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Augustinus, super illud Psal. LXXXI.
A *Eripite pauperem & egenum: Hæc autem dicta sunt, ut sciretur in eo populo, in quo natus est, & occisus Christus, nec illos fuisse à tanto scelere immunes, qui cùm essent tantæ multitudinis, ut eos sicut Evangelium loquitur, timerent Judæi, & propterea in Christum manum mittere non auderent, posteà conniverunt, eumque interimi à malignis & invidis Judæorum Principibus permiserunt.*

Sed subjecti, cùm sint tantæ multitudinis, ut eos timere tyrannus, & propterea in Regem manum mittere non auderet, connivent, & Regem de manibus tyranni non liberant.

Et ergo indubiè à morte Regis non sunt immunes; & nullus eorum, qui potens est de manibus tyranni Regem eripere. Sed quoniam nullus subjectus potest de manibus tyranni, sine ejus occisione, Regem eripere: & ergo authoritate Legis, certo certius est, quòd cuilibet subdito licitum est tyrannum occidere.

B Item sic: Chrysostomus super illud Matth. IV. *Vade retrò sathanas,* Christum referens, sic ait: *Illius discamus exemplo, nostras quidem injurias, ab impiis, sive in dicto, sive in facto magnanimiter sustinere; Dei autem injurias nec usque ad auditum sufferre, quoniam in propriis injuriis esse quemlibet patientem, laudabile est: injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.*

Sed Respublica quòd sit quoddam divinum I. *Ethicorum:* & indè ejus Rex, sive Rector divinus est; & Regni illius, Deique minister. *Rom.* XIII. & *Sap.* VI. Proculdubiò omnis injuria quam tyrannus Regi irrogat, Dei injuria est, & sacrilegium, quod quidem supplicio capitis puniendum est. ff. ad L. *in pecu Sacri.* Et *de pœnis* L. a. *fra.* ff. *locus* XIV. *quæst.* IV. 55. *qui autem.* Et c. *quæst.* VIII. *quicumque.*

Et ergo, authoritate Legis divinæ, & exemplo Christi, cuilibet subjecto licitum est, imò debitum, illicò tyrannum occidere.

C Item sic: Legislator qui non potest omnes singulorum casus intueri, proponit Legem, secundùm ea quæ ut in pluribus accidunt, referens intentionem suam ad utilitatem, ad quam Lex ordinatur. Et ergo conservatio Legis secundùm verba, quæ quando in casu emergente est damnosa quominùs saluti, non est observanda, & si habeat subitum periculum, cui oporteat statim occurri, & non est tanta mora, ut ad Superiorem recurri possit; quia necessitas, quæ non subditur Legi, dispensationem habet annexam, & ad quemlibet pertinet, ut interpretetur quid sit utile Reipublicæ, & intentioni Legislatoris, sequens verba Legis agat.

Sed in casu proposito, observatio hujus Legis, secundùm verba: *Non occides,* est damnosa saluti communi, subitumque periculum, cui oportet statim occurri, dùm tyrannus, si non occiditur, interficit Regem, & non est tanta mora ut ad Superiorem;
D imò non est Superior ad quem recurri possit. Et ergo in eo, autoritate Legis, subjecto cuilibet sine Superiori interpret. licitum est tyrannum occidere.

Sententia est Doctoris sancti super n.* *dist. ultima. Quæst.* II. *Articulo secundo.* Et dicit quòd „Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam „subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consen-„sum

* *Locus corruptus.*

„sum coactis, & non est recursus ad Superiorem, „per quem de tali invasore Judicium possit fieri: „tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyran- „num occidit, laudatur, & præmium accipit.

Sequuntur octo Rationes fundatæ in dictis & scriptis Magistri Joannis Gersonii *Cancellarii Universitatis Parisiensis.*

PRimò arguitur sic: Secundùm quod per documentum naturæ, omnia membra in uno vero corpore, exponunt se pro salute corporis; pariformiter debet esse in corpore mystico, verorum subditorum ad suos Dominos. Ergo quilibet verus subditus debet se exponere ad deffensionem, & salutem sui Domini, sive Regis.

Consequentia nota; quia quilibet verus subditus est membrum mysticum: Dominus verò, sive Rex, corporis caput, & consequenter membrorum.

Tenet Consequentia, ex Antecedente faciente comparationem veri corporis, ad vera membra; in corpore vero, ad corpus mysticum, quod non est monstruosum, carens capite, atque membris. Antecedens verò est prima Veritas Joannis Gersoni, quam ponit in secunda parte Tractatus sui, qui incipit: *Vivat Rex*, &c. in quo tractat de vita Politica, & Civili.

Et tunc ultrà arguitur sic: Quilibet subditus tenetur se exponere ad conservandum vitam & salutem sui Domini, sive Regis, quam conservare non potest, nisi interficiendo tyrannum, qui machinatur per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium contra salutem corporalem sui Regis, & Supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem, de quo tyranno Justitia non potest bono modo fieri per Supremum: per casum ergo licitum; & per consequens Assertio prima vera.

Ulteriùs, ex dicto Antecedente sequitur ex prima parte, quòd talis interficiens talem tyrannum, autorisatur ex Lege naturali, & ex Lege politica, & morali, ex secunda parte Antecedentis; & per consequens, ex divina Lege, cùm Leges, moralis, & naturalis, nullam habeant authoritatem, nisi ex illa.

Secundò principaliter: error est dicere volentium, quòd nullus Dominus in aliquo tenetur, aut est obligatus subditis suis; quia est contra Jus divinum, & naturale, & æquitatem, & contra verum finem Dominii: quia sicut subditi debent fidem, subsidium, & servitia suis Dominis; ita Dominus debet fidem, protectionem, & deffensionem suis subditis: quia una bonitas aliam requirit. Ergo sicut Dominus tenetur deffendere salutem corporalem sui subditi, contra quemlibet subditum invadentem injustè; ita quilibet subditus, à fortiori, debet deffendere, & tueri salutem sui Regis, contra quemlibet in salutem sui Regis conspirantem, seu machinantem.

Consequentia nota, ex comparatione obligationis subditi ad Dominum, & contrà. Et Antecedens est in prima Veritate dicti Magistri Joannis Gersoni, & tunc intra: sed talis subditus non potest aliter tueri salutem sui Regis, quàm per interfectionem talis tyranni, in mortem sui Regis taliter machinantis: ergo licitum unicuique subdito, &c. & per consequens Assertio prima vera.

Tertiò sic: Sicut respectu corporis, nihil est crudelius, & horribilius, quàm videre unum corpus humanum, aut naturale, se ipsum scindere, aut demembrare, per morsuram, aut aliter; similiter, respectu spiritus, & rationis, non minor est crudelitas, imo multùm major in corpore mystico, si partes sunt divisæ, & . . . . . persequantur, sicut Domini subditos, & subditi Dominos. Ergo quilibet subditus debet compescere alium subditum, per morsuram, aut aliter caput à membris dividere machinantem.

A Tenet Consequentia, ex comparatione corporis veri, ad corpus mysticum; & divisionis membrorum ad invicem, & capitis, quam vitare debent omnia membra, tanquàm quid crudelissimum, & quòd nihil crudelius in corpore vero; & non est minor, imò multùm major in corpore mystico.

Antecedens est præfati Magistri Joannis Gersoni, in secunda Veritate ejusdem partis prælibati Tractatus: & tunc ultrà; sed subditus non potest compescere talem tyrannum nisi per interfectionem; ergò licitum est unicuique subdito, quod est Assertio.

Quartò sic: Sicut venenum, aut potio toxica occidit corpus humanum; similiter tyrannus est venenum & potio toxica, & infirmitas, quæ ponit ad mortem totam vitam politicam, & Regalem, quam ministrat tyrannus, tres habens conditiones sub his versibus:

B

Pauca sciant, de se diffidant, sint & egeni,
Sic rege subjectos, dire tyranne, tuos.

Undè melius est esse sine Principe, quàm sub tali tyranno. Ergo quilibet subditus compescere possit talem tyrannum, tyrannidis toxicum ministrantem.

Consequentia nota: nam sicut quodlibet membrum naturale tenetur vitare toxicum sui corporis, & membrum compescere illud ministrans; ita in corpore mystico. Antecedens est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate secundæ partis prænominati Tractatus. Tunc ultrà: sed subditus non potest ex casu aliter compescere, nec potest aliter compesci talis tyrannus, quàm per interfectionem, per membrum illud fiendam, & subditum. Ergò licitum est, &c. quod est Assertio.

C Quintò sic: Si caput, aut aliquod membrum in civitate, veniret ad tale inconveniens, vel vellet recipere, aut introducere venenum mortale tyrannidis; quodlibet membrum in seipso consideratum, de toto posse suo deberet obviare per bona media, & talia, quòd indè pejus non sequatur, inter quæ media, sola seditio videtur secludenda, & nulla quæ possunt adhiberi sine seditione. Ergo quilibet subditus, in se ipso consideratus, de toto posse suo debet obviare tali tyranno per bona media, & alia, quòd indè pejus non sequatur, sola seditione seclusa, & per media quæ sine seditione possunt adhiberi. Ergo per interfectionem nocturnam, & occultam, & non seditiosam talis tyranni, tyrannidem in Republica, & corpore mystico introducere machinantis. Ergo licitum est, &c.

D Tunc ultra. Quilibet subditus potest interficere quemlibet tyrannum, introducere volentem venenum tyrannidis: aut intelligitur de tyranno universaliter capto, & per consequens pro illo, qui est Dominus naturalis, quòd possit interfici per quemlibet subditum suum; aut de tyranno hostili. Si primum, approbatur Propositio nuper in hoc sacro Concilio condemnata, *Quilibet tyrannus*, &c. Si secundum, sequitur Assertio: *Licitum est unicuique*, &c. Antecedens primorum, unde consequentiæ sunt deductæ, est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate secundæ partis Tractatûs prætitulati.

Sextò sic: Ad expellendam tyrannidem, oportet habere magnam prudentiam, & temperantiam; & pro tanto debent audiri, & credi sapientes Philosophi, Juristæ, Legistæ, Theologi, & homines prudentes prudentiâ naturali, & magnæ experientiæ. Ergo ubi Sapientes, Philosophi, Juristæ, Legistæ, Theologi, & homines prudentes prudentia naturali consulerent, vel approbarent fuisse, & fore licitum, per interfectionem talis tyranni, expellere tyrannidem à Republica, & corpore mystico; A debet eis credi.

Sed multi Philosophi, Sapientes, Juristæ, Legistæ, Theologi, & homines prudentes consuluerunt, & approbaverunt; consulunt, & approbant tyrannidem fore expellendam; vel fuisse per interfectionem talis tyranni: & cùm sint quamplures hujusmodi opinionis; ergo debet eis, &c. & per consequens licitum est, &c. Antecedens primarum est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate prædicta.

Septimò. Princeps meretur perdere Dominium suum, qui abutitur; quia non est modus aliàs certior, quòd unus Rex, aut Princeps se perderet in corpore, & anima, & totum suum Dominium; eò quòd tyrannis, & infidelitas tanquàm innaturales, & violentæ, & contra Deum, & omnem rationem, non possunt diù perseverare; juxta illud Sap. XVI. 4. *Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem.* B

Ergo quilibet tyrannus machinans in salutem &c. meretur perdere Dominium.

Sed non potest perdere, nisi per mortem, nec per Justitiam sui Superioris, per casum; ergo per interfectionem inferioris Regis. Consequentiæ istæ sunt notæ, & Antecedens est dicti Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate præfata.

Et ultrà arguitur: Princeps meretur perdere Dominium suum. Aut loquitur de Principe naturali Domino, vel Dominio abutente; aut de Principe usurpare conante Dominium quod non habet, nec sibi competit.

Si primum; videtur periculosum & seditiosum ad commovendum subditos contra Principes, & Dominos naturales, à quibus humanitùs Dominium C auferri non posset, nisi per interfectionem, & conspirationem, ut esset Rex, qui non habet superiorem Dominum temporalem in terris; sicut Imperator Romanorum, & Imperator Francorum.

Si secundum, ut dictum est; talis tyrannus non posset perdere Dominium quod habet, nisi per interfectionem, & mortem, quæ humanitùs fieri non posset per Justitiam Superioris. Relinquitur ergo, quòd per mortem illatam à suo convassallo, & subdito Regis; de Dominio enim, quod non habet, nec habere debet, intelligi antecedens præfatum non potest.

Octavò. Raro tyrannus moritur morte naturali; ipse enim oditus est à Deo, & mundo; nec est ferè ita modicus, si vellet exponere vitam suam, pro tollendo vitam tyranni, qui non posset invenire modum, & viam ipsum interficiendi, & ab ipso liberare patriam.

Ergo licitum est unicuique subdito Regis, vel supremi Domini, interficere talem tyrannum ma- D chinantem &c.

Consequentia probatur: quià si quilibet quantumcumque modicus, volens exponere vitam suam, pro tollendo vitam tyranni, potest invenire modum, & viam ipsum interficiendi: aut ergo loquitur ista Propositio de posse Juridico, & licito; aut de posse Logico, ... prout opponitur impossibili. Non secundo modo; quia sic etiam potest quisque volens exponere vitam suam, invenire modum, & viam interficiendi suum Dominum justum, quantumcumque naturalem.

Ergo intelligitur primo modo.

Ergo licitum est &c.

Consequentiæ istæ patent; & Antecedens principale est Magistri Joannis Gersoni, in tertia Veritate ejusdem Tractatus allegantis Juvenalem.

Tunc ultrà: aut iste, cum Juvenali, intelligitur de tyranno universaliter dicto; & redit Propositio nuper condemnata per sacrum Concilium Generale: aut de tyranno hostili, & Dominium sibi incompetens usurpare conanti, & stat ista Assertio: *Licitum est unicuique* &c.

Sequuntur aliæ quatuor rationes, ad perficiendum numerum viginti quatuor &c.

Item. Secundùm Legem naturalem, membrum putridum totius corporis corruptivum est abscindendum, & à participatione vitæ corporis tollendum ab omni eo, qui * tot est, Si Medicus, Superior, scilicet Princeps non posset bono modo.

Sed talis tyrannus in Assertione declaratus, est membrum putridum totius corporis mystici corruptivum &c.

Major probatur: quia natura, pro salute universi exponit partes corruptioni; sicut aqua ascendit sursùm contra naturam, ut non sit vacuum in universo.

Minor patet ex sexto Politicorum. C. *Salvantur.* C. *Sunt autem*: & olim dicta ad Salvatorem, ut possibile est tyrannidis excellentem perimere, & sapientes destruere, & neque communicationes finere. Per hoc patet quòd tyrannus Communitatis corpus mysticum destruit, quæ est Minor. Ergo. &c.

Secundò sic: Secundùm Legem naturalem, licitum est unicuique membro deffendere caput, secundùm quòd potestatem habet, servata sua salute, per destructionem nitentis caput interimere, vel notabiliter cædere.

Ergo Assertio præfata videtur vera.

Consequentia nota est, & Antecedens probatur: quia manus se opponit pro capite; & si posset caput, & se præservare à corruptione, & non sine interfectione volentis ipsum caput occidere, & per consequens manum corrumpere, secundùm naturam hoc esset.

Et meliùs probatur: quia secundùm dictamen rationis naturalis, quæ nunquàm errat, quilibet plus tenetur suam salutem tueri, quàm alterius servare: omne enim animal naturaliter tueri salutem desiderat, pernitiemque devitat, secundùm Boëtium, tertio *De consolatione.*

Confirmantur præmissa per principium Legis naturalis, quod est: Hoc facias alteri, quod tibi vis fieri. Sed quilibet si esset Princeps, & ipse nollet adhuc mori, rationabiliter vellet, imitando Legem naturæ, quòd ubi aliquis machinatur in mortem suam per fraudem, sortilegia, & hujusmodi, quòd subditus talem iniquum inimicum præveniret morte. Ergo & licitum est ei; imò quodammodò Jure tenetur hoc facere pro Domino suo.

Tertiò. Probatur quòd Assertio sit vera, secundùm Legem moralem: nam bonum commune est melius, & divinius bono particulari, ex 1. *Eth.* & adeò melius, quòd vir fortis & virtuosus tenetur se exponere, usque ad mortem inclusivè, pro salute Reipublicæ, patet ex 3. *Ethicorum.* Cùm ergò talis tyrannus, quantùm in se est, procedat contra

* Locus corruptus.

tra bonum universi. Primò contra Deum, per sortilegia, & malum ingenium, contra Regem machinando, contra salutem sui corporis, contra Communitatem, volendo injustè principari: & si ergo subditus tenetur se exponere morti, ut honorem Dei, & salutem eorum quos iste invadit tyrannicè, tueatur pro viribus: quantò magis tenetur hujusmodi tyrannum tollere de medio, se servato cum aliis, si potest.

Quartò. Probatur quod Assertio sit vera, secundùm Legem divinam: nam idolatram per maleficia fideles actualiter impugnantem, licet unicuique subdito, authoritate Legis, perimere, sine alio Mandato, quando justitia non potest bono modo fieri per Supremum, vel quando ille Supremus non vult facere Justitiam. A

Sed talis est tyrannus de quo Assertio loquitur in proposito.

Ergo &c.

Major patet. Quo enim Mandato interfecit Mathathias idolis sacrificantes, etenim qui compellebat sacrificare, nisi Præcepto Legis. Scribitur enim. I. Macch. II. 24. 25. *Accensus est furor ejus*, scilicet Mathathiæ, *secundùm Judicium Legis, & insiliens trucidavit eum super aram; sed & virum, quem miserat Rex Anthiochus, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore.*

Minor probatur: quia *Quasi peccatum ariolandi est repugnare; & quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere.* I. *Reg.* XV. 23. Et, *Avaritia est idolorum servitus*, secundùm Apostolum. *Ephes.* V. 5. B

Talis autem tyrannus, sortilega, & maleficus repugnat Deo; & adeò est avarus, ut etiam in perditionem Domini sui incidat, & per sortilegia sua inclinat familiares suos ad serviendum diis alienis, id est, dæmonibus. De tali autem dicitur: Deut. XIII. 6. *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, filius Matris, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens; eamus, & serviamus diis alienis, quos ignoras tu, & Patres tui* &c. Sequitur: *Non acquiescas ei, neque parcat ei oculus tuus, & miseraris, & occultes eum, sed statim interficies* &c. Sed talis est tyrannus, qui per sortilegia sua suadet servire diis alienis.

Pro confirmatione præmissorum, notentur, si placet, sequentia. C

Sanctus Thomas in Libro suo: *De regimine Principum.* Libro primo. Capite XI. Ubi dicit: „Fortassis autem nec fidelitati contrarium reputabitur, „secundùm opinionem multorum, si tyrannicæ „nequitiæ qualitercumque obvietur &c.

Item. Nicolaus de Lyra, super quarto capite Judicum, dicit, quòd Jahel in interfectione Sisaræ fecit rem licitam, & meritoriam &c.

Item. Salberiensis: octavo Libro sui *Policraticon*, capite XVII. Ubi dicit: „Tyrannus vocat Deum, & „provocat ad prælium Principem, & omnes, dùm „nititur populum redigere in servitutem; „insuper „tyrannus est imago Luciferianæ pravitatis.„

Item. Idem eodem Libro. C. XX. dicit: „Finito „tempore divinæ dispensationis, licebat nece tyrannorum excutere Jugum de cervicibus inferiorum &c.„

Item. Eodem Libro. C. XX. „Per impietatem tyrannicam perdit tyrannus Jura Principatus: quia „non stat, aliquem esse tyrannum, & tenere justum „Imperium &c. D

Item. Eodem libro. C. XXXIII. dicit: „Tyrannis „non modò publicum crimen est; sed si fieri posset „plus quàm publicum, omnesque persecutores admittit &c.

Item. Notetur Deut. XIII. 6. *Si frater tuus, amicus & uxor* &c. Sequitur: *Effunde sanguinem eorum* &c.

Item. De Simone, & Levi, qui interfecerunt Sichimitas &c. *Genes.* XXXIV. Videatur Dominus Nicolaus de Lyra in isto passu.

Item de Moyse, qui interfecit Ægyptium. *Exod.* II. & *Act.* VII. *Cap.*

Item. De fure nocturno ingrediente domum, nocturno tempore. *Exod.* XXII. Cap.

Item de Ayoth, qui interfecit Eglom Regem. *Judic.* III. Cap.

Item. De Samuele, qui in frustra concidit Regem Agag. I. *Reg.* XV. *Cap.*

Item. De David, qui fecit interfici Amalechitam, cùm nondùm haberet potestatem judiciariam II. *Reg.* I. *Cap.*

Item. Consilio Chusi deceptus Absalon, ex ordinatione Regis David &c. & finaliter fuit interfectus Absalon per Joab contra Regis David Præceptum. II. *Reg.* XVII. & XVIII. *Cap.*

Item. De Sesbinedob, qui nisus est percutere David, quem interfecit Abisai frater Joab. II. *Reg.* XXI. *Cap.*

Item. Helias duxit quadringentos Prophetas Baal, & quadringentos leucorum ad torrentem Chison, & eos interfecit. III. *Reg.* XVIII. *Cap.*

Item. Hyeu congregavit omnes Prophetas Baal insidiosè, & eos interfecit &c. cui dixit Dominus, *Quia studiosè egisti quod rectum erat in occulis meis* &c. IV. *Reg.* X. 30.

Item. De Judith, de qua dicit Beatus Hieronymus, in Prologo, quòd Pro liberatione populi sui crudeliter oppressi invictum ab hominibus vicerit, ac insuperabilem superavit. Et paulò ante ibidem. *Accipite*, inquit, *Judith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis praconiis eam declarate.* Ergo interficiendo Olophernem fecit actum laudabilem, meritorium, & virtuosum.

Item. De Antiocho, quem interfecerunt Sacerdotes Naneæ in Templo. II. *Mach.* I. *Cap.*

Item.

Non est Lex æquior ulla.
Quàm necis artificem arte perire sua. Glo. *Daniel* V. Cap. *Neque enim* &c.

Item. De Judith. III. *Qui estis Presbyteri in populo.* Glo. *Fortia docta Patrum documenta sunt filiorum.* Glo. *In simili casu licitum est* &c.

Sequuntur aliqua Correlaria ex dictis Magistri Joannis Gersoni.

Ex opposito Assertionis, *Licitum est unicuique*, sicut quidam videtur asserere * dictus opponens: sequitur, quòd aliquis viator, in casu prædicto, existens in gratia, stante Lege perplexus, imò de facto, esset in dicto casu inter duo mala culpabilia prohibita per Præceptum: quod est erroneum in Fide, & moribus.

Item. In dicto casu, stante veritate oppositi, per impossibile, staret aliquem licitè, & absque culpa posse consentire in mortem sui Regis, & superioris Domini justi, & innocentis: quod est erroneum, ut supra.

Item. Staret, aliquem licitè venire contra juramentum fidelitatis, quo astringitur superiori Domino, cui post Deum summè obligatur, magis quàm cuicumque convassallo possit obligari: quod est erroneum.

Item. In casu subiti, & imminentis periculi, non patientis moram, ut ad Superiorem possit haberi recursus, aut aliter evitari, absque discrimine graviori, necessitatem ex tali periculo inductam non habere dispensationem, aut interpretationem sibi annexam, à communi casu Legis absolventem; videtur esse erroneum: eo quòd necessitas non habet Legem, nec aliquis peccat in illo quod vitari non potest.

* *Locus corruptus.*

 Item.

Item. In tali casu malefactores, & hostes Reipublicæ occidere, aut occidi facere, non contrariatur Præcepto Decalogi, quo homicidium prohibetur, pro ut videtur sentire Beatus Augustinus. Libro primo. *De libero arbitrio.*

Item. Sequitur contra illud Præceptum. *Non occides*, debet intelligi, sicut intelligitur secundùm doctrinam Sanctorum, de occisione innocentis, aut de illa, quæ fit livore propriæ vindictæ, aut authoritate privata; quia secundùm hoc, includit in se formaliter rationem injusti mali, & indebiti: non autem occisio, quæ fit authoritate Legum prædictarum, de qua loquitur Assertio, ut patet ex discursu præcedenti.

Item. Quòd dictus tyrannus occidit suum supremum Dominum, quantùm in se est, machinando proditoriè in ipsius mortem, odio, & cupiditate, mente & consensu, cum intentione & proposito pertinacibus suam damnatam intentionem opere complendi, & transgressor *, quod approbat Magister Joannes de Gersonno, & commendat, non sine suspitione vehementi, & videtur dare licentiam vassallis interficiendi suos Dominos innocentes.

Item. Sequitur, quòd tyrannus, de quo casus loquitur, per dicta de Gersono, conformiter loquendo ad Legem Christi, est occidendus; sic arguendo: Omnes qui gladium acceperunt, Glossa: *Authoritate propria*, Gladio debent perire.

Sed tyrannus, de quo loquitur Assertio, gladium accepit, propria authoritate, contra suum Regem, & superiorem Dominum, contra quem non potest habere authoritatem.

Ergo gladio debet perire.

Sed publica authoritas officiaria, aut alia præter istam, non potest per casum, talem tyrannum interficere.

Ergo vassallus, authoritate publica per Legem concessa, hoc est authoritate Legum, &c. potest ipsum interficere laudabiliter, divinum Judicium in eum exercendo; quod est propositum.

* *Locus corruptus.*

Secunda Assertio.

Leges, naturalis, moralis, & divina, authorisant unumquemque subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Probatur.

Quicumque instinctu, sive dictamine rationis naturalis & divinæ aliquid operatur, authorisatur Legibus supra dictis.

Sed quilibet subditus in casu prædicto occidendo tyrannum supra dictum, vel occidi faciendo, instinctu dictaminis rationis naturalis & divinæ operatur.

Ergo &c. Major nota, & Minor patet per rationes præcedentes.

Et confirmatur.

Quicumque zelo sanctæ affectionis pro salute Reipublicæ certat, Spiritus Sanctus illum secreta inspiratione in dictis Legibus revelata authorisat; & specialiter in casu præmisso, & ubi Judex remedium non posset adhibere; nec talis habeat occidendi intentionem, sed solùm Reipublicæ, & sui Regis innocentis liberationem.

Sed sic est in proposito.

Ergo, &c.

Major patet ex tenore casus: quia etiam Caïus non intendit nisi Regem suum à morte iniqua eripere, & Rempublicam conservare, ad quod tenebatur, de necessitate salutis.

Tertia Assertio.

Licitum est unicuique subdito, honorabile, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias, & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos villanè per optimas cautelas, explorationes, & insidias: & est licitum dissimulare, & tacere voluntatem suam de sic faciendo.

Probatur prima pars, supposita quidditate horum ter minorum, *Licitum, & meritorium*: quia licitum est omne illud quod auget bonum publicum, vel privatum, per modum, per quem Deus vult tale bonum augeri; & hoc vocatur licitum positivè: & est licitum aliud; omne quòd à malo præservat actu, vel aptitudine, tacitè, vel expressè aliquod bonum publicum, vel privatum, per illum modum, per quem Deus vult tale bonum à tali modo præservari; *Laudabile verò, vel honorabile*, est omne opus virtuosum, eo quòd honor, est exhibitio reverentiæ, in testimonium virtutis, secundùm Augustinum, in Libro; *De qualitate animæ*: dicentem, quòd virtus est quædam qualitas vitæ undique consonans Deo. *Meritorium* verò, est illud quod est dispositum, ut à Deo acceptetur, sicut sunt opera virtutum, Præceptorum, & Consiliorum. Undè Eccli. xvi. 15. *Omnis misericordia faciet locum unicuique, secundùm meritum peregrinationis suæ mortis*, id est, hujus vitæ mortalis.

Tunc arguitur sic: Subditus interficiens talem tyrannum, bonum publicum & privatum præservat à malo gravissimo.

Ergo licitum est sibi. Consequentia nota, & Assumptum patet per casum, & per præcedentia.

Item. Talis interficiens conformat voluntatem suam voluntati divinæ in Scripturis sacris revelatæ, &c. Antecedens patet. Deut. xiii. *Si frater tuus, amicus & uxor, quæ in sinu tuo dormit, depravare voluerit veritatem, sit manus tua super illos, & effunde sanguinem eorum.* Sic & de tyranno, &c.

Secundum probatur, quòd talis occisio est opus virtutis, factum conformiter ad voluntatem divinam. Ergo est honorabile, & meritorium. Consequentia nota, & Antecedens patet per præcedentia.

Probatur secunda pars Assertionis: Jura, sive Leges in quodam generali dicunt; malos fore puniendos, & bonos præmiandos: ut qui boni sunt benè præmiantur; qui meliores, meliùs; & qui optimi, maximè. Sic suo modo, qui mali sunt puniantur; & qui pejores, pejùs; & qui pessimi sunt, vilissimè, & acerbissimè debent puniri.

Sed talis tyrannus est pessimus.

Ergò, &c. Major: quia contra Deum, & Justitiam, & contra Dei Præcepta: *Non occides. Non concupisces rem proximi tui.* Si injustè & indebitè nititur occidere suum Regem; hereditates alienas rapere; necare parvulos & innocentes; viduas spoliare; virgines rapere; & Ecclesiæ Jura subvertere; & indifferenter Christicolas opprimere universos.

Quarta Assertio.

Jus, ratio, & æquitas est, quòd omnis tyrannus occidatur villanè, per explorationes, insidias, & est propria mors quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos villanè, hoc est, rustico modo sine diffidentiis aliis & solemnitatibus.

Patet Assertio per præcedentia, excepto quòd oportet probare, quòd per explorationes, & insidias licitum sit occidi ipsum.

Pro

Pro quo notandum est, quòd explorationes, & insidiæ, sunt quidam modi conversandi cum aliis, sub velamine suæ intentionis; & iste modus habet duos principales fines: unum ad majus bonum attingendum; alterum ad majus fugiendum: & quodlibet istorum habet duos aspectus; scilicet licitum, & illicitum.

Exemplum primi. Ut si quis anhelet ad Dominium sibi debitum attingendum, per modos debitos, A licèt celet intentionem suam cum debita fictione, & silentio veritatis, vel diminutione cujusdam, & non intentione nocendi alicui, sed recuperandi rem suam, vel conservandi: tales insidiæ & explorationes sunt licitæ cuicumque. Si autem quis anhelaverit ad sibi non debitum Dominium, & immiscuerit scienter mendacia; tales insidiæ sunt illicitæ. Ex quo arguitur sic.

Insidiæ contra tyrannum, ad finem ut Respublica, & Rex innocens à servitute, & occisione injusta liberentur, sunt meritoriæ, & laudabiles. Ergo sunt licitæ.

Sic est in proposito.

Ergo, &c. Major patet ex jam dictis; & Minor patet de Ajoth, & Jasel. De Judith, & de Hieu, & Joada &c. Ultima verò pars Assertionis patet per B immediatè præcedentia.

Quinta Assertio.

Ille qui occidit, vel occidi facit supra nominatum tyrannum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi, & non debet solùm Rex contentus esse, sed debet habere factum acceptabile & authorisare, quantùm opus, vel necessitas esset.

Probatur: quia qui zelo Dei aliquid agit, & amore Reipublicæ, & conformiter divinæ voluntati, ac privato consilio Spiritus Sancti, non debet de aliquo reprehendi: sed Rex, qui est custos justi, debet contentari, & habere opus acceptabile.

Sed sic est in proposito.

Ergo, &c. Minor nota est, & Major patet per præcedentia.

Sexta Assertio.

Rex debet præmiare & remunerare illum qui occidit, modo qui dictus, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honoribus, & divitiis; exemplo remunerationum factarum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.

Probatur: quia quicumque laborat sincera affectione, non intendens aliud quàm salutem Regis, & Reipublicæ, justitiæ ordo requirit, ut præmietur.

Sed sic est de Caïo, in casu prædicto.

Ergo &c. Major nota: quia omnis Lex mandat beneficia debere recognosci, & compensari; juxta illud: *Laborantem agricolam*, &c. Et benè certans coronam recipit. Et benè currens in stadio bravium promeretur. Et Minor patet per præcedentia.

Septima Assertio.

Rex debet plùs amare quàm priùs, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis, & debet facere prædicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari, per Litteras, in modum Epistolæ, vel aliter.

Probatur: Quicumque facit aliquid amore Regis sui, & Reipublicæ, conforme divinæ voluntati, debet esse gratum, & acceptum Regi, & debet facere publicari per Regnum suum, & alibi, ut virtus in suo fideli vassallo laudata crescat, & sic ceteri ad conservationem suæ fidelitatis ad suum Regem, & Rempublicam animentur, & provocentur.

Sed sic est de tali occisore, in casu prædicto.

Ergo, &c. Major est conformis sacræ Scripturæ. Nam de Osya 2. Paralip. XXVI. Et idem de David. 1. Reg. XVIII.. Quòd celebre factum nomen ejus in universa terra, propter crebras victorias. De Judith, de Jahel. Similiter verò in gestis Romanorum, famantur illi qui pro Republica legitimè certaverint.

Octava Assertio.

Littera occidit, Spiritus autem vivificat. 2. Cor. III. 6. *Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.*

Quantùm ad istam Assertionem, & ejusdem expositionem, arguitur sic: Primò. Ille Clericus malè intelligeret, & perversè textum Bibliæ, qui pro istis erroribus, quibus dicitur, quòd Dominus in nullo tenetur subditis; & quòd omnia subditorum bona sunt Principis; & quòd possunt de omnibus facere ad suam dispositionem, & voluntatem, in capiendo totum ad se hoc quod subditi habent, sine alio titulo; vellet vertere Scripturæ verba. 1. Reg. VIII. 11. *Hoc erit Jus Regis, &c.* Iste sensus est litteralis hîc, & alibi: in speciali, Deut. XVII. 16. *Cùmque Rex constitutus fuerit, &c.* Totum est ad contrarium: & ita est etiam contra omne bonum judicium rationis naturalis, cui nunquàm contrariatur Jus divinum.

Ergo semper tenere sensum litteralem in Scriptura sacra, est occidere animam suam.

Probatur consequentia: quia iste est sensus litteralis: *Hoc erit Jus*, &c. Posse facere de omnibus bonis subditorum ad suam dispositionem, & voluntatem, &c. Et quòd hoc est Jus Principis.

Hoc antecedens est Magistri Joannis Gersoni, in secunda Veritate, & prima sui Tractatus, qui incipit; *Vivat Rex*, &c. In secunda parte, ubi tractat de vita civili.

Secundò sic. Ad removendum fundamentum, C in quo prædictus error figitur, non sufficit ad intelligendum sacram Scripturam, quòd sciatur solummodò significatio Grammaticalis, & vulgaris verborum; imò requiritur magnum & longum studium instructionum, tàm dictæ sacræ Scripturæ, quàm aliarum sententiarum Logicæ, vel Philosophiæ, & etiam sanctorum Doctorum, qui exposuerunt sacram Scripturam per inspirationem divinam, & per comparationem unius passus ad alterum; ut exemplificatur de ista Propositione: *Puteus altus est*, Joan. IV. 11. Ubi accipit pro altitudine profunditatem: aliter enim sequeretur, quòd quilibet Grammaticus, qui intelligeret Latinum, vel qui haberet Bibliam in Gallico, statim esset bonus Theologus, quod non est verum; imò est occasio maxima labendi in hæresim: sicut Julianus Apostata, Elvidius, Jovinianus, & Turlapin fecerunt.

D Ergo semper tenere sensum litteralem in Scriptura sacra, est occidere animam suam.

Probatur consequentia: quia sequi semper significationem Grammaticalem, & vulgarem verborum, est maxima & communis labendi in hæresim occasio, sicut lapsi per hoc fuerunt hæretici nominati, prout dicit Gerson.

Ergo semper sequendo sensum litteralem, &c.

Tenet consequentia, per locum à nominis interpretatione, ad interpretatum: Grammaticale enim, dicitur

citur à, *grama*, Græcè, quod est, *littera*, Latinè. Ergo Grammaticale, per interpretationem, idem est quòd litterale.

Ergo si significatio Grammaticalis solùm accepta & sequuta, occidit animam, & significatio litteralis, & per consequens, sensus litteralis. Antecedens principale est Magistri Joannis Gerson, in secunda Veritate præfata, &c.

Tertiò. Verba sacræ Scripturæ sunt sæpè æquivoca, & capiuntur aliter in uno loco, quàm in alio; vel aliter quàm in communi Grammatica; & oportet concordare unum passum per alterum, & per causam, & circumstantiam verbi: & patet per Hilarium dicentem: *Intelligentia verborum*, &c. Exemplificatur in hoc verbo, *Jus* quidem * significat tria in hoc versu contenta. A

Jus aqua, Jus rectus, Jus dicitur esse potestas.

Et hoc verbum etiam, *Rex*, quandoque accipitur pro tyrannno. Osée XIII. Et Job. XXXIV. Et *benedictio*, accipitur pro maledictione. Job II. *Lex Justitiæ*, pro irregularitate Justitiæ. Sap. II. Et multa alia, &c.

Ergo semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.

Consequentia ista probatur ex dicta æquivocatione verborum in sacra Scriptura aliter accipiendorum, quàm in sensu litterali accipiantur in aliquo loco; & aliter quàm in communi Grammatica, & per consequens aliter quàm in communi sensu, & significatione litterali. B

Patet etiam per exempla adducta de hoc nomine, *Jus*; & de hoc nomine, *Rex*; & de hoc verbo, *Benedic*, quod debet intelligi per *maledic*. Job II. *Ne fortè benedixerint*, id est maledixerint: qui tamen non est sensus hujus litteræ *benedixerint*. Et etiam. Job II. 9. *Benedic Deo & morere*, debet intelligi *Maledic*, qui non est intellectus Grammaticalis & litteralis hujus verbi, *Benedic*, ut clarè patet. Antecedens principale est Magistri Joannis Gerson, in secunda Veritate secundæ partis Tractatus incipientis, *Vivat Rex*, &c.

* *Forsan* quod.

Nona Assertio.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno Milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit, si contingat, quòd illud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse in nullo tenetur eas observare. C

Probatur: Nullum juramentum promissorium cadens super materiam indebitam ex se, vel eventu inculpabili sequenti, est observandum.

Sed in casu nostro, juramentum, promissio, & confœderatio, est cadens super materiam indebitam ex eventu inculpabili.

Ergo non est, &c.

Major nota: quia juramentum non potest esse vinculum iniquitatis. Et Minor patet: quia, prout dicit Assertio, vergit in præjudicium alterius promittentium; quod non potest esse sine culpa mortali, vel veniali, & tunc est rescindendum. D

Item. Arguitur, confirmando Minorem prædictam. Nulla promissio obligat ad suam observantiam, quæ absque scelere impleri non potest.

Sed sic est in proposito.

Ergo, &c.

Major patet per illud: *In malis promissis rescinde fidem.* Et Minor est manifesta; quia præjudicium in hoc casu alicui non infertur, absque transgressione Præcepti Decalogi.

Item. Juramentum quod est contra ordinem charitatis non est servandum.

Sic autem est in proposito.

Ergo, &c.

Minor patet: quia ex ordine charitatis, quilibet * tenetur seipsum diligere, & vitare suum præjudicium, sponsæ suæ, & liberorum, quàm alterius, ceteris paribus.

Item. Nullus tenetur servare juramentum, quòd est contra Jus.

Sed in casu Assertionis, juramentum est contra Jus.

Ergo, &c.

Patet Minor: quia præjudiciare alteri, similiter & sibi ipsi, est contra Jus, eo quòd Jus est honestè vivere, quo ad se; alterum non lædere, quo ad proximum; & unicuique Jus suum tribuere, quo ad Deum.

Patent præmissa per Beatum Augustinum, & Sanctum Thomam. 2. 2. q. XX. *Art.* VII. Per Dominum Durandum; per Raymundum; per Joannem Lectorem, per Bartho: in suis Summis, dicentem, quòd tali juramento deest Justitia, propter aliquid, quod de novo emergit, quod fuit inpræmeditatum, scilicet præjudicium. Exemplificavit de juramento Herodis, qui juravit puellæ saltanti, se daturum quid petivisset, &c. Hoc enim juramentum poterat esse licitum à principio, intellectâ debitâ conditione, scilicet, si peteret quod dare deceret: undè impletio fuit illicita. Undè Ambrosius, in primo Libro, de Offic. *Est contra officium nonnunquam, promissum solvere juramentum: sicut Herodes, qui necem Joannis præstavit, ne promissum negaret juramentum.*

* *Videtur desiderari* plùs.

Articulus Secundus.

Quoniam, ut ait Philosophus, in Elen. *Qui virtutis vocabulorum sunt ignari, de facili paralogizantur.* Et Isidorus, I. *Lib.* de *Eth.* C. IV. dicit: *Nisi nomen scieris, cognitio rerum perit.* Et ideò utile distinguere quot modis *Fides* capitur. *Fides*, uno modo capitur, pro consentire, vel assensu: alio modo capitur, pro fidelitate. Utroque modo capit Augustinus in Libro, de Spiritu & littera. *Quædam*, inquit, *est fides, quam adhibemus, cùm aliquid credimus: & alia, quam damus, cùm aliquid pollicemur. Aliter, cùm dicitur, non mihi habuit fidem: & aliter, non mihi servavit: nam illud est, non credidit quod dixi; illud non fecit, quod dixit. Secundùm hanc Fidem, quâ credimus, fideles sumus Deo: secundùm illam verò, quâ facit quod promittit, etiam ipse Deus, fidelis est nobis: hæc enim dicit Apostolus.* I *Cor.* X. 13. Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari super id quod potestis.

Primus modus subauditur: nam uno modo extenso, nominis omnis certitudo, quæ fit per rationem humanam, dicitur *Fides*. Isto modo dicit Boëtius, in suis Topicis, quia *Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem.* Alio modo dicitur *Fides* certitudo, ad quam homo inducitur per rationem divinam: & isto modo ad propositum, *Fides* capitur tripliciter; uno modo pro habitu Fidei, & hoc modo diffinit Fidem Apostolus, *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Hæbr. XI. I.

Alio modo capitur Fides pro actu Fidei; & hoc modo diffiniens Fidem Augustinus super Joannem dicit: *Quid est enim Fides, nisi credere quod non vides?*

Tertiò modo capitur Fides pro objecto Fidei, vel eo quod creditur: & hoc modo Fidem demonstrando; Athanasius; *Hæc est enim Fides Catholica, quam*

quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.

Et ut videamus clarè quæ sunt de Fide, uno istorum modorum * tria capita: considerandum est, quòd homini Deus providit finem, qui est supra facultatem humanæ naturæ; per consequens rationem, scilicet plenam participationem suæ beatitudinis: & oportet eum qui ad finem tendit, si liberum arbitrium habeat, cognoscere finem, ex cujus consideratione dirigitur in his quæ sunt ad finem. Ideò oportuit ut homo cognitionem finis supernaturalis haberet per Fidem, quæ naturalem rationem ejus excedit: & quia ea quæ sunt ad finem, debent proportionari fini; ideò etiam ea quæ sunt ordinata ad finem illum, sunt supra facultatem humanæ naturæ & rationem; quæ † quoniam finita sunt, & non infinita, ergo non omnia quæ in divina continentur sapientia, sunt supra rationem naturalem aut excedunt, ad Fidem pertinent; sed dumtaxat cognitio finis supernaturalis, & eorum, quibus ad finem illum supernaturaliter ordinamur. Et isto modo volumus loqui de Fide in proposito, prout est habitus, qui est virtus Theologica, vel actus ejus, vel objectum. Et quia ex isto modo Fides ex sacris Scripturis, veteribus & novis, concepta est, ut dicit Augustinus, XIX. *Lib.* de *Civitate Dei. Cap.* XVIII. Ideò Judicium fieri ‡ est, & appellatur doctrina & Judicium Universalis Ecclesiæ, vel in quo ejus tota potestas simul virtuat ** unita Concilii Generalis secundùm quod procedit ex prima veritate Scripturis sacris manifestata.

Ex prædictis sequuntur plures Propositiones. Prima ad Fidem per se pertinet, & essentialiter.

Quod simpliciter humanum excedit intellectum, ad Deum pertinens, nobis divinitùs revelatum, patet quia Fide ejus cognitio, & non aliundè habetur.

Secunda ad Fidem per actus pertinet.

Quod intellectum excedit hujus hominis, & non hominis simpliciter; humanam enim vitam tendentem in finem beatificum, quoniam oportet regulari ex cognitione Dei, sicut ea quæ sunt ad finem ex cognitione finis, & studio scire vult, cognitio Dei habetur, multi non possunt proficere, ergo oportuit quòd cognitio Dei, quæ necessaria est ad salutem, & transcendit eorum intellectum per Fidem à principio fuerit ipsis cognita.

Non omnia lumine naturalis rationis cognoscibilia pertinent ad Fidem. Patet: quia non omnia talia ad beatitudinem nos ordinant. Confirmatur: principia enim, quorum est intellectus, dum quisque statim probat audita, ut dicit Boëtius, in Libro *De hebdomadibus*: id est, de Propositionibus per se notis, & ea, quæ demonstrativè possunt probari, non proponuntur hominibus ut credenda, nisi qui ut ad eorum demonstrationem non attingit, Fide ea teneat; evidentissimum est, quòd non omnia lumine naturalis rationis cognoscibilia pertinent ad Fidem.

Hæresis est dicere, quòd de omnibus notis lumine naturalis rationis, est Fides. Patet: quia aliquid est notum omnibus, & apparet lumine naturalis rationis; sicut patet de principiis, quæ quisque statim probat audita. Si ergo de illis est Fides, quæ omnibus sunt apparentia, Consequens est hæresis: contra illud, Hebr. XI. I. *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Ergo Propositio vera.

Hæreticum est asserere, quòd Deus non potest facere hanc Consequentiam esse bonam. Hoc illi notum est lumine naturalis rationis; igitur non cadit sub ejus Fide: hæc enim Consequentia, dùm ex institutione Dei, bona est. Hoc illi notum est lumine naturalis rationis, igitur non cadit sub ejus Fide; eo quòd opposito dato, Fides esset de apparentibus; evidentissimum, id est, quod qui hoc negat contradicit omnipotentiæ Dei, & per consequens, asserit hæreticum, quod est Propositio.

A Hæresis est dicere, quòd idem, & secundùm idem, ab eodem est cognitum, lumine naturalis rationis, & Fide creditum. Patet: quia omne ab aliquo cognitum, lumine naturalis rationis, est ei apparens. Ergo si idem, & secundùm idem, ab eodem est Fide creditum; Fides est apparentium formaliter. Consequens est damnata hæresis: *Hebr.* XI. I. Igitur Propositio, &c.

Plato plura credidit discipulus in sacra Theologia, quàm jam credit, factus in ea clarissimus Magister. Patet: quia discipulus multa credidit de Deo, quorum jam habet scientiam factus Magister, & visionem: & per consequens, Fidem desiit habere: sicut multa jam in via credimus, quorum in patria habebimus scientiam, vel visionem, & nullo modo Fidem.

Ex his benè digestis sequitur, Magistrum Joannem de Gersono dixisse hæresim, simul & impossibile; diffiniendo, Fidem esse habitum verum, & B certum, per auditum verbi Dei acquisitum.

Ea enim quæ Fide tenentur, dùm sunt supra, & omnem humanam excedunt rationem, & nullus actus excedit proportionem sui principii activi; impossibile est, quòd per actus rationis puræ humanæ, habitus Fidei, propriè loquendo, acquiratur. Et ergo evidentissimum est quòd habitus Fidei à solo Deo infusus est, & nullo modo acquisitus.

Item. Fides, quæ est habitus, est virtus Theologica. Sed virtutes Theologicæ à solo Deo nobis infunduntur. Et ergo Fides, propriè loquendo, nullo modo est habitus acquisitus.

Item sic. Fides est habitus per auditum verbi Dei acquisitus. Ergo Fides ex operibus est, & non purè Dei donum.

Consequens est hæresis, contra illud. Eph. II. 8. C *Gratia enim estis salvati per Fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus.* Ergo & Antecedens similiter est hæreticum: quod est Propositio Joannis Gerson.

Item sic. Fides est habitus per auditum verbi Dei acquisitus. Sed pueri dùm carent usu rationis, nullum habitum mentalem per auditum verbi Dei acquirunt.

Igitur pueri, etiam baptisati, nullam habent Fidem. Et quia omnis qui sine Fide morietur, damnabitur: igitur pueri baptisati, si moriantur, omnes damnabuntur.

Consequens est hæresis, quæ destruit Fidem Ecclesiæ, de Sacramento Baptismi: igitur & Antecedens pro prima parte, quæ est Propositio Joannis Gerson.

D Sed contra.

Fides ex auditu est. Rom. X. 17. Et ergo est habitus acquisitus.

Dicendum est, quòd Consequentia non valet: in Fide enim, quantùm ad propositum Argumenti, duo sunt consideranda: habitus scilicet, & determinatio habitus. Habitus à solo Deo infusus est: sed quantùm ad ejus determinationem credendorum, fit in nobis, vel per locutionem interiorem; quia Deus in nobis loquitur: vel per vocem exteriorem.

Imò, esto Fides acquiritur per scientiam Theologicam, quæ Articulos distinguit, juxta illud XIV. *De Trinitate*, hinc scientiæ tribuitur, quo Fides salu-

* *Locus corruptus* † *Locus corruptus.* ‡ *Forsan* Fidei ** *Locus corruptus.*

berrima gignitur, nutritur, roboratur, & deffenditur.

Item. Supposito cum Philosopho, quòd contrariorum eadem disciplina: dicendum est, quòd sicut Propositio affirmativa ejus * significatum est tantùm creditum, pertinet ad Fidem; sic & negativa ejus opposita: undè non magis ad Fidem pertinet, hoc est, ad Fidei notitiam, hæc Propositio: *Filius Dei redemit nos*, quàm ista: *Filius non redemit nos*.

Potest autem pertinere aliqua Propositio ad Fidem, duobus modis, scilicet implicitè, vel explicitè. Explicitè dupliciter, directè scilicet, quando ista Propositio est aliquis Articulus Fidei expresse, ut esset ista; „Jesus Christus conceptus est de Spiritu sancto.„ Vel indirectè, quando scilicet illativè Propositio illa sequitur ex aliquo hujusmodi Articulo, ut esset illa in proposito, scilicet; „ Spiritus sanctus est causa „ conceptionis Christi; „ qui sequitur ex hac: „ Christus conceptus est de Spiritu sancto:„ Igitur Spiritus sanctus est causa Conceptionis Christi.

Implicitè vero Propositio aliqua dicitur pertinere ad Fidem, quæ nec est expresse Articulus Fidei, nec ex illo sequitur illativè; sed potest ad aliquem Articulorum reduci, velut contentum in illis, aut in uno illorum, sicut esset ista: „ Sacramenta Novæ Legis „ conferunt gratiam.„ Quia reduci potest ad hunc Articulum: *Passus, mortuus, & sepultus est.*

His præmissis, dico, salvâ semper determinatione Ecclesiæ, quòd neque novem Assertiones, &c. nec eorum oppositæ explicitè, vel implicitè pertinent propriè ad Fidem; nisi impertinenter, & abusivè loqui vellemus. Pro cujus intellectu noto quinque Conclusiones.

Nulla Propositio opinabilis rationabiliter dicitur ad Fidem pertinere.

Hæc Conclusio probatur: quia Fides est assensus sine formidine: nam est Fides infra scientiam & opinionem constituta, ut ait Hugo; Libro, *De Sacramentis.*

Nulla Propositio potest ad Fidem propriè pertinere, quæ sit evidens in lumine naturali.

Patet hæc Conclusio per quid nominis Fidei: quia *Fides est argumentum non apparentium*, secundùm Apostolum, ad *Hebr.* XI. 1. non quolibet lumine, sed lumine naturali, ut dicit Glosa.

Omnis Propositio, quæ est aliquod principium Legis naturalis, est evidens in lumine naturali.

Patet ista Conclusio: quia quodlibet tale principium, est naturaliter judicium; sicut & tota Lex naturalis: ut pulchrè deducit Augustinus, super illo Psalmi IV. 7. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*, &c.

Præcepta Decalogi, specialiter secundæ Tabulæ, in Præcepto Legis naturalis plenariè continentur.

Patet: quia ad illa reducuntur, & ex indè moralia dicuntur, ut patet per sanctum Doctorem, secunda secundæ, in materia *De Præceptis moralibus.*

Præcepta Decalogi, non obligantur ad litteram principaliter, sed secundùm intentionem præcipientis.

Patet hæc Conclusio per Augustinum, contra Manichæos, per totum: & per Hugonem; Libro, *De Sacramentis*, & Glosas Sanctorum innumeras.

Ex quibus Conclusionibus infertur, quòd novem Assertiones, &c. non pertinent propriè ad Fidem, ut patet per primam Conclusionem: quòd neque sunt contra Præcepta Decalogi, neque contra sacram Scripturam, maximè secundùm intellectum ipsas asserentium, ut patet per quintam Conclusionem: quòd materia Fidei non versatur circa principia Legis naturalis, ut patet per secundam, tertiam, & quartam Conclusiones: quòd de necessitate salutis, non debet sancta hæc Synodus dictas Assertiones condemnare: quòd Sententia eas condemnans est invalida, & non Catholica.

* *Forsan* cujus.

Hæc Propositio: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, propriè, & per meritum, occidi à quocumque suo vassallo, aut subjecto, & per quemcumque modum, maximè per insidias, & per blanditias, non obstante quocumque juramento, aut confœderatione facta apud eum, sine expectando Sententiam, aut Mandatum Judicis cujuscumque*; quam dicit Adversarius, *casum brevem*, non sequitur ex aliqua Assertionum prædictarum, sed nec ex omnibus simul.

Probatur: quià licèt quilibet tyrannus, in casu sic A specificatus sit, &c. & etiam villanè; non tamen sequitur, quòd quilibet tyrannus universaliter captus sit occidendus, &c. Arguitur enim à parte in modo ad suum totum, cum distributione; & tale argumentum non valet, sicut non sequitur: Quilibet homo albus currit, ergò quilibet homo currit.

Quòd deliberatio, quæ incipit: *Ego Petrus*, &c. & finitur: *Propria manu mea scripsi*, est incompetens, & malè digesta, quæ dicit in effectu, dictas novem Assertiones esse pejores illâ; *Quilibet tyrannus*, &c.

Item. Cùm dictæ Assertiones damnatæ non reperiantur, assertor alius, præter opponentem, tenetur ipsam, de necessitate salutis, revocare.

Item. Hoc sacrum Concilium debet illum compellere: & in casu quòd renueret, debet procedere B tanquàm contra vehementer suspectum de hæresi.

Item. Quòd multùm cavere debent Theologi, ne sic passim dicant, Propositionem pertinere ad Fidem: quia ex hoc insurgit ludibrium ridiculum, & derisio inter populares, & contra Theologos, &c. & etiam contra Fidem.

Item. Sacrum Concilium deberet ponere certam Legem, & Facultas Theologiæ, & etiam aliæ Facultates, in modo loquendi circa tales materias.

Si hæc Propositio est vera, quòd non est Propositio ita distans à Fide, in qua si ponatur hoc verbum, *licitum, vel meritorium*, quin ad Fidem pertineat: necesse est quòd aliæ Facultates perdant omnes suas Propositiones principales, & Libros, consequenter, pro majori parte, addito in eis, licito, vel illicito; meritorio, vel demeritorio, quod C est abusivum.

Sequuntur aliqua Dubia.

Primum Dubium est.

Si illius Propositionis condemnatio faveat tyrannis, tollatque securitates Principum, & pacis politicæ salutem.

Secundum Dubium.

Si ejusdem Propositionis contradictoriam tenere, sit non reprimere agentes, aut agere volentes contra ista Præcepta Decalogi: *Non occides. Non fraudem* D *facies. Non furtum. Non concupisces uxorem proximi tui*; Si enim præfatam Propositionem, vel Assertionem condemnaret Concilium, ejus contradictorium assereret tanquàm Catholicum, & ut Fidei Articulum tenendum; per quod videatur, si derogaret Præceptis divinis, & sacræ Scripturæ.

Tertium Dubium.

An illa Propositio, quæ ponitur, ut coërceat pessimos à persecutione machinationum pessimè, & nititur tueri salutem Principis, & Reipublicæ, nec aliud intendit ex sensu primario, & principali, sit error in moribus.

Quar-

Quartum Dubium.

Numquid potiùs videtur observator illius Præcepti, *Non occides*, vassallus, qui tyrannum in Propositione expressum prævenit morte, ne suum Principem, seu Regem interficiat malignissimè, quàm ille qui permittit suum Regem & Principem interfici, cùm posset obviare per mortem tyranni talis, si alia via non pateret?

Quintum Dubium.

Quo loco sacræ Scripturæ, vel Articulorum Fidei, vel universaliter eorum quæ nobis tradita sunt ad credendum expressè, vel determinatè per Ecclesiam Catholicam, continetur contradictoria, vel contraria illius Propositionis præfatæ, quæ ita instanter petitur condemnari tanquàm erronea in Fide, & moribus?

Sextum Dubium.

An prælibata Propositio magis pertineat ad Judices in causa sanguinis, quàm ad Judices in causa Fidei deputatos.

Septimum Dubium.

An ista Propositio sit conjurationum, vel conspirationum, aut proditionum in Regum interfectiones, & Principum, tàm Ecclesiasticorum, quàm sæcularium, repressiva?

Octavum Dubium.

Utrùm ejus opposita, ex impunitate faveat machinantibus in necem cum suis Dominorum prædictorum?

Nonum Dubium.

Utrùm illa Propositio inducat, & promoveat vassallos ad fidelitatem servandam Dominis suis, pro ipsorum vita tuenda, & interfectione cavenda?

Decimum Dubium.

Utrùm ejus opposita ab hujusmodi fidelitate vassallorum, respectu Dominorum, ad eorum interfectionem, & vitam conservandam sit retractiva?

Undecimum Dubium.

Numquid illa Propositio illi regulæ est conformis; de duobus malis, majus malum est præcavendum?

Duodecimum Dubium.

Numquid ejus opposita est juramenti obligatorii, & prioris non dispensati dissolutiva?

Articulus Tertius.

Nunc restat solvere rationes partis adversæ, secundùm quod recolligi potuerunt.

Ad primam. Cùm arguebat sic: Istæ novem Assertiones pertinent ad Fidem explicitè; ergo, &c.

Negatur Antecedens, & ad probationes, quia repugnant illi Præcepto: *Non occides*, specialiter prima, & sequentes ex ea. Negatur hoc, quia ita modicùm pertinent ad finem, sicut ista: *Non occides*, *maleficum*. Undè non intelligitur istud Præceptum: *Non occides*, simpliciter; quia tunc nullo modo liceret interficere, quod manifestè est falsum, & erroneum. Sed intelligitur eo modo quo dictum est in sexto Correlario primæ Propositionum, ut patet intuenti.

Ad secundam rationem, quando arguitur de *maximè*, quod tenetur ibi comparativè, & quod præsupponit positivum, & quod sine illa circumstantia, cui additur, *maximè*, positivum non esset verum.

Pro quo notandum quòd iste terminus, *maximè*, de A vi, & proprietate vocis haberet multiplex significatum; scilicet correctivum, implicativum, & exclusivum, aut certè expletivum, & comparativum, ut sit sensus primus, *maximè*, si aliter fieri commodè non potest, id est, si illud fieri non potest, fiat istud.

Secundus sensus, *maximè*, id est, istud & illud fieri potest, sed maximè istud.

Tertius sensus est, *maximè*, id est, aliter fieri non debet, tunc æquipollet *tantùm*, ut patet. *extra, de remiss. Cap.* I. *Lib.* VI. C. *de electis*. C. *Audit*. Et per Dominum Joannem An. in Novella Epistola, *De fil. proborum. Ad abolendam*, cum remissionibus, & I. Tim. IV. 10, 11. *Speramus in Deum vivum*, B *qui est Salvator omnium hominum, maximè fidelium. Præcipe hæc, & doce.* Expletivè verò tenetur, quoniam ut I. *Reg.* XXI. 4, 5. quando Achimelech Sacerdos, &c. *Si pueri mundi sunt, maximè à mulieribus? Et respondit David Sacerdoti, & dixit ei: Equidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius-tertiùs, cùm egrediebamur*, &c. Item. *Osea*, XIII. 10. *Ubi est Rex tuus? Maximè nunc salvet te in omnibus urbibus tuis.* In primo enim textu, *maximè*, explet*, à quibus deberent esse mundi, quibus panem Sanctum licebat manducare; & in secundo explet salutis necessitatem: & isto modo sumitur in proposito, explet enim circumstantias, ex quibus occisio in casu posito sit licita, & meritoria.

Notandum tamen est, quòd, *maximè*, quoniam exponitur comparativè sicut dicit opponens: *Qui benè præsunt Presbyteri duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo, & doctrina*, I. Tim. V. 17. & hoc modo non capitur in Assertione.

C Ad tertiam. Ubi arguit de Mandato; sic Assertio dicit: *Licitum est unicuique subdito sine quocumque Mandato*, &c. Ergo sine authoritate Legum, naturalis, &c. quia Lex, & maximè divina, est Mandatum. Negatur Consequentia, quia arguitur à termino stante immobiliter, ad eundem stantem mobiliter; à termino stante confusè tantùm, ad terminum stantem confusè, & distributivè: & sic non implicat contradictionem dicta Assertio, neque contradicit aliis duabus sequentibus.

Exemplum; Sortes non est in quocumque loco; Antecedens enim est verum, & Consequens falsum.

Secundò. Mirandum est quòd non advertit opponens ad hoc vulgatum in Logica, quod est, quòd signa universalia distribuantur aliquando distributione simplici, aliquando accommoda. v. g. de ista Propositione: Deus creavit omnia, quia non crea- D vit seipsum. Cœlum tegit omnia; quia non tegit seipsum: quæ tamen sunt vera, distributione accommoda, sed non simplici. Similiter istæ: Omnis homo mendax. Omnes in Adam peccaverunt. Illuminans omnem venientem in hunc mundum hominem; & aliæ innumeræ, quæ reperiuntur in sacra Scriptura.

Restat ergo, quòd si *Mandato*, distribuitur distributione accommoda, sic quòd distribuit pro omni Mandato speciali, vel expresso, facto per hominem, non autem distribuit pro Mandato Legum: & isto modo Michaël, sine Mandato, expresso interfecit Luciferum.

* *Forsan* explicat.

Potest etiam dici, quòd occisio talis tyranni, licèt de illa non habuerit Caïus Mandatum expressum à Rege, tamen habuit interpretativum: quoniam si Rex scivisset machinantem tyrannum, &c. utique non solùm licentiasset illum interfici, sed etiam mandasset.

Et ad Augustinum dicentem: quòd nulli licet interficere, nisi præceptum sit sibi à Deo, vel publica functione teneatur, nec in istis omnibus interficit Judex: conceditur; & dicitur, quòd iste non interficit, nisi ut Minister Legis, & ex concessione ejusdem; non tamen ex Officio. Unde Magister Alexander de Halis, dicit in suo tertio, quòd aliquis interficit ex Justitia, & ut Minister Legis, licèt non ex Officio, ut etiam laïcus baptisat in casu necessitatis, ut Minister Legis, ex concessione, non ex Officio. Sic est in hoc casu. Quare, &c. Unde Augustinus, ad Macedonium: *Cùm homo ab homine occiditur, multùm distat, utrùm fiat nocendi cupiditate, vel injustè aliquid auferendi, aut subveniendi necessitate: & qui causa mortis fuit, potiùs est in causa, quàm ille qui occidit.* Et idem ad Publicolam: *Absit, ut ea quæ propter bonum, & licitum facimus, aut habemus, si quid ob hoc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur.* Idem Augustinus, *De libero arbitrio.* Lib. I. Sic inquit: *Homo enim potest aliquando occidere sine peccato, nam & miles hostem, & Judex, vel Minister ejus nocentem,* &c. Notetur etiam in *Decretis* XXIII. *q. Cùm homo ab homine occiditur.*

Ad quartam. Cùm dicitur, aut B, est Judex A, aut non; dicitur quòd non, sed est Minister Legis ad vindictam malefactorum. In isto casu nec agit ex Officio ut Judex, sed ex Legis concessione. Et ad inconvenientia quæ infert, quòd populi insurgere contra Dominum possunt: clarum est, quòd ista consequentia non valet, quia non sequitur: *Licitum est unicuique subdito*, &c. Ergo populi possunt corrigere Dominos suos, pro libito, &c.

Nec sequitur; quòd Sacerdos possit usurpare officium Prædicationis. Et cùm arguitur contra; quia conceditur sibi, quòd possit occidere, quod est pejus: dico, ut habetur *Secunda secundæ. quæst.* I. *Art.* II. & III. quòd nulli conceditur occidere simpliciter, & propria authoritate, sed benè talem tyrannum; & hoc non est pejus, quia non est malum, imò & laudabile. Nec sequitur, quòd Domini temporales possent aufferre bona temporalia Clericorum; quia cùm dicitur, quòd conceditur, negatur, ut priùs.

Item. Negatur, quòd mulieres possunt interficere viros suos, nisi viri essent tyranni, ut in casu; nec pueri Magistrum; nec Monachi Abbatem; nec Sacerdotes Episcopos; nec Episcopi Papam; nec rumpitur Lex, quæ servatur inter latrones & dæmones, de non occidendo.

Ad quintam, quam vocat insolubilem. Quando arguitur, quòd oportet in Assertione poni, quòd Caïus sciat, &c. Negatur sicut ad hoc, quòd ista vera sit: Judex licitè interficit latronem: non oportet quòd ponatur in Propositione hac, *livore vindictæ.* Unde ista est vera, sine illo addito in Propositione: licèt ad hoc quòd Judex licitè interficiat, quòd hoc non faciat livore vindictæ, non tamen exigitur quòd ponatur in Propositione. Unde ista est vera: maleficus est interficiendus, sine hoc, quòd addatur aliquid in Propositione.

Secundò dicitur, quòd non requiritur notorietas facti, vel Juris, in causa necessitatis; ut in invadente se ad mortem, vel suum Dominum, aut socium, vel in fure nocturno, & in multis aliis casibus: verumtamen exigitur talis notorietas in Foro judiciali. Et quando arguitur, quòd tunc quilibet posset fingere de quolibet, non valet consequentia, nisi in casu omnino simili arguatur.

Ad sextam, quam reputat insolubilem. Cùm arguit, quòd singularis, vel particularis negativa est vera & Catholica: ergo universalis sibi contradicens est falsa & hæretica. Conceditur Consequentia, sed negatur Antecedens. Et cùm probatur, quia ista singularis, demonstrato tyranno aliquo: non est licitum interficere à quolibet suo subdito, vel aliquem tyrannum non est licitum, &c. Clarum est, quòd non sumit contradictoriam particularem, vel singularem oppositam istius: *Licitum est unicuique subdito*, &c.

A Sed contradictoria est: hunc tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, &c. non est licitum unicuique interficere subdito, vel aliquem tyrannum, qui per cupiditatem, &c. non est licitum interficere, quod clarum est ex dictis; est hæretica, seu non Catholica. Et hoc de impugnatione primæ Veritatis.

Quantùm ad secundam Assertionem. Cùm arguitur: Leges prohibent, ne quis sit Judex, & pars in propria causa. Respondetur, quòd nec iste Judex, licèt sit Minister Legis: nec est sua propria causa, sed Reipublicæ, & sui Regis innocentis.

Ad secundam. Cùm dicitur, quòd Juris tutela est, ut nemo de altero quantumcumque scelerato capiat ultionem. Respondetur, quòd nec iste accipit ultionem, nec facit ultionem, sed ad sui Regis deffensionem, & Reipublicæ conservationem.

Ad tertiam. Cùm dicitur: Leges dicunt, audi aliam partem;

B clarum est quòd loquitur in Foro judiciali, & non in casu speciali necessitatis, ubi talis auditio non haberet locum, cùm non sint partes.

Ad quartam. Cùm arguitur sic: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos eis illa faciatis*: Matth. VII. 12. Dico, quòd Caïus si esset talis sicut Titius, quòd Titius faceret Caïo licitè quod Caïus facit Titio, & quod Titius deberet velle, si esset virtuosus, quòd sibi fieret per Caïum, pro conservatione prædictorum.

Ad quintam. Nemo debet procedere ex incertis & minimis conjecturis ad certam mortem, &c. Conceditur: sed sic non est in proposito, quia clara est, & magna judicia* præcesserunt, & perseverant.

Ad sextam. Cùm dicitur, quòd nemo vellet à non Judice suo occidi: conceditur, regulariter loquendo; sed non sequitur quin debeat velle, in casu, ubi Judex suus non potest facere Justitiam de eo. Et per hoc patet quid dicendum sit de illis, quæ adducebantur contra secundam Assertionem.

C Quantùm ad tertiam & quartam Assertiones. Cùm primò dicitur contra illas, per Decretalem *Pro humani.* de fo. in sexto: dicitur, quòd ista Decretalis expressè loquitur de illis, qui hoc faciunt ratione vindictæ, vel ex odio; ut patet, cùm dicitur ibidem sic. *Cùm ergo illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sævitia mortem sitiunt aliorum*, &c. Nec rationes quas adducit Decretalis, faciunt contra Assertiones, prima † non videt de occisione animæ: hujusmodi enim occisionis est causa ille qui Regem suum sic invadit, & in hoc suæ mortis est causa. Nec secunda ratio, de Judicibus, militat; ut patet ex dictis. Nec tertia, cùm dicit, quòd horrendum est, Christianum sic occidi: licet enim omnis mors horrenda sit de facto, tamen de Jure, mors justa non est

D horrenda, sed amplectenda.

Ad rationes de insidiis: quòd sunt illicitæ cum mendacio; conceditur: sed non faciunt ad propositum, non enim Assertiones loquuntur de talibus insidiis.

Ad aliam rationem, quam facit, juxta descriptionem datam de tyranno. *Tyrannus est, qui non Jure in Republica principatur, aut principari conatur.* In qua descriptione, inquit opponens, non oportebat, *aut principari conatur.* Falsum dicit, quia est

* *Forsan* indicia. † *Locus corruptus.*

est ad propositum Assertionum; & Gregorius ponit expressè, XII. *Moral. Cap.* XV. super illo verbo: *numerus Annorum*, &c. *Et cùm deest nocendi potestas foris, apud se tamen tyrannus est, cùm iniquitas dominatur intùs, quia etsi exteriùs non affligat, appetit habere potestatem.*

Cùm dicit ulteriùs, quòd Ægidius de Roma dicit, quòd est vix Politia, quin sit ibi tyrannus; & per consequens, quilibet tyrannus esset occidendus. Consequentia non valet, quia non dico, quòd quilibet tyrannus certis circumstantiis specificatus in casu nostro Decretalis.

Ad Nicolaum Oresme dicentem, quòd nullo modo licet interficere tyrannum: respondetur, quòd loquitur de Dominio naturali verso in tyrannidem; vel de tyranno hostili, si non possit occidi sine seditione, & cum pejori sequela, quemadmodùm sanctus Thomas, Libro primo, *De regimine Principum.* Cap. VII. *Quòd si omninò contra tyrannum humanum auxilium haberi non possit, recurrendum est ad Regem* &c.

Cùm autem allegat Dominos Cardinalem Camerracensem, & Cardinalem Florentinum; forsan cùm profundiùs hanc materiam fuerint speculati, aliter dicent, eos compellente veritate.

Ad Argumenta, contra quintam, sextam, & septimam Assertiones. Cùm sic dicitur, primò quòd Rex datus est ad vindictam malorum; concedo: sed ipse Caïus non est malus in hoc, sed bonus Reipublicæ.

Ad Abbatem sancti Dionysii dicentem, quòd Rex non potest remittere tale scelus, quin Caïus recognoscat reatum. Respondetur, quòd falsum supponit, quòd sit scelus; quin imò est meritum: nec oportet deducere scelera Cain, Antiochi, & Judæ, quia Sortes, scilicet Joannes de Gersono in illa incidit, qui in domo paterna Caïi eisdem indumentis induebatur, & cibis, & potibus nutriebatur; tamen ense hæreticali eum occidit, quantùm in se fuit: fratricidium damnatur committendo. Sed nec Antiochus tot templa vastavit; quot Ecclesiæ per ipsum Sortem fuerunt destructæ; & etiam templa sancti Spiritus, hoc est, homines utriusque sexus fideles &c. Sed hîc Sortes rectè judaizavit, vel Judaizat: dicit enim, se quærere emendationem errantium; sed ex se, ad destructionem tendit, oculo prætensæ Charitatis iniquitatem tegens, velut lupus ovina pelle tectus, sub signo pietatis quærit facere iniquitatem. Et sic non faciunt ad propositum; sed Sorti meritò debent applicari, & debet dicere: *Peccavi* &c.

Sed dicit opponens, quasi concludendo, quòd non debent sibi imputari scandala, nec sibi adhærentibus; sed sustinentibus istas Assertiones, & adhærentibus eis. Patet oppositum ex dictis, & per effectum. Quis unquàm suscitavit istas Assertiones, aut publicavit, nisi opponens, cum suis sequacibus, si quos habet.

Item. Cùm dicit, quòd dicire, quòd Rex debet approbare &c. est dicere, quòd Rex peccet mortaliter: patet quòd non sequitur; facit enim quod debet in advocando &c. ut superiùs visum est.

Cùm dicit ulteriùs de Joab, quòd David noluit facere vindictam, sed commisit Salomoni: dicitur primò, quòd non est ad propositum; quia in hoc casu non est culpa, sed tuitio Regis, & Reipublicæ. Secundò, quòd ideò David distulit occidere Joab, tùm propter seditionem, tùm quia non erat periculum in ipsius tolerantia, sive mora. Ad aliud de Saüle, quòd David noluit interficere eum; patet quòd non est ad propositum: non enim David erat convassallus Saül, respectu alicujus Regis temporalis; Item. David ipsum reputabat Regem, non tyrannum: apparet ex verbis suis, nam vocat eum, *Christum Domini.*

Ad illud cùm dicitur. Istæ Assertiones inducunt Regem ad peccandum, & hæreticandum: dicere enim, Sententiam super hoc latam non esse justam, est Regem hæreticare; quia mandavit Rex per brachium sæculare eam facere teneri, quòd si non justè damnatæ fuerunt, hæreticus est Rex.

Clarum est quòd istæ consequentiæ nihil valent, & puerilibus doctæ sunt nimis. Stat enim quòd aliquis laïcus Rex, sive Princeps adhæreat A Prælatis suis, & Clericis, qui debent talia scire, & præsumitur quòd sciant, & quòd illi falsè suggerent ei aliquid credendum contra Fidem, quibus licèt ipsi credant, nihilominùs intendunt credere quod sancta Mater Ecclesia credit: ideò non sunt hæretici, quia hæresis pertinaciam includit, nec eror majorum judicat Fidei minores, dùm eos rectam Fidem habere credunt, nisi eis errantibus adhærerent in spirituali, contra determinationem sanctæ Matris Ecclesiæ, quæ in his quæ Fidei sunt, errare non potest, dicente Domino: Luc. XXII. 32. *Ego rogavi pro te* &c.

Rex autem Christianissimus, & Princeps Fidei Catholicæ devotissimus, de illa Domo nobilissima, & Christianissima, quam nec scintilla cujusvis erroris unquàm maculavit, semper intendit credere B quod sancta Mater Ecclesia credit, & diffinit per hoc sacrum Concilium Generale, in his, quæ Fidei sunt firmiter adhærere. Caveant igitur illi qui eisdem talia improbè suggesserunt.

Ad illud de Obam +, quòd periculosum est approbare aliquam falsitatem, & illam facere determinari, verum est illis qui talia faciunt motu proprio, & fecerunt.

Ad illud de Zambri. Cùm quærat, utrùm potuit interfici à quolibet alio à Phinées; dicitur quòd si licitè interficit, si pro *, quia fuit reputatum illi ad justitiam, quòd etiam à quolibet alio similiter à Deo inspirato, & habendo similem zelum, omnibus aliis similibus concurrentibus. Nec sequitur, quòd si Christianus cum Judæo haberet similem actum, quòd possit interfici à quolibet Christiano, nisi omnia essent similia.

Argumentum enim, pro simili, semper claudicat C uno pede, sicut arguens.

Ad illud de Moyse, qui interfecit Ægyptium, patet similiter: & per hoc etiam, quid sit dicendum ad omnia adducta contra illas Assertiones.

Ad Octavam Assertionem. Cùm dicitur, quòd si liceat interpretari istud Præceptum: *Non occides. Non furaberis*, & sic aliquis possit interpretari, quòd possit furtum recipere à Republica, ad studendum. Respondetur, quòd non valet Consequentia: interpretatio enim hujus Præcepti: *Non occides*, est interpretatio Legis, in casibus necessitatis, & judicialibus.

Ad illud quod adducitur contra nonam Assertionem. Cùm arguitur primò de perjurio, quòd est gravius homicidio, secundùm sanctum Thomam, & quòd est destructio omnis politicæ Communitatis; quia juramentum est omnis controversiæ finis; D non est aliquid contra Assertiones: non enim conceditur in illis, perjurium esse licitum, sed nec Mandatum †, factum deliberatè, quantumcumque vergat in præjudicium vitæ temporalis, est servandum.

Patet ex dictis, in arguendo pro ista nona Assertione. Patet etiam quòd in casu isto non potuit Caïus rationabiliter observare juramentum inter confœderatos, vergens in deterius, & in animæ detrimentum, vel præjudicium alterius promittentium; cùm sibi desit Justitia, ex eventu jam præmeditato; ut patet per casum: cùm etiam sic jurans esset priùs, & plùs Regi astrictus, fidelitatis juramento. Et sic patet, quid sit dicendum de illis quæ sunt contra novem Assertiones adducta per opponentem.

 Ad

+ *Locus corruptus.* * *Locus corruptus.* † *Locus corruptum.*

Ad argumenta, quibus probat ultimas suas Conclusiones; primò, quòd istæ Assertiones potuerunt condemnari per Episcopum particularem, quem designavit Parisiensis: patet per illud Act. xx. 28. *Attendite vobis, & universo gregi* &c. Joan. x. de Pastore conceditur, quòd debet populum pascere exemplo, & doctrina; non tamen sequitur quòd debeant, & possint novas Assertiones nondùm discussas, & diffinitas per Ecclesiam Romanam, vel Catholicam, tanquam hæreticas condemnare, nec facere Articulos novos Catholicos, vel hæreticos.

Ad Argumenta, de practica hujus sacri Concilii, quòd condemnavit opinionem Joannis Wicleff, & Joannis Hufs: intendo condemnationibus factis per Episcopos Cantuariensem, & Pragensem; & Universitatem Oxoniensem, & Pragensem. Respondetur, quòd si Episcopus Cantuariensis comdemnavit opiniones Wicleff; hoc fecit authoritate Apostolica, & tanquàm Legatus natus, & Archiepiscopus Pragensis, ut Commissarius Apostolicæ Sedis &c.

De Universitatibus verò; illæ quæ condemnaverunt; doctrinaliter, & scolasticè hoc fecerunt.

Ad illud quod dicitur, quòd Papa non facit nisi declarare in condemnando; hoc est tantùm attribuere Magistris in Theologia simplicibus, in condemnando Propositiones hæreticas nondùm per Ecclesiam discussas, sicut Papæ, & tantam authoritatem; quod est erroneum, & malè sapiens in Fide.

De Episcopis verò; quòd cùm habent sanum Consilium Clericorum, & materia sit certa, non oportet tales opiniones deducere ad Sanctam Sedem Apostolicam condemnandas.

Respondetur negando: hoc enim esset aufferre privilegium Sedi Apostolicæ; quia quilibet Episcopus dicere potest. Ego habeo bonos Clericos, & bonum Consilium; & sic esset dividere unitatem Fidei, quod est hæreticum: quia quod unus Episcopus Catholicum approbaret, alter tanquàm hæreticum reprobaret.

Ad dicta circa finem; quòd de necessitate salutis hoc sacrum Concilium tenetur has novem Assertiones, ut qualificatas per Sententiam Episcopi Parisiensis reprobare; negatur. Et ad probationem adduxit Promotorem sacri Concilii. Si valet probatio, prudentum judicio reliquatur, ut videat dictus Promotor, si se partem constituit in hac materia, videat qualiter se ingessit.

Supplicatio Catholicæ Veritatis.

SUpplicat Catholica veritas dicens, quia regula nostræ Fidei non est humana cognitio, quæ potest decipi, sed veritas divina in Scripturis sacris manifestata, & doctrina Ecclesiæ: & ideò nullius est Judicium, neque hominis singularis, neque Congregationis, nisi universalis Ecclesiæ, quod procedit ex veritate prima in sacris Scripturis manifestata: unde licèt apud certos authoritate universalis Ecclesiæ Deputatos, quæstiones fieri possunt ventilari, & ventilentur; nullus tamen, neque aliqui, citra Universalem Ecclesiam, aut, in quo tota ejus potestas virtuat* unita, Concilium Generale, vel Papa, clave non abutens, est, vel sunt Judex Fidei, vel Judices: & non sufficit ad condemnationem cujusvis dictæ Propositionis, quòd Magistri in Theologia dicant eam hæreticam; si non assignaverint Regulam Fidei, aut passum sanæ doctrinæ, cui ipsa adversatur, quod petit ipsa Catholica Veritas, in deliberatione Magistrorum in Theologia observari.

Item. Quòd Domini Canonistæ, & Legistæ, aut Philosophi morales, ab hujusmodi deliberatione nequaquàm repellantur, qui interesse habent: eo quòd dicitur in Assertionibus: *Secundùm Leges, moralem* &c.

Item. Assignetur dies juridica ad allegandum hinc & inde allegandа, per Dominos Advocatos, in favorem Fidei Christianæ.

Dicitur &c. quòd quæstio Fidei, id est de Fide exorta, non potest per quemcumque Papâ inferiorem terminari, & oppositum asserere, est erroneum in Fide.

Sequuntur VOTA, seu OPINIONES Magistrorum, ac Baechalariorum Formatorum in Theologia; data, seu datæ, medio eorum juramento, super novem Assertionibus, in Concilio Generali Constantiensi, coram Judicibus Fidei, per Magistrum Joannem de Gersono, Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis, delatis & denunciatis, pro parte quæstionis negativa.

AD responsionem quæstionis, quæ mihi proponitur: dico primò, quòd quia, *Ignorantia est Mater errorum.* XXXVIII. Di. *Ignorantia. Et Ignorari non creditur quod est publicè propalatam.* Extra de postu. cap. I. cum Glosa I. & suis concordantiis. *Et ignorari non præsumitur in proximo, quod scitur in longinquo.* Extra. *De præsumptis.* quinto, quòd primò recurrendum sit ad originem & radicem hujus quæstionis, ut circa eam possit salubriùs determinari.

Dico igitur primò; quòd mihi constat, ex præsumptione vehementi, & veridico testimonio, hanc materiam tractari non zelo Fidei, sed livore odii, & intentione non recta: sacrum autem Concilium non debet esse odiorum minister; præsertim, ne hactenùs errores damnati inveniant novos deffensores, dicentes quòd sicut istæ Assertiones sollicitanti odio damnantur; sic & illæ Propositiones, quæ hodiè dicuntur erroneæ, & damnatæ. XXIV. *q.* 3. secte* & alibi: sicque videremus monstrum monstruosius hydra, pro uno capite amputato septem producente.

Secundò. Dico consimiliter quòd hæc materia satagit maculam infamiæ, scilicet hæresis in Christianissimam Domum Franciæ, quæ à tali labe usque hodiè fuit immunis: quæcumque enim pars ex oppositis concludatur, propter ea quæ activa sunt, illa Domus tam pestilenti labe infici videtur.

Tertiò. Quòd istud sacrum Concilium principaliter est convocatum pro unienda Ecclesia, & reformatione ipsius.

Quartò. Quòd verisimiliter dubitandum est, quòd hostis humani generis, & unionis inimicus, non suscitaverit hanc quæstionem, ut Concilium initum dividat, & perturbet.

Quintò. Quod si Assertiones, de quibus quæritur, essent suspectæ de hæresi; earum examinatio esset suspendenda usque ad finem Concilii: nam earum Tractatus nimiùm odiosus unionem Concilii, & unitatem quærentis impediret; ac etiam, nè fortè pacem inter Regales jam firmatam perturbet.

Sextò. Quod considerată illius Illustrissimæ Domus famâ, & ingenti solertia circa exaltationem & deffensionem Ecclesiæ sacro sanctæ; etiamsi ipsæ Asser-

* *Locus corruptus.*

* *Locus corruptus.*

sertiones essent hæreticæ; deberet earum examinatio fieri, ne macula huic Domui imponeretur, utendo æquitate, vel epikeïa, exemplo Constantini maximi Imperatorum, qui scedulas omnes Clericorum crimina continentes, proprio pallio collectas projecit in ignem, ut servaretur honor Ordinis Clericalis: sanè ad instar sapientum Areopagitarum, qui ne contra Jura absolverent ream, neque contra æquitatem damnarent Jure naturæ excusatam, assignaverunt ei terminum centum Annorum, ad re- A vertendum ad eos, tunc audituram diffinitivam Sententiam. Et ista Historia facit multùm ad propositum, propter homicidium commissum contra Leges scriptas, quod excusabatur Lege naturæ.

Septimò. Quòd considerare debet circumspectè, sacrum Concilium esse aliqualiter debile, & non egere aliqua potentia impugnanti, & ideò prudenter transire sub tali forma, quòd nulla macula ingeratur tam Illustrissimæ Domui, sed deleatur omninò quæcumque usque hodiè foret exorta.

Octavò. Quod consimiliter advertere debet sacrum Concilium, quòd periculosum sit tradere postulatas opiniones in scriptis, ne fortè veniant ad aures Potentium, de quibus agitur; maximè quia Assertiones non sunt hæreticæ, nec periculosæ: & si quis velit deffendere, quòd sapiat hæresim; saltem non est talis hæresis, quæ serpat ut B cancer, ut periculum sit in mora.

Nonò. Quòd reputo istas Assertiones cadere sub problemate, ita quòd quælibet pars possit deffendi, & disputatione sustineri; sed ad hæresim nequaquàm propriè posse reduci.

Decimò. Quòd prudentiùs puto fore, non disputare, nec aliquam partium deffendere authoritatibus vel rationibus, quàm velle oppositum sequi. Nam pars affirmativa potest parere scandalum, & negativa errorem; sed sicut recitat Divus Augustinus: *De civitate Dei.* Antiqui Philosophi asserebant triplex genus esse Philosophiæ, quorum duo sine periculo propalari poterant in vulgus, cùm populus simplex: verumtamen, quia circa dictas Assertiones, ex Mandato, dicere cogor id quod mihi videtur, & sentio; & audivi partem utram- C que disputantem, & allegatas rationes eorum & autoritates quærentis * recordabor, dimittam, & breviter ad partem negativam quæstionis, quam teneo esse veram, sive opinabilem, scilicet quòd ipsæ novem Assertiones, neque aliqua illarum, Judicio Fidei sint reprobandæ.

Prima Ratio.

Quilibet, ex Præcepto naturali pariter & divino, tenetur diligere proximum sicut se ipsum, eique facere sicut ordinatè vellet sibi fieri.

Sed quilibet ordinatè vult innocentem non occidi, sed liberari ab ipsa morte iniqua, ordine Juris servato: itaque si non potest ordo scriptus servari, fiat per naturalem, qui etiam est per privatam mortem, undè ille occidendus potest illum occidere, si non est alia via.

Igitur quilibet, maximè subditus, videtur teneri, & obligari ad occisionem illius iniqui tyranni, qui D credit occidere suum nobilissimum Regem innocentem; præsupposito quòd aliter Rex à morte liberari non possit, sicut præsupponitur, & exprimitur in Assertione prima: multi enim servi attolluntur præconio, qui pro Dominis suis similia fecerunt.

* *Locus corruptus.*

Secunda Ratio.

Quilibet, sciens voluntatem Domini sui, & illam non facit, si potest, plagis vapulabit multis, & intelligo cum sacro Evangelio, de voluntate recta, si quilibet scit, quòd Princeps bonus, & justus vult occidi * proditorem sui secundùm Leges, si servari possunt, aliàs etiam villanè sine Lege.

Igitur prima Assertio vera.

Confirmatur ratio, quia Lex secundùm voluntatem Legislatoris debet servari. *Extra. de const.* c. 1. Et *De ver. signi. in his* 1. c. *Vitellius.* Et si dubitatur, recurrendum est ad promulgatorem. *Extra. De consti. Cap. fi.* 1. Constat autem, Principem Legislatorem, per conditam Legem ff. *ad Legem Juliam. Si quis cum militibus.* Contra etiam cogitantes deliberatè adversùs salutem suam, quòd vult tales ultimo supplicio puniri; undè indubitanter creditur Principi id placere, & quod Principi placet, Legis habet vigorem. C. *de veteri Jure.* Digna vox.

Tertia Ratio.

Videtur posse sustineri, quòd secundùm Legem naturalem & divinam quilibet possit impunè à quolibet occidi, qui alium injustè necaverit.

Igitur prima Assertio vera.

Consequentia patet: quia sic punit ultimo supplicio justa Lex civilis propositum contra Principem, sicut actum in privatam personam. Consequentia probatur de Caïn, qui una Lege motus præter naturalem dixit: *Quicumque invenerit me, occidet me.* Et cùm Dominus coërcens naturam edidit Legem dicens: *Nequaquàm ita fiet,* &c. *Gen.* IV. Similiter videtur sensisse Lamech, qui ob occisionem factam contra Legem Dei, pro sui tuitione, Legem ampliavit quo ad pœnam *Gen.* IV. Ad id post diluvium, contra homicidas edidit Legem dicens: *Quicumque effuderit sanguinem humanum, effundetur sanguis illius, Gen.* IX. 6. Quam repetiit Verbum incarnatum dicens: *Quicumque accepit gladium, gladio peribit. Matth.* XXVI. 52. Deditque Deus quatuor executores, scilicet bestias, hominem, virum, & fratrem occisi, & in eodem cap. IX. ut intelligantur duo extrema ad litteram. Per hominem, quælibet singularis persona. Per virum autem, Judex ordinarius. Executores primus, tertius & quartus, imposterùm non revocantur, sed confirmantur: dicitur enim de primo, in Libro Sapientiæ. Cap. V. 18. *Armabit creaturam in ultionem.* Et pro quarto concessit fratri interfecti potestatem occidendi illum occisorem, si inveniret ipsum extra unam civitatum refugii: quæ Lex adhùc servatur in multis civitatibus Christianorum, qui tamen non dicuntur hæretici. Si frater potest quod à majori potest & debet subditus fidelis.

Quarta Ratio.

Talis tyrannus, de quo loquitur Assertio prima, æqualiter potest, & debet puniri, sicut publicus inimicus; vel graviùs.

Sed publicus hostis, pro liberanda Patria, & Principe justo, à quolibet de Patria invasa, & subdito Principi justo, potest impunè occidi, imò meritoriè.

Ergo Assertio vera. Major est nota; tùm quia æquiparatur, ut in Constit. *Quoniam nuper*: secundùm intentionem Domini Bertholdi de Saxo ferrati, ibidem, super verbo, *tenore*, quòd † tale crimen læsæ Majestatis, publicus hostis & occultus; quia Lex graviùs punit necantem occultè quàm publicè: sicut patet de propinante venenum cum morte sequuta;

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.*

ta. Tùm quia jubet decapitari milites de prælio fugientes, quò suum Principem non deffendunt usque ad mortem. ff. *Ad Legem Juliam.* C. *Majestatis. Lib.* 3. Et ff. *De re militari*; *Omnes* §. *Qui in acie.* Putatur autem hostis publicus, qui publicè quærit Principem occidere, saltem publicus est apud illum subditum qui hoc novit. Tùm etiam quia sicut dicit Scriptura sacra: Eccle. x. 11. *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit.* Et David mandavit occidi Joab; quia per insidias mandavit occidi duos innocentes, & non propter occisionem manifestam Absalonis, quamvis occiderit ipsum contra Præceptum Regium, ut habetur. 2. *Reg.* XVIII. & *Lib.* III. C. II. Minor verò habet multa exempla Scripturæ sacræ, sicut est de Ajoth, Jaël, Judith, Joab, & nunc supra, &c. Ait enim David in persona viri justi: *Detrahentem secretè proximo suo, hunc persequebar.* Ps. C. 5.

Quinta Ratio.

Licitum est cuilibet, sine Mandato, &c. uxoris suæ, interficere tyrannum, &c.

Ergo Assertio vera. Assumptum est notum; & Consequentia æquipolentia. Ex quo sequitur, quòd de virtute sermonis, Assertio est vera, etiam secundùm Æmulium, qui Logicus est. Ex quo posset inferri, quòd Judicio Fidei, tanquàm hæretica reprobari deberet illa Assertio, quæ dicit, hanc Assertionem esse hæreticam.

Sexta Ratio.

Sed id ipsum probo realiter.

Licitum est cuilibet occidere talem tyrannum, scilicet machinantem in mortem justi Principis, Mandato Superioris non expectato, præsertim in casu, quem ponit Assertio.

Igitur Assertio vera.

Consequentia nota. Patet Assumptum per multa exempla sacrarum Litterarum, quorum quædam sunt posita superiùs: & adduntur exempla de civibus Abelanis, qui occiderunt, sive amputaverunt caput Sebæ, contra Sententiam Principis, quia illum vivum petebat. 2 *Reg.* XX. Patet de Joab, qui contra Præceptum Principis occidit Absalonem; de quâ occisione non reperitur redargutus, neque punitus. Ex quibus potest inferri sine labe hæresis, quòd non solùm non est expectandum Mandatum Principis contra tales criminatos, sed nec audiendum, ne indiscreta pietas plurimos perdat.

Septima Ratio.

In sacris Litteris, ubi tractatur de licentiata morte talium tyrannorum, vel similium, non reperitur reprobatio, vel condemnatio sic occidentium, nisi in quantum occisi sunt innocentes, vel intentione non recta, sive obliqua.

Ergo Assertio non est hæretica. Patet Consequentia, quia non est contra sacras Scripturas. Idem dico de Canonibus sacris.

Pro probatione Assumpti sufficiant duo exempla, scilicet de occisione Saül, &c. ipsam jubente; & de occisoribus Isboseth, qui putabatur hostis Regis David, eo quòd esset filius Filii Saül: hos enim David jussit occidit, solùm quia occiderunt malâ intentione, scilicet ut avari, & occiderunt innocentem. Sic enim constat textus 2. *Reg.* IV. 10. 11. *Dicit David: Vivit Dominus qui eruit animam meam de omni angustia, quoniam eum qui annunciaverat mihi, & dixerat: mortuus est Saül: qui putabat se prospera nunciare, tenui, & occidi in Siceleeh, cui oportebat me dare mercedem pro nuncio. Quantò magis nunc, cùm homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua, super lectum suum, non quæram sanguinem ejus de manu vestra?* &c. Ergo si tollatur voluntas, ut ponit Assertio prima, tollitur & culpa; quia cessante causa, cessant effectus. *Extra. De rem*: post translationem.

Octava Ratio.

A Præterea præsuppono, quòd omnis actus indifferens, scilicet nec de genere bonorum, nec de genere malorum, ab intentione dicatur malus, vel bonus.

Sed occidere, vel non occidere, absolutè non est de genere bonorum, nec de genere malorum.

Ergo si intentio occidentis est recta & bona, occisio non est mala.

Pro * medium. Actus occisionis non est prohibitus absolutè, aliàs in illo casu occisio esset licita, quod est falsum: nam Lex vetus & civilis, malefactorum occisionem non tantùm concedunt, sed præcipiunt. Cùm igitur non inveniatur expressè in Sacris Litteris, quòd taliter non possit occidi talis tyrannus; sequitur, quòd si talis occisor habeat intentionem aliàs rectam, cùm non faciat contra Legem, non sit culpabilis; secùs si Lex prohiberet expressè: Præceptum enim istud: *Non occides*, habet exceptiones innumeras. Nam hujus Præcepti non est
B reus Judex, consultor, carnifex, & hujusmodi, qui occidunt latronem; neque is qui casu, & involuntariè alium necat; neque is qui vim repellendo vi, occidit se invadentem, non valentem aliàs invadere; neque is qui adulterantem repentè cum uxore reperit; vel viator occidens latronem, &c. & similibus, quia de similibus similis est ratio. *Extra. De translatione* Cap. 12. Nescio autem, quare non sic possit excusari fidelissimus servus Regis, vel subditus, si id faciat, non livore vindictæ, non avaritia ductus, cùm non possit ipsum à morte aliter liberare, sicut Assertio prima præsupponit, &c.

Nona Ratio.

Duarum Propositionum contrariarum illa est magis favorabilis Judicio Legum justarum, & Fidei,
C quæ plus habet Justitiæ, & magis est conformis voluntati divinæ.

Igitur Assertio prima est magis favorabilis, & tàm de Legibus justis, quàm Judicio Fidei deffendenda, quàm ejus opposita.

Jus non est dubium: & probatur Consequentia. Nam Assertio prima roborat statum naturalium Principum, & deprimit, seu reprimit tyrannorum superbiam, & injustam audaciam de se, & ejus contraria operatur contrarium.

Item. Assertio prima plùs est justis Legibus conformis, quàm opposita: nam Lex ad bonum publicum & communem utilitatem producitur 4. *Dist*: *Erit in fi.*

Item. Lex divinas res, & humanas benè disponit, & omnem iniquitatem auffert. C. *De veteri Jure enucleando.* L. prima.

Sed secundùm Assertionem primam, auffertur ini-
D quitas tyrannica, & protegitur sancta Regia dignitas, &c. Ut patet. Insuper Assertio prima correspondet voluntati divinæ, scilicet, quòd tyrannus prosperitatem habere non debeat, & quòd debita potestas, seu dominatio justa sit, pura pariter & tuta.

Igitur, sequitur quod quæritur: habet enim Deus tyrannos odio, & statuit eos non diutiùs vivere, nisi propter peccata populi. Scribitur enim de tyranno, *Job.* XV. 20. 21. *Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus Annorum incertus est tyrannidis ejus.*

* Forsan Probo.

ejus. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cùm sit pax, ille semper insidias suspicatur. Non credit quòd reverti possit de tenebris ad lucem, circumspe-ctans undique gladium. Cùm se moverit ad quærendum panem, novit quòd paratus sit in manu ejus tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem, qui præparatur ad prælium. Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus Deum erecto collo, & pingui cervice armatus est. Operuit faciem ejus crassitu-do, & de lateribus ejus arvina dependet. Habitavit A *in civitatibus desolatis & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redacta. Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terram radicem suam. Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flam-ma, & auferetur spiritu oris sui. Non credet frustrà errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit. Antequàm dies ejus impleantur peribit: & manus ejus ares-cent.* Et cetera ibi.

Ideò benè perpendant Judices, quòd hæreticare Assertionem primam, est favorem, & robur præstare tyrannis; & ex consequentia, naturalibus Dominis debilitatem pariter, & timorem, quod nullo modo fieri debet: quin imò, si factum esset à quoquam, citra Sedem Apostolicam, salubriter esset revocandum, cùm talis causa sit reservata Sedi Apostolicæ. *Extra. De translatione* C. 1. Cum glosa 2. Quæ sedes Apostolica sustinere non debet, ut quis sua Jura usurpet. B

Decima Ratio.

Necesse est, secundùm divinam Scripturam celeriter mori tyrannos.

Ergo status eorum Judicio Fidei est deffendendus. Consequentia videtur nota: quia Fides quæ ex sacris Litteris fundatur, sacras Litteras impugnare non debet. Sententia habetur. *Sap.* XVI. 4. Ubi dicitur: *Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum, exercentibus tyrannidem.* Si enim est zelus Justitiæ, ut interfector aliquis alterius puniatur velut injustus, agatur quòd occisus non fuerit tyrannus, & quòd circumstantiæ positæ in Assertione prima, de præfato non verificentur occiso, & non procedatur perperàm, videlicet quòd Ecclesia se intromittat tamquàm de hæresi, maximè cum utilioribus occupata, & materia disputabilis satis. C

Undecima Ratio.

Quilibet subditus tenetur, ex vinculo fidelitatis & præstiti juramenti, ut communiter fit, præservare Dominum suum legitimum, & innocentem, tanquàm potest, ab iniqua morte proditoria, & villana.

Sed in casu Assertionis primæ plenè circunstantionatæ, Rex innocens & nobilissimus, aliter à subdito præservari non potest à morte, quàm per occisionem talis tyranni.

Igitur Assertio vera. Assumptum notum est, & Antecedens patet; cùm in crimine læsæ Majestatis non tantùm actus, sed voluntas puniatur: ut patet Lege canonizata V. q. c. §. *Si quis cum militibus* cum glosa, super verbo, *cogitavit*. Imò rationabiliter dici potest, in casu præfato, quòd licet subdito occidere talem, vel occidi facere, cùm non licet occidere, vel occidi facere, si jam ille tyrannus occidisset Regem. In primo enim casu, juxta fidelitatem promissam & debitum, Regem suum liberat à morte. In secundo vero casu, jam Rege defuncto, nil beneficii præstat. Ideò si Assertio loqueretur in casu secundo, ipsam negassem, & posset trahi ad reprobationem Judicio Fidei: & sic debent intelligi D omnes authoritates Sanctorum, quæ ad oppositum posse videntur induci.

Duodecima Ratio.

Ipsa Assertio prima non est directè contra textum sacrarum Scripturarum, neque contra determinationem Ecclesiæ.

Igitur Judicio Fidei tanquàm hæretica non est reprobanda. Consequentia nota est. Non omnis hæresis sumit exordium, vel ex contradictione Decretorum in Concilio, vel ex negatione, aut falso intellectu Scripturæ sacræ, ut XXIV. *quæst.* ultima. C. ultimo. §. *Hæc sunt.* Ut enim ait Augustinus: *Non nascuntur hæreses, nisi dum Scriptura bona intelliguntur non benè* ..... * ter quidem in eis non benè intelligitur etiam temerè, & audaciter asseritur. Probatur Assumptum: nam si ipsa Assertio est contra textum sacrarum Scripturarum, vel determinationem Ecclesiæ, maximè ut arguunt qui aliam opinionem sequuntur, esset contra Mandatum illud: *Non occides*, in Veteri Testamento: vel contra illud verbum Salvatoris in Novo: *Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit*, Matth. XXVI. 52. de quibus satis diffusè II. III. *quæst.* V. per totum II. *quæst.* VIII. in principio; ubi ponuntur ferè omnes authoritates Sanctorum, quas oppositum opinantes inducunt. Hoc autem est falsum: nam cùm tàm prima, quàm secunda sit Propositio universalis, qui tenerentur ad litteram, ut sonant, occiderent animam, quia non liceret in aliquo casu interimere hominem, quod sapit hæresim; cùm sit contra Vetus Testamentum, & contra Catholicas Sanctiones.

Videamus ergo, secundùm Doctores Sanctos, qui usque hodiè sunt reputati fideles Catholici, & non hæretici, quibus exceptionibus dicta Præcepta glosantur: & quia habito intellectu unius, alterius habetur notitia; volo principaliter stare in isto Præcepto: *Non occides*, dato in Veteri Testamento, & in Novo confirmato.

Primò igitur: Augustinus I. *De Civitate Dei*, sic glosare videtur, scilicet *innocentem*, ait enim XXIII. *quæst.* V. *Si non licet privatâ potestate alicui hominem occidere innocentem, ejus occidendi licentiam Lex nulla concedit*, &c. Ecce quòd non est hæreticum asserere, quòd privatâ potestate nulli licet occidere innocentem; nec est hæreticum dicere, quòd Argumentum à contrario sensu sit bonum, cùm sit potissimum in Jure, nisi oppositum inveniatur expressum, sicut probant Doctores Canonici, & præsertim Jo. An. *in Novella. Extra, de Cler.* C. *Publicato.* Sequeretur enim. Ergo licet alicui, privata potestate, aliquem hominem occidere nocentem: & hoc est verum, ut patebit. Sed de tali tyranno nullibi est expressum in Lege, quòd non possit occidi. Ergo Assertio Canonica.

Secundò. Idem Augustinus, *De Libero arbitrio*, Libro primo, exprimit tres exceptiones, & alibi duas, ut XXXIII. *quæst.* V. *Si homicidium.* Et c. *Cùm homo*: & sunt isti: „Si miles occidit hostem, si Judex, „vel minister ejus nocentem; si fortuito casu quis „alium occidit; si se deffendendo & si aliis subve„niendo: aut enim, si homicidium est hominem occi„dere; potest tamen alius alium occidere, sine pecca„to. Nam miles hostem, & Judex, vel minister ejus „nocentem; & cui fortè invito, atque improvidenti † „telum de manu fugeret: non mihi videtur peccare, „cùm hominem occidunt. Sed nec etiam homicidæ „isti appellari solent.„ Ubi Glosa: *Tres modos ponit hic; alii duo sunt, cùm facit deffendendo se; vel alii subveniendo*, ut in Cap. *Cùm homo.* Sed in casu Assertionis primæ, ille subditus dici potest minister

* *Hic aliquid desideratur.* †. *aliàs, imprudenti.*

Regis sui, cujus voluntatem non ignorat, per superiùs allegata; vel saltem id facit subveniendo nobilissimo Regi suo. Igitur illa Assertio non cadit sub hæresi.

Tertiò. Excipit idem Augustinus à reatu homicidii eum, qui Legem servat, & ejus, qui Legem sequitur revelatum: ait enim, primo *De Civ. Dei.* quibusdam numeratis, qui à reatu homicidii excusantur. *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons Justitiæ Deus specialiter jubet occidi; quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Sed Lex civilis, quæ non est hæretica, talem tyrannum jubet occidi. Ergo, &c.

Quartò. Intendatur homicidium secundùm intentionem. Unde Augustinus, in quæstionibus super Matthæum: *Officia vindictæ possunt impleri bono animo, quomodò Judex, & quomodò Lex.* Sed talis subditus facit quomodò faceret Judex, & id quod mandat Lex.

Igitur Assertio non est hæretica.

Quintò. In actu homicidii attenditur finis; ut talis sit actus, qualis est finis: ait enim Augustinus, ad Maced. *Non est iniquitatis, sed potiùs humanitatis pietate devictus, qui criminis est persecutor, ut sit hominis liberator.* Et iterum: *Cùm homo ab homine occiditur, multùm distat, utrùm fiat nocendi cupiditate, vel injustè aliquid auferendi; sicut fit ab inimico; sicut à latrone, ulciscendi, vel obediendi ordine; sicut à Judice; sicut à carnifice; vel evadendi, vel subveniendi necessitate, sicut interimitur latro à viatore, hostis à milite*, &c.

Sed in Assertione non ponitur, nisi finis liberandi Illustrissimum Regem. Igitur, &c.

Sextò. Homicidium excusant causa, tempus, conditio personarum, & multa similia: ait enim Joannes Chrysostomus, *super Matthæum*, Homiliâ decimâ septimâ: *Occidit Phinées hominem & reputatum est illi ad Justitiam. Abraham verò non solùm homicida, verùm etiam parricida, quod certè gravius est, effectus, Deo magis placuit. Petrus verò geminum fecit homicidium, fuit contra * spirituale quod factum est. non solùm igitur respiciamus ad opera, sed ad tempus, & ad causam, & ad voluntatem; personarum quoque differentiam, & quantacumque alia ipsis operibus acciderunt diligentissimè inquiramus; non enim possumus aliter ad veritatem pervenire.* Ubi Glosa, XXIII. *quæst. ultima. Factum notat, non Jus; talis enim non dicitur homicida.* Verùm talis subditus, de quo loquitur Assertio, non habuit alium modum liberandi innocentissimum Regem. Ergo secundùm Leges justè processit, & Assertio hæreticari non potest.

Septimò. Excusatur ab homicidio, qui non habet aliam viam liberandi innocentem, quàm per occisionem; benè Glosa prima. XXIII. *quæst.* V. *Cùm homo.* Ait, *Furem nocturnum licet occidere, sed diurnum non, nisi telo se deffendat.* Videtur, *Extra. de ho. Si perfodiens.* Si autem fur nocturnus poterit deprehendi sine læsione, tenetur ille qui eum occidit. Ut ff. *De sicariis. Furem.* Item, Latronem insidiantem in itineribus licet cuilibet occidere, ut C. *Quando licet unicuique sine*, & c. L. I. & II.

Octavò. Zelus Reipublicæ excusat à noxa homicidii: ait enim Urbanus secundus Gottisfredo Episcopo Lucanensi. XXIII. *quæst.* V. dicens. *Excommunicatorum interfectoribus, prout in ordine Romanæ dedicistis, secundùm intentionem modum congruæ satisfactionis injunge, non enim eos homicidas arbitramur, quos adversùs excommunicatos, zelo Catholicæ Matris Ecclesiæ ardentes aliquos eorum trudicasse contigerit.* Ecce quòd licet occidere privatis personis, quod zelus excusat: sed, ut Assertio prima declarat, subditus ad interfectionem tyranni non movetur, nisi zelo Reipublicæ. Igitur hæretica dici non potest.

Nono. Quis obligatur, etiam per mortem alterius, si aliter fieri non potest, potestate privata, alium deffensare, dicit Ambrosius, in Libro, *De Officiis. Non in ferenda, sed in depellenda injuria Lex virtutis est: qui enim non repellit à socio injuriam, si potest, tam est in vitio, quàm ille qui facit. Undè sanctus Moyses, hinc priùs orsus est tentamenta imbecilla fortitudinis* A *repellere. Nam cùm vidisset Hebræum ab Ægyptio accipientem injuriam, ita ut Ægyptium prosterneret, atque in arena absconderet. Salomon quoque ait*; Eripe cum qui ducitur ad mortem. *Prov.* XXIV. 11. Hæc Ambrosius. Sed nemo dixerit hæreticum esse Ambrosium, etiamsi Augustinus sentiret oppositum. Igitur subditus potuit deffendere Regem, cui ex fidelitate tenetur, sine peccato, magis quàm Moyses, qui deffendit Hebræum. Ergo Assertio hæreticari non potest.

Decimo. Non est hæretica, neque hæreticanda Assertio quæ dicit, quòd propter castitatem, & Fidem servandam quis potest occidere. Ergo à fortiori; neque qui ob has causas, vel similes alios occidit. Consequentia patet: quia majus peccatum est seipsum occidere, quàm alium, ut XXIII. *quæst.* V. *Si non licet.* Assumptum patet; ait enim Hieronymus, super Jonam: *Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere: unde & in persecutionibus non licet in manu propria perire absque eo, ubi castitas periclitatur.* B Et utrum sit verum, vel non verum, dimitto prudentioribus. Sed non audeo dicere Hieronymum hæreticum, vel verba sua hæreticanda. Unde etiam legimus, quadraginta viros spontè saltasse in congeriem cal. * accensæ; & septem mulieres spontè intrasse ignitam fornacem, ubi tàm illi, quàm istæ mortui sunt in momento, & ab Ecclesia venerantur ut Martyres, eo quòd zelo Fidei id fecerunt. Igitur qui zelo Fidei promissæ, seu debitæ, id facit, à peccato homicidii meritò potest excusari. Ergo Assertio non est hæreticanda.

Undecimò. Licet privatæ personæ, secundùm dicta, & intentiones Sanctorum alium occidere. Igitur illa Assertio non potest tanquàm hæretica condemnari. Consequentia patet per circumstantias additas ipsi Assertioni, quæ aliàs fortè non posset deffendi. Probo Assumptum: ait enim Hieronymus. XXIII. *quæst.* 8. sic. *Legi Siromasten Phinées, autoritatem Eliæ, & zelum Simonis Cananæi, Petri severitatem Ananiam & Zaphiram trucidantem, & Pauli* C *constantiam, qui Elymam Magum viis Domini resistentem æterna severitate † damnavit. Non est crudelitas crimina pro Deo punire, sed pietas. Unde etiam in Lege dicitur. Si frater tuus, & amicus tuus, & uxor, quæ in sinu tuo dormit depravare te voluerit à veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum.* Ecce quod isti usi sunt privata potestate, & non damnantur; sed commendantur, quia habuerunt rectam intentionem: & de tali recta intentione intelligitur Assertio prima. Igitur idem confirmat in aliis casibus Glosa prima. XXIII. *quæst.* V. in summa dicens: *Hæc vera sunt*, scilicet, *quòd solus Judex occidere potest, nisi sint aliqui nocturni depopulatores agrorum, vel sint latrones in publicis stratis, quos quilibet potest occidere.* Ut C. *Quando liceat*, &c. ut suprà.

Duodecimo. Sacrilegi videntur posse, Lege divina, à quacumque privata persona sine peccato mactari. Igitur illa Assertio debet potiùs canonizari, quàm D hæreticari. Patet Consequentia ex circumstantiis positis in Assertione. Assumptum non ‡ est sancti Cypriani, recitantis verba Legis divinæ, *Deut.* XIII. 12. *& seqq.* ubi Dominus: *Si audieris in una urbium tuarum quas Dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare dicentes aliquos: Eamus, & serviamus diis alienis, quos non nosti, interficies, necabisque omnes qui sunt in civitate, in nece gladii, & incendes civitatem igni, & erit*

* *Forsan* fuit tamen opus, *loco* contra.

* *Forsan* calcis. † *Aliàs* cæcitate. ‡ *Delendum videtur* non.

erit sine habitaculo in æternum, non reædificabitur etiam nunc, ut avertatur Deus ab indignatione iræ suæ, & dabit tibi misericordiam, & observaveris Præcepta ejus. Cujus Præcepti, & vigoris memor Mathatias interfecit eum, qui ad aram sacrificaturus accesserat. Quod si ante adventum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda, hæc Præcepta servata sunt; quantò magis post adventum Christi, circa Deum colendum servata sunt, quando ille veniens non solùm verbis nos hortatus sit, sed & factis: ubi dicit glossa secunda, super verbo *necab.* tu quicumque sis; & sic quandoque ille qui non est Judex potest punire maleficos.

A

Decimo tertiò. Apud Augustinum: *Si Petrus præscivisset proditorem Christi, eum dentibus lacerasset; nec adhuc reperi dicentem, quod si hoc fecisset, peccasset.* Nec videtur quare non possit dici, salva Fide, quòd ipsum zelus Charitatis à reatu homicidii excusasset, & hoc facit pro Assertione prima.

Quarto decimò. Idem Petrus in Passione Domini exemit gladium, & amputavit auriculam Malchi, quem decapitare cum ceteris maluisset, neque id fecit authoritate Superioris; nec etiam video quare non possit sustineri quòd non peccaverit; sed absurdum est audire, quòd qui id asseruerit, tanquàm hæreticus habeatur, cùm Christus non reprehenderit eum tanquàm peccatorem, nec legitur de tali actu egisse pœnitentiam, cùm tamen pro actu negationis observaverit quæcumque verus pœnitens observare tenetur.

B

Quinto decimò. Ipse Gratianus compilator Decreti, hanc quæstionem movit in forma. *Dominus.* XXIII. *quæst.* II. quærens. II. IV. Sed quæritur, si contingat aliquos malos puniri ab his qui non habent potestatem, an sint rei effusi sanguinis per quos hi puniuntur? Quam quæstionem aut non decidit, aut per Assertionem tenet; nam inducit Ambrosium, dicentem: *Remittuntur peccata per verbum Dei cuivis, incipiens equidem executor est, remittuntur per Officium Sacerdotis, sacrumque Ministerium; puniuntur quoque peccata per homines, sicut per Judices, qui potestate ad tempus utuntur; puniuntur quoque peccata per populos, sicut legimus, quia sæpè ab alienigenis Dei jussu excitatis, propter divinæ Majestatis offensam sublatus, est populus Judæorum.* Et infrà, ubi loquitur ipse Gratianus: *Videtur consistere ut intentio occidentis à reatu excuset, vel accuset; nam multi excusantur in Veteri Lege, quòd simile fecerunt instinctu Spiritus sancti, idem quia habuerunt intentionem piam, fidelem, & charitativam, quæ quidem intentio non potest procedere, nisi à Spiritu sancto.*

C

Sexto decimò. Potest maritus interficere adulteram sicut adulterantem, si actu reperiat eos commisceri, & etiam insequi fugientes, & eos occidere, ut L. Gracchus. §. *De adult.* quod L. quod ait. §. *Quod ut Lex* ff. eodem titulo, & hoc propter vehementem dolorem, Lex habet occidentem excusatum, quantò magis ubi vassallus vidit occidendum nobilissimum Regem suum.

Septimo decimò. Servus non tantùm potest, sed debet actu volentem occidere Dominum suum, nec debet, expectare quòd Dominus suus vulneretur, sicut in proposito: in L. prima. §. *si servus.* ff. *ad sile manum.* II. L. fi. c. *de his quibus do. in di.* Dicit enim Dominus Bartholus de Saxo-ferrato, exponens Constitutionem Henrici; *Ad reprimendum.* super verbo *totius*, inquiens: „Quædam est fidelitas, quæ „debetur proximo, scilicet non offendere eum, nec „ei insidiari: ut Lege in ff. *de Jure*: non autem te„netur eum deffendere, ut notatur de perjuris. Le„ge. *Culpa caret.* Alia fidelitas debetur Patri, quem „quis debet etiam deffendere verbo, quia debet „Patri indicare quæ recognoscit contra eum, ut „ff. ad L. *pom. de pa.* L. prima, *in fi.* II. L. sequenti. „Debet ei reverentiam, ut in tertio. *De obsequiis.* „Non autem imperio, quòd quis tenetur Patriam „deffendere facto, scilicet opponendo, sed vel simi„li. Tertia fidelitas major est, quâ quis tenetur „Domino suo, cui tenetur, non tantùm deffendere, „sed indicare verbo, & deffendere facto: ut v. *colla.* „*de forma fideli.* §. primo. & de no. *Fide forma.* „C. I. Ista debentur Principi, scilicet non offen„dere, & si sciverit, indicare, ut patet, quia con„scii tantùm tenentur. C. *Ad Leg. Juliam. Ma.* L. „*quisquis in forma ibi*, &c. tenetur eum deffendere, „ut ff. *de re inir.*

D

Decimo octavò. Vassallus tenetur deffendere feudum sui Domini, usque ad mortem inclusivè, volentis feudum occupare: quantò magis debet deffendere nobilissimum Regem, si vassallus est. Sic igitur patet, quòd subditus, sive vassallus, de quo loquitur Assertio prima, non venit in casu ibi expresso, contra illud Præceptum: *Non occides*: & hoc concluditur ex aliquibus argumentis à simili, & aliquibus à majori, & aliquando à contrario sensu, & aliquando realiter in forma.

Hæc igitur dicta sunt pro deffensione septimæ Assertionis prioris, cùm sex sint dependentes à prima. Quibus dictis pertinaciter non adhæreo, sed tanquàm probabilia dico, Judicio Ecclesiæ ea omninò submittens. Et quæ sequuntur circa octavam Assertionem, pariter puto dicendum: & multùm miror, quòd reducatur, vel proponatur reducenda ad Judicium Fidei. Nam prima pars est Apostoli in forma, 2. *Cor.* III. loquentis contra Hebræos, qui Litteram tantùm Veteris Testamenti sequebantur, spiritum non admittentes, ex quo sequebatur error contra Fidem Catholicam. Undè Hebræorum Libri exponentes Vetus Testamentum, sunt pleni fabulis, & erroribus, sicut patet intuenti expositionem Magistri Nicolai de Lyra, à principio usque ad finem Testamenti Veteris; benè etiam, *ad Romanos*, II. deducit Apostolus, quod Circumcisio servanda esset, *non littera, sed spiritu.*

Quis dubitat, quòd multæ Propositiones etiam in Novo Testamento non sint servandæ? licèt videantur imperativè, vel consultivè prolatæ, secundùm litteram, sed secundùm spiritum tantùm ut illa: *Si oculus tuus scandalisat te, erue eum, & projice abs te,* Matth. XVIII. 6. Sic de manu, sic de pede, ut concordant ferè omnes Doctores, & *Extra. De corpore vitali. Significavit.* Cum Glosa secunda. Expositio autem ipsius textus, qui habetur in dicta Assertione octava, dato quòd concederetur extorta, non video quare dicit possit hæretica, licèt non sit extorta: nam à plerisque sic exponitur, & est sensus, quòd qui sequitur simplicitatem litteralem sacræ Scripturæ, occidit animam suam. Hinc Antropomorphitæ damnati sunt ut hæretici, eo quòd simplicitate rustica, Deum habere humana membra, quæ in divinis Libris scripta sunt, arbitrantur. XXIV. *quæst.* III. *Antropomorphitæ.* Nam etsi iste textus etiam subtiliùs possit exponi, scilicet, quoniam ipsa expositio sit vera, imò apud omnes vulgares esse hæreticos, quia sic exponuntur, absit.

Ultima verò Assertio per me relinquatur, non ut hæretica, sed ut Catholica per multos textus, qui habentur, XXII. *quæst.* I. & II. per totum, & *Extra. de Jure.* In quos textus pro parte vidi allegari ab una partium, & ideò superfluum puto hîc repetendum.

Cùm vos, Reverendissimi in Christo Patres, & Domini Commissarii in causa Fidei, per hoc sacrum Concilium Deputati ordinaveritis, quòd quilibet Doctor Theologus, supposito juramento, habeat vobis dare infra certum terminum suam intentionem; utrùm videlicet novem Assertiones traditæ pro examine, sunt Judicio Fidei examinandæ, & reproban-

dæ, & liceat unicuique Doctori in Facultate prædicta etiam super hoc publicè respondere, prout experientia comprobavit, per responsionem publicam factam octava die Novembris, per Reverendum in Christo Patrem, Dominum Cardinalem Cameracensem, & per exhibitam, & per easdem receptam. Idcircò, ego non tanquàm Doctor Theologus, in testimonium veritatis requisitus, salva tamen determinatione sacrosancti Concilii Generalis, & sanctæ Sedis Apostolicæ, credo, & affirmo, quòd nulla dictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda, nec aliqua illarum est condemnanda, ex condemnatione illius Propositionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè*, &c. Cùm nullo modo sequatur ex aliqua illarum novem Assertionum, sed nec ex omnibus simul, nec continet doctrinaliter illam, vel virtualiter, nec in simili radice fundantur.

Consequentia patet; non enim sequitur: *Licitum est, unicuique subdito, &c. occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, sortilegium*, &c. Ergo quilibet tyrannus, &c. Tùm quia ibi arguitur à parte in modo, ad totum in modo, cum distributione, & clarum est consequentiam non valere, sicut nec valet ista: Licitum est unicuique interficere furem nocturnum qui venit ad occidendum; ergo quilibet fur nocturnus potest, & debet licitè interfici à quocumque. Sicut nec sequitur: quemlibet hominem album video; ergo quemlibet hominem video. Tamen quia in Assertionibus fit mentio de tyranno sic specificato; in illa verò, *Quilibet tyrannus*, &c. de tyranno universaliter capto. Tùm quia ad mentem Assertionum à parte subjectili, *unicuique subdito*, capitur pro vassallo immediatè Regi subdito. Et in illa: *Quilibet tyrannus*, &c. capitur pro quocumque etiam subdito, tyranno, sive subjecto. Et sic patet, quòd nec sequitur ex prima, nec ex secunda, nec ex tertia; cùm in secunda specificatur dicendo, quòd *Leges authorisant de occidendo tyrannum prædictum*; & in tertia dicunt, *supra nominatum tyrannum proditorem, & infidelem suo Regi*, &c.

Nec sequitur ex quarta: licèt enim dicat, quòd *Omnis tyrannus infidelis sit villanè occidendus*, non tamen dicit, à quolibet subdito suo.

Nec sequitur ex quinta, sexta, & septima: non enim sequitur: Ille qui occidit supra nominatum tyrannum, non debet de aliquo reprehendi, ut dicit quinta; imò *debet præmiari*, ut ait sexta, & *illum debet Rex plùs amare*, ut canit septima: Ergo quilibet tyrannus, &c.

Nec sequitur ex octava: *Littera occidit*, &c. Clarum est; sed nec ex illa, *in casu socialitatis*, &c. quæ est nona. Sed quòd nec ex omnibus simul, patet; quia si ex aliquibus debeant sequi, videretur, quod ex prima, & quarta. Quarta enim dicit, quòd *Omnis tyrannus infidelis, est villanè occidendus*. Et prima dicit, quòd *licitum est unicuique subdito*. Ergo videtur quòd sequatur, quòd omnis tyrannus sit occidendus villanè, à quolibet subdito suo: & sic; Quilibet tyrannus, &c.

Sed manifestum est quòd .... primæ Assertionis: *Licitum est unicuique subdito*, supponit, & accipitur respectu prædicati, quod est, *quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem*, &c. quod prædicatum est taliter qualificatum. Et in secunda capitur subjectum universaliter, sed non respectu cujuscumque subjecti; ita quòd licèt à quolibet subjecto nulla supponit, respectu talis prædicati, *quemlibet tyrannum*, &c.

Nec in ambabus simul: undè? Scilicet quia in quarta ponitur: *Omnis tyrannus*, &c. non tamen respectu talis prædicati *à quocumque subdito*, &c. Et in prima ponitur, quòd *licitum est unicuique subdito*, &c. Non tamen respectu talis prædicati: *Quemlibet tyrannum*, infertur ista *quilibet tyrannus*, &c. eodem modo inferam de quocumque, demonstrato Sorte, inferam istam. Hic est diabolus, ex dictis & contentis in sacra Scriptura, undè capiam istum complexum, hic est: *Matth.* XVI. & illud prædicatum, *diabolus*, Matth. quarto.

Sic igitur apparet manifestè, quòd istæ novem Assertiones non continent virtualiter illam: *Quilibet tyrannus*: nec per consequens, veniunt Fidei Judicio condemnandæ ex reprobatione illius.

Dico ulteriùs, quòd ex nulla circumstantia aggravante, sunt dictæ Propositiones Fidei Judicio condemnandæ: nec enim propter primam authorisationem talis tyrannicidii; quin imò ista circumstantia est allevians in secunda Propositione: nec propter illam de villanitate, quâ dignus est talis tyrannus occidi, ut in tertia, & quarta, &c. Nec propter illam, quâ Rex debet approbare tale tyrannicidium, ut in quinta, sexta, & septima. Nec ex additione confirmationis errorum, quòd *Semper tenere sensum litteralem occidit animam*: quia sensum litteralem supponit ibi confusè tantùm: & clarum est quòd semper accipere sensum litteralem, quomodò faciunt Propositiones, in sacra Scriptura, est error; imò inducit in errorem, ut ait expressè Gregorius, *in Moralibus*, Lib. primo, Capite tertio, *in Prologo*, ut in octava.

Nec etiam ex illa circumstantia, quòd *de nullo tenetur miles servare promissionem, seu confœderationes factas alteri militi, si vergant in præjudicium*, &c. *In casu socialitatis*, &c. cùm priùs, & ampliùs teneatur, ex ordine charitatis, vitare suum præjudicium, quàm alteriùs.

Nec est idem, quòd hæc doctrina, & similis, sit condemnanda, prout habet prædicta Propositio: *Quilibet tyrannus*, &c. Est condemnanda, videlicet tanquam erronea in Fide, & moribus, & tanquàm hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, & mendacia, & perjuria vias præbens.

Ex quibus omnibus infero: primò, quòd hanc doctrinam asserentes opinabilem, citrà determinationem sacri Concilii Generalis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ, non sunt hæretici, & ut tales juxta Canonicas Sanctiones legitimas puniendi.

Secundò infero, quòd non sequitur manifestè, imò totum oppositum, quòd asserere inter Catholicos, dictas Propositiones probabiles esse, aut forsan veras, non est erroneum, aut sapiens hæresim; nec Doctor Theologus hoc taliter publicè asserens in hoc sacro Collegio * Generali, & coram Judicibus Fidei, est habendus de hæresi vehementer suspectus.

Tertiò infero, quòd oppositum testificans sub juramento, temerè jurasse videtur: nec contra has Assertiones fuerunt, vel factæ sunt aliquæ rationes, seu deductæ in modum, quæ videantur alicujus ponderis, vel momenti.

Unde cùm dicitur primò, quod hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet: *Non occides*, absque authoritate judiciaria; & illud, *Non perjurabis*, ubi omne juramentum jubetur observari quod non vergit in detrimentum animæ: & contra illud: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum ut moriatur*; Exod. XXI. 14. Et contra illud, XXIII. *quæst.* VI. c. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Lib. *De Civ. Dei*, ubi dicitur: *His contra exceptis, quos Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus Justitiæ Deus specialiter jubet occidi; quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Et XXIII. *quæst.* VIII. C. *Quicumque.* quod sumitur ab eodem Augustino, IV. *Lib.* ubi dicitur: *Qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacri-*

* *Forsan* Concilio.

sacrilegum, adulterum, perjurum, vel criminosum interfecerit, aut trucidaverit, aut membris debilitaverit; velut homicida judicabitur, & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.

Est denique contra rationes condendi Decretalem illam: *Pro humani.* Lib. VI. editam in sacro Concilio Lugdunensi.

Ad quæ omnia dicitur, primò, quòd hæc doctrina non est contra illa duo Præcepta. Patet: non est enim contra primum, cùm dicitur: *Non occides*, quod glossatur distortè, & aliter quàm Spiritus sanctus efflagitat, cùm dicit *absque authoritate judiciaria.* Si enim ista Glossa est convertibilis cum Præcepto; tunc sequeretur, quòd nullus posset occidere furem nocturnum; sed nec etiam vim vi repellere liceret. Ergo occidens, in multis casibus, non occidit judiciaria, officiariaque authoritate; tamen occidit authoritate Legis, cujus est minister in casu; & ex Officio, ut declarat Doctor irrefragabilis, Alexander de Halis, de occidente invasorem suum ad mortem, *quem*, inquit, *occidit ut minister Legis, & Justitiæ; non tamen ex Officio.* Et dat exemplum de laïco baptisante in casu necessitatis, qui baptisat, non ex Officio, & licitè, ut Legis minister, in casu necessitatis. Non ergo sic glosatur illud Præceptum, nec ita communiter glosatur; sed sic: *Non occides*, scilicet innocentem, livore vindictæ, aut propriâ authoritate. Constat autem, quòd tyrannus non est innocens, nec talis subditus eum interfecit propria authoritate, sed Legum; non livore vindictæ, sed amore conservationis Principis sui, & livore * Reipublicæ: nec contra Præceptum illud: *Non perjurabis*, ubi juramentum juberetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ: quod verum est, si tamen adsint tres comites, Judicium, Justitia, & Veritas: & etiam conditiones, quæ implicitè subintelliguntur in omni juramento promissorio, quæ sunt secundùm Ostiensem *Lib.* II. ren. XXIV. de Jure Jur. §. *In quot sunt species.* ubi dicit: „ Sic in omni juramento intelliguntur istæ conditiones tacitè, *faciam hoc, si Deo placuerit, si Papæ*, quia ejus authoritas videtur excepta. XXV. *q.* I. *c. ultro.* versiculi, *ipsi namque.*

Item. Si res in eodem statu permanserit, ut videlicet gladium suum deposuerit, & illum furiosè repetit, non teneor reddere, etiam si juravi. XXII. *q.* 2. *Ne quis:* Idem Raymundus C. XVII. in Summa, 2. Juno in glosa, super C. *Quemadmodum.*

Item. Si mihi fidem servaveritis: non servanti enim fidem, fides non est servanda. Undè si non facis quod promisisti, non teneor, ut *Extra. De Jure Jur. Pervenit* 2. Et C. *Sicut.* Idem Raimundus: idem etiam Juno.

Item. Si præcipatur tale quid, quod juratus non fuissem, si Mandatum tale scivissem, ut *Extra. de Juris jur. Veniens. Et C. Quintavallis.*

Et pariformiter videtur dicendum, si tale quid inveniat. Ubi apparet, quòd juramenta non obligant, quæ non habent conditiones requisitas, esto quòd possint servari sine animæ detrimento: undè si mihi fidem non servas, possum tibi servare fidem, & tamen non teneor, ut patet ex dictis ad illud *Exod.* XXI. 14. *Si quis per industriam &c.* habet intelligi necessariò, livore vindictæ, & authoritate privata: quia aliter occidens inimicum suum in justo bello, per insidias, esset ab altari divino evellendus, ut moreretur, quod falsum est, & contra illud C. *Dominus* XXIII. *q.* 2.

Ad illud August. *Lib. de Civ. Dei*: illa authoritas solvit se ipsam, & facit pro Assertionibus, quoniam Lex justa, naturalis, moralis, & divina talem occisionem generaliter authorisant.

Ad illud etiam Augustini, habet necessariò intelligi, authoritate privata: aliàs non liceret furem nocturnum occidere, nec vim vi repellere, quod est falsum: licet enim eos interficere sine publica administratione, intelligendo per illam authoritatem humanam, Judiciariam ordinariam, ut supra.

Ad illud quod dicitur, quòd est contra rationes condendi Decretalem illam &c. Apparet quòd est manifestè falsum, ex textu Decretalis, qui dicitur de illis, qui ex vindicta sitiunt humanum sanguinem, immanitate horrenda, & sævitia detestanda.

A Ratio verò, de occisione corporis & animæ, licèt currat contra illos qui sic agunt livore vindictæ: non tamen currit in hoc casu, sicut nec in subdito perimente latronem nocturnum, vel vim vi repellente; cùm secundùm Augustinum, ille qui sic vadit ad furandum de nocte, vel invadit ad mortem, ipse fit causa mortis propriæ, corporis & animæ utriusque.

Ad illud quod subjungitur, quòd dicta doctrina multò magis est * quia multò pejus circumstantionata est quàm illa damnata Propositio Joannis Wicleff, quæ ponit, quod populares possunt, ad eorum arbitrium, corrigere suos Dominos delinquentes: negatur simpliciter; & quia aliter non probatur, nec ad probationem aliquam respondetur, nec etiam est ad propositum.

Item. Cùm dicit, quòd hujusmodi doctrinæ condemnatio, non minùs fieri potest, absque speciali expressione de ejus Assertore, quàm illa, quæ nuper in Sessione facta est, contra errorem in Bohemia, de Communicatione populi sub utraque specie, &c. Dicitur quòd non est simile; quia nullus in speciali extitit diffamatus de illa Communicatione; sed tantummodò in generali saltem constiterit sacro Concilio.

B

De istis autem novem Assertionibus diffamatus fuit falso, iniquè, & perperàm, mortuus perlucidæ memoriæ Magister Joannes Parvi, & illustrissimus Princeps Dux Burgundiæ, ut patet in Sententia Episcopi Parisiensis perversa, & in Propositionibus factis coram Serenissimo Rege Francorum, per Magistrum Joannem de Gersono; & in Tractatibus suis quibusdam.

PRIMA DELIBERATIO.

Ex quibus sequitur quòd prima Assertio cum secunda, & tertia, & similiter quarta, sunt veræ, & absque Fidei præjudicio, aut sacræ Scripturæ, sustinibiles, terrenæque Reipublicæ, & omnis justi Principatus, ac fidelitatis inter Principes, & subditos conservativæ.

C

Patet hoc: quia Scriptura sacra omnis veritatis, quam ratio colligit, autoritatem continet, cùm illam aut apertè affirmat, aut nullatenùs negat: sed sacra Scriptura ex nulla ejus parte Assertionibus contradicit, maximè cùm Præceptum: *Non occides*, quod magis ceteris videtur eis contradicere, in nullo contradicit. Ergo &c. Consequentia patet, tam per præcedentia, quàm per viginti quatuor rationes, & per autoritates Doctorum, ac allegationes sacræ Scripturæ factas in Propositione partis negativæ.

Sed pro verificatione quartæ Assertionis, præter prædicta sic arguitur: Supposito quòd explorationes & insidiæ sint à Domino præceptæ, ut patet *Num.* XXI. & *Jos.* VIII. cuilibet tyranno, secundùm rigorem Justitiæ, debetur pro pœna, non solùm occidi villanè, sive innobiliter per bonas cautelas, explorationes, & insidias; sed etiam ipsius naturæ annichilatio: juxtà illud: *Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti*, Thren. III. 22. Igitur omnis tyrannus, secundùm rigorem Justitiæ, meruit graviora quàm occidi villanè, aut innobiliter,

D

* *Hic aliquid desideratur: forsan* terrenæ, *loco* livore

* *Hic aliquid desideratur.*

ter per bonas cautelas, explorationes, & insidias: sed dum comparativus præsupponit positivum, consequens est, omninòque omnis tyrannus meretur occidi villanè, &c.

Sed quoniam Jus est, ratio, & æquitas quòd unicuique reddatur, & pariter debetur quod meretur; imò omni semoto dubio apud quemlibet scientem Jus, est ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur villanè per explorationes, & insidias, estque propria mors.

Sequitur ulteriùs, quòd quinta, sexta, septima Assertiones, sunt veræ ex eadem radice, quâ præcedentes.

De octava verò dicitur, quòd est Catholica, & vera. Probatur: quia sumo istos textus sacri Evangelii, *Matth.* XVIII. & XIX. Cap. quibus dicitur. *Si oculus, manus, aut pes tui, te scandalisant, abscinde eos*, &c. *Sunt enim eunuchi, qui castraverunt seipsos propter Regnum cœlorum*, &c. Aut adversarius recipit istos textus secundùm sensum litteralem, & sic licet seipsum mutilare, quod prohibetur hoc Præcepto: *Non occides*: vel redibit quòd licitum est, in casu, occidere absque judiciaria potestate, quod est prima Assertio: aut transibit ad sensum spiritualem litteræ; & habebitur propositum hujus octavæ Assertionis.

De nona autem dicitur, quòd est vera in sensu proposito, & ad perjuria, multaque alia peccata, & damna temporalia viam præcludens.

Item. Patet ex rationibus factis, in proponendo pro parte quæstionis negativæ, quam per supra dicta, & confirmatur sic. Justitia enim, dum est comes juramenti, manifestum est quòd nullum juramentum socialitatis, quocumque modo sit, obligat, nisi ad æqualitatem Justitiæ. Sed æqualitate Justitiæ nulli fit præjudicium, sed inæqualite, dumtaxat Justitiæ, ad quam nullus obligatur, nec potest obligari, ut patet ex conditione præjudicii: quod præjudicium importat inæqualitatem Justitiæ. Ergo manifestum est, quòd in casu socialitatis juramenti, seu promissionis, &c. Sicut in Assertionibus.

Secunda Deliberatio.

Ex quibus omnibus concluditur, salvâ tamen semper determinatione hujus sacrosancti Concilii Generalis, aut sanctæ Sedis Apostolicæ, quòd pars quæstionis negativa est tenenda, scilicet, quòd hæ novem Assertiones, &c. Judicio Fidei non sunt reprobandæ.

Et hæc dicta sint cum omni humilitate, & reverentia, & cum tanta sollicitudine inquirendi Catholicam veritatem: quâ comparatâ, semper fui, sum, & ero paratus eidem indubiè, & firmiter assentire. In testimonium præmissorum, me manu mea subscripsi.

Tertia Deliberatio.

Salvo semper meliori Judicio, dico, secundùm quod mihi apparet, quòd prædictæ novem Assertiones sunt disputabiles, & opinabiles, & deffensibiles, non interveniente in oppositum Ecclesiæ Præcepto, aut prohibitione: sunt tamen propter ignaros, & non benè capientes, aliqualiter periculosæ, cùm nescientium sit conditio, etiam in malis, velle se Scripturis, & veritate velare. Undè sunt potiùs prohibendæ, non propter se, sed propter minùs benè intelligentes; sicut & dura cibaria licèt sanissima, infantibus prohibentur. Sic etiam istæ Assertiones, licèt non hæreticæ; tamen quia brigosæ, possunt à dogmatisatione prohiberi, non autem Fidei Judicio reprobari. Rationes quæ me movent, non adduco, pro præsenti, ad evitandum prolixitatem.

Quarta Deliberatio.

A Protestationibus præmissis per me sæpiùs in alma Universitate mea, in pluribus actibus publicè repetitis, quibus adhæreo, & adhærere intendo, quamdiù vitam duxero in humanis, videlicet, quòd non intendo verbo, vel scripto aliquid dicere, vel scribere dissonum sacræ Scripturæ, Fidei, & veritati, determinationi Ecclesiæ sacro sanctæ, cui semper volo stare, eidem subesse, cui meipsum, & omnia dicta, vel scripta mea, præsentium tenore, submitto: protestando insuper, quòd non intendo hîc aliquid dicere, vel scribere in præjudicium, vel infamiam alicujus; maximè cùm non dicantur in cedula aliquem habere Assertorem, vel etiam in oppositum habere aliquam partem, vel saltem non mihi constat: sed intendo cum Fidei veritate liberare Regnum Franciæ, cujus sum indigena, quantùm mihi possibile est, ab infamia falsò, ut audivi, B imposita per nonnullos, quòd in eodem Regno seminati sint, & pullulant errores in Fide, prætextu istarum novem Assertionum, quæ sunt; *Licitum est*, &c.

Quibus protestationibus præmissis ad quæstionem, quâ quærebatur; utrùm hæ novem Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ. Respondeo sub duplici conclusione: quamquàm etiam pro parte mea respondi in cedula generali quatuor Ordinum Mendicantium digesta maturè, & cum multa deliberatione, & discussione confecta; videlicet prima, quòd nulla illarum novem Assertionum Judicio Fidei reprobanda est, eodem Judicio declarandum: ad quarum reprobationem me remitto ibidem: nisi quòd addo, ad reprobationem primæ Conclusionis talem rationem. Si enim hujusmodi Assertiones essent Fidei Judicio reprobandæ, ex hoc quod viderentur repugnare sacræ Scripturæ, vel contentis in ea; sequitur quòd opinio Hieronymi, de observatione Legalium, & reprehensione Cephæ, esset Judicio Fidei reprobanda: & etiam opinio de Conceptu Virginis gloriosæ, quod est reprehendere Eccle-C siam, super opinabilitate de conservatione Legalium, & de Conceptionis festivatione. Si enim prima Assertio, cum aliis suis sequelis, de occisione tyranni, esset condemnanda Fidei Judicio, vel reprobanda, ex hoc, quòd asserit occisionem ipsius extra Judicium fore licitam; sequeretur quòd opinio Doctorum tenentium, Moysem licitè Ægyptium occidisse, esset Fidei Judicio reprobanda.

Item sequeretur quod opinio Tullii, de morte Julii Cæsaris, ad Fidei Judicium pertineret. Sequeretur etiam, quòd duobus Regibus invicem bellantibus, & eorum quolibet asserente, licitè in bello interfecisse; alter eorum necessariò erraret in Fide, & ad Judicium Fidei pertineret: quod videtur absurdum, nec per Principes sustinendum tanquàm eis præjudiciale, & injuriosum.

Pro secunda Conclusione adduco quamdam rationem fundatam super restitutione famæ læsæ fienda, de necessitate salutis, per illos qui possunt restitue-D re, vel facere restitui, juridicè interpellati: & sic formetur ratio. Quandocumque aliqua persona, vel Communitas est falsè diffamata, præsertim de crimine hæresis, quod est pessimæ notæ, debet per Judicem interpellatum contra illam infamiam provideri, & fieri restitutio spoliato. Sed Regnum Franciæ est de erroribus in Fide, prætextu harum Assertionum falsè, & perperàm diffamatum, cùm non pertineat ad Fidem, ut ostensum est in prima Conclusione: ergo Judices debent in causa Fidei hujusmodi

modi infamiam providere, & Regno ſpoliato reſtituere famam ſuam: non poteſt autem meliùs reſtitui, quàm Propoſitiones non pertinentes ad Fidem, declarare per Judices Fidei non fore tanquàm in Fide erroneas reprobandas.

Major, & Minor ſunt notæ. Poſt quarum Concluſionum probationem addo tertiam Concluſionem, quæ talis eſt.

Quælibet dictarum Aſſertionum eſt opiniabilis, & ſuſtinibilis tanquàm vera, nec ſunt propoſitæ aliquæ rationes . . . . . . ſint ſolubiles, & faciliter diſſolvendæ.

Iſta Concluſio duas habet partes; quarum prima ſic probatur. Et primò, de prima Aſſertione: quia licitum eſt Lege naturali, cuilibet membro ſuccurrere ſaluti corporis ſui, & vitæ, etiam per interemptionem cujuſlibet membri alteriùs in vitam capitis machinantis. Lege etiam morali tenetur vaſſallus, ut ait Oſtienſi, *in Summa*, tit. *de fidelitate vaſſallorum, & forma juramenti.* §. x. *Quid ſit fidelitas.* Et concordat Raymundus, Lib. II. *De raptoribus.* §. XVI. de quibuſdam, in fine, cum Gloſa. Et Veritas, *Lib.* I. *Tractatu primo.* C. XI. Tenetur, inquam, vaſſallus, ex juramento, ad incolumitatem ſervandam ſui Domini. Concordat Joannes, *in Summa Confeſſorum*, dicens, quòd vaſſallus debet habere ſemper in memoria quæ in iſtis verſibus continentur:

Incolume, facile, tutum quoque poſſis honeſtum
Utile conſilium fidus dabit, auxiliumque.

Hoc etiam divina Lege eſt exemplatum in Moyſe Ægyptium perimente, injuriantem Hebræum. Quantò magis ſi egiſſet in ſalutem Domini naturalis. Quod exemplum habetur *Exod.* II. Fuit etiam exemplatum in Joab, Abſalon occidente, non ex Præcepto Regis. 2. *Reg.* XVIII. Ex quo patet prima, ſecunda, & tertia Aſſertiones, non ſolùm de licito, & authoriſatione, ſed de laudabili, & meritorio.

Interroget ſe unuſquiſque, ſi laudaret, & præmiaret, ad poſſe, liberantem ipſum de nece injuſta. Neque inſidiæ maleficiant hujuſmodi occiſionem: Hieu enim laudatus eſt à Deo de ſtudioſa, & inſidioſa Sacerdotum Baal occiſione. 4. *Reg.* x. Per Joſue etiam inſidiæ fuerunt, de Mandato Domini, exemplatæ, *Joſ.* VIII.

Nec modus mortis, quòd dicitur debere occidi, villanè, Gallicè, *vilainement*, tales tyrannos infideles, nocet Aſſertioni; cùm crimen etiam ſit villanum, hoc eſt, ignobile. Undè ſecundùm Tullium: *Vera illa nobilitas eſt, quæ moribus comprobatur ornata.* Et per conſequens, eſt ruſticitas, quæ moribus ſordidatur.

Quarta etiam Aſſertio ex prædictis apparet vera; & præſertim ſi capiatur ejus ſenſus litteralis, qui, ut allegatur contra octavam Aſſertionem, per eandem impugnantiam debet attendi, & cognoſcitur per circumſtantias litteræ præcedentis, & ſequentis; & qui etiam dicitur ad ſenſum, in quo loquens intelligit. Cujus ſententiæ eſt Doctor ſubtilis, in quarto: prout etiam extitit allegatum in cedula communi, volens probare, quòd hæc Propoſitio non eſt figurativa: *Hoc eſt, Corpus meum*, & probat per hoc quod ſequitur: *Quod pro vobis tradetur*, I. Cor. XI. 24. Et quòd iſta ſit figurativa: *Petra erat Chriſtus*, I. Cor. X. 4. Probat per hoc quod præcedit: *Bibebant de ſpirituali*, &c. Conſtat autem, quòd tres Aſſertiones præcedentes, & tres ſequentes loquuntur de tyranno ſpecificato, & hoſtili, & non . . . Ergo ſecundùm ſenſum ſuum litteralem, qui capiendus eſt, ut dictum eſt, ex præcedenti, & ſequenti, & ab intentione loquentis, hæc Aſſertio quarta non loquitur univerſaliter de tyranno: & ſic patent primæ ſeptem Aſſertiones.

Pro octava verò notandum, quòd proponens aliqua in ſacra Scriptura, præſertim parabolica, & figurativa, duplicem habent ſenſum. Unum, quem faciunt, qui dicitur exterior, & ſuperficialis, quem gignunt, prima fronte, in animo audientis, nec latens myſterium capientis talium * in quo fiunt, & dicitur exterior, & medullarum; ſicut patet exemplò de nuce, quæ alium colorem ingerit ſenſui viſus in cortice, & in teſta, & alium in medulla: alium etiam ſaporem ſenſui guſtûs cortex ingerit, & alium nucleus latens. Sic ergo Propoſitiones in ſacra Scriptura, in ſenſu quem verba faciunt, prima fronte, nonnullæ nondùm capientibus ſenſum quem flagitat Spiritus ſanctus, & non intelligendo in ſenſu Spiritus ſancti, in errorem inducunt. Hujus ſententiæ eſt expreſſè Gregorius, *in Prologo Moralium* Cap. III. Et ſuper Ezechielem, ut in communi cedula ponebatur: hujus ſententiæ eſt Dominus Bonaventura expreſſè, in *Lib.* III. Sententiarum.

Concordant etiam in virtute impugnatores iſtius Aſſertionis octavæ dicentis, quòd Spiritus ſanctus loquitur in ſacrâ Scripturâ, non utendo terminis principaliter aliquando, & quòd non intendit quòd quieſcatur in illis: qui tamen termini ſunt facientes ſenſum ſuum terminalem, & litteralem; ſic enim littera occidit, & eſſet error. Non ergo ſtandum eſt in ſenſu terminorum, quibus non principaliter utitur Spiritus ſanctus; ſed ſenſu rerum, quibus utitur ad ſignificandum alias res.

Eſt ergò verum, quòd Lex Vetus & Nova, ſemper habent aliquem ſenſum litteralem verum, ex quo fit efficax Argumentum, ſecundùm Auguſtinum. Cumque hoc tamen ſtat, quòd ſemper tenere ſenſum litteralem verum, quem faciunt termini, & littera, inducunt in errorem, in ſenſu terminorum quieſcendo.

Nec ex hoc confunditur ſacra Scriptura; nec ſenſus litteralis, quem intendit Spiritus ſanctus, eſt falſus: & patet etiam, quòd ſenſus Grammaticalis eſt litteralis.

Et licèt dicatur, quòd ſacra Scriptura habeat Logicam pro ſe, & Grammaticam, hoc eſt, quòd non ſubjicitur eis, cùm ſit Domina, & ipſæ ancillæ: nihilominùs tamen ipſa utitur communiter illarum ſervitio: alioquin non oporteret ad intelligendum ſacram Scripturam addiſcere alias artes. Et ſic patet octava.

Nona verò probatur: quoniam juramentum non eſt ſervandum, cui deficiunt comites juramenti, Juſtitia, Judicium, & Veritas, vel aliquis illorum. Nunc autem juramentum, quod vergit in præjudidium, & contra Jus ſponſæ, aut liberorum, quibus ſponſus, & Pater ampliùs obligatur, caret Juſtitia, & Judicio, quia contra Jus, & per conſequens, indiſcretè. Hujus Sententiæ eſt Canon. XXII. *q.* V. per totum. Idem Alexander de Halis; Sanctus Thomas; Bonaventura; Joannes, in Summa Confeſſorum, *Lib.* I. *tit.* IV. Et ſic patet prima Propoſitio.

Secunda pars probatur per reſponſionem ad Argumenta in oppoſitum facta, & præſertim ad illa, quæ fundabantur ſuper Præcepto: *Non occides.*

Clarum eſt quòd iſtud Præceptum non loquitur prohibendo omnem occiſionem; ſed innocentis, propria authoritata, & livore vindictæ: & ſic currunt omnes authoritates.

Similiter reſpondetur ad Argumenta fundata ſuper illud Præceptum: *Non perjurabis*, contra nonam, quòd juramentum benè circumſtantionatum, ac debitis comitibus convallatum, eſt ſervandum; aliàs non.

Ad Argumentum ergò arguunt, quòd nullus debet occidi, niſi pro crimine notorio, notorietate Juris, & facti. Dicitur, quòd hoc verum eſt, in Foro ju-

* *Locus corruptus.*

judiciali: in casu tamen multiplici non est verum, & de fure nocturno, de quo præsumitur quòd veniat ad occidendum. Idem, de invadente ad mortem, & de prædone viarum, & universaliter in casu necessitatis, ubi Judicium haberi non possit.

Et cùm replicatur, quòd sic de quolibet fingi posset; pariformiter arguam in casibus dictis, & conceditur; dùm tamen eadem Judicia procedant, & idem casus necessitatis. Ad aliud.

Quod etiam Achilles cùm arguunt, quod contradictoria istius: *Licitum est unicuique*, &c. est Catholica *, & per consequens hæretica: negatur Antecedens. Et cùm probatur, quia contradictoria illius est: *Non est licitum unicuique subdito interficere hunc tyrannum*, demonstrato aliquo singulari, pro quo verificatur, & hæc est vera: conceditur. Sed hæc non est contradictoria Assertionis; sed hæc: *Non est licitum unicuique subdito interficere hunc tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem*, &c. cum aliis circumstantiis qualificabilibus positis in Assertione, quæ falsa, & per consequens Assertio vera.

Ad illud de inevitabilitate, cùm dicit; quòd non est casus inevitabilis necessitatis, qui præsupponit, vel præsupponebatur ad colorandum Assertionem. Respondet, quòd imò, est casus inevitabilis necessitatis: cautus enim timeri debet, & forsan plùs actus homicidii, & ictus Domini † exercitus & continuatus, præsertim per sortilegos peritissimos, & maleficos, ac signanter ubi jam aliqui effectus salutem Regis abstulisse notoriè famâ publicâ vulgarentur, licèt occultissimi, quantùm possent, exercerentur, quàm gladius extentus, cui Rex posset obviare, deffendendo seipsum; non autem artibus ipsis occultis, & qui citò ad optatum effectum, nisi celeriter succurreretur, haberet devenire, ex dispositionibus prævüs introducentibus mortem, & ex cupiditate tyranni, quæ pro quolibet momento mortis circulum & periculum comminatur.

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.*

Deliberatio Quinta,

Conclusionis partis negativæ.

In primis, & antè omnia protestor, quòd in materia hujusmodi novem Assertionum, aut alia quacumque, non intendo, nec volo quidquam pertinaciter asserere, aut dicere, aut scribere, nisi quod asserendum, dicendum, aut scribendum; sed omnia per me dicenda submitto correctioni, atque determinationi sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, sacri Generalis Concilii, & Reverendissimorum Patrum, & Dominorum Judicum prædictorum, quorum determinationi semper adhærere intendo, & cum Dei auxilio semper adhærebo.

Protestor ulteriùs, quòd non intendo dicere, vel asserere aliquem esse, vel fuisse talem tyrannum, de quo loquuntur Assertiones prædictæ; cùm ab illius existentia, vel non existentia, non dependeat veritas, falsitas, vel probabilitas dictarum Assertionum, & potissimùm primæ.

Secundò patet, quòd si nullus esset Rex, vel Dominus, si nullus subditus, nullus insuper talis tyrannus, nihilominùs essent veræ, ac non condemnandæ. Tyrannus est licitè capitaliter puniendus. Subditus vassallus debet suo Regi, & Domino fidelitatem, & eum à morte liberare, atque præservare, quemadmodùm veritates harum Propositionum: Homo est animal. Homo est risibilis. Animal est substantia non dependens ab existentia extremorum: nam sit homo vel non sit; nihilominùs dictæ Propositiones veræ sunt, & ut tales ab antiquis Doctoribus, & famosis conceduntur.

Ex quo sequitur, quòd veritati, vel falsitati dictarum Assertionum impertinens est existentia extremorum, seu rerum per eadem extrema designatarum: non enim videtur ad propositum, pro earum verificatione, aut falsificatione, assumere singulares, aut determinatas existentias rerum per hujusmodi extrema designatas, cùm impertinens & extrinseca esse videatur: hoc enim non est verificabiliter inquirere per essentialia, ac priora, nec per substantialia posteriora; sed promere extrinseca, & extranea, quæ nihil conferunt ad cognoscendum verum esse rei, seu verum quod quid est ipsius; ut deducit Aristoteles, Procemio *De anima*, & sui expositores famosi & solemnes Doctores: sed ad veritatem potiùs impediunt. Nam & homines intellectum habentes, & affectus conversos ad actus particulares, & determinatos, seu ad rerum designatarum existentias singulares, atque determinatas, minùs videntur dispositi ad sufficienter judicandum de hujusmodi Assertionum qualitate, veritate, seu falsitate, aut earum etiam probabilitate.

De istarum enim Propositionum: Homo est animal. Homo est risibilis, & similium qualitate, diversimodè nonnulli Doctores conceperunt. Obstante enim hujusmodi existentia rerum per eandem existentiam designatarum præconcepta, tanquàm necessaria causa hujusmodi suæ qualitatis, seu veritatis, nulli dixerunt, præfatas Propositiones esse falsas, nullo homine in rerum natura existente: cujus oppositum tenuerunt omnes antiqui Philosophi, omnes Doctores Catholici, de hujusmodi Propositionibus, quæ per se sunt, loquentes.

Quod noviter dicitur, quia hoc quod hìc dicitur universaliter veritatem suscipere non potest; quia quædam sunt Propositiones, quarum alterum extremorum denotat existentiam in effectu, aut illam præsupponit: & ita non extrinseca, & impertinens esse videtur hujusmodi existentia qualitati, seu veritati hujusmodi Propositionum; sed potiùs esse videtur, quemadmodùm est de istis Propositionibus. Homo est. Homo existit. Homo erit. Homo loquitur: in his Propositionibus alterum extremorum, vel est existentia, vel existentia in effectu, & in rerum natura, & non tantùm in ratione, vel in intellectu præsupposita; cursus enim, vel locutio præsupponit alicujus existentiam, non in ratione tantùm, sed in effectu, & in rerum natura, ut manifestum est, prout scilicet alteri intelliguntur inesse; seu ad aliud non sui generis intelliguntur referri, scilicet ad genus substantiæ, vel ipsam substantiam.

Ex quo sequitur, quòd rationes ad hanc materiam adductæ, vel etiam adducentes, sumptæ ex actibus particularibus; ut puta in hac, & istius occasione activè, vel etiam passivè designatæ, impertinentes sunt, nec ad propositum esse videntur, minimè viam dantes attingendi, vel potiùs præcludendi & illam impediendi.

Sic igitur intellectus cupiens veram qualitatem hujus materiæ videre, se ipsum, quantùm possibile est, abstrahat ab omni quod in facto est: nam ea quæ sunt in facto concernentia hanc materiam propriè & directè, & secundùm quod hujusmodi potiùs justificant, vel bonificant; injustificant, vel maleficant, quàm verificent, vel falsificent: posset enim contingere, quòd Sortes, de crimine capitali convictus, & dignus morte, punitione, atque damnatione indebitè & iniquè per suum Judicem puniretur, & damnaretur: quia ex odio, vel rancore, vel alia indebita affectione, & non ex amore Veritatis, vel Justitiæ: ex quo tamen debet in suis actibus judicialibus procedere.

Non minùs tamen hæc est vera: Hìc homo, Sorte demonstrato, de crimine capitali convictus, est licitè puniendus: vel hæc: Licitum est hominem, vel

vel hunc hominem, Sorte demonstrato, de crimine capitali convictum, capitaliter punire; ut est manifestum: ex hoc enim quòd, in facto, ex parte punientis, vel occidentis, vel occidi jubentis argui, vel inferri non potest falsitas hujusmodi Propositionum.

Unde etsi Judex ex levibus conjecturis procederet ad punitionem capitalem Sortis capitaliter criminosi, ignoti tamen, & non notorii notorietate Juris, vel facti, non minùs vera esset hæc Propositio: Licitum est capitaliter criminosum capitaliter punire, seu sibi mortem inferre. Potest tamen hujusmodi judicialis reprobari, atque damnari.

His præmissis, sub protestationibus, & correctione ante dictis, hanc unicam pono Conclusionem ad quæstionem responsalem, videlicet, quòd hæ novem Assertiones non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Quæ sic deducitur: & primò quoad primam Assertionem: deindè quoad alias, secundùm ordinem.

Deducitur igitur sic hæc Conclusio, quoad hujusmodi primam Assertionem etiam secundùm se consideratam; & secundùm intellectum quem facere potest, & facit per se, & ex terminis suis: nam si in dicta prima Assertione sit aliquis error in Fide, aut aliquis esse videatur, propter quem veniat Fidei Judicio reprobanda; ille designatur per hos terminos, seu clausulam: *Sine quocumque Mandato, aut Præcepto*, prout ad longum aliàs deducit Reverendus Pater, Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis. Sed constare videtur, quòd per hos terminos, seu præfatam clausulam designari non potest.

Primò, propter determinationem immediatè subsequentem; hanc scilicet, *secundùm Legem naturalem, moralem, & divinam*: per quam clarè innui videtur, & innuitur, hujusmodi licitatem per *licitum* denotatam, ortum habere ex conformitate actus, sive occisionis, communiter per li *occidere* denotata, ad Leges prædictas: quam quidem conformitatem notoriè designant ex sua impositione li *secundùm*. Per eamdem insuper determinationem, negatio inclusa in hac dictione, *sine*, & universalitas designata in hoc signo universali *quocumque*, restringi videntur, & restringuntur, ac restringi intelliguntur ad naturam, seu modum ejusdem determinationis immediatè subsequentis, ut non quodcumque Mandatum, sive Præceptum excludatur, sed tantùm superveniens, & novum. Non autem excluderetur, nec posset excludi Mandatum antiquum, seu Præceptum Legum consequens Leges ipsas, & earum promulgationem, sicut passio suum consequitur subjectum, prout etiam, per expressum, innuere visus est Pater Reverendus, Dominus Cancellarius: nam ut ait, & benè, *Lex Mandatum est*.

Sic igitur, ex propriis suis terminis, videtur dicta Assertio excludere errorem illum, quem præfatus Dominus Cancellarius dicit in dicta Assertione inclusum esse; nec, ut videtur, ex aliis terminis, vel clausulis dictæ Assertionis potest aliquis alius error corrigi: nam si ex aliquibus, maximè esset ex his duabus clausulis: *Licet unicuique subdito*, & *quemlibet tyrannum*, prout prætendit Reverendissimus in Christo Pater, & Dominus, Dominus Cardinalis Cameracensis, in sua publicatione publicè lecta, & visus est prætendere dictus Dominus Cancellarius, in sua publica Audientia, publicè asserentes, hanc Assertionem: *Quilibet tyrannus*, &c. esse, & fuisse rationabiliter condemnatam, tanquàm in Fide, & moribus erroneam; quia virtualiter, & in dictis novem Assertionibus contenta, & maximè in dicta prima Assertione; quæ, etsi rationabilis sit dicta Assertio, *Quilibet tyrannus*, &c. condemnata, ut asserunt, est benè.

Non tamen ex ipsius condemnatione inferri, aut rationabiliter concludi potest istarum novem Assertionum condemnatio, cùm istarum novem Assertionum doctrina, doctrinam illius, *Quilibet tyrannus* &c. non videatur continere, prout ad longum deductum videtur inferiùs, in quadam cedula responsiva ad ea quæ tacta sunt, & aperta publicè per præfatum Reverendum Patrem Dominum, Dominum Cardinalem Cameracensem, quæ sic incipit: *Qui Reverendus in Christo Pater*.

A Forsan color est, & apparentia major esse potest, quòd ex his duabus clausulis: *Licitum est unicuique subdito, quemlibet tyrannum occidere*; cùm dicta Propositio, vel Assertio, has duas clausulas tantùm apprehendit, aliis rejectis, quæ aliquid veritatis, falsitatis, aut probabilitatis asserere possent.

Sed manifestum est, quòd ex his duabus clausulis, ut sunt dictæ primæ Assertionis partes, & clausulæ, inferri non potest hujusmodi Propositio, sive Assertio; cùm in dicta prima Assertione nomen tyranni, seu li *tyrannum*, licèt etiam sit verbaliter distributum, per signum universale limitatur ad standum, seu supponendum tantùm pro omni illo qui tyrannus est, & Dominum Superiorem, sive Supremum habet, sit ille tyrannus Dominus, vel non Dominus: quæ limitatio ad sic standum, vel supponendum, ortum habet ex immediata determinatione B subsequente, hac scilicet: *Qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & Supremi Domini*: & notorium est, & manifestum.

In hac autem Propositione: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum occidere*, manifestum est, & notorium, li *tyrannum* universaliter, & sine limitatione distributum, pro omni tyranno stare, atque supponere, sit Dominus, vel non Dominus; sit Supremus, vel inferior, & subditus.

Et quia manifestè constat Consequentiam non valere, arguendo à minùs communiter tento, ad majus communiter tentum distributum, sequitur manifestè ex his duabus Propositionibus, ut clausulæ sunt, & partes hujusmodi primæ Assertionis, hujusmodi Propositionem, seu Assertionem: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum occidere*, inferri, aut concludi non posse; cùm non sequitur: omnis homo albus currit; ergo omnis homo currit. Quæ C etsi non sequatur, ut apparet, forsan tamen non tam probabilis, sed & quamplurimis vera esse videtur. Hæc enim vera esse videtur, singulis singula reddendo: *Quemlibet unicuique subdito occidere licitum est tyrannum*; quam suscipiunt pro eadem, singulis singula reddendo, pro hac scilicet: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum occidere*.

Et quia, secundùm doctrinam Aristotelis, & aliorum Philosophorum, ceterorumque Catholicorum, cum quibus concordat Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, tyrannorum duplex est modus. Est enim, sive esse potest aliquis tyrannus, qui verum titulum habet principandi, aut in Monarchia dominandi; tyrannicè tamen principatur, non ad commune, sed ad privatum conferens bonum. Alius tamen D est, qui verum titulum non habet, sed illo carens actualiter, & cum effectu principatur, atque dominatur, ad proprium suum conferens, non ad id quod est subditorum. Ideò primò deducitur dicta Propositio, quoad secundum modum, sive speciem tyrannorum: deindè quoad primum modum, sive speciem.

Quoad secundùm ergo modum, deducitur dicta Propositio; primò, per sanctum Thomam, II. *Sentent. Distinct. ulti.* sic dicentem: *Quando aliquis*, inquit, *aliquod Dominium sibi per violentiam surripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali inva-*

invasore Judicium possit fieri; *tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit*, *laudatur & præmium accipit*. Sed in casu aliquo, tali tyranno principante, ad Superiorem recursus haberi non potest, per quem Judicium de tali invasore fieri possit: tamen quia hujusmodi Monarchia, cui actu principatur, non Jure, sed injuria, suprema est, non habens Superiorem suo Monarchiatui: insuper, quia ordinariam Justitiam Monarcha impedit, detinet, & occupat, vim inferens, & potentior existens, ut dicit Aristoteles. Et de hujusmodi tyrannis, idem sanctus Thomas, in Libro, *De regimine Principum*, *ad Regem Cypri*, sic dicit: *Fortassis autem*, inquit, *nec fidelitati contrarium reputabitur*, *secundùm opinionem multorum*, *si tyrannicæ nequitiæ qualitercumque obvietur*.

Ex quibus verbis clarè elicitur, quòd apud multos antiquos Doctores, hujus sancti Doctoris prædecessores, sit probabile reputatum, & probabiliter tentum, & existimatum, licere quemlibet tyrannum unicuique suo subdito occidere, quod * si qualitercumque modum, sive qualitatem denotet, & notoriè ex sua impositione illius modi, vel qualitatis universalitatem distributam.

Cùm igitur talem tyrannum præveniri per quemlibet suum prætensum subditum, sit aliquis modus obviandi hujusmodi tyrannicæ nequitiæ, & tyranno, ut notorium est, & manifestum: sequitur propositum.

Ex quibus insuper verbis elicitur, quòd præfatus sanctus Doctor horum doctrinam, vel suorum prædecessorum sententiam non damnavit, nec eam pro damnata reputavit; sed dubius circa eam mansit: quod elicitur ex hoc verbo, *Fortassis*, quod dubietatem notoriè designare videtur, & designat: quam quidem sententiam si nam † cautus Doctor damnavit, nec quamplures sui prædecessores, ut asserit; sed dubii circa eam extiterunt. Quid opus est nunc eam damnare, vel approbare? Si etiam ex ipsius damnatione nullius sequeretur nota, vel offensa, nullum indè expectaretur periculum.

De similibus tyrannis loquens Magister Nicolaus de Lyra, *Judic*. IV. eandem dicit sententiam. Loquens enim de interfectione Sisaræ dicit, quòd Jahel fecit rem licitam, & meritoriam; & quòd potestatem, & titulum occidendi habuerit; &, ut asserit ille Doctor, manifestum relinquitur quòd non tantùm habuit hanc potestatem, vel titulum; sed & quodlibet aliud membrum dicti populi, vel Communitatis, & unicuique de dicto populo liceret hujusmodi tyrannum licitè interficere, & non tantùm illum licitè interficere, sed quemlibet talem sic illum populum opprimentem.

Similem sententiam, per expressum, tenere videtur Henricus Bohic, solemnis Doctor Canonum, Libro sui operis, super Capitulo interfecti sententialiter; & in effectu dicit, quòd quis pro seipso, aut etiam proximo salvando, ubi aliter salvari non potest, licitè potest alterum, se, vel proximum injustè invadentem, occidere: quod multis rationibus sumptis ex Jure Canonico, & civili, ac insuper Jure divino nititur deducere, & deducit; quas hìc recitare omitto, causâ brevitatis.

Quo ergo ad hanc speciem tyrannorum videtur deducta sufficienter dicta Propositio, scilicet hæc: *Quemlibet tyrannum unicuique subdito licitum est occidere*. Vel hæc: *Licitum est unicuique quemlibet tyrannum occidere*, ut tactum est.

Quo autem ad primam speciem; deducitur sic: Salisberiensis Doctor famosus, & solemnis, tertio Libro sui Politici sic dicit; *Cùm*, inquit, *multa sunt crimina* ‡ *Majestatis*, *nullum gravius tyrannidis crimine*, *quod adversùs ipsum corpus Justitiæ exercetur*. Si igitur adversùs corpus Justitiæ exerceretur hoc tyrannidis crimen, ut ait iste Doctor, hujusmodi corpori licitum est tali tyrannidi defensivè obviare: sed impossibile est corpus sine membris in tyrannidem sibi obviando moveri. Ergò licitum est cuilibet membro dicti corporis hujusmodi tyrannidi obviare, & suam vim, pro ut sibi, & præfato corpori necessarium est, expediens, & utile, repellere.

Hanc eandem sententiam, & intentionem suam per ampliùs declarando, in eodem tertio Libro, loquens universaliter de tyranno, dicit sic: A *Et quisquis eum non persequitur*; *in se ipsum*, *& in totum Reipublicæ mundanæ corpus delinquit*. Ex quibus verbis clarè elicitur, quòd non tantùm licitum, sed & debitum est unicuique subdito prosequi talem tyrannum.

Et quia constat dictum Doctorem universaliter loqui de tyrannidis crimine; possunt hæc, & alia similia sua verba rationabiliter intelligi de quocumque tali crimine criminoso. Sic Dominus lapsus in tyrannidem, non Dominus, sed tantùm hostis, & Reipublicæ inimicus *.

Insuper VIII. Libro ejusdem Policratici, de hujusmodi tyrannidis crimine loquens, dicit sic: *Origo tyranni iniquitas est*, *& de radice toxicata*, *mala*, *& pestifera germinat*, *& pullulat arbor securi qualibet scindenda*. Ex quibus verbis clarè elicitur, licitum esse unicuique subdito, suum talem Dominum B occidere: cùm notorium est, & manifestum, per hanc suam clausulam *securi qualibet scindenda*, non aliud posse intelligi, quàm subditum quemlibet: cùm insuper manifestum est per hanc suam clausulam, *& de radice toxicata*, *mala*, *& pestifera germinat*, *& pullulat arbor*, non aliud posse intelligi, quàm ipsum criminosum tyrannum.

Eandem sequendo sententiam, eodem *Libro* VIII. C. 25. ejusdem Policratici, dicit sic: *Tyrannus provocat Deum ad prælium*, *Principem*, *& omnes*, *dum nititur populum in servitutem redigere*. Et subjungit in eodem Capitulo: *Per impietatem tyrannicam perdit tyrannus Jura Principatus*. Ex qua ultima sententia, vel clausula clarè apparet, quòd loquens de tyranno, loquitur de Domino lapso in tyrannidem.

Quæ sententia non tantùm apud hunc venerabilem, & famosum Doctorem probabilis esse videtur; C sed apud quamplures alios famosos Doctores, qui hac ratione moventur: Regalis Principatus, cui tyrannis per se opponitur, est omnis finis, & ornatus Legis, & ordinis distributio; Rex enim distribuit omni officio, dignitati, & negotio finem proprium, ad quem tendit Lex, quâ regulетur in actibus, quibus ad finem præfatum pervenitur, & ordinem, quoad Reipublicæ conservationem, ordinetur, prout pulchrè deducit Beatus Dionysius, in Libro, *De divinis nominibus* C. XII. sic Regnum definiens: *Regnum*, *est omnis finis*, *& ordinis distributio*: *sed sublatio*, *confusio*. Quod luce clariùs potest apparere ex proprietatibus, & conditionibus iniquitatis tyrannicæ, oppositis per se proprietatibus, & conditionibus Regalis dignitatis.

Cùm igitur Regalis hujusmodi Principatus, ex hominum consensu, & assensu, & ad fines prædictos mediatè vel immediatè illi inhæreat cui inhæret, & D cui Princeps est, nuncupatur; sequitur, quòd per hujusmodi consensus & assensus sublationem justam, & rationabilem supra dictam, ex actibus notoriis, & manifestis, in oppressione totius Reipublicæ relatis, talis tyrannus Jura sibi priùs quæsita perdit Principatus: ait enim Philosophus, III. *Politicæ*, quòd tyrannicus Principatus incorrigibilis est, & involuntarius, ad proprium suum conferens, non ad id quod est subditorum, ut dictum est: nullus enim voluntarius liberorum sustinet talem Principatum, ut ait Aristoteles. Ex

* *Locus corruptus*. † *Forsan* non. ‡ *Forsan legendum* læsæ Majestatis.

* *Videtur addendum* est.

Ex quibus verbis elicitur, sublatus illius populi consensus*, insuper necesse est omnes actiones injustas esse. Ait enim Philosophus: *Actiones*, inquit, *quascumque tyrannus egit, necessarium est omnes esse injustas.* Quas etiam necessarium est omnes esse notorias, & manifestas, ex deducendis inferiùs.

Non tamen hac ratione præfati Doctores sic moti, aiunt, Principem Principatum amittere, ex ejus lapsu in aliud quodcumque crimen, vel peccatum.

Simili ratione moti quamplurimi solemnes & famosi Doctores Theologi, aiunt: nostrum supremum Principem Ecclesiasticum, Summum scilicet Principem & Pontificem, ex ejus lapsu in tyrannidem spiritualem directè oppositam suæ Regali spirituali Dignitati, quæ ad finem spiritualis ædificationis est à Christo spiritualiter ordinata, Jura Principatus præfati sibi priùs quæsita amittere, sine puri hominis vel Judicio, vel Sententia, nisi forsan amissionis declarativa: cùm, ut aiunt, hic Regalis spiritualis Principatus à Christo immediatè sit suæ sponsæ, scilicet Ecclesiæ communicatus in certa persona, scilicet persona Petri; non tantùm etiam pro se, sed & pro suis successoribus legitimis, usque in consummationem sæculi futuris, ad finem dumtaxat prædictum; finem, in quantum † distributionis omnis finis & ornanatus spiritualis Legis, & ordinis in toto mystico Ecclesiæ: quem quidem finem, sive distributionem evidenter auffert hic Regalis Principatus Ecclesiasticus, in hujusmodi tyrannidem spiritualem prolapsus.

Nec tamen aiunt hi Doctores, sic loquentes; hunc Principem, ex quibuscumque suis actibus vitiosis Jura Principatus amittere, & in tyrannidem lapsum esse: sed vel ex actibus directè, & per se Fidei Catholicæ oppositis, & occultis; si pertinax, & irrevocabilis adsit adhæsio; vel ex actibus notoriis, & manifestis relatis, in oppressionem, detrimentum, & læsionem Fidei, sanæ doctrinæ, & morum totius Reipublicæ, cui spiritualiter præsidet.

His igitur rationibus; aliis quibuscumque omissis, quæ sumi possent ex comparatione veri, & naturalis corporis, & suorum membrorum ad corpus mysticum politiæ, & ipsius membra, quæ magnam faciunt, & causant probabilitatis præfatæ Conclusionis apparentiam, hujus scilicet: *Quemlibet tyrannum unicuique suo subdito licitum est occidere*; apparet ejusdem Conclusionis probabilis apparentia, quam non infirmare videtur illud quod scribitur; Heb. XIII. 17. *Obedite Principibus vestris, etiam dyscolis* Obedite, inquam, in his quæ sunt distributionis omnis finis, & ornatus Legis, & ordinis: finis, inquam, & ornatus politici, & civilis Legis, similiter & ordinis: quæ quidem distributio, etsi in Principe infideli, dyscolo, & à Fide devio possit contingere: in Principe tamen lapso in tyrannidem stare non potest, cùm ex prioribus, tyrannicus Principatus sit omnis finis, & ornatus Legis & ordinis corruptio, confusio, atque turbatio.

Et si præfata Conclusio, Propositio, vel Assertio, non obstante hujusmodi probabilitatis apparentia, certitudinaliter falsa nosceretur; non tamen, ut videtur, expediret ipsam condemnare, vel etiam reprobare: ipsius namque damnatio videtur clarissimè favorem asserere † pessimo crimini tyrannidis; nec occasione hujus probabilitatis, vel apparentiæ, expediret illam quovis modo approbare: ipsius namque approbatio habenas videtur laxare fragilitati nostræ naturæ, quæ ab adolescentia prona est ad malum, & passionibus ex ipsius corruptione in ea subortis, cum præventione rationis, locum dare.

Et si periculosus est error Fidei in his quæ intellectum purè speculativum concernunt; quemadmodùm est error oppositus Catholicis veritatibus in Symbolis per expressum contentis: sic & periculosus est, imò periculosissimus, & omnis politiæ, seu finis politici, Legis, & ordinis turbativus, atque corruptivus Fidei, in his quæ intellectum purè practicum concernere possunt. Quemadmodùm est error oppositus Catholicis veritatibus correspondentibus Præceptis Decalogi secundùm sensum & intellectum sanctorum Doctorum; &
A ad finem, ad quem à Deo specialiter nobis data sunt & revelata. Tales enim veritates sunt determinatæ atque diffinitæ: Fidei nostræ Catholicæ veritates, inviolabiliter, & indubiè à quocumque Catholico tenendæ; & oppositæ falsitates damnatæ, & à quolibet Catholico, ut tales respuendæ; nec credendum est, aliquem Doctorem Catholicum oppositum concepisse, scripsisse, & dixisse.

Quis forsitan dicere posset, aut potuit, & non immeritò, quòd materia hujusmodi Præceptorum, circa quam versantur; hoc est, ipsa moralia, quæ in se, & secundùm se considerata in lumine naturalis rationis, & ex eodem deducuntur, & ad finem referuntur, ad quem intellectus cum effectu, ex eodem lumine dumtaxat, potest inferri; non sunt Fidei, nec de Fide? Quod evidentissimum esse videtur: quia hujusmodi materia, id est, ipsa moralia,
B hoc modo referri non possunt in finem, qui Deus est, nisi secundùm quod ex ipsis creaturis concipitur.

Sed constat, quòd talis ipsius Dei conceptus fidelis, & Catholicus, seu * non Fidei conceptus, cùm similem possint habere conceptum ipsi Pagani, & similem habeant, ut supponitur, & est manifestum. Data enim sunt nobis, & à Deo proposita hujusmodi Præcepta, seu moralia, ad finem Charitatis, qui Deus est; qui finis Charitatis, Fidem Fidei præsupponit, ex quodam essentiali ordine Charitatis ad Fidem: hic autem finis Fidei, prima veritas est, in se capta, non per relationem ad ipsas creaturas; quia conceptus ex his tantùm ortum habens, potiùs est naturalis conceptus, quàm Fidei, ut dictum est. Quapropter hujusmodi moralia, seu Decalogi Præcepta, ut à Deo nobis data sunt, & proposita, & ut sic ad Fidem pertinent, aliam sui
C præsupponunt cognitionem, quàm sit cognitio, quæ in virtute luminis naturalis rationis, ex ipsis tanquam ex per se objectis potest haberi: & si hæc non valeat illatio; moralia, circa quæ versantur Decalogi Præcepta, sunt principia naturalis rationis, vel eorum notoriæ sequelæ. Ergo veritates morales, secundùm sensum motum, & intentionem Fidei, & Charitatis, seu sanctorum, & fidelium Doctorum, Præceptis Decalogi correspondentes, non sunt Fidei, vel de Fide bona: tamen est hæc illatio non sapiens hæresim: Hujusmodi † naturalis in lumine rationis sunt moralia comprehensa: ergò hujusmodi moralia secundùm sensum motum, & intentionem luminis rationis naturalis, non sunt Fidei, vel de Fide.

Sic igitur, ad propositum redeundo, patet ex præ-
D dictis probabilis apparentia hujus Conclusionis: *Quemlibet tyrannum, cuicumque suo subdito licitum est occidere*, ut li *tyrannum* distributivè sumitur, & propriè pro quolibet tyranno actualiter, & cum effectu principante; sive hujusmodi Principatum per usurpationem, vel aliàs, priùs legitimè obtinuerit.

Sed quia Beatus Gregorius, XII. *Moralium*, aliter, & non conformiter, salvâ suæ Sanctitatis reverentia, ad communem intellectum Doctorum; Philosophorum scilicet, & aliorum Catholicorum, loquens de tyranno dicit; Quòd *Cùm deest potestas nocendi foris, apud se tyrannus est, cui iniquitas dominatur: quia si exteriùs non affligit proximos; tamen*

* *Forsan legendum* sublato &c. consensu. † *Forsan* inquam. † *Forsan* afferre.

* *Forsan* &c. † *Locus corruptus.*

men ut affligat, appetit habere potestatem.

Videatur si liceat quemlibet tyrannum occidere, & dicatur, quòd vel appetitus potestatis, vel conatus tantùm consistit in homine, per ardentissimum desiderium dominandi, sive principandi in ipso subortorum per ambitionis spiritum: aut prætensus est, & diffusus extra hominem ipsum, per operas efficaces ordinatas ad hujusmodi finem dominationis peroptatum, præfati sui desiderii evidenter & manifestè declarativas. Si hujusmodi appetitus, vel conatus tantùm intra hominem est, & non forsan procedens ad opus aliquod, ex apprehensione impossibilitatis attingentiæ desiderati finis; sine dubio etsi dignus sit morte, secundùm omnem Legis dispositionem, & ut ab unoquoque quem appetit opprimere, & affligere, puniatur: nullus tamen ad actum occisionis ipsius potest licitè procedere; cùm hoc crimen tyrannidis, quod infra * ipsum existit, soli Deo notum sit: sed si ex hujusmodi conatu, vel potestatis appetitu, ad operas efficaces processerit, de quibus similiter, ut priùs, dicendum videtur.

Redeundo igitur ad primum & principale propositum, scilicet ad ostendendum primam Assertionem non esse Fidei Judicio reprobandam; ulteriùs arguitur sic: Licitum est unicuique depopulatorem agrorum, quemlibet furem nocturnum, quemlibet insidiatorem viarum, quemlibet desertorem militiæ †, reddendo singula singulis. Ergo licitum est unicuique quemlibet tyrannum occidere. Consequentia arguitur ex hoc, quòd tyrannidis crimen ex prioribus pejus est quolibet prædictorum, & refertur in læsionem, seu oppressionem totius Reipublicæ.

Legislatores moti sunt, ut Leges super his conderent, & per earum legitimam executionem in in illis providerent; manifestum videtur, & manifestè deducitur, quòd ex intrinseco respectu tyrannidis, ad læsionem, & nocumentum Reipublicæ, Legislatores debuerunt super hoc providere, & super dicti criminis punitione Legem condere; aliàs enim diminuti fuissent in suis determinationibus, debitum statum, & totius Reipublicæ conservationem concernentibus; nec Reipublicæ sufficienter providissent, cùm hoc crimen pestiferum, ex prædictis, totius politiæ sit corruptivum, atque ut potio toxica infectivum, omnia in se comprehendens mala, quæ in Rempublicam referri possunt, & referentur: quod evidenter ostenditur ex prædictis, & ex septemdecim conditionibus tyranni, quas enumerat Philosophus, *quinto Politica.*

Luce enim clarius est, tyrannum non tantùm agrorum esse depopulatorem, sed domorum, Ecclesiarum, & castrorum destructorem: non tantùm furem nocturnum & latronem; sed ipsum esse publicum & notorium raptorem: non tantùm desertorem militiæ; sed ipsius dissipatorem, atque destructorem: divites enim, & nobiles, seu potentes nititur impugnare, & in exilium relegat, & eos nonnunquàm interfici præcipit, & mandat: populares autem separatim per domos manere jubet, & earum munitiones aufert, prout *quinto Politica*, deducit Aristoteles.

Et si Legislatores per suas Leges non determinaverant, modo prædicto, occisionem tyranni, sub vocabulo & ratione tyranni; eam tamen determinasse videntur, determinando occisionem prædictorum.

Præterea ex datis & concessis, & aliàs per Reverendum Patrem dictum Dominum Cancellarium deductis, prima Assertio potest esse vera, certis circumstantiis observatis; & septem in numero, secundùm eum: quæ omnes, aut earum principales, per terminos dictæ Assertionis importantur.

Prima enim & principalis, & principaliter inserta, quæ est notorietatis circumstantia, nomine tyranni in dicta Assertione expressato, denotatur, non tantùm facti notorietas, sed & Juris: Juris siquidem; quia quamplurimas ejus actiones, notoriè iniquas, & injustas, in facie, seu Judicio totius Reipublicæ, fateretur esse suas, per earum executiones publicas, &
A notorias, suo jussu, & nomine. Facti autem notorietas dicto nomine exprimitur, atque denotatur: quia ut Philosophus ait, quamplurimæ ejus actiones notoriè injustæ sunt, & iniquæ; imò & omnes, ut in Rempublicam sunt relatæ, aut per eumdem referuntur, necesse est notoriè esse injustas & iniquas, sic quòd nulla tergiversatione celari possunt, vel occultari. Nam & omnis tyrannus notoriè est tyrannus; non enim nascitur tyrannidis crimen, seu tyrannia, ex solo actu interiori, nec ex omnibus extrinsecis; sed ex illis dumtaxat, quæ ab ipso tyrannno in plebis oppressionem referuntur, & ab ipsa, tanquàm à persona superioris eminentiæ procedunt, & ad officium gubernationis politicæ pertinent.

Hi autem actus cogniti sunt & notorii, & horum frequentiâ, populum angariando, quis denominatur tyrannus, & eisdem ejusdem habetur notoria †. Nam hi actus fieri non possunt, sine publica homi-
B num notitia, ut est notorium: propter quod & nomen tyranni impositum est ex publicis & patentibus actibus; ac hujusmodi tyrannica dominatio originem trahit ex publica & frequenti contingentia actuum exteriorum, & notoriorum in plebis oppressionem relatorum. Quemadmodum enim *ille* notorius faber est, cui palàm & publicè frequenter contingunt actus fabriles: *sic & ille* notorius tyrannus est, cui palàm & publicè frequenter contingunt actus tyrannici ipsius plebis oppressivi: propter quod dicebat Joannes Salisberiensis, Libro tertio, *sui Policratici*, „ Tyrannis, inquit, non modò publicum crimen est, sed si fieri posset, plusquàm publicum est. „ Et Libro septimo: „ In omni gente, & populo manifesta est nequitia tyrannorum. „

C Est igitur tyrannus notoriè talis, seu tyrannus*, est insuper, ut videtur, notorium hujusmodi tyrannum non posse per Superiorem comprimi, cùm Monarchiam ipsam teneat, & occupet; & cùm, ut supponitur, ex proprio quid nominis tyranni, à Philosophis, & sanctis Doctoribus receptis, publicam ipsius Monarchiæ Justitiam in suis teneat manibus; & eam, ut vult, ducat: nam, ut ait Philosophus, vim infert, potentior existens, nullo potest Superioris Judicio castigari.

Notorium est igitur, tyrannum non posse comprimi per aliquem Superiorem suum. Ulteriùs, ex prioribus, nota est ipsius tyranni perseverantia, quæ prioris est sequela; ex prioribus enim deductum est, tyrannum in oppositionibus ‡ hostilibus perseverare fixum, atque radicatum esse. Non enim quis ex unico actu hanc dominationem assequitur, vel assequi potest; sed ex actuum frequentia, ex qua generatur habitus ex doctrina Aristotelis. 2. *Ethicorum*, dicentis: „ Ex actibus frequentatis generatur habi-
D „ tus; ex virtuosis virtuosus; ex vitiosis vitiosus. „

Ex quo, cum prioribus sequitur, non tantùm probabile esse, talem tyrannum incorrigibilem esse, & manifestum, cùm ex prioribus habituatus sit perseverans, ac Superiore castigante carens. Et quia hujusmodi hostiles plebis oppressiones notoriè, & manifestè à proposito, & ex habitu radicato perseverent, & sufficienti repressore careant; necesse est concludere, omnem talem intolerabilem esse, nec

* *Forsan* intra. † *Forsan desideratur* occidere.

† *Forsan* notorietas. * *Locus corruptus*: ‡ *forsan* oppressionibus.

nec tantùm probabile esse, quòd talem tyrannum non expedit tolerare, nec hujusmodi suas hostiles oppressiones; sed necesse est, evidens esse, quòd ipsum, & suas præfatas hostiles oppressiones, seu invasiones non expedit tolerare.

Nec ex prædictis probabile est, ipsum de facili corrigibilem esse, & aliter comprimi posse, cum majori facilitate; spes enim meritò concipi non potest de talis tyranni reductione, & de suæ salutis, & animæ provisione.

A Communis sententia Doctorum est, Philosophorum, & aliorum Catholicorum Doctorum, quòd tyrannicus Principatus adeò malus est, quòd sine corruptione naturæ suæ, non potest à prava ipsius dispositione, ad bonum permutari: potest enim faciliter corrumpi, non autem castigari, vel corrigi. Undè nec in aliqua legitur historia, quòd aliquis tyrannus animum suum à sua via revocaverit; sed de quàmplurimis legitur, quòd in tyrannide perseverantes, diem suum clauserint extremum.

Quapropter utilitas Reipublicæ, seu publica Justitia non exigit, ut expectetur hujus tyranni reductio, seu salutis animæ suæ provisio; cùm talis provisionis spes meritò concipi non possit de prædictis. Quis enim sani judicii, existimaret expediens, tolerare Regem extraneum potentissimum, cum grandi exercitu bellum injustè moventem contra aliquam gentem, populum; patriam illam, vel gentem hostiliter invadentem, & illam devastantem? Nullus: quinimò, quilibet sui compos judicaret quemlibet illius patriæ incolam, potissimùm militiæ astrictum, licitè posse, nullo etiam novo superveniente Principis gentis illius, vel patriæ Mandato, vel Præcepto, illum cum suo exercitu invadere, & ipsum morti tradere: nec tantùm hoc licere judicaret; sed meritorium, & laudabile opus esse apud Deum, & homines, si intuitu libertatis, & liberationis patriæ, & defensionis ejusdem hoc opus assumeret.

Cùm autem tyrannus actualiter tyrannicè principans, Rem ipsam publicam, seu ipsam Monarchiam, cui per usurpationem, vel aliàs indebitè præest, hostiliter invadat, & penitùs eam devastet, & destruat; palàm esse videtur, quòd licitum est unicuique, quemlibet talem occidere: tyranni enim est, ex prioribus, Rempublicam opprimere, Reges veros, & Monarchas in suis Dominiis perturbare, conari eos spoliatos exhereditare, & eorum mortem quærere: unus enim est hostis humani generis jam judicatus, ut dicit Joannes Salisburiensis, *Lib.* VIII. *sui Policratici*, hoc modo tyrannum diffiniens: propter quod ibidem concludens dicit; „ Sicut, in„ quit, damnatum hostem licet occidere, sic ty„ rannum.

Cujus quidem hostilibus actibus, seu operibus, etsi probabile est, quodlibet membrum Monarchiæ, seu corporis politici, inquantùm talis corporis membrum, ab hujusmodi actibus perseverare*; uni tamen prædictorum membrorum corporis, ex situ quem tenet in corpore, & ordine quem habet ad caput, plùs competere videtur, & competit, quàm alteri: propter quod, non tantùm probabile, sed evidens est, alterum membrorum plùs posse resistere, & ab hostilibus actibus tyranni ipsum corpus politiæ præservare, quàm aliud; ac insuper talem tyrannum non æquè benè, sed meliùs occidi posse per unum, quàm per aliud.

Ex quo patet, in casu certo & determinato, non esse probabile, talem tyrannum posse occidi per alium, æquè benè: quæ quidem tyranni occisio, etsi benè & rationabiliter fieri possit; non tamen coassumptis mediis de se malis. Potest enim rationabiliter, & justè talis tyranni occisio fieri, nullis coassumptis mediis de se illicitis, scilicet mendaciis, & falsis juramentis.

* *Forsan* præservare.

Et quia præfata Assertio prima non dicit, actum occisionis tyranni fieri per hujusmodi media de se illicita; sed potiùs, ex ejus tenore, talia penitùs excludit media: sequitur manifestè, quòd ex nullius hominis mendacio, perjurio, vel ejus vitio falsitatem potest suscipere; sed omnis talis actus particularis hominis, hujusmodi Propositioni est impertinens, nullatenùs ad ejus veritatem, vel falsitatem necessarius, aut requisitus.

Et si hæc prima Assertio, certis astantibus circumstantiis, his de quibus priùs, prout dicit Reverendus Pater, Dominus Cancellarius Parisiensis præfatus, vel aliis, vera esse possit; non sine magno periculo potuit damnari, aut judicialiter reprobari, salvâ reverentiâ damnantium: non enim potuit rationabiliter, & sine periculo sic condemnari; si condemnantibus, seu eam tanquàm Fidei repugnantem reprobantibus, notorium non fuerit, notorietate Juris, vel facti, hujusmodi circumstantiis, de quibus priùs, & de quibus loquitur præfatus Dominus Cancellarius, abesse, vel absuisse; aliàs enim ex incertis ad certum processissent, ut puta ad certam Propositionis, vel Assertionis determinatæ condemnationem.

B Sed ex prædictis est deductum circumstantiis, de quibus loquitur, & est loquutus præfatus Dominus Cancellarius, non absuisse, nec abesse; sed potiùs omnes, & singulas, aut earum principales inclusas esse ex propriis terminis dictæ Conclusionis, vel Assertionis. Ergo, ex datis, non venit præfata Assertio Fidei Judicio reprobanda; sed potiùs, ex eisdem datis, videretur approbanda. Sic igitur patet Conclusio quoad primam Assertionem.

Sed deducitur dicta Conclusio quoad secundam, quæ ponit, quòd Leges naturales, morales, &c. Videtur enim hæc secunda Assertio veritatem continere, ex deductis priùs circa primam Assertionem: non enim dubium est, nec esse debet, quin Lex divina omne peccatum damnet, & reprobet; determinet & diffiniat, ac mandet puniendum, juxtà illud *Exod.* XXII. 18. *Non patieris maleficos vivere.*

C Hac enim Lege, omne peccatum, secundùm se, damnatum est, & reprobatum, ac secundùm eandem, punitione dignum.

Cùm igitur tyrannidis crimen, inter cetera crimina, seu mala, quæ in Rempublicam referri possunt, pessimum sit, & obtineat principatum; manifestum est ipsum, secundùm se, esse malum, damnatum, & reprobatum, ac punitione dignum; ac secundùm præfatæ Legis dispositionem, authoritatem puniendi dictum crimen, hominibus esse concessam.

Nec de naturali Lege dubium est, aut esse debet: quin etiam omnem defectum culpabilem, qui infra se esset, & quem ex suo lumine concipere potest, damnet similiter, & reprobet; ac diffiniat, determinet, atque mandet puniendum: etsi, in particulari, non omnem defectum damnet, vel repro-

D bet; quia non omnem defectum culpabilem, ex suo lumine, potest, aut potuit cognoscere, nec, ex consequenti, illum damnare, vel reprobare: in generali tamen quodam, omnem defectum culpabilem damnat, ac reprobat; determinat & diffinit, ac mandat puniendum.

Cùm igitur tyrannidis crimen defectus sit culpabilis, quem naturalis ratio, ex suo lumine, potest cognoscere; sequitur manifestè, naturalem rationem hujusmodi defectum damnare, atque reprobare; determinare, ac diffinire, ac mandare puniendum. Simili modo de civili Lege, vel morali, censendum esse videtur: nec in dubium revocandum, quin hunc defectum, & omnem alium in nocu-

nocumentum Reipublicæ relatum damnet, & reprobet; ac mandet puniendum.

Et quia forsan quis diceret, quòd etsi hujusmodi Leges hujus criminis detestandi punitionem determinent, atque mandent puniendum; modum tamen executionis in particulari non determinant: hunc autem discretioni, seu providentiæ Præsidentium relinquentes, huic rationi in prioribus satis responsum esse videtur. Nam etsi non sub nomine, A forma, & ratione tyranni; sub nomine tamen, & forma, ac ratione hostis, inimici capitalis, & notorii, & manifesti ipsius Reipublicæ, ipsam Rempublicam hostiliter invadentis, devastantis atque dissipantis determinant: quarum determinatio non tantùm Judicibus ordinariis, atque Præsidentibus, ut videtur, concedit facultatem; sed omnibus, & singulis oppressis, & hostiliter invasis liberam videtur concedere, & concedit facultatem; et si à præfatis Legibus, Judicibus ordinariis, vel Præsidentibus concessa sit authoritas, & judiciaria, sive ordinaria potestas puniendi crimina in hujusmodi Rempublicam relata; non tamen videretur hujusmodi authoritatem, seu juridicam, vel judiciariam potestatem ab ipsa Monarchia, seu corpore mystico politiæ excludere, sed potiùs includere.

Nam si, secundùm doctrinam Apostoli, *Ad Romanos* XIII. I. *Omnis potestas à Domino Deo est.* Hoc tamen modo, & non aliter, de communi Lege, & cursu, inter homines introducta fuit juridica potestas, B seu judiciaria authoritas politica, & temporalis: quia, secundùm rectam rationem à Deo omnibus hominibus impressam, & inditam, debitum est, & expediens, * inter homines hujusmodi juridicam potestatem, & quod ipsi super hoc inter se conveniant. Nam etsi homo, à primævo, à Deo habuerit potestatem, ut præesset piscibus maris, & volatilibus cœli, & terræ bestiis, ut deducit Scriptura, *Gen.* I. *cap.* non tamen ut aliis hominibus præesset, & eorum regimen haberet, aliquod dedit Præceptum, aut specialem ordinationem fecit, per expressum. Notanter dicitur, *de communi cursu*; quia Deus specialiter aliquos ordinavit, & mandavit, ut aliis præessent, ut certum est.

Et si, Deo volente, ex mutuis consensu, & assensu multitudinis politicæ, hujusmodi juridica potestas ortum habeat ex præfatis Judicibus ordinariis, vel præsentibus † inhæreat, & concessa sit, ut ex prædictis clarissimè videtur apparere. C Palàm est, hujusmodi judiciariam potestatem, seu juridicam authoritatem in corpore mystico politiæ, tanquàm in suo fonte, & principio residere, ad quodlibet hujusmodi authoritatem modo quodam participare, & ipsius usum pro loco, & tempore posse licitè exercere. Quod sentire, per expressum, visus est Magister Nicolaus de Lyra, prout superiùs est allegatum.

Hanc etiam eamdem sententiam Seneca visus est tenere, qui loquens de tyranno dicit: „ Non est „ sacrificium Deo ita placens, sicut mors tyranni: „ nam, ut ait, tyranni sunt expositi omnibus illis, „ qui de ipsis volunt patriam liberare. Expresse per hoc innuens, quòd in quolibet membro corporis mystici politiæ, est hæc judiciaria potestas, modo D prædicto: nec immeritò; quia hujusmodi crimen, ut sæpiùs dictum est, quemlibet tangit de politia; est enim in totum corpus politia, & in quodlibet ejus membrum. Quapropter & quodlibet dictorum membrorum in hoc tangi videtur, & interesse habere ut sibi provideat, & præfatæ iniquitati tyrannicæ pro posse repugnet, & obviet.

Et hoc considerans Juvenalis, loquens de tyranno, dicebat sic: „ Tyrannus raró moritur morte „ naturali; ipse enim oditus est à Deo, & mundo: „ nec est ferè ita modicus, si velit exponere vitam „ suam, pro tollendo vitam tyranni, qui non possit „ invenire modum, & viam ipsum interficiendi, „ & ab ipso liberare patriam.

Quibus diligenter attentis non immeritò videtur dicta Assertio veritatem continere, quam non diminuit, sed auget determinatio immediatè subsequens li *tyrannum*; hæc scilicet: *Qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro aufferendo* &c. Hæc autem ultima prædicta, nomine tyranni denotata, adducunt circumstantias non alleviantes, sed quamplurimùm aggravantes, ut notatum est.

Postremò ex datis, concessis & apertis per Reverendum Patrem Dominum Cancellarium præfatum, prima Assertio potest in certo casu esse vera: certis enim circumstantiis occurrentibus, semper in numero per eumdem enumeratis potest esse vera. Igitur & hæc secunda Assertio. Consequentia arguitur: quia hæc secunda expressa est in dicta prima Assertione contenta, & ex ea immediatè illata. Et quia de prioribus deductum est, has septem circumstantias dictæ primæ Assertionis non abesse; sed omnes, & singulas, aut saltem earum principales notoriè adesse: sequitur hanc secundam Assertionem non tantùm esse probabilem; sed & veram, cùm ex falso verum, & ex verò non nisi verum.

Sic igitur ex istis patet eadem Conclusio, quoad secundam Assertionem. Quo autem ad tertiam: *Licitum est unicuique* &c. eadem Conclusio deducitur. Et quia ex prioribus satis deductum esse videtur, quòd *Licitum est unicuique subdito* &c. deducatur, quòd honorabile sit, & meritorium. Nam honorabile & meritorium est, quod actus alicujus virtutis est, aut esse potest honorabilis: omnis est enim actus virtutis * meritorius; si non æterni præmii, quia infernus † non gratia formatus, tamen temporalis. Sed talis tyranni occisio potest esse, non tantùm unius virtutis actus, sed & plurium: fieri enim potest ex honesto, aut posset ex puro amore Principis, & Reipublicæ quem quilibet subditus, secundùm omnem Juris dispositionem tenetur habere: ex amore insuper publicæ Justitiæ, & veræ obedientiæ, ac fidelitatis ad Principem: demùm, ex odio iniquitatis, & malitiæ, & amore obviandi hujusmodi injustitiæ, & iniquitati tyrannicæ.

Sed quòd per explorationes, & insidias; videtur esse sufficienter in prioribus deductum: deductum enim est, quemlibet tyrannum notoriè hostile bellum gerere contra ipsam Rempublicam. Sed notorium est, ex communi determinatione Doctorum, licitum esse in bellis justis uti explorationibus, & insidiis. Igitur propositum. Et si hoc bellum ex parte tyranni iniquum est, & injustum; ex parte tamen Monarchiæ sic hostiliter invasæ, justum est, & rationabile.

Sed quòd occidere tyrannum villanè, per optimas cautelas, & explorationes, sit propria mors tyranni, patet: nam ex prioribus, secundùm omnem Legis dispositionem, tyrannus venit puniendus, & per omnem Legem mandatum est ut puniatur, seu mandata est ejus punitio.

Et cùm ex prioribus clarè deductum est, hoc Legum Mandatum exequi non posse per ordinarium Judicem; tùm quia Superiore castigatore caret, seu reprehensore; tùm secundò, quia Monarchiam in suis manibus tenet, & eam ut vult ducit: manifestè relinquitur, quòd modus punitionis, seu executionis præfati Mandati in Assertione denotatus, est proprius ipsius punitionis modus; sed quòd omni & soli tyranno propriè dicto, de quo sermo, convenit, non alteri: qui enim subsunt

* *Forsan desideratur* esse. † *Forsan* Præsidentibus.

* *Forsan sic legendum*: omnis enim actus virtutis est meritorius; † *Locus corruptus.*

sunt potestati, cum Justitia reprimendi, non propriè, vel abusivè sunt tyranni. Propter quod dicit Joannes Salisburiensis, loquens propriè de tyranno, quòd „ Licuit tyrannum decipere, id est, eidem insidiari, „ & honestum fuit occidere. „ Et subdit ad Propositum : „ Non enim, inquit, de privatis agitur „ tyrannis, sed de his, qui totam Rempublicam „ premunt, cum suis hostilibus actibus universis. Nam, „ inquit, privati Legibus publicis, quemadmodùm „ sunt fures, latrones, & raptores, ac mali subdelegati Judices, qui propriè tyranni non sunt, sed „ dici debent, facilè coërcentur : „ Sed quòd licitum sit tacere, dissimulare, & suam voluntatem non declarare, sed occultare, prædictis attentis, est manifestum. Sic igitur ex istis patet eadem Conclusio, quoad tertiam Assertionem.

Quoad quartam Assertionem : videtur quòd ex suis terminis non tantùm sit probabilis, sed forsan vera, prout superiùs est deductum : nam secundùm omnem Juris dispositionem, quilibet tyrannus est punitione dignus, atque venit etiam criminaliter puniendus. Jus igitur est, ratio, & æquitas, quòd hanc punitionem etiam criminaliter, quâ dignus est, secundùm omnem Justitiam, rationem, & æquitatem, suscipiat. Jus est, ratio, & æquitas, ut quis sibi hanc punitionem infligi decernat, infligat, eam infligi mandet, vel præcipiat. Igitur Jus est, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus tam activè, quàm passivè occidatur : sed quòd villanè, per explorationes, & quòd hic modus sit proprius modus punitionis tyrannorum ; videtur superiùs evidenter esse deductum. Sic ergo ex his patet Conclusio, quoad quartam Assertionem.

Quoad quintam Assertionem : quia prima, & secunda Assertiones, ex deductis priùs circa eas, non videntur Fidei Judicio reprobandæ, & hæc quinta Assertio est notoria ; ex earum sequela sequitur, quòd nec Judicio Fidei est hæc quinta reprobanda : quod enim licitum est, honorabile, & meritorium, non est aliqua reprehensione dignum, sed apud quemlibet acceptum, & gratum esse debet, & Principis authoritate fulciri : nam quod Legum authoritate fulcitum est, non est immeritò Principis authoritate fulciendum. Sed talis punitio tyranni est hujusmodi, cùm actus occisionis talis esse possit, non unius virtutis tantùm, sed plurium. Quapropter patet Conclusio principalis, quoad hanc quintam Assertionem.

Quoad sextam Assertionem : quia etiam prioris est sequela, apparet quòd non Judicio Fidei est reprobanda.

De amore : Conclusio, vel Assertio est manifesta, primæ Assertionis veritate præsuppositâ, & à nonnullis præsupponitur, prout superiùs deductum esse videtur : nulli enim dubium esse debet, quin omnis virtus, & omnis ejus actus, secundùm se, & propter se, à quolibet diligibilis sit, ex communi sententia, & determinatione Doctorum.

Cùm igitur talis occisio, aut voluntas ejus qui occisionem jubet, esse possit multiplicis virtutis actus, ut putà Justitiæ, Obedientiæ, & Amoris, sive charitatis ad proximum suum, & Dominum, & totam Rempublicam, ut priùs ostensum est ; sequitur quòd pro debitâ remuneratione tenetur sic agentem diligere, & amare.

De honore, videtur manifestum : nam honor, est, secundùm Doctores, præmium, & debitum virtutis ipsius, omnisque actus virtuosi, & honorabilis ; cùm honor sit exhibitio reverentiæ, in testimonium virtutis.

De divitiis : sequitur ex duobus prædictis. Nam si amor amicitiæ, seu benevolentiæ, debitus sit tali actui virtutis ; sequitur quòd & honor debitus est ; sequitur quòd & divitiæ temporales debitæ sunt : nam si quod majus est debeatur, & quod minus est debebitur. Constat autem quòd amor amicitiæ major est quàm honor, major quàm divitiæ exteriores, & mundanæ ; Ergo, &c. Sic igitur patet principalis Conclusio, quoad hanc sextam Assertionem.

Quoad septimam : quia sequitur ex prioribus, deductum esse videtur satis, quòd nec ipsa est Judicio Fidei reprobanda. Præsuppositis enim prioribus, manifestum est quòd plùs tenetur illum, &c. diligere post, quàm ante : talem enim post actum, id est, talis tyranni occisionem, crescit, & plurificatur diligibilitatis ratio. Nam si Rex priùs diligebat, ex aliqua una certa ratione ; tunc meritò diligere debet ex duabus : & si ex pluribus, ut puta duabus ; tunc post actum hujusmodi, ex tribus videtur talis esse diligendus.

Sed quòd fidelitas talis subditi, sic talem tyrannum occidentis, ubique publicanda sit, & prædicanda ; sequitur ex prædictis, cùm ejus actus sit laudabilis, & studiosus, cùm sibi honor & amor debeantur.

Hæc autem omnia talis vassallus assequi potest per ipsius famæ, & suæ fidei, seu bonæ fidelitatis publicationem. Igitur Rex hoc facere tenetur, & debet : insuper, quia per talem publicationem possent animi multorum tyrannorum, vel ad tyrannidem dispositorum comprimi, & tyrannidi locum dare ; quod non modicum videtur Reipublicæ expedire, & veris Monarchis favorem, atque securitatem afferre. Ex his igitur patet Conclusio principalis, quoad septimam Assertionem.

Quoad octavam Assertionem : similiter non videtur Judicio Fidei reprobanda, cùm secundùm Doctores, multipliciter dicitur sensus litteralis Scripturæ ; quorum alter à Doctoribus famosis falsus esse asseritur, ut est qui prima facie sumitur, & occurrit ex primaria Grammaticali significatione terminorum : & hic non est sensus Scripturæ à Spiritu sancto principaliter intentus, quem semper necesse sit esse verum, sed quem frequenter contingit esse falsum ; ut expresse dicit Bonaventura. III. *Sent. Dist. ult.* Et Gregorius, in Moralibus. *Lib.* I. *Cap.* III. *in Prologo.* ut inferiùs latiùs est deductum.

Alius verò est sensus litteralis Scripturæ, à Spiritu sancto principaliter intentus semper, quem necesse est esse verum, & impossibile est esse falsum ; qui non sumitur, nec semper occurrit ex primaria Grammaticali significatione terminorum, sed etiam ex sensu, serie, & ordine prioris litteræ, & subsequentis.

Et quia in dicta Assertione sensus litteralis confusè designatur per li. *Sensus litteralis*, & Doctores famosi talem recipiunt locutionem ; sequi videtur quòd rationabiliter talis locutio potest tolerari, nec venit Judicio Fidei reprobanda. Sic ergo patet Conclusio principaliter intenta, quoad hanc octavam Assertionem.

Quoad nonam & ultimam Assertionem : ex suis terminis videtur non Fidei Judicio reprobanda, prout inferiùs latiùs est deductum. Nam etsi omne perjurium simpliciter, & secundùm se, malum sit, & illicitum ; nec quoquomodò liceat peccare : non tamen omne quod juratur debet adimpleri. Si enim quis juraret infrà tres dies fornicari ; certum est ad hoc ipsum non teneri, & non adimplendo, non incurrit perjurium ; sed jurando perjurat, propter defectum justæ & rationabilis causæ.

Si quis insuper juraret non intrare Religionem, & non dare eleemosynam, vel nulli malum pœnæ inferre, vel aliquod aliud tale, ad quod faciendum, in certo casu, teneri posset ; certum est, quòd in tali casu non tenetur facere quod juravit, nec perjurium incurrit, in hoc quòd non facit quod sic indiscretè juravit : sed jurando defecit, & perjurium, ut dicunt Doctores, incurrit, quia Dominum invoca-

vit

vit in testem alicujus, ad quod confirmandum non erat invocandus, sed potiùs ad oppositum. Unde talia sub juramento cadere non possunt, cùm sint obliqua, aut ad obliquitatem disponentia: propter quod dicunt Doctores, quòd tres sunt comites juramenti; Judicium, Justitia, & Veritas.

Sunt insuper, ut dicunt Doctores, in omni juramento plures subintellectæ conditiones: ut; Faciam hoc, si Deo, supple, placuerit: si Propositio, si res in eodem statu permanserit: si Fidem mihi servaveris. Latiùs exprimitur per Doctores Juris Canonici. Generaliter tamen verum mihi videtur quòd ubi quod juramentum † est, non est malum, sed potiùs bonum, & sine Dei offensa fieri potest, nec ad propositum * illius per Legem aliquam ligatur, debet adimpleri, etsi non, per impletionem, majus bonum indè venire possit; nec juratus, sua propria authoritate, potest illud omittere: per dispensationem sui Superioris, secùs est, &c. Sic responsio ad Conclusionem.

Et quia Reverendus in Christo Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, asserit & affirmat per suum juramentum, se credere, & nullatenùs dubitare, quòd quælibet dictarum novem Assertionum catholicè damnanda est, in forma eis subscripta. Respondetur ad rationes hujusmodi credulitatem in ipso causantes, ut videatur quid veritatis, aut probabilitatis dicta sua credulitas habeat.

Unde ad primam: cùm arguit dictarum Assertionum condemnationem, ex condemnatione illius: *Quilibet tyrannus*, &c. quia virtualiter continent doctrinam illam, & in simile radice fundantur, & addunt circumstantias alias plurimùm aggravantes: respondetur, negando quòd dictæ Assertiones contineant hujusmodi doctrinam.

Primò. Nam ex terminis earumdem sumitur, & sumi videtur nomen tyranni pro subdito, & vassallo, proditore, & suo naturali & Supremo Domino infideli. Ex terminis autem dictæ Propositionis condemnatæ sumi tantùm videtur dictum nomen tyranni, pro Domino naturali lapso in tyrannidem; cùm in dicta Propositione dicatur: *Quilibet*, &c. *per quemcumque vassallum suum, vel subditum*, &c. Et ita in dictis duabus Propositionibus, seu Assertionibus, notoriè capitur nomen tyranni æquivocè, quoad supposita per dictum nomen designata, non forsan quoad rationem nominis, à qua est dictum nomen impositum: cùm una, secundùm rationem esse, dicatur in omnibus tyrannis, sint Domini, aut subditi, & vassalli. Et ita dicta Propositio condemnata, in hac prima Assertione contineri non videtur.

Secundò. Dicta Propositio damnata, ex suis formalibus terminis in ea expressis, includit negationem omnis Præcepti, seu Mandati. Prima autem Assertio ex suis per se, & formalibus terminis includere videtur, & includit positionem & habitum, non unius Præcepti, seu Mandati, sed plurium, quia naturalis rationis, moralis, & divinæ, &c.

Tertiò. Dicta Propositio condemnata, ex suis terminis, &c. includit negationem judiciariæ potestatis, seu authoritatis. Hæc autem prima Assertio, ex suis terminis includit positionem, & habitum judiciariæ potestatis, sive authoritatis humanæ, scilicet, & divinæ. Cùm autem negatio sit privatio secundùm se, & habitum sibi oppositum non contineat; sed potiùs includat: sequitur manifestè, quòd dicta Propositio condemnata, non continetur, in virtute, in dicta prima Assertione; sed potiùs in oppositum.

Quartò. Ex nullo termino contento in aliqua dictarum Assertionum, concludi, aut inferri potest; imò nec intelligi aliqua adulatio, flateria, aut blanditia. Ex terminis autem formalibus dictæ Propositionis condemnatæ, clarè, imò clarissimè, & evidenter concludi, & inferri potest, ac intelligi blanditia, seu adulatio aliqua, cùm, per expressum, ponantur in ea. Igitur termini, qui de se, id est, de sua ratione, à qua sunt, malitiam, & defectum aliquem denotare videntur, & denotant, qui sufficerent ad condemnationem Evangelii Joannis, si dicto Evangelio adderentur, per modum quo adduntur, scilicet determinando veritates in dicto Evangelio contentas, ut notorium est & manifestum.

A Quare evidenter concluditur, quòd dictæ Assertiones non continent doctrinam dictæ Propositionis condemnatæ, in actu, aut virtute; & aliquæ dictarum Assertionum ex aliquo termino, vel aliquibus terminis, vel clausulis dictæ Propositionis condemnatæ, in actu, aut virtute: & si aliquæ dictarum novem Assertionum ex aliquo termino, vel aliquibus terminis, vel clausulis dictæ Propositionis condemnatæ intelligi, aut concipi, & inferri possent, bona, evidenti, & necessaria sequela, seu illatione.

Non tamen ex hac sequitur, nec in bona & necessaria consequentia inferri potest, quòd dictæ Assertiones, aut aliquæ earum, falsæ sint, aut veniant condemnandæ, ut manifestum est: quia scit, & scire potest dictus Reverendissimus Pater, & Do-
B minus Cardinalis, quòd alicujus Propositionis copulativæ falsæ, & erroneæ partes aliquæ sunt, & esse possunt veræ, & Catholicæ, ex quibus inferri, & intelligi possunt vera, & Catholica.

Imò verissimè dici potest, quòd si omnes Assertiones, aut earum aliquæ à dicta nota Propositione condemnata intelligi, concipi, & inferri possent, bona, evidenti, & necessaria illatione: non sequitur, nec in bona, & necessaria consequentia inferri potest, quòd dictæ Assertiones, aut earum aliquæ sint falsæ, & veniant condemnandæ; cùm etiam sciat, & scire possit, quòd ex falsò verum, & ex vero non nisi verum.

Ex quibus patet, quòd ex condemnatione dictæ Propositionis: *Quilibet tyrannus*, &c. inferre non potest præfatus Reverendissimus Pater, & Dominus, falsitatem, aut condemnationem dictarum novem Assertionum, qualemcumque similitudinem habeat in terminis cum dicta Propositione condemnata, ut est
C notorium, & manifestum: nec in simili radice fundantur dictæ novem Assertiones; licèt forsan fundari videantur, propter similitudinem terminorum. Et si in simili fundarentur, non tamen similiter: quia dictæ novem Assertiones fundari videntur in ordinato, & discreto amore fidelitatis, & obedientiæ ad suum Regem, & Principem, & ipsam Rempublicam.

Hæc autem Propositio condemnata, etsi in tali amore fundari posset, & ex eo ortum habere; non tamen similiter: quia inordinatè, fatuè, & indiscretè, existimando adulationes ad actum illum, de quo Propositio loquitur, esse assumendas, etiam omni judiciaria authoritate exclusa.

Nec addunt alias circumstantias plurimùm, &c. sicut de authorisatione, &c. respectu talis homicidia: quia dictæ Assertiones, & potissimè illa secunda, de qua loquitur, non addit illam circumstantiam,
D de authorisatione, &c. respectu homicidii de quo loquitur Propositio condemnata. Nam tale sit * circumstantionatum ex terminis dictæ Propositionis circumstantiâ adulationis & privationis judiciariæ potestatis, seu authorisationis, propter quam simpliciter redditur indebitum malum, & perversum.

Sed illa secunda Assertio illam circumstantiam, de authorisatione, addit, respectu mortis, occisionis, seu homicidii, de quo loquitur prima Assertio, quod non est circumstantionatum adulationis, & privationis

† *Forsan* juratum.

* *Forsan* oppositum.

* *Forsan* sit.

nis judiciariæ potestatis, seu authoritatis; sed opposita, ut patet ex terminis dictæ Assertionis, unà cum aliis plurimis circumstantiis, ut quòd talis occisus, &c. subitus, & vassallus, proditor, & infidelis, &c.

Et placeat attendere quòd, licèt ex dictis novem Assertionibus, aut ex earum aliqua, ut puta ex prima, inferri possit, & claré, & in evidenti, & necessariâ consequentiâ inferatur, quòd liceat subdito, vassallo, seu subdito occidere suum Principem, & Dominum naturalem, qui tyrannus est, de quo loquitur prima Assertio, scilicet, *qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium*, &c. prout in dicta Assertione continetur: non tamen inferri potest ex hoc rationabilis condemnatio hujus primæ Assertionis: *Licitum est unicuique subdito*, &c.

Quòd autem inferatur ex hac prima Assertione, quòd licet unicuique subdito occidere suum Principem, & Dominum naturalem, qui per cupiditatem, fraudem, &c. patet: quia ex casu posito in hac materia, tyrannus ille, de quo loquitur Assertio hæc prima, Princeps est, & Dominus, habens subditos & vassallos, subditos etiam & vassallos illius in quem machinatur; & ex eadem Assertione, Licitum est unicuique subdito Regis illius, in quem machinatur, &c. dictus tyrannus, ipsum occidere: igitur licitum est subditis & vassallis hujus Principis & Domini, tyranni sic machinantis, &c. ipsum occidere, quod est propositum, & consequens illatum. Sed quòd ex hoc rationabiliter inferri non potest, aut possit, aut debeat condemnatio hujus Propositionis, *Quilibet tyrannus*, &c. patet ex rationibus adductis ad dictam Assertionem primam, etiam ex alio: nam ex singulari aut particulari, non sequitur universale universaliter sumptum.

Constat autem, quòd licèt nomen tyranni, in prima Assertione communiter & universaliter capiatur; tamen per comparationem ipsius ad seipsum positum in Propositione hac, *Quilibet tyrannus*, &c. communiter in eadem sumptum & universaliter; rationem singularis & particularis habere videtur: hujusmodi tamen comparatione fundata in suppositis hujus nominis, tyranni, rationem, & formam veri Principatus, & Dominii participantibus. Nam sic, comparando nomen tyranni, licèt communiter significet tàm Dominos, quàm non Dominos, aut pro eis supponere possit; non tamen hîc nisi pro Dominis, & Principibus tyrannis supponit, & non pro omnibus, & singulis Principibus & Dominis, sed pro talibus Dominum, & Superiorem habentibus; quod claré elicitur ex terminis dictæ Assertionis.

In hac autem Propositione, *Quilibet tyrannus*, &c. licèt nomen tyranni communiter significet tàm Dominos quàm non Dominos, & pro eis posset supponere; non tamen pro eis supponit, seu accipitur: sed tantùm pro Dominis communiter, seu etiam universaliter, & pro eis distribuitur sine limitatione, aut restrictione ad aliquem modum Dominii, vel Principatus; ut quòd Superiorem aliquem habeant, vel non, & ita videtur, communiùs accipi in dictâ Propositione, *Quilibet tyrannus*, &c. quàm in ista, *Licitum est unicuique*, &c. cujus communitatis occasione, falsitatem potest suscipere condemnatio, non autem hæc prima Assertio, *Licitum est*, &c. ut manifestum est intuenti; seu benè consideranti.

Item. Cùm addit dictus Dominus Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis, quòd dictæ Assertiones addunt circumstantias, &c. sicut de turpitudine & vilitate mortis, in tertia Assertione; respondetur quòd ex terminis dictæ tertiæ Assertionis non concluditur, aut concludi potest aliqua moralis turpitudo, aut vilitas actus alicujus activè, aut passivè designati, quia turpitudini, in Gallico, correspondet, *laid*; vilitati autem, in Gallico, correspondet*, constat quòd nullum istorum verborum, in Gallico, ponitur in dicta tertia Assertione, sed hoc verbum, *vilainement*, quod non denotat de se aliquam moralem turpitudinem, aut vilitatem, sed quemlibet modum se habendi quorumdam hominum ad homines, ad oppositum modum se habendi aliquorum aliorum hominum, ut puta Nobilium ad alios Nobiles.

A Et si dictum nomen non expressè talem modum designaret, per additiones tamen subsequentes, & rem dicti nominis determinantes, illum modum designare videretur, & designaret. Determinatur autem res dicti nominis per explorationes & insidias, & alia omnia quæ subsequuntur in dicta tertia Assertione, quæ expressè, & formaliter videntur diffidentias unius ad alterum excludere, quarum exclusio, respectu talis tyranni, tanquàm efficax & proprium medium liberandi Rempublicam videtur quibusdam assumenda.

Item. Cùm arguit ulteriùs: Quoad confirmationem erroris, addunt quòd litteralis sensus Scripturæ occidit animam; in octava Assertione sufficienter per Reverendissimum Patrem, & Dominum, Dominum Episcopum Attrebatensem responsum est. Stat responsio in distinctione litteralis sensus, qui communiter à Doctoribus recipitur, cùm loquantur B de qualitate sensus Scripturæ sacræ.

Unde ad quæstionem, quâ quæritur: Utrùm Scriptura sacra in omni suo sensu vera sit: respondentes distinguunt de duplici sensu litterali Scripturæ sacræ. Primus est, qui prima facie elicitur ex primaria significatione grammaticali terminorum illius litteræ, vel Scripturæ, non principaliter à Spiritu sancto intentus. Alius est sensus litteralis à Spiritu sancto principaliter intentus, qui non tantùm sumitur ex terminorum primaria significatione grammaticali, sed ex littera priori ejus sensu, serie, atque ordine, & hic sensus semper verus est, & necesse est esse verum. Primus autem non semper verus est, nec ipsum necesse est esse verum, sed frequenter falsus est, ut est manifestum: & ita solemnes Doctores, & famosi distinguunt, per expressum concedentes, quòd sensus litteræ, seu litteralis falsus est. Sic dicit Alexander de Halis, & Dominus Bonaventura, & alii plures.

C Cùm igitur hujusmodi locutio à tantis Doctoribus recipitur, atque permittitur; non videtur Fidei Judicio reprobanda, sed potiùs cum præfatis Doctoribus toleranda, licèt sensus litteralis principaliter dicatur ille qui ultimò dictus est, non qui primò.

Item. Cùm arguit denique, quòd addunt dictæ Assertiones, quòd in nullo ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos &c. si vergat in præjudicium &c. Respondetur, quòd verum est, & conforme sanctis Doctoribus, & eorum doctrinæ, si hujusmodi præjudicium sit ipsius animæ jurantis præjudicium. De hoc præjudicio intellexit Magister Joannes Parvi, loquens in hac materia, sicut patet ex deductione, seu probabilitate sua, quæ sumitur ex ordine charitatis &c.

Quòd autem hæc Assertio, ex propriis terminis ejus hoc præjudicium includat & denotet, ostenditur: nam & famosa regula, & approbata à Phi- D losophis, & Doctoribus sanctis † Angelorum per se positum stat pro suo significato famosiori.

Cùm autem multa sint & diversa præjudiciabilia, seu præjudicia ad invicem ordinem habentia, prioris, & posterioris, ut notorium est, & manifestum: nam est animæ præjudicium, quod primum est in ordine, & maximum; est vitæ corporalis, seu humanæ vitæ præjudicium; honoris, famæ, ac cete- rorum

* Videtur desiderari *vil.* † *Locus corruptus.*

rorum bonorum exteriorum, etiam naturalium, & artificialium præjudicium; manifestè sequitur quòd hoc nomen, præjudicium, in dicta Assertione positum, illimitatè, non restrictè stat in eodem, pro primo, & principali, seu maximo præjudicio, quod est animæ præjudicium: & ita videtur dicta Propositio, sive Assertio, ut jacet, ex suis terminis veritatem continere; & in se, & ex suis terminis ordinem A debitum charitatis continere, & ad hoc animæ præjudicium primum, & principale, seu maximum est referendum, quidquid est in hac materia.

Nam indubiè tenendum est, quòd pro conservatione, retentione, defensione, seu tuitione suæ rei temporalis, sponsæ suæ, aut liberorum, non est frangendum juramentum, nisi hæc omnia prædicta, pro tunc, caderent in Præcepto: tunc enim non teneretur servare juramentum, seu promissum; aliter autem, servare tenetur, & non contravenire, sua propria authoritate: quod notanter dico propter certos casus.

In casu autem currente, seu præsenti, conservatio Regis, suæ sponsæ & liberorum, ac totius Reipublicæ deffensio, & tuitio, cadere visa sunt, & videntur sub Præcepto, quod casus positio declaravit, & clarè patet memoranti. Quare patet, quòd doctrina hæc, & similis condemnanda non est, prout prædicta Propositio condemnata: *Quilibet* B *tyrannus*, &c. nec pertinaciter hanc doctrinam asserentes sunt hæretici, nec ut tales puniendi.

Ex quo manifestè sequitur, quòd asserere, inter Catholicos dictas Assertiones esse probabiles, vel forsan veras, non est erroneum, nec sapiens hæresim, nec Doctor Theologus hoc publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus, &c.

Et quia præfatus Reverendissimus Pater, & Dominus, ultra prædicta, pro fundamento condemnationis doctrinæ hujusmodi Assertionum aliqua adduxit, & allegavit pro ampliori discussione, & appertione materiæ; & ut videatur quid veritatis, aut probabilitatis habeant hujusmodi adducta, seu allegata.

Respondetur, per modum qui sequitur. Et ad primum, cùm dicit, quòd hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, scilicet: *Non occides*, scilicet, absque authoritate judiciaria; & illud: *Non* C *perjurabis*.

Respondetur, quòd doctrina conformis esse videtur dictis duobus Præceptis: nam prima Assertio, cum secunda dicit, quòd tyrannus de quo loquitur, venit occidendus authoritate Legum, scilicet civilis, seu moralis, naturalis, & divinæ. Sed quòd hæc authoritas judiciaria sit ostenditur: nam Legis divinæ authoritas, est Dei Judicis supremi authoritas. Igitur Judiciaria est. Similiter Legis naturalis authoritas, Dei Judicis est authoritas, & judiciaria esse videtur: de civili autem & morali est manifestum; nam Legis authoritas, est Legislatoris authoritas Judicis, & sic judiciaria est hujusmodi Legis authoritas; Lex enim posita à Legislatore primo non revocata, non immutata, aut quoad effectum suspensa, sed potiùs approbata per Legislatoris successores, Judicis authoritatem continet; & sic judiciariam videtur continere authoritatem. Qui ergo ejus D authoritate aliquem occidit, authoritate judiciaria illum occidere videtur.

Nec hæc glosa, scilicet: *Absque authoritate judiciaria*, est glosa communis Doctorum hujus Præcepti, *Non occides*: sed hæc; *propria scilicet authoritate*: *Non occides*, scilicet propria authoritate. Hanc glosam, non illam, scilicet, *authoritate judiciaria*, ponit expressè Magister Nicolaus de Lyra, super illo verbo: *Qui gladium accipit, gladio peribit*, Matth. XXVII. 52. *Qui gladium accipit*, propria scilicet authoritate, *gladio peribit*: non dicit, absque judiciaria authoritate.

Hanc glosam insequitur per expressum Dominus Bonaventura, III. *Sentent. Distinct.* XXXVII. Et sanctus Thomas, secunda secundæ. *quæst.* LXIV. Et Albertus Magnus, III. *Sentent. Distinct.* XXXVII. Nec Augustinus hanc glosam insequitur, super illo verbo: *Qui accipit gladium*, in secundo Libro contra Manichæum, dicit enim, sic: *Qui accipit gladium*, &c. id est, *qui nulla superiori ac legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in alterius sanguinem armatur, gladio peribit*. Non enim dicit, absque judiciaria authoritate, id est, absque jubente Judice immediatè, secundùm intellectum præfati Reverendissimi Patris, & Domini: imò ex tenore præfatæ authoritatis Augustini, non videtur necessaria legitimæ potestatis jussio, sed ejusdem sufficit concessio.

Quoad illud: *Non perjurabis*, &c. Huic Præcepto non contrariatur Assertio de juramento, sed est concordia, stando in terminis prioribus juramenti. Dicit idem Reverendus Pater, & Dominus Cardinalis quod in prioribus dictum est; est enim omne juramentum observandum, quod non vergit in detrimentum animæ.

Nec facit ad propositum quod allegat ille Reverendissimus Pater scriptum, Exod. XXI. *Si quis per industriam*, &c. hoc enim intelligitur, si fecerit privata authoritate: hoc autem in hac materia non dicitur, sed oppositum.

Et contra se facit, & pro præsenti materia quod allegat. XXIII. *quæst.* VI. C. *Non occides*, sumptum ab Augustino, ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus Justitia Deus specialiter jubet occidi*: quia Assertiones prædictæ, & potissimè prima, & secunda præsupponunt tyrannum, de quo sermo, non tantùm Lege una, sed pluribus, morali, seu civili, naturali, & divina fore occidendum, & generaliter jussum esse per dictas Leges quòd occidatur.

Doceat igitur dictus Reverendissimus Pater, quòd nulla istarum Legum generaliter jubeat talem tyrannum occidi. Constat divinam Legem, & etiam naturalem dictare seu determinatè diffinire, ejusmodi tyrannum omni pœna possibili dignum, non tantùm temporali morte, sed æterna; cùm nulli sit dubium, aut esse debeat, quin talis tyrannus mortaliter peccet. Aut igitur Legislator hanc sententiam, & dictamen considerans, & imitans, parte una; parte autem ex altera Rempublicam, & ejus bonum, quod respicit hujusmodi tyrannidis crimen, sed oppositum ipsius boni publici, qualitatem scilicet, in ipsius læsionem, & detrimentum Legem aliquam edidit, per quam non tantùm singulis subditis, & vassallis ipsius Legislatoris permittitur ut ab eis hujusmodi tyrannus occidatur; sed & potestas conceditur, aut ex contentis per expressum in corpore Juris civilis, hoc idem, & in bona, & necessaria consequentia infertur, aut nullatenùs ex Lege aliqua super hac materia edita, aut nullis contentis in dicto corpore Juris civilis; nullis etiam coassumptis veris hæc potestas conceditur, concluditur, aut infertur.

Si primum; clarè habetur intentum. Secundum non videtur; quia hoc est crimen maximè detestandum Reipublicæ, & ejus bono inimicum, & maximè puniendum. Igitur per Legislatorem est super hoc, & circa provisum, ad salutem Reipublicæ, & ejus bonum. Si enim circa minora mala, & inconvenientia contingentia Rempublicam per Leges justas providerit; multò magis circa hoc detestabile, & maximum crimen, per Legem aut Leges providit: providit enim circa depopulationem agrorum, desertionem militiæ, furtum nocturnum

num, insidiationem viarum; per suas Leges dans, & concedens potestatem puniendi hujusmodi crimina multò minora, ac ea committentes, etiam per mortem, illis illam infligendo: etsi ex nullo, aut nullis contentis in dicto corpore Juris Civilis, quibuscumque etiam veris coassumptis, possit hujusmodi potestatis concessio clarè, verè, & expressè * ex his tamen, quæ in bona & necessaria consequentia inferuntur, ex illis forsan inferri potest interpetativè, & implicitè, quibusdam aliis A veris coassumptis. Non enim præsumendum quin si Legislator, Imperator scilicet, vel alius supremus Dominus, in Regno suo, vel Dominio similem casum prævidisset, aut præviderer, super hoc providisset, aut provideret, Legem statuendo, ut quilibet valens & volens liberare Rempublicam ab hujusmodi tyranno, eam liberaret, etiam per mortem, sibi illam inferendo.

Similiter contra se facit, & pro præsenti materia quod allegat, XXIII. *q.* VIII. c. *Quicumque*: quod sumitur ab Augustino, ubi dicitur: *Qui sine publica* &c. Quia in casu, B occidens A, non sine publica administratione interfecit, cùm ex duabus primis Assertionibus clarè supponitur, quòd authoritate Legum hujusmodi tyrannum interfecerit; & ita non sine administratione aliqua, cùm Legislator, & ejus Judiciaria authoritas, seu administratio, in Lege sua, tanquàm in suo effectu resideat, at- B que reluceat, ut est manifestum. Nec opus est, quòd B, sic A interficiens, aliquam administrationem, seu Juridicam potestatem habeat in ea ex aliquo Officio suo, vel gradu hierarchico temporali, seu temporalis politiæ sibi specialiter concesso; sed sufficit quòd hanc habeat ex commissione Legislatoris, seu Legis: sicut manifestè potest declarari in politia Ecclesiastica. Et ita non videtur usurpare, nec usurpat potestatem à Deo sibi non concessam.

Nec denique est hæc doctrina contra illam Decretalem, aut ejus rationem, *Pro humanis*: prout sufficienter deductum esse videtur per Reverendum Patrem, Dominum Episcopum Attrebatensem. Loquitur enim Decretalis illa, ut dicunt Domini Juristæ, de illis qui ad talem actum procedunt ex vindicta, & odio, qui horrenda inhumanitate, detestandaque sævitia mortem sitiunt aliorum; secus in C proposito esse videtur.

Item. Postmodùm, cùm arguit præfatus Reverendissimus Pater, quòd hæc doctrina multò magis est condemnanda, quàm illa Propositio, quæ ponit, quòd populares possint ad eorum libitum, id est, arbitrium, Dominos delinquentes corrigere. Hoc negatur: quia istius Propositionis damnatæ nulla veritatis est apparentia, nec boni circumstantia; cùm in solis popularibus non resideat Communitatis authoritas, ut notum est, nec in eis sensus, nec intellectûs vigor, quo sufficienter videre possint quid agendum, aut corrigendum in Principe suo.

In præsenti autem casu, aliæ sunt circumstantiæ, tàm ex parte B, quàm ipsius A. Ex parte B, ex casus positione, sunt circumstantiæ veri amoris ad Principem, & Rempublicam, & debitæ obedientiæ: ex parte autem A, sunt circumstantiæ inimicitiæ hostilis contra Principem suum, & Dominum Supremum, & infidelitatis, & inobedientiæ mul- D tipliciter indebitarum.

Ad ultimam ejusdem Reverendissimi Patris rationem; cùm arguit hujus doctrinæ condemnationem &c.

Respondetur; hoc sibi negando quod assumit ratio, propter interesse illius cui hæc doctrina ab aliquibus publicè denunciata, etiam judicialiter tanquàm hæretica, & † à nonnullis asseritur, est falsò ascripta, seu imposita; nec * talis innocens ab hoc crimine læsus maneat in fama, & honore, *ad hoc, de necessitate salutis, obligatio esse videtur. Postremò, non tantùm in hujusmodi Propositionis condemnatione exprimitur unus specialis assertor; sed quàm plurimi: imò exprimi videtur tota Bohemia, in qua erat usus ille publicus, & notorius receptus & approbatus. Sic ex his patet. &c.

Placeat attendere diligenter: per doctissimos & sapientes viros, qui sunt, præstatur sub jurejurando salubre consilium in materia Fidei, qualiter omnes rationes Cancellarii Parisiensis, & sibi adhærentium, seu adhærere volentium, novem Assertiones in examine Magistrorum nunc positas hæreticare non procedunt, nec veritatem casus expressi in dictis Assertionibus compræhendunt, per quem animus occidendi, propria authoritate, non laudatur, nec approbatur, sed potiùs reprobatur: cùm in prima Assertione dicatur animus occidendi tyrannum, de quo loquitur, esse conformis Legibus, naturali, morali, & divinæ; quod etiam expressiùs dicit secunda Assertio, ut notum est ex terminis.

Attendantur ergò circumstantiæ in prædictis Assertionibus missæ, & etiam expressæ; tunc clarissimè patebit, quòd dictæ Assertiones non tantùm sunt probabiles, aut sine præjudicio Fidei & contradictione sustinibiles; sed apud nonnullos forsan patenter & manifestè veræ.

Et primò. Videantur circumstantiæ ex parte illius quem licitum est taliter occidere. Loquitur itaque prima Assertio de illo qui machinatur &c. Machinari enim, licèt rationem occultam & proximam de se importaret, & ex consequenti non patentem, ut innuere videtur Dominus Cancellarius, non tamen importaret actionem inevitabilem, sed potiùs ex hoc inevitabilem; est enim difficilius obviare, & indè periculum evitare tali malitiæ conceptæ, quæ cum tractu temporis, & occultè deducitur ad effectum, quàm si hoc celeriùs, atque potentiùs fieret, ut videtur.

Nec verum est, quòd de se tantùm dicat actionem immanentem, sed extra transeuntem per effectum, qui quantò secretior est & ignotior, tantò magis rationem machinationis participare videtur, & participat: ignotior, inquam, quoad finem intentum per machinantem. Nec actum machinationis, quoad ejus substantiam necesse est esse occultum; sed quoad hoc interdùm est manifestus: sed quoad ejus finem, mali intentum necesse est esse occultum; qui quidem finis quantò difficiliùs concipi potest, tantò magis machinatio est, & dici potest.

Nec immeritò machinationis actus est prolixus; quia difficile est, & longa indiget cogitatione, seu etiam meditatione, media invenire ad finem mali præconcepti, qui maximam videtur de se habere distantiam ad hujusmodi finem: quæ tamen, secundùm rem, juncta sunt fini hujusmodi, & propinquant: qui finis, si interdùm ex uno actu concipi non possit, nec esse notorius; ex pluribus tamen ejusdem machinationis actibus, & eorum plurimis circumstantiis publicis & notoriis, potest esse machinatio, seu omnis actio publica, & notoria, ut notorium est & manifestum.

Sic igitur non est necesse, actionem machinationis semper esse occultam, etiam quoad ejus finem; sed esse potest patens & manifesta, sicut est in proposito, ex circumstantiis designatis per hæc verba; *per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium*, determinantibus actum designatum per verbum *machinatur*, positum in prima Assertione. Hæc autem omnia non videntur dicere actionem occultam; sed eorum aliqua notoria & manifesta, non tan-

* *Videtur desiderari* demonstrari: † *Forsan* ut.

* *Forsan legendum* ne,

tantùm quoad substantiam, sed etiam quoad finem, ut notorium est & manifestum; ad minus, est manifestum quòd complexum ex dictis terminis; sed potiùs patentem & manifestam, cùm sortilegium non tantùm in actu interiori consistat, sed in exteriori, sensibili, & de se manifesto, licet etiam ejus effectus dubius esset & incertus, nec fini malo ipsius machinantis propinquus: nam manifestum est quòd, hoc non obstante, sortilegium, non tantùm secundùm ejus substantiam, sed secundùm suam rationem absolutam ac etiam relatam, seu comparatam ad Regem, tanquam medium, seu principium finis mali in Rege ipso præconcepti, & per machinantem intenti, potest esse notorium, & manifestum.

Sed videamus in quid machinatur. Non dicit Assertio, *in mortem*; sed *in salutem corporalem*, id est, contra salutem &c. Oculis apertis verissimè videtur, quòd Assertio dicit, *in mortem*, id est, contra corporalem vitam sui Domini, morti naturali oppositam. Quid enim aliud est salus, secundùm intellectum communem Sanctorum, & Doctorum Theologorum, quàm vita? Estne salus æterna vita? Nulli dubium quòd sic: salus ergo corporalis theologicè, & inter Theologos, vita est corporalis: secùs forsan est medicè, & inter Medicos: sic forsan salus, sanitas diceretur.

Hanc æquivocationem non recipit hæc materia moralis & theologica; sed penitùs est abjicienda: nec machinatio in hanc salutem dumtaxat, id est, sanitatem corporalem Regis &c. machinantem relevaret quin, secundùm omnem Legem, divinam, naturalem, civilem, moralem, & canonicam dignus sit morte naturali, & veniat per exterminationem puniendus: quin insuper, secundùm præfatas Leges, sit capitalis & formalis inimicus & hostis Regiæ Majestatis, & Reipublicæ, committens crimen læsæ Majestatis humanæ, in primo gradu.

Posteà verò, ut dicit dictus Cancellarius, non dicit Assertio, *pro aufferendo sibi vitam*, sed solùm, *pro aufferendo suam Dominationem*; Verum quòd hæc clausula non ponitur, *pro aufferendo sibi vitam*; sed hæc, *pro aufferendo suam Dominationem*. Sed ex hoc inferri non potest, quin ille de quo loquitur Assertio, vitam sibi aufferre intendat, & sibi, quantùm in se est, aufferat, quod expressè denotatur per hanc clausulam expressam: *machinatur contra salutem corporalem Regis sui*, ut ex præcedentibus deductum est. Undè per hanc clausulam: *pro aufferendo Dominationem suam*, denotatur finis mali per machinantem intentus principaliter, seu ipsius machinationis, per cupiditatem, fraudem, &c. attemptatæ in Regem, per expressum denotatæ per hanc clausulam: *Qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini*, quam immediatè subsequitur, & determinat dicta clausula dictum finem denotans, scilicet *pro aufferendo suam Dominationem*, ut notorium est, & manifestum intuenti ordinem terminorum Assertionis prædictæ.

Deinde videamus per quæ media talis machinatur, prout dicit ipse Cancellarius. Assertio non dicit, quòd habeat gladium extensum ut Regem percutiat, hoc verum est, sed dicit; per sortilegia, quorum etsi effectus aliquis interdùm dubius sit, & incertus, nec forsan fini mortis intentæ propinquus; non tamen necesse est omnem eorum effectum dubium esse & incertum, nec ipsi fini non propinquum.

Et si verum esset quod dicit dictus Cancellarius, & quòd omnis eorum effectus dubius esset & incertus nec fini mortis intentæ propinquus; hoc tamen non relevat machinantem, quin, ut tactum est, committat crimen læsæ Majestatis, & dignus sit morte æterna, & temporali, & quin per hujusmodi effectum dicti sui Regis mortem intendat, & quantùm in se est, sibi vitam aufferat.

Et minùs mala est, & perversa, seu injusta & indebita talis intentio mortis suo Regi inferendæ A per hujusmodi causam & effectum, quàm sit intentio per gladium extentum, ut manifestum est; sed multò pejor, cùm multò plures circumstantias malas hujusmodi intentio comites habeat, ut facilius est videre: libentiùs enim gladium extenderet, ut citiùs finem peroptatum Dominationis attingeret, si sui & Statûs securitatem & impunitatem potiùs conciperet. Ex enim sui inordinato amore, & Dominationis concupitæ, ac terrore periculi; omissis mediis hujusmodi fini proximis, & immediatis, notoriis, & publicis; media distantia per hoc secreta, & occulta, vel secretiora, & occultiora assumit, ut sunt ea, de quibus loquitur Assertio.

Non minùs ex hac proditor, & capitalis inimicus, ac hostis Regis, & Reipublicæ, cujus quidem perversa intentio, seu conditio, etsi occultior sit, & B minùs patens, ex finis intenti parte, quàm sit conditio gladium extendentis; aliqui † tamen, & pluribus noscibilis est, & fieri potest patens & manifesta, ut patet ex prædictis: in quo casu talis cui patens est, & manifesta hujusmodi intentio, si Reipublicæ speciali voto sit astrictus, & Principis, & Communitatis authoritate fulcitus, ut tanquàm minister, actus publicæ Justitiæ exerceat in hostes, & inimicos Reipublicæ, quemadmodùm est militiæ astrictus Dux, scilicet, Comes, Baro, aut etiam Miles; rationabiliter, ut videtur, potest in talem sic machinantem insurgere, & in gladium extendentem, ut Regem percutiat, vel occidat.

Constat autem, quòd non tantùm Miles, sed quilibet subditus & vassallus, & forsan Ecclesiasticus licitè, & rationabiliter, & etiam meritoriè posset talem sic gladium extendentem occidere. Ergo & in casu Assertionis.

Additur, ut dicit dictus Cancellarius, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*, qui termini, ut dicit dictus Cancellarius, generales sunt, significantes actus interiores non patentes de se, sed potiùs ignotos. C

Salvâ reverentiâ ipsius Cancellarii, in dicta Assertione non ponitur, *dolos*, sed alii duo ponuntur termini, scilicet *fraudes & malum ingenium*. Constat autem quòd nomen, *fraudes*, non est impositum actui mentis, secundùm quod immanens est; sed secundùm quod transit ad extra per effectum, ut videtur manifestum.

Etsi nomen, *ingenii*, mentem ipsam, aut ipsius aliquam potentiam menti inhærentem, & immanentem, secundùm quid significet, & eidem sit impositum: ex additione tamen ejusdem, cum nomine, *mali*, non intùs manet, sed transit ad extrà. Nam ex doctrina Philosophi allegata aliàs per Dominum Cancellarium, verum & falsum sunt in mente; bonum autem & malum sunt in rebus, & per consequens extra mentem, sicque magis nota, seu agnoscibilia. Quapropter concluditur ex parte illius D qui occiditur, quòd dictæ Assertiones casum prædictum, scilicet necessitatis inevitabilis verè includunt, nec excludunt.

Considerentur insuper circumstantiæ positæ ex parte modi agendi; quoniam dicitur, *per explorationes & insidias*, tertiâ & quartâ, quæ, ut dicit dictus Cancellarius, longam præmeditationem important; & specialiter, tales insidiæ, quæ sunt juramento fidelitatis, & socialitatis velatæ, sicut innuit

nona

† *Forsan* alioqui.

nona Assertio, quæ salvare nititur ac justificare confœderationes tales, quòd non sunt obligatoriæ. Benè verum est, quòd tales insidiæ & explorationes, morosam, seu longam important præmeditationem: sed ex hoc non infertur, nec inferri potest, quòd tales explorationes, & insidiæ non sunt media licita, congrua, & honesta, ad finem, seu actum de quo loquitur Assertio. In bellis enim licitis, licitum est uti insidiis: in præsenti autem casu, si non sit bellum publicum, & notorium apud singulos, Juris, aut facti notorietate; aut quia machinans in Regem, seu Regem invadens non fatetur, nec confessus est; aut quia super hoc decretum Judicis non opponitur, nec oppositum est; aut quia factum non est omnibus subditis, & specialiter voto fidelitatis astrictis Regi evidenter notum; est tamen bellum latens & occultum, familiare & domesticum, quod, ex hoc, gravius, & detestabilius est.

Quòd si non modis prædictis notum, atque notorium, sic quòd eis nulla tergiversatione celari posset; sic supponitur ipsi B fuisse notum atque notorium, scilicet quo ad actum, seu factum ipsius machinantis, seu Regem invadentis, quod est factum, vel actus bellum gerentis occultum; nec ex velatione juramenti fidelitatis, seu socialitatis videntur malitiam contrahere, ut videtur innuere dictus Cancellarius: quia si post confœderationes contractas, alteri confœderatorum innotuerit, vel innotesceret hostilis inimicitia concepta contra Regem, seu initum bellum occultum, familiare & domesticum; nullum tali hostili inimico promissum, hujusmodi hostilitati conferens, & accommodum servare tenebatur, & teneretur; cùm ex divina Lege, & ipsius Charitatis ordine, ad oppositum tenebatur, & teneretur.

Et si hanc hostilitatem prævidisset, ut per verba præfati Cancellarii innui videtur, & contrahendo defecisset; non minùs tamen vera est Assertio illa nona, &c, in casu, multipliciter excusandus veniret. Si enim A, apud B hujusmodi confœderationes per se, aut alterum procurasset, tunc potuit B meritò concipere, quòd ad suam perversam intentionem & hostilem amicitiam jam diù conceptam faciliùs & securiùs exequendam has procurabat: ac insuper meritò concipere potuit B, quòd si denegaret, per expressum, secum contrahere confœderationes, quòd indignationem contra se concipere posset, & quòd inde secretiùs, & occultiùs malitiam jam diù, & præmeditatè conceptam exequi posset; & demùm ab ipso B, & singulis suis adhærentibus caveret, & cautior, & attentior in executione dictæ malitiæ, per hanc denegationem, reddi posset: in hoc enim casu, & his occurrentibus circumstantiis, multipliciter veniret excusandus, ut est notorium & manifestum.

Sed nec tantùm in hoc complexo: *Quando est tantæ potentiæ, quòd Justitia non potest bono modo fieri per Supremum*; includitur casus inevitabilis necessitatis, quod videtur imponere dictus Cancellarius, illud impugnando, seu reprobando: sed etiam consistit in malitia, & hostili inimicitia, jam diù & præmeditatè concepta, atque cogitata, quod denotatur per verbum, *machinatur*, ut dicit dictus Cancellairus per hæc verba, *explorationes & insidias*, quæ, ut fatetur, ipse Cancellarius, longam important præmeditationem; quæ si non expressè & formaliter ponantur in prima Assertione, ut determinantes actum tyranni machinantis; implicitè tamen, & virtualiter, sicut pars est in suo toto, in machinatione denotata per *machinatur*, contineri videntur & continentur veraciter: qui enim in alterum machinatur, ipsum explorat, & insidias sibi præparat, ut est manifestum, quæ, ex relatione ad finem de se malum & damnatum, malæ sunt & damnatæ in tali machinante.

Ex parte igitur hujusmodi machinationis, & hostilitatis in tempus continuatæ, per prædicta, & ex hoc firmatæ & radicatæ in ipso tyranno machinante, & ipsum tyrannum irrevocabiliter & immobiliter, & fixè in hujusmodi maleficio ad mortem

A Principis ordinato determinantis & finientis, irrevocabilis est salus Principis, nec valet mors ipsius finaliter, parte ista. Sic igitur ex parte ista pendet inevitabilis necessitas; pendere etiam potest, parte ex altera, Justitiæ scilicet, ipsum reprimentis, seu Judicis castigantis, non valentis eum reprimere, seu castigare; qui effectus contingere potest in Judice, seu Principe, ratione indispositionis per effectus hostilis machinationis conceptæ, in eo subsecutæ, quâ obstante, hujusmodi machinationem non concipit, nec ejus effectum, qualiter super hoc providendum, & remediandum non videt, neque considerat, nec defectus insuper repressionis, & debitæ castigationis talis &c.

Solùm patet ex parte Principis sic indispositi contingere; sed etiam ex parte machinantis potest contingere & contingit: quia in casu, magnæ est potentiæ in subditis, & vassallis, & sanguine Regi conjunctis, ex hoc magna * apud eum, & ejus Consilium, ac plurimos Officiales publicos actus Justitiæ exercentes vocem, & authoritatem habens, ac multiplices favores, & hujus defectus, hæc & alia plura casum præsentem continentes occasione juncti †, tamen cum primo defectu contingentes ex indispositione Principis, sic ut præmittitur, contingente in ipso Principe, nedùm est difficile, sed primùm impossibile aliquem esse, aut reperire, qui talem machinantem auderet de tanto crimine accusare, aut se partem formalem contra eum constituere, etiam si dicta essent pluribus evidenter nota.

Et quòd super hoc laborarent vox communis & publica fama, & si quis esset qui talem animum assumeret, prædictis stantibus, non videretur illum, secundùm discretionem, spiritum assumere. Nam aut esset de inferioribus & mediocribus, aut superioribus, & majoribus. Si de primis, aut secundis, non est præsumendum quòd talis posset super hoc audiri, & effectum Justitiæ attingere, & se, misericordiæ gratiâ, mortis periculo exponere. Si autem de Superioribus, aut majoribus esset; aut viam Juris

C assumeret, aut facti: non est præsumendum, obstantibus prædictis defectibus fundatis in maximis favoribus, quòd cum Juris ordine finem Justitiæ, & effectum posset attingere.

Et est clarissimè præsumendum, quòd indè magna scandala, divisiones, turbationes, & odia possent, contingere, ad viam facti publicam, contra hujusmodi tyrannum movendo guerram. Multò plura mala scandalosa &c. possent in Republica contingere sine insuper licentia ‡, & contra Principis sui voluntatem bellum movere non posset.

Non est præsumendum quòd hanc licentiam posset attingere, sed potiùs oppositum, & si pro majori parte Consilii Regi assistentis posset; non tamen sine partialitate & discordia, obstantibus prædictis favoribus. Sola ergo videtur via facti occulta & secreta: quare &c. non contingere ‡ casus inevitabilis necessitatis tantùm ex parte ipsius Justitiæ, seu Judicis castigantis; sed etiam ex parte

D operis machinantis, ad quod, prædictis circumstantiis astantibus, indefectibiliter sequitur Principis destructio, & non modica Reipublicæ, certo modo existente Principe, detrimentum & læsio.

Non valet dicti Cancellarii illatio, salvâ sui reverentiâ: Justitia non potest bono modò fieri per supremum: ergò aliquo debito, & convenienti mo-

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.* ‡ *Locus corruptus.* ‡ *Hic aliquid desideratur.*

do fieri potest; quam tamen videtur innuere. Nam si non bono modo fieri potest; licitè, & benè fieri non potest: nam in agibilibus quod fit, & non bono modo, non benè fit; & quod fit, & non benè fit, malè fit. Nam bonum & malum immediatè sunt contraria. Et ita ex propriis terminis dicti complexi inferri non potest, quòd licitè fieri posset publica Justitia, Juris ordine servato, ut intendit dictus Cancellarius, attentis & astantibus præfatis circumstantiis omnibus, quæ verissimè astare, & circumstare possunt casum tyranni principantis &c.

Nec minus malum videtur, quòd Supremus talis interfectus fuisset, Juris ordine non servato: quia malum non est, nec fuisset, si talem, prætermisso Juris ordine, occidisset, nota sibi machinatione, aut quòd ipsum occidi mandasset: erat enim suus supremus Judex, qui Juribus conditis super Juris ordine servando non subjicitur, ut notum est & manifestum; & ita sine illo ipsum occidere licitè poterat per se, vel alium de ejus Mandato; aut etiam sine ejus expresso, & vocali Mandato, modo quo supra: ex hoc non magis, vel majus malum est, talem interfici per istum, cui non est subjectus ipse interfectus, ordine Juris prætermisso, quàm per suum Supremum, cui subjicitur: quia, ex prioribus, non est malum per suum Principem interfici, ordine Juris omisso, in casu &c. & sic non majus, vel minus.

Secundò. Quia ipsum sic per istum cui non subjicitur tanquàm Judici, interfici, non est secundùm se, & extrinsecè malum, sed potest, & potuit benè fieri, ac etiam malè: benè siquidem; si motus fuerit amore Reipublicæ, & veræ obedientiæ Legislatoris, & suarum Legum hanc hostilitatem damnantium, & potestatem concedentium, ut supponitur: malè si quidem; si motus fuerit odio, vel amore propriæ vindictæ, vel aliàs &c.

Nec insuper valet dicti Cencellarii illatio: Per suum Supremum, vel alios milites, & modis aliis interfici potuit: ergo non est casus inevitabilis. Necessitas sumitur per comparationem ad Regem, & ejus dispositionem, & machinationis effectum, cum aliis circumstantiis, de quibus priùs; quia continuata, & non præventa per ipsius machinantis præventionem, hujusmodi machinatio, effectum finalem, scilicet Regis mortem indefectibiliter assecuta fuisset.

Non autem sumitur, nec sumi debet, ut sumit dictus Cancellarius, per comparationem ad machinantem ejus interitum, & ea quæ hæc concernere possunt, sicut sunt modi interitus, aut interemptores; quia non est ad propositum, ut videtur: sic enim interfici potuit per alium, & aliàs, & alio modo, ut notum est; & est dicta illatio ad hominem, & non ad rem. Nec consequenter oportet ad verificandum dictam primam Assertionem, quòd in omnibus circumstantiis concernentibus machinantem, sit notorietas Juris, aut facti. Juris per confessionem ipsius, vel Judicis Decretum. Facti, quia nulla tergiversatione &c. ad verificandum Propositionem aliquam exigitur & sufficit unio eorum quæ per se insunt ipsis extremis. Hoc est manifestum, tàm in Propositionibus per se, quàm per actus.

Ad verificandum hanc: Homo est animal: vel, Homo est risibilis, sufficit, & exigitur unio extremi ad alterum possibilis, secundùm dictorum extremorum naturam, & ejus capacibilitatem. Ad verificandum autem hanc, quæ non est per se, sed per accidens: Homo est albus: sufficit quòd exigitur unio extremorum, secundùm eorum naturam, & possibilitatem, quæ consistit in unione, vel identitate, secundùm esse. Sic in Proposito. Non autem exigitur, nec sufficit unio; non per se, sed forinsecùs, & penitùs extrinsecè dictis extremis conveniunt aut convenire possunt, ut ad verificandum hanc: Homo currit: non exigitur, nec sufficit quòd homo sit in domo, & quòd cursus ibidem fiat, ut notum est: hoc autem quod est, esse in domo, penitùs extrinsecum est homini, & cursui extremis.

Ad propositum applicando: indubiè dicendum esse videtur, quòd ad verificandum dictam primam Assertionem, non exigitur, nec forsan sufficit notorietas Juris, aut facti actûs alicujus singularis, & determinati, singulariter & determinatè designati; cùm hujusmodi notorietas, modo superiùs tacto, ad intentionem dicti Cancellarii videatur esse forinseca, & penitùs extranea extremis, & eis quæ per seipsis conveniunt.

Nulli dubium esse potest, quin hæc vera sit, & Catholica: Licet homini hominem occidere: & potissimè ista: Licet homini hominem malefactorem, furem, latronem, vel homicidam occidere. Non tamen ad eam verificandum exigitur notorietas illa, de qua sermo, alicujus actus, vel facti particularis; sed penitùs est hujusmodi veritati, seu verificationi extrinseca.

Sic in propositis: cùm prædictæ Assertiones, & potissimè prima formata sit ex terminis communibus communiter sumptis, nullum factum, vel actum particularem, aut suppositum particularis designantibus, forsan ad eam verificandum, ut ejus veritas formam praxis debitè recipiat, & ad opus extrà, seu ad actum occisionis denotatæ per li *occidere, vel occidi facere*, rationi applicetur, tanquàm principium in illud dirigens, hujusmodi notorietas exigitur: cùm ipsa veritas sic relata ad opus determinatum, & singulare, exigat subjectum, sive suppositum, tàm ex parte agentis, quàm *patientis*: nam actiones sunt suppositorum, & *circa singularia*, seu supposita, ex doctrina Aristotelis. 1. *Metaphysica*. In actibus enim physicis, agens exigit subjectum in quod agat, non absens, sed præsens; non separatum, sed conjunctum, & propinquum; non improportionatum suæ virtuti, sed proportionatum. Sic in actionibus moralibus, seu liberis, agens subjectum in quod agat; non absens, sed præsens; non separatum, sed suo fini, & rectæ intentioni conjunctum, & propinquum; non improportionatum suæ virtuti activæ, sed proportionatum; & tali, & tàm convenienti qualificatione qualificatum, & rectitudine, seu rectitudinis impressione, dictæ scilicet virtutis activæ valeat, & possit recipere. Hæc autem, ut videtur, esse non possunt sine hujusmodi notorietate Juris, aut facti. Ergo &c.

Nam talis subjecti, seu passi conjunctio, & propinquitas, ac etiam præsentia, secundùm notitiam capiuntur, ac etiam intelliguntur capi, in præsenti materia morali: cujus quidem notorietatis, seu notitiæ absentia ab agente, rei tamen veritate ex parte passi, seu subjecti, subserviente, defectuosam redderet agentis ipsius actionem; non autem erroneam in Fide, & hæreticam: non enim posset actionem proportionatam dispositioni, seu qualitati passi in passum influere, propter ipsius passi, & suæ qualitatis, & dispositionis absentiam, seu distantiam, quam tollere non potest, & ejus oppositum afferre; levis* autem, fantastica, vel probabilis apprehensio passi, & suæ qualitatis: & in hoc casu posset hujusmodi agens redargui, sicut meritò redarguendus esset, sed non de Fide, & ut homicida puniendus veniret, non constito de ipsius passi qualitate: quæ si postmodùm Judici nota fieret, non de actu, secundùm se, redarguendus esset, cùm hujusmodi passum, ex sua qualitate, dignum sit morte, & occisione, & illi proportionatum:

* *Locus corruptus.*

sed de modo: quia ex incerto sibi, ad certum processit; ac se, suumque Statum magno exposuit periculo: nec hujusmodi notorietatis additio circa hujusmodi circumstantias omnes, & quaslibet earum omissa est ex ignorantia, vel potiùs ex astutia, ut dictus Cancellarius dicit: sed ex altera istarum, vel ex utraque, hujusmodi additio poscitur; quia, ut ex prioribus deductum est, notorietas est, & esse debet circa actum determinatum, & singularem, & singularis personæ extrinseca, & impertinens communibus, seu confusis, aut communiter & confusè designatum.

Nec ea omissione minor fuit virtus, vel apparentia, in subsumendo ad has Maximas, seu Regulas generales, ex quibus solùm non sumitur probatio Conclusionis principaliter intentæ, quæ de actu singulari est, & singularis personæ; imò nec ipsius illatio: sed ex his Regulis, & Maximis, & etiam ex Minore subsumpta sub eis Regulis, hujusmodi illatio, quæ clara est & evidens, quæ probativa est, & esse potest, si Antecedens, pro qualibet sui parte, notius sit consequente, constat Majores, seu has Regulas, hoc est, Majorem deductionis Parvi esse notiorem Conclusione principaliter intenta, si Minor deductionis ejusdem Magistri Joannis Parvi facti evidentiam contineat, & præfatam notorietatem, notior est præfata Conclusione: si autem facti evidentiam non contineat, subserviente etiam ipsius Minoris veritate, forsan illatio non est probativa, sed non minùs est illativa. Si autem Majores hæ, & Regulæ veritatem contineant cum Minore, non Conclusione, notoriè per facti evidentiam, illatio vera est, non bona; non tamen pravitate hæreticâ mala. Si autem Majores hæ, seu regulæ cum Minore falsæ sint, illatio non minùs vera est, sed non moraliter bona, sed mala.

Denique placeat attendere, quòd licèt in quarta Assertione, ac etiam in septima, & nona, nulla fiat ex earum terminis coarctatio ad casum circumstantionatum; coarctatio tamen clara est ad intellectum illius, cujus, ùt dicitur, sunt hujusmodi Assertiones, qui clarè elicitur ex contentis in Propositione, vel Tractatu, ex qua dicit dictus Cancellarius, hujusmodi Assertiones legitimè esse extractas.

Coarctatio insuper fit, comparatione habita ad præcedentia, & consequentia in codice, ex quo dictus Cancellarius dicit esse extractas, ut manifestum est intuenti.

Insuper coarctatio clara est, per comparationem, seu relationem dictæ quartæ Assertionis, ac primæ, & aliarum sex &c. ad quid nominis *tyranni*, per expressè positum in præfato codice, in scedulis missis Doctoribus, & Magistris, per Episcopum Parisiensem, & Inquisitorem; per quod clarè patet, quòd etsi dictum nomen significet ex sua impositione, & ratione, quoscumque Rempublicam opprimentes, Jure, aut injuriâ Principantes, ac etiam non actu principantes, sed actu dominari cupientes, cùm dictum nomen in tota Propositione Parvi positum, & in omnibus suis Assertionibus sic capitur, & coarctatur per ea quæ dictum nomen circumstant, & determinant, quod supponit tantùm, & capitur pro non tantùm Domino, sed etiam subdito, non actu principante, sed dominari cupiente.

Unde est manifestum, quòd per relationem ad hujusmodi quid nominis, capi debent verba dicti Parvi in omnibus Assertionibus suis; nam in materia tanquàm principium est præsupponendum, & præsuppositum est, & fuit à dicto Parvi, per cujus respectum, & in ordine ad quod dicit, & intellexit quæcumque dicta, & asserta per dictum Parvi de ipso tyranno: nec rationabiliter intelligi possunt, aut debent aliter dicta sua, licèt in aliquibus locis dictæ suæ Propositionis loqueretur sine determinatione limitante suam generalitatem ad subditum, & vassallum proditorem, & infidelem, per operas efficaces machinantem actualiter in mortem sui supremi Domini.

Nec insuper propter defectum hujusmodi coarctationis expressatæ in dicta Assertione, & illimitationem nominis tyranni dictæ Assertionis, damnatio potest rationabiliter inferri, secundùm intentio-
A nem Cancellarii, damnatam Assertionem sæpiùs in hoc Concilio, & alibi explicantis, quâ intendit ut nomen tyranni tantùm dicat, & denotet, non Jure actu principantem; hoc est, qui sine titulo, & per violentiam, non ad commune, sed ad proprium conferens principatur: hoc enim modo actu principans, & verum titulum habens, non ad commune, sed ad proprium respiciens, & non intendens bonum, non est tyrannus.

Nec ex condemnatione hujus Propositionis: Licet suum Principem, verum titulum principandi habentem, in tyrannidem lapsum, hoc est, ad proprium & privatum, non commune bonum principantem, occidere; inferri potest rationabiliter con-
B demnatio hujus Assertionis, vel Propositionis: Licet tyrannum per violentiam, & non Jure principantem occidere. Quia, si prima, secundùm aliquos, falsa esset, & rationabiliter condemnari posset; secundùm verò alios, non modicum probabilis appareat, nec veniat condemnanda ex prædictis; hæc tamen secunda apud Doctores tàm Theologos, quàm alios, fuit, & est multùm probabilis; & nedùm probabilis, sed simpliciter asserta vera: quia talis sic principans verus hostis est, notorius per facti evidentiam, quod nulla tergiversatione celari potest.

Nec ex condemnatione hujus Assertionis: *Quilibet tyrannus* &c. potest rationabiliter inferri, aut concludi dictæ condemnatio Assertionis, istius scilicet: Licet unicuique subdito occidere tyrannum per violentiam, & non Jure principantem: secundùm intentionem præfati Cancellarii condemnantis hanc quartam Assertionem: quia secundùm deducta
C priùs, condemnatio hujus: *Quilibet tyrannus* &c. rationabiliter ex aliis multis fieri potuit, quàm ex parte tyranni, ad actum occisionis dumtaxat, per suum violentum subditum, aut vassallum comparari, ut notorium est ex terminis pluribus dictæ Assertionis: *Quilibet tyrannus* &c. & ut priùs deductum est.

Et si in dicta Assertione nulla fiat coarctatio ad casum aliquem, & ejus circumstantias; istud contingit, quia dictam Assertionem, & alias singulas sic formans eas ab omni sensu, & intellectu aliis ab illo quem ex se faciunt, denudavit, & penitùs spoliavit; tantùm eis adjiciens intellectum quem ex suis terminis facere possunt, & faciunt: & si advertant V. R. P. deliberationem Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Cameracensis, & eam benè considerent, eos non multùm movebit; cùm
D certissimum sit, atque clarissimum, omni benè suam præfatam deliberationem ponderanti, atque consideranti, quòd in materia, ex notoriè falso procedit principio, salvâ suæ Reverendissimæ Paternitatis reverentiâ: procedit enim ad istarum novem Assertionum condemnationem, ex condemnatione hujus Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. ut manifestum est suam dictam deliberationem respicienti.

Sed luce clariùs constat ex deductis priùs, quòd ex condemnatione dictæ Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. rationabiliter inferri non potest, nec concludi istarum novem Assertionum condemnatio, etiamsi

etiamsi essent condemnandæ; non ergo in falsitate dictæ Propositionis, *Quilibet tyrannus*, &c. tanquàm in principio, quærenda est istarum novem Assertionum condemnatio: ex falso ergo procedit principio, salvâ semper suæ Reverendissimæ Paternitatis reverentiâ.

Denique advertant R. P. V. quatenùs Episcopus Attrebatensis, in tota sua deductione, & in duodecim dubiis per eum motis, atque divulgatis, non ponit aliter casum, quàm in materia debeat apparere. Si aliter appareat ex textu dictarum novem Assertionum, hanc alteritatem fecit, eas sic separatim formans ex aliis, ex quarum tenore, non obstante hujusmodi formatione, satis apparet inevitabilis necessitatis casus, modò priùs resoluto, hujusmodi necessitatem resolvendo.

Nec possunt debita dubia per præfatum Reverendissimum Patrem retorqueri contra eum, ut dicit Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, eam applicando ad quartam Assertionem, quæ generaliter loquitur, ut dicit Dominus Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis, de omnibus tyrannis occidendis per industriam, & insidias, & villanè, id est, sine diffidatione, ut exponit idem Episcopus: quia, ut priùs tactum est, & deductum, nomen tyranni, in dicta Assertione capi non debet generaliter, sed restrictè, licèt determinatione subsequente ponatur; quia ad intellectum illius primæ Assertionis capi debet: cujus intellectus apparet non generalis, sed restrictus; nec ad intellectum præfati Domini Cancellarii, quem habet de tyranno, quem sæpiùs declaravit, retorqueri possunt contra præfatum Reverendum Patrem, & Dominum, nec dicta quarta Assertio impugnari, sed potiùs fundari & colorari. Si enim proprius, formalis, & adæquatus conceptus tyranni sit hic actualiter; non Jure principans, ad privatum, & non commune bonum, prout innuit prædictus Dominus Cancellarius; clarior est hujus quartæ Assertionis, imò primæ, & aliarum singularum, in quibus nomen tyranni ponitur, probatio, seu deductio. Nam constat, talem non esse Dominum, sed verum hostem, & inimicum Reipublicæ notorium, & manifestum, actualiter usurpantem quæ sua non sunt, & actus hostilitatis publicæ, & notoriæ exercentem in totum corpus Reipublicæ, & singula ejus membra: nam & pro talis tyranni invasione, & Reipublicæ expeditione seu liberatione, ab ipso videtur esse omnis ratio.

Nec dicta Assertio, vel alia quæcumque, in qua ponitur nomen tyranni prædictum, contra se pati videtur rationis apparentiam; nisi pro quanto concipitur, vel ab hominibus capitur, intellectum hujus clausulæ, *aut principari conatur*, continere: qui quidem intellectus non faciliter apparet notorietatem hostilitatis, & inimicitiæ contra Regem, & Rempublicam conceptæ continere, quemadmodùm facilè est hujusmodi notorietatem concipere hujus orationis, *Qui in Republica non Jure principatur*, intellecto conceptu, qui proprius est intellectus tyranni, qui clarè & notoriè dictam notorietatem continet.

Propterea concludendum est certissimè, quòd hæc tota doctrina non est tàm periculosa, tàmque perniciosa, quàm à quibusdam concipitur, dicitur, & asseritur: sed ipsa benè concepta, & resoluta, ad intellectum Doctorum, qui de hac materia loquuntur, relata, capax non est, nec erit denominationum sibi attributarum. Nam nec prima, nec omnes simul junctæ destruunt omnem politiam, aut Principum securitatem; sed oppositum, secundùm intellectum præfati Domini Cancellarii: cùm tyrannus, secundùm ejus intellectum, non sit verus Princeps, vel Dominus, sed usurpans Dominium; nec viam dans apertissimam ad homicidia proditoria, & ad omnia perjuria, modo prædicto conceptæ, intellectæ, & resolutæ, seu relatæ; nec ad violationem totius sacræ Scripturæ, & specialiter Decalogi. Non est idcircò fas alicui Catholico, & specialiter Theologo, vel Prælato, hujusmodi Assertiones pertinaciter asserere esse hæreticas, & Fidei Judicio condemnandas, nec se velle ad Judicium suorum Superiorum referre, sanctæ scilicet Sedis Apostolicæ, A vel Generalis Concilii.

Sexta Deliberatio.

Reverendissimi Patres, & Domini Judices in causa Fidei. Ad testimonium dandum super his novem Assertionibus non auderem accedere, nisi coactus per vos, quos firmiter esse meos Dominos, & habere potestatem exigendi credo, ut juridicè requisitus essem. Sed antequàm dicam opinionem meam, protestor in scriptis, quòd in istis novem Assertionibus, sicut nec ubi alibi, non intendo dicere, scribere, asserere, vel negare quidquam, quod quovis modo esset, vel esse posset dissonum sacræ Scripturæ, Articulis Fidei, dictis sanctorum Doctorum, vel aliorum ab Ecclesia approbatorum repugnans, vel aliquo modo contrarians, vel determinationi istius sacri Concilii Constantiensis. Quòd B si aliquid hujusmodi dicerem, & lapsu linguæ, vel ignorantiæ scriberem, ex inadvertentia, ex nunc, pro tunc, & ex tunc, pro nunc revoco, annullo, & volo haberi pro non dicto, submittens me correctioni omnium, ad quos pertinet, & maximè istius sacri Supremi Concilii, & vestræ, ô Domini Judices, &c.

Qua protestatione facta: dico primò, quòd aliquid pertinere ad Judicium Fidei, ideò est, quia ipsum credere, vel ejus oppositum, necessarium sit fidelibus ad salutem expressè, vel saltem impressè, vel sequentia formaliter ex illis, formaliter ipsis repugnantia: & sic solùm illa pertinent ad Judicium Fidei, quæ credere necessarium est fidelibus explicitè, & implicitè, ad consequendum salutem æternam, modo dicto: & sic sacra Scriptura; Articuli C Fidei; determinata per Ecclesiam sanctorum Doctorum dicta, &c. pertinent ad Judicium Fidei.

Ex his infero, quòd aliquæ Propositiones probabiles, quæ tantam probabilitatem habent ex se, quantam earum opposita, non sunt ad Fidei Judicium pertinentes: & sic dico, juxta meam intelligentiam, has novem Assertiones esse novem Propositiones probabiles; non quòd earum opposita sint hæretica, vel impossibilia, sed benè falsa, non sunt Fidei Judicio reprobandæ, sed relaxandæ in suis probabilitatibus in sua pace, & non sunt ad Judicium Fidei sic trahendæ.

Et si dicatur: scandalisant aures suas benè *, quòd benè possunt aures ignorantium Leges, & dicta Philosophorum, & Authorum, vel etiam scandalisant aures passionatorum, se involventium in odio, & in pessima voluntate, sicut ista verba Christi: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. *non habebitis vitam in vobis*, scandalisaverunt Judæos, Pharisæos invidos, &c. sed non Discipulos Jesu Christi, D scribitur *Joan.* vi. 54. Et ista etiam: *Aufferetur à vobis Regnum Dei*, &c. Matth. xxi. 43. Sed istud scandalum non fuit datum à Christo, sed fuit acceptum scandalosè sic ab illis, &c. Ideò qui sic ex istis novem Assertionibus scandalisantur, videant de fure nocturno, de desertore militæ, de expoliatoribus viarum. Legant opera Moysi, *Exod.* ii. quando interfecit Ægyptium. Jahel. *Jud.* iv. quando interfecit Sisaram. Eliæ. iii. *Reg.* xviii. quando interfecit Pro-

* *Locus corruptus.*

Prophetas Baal, &c. & multa alia. Judith, quando interfecit Holophernem. *Judith*, per totum, Sacerdotum Naneæ, quando interfecerunt Antiochum. II. *Mach.* I. C.

Si dicatur, Præceptum Legis est: *Non occides.* Respondetur, videatur glosa: *Non propria authoritate, non livore invidiæ*, &c. Sed interfector, vel procurans occisionem talis tyranni, de quo loquitur prima Assertio, hoc facit authoritate Legum, moralis, & naturalis.

Si verò dicatur, quòd non authoritate Legis divinalis. Respondetur quòd sic, quia omnis conformitas & authoritas Legum, naturalis, & moralis, est à Lege divinali. Hæc est opinio Augustini, *Epist.* II. *Ad Macedonium*, circa medium; & *Ad Publicolam*, circa finem; & *De libero arbitrio. Lib.* I. ubi dicit: *Homicidium est, hominem occidere. Potest aliquando quis occidere sine peccato: nam & miles hostem; & Judex, vel minister ejus nocentem, & cui fortè invito atque imprudenti telum manu refugit, non mihi videntur peccare, cùm hominem occidunt.*

Constat autem, quòd occisor talis tyranni, de quo Assertio loquitur, non libenter occidit, sed hoc facit propter fidelitatem quam habet ad Regem, & propter juramentum, ut ipsum Regem servet à morte.

Prætereà. Quilibet talis tyrannus, de quo loquuntur Assertiones, committit crimen lesæ Majestatis: ideò justè interficiendus est viliter, nec, per casum, potest interfici ab aliquo Superiore, nec à pari: ergo interficiendus est ab inferiori, & non magis ab uno, quàm ab alio; ergo à quolibet.

Prætereà. Quilibet inferior Rege, est membrum Reipublicæ, cujus caput est; qui quidem, sicut tenentur omnia membra naturalia corporis naturalis pro salute capitis; tantùm & taliter tenentur pro salute Regis omnes sui vassalli.

Prætereà. Plus nocet Reipublicæ mors Regis sic procurata, ut dicunt Assertiones, quàm mors cujusquam vassalli: sed quilibet potest licitè interficere volentem ipsum interficere. Ergo, &c.

Pro octava Assertione loquitur B. Gregorius, *in Prologo Moralium*, Cap. III. dicens sic: *Verba sacræ Scripturæ aliquando intelligi nequeunt juxta sensum litteralem, quia aliquando superficie tenùs accepta, nequaquam instructionem legentibus, sed errorem gignunt.* Nec est dubitandum, aliquando verba sacræ Scripturæ, in sensu quem faciunt, esse minùs congrua; quæ tamen in sensu in quo sunt, veritate plena sunt; ut ista: *Cæci vident, surdi audiunt.* Matth. XI. 5.

Prætereà. Hæresis est mors typica animæ: omnis autem qui aliter intelligit sacram Scripturam, quàm Spiritus sanctus efflagitat, hæreticus est. XXIV. *q.* 3. *Hæresis Græcè.* Constat autem, quòd Spiritus sanctus à littera* aliquando vult intelligi, quàm ad sensum litteralem.

Pro nona Assertione dicitur, quòd juramentum non obligat, ubi desunt Justitia, & Judicium, comites ejus: sed in casu Assertionis nonæ, desunt Justitia & Judicium, quia vergit in deteriorem exitum; & sic non est obligatorium: non enim est justum id quod indiscretè juratur. Hoc patet in Isidorum, & habetur in Canone XII. 44. *In malis promissis Fidem rescinde. In turpi voto muta decretum.* In Regulis Juris, in VI. *In malis promissis fides non est servanda.*

Prætereà. Juramentum quod vergit in præjudicium alicujus, vergit in deteriorem exitum, & sic vergit contra Jus. Illud est præjudicium, quod contra Jus est nocumentum illatum: quòd autem juramentum quod vergit in præjudicium sui, sponsæ suæ, liberorum suorum, non sit obligatorium, videtur esse de mente Magistri Sententiarum, in Libro tertio, *Distinctione ultima.* Magistri Alexandri de Halis, in suo Libro tertio, &c. Idem dicit Ambrosius, Libro primo, *De Officiis*, ubi sic: *Esse contra officium, nonnunquam promissum solvere juramentum: sic patuit in juramento Herodis, qui necem Joannis præstitit, ne promissum negaret.*

A Prætereà. Ut puto, libenter Doctores scirent nomen assertoris, & compositorum harum novem Assertionum, qui non creduntur alia de causa fecisse, nisi ad confusionem octo veritatum Magistri Joannis Parvi; & ad confusionem, & ultimam destructionem Ducis Burgundiæ; & per consequens, ad divisionem & confusionem totius Regni Franciæ: cùm non procurabat damnationem illarum octo veritatum Parvi, absque compositione harum novem Assertionum; hoc solùm arbitrandum est esse factum, quia non videbantur ita de facili condemnandæ, propter modificationem illarum, illæ octo Veritates Magistri Joannis Parvi.

Undè notandum est, quòd aliquæ Propositiones aliter sunt concedendæ, vel negandæ, sub una modificatione; & aliter sub alia modificatione: & ideò quia in tertia Veritate Magistri Joannis Parvi ponuntur istæ modificationes; scilicet, quòd tyrannus B talis sit pertinax, & velit persistere in sua malitia, nec vult se corrigere, & nec potest per Superiorem aliquo modo corrigi, & quòd periculum est in mora.

Assertor autem modò ponit unam modificationem, dimittendo reliquam; aliquando ponit reliquam, & dimittendo aliam, & sic variat propter inducere alios minùs avisatos in displicentiam illarum novem Assertionum, & ad damnationem earumdem; & nititur ducere eas ad Judicium Fidei, quod nequaquam est faciendum, si fideliter procedatur.

Si autem dicatur, quòd ejus veritas qualiscumque, qualitercumque sit, à Spiritu sancto est, quod videtur velle Gregorius, *in Moralibus*, ubi dicit: *Omnem veritatem conceptam in quacumque scientia, in sacra Scriptura eminentiùs contineri.*

Respondetur, quòd non sequitur: Omnis veritas est à Spiritu sancto; ergo veritas omnis est ad Judicium Fidei sic trahenda. Sic esset ad Judicium Fidei trahenda hæc veritas: *Adjectivum debet in tribus actantibus cum suo substantivo concordare.* Et sic: *Omnis Syllogismus debet constare ex tribus terminis, & duabus Propositionibus.* Certè ridiculum est talia affirmare, scilicet, quòd tales Propositiones sint Fidei Judicio condemnandæ, vel etiam approbandæ; sunt namque Propositiones topicæ ad utramque partem disputabiles.

Sic igitur dico, quòd, meo judicio, istæ novem Assertiones sunt probabiles, & sunt veræ: ita tamen, quòd earum opposita non sunt condemnanda Judicio Fidei, quovis modo, salvo tamen judicio meliori, seu saniori. Longiùs scriberem; sed nolo tædiare vos Dominos Judices, nec alios auditores, nec ipsæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei condemnandæ, nec reprobandæ.

Septima Deliberatio.

Dei nomine invocato.

Ut ad dubium quod mihi propositum est, & ad quod obligatus sub juramento, secundùm rectam conscientiam, respondere, præmitto dictum B. Augustini, in quadam Epistola effectualiter sic dicentis: quòd quædam leguntur in Ecclesia, quibus adhibenda est fides, arbitrio voluntatis; ac sunt quædam legenda, & quædam, quæ authoritate, vel firmitate

* *Forsan legendum* Scriptura sacra aliter.

mitate rationis, in neutram partem firmantur: quædam verò sunt, quibus fidem quidem adhibeo, authoritate dicentium, & ea teneo; paratus tamen credere oppositum, si ab Ecclesia, authoritate Summi Pontificis aliter declaretur: quædam verò ita firmiter credenda sunt & tenenda ab omnibus, quòd si oppositum ab aliquo teneretur, aut dubitaretur propositum, dubitans esset reprehendendus; & contumaciter tenens, esset tanquàm hæreticus condemnandus, ut sunt dicta sacræ Scripturæ, & ea, quæ ab Ecclesia statuuntur. Et de his habetur, *prima distinctione*, in multis locis.

Modò ad propositum dico, quòd Assertiones, quæ superiùs hîc conscriptæ sunt, habent rationes ad utramque partem, & ideò topicæ, seu neutrales appellandæ sunt; quoniam sunt in primo genere eorum Librorum qui in Ecclesia leguntur, seu permittuntur legi. Et ego ex hoc, protestatione supra dicta, dico, judico, & assero, supra dictas novem Assertiones non esse Fidei Judicio reprobandas. In cujus rei testimonium, me subscripsi, manu propria, &c.

Deliberatio Octava.

Ego per Reverendissimos in Christo Patres, & Dominos, Dominos Cardinales, ceterosque Dominos Judices in causis Fidei, per sacrum Generale Constantiense Concilium Deputatos adjuratos, seclusis favoribus, & inordinatis affectionibus quibuscumque; dicam, vel in scriptis tradam, super Assertionibus novem supra scriptis, opinionem meam, videlicet, utrum Judicio Fidei sint reprobandæ.

Protestor in primis, & ante omnia, quòd in earumdem Assertionibus, vel alia quacumque materia, non intendo, nec volo quidquam pertinaciter asserere; sed omnia per me dicenda submitto correctioni sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sacri Generalis Concilii, & Reverendorum Patrum, Dominorum Judicum prædictorum, quorum determinationi semper adhærere propono, & per Dei gratiam, adhærebo.

Protestor ulteriùs, quòd non intendo asserere, aliquem esse, vel fuisse talem tyrannum, qualis in prima Assertione supponitur, cùm ab existentia, vel non existentia talis tyranni non dependeat veritas, aut falsitas Assertionis, ut notum est. Constat enim, quòd etiamsi nullus esset maleficus; nihilominùs esset ista Propositio vera. Maleficus est licitè puniendus: juxta illud, Exod. XXII. 18. *Maleficos non patieris vivere.*

His præmissis, aliqua suppono, quibus addam probabiliter unicam Conclusionem, ex qua patebit quid sentiam de prædictis Assertionibus.

Primò suppono, quòd licèt imponens falsò qualecumque crimen alteri sit culpabilis, non tamen propter hoc videtur hæreticandus. Prima pars patet: quia sic imponens puniendus est, & non nisi propter culpam. Secunda patet etiam: quia si oppositum illius secundæ partis esset verum; sequeretur, quòd quilibet imponens innocenti furtum, homicidium, vel aliquod simile, esset hæreticus, quod est absurdum, nec in authentica Scriptura memini me legisse.

Secundò suppono, quòd Assertiones prædictæ solùm debent intelligi de tyranno hostili, & usurpatore; non autem de Rege, vel naturali Domino, licèt in tyrannidem, vel tyrannum conversò. Patet intuenti terminos primæ Assertionis, à qua dependent aliæ plures; ibi enim qualificatur expressè tyrannus, *per cupiditatem, fraudem, sortilegium, &c. machinans contra salutem Regis sui, & Supremi Domini, ut auferat ei sui nobilissimam, & altissimam Dominationem.*

Ex ista suppositione sequitur evidenter, quòd Assertiones favent Principibus, & Dominis naturalibus; & solùm contrariantur hostilibus tyrannis injustè nitentibus usurpare aliena Dominia.

Tertiò suppono, quòd Assertiones loquuntur, ut intelligendæ sunt, de subdito Regis contra quem sit machinatio.

Sub prætactis protestationibus & correctionibus, A sit ista Conclusio.

Prædictæ novem Assertiones sunt absque Fidei discrimine probabiliter sustinibiles. Patet de prima, quæ quasi ceteras includit, & sic probatur: Omnis actus in se non habens rationem indebiti, cuicumque licitus est, etiam subdito; sed occisio tyranni hostilis, de quo sermo, non expectato qualicumque Mandato, in casu Assertionis prædictæ, per quam intenditur conservatio salutis, & vitæ Regis, ac Reipublicæ, non videtur habere rationem indebiti: ergo talis occisio cuilibet subdito Regis, vel Domini, contra quem machinatur ipse tyrannus, est licita. Major est nota, quia nec est illicitum, nisi ratione indebiti. Minor patet, quia justè, per consequens, & debitè potest talis tyrannus occidi, præsertim intentione prætacta. Ubi autem per casum Assertionis, non B potest per Superiorem, & minùs per inferiores Judices haberi remedium; frustra, imò fortè culpabiliter videretur expectare Mandatum.

Quòd autem laudabilis & meritoria sit occisio talis tyranni, sequitur ex prædictis, *laudari*, quia bonum opus meretur, & plurimum, pluresque leguntur in sacra Scriptura laudabiliter, & meritoriè sic occisi; sicut, sine quocumque expresso Mandato occisus est Holorphernes per sanctam Judith: propter quod, adorantes Deum universi Israëlitæ, dixerunt ad eam: *Benedixit te Dominus Deus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros*, Judith. XIII. 22. Sic etiam interfecit Jahel Sisaram, *Jud.* IV. de quo multipliciter laudatur infra VI. Unde dicit expressè Magister Nicolaus de Lyra, quòd *ipsa Jahel fecit rem licitam & meritoriam.*

Sanctus quoque Moyses, nondùm constitutus populi Judex, Ægyptium percussisse legitur, & interfecisse, sine Mandato expresso; *Exod.* II. nec tamen indè culpatur.

C Si dicatur, quòd inspiratione divina factum est: similiter dici potest, quòd ubi, juxta casum Assertionis, non posset Justitiam Superior providere, subditus inspiraretur, ut divinæ voluntatis executor, cautelis convenientibus, talem tyrannum occideret, occidive faceret, ut ab ejus nequitia præservaretur Respublica, Rex innocens, & Dei populus.

Ex præmissis apparet, quòd talis occisio non est contra Legis Præceptum, *Non occides*, per quod solùm prohibetur innocentis occisio, quæ debitè fieri non potest: non enim videtur illud Dei Præceptum prohibere occisionem malefactorum, quos jubet vivere non permitti, & de quibus in Psalmo dicit Propheta: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ*, &c. Ps. c. 8. Unde, cùm juxta Salisberiensem, *Lib.* III. *sui Policratici*, inter omnia crimina nullum sit gravius tyrannide, propterea, ejusdem *Policratici* VIII. quasi Conclusione sic dicit: „ Ori- D „ go tyranni iniquitas, & de radice toxicata, & pestifera germinat, & pullulat arbor securi qualibet „ scindenda. „ Et rursùs in tertio Libro, sic ait: „ Si enim crimen Majestatis omnes persecutores admittit, quantò magis illud quod Leges premit; „ scilicet tyrannidem. Sequitur ibidem: „ Quisquis „ hostem publicum, hoc est, tyrannum, non persequitur, in seipsum, & in totum corpus Reipublicæ mundanæ delinquit. „ Non ergo prohibere videtur occisionem talis tyranni Præceptum *Non occides.*

Nec

Nec valet, si dicatur, quòd similiter dici posset de aliis Præceptis: *Non Mœchaberis*; *Non furtum facies*, & similibus; quia tales actus continent in se rationem indebiti: propter quod non possunt ullo casu debitè fieri.

Quantùm ad secundam Assertionem: Ex quo talis tyranni occisio licitè fieri potest, in casu, per subditum, non videtur Legibus obviare; imò potiùs per eas approbari, cùm per eas actus laudabiles approbentur, & authorisentur.

A Tertia Assertio sequitur ex prima: quia omne licitum opus, laudabile & meritorium est, saltem præmii temporalis. Unde laudantur per Tullium occisores Julii, quia præter Jus Imperiale usurpabat. Et quòd insidiis, explorationibus; & honestis cautelis uti liceat; patet de Judith, quæ multa simulando, sicut habetur in textu præallegato, laudabiliter interfecit Holophernem, ut dictum est, non intendens ejus mortem, sed liberationem populi fidelis. Patet hoc idem de Jehu, qui insidiosè finxit se velle adorare Idolum Baal, ut cultores ejus disperderet, & restitueret, augmentaretque Dei cultum: propter quod fuit à Deo remuneratus, ut habetur IV. Reg. x.

Probabilitas quartæ Assertionis ex eo patet; quia Jus est quòd mali puniantur; qui pejores pejus, & qui pessimi sunt, ut tyranni, sicut patet ex prædictis, B vilissimè, & acerbissimè. Et ideò non reprobat, sed magis approbare videtur Doctor sanctus, in secundo Sententiarum, *Distinctione ultima*, Tullium laudantem occisores Julii Cæsaris, & quemlibet occisorem tyranni, in casu præmisso, videlicet quando non est recursus ad Superiorem, ut ponit Assertio prima: *Tunc enim*, ut ait ipse Doctor, *qui talem tyrannum occidit, laudem meretur, & premium.*

Quantùm ad quintam Assertionem: Constat quòd de bono opere non debet quis reprehendi; imò debet opus tale nedùm approbari; sed etiam per Regem, si sit opus, approbari.

Quantùm ad sextam Assertionem: Justum videtur, & rationabile, quòd qui Regem, & populum à tyranni versutia liberat, in casu prætacto, videlicet ubi per ipsum Regem remedium haberi non potest, honorificè præmietur: undè benè certans coronam accipit, ut bravium benè currens.

C Quantùm ad septimam Assertionem. Quicumque facit opus licitum amore Regis, & Reipublicæ, videtur approbandus, & magis post opus, quàm antè diligendus à Rege. Sic facit tyrannum, de quo sermo est in casu primæ Assertionis, occidens, ut patet ex prædictis. Ergo quòd divulganda sit per Regem laus, & fama talis occisoris, patet per priùs allegata de Judith, de Jahel. In gestis etiam Antiquorum, famantur qui pro Republica legitimè certaverunt. Apostolorum quoque nomina propter eorum opera laudabilia, per Orbem universum divulgata ferunt; juxta illud Psalmistæ; *In omnem terram exivit sonus eorum* &c. Ps. XVIII. 5.

Prima pars octavæ Assertionis est Apostoli; ergò vera. Quantùm ad secundam, videtur quòd error in Fide non sit ibi declarandus, ubi non est authoritate Romanæ, vel Universalis Ecclesiæ, sacræ Scripturæ, seu Doctorum approbatorum de- D claratus. Et quantùm est de materia, super isto passu, dicit Magister Nicolaus de Lyra, quòd per *litteram* intelligitur Vetus Testamentum, & per *spiritum* Novum. Qui ergo nunc reciperet litteram, hoc est, Legalia, quæ post promulgationem Evangelii mortifera sunt, occideret animam suam.

Item. Quòd secundùm Beatum Augustinum, Libro *De utilitate credendi*, quatuor sunt sensus exponendi sacram Scripturam, videlicet Historicus, Ethimologicus, Allegoricus, & Anagogicus. Constat quòd si quis acciperet historiam, quæ videtur esse istud quod littera narrat; non innitendo sensibus congruis & debitis; utique malè intelligeret Scripturam, & interficeret animam suam: apparet ex multis in utroque Testamento contentis; ut est illud Judic. IX. 8. *Iverunt ligna sylvarum, ut ungerent sibi Regem* &c. Manifestum est, quòd qui acciperet sensum quem littera offert, erraret. Similiter & de illis Christi parabolis, *Tu autem cùm facis eleemosynam, nesciat sinistra tua* &c. Matth. V. 2. 3. Et *Sint lumbi vestri præcincti* &c. Luc. XII. 35. Et de multis aliis possent exempla dari. Undè Venerabilis Hugo de Sancto Victore, Libro IX. *de Discalitio*, sic inquit; *Oportet tractare sacram Scripturam, ut nec ubique historiam, nec ubique allegoriam, nec ubique quæramus tropologiam; sæpè tamen in eadem littera omnia simul reperiri possunt.* Et super Ezechielem, Beatus Gregorius; *Ecce* inquit, *cùm sacram Scripturam legimus, si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Ex quibus apparet vero Theologo, quòd per expositionem datam verbis Apostoli, in Assertione octava, sequi non videtur aliquis error in Fide, & moribus, nec per consequens, distorta debet, aut erronea judicari.

Quantùm ad nonam & ultimam Assertionem: potest sic argui: Nulla promissio ligat, vel ligat ad suam observantiam, quæ sine peccato non potest impleri. Sed dato quòd contra Regem, juxta casum primæ Assertionis, fiat machinatio, & non possit remedium per Superiorem apponi; subditus illius Regis potest obviare: non potest ergò, non occidendo tyrannum, fidelitatis juramentum servare, quin peccet in suum Regem, cui per priùs Jure naturali vinculo fidelitatis, astringitur. Ergò non tenetur ipsi tyranno fidelitatem servare; imò si teneretur ad observantiam promissorii tyranno præstiti, sequeretur quòd posset esse inter duo mortalia peccata perplexus, quod est erroneum. Et patet Consequentia: quia cùm quilibet subditus, naturali Jure, sub pœna peccati, sit obligatus ad fidelitatem suo Regi servandam, cùm non possit, dato casu præmisso, servare fidelitatem tyranno, quin non servando, Regi peccet, sequitur intentum.

Patet igitur, ex præmissis, probabilitas Conclusionis, videlicet quòd prædictæ novem Assertiones absque Fidei præjudicio sint probabiliter sustinibiles. Ex qua Conclusione sequitur evidenter, quòd non sint Fidei Judicio reprobandæ, cùm nihil absolutè debeat in Fide condemnari, cui possit, & valeat sensus fidelis & debitus applicari.

Prætactis igitur, & multis aliis multiplicibus Doctorum solemnium rationibus attentis, & hinc indè ponderatis, mihi videtur, sub correctione præsupposita; quòd Assertiones prædictæ non sunt Fidei Judicio reprobandæ: & hoc, sub debito juramenti, & secundum judicium conscientiæ meæ teneo, seclusis affectionibus inordinatis cujuscumque. In cujus rei testimonium &c.

Ego ante omnia rogo Deum, ut reducat ad statum veritatis illos qui scienter veritatem impugnant, veritates & Assertiones hîc superiùs descriptas, ac per hoc fraternam charitatem perturbant. Unde ut circa ipsas Assertiones, juxta juramentum à me emissum, pateat mea intentio, & quid de ipsis sentio; aliqua hîc breviter notavi, tàm pro intentione Assertionum, quàm pro responsione Argumentorum ad oppositum factorum.

Nota igitur primò, quòd ab initio mundi hucusque, est inauditum, quòd cujuscumque homicidii excusatio, deffensio, aut justificatio fuerint ad Judicium Fidei deductæ, seu de hæresi notatæ.

Secundò, quòd Deus, qui dixit: *Non occides*; alibi expressiùs dixit: *Innocentem & justum non interficies*, Exod. XXIII. 7. & Dan. XIII. 53. Undè in pluribus locis Scripturæ præcipitur multorum occisio.

Tertiò. Nullus Doctorum loquentium de hac materia, etiam extremè, quorum aliqui ponunt, quòd non licet etiam pro propria vita tuenda alium occidere, & * satis durè ponit, dum tractatur de illo, qui Principem populi, ac bonum patriæ invadit, interficere, ita quòd, in casu, etiam filius Patrem proprium interficere ita posset impunè.

Item. Deffensio mortis Principis fidelissimi, seu justificatio opposito modo esset condemnanda, quàm tyranni.

Circa primam Assertionem, & aliquas sequentes notetur, quòd in ipsa continetur notorietas, & promulgatio, quia *Quilibet tyrannus*, infidelitas & proditio quam machinatur contra Regem suum; cupiditas & ambitio ad tollendam suam Dominationem; enormitas & execratio, quia per sortilegia; incorrigibilitas & obstinatio, ac per hoc inevitabilitas, aut aliter, tanti sceleris obviatio, quia non potest bono modo fieri per Superiorem Justitia, seu correctio: undè omnes Leges, quas dictus tyrannus nititur destruere, mandant, & concedunt, quòd cuilibet licita est talis occisio; & debet esse talis magna commendatio, & remuneratio, ut potè qui præservat & Principem, & populum à destructione. Et hæc positio est favorabilis & conservativa verorum Dominorum, & Dominiorum; & oppositum tenentes & sustinentes sunt manifestè proditores talium.

Item. Notetur, quòd nunquàm fuit de intentione Magistri Joannis Parvi loqui de tyranno, nisi de infideli descripto, ut patet tàm per præcedentia, quàm sequentia Assertionem, quæ ponit, quòd talis tyrannus villanè debet occidi, quia nimis villanè machinatur.

Ad illam, de sensu litterali: patet per Beatum Paulum, Hieronymum, & Gregorium, qui expressè notant, quòd sensus litteralis si semper accipiatur, discretionem perdit, & in errorem inducit: undè Hieronymus, super Matthæum, dicit: *Dimissa littera occidente*. Et Gregorius, super Ezechiëlem dicit: *Ecce Scripturam Sacram legimus, si omnia ad litteram sentiamus, discretionem amittimus*. Quia etiam frustra ponerentur alii sensus intelligendi Sacram Scripturam, cùm tamen Paulus faciat mentionem de Allegoria.

Quantùm ad ultimam: ipsa est Catholica, Canonica, & verissima, & oppposita hæretica; quia ex ea sequitur, quòd promissio facta homini, solveret promissionem factam Deo, & minor promissio majorem, & sequens præcedentem. Patet; quia dilectio, & custodia uxoris & liberorum, sunt secundùm Legem divinam, quæ præcepit, quòd *viri diligant uxores, sicut Christus Ecclesiam*. Ephes. V. 25. Imò debent relinqui Pater, & Mater, & esset manifestè perjurus & proditor, qui uxorem & liberos † confœderati præjudicium generaret.

Protestationibus debitis præmissis, videlicet de submittendo omnia dicta, & scripta determinationi sanctæ Matris Ecclesiæ, & hujus sacri Concilii Generalis, ac Romanæ Ecclesiæ sacrosanctæ, & quòd nihil intendimus dicere, vel asserere in præjudicium prædictorum, quod sit contra Fidem Orthodoxam, contra sacram Scripturam, contra bonos mores, ut sit piarum aurium quomodolibet offensivum. Protestando insuper, quòd respondemus tantùm ad quæstionem positam de istis novem Assertionibus in universali, sicut sonant, non habentes respectum ad infamiam alicujus in particulari, vel generali qualitercumque; sed zelo Fidei, & juramento astricti, ad quitandum conscientias nostras, ⊥ nostros Fratres &c. quatuor Ordinum Mendicantium, viginti septem Minorum, quorum tres Bacchalarii, ceteri verò Magistri, qui in hanc cedulam convenimus, & manibus propriis nostris nos subscripsimus, ad pleniùs deliberandum, & certiùs respondendum. Convocatis per quemlibet nostrûm, per se, omnibus & singulis Magistris prædictorum Ordinum, eisdem præcipimus per obedientiam sanctam, & in virtute Spiritus sancti, ac Fidei professionum zelo, & sacræ Paginæ, ac Religionum suarum, quatenùs quilibet ipsorum in hac materia studeret, videret, ac plenè deliberaret, ad perhibendum * testimonium veritati certo termino temporis responsum: qui, tempore lapso, per nos iterùm convocati: primò de quolibet Ordine, per se; & post de omnibus simul, habitâ inter se & nos diligenti collatione, ac matura deliberatione, omnes unanimiter concluserunt, & conclusimus, fore respondendum per modum inferiùs describendum; & ad majus robur dictæ Conclusionis atque Responsionis, quilibet manu propria se subscripsit, zelo Fidei, in testimonium veritatis; ponendo juxta duo Præcepta Decalogi in quibus universa Lex pendet, & juxta dualitatem naturarum in Christo, divinæ scilicet, & humanæ, quæ tanquàm objecta Fides nostra concernit, & tota professio sacræ Paginæ, & theologicæ veritatis, duas breves Conclusiones, quarum prima est ista.

Prima Conclusio.

Nulla dictarum novem Assertionum debet Judicio Fidei reprobari.

Secunda Conclusio.

Quamlibet illarum non fore Judicio Fidei reprobandam, debet eorum Judicio declarari.

Probatio primæ Conclusionis.

Prima Conclusio sic probatur: quia si Judicio Fidei foret aliqua reprobanda, hoc esset, quia repugnaret vel Fidei Articulis, vel contentis in sacra Scriptura, vel determinationi Ecclesiæ universalis sacrosanctæ, aut Generalis Concilii repræsentantis eamdem: sed nulla istarum repugnat Articulis Fidei, vel contentis in sacra Scriptura, aut determinationi Ecclesiæ, aut Concili Generalis: ergo nulla illarum est Fidei Judicio reprobanda. Major est manifesta: quia omne Judicio Fidei reprobandum, aliquâ illarum rationum est taliter reprobandum. Sed Minor patet: primò de Articulis, inducendo per omnes, & singulos, & per Assertiones singulas discurrendo.

Secunda patet pars: videlicet, quòd nulla istarum novem Assertionum repugnet alicui contento in sacra Scriptura. Si illarum Assertionum aliqua repugnaret; hoc videretur specialiter de quatuor primis, quòd repugnarent illi Præcepto: *Non occides*, Exod. XX, contento: & sic consequenter de tribus aliis, quinta, sexta, & septima: aut etiam videretur de octava, quòd repugnaret sacræ Scripturæ in hoc, quòd tenere sensum litteralem sacræ Scripturæ, dicit aliquando animam occidere: aut de nona, quæ videtur repugnare illi Præcepto; *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*. Exod. XX. 7. Sed nulla illarum septem, quæ loquuntur de occisione talis tyranni, repugnat illi Præcepto, *Non occides*. Illud enim Præceptum, ad intentionem præcipientis, obligat ad non interficiendum innocentem, propria authoritate, aut livore vindictæ: sed nulla istarum asserit, quòd innocens debet interfici; sed talis tyrannus, & taliter qualificatus, criminosus crimine læsæ Majestatis divinæ, & humanæ, in primo

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.* ⊥ *Locus corruptus.*

* *Forsan legendum*, in testimonium veritatis.

primo gradu; nec propria authoritate; sed authoritate Legum, divinæ, moralis, & naturalis: nec livore vindictæ; sed pro salute, & vita sui supremi Domini conservanda. Ergo &c.

De octava etiam patet: quia semper tenere sensum grammaticalem, & superficialem, quem faciunt Propositiones multæ in sacra Scriptura contentæ, inducit in errorem, ut expressè dicit Beatus Gregorius, in primo Libro Moralium, Cap. v. Prologi, ubi sic ait, de verbis sacræ Scripturæ: *Aliquando intelligi juxta litteram nequeunt, quia superficie tenùs accepta, nequaquàm instructionem legentibus,* A *sed errorem gignunt.* Ut exemplificat ibidem in multis: & sequitur; *Sed nimirùm verba littera dum collata sibi nequeunt convenire, aliud in se quod quaratur ostendunt.* Ac si quibusdam vocibus dicatur: dùm nostra vos superficie conspicitis destrui, hoc in nobis quærite, quod ordinatum sibi congruens apud nos valeat intùs inveniri. Ejusdem sententiæ est idem Gregorius, super Ezechielem, dicens: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.*

Item. Hæc octava Assertio conformis est dictis dictorum plurium Theologorum. Unde Dominus Bonaventura, Libro tertio Sententiarum, *distinct. ultima*, dicit quòd *Lex vetus est occidens, sumpta secundùm sensum litteralem: sed non secundùm sensum spiritualem.* Et probatur: nunc enim tenere sublatum * secundùm sensum litteralem, ut in Lege veteri, similiter Circumcisionem, & hujusmodi, esset B occidere animam.

Nec valet si dicatur, quòd sensus litteralis semper est verus; quod verum est, secundùm intentionem loquentis Dei, sed in aliquibus, secundùm formam verborum, & sensum quem prima facie generant in eo qui capit ad litteram, non semper est verus, ut: *Ego sum vitis.* Joan. xv, 1. Et: *Cælum mihi sedes est, terra scabellum pedum meorum.* Actu. vii, 49. Undè Doctores Theologi dicunt, tales locutiones solùm spiritualiter esse intelligendas.

Item. Videatur super hoc Augustinus, *De utilitate credendi*; cum tribus regulis quas trahit Dominus Bonaventura ex Libris Augustini, præsertim, *De doctrina Christiana*: quarum tertia est: *Quando aliqua scriptura habet aliquem intellectum litteralem, & spiritualem, debet discutere expositor, utrum illa attributio conveniat historico, vel spirituali significato, si* C *fortè non potest utrique convenire; & si utrique competit, tunc litteraliter, & spiritualiter debet intelligi, sicut*: Sabbathum Legis esse perpetuum. Sacerdotium æternum. Possessio terræ æterna, & pactum Circumcisionis esse æternum, *quæ omnia ad spiritualem sensum referenda sunt.*

Item. Frustra poneretur distinctio illa vulgata, quam ponit Oram † in suis Suppositionibus: quòd Propositiones Doctorum & Philosophorum, ac in hac sacra Scriptura contentæ, aliquæ habent duplicem sensum litteralem, unum quem faciunt, alium in quo fiunt, necessariò enim verba litteræ generant aliquem sensum superficialem alium ab illo quem loquens intendit.

De nona etiam patet, quòd non repugnat isti Præcepto: *Non perjurabis.* Nullus enim tenetur ad juramentum, carens comitibus quos secum debet habere, scilicet Justitia, Judicio, & Veritate. Constat autem quòd juramentum quod est in præjudi- D cium sui, vel alterius, est contra Justitiam; &, per consequens, non habet Justitiam pro comite; nec, per consequens, Judicium, quod est alius comes; quia sic fit temerariè, & indiscretè: ergo ita quòd si tale juramentum non servetur, non est perjurium. Hujus sententiæ est Canon Decreti, in quampluribus locis, xxii. q. iv. *In malis promissis* &c. & sunt verba Isidori, *in Synonymis.* Et *Extra. de Rejn. in sexto.* Et Causa præfata. C. *Si aliquis.* Et C. *Est etiam contra officium.* Et *Quod David.* Et *Juravit David.* Et *Non solùm.* Et *Unusquisque.* Et *Diffinitio.* Et *Actione quarta.* Et *Si quis.* Et *Si ad peccatum.* Et *Mulier.* Et *Inter cetera.* Et *Innocens.* Hujus sententiæ sunt Alexander de Halis; Sanctus Thomas; Bonaventura; Joannes, in Summa Confessorum. Quòd autem non repugnent determinationi Ecclesiæ, patet, quia adhuc pendet causa.

Sed forsan diceretur, quòd imò, quia quarta istarum videtur esse eadem cum illa: *Quilibet tyrannus* &c. Sed manifestè patet falsum: quia illa, *Quilibet tyrannus* &c. dicit à quo quilibet tyrannus sit interficiendus, quia à quolibet subdito suo. Illa autem, *Jus est* &c. hoc non dicit; sed dicitur, quòd *juncta cum prima.* Sed per istum modum, ex verbis sacræ Scripturæ ostenderem de quolibet hanc Propositionem: *Hic est Deus*: *Hic est diabolus*: sumam enim hoc complexum; *Hic est*, de multis locis sacræ Scripturæ, & hoc incomplexum, *Deus*, de aliis; vel hoc, *diabolus*, de aliis multis.

Item, hæc Propositio: *Jus est* &c. loquens de tyranno, est intelligenda de tyranno infideli, ut expressè loquitur quarta. Capienda est etiam de tyranno hostili, ut in præcedentibus Assertionibus & sequentibus est acceptus. Assertor enim harum Propositionum uniformiter loquebatur, & de illo erat ad propositum suum: secundùm enim Augustinum *Lib.* xxxiii. *Lu.* lxix. *Solet circumstantia Scripturarum illuminare substantiam.*

Item, secundùm Hilarium 4. de Trinitate: *Intelligentia dictorum, ex causis est assumenda, quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.*

Item. Hìc Analogicè loquitur de tyranno hostili, & Domino naturali in tyrannidem verso, & debet capi pro singulari significato, nisi aliter exprimamatur: principale autem significatum, est hostilis, & præsertim ubi uniformiter loquitur de tyranno in præcedentibus, & sequentibus, eodem contextu: secundùm enim hunc modum exponuntur dicta sacræ Scripturæ, & Doctorum.

Undè Doctor subtilis, in quarto suo, ad ostendendum quòd Christus non intellexit Corpus suum tantùm esse figurativè in Sacramento Altaris, cùm dicit, 1 *Cor.* xi, 24. *Hoc est corpus meum*, probat per verba sequentia, cùm ait: *quod pro vobis tradetur*: sicut etiam exemplificat per oppositum, quando intelligit de figurativis locutionibus, ut ibi: *Joan.* xv, 5. *Ego sum vitis vera*, sequitur: *Vos palmites*; ubi clarè patet, quòd quia Apostoli non erant *palmites*, nisi figurativè, nec Christus *vitis*; similiter 1. *Cor.* x, 4. *Petra erat Christus*, apparet ex præcedentibus mystica locutio, ex hoc quod præcessit immediatè: *Bibebant autem de spiritali consequente eos petra.*

Nec est Jus, cùm dicitur quòd talis tyrannus villanè, Gallicè *vilainement*, est occidendus: concordat enim dicto Salisberiensis in suo *Policratico*, & plurium aliorum Doctorum, & modo loquendi Gallicano: cùm enim quis, suis exigentibus demeritis, interficitur, dicitur vulgariter, quòd occiditur villanè, Gallicè *vilainement*.

Tres enim sequentes Assertiones pertinent ad justificandam remunerativam temporaliter: ideò non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Et sic apparet, quòd nulla illarum novem, ut patet in diversis partibus Orbis, nedùm temporibus nostris, sed etiam in Chronicis, & in sacra Scriptura, ut de Sennacherib Rege Assyriorum à suis filiis interfecto. Ergo si etiam fuissent hujusmodi Assertiones ab antiquis temporibus publicatæ, Ptolomæus filius Abobi, non ita audacter attemptasset interficere Simonem Machabæum, & filios ejus sicut fecit, ut dominaretur Regioni: ut habetur in fine *primi Machabæo-*

* *Locus corruptus.* † *Forsan* Ocham.

bæorum. Similiter nec Decius ita audacter interfecisset Philippum Imperatorem, qui dedit thesauros Ecclesiæ; ut habetur in Gestis Imperatorum Romanorum. Nec Athalia, filios Regis Ochosiæ, qui debebant regnare, quos interfecit libidine dominandi.

Secundò probatur, quòd non sit expediens: Quia illud non est expediens, per quod disponuntur scandala infinita: sed propter hujusmodi reprobationem disponitur ad guerram, unde sequentur destructiones Regnorum, Principatuum, & Ducatuum multorum. Ergo Major patet. Minor est manifesta satis.

A

Sed diceret adversarius, secundùm Gregorium, quòd *Utiliùs scandalum nasci permittitur, quam Fidei veritas deseratur.* Dicitur hoc dupliciter. Primò, quod est verum de Fide, nota quòd est manifesta Fides: non autem de illo, de quo est dubium, an pertineat ad Fidem.

Item. Quòd verum est quòd numquam deseratur, scilicet, quòd ejus oppositæ Fidei adhæreatur: stat tamen quòd relinquatur damnatio ejus propter scandala. Undè versus:

Est verum, vitæ, doctrinæ, justitiæque
Præmia semper habe, duo propter scandala linque.

Tertiò. Principaliter probatur Conclusio: quia si istæ Assertiones, saltem prima, septima & nona essent reprobandæ; hoc esset, quia contrariantur illis Præceptis: *Non occides*: *Non perjurabis*, & asseruntur contra Præcepta illa, scilicet.

B

Si ex hoc, Fidei Judicio sint reprobandæ, sequitur quòd omne quod est contra Præceptum divinum, ad Judicium Fidei pertinet reprobandum & condemnandum: & tunc ad Judicium Fidei pertineret omne crimen condemnare, & per consequens, latrones suspendere, mechos, adulteros, & homicidas punire; cùm tamen expresè dicatur *Extra. De here. in* VI. C. *Contumacia.* ff. *Sane.* Cùm negotium Fidei, quod summè privilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri; Inquisitores hæreticæ pestis à Sede Apostolica deputati, de divinationibus & sortilegiis, nisi hæresim saperent, manifestè se intromittere non debent, nec punire talia exercentes, sed eos suis Judicibus relinquere puniendos. Sic ergò relinquitur consequens esse falsum.

C

Sed consequentia probatur: quia omne crimen est contra aliquod de decem Præceptis, & per omne tale affirmatur, & asseritur facto, quod plus est, cæteris paribus, quàm verbo oppositum Præcepti. Secundùm enim Ambrosium, non solùm mendacium est in verbis, sed in factis. Undè glosa ordinaria, super illud ad Tit. I. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*, sic ait: „ Si negatio non tantùm linguâ sit, sed etiam factis; certè multos invenimus „ Antichristos, qui ore confitentur Christum, & „ moribus dissentiunt ab eo. Quisquis factis negat „ Christum, Antichristus est. Tales sunt omnes „ mali Catholici, qui non verbis, sed factis ne- „ gant.

D

Apparet ergò quod si ex hoc, quòd contrarientur prædictæ Assertiones dictis Præceptis, essent Fidei Judicio reprobandæ; omnia facientia contra Præcepta facto, vel verbo, ad Judicium Fidei pertinerent. Et ergo quicumque interfecisset Regem suum, vel Principem, & suum Dominium usurpasset, & omnes sibi faventes verbo, vel facto, & obedientes, ad Fidei Judicium pertinerent, & plus facto quàm verbo faventes essent potiùs quàm verbaliter asserentes, Judicio Fidei puniendi.

Probatio secundæ Conclusionis.

Secunda Conclusio patet: tùm propter honorem Fidei, ut videatur, de cetero, quæ Propositiones pertinent ad Judicium Fidei, & ad quos spectat hujusmodi Judicium terminare, & sic compescatur temeritas nonnullorum, qui exponunt Judicium Fidei ludibrio & derisioni in aliis Facultatibus peritorum, & sæcularium parvipensioni omnium dicentium; quòd nunquam aliquis audebit loqui, cùm de qualibet Propositione prolata eis odiosa, dicantur per aliquos, quòd est hæresis, in Fidei ridiculum & contemptum.

Item. Ut scandala multa evitentur, quæ, nisi declarentur hujusmodi Assertiones non pertinere ad Fidem, temporibus futuris disposita sunt oriri; & præsertim de conspirationibus in suos Dominos vassallorum, pro tollendo eorum Dominationes altissimas, & Coronas.

His visis, & aliis quampluribus, quæ dimittuntur, gratiâ brevitatis, videtur omnibus nobis, quòd nulla dictarum novem Assertionum prædictarum est Fidei Judicio reprobanda.

IX. DELIBERATIO.

Iste nihil ultra Cedulam præcedentem.

Reverendissimi Patres &c. Ego Frater &c. inter sacræ Theologiæ Professores minimus &c. Non recedendo à responsione, cum ceteris *Magistris* Reverendissimis &c. dico ad quæstionem, quâ quæritur: Utrum supra scriptæ novem *Assertiones* Judicio Fidei sint reprobandæ.

Respondeo negativè, sub tali Conclusione. Nulla prædictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda. Patet sic hæc Conclusio: quia si sic, hoc esset quia repugnans Articulis Fidei, vel consequentibus ex eisdem: & hoc non est, ut patet, per singulas discurrendo: aut quia repugnans contentis in sacra Scriptura, ut quibusdam videtur de primis quatuor Assertionibus, quòd repugnent illi Præcepto: *Non occides*; & per consequens, non approbationi, non advocationi; non remunerationi; non majori dilectioni, ut de tribus sequentibus videretur, sive de aliter exponendo sacram Scripturam, ut apparet in nona.

Sed primæ quatuor non opponuntur, vel repugnant huic Præcepto: *Non occides*. Non enim repugnant, *Non occides*, scilicet *propria authoritate*; & *innocentem*; ac *livore vindictæ*, quæ est intentio præcipientis; &, *Licitum est unicuique subdito*, &c. Tùm quia illud non fit propria authoritate, sed Legum, divinæ, naturalis, & moralis, ut in prima, secunda, & quarta Assertionibus continetur: nec est innocentis occisio, sed tyranni talis, ut in Assertionibus est qualificatus: nec fit livore vindictæ; sed pro liberatione Regis innocentis à morte. Et per consequens, nec quinta, sexta, septima, approbant factum remuneratum, vel laudatum, seu advocatum contra Præceptum.

Nec octava repugnat determinationi Ecclesiæ; quin imò consonat: quia ideò quòd aliqui hæretici secuti sunt sensum litteralem, quem faciebant Propositiones in sacra Scriptura contentæ, & superficialem, non sequendo sensum litteralem quem Spiritus Sanctus efflagitat, & in quo fiebant, erraverunt, & suas animas spiritualiter occiderunt: ut de ista: *Non est Deo cura de bobus*; I Cor. IX, 9. nonnulli hæretici senserunt, & intellexerunt, quòd Deus non regit omnes species universi, quod est hæresis.

Sed

Sed quòd nona non repugnat illi Præcepto, *Non perjurabis*, apparet. Non enim tenetur quis servare juramentum contra ordinem charitatis, secundùm multos, quò ampliùs tenetur vitare præjudicium sui, & cujuslibet personæ ampliùs sibi conjunctæ. Plures rationes adduci possunt, sed his contentor, ad præsens, studens brevitati: & ita videtur mihi fieri, &c. qui propria manu, &c. sub determinatione, &c.

Iste nihil addit ultra Cedulam præcedentem.

Ego Frater, &c. Respondeo cum omni reverentia, & dico, quòd si prima Assertio sic intelligatur, prout Assertio ejusdem, judicio meo, videtur velle quòd licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto actualiter à temporali Legislatore sibi publicè & expressè concessis, occidere, &c. Sic videtur mihi, quòd prædicta Assertio non est Judicio Fidei reprobanda, nec etiam aliæ tres continuè sequentes, ex eo, quia talis tyrannus, ut in illis Assertionibus est qualificatus, occidendus est authoritate Legum, divinæ, naturalis, & moralis, & per consequens, non propria authoritate, nec livore vindictæ: & sic nulla istarum Assertionum quatuor militat contra illud Præceptum, *Non occides*, scilicet, propria authoritate, vel livore vindictæ. Constat verò quòd talis tyrannus taliter qualificatus, non est innocens, sed Reipublicæ hostis publicus, & manifestus, ac meritò occidendus.

Ex quibus sequitur, quòd quinta, sexta, & septima Assertiones, quæ approbant factum, sunt veræ, & nullo modo Fidei Judicio reprobandæ.

Quantùm ad octavam Assertionem, ubi dicitur, quòd *Littera occidit*, &c. si intelligatur, quòd semper tenere secundùm sensum litteralem in Scriptura sacra, referendo sensum litteralem ad litteram, de de qua scribit Apostolus, quod puto Assertorem velle, sic teneo Conclusionem cum ipso, nec reputo ipsam, in illo sensu, fore Fidei Judicio reprobandam.

Quantùm ad nonam Assertionem, dico, quòd nullus tenetur scienter jurare, vel juramentum observare, quod sit contra debitum ordinem charitatis, secundùm illud: *In malis promissis*, &c. maximè, si tale juramentum in sui, suorumque enorme præjudicium, & gravamen vergat: & sic illa Assertio non præjudicat, nec contradicit illi Præcepto, *Non perjurabis*, &c.

Sub præfatis igitur modificationibus intelligendo has novem Assertiones, secundùm quod puto Assertores eas velle intelligere, pono pro mea ex illis ratione unam Conclusionem brevem, quæ in Cedula, pro responsione, & nomine quatuor Ordinum Mendicantium sic in sacro Concilio existentium vestris P. D. est præsentata, quæ Conclusio est hæc in forma.

Nulla prædictarum novem Assertionum est Judicio Fidei reprobanda: cujus utique Conclusionis probationem ad præsens omitto, eo quòd ibidem, ut mihi videtur, ista sufficienter declaratur. Et per hæc pauca, & exiliter dicta, patet quid sentio, secundùm Deum, & meam conscientiam, de novem Assertionibus ante dictis.

XIII.* Deliberatio.

Antequàm respondeam ad propositam quæstionem; protestor primò, &c. Respondendo ergo, pono aliquas Conclusiones, quarum prima in ordine talis est: Tyrannus qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, pro auferendo suam altissimam & nobilissimam Dominationem, per Scripturam sacram censetur primò monitus, secundò diffidatus, tertiò judicatus.

Probatur primò, quòd sit monitus ne tyrannisset: patet per illud quod habetur, Marc. x. 19. *Ne fraudem feceris.* Et Exod. xx. Ubi prohibetur concupiscentia rerum proximi. Secundò monetur ne sit sortilegus. Exod. xx. 3. *Non habebitis Deos alienos.* A Tertiò, ne machinetur contra salutem corporalem sui Regis. Tob. iv. 16. *Quod ab alio oderis tibi fieri, vide ne aliquando alteri tu facias.* Et sic patet, quòd monitus est.

Secundò, probatur quòd sit diffidatus, eo quòd per sortilegium machinatur in malum; nam legitur, Levit. xx. 6. *Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei.* In cujus dicitur signum, 1. Paralip. x. 13. *Mortuus est Saül propter iniquitatem suam, eo quòd prævaricatus sit Mandatum Domini quod præceperat, & non custodierit illud: sed insuper & pythonissam consuluerit, nec speravit in Domino, propter quod interfecit eum.*

Si quis dicat, quòd Saül fuit interfectus in prælio, & non per insidias. Respondeo, quòd ex Præcepto Dei fuerit unctus in Regem, undè vocabatur *Christus Domini.* B Ideò advertatur diligenter, quòd David præcisè allegavit causam, ne clàm interficeretur, quia erat Christus Domini; cessante autem causa, cessat effectus: ideò si non fuisset Christus Domini, non prohibuisset ipsum clàm interfici; etiam adhuc illo tempore non consuluerat Pythonissam, ideò nondùm erat magus, aut sortilegus, quando David prohibuit ut * occultè interficeretur.

De sortilegis secundò patet, quod sequuntur Deos alienos, id est, dæmonia: nam sors, à qua sortilegus dicitur, est ars divinandi, secundùm Raymundum, *in Summa sua, parte prima.* Omnis autem divinatio utitur, ad cognitionem futuri eventus, aliquo dæmonum consilio, & auxilio.

Sed quod dicit Joannes, *in Summa Confessorum. Libro primo*; undè Augustinus, in Libro, *De decem chordis. Dicitur tibi, unus est Deus tuus, unum cole Deum, tu vis, demisso uno Deo tanquàm legitimo viro animæ, fornicari per multa dæmonia.* Sermo divinus tales diffidat, dicens, C Deut. xiii. 6. *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, filius Matris tuæ, vel filia, sive uxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clàm dicens, eamus, & serviamus Diis alienis*, &c. Sequitur paulò post: *Non acquiescas ei, nec auscultes eum, sed statim interficies.* Patet ergo, quòd talis per Scripturam est diffidatus.

Tertiò, probatur quòd sit judicatus: quia scribitur, Joan. iii. 18. *Qui non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Talis autem sortilegus non solùm non credit, imò discredit, diligendo magis tenebras, dæmonium, quàm lucem, *quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Joan. i. 9.

Ex his patet, quòd septem primæ Assertiones D non Judicio Fidei sunt reprobandæ: quarta enim, licèt sit magis generalis, tamen loquitur de tyrannis infidelibus occidendis, sed non dicit per quos debeant occidi: ex nullo enim auditu verbi Dei sequitur has esse erroneas: *Fides est ex auditu, auditus autem per verbum Christi*, Rom. x. 17.

Octava Assertio est vera, secundùm Dominum Bonaventuram, *Sentent.* iii. *Lex Vetus, secundùm sensum litteralem, est occidens.* Patet secundò quòd illa Assertio est intelligenda de sensu litterali, quem littera secundùm sensum Grammaticalem, superficie-tenùs facit.

Nona

* *Error est in MS. circa Deliberationum numerum.*

* *Forsan* ne.

Nona etiam Assertio est vera: quia non est tenendum juramentum quod vertitur in præjudicium jurantis, aut confœderatorum, aut sponsæ, aut liberorum; quia, secundùm ordinem charitatis, proximiores videntur excepti esse. Et hoc potest confirmari per illud quod habetur, *Extra. De Jurejur. Cap. Petitio* &c. Ergo.

XIV. Deliberatio.

Ego Frater &c. Sacræ Theologiæ Professor, assero supra scriptas Propositiones esse probabiles, nec secundùm Catholicam Fidem damnandæ, salvo judicio meliùs me in hac materia sentientium. Et quoniam allegationes, & authoritates has Propositiones persuadentes, coram Reverendissimis Dominis Judicibus, & coram multis sacræ Paginæ Magistris meis dignissimis, cum protestationibus consuetis & debitis, quibus adhæreo, firmiter in publico sunt productæ: ideò profundiùs materiam perscrutari omitto; etiam quia propter nimium festinum recessum, tempus ad hoc non habui; etiam quia potiùs est materia Juristarum, quàm de directo & propriè Theologorum &c.

XV. Deliberatio

Reverendissimi Patres &c. Pro illucidatione materiæ, inquit quidam Doctor, in Summa sua, super XXIV. *q.* IV. quòd tribus modis fit homicidium, scilicet, cùm inspiratur à Deo ut aliquem occidat, sicut Abraham filium suum, & Samson seipsum: alio modo, cùm Judex habens potestatem gladii, aliquem interficit judicando: tertio modo, cùm Præcepto Principis, miles interficit hostem; cujus notabilis prima pars facit ad propositum, in casu, idcircò ponuntur hæ rationes, in robur prædictarum Assertionum.

Prima ratio. Quòd à Lege divina derivantur & regulantur aliæ Leges, tàm naturalis, quàm moralis; statutum est quòd excessui, qui est secundùm numerum malorum operum, correspondeat excessus plagarum punitivarum: juxtà illud Deut. XXV. 2. *Pro mensura peccati erit plagarum modus.* Et Isa. XXVII. 8. inquit Dominus: *In mensura pœna contra mensuram, & juxta mensuram culpa, cùm abjecta fuerit, judicabo eam.* Sed excessus malorum operum talis tyranni, de quo, in casu, est tam enormis, & pestiferus, quòd est corruptivus Reipublicæ, videlicet utendo mala arte, machinando in suum supremum Dominum, conservatorem talis Reipublicæ: ergo à fideli vassallo illius Domini, inspirato à Deo, licitè debet & potest, non derogando Legibus, divinæ, morali, & naturali, per insidias, & alios modos necessarios, per incisionem, tanquàm membrum corruptum, à corpore Reipublicæ removeri; maximè, quando est tantæ potentiæ, quòd Justitia non potest bono modo de eo haberi, ut dicit prima Assertio.

Secunda ratio. Bonum commune & melius, & divinius est, quàm bonum particulare impeditivum concordiæ societatis humanæ, quæ est bonum commune, ut clarè patet de se: ergo à fideli quocumque participante illud bonum commune, licitè debet, & potest per mortem ab hominum societate subtrahi, ut bonum commune conservetur; maximè, quando per alium modum non potest bono modo Justitia fieri.

Tertia ratio. De *Petro*, Joan. XVIII, dicitur, quòd abscidit auriculam illius Malchi, quem ex sua principali intentione intendebat occidere; sed ictus quem dirigebat ad caput, relapsus est ad aurem, ut dicit Sanctus Thomas. Ubi ait Chrysostomus, quòd Petrus hoc fecit zelo Domini sui, & non per se, & paravit se ad ulciscendum, ubi putabat prævalere iniquitatem. Ergo licitè, exemplo illius, quilibet subditus & vassallus Domino suo, sicut Petrus fuit, debet, & potest iniquitatem, quæ est in Dominum suum Superiorem, quem putat prævalere, per mortem illius qui infert illam, ulcisci, & vindicare.

Quarta ratio. Sicut eidem Petro non fuit improA perata mors voluntaria intentata, ad homicidium, aut transgressionem alicujus Præcepti implicitè, vel explicitè; sed fuit ei dictum: Joan. XVIII. 2. *Mitte gladium tuum, in vaginam* servandum. Ita à simili, fideli Domino suo vassallo per mortem ulciscenti iniquitatem mortalem, quæ est in Dominum suum supremum, quam tenet prævalere, non licebit improperari ad homicidium, aut transgressionem alicujus Præcepti; imò debet laudari, præconizari fidelis, pariter & præmiari, sicut Petrus, qui fuit caput Discipulorum Magistri sui, & caput Ecclesiæ electus. Ideò talis non debet repelli à consortio sui Domini, cui fuit fidelis, in utroque homine; sicut nec Petrus fuit repulsus, propter homicidium quod voluit adimplere, per appositionem manus ad opus, à consortio Christi, & suorum: & hæc ratio facit mihi fidem.

B Quinta ratio. In Legibus, divina, morali, & naturali, solùm prohibetur occisio hominis injusta; & illa etiam quæ procedit ex ira; & non illa quæ procedit ex zelo Justitiæ, & conservatione Reipublicæ: sed mors talis tyranni, in casu, est mero zelo Justitiæ, & conservationis boni Reipublicæ. Ergo licitè talis potest occidi à fideli vassallo Domini conservantis bonum Reipublicæ, & hoc, zelo Reipublicæ, quæ aliter de eo haberi non potest, bono modo, sine majori periculo Reipublicæ, ut ponit casus.

Sexta ratio. Occisio alicujus mali, in Præcepto *Non occides*, non interdicitur fieri à quocumque fideli vassallo Domino suo gubernatori & conservatori Reipublicæ, ubi hoc fit per inspirationem divinam à Domino factam, ut bonum commune conservetur, & gubernator & conservator ejusdem: & ubi etiam, quando talis malus non discernitur à bonis, per omnia peccata manifesta: & timetur quòd C multos bonos post se trahat. Ergo talis malus potest &c.

Septima ratio. Periculum quod de ejus vita imminet, majus est & certius, quàm bonum quod de ejus emendatione expectatur. Ratio est: licèt habeat facultatem arbitrii, ut convertatur, adeò est obstinatus, quòd ejus cor à malitia non recedit; & sic probabiliter æstimari potest quòd nunquàm à malitia resipiscat. Ergo talis tyrannus à quocumque fideli vassallo suo Domino, à quo posset, & deberet occidi, & non fit, licitè potest occidi, ut majus & certius bonum quod est de ejus morte habeatur. Et sic septem primæ Assertiones non videntur esse erroneæ, seu hæreticæ, nec etiam contra illud Præceptum, *Non occides*, & per consequens, nec Judicio Fidei reprobandæ.

D Octava Assertio, quæ Apostoli non indigeret probatione, verumtamen sic potest roborari. Littera videtur mihi occidere, accepta in suo sensu litterali, quæ asserit, aliquam rem turpem Deum præcepisse, & cui obedire esset peccare: sed sic est de Littera, vel sensu litterali, in aliquo loco Scripturæ sacræ. Igitur prædicta Assertio octava non est erronea, aut hæretica. Major est vera. Minor patet per illud Ozéæ I. ubi habetur, quòd verbum Domini loquutum est ad Ozée Prophetam dicens: *Vade, & sume tibi uxorem fornicariam, & fac ex ea filios fornicationum*: ubi videtur, Deum rem turpem præcepisse, & Prophetam Ozée obedivisse, * peccasse Ubi Hieronymus, dans sensum spiritualem vivificantem dicit;

* *Videtur legendum* nec peccasse.

dicit; *Nec Deus rem turpem præcepit; nec Propheta obediendo peccavit: sed potiùs fornicariam ad pudicitiam revocavit, & permanens in sua bonitate, de mala bonam fecit.* Ex his videtur, sensum litteralem occidere, & spiritualem vivificare.

Alia ratio, *Littera occidit.* Ubi minister Novi Testamenti non constituitur: sed per sensum litteralem quis non constituitur minister Novi Testamenti: igitur Assertio vera, in sensu quem facit. Major nota. Minor probatur in glosa illius passus, ubi Assertio. *Idoneos fecit nos Deus ministros Novi Testamenti per spiriritum, non per litteram, quia littera,* sine spiritu, *occidit*, dum facit scienter peccare, & addit prævaricationem, & magis incitat ad malum, præsertim post adventum Christi, ubi fuit adimpletio Legis, dicit: *spiritus vivificat.* 2 Cor. III. 6. Quia sicut * intelligere spiritualiter, & implere quod littera præcipit. Et sic videtur Assertio stare in veritate, nec Judicio Fidei reprobanda, casu posito in esse.

Ad nonam Assertionem videtur probabiliter adduci quod sequitur, videlicet, quòd juramentum non debet teneri inter juritores, ubi res non manet in eodem statu; ut patet de illo qui sanus gladium deposuit apud aliquem, & illum furiosus repetere vult: in quo casu qui recepit, reddere non tenetur, etiamsi juravit. Ut patet, XXII. q. 12. cap. *Ne quis.* Idem Raymundus. §. XVIII. *in Summa.* Et de Juno. in glosa, super C. *Quemadmodum.* Sed sic est, & de illis, de quibus in Assertione. Igitur Assertio non est reprobanda.

Secunda ratio. Juramentum promissorium, quod potest vergi in deteriorem exitum, quia posset esse impeditivum boni Reipublicæ, non est servandum, ut dicit sanctus Thomas. 2. 2. q. LXXXVI. Art. VII. Sed juramentum inter tales, de quibus Assertio, pro aliqua parte ipsorum potuit vergi in deteriorem exitum, per suppositum Assertionis. Ergo non debuit teneri ab illo, in quem videbatur vergi deterior exitus.

Alia ratio confirmatoria immediatæ rationis. Juramentum non tenet, nec obligat aliquem jurantem, ubi cadere potest casus inopinatus, de quo si jurans cogitasset & advertisset, nullomodò jurasset Sic est, in casu, ut dicit fundamentum Assertionis. Igitur &c. Major est nota. Minor est manifestissima, in casu confirmante prædictas Assertiones.

Quibus omnibus consideratis, sine læsione conscientiæ, mihi videntur novem Assertiones propositæ nullo Judicio, Fidei potissimè, reprobandæ, præsertim, licèt rationes hic adductæ pro parte negativa, videlicet, quòd non sunt Fidei Judicio reprobandæ, meo modulo, videantur hoc asserere. Verumtamen refero me ad dicta sancti Doctoris. In cujus rei testimonium &c.

* *Forsan legendum* facit.

XVI. Deliberatio.

PRo responsione ad quæstionem per Reverendissimos Patres, Dominos Judices, in causa Fidei superiùs propositam, cùm correctione præfatorum Dominorum Judicum, ac etiam protestatione nihil asserendi, nisi quod asserendum est: dicendum videtur, quòd visis & auditis rationibus, & motivis, ad colorationem utriusque partis, in publico propositis: viso etiam quòd non constat, nec adhuc in medium positum est, quòd aliquis prædictas Assertiones dixerit, seu dici fecerit, aut eas deffenderit, seu deffendere velit, & per consequens, non constat quòd ex ipsis sic nudè, absque assertore & deffensore consideratis, sequatur aliquod scandalum in Fide, vel moribus, plusquàm ex aliis Propositionibus oppositis & contradicentibus veritatibus Fidei & Scripturæ sacræ, quæ nunquàm formatæ fuerunt, nec fortè formabuntur in æternum, licèt de facto per hæreticos & malos homines formari, seu proferri possent: quas tamen, donec ab aliquo fuerint dogmatisatæ, vel assertæ condemnare non oportet: aliàs enim Sedes Apostolica, & etiam Concilia Generalia, quæ raro, vel fortè nunquàm aliquas Propositiones condemnasse *, quæ priùs assertorem non habuissent; defecissent hactenùs, & ad huc quotidiè deficerent, omittendo, vel dissimulando talium propositionum à nemine assertarum condemnationem, etiam in propria forma, & non solùm per approbationem Propositionum eis oppositarum, seu per approbationem generalem omnium quæ Fidei sunt, & quæ in Scriptura sacra continentur.

Viso rursùs quòd ex omissione condemnationis prædictarum Assertionum, saltem ad tempus, nullum sequitur scandalum in Fide & moribus, maximè cùm non sit qui dictas Assertiones asseruit, aut eas deffendat, seu deffendere velit: in hoc enim casu Doctores, & alii Fidei Judices possunt sinere zizaniam hæreticorum cum tritico fidelium crescere ad messem usque; & maximè si timeatur, quòd colligendo zizaniam, eradicetur simul & triticum.

Visis prætereà scandalis & dissentionibus, quæ inter multos & magnos homines utriusque status, ex dictarum Assertionum judiciaria condemnatione verisimile est debere exoriri, præsertim per eos qui proni sunt, aut essent ad tyrannisandum, & alios qualitercumque, prætextu justi & liciti, cedendum, vel manifestandum; quæ scandala ab omnibus, & maximè Judicibus in causa Fidei debent semper, quantùm fieri potest, evitari; præsertim quando, sicut hic, servata triplici veritate, scilicet vitæ, justitiæ, & doctrinæ, ipsa scandala vitari possunt.

Viso postremò fructuoso Tractatu pacis & concordiæ, qui inter partes, super prædictis Assertionibus pro nunc contendentes, poterit reperiri, si adhuc earum condemnatio differatur.

Visa denique declaratione, & elucidatione veritatis, seu falsitatis prædictarum Assertionum, quæ evidentiùs quàm nunc poterit apparere, si dictæ Assertiones per disputationes, & collocutiones Doctorum in Theologia, & aliis scientiis, adhuc per aliqua tempora examinentur: prædictis, inquam, visis omnibus, & consideratis, non videtur quòd prædictæ novem Assertiones Fidei Judicio sint pro nunc reprobandæ

* *Desideratur* reperiuntur.

XVII. Deliberatio

AD quæstionem quâ quærebatur, utrùm prædictæ Assertiones Fidei Judicio sint reprobandæ, videtur mihi Jo. &c. quòd non: sicut aliàs in quadam cedula, de communi consensu omnium Doctorum in Theologia Facultate confecta scripsi, & notavi: & nunc iterùm dico, quòd videtur, quòd prædictæ novem Assertiones Fidei Judicio non sunt reprobandæ. Ratio est: quia nullæ Propositiones veræ, cujuscumque scientiæ, vel Facultatis existant, sunt Fidei Judicio reprobandæ; sed prædictæ novem Assertiones sunt hujusmodi. Ergo &c. Major & Consequentia patent, per illam famosam Philosophi regulam; *Omne verum omni vero consonat.* Sed probatur Minor quoad sensum principalis actoris, qui videtur esse & fuisse quod hostilem tyrannum licitum est occidere.

Probatur primò Lege divina: quia quilibet tenetur proximum suum diligere sicut se ipsum, *Deut.* VI. 5. *Luc.* X. 27. *Matth.* XI. & XXII. 39. *Rom.* XIII. 9. Et XXIII. q. IV. C. *penul.* De Pœ. *distinct.* II. C. *Charitas.* circà medium. Item in Psalmo: LXXXI. 4. *Eripite inopem, & egenum de manu peccatoris liberate*, Prov. XXIV. 2. *Erue eos qui ducuntur ad* mor-

mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare non cesses. Et sic, quod Dominus imperat licitum est fieri, & nisi fiat, pœnam habet: XXIV. *q.* I. Quod præcipitur ergo si fiat, legitimè fit, nec pœnam meretur, sed gloriam: quia, teste Seneca: *Nulla melior victima, magisque opima potest jam mactari, quàm Rex iniquus.*

Probatur Lege morali. Undè in quarto Libro, *Policratici*, C. I. dicitur, quòd non est peccatum occidere, sed æquum est, & justum; prout ait ibidem, Lib. III. subdens rationem: *Quia à Deo accepit potestatem, Legibus servit, & Justitiæ, & Juris famulus.* Ad idem Tullius, Libro tertio, *De Officiis*, C. VII. „Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed „potiùs summa distractio; neque enim contra na„turam est spoliare eum, si possis, quem etiam ho„nestum est necare; atque hoc omne genus pesti„ferum, atque impium, ex hominum communita„te exterminandum est. Etenim ut membra quædam „amputantur, si & ipsa sanguine & spiritu carere „cœperunt, & nocent reliquis partibus corporis; „sic & ista in figura hominis feritas, & immanitas bel„luæ à communi tanquàm humanitate corporis se„greganda est.

Ampliùs, aut prædictæ Assertiones sunt veræ, vel falsæ: non falsæ, ut probatum est; ergo veræ, per sufficientem divisionem. Et dato quòd essent falsæ, vel erroneæ, adhuc non essent Judicio Fidei reprobandæ, pro eo videlicet, quia non adversantur Theologiæ.

Pro cujus evidentia pleniori notandum est, quòd Vo. Olram ait, in suo Dialogo, ubi Assertionem Catholicam diffiniens, sic ait: „Illa sola Assertio est Ca„tholica reputanda, quæ est consona Theologiæ: „illa verò quæ noscitur adversari Theologiæ, hæ„retica. Et si aliqua Assertio quibuscumque Decretis „Summorum Pontificum, vel etiam Generalium „Conciliorum, ac etiam Legibus Imperatorum in„veniretur adversari, Theologiæ nullatenùs obvia„ret, quamvis pro falsa, vel erronea, seu iniqua pos„set haberi: non tamen inter hæreses debet com„putari.„

Ex quibus manifestè sequitur, quòd prædictæ novem Assertiones non adversantur Fidei Catholicæ, & per consequens, non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Et hæc sunt dicta cum honore.

XVIII. Deliberatio.

AD quæstionem, quâ quæritur, utrùm novem supra nominatæ Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ: dicitur quòd non, conformiter ad cedulam per Universitatem quatuor Ordinum Mendicantium vestris R. D. præsentatam. Et probatur primò, de illis quæ loquuntur de occisione tyranni in Assertionibus tribus primis qualificati: quia si essent Judicio Fidei condemnandæ; hoc esset quia sunt Assertiones contra Præceptum Decalogi *Non occides*; vel ita videretur. Sed hoc non, quia Præceptum de non occidendo, non prohibet malefici occisionem Rempublicam invadentis, de quo haberi Justitia, bono modo, non potest. Ergo qui occidit talem tyrannum, non facit contra Præceptum illud, quod debet intelligi, si authoritate proppropria, & non innocentem, nec livore vindictæ, cujusmodi non est in Assertionibus dictis. Ergo &c. Et per consequens, sequitur quòd quarta Assertio intellecta de tyranno, ut præcedentes loquuntur, & aliæ sequentes, non est Fidei Judicio condemnanda; & idem dicendum est de aliis.

Secundò, probatur de octava, quia nulla glosa quæ exponit textum aliquem sacræ Scripturæ veraciter est Judicio Fidei condemnanda: sed sic est de ista octava. Undè ista glosatur: *Littera occidit, Spiritus autem vivificat.* Glosa: *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, occidit animam.* Quod est verum de sensu litteræ superficiali, ut expressè ait Gregorius super Job, *in Prologo. Tertio* C. & declarat per multa exempla; & etiam ponit, *super Ezech.*

Tertiò, probatur de nona, quia nullus tenetur servare juramentnm quod vergit in præjudicium suæ sponsæ, aut liberorum, cùm sit eis ampliùs astrictus, naturali & gratuito dilectionis vinculo. Et sic patet quòd istæ novem Assertiones Judicio Fidei non veniunt reprobandæ.

XIX. Deliberatio.

PRima Assertio quæ ducitur in dubium; videlicet, quòd *Unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Precepto* &c. à qua prima Assertione omnes aliæ Assertiones ferè dèpendent, probabiliter sustineri potest pro utraque parte, secundùm Doctorum ab Ecclesia approbatorum sententiam. In his enim quæ non sunt directè, & explicitè contra Articulos Fidei, non condamnantur illi qui abundant in proprio sensu. Et licèt sensus istius primæ Assertionis spiritualibus, & religiosis hominibus satis inhonestus appareat; tamen attendendo * ad sententiam Tullii, in Libro, *De Officiis*, dicentis ad materiam prætactam; „Sæpè enim fit tempore, id est „necessitate, ut quod turpe plerumque haberi so„let, inveniatur non esse turpe. Exempli causâ, „ponatur aliquid quod pateat latiùs. Quod potest esse „majus scelus quàm non modò hominem, sed e„tiam familiarem ocidere? Num igitur se astrinxit „scelere, si quis tyrannum occidit, *quamvis* familiarem? Populo quidem *Romano non videtur* sce„lus, qui ex omnibus præclaris factis, illud pulcher„rimum existimat. Vicit ergo utilitas honestatem; „imoverò utilitatem honestas secuta est.„ Hæc Tullius. Et quia ipse Tullius allegat populum Romanum hujusmodi opinioni faventem; ideò Valerius Maximus ad propositam introducit rationem exemplum de Scipione Nasica. *Lib.* III. *Cap.* 2. Qui Scipio seditionem fecit, & commovit Senatores ad trucidandum Tiberium, & Gracchum, volentes tyrannicè usurpare Dominium Reipublicæ, & Romanam libertatem deprimere: & Mutio Scevola tunc Consule prohibente, & dicente, se velle juridicè & non vi armorum procedere contra Gracchos prædictos; inquit Scipio: Dùm Consul Juris ordinem sequitur, id agit, ut cum omnibus Legibus Romanum Imperium corruat. Atque exclamavit: Qui Rempublicam salvam esse voluerit, me sequatur. Et sic contra voluntatem Consulis præsidentis, Gracchos crudelissimè trucidavit.

Item. Ex sacra Scriptura, ad idem, trahitur exemplum, Libro secundo Regum: quando Joab occidit Absalonem contta Mandatum Regis usurpantem Regale Dominium; & tamen Rex non reprehendit ipsum, nec vindicavit dictum homicidium; cùm tamen alia plura homicidia vindicaverit, etiam in ipsum Joab, quem, in morte, mandavit occidi, eò quòd occiderat Abner virum nobilem, & meliorem se.

Secundò dico: quia dictæ Assertiones probabiles sunt pro utraque parte, & Doctores Theologi de hoc pro utraque parte scripserunt: ideò istæ Assertiones non existentes explicitè contra Fidem, nec sunt ad materiam Fidei Catholicæ reducendæ, nec ad examen Generalis Concilii deducendæ, cùm ipsarum affirmatio, vel negatio, non sit in conscientiæ detrimentum.

* *Locus corruptus.*

XX. De-

XX. Deliberatio.

Ad quæstionem per Reverendissimos Patres Dominos Judices in causa Fidei propositam, videtur mihi dicendum, quòd visis & auditis motivis, & rationibus utriusque partis, de veritate, aut falsitate, illarum novem Assertionum nulla mentione facta, cùm principaliter minimè quærat, & videtur titulus Quæstionis, prædictæ novem Assertiones non pro nunc sunt Fidei Judicio reprobandæ. Tùm primò; quia nullus est convictus assertor, qui eas dixerit, aut dici fecerit, vel vocatus, vel monitus fuerit, ut intentionem & sensum quem habuerit declararet, ex quibus intelligentia dictorum, juxta doctrinam Hilarii, sumenda est. Tùm secundò; quia ex earum præsenti condemnatione majora fortassis scandala inter simplices oriri possunt, cùm magnos, & in sacris Litteris doctos, & ad unam partium magis forsan quàm deceret affectatos, ex quo frequenter deperit judicium rationis, videant diversa, imò contraria sentire, & palàm coram omnibus asserere; ex quibus vilipensio, & Fidei nostræ conculcatio sequi possent: propter quæ Salvator noster ipsam veritatem etiam interdùm prohibet prædicari.

Præterea, esto quòd essent falsæ, & scandalosæ; adhuc tamen differri potest earum condemnatio, ut falsitatis causæ, aut etiam veritatis magis appareant, & per homines indifferentes & justè affectatos sollicitiùs dijudicentur. Deus enim licèt sit summè bonus & potens, permittit tamen aliqua mala fieri, quæ prohibere posset, ne ipsis sublatis, majora bona tollantur, vel etiam pejora mala sequantur, ut dicit sanctus Thomas. *Qu.* X. *art.* XI.

XXI. Deliberatio.

Ad hanc quæstionem. Ego Frater &c. salva semper determinatione præsentis sacri Constantiensis Concilii, Ecclesiam Universalem repræsentantis, cui, in omnibus quæ ad Fidem pertinent volo, & debeo esse subjectus, ex injuncto Mandato P.* R. Dominos Judices in causa Fidei, conscientiæ, veritatique adhærendo; respondeo negativè, conclusionem sequentem ponendo. Prædictæ novem Assertiones non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Convincitur, seu convinci potest contrariari, seu contradicere manifestè, & evidenter Fidei Catholicæ: aut convincitur, seu convinci potest inferre, aut inferre posse, consequentiâ formali, necessariâ, & evidenti contrarium, seu contradictorum manifestè, & evidenter Fidei Catholicæ: sed nulla novem Assertionum prædictarum convincitur, aut convinci potest contrariari, seu contradicere manifestè & evidenter Fidei Catholicæ: aut convincitur, seu convinci potest inferre, aut inferre posse, consequentiâ formali, necessariâ, & evidenti contrarium, seu contradictorium manifestè, & evidenter Fidei Catholicæ. Igitur nulla prædictarum novem Assertionum est Judicio Fidei reprobanda.

Consequentia patet, & Major, ex hoc: quoniam Judicium Fidei, hæresis, seu hæresum reprobatarum, debet ferri per Judicem, seu Judices, ad quem, vel quos, ex Officio, pertinet hæresim, seu hæreses condemnare, & reprobare, contra Propositionem, seu Propositiones, seu Assertiones, sapientem, seu sapientes manifestè, seu evidenter hæresim, seu hæreses: aliàs non esset certum Judicium, certitudine sufficienti, efficaci, seu convenienti: quæ certitudo requiritur ad solidandum, firmandum, & stabiliendum irrepræhensibiliter, & irrevocabiliter Judicium Fidei, hæresis, seu hæresum reprobatarum.

* *Forsan per loco P.*

Minor verò probatur, & convincitur esse vera: quia omnia Argumenta in contrarium facta, & facienda, sunt solubilia, salvâ Fide Catholicâ. Nam aut peccant, seu peccabunt in materia, * aut in utroque. Et confirmatur hæc Minor: quia omnis Propositio Fidei Judicio reprobanda, repugnat, seu contrariatur manifestè, & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei Catholicæ, sacræ Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam Catholicam, aut sequenti, seu sequentibus, inferendo, seu inferendis, consequentiâ formali, necessariâ, & evidenti, repugnans, seu contrarium manifestè & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei Catholicæ, aut sacræ Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam, aut duobus ex istis, seu omnibus simul. Sed nulla prædictarum novem Assertionum repugnat, seu contrariatur manifestè & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei, aut sacræ Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam Catholicam, aut sequenti, seu sequentibus, inferendo, seu inferendis, consequentiâ formali, necessariâ, aut evidenti, repugnans, seu contrarium manifestè, & evidenter Articulo, seu Articulis Fidei, aut sacræ Scripturæ, aut determinatis per Ecclesiam Catholicam. Igitur nulla dictarum novem Assertionum est Judicio Fidei reprobanda.

* *Videtur addendum*, aut in forma.

XXII. Deliberatio.

Ego Frater &c. Propositæ quæstioni, quâ quæritur, utrum prædictæ novem Assertiones &c. respondeo cum protestatione, quòd non intendo dicere, vel asserere, quòd sit contra Fidem, nec contra determinationem Ecclesiæ, ponendo istam Conclusionem, quod istæ novem Assertiones non sunt Judicio Fidei reprobandæ.

Patet ista Conclusio: quia nulla Propositio opinabilis, & probabilis, est Judicio Fidei reprobanda. Sed quælibet novem Assertionum præscriptarum est hujusmodi. Ergo &c.

Minor patet: quia rationes utriusque partis sunt solubiles, & fuerunt solutæ satis sufficienter per contendentes in loco Sessionis.

Item. Prima Asserio, & aliquæ sequentes, prætendere videntur casum inevitabilis necessitatis, ex quo talis est tantæ potentiæ, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.

Item. Aliæ Propositiones sunt opinabiles inter Doctores sacræ Theologiæ. Et de ista materia, & de rationibus contentis in quadam Cedula per R. M. quatuor Ordinum confecta, cum magna deliberatione præhabita, & disputatione continuata, refero me prædictæ Cedulæ: & in testimonium præmissorum, ego Frater præscriptus, ita manu propria conscripsi, & hanc Cedulam sigillo &c.

XXIII. Deliberatio.

Ad istud dubium; quando quæritur, utrùm prædictæ novem Assertiones &c. Sine præjudicio dicam quod sentio, & sub habita protestatione: licèt enim materia primæ Assertionis, & aliarum sex ab illa dependentium, ad Leges Civiles magis directè, quàm ad Theologiam pertinere noscatur: quia tamen Scriptura sacra, & scientia theologica omnes alias scientias in se continet evidenter; ideò septem primas Assertiones prædictas ad sacram Theologiam reducendo; dico, quòd earum nulla est Judicio Fidei reprobanda; etiam dato, quòd omnes illæ, aut forsan aliqua illarum falsa sit. Nam sicut non omnia vera, sic quoque non omnia falsa, sunt ad materiam Fidei reducenda.

Ratio verò, & motivum, quare non sunt Fidei Judicio condemnandæ, hæc est: quia videlicet nulla dictarum septem Assertionum repugnat alicui Articulo Fidei Orthodoxæ, nec alicui veritati, quæ ex Fidei Articulis formaliter sequitur, prout cuilibet Theologo satis patere potest; nec etiam repugnat illarum aliqua determinationi sanctæ Matris Ecclesiæ. Nam Ecclesia permittit minus malum fieri, ut majus malum evitetur. Sed multò minus A malum est, quòd unus Princeps à subdito occidatur, sine Mandato expresso, ab aliquo Superiore, & quòd ex hoc totus populus sit in pace, quàm quòd per talem Principem vivum tota Respublica dissipetur. Quare &c.

Nec insuper repugnat aliqua dictarum septem Assertionum alicui veritati in sacra Scriptura contentæ; quin potiùs, & in ipsa Scriptura continetur.

Hoc in mundi primordio contigit, quòd scilicet Archangelus Michaël nullum habens Mandatum extrinsecum, sed solùm ductus per gratiam, & ejus voluntatem rectè regulatam, contrariantem per omnia voluntati distortæ, & erroneæ illius quondam serenissimi Principis Luciferi, de supremo Ordine Seraphim; qui machinabatur aufferre à suo B Rege, videlicet Deo, suam nobilissimam, & altissimam Dominationem; bellum spirituale cum illo Lucifero commisit, & idem Michaël victoriam obtinuit, ac dictus Lucifer ibidem æterna morte succubuit, ut patet in Apocalypsi: ac ratione dicti actus, fuit ipse Michaël à suo Rege præmiatus, quoniam continuò, cum omnibus Angelis eidem adhærentibus, fuit in gratia confirmatus.

Item, secundò. Considero in mundi medio, aut post, quòd quærentibus Apostolis ab eorum Rege Christo, in Cœna, quis ipsum esset traditurus; noluit Christus publicè traditorem manifestare: quoniam, ut tradunt Doctores aliqui authentici, si cognovisset Petrus quia † fuisset traditor sui Regis, continuò sine aliquo Mandato sui Superioris, in illum traditorem totis viribus irruisset, cum manibus, dentibus, & unguibus, aut aliis modis decerpendo: & tamen, ut piè creditur, non ex hoc peccasset Petrus; sicut in hoc peccasse creditur, qui pro deffensione sui Regis & Domini gladium exemit, & cujusdam assistentis Christi captoribus abscidit auriculam: & non falsi simile videtur, quod nullus * secundum, C aut forsan tertium, idem Petrus dicto servienti fortiùs inflixisset, si non à suo Domino prohibitus fuisset, dicente: *Mitte gladium tuum in vaginam* &c. Matt. XXVI, 52. Non tamen hoc dixit ei Christus, tanquam ipsum de culpa, vel peccato, seu de malefacto redarguutus: quin potiùs, per hoc denotavit, quòd Ecclesiæ Prælatis, Ecclesiasticisque personis, quorum gessit Petrus typum, voluit Christus gladii materialis usum, quo ad executionem Justitiæ, aut vindictæ, esse deinceps interdictum. Nam nec Juris pœnam ex hoc Petrus incurrebat; nec inhabilis reddebatur ad divina: quoniam post actum illum, Christus eum instituit Ecclesiæ suæ Summum Sacerdotem.

Item tertiò. Considero de mundi fine; quomodò scilicet illum tyrannum venturum, videlicet Antichristum, qui cervicem eriget contra Christum, pro aufferendo eidem suam nobilissimam Domina- D tionem, quoniam in Templo Dei sedebit, ostendens, *quasi ipse sit Deus*, ut dicit Scriptura; occident eum Enoch & Helias, secundùm communem Assertionem omnium Theologorum; & hoc, sine aliquo exteriori expresso Mandato ab aliquo Superiore eis dato. Nec tamen erit ejus tyrannidis probata notorietas, nisi forsan inter paucissimas personas graves, & electas: quoniam, testante Scriptura, tot & tanti in illum credent, tanquàm foret ipse Messias in Lege promissus, quòd, si possibile esset, perverterentur per eum etiam electi, & *nisi abbreviati essent dies illi, non esset salva omnis caro*, ut ibidem subsequitur, *Matt.* XXIV, 22.

Ex quo sequitur, quòd apud paucos erit ejus perversitas notoria, per viam Juris. His tamen non obstantibus, non solùm erunt à culpa dicti Enoch & Helias excusati propter dicti tyranni necem; verumetiam, propter ejus occisionem, meritum, & præmium eisdem accresceret gloriosum.

Sic ergo patet ex Scriptura, quomodò pro honore Regis sui, ac pro deffensione sui Regalis Status nobilissimi, licitum est subditis, absque sui Regis expresso Mandato, ejus resistere proditoribus, ac eosdem, in casu, interficere; etiam si factum apud vulgus non sit notorium, nec manifestum cuncto populo.

Sed utrùm in casu isto, de quo quæritur in præsenti etiam Concilio, licitum erat agere, aut non; nihil meâ interest: quoniam dubium præsens non petit, utrùm Assertiones prædictæ veræ sint, an falsæ: sed sufficere debet me ex Scripturis ostendisse, quòd Assertiones prædictæ non sunt erroneæ in Fide, & per consequens, nec Fidei Judicio sunt reprobandæ.

Sed si quis adversarius objiciat, quòd dictæ septem Assertiones repugnant Mandato Decalogi, ubi dicitur: *Non occides*: quod etiam à Christo in Evangelio confirmatur, & per consequens, ejus contrarium ex intentione asserere, est errare in Fide, & ita dicta Assertio videtur esse erronea.

Ad istud dicitur, quòd hoc Mandatum tàm generaliter latum requirit necessariò quamdam limitationem, & glosam declarativam: alioquin enim non liceret prædones, raptores, & alios malefactores quovis modo morti tradere; & ita fuisset ipse Deus sibi ipsi in jubendo contrarius: quoniam in alio loco mandavit enormes maleficos omninò morti tradi, dicens: *Maleficos non patieris vivere*. Exod. XXII, 18.

Item. Si dictum Mandatum exceptionem non haberet, sequeretur formaliter, quòd non liceret hominibus bestiam, aut avem, vermem, muscam, aut pulicem interficere: quoniam, ut pueris constat, sequitur formaliter: *Non occides*, Ergo nihil occides.

Illud ergo Mandatum cùm dicitur: *Non occides*, ita glosari debet: Non occides quemquam injustè. Ex quo dicitur, quòd dictum Mandatum aliter glosari debet, & exponi, quàm sensus grammaticalis ad litteram docet. Ex quo sequitur correlariè quòd tenere semper sensum litteralem in Scriptura sacra, talem videlicet sensum, qualem ipsa Scriptura, juxta constructionem grammaticalem, repræsentat intellectui, est spiritualiter occidere animam propriam, pro ut sonat octava Assertio. Et ita sequitur quòd illa expositio verbi Apostolici, quæ ibi ponitur, non debet censeri à Fide devia, vel erronea. Quare &c.

Postremo. Nona Assertio, meo videre, non est vera, ita universaliter sumpta, prout colligi potest *Jos.* IX. de juramento Principum filiorum Israël facto Gabaonitis: & ex dictis Beati Augustini, *Primo de Civitate Dei. cap.* XV. de Marco Regulo Romano, in tantùm quòd *fides etiam hosti est servanda.* XXIII. q. I. *Noli.* Et iterùm; juramentum, ubi * aut metu extortum, nihilominùs ligat, ut volunt Jura. Sed ex his non sequitur, quòd Assertio illa sit in Fide erronea: & ratio est; quia dicta Assertio potest in casu verificari, in casu videlicet, quòd tale juramentum, de sui natura, foret inhonestum & illicitum.

Item. Etiam dato quòd esset licitum quando emittitur, & posteà propter aliquem casum fortuitum emergentem redditur illicitum; sicut satis benè contingere posset: tunc certè ex tunc, in ante, ad observantiam juramenti jurans non tenetur. Nam iste est unus modus, quo quis deobligatur à juramento, & etiam

† Forsan, quis. * Locus corruptus. * vi.

etiam à voto, ut notant Doctores, super tertio Sententiarum. Et ita sequitur quòd Assertio prædicta non debet Judicio Fidei reprobari. Et hoc cum reverentia, & sub correctione.

XXIV. Deliberatio.

Reverendi Patres & Domini Judices, licèt sapientes discordant, non de facili veritas inveniatur, & cùm super Assertionibus novem prædictis, viri doctissimi, & illuminatissimi diversa, & contraria sentiant, vellem potiùs audire, quàm dicere: obediendo tamen impositioni mihi per vestras Reverentias factæ; dico breviter ad quæstionem quâ quæritur: *Utrum prædicta*, &c. Quòd novem Assertiones prædictæ non veniunt Fidei Judicio reprobandæ, vel condemnandæ, & hoc secundùm intellectum & intentionem ipsas proponentis, & sustinentis, videlicet Domini Episcopi, &c.

Patet dupliciter.

Primò. Quia prima, de qua magis aliqui dubitant, sustineri potest, sub isto intellectu:

Licitum cuilibet subdito, sine quocumque Mandato, secundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam, sub intentione debiti finis, occidere, vel occidi facere tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & Supremi Domini, pro sibi aufferendo suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedùm licitum, & honorabile & meritorium; maximè quando periculum est in mora, & ille tyrannus est tantæ potentiæ, quòd Justitia, bono modo, non potest fieri per Supremum.

Ista Propositio, sub tali forma, potest probabiliter sustineri, & valet prima Assertio, licèt in eadem prima non ponantur expresse omnes modificationes, quæ in illa quam dedi. Nec oportet ad verificationem Assertionis, tales modificationes in ea expressè poni, cùm in pluribus Assertionibus quas Catholici concedunt, hujusmodi modificationes non exprimantur, ut patet in istis. Licitum est, & meritorium est, indigenti dare eleëmosynam. Ad cujus veritatem requiritur, quod eleëmosyna detur cum recta intentione debiti finis, licèt hoc non ponatur expresse in præmissa Propositione. Similiter: Licitum est & meritorium, maleficos interfici: Licitum est, furem suspendi, &c. & sic de multis aliis, simili modo quo possunt sex Assertiones immediatè primam sequentes sustineri, cum similibus modificationibus, quæ si exprimantur, aut non, non minùs poterunt sustineri.

Octava vero Assertio ad intentionem proponentis est sustinenda: quia ipse intelligit per sensum litteralem, sensum quem verba sacræ Scripturæ faciunt, secundùm primariam ipsorum significationem, aut impositionem: & sic Assertio poterit sustineri, cùm, ut sic, non repugnet Fidei explicitè, aut implicitè; licèt à Theologis sensus litteralis sacræ Scripturæ frequentiùs capiatur pro sensu quem Author sacræ Scripturæ intendit, qui semper verus est. Unde apparet mihi, quòd proponens & opponens, solùm verbaliter pugnant circa veritatem, aut falsitatem hujus octavæ Assertionis.

Sed diceres: Si octava Assertio in uno sensu est erronea & falsa, ipsa venit reprobanda. Respondetur, quòd non; quia aliàs, ista: Deus est ternus, & unus; esset Fidei Judicio reprobanda; cùm potest habere duos sensus: unum capiendo li *Deus*, pro essentia divina, & sic est Catholica: alium, capiendo eumdem terminum pro persona divina; & sic est erronea, cùm nulla persona sit terna, & una.

Nona Assertio potest sustineri, ratione hujus veritatis, quòd juramentum quod in principio est licitum, si post, propter casum noviter emergentem, vergat in deteriorem exitum, non est obligatorium: sed venire contra tale juramentum, non est perjurare; patet, videlicet de juramento heredum: ex quibus patet quòd tales Assertiones non veniunt Fidei Judicio reprobandæ, cùm secundùm earum intellectum & sensum ad quos fiunt, sint probabiles.

Aliter suaderi potest Propositio ista; videlicet, A quòd hujusmodi Assertiones novem, quia ipsæ non sapiunt hæresim manifestè, cùm sint neutræ, & opinabiles, nec Ecclesia adhuc determinavit circa eas, an sint hæreticæ, erroneæ, aut Catholicæ, & veræ: igitur deducendum verum. Ego Frater, &c.

XXV. Deliberatio.

Ego Frater, &c. Requisitus, &c. & juramento astrictus, ut de novem Assertionibus in præsenti cedula contentis, secundùm meam conscientiam responderem, an videlicet essent Fidei Judicio reprobandæ: Dico, quòd in prima Assertione ponitur, quòd *Licitum est*, &c. *sine quocumque Mandato*, &c. Si illa clausula sic intelligatur, & restringatur, quòd sine quocumque actuali Præcepto, vel Mandato temporalis Legislatoris, *licitum est*, &c. prout assertor B Conclusionis creditur velle; sic prima Assertio non est Fidei Judicio reprobanda.

In octava Assertione, de illo textu Apostoli, *Littera occidit*, &c. ubi assertor ponit, quòd *Semper sequi litteralem sensum, est occidere animam.* Si li *sensus litteralis* referatur ad litteram, de qua scribit Apostolus, tunc sensus assertoris est verus, & cum eo concordo. Et sic, sub præfatis modificationibus intelligendo primam & octavam, quantùm ego sentio, non est aliqua novem Assertionum meritò Fidei Catholicæ Judicio reprobanda.

XXVI. Deliberatio.

C Ultra contenta in Cedula porrecta V. R. P. & Dominationibus, pro, & nomine omnium Mendicantium, in Facultate Theologica Doctorum hoc in sacro Concilio Constantiensi existentium, pro deliberatione super novem Assertionibus, quarum prima incipit: *Licitum est*, &c. stando & adhærendo dictæ deliberationi: ampliùs, mihi Fratri, &c. apparet dicendum, nullo modo dictas novem Assertiones Fidei Judicio esse reprobandas: quia omne quod Fidei Judicio est reprobandum, repugnat Articulis Fidei, vel sequentibus eisdem, & hoc non, ut patet, per singulos discurrendo: aut quia repugnat contentis in sacra Scriptura, ut videtur aliquibus, de quatuor primis Assertionibus; sed nulla prædictarum sacræ Scripturæ repugnat. Ergo, &c.

Major non est dubia. Minor declaratur: quia si repugnat sacræ Scripturæ, hoc maximè videtur illi Præcepto, etiam per adversarium: *Non occides*, quod non facit, sicut declaro per quinque Propo- D sitiones.

Propositio Prima.

Nihil prohibetur quocumque Præcepto Decalogi, nec ei repugnat, nisi secundùm quod habet rationem indebiti: secundùm enim hoc, dicuntur indispensabilia; quia continent ipsam conservationem boni communis, vel ordinem Justitiæ, & virtutis: & hæc est quidem intentio Dei, optimi Legislatoris; secundùm quam rationem & intentionem sunt in-

intelligenda hujusmodi Præcepta Decalogi, ut dicit sanctus Thomas, & Alexander de Halis, & Dominus Bonaventura, in suo II.

Propositio Secunda.

Illo Præcepto, *Non occides*, non absolutè, & simpliciter prohibetur interfectio hominis, & secundùm quod hujusmodi occisio habet rationem indebiti; alioquin non diceret Scriptura: *Maleficos non patieris vivere*, Exod. XXVII. 18.

Propositio Tertia.

Nulla hominis occisio, secundùm quod sic facta, habens probabiliter rationem indebiti, dicto Præcepto contrariatur.

Propositio Quarta.

Currente necessitate inevitabili, quâ alicujus mors injustè infligitur per alium, nisi illum occidat; plùs tenetur vitæ suæ, quàm alterius providere, habet enim hoc rationem indebiti: & ad hoc sunt Doctores, maximè Alexander de Halis, in suo secundo, ad longum tractans istam materiam. Dominus Bonaventura. Joannes Lector, in *Summa Confessorum*.

Propositio Quinta.

Occurrente necessitate consimili, quia Regi suo mors injustè per alium infligenda paratur, nisi fidelis vassallus ejus invasioni occurrat; plùs tenetur vitæ Principis, quàm vitæ invasoris providere: habet enim hoc rationem debiti; cùm bonum publicum, privato; & vita Principis innocentis, vitæ præsidi* invasoris debeat anteponi; undè dicit Scriptura: *Erue eum, qui ducitur ad mortem.* Prov. XXIV. 11.

Ex quibus intentum: quòd scilicet principalis, & prima novem Assertionum, imò & tres sequentes non contrariantur dicto Præcepto, *Non occides*, nec sibi repugnant: claudunt enim in se prædictam necessitatem, & sic habent rationem debiti. Ergo propositum. Et sic videtur, quòd illæ C novem Assertiones nullo Decreto sanctæ Sedis Apostolicæ, vel authoritate Generalis Concilii sessionaliter debent reprobari. Et attendatur, si placeat, quòd inevitabilior est casus, per fraudem, sortilegia, & malum ingenium, quàm per gladium evaginatum; quoniam non possunt evitari sortilegia per fugam, nec per oppositionem ferri, vel baculi, aut alicujus quod posset excipere ictum gladii.

Item. Bocatius, in Libro, *de Casu Illustrium Virorum*, narrat de quodam, qui per malum ingenium reddebat se invisibilem, & interfecit plures Potentes; nec præcavebatur, quia non videbatur. Et sic apparet quòd fraus, sortilegia, & malum ingenium, includunt casum inevitalilis necessitatis periculosiorem, quàm sit ictus gladiatoris. Ideò est eis licentiùs occurrendum, præve- D niendo utentes talibus, morte, ubi non potest Supremus, bono modo, facere Justitiam.

Item. Notetur secundùm Huguitium, & Summam Britonis, & Catholicon: *Machinari, dicitur à machina, quæ est omnis artificiosa operatio; unde & sagitta dicitur.* Et sequitur ibidem: *Machinari, est machinans facere, construere, vel cogitare malum, vel astutè insidiari.* Ideò machinatio est valdè cavenda, quia occulta: & licèt fuerit diù præcogitata; tamen celeriter operatur.

Item. Notetur, quòd contraria agunt contra se, à tota specie, secundùm Philosophum. Cùm ergo, secundùm Doctores prævallegatos, salus corporalis sit, quia condiuntur omnia membra, vel servantur; sic illud, quod est contra salutem totalem, est quo corrumpuntur omnia membra, & destruuntur, per locum à contrariis.

Notetur insuper, quòd si per Supremum non possit, bono modo, fieri Justitia de tali, sequitur quòd simpliciter non potest fieri per eum, de illo. Tùm quia Maxima est apud Doctorem subtilem, quòd in cujus potestate est agere, vel non age- A re, in cujus* potestate est modus agendi, in talibus quæ cadunt sub libero arbitrio. Tùm quia Justitia est virtus, præsupponens integritatem circumstantiarum: secundùm Philosophum, *in Ethicis*

* *Forsan* prædicti.

* *Forsan* hujus.

XXVII. Deliberatio.

Ego, &c. Super facto Fidei requisitus, ut perhibeam testimonium veritati, super quæstione supra scripta novem Assertiones præcedentes tangente: protestor primò, quòd in dicendis, nollem in aliquo derogare alicui juramento per me Parisiis, vel B alibi licitè præstito; sed manere in eodem, secundùm verba, modum, & intentionem juramenti; quantùm, secundùm Deum, & rationem possibile esset, & cum omni submissione ad determinationem Ecclesiæ, seu Generalis Concilii in juramento expressa, vel intellecta. Ubi autem illicitè & minùs cautè aliquid jurassem, vellem cum omni mentis humilitate poenitere, & confiteri.

Protestor insuper, quòd in dicendis per me, super facto prædictarum novem Assertionum, nihil intendo pertinaciter asserere: sed quidquid dixero, submitto me omnimodæ emendationi, & determinationi Ecclesiæ, seu sacrosanctæ Constantiensis, vel alterius Generalis Concilii. His habitis protestationibus, dico, sine assertione temeraria, quæ sequuntur.

Prima Assertio favere videtur communi Reipublicæ bono, & viam claudere tyrannidi: quare favorabiliter, & in meliorem sensum interpretanda videtur. Sex aliæ dependent ex ipsa. Octava verò videtur intelligenda per sensum litteralem, sensum* illum qui ex prima, & propria verborum significatione, & non ..... accipitur: falsa tamen esset, loquendo de sensu litterali metaphysico; vel illo quem Spiritus sanctus, qui Auctor est Scripturæ, intellexit. Nona inniti videtur huic Maximæ, quòd juramentum illicitè præstitum, & in præjudicium sui, vel proximi, non est tenendum: debet tamen qui sic juravit, seu promisit, de juramento sic incautè, vel illicitè, poenitere, & confiteri.

Omnibus hinc inde consideratis & inspectis, cum submissione & correctione prædictis, sic delibero, quòd præfatæ novem Assertiones, pro nunc, mihi videntur potiùs subticendæ, quàm Fidei Judicio reprobandæ.

* *Locus corruptus.*

XXVIII. Deliberatio.

Ad supra scriptum dubium, quo quæritur: Num supra dictæ novem Assertiones Fidei Judicio sunt reprobandæ: non variando à responsione cum ceteris Magistris Ordinum generaliter facta, neque transcendendo de genere in genus, si sunt veræ, aut non veræ; sive etiam falsæ, quod vicinum est, secundùm Philosophum. II. *Posteriorum*: ad propositum respondens.

Ego Frater, &c. Sacræ Theologiæ Professor; prævia semper determinatione Ecclesiæ: dico quòd non;

non: & hoc ex fundamento, & doctrina sancti Doctoris, Thomæ de Aquino, *Parte prima, quæst.* XXXII. *Art.* IV. dicendo, quòd quando circa illa quæ etiam ex Scripturis sacris sequuntur sunt opiniones diversæ Doctorum; ad ea credenda nemo obligatur, quoad usque per Ecclesiam præcipiantur, aut ordinentur credenda. Undè in primitiva Ecclesia multæ erant opiniones Doctorum sustentabiles, & sine præjudicio Fidei, quas hodiè hæreticum esset opinabiles, aut veras asserere, cùm oppositum existat per Ecclesiam diffinitum: quemadmodùm apparet; de processione Spiritus sancti, de Baptismatis forma, de visione animarum separatarum, de paupertate Christi, & similium.

Ex quo fundamento sequitur, quòd omnes Assertiones ex Scriptura sacra opinabiles, de quibus sunt diversæ Doctorum opiniones, sunt materiæ Fidei impertinentes: ut gratiâ exempli; de obversatione Legalium, *Ad Galat.* II. De qua Hieronymus, & Augustinus contraria scribunt: uno opinante, in talium observatione Petrum peccasse, scilicet Augustino: alio verò, scilicet Hieronymo, Petrum non peccasse. Similiter de occisione facta Ægyptii per Moysem. *Exod.* II. Ambrosius, & Augustinus opposita sentiunt. Nam unus actum commendat, ut Ambrosius, in Libro, *De Officiis*; alter verò actum culpat, ut Augustinus, in *De Quæstionibus Exod.*

Ex his, per locum à majori, correlariè sequi videtur, quòd cùm circa novem Assertiones præfatas diversa Doctores & opposita sentiant, nec per Ecclesiam, aut sacrum Concilium * sit tenendum, sit adhuc determinatum, quòd ipsæ Assertiones prædictæ ad materiam Fidei minimè trahi debent; ac per hoc Domini Judices deputati in causa Fidei per sacrum Constantiense Concilium, illas Assertiones reprobare eorum Judicio, aut approbare nullatenùs habent; propter hoc enim Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, &, pari ratione Judicibus quibuscumque in causa Fidei deputatis etiam † ponitur, ut de illis tantummodò quæ hæresim saperent manifestè se intromittere debeant, ut §. *sanè.* C. *Cum contumacia. de hæres. Lib.* VI. Hæc ex vi juramenti, quæ sentio, propria manu scripsi.

* *Forsan est legendum* quid sit tenendum. † *Legendum forsan* deputatis imponitur.

XXIX. Deliberatio.

Ad quæstionem quâ quæritur: Utrum novem Assertiones supra nominatæ, sint Judicio Fidei reprobandæ; dicitur quòd non, conformiter ad cedulam per Universitatem quatuor Ordinum Mendicantium V. R. D. præsentatam. Et quia sum Capellanus Serenissimi, &c. cum protestatione, ut præfata cedula Ordinum Mendicantium, &c. addo infra scripta.

Dominus Bartoldus de Saxo ferrato, in Extravaganti Domini Imperatoris Henrici VII. proavi dicti Serenissimi Domini mei Regis Sigismundi, quæ incipit; *Quoniam nuper*, super verbo, *tenore*, de rebellibus Imperatorum, & Regum, tàm publicis, quàm occultis, inquit, „De pœna horum rebellium dicendum est, quòd quædam infliguntur ipso Jure, „quia perdunt omnia quæ Juris civilis sunt, ut in „dicta L. *admissione de Cap. divi.* Alia pœna po„test infligi à quolibet homine; nam potest impu„nè occidi: ut ff. *ad L. Cornel. de sicariis*, in §. *de* „*si. de re mili. L. Proditores.* Possunt etiam captivi „detineri ut servi, ut ff. *de acqui. re. do. L. transfu„gam.* Et infra, super eodem verbo, dicit circa se„cundum §. *de pœna*, quæ potest infligi à quoli„bet homine. Quæritur an cùm quis est rebellis „occultè, liceat occidere: dic quod sic. Nam ipso „facto ipsam pœnam incurrit, in quo proceditur de „homicidio, liquidabitur hoc, an fuerit rebellis. ff. „*de oppe. non mincia.* ff. L. *de pupillo.* §. *Si quis ri*„*vos* versi totiens. „ †

Item. Dominus Ramicus De Fortuno, *Juris civilis Monarchia*, in repetitione Legis: *Omnes populi*, sic dicit: „Deindè quæro, an valeat Statutum, quòd „bannitus possit occidi impunè. Et dic quòd sic: „quia non statuit contrarium Jure divino, ut dixi „per dictam L. *primam*, & II. *Quando liceat vim*, &c. A „& L. III. §. c. *ad L. Cornel. de sicariis.* Et dicunt „quidam, quòd est casus duarum Legum simul con„junctarum. Nam iste bannitus videtur rebellis, & „transfuga suæ civitatis, ut L. *Amissione.* §. I. *de* „*capi. di.* Sed talis potest impunè occidi authori„tate Legis communis, ut dicta L. in §. *de sica*„*riis.* Ergo & iste bannitus authoritate Statuti, ex „prædictis. Ergo videtur quòd ipsa prima Assertio, cum sex aliis quasi ex ipsa sequentibus sit vera, vel saltem quòd non sit Judicio Fidei reprobanda.

Item. Theologicè idem deducitur, videlicet quòd non sint ipsæ Assertiones Judicio Fidei reprobandæ, &c. ex opinionibus aliquibus sanctorum Doctorum. Nam satis rationibus id deductum est in cedula, ut supra, ad quam me refero. Nam pariter sentiunt Augustinus, Hieronymus de Petro, circa Legalium observationem, de qua à Paulo fuit repræhensus, ut habetur ad *thr.* * II. C. Super quo verbo B Magister adducit, pro una parte, Augustinum dicentem: Petrum servasse illa Legalia verè, & sic reprehensio vera, & non dispensatoria: sed pro alia parte adducit Hieronymum dicentem, Petrum non ideò servasse illa Legalia quòd ea vellet post Christum servare; sed invitum fecisse, & dispensatoriè simulasse, ne Judæos amitteret, nec in hoc peccabat, nec fuit reprehensio vera, quia in eo nihil reprehensibile erat.

Idem Beatus Ambrosius rectè ad propositum, in Libro, *De Officiis*, inquit: *Non in inferenda, sed in depellenda injuria Lex virtutis est: qui enim non repellit a socio injuriam, si potest, tàm est in vitio, quàm ille qui facit; undè sanctus Moyses hinc priùs orsus est tentamenta imbecillis fortitudinis repellere: nam cùm vidisset Hebræum ab Ægyptio accipientem injuriam, deffendit, ita ut Ægytium prosterneret atque in arena absconderet.*

In contrarium est Beatus Augustinus, ad Publicolam: *Non mihi enim placet consilium, nisi fortè sit* C *miles; aut publica functione, & non pro se hoc faciat, sed pro aliis, accepta legitima potestate.* Et contra Faustum, reprobat actum Moysi, de interfectione Ægyptiaci.

Ex præfatis igitur opinionibus sanctorum Doctorum, Petrus fuit reprehensibilis, & non reprehensibilis; & homicidium licitum, & non licitum: & nunc, secundùm quosdam, ipsæ novem Assertiones sunt reprobandæ Judicio Fidei: secundùm verò cedulam quatuor Ordinum Mendicantium, in qua me propria manu subscripsi, dicitur quòd non. Et ita dico, in præsenti, nisi sanctorum Doctorum dicta reprobentur. Et hæc sunt quæ sentio, juxta judicium meæ conscientiæ. Ego Frater, &c. de prædictis novem Assertionibus, in quorum, &c.

† *Locus corruptus.* * *Forsan* ad Galat.

XXX. Deliberatio.

D

Ego N. &c. Sub humili submissione, & benigna correctione Apostolicæ Sedis, & sacri Constantiensis Concilii, & Reverendissimorum Patrum, & Dominorum in causa Fidei Judicum, & Commissariorum, in testimonium veritatis requisitus dico, &, per juramentum, quod mihi videtur affirmo, quòd nulla novem Assertionum, sive Propositionum in

in quadam cedula, per præfatos R. P. & D. mihi tradita, est Fidei Judicio reprobanda, seu condemnanda.

Pro cujus declaratione est advertendum, quòd, prout trahitur ex dictis Articulis, in Lib. *Ethicorum*, & *Politicorum*; propriè tyrannus est quicumque Reipublicæ oppressor, & potentatu Regali, seu monarchico despoticè abutitur, ac in Regno, seu Monarchia vim infert, potentior existens; sive habeat, vel usurpet titulum, seu denominationem monarchici Principatus, sive non. Et tyrannis, est propriè Monarchiæ despotica Regnique trangressio, & Principatus incorrigibilis, propter bonum principantis, non propter bonum subditorum.

Et prout distinguit ipsemet Aristoteles, VIII. *Ethicorum*, & V. *Politicæ*. Tyrannorum propriè dictorum, alius est Dominus naturalis, ex Rege in tyrannum conversus, de quo nulla novem Assertionum loquitur. Alius verò est hostis tyrannus, de quo in proposito: cui ex ratione ipsius, actuumque, & effectuum tyrannicorum oppressivorum populi, convenit, & in eo quòd tyrannus, notorietas tyrannidis, ac excluso recursu ad Superiorem vim infert, potentior existens. Tali enim tyranno convenit tyranno* extremi periculi aufferendi vitam & Dominium à naturali Principe, in cujus Monarchia hostis ille invasor tyrannisat.

Hanc distinctionem de hoste tyranno, & naturali Domino habemus in sacra Scriptura. Dicit enim sanctus Thomas, in Libro suo, *De Regimine Principum*. Quòd Ajoth qui interfecit Eglon, magis judicandus est hostem interemisse, quàm populi Rectorem, licet tyrannum: unde refert inter hostem, tyrannum; & Dominum naturalem in tyrannidem conversum. Sanctus Thomas enim, in Libro suo, *De Regimine Principum*, licèt videatur dissuadere interfectionem tyranni, qui est Monarcha & Dominus naturalis: tùm quia si insurgentes non queant prævalere, ille plùs provocatus magis desæviet: tùm quia dissidiæ, divisionesque in populo majores indè proveniunt: tùm quia Monarchiam pejorem, ac in tyrannidem cautiorem contingit interdùm institui; ut de quodam Dionysio pessimo narrat idem sanctus Thomas. Verumtamen secùs dicendum esse innuit de hoste tyranno, & non Principe naturali: clandestinam enim interfectionem Eglon Regis Moab sic salvare nititur: & de Domino naturali, inquit: *Non est facile ut Principes, scilicet Monarchæ, & Domini naturales perturbent Dominium, quod tanto consensu populus amat.*

Ista distinctione posita; probatur quòd nulla novem dictarum Assertionum, vel Propositionum, sit Fidei Judicio reprobanda, ut dantur in cedula, quia quælibet istarum Propositionum datur inde simpliciter, & sine aliqua relatione, vel respectu ad aliquem assertorem, vel dogmatisantem, aut ad aliquod scandalum ex his ortum. Ergo non videntur Fidei Judicio reprobandæ, supposito adhuc quòd sint falsæ, seu erroneæ, cujus oppositum credo esse verum. Antecedens patet intuenti cedulam. Consequentia patet; quia Judicium Fidei, reprobando aliquas Propositiones, fit ad certos fines; & specialiter ad Fidei conservationem, ad errorum extirpationem, ad errantium correctionem, & ad removendum scandalum: modò si Fides non impugnetur per aliquem, si nullus erraverit circa tales Propositiones, nec eas asseruerit, aut etiam dogmatisaverit, aut de iis sit ortum scandalum; non videtur ad quid Fidei Judicio deberent reprobari, seu condemnari: supposito adhuc, quòd essent falsæ, aut erroneæ. Undè si aliquis ex malitia sua, vel phantasia, fabricaret centum Propositiones contrarias veritatibus Catholicis contentis in sacra Scriptura, vel eas

* *Locus corruptus.*

A

B

C

D

daret Judicibus Fidei, undè simpliciter, & sine quocumque relatore aut respectu &c. Non propter hoc solum videntur Judicio Fidei reprobandæ.

Secunda scilicet prædictarum novem Assertionum, secundùm verum ejus intellectum, & totalem significationem, non adversatur, nec objicitur alicui veritati Catholicæ, aut contrariatur divino Præcepto, nec continet aliquod dogma falsum Fidei Orthodoxæ contrarium: ergo nulla ipsarum videtur Fidei Judicio reprobanda, & non aliæ. Antecedens patet, discurrendo per singula genera veritatum Catholicarum, quæ ponit Olram*, in suo Dialogo, & quæ ponunt alii solemnes Doctores.

Nec aliqua earum contrariatur alicui divino Præcepto, Patet primò. Nam prima Propositio: *Licitum est* &c. non contrariatur isti Præcepto, *Non occides*, quod intelligitur, secundùm Doctores, *livore vindictæ*, & *propria authoritate*. Et videtur, quòd in casu prædictæ Propositionis, qui talem tyrannum occidit, non occidit propria authoritate: omnis enim Lex quæ aliquod bonum præcipit; eadem ratione & authoritate, prohibet malum sibi oppositum. Lex autem naturalis, Lex icivilis, Lex divina præcipiunt bonum commune servari, & Regem coli, in quantum bonum commune in ipso salvatur. Igitur tollere manifestè turbantem pacem Reipublicæ, vel in ipsum bonum publicum, vel in Principem insurgentem, est licitum cuilibet.

Item. Si aliquis subditus Regis, vel aliqua Communitas videret inimicum Regni, manu invasiva intrare Regnum, sibi liceret, etiam inconsulto Rege, vel nullo alio Præcepto expectato, dejicere hostem Regis. Et quantò magis tyrannum tam execrabilem sicut in casu Propositionis datur? Et isto modo interficere inimicum, aut tyrannum, non est interficere propria authoritate; sed magis authoritate per Leges, naturalem, civilem & divinam concessa.

Item. Occisio hominis, non est contra illud Præceptum, *Non occides* &c. quando fit privato consilio, & occulta inspiratione Spiritus sancti. Sic excusatur Samson, qui se ipsum cum hostibus occidit. Sic etiam aliquibus excusatur Jephte, qui revertens de victoria, filiam occurrentem occidit. Undè qui zelo sanctæ affectionis pro salute Reipublicæ certant, illos Spiritus sanctus secreta inspiratione authorisat: & specialiter in casu prædictæ Propositionis, videlicet ubi Justitia remedium adhibere non potest.

Et quòd talis non habeat intentionem occidendi, sed intendat Reipublicæ liberationem, sic faciendo, nedùm meretur; imò magnificandus, & laudandus est; non in eo quòd tyrannum occidit, sed ex eo, quòd sancta affectione motus, Rempublicam liberavit. Exemplum de Judith & de multis aliis.

Per ista possumus videre quomodò Spiritus sanctus se familiariter jungit bonæ dispositioni Reipublicæ, & quomodò illos specialiter authorisat, qui sincera affectione ipsam nituntur conservare. Unde in tanta Principis & populi necessitate, sicut continet hæc Assertio, vel Propositio: *Licitum* &c. Deus aliquando monet interiùs, & docet, quòd aliquis de populo conterat tyranni hostilem violentiam, instrumentum divinæ ultionis se gerat, & tyrannum illum, quem non potest Justitia publica reprimere, hic executor divinæ voluntatis, cautelis convenientibus, de medio tollat: ut de Eglon, Sisara, Holoferne, & aliis pluribus factum fuisse in sacris, & aliis Litteris reperitur. Ergo quaodocumque contigerit tyrannum hujusmodi, cautelis similibus occubuisse, temerarium esse videtur, à tali actu divinam dispensationem leviter excludendo, ad inobedientiam Mandatorum, vel sinistram, actum illum referre.

* *Forsan* Ockam.

Item.

Item. Occisio hominis, ut dicit sanctus Thomas, non prohibetur in Decalogo, nisi quia habet rationem indebiti: sic enim Præceptum continet rationem. Ergo non contrariatur Præcepto, si quis se ipsum, vel Principem suum innocentem, in mortis similis periculo, alioque inevitabili constitutum ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno, ut vitam propriam, vel sui Principis, aut Reipublicæ salutem, vitæ illius hostis anteponat.

Consequentia probatur, quia sic facere non videtur habere rationem illiciti. Tùm primò, quia consonat instinctui naturæ Jure sibi indito, intento ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur consonare Legibus, & ordini charitatis, quo vita temporalis propria alienæ temporali vitæ dilectione, & conservatione præferenda est, salvo tamen semper debito moderamine inculpatæ tutelæ; ne ex improportione talis actus deffensivi ad finem conservationis intenti, actus ipse reddatur illicitus. Tertiò, quia id ipsum videtur consonare Scripturæ sacræ, ac dictis authoritatibus solemnium Doctorum utriusque Juris, divini, & humani, determinantium hujusmodi difficultatem prædicti casus necessariæ deffensionis fuimet, vel alterius.

Item. Constat quòd publicis Potestatibus malorum punitio pertinet. Sed dùm ipsa Potestas publica & juridica, per hostis violentiam quasi suffocata tenetur, ad naturalis Principis interitum, & Reipublicæ desolationem; tunc malitia talis tyranni per fideles subditos videtur eo ipso perimenda, ut Princeps, Respublica, ac ipse Dei populus non pereant. Idcircò Nicolaus de Lyra, *De interfectione Sisaræ*, sic dicit: „Dicendum, quòd Jahel in hoc rem licitam „& meritoriam fecit; sciebat enim, quòd ipse Sisara erat maximè oppressor fidelis populi: & ideò „sicut membrum illius Communitatis, quæsivit titulum interficiendi eum.„ Et Salisberiensis *Policratici Lib.* VIII. Unius hostis humani generis indicatus est *, inquit, hæc destructio tyranni hostilis, scilicet quia explicatur res quæ latet sub nomine, ideò concludit: sicut damnatum hostem licet occidere; sic tyrannum.

Et patet, quòd non oportet tyrannum aliter convinci; caret enim in eo, quòd tyrannus convincente impedita Justitia †, & potentior existens, expressa insuper notorietas satis convincit.

Ulteriùs apparet, quòd evidens & notoria est diversitas & discrepantia. Primò & ex intentione contrarietas illius Propositionis condemnatæ: *Quilibet tyrannus*, &c. & ab ipsa Assertione: *Licitum*, &c. Et ab aliis sequentibus. Prima namque, expresso respectu & relatione tyranni ad suum vassallum, vel subditum, non nisi de naturali Monarcha, vel Principe ex Rege in tyrannum converso intelligi potest: ista verò *Licitum*, &c. & aliæ illi innitentes, de solo hoste tyranno loquuntur, & superiùs visa est diversitas istorum tyrannorum. Prima scilicet.

Insuper illa: *Quilibet tyrannus*, &c. nullam necessitatem includit. Ista: *Licitum*, &c. nec ex aliqua aliarum, nec ex omnibus, ut clarè patet intelligenti.

Videtur insuper, quòd omnis tyrannus propriè dictus, sit notoriè talis: consurgit enim denominatio tyrannica à frequentatis & perseveratis actibus. Quia ex indebita exactione semel facta, non sortitur quis denominationem tyrannicam; sed ex frequentata oppressione subditorum procedente à tyranno, persona non incognita, sed superioris status, & eminentiæ. Et sic patet notorietas tyrannidis, quæ prætereà notoria est in hoc, quod incorrigibilitatem comprehendit: incorrigibilitas verò monitiones sapientum, & querelas subditorum præsupponit, quantùm divulgatio perversos actus tyrannidis judicat. Et ergo palam est tyrannum, in eo quòd tyrannus est, notorium esse. Ideò Sarisberiensis, in tertio Libro, *sui Policratici*, in fine. „Tyrannis, „inquit, non modo publicum crimen est, sed si „fieri potest, plusquàm publicum esset.„ Et idem *Lib.* VI. „In omni gente & populo, dicit, mani„festa est nequitia tyrannorum, & istam nequitiam „satis manifestat multiplicitas effectuum tyrannico„rum.„

Ex quibus sequitur, quòd tyrannus propriè dictus, est notoriè incorrigibilis. Sequitur etiam quòd notorium est, conquerentem de tyranno, non posse habere recursum ad Superiorem: est enim ut Monarcha, Superiore carens qui illum valeat castigare, vim quippè infert potentior existens. Sequitur etiam, quòd perseverantia tyrannidem notoriè concomitatur: quia, ut dictum est, non solus actus, sed pluralitas & frequentia actuum, ac incorrigibilitas, tyrannum demoninant.

Ex quibus omnibus infertur, quòd hæc Assertio: *Licitum est*, &c. non est Fidei Judicio reprobanda, seu condemnanda. Similibus rationibus patet quòd aliæ ex ista sequentes, & facientes mentionem de tyranno, in simili casu, non sunt Judicio Fidei reprobandæ, seu condemnandæ.

Penultima Assertio: *Littera occidit*, &c. intelligitur de sensu litterali, quem littera primò facit ex grammaticali vocum significatione; & non est sensus quem Auctor litteræ primò intendit. Et hanc distinctionem de sensu litterali recipiunt, & illâ utuntur Doctores, & Sancti. Unde Gregorius, super Ezechielem, dicit: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Et sic capit ibi sensum litteralem, quem scilicet littera de se grammaticaliter exprimit.

Ultima Assertio, seu Propositio, non dissuadet observantiam juramenti, vel confœderationis, aut alligantiæ; nisi quantùm ad ea, in quibus divina Lex & Charitatis ordo per se obligat, scilicet quantùm ad ea, ad quorum observationem, ex divino Præcepto, & naturali Lege, & ordine Charitatis, priusquàm juramentum fieret, vel confœderatio, sibi & suis tenebatur; & est vita propria, uxoris, & liberorum conservatio, vel educatio: quæ cùm cadant sub Præcepto, illud Dei Præceptum juramentum non dissolvit, vel confœderatio, quæ etiam, dum sic, attenditur, ut constat, ad bonum proprium, non ad nocumentum ordinari.

Item. Sibi, vel alteri præjudicare, videtur habere rationem illiciti; nec potest fieri præjudicium, ut videtur, sine culpa mortali, aut veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis. Ergo, &c.

Item. Promissio non est servanda, quæ absque scelere adimpleri non potest: cujusmodi est, rumpere Charitatis ordinem ad se, uxorem, liberos, & proximum, eisdem præjudicium inferendo, ut continet Assertio. Unde videtur, quòd tales confœderationes, de quibus loquitur hæc ultima Assertio, non obligant, in præjudicium divini Præcepti, & debiti ordinis Charitatis. Nullus enim sanæ mentis diceret, quòd confœderatio cum tyranno hoste habita, retraheret à deffensione proprii Principis, & Domini naturalis.

Item. Raymundus, *in Summa sua*, in C. *De perjurio*, dicit: „Quòd non intelligitur perjurare, „qui ex licita causa deserit juramentum. Verbi gra„tiâ: Promisimus & firmavimus nobis invicem pa„cem; & fidem fregisti mihi: non teneor posteà „servare tibi. Si dicatur: hosti etiam servanda est „fides promissa, intelligitur, cùm ipse servat Fi„dem.

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.*

Item. „Si jurans, vel recipiens juramentum, do-„lum adhibet; semper debet referri juramentum ad „intentionem illius qui non adhibet dolum, vel ar-„tem.„ Hæc Raymundus.

Propter ista, & propter multas rationes tactas per Reverendum Patrem, Dominum Episcopum Attrebatensem, aliàs in loco Sessionis: propter etiam multas authoritates sacræ Scripturæ, Philosophorum, & Doctorum utriusque Juris, tàm divini, quàm humani; videtur mihi, quòd nulla prædictarum novem Assertionum est Fidei Judicio reprobanda.

Ista dico, nihil temerariè asserendo; sed me humiliter submittendo correctioni, atque determinationi sanctæ Sedis Apostolicæ, & sacri Constantiensis Concilii, ac etiam Reverendissimorum Patrum, & Dominorum, in causa Fidei Judicum & Commissariorum: in cujus rei testimonium, huic præsenti cedulæ nomen meum, propria manu, subscripsi. Anno Domini 1415. secunda die Decembris.

XXXI. Deliberatio.

In Nomine Domini. Amen.

Ego, &c. Magister in Theologia indignus, circa dictas novem Assertiones mihi traditas per Dominos Judices, submittens dicenda inferiùs determinationi sanctæ Sedis Apostolicæ, sacri Constantiensis Concilii Generalis, nec non Dominorum Judicum per sacrum dictum Concilium ordinatorum in Fidei materia, ad quorum testimonium & Judicium, ex injuncto spectat Officio, præsentem materiam authoritate diffinire.

Præmitto unam suppositionem, quòd propter inferiùs dicenda, non dico, nec dicere intendo, quòd in quocumque Regno sit, vel fuerit talis tyrannus, qualis in Assertionibus describitur: quo non obstante; videndum est tamen, an dictæ Assertiones sic circumstantionatæ, sint Fidei Judicio reprobandæ, vel non. Quia non obstantibus quòd nullus sit latro; omnis tamen latro est suspendendus, omnis bonus præmiandus, omnis laborans in vinea remunerandus, & sic de similibus. Quâ præmissâ, sit ista prima Propositio, quòd nulla dictarum Assertionum est Judicio Fidei reprobanda, seu condemnanda.

Pro cujus declaratione est advertendum, quòd, secundùm quosdam, nulla est Propositio ita distans à Fide, si in ea ponantur isti termini: *licitum*, *meritorium*, quin eo facto veniat ad Fidei Judicium, vel ad Fidem perveniat: sed patet, hoc esse falsum, clarè. Nam licitum est mihi fricare barbam, levare festucam; vel etiam meritorium mihi hunc laborem pro alio sustinere, ut laborando in vineis, & sic de innumeris aliis. Quis tamen ausus esset dicere, dictas Propositiones ad Fidei Judicium pertinere, nisi penitùs Fidei nostræ ignarus?

Ideò sicut in multa differentia reperiuntur actus indifferentes; ita multipliciter dicitur meritum, seu etiam licitum. Nam meritum dicitur illud omne quod est dispositivum, ut pro illo detur aliquod præmium. Et hoc dupliciter: vel præmium temporaliter, vel æternum. Præmium, puta temporale, non spectat ad Fidei Judicium tanquàm approbandum, vel reprobandum; sed potiùs ad Legem moralem, politicam, & civilem: & clarum est, quòd dictæ Assertiones de isto merito & præmio loquuntur, ut patet in sexta Assertione, ubi habetur, quòd *Rex debet præmiare illum qui dictum tyrannum interficit, in tribus, scilicet in amore, honore, & divitiis.* Quare ex illo capite minimè concluditur, dictas Assertiones ad Fidei Judicium pertinere.

De quodam * notantum est, quòd tyrannorum, quidam est tyrannus hostis; & alius est tyrannus, qui est Monarcha, vel Dominus naturalis. Hæc divisio est Aristotelis, VIII. *Ethicorum*, dicentis: *Transgreditur*, inquit, *Rex ex Regno in tyrannidem: malus autem Rex tyrannus fit.* Et v. Politicæ: *Si per fraudem principatur aliquis, vel per violentiam, hic videtur tyrannus esse.*

Hanc distinctionem recipit veritas, & usus communis; quam etiam expresè ponit sanctus Thomas, Libro primo suo, *De Regimine Principum.* Et mul-

A tùm refert inter hostem tyrannum, & Dominum naturalem in tyrannidem conversum; quod prolixè deducit Doctor sanctus, in discursu Libri sui, *De Regimine Principum.*

Et inde multiplex potest elici differentia inter Propositionem nuper damnatam per hoc sacrum Concilium: *Quilibet tyrannus*, &c. *potest & debet licitè*, &c. & Assertiones denunciatas: *Licitum est*, &c. cum aliis dependentibus. Prima ab istis ita differt. Primò. Sicut tyrannus hostilis usurpator Reipublicæ, est tyrannus, cui inest titulus Domini; inter quos tyrannos Gregorius, Thomas, Sarisberiensis, & omnis sapiens, qui de tyrannis loquutus est, prudenter distinguit. Prima, de naturali Principe loquitur: Assertiones verò habent de hoste tyranno. Prima, applausu seditioso convenit ut quivis subditus Dominum suum interimat: Assertiones verò vi-

B tam Principis naturalis conservant. Et plures aliæ possent assignari: sed istæ sufficiant.

Ex istis patet, quòd Assertiones denunciatæ, universalem illam non includunt, nec ex ipsis ipsa sequitur.

Sanctus Thomas, in decursu Libri sui, *De Regimine Principum*, dissuadet interfectionem illius qui Monarcha est, seu Dominus naturalis; & hoc est pro universali damnata Propositione. Idem tamen, in prædicto Libro, de tyrannis hostibus sic concludit: *Fortassis autem*, inquit, *nec fidelitati contrarium reputabitur, secundùm multorum opinionem, si tyrannicæ nequitiæ qualitercumque obvietur.* Et rursùm II. *Sentent. Distinct. ult.* quòd Thomas dicit sic: *Quando*, inquit, *aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium fieri potest; tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occi-

C dit, laudatur, & præmium accipit.*

Item. Arguitur sic: Frequenter notorium est, unum Regem, cum sua adhærentia, aliud Dominium multis, & variis oppressionibus, ut puta per bonorum temporalium deprædationes, domorum combustiones, hominum occisiones *: hoc enim approbat, & dicit sibi licere; & dicit, hoc meritoriè facere, pro sui Dominii acquisitione. Alter verò Dominus cum sua adhærentia, sibi resistentibus, similia facit: quis tamen auderet dicere, alterum istorum esse damnandum tanquàm hæreticum? Super hoc advertant Domini Judices.

Item. Ille qui pridiè Sacerdotem quemdam in hac civitate interfecit, quantumcumque, causas frivolas confingendo, factum illud approbaret; nihilominùs etsi esset criminis reus, non tamen est reus hæresis. Unde si interrogetur, cur occidisti illum? Et ipse respondeat, quòd licet sibi impunè hominem interficere: tunc quidem est reus hæresis, additâ

D pertinaciâ. Sed si diceret. Istum interfeci, quia justam causam, vel occasionem habui, quam non dicam vobis: Vel dicat: Justè ipsum interfeci, quia me primùm occidere voluit; quia, Deo Jubente, per revelationem hoc feci. Vel quia justus Judex eram, & quia ille ordinariè condemnatus fuit: siquidem ista dicat, & per omnia expresè mentiatur; licèt peccata, & dolos multiplicet, talia fingendo: ipse tamen nullatenùs in Fide errat. Et sic patet ex-

* *Forsan* Ad quod.

* *Hic desideratur aliquod verbum.*

expressiùs defectus notorius aliquorum; quibus si crederetur, oporteret Judicia criminalia & civilia cessare, & omnia ad Fidem resolvi.

Item. Arguitur sic: si dictæ Assertiones essent Fidei Judicio reprobandæ; hoc esset, quia sunt contra Articulos Fidei, vel aliquem illorum, vel Scripturam sacram, vel contenta in ea, vel contra determinationem Concilii Generalis: hæc videtur sufficiens divisio. Sed nullum istorum post dici: Ergo &c. Minor probatur: quia si detur aliquod illorum, maximè dabitur secundum, quia sunt contra illud Præceptum, *Non occides*. Sed probo quòd non; quia vel illud Præceptum intelligitur universaliter negativè simpliciter; vel cum glosis, & Doctorum exceptionibus. Non primum: notum est; quia licet occidere hominem judicialiter.

Quis etiam dicere auderet, quòd non licet vim vi repellere, etiam per hominis occisionem, dum aliàs non apparet probabilis evasio? habendo tamen dumtaxat aspectum ad deffensionem vitæ propriæ, quam non potest tueri, nisi alium occidendo: etiam de fure nocturno, etiam secundùm Doctores. Ergo Præceptum illud intelligitur cum certis glosis, & exceptionibus datis à Doctoribus. Glosæ verò Doctorum sunt: *Non occides*, supple, *innocentem*, vel *propria authoritate*, vel *livore vindictæ*. Vel pro omni glosa sufficeret: *Non occides*, supple *injustè*. Sed constat quòd dictæ Assertiones non loquuntur de occisione innocentis, non quòd occcisio illa fuit propria voluntate, vel livore vindictæ: quare non sunt contra dictum Præceptum.

Item. Actus occisionis, quo intenditur conservatio vitæ propriæ, non habet rationem illiciti, ut dicit Thomas, secunda II. *q.* 62. cùm hoc sit cuilibet naturale quòd se conservet in esse, quantùm potest. Nam, secundùm Jura, vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatæ tutelæ, nec est necessarium ad salutem. Et subdit Thomas quòd actus moderatæ tutelæ prætermittatur, ad evitandum occisionem alterius; quia plùs tenetur homo vitæ suæ providere, quàm vitæ alienæ. Hoc ergo dici, & similiter applicari poterit ad vitæ conservationem, proprii Patris, & filii, vel Matris; aut etiam Domini, vel Principis naturalis: ut sic, subdito licet repellere insurgentem vim tyrannicam hostis notorii, opprimentis Rempublicam, ac nitentis gladio, aut veneno Monarcham interficere.

Confirmatur sic ratio: prout enim dicit sanctus Thomas, prima II. Præcepta Decalogi continent Legislatoris intentionem: Præcepta namque primæ Tabulæ, quæ ordinant ad Deum, continent ipsum ordinem ad bonum commune, & finale, quod est Deus. Præcepta autem secundæ Tabulæ, continent ipsum ordinem Justitiæ inter homines observandæ, ut scilicet nulli fiat indebitum: secundùm enim hanc rationem intelligenda sunt Præcepta Decalogi, quæ sunt omninò indispensabilia.

Tunc arguitur sic: *Occisio hominis*, inquit Thomas ibidem, *non prohibetur in Decalogo*, *nisi secundùm quod habet rationem indebiti*: *sic enim Præceptum continet ipsam rationem justitiæ. Lex autem humana non potest hoc concedere*, *quòd licitè homo indebitè occidatur. Sed malefactores occidi*, *vel hostes Reipublicæ*, *hoc non est indebitum*: *unde non contrariatur Præcepto Decalogi*. Hæc Thomas, in hac forma.

Ergo similiter non contrariatur Præcepto, si quis seipsum, vel innocentem Principem suum, in mortis periculo aliàs inevitabili constitutum, ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno; ut vitam propriam, vel sui Principis, Reique publicæ salutem, vitæ illius hostis anteponat.

Probatur consequentia: quia hoc videtur habere rationem liciti. Tùm quia primò consonat instinctui naturæ suæ sibi indito, intento ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur etiam consonare Legibus, & ordini charitatis: quo ordine, vita temporalis, alienæ temporali vitæ, dilectione & conservatione præferenda est, salvo tamen semper debito moderamine inculpatæ tutelæ: ne ex improportione talis actus deffensivi, ad finem intentum conservationis actus ipse reddatur illicitus, ut di-
A cit Thomas. Tùm tertiò, idipsum consonare videtur dictis & authoritatibus solemnium Doctorum utriusque Juris, divini, & humani, intrantium hujusmodi difficultatem prædicti casus deffensionis, vel sui Principis; inter quos unum solum Theologum reperi perplexum in hac materia: An liceat, vel non liceat, per ipsius invadentis interfectionem, vitam propriam conservare, quòd neutram opinionem alteri prætulerit, scilicet Dominum Petrum de Tharentasia &c. Ceteri omnes sentiunt, & determinant, quòd in casu illo, plùs tenetur homo vitæ suæ providere, quàm alienæ: ut sanctus Thomas; Joannes Lector, Auctor Summæ Confessorum; Bartholomæus de Pisis, & ceteri Theologi, qui tales materias aperiendo tractaverunt. Et similiter Canonistæ, qui sunt Theologiæ partici-
B pes, scilicet Dominus Bertglezator; Guillelmus Henricus Hoie, & ceteri, moventes eamdem difficultatem. Nullus tamen istorum Doctorum ab hac loquendi sobrietate discessit; quin & casum supponit necessitatis, & dixerit intendendum magis ad vitæ propriæ deffensionem, quàm occisionem invadentis.

Joannes Lector, in Summa sua, satis prolixè explanat, & commodè distinguendo, hanc materiam determinat, & in fine, unam fortem rationem solvit. Dicta sua non recito, quia scientibus Legem hæc præsententur.

Nunc restat solvere unam rationem, quæ multos movet: quæ tamen non est adversariorum; sed est sancti Thomæ 2. 2. *q.* VIII. *Homicidium, dicunt isti, est gravius peccatum, quàm simplex fornicatio*: *sed nulli licet committere simplicem fornicationem*, *vel dicere*, *quòd hoc sibi licet*, *vel quodcumque aliud peccatum*, *pro conservatione vitæ propriæ*; *quia vita spiritualis præferenda est corporali. Ergo nulli licet*, *def-*
C *fendendo se ipsum*, *vel suum Principem*, *alium occidere*, *ut propriam vitam conservet*. Thomas sic solvit: *Dicendo*, inquit, *quòd actus fornicationis, vel adulterii non ordinatur ad conservationem vitæ propriæ*, *ex necessitate*, *sicut actus ex quo sequitur quandoque hominis occisio*.

Item. Prima 2. *q.* C. *Præcepta Decalogi*, inquit, *quantùm ad rationem Justitiæ quam continent*, *inevitabilia sunt*: *sed quantùm ad aliquam determinationem*, *per applicationem ad singulares actus*; *ut scilicet hoc vel illud sit homicidium*, *vel adulterium*, *aut non*; *hoc quidem est inevitabile*, *quandoque sola authoritate divina*, *in his quæ à solo Deo instituta sunt*: *sicut in Matrimonio*, *& aliis ejusmodi*. *Quandoque etiam*, *authoritate humana*: *sicut in his quæ commissa sunt hominum Judicio*, *& Juridictioni*. Hæc ille. Et sic etiam in casu inevitabili Principis, vel suæ propriæ deffensionis, occisio hominis non
D esset homicidium; imò nec mortale peccatum.

Et per hoc patet responsio rationis eorum quæ distinguit: quòd sic contingeret, pro libito, interpretari *Non mœchaberis*; *Non furtum facies*. Excusare, pro libito, Herodem de crimine, propter cujus impugnationem Joannes Baptista Martyr fuit: & quod licet furari, pro Ecclesiis conservandis: & plures habere uxores, pro Patria, vel civitate populanda, & hujusmodi: à solo enim Deo institutum est Matrimonium, penès

penes quod nulla authoritate humana, potest fieri mutatio. Hoc etiam includit rationem formalem indebiti, vel nullius necessitatis, ordinem contingit talia habere, ad conservationem vitæ propriæ, Principis, vel Reipublicæ, prout Thomas tangit. Ex quo patet clarè solutio illius rationis : *Non occides.* Hæreticum est enim dicere, quòd generaliter prohibeatur hominis occisio : sed, ut dicit Thomas: *Secundùm quod habet rationem indebiti, & illiciti:* A *quod tunc non est, si talis occisio ordinetur ex necessitate, ad conservationem vitæ Principis, vel propriæ, ut præmissum est.*

Ex hæc sufficiant circa septem primas Assertiones, quia dependentes sunt sequentes ex prima.

Quantùm ad octavam Assertionem : non facio magnam difficultatem, cùm ipsa rotundè videtur textum Apostoli exponere. Vera ergo est de litterali sensu, quem sensum littera prima facit, & non quem auctor litteræ primitùs intendit, undè Gregorius, super Ezechielem : *Ecce*, inquit, *sacram Scripturam legimus, si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus: si omnia ad spiritualem allegoriam dicimus, similiter* * *indiscretionis ligamur.*

Item. Gregorius, *Libro primo Moralium. Cap.* 3. expressè sic dicit : *Aliquando verò exponere verba aperta historiæ negligimus, ne tardiùs ad obscuriora veniamus. Aliquando intelligi juxta litteram nequeunt, quia superficiè tenus accepta, nequam* † *instructionem legentibus, sed errorem gignunt.* B

Idem. In principio quarti Libri: *Qui textum considerat, & sensum sacræ locutionis ignorat, non tàm de eruditione instruit, quàm ambiguitate confundit: quia nonnunquam sibi litteræ verba contradicunt; sed dùm à semetipsis per contrarietatem dissidunt, ad intelligentiam veritatis, tunc* &c. hoc est, *Littera occidit*, ad sensum ponentis hanc Assertionem. Quod patet clarè. Quòd hunc sensum habuerit, patet clarè per exemplum quod posuit, de peregrinis ascendentibus muros civitatis, qui contra sensum litteræ fecerunt, non tamen contra intentionem Legislatoris.

Quantùm ad nonam Assertionem, scilicet in casu fœderis: notandum est quòd fœdus, est spontanea unio animorum, ad aliquid peragendum, ad finem ut unus alteri subveniat, versa vice. Dico, *spontanea*, ad denotandum quòd fœdus non debet C fieri in præjudicium naturæ, cujus actus sunt necessarii, & præsupponuntur actibus fœderum; nec fieri etiam in præjudicium Legis & Fidei, cujus actus sunt imperati, de necessitate salutis. Quilibet enim tenetur Legem servare, secundùm Fidei intentionem, & credere credenda de necessitate salutis: & ideò tales actus præsupponuntur actibus fœderis. Dico etiam, *ad finem, ut unus fœderatorum alteri subveniat*; ad denotandum quòd non debet fieri ad finem ut unus fœderatorum decipiatur. *Isaiæ* LIV, vs. 10. *Misericordia mea non recedet à te, & fœdus pacis meæ non delebitur.*

Et idem est indim ✠ suo malo de Sacramento & promissione. Sequitur primò, quòd licet fœderari tyranno. Patet : quia à tyranno potest quis juvamen recipere; & versa vice, tyrannus ab alio. Secundò sequitur quòd nullus debet fœdus contra- D here cum tyranno, sub ratione actus tyrannici, vel ut ejus tyrannia continuetur. Patet: quia sunt actus tyranni contra Leges.

Ex his patet veritas dictæ Assertionis : quòd si fœdus, juramentum, vel promissio vergit in præjudicium Legis, naturalis, vel divinæ, vel ordinis Charitatis; non tenetur illud observare : quia major obligatio, & prior solvit minorem, & posteriorem.

* *Forsan addendum*, vitio. † *Forsan* nequaquàm.
✠ *Locus corruptus, forsan* judicium.

Item. Arguitur sic: Præjudicium, seu alteri præjudicare, includit formaliter rationem illiciti. Juramentum verò esse non potest vinculum iniquitatis. Ergo &c.

Item. Nulla promissio obligat ad suam observantiam, quæ absque scelere adimpleri non potest. Sic autem est Propositio; quia præjudicium non infertur alteri, vel sibi, sine transgressione Legis, ut videtur: quia non loquitur de præjudicio unius oboli, vel denarii.

Ex istis patet, quòd nulla dictarum Assertionum venit Fidei Judicio reprobanda. Secunda Propositio, quòd sacrum Concilium, vel Domini Judices debent hoc declarare, non prout li *debent*, importat obligationem de necessitate salutis, ut quidam ponunt; sed prout importat congruentiam, decentiam & honestatem, & prout eis videbitur expedire. Hæc sunt dicta, sub correctione priùs posita.

XXXII. Deliberatio.

Quia secundùm sententiam Sapientis, *Prov.* XXII. 1. *Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ.* Alioque loco, *Eccli.* XLIV, 15. *Curam habe de bono nomine.* Hinc est, quòd volens Sapientis parere Mandatis, quibusdam nomen meum denigrare satagentibus, detrahentes licèt, falso titulo, & dicentes, propter Prædicationem per me factam coram Concilio, decima septima die Novembris, in qua Prædicatione consului à quibusdam litigiis desisti, quæ litigia ponuntur per præfatos pertinere ad causam Fidei; quod utrum ita sit, vel non, relinquo discretioni Judicum, & determinationi eorumdem. Et quando dicunt, licèt minùs verè, me in Sermone prædicto prætendere deffendere doctrinam hæreticalem novem Assertionum, & velle, per indirectum, earum damnationem impedire; quia dixi, quòd turbaret pacem factam, & divisiones induceret talis altercatio, ad quorum * detrahentium errorem insuadendum & declarandum.

Et ego Frater, &c. Ordinis sancti Augustini, pro formando conscientiam meam, ad positas novem Assertationes respondeo : me communicare in tali materia cùm nonnullis Reverendis Doctoribus sacræ Theologiæ, & concurro cum eorum opinionibus; & in testimonium quòd ita teneo, novem Assertionibus, quarum prima est, quòd *Licet unicuique subdito, in casu necessitatis inevitabilis, occidere tyrannum machinantem, & volentem occidere Regem suum*, & hoc intelligendo, quando nullus melior modus potest reperiri: in testimonium cujus, & robur veritatis, me propria manu subscripsi, unà cum prædictis Doctoribus: & fateor me sentire, prout præfatæ novem Assertiones catholicè possunt sustineri.

Ad particulares autem opponentes contra prædicata per me, dico ego &c. quòd verum est quòd perturbaret pacem, non solùm dicam unius Regni, vel Dominii, sed plurium Regnorum & Dominiorum Christianitatis; in quibus Regnis & Dominiis perpetrata sunt homicidia, & occisiones, seu tyrannicidia, non fuerunt, nec sunt Fidei Judicio condemnata; quæ omnia patent, considerando tàm Testamentum Vetus, quàm Novum. Sed quoniam multa talia perpetrata sunt diebus nostris, vel parentum nostrorum, relatione digna: hinc est, quòd ea quæ nunc menti occurrunt, duxi huic cedulæ inserenda.

Et primò. Incipio à Regno Apuliæ, in quo occisus fuit, & proditione, Rex Andræas de Ungaria, per Ducem Duratii, & Reginam Joannam, quæ, ut refertur, fecit eum suspendi: & nihilominùs, non

* *Forsan* quorumdam.

non fuerunt Judicio Fidei condemnati; sed Judicio Legis Civilis, per Ludovicum Regem Ungariæ sententiati. Idem patuit de Regina Joanna, strangulata & captivata à Carolo de Pace, qui propter talem occisionem, non fuit Fidei Judicio condemnatus.

Simile contigit in Ungaria, de Rege Carolo, proditoriè in mensa interempto per magnum Comitem, & Reginam Ungariæ, qui nec etiam fuerunt Fidei Judicio condemnati.

Descendo ad Regnum Hispaniæ, ubi Henricus bastardus proditoriè interfecit Regem Petrum legitimum, & se coronari fecit in Regem; & tam ipse, quàm successores ab ipso progeniti, nec fuit, nec sunt hodierna die Judicio Fidei condemnati.

Ad idem, in Regno Portugalliæ, Rex modernus, bastardus & Religiosus, occidit, & exulavit legitimos Fratres suos, & regnat ut Catholicus, nec Judicio Fidei condemnatus.

Idem contigit in Regno Cypri, de Jahetto Rege, interfecto à germano.

Idem contigit in Imperio Constantinopolitano.

Descendam insuper ad Regnum Angliæ, in quo fuerunt dissentiones & occisiones innumeræ factæ, ut patuit in Richardo Rege, interficiente Avunculum suum Ducem Glocestriæ, quem strangulari fecit. Quid Henricus Rex fecit, omnibus est notorium, nec fuerunt isti Judicio Fidei condemnati.

Ad idem confert, de Duce Mediolanensi, proditoriè captivante Avunculum suum, Dominum Barnobonem, & ipsum interficiente. Simile occurrit de Domino Anthonio de Scala, proditoriè occidente Dominum Bartholomæum fratrem suum. Quid dicam de Domino Racunate? Quid de Domino Malateste magno, & de Domino Radulpho antiquo, occidentibus avunculos, videlicet magnum Montagnam de Vericulo, & Dominum Radulphum antiquum?

Quid noviter & recentiùs, de Domino Astor Vice-Comite Fraventiæ, & quibusdam, qui occiderunt proditoriè, & in capella, cùm Missa celebraretur, Dominum Joannem Mariæ Ducem Mediolanensem: nec sunt Judicio Fidei condemnati. Hoc ideò est, quia Fides, seu Judicium Fidei non vult apponere falcem in messem alienam. Ista, & similia pertinent ad Judicium Juris Civilis, & non ad Judicium Fidei: & ergo Fides relinquit illa Juri Civili condemnanda.

Sed dicerent, oppositum tenentes, quòd adducere inconveniens, non est solvere. Huic ergo respondeo, quòd sicut non ideò fienda sunt mala, ut inde bona sequantur; sic etiam, in proposito, quandoque contingit bonum intermitti, ne maxima mala sequantur, & scandala oriantur: de duobus enim malis, malum majus est fugiendum; sic de duobus bonis, majus bonum est amplectendum. Et quoniam si omnia supra dicta, fuissent, & essent Judicio Fidei condemnanda; verisimiliter præsumeretur, quòd tales ponentes * interfectores, & Regnorum invasores, tantùm Ecclesiam perturbarent, quòd vix aliqua persona Ecclesiastica suum possit tenere solus †.

Reddite ergo quæ Cæsaris sunt Cæsari, Matt. XXII. vs. 21. videlicet Judicium temporale: & tales præfata homicidia, & occisiones perpetrantes, in Foro conscientiæ relinquantur, nec ad Fidei causam pertrahantur. Nam etsi Fides esset Judex omnium possibilium trahi ad Articulos Fidei; tunc Judicium Civile esset superfluum: quia omne peccatum mortale, veniale, actuale, esset Judicio Fidei condemnandum: imò quod ridiculum est, expuere in Ecclesia, esset judicandum Judicio Fidei, quòd posset dici quòd talis expuens, hoc fecit in contemptum Dei.

Quiescant igitur vergiorum ‡, & discordiarum inventores, nec de se præsumant plùs sapere ceteris, sapiant ad sobrietatem; imaginentur, & credant eorum Prædecessores tàm Universitatis Parisiensis, quàm aliarum Universitatum doctissimos, & peritissimos in sacra Pagina: Quòd si talia Regicidia, Principicidia, & tyrannicidia ad Judicium Fidei pertinuissent & pertinerent; à longo tempore, in ista causa determinassent; nec permisissent mundum tamdiù errare: sed quoniam hæc civilia, & moralia; hinc est, quod Judicio Juris Civilis discutienda relinquant.

His igitur persuasionibus præhabitis, descendo ad decisionem, & declarationem primæ Assertionis: ubi includitur, quòd unicuique subdito licet interficere machinantem contra verum Regem & Principem, in casu inevitabili.

Et hoc primò probatur ex Lege naturali. Nam cuilibet est naturaliter innatum, ex vero dictamine: *Quod non vis tibi fieri, alteri non feceris*; nec è converso. Et cùm nullus vellet interfici à tyranno; quia de natura entis est appetere, se permanere: hinc est, quòd quilibet ad se permanendum, vellet cujuscumque suffragio juvari. Igitur quilibet tenetur alteri facere quod sibi vellet fieri.

Secundò. Subditi, sunt ordinati ad Principem, sicut membra ad caput: & naturaliter, quodlibet membrum, in casu necessitatis inevitabilis, succurrit capiti, prout naturaliter patet, & experimentaliter videtur de brachio, & manu, se exponente gladio, pro salute capitis. Sic quilibet subditus, pro servando Rege, debet se exponere morti: & quoniam sibi ipsi debet plùs facere vitam, quàm tyranno; igitur unicuique licet, secundùm Legem Naturæ, tyrannum occidere, teste Ambrosio, & dicente: *Peccat qui propterea agit*; hoc est intelligendum, quòd peccaret præponens vitam tyranni, vitæ Regis, & suæ propriæ saluti: talis enim tyrannum occidens, ex dictamine Juris naturalis, non est Judicio Fidei condemnandus, sed potiùs remunerandus.

Patet hoc etiam ex dictamine naturalis electionis. Nam quilibet bonum commune & proprium magis debet eligere, quàm bonum particularis personæ, juxta illud: *Semper tibi proximus esto*. Et alibi: *Ordinavit in me charitatem*; Cant. II, 4. Super quo verbo dicit Ambrosius: *Quia omnibus subvenire, & consulere non possumus, his potissimùm subveniendum est, & consulendum est, qui pro personarum, & locorum quadam nobis vicinitate junguntur*. Et primò Patri, & Matri; secundò Principibus & Prælatis; tertiò proximis & cognatis &c. Nam *Patri nascimur & Patriæ*, teste Seneca. Pugnare ergò licet pro Patria, & Patre. *Usque ad mortem*, si opus fuerit, *certare pro Justitia*. Eccli. IV, 33.

Secundò. Hoc patet ex Jure morali. Nam Lex moralis & civilis præcipit maleficum, & tyrannum occidi: juxta illud Exod. XXII, 18. *Maleficos non patieris vivere* super terram. Et *Deut*. XIV. scribitur; quòd si aliquis Propheta, mirabilia etiam faciens, populum avertere vellet à cultu Religionis Dei, deberet interfici, ut malum aufferretur de medio populi. Nam primum malum est mors unius malefici & tyranni, & maximum malum mors unius Principis, ac Regis supremi: juxta illud, 2. Reg. XVIII, 3. *Tu unus, pro decem millibus computaris*. Et 2. Reg. XVII, 3. *Tu unum hominem quæris, & omnis populus erit in pace*.

Nec obstat illud Præceptum: *Non occides*. Nam per illud Præceptum non animalium, nec hominum iniquorum, sed innocentium prohibetur occisio: juxta illud; *Innocentem & justum non interficies*. Iniqui enim vel occidunt, vel committunt mortifera; & ideò digni sunt morte, & tales occiduntur non ex arbitrio, sed Legis authoritate, quæ hoc præcipit, Exod. XXII, 18. *Maleficos* &c. Quapropter in causa sanguinis, non peccat accusator, testis, Judex, & minister quilibet * interest: quin potiùs, si id zelo Justi-

* *Locus corruptus*. † *Forsan solum*. ‡ *Forsan jurgiorum*.

* *Forsan addendum cujus*.

Justitiæ fiat, meritorium est, juxtà illud Psalmi cv, 3. *Beati qui custodiunt Justitiam, & faciunt Judicium omni tempore*. Item. Laudati sunt Levitæ, qui idolatras occiderunt, *Exod.* xxxii. Laudatus est & Phinées, qui fornicarios confodit gladio, *Num.* 11. &c. Item. David moriens, ultima Præcepta dedit Salomoni, de occidendo Joab proditorem, & Semei maledicum, 3. *Reg.* II. Econtrà verò Saül privatus est Regno, quia non occidit Amalechitas, I. *Reg.* xxv. Et Regi Israëlis, qui hominem dignum morte demiserat, dictum fuit: *Tua erit anima pro anima ejus*. 3. Reg. xx, 39. 42.

A

Sed nec etiam peccat contra illud Præceptum: *Non occides*, nec irritum facit, qui occidit in privata persona. Item. Qui cùm possit, non deffendit occidendum, juxta illud Ambrosii: *Pasce fame*. Item. Iracundus, invidens, & odiens: quia *qui odit fratrem suum, homicida est*; I. Joan. III, 15. Item. Qui non remittit in se peccanti, si pœniteat. Item. Qui non subvenit indigenti. Item. Nota super illo verbo præcedenti, quòd occidit iracundum invidens, &c. quòd secundùm Gregorium: *Alia est ira, quam impatientia: alia, quam zelus format. Illa ex vitio; hæc ex virtute generatur: ira perjurium* * *oculum mentis excæcat, ira per zelum format. Si nobis & proximis delinquentibus irascamur; non peccavimus*. Hæc Gregorius. Et in Psalmo cxviii, 113. *Iniquos odio habui*. Et de vera innocentia ait Augustinus: *Sic diligendi sunt homines, ut eorum errores non diligantur: quia aliud est amare quod facti sunt; & aliud odisse quod faciunt*. Et in Homilia: *Homo quando te persequitur, noli attendere illam figuram quam fecit Deus*, &c. *odienda igitur est in malo homine culpa, non natura*.

B

Præterea, unicuique licet pugnare pro Patria, teste Catone: *Pugna pro Patria*. Imò non solùm licet, sed de Jure naturali, quilibet obligatur deffendere Patriam, & Rempublicam, teste Seneca, *Patri enim nascimur, & Patriæ*. Et Reipublicæ inimicum licet expugnare, non solùm fugando, capiendo, vel repellendo; sed etiam occidendo, in casu inevitabilis necessitatis. Inevitabilem necessitatem capio, quando non potest bono modo capi, detineri, vel judicari, sine notabili scandalo, & magna sanguinis effusione; & verisimiliter formidatur de Reipublicæ destructione, ac pacis Regis & Regni perturbatione; *Frustrà*, inquit Philosophus, *fit per plura, quod potest fieri per pauciora*. Tumultus enim populi in talibus præcavendus est; juxta illud, Matth. xxvi, 5. *Non in die Festo, ne fortè tumultus fieret in populo*. Licèt etiam, secundùm divinam scientiam, peccarent Judæi permaximè mortem Christi quærendo; secundùm tamen humanam scientiam politicam, consultè agebant, tumultus præcavendo. Sic in proposito, Princeps & subditus, aut potestas civitatis, cùm videt tyrannos tales insurgere, debet talia præcavere, ne videlicet tumultus insurgat; & ipsos potest licitè occidere, Juris ordine non servato communi: nec refert utrùm talis, non dicam in casu posito occisionis, sed Judicii, legatur Sententia antè, vel post.

C

Hunc modum sæpius vidi servari in civitatibus Italiæ, per peritissimos Judices & Potestates. Nam teste Seneca, *Nulla melior victima, nec* † *pinguis opima potest offerri Jovi, quàm Rex iniquus*. Et maximè quando talis tyrannus non occiditur livore vindictæ, sed zelo Justitiæ, & Reipublicæ.

D

Et quoniam diceret tenens contrarium: Quis scit utrùm subditus & miles hoc fecit zelo, vel odio; cùm cor hominis sit inscrutabile? Huic quæstioni respondeo: quòd quantùm ad occisionem factam, cùm sit quid civile, debet remitti ad Judicium temporale & civile: quia Fides non habet de talibus se intromittere. Quantùm verò ad discutionem intentionis, debet remitti ad Forum conscientiæ, & Confessorum arbitrio relinqui: nec talis, dicens se benè fecisse, & licitè occidisse tyrannum, debet Judicio Fidei condemnari. Hæc patent ex præcedentibus & sequentibus. Hæc omnia patent & ex Summis Doctorum, sancti Thomæ, Petri de Tharentasia, & aliorum sententiis.

* *Legendum* per vitium. † *Legendum* nec magis opima.

Sed ulteriùs quæri potest. Etsi licet, in casu inevitabili tyrannum, vel latronem insignem occidere, zelo Justitiæ & Reipublicæ, quando non potest bono modo; non tamen licet insidiosè, fraudulenter, & in dolo. Respondeo quòd hoc liceat. Probatur exemplo, ratione & authoritate. Ratione probatur, & suadetur sic: & primò, ex diffinitione Justitiæ, quæ, sic diffinitur; Justitia est virtus unicuique Jus quod suum est tribuens.

Ista retributio debet considerari, vel circa bonos, quoad gloriam; vel circa malos, quoad pœnam. Sed sicut est ordinatio bonorum, in retributionem: sic debet esse deordinatio malorum, in punitionem, ut *Quantùm delectant se in deliciis, tantum date eis tormentum, & luctum*. Apoc. xviii, 7. Et quando talis tyrannus, in casu proposito in prima Assertione, delectatus est in fraude, dolo, & insidiis; justum est ut fraude, dolo, & insidiis occidatur; juxta illud Sapientis: *In insidiis suis capientur iniqui*. Prov. xi, 6. *Par quæ peccavit homo per hæc & torquetur*. Sap. xi, 17.

Præterea, quilibet obligatur servare illud ad quod ordinatur: sed quilibet miles ordinatur ad deffensionem Reipublicæ, & pupillorum, & viduarum, & Ecclesiarum, ut patet in eorum juramentis. Igitur quilibet miles, ut possit servare ad quod obligatur, potest pro deffensione Reipublicæ pugnare usque ad occisionem. Nam sicut oculi servorum in manibus Dominorum suorum sunt: sic oculi militis, & feudalis subditi, ad custodiam & deffensionem sui Superioris debent erigi: & juxta illud, primo Regum, * *Fugiebat somnus ab oculis meis*: & maximè in considerando, quòd semper subditus habet justum prælium contra tyrannum. Nec refert utrùm occidat eum ante, vel retrò; à tergo, vel ex adverso; punctim vel cæsim; per se, vel per alium; de nocte, vel die; in Festo, vel in feria; dormientem, vel vigilantem.

Hæc omnia patent fuisse facta, & laudabiliter in sacra Scriptura, sicut patuit in Abner qui occidit Ajahel fratrem Joab, aversa hasta. De David, qui abscidit caput Goliæ. De Gedeon, qui de nocte fugavit exercitum Madian, & de Iheu. Item. De Judith, quæ occidit Holophernem, & dormientem, in dolo, fraude, & insidiis: & hi, & sibi similes, maximè in Ecclesia commendantur. Talis enim subditus, & miles occidens tyrannum, ex zelo Justitiæ, & Reipublicæ, ut dicit prima Assertio, non occidit authoritate propria, sed Dei, & Legis, ac Principis; si non verbo prolatâ, tamen scriptâ: & si non ex ore Principis explicita; tamen implicita; *Acceptus est enim Regi*, inquit Scriptura, Prov. xiv, 35. *minister intelligens*. Necessitas non habet Legem; sapiens enim adaptat se tempori.

Si reprehensione esset dignus miles, & subditus, cui esset data custodia Castri, & videret, ac sciret inimicos velle aufferre Castrum; si recederet, & iret ad petendum licentiam à Rege, de occisione hostium, & sic Castrum deperderetur: sic reprehendendus esset subditus, ad quem de Jure naturæ, civili, & divino pertinet deffendere Dominum, & Patriam, si dimitteret ipsum occidi: periculum esset in mora.

Tolle moras, ait Versificator, *sæpe nocuit differre paratis*.

Hoc patuit in Absalon, qui procrastinans consilium Achitophel, mala morte interiit.

Quis, nisi insanæ mentis, cogitare potest quin si Rex, & Princeps se scirent occidi, mandarent se deffendi, & tyrannum invadentem occidi? Licet ergo subdito talem tyrannum occidere, quocumque modo, & tempore, & genere mortis; si non potest bono modo, hoc est, sine scandalo, tumultu, & magna strage, & offensione Justitiæ. Nec obstat, utrùm insi-

* *Non reperitur ibi, sed* Gen. xxxi, 40.

insidiis, fraude, vel dolo: imò subditus prædicta faciens, cum conditionibus prædictis, est dignus laude: imò puto, talem sic inspiratum, offerre acceptabile Sacrificium Deo, & opus meritorium, ac virtutis operari.

Hæc patent ex prædictis dictis, & exemplis sacræ Scripturæ quæ Judith sanctam appellat, & benedictam, & laudibus excellentissimis attollit dicens: *Benedicta filia tu à Domino; tu enim gloria Jerusalem, tu lætitia Israël, tu magnificentia populi.* Judith. xv. 10. Et nihilominùs hæc omnia genera laudis illi tribuit Ecclesia, ex eo quòd Holophernem occidere cogitavit, & non dixit Judicibus, & Principibus, sed soli Deo cognitum fecit, & occidit eum sine Mandato Principis, insidiosè, fraudulenter, & in dolo: nec credendum est, quòd Ecclesia ipsam in tantùm extolleret, nisi opus maximè virtuosum, & meritorium peregisset: ex eo quòd juxta Sententiam Boëtii, *Honor debetur homini, in testimonium virtutis: virtus enim laudata crescit.*

Nec dicendum est, quòd talis occidens peccat; sed meretur: sicut Levitæ, occidendo fratres suos idolatras, non peccaverunt, consecraverunt manus suas in sanguine fratrum; quia hæc non fecerunt livore, vel odio, sed zelo Dei, & amore Justitiæ; *Optimum genus merendi, est in hac re esse crudelem*, ait Hieronymus.

Quòd autem talis subditus non peccet; patet ex diffinitione peccati, quod sic diffinitur: *Peccatum, est quidquid factum, dictum, vel concupitum contra Legem divinam.* Sed occidere zelo Justitiæ, amore Dei, & Reipublicæ, est Legi obedire, quæ hoc præcipit. Et piè credendum est, quòd in casu posito, talis subditus se morti exponens, & occidens, faciat * sancti Spiritus inductione, & inspiratione, quàm aliquâ sinistrâ causâ: *Spiritus enim ubi vult spirat*, Joan. III. 8. Non enim est abbreviata manus Domini, ut non possit ita salvare, & inspirare modò Principes, & subditos Christianos, sicut tunc inspiravit, & salvavit Judæos, ut patet de Samson, Helia, &c.

Sed quòd hoc fiat zelo Dei, cui, Deo teste, *coadjutores sumus*, I. Cor. III. 9. patet per illud, quod scribitur Rom. XIII. 1, 2. *Qui potestati*, & Principi *resistit* rebellando, invadendo, & mortem Principis attemptando, *Deo resistit, non est enim potestas nisi à Deo.* Igitur qui tyranno resistit, debellando, occidendo, &c. Deo assistit, & Reipublicæ. Talis ergo non est Judicio Fidei condemnandus.

Hæc sint semper dicta cum correctione Dominorum Judicum, ad quos, & per quos materia pertinet, & debet determinari: protestans quòd per superiùs scripta non intendo aliquid determinare, ac pertinaciter tenere, quod possit quovis modo esse contra determinationem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. In cujus rei testimonium. Ego, &c. mea propria manu subscripsi. Anno Domini 1415. die septima Decembris.

* *Forsan legendum* faciat magis.

Alia Ratio.

Prætereà; de quo licet gaudere, charitate monente, non est Judicio Fidei condemnandum: sed de morte tyranni licet gaudere, manente charitate. Igitur, &c. Major est nota: sed Minor probatur, per Beatum Gregorium, XXII. *Moralium*, sic inquientem: *Plerumque evenit, ut, non amissa charitate, inimici nos ruina lætificet, & sine invidia culpa, ejus nos gloria contristet, cùm & eo ruente bonos erigi credimus; & eo proficiente, plerosque injustè opprimi formidamus.* Congaudeant igitur, & non detrahant occisioni tyrannorum, exemplo filiorum Israël lætantium, & dicentium: *Cantemus Domino, gloriosè*, &c. Exod. xv. 5 Et cantabant: *Saül percussit mille, & David decem millia*, 1. Reg. XVIII. 7. Goliam, qui computabatur pro decem millibus.

Alia Ratio.

Ulteriùs, nulla mors est aptior & convenientior tyranni morte repentina, & improvisa, quam suo Regi, ut præfertur in prima Assertione, procurat. Patet in Aman procuranti crucem Mardochæo, in qua fuit ipsemet suspensus, & hoc justo Judicio Dei, sic Scriptura testante in pluribus locis: *Per quæ enim*
A *peccaverit homo*, ait Scriptura, *per hæc & torquetur.* Sap. XI. 17. Et: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* Matth. VII. 2. Et alibi: *Laqueum paraverunt pedibus meis*, Ps. LVI. 7. ipsi autem ceciderunt in illum. *Incidit in foveam quam fecit*, Ps. VII. 16. Et iterum: *Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?* Matth. VII. 16. *Secundùm qualitatem delicti, erit & plagarum modus*, Deut. XXV. 2. Fallere fallentem nulla Lege vetatur, quia, ut ait Cato: *Tu quoque fac simile.* Nec obstat, quòd possit objici: *Nulli malum pro malo reddentes*, Rom. XII. 17. Et, *Qui te percusserit*, &c. Matth. v. 39. Et alibi: *Neque vosmetipsos deffendentes charissimi*, Rom. XII. 19. Omnes tales authoritates habent locum in causa propria, & in casu vitabili; non autem in causa publica, & inevitabilis necessitatis. Et
B hæc sufficiant pro præsenti.

XXXIII. Deliberatio.

Ego, &c. Sacræ Theologiæ Professor, licèt immeritus, in testimonium veritatis, & per juramentum requisitus per Reverendissimos Patres, & Dominos meos metuendissimos Acquilegiensem, de Ursinis, atque Florentinum, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; nec non per alios Reverendissimos Patres, per hoc sacrum Concilium Constantiense, in materia Fidei Deputatos; quatenùs super novem Assertionibus mihi in quadam cedula per eosdem exhibita, opinionem meam scripto, aut verbo dicerem: Utrùm videlicet essent Judicio Fidei reprobandæ.

Protestationibus præmissis, quibuscumque suppositionibus pro dubii declaratione adjectis, Deum solum habens præ oculis, amore, favore, odio, & rancore penitùs rejectis, aliquibus rationibus, sacræque Scripturæ exemplis, ac aliquorum Docto-
C rum authoritatibus ad hoc me moventibus, sub unica Conclusione, quæ sentio dicere decrevi.

Protestor igitur imprimis, quòd in his quæ in hac materia dicturus sum, dicere intendo circa* determinationem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, hujusque sacri Concilii Generalis Constantiensis, nec non sub præfatorum Dominorum meorum benigna, humili, correctioneque commoda, quibus † verus obedientiæ filius in hac materia, aliisque Fidei materiam concernentibus me ad præsens submitto, ac semper me submittere intendo.

Istis præmissis, præsuppono, quòd ea quæ dicturus sum in materia præsenti, dumtaxat probabiliter dicere intendo, non asserendo aliqua, nisi quæ asserenda sunt.

Secundò. Suppono cum sacræ Theologiæ Doctoribus, quòd omnis Propositio, quæ probabiliter sustineri potest, stans cum Fidei veritate, cui potest
D dari verus sensus, & Catholicus, nullatenùs est censenda erronea, neque hæretica; & per consequens, nullo modo Fidei Judicio reprobanda.

Tertiò. Suppono, ex dictis Aurelii Augustini, *Lib.* v. *De Civitate Dei*, *Cap.* XIV. quòd pro tuitione Reipublicæ, ejus conservatione, atque augmentatione, quilibet fidelis agonisare, atque decertare debet, Juribusque naturali, morali, & divino ad illam observandam, atque tuendam regatur †; hanoque destruere, annullare, diminuere molientibus, omni

* *Forsan* citra. † *Legendum videtur* quibus tanquam.
† *Forsan legendum* tenetur.

omni via possibili obviandum decrevit Juris totius æquitas; taliaque machinantes penitùs exterminare necesse est: hosque talibus viriliter obviantibus non solùm ingentibus præmiis remunerandos fore; quin imò magis præconiis, atque laudibus attollendos.

Licitum est, prout, ex sacræ Scripturæ decursu, pluribus in locis clarè ostenditur, nempe propter conservationem pacis publicæ, & societatis humanæ, justum videtur, ut perturbarores pacis humanæ de societate humana excludantur: quoniam turpe est membrum suo toti minimè conveniens, & per consequens, rescindendum.

A

Quartò. Suppponο quòd ex ordine charitatis, quilibet tenetur diligere proximum suum sicut se ipsum, & per consequens, omnibus saluti, & vitæ proximi derogare volentibus obviare: & ampliùs ille, qui non solùm charitatis ordine, sed fidelitatis juramento suo naturali Domino astringitur; cùm reciprocè se habeat subditus ad Dominum suum, quem Dominus suus ut se ipsum, de omnibus nocivis vitam & salutem impedientibus, curâ pervigili præservare tenetur, & debet.

Nempè si oppositum verum foret; staret aliquem licitè & absque culpa posse consentire in mortem sui Regis, & superioris Domini justi, & innocentis; quod non est dicendum.

B

Item. Licitum esset alicui venire contra juramentum, quo astringitur quis suo superiori Domino, & Reipublicæ cui præsidet: dicere enim, quòd in casu subiti & imminentis periculi, non patientis tantam moram, ut Superior remediare habeat, aut aliter evitari, absque discrimine graviori, necessitatem inevitabilem ex tali periculo inductam non habere dispensationem, aut impetrationem sibi annexam à communi casu absolventem, eo quod necessitas non habet Legem, cùm quis minimè peccare dicatur in his quæ vitare non potest; videretur injustum, & rationi penitùs dissonum. In tali enim casu malefactores, hostesque Reipublicæ occidere, aut occidi facere, Decalogi Præcepto, quo homicidium prohibitur, minimè contrariatur, prout sentit Augustinus, Libro primo, *De libro arbitrio*.

C

Illud nempè Præceptum, secundùm mentem sanctorum Doctorum, non excipere videtur tyrannum; cùm solùm intelligatur de occisione innocentis, seu justi; aut de illa quæ fit livore propriæ vindictæ; aut authoritate privata: quia, secundùm hoc, includit in se formaliter rationem injusti, mali, & indebiti: non autem occisio quæ fit authoritate Legum prædictarum. Si enim Reipublicæ destructor, atque subversor, authoritate judiciaria exterminari non possit; quilibet potest, authoritate publica commissa; hoc est, authoritate Legum prædictarum, ipsum interficere laudabiliter, divinum Judicium in eum exercendo. Deus enim aliquoties interiùs monet, ut aliquis de populo contra Reipublicæ, & bonæ politiæ violatores &c. propriosque Dominos interimere machinantes, instrumentum divinæ ultionis se gerat, & illos quos non potest publica Justitia reprimere, hic executor divinæ voluntatis cautelis convenientibus, de medio tollat, prout sacra Scriptura clariùs luce de multis exemplificat: ut puta de Ajoth interficiente Eglon. Jahel Sisaram. Moyse Ægyptium, non constituto Judice Israël. Fure nocturno domum effodiente. Judith Holophernem, quæ interficiendo Holophernem fecit actum laudabilem, & meritorium, & virtuosum, prout allegat Beatus Hieronymus, in Prologo; inquiens, quòd *Pro liberatione populi sui crudeliter oppressi, invictum ab omnibus hominibus vicit, & insuperabilem superavit.* Et paulò antè ibidem; *Accipite*, inquit, *Judith castitatis viduam, & triumphali laude perpetuis eam præconis declarate.*

D

Item. De Samuële, qui in frusta concidit Regem Agag. De Absalon, qui Justo Dei Judicio, secundùm Dominum Nicolaum de Lyra, interfecit Ammon fratrem suum, filium Regis David. Item. Hieu, qui congregavit omnes Prophetas Baal, & eos insidiosè occidit. *Studiosè egesti quod rectum erat, & placebat in oculis meis.* 4. Reg. x. 30. Hæc enim omnia, & multa alia, ex decursu Scripturæ apparent manifesta cuilibet sacras Litteras speculari volenti.

Ex prædictis exemplis, & aliis innumeris apparet, quòd quando contingit hujusmodi Politiæ, Reipublicæ, suique veri, & Supremi Domini esse tales destructores, aut destruere conantes, quantùm in eis est, machinando proditoriè in ipsius necem, odio, mente, consensu, cum intentione, & proposito pertinacibus suam damnatam intentionem opere complendi, hujusmodi cautelis occubuisse; temerarium esse videtur, à tali actu divinam dispensationem excludendo, ad inobedientiam Mandatorum Dei, vel sinistram intentionem actum illum referre: cùm tales censeantur hujusmodi Præcepti, *Non occides*, potiùs transgressores, & prævaricatores, quàm observatores, atque deffensores.

Quintò. Suppono, quòd publicis Potestatibus malorum punitio pertinet, dum ipsa Potestas publica, & juridica, per hostis violentiam quasi suffocata tenetur, ad naturalis Principis interitum, & Reipublicæ desolationem: tunc malita talis destructoris fidelibus subditis videtur eò ipso punienda committi: quatenùs Princeps, Respublica, ac ipse Dei populus non peccat. Quamobrem Dominus Nicolaus de Lyra, de interfectione Sisaræ: *Judicum quarto*. Sic dicere videtur: „ Jaël interficiens Sisaram, non solùm fecit rem licitam; sed meritoriam: „ sciebat enim, quòd ipse Sisara erat oppressor maximus fidelis populi, cujus Fidei ipsa erat*, ea „ propter, sicut membrum illius Communitatis, habuit justum titulum, absque aliquo Mandato interficiendi eum. „

Sextò. Suppono, ex tertio *Politic.* & octavo *Ethicorum*, quòd Monarchiarum alia optima scilicet Regnum. Alia pessima, & Regno contraria scilicet tyrannis. Tyrannidum verò, ea propriè & maximè videtur tyrannis, quæ existens distorta, est incorrigibilis Principatus Monarchicus, ad bonum proprium, & non Reipublicæ conferens. Regnum verò propriè, ut ponit ibidem Aristoteles, est Monarchia cui principatur quis liberè, secundùm Dominationem universalem, sine ulla ipsius arctatione, ad bonum Reipublicæ conferens. Tyrannorum verò alius est hostis, alius est Dominus naturalis conversus in tyrannum, ut patet octavo *Ethicorum*: & VI. *Politica*.

Has nempè distinctiones sacra Scriptura, sanctique Doctores admittunt, & approbant. Distinctionem verò de hoste tyranno, & naturali Domino in tyrannum converso frequenter habemus ex Scriptura sacra: ut patet, *Ezechiel.* XVIII. 33. & 38. Et dicit sanctus Thomas, in Libro suo, *De Regimine Principum*, quòd Ajoth, qui interfecit Eglon, *magis*, inquit, *judicandus hostem interemisse, quàm populi Rectorem.* Tyranni igitur hostes, & usurpatores, nedùm Rempublicam opprimunt; sed ipsius Reges & Monarchas in suis Dominiis turbant, spoliare, & exheredare conantur, interficere cupiunt: imò & quidquid noxæ, aut inquietationis, seu periculi civilis, & moralis veris Regibus, & Monarchis adveniat, paulatim, vel semper, ut plurimum, non ex aliis quàm suprà dictis tyrannis hostibus provenire: quorum si non esset iniquitas, ut dicit Augustinus, sub veris Regibus & naturalibus Dominis ita Regna quieta essent, & amica pace gaudentia, sicut in composita civitate diversæ familiæ; aut in eadem familia diversæ personæ.

Quo circà, sanctus Thomas, Libro prædicto *De Re-*

* *Hic aliquid deest.*

Regimine Principum, de tyrannis hostibus sic concludit. *Fortassis autem*, inquit, *nec fidelitati contrarium reputabitur, secundùm opinionem multorum, si tyrannicæ nequitiæ qualitercumque obvietur*: Et rursùm, super secundo Sententiarum, idem dicit: *Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri: tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.* Sanctus enim Thomas, licèt in decursu sui Libri, *De Regimine Principum*, videatur dissuadere interfectionem tyranni qui Monarcha est, & Dominus naturalis: verùmtamen dicendum esse secùs innuit ibidem, de hoste tyranno, & non Principe naturali: clandestinam enim interfectionem Eglon Regis Moab sic salvare nititur, eodem Libro C. VII. *Quia*, inquit, *Ajoth magis judicandus est hostem interemisse, quàm populi Rectorem, licèt tyrannum, ut dictum est supra.* A

Et infra, eodem Libro, sic dicit: *Non est facile*, inquit, *ut Principis, scilicet Monarchæ, & Domini naturalis perturbetur Dominium, quod tanto consensu populus amat; quapropter, de Monarcha, per tituli veritatem, non per usurpationem, dicit Rex Salomon*, Prov. XXIX. 14. *quòd* thronus in æternum firmabitur. *Hostium verò usurpantium Monarchias, Dominium cùm sit multùm odiosum*, inquit Thomas, *non potest diù conservari; eo quòd votis multorum repugnat: occasio enim deesse non potest insurgendi contra talem tyrannum; & ubi adsit occasio, non deerit ex multis unus qui occasione utatur, nec, de facili, carebit effectu, quod cum favore multitudinis attemptatur.* B

Hæc & alia similia dicit Thomas, de hoste tyranno Rempublicam & titulum Monarchiæ Regalis nitentis usurpare, de quo prima Assertio, & aliæ sibi innitentes proloquuntur; quæ casum necessitatis inevitabilis, ut vitæ Principis subditus succurrat, comprændit; nec aliud quærit, nisi conservationem verorum Monarcharum Principum, non autem interitum.

Septimò. Suppono, quòd omnis tyrannus propriè dictus, est notoriè incorrigibilis: & constat ex ipsius diffinitione, quæ talis est, *Tyrannis enim*, descripta ut supra patuit, *est incorrigibilis Principatus.* Perseverantia nempè concomitat tyrannidem notoriè, nec potest habere, conquerens de tali tyranno notoriè, recursum ad Superiorem: est nempè ut C Monarcha Superiore * qui illum valeat castigare; vim quippè infert, ut potentior existens. Propterea Joannes Sarisbiriensis, in suo *Policratico* L. III. „Tyrannis, inquit, non modò publicum crimen est; „sed si fieri posset, plusquàm publicum esset.„ Et idem, *Libro* VII. „In omni gente, & populo, in„quit, manifesta est nequitia tyrannorum.„ Idcircò primam Assertionem continere in se inevitabilem necessitatem succurrendi Monarchæ in tali periculo mortis, ac suæ exheredationis constituto; patet ex his quæ nunc dicta sunt, & quæ, ut dictum est, solo hostilis tyranni nomine importantur: quibus insuper subjungitur in dicta Assertione *fraudem, vel sortilegium*, non allevians, sed aggravans machinatio.

Ex prædictis manifestum est quid sit tyrannus, & quid sit incorrigibilitatis perseverantia, carentia castigantis; notoriumque periculum intentus † Principis naturalis; & translationis, vel usurpationis tituli Monarchiæ, simul cum notorietate expressa ipsius tyrannidis, & omnium prædictorum tyrannidem hostium propriè dictam manifestè concomitantur: quare refert multùm inter hostem, tyrannum, & Dominum naturalem ex Rege in tyrannum conversum. His autem omnibus suppositis, venio ad determinationem dubii propositi. D

Tomi V. Pars III.

* *Addendum* caret. † *Locus corruptus.*

Pro cujus deffensione pono hanc conclusionem: Hæ novem Assertiones contentæ in hac cedula mihi per præfatos Dominos tradita, Fidei Judicio non sunt reprobandæ. Probatur: & primò de prima, quæ dicit; *Licitum est unicuique* &c. Quia cùm tyrannus, de quo loquitur Assertio, sit tyrannus hostis; tyrannus notoriè incorrigibilis; notoriè superioris Judicis potentiam violenter, atque Justitiam, vi sua impediens; ejusque fraudibus, cupiditatibus, sortilegiis, atque malis cautelis procurans interitum; propter quæ dicta Assertio continet in se casum necessitatis inevitabilis, ad succurrendum vitæ & Dominio Principis naturalis; vitam ipsius, & Dominium deffendendo, & vitæ invadentis hostis præferendo: sic autem approbare deffensionem usque ad interitum invasoris, est nullatenùs Fidei Judicio reprobandum, quin imò potiùs approbandum. Ergo propositum.

Item. Si veniret Judicio Fidei reprobanda, hoc maximè esset, quia obviare videretur huic Decalogi Præcepto: *Non occides.* Sed hoc non; quia secundùm quod dicit sanctus Thomas; *Occisio hominis non prohibetur in Decalogo, nisi secundùm quod habet rationem indebiti, & illiciti: sic enim Præceptum continet ipsam rationem Justitiæ.* Ergo non contrariatur Præcepto, si quis seipsum, vel innocentem Principem suum, in mortis, simul ac exheredationis periculo, aliàs inevitabili constitutum, ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno; & vitam propriam, sui Principis, Reipublicæque salutem, vitæ illius hostis anteponat.

Probatur Consequentia: quia sic facere, non videtur habere rationem illiciti. Tùm primò, quia consonat instinctui, naturæ Jure sibi indito, innitentis ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur etiam consonare Legibus, & ordini charitatis, quo vita temporalis propria, alienæ temporali vitæ, dilectione & conservatione præferenda est, salvo semper tamen debito moderamine inculpatæ tutelæ: ne ex impositione talis actus deffensivi ad finem conservationis intentum, actus ipse reddatur illicitus, ut dicit sanctus Thomas. Tùm tertiò, quia id ipsum consonare videtur Scripturæ sacræ, dictis, & authoritati solemnium Doctorum, prout patuit in suppositionibus: Doctores namque utriusque Juris, determinantes difficultatem casus prædicti, necessariæ deffensioni suimet, vel alterius, omnes concordare videntur. Igitur Conclusio vera.

Istis ergo rationibus, & aliis quæ possunt fieri, patet quòd non convenit hanc Assertionem Judicio Fidei reprobari: quod si fieret; angustaretur, imò ferè prorsùs clauderetur via angustissima abjiciendi tyrannides, & aperiretur porta magna, & spatiosa hostibus, & perversis viris, & frequentatio aggrediendi tyrannias. Et sic patet totius Conclusionis sententia; & nedùm quantùm ad alias correlariè ex illa sequentes de tyranno, dictis eisdem rationibus, & probabilitate consimili, nullatenùs esse Fidei Judicio reprobandas.

Penultima verò: *Littera occidit* &c. planè intelligitur de eo sensu litterali quem recipiunt, & utuntur Doctores, & Sancti. Unde Gregorius, *super Ezechielem*, dicit: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Et sic, capit ibidem sensum litteralem, quem scilicet littera de se grammaticaliter exprimit. Et similem dicit Hugo, in suo *De Didascalico.* Nicolaus de Lyra; aliique quampluri mi.

Postrema verò Assertio non dissuadet observationem juramenti, vel confœderationis, aut alligantiæ; nisi quantùm in eis, in quibus divina Lex & charitatis ordo per se obligat: non enim intendit Assertio, quòd propter bonum minimum sibi, vel uxori deffendendum, quis juramentum, vel alligantiam frangat; sed quantùm ad ea, ad quorum conservatio-

Hhh

tionem, ex divino præcepto & Lege naturali, & ordine charitatis, priusquàm juramentum fieret, vel confœderatio sibi, & suis tenebatur, ut est vitæ propriæ, uxoris, & liberorum conservatio, vel educatio, cùm cadant sub Præcepto; illud Dei Præceptum, juramentum non dissolvit, vel confœderatio; quæ etiam dum sic, intenditur, ut constat, ad bonum proprium, non ad nocumentum ordinare.

Item. Sibi, vel alteri præjudicare, habet in se rationem illliciti, nec fieri potest præjudicium sine culpa mortali, vel veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis. Ergo &c.

Item. Promissio non est servanda, quæ absque scelere impleri non potest; cujusmodi est, rumpere charitatis ordinem, ad se, uxorem, & liberos, & proximum; eisdem præjudicium inferendo, ut Assertio continet.

Ex omnibus dictis patet, quòd nulla dictarum novem Assertionum venit Judicio Fidei reprobanda, cùm quælibet, ut visum, possit rationibus probabiliter sustineri.

Et hæc sint dicta sub omnimoda correctione sanctæ Sedis Apostolicæ, hujus Generalis Concilii Constantiensis, præfatorum Dominorum, salvo semper jure corrigendi, diminuendi, atque addendi in prædictis. In testimonium omnium prædictorum hîc meum manuale signum apposui. Die vigesima septima Novembris. Anno Domini 1415.

XXXIV. Deliberatio

Reverendissimi Patres, & Præstantissimi Domini. Ad quæstionem propositam, cum omnimoda humilitate submittendo omnia, & singula dicenda determinationi sacri Concili Generalis, dico pro Conclusione responsali, quòd dictæ novem Assertiones Fidei Judicio non sint reprobandæ. Ad quod dicendum sum motus, & moveor, propter tria principaliter.

Primò enim ad hoc me movet ratio sæpè facta, cui non intellexi fuisse satisfactum. Est enim ista ratio, quòd nulla Assertio videtur Judicio Fidei reprobanda, nisi sit qui eam asserat vel asseruerit: quia sic quilibet posset quotidie fingere multas Propositiones in Fide erroneas, & in ipsis totum sacrum Concilium occupare, nedùm sine fructu, sed cum magno damno; cùm per hoc retardaretur à prosecutione unionis, & reformationis Ecclesiæ, necnon extirpatione, & eradicatione hæresium, quæ eradicatio præsupponit radicationem in subjecto.

Sed dicit unus, quòd sic factum est de illo errore; de Communicatione Sanguinis popularibus & laïcis, quia nullus accusatus est specialis assertor. Dicitur, quòd non est simile: quia de hoc notorium erat scandalum in certis partibus, pluresque asserebant, nedùm licitum, imò debitum sic facere, vel fieri; sicque praticabatur continuè, ut hîc asserebatur. De dictis autem novem Assertionibus, defuncto taliter qualiter impositis, nullum est ortum scandalum, nisi per denunciatorem, & suos fautores. Antequàm enim istam materiam denunciaret, nullum oriebatur scandalum de illa, ut probaretur, si opus esset. Ergo propter solam phantasiam denunciatæ, etiam si falsæ essent, non essent Fidei Judicio reprobandæ: quia sic quotidiè quilibet posset vestris Paternitatibus mille Propositiones offerre erroneas, sine fructu, & cum damno, ut dictum est.

Secundum motivum est: quia dictæ Assertiones non repugnant alicui in sacra Scriptura contento, nec favent aliquibus per Ecclesiam damnatis, neque etiam scandalosæ sunt; aut Regiæ Dominationi injuriosæ, sicut quidam temerariè qualificaverunt. Non igitur videntur Fidei Judicio reprobandæ.

Declaratur Antecedens. Et primò; quòd non repugnat alicui in sacra Littera contento: quia si sic, hoc præcipuè videretur illi quod dicitur Exod. xx. *Non occides. Non perjurabis*. Vel illi: Exod. xxi. 14. *Si quisquis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Nulli autem istorum dictæ Assertiones repugnant. Primò namque, non repugnant illi Præcepto, *Non occides*: quoniam in hoc Præcepto non interdicitur omnis occisio, sicut quidam malè intellexerunt, etiam de plantis, & animalibus: imò nec interdicitur hominis occisio universaliter, sic quòd in nullo casû sit licitum occidere hominem: quia etiam oppositum sentientes, hominis occisionem, quæ fit authoritate juridica, & solam illam excipiunt: sed istud nullo modo sufficit; alioquin non licet furem nocturnum occidere, neque etiam vim vi repellere; in quibus casibus, sicut & in ceteris multis qui possent dari, licèt homo non occidat hominem, authoritate judiciaria; occidit tamen authoritate Legis, cujus minister est, in casu, non ex officio, sicut laïcus interdùm, baptisando. Non ergo sufficit sic glosare Præceptum illud; sed sic, ut videtur; *Non occides* innocentem, scilicet livore vindictæ, & propria authoritate.

Quantùm autem noceant tyranni, de quibus Assertiones loquuntur, non est occultum, sed manifestum: quia contra Deum occupant, aut occupare nituntur injustè, & indebitè hereditates alienas, necant parvulos, innocentes occidunt, spoliant viduas, virgines rapiunt, & Ecclesiæ & totius Reipublicæ Jura subvertunt, & indifferenter Catholicos opprimunt, Dominumque naturalem in sua Dominatione perturbant. Si igitur Scriptura dicat: Exod. xxii. 18. *Maleficos non patieris vivere*, & non sit magis maleficus quàm tyrannus, ut ex dictis patet & ex sequentibus patere potest ampliùs, sequitur quòd tyrannus occidendus est.

Dicetur forsan, quòd utique occidendus est; sed authoritate judiciaria, & ordine judiciario. Item. Quòd requiritur quòd sit notorium eum esse talem.

Pro solutione advertendum est quòd, secundùm Aristotelem. *Octavo Ethicorum*, & *Quinto Politicæ*, Tyrannorum alius est hostis: alius est Dominus naturalis.

Item. Quod secundùm Aristotelem, *in Politicis*: Tyrannis propriè, est Monarchia despotica, Regnique transgressio, & Principatus incorrigibilis, propter bonum principantis, non propter bonum subditorum.

Item notandum, quòd propriè tyrannus quicumque, est Reipublicæ oppressor potentatu Regali; & Monarchica potentia abutitur: absque Superiori repressore; sive habeat, vel usurpet titulum, seu Dominationem Monarchici Principatus, sive non. Dictæ autem Assertiones, de quibus quæritur, intelliguntur de hoste tyranno, cùm dicitur: *Licitum est occidere tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem* &c. *machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam Dominationem* &c. Aliæ autem omnes resumunt expressè supra nominatum tyrannnum; nisi quis velit objicere, de quo? tamen hoc omninò non tacet, cùm expressè dicat, *tyranni infidelis*, in quo notatur infidelitas, non quoad Fidem Catholicam, sed quoad fidelitatem promissam, & servandam Domino naturali, quam quia non servant hujusmodi tyranni, dicuntur infideles.

Item. Ex ordine, & situ quem habet, potest sufficienter intelligi quòd loquitur de tyranno hostili sicut aliæ: est enim media inter septem, quarum tres præcedentes, & tres sequentes, de tyranno hostili expressam faciunt mentionem. Credendum est ergo etiam ex ejus situ, quòd loquitur de tyranno hostili: si enim loquitur de scolaribus ejus ci-

civitatis, & inter multa verba dicat, omnes scolares &c. diebus vadunt ultra Rhenum: illa distributio non intelligitur de scolaribus Parisiensibus, vel Pragensibus, sed de illis hujus civitatis.

Si quis tamen intelligat generaliter de tyranno, quamvis rationabiliter hoc non possit fieri, ut dictum est; dici posset, quòd adhuc Assertio non dicit, quòd cuilibet liceat occidere tyrannum; sed impersonaliter loquitur, dicendo: *Jus est, ratio, & æquitas,* A *quòd omnis tyrannus occidatur villanè.* Et ita videtur esse de dictamine cujuslibet Legis, in quodam generali tenore, ut mali puniantur; boni verò præmientur: ut qui boni sunt, benè; qui meliores, meliùs; & qui maximè, maximè: sic suo modo, qui mali sunt, malè; qui pejores, pejùs; & qui pessimi, vilissimè & accerbissimè: tyranni autem pessimi sunt. Ideò &c.

Quod autem dicit Assertio, quòd debent mori villanè, exponitur in eadem Assertione consequenter: quia dicit quòd *per cautelas, explorationes, & insidias,* non illicitas tamen, aut aliquo modo reprehensibiles, sed bonas, ut ibidem, & optimas, ut dicitur in tertia, ita quod li *occidatur,* vult dicere, secundùm expositionem quam secum portat, quòd in occisione hujusmodi tyranni non oportet servare solemnitates, quæ servari solent in morte aliorum hominum, scilicet quòd fiat processus ordinarius, aut diffidatio specialis, & sic de aliis: sed licet uti cautelis, explorationibus, & insidiis, bonis tamen, & B optimis, ut clarè exprimitur; quia servando solemnitates in ceteris consuetas, & ipse tyrannus evaderet, & magis opprimeret Rempulicam post, quàm antè; cùm enim sit incorrigibilis, ut dictum est, & Superiore carens, qui possit eum corrigere, notorium est conquerentem non posse habere recursum ad Superiorem, est enim ut Monarcha Superiore carens, qui illum valeat castigare; *vim quippe infert, ut potentior existens,* secundùm Aristotelem, *in Politicis.*

Ad propositum igitur redeundo, intelliguntur dictæ Assertiones de tyranno hostili, cùm dicitur objiciendo, quòd occidendus est; sed authoritate judiciaria, & ordine judiciario. Patet ex dictis quòd hoc fieri non potest, quia incorrigibilis est, Superiore carens, qui possit illum castigare, cùm vim inferat toti Reipublicæ, potentior existens: & ideò licet unicuique membro Reipublicæ pro deffensione capitis, &, ex consequenti, sui ipsius, contra hujusmodi C tyranum per se, vel per alios uti cautelis &c. ut dictum est: & ista vocatur *villana mors,* ratione prædicta; quia scilicet non servantur solemnitates in aliis consuetæ.

Quòd autem dicebatur, quòd requiritur, quòd hoc sit notorium, dicitur quòd omnis tyrannus propriè dictus, est notorius, quòd denominatio tyrannica consurgit ex frequentatis, & perseveratis actibus despotici Principatus, populum opprimentis: non enim ex indebita actione semel facta, sortitur quis denominationem tyrannicam; sed ex frequentibus angariatione, & oppressione subjectorum procedentibus à tyranno, personâ incognitâ quidem, sed superioris status & eminentiæ.

Item. Incorrigibilitas ejus monitiones sapientum, & querelas subditorum præsupponit, quarum divulgatio actus tyrannidis perversos judicat *: propter quòd dicit Joannes Sarisberiensis, III. Policratici, *Tyrannis,* inquit, *non modò publicum crimen, sed si fieri posset, plusquàm publicum esset.* Idem in VII. *In omni gente & populo,* inquit, *manifesta est nequitia tyrannorum.* Manifestum est ergo tyrannum talem notorium esse.

Non est ergo contra Præceptum, *Non occides,* occidere tyrannum, & præsertim hostilem, etiam sine Præcepto, & per bonas cautelas, explorationes, & insidias; etiam secundùm Legem divinam, de qua minùs videretur: quia Ajoth, de interfectione Regis Eglon; & Judith, de occisione Holofernis; ac etiam Jahel, de morte Sisaræ laudantur, & commendantur in sacra Scripturâ, quamvis non legantur desuper habuisse Præceptum. Et ita videtur, quòd sic interficere hujusmodi tyrannum, sit nedùm licitum, sed honorabile, & meritorium, saltem præmii temporalis, de quo etiam ipsæ Assertiones loquuntur.

Quia sexta dicit, quòd *Rex debet eum remunerare, in amore, honoribus, & divitiis; ad modum* &c. Non quòd Rex debet ei dare æternam gloriam quam non habet: sed sicut Deus magis amavit Michaëlem & Phinées, & honoravit, & ditavit plusquàm ante; sic Rex debet illum qui occidit hujusmodi tyrannum, modis suprà dictis, plùs amare quàm antè, eumque plùs amare, *publicando famam suam,* ut dicit septima: nec debet inde reprehendi; imò Rex debet habere factum acceptabile, & authorisare; non tamen sine ordine, & mensura, *sed quantùm opus & necessitas esset,* ut dicit quinta. Joab enim nedùm sine Mandato, sed contra expressam prohibitionem Regis David, de interfectione Absalonis non reprehenditur; imò excusari videtur: quia cùm de morte ipsius Joab David mandaret Salomoni; ne fortè crederetur quod propter mortem Absalonis fieret; hoc expressit, quòd propter occisionem Abner, & Amasæ quos occidit, de Absalonis morte non faciens mentionem, ut patet III. *Reg.* II. Et sic videtur, quòd hujusmodi Assertiones non repugnant illi Præcepto Scripturæ: *Non occides.*

Nec etiam illi, *Non perjurabis,* repugnant. Patet: quia ultima Assertio, quæ facit mentionem de juramento, non dicit perjurium esse licitum; imò quodcumque mendacium: cùm enim fuerint hujusmodi juramenta, & promissa confœderationis militis ad militem suum, ad istum finem, ut se mutuò conservent, confœderatores, uxores, & liberos, etiam contra nocere volentes se mutuò adjuvent: quantò magis ut non noceant sibi invicem confœderantibus, uxoribus, & liberis? Si ergo alter istorum militum, confidens in vinculo mutui juramenti promissorii præstiti veniat, & invadat, volens interficere alterius uxorem, aut liberos, dicens; Pater non infert mihi malum, ligatus est enim vinculo juramenti per confœderationem: numquid iste Pater, cujus filius occiditur, vel invaditur, tenetur confœderationem, etiam juramento vallatam servare? Credo quòd non, quia vergit in præjudicium, & oppositum finem illius ad quod juramentum fiebat: sic enim proditores, & infideles quærerent facere confœderationes cum inimicis, ut semel habito vinculo juramenti, non curantes * conscientia propria, & confidentia, non observantia promissis servandæ per alios de cetero, sine resistentia nocerent quantùm vellent. Sic enim illi de exercitu Antiochi Regis, scientes probitatem Judæorum, quòd Sabbata, secundùm Dei Præceptum, secundùm quod promiserant, vellent observare; venerunt ad expugnandum eos die Sabbathi, & interfecerunt mille animas, quia Judæi non resistebant, timentes transgressionem: sed dixerunt omnes: *In simplicitate nostra moriamur.* Quod videntes ceteri Judæi dixerunt: *Si omnes sic fecerimus, citiùs disperdemur à terra; & co-* D *gitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello in die Sabbathorum, pugnemus adversùs eum, & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri.* I. Machabæorum. II. 40. 41. Nullus autem diceret, in hoc ipsos esse transgressores Præcepti, de observaeione Sabathi; vel promissi, quo promiserant quæcumque Dominus præciperet observare: quia hujusmodi observatio vertebatur in præjudicium vitæ, & in oppositum intentionis præcipientis, & promittentis.

* *Forsan* indicat.

* *Forsan addendum est* de.

Item. In generali concessione non veniunt quæ quis verisimiliter esset negaturus, ut dicit Regula Juris: nullus autem concederet, quòd ex confœderatione fieret sibi præjudicium, uxori, aut liberis, ut notum est.

Item. Sibi, vel alii præjudicare, habet in se rationem illiciti, nec fieri potest præjudicium sine culpa mortali, vel veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis.

Item. Rumperetur ordo charitatis, quo quis potiùs obligatur sibi, uxori, & liberis, quàm alteri militi, si ex juramento præjudicium inferretur.

Item. In Matrimonio, vir dat uxori potestatem corporis sui, promittendo reddere debitum petenti, similiter & uxor viro; & tamen si uxor alteri commisceatur, vir ampliùs ad hujusmodi promissa non tenetur: & ita non videtur ista Assertio nona repugnare illi Præcepto: *Non perjurabis.*

De illo dicto: *Si quis per industriam occiderit*, &c. Exod. XXI. 14. Patet ex superiùs dictis. Quòd autem non faveant damnatis per Ecclesiam, probatur: quia si sic, hoc præcipuè videretur illi nuper damnatæ Propositioni: *Quilibet tyrannus*, &c. Sed hoc non, quia istæ Assertiones loquuntur de tyranno hostili, ut dictum est non favent damnatis per Ecclesiam; illa autem de tyranno generaliter, sed naturali Domino in tyrannidem converso: patet; quia dicit: *per quemcumque subditum suum, vel vassallum.* Quæ tyranno hostili non conveniunt, ut notum est.

Item. Illa Propositio dicit, quòd per insidias in generali, non contrahendo ad bonas, & optimas, sicut faciunt istæ Assertiones, ut patet in tertia, & quarta.

Item. Illa Propositio dicit, quòd *per blanditias, vel adulationes*, quæ de se malè sonant, nec forsan benè fieri possunt. Hæc autem in nulla Assertionum reperiuntur.

Item. Illa dicit: *Non obstante quocumque juramento, seu confœderatione factis cum eo, qui est naturalis Dominus*, ut dictum est. Istæ autem Assertiones dicunt non sic generaliter, sed in casu speciali specificando, & expresè conditionando; sic scilicet, si contingat quòd istud juramentum non cum Domino naturali, sicut illa Propositio dicit, sed factum ab uno milite ad alterum, vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ, aut liberorum.

Item. Nullam necessitatem includit: istæ autem casum inevitabilis necessitatis; ut vitæ Principis subditus succurrat, expresè comprehendunt.

Item. Videtur approbare periculosos interitus Dominorum: istæ autem non quærunt nisi conservationem eorum, ut quilibet clarè videre potest.

Ex quibus etiam patet, quòd non favent illi de Wicleff, quòd populares possunt Dominos ad libitum corrigere, quia illa loquitur de naturali Domino. Et sic patet quòd non favent damnatis per Ecclesiam.

Quòd autem non sint scandalosæ, aut Regiæ Dominationi injuriosæ; patet: quia provident remedium conveniens, imò necessarium, ut dictum est, contra illos, per quos omnia scandala, vel saltem maxima pars accidit, quòd in Republica, ut per hostiles tyrannos, qui nedùm Rempublicam opprimunt, sed ipsius Reges, & naturales Dominos in suis Dominiis turbant, spoliare, & exheredare conantur, interficere cupiunt; & quidquid noxæ, seu inquietudinis, seu periculi civilis, & moralis veris Regibus & Monarchis adveniat, palàm est, ut plurimùm, vel semper, non ex aliis, quàm ex prædictis tyrannis hostibus provenire, *Quorum si non esset iniquitas*, ut dicit Augustinus, *sub veris Regibus, & naturalibus Dominis ita Regna quieta essent, & amica pace gaudentia, sicut in composita civitate diversæ familiæ, & in eadem familia diversæ personæ.*

Et ideò dicit Beatus Thomas, de tyranno hoste: *Fortassis nec fidelitati contrarium reputabitur, secundùm opinionem multorum, si tyrannicæ nequitiæ qualitercumque obvietur.* Et idem, II. *Sentent. Distinct. ult. Quando*, inquit, *aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam surripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit, bono modo, fieri: tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.*

A Cùm ergo prædictæ Assertiones contineant quomodò hujusmodi scandalosis perturbationibus Reipublicæ obviandum sit; & vitæ, & securitati verorum Dominorum providere videantur; non Fidei Judicio debent reprobari ut scandalosæ, ac Regiæ Dominationi injuriosæ.

Quantùm autem ad octavam Assertionem, quæ dicit: *Littera occidit*, &c. ista videtur consonare dicto Beati Gregorii, super Ezechiele, dicentis: *Si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Quid enim refert, dicere: *Omnia ad litteram sentire*, sicut dicit Gregorius, & *sensum litteralem semper tenere?* sicut dicit Assertio. Quid insuper dicere refert? *Perdere virtutem*, &, *perdere animam suam.* Ita quòd videtur, quòd Assertio*,
B sicut & Gregorius ibidem sensum litteralem dicit, quem scilicet littera de se grammaticaliter exprimit, & non est dubium quòd qui hunc sensum semper teneret in sacra Scriptura, incideret in multos errores, & consequenter in hæreses, & sic occideret animam suam.

Ex quibus omnibus sequitur, quòd dictæ novem Assertiones Fidei Judicio non sunt reprobandæ.

Tertium motivum est, quia cùm aliàs ista materia in publico sit aperta, & declarata multùm solemniter, tàm pro parte affirmativa, quàm pro negativa, fueritque plenariè satisfactum ad rationes, authoritates, & exempla pro parte affirmativa, scilicet, quòd hujusmodi Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ; adductæ rationes, & authoritates quàmplurimæ, nec non difficiles quæstiones motæ, quas solvere nullomodò scirem, nec intellexi quòd per
C aliquem eis fuerit satisfactum: ideò videtur mihi, quòd dictæ Assertiones nullomodò sint Fidei Judicio reprobandæ. Et hæc dicta sint cum omni humilitate, submittendo omnia, & singula determinationi vestrarum Paternitatum, & sacri Concilii Generalis.

* *Locus corruptus.*

XXXV. Deliberatio.

Sub correctione, & determinatione sacrosanctæ Romanæ, & Universalis Ecclesiæ, ac hujus sanctæ Constantiensis Synodi ipsam Universalem Ecclesiam repræsentantis; cui, & suæ determinationi, ut fidelis Catholicus, ac eidem semper obediens, & adhærens, ac devotus, per protestationem solemnem, omnia sequentia submitto; quæ à tenuitate ingenii
D mei, quamquàm de corde puro & simplici, ac Fide non ficta, & cum recta intentione, ut veritas videatur, procedant, licèt à Sicilia, paucam post deliberationem, sine Librorum copia, legendi vel studendi opportunitate ea quæ in sui dulcedine ministrare dignatus sit pauperi, quæ quandoque audivisse me recolo, vel legisse.

Dicam de dubio, quo quæritur: Utrum novem Assertiones præscriptæ, in titulo cedulæ huic annexæ, Fidei Judicio sint reprobandæ: & pro levi expeditione me* animadverto, quòd si titulus iste recipiatur generaliter pro omnibus illis Judiciis quæ subsunt Fidei Christianæ, in approbando, vel reprobando, præmiando, vel puniendo, aut aliter; nedùm istas

* *Forsan* mea.

istas Assertiones, sed omnia, quæ Doctores tàm Theologi, quàm Juris Canonici dubia posuerunt, & in quibus dubiis, vel eorum ratione, pluribus in locis sunt diversi, imò contrarii, approbare, vel reprobare, Fidei Judicio sic generaliter sumpto, nihil dubium est pertinet, & incumbit: quia sic generaliter omnia resolvuntur, & reducuntur ad fundamenta Fidei Christianæ, & titulum illum, litteris aureis conscriptum, & B. Valeriano per Angelum ostensum, quod est, *Unus Deus. Una Fides, & unum Baptisma.*

Propter hoc quæro quæstionem quærere: An istæ novem Assertiones, de quibus agitur, sint de numero illarum, quas Romani Pontifices, approbantibus Conciliis, ut hæreticas & insanas damnaverunt, atque falsas, prout in Cap. *Damnamus. De Summa Trinitate, & Fide Catholica.* Et in *Cle. Nostrum. De hæreticis*; & aliis pluribus Canonibus, & Ecclesiæ sanctæ determinationibus. Et tunc dico, quòd cùm Ecclesia Catholica per Canonicas Sanctiones diversis in temporibus, & Conciliis ordinatas, distinxerit, disponendo diversorum criminum Judicia, crimina hæreticæ pravitatis commisit Inquisitoribus ejusdem, & Dominis, & Episcopis, in suis Diœcesibus, ad quos pertinet, Juri communi, contingente casu quo sustineatur & dogmatizetur aliquid ab aliquo pertinaciter quod est directè contrarium Articulis Fidei, vel dependentibus ex eisdem, aut determinationi Ecclesiæ sacrosanctæ. Et tunc in isto intelligendo dubio.

Dico pro Conclusione, quòd nulla dictarum novem Assertionum debet Fidei Judicio reprobari. Ad cujus Conclusionis evidentiam recipio, seu noto sextam & septimam Assertiones, quæ incipiunt: *Rex.* Et quia in neutra illarum aliquid ponitur, seu asseritur, quod sit nedùm de Articulis Fidei, imò de tota Scriptura sacra, nisi de præmiatione Archangeli Michaëlis, & Phinées; & illa sunt diversa, secundùm quòd actus fuerunt diversi: nam pugna Michaëlis fuit per bonam voluntatem, contra malam voluntatem Luciferi. Pugna verò Phinées, per actum exteriorem corporalem, &c. Nec ista multùm faciunt ad materiam.

Octava verò Assertio, quæ incipit: *Littera*, &c. sensu in quo sit non est contra Articulos Fidei, vel Scripturam sanctam, cùm in Scriptura sancta sint multa quæ aliter intelligi & servari non possunt: ut illud: *Cujus caro præputii circumcisa non fuerit*, &c. Gen. XVII. 14. Gregorius XVII. Et Rima, in IV. Quia licèt Circumcisio fuerit Sacramentum in Veteri Lege, vices ejus supplet Baptismus magis generaliter, & efficaciter. Ita est de omnibus ceremoniis Legalibus, quæ nunc per gratiam Dei sunt evacuatæ ad litteram, & in meliùs commutatæ: ideò textus, qui de prædictis leguntur, per allegoriam, tropologiam, vel analogiam exponuntur, prout de hoc sunt textus Beati Gregorii, *Primo Moralium, Cap.* III. & super Ezechielem, est *Homilia* I. *Si omnia*, inquit, *ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.*

De ultima enim, quæ incipit: *In casu socialitatis*, &c. & tangit de observatione jusjurandi; textus sunt clari, in quibus est observandum, vel dicendum jusjurandum; & in quibus non: nam cùm non est vallatum, seu fulcitum suis debitis comitibus, *Justitia*, scilicet, *Judicio*, & *Veritate*; non debet dici juramentum, sed temeraria Assertio, ad quam observandam nemo tenetur, quamvis teneatur ad pœnitendum de ea, prout sunt textus, & dicta Doctorum de jurejurando, in *Cap. Si Christus.* XX. *quæst.* IV. *In malis promissis*, cum aliis Concor. Juris Canonici, & Theologiæ. Et sic illa Assertio, cùm magis cadat sub discutione, quàm sub approbatione, vel reprobatione, non est simpliciter reprobanda.

Quantùm ad primam Assertionem, quæ incipit: *Licitum est*: & secundam, quæ incipit *Leges*: & tertiam, quæ incipit etiam *Licitum*; videntur habere istæ tres suum fundamentum, quòd tyrannus, quem Aristoteles, *in suis Politicis*, & multi alii Catholici Doctores, ut sanctus Thomas de Aquino, Ægi. de Ro. Guill. Pari. Heustatius; propriè vocavit, seu vocaverunt tyrannum, qui sic sibi prodest, ut omnibus aliis noceat, & Dominium quod à solo Deo datur, auferat injustè, dominanti. Hic tyrannus qualificatus cupiditate; propter quam lapidatus Core. Fraude; propter quam occisus est Rex Moabitarum ab Ajoth, sortilegio, quod est peccare in Deum, & in proximum, & tendere arcum, quem nullus, etiam summè prudens, prævidere potest, quia satagit † in occultis, & in genere machinarum: sortilegium, potiones, & habentes fictiones, & alias negromanticas & diabolicas artes, secundùm Beatum Augustinum, pari passu ambulant. Et ideò tyrannus sic qualificatus si dicatur; cùm sit inter omnes homines malos pessimus, non permittitur vivere à Lege, quia scriptum: *Maleficos non patieris vivere*, Exod. XXII. 18. Et tales impunè, sicut suffodientes, & stratarum publicarum invasores occiduntur; non tamen sine Mandato simpliciter, & interpretativè dato: nam Lex naturalis, qua mors naturaliter refugitur, dictat occidere debere, quo ad occidendum se præparavit per insidias; & vim vi repellere cum moderamine, &c. Et Lex moralis, quæ à naturali dependet, licèt hoc præcipiat, excusat tamen sic occidentem. Lex verò divina, quæ alias Leges duas dirigit in finem debitum, in multis locis ponit sanctos viros, propter zelum bonum, ut Moyses in Ægyptios, & Israëlitas idolatras; Helias in falsos Prophetas, & in aliis multis, qui diversos peccatores, maleficos, & tyrannos occiderunt, non zelo vindictæ, nec authoritate propria, vel innocentes: tales enim à Lege divina prohibiti sunt occidi. Et sic in istis circumstantiis intelligunt sancti Mandatum Dei quo cavetur ne occides; quia certum est quod à ministris Legum moralis, & divinæ, de die in diem, multi occiduntur; sicque ex præmissis qualificationibus illius pessimi tyranni, reducuntur mihi istæ tres primæ non Judicio Fidei reprobandæ. Quarta verò, & quinta, quæ quasi dependent ex præmissis, simili modo dico eas non continere hæreticam pravitatem.

Et cùm in dubiis sit præsumendum id quod melius est, ita ut *non res sermoni, sed sermo rei sit subjectus*; ut dicit Beatus Hilarius, & recitat Magister: in primo, præsumendum est asserentem Assertiones istas, in odium peccatorum tyranniæ, avaritiæ, fraudis, & proditionis, ac sortilegii, & aliarum diabolicarum artium, & machinationum, offendentium, & offendere dispositarum divinam Majestatem in cœlis, & Regias debitas & honestas Majestates in terris, & non aperiendum viam maleficiis, imò ad claudendum, præmissa asseruisse: licèt fortè in asserendo non ædificaverunt, imò offenderunt pias aures, propter verba, *licitum*, *meritorium*; & alia similia in Assertionibus posita: tamen, ut prædictum est, ex dictis non creditur incurrisse hæreticam pravitatem: non est concedendum quòd omnia illa, quæ sut contra Præcepta Decalogi, ut sunt furta, rapinæ, adulteria, homicidia, & hujusmodi, subsint Judicio Fidei; nisi eo modo, quo priùs tactum est: non autem isto modo quo hîc quærit quæstio, vel ipsam quærere præsuppono. Quia tunc in Dei Ecclesia nullos alios oporteret habere Judices, nisi Inquisitores hæreticæ pravitatis. Et hæc pauca cum correctione, & determinatione, quibus supra fuit per me, subscriptis *, in præsenti materia, sine magno studio sunt deliberata, & tenuè advisata.

 Vi-

† *Forsan* sagittat. * *Locus corruptus.*

Videtur tamen simplicitati & imperitiæ meæ, quòd attentâ materiâ, quæ ventilatur; quæ est, ut præmittitur, piarum aurium offensiva, pacis, & boni communis æmula; & in multis casibus posset fieri, & esse scandalosa, quòd per hoc sacrum Concilium contendentibus oportunè & importunè de ea, esset perpetuum silentium imponendum; & universale Judicium hujusmodi causæ Romano Pontifici futuro, quem Deus Ecclesiæ suæ sanctæ dabit, utinam profuturum! remittendum, &c.

XXXVI. Deliberatio.

Ego &c. de Monte Carmeli, respondeo quæstioni propositæ, cùm quæritur, utrùm novem Assertiones superiùs scriptæ, sint Judicio Fidei reprobandæ. Protestationibus consuetis præmissis; non intendo aliquid dicere quod sit contra Fidem, nec contra Ecclesiæ determinationem.

Pro responsione, pono istam Conclusionem probabiliter, quòd istæ novem Assertiones non sunt Fidei Judicio reprobandæ. Probo sic: Nullæ Propositiones opinabiles habent se sicut problema neutrum; sed prædictæ novem Assertiones sunt hujusmodi. Ergo Conclusio vera. Minorem probo: quia primam Conclusionem tenet Alexander de Halis, in III. Et sanctus Thomas, in secunda secundæ. Et patet per sacram Scripturam, in multis exemplis; sicut de Moyse, qui occidit Ægyptium; & Judith, Holophernem: idemque de multis aliis legitur; & in talibus interfectionibus non reprobantur, imò commendantur. Ergo, secundùm diversos casus, sunt opiniabiles prædictæ Assertiones, quia rationes utriusque partis sunt solubiles, sicut audivi per contendentes in loco Sessionis; ita quòd, judicio suo, secundùm diversitatem casuum, & sensuum sacræ Scripturæ, sunt sustinibiles.

Item. Ex alio: quia prima Assertio, & aliquæ sequentes ex illa, judicio meo, prætendunt casum inevitabilis necessitatis, ex quo talis tyrannus tantæ potentiæ est, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum: nec, malo modo, potest fieri; quia omnis malus modus interficiendi est illicitus. Et sic in casu prædicto, videtur quòd interfectio Regis, vel Domini naturalis, commodè non potest vitari, nisi interfectione tyranni.

De juramento, attenta confœderatione; & de sensu litterali sacræ Scripturæ; & de multis aliis rationibus insertis in quadam cedula per Reverendos Magistros quatuor Ordinum Mendicantium confecta, cum magna maturitate, & diuturna deliberatione præhabita, materiam disputando: in quolibet enim statu specialiter, & posteà generaliter insimul congregati conclusimus sicut ibidem continetur, & illi cedulæ ex toto Jure * refero, & sigillum Officii est impressum: & protestor, quòd ista superiùs dicta, non dico ad injuriam, vel infamiam cujuscumque personæ, sed in favorem Fidei, astrictus juramento. Hæc manu propria scripsi.

* *Forsan* me, *loco* Jure.

XXXVII. Deliberatio.

Reverendissimi Patres, & Domini, ut ego &c. inutilis minister &c. sacræ Theologiæ humilis Professor, vestris obedientiam * Paternitatibus &c. Ad quæstionem, quâ quæritur, utrùm supra scriptæ novem Assertiones sunt Fidei Judicio reprobandæ. Respondeo per tres breves Propositiones, quarum prima est.

* *Forsan* obediam.

Propositio Prima.

A Licèt septem primæ Assertionum istarum non sint publicè dogmatisandæ; visis tamen, & benè attentis authoritatibus, rationibus, & persuasionibus hinc indè pro utraque parte adductis, vel adducendis, & solutionibus earumdem, quæ datæ sunt, vel etiam dari possunt; non sunt Judicio Fidei, tanquam in Fide erroneæ, reprobandæ.

Ratio primæ partis est: quia dogmatisatio illarum, esset in subversionem Reipublicæ, & laxarent hominibus ad mala paratis frena ad mala multa.

Ratio secundæ partis: quia in nullo sacri Canonis Libro, vel aliquo alio Jus Fidei tantummodò continente, prohibetur alicui subdito Regis, quin pro salute corporali ipsius Regis, & Reipublicæ, sit sibi licitum, & meritorium, sine quocumque Mandato ab homine expresso, occidere tyrannum taliter ut Assertiones istæ dicunt, in omnibus * qualificatur. Patet discurrendo per omnes Libros Bibliæ, aut per ea quæ tradita sunt nobis ad credendum, ut declarat cedula communis, per Superiores Mendicantium vestris Reverentiis exhibita.

* *Locus corruptus.*

Propositio Secunda.

B Octava Assertio, quæ dicit: *Littera occidit* &c. non est simpliciter, & absolutè, prout jacet in terminis, Judicio Fidei reprobanda.

Ratio. Quia licèt sensus litteralis in sacra Scriptura, quem intendit Author principalis, scilicet Deus; vel etiam Author secundarius, scilicet Propheta, Evangelista, vel alius Author, sit semper verus; non tamen omnis litteralis in sacra Scriptura, quem termini prima facie generant in eo qui capitur ad litteram, est semper verus: qui tamen etiam datur sensus litteralis, secundùm quod Doctores dant distinctionem de sensu litterali quem facit, & in quo fit: ut etiam dici poterit ex Gregorio, *in Moralibus*; & super *Ezechielem*; & ex Hieronymo, super *Matthæum*; & Bonaventura, *tertio Sententiarum. Distinctione ultima.*

Propositio Tertia.

C Ultima Assertio, quæ dicit, quòd *in casu socialitatis*, &c. non est consimiliter Judicio Fidei reprobanda: quoniam juramentum præjudiciale ipsi juranti, seu promittenti, vel suis, non est tenendum in tali casu, cùm sit contra ordinem charitatis. Quare &c.

Hæc sunt dicta, salvâ semper determinatione sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholicæ, atque sacri Concilii Generalis eam repræsentantis, & reverentiâ cujusque alterius aliter sentientis.

XXXVIII. Deliberatio.

Ego &c. de Monte Carmeli, cum protestationibus consuetis, quòd non intendo aliquid asserere quod sit contra determinationem sacro-sanctæ Romanæ Ecclesiæ; ad quæstionem quâ quæritur: D Utrum novem Assertiones supra nominatæ, sint Judicio Fidei reprobandæ: pono responsalem conclusionem, quòd non.

Ad Conclusionem probandam moveor duplici motivo. Primò. Conformando me ad cedulam per Universitatem quatuor Ordinum Mendicantium vestris Reverendissimis Paternitatibus præsentatam.

Secundò. Quia materia novem Asserrionum est opinabilis, & inter Doctores sacræ Theologiæ multiplici-

pliciter probabilis : & sic non sunt Fidei Judicio reprobandæ.

Item. Quia non sunt Assertiones contra Præceptum Decalogi, *Non occides*; sicut potest probari per varias rationes, quæ sub variis casibus possunt adduci, & quas probabiliter adducunt sanctus Thomas, & Alexander de Halis, & multi alii tangentes materiam dictarum Assertionum : & sic Judicio Fidei non sunt reprobandæ.

In cujus rei testimonium, præsentem cedulam scripsi manu propria, & sigillo quo utor sigillavi. Die decima tertia Decembris.

XXXIX. Deliberatio.

Ego &c. indignus Professor: fateor has novem Assertiones, de quibus quæritur, in Judicio esse valdè probabiliter condigestas; visis, & maturè discussis rationibus factis ad utramque partem contradictionis istarum novem Assertionum, quælibet illarum sit satis solubilis : nihilominùs tamen rationes probantes quòd istæ novem Assertiones non veniunt Fidei Judicio condemnandæ, sunt fortiores, apparentiores, & magis coloratæ, judicio mei ex illis intellectûs : & ideò istius Conclusionis teneo partem negativam, teste Deo, & mea conscientia. Scriptum manu propria.

XL. Deliberatio.

Ego &c. Magister in Theologia; circa dictam quæstionem ita delibero; atque meæ deliberationis causas, & rationes, pro ut sequitur, humiliter assigno, in materia præmissa, & difficili, & periculosa, propter quorumdam Dominorum relationes personales, veritatem sinceram, pro modulo, absque ulla partialitate sequendo, ac ipsius veritatis, simulque eorumdem Dominorum ex eadem domo genitorum honorem humiliter amplectendo; sub correctione Ecclesiæ, & omnium Magistrorum, & Doctorum, ita dico. Et quia circa hanc materiam duplex est difficultas in genere. Prima quidem, an expediat fieri, aut prætermitti. Secunda, quid veritatis, periculi, aut falsitatis habeat : utrumque verò examini Doctorum subjacet. Ideò circa primam difficultatem præmittuntur aliquæ suppositiones.

Prima Suppositio.

Sicut *piarum mentium est, apud se, devoto scrupulo, culpam credere, ubi culpa non est*, inquit Gregorius : sic perversarum mentium est, & gravissima proximo infertur injuria; propter favorem, vel odium; errorem, vel hæresim in altero confingere, ubi non est.

Secunda Suppositio

Cautè videtur esse ponderanda, si adducta Propositio ad Judicium Fidei, falsa ascriptione, honorem alicujus Principis, aut simultatis querelam illius cum alio Principe indirectè tangat.

Probatur. Nam in tali materia habente respectum, vel habitudinem ad Principes, vel Potentes viros, plerumque favor, vel odium sic immiscetur, quasi mutua querela, vel causa ipsorum de inter eos civili bello ad Scolecomasticum bellum transierit; & inde ipsæ vires, & potentiæ ingeniorum concupiscibilis, scilicet amore unius partis compulsa; & irascibilis, ardua quædam, & rigorosa adversus partem exosam aggrediens, & quasi strenuos actus, virtuosa fortitudine, amplecti æstimans. Hæ quidem vires in uno homine ad alterum, quasi prælientur mutuò, vice Dominorum suorum, in hujusmodi materia Principum subacta, controversiæ suæ ita feruntur sine freno, quòd includitur * penitùs cujuslibet piæ interpretationis clementia, juxta vulgare proverbium :

Non est clementia bello.

Et indè contingit quandoque, quòd intellectus qui in statu hujus viæ numquam est in pleno lumine cognoscendi, adeò rudescat; vel etiam, manente
A intelligentia, tanto impellatur affectionis præcipitio, ut deficiat in discernendo, vel fingat, & id quod est falsum nonnumquàm quasi verum evidens proponat.

Indè est etiam, quòd famuli illiterati, & mangones, in tali materia, cujus profundum speculabilem penitùs ignorant; solo tamen intuitu Dominorum acriter compugnant, & de his sæpè apud nos videtur experientia. Et ergo si in materiis speculabilibus, nec usquequaque habentibus relationem ad laudis, seu vituperii operationes humanas, debet caveri ne amor solus vincendi, prævalendi, vel apparendi decipiat : multò plùs in tali Principum favorosa, vel odiosa materia, diligentissimè cavendum est, ne utrinque affectio ita seducat, vel rigor odii sic impellat, quòd vel lædat finem læsam † esse livore
B perverso confringat : &, per consequens, adhibita convenienti cautela, ponderari debet ex quo fonte, quo zelo, & quibus modis, mediisve talem materiam contigerit, vel contingat suscitari; & quid inde damni vel commodi, pacis, vel rancoris, talis materia afferat.

Prætereà, si malum est alicujus personæ minoris status; pessimum & periculosum valdè esse videtur alicujus communis, & potentis viri, exercentis publicum Principatum, famam in re tanta falsò lædere, sicut est Fides Catholica. Undè consequens est ut etiam lædatur honor, & sinistrè fama tangatur, nedùm suæ sobolis, quin imò totius sanguinis, & Domus unde originem duxit; ac infertur gravis injuria ipsi populo cui principatur.

Et ergo attentiùs multo, & graviùs circumspiciendum est de tali homine potenti, & publico, & criminoso, quàm de minori persona: tyrannis enim pauca, sive Regna etiam Christianorum ‡ aliqui interdùm regales sui criminaliter contenderunt, usque etiam quandoque ad sui principalis Monarchæ interfectionem, ac Principatus usurpationem. Non ta-
C men reperitur, quòd Clerici fuerunt ita subtiles, quòd super illis quasi notoriè malis, crimen infidelitatis, ceteris incomparabile, Principes hæreticando fabricarent : considerabant enim illud quod infra dicetur in prima Conclusione; & quanti est periculi unâ, ut præmittitur, personâ tactâ, totius inde domus, undè est; ac etiam Dominii, cui præest, honorem, & famam ad Fidei Judicium præcipitanter trahere.

Item. Si fuerit simultas, aut querela unius Principis ad alterum in causa civili, vel aliqua alia, citra Fidem : tamen si domo, & sanguine fuerint consobrini; tanta est causa Fidei, & alias omnes singulariter excedens, quòd si in causa ista alteri partium quis quomodolibet injuriam faciat, eodem contextu alterius partis simul honorem labefaciat.

Et prætereà, si in exordio, vel exitu mutuæ querelæ talium Dominorum, turpe, aut enorme quic-
D quam uterque in alterum habuerit; tunc prudentiùs esse videtur, sagaciter subticendo, totum extinguere, quàm ululatu quorumdam affectionato, verenda hujusmodi, & utrorumque Principum, publico ventilabro, in conspectu totius mundi recensere, & Domum Regalem, veluti in theatro publico, voce furiosa diffamare. Et inde est, quòd multùm laudari debet, & approbari prudentissima humilitas illorum, qui propter hujusmodi causas, quæ vertuntur inter Prin-

* *Forsan* excluditur. † *Locus corruptus.* ‡ *Locus corruptus.*

Principes suos, plerumque ignotis vulgò earumdem causarum principiis, non præsumunt furiosa mente, vel conturbato spiritu hunc, vel alterum quomodolibet diffamare; sed potiùs lugendo, plangendo, & orando pro eorumdem Dominorum, in Jesu Christo, & in eadem Christiana domo perfecto amore, & humili obsequio pariter amplectuntur, ac utriusque pacem, & honorem nituntur conservare.

Decipiuntur autem illi, & partem utramque decipiunt, qui præcializando optimos credunt, in prædicto casu, parti favores impendere: damnosa quippe res est, Domum Regalem in Sectas & partialitates veluti convulsos, & convibilinos, schismate pestifero tunicari*, atque dividi; & interpositis Prædicationibus, Propositionibus, vel Sententiis virgiosis, nunc honorificæ censuræ de neganda sepultura ad istam partem suspectæ incredulitatis, de Fide læsa ad aliam partem schisma: siquidem inter Principes ampliùs firmatum est, & pejùs invaluit. Sic igitur præcavendum est, quòd nulla Sententia, vel Decreto, pro ut de æquissimo Judicio Universalis Ecclesiæ sentitur, schisma prædictum ulteriùs accrescat.

* *Multa hic corrupta esse videntur.*

Tertia Suppositio.

Et si Propositionis sensus, quem facit, à Fidei Judice principaliter discernitur; simul tamen conspici debet præsumpti assertoris persona; & scandalum, vel periculum, quod inde sequi proponitur: ad habendum enim illius personæ sensum, vel suæ intentionis veram interpretationem, constat plurimùm vitæ suæ, & conditionis consideratio; utpotè si famam bonam habeat; quòd vivendo, vel moriendo nullam alicujus pertinaciam habuerit; si in Studio solemni, erroribus quoque nunc, & olim purgatissimo, usque ad Theologiæ gradum, vel Magisterium per dies duos processit; si per sapientes quando monitus fuerit, confestim inobediens exstiterit; si protestatione illius, aliorumque laudabilium Theologiæ Studiorum, singulis Actibus notabilibus, sub humili jugo Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ sanctæ, atque Theologicæ Facultatis promiserit; si veros dictorum suorum expositores, atque pios, & non livorosos interpretes, humili corde habere quæsiverit; si Actus solemnes, & fructuosos olim egerit, ad opus unionis Ecclesiæ sanctæ; si denique per plures Annos, postquàm dicta sua prodidit, interveniente Universalis Ecclesiæ, ut puta Pisano, & Romano Concilio, apud suos delatores, usque post obitum suum in montibus, & irrepræhensus conversatus est. Hæc & similia, circa personam de erroris Assertione præsumptam, conspicienda & conferenda sunt.

Scandala verò etiam prospiciantur, si fuerint aliqua: & si sic; advertatur benè si in alteram, quàm hujus Assertionis causam meritò debeant resolvi. Unde si dicas, quòd incommoda, vel dispendia guerrarum egeant * Assertiones prædictæ; dicet alius, quin imò, fecerunt illam † fractiones neglectarum Legum, & Tractatuum Regiorum.

Inter istos itaque turbines videtur quòd incassùm nititur quis talia præliorum scandala in istarum Assertionum origines resolvere; & nunc de bellis civilibus, & contentionibus Principum theologizare: cùm durante guerra, ita fuerunt ignotæ prælibatæ Assertiones penès omne genus hominum, vel circa earum formam, à curiosis & affectuosis in materia, hinc indè turbando, nunc istæ, nunc aliæ in terminis, & substantia vicissim ac mutabiliter proponantur. Non enim idem est, tyrannum à suo subdito indifferenter mactari; & hostilem tyrannum, læsa Majestate, Regis sanguine sitientem, à fideli

* *Forsan* egerint. † *Forsan* illas.

Regis vassallo per interfectionem clandestinè prohiberi: alterum autem pro altero, prout fertur, manifestissimè confictum & acceptum est.

Cavendum est igitur summoperè, ne, ad ulteriorem Principum divisionem, non causa scandali causa fugatur*; ne quos mutuum ferrum nondùm invicem convicit, Principes ejusdem Domus, & Sanguinis benignissimos, in desiderata pace consovendos, A verbum mordax, vel abusio Scripturarum, instigante affectu deordinato, nitatur in bello consovere, & Regnum dissolvi: quod Deus avertat.

Istis suppositis, ponitur ista Conclusio: Possibile est Principem publicè approbare aliqua bella, cædes, insidias, aut civium afflictiones pœnales, per eumdem in alterius Principis, vel inferioris hominis bona, seu personam illatas; quæ tamen notoriè sunt injustæ: & quòd, licèt teneatur apud conscientiam pœnitere, non tamen trahendus esse videbitur idcircò ad Judicium Fidei, tanquam de Fide suspectus, etiamsi non velit reatum hujusmodi, quamvis notorium, publicè confiteri.

Prima pars declaratur sic: quia etsi approbare sententiam oppositam Fidei, moribus, Scripturæ sanctæ, aut determinationi Ecclesiæ, sit per se malum, ac Judicio Fidei condemnandum: actus tamen particulares, ut illius, vel istius cædis, belli, vel insidiarum, secundùm se, & ex sua specie, non B habent quòd sint boni, vel mali, sicut homo, ex sua specie, non est albus, vel niger, sed per aliquod aliud. Et ergo nunquam, aut vix possunt tales actus, per quamcumque circumstantiarum malitiam, cum colore, vel apparentia excusationis cujuslibet simpliciter †.

Exindè poterit igitur actuum illorum approbatio, ad causas, seu colores præstitutos, quamvis falsè interdùm, ac insufficienter resolvi; & ita siquidem, fingendo, aut ignorando peccat sic approbatis ‡, & tenetur pœnitere. Sed quia nec actus, secundùm se, est moraliter bonus, vel malus, nec, per consequens illius approbatio, ut nudè & simpliciter cadens super actum illum, est bona, vel mala.

Fingere autem, ubi non est sufficientia coloris, vel actuum causæ prædictorum, etsi peccatum sit, & de tali dolo pœnitendum; non est tamen aliquod dogma perversum, vel errorem aliquem in Fide, aut moribus astruere; &, per consequens, approbare C actus illos Litteris, verbis, aut Mandatis patentibus, quamvis malum, de quo pœnitendum, non tamen tanquam suspectum, videtur ad Fidei Judicium pertinere. Verbi gratiâ, in civilibus, Reges, aut Principes, interdùm sub colore ficto, exactiones plebi faciunt notoriè indebitas, quas unà cum suis causis, & coloribus confictis facto, verbo, litterisque patentibus commendant; neque tamen idcircò suspecti sunt de erroris, aut infidelitatis crimine.

In criminalibus itaque, unus Princeps, alterius quem dolosè interfecit, si Regnum usurpet, & ipsum publicè videatur commendare; iste si quidem non de errore, aut Fide Catholica, sed de tyrannide, aut malitia perversa pœnitenda, criminandus censetur.

Prudenter igitur cavendum est, ne causæ actuum prædictorum, ut belli, cædis, insidiarum, &c. ad Fidei Judicium, & examen, cui sola perversi dogma- D tis, vel erroris cognitio pertinet, sub involucro confusionis absurdæ reducantur: hoc esset ipsius Fidei privilegio derogare, alias causas suis æquiparando, Fidemque ipsam, & singulare Judicium ejus, unà cum suis Professoribus vilipendio, & ludibriis etiam popularibus exponere: esset insuper generare scandalum periculi; nè dùm levi Tractatu gesta hominum, & præsertim Principum laicorum ad Forum erroris, & Judicium Fidei pro libito ducun-

* *Locus corruptus.* † *Hic aliquid desideratur.* ‡ *Locus corruptus.*

ducuntur; indè Fides contemnatur, quod absit, vel irruatur adversùs suos professores, tanquam de causis civilibus, & aliis, vice causarum Fidei, colludentes.

Sunt enim plures vi, dolo, aut tyrannicè multorum Dominia notoriè usurpantes, quòd publicè quasi virtutes, beneficia commendant. Sunt qui bella gesserunt notoriè injusta, & similiter approbant. Sunt qui in cædes hominum clandestinè, vel aliàs, cum injustitia manifesta surrexerunt; quasi tamen strenuos actus talia commendantes: non autem isti, vel illi, quasi de hæresi suspecti, vel errore damnabuntur, propter rationem superiùs resolutam. Sic enim Fidei Judicium statim ad singula maleficia traheretur, quod esset pericula subire, & scandala sequi.

Ex quo sequitur, quòd ille qui pridiè unum hominem interfecit, quantumcumque per modum qui sequitur, causas frivolè confingendo, illud factum approbaret: quippe nihilominùs maneret reus criminis, sed non reus hæresis. Undè si interrogetur, cur occidisti? & ipse respondeat, quòd licet impunè hominem interfici; tunc quidem reus est hæresis. Sed si ita respondeat: Istum hominem interfeci, quia justam causam, vel occasionem habui quam non dicam vobis. Vel: Ipsum justè interfeci, quia me primùm occidere voluit; vel quia, Deo jubente, per revelationem hoc feci; vel quia justus Judex eram, & ille ordinariè condemnatus fuit. Si quidem ita dicat, & per omnia expressè, & notoriè mentiatur; licet peccata, & dolos multiplicet talia fingendo: ipse tamen nullatenùs in Fide errat. Et sic patet expressus, & notorius defectus considerationis aliquorum, quibus si crederetur, oporteret Judicia criminalia, & civilia cessare, & omnia ad Fidem resolvi.

Secunda pars Conclusionis probatur: scilicet, quòd non est necesse talis offensæ publicè pœnitere. Si enim talis exigeretur ipsius pœnitentiæ publicatio, qualis fuit culpæ; tunc apostatæ, vel histriones, ac hujusmodi peccatores publici mundum propagantes, non nisi ubi gesserunt scandala, & non in Claustri secreta deploratione debitè possent pœnitentiam agere, & indulgentiam promereri. Item ea facilitate Principes & Prælati in plebis contemptum plerumque redderentur; quia de publicè interdùm commissis, ut ira, vel avaritia, publicæ punitiones eisdem infligerentur. Notorii demùm singuli peccatores, non nisi publicè culpam suam detestando, veniam consequi possent: quæ omnia & sunt valdè rigorosa, & obsunt divinæ pietati, quæ pronior est ad miserandum, quàm ad puniendum. Pastor etiam Evangelicus lapsam ovem vexisse legitur, non abjecisse, ut Ambrosius dicit. Et Salomon: *Noli*, inquit, *esse nimis justus*, Eccle. VII, 17. Et iterum: *Scriptum est*: *Misericordiam volo*, *& non Sacrificium*. Matth. IX. 13. Et Chrysostomus: *Lavant lachrymæ delictum quod pudor est confiteri*. Et Paulus ad Hebræos. Non dico, ut te prodas in publicum, neque apud alios accuses, sed obedire volo Prophetæ dicenti: *Revela Domino viam tuam*, Ps. XXXVI. 5. Publica tamen expiatio delicti notorii interdùm valdè commendatur: præsertim si delictum nulla possit tergiversatione ad bonam intentionem referri, & si proximi læsio nequeat æquè, vel commodiùs reparari, etsi hoc conveniat statui pœnitentis. Undè quamvis in eodem genere peccati Clericus plùs peccet, quàm laïcus; dicunt tamen Doctores, pœnitentiam solemnem Clerico non debere injungi, ne Ordo veniat in contemptum.

Præterea, Dominus Albertus Magnus, super IV. *Sentent. Distinct.* XXVII. *huic quæstioni*: *An pro quolibet manifesto peccato, teneatur homo manifestam pœnitentiam agere*, sic respondet; „Dicendum, inquit, quòd non oportet quemlibet scandalisantem pœnitentiam aliis propalare, quàm Sacerdoti. Si quis fecit scandalum in communi, tenetur ad ostensionem boni exempli in communi: quia per hoc ipsum quòd vident bonum exemplum, cùm de quolibet sit præsumendum bonum, debent præsumere de præteritis pœnitentiam & remissionem. Nam sicut malum exemplum fuit illi occasio ruinæ; ita bonum exemplum debet esse eis occasio boni.„ Hæc Albertus Magnus, cujus dictis, & Sententiæ præmissæ adhærent isti Doctores, videlicet Joannes Lector, *in Summa sua Confessorum*, *Lib.* III. Et Bartholomeus de Pisis, *in Summa*, *De casibus conscientiæ*.

A

Ex istis ergo patet Conclusio declarata, quæ multùm confert ad illa quæ circa proposita videnda erant, de expedienti: circa quod rursùm ponitur, & adjungitur, per modum advisamenti, hæc ultima Conclusio.

Ultima Conclusio.

Aliquæ sunt Propositiones, Fidei & moribus, quamquàm de longè, pertinentes, quas nec omninò asserere simpliciter, vel negare convenit; nec tamen expedit Judicio Fidei declarare: non enim ulla Propositionis condemnatio, vel approbatio, nisi relativè, & ad proponentis temeritatem, vel imminentem præcavendi periculi subsecutionem, vel ad ipsius ædificandi Corporis Ecclesiæ statim meliorem *.

B

Contingere autem potest, ut in rebus videmus, Ecclesiam sanctam & piam, quædam culpabilia cautiùs dissimulando permittere, & pejoris scandali casum prævidere, ac utiliùs præcavere, quàm si gladio suæ potestatis talia mala sententialiter comprimere, vel obtundere niteretur: ut sunt lupanaria civitatum, prostibula suburbiorum, & similia. Sic etiam determinatio, vel condemnatio Propositionis, ex cujus judiciali declaratione plùs mali subsequi potest, de suscitatione periculi, quàm de fructu, aut ædificatione, videretur potiùs subticenda, quàm facienda; ut in parte sequenti, circa materiam principalem poterit declarari: & sicut ista non videretur condemnanda, si quis eam deffendendam esse proponeret, scilicet quòd non peccant Christiani Judices, districta Lege civili mortem infringentes † corporalem latronibus pro sola ablatione humanæ vitæ,

C

cùm Scriptura sacra contrarium, & ratio per se habeat. Tutius namque est quòd Ecclesia in istis, & similibus, dissimulando se gerat, quàm expressè Fidei Judicio talia interdicat, ne per accidens Reipublicæ scandala, aut incommoda indè majora proveniant.

Aliqua sunt etiam Fidei pertinentia, de longinquo, problematicè opinabilia, prout est: Non potuisse mundum ab æterno à Deo dependere. Et sicut est: Virginem gloriosam in peccato originali non fuisse conceptam: quorum determinatio ad alteram partem, per Judicium Fidei, plùs videretur curiosa, quàm oportuna. Et sic finis, quantùm ad ea quæ videnda erant circa primam difficultatem; quid scilicet expediat de proposita dictarum Assertionum materia fieri, aut prætermitti: quod quidem per sequentia clariùs, & diffusiùs poterit apparere, & de hoc & aliis videri Conclusio.

D

Circa difficultatem, quid veritatis, aut falsitatis, probabilitatis, aut periculi habeat materia novem Assertionum, aut Propositionum, quarum prima incipit, *Licitum*, &c. aperitur sequens determinatio, sub humili submissione & benigna correctione Apostolicæ Sedis, & hujus Constantiensis Concilii Generalis.

Necesse est, ante omnia, scire quid nominis terminorum, eosque propriè accipere, & illis in præsenti materia non abuti; *Nisi enim nomen scieris*, inquit Isidorus, *cognitio rerum perit*. Et Philosophus, Primo

* *Hic aliquid desideratur.* † *Forsan impingentes.*

primo Elenchorum: *Qui virtutis nominis sunt ignari, de facili paralogisantur.*

Prima Distinctio Aristotelis. III. Politicæ.

Quòd „Politia, vel Polucuma, idem est quod dominans civitatem. Illud autem Dominium, sive illa Politia, in qua unus principatur, vocatur Monarchia. Ubi autem pauci, dicitur Aristocratia. Sed ubi ipsa popularis multitudo gerit Dominium, communi vocabulo, dicitur Politia.„

Secunda Distinctio Aristotelis. Ibidem:

„Politiarum, quædam sunt rectè conferentes ad bonum commune, ut illæ, quæ dictæ sunt. Aliæ verò sunt transgressiones earum; ut Oligarchia, Aristocratiæ Politiæ. Tyrannis verò, Regalis Monarchiæ.„

Tertia Distinctio Aristotelis. Ibidem.

„Licet multipliciter Regnum accipiatur: propriè tamen est Monarchia, cui principatur quis liberè, secundùm Dominationem universalem, sine ulla illius arctatione ad bonum Reipublicæ conferens.„

Quarta Distinctio Aristotelis. Ibidem, & VIII. *Ethicorum*:

„Monarchiarum, alia optima, scilicet Regnum. Alia pessima, & Regno contraria, scilicet tyrannis.„

Quinta Distinctio Aristotelis. Ibidem. III. *Politiæ*:

„Tyrannidum, ea propriè, & maximè videtur esse tyrannis, quæ existens Monarchia despotica, est incorrigibilis Principatus Monarchicus, ab bonum proprium, & non Reipublicæ conferens.„

Sexta Distinctio Aristotelis. VIII. Ethicorum. Et V. Politiæ:

„Tyrannorum alius est hostis. Alius verò Dominus naturalis, juxta prædictas distinctiones.„

Scriptura sacra, sanctique Doctores, & ipse communis usus Catholicorum, dictam propriam, & veram acceptionem Regni, & tyrannidis recipit, & approbat. In Ezechiele. Cap. XXXVII. 24. *Servus meus David super omnes erit.* Et ibidem. C. pro magno numine Deus promittit, quòd ponet populo suo caput unum, & Princeps unus erit in medio eorum. De tyrannide autem dicit Rex Salomon: *Regnantibus impiis, ruina hominum*, Prov. XXVIII. 12.

Distinctionem verò ultimam, de hoste tyranno, & naturali Domino in tyrannum converso, frequenter habemus ex Scriptura sacra. Et dicit sanctus Thomas de Aquino, Libro, *De Regimine Principum*, quòd Ajoth, qui interfecit Eglon, *magis*, inquit, *judicandus est hostem interemisse, quàm populi Rectorem, licèt tyrannum.* Hæc ille.

Correlarium Primum.

Propriè tyrannus est, quicumque Reipublicæ oppressor, Potentatu Regali, & Monarchica Potentia despoticè abutitur, absque Superiori repressore; sive talis habeat, vel usurpet titulum, seu dominationem Monarchici Principatus, sive non.

Correlarium Secundum.

Abutuntur omnes terminis, extendentes Monarchiam Regalem, vel tyrannicam, ad Rectores Scolarum, Abbates Monachorum, maritos mulierum, ut isti, vel illi Reges, vel tyranni nominentur.

Correlarium Tertium.

Tyrannus propriè definitur, secundùm Philosophum, quòd „est Monarchia despotica, Regnique transgressio, & Principatus incorrigibilis propter bonum principantis, non propter bonum subditorum.„ Incorrigibilis quidem: tùm quia caret Superiori castigante: tùm quia pessima transgressio interiùs pervertens, optimæ Regali Politiæ contraria: tùm quia si inter tot clamores, & querelas oppressorum emendaretur, jam tyrannus non esset; & sic est incorrigibilis, corruptibilis tamen facilè: quia, ut dicit Philosophus: *Furtivè viventes, facilè contemptui fiunt, & multas importunitates dant insurgentibus.*

Correlarium Quartum.

Omnis Tyrannus propriè dictus, est de facto notoriè talis: consurgit enim denominatio tyrannica, à frequentatis & perseveratis actibus Monarchici despotici Principatus; & communiter, accidente transgressione Monarchiæ Regalis, populum opprimente. Non enim ex indebita exactione semel facta, sortitur quis denominationem tyrannicam, & ex frequentata angariatione, & oppressione subjectorum, procedente à tyranno, personâ quidem non parvulâ*, vel incognitâ, & superioris status, & eminentiæ. Et sic patet notorietas tyrannidis; quæ prætereà in hoc apparet, quòd incorrigibilitatem, ut dictum est, compræhendit. Incorrigibilitas verò monitiones sapientum, & querelas subditorum præsupponit, quarum divulgatio, actus tyrannidis perversos inducit.

Et ergo palam est, tyrannum, in eo quòd tyrannus, notorium esse. Ideò Joannes Sarisberiensis, III. *Policratici*: *Tyrannus*, inquit, *non modò publicum crimen, sed si fieri posset plusquàm publicum esset.* Et idem, *Lib.* VII. *In omni gente, & populo*, inquit, *manifestè est nequitia tyrannorum.* Ad hoc est etiam numerata, V. *Politicæ*, per Aristotelem: *Multiplicitas effectuum tyrannorum, pro magna sui parte jugiter consequentium tyrannidem, ut in voluntariis principari*, &c.

Correlarium Quintum.

Omnis tyrannus propriè dictus, est notoriè incorrigibilis. Ipsa namque descriptio, vel diffinitio est, quæ rem ipsam, vel sui simplicis nominis significationem indicat, vel explicat, &, ut sic dicam, notorisat. Tyrannis autem descripta est, quòd est incorrigibilis Principatus. Igitur propositum.

Correlarium Sextum.

Notorium est, de tyranno conquerentem non posse habere recursum ad Superiorem: est enim ut Monarcha, Superiore carens, qui illum valeat castigare, vim quippè infert, ut potentior existens. Igitur propositum.

Correlarium Septimum.

Monarchâ verò, & naturali Principe per absentiam, vel aliàs impeditis; si quis inferior in illam Monarchiam despoticè gubernando notoriè assurgat, & tyrannus æstimatur; quamvis verbo nundùm sibimet titulum Monarchicum expressè ascribat: periculosum est tamen notoriè non impediti naturalis Monarchæ † vitam titulum Dominii tollat. Patet satis de se: dùm enim tyrannum movet cupido, ut fractis Legibus, Rempublicam desiderio proprietatis absorbeat; nulli dubium, periculum esse, ne amore proprio ductus, Monarcham verum, etiam interimendo, prorsùs excludat. Non enim placet sibi futurum habere repressorem. Hæc omni homini plusquàm proverso ‡ notoria sunt.

* *Forsan* non privatâ. † *Forsan legendum* ne vitam, & titulum. ‡ *Locus corruptus.*

Corre-

Correlarium Octavum.

Perseverantia tyrannidem notoriè concomitatur. Patet ex dictis: non enim solus actus unus; sed pluralitas, & frequentia actuum perversorum, despoticè monarchisando, tyrannum denominant.

Correlarium Nonum.

Prima Assertio, *Licitum est*, &c. continet in se necessitatem inevitabilem succurrendi Monarchæ, in tali periculo mortis, ac suæ exheredationis constituto. Patet ex his quæ nunc dicta sunt; & quæ, ut dictum est, solo hostilis tyranni nomine importantur: quibus insuper subjungitur in Assertione, fraudis, vel sortilegii non allevians, sed aggravans machinatio.

Correlarium Decimum.

Epilogat manifestum esse quid sit tyrannus, & quòd incorrigibilitas, perseverantia, carentia castigantis, notoriumque periculum interitus Principis naturalis, & translationis, vel usurpationis tituli Monarchiæ, simul cum notorietate expressa ipsius tyrannidis, & omnium prædictorum, tyrannidem hostium propriè dictam manifestè concomitatur.

Correlarium Undecimum.

Multùm refert inter hostem tyrannum, & Dominum naturalem ex Regno in tyrannidem conversum. Thomas enim, in decursu sui Libri, *De Regimine Principum*, licèt videatur dissuadere interfectionem tyranni, qui Monarcha est, ut Dominus naturalis; tùm quia si insurgentes nequeant prævalere, ille plùs indè provocatus, magis desæviet; tùm quia dissidia, diversionesque in populo majores indè proveniunt; tùm quia Monarcham pejorem, ac in tyrannide cautiorem cintingit interdùm posteà institui; ut de quodam Dionysio, & successore pessimo narrat idem Thomas, & Valerius Maximus, *Lib.* I. Verumtamen, dicendùm secùs esse, innuit Thomas, ibidem, de hoste tyranno, & non Principe naturali: clandestinam enim interfectionem Eglon Regis Moab sic salvare nititur. *Eod. Libro. Cap.* VII. *Quia*, inquit, *Ajoth magis judicandus est hostem interemisse, quàm populi Rectorem, licèt tyrannum*, Judic. III. & & infra, eodem Libro, *De Regimine Principum*, sic dicit: *Non est facilè*, inquit, *ut Principis, scilicet Monarchæ, & Domini naturalis perturbetur Dominium, quod toto consensu populus amat. Et quia amanti nihil difficile*, inquit Sapiens.

Indè est quòd si interveniat despoticum regimen; nihilominùs amor naturalis ad Dominum naturalem, cogit subditos omnia humiliter sufferre, & prout de quodam Regno Barbarorum, III. *Politiæ*, loquitur Aristoteles: *Dilectio naturalis in Principem, in tantum facit à tyrannica recedere, ut ipsum Principem naturalem, quamvis Rectorem despoticum, diligant ac custodiant.* Et ideò de Monarcha, per tituli veritatem, non per usurpationem, dicit Rex Salomon, quòd *Thronus ejus in æternum firmabitur*, Prov. XXIX. 14. *Hostium verò usurpantium Monarchias, Dominium cùm sit multimodùm odiosum*, inquit Thomas, *non potest diù conservari, eo quòd votis multorum repugnat: occasio enim deesse non potest contra talem tyrannum insurgendi; & ubi adsit occasio, non deerit ex multis unus qui occasione non utatur, nec de facili carebit effectu, quod cum favore multitudinis attemptatur.* Hæc, & multa similia dicit Thomas, de tyranno hoste Rempublicam & titulum Monarchiæ Regalis nitentis usurpare, &c.

Correlarium Duodecimum.

Infertur quantùm periculi, malitiæ, & scandali superaddet hostium tyrannis, vi sua usurpantium, vel usurpare nitentium Monarchias naturalium Dominorum; ultra malitiam despotici Regis, & Principum naturalium, ex Regno in tyrannidem conversorum. A Istos namque subditorum, ut præmittitur, naturalis dilectio supportat, & vice reciproca, plerumque Principis benevolentiam causat: tyranni verò hostes & usurpatores, nedùm Rempublicam opprimunt; sed ipsos Reges, & Monarchas in suis Dominiis turturbant, spoliare, & exheredare conantur; interficere cupiunt: imò, & quidquid noxæ, aut inquietationis, seu periculi civilis & moralis veris Regibus & Monarchis adveniat palàm est, ut plurimum, vel semper, non ex aliis, quàm supra dictis tyrannis hostibus provenire, *Quorum si non esset iniquitas*, ut dicit Augustinus, *sub veris Regibus, & naturalibus Dominis ita Regna quieta essent, & amica pace gaudentia, sicut in composita civitate diversæ familiæ, aut in eadem familia diversæ personæ.* Et ideò sanctus Thomas, Libro prædicto, *De Regimine Principum*, de B tyrannis hostibus sic concludit: *Fortasse autem*, inquit, *nec fidelitati contrarium reputabitur, secundùm opinionem multorum, si tyrannicæ nequitiæ qualitercumque obvietur.* Et rursùs, super II. *Sententiarum*, idem Thomas, dicit sic: *Quando aliquis*, inquit, *aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri: tunc qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.* Hæc ille.

Correlarium Decimum tertium.

Infertur, quòd evidens, & notoria est diversitas, vel discrepantia; imò & ex intentione, contrarietas illius Propositionis condemnatæ, *Quilibet tyrannus*, &c. ab his Assertionibus: *Licitum est*, &c. Prima namque expressio, respectu & relatione tyranni ad suum vassallum, vel subditum, non nisi de naC turali Monarcha, vel Principe ex Regno in tyrannidem converso intelligi potest: ista verò Assertio, &c. & aliæ illi innitentes, de solo hoste tyranno loquitur; & superiùs visa est diversitas istorum tyrannorum. *Sexta Distinctione*: & XI. & XII. *Correlariis*.

Prima insuper necessitatem includit. Ista verò, *Licitum est*, &c. casum inevitabilis necessitatis, ut vitæ Principis subditus succurrat, expresè comprehendit, ut in nono Correlario dictum fuit: & sic illa, *Quilibet*, &c. videtur approbare periculosos interitus Dominorum. Ista verò, *Licitum est*, &c. non quærit nisi conservationem ipsorum: & hoc unus parvulus judicaret, ne illa prima debebat confici, vel proponi in conspectu quorumdam Principum, prout fertur de materia tyrannidis, existens sub involucro symboli, vel similitudinis terminorum, tanquàm instrumentum forsitan execrabilis tutelæ Principis, ipsos ad discordiæ perseverantiam provocaret; D undè tot strages & excidia poterant provenire. Dimissa igitur illa damnata Propositione, *Quilibet tyrannus*, tanquàm impertinente; nunc circa tyrannidem hostium, ad sensum, & intentum illius Propositionis, vel Assertionis: *Licitum est*, &c. formatur sequens Conclusio.

Prima Conclusio principalis.

Hæc Propositio, *Licitum est*, &c. quæ sub Assertionis vocabulo formatur, videtur tyrannidi hostium expresè contrariari, & Dominis & Principibus favere;

non videtur tanquàm Fidei præjudicans, debere sententialiter à sacro Concilio condemnari.

Probatur prima pars. Est enim tyrannus, de quo loquitur Assertio, notoriè tyrannus, notoriè incorrigibilis, notoriè superioris Judicis potentiam violenter, atque Justitiam vi sua impediens, simulque imminet extremum periculum interfectionis Monarchæ, & translationis Dominii, prout III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. & X *Correlariis* deductum est, ex ipsa propria, & vera ratione tyrannidis hostium. Ergo, prout etiam infert Correlarium nonum, hæc Assertio, *Licitum est*, &c. continet in se casum necessitatis inevitabilis, ad succurrendum vitæ, & Dominio Principis naturalis; vitam ipsius, & Dominium deffendendo, ac vitæ invadentis hostis præferendo, ad sensum Assertionis. Sic autem Principis approbare deffensionem, usque ad interitum invasoris, est nullatenùs Fidei Judicio reprobandum. Igitur propositum.

Item. *Occisio hominis*, inquit sanctus Thomas, *non prohibetur in Decalogo, nisi secundùm quòd habet rationem indebiti: sic enim Præceptum continet ipsam rationem Justitiæ.* Ergo non contrariatur Præcepto, si quis seipsum, vel Principem innocentem suum, in mortis simul & exheredationis periculo aliàs inevitabili constitutum ita deffendat, seu deffendi faciat ab invadente tyranno, ut vitam propriam, vel sui Principis, vel Reipublicæ salutem vitæ illius hostis anteponat.

Probatur Consequentia. Quia sic facere, non videtur habere rationem illiciti. Tùm primò, quia consonat instinctui naturæ, Jure sibi indito, nitentis ad sui conservationem. Tùm secundò, quia videtur etiam consonare Legibus, & ordini Charitatis, quia vita temporalis, vitæ dilectione & conservatione*, præferenda est, salvo tamen semper debito moderamine inculpatæ tutelæ: ne ex improportione talis actus defectivi ad finem conservationis intentum, actus ipse reddatur illicitus, ut dicit Thomas. Tùm tertiò, quia idipsum consonare videtur Scripturæ sacræ, ac dictis, & authoritati solemnium Doctorum utriusque Juris, divini, & humani, intrantium, atque determinantium hujusmodi difficultatem prædicti casus necessariæ deffensionis suimet, vel alterius: inter quos reperiuntur isti Theologi materiam determinantes.

Thomas de Aquino.
Petrus de Tarentasia.
Joannes Lector.
Bartholomæus de Pisis.
Et Doctores, simul sacræ Theologiæ participes, videlicet,
Dominus Raymundus.
Bernardus, Glosator, de monte Lauduno.
Henricus Hoye.

Et ceteri Theologi plures, & Canonistæ, & Christiani Legistæ, quorum Operum, vel Librorum copia in hac civitate præsenti non habetur; inter quos nullus ab hac loquendi sobrietate discessit; quin & casum supposuerit necessitatis inevitabilis, & dixerit, plùs esse intendendum vitæ in periculo constitutæ deffensionem, quàm occisionem invadentis. Undè & Henricus Hoye, ampliùs deffendens & extendens materiam, *Libro* V. Operis sui, super C. *Interfecisti*, sic ait:

„ EGo verò Henricus, credo, salvo judicio melio„ri, quòd aliquis sine peccato mutilare, vel oc„cidere potest invadentem alium injustè, & occi„dere volentem, in casu, ubi vitam ipsius invasi ali„ter salvare non potest: dummodò ad salvationem „invasi principaliter, & non ad mortem invaden„tis intendat.„ Et ibidem: „Si aliquis vult me „interficere, possum eum prævenire, nec teneor „expectare quòd me primò percutiat; Scriptura „enim dicit: *Eripe eum, qui ducitur ad mortem*, „scilicet injustè.„ *Prov.* XXIV. 11.

Hæc alibi deducuntur pleniùs: quæ quidem hic recitavi, non quòd, per modum determinationis, simpliciter approbarem quid Henricus, per modum suæ credulitatis, & opinionis, posuerat: sed quatenùs A ex prædictorum consideratione, palàm videatur, non esse sententialiter reprobandum, quasi Fidei præjudicet, si quis dicat: Licitum esse Principis vitam per invadentis tyranni interfectionem conservare, prout continet Conclusio.

Item. In tanta Principis & populi necessitate, sicut continet Assertio *Licitum est* &c. Deus aliquoties monet interiùs, & docet quòd aliquis de populo, contra tyranni hostis violentiam instrumentum divinæ ultionis se gerat, & tyrannum illum, quem non potest publica Justitia reprimere, hic executor divinæ voluntatis, cautelis convenientibus de medio tollat, prout de Eglon & Sisara, Holoferne, & aliis pluribus factum esse in sacris Litteris, & aliis pluribus reperitur. Ergo quandocumque contingit tyrannum hujusmodi, cautelis similibus, occubuisse, temerarium esse videtur, à tali actu divinam disB pensationem leviter excludendo, vel ad inobedientiam Mandatorum Dei, vel sinistram intentionem actum illum referre.

Item. Constat quòd publicis Potestatibus malorum punitio pertinet: sed dùm publica Potestas, propria & juridica, per hostis violentiam, quasi suffocata tenetur, ad naturalis Principis interitum, & Reipublicæ desolationem; tunc malitia talis tyranni subditis fidelibus videretur eo ipso punienda committi, ut Princeps, Respublica, ac ipse Dei populus non pereat. Idcircò Dominus Nicolaus de Lyra. *De interfectione Sisaræ, Judic.* C. IV. sic dicit, quòd „Jahel in hoc fecit rem licitam & meri„toriam: sciebat enim quòd iste Sisara erat maxi„mus oppressor fidelis populi, cujus Fidei ipsa erat „&c. & ideò sicut membrum illius communiter ha„bet titulum interficiendi eum.„ Et Sarisberiensi *Policratici, Libro* VIII. „Unus hostis humani generis „judicatus est,„ inquit.

C Hæc distinctio tyranni, hostilis scilicet, quâ explicatur res quæ latet in nomine; ideò concludit: sicut damnatum hostem licet occidere, sic tyrannum. In hac etiam resolutione præsentis rationis fundari viderentur dicta sancti Thomæ, in duodecimo correlario recitata: & sic patet notorius deffectus eorum, qui dicunt, quod tyrannnum convinci oportet: caret enim in eo, quòd tyrannus, convincente Justitia, & potentior existens, expressa insuper notorietas, satis convincit.

Sed contra Conclusionem, & aliquas suas probationes arguitur sic, ratione sancti Thomæ, secunda secundæ. Quæst. LXV. Art. VII. *Homicidium*, inquit, *est gravius peccatum quàm simplex fornicatio, vel adulterium: sed nulli licet committere simplicem fornicationem, vel adulterium, vel quodcumque aliud pec*D *catum mortale, pro conservatione vitæ; quia vita spiritualis præferenda est vitæ temporali, & corporali. Ergo nulli licet, deffendendo se ipsum, alium occidere, ut propriam vitam conservet.* Thomas sic solvit: *Dicendum, quòd actus fornicationis, vel adulterii non ordinatur ad conservationem propriæ vitæ, ex necessitate, sicut actus ex quo quandoque sequitur homicidium.*

Item. Primâ secundæ Q. C. sic ait: *Præcepta Decalogi quantùm ad rationem Justitiæ quam continent, immutabilia sunt; sed quantùm ad aliquam determinationem, per applicationem ad singulares actus; ut scilicet hoc vel illud sit homicidium, furtum, vel adulterium, aut non; hoc quidem est mu*ta-

* *Forsan* dilectioni & conservationi *est legendum.*

tabile: quandoque sola authoritate divina, in his quæ à solo Deo sunt instituta, sicut in Matrimonio, & in aliis hujusmodi; quandoque etiam authoritate humana, sicut in his quæ sunt commissa hominum Jurisdictioni. Hæc ille. Et sicut etiam in casu inevitabili Principis, vel suæ propriæ deffensionis, modo superiùs resoluto.

Et per hoc patet clara resolutio rationis eorum, qui dicunt, quòd sic contingeret, pro libito, interpretari Præcepta, *Non Mœchaberis. Non furtum facies*, &c, pro libito, excusare Herodem de crimine, propter cujus impugnationem Joannes Baptista Martyr fuit; & quòd licet furari pro Ecclesiis conservandis; & plures habere uxores, pro patria, vel civitate populanda; & hujusmodi: à solo enim Deo institutum est Matrimonium, penes quod, nulla authoritate humana, fieri potest mutatio. Hæc etiam includunt formalem rationem illiciti, nulloque necessitatis respectu contingit ordinari talia ad Principis, vel propriæ vitæ conservationem, prout Thomas tetigit, ut supra resolutum est.

Istis rationibus ergo patet, quòd non convenit hanc Assertionem, *Licitum est* &c. Fidei Judicio reprobari: quòd si fieret, angustaretur, imò ferè prorsùs clauderetur via angustissima abjiciendi tyrannides; & aperiretur porta magna, & spatiosa hostibus, perversis viris, licenter, & frequenter aggrediendi tyrannias: in quarum favorem, ab sit ab hac Synodo, quòd quidquam in futurum calumniabile declaret, aut determinet. Et sic patet totius Conclusionis sententia, nedùm quantùm ad alias de tyranno, dictis eisdem rationibus, & probabilitate consimili, nullatenùs esse Fide Judicio reprobandas.

Octava verò: *Littera occidit* &c. planè intelligitur de eo sensu litterali, quem littera primò facit, non quem Author litteræ primitùs intendit: & hanc distinctionem, de sensu litterali, recipiunt, & illâ utuntur Doctores sancti. Undè Gregorius, *super Ezechiel*, dicit: *Si omnia ad Litteram sentiamus, virtutem discretionis amittimus.* Et sic capit ibidem sensum litteralem, quem scilicet littera, de se, grammaticaliter exprimit, Et similiter dicit Hugo, in *Didascalicon*, & alii plures.

Postrema Assertio non dissuadet observantiam juramenti, vel confœderationis, aut alligantiæ; nisi quantùm ad ea, in quibus divina Lex, & Charitatis ordo per se obligat: non enim intendit Assertio, quòd propter unum denarium sibi, vel uxori deffendendum, quis juramentum, vel alligantiam frangat; seu quantùm ad ea, ad quorum conservationem, ex divino Præcepto & Lege naturali, & ordine Charitatis, priusquàm juramentum fieret, vel confœderatio, sibi, & suis tenebatur: ut est vita propria, uxoris, aut liberorum conservatio, vel educatio; quæ cùm cadant sub Præcepto, illud Dei Præceptum, juramentum non dissolvit, vel confœderatio; vel etiam, dum fit, intenditur, & constat ad bonum proprium, non ad nocumentum, ordinari.

Item. Sibi, vel alteri præjudicare, habet in se rationem illiciti; nec fieri potest præjudicium sine culpa mortali, vel veniali: juramentum autem non est vinculum iniquitatis.

Est ergo Conclusio ista: quòd nulla dictarum novem Assertionum venit Judicio Fidei reprobanda.

Et hæc dicta sunt, cum correctione Apostolicæ Sedis, & Concilii Generalis.

Pro resolutione quorumdam objectorum contra prædicta contentorum in cedula, incipiente: *Placeat attendere* &c. advertendum est primò, quòd conformiter ad quædam dicta superiùs, quòd, secundùm Philosophos, *in Ethicis*, & *Politicis*, cui non discordat verus, & communis modus Scripturæ, & sanctorum Patrum accipiendi tyrannidem; *Propriè tyrannus est, quicumque Reipublicæ oppressor, Potentatu Regali, seu Monarchico despoticè abutitur, ac in Regno, seu Monarchia vim infert, potentior existens, sive habeat, vel usurpet titulum, seu denominationem Monarchici Principatus, sive non.*

Et sic, prout distingunt Philosophi, VIII. *Ethicorum*. Et v. *Politiæ*. Et Gregorius in Moralibus. Et sanctus Thomas, in Libro, *De Regimine Principum*. Et Sarisberiensis. Et alii plures. „Tyrannorum propriè „dictorum, alius est Dominus naturalis, ex Regno in A „tyrannidem conversus, de quo nulla novem Assertionum loquitur. Alius verò est hostis tyrannus, de „quo in proposito, cui quidem ex ratione attemptatæ „transgressionis eminentis Monarchiæ, effectuumque „tyrannicorum oppressivorum populi, convenit in eo „quòd Tyrannus notorietatis tyrannidis, ac exclusio „recursùs ad Superiorem, vim infert, potentior exi„stens. Tali etiam tyranno convenit notorietas ex„tremi periculi, aufferendi vitam, & Dominium à „naturali Principe, in cujus Monarchia hostis ille „invasor tyranniſat, & nullus est ita cæcus, quin vi„deat in quo vitæ suæ, & Dominationis periculo „sit constitutus Rex, seu Monarcha, in cujus ter„ritorio qui supra assurgit, & vim infert, poten„tior existens, ac nititur principari; & hoc ipsum, „tyrannis, ad hostes contracta, sufficienter in sua ratio„ne compræhendit.„ Et nihilominùs Assertio, vel B Propositio ad idem satis explicat, & cùm hoc, tyrannidem hostilem, respectiva limitatio illius hostis ad Regem, & Dominum suum, pejori circumstantia aggravat: habet enim textus: *contra salutem corporalem sui Regis, & supremi Domini, pro aufferendo* &c. Pejor est autem, & multò periculosior tyrannia subditi, & hostis intestini, quàm extrinsecùs invadentis, ut cuilibet notum est: extremitas itaque periculi exigit omninò necessitatem succurrendi.

Et quia dictum est; tyrannica hujusmodi ratio, & ipsamet Assertio explicitè Superioris planè recursum excludit; ideò non restat, nisi vel quòd Princeps pereat, vel quòd fidelis subditus, ad sensum Assertionis, illum deffendat. Patet ergò quòd Assertio ipsa, ex sua declaratione, ac tyrannidis hostium, præsertim intrinsecorum, propria ratione, necessita- C tem inevitabilem sufficienter compræhendit.

Cùm ergò dicitur in prædicta cedula, quòd animus occidendi, propria authoritate, à Sanctis non approbatur: dico, quòd nec animus propriam, vel sui Principis vitam, & Dominium conservandi, ac præferendi vitæ hostium tyrannorum, per Sanctos, Doctores reprobatur. Et evidens est quòd Assertio tyranni interfectionem non intendit; nisi pro quantò, ex necessitate, ordinatur ad Principis, & Reipublicæ conservationem, quod divina & humana Lege non interdicitur; & secundùm Doctores peritissimos, nullam videtur habere rationem illiciti; & sic, non præsumptuosè, vel authoritate propria, sicut aliàs deducitur; interdùm enim quis interficit aliquem ex Justitia, ut Minster Legis, quamvis non ex Officio; prout distinguit Alexander de Ha- D lis. Et sic in proposito; cùm dicitur in eadem cedula, quod machinari, importat actionem occultam, & prolixam, &, per consequens, non inevitabilem.

Antecedens est falsum, & Consequentia non valet: machinatur enim quis nedùm occultè, & prolixè; sed exteriori interdùm, & subito. Undè *Catholicon*, machinari enim, est astutè insidiari. Prætereà, quantò machinatio est occultior, & diutiùs protracta; tantò utique est periculosior, & inevitabilior existit, &, per consequens, magis subitum, ac celeriùs remedium exigit.

Cùm ultra dicitur: quòd non habet Assertio, quòd machinatur in mortem; sed *in salutem corporalem Domini sui*; nec Assertio dicit: pro auffe-

 ren-

rendo vitam, sed *pro aufferendo Dominationem.* Pensetur hîc, in quali vitæ periculo Rex ille, seu Monarcha constituitur, cujus salutem corporis, & dominationem, tyrannica hostis violentia nititur auferre. Istud solum quod Assertio continet cedula narrat, necessariissimum festinæ provisionis succursum clamat.

Præthereà, oportet quòd illa corporis salutis læsio sit valdè enormis, & morti propinqua: imò sit efficaciter, seu æquivalenter mortis inclusiva; unde Monarcha sic invalidatur, quòd sibi Dominatio sua possit tolli. Cùm ultrà dicitur in cedula, quòd non continet Assertio, quòd hic machinetur, quasi jam habeat gladium extensum ut percutiat Regem. Verum est; sed, ut præmittitur, satis dicit, unde extremum periculum imminet, ne cum gladiis mille, palàm, vel occultè, cum telo unico, vel veneno id in quod machinatur expleat, vi, aut industria, captato tempore per hujusmodi tyrannum, quo tunc succurrendi facultas non habebitur, quæ vel nullo Jure permittitur; vel decet occurri, in tempore opportuno: ne differatur claudi stabulum, usque post amissionem jumentorum.

Et circa hoc, attendatur attentio Theologorum, & Juristarum; quomodò scilicet circa moderantiam inculpatæ tutelæ sumet, vel alterius, licitum est servare debitam proportionem actus deffensivi, ad finem intentum conservationis.

Attentâ igitur supra dictâ violentiâ, qualitate, & conditione hostium tyrannorum. Attento discrimine quod non priuato viro, sed Principi publico, & per hoc Reipublicæ imminet. Attentis his quæ dicta sunt, & cogitari possunt; pensetur, si erat debita proportio actus deffensivi, quòd expectetur quòd Rex supra cervicem gladium habeat extensum, priusquam deffendatur.

Cùm in eadem cedula dicitur ulteriùs, quòd effectus sortilegii est incertus, dubius, & non propinquus; dicitur quòd nihilominùs hostilis tyrannus, ultra propriam tyrannidis rationem, perversior & periculosior efficitur, si in Fidei opprobrium sortilegiis misceatur.

Prætereà, Assertio, ex tyrannidis hostium propria ratione, & aliis supra dictis, satis abundat, undè videtur imminentia periculi, & necessitas occurrendi. Nec vocabulo, cupiditatis, fraudis, & mali ingenii sic importatur actus interior; quin simul effectus exterior, ab interiori procedens, expresso machinandi opere designetur: supposito etiam quòd hæc singula tyrannus interiùs gerat; non tamen minùs improbè, & periculosè Principi excidium parat.

Item. Qualiacumque sint media: sicut tamen actus exterior ex objecto, sic actus moralis interior, ex fine intento speciem habet, rationemque accipit bonitatis, vel malitiæ. Intenditur autem, ut dicit Assertio, exheredatio Principis, & ablatio salutis corporalis: & quantum vitæ periculum ista comportent, dictum est.

Cùm dicitur, quòd explorationes, & insidiæ important longam præmeditationem; exit licita, & conveniens proportio actus deffensivi, ad finem intentum conservationis Principis à tyranno hoste * tyrannica fortitudine sua Principis deffensionem præveniat. Idcircò in Scriptura sacra, & alibi, circa interitus tyrannorum frequentiùs intervenisse leguntur cautelæ, vel insidiæ; quæ tamen malè possent fieri. Sed hæc Assertio non importat: & ideò dicit Sarisberiensis, quòd tyranno licet adulari, id est, insidiari, & fingere.

Cùm dicitur ultra, quòd fuerunt insidiæ juramento fidelitatis vallatæ, prout innuit nona Assertio, nitens salvare, quòd tales confœderationes non obligant. Dicendum quòd non obligant, in præjudicium divini Præcepti, & debiti ordinis Charitatis, ad intentum illius Assertionis, sicut alibi resolutum est: & ille sensu & intelligentia orbatus esset, qui diceret, quòd confœderatio cum tyranno hoste debita, à proprii Principis deffensione retraheretur.

Cùm dicitur, quòd non negat Assertio quin Justitia possit haberi, aliquo modo, per Supremum: dicit benè, *bono modo.* Dicendum, quòd Assertio posuit, quòd nullus modus conveniens possit exequi per Superiorem; cui potiùs talis executio facti, vel Judicii utique conveniret, nisi Assertio Principis potentiam, & idoneitatem excluderet, utpote si puer, vel infans existit.

Cùm ultrà dicit cedula, quòd per alios milites fieri poterat. Dicendum quod etsi pluribus Principem tueri liceat; non minùs ei licet qui primus fidelior, atque oculatior in tali necessitate accurreret: nec necessitas inevitabilis, de qua loquuntur Doctores & Canonistæ, & Legistæ, ad hunc, vel illum deffensionis authorem intelligitur referri. Quia si quis nitatur me interficere, nulla necessitate compellor, quin liberè valeam non reniti, si volo. Intelligitur ergo necessitas conditionata ex parte determinati effectus conservationis, in ordine ad deffensionem in communi: ita scilicet, quòd necessariò mihi per aliquem deffensorem succurrendum est; alioquin non possum à læthaliter * liberari, & mortem vitare.

Cùm ultra subditur de quarta Assertione, quòd non coarctatur ad casum circumstantionatum. Dicitur breviter, quòd ex ordine in quo habetur Assertio ista, inter cæteras; & ex hoc, quòd posteriores casus continentes, ad tyrannum, ut prænominatum, exprefsè referuntur: quia etiam in hujusmodi quarta Assertione ponitur vocabulum *infidelitatis*, quod est relativum vassalli ad Principem. Indè est, quòd contra Assertionis intentionem ad non hostes tyrannos sinistrè extenditur. Et istud clarè patet inspicienti Assertiones ipsas, ad modum scribendi, vel loquendi peritorum; qui si primitùs loquutionem suam ad aliquid speciale, & secundùm quid contraxerint; & interponi contingat distributionem vocabuli, rei de qua præcipuè habetur locutio; tunc debet intelligi distributio, *à commodo*, ut dicunt Logici: vel distributio ad præjacentem materiam contracta. Ut si Constantiæ, loquar de civibus; & interponam, quòd omnis homo vadit ad pratum: non indè sequitur quòd Basileenses vadant ad pratum. Et sic patet, quòd rationes illius cedulæ non militant; cujus actor cum illis quos insequitur, ad veritatis Scripturæ, debitique ponderis rationum intelligentiam, quàm ad commiserationem de hæresi deinceps intendat.

Advertendum est tamen, circa prædictam propriæ †, vel sui Principis necessitatem deffendendi inevitabilem; quòd qualitercumque intervenerit: nihilominùs timendum est, in Pœnitentiæ Foro; ne forsitan fuerit improportio actus deffensivi, & intentionis deffendentis, ad finem intentum conservationis. Proptereà dicit glosa, & narrat Joannes Lector, *in Summa*, quòd *debet timere deffendens, ne in aliquo excesserit; vel ex indignatione, vel iracundia, seu libidine vindictæ motus, & non ex sola deffendendi necessitate hoc fecerit.* Et subdit iste Doctor: *Interiorem ergo pœnitentiam*, inquit, *debere habere, & quasi suis peccatis ascribere, quòd in tantam potuit venire necessitatem, se videlicet, seu Principem, per alterius interitum, ab interitu conservandi*, ut suprà resolutum est. Sed &c.

Ex istis omnibus, in mea deliberatione concludo, ut præmittitur, quòd decernendum est, nullam prædictarum novem Assertionum debere Judicio Fidei reprobari. Et hæc, & omnia superiora, dico humi-

* *Locus corruptus.*

* *Forsan* aliter. † *Forsan legendum* propriæ vitæ.

humiliter, sub determinatione, & benigna correctione Apostolicæ Sedis, & sacri hujus Concilii Generalis. In cujus rei testimonium, Conclusionem istam manu propria scripsi, & proprium nomen subdidi. Anno Domini, millesimo quadringentesimo decimo quinto. Vigesima sexta Mensis Novembris. Apud Constantiam, Provinciæ Moguntinensis, in Concilio Generali ibidem celebrato.

XLI. Deliberatio.

Ad Quæstionem, quâ quærebatur: Utrùm novem Assertiones, vel Propositiones jam diù propositæ, in Judicio Fidei sunt condemnandæ. Respondeo sub hac forma: quòd quia dictæ Propositiones in certis casibus debitè circumstantionatis, possunt habere aliquem sensum verum & Catholicum; ideò mihi sic videtur, quòd licèt ipsæ sic nudæ, & sine aliquo adjumento proponantur, ut jam fuerunt propositæ: nihilominùs tamen, ut puto, non veniunt in Judicio Fidei simpliciter condemnandæ; non plùs fortè quàm istæ: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest intrare in Regnum Dei.* Joan. III, 5. Et alibi dicit Christus: *Vado ad Patrem, quia Pater major me est.* Joan. XIV, ℣. 28. Et cum pluribus aliis consimilibus in sacro Canone contentis.

Nec expedit, ut puto, rebus stantibus ut nunc, tales condemnationes, aut reprobationes facere. Quid enim profuit Sententia lata Parisiis? Videmus clarè ad oculum, quòd occasione hujusmodi Sententiæ, cum sequelis ejusdem, mala plurima, & penè innumerabilia, & irreparabilia evenerunt in Regno, in maximum detrimentum, scandalum, & opprobrium dicti Regni. Videmus etiam in hac civitate Constantiensi, quomodò divisiones, discordiæ, lites, & odia quotidiè, & communiter insurgunt inter plures, qui ad hoc sacrum Generale Concilium pariter convenerunt ad bonum pacis, amoris, concordiæ finaliter obtinendum.

Item. Interdùm contingit, quòd vitare volens unum errorem, incidit in errorem contrarium. Videamus ergo, ne dùm nimis reprimimus tyrannorum adversarios; securiorem & magis tutam se videat damnandæ tyrannidis sævitia, simul & improbitas. Et sunt hæc breviter dicta, salvo semper in omnibus meliori, & saniori judicio; & specialiter, sub omnimoda correctione & emendatione Reverendissimorum Patrum Dominorum Judicum.

Humilis Abbas, &c.

XLII. Deliberatio.

Super materia novem Assertionum, examini Doctorum sacræ Theologiæ in hoc Generali Concilio Constantiensi, per ejusdem in causis Fidei Judices commissarum; suppositis protestationibus submittendi modicum *, ad quod sequitur, dictorum Judicum, & Generalis Concilii, & aliorum quorumlibet saniori Sententiæ; nihilque asserendi temerè, non cupiendi quemquam offendere, non personas accipere, non ultra jussum præsumere; sed tantummodò satagendi conscientiæ testimonium, ad interrogata sobriè, justè, & piè reddere.

Prima dictarum Assertionum, cui sex ordine sequentes innituntur, duplici sensu considero posse capi. Uno modo, ad sensum & intentionem Magistri Joannis Parvi, cum modificationibus, scilicet, conditionibus, & restrictionibus, quibus in Tractatulo suo Parisiis aliàs proposito vallata, & qualificata est; cujus Tractatuli copia formaliter, & incorruptè præsentata fuit Judicibus; de ejusque veritate sufficientibus testimoniis facta Fides: in quo sensu mihi apparet esse recipienda, de perfidissimo hostili tyranno, nobilissimum & optimum Principem, ejusque subditos, & Principatum, politica tranquillitate florentes, implacabili crudelitate; nec solito, vel communi Juris ordine remediabili; modis insuper absonis in Fide; & sortilegiis, & aliis
A superstitionibus, maleficiis &c. ad mortem proximi instantem, & mox imminens persequente, & exitialiter opprimente: quo in casu unicuique subditorum hujusmodi licitum, imò debitum esse, communi doctrina conceditur, vitam propriam, vitam multitudinis, vitamque Principis, moderato fortitudinis actu, usque ad tyranni talis interemptionem, per se tamen non intentam; celeriter, & bonis, in tam urgenti periculo, cautelis liberare, deffendere, & salvare. An autem dictus Magister benè subsumpserit, vel subsumptam Minorem satis probaverit, ignoro penitùs: & hoc impertinens est ad Fidem.

Alio modo sumi potest hæc Assertio; ut exuta, vel absoluta à conditionum, & restrictionum parte illa, quæ nondùm exprimitur, in ea denunciatarum. In quo sensu varii variè sentiunt de ipsa. Mihi autem pro modico sapere videtur, quòd nec ipsa, nec aliæ sex ab ea dependentes, sint in hoc sensu, Judicio Fidei condemnandæ.

B Movent me primò Doctorum solemnium & Catholicorum sententiæ, sive scripta, tot sæculis, usque nunc in Fide non suspecta, quorum alii tradunt, hostilem hujusmodi tyrannidem omnes habere persecutores. De quo Sarisberiensis, & alii multi; præsertim ubi judiciaria Principis executio tanti sceleris cladibus oppressa tenetur. Alii verò, quòd unusquisque, etiam privata persona, proximum debet multò magis Principem suum, non expectatis specialibus Principantium Mandatis, ab injusta, & subita morte liberare, cùm potest. *Erue*, inquit Scriptura, *eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Proverb. XXIV. Ad hoc Auctor *Summæ Confessorum*, declinat, *Libro* II. *tit*. I. *qu*. XXX. Augustinum, Ambrosium, aliosque plures allegans.

Item. Istarum Assertionum condemnatio quæ petitur, perplexas in simili materia difficultates plurimis sacræ Scripturæ passibus subingerent *, quorum expositores luculentos tractatores, vigore talis
C condemnationis, vel negare, vel suspectos habere oporteret.

Item. Rationes omnes in publicam hujus Concilii Audientiam adductæ contra has Assertiones, ad probandum, eas, & earum aliquas Præceptis Decalogi repugnare; mihi, & omnibus quos super hoc audivi scientificis, & ad neutram partem inordinatè affectis, visæ sunt efficaciter, & faciliter cum Fidei sinceritate fore solubiles. Imò pars earum apparentior, & difficilior, responsionibus publicis, & solemnibus, in dicto Concilio satis est ostensa non concludere.

Item. Quo pacto, vel qua necessitate non duxerim, qua levitate extinguerentur, & sepelirentur condemnatione tali divinæ miserationis auxilia, ne
D cuiquam ultra publicare, vel manifestare liceret, quòd secreto, familiarivè Spiritus Sancti consilio, non accepta ab homine officiaria potestate, persecutorem Legis, & populi Dei interficeret, sicut de Moyse, Phinées, Helia, ceterisque in Veteri Testamento plerumque factum esse conceditur; & crebriùs in præsentis gratiæ statu contingere posse, negari non debet.

Item. Condemnatio, sævissimis hujusmodi tyrannis hostilibus, impunitatis, & incompensibilitatis securitatem præstaret; undè passim laxarentur iniquitatis

* *Locus corruptus.*

* *Forsan* subingerit.

tatis habenæ, quod contra subditos etiam esset occasio potentissima non sperandi remedium in oppressionibus amarissimis: quod quia non minùs arbitror evitandum hac condemnatione Propositionum, quæ in sensu, & forma quibus denunciatæ sunt, nec assertorem habuerunt, nec ullibi scandalo fuerunt; nisi quantùm impugnatores earum suscitaverunt. Hac, inquam, earum condemnatione, patefieret, & quasi authorisaretur modus obscurandi faciliter famam bonam celebrium personarum, Congregationum, Principum, & Regionum, quorum dogmata, seu dicta verum sensum habentia, vel probabilia, sub aliarum Assertionum, in parte, non in toto similium, denunciatione, & condemnatione, vocibus æmulorum, vel odio certantium disseminarentur esse formaliter condemnata. Sic heu? Propositio illa: *Quilibet tyrannus*, &c. longè latèque per Orbem, error Franciæ nominatur; cùm tamen in Francia non dubium inaudita sit, & incognita: quamquàm de re quam significat, repressionem scilicet tyrannorum, præservationem Principum, & liberationem populi, tractatum sit Parisiis aliquando: quemadmodùm in omni scientia, diversæ Propositiones affirmativæ, negativæ, impertinentes, vel oppositæ versari noscuntur, & fieri circa idem.

Item. Solemnes Theologiæ sacræ Doctores, ultra quàm octoginta numero, diversorum Statuum, & Regionum, mediis astricti juramentis, in hoc Concilio, quartâ, vel scilicet, eorum parte excepta, constanter deliberaverunt: nullam dictarum novem Assertionum esse Judicio Fidei condemnandam. Quæ tot taliumque virorum deliberatio præfulta rationum mediis, numero, sensuumque pondere commendabilibus, prout eorum quisque in suo abundat, argumentum loci, ab authoritate præcelebri constituere censebitur, & fundare.

Item. Ex hac condemnatione, verisimiliter orietur insedabile divisionis, & contradictionis incentivum inter Doctores Ecclesiæ Sæculares, Regulares, Mendicantes, non Mendicantes; Doctorum etiam plurium Regionum, & Patriarum contra Doctores aliarum, inter quos haberet dicta condemnatio plurimos & sufficientissimos aliter sentientes; indeque forsitan pullularent crimina denigrandi Concilium, turbandi communem Ecclesiæ pacem, schismata confovendi, Reges & Principes ab amicitia dividendi, & alia pericula multa valdè.

Item. Quis ad plenum enarraret? Quis satis horreret, ac defleret dicta concertamina, strages hominum, urbium excidia, populamina plebæorum, intestinas super numerum discordias, odia numquàm moritura, ceterasque vastitatum calamitates, quæ, condemnationis hujus occasione, quantùm ex præteritis futurorum præsagiuntur eventus, per universum Christianissimi Regis Franciæ Monarchatum, & undique circùm circa desolabiliter & indelebiliter grassarentur. Erit ne igitur arbor bona fructus tales faciens?

Item. Non modicam perturbationis efficaciam attulisse censebitur illa vox, Spiritus sancti Oraculum, piè credita, quam venerandissima Natio Gallicana, præsidente Domino Episcopo Turonensi, die tertia Februarii: item, vigesima sexta die Martii, præsidente Domino Gebennensi, celeberrima numerositate adunita, conclamavit, & invicem utraque vice personuit, dicens: „Fiat in hac re pax, concordiæ detur opera, differatur, protendatur in alterum tempus, auferatur, extinguatur ista turbatio, quæ dissecat unitatem nostræ charitatis, Ecclesiæ salubritatem eliminat, intendit odiorum fuliginem, & in omnium fidelium statu tranquillitatem pacis, & amicitiæ, si dimittitur, dissipabit.„

Modicum id de prima Assertione, cujus expeditio sex alias in ea fundatas satis patenter resolvit.

In octava Assertione, sententialiter petitur hæc damnari: *Qui semper tenet in sacra Scriptura sensum litteralem, occidit animam suam.* Cujus contradictoriam expressè probat Augustinus, quarto, *De Spiritu, & littera*, falsam esse; eamque sequitur sanctus Thomas, & allegat in *prima secundæ*, *quæst.* x. *Artic.* II. *in responsione*: *Littera*, inquit, *Evangelii occideret, nisi esset interiùs gratia Fidei, sanans ipsam authoritatem. Non est in omnibus sic sanans, & vivificans; cùm aliud sit hunc sensum litteralem tenere, & aliud Spiritu vivificante, vel Fide formata tenere.* Et, per consequens, Assertio vera esse videtur, & nullatenùs reprobanda.

Item. De litterali sensu communis terminorum impositionis non ambigitur veritatem habere. In quo sensu recipi videtur in prædicto Tractatulo Magistri Joannis Parvi.

Item. Ubi hæc Assertio habet *semper*, Tractatulus ille habet *solùm*, vel *tantùm*, si proprietas attenditur Gallici sui; quæ signorum diversitas, diversitatem sensuum generat evidentem.

Nona Assertio fundari videtur in hoc, quòd juramentum esse non debet vinculum iniquitatis, nec in exitum peccati vergere.

Item. Quòd omninò præjudicare, vel præjudicium alteri facere ex proprio quid nominis tradito per Grammaticos, Papiam, Hugocionem, Catholicon, & etiam satis usitato, importat rationem injusti, vel mali culpabilis, contra Præceptum, scilicet Legis naturæ, pariter, & divinæ; quo dicitur: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* De quo, *Tob.* IV. *Matth.* VII. *Luc.* VI. Et sicut non quælibet mali pœnæ inflictio est injusta; sic nec talis quælibet est præjudicium ei cui infligitur: justè enim puniuntur à Judice delinquentes, & adjiciuntur animadversioni pœnarum, quæ non sunt eis præjudicium, sed reformatio, & liberatio à reatu. Hoc modo, juramenti impletio in alterius præjudicium, vergit in exitum peccati, ad quod teneri nemo potest. Undè præfati Magistri Joannis Tractatulus, in sexta Veritatum suarum, ex qua hæc Assertio sumpta est, hoc nomen *præjudicium*, & qualiter hoc vult uti, ut palàm explicat, & interpretatur dicens: *Militum alligantia vergentes in præjudicium*; mox addit: *Anima, aut vita promittentium*, &c. *servandæ non sunt*, quam expressionis declarationem non habet hæc Assertio. Quare antè omissa fuerit, non dijudico.

Ex præmissis, ad quæsitum respondeo negativè, quòd nulla dictarum novem Assertionum mihi videtur Fidei Judicio condemnanda, semper suppositis protestationibus, & submissionibus ante dictis. Humilis, &c. sacræ Theologiæ Professor.

XLIII. Deliberatio.

Videtur mihi quòd ista materia sit differenda, & suspendenda usque ad creationem Summi Pontificis jam futuri, Deo duce, indubitanti: quemadmodùm Christus interrogatus, an liceret *censum dare Cæsari, an non*; non dedit publicè responsionem uni parti, nec alteri, &c.

XLIV. Deliberatio.

Videtur mihi, &c. quòd Judicium istarum novem Assertionum sit differendum, & suspendendum usque ad institutionem Summi Pontificis futuri. Sic enim Salvator interrogatus, an liceret *censum dare Cæsari, an non*; non publicè determinavit se ad unam partem, nec aliam. Sed aliàs in Evangelio; cùm

cùm de eradicandis zizaniis interrogaretur, tale dedit Præceptum : *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Matth. XIII. 30.

XLV. DELIBERATIO.

QUæritur: Utrùm prædictæ novem Assertiones Fidei Judicio sunt reprobandæ.

Pro intellectu primæ Assertionis ponuntur Conclusiones.

LIcèt tyrannus talis possit, mereatur, & debeat occidi; hoc tamen fieri non debet, nec licet alicui, sine authoritate Superioris.

Prima pars Conclusionis patet, *Exod.* XXII. 18. ubi dicit Lex: *Maleficos non patieris vivere.* Et hujus ratio est: nam pejor est malus homo, quàm bestia; & plùs nocet, ut dicit Philosophus, I. *Politicorum*, & VII. *Ethicorum*; & Beatus Thomas, *Secunda Secundæ. quæst.* LII. *art.* II. hoc probat dicens: *Qualibet persona singularis comparatur ad totam Communitatem, sicut pars ad totum: & ideò si aliquis homo sit periculosus toti Communitati, & corruptivus ipsius, propter aliquod peccatum, salubriter, & laudabiliter occiditur, ut bonum commune conservetur; sicut membrum putridum abscinditur à corpore sano, ne totum inficiatur, quia, ut dicit Apostolus.* Modicum fermentum totam massam corrumpit. I. *Cor.* V. 6.

Secunda patet, per Beatum Augustinum, in primo Libro, *De Civitate Dei*, ubi dicit, quòd *Qui sine aliqua publica administratione maleficum interficit, velut homicida judicabitur; & tantò ampliùs, quantò à Deo potestatem sibi non concessam usurpare non timuit.* Unde Apostolus, ad Rom. XIII. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non enim est potestas nisi à Deo: qui ergo potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*

Hanc etiam partem probat Beatus Thomas, ubi suprà, *Articulo tertio*; ubi ostendit, quòd occidere malefactorem licitum est, in quantùm ordinatur ad salutem totius Communitatis, ut etiam supra patuit. Et ideò ad illum solum pertinet, cui committitur cura Communitatis, sicut ad Medicum pertinet abscissio membri putridi de corpore sano.

Quicumque occidit aliquem hominem, etiam sola inspiratione divina, * licèt non facit sine authoritate Superioris. Prima pars patet, *Matth.* XX. 15. ubi parabolicè de Deo dicitur: *An non licet mihi quod volo facere?* Quasi diceret: utique. Undè quidam distingunt tres modos quibus licitè fit homicidium. scilicet divina inspiratione; judiciaria potestate; vel Principis Mandato: undè hoc tamen intelligendum est de eo, qui meruit occidi.

Secunda pars patet: quia Deus est ipsa summa potestas, à quo omnis potestas habetur. *Romanorum, decimo tertio.* Possibile est aliquem, imò quemlibet à Deo inspirari, ut etiam per cautelas, explorationes, insidias, & dissimulationes, etiam silendo suam voluntatem, tyrannum, sive maleficum occidat. Patet hæc Conclusio de Moyse, qui occidit Ægyptium. *Exod.* II. Item de Ajoth, qui afferens Eglon Regi Moab munera, interfecit. *Judic.* IV. Item, de Judith, quæ insidiosè, cautelosè, simulatoriè, ac deceptoriè occidit Olophernem. *Jud.* X, XI, XII. & XIII. Et patet de multis aliis, qui in sacra Scriptura leguntur his mediis hostes Dei, & suos occidisse: & tamen ex hoc commendantur.

Ex his apparet satis quid sentiendum sit de aliis sex immediatè sequentibus, quæ quodammodò correlatoriè sequuntur ex prima Assertione.

Pro octava Assertione, ponitur talis Conclusio.

QUamquàm sensui litterali numquàm possit subesse falsum; sensus tamen litteralis, qui aliquando fuit, non est semper tenendus. Prima pars hujus Conclusionis est Beati Thomæ, in *prima parte Summæ, Quæst.* I. *Artic.* X. in responsione *ad* III. articulum, in forma. Et probatur sic. *Cujus auctor est Spiritus sanctus; illi non potest subesse falsum; sed Spiritus sanctus est author sacræ Scripturæ.* Ergo patet Major: quia ipse est *Spiritus veritatis*, Joan. XV. & XVI. & *in eo tenebræ* falsitatis, *non sunt ullæ*, I. Joan. I. Minor nota, II. *Pet.* I. ubi dicitur quòd *Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.*

Litteralis sensus, est quem Author ipsius Scrip-
A turæ intendit, ut dicit sanctus Doctor, ubi proximè supra, *in prima quæst.* Ergo nullo modo sensui litterali potest subesse falsum; nec ut sic, *littera*, id est, litteralis sensus *occidit*; imò vivificat: quia *Lignum vitæ est his qui apprehenderunt eum*, ut habetur, &c. Et sensus litteralis tàm est verus, & efficax, quòd solùm ex eo potest fieri Argumentum, ut dicit Beatus Augustinus, *in Epistola*, contra Vincentium Donatistam.

Secunda pars probatur. Nullum rationabiliter & justè prohibitum, est tenendum: sed sensus litteralis, qui aliquando fuit tenendus, est modò prohibitus. Ergo, &c. pro . . . . quòd in sacra Scriptura consideratur duplex sensus: litteralis unus
B proprius; alius figurativus. Nam, ut dicit sanctus Doctor, ubi proximè suprà, *in responsione ad tertium articulum.* Per voces, seu verba sacræ Scripturæ significatur aliquid figurativè. Undè in Scriptura, de Immolatione Pascali, & Circumcisione, & similibus, Spiritus sanctus intendebat hoc in Veteri Lege realiter, & secundùm propriam significationem fieri debere. In Nova autem Lege, Christo adveniente, intendebat hoc alio perfectiori modo debere fieri. Uterque fuit sensus litteralis. Unus autem, scilicet proprius, secundùm propriam significationem verborum, nunc cessavit; ita quòd qui nunc hoc sic fieri debere intelligunt, à Fide dæviant, & seipsos occidunt. Contra hos loquitur Beatus Apostolus, cùm dicit: *Littera occidit*: quia adveniente figurato, cessare debet, & cessat figura.

Pro nona Assertione, ponitur talis Conclusio.

C

QUæcumque promissio licita, aut confœderatio, sive juramentum, quæ, vel quod non vergit in præjudicium animæ alicujus viventis hominis, semper observanda, seu observandum. Patet: nam potiùs debet homo omnem substantiam amittere, imò mortem subire, quàm contra hujusmodi confœderationem, ac juramentum venire, seu facere; quia peccaret mortaliter. Si autem aliqua promissio, confœderatio, aut aliquod juramentum vergit in præjudicium, seu damnum animæ alicujus; tunc debet in aliud bonum commutari.

Ex his omnibus elicitur Conclusio correlaria, talis videlicet.

Sicut hæ Assertiones novem non sunt aliquo modo approbandæ; ita non sunt Judicio Fidei reprobandæ
D simpliciter. Patet ex præmissis. Concluditur ergo, juxta meam modicam scientiam, atque conscientiam, quòd expediens est, & utile, de ipsorum determinatione pro nunc supersedere, & aliis necessariis intendere.

XLVI. DELIBERATIO.

REverendissimi Patres, & Domini in Christo. Consideratis variis oppositionibus aliquorum Doctorum, variisque casibus contingentibus circa materiam novem Assertionum; summoperè animadvertendum est, quòd in hujusmodi materia, in duplici differentia Propositiones possunt formari. Vel sunt com-

* *Locus corruptus: forsan legendum*, licitè facit, non sine;

communes universales, & minùs sufficienter restrictæ, & resolutæ, & tales sunt reprobandæ, ut patet de jam condemnata in præsenti Concilio: *Quilibet tyrannus*, &c. & quarta Assertio videtur ei similis, &c. Vel hujusmodi Propositiones sunt, aut formandæ sunt singulares, & singula *, nec resolutæ, & restrictæ ad casum inevitabilis necessitatis; sic quòd effectus, seu eventus rei tyranni sic notoriè, & pertinaciter machinantis, non valet præveniri, aut impediri, nisi per mortem, & interfectionem ipsius. Hujusmodi Propositiones in dicta materia, in dicto A casu, non videntur Judicio Fidei reprobandæ: verumtamen excusabilibus, & protestationibus Catholicis, &c.

Reverendissimi in Christo Patres, & Domini. Ego, &c. Propter quòd in hac modica & inutili deliberatione, non intendo licentiam, licitatem, authoritatem, seu authorisationem Legis divinæ; de qua quidem, cum omni modestia & humilitate loqui decet. Et hæc humiliter submitto omnimodis correctioni, examinationi & determinationi vestris, Reverendissimi in Christo Patres, & Domini.

* *Forsan* singulæ.

XLVII. Deliberatio.

REverendissimis Patribus, Dominis Deputatis, ex B parte sacri Concilii Constantiensis, in causis Fidei.

Pro responsione fienda ad quæstionem propositam aliàs de novem Assertionibus, per cedulas, Magistris & Doctoribus, communicatis; an videlicet dictæ novem Assertiones sint Judicio Fidei reprobandæ: dico, cum omni correctione, aliqua & pauca quæ sequuntur, sine pertinaci Assertione; sed prout de præsenti mihi occurrit, paratus semper in omnibus sequi, & determinationem sacri Concilii tenere.

Primò. Nona Propositio mihi videtur falsa, & erronea, in sua generalitate; & sic, undè * considerata prout proponitur: eo quòd bonum fidelitatis Fidei promissæ, vel juramenti, seu confœderationis, est majus bonum quàm sit modicum lucrum temporale; pro quo tamen acquirendo, aut ejus opposito evitando, per illam Propositionem conceditur alicui licere istud bonum fidelitatis postponere, aut frangere, contra communem regulam: C *De duobus bonis, melius est præferendum.*

Similiter dico de octava Assertione, quòd ipsa mihi videtur falsa, & erronea: quoniam ex illa Propositione sequitur totam Scripturam sacram esse suspectam; eo quòd omnis illius sensus sacræ Scripturæ fundatur in sensu litterali.

Dico tertiò, quoad quartam Propositionem: quia loquitur generaliter de tyranno, sine aliqua specificatione; ipsa per se absolutè sic considerata, videtur mihi falsa, & erronea, conformiter ad illam in illo sacro Concilio condemnatam, quæ incipit: *Quilibet tyrannus*, &c. Videtur enim, quòd istæ duæ Propositiones mutuò se includunt, & ideò idem judicium de ipsis.

Sed si consideretur dicta quarta Propositio, in habitudine ad tres præcedentes, & tres sequentes, sicut, D videre meo, debet considerari: tunc idem videtur mihi judicium in approbando, vel reprobando eam, sicut illas; & quo ad hoc sit † considerata, nec ipsa, nec illæ aliæ, scilicet tres præcedentes, & tres sequentes, videtur mihi includere illam aliàs hîc in Concilio condemnatam, *Quilibet tyrannus*, &c. nec contra: quia dicta condemnata, loquitur generaliter de tyranno. Istæ autem Propositiones specificant, & loquuntur de tyranno, qui *Per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem sui Regis, & Supremi Domini, pro aufferendo sibi suam nobilissimam Dominationem; & quando est talis potentiæ, quòd de eo non potest, bono modo, fieri Justitia per Supremum.* Per quod apparet claram esse distantiam inter istas, & illam aliàs condemnatam.

* *Forsan* nudè. † *Forsan* sic.

Dico ultrà, quòd materia earum pertinet ad Fidem, quemadmodùm & materia prædictæ aliàs condemnatæ, *Quilibet tyrannus*, &c. Et ridiculosum videtur mihi dictum dicentium, tales Assertiones morales, seu de moralibus, non pertinere ad Fidem; periculosum, atque scandalosum.

Dico ultrà, quod non videtur mihi, de præsenti, expediens eas condemnare, vel approbare, ne approbando eas, via, licentia, & audacia detur simplicibus, & malè intelligentibus, faciendi contra Mandatum Dei, *Non occides. Non perjurabis.*

Similiter periculum est in condemnando eas, ne per hoc Jus faveatur volentibus tyrannisare in præjudicium Reipublicæ, quibus, videre meo, in casu potest obviari, etiam per aliud, quàm per Judicem ordinarium, videlicet. . . . . extraordinario modo. Propositiones verò quæ sunt de licentia, vel de Præcepto affirmativo, licentiam, vel obligationem faciunt; non pro semper, & omni loco; sed pro tempore, & loco, debitis circumstantiis concurrentibus, quarum aliqua diffinitivè non ligat Præceptum: nec tamen, propter hoc, Assertio quæ dicit, tale quid licere, vel cadere sub Præcepto, est falsa; quia, de se, talia affirmativa intelligenda sunt pro tempore, & loco, quibus circumstantiæ ad talem actum requisitæ concurrunt.

Periculum enim videtur mihi posse sequi in Galliis, ex condemnatione dictarum Propositionum; & rebellio etiam contra authoritatem, & facta hujus Concilii sacri: undè magis inconveniens sequeretur, quàm esset bonum proveniens ex dicta condemnatione.

Nec est multùm necessarium Concilium occupari circa condemnationes falsarum Assertionum, quæ per respectum, & relationem ad assertores; vel in particulari, respectu alicujus pertinaciter & periculosè talia asserentis; aut in communi, ex eo, quia periculosum esset, ne in una Patria, Natione, & Provincia pullularent hæreses, &c. In quo casu, ad hoc cautè agendum est, & taliter, quòd indè major fructus sequatur, quàm possit esse scandalum quod verisimiliter dubitatur indè sequi. Et posset sic fieri, judicio meo, quòd dictæ Assertiones prohiberentur dogmatisari, propter periculum incidendi in errorem, ex simplicitate, vel malo intellectu audientium, &c.

Nec tamen fieret absoluta earum reprobatio, vel condemnatio, propter periculum fautoriæ tyrannidis; quòdque remitteretur ista materia ad unum aliud futurum Concilium, ubi non erunt tot agenda, sicut pro præsenti sunt in præsenti Concilio. Propter quod meliùs tunc poterunt istæ materiæ digeri, & examinari, quàm possint de præsenti; & sic earum veritas vel falsitas ampliùs declarari, quam huc usque factum fuerit: & ita, credebam, antè traditionem responsionum debet fieri: quod si factum fuisset, forsan specialiùs descenderem ad declarationem veritatis, vel falsitatis dictarum Propositionum, seu Assertionum. Et hæc sunt cum omni reverentia & obedientia, quæ mihi, &c. occurrerunt dicenda.

XLVIII. Deliberatio.

SCribendo tantummodò ad quæsitum, præsuppono quatuor.

Primò. Quòd Fides est sine hæsitatione, sicque super certo se tenet: aliter enim non est Fides, sed opinio.

Secundò. Præsuppono, quòd Præcepta negativa non obligant pro semper, sicut Præcepta affirmativa. Patet: quia in casu licet furtum committere, &c.

Ter-

Tertiò. Præsuppono quòd in casu possibili licet hominem interficere, & non agere contra Præceptum Legis, *Non occides*, etiam sine quocumque Mandato.

Quartò. Opinor quòd prima Assertio, in casu possibili, potest verificari, &, in casu possibili, potest falsificari; & sic relinquitur Assertio illa prima opinabilis: & sic consequenter correlariè sequitur ista Conclusio, quòd Assertio illa prima non est Judicio Fidei approbanda, nec reprobanda. Idem potest argui de aliis Assertionibus usque ad septimam inclusivè.

Octavam verò pono esse veram.

De ultima nihil scribo.

XLIX. Deliberatio.

Ego, &c. Sic opinor, salvo semper meliori judicio, & determinatione Concilii, cui semper starem.

Præsens huic operi sit gratia Pneumatis almi,
Qui cœlorum continet & orbes, & abyssos
Intuetur.

Qui semper verax existens, verum diligit; ab impiis & iniquis segregans justos, Lege Justitiæ sancta, Pater immensus, Natusque & Spiritus almus; hi tres, Deus unus, in me diffundat lucem suæ Sapientiæ magnæ; ut valeam nebulas & nodos dissolvere duros litis infra scriptæ, & quæstionis ambiguæ.

Aggressurus igitur, Deo favente, arduam materiam infra scriptæ, &c. & difficultatem manifestandæ veritatis; non amore, odio, timore, vel sensu corruptus, nec speciali ad Sortem, vel Platonem inclinatus; quia, teste Aristotele: *Amicus Plato, sed magis amica veritas.* Dicam, atque in scriptis reducam quid, secundùm conscientiam, & exiguum meæ intelligentiæ lumen, sentiam de qualibet mihi præsentata, & proposita Assertione infra scripta, & in folio applicata fuit, & annotata, juxta ordinem inferiùs positum. Primò. Notificando, & describendo quosdam terminos in Assertionibus. Secundò. Declarabo qualiter istud Præceptum, *Non occides*, sit intelligendum, secundùm Legislatoris intentionem, & sanctorum Doctorum interpretationem. Tertiò. Distinguam, & aperiam materiam Assertionum, & causæ circumstantiam. Quartò. Respondebo affirmativè, vel negativè, vel dubiè, an Assertiones mihi propositæ, & præsentatæ, sint, secundùm Fidem Catholicam Christi, condemnandæ, aut approbandæ; vel indifferenter veniant aliquo modo tolerandæ, tanquàm multiplices & ambiguæ.

Quantùm ad primam spectat: declarandi sunt isti termini, *tyrannus*, *subditus*, *Lex naturalis*, *moralis*, & *Lex divina*; & quid sit *Justitia*, & *Jus*; & hoc brevissimè.

Sciendùm est ergo, quòd hoc nomen, *tyrannus*, in duplici capitur significatione, juxta usum Authorum, & sacræ Scripturæ acceptionem. Nam uno modò, *tyrannus*, idem est quòd Rex fortis, & Dominus potens: & in hac significatione derivatur & descendit ab isto nomine *tyro*. Nam *tyro*, idem est, quòd fortis: unde hactenùs Reges fortes, tyranni nominantur; de quibus Sapientia loquitur, dicens, *Sapientiæ*, capite sexto: *Per me Reges regnant, & tyranni per me tenent terram.* Et isto modo, veteres nullam inter Reges, & tyrannos faciebant differentiam; nisi in quodam signo exterioris conversationis, & domesticæ familiaritatis, quod erat tangere manum tyranni. Undè Virgilius:

Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse tyranni.

Et secundùm istum modum, potest sic describi *tyrannus*: Tyrannus, est Dominus fortis, & potens, regens sibi subditos Lege, & Justitia, & publica authoritate.

Alio modò sumitur *tyrannus*, pro pessimo, & improbo Rege, & Principe, sive Domino: & tunc dicitur *tyrannus*, à *tyro*, quod est angustia: quia angustat, & vexat minores, & subditos, sine causa & ratione, ut fuit Pharao, Nabuchodonosor, & Herodes, de quibus in sacra Scriptura legitur. In authoritatibus verò & Chronicis Paganorum; ut Catilina, Nero, Theodoricus, & alii plures: & secundùm istum modum, sic potest describi tyrannus.

Tyrannus, est Rex impius, & immitis, seu improbus, & pessimus Dominus, sine Lege vivens; sine voto Senatus, & multitudinis consensu, Dominorum sibi usurpans Dominium. Vel si est electus, luxuriosæ Dominationis cupiditatem, & crudelem Dominationem in populo exercens: qualis fuit Decius, Dionysius, Trajanus, Dacianus, & multi alii, & etiam supra dicti.

Videndum est modò de Lege triplici, scilicet naturali, morali, & divina, de qua in Assertionibus fit expressa mentio: undè in generali sic describitur.

Lex, est quædam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo qui curam Communitatis habet; vel in persona Communitatis promulgata.

Lex Naturalis.

„Est quædam ratio naturaliter homini indita, in appetendis, & agendis directiva, per quam judicare „potest bonum eligendum, & malum fugiendum.„

Et quia non est injustè agendum, & debitum unicuique non est subtrahendum, & de hoc loquebatur Propheta, dicens in Psalmo IV. 7. *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiam in corde meo*: hoc tamen lumen est naturalis ratio, & Lex naturalis à natura homini indita.

Sequitur de Lege Morali.

„Lex moralis, est naturalis inclinatio, & ordinata „consuetudo, regulans actus appetitivæ virtutis ad finem bonum, & removens à malo.„

Nam mos, significat quemdam motum, & naturalem inclinationem, seu bonam consuetudinem: undè etiam dicitur virtus moralis, qualis est Justitia, Temperantia, Fortitudo, & Prudentia, quæ habent regulare actus appetitivæ virtutis hominis: & sub ista continetur Lex Civilis, sive Imperialis, & describitur sic.

„Lex Civilis, est quædam rationis institutio, sive „ordinatio scripta ab bonum commune, ab eo qui „curam Communitatis habet, sive in ipsius persona „promulgata.„ Et hanc ponit, *prima secundæ*, sanctus Thomas. *Quæst.* LXXXXI.

Lex Divina Scripta.

„Est quædam justa, sancta, & bona ordinatio rationis divinæ, hominum cordibus indita, in Præ„ceptis Decalogi expressa; & à Deo per Angelos, „& Prophetas promulgata, ad hominis justificatio„nem, & receptionem vitæ æternæ, per Fidem, & „meritum Jesu Christi.„

Et hæc descriptio colligitur ex *prima secundæ* sancti Thomæ. *Quæst.* LXXXX. & contis* per totum.

* *Locus corruptus: forsan* contentis.

Diffinitio Justitiæ

„Justitia, est constans, & perpetua voluntas, Jus „suum unicuique tribuens. „ Vel sic secundùm sanctum Thomam. 2. 2. q. LVI. „Justitia, est habitus, „secundùm quem aliquis constans in perpetua vo„luntate, Jus suum unicuique tribuit. „ Vel sic, secundùm Philosophum in V. *Ethicorum*. „ Justitia, „est habitus, secundùm quem aliquis dicitur opera„tivus, secundùm electionem justi. „

Et nota hìc quid sit Jus, vel justum. „Jus, vel „justum, est quod respondet secundùm qualitatem „operis; puta recompensatio mercedis debitæ, pro „servitio impenso; & pœna pro delicto. „

Item. Sciendum quòd duplex est Justitia, ut in sexto *Ethicorum* ponitur. Una commutativa: altera, distributiva. Commutativa, est secundùm quam una persona reddit æqualitatem quantitatis alteri, in datis & acceptis: ut pecuniam, pro re empta; & ista recipit ordinem partis apertæ * multitudinis, & unius hominis ad alterum hominem. Distributiva verò, est habitus, secundùm quem redditur unicuique æqualitas suæ mercedis, vel pœnæ; quamvis sit inæqualis ex parte recipientis: quia unusquisque recipit secundùm suam conditionem, prout unus meretur magis, vel minùs; ut fur, & fornicator: majorem enim pœnam meretur fur, quàm simplex fornicator. Et hæc de primo principali.

Secundò. Principaliter declarandum est, qualiter istud Præceptum, *Non occides*, sit intelligendum, secundùm Legislatoris intentionem, & sanctorum Doctorum interpretationem. Undè materia istius Præcepti, non continet inseparabiliter rationem indebiti; imò clarum est, quòd si sumatur generaliter, secundùm rationem nominis, non est illicitum occidere: quin imò, in multis casibus, licitum est, secundùm Legem Divinam, quæ dicit, Exod. XXII. 18. *Maleficos non patieris vivere super terram.* Et secundùm Leges humanas, quæ idem dicunt in pluribus casibus: & ideò non pertinet ad Præcetum Decalogi, non occidere, secundùm rationem generalis nominis. Restat ergo, quòd illud Præceptum, *Non occides*, ut pertinet ad Decalogum, ut † intelligatur de occisione innocentis, ut Lex videtur exponere, dùm excipit maleficos. Et sic, istud Præceptum, quantùm ad occisionem innocentis, non posset capere dispensationem hominis; sed tantùm dispensationem Dei: qui cùm sit Dominus vitæ & mortis, ejus authoritate licitè posset occidi innocens, & nocens.

Vel intelligitur de occisione, quæ fit de authoritate privata, quod etiam videtur haberi ex Lege; quia Lex excipit tantùm occisionem, quæ fit authoritate publica, ab isto Præcepto, *Non occides*, & non alias occisiones. Cùm dicit: *Maleficos non patieres vivere.* Exod. XXII. 18. ibi; in illo loquitur de judiciariis, quorum executio pertinet ad personas utentes authoritate publica; & sic, non est dispensabile, quoad authoritatem privatam: quia nunquàm licet, authoritate privata, aliquem interficere. Et si de Mandato Dei aliquis alium occidit, non dispensatur in Præcepto: quia non occidit authoritate privata, quòd occidere prohibetur, per illud Præceptum, *Non occides*; sed occidit authoritate publica Dei, qui est universalis Judex, & Dominus. Et sic Deus potest præcipere, quòd mala pœnæ ‡, non manente conditione culpæ: quia mala & illicita uno tempore; alio tempore, ex Præcepto Divino, fiunt bona, & licita. Ut patet, *Exod.* XXXI. ubi legitur, quòd Deus mandavit, quòd unusquisque occideret proximum suum, & fratrem suum, & amicum, pro vituli conflatilis peccato. Et sic patet ex dictis, qualiter intelligitur istud Præceptum: *Non occides.*

* *Forsan* à parte. † *Forsan delendum* ut. ‡ *Locus corruptus.*

Sed ulteriùs sciendum est, quòd authoritas publica dupliciter potest sumi. Uno modo, pro potestate data, & executione mandata, immediata per Dominum ordinarium: quemadmodùm miles potestatis datâ sententiâ, ex Mandato Judicis suspendere facit hominem furem. Alio modo, authoritas publica sumitur non ita expressa, & propriè, sed interpretativè, & Lege ipsa concedente: ut quemadmodùm homo, pro deffensione vitæ suæ, in casu necessitatis inevitabilis, interficit inimicum, vel hostem A suum ipsum invadentem: & in isto casu talis videtur interpretativè, & impropriè publica authoritate uti, ipsa Lege rationis, & divina permittente: quia iste, in tali casu, minister est divinæ Justitiæ; & ideò licentiatur, quemadmodùm persona privata, à Jure divino naturali, & Lege Imperiali, quòd hominem possit interficere sine peccatô, & nôn contra Præceptum divinum, in casibus infra scriptis.

Videlicet

Primò. Quandoque fur, de nocte, deprædari, & rapere molitur bona proximi, & hic se deffendit, bona sua ne amittat, & fur faciat ei violentiam, & insultando ei, de morte minando, & ipsum invadendo armis, & insultibus: tunc licet vim vi re-B pellendo, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, illum interficere, quia ex Lege naturæ, & Scripturis debet, & tenetur homo vitam suam præponere morti latronis, & conservare se, propter ejus occisionem.

Secundus casus est. Cùm infidelis cultum divinum & Templum suum exterminare, delere, & ignominiosè confundere conatur, & suos fideles mactare, & captivare actualiter studet: tunc, authoritate Legis divinæ, etiam naturæ, & Legis scriptæ tenetur, & potest homo, hunc & talem interficere. De hoc habetur exemplum, de Phinées, & Mathatia, de quo loquitur 1. *Mach.* & N. quòd videns Judæum volentem facere sacrificium super aram, & idolis sacrificare, in confusionem Dei, irruit in eum, & interfecit ipsum, & illum quem Antiochus Rex miserat ad compellendos Judæos ad immolandum Idolis. Etiam de Moyse le-C gitur, *Exod.* II. quòd interfecit Ægyptium infidelem, facientem injuriam Hebræo proximo suo. Similiter Judith, interfecit Holofernem, volentem Dei Legem destruere, & populum ejus, ut patet in Libro Judith.

Tertius casus est. Cùm ex inadvertentia, & præter intentionem, aliquis, à casu, interfecit hominem, diligentiâ debita, & bonâ curâ apposita, & non neglectâ. Et ideò Lamech non fuit à culpa alienus, quia interfecit Cain, non apppositâ & curâ, & diligentiâ, ut patet, *Geneseos* IV.

Quartus casus est. Cùm quis vidit hostem manu armata invadentem Dominum suum Regem, vel Imperatorem, neque potest per alium modum ipsum liberare, nisi per mortem illius: tunc, ex ipso Jure divino, & humano, non tamen ex malo odio, sed Justitiæ zelo, licet sibi ipsum interficere, isto modo, præservando caput multitudinis à morte. Propter hoc David, ut legitur in Libro secundo Regum, in-D terfecit illum nuntium qui se jactabat interfecisse Saülem in monte Gelboé, qui ausus fuit mitere manum in Christum Domini.

Quintus casus est. In perpessione, & extrema necessitate. Cùm quis in mari, vel in aliquo periculoso casu remedium sibi procuravit vitæ, non valens aliud facere, cum periculo alterius, intendens principaliter suam liberationem, non damnamnum alicujus. Vel quando est in naufragio, capiendo unam tabulam, & subtrahendo eam alteri. Vel quando est in

in necessitate ultima cibi; & non potest vivere, nisi habeat panem, quem socius vellet habere: tunc in tali casu, debet sibi potiùs homo subvenire, quàm proximo; datò quòd exindè moriatur ille, propter hujus rei substractionem.

Sextus casus permittitur ab humano Jure, non tamen est sine peccato. Ut cùm quis invenit adulterum cum uxore actualiter jacentem: tunc, in tali casu adulterii, Lex humana permittit, ut eum possit occidere: sed non sine peccato mortali, nec est se- A cundùm Legem Divinam.

Pro omnibus istis suprà dictis, notandum est, secundùm Doctores, quòd se ipsum conservare in vita, in casu necessitatis, propter alterius occisionem, potest quadruplici intentione fieri.

Primò. Ex instinctu naturæ: quia quælibet res naturaliter nititur ad sui conservationem. Et sic, licitum est; quòd omne quod est de Jure naturali, licitum est.

Ex instinctu naturæ informatæ per gratiam, scilicet quando aliquis dolens occidit adversarium, devitans hoc quantùm potest: sed tamen potiùs vult, compulsus per ejus instantiam, eum occidere, quàm vitam suam perdere. Et in tali casu necessitatis, occisio talis non imputatur sibi in peccatum.

Vel potest tertiò, talis conservatio vitæ venire ex superfluo amore hujus vitæ, quo se magis fruitur, quàm utitur: & ideò inconsideratè non attendit, an sic se deffendere sit licitum, vel illicitum, non curans quomodocumque de offensa. Et sic non est B licitum, imò est peccatum.

Vel potest esse ex odio quod concipitur contra ipsum qui se invadit, per quod ita concitatur, quòd etiam si possit eum evadere * sine ejus occisione, potiùs vellet se sic de eo vindicare, quàm ipsum invadere. Et sic, non est licitum, & est contra Jus divinum.

Vel etiam, si spontè, ex causa illicita, aliquis ponit se in tali necessitate inevitabili; sicut faciunt latrones, & adulteri. Et tales non sunt excusabiles à culpa: quia dederunt operam rei illicitæ; nec tantùm publica authoritate expressa, vel interpretativa dicta tales latrones & adulteri possunt homicidia committere, sine culpa, & reatu homicidii. Et hoc sufficit de secundo principali.

Tertiò. Principaliter, istis præmissis, procedo ad declarandum materiam Assertionum, & earum circumstantiam, per distinctionem. Et primò. Insistam C contra primam, ex qua omnes aliæ habent sequelam, & dependentiam, exceptis duabus ultimis, quæ videntur tangere materiam specialem, & distinctam à materia aliarum Assertionum, quamvis possint reduci ad intellectum & sensum earum.

Pono ego † primam Assertionem hic in forma, quæ talis est.

Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro auferendo sibi suam nobilissimam, & altissimam Dominationem; & nedùm licitum, sed honorabile, & meritorium, maximè quando est tanta potentia quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per supremum.

Hæc est prima Assertio.

Ad istam Assertionem dico, distinguendo hoc nomen *subditus*. Quia, uno modo, subditus, idem est D quod minor, sub Dominio & potestate alicujus Regis, vel Domini positus, qui habet regimen civitatis, vel Regni. Et isto modo, unus Clericus, vel etiam Presbyter, dici potest subditus unius Domini temporalis, quia est sub cura Regni, & Dominii. Et isto modo capiendo subditum, dico quòd non licet unicuique subdito, sine quocumque Mandato; imò, etiam cum Mandato, adhuc non est licitum interficere talem tyrannum; eò quòd non licet Clerico, vel Sacerdoti commoranti, & stanti sub Dominio alicujus Principis, vel Regis: imò & est sibi prohibitum, & est contra Legem Canonicam, & Divinam. Patet hoc per sanctum Thomam, 2. 2. *q.* LXIII. Et per Jura Canonica, & Positiva. Imò nunquàm licet sibi, nisi in casu inevitabilis necessitatis, pro deffensione propriæ Patriæ, & non rerum.

Alio modo capitur *subditus*, pro inferiori supposito alicui Domino, vel Regi, secundùm potestatem, & status conditionem, & ordinem. Et isto modo, unus Clericus non est subditus uni Regi, vel Domino; datò quòd sit sub cura Domini sui; eo quòd ipse est alterius status, & ordinis; sed solùm laïcus, est Regi & Domino subditus: quia secundùm potestatem, & status conditionem temporalem, & sæcularem sibi subjicitur. Et si secundùm hunc modùm intelligitur: tunc dico, quòd in aliquo casu potest esse sibi licitum, & in aliquo modo sibi licet. Nam si tyrannus capitur primo modo, ut dictum est, pro potenti Domino, & fideli Christiano à gratia Regis non excluso, in crimine supra dicto nondùm manifestè convicto & depræhenso; nec Regi, & Domino superiori patefacto; datò quòd habeatur vehemens suspicio per multa signa, & judicia verisimilia, & etiam testimonia hominum fide digna: nullo modo alicui subdito sæculari talem licet interficere Dominum potentem, non facta accusatione, & relatione Regi, & non habita licentia, & authoritate.

Et hoc probatur triplici ratione. Primò. Quia non servatur debita forma Judicii: nam reus debet condemnari per allegata, & probata, per testes fide dignos, secundùm Legem Veterem, & Novam, quia *In ore duorum, vel trium testium, stat omne verbum.* 2. Cor. XIII. 1.

Secundò. Subditus, non est persona communis, sed privata, non utens authoritate publica, secundùm quam, ut superiùs dictum est, debent puniri malefici, & condemnari.

Tertiò. Hoc est de directo contra Legem naturæ, morum, & scriptam. Nam omnis Lex intendit bonum; & prohibet malum. Sed si esset licitum propriâ authoritate interficere reum; tunc dabitur causa & materia, ut unusquisque alium interficiat, & quilibet subditus interficere Dominum suum valeat.

Probatur. Quia si redargueretur, dicere posset: Ego interfici, cùm machinabatur maleficium, mortem, & exterminium Domini, nulla super hoc visa ratione. Ideò Deus in Lege Veteri noluit * ut rei, vel malefici, per testes, & publicam authoritatem condemnarentur, & punirentur, ut veritas mali elucesceret. Et similiter Christus, dedit formam corrigendi delinquentem, dicens, *Quòd si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum.* Matth. XVIII. 15. Et posteà assume testes: & si se non correxerit, debet dicere Ecclesiæ. Et sic apparet, quòd, in tali casu, non licet alicui subdito aliquem interficere, privata authoritate.

Alio modo potest capi *tyrannus*, ut dictum est priùs, pro Rege iniquo, & pessimo Domino, sine Lege, & Justitia vivente, ut ponit in forma, secunda tyranni descriptio. Et tunc dico, quòd si talis tyrannus est publicus hostis Regis, & exclusus à sua gratia, & de suo Regno, & Dominio pulsus, & in similibus delictis compræhensus, ut dicit Assertio; constat manifestè, quòd talis venit ab unoquoque subdito capiendus, & occidendus, secundùm Regis intentionem, & propter tales circumstantias; nisi Rex, vel Dominus inhiberet, quòd non occideretur; † vel Dominii, civitatis, & mul-

* *Forsan* invadere. † *Forsan* ergo.

* *Forsan* voluit. † *Hic aliquid videtur fuisse omissum ex MS.*

multitudinis, sicut exemplum habemus de Absalon filio David, ut scribitur in 2. Libro Regum. Iste Absalon fuit publicus hostis Patris sui, & voluit sibi Regnum usurpare, congregando exercitum magnum contra ipsum; &, de Jure, merebatur capi, & interfici. Tamen quia prohibuit ne occideretur; ideò Joab Capitaneus David peccavit, interficiendo ipsum contra voluntatem Regis: propter quod reliquit David Salomon filio suo, quòd non fineret eum post mortem suam ampliùs vivere, & faceret eum mori; sicut & fecit: quia dato quòd sit homo reus, & pessimus; & mereatur, secundùm Legem, mori, & interfici; tamen non licet contra publicam authoritatem Domini, aut Communitatis ipsum interficere, privata authoritate.

Undè videmus, quòd Deus non vult mortem peccatoris; & tamen ipse meretur mortem: ideò non licet ire contra voluntatem Domini habentis Legis autoritatem.

Si autem talis tyrannus est, & paganus, & publicus hostis Regis, & Christiani populi, & emolitur perdere Regem, & populum Dei: tunc certum est, quòd licet cuilibet subdito talem occidere, & mactare, omni via, & modo quo fieri potest: quia talis est filius mortis; & est membrum corruptivum totius humani corporis, & generis. Et isto modo, Judith interfecit Holofernem.

Si autem talis tyrannus, non est publicus, & manifestus hostis Regis, nec publicè est exclusus à gratia Regis; nec est convictus, & manifestè deprehensus in crimine læsæ Majestatis, & vivit ut ceteri infra corpus multitudinis, & Curiæ Regis; tamen habetur suspectus, etiam per certa signa: non licet alicui ipsum occidere, privata authoritate; & tantò plus, quantò occisor suspectus habetur de odio, & inimicitia particulari. In hoc enim contradicunt sibi omnes Leges, tàm divinæ, quàm humanæ: quia ex odio, & livore procedit, & non aliundè; ut clarè patet per ante dicta.

Et ideò concludo, & venio ad quartum, & ultimum principale; respondendo secundùm conscientiam, & Judicium animæ, & lumine rationis mihi naturaliter, & gratiâ Dei à Deo indita; quòd omnes tales Assertiones, quia sunt multiplices, & possunt trahi ad diversos sensus, sunt dubiæ, & indifferentes, quoad Judicium Fidei: quia secundùm omnem sensum sint meritò Fidei Judicio reprobandæ, & condemnandæ. Secundùm verò alium intellectum, sunt tolerandæ, secundùm Legem & Christi Fidem, & Leges naturæ, moralem, & divinam: ut patet per præmissa omni intelligenti.

Ad alias duas ultimas, dico respondendo, quòd penultima, quæ dicit quòd litteralis sensus occidit, semper litteraliter intellectus, vera est, & patet manifestè: quia aliàs sequerentur multi errores, nisi dicta sacræ Scripturæ intelligerentur in sensu mystico & spirituali. Patet: quia Christus dicit in Evangelio: *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Matth. x. 34. Item. *Deus noster ignis consumens est.* Hæbr. XII. 23. Et sic de multis aliis, nisi intelligantur spiritualiter, falsæ sunt, & occidunt animam; cùm dictum Apostoli, quod est, *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* 2. Cor. III. 6. potest & aliter intelligi, ut exponunt Doctores.

Ad ultimam, dico quòd licèt in malis promissis liceat rescindere fidem: tamen postquàm fides data est, & conventio facta; ne homo appareat proditor, & mendax, & falsus, debet per aliquod signum, aut protestationem prædicere se non velle servare.

Et hæc sunt quæ sentio de istis Assertionibus. Alia plùs non dico, nisi quòd sunt scandalosæ, & generant odia, & malas voluntates, debent tolli & removeri, & abscondi, ne sint causæ majoris mali.

Ego &c. Supra dicta omnia determinavi, & in scriptis redegi. Si igitur in aliquo aliquid benè dixi; Approba Christe benedicte, Tu, & Tui. Si autem malè, corrige Tu, & Tui. Et sic subjicio me correctioni Ecclesiæ. *Sit Nomen Domini benedictum.* Amen.

Reverendissimi Patres, & Domini metuendissimi, placeat attendere, zelo Justitiæ & veritatis, ad contenta in dicto Codicillo, in quo ostendit quidam Doctor Theologus, quòd manent illa duodecim inconvenientia, per medium quæstionum inducta, si condemnentur istæ novem Assertiones. Ponitur etiam opinio Henrici Boye, quæ notatur Libro quinto, *De homicidio.*

Videatur hæc Cedula, quæ facit ad apertionem materiæ.

Nisus est adversarius respondere ad duodecim quæstiones.

Ad primam, quâ quærebatur, si illius Propositionis condemnatio: *Licitum est unicuique* &c. favet tyrannis, tollatque securitatem Principum, & pacis politicæ salutem. Respondet negativè; imò prorsùs oppositum. Pro quo dat exemplum, quare minùs proh dolor! practicatum est nostris temporibus, ne quid * consurrexerunt enim nonnulli volentes destruere omnes ferè Dominos de sanguine Regali; imposuerunt eis, quòd volebant deponere Regem suum: & ita, juxta primam hanc Assertionem, suscitaverunt talem guerram adversùs eos, quòd omnes, à majori usque ad minimum, etiam vassalli sui, compellebantur prosequi eos, usque ad indignissimam mortem, sine Lege, & ordine: & in hoc arbitrabantur se obsequium præstare Deo: ita quòd nihil facilius, nisi dicere de quocumque Principe, vel Domino: Tu machinaris contra salutem Regis tui: tunc laudabiliter, & meritoriè potest, etiam per insidias, & sine diffidatione, & per quemcumque subditum Regis, etiamsi si sit vassallus, tunc viliter interfici.

Sufficat insuper dicere: Tu talis es, hoc est notorium: nulla denique probatio fit.

Prætereà, de quocumque subdito Regis fingi poterit: imò & de non subdito. Quinetiam poterit ad ipsum Regem deduci calumnia, dicendo de Rege: Hic certè tyrannus est, multis modis; tùm quia non Jure principatur erga subditos suos, sed tyrannisat eos tributis indebitis; tùm quia vult principaliter sibi subditorum Dominationem, & Jura eis sua subripere, ac proindè conatur non Jure principari: est idcirco tyrannus judicandus, &, per consequens, interficiendus, juxta quartam Assertionem.

Ex quibus patet, quàm durissimus † est malus hujusmodi Assertionis adversùs communem Dominationem, & regularem Politiam; & præsertim adversùs illum Dominum, pro cujus favore positam fuisse declaratum est, sed omittitur declaratio.

In qua quidem responsione, primò nititur Assertionem impugnare per quemdam casum præjudicia-bilem quibuslibet subditis, & vassallis alicujus Regis; imò etiam non vassallis. Secundò. Retorquet Assertionem in periculum etiam Regum, & quorumlibet Principum, & Dominorum: & præsertim illius, in cujus favorem dicuntur Assertiones præfatæ: sed ostenditur ista nullius existere firmitatis.

Primus siquidem non ponitur quemadmodùm extitit practicatus, casus siquidem talis fuit, & taliter proh dolor! practicatus. Nempè in Regno quo-

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.*

quodam facta colligatio, certorumque Principum, & aliorum etiam, qui congregatis maximis exercitibus, contra inhibitiones Regias gravissimas, coràm civitate, in modum obsidionis se posuerunt, in qua Majestas Regia consistebat, & erat solita residere, prohibentes victualia asportari ad sustentationem Regis, & Principum existentium cum eo, & totius populi illius populosissimæ civitatis. Insuper villas, & castra Regis capiebant, etiam violenter illa rapientes: nec eis sufficiebat; sed gentes eorum concurrebant usque ad portas, & mœnia Regiæ civitatis, ibidem capientes gentes Regias, vulnerantes & interficientes, & aliquando acclamantes verba blasphemiæ in Regiam Majestatem sonantia; & depositionem illius, intronisationem alicujus alterius Principis de colligatione præfata. Quæ colligationes, & exercitûs congregationes, contra Regias inhibitiones gravissimas, & exercituum coràm civitate Regia, & vultu Regis, castratomentoria, obsidiones, victualium substractiones, gentium à civitate, hostili more, captiones, vulnerationes, & trucidationes quid designant? Quilibet meritò Regis fidelis subditus trepidabat; quin imò & Rex ipse: nempè obedientiâ Regi sublatâ, saltem objectam apparentiam, & hostiles incursus, & verba, præsumptionem inducebant non levem. Undè non sine magna causa dictum extitit, quòd periculum erat de Regis depositione: ad quam etiam, fama publica percurrente, per sortilegium, & malum ingenium fuerat per quemdam processum, cupiditate subripiendi coronam, tui, & isti fuerant alligati.

Et propter, non immeritò contra ipsos Regis potentia, fidelibus subditis suis, armata fuit, ad Regi succurrendum in tantis periculis constituto, & in hoc *Arbitrabantur obsequium præstare Deo.* Joan. XVI. 2.

Itaque nihil facilius, nihil utilius est, quàm dicere de quocumque Principe, ubi talia judicia patent: Tu machinaris in salutem Regis tui; tu laudabiliter, & meritoriè potes, etiam per insidias, interfici, & sine diffidatione, cùm Justitia nonpossit haberi per Supremum: & si diffidaretur, pejor seditio sequeretur; nec propter Regis periculum vitaretur, etiamsi sit vassallus tuus, cùm plùs teneatur superiori Domino, quàm immediato; nec contra Dominum superiorem tenet factum aliquod juramentum tali tyranno, & insuper viliter, ex parte tui, est interficiendus, & eo facto quò talis.

Nec in hoc casu est notorietas requirenda, sicut nec in multis aliis, sed nec probatio; posito quòd sit talis, ut supponitur in casu, & alicui innotescat, qui potest in hoc cautè remediare: quærere enim notorietatem, & probationem; esset quærere mortem Regis, vel saltem non remediare ad posse. Nec sic poterit fingi de quocumque subdito Regis, vel non subdito; nisi similia judicia fictionem tolerantia, vulgatâ famâ publicâ, antecedant, quæ communiter veritate non carent.

Tamen dicit etiam, quòd hujusmodi calumnia poterit in Reges & Principes retorqueri, dicendo: Tyrannus est &c. Sed propriè vehementer admiror, undè istam calumniam infert. Non utique ex prima, secunda, & tertia Assertionibus, quæ loquuntur de tyranno hostili, Regem & Rempublicam invadente: Rex autem non invadet se ipsum.

Ex quarta, dicit: sed etiam nec infertur: quia cùm hoc nomen, *tyrannus*, sit nomen analogum, significans principaliter tyrannum hostilem, prout scilicet ipsum diffinit Gregorius, *in Moralibus. Qui in Republica non Jure principatur*: licèt injustè exigit; ex secundario significato, Dominum naturalem. Debet ergo accipi in ista Assertione, pro tyranno hostili: præsertim etiam attendendo ad præcedentes Assertiones, quæ de tali loquuntur; & etiam ad sequentes, ex quibus non infertur: ita quòd omnis tyrannus &c. etsi sit occidendus, vel à Deo, vel à quocumque ejus ministro; non dicit tamen à quo.

Falsum est ergò quòd sit durissimus hic malleus Assertionis istius adversùs omnem Dominationem & politiam Regalem, & præsertim adversùs illum, in cujus favorem dicitur posita, & asserta fuisse. Stat etiam dubium insolutum: & patet manifestè quòd si Assertio ista damnetur; tyranni concupiscentis altissimas Dominationes suorum Dominorum potentissimi, confidentes de potentia sua, & astutia, non verebuntur; sed nec aliquis, sub periculo Fidei, audebit talem tyrannum invadere. Hujusmodi autem concupiscentia, & sublatio Dominationis altissimæ, ex tali confidentia, in Christianitate non est diù quòd est attemptata, & deducta in praxim, undè maxima scandala sunt secuta & quamplurima.

Ad secundum dubium, quo quærebatur; Si ejusmodi Propositionis contradictoriam tenere, sit non reprimere agentes, vel agere volentes contra ipsa Præcepta Decalogi, *Non occides. Non furtum facies. Non concupisces rem, uxorem* &c. *proximi tui.* Si enim præfatam Propositionem, vel Assertionem condemnaret Concilium, ejus contradictoriam assereret tanquàm Catholicam, & ut Fidei Articulum tenendum; per quod videatur si derogaret Præceptis divinis, & sacræ Scripturæ. Sic respondet, sicut ad præcedentes; addito quòd approbando contradictoriam hujus Assertionis primæ, sacrum Concilium non faciet novum Articulum, sed declarabit, quòd & Assertioni repugnat, *Non occides*, scilicet propria authoritate. *Non fraudem facies*, occidendo per insidias proximum tuum, non diffidatum, non monitum, & tibi confœderatum. Sed quia respondet sicut ad primam: ideò modo simili replicatur.

Sed contra additum, cùm dicit, quòd approbando contradictoriam, non faciet novum Articulum, quia non approbabit. Itaque negativa illa est vera, quia subjectum pro malo supponit.

Sed ulteriùs mirandum videtur de contradictione. Isti petunt condemnari istam Assertionem per Sacrum Concilium Generale tanquàm hæreticam, &, per consequens, omnes Fideles certari * ad illam credendam; & aliam totaliter, sub pœna hæresis, repudiandam, & per consequens, petunt Articulum novum.

Item. In hac responsione sibimet contradicunt, in suo modo loquendi; cùm dicunt, quòd sacrum Concilium declarabit hanc Assertionem repugnare isti Præcepto, *Non occides. Non fraudem facies* &c. Mirum tamen est, quomodò quod est, secundùm eos, luce clarius, potest ampliùs declarari.

Præterea, ista Assertio in nullo repugnat illi Præcepto, *Non occides*, propria authoritate: quia non dicit Assertio, propria authoritate, sed authoritate Legis divinæ, moralis, & naturalis, ut clarè deducunt Assertiones, prima, & secunda.

Ulteriùs, si Assertio opposita, tanquàm Catholica approbaretur; quomodò reprimentur volentes agere contra illa Præcepta: *Non occides. Non concupisces. Non fraudem facies*, præsertim tyranni, altissima Dominia concupiscentes & in suos Dominos machinantes, & conspirantes? Aut enim illa contradictoria opposita reprimet; aut si non, ergo malè approbatur: si sic; non videtur, cùm tales tyrannos ponat in spe impunitatis totalis in via.

Ad tertium dubium, quo quærebatur: An illa Propositio, quæ ponitur ut coerceat plurimos pessimos à prosecutione machinationis pessimæ, & nititur tueri salutem Principis, & Reipublicæ, nec aliud

* Forsan coarctari.

aliud intendit, ex sensu primario, sic* error in omnibus moribus: respondetque, hæc Assertio lædit gravissimè & manifestissimè Regis Majestatem, & dat audaciam pessimis proditoribus, & homicidis prosequentes † quoscumque subditos Regis crudelissimè, fingendo, & faciendo de non causa causam, ut interfici, vel occidi faciat per homicidas conductos prece, vel pretio, proditoriè, & subitò. Et ita practicatum est; ut dicebatur in prima: Et quia ista Responsio fundatur super practica dicta in responsione ad primum dubium, quæ quidem practica stabat in casu malè posito: ideò fundamentum instabile esse censendum est; nec est verum quia hæc Assertio lædat gravissimè Regiam Majestatem: imò ipsam à mortis periculo inevitabili occulto tuetur, & deffendit; nec dat audaciam quoscumque subditos Regis crudelissimè persequendi, nec interficiendi, aut faciendi de non causa causam. Non enim fungitur ⸸, nisi ex Judiciis manifestis, & publica fama vulgariter proclamata.

Ad quartum. Cùm quærebatur: Numquid potiùs videtur observator illius Præcepti, *Non occides*, vassallus qui tyrannum Assertione prædicta expressum prævenit morte, ne suum Principem, & Regem interficiat malignissimè, quàm ille qui permittit suum Principem, & Regem interfici, cùm posset obviare per mortem tyranni talis, si alia via non pateret. Respondet Adversarius, quòd hîc est radix totius deffensionis malitiosæ hujus hæreticæ pravitatis, dùm reducitur casus ad inevitabilem necessitatem mortis Regis, nisi provideatur taliter. Undè constat, quòd Assertio non coarctatur ad talem casum, sicut nec fuit talis, in veritate: & pro hoc videatur cedula, quæ incipit: *Placeat attendere*, quæ ex omnibus concludit perspicuè, quòd inevitabilitas mortis Regis hîc nedùm non includitur, sed patenter excluditur per hæc verba: *machinari*, *fraus*, *dolus*, *sortilegium*, *malum ingenium*, in intentionem ‡.

Sed hæc Responsio nulla est; cùm excludit inevitabilem necessitatem, in hoc casu, qui non est minùs periculosus; imò plusquàm invasio Regis cum gladio evaginato, & extenso. Tùm quia Rex seipsum posset deffendere ab invadente: hic autem non potest, propter occultationem effectuum & actuum, seu actuum machinationis, qui quantò occultiores, tantò sunt periculosiores: & pro quolibet momento periculum; imò & articulum mortis inevitabiliter, nisi succurratur, ex tyranni continua machinatione semper intentioni cupiditate, & efficaciori actuumtitate* operantur, & nisi, ut dictum est, succurratur.

Falsè etiam dicit, & temerariè hîc respondet; dum ait, quòd hîc est radix malitiosæ deffensionis hujus hæreticæ pravitatis: imò est radix hujus probabilis veritatis; nec cedula incipiens, *Placeat attendere*, ad oppositum aliqualiter ostendit, per illa verba, *machinari* &c. Pro quo videatur responsio ad cedulam responsivam, quæ incipit: *Ad contenta.*

Ad quintum, quò quærebatur:. In quo loco Scripturæ sacræ, vel Articulorum Fidei, vel universaliter eorum quæ tradita sunt nobis ad credendum expresè, vel determinatè per Ecclesiam Catholicam, continetur contradictoria illius Propositionis præfatæ, quæ ita instanter petitur condemnari tanquam erronea in Fide: non fuit adhuc allegatum. Respondet per illa quæ ministrata sunt in apertione materiæ, prima vice, quæ incipit: *Æstimo me*, &c. & clarissimum est, quòd concernit Præcepta Decalogi, quæ Scriptura sacra, &, per consequens, Fides Catholica tradit, & asserit, & ponit Assertor, dicens quòd est conformis Legi divinæ.

* *Forsan legendum* sit. † prosequendi. ⸸ *Forsan* fingit, nisi ex indiciis. ‡ *Forsan* internetionem. * *Locus corruptus.*

Sed hæc responsio etiam nulla est. Non enim monstratum fuit in aliquo, in illa apertione materiæ facta primò, *Æstimo me titulari.* Nec potuit ostendi, nec potest, nec poterit ita modicum, sicut de ista: *Licitum est unicuiquè occidere furem nocturnum, de quo præsumitur, quòd non solùm vadit ad furandum; sed etiam ad occidendum.* Nec Assertio hoc ponit, quòd contrarietur Præcepto, in hoc
A quod dicit: *Licitum esse, conformiter Legi divinæ*, sed magis oppositum. Ut ex terminis patet.

Ad sextum. Cùm quæritur: An prælibata Propositio magis pertineat ad Judices in causa sanguinis, quàm ad Judices in causa Fidei Deputatos. Respondit, quòd hæc Assertio patenter involvit deffensores, vel assertores, tanquam reos in causa sanguinis, & homicidii, nedùm unius, sed multorum, saltem ex consilio, deffensione, vel assensu repugnantis scrutantis immunes. Nihilominùs dicitur, quòd hæc Assertio spectat ad Judices Fidei, propter illos terminos, *licitum*, *laudabile*, & *meritorium*: & maximè, quia se fundare nititur Jure divino, ubi tamen apertè est contra ipsum Jus. Sic denique quæsitum fuisset de ista: *Quilibet tyrannus* &c. quæ Judicio Fidei damnata est ut hæretica, &c.

Fatendum est tamen, quòd alia ratione spectat
B ad Judicium sanguinis, sicut ad crimen læsæ Majestatis Regalis. Responsio autem hæc implicat multa falsa. Primùm, quòd quæstio involvat deffensores, & assertores in causa sanguinis, & hominis, nedùm unius, sed multorum ex consilio, deffensione, & assensu. Esto enim, quòd Judices in causa sanguinis, habeant videre in occisione furis nocturni, de quo præsumebatur quòd veniret ad occidendum: non sequitur quòd deffensores illius occisionis, ut licitæ, in causa sanguinis tanquàm rei involuti debeant dici in consilio, deffensione, vel assensu. Sic nec in proposito.

Et cùm dicitur: Non repugnantes huic Assertioni, ab hujusmodi sunt immunes. Loquitur iste respondens, sicut aliàs est locutus, jactando se, quasi glorians in malitia sua, quòd in Francia non fuisset pro hujusmodi causa levatus ensis, etiam vel accinctus, nisi ipse fuisset. Videantur exhortationes ad bellum factæ in Propositionibus suis, & Prædicationibus suis, & dicta sua, & impedientia pa-
C cem, & hæreticantia Tractatus pacis initæ aliàs mundo: ex quibus quanta strages hominum sit secuta, quanta & Ecclesiarum incendia, quot quantæque destructiones, & earum sacrilegia, raptus Virginum, & Sanctimonialium, venditiones puerorum, & puellarum, quod est in illo Regno libertimo aliàs inauditum; quot civitatum deprædationes, & alia mala innumerabilia, & immensurabilia, non sufficerent lingua, & calamus explicare; sed nec in cor hominis ascendere potest, præ multitudine scelerum, & magnitudine ab indè perpetratorum. Undè Regnum Franciæ, proh dolor! ad exterminium est deductum, in quibus de præsenti consistit.

Ulteriùs. Falsum dicit, cùm ait, quòd hæc Assertio spectat ad Judices Fidei, propter illos terminos, *licitum*, *laudabile*, & *meritorium*. Nam tunc
D illæ pertinerent ad causam Fidei: Licitum est mihi bibere vinum vernacium, de manè. Laudabile est, mechanicos surgere tempestivè. Meritorium est fodere in vinea fortis, & sic de aliis.

Nec quia se fundare nititur in Jure divino, pertinet ad Fidei causam: non enim omnia quæ fundantur in illo, pertinent ad causam Fidei. Omnia enim quæ benè fiunt, fundantur in illo; & quæ malè, repugnant. Et sic omnia crimina ad causam Fidei, vel ad ejus pertinent Judicium; quod est falsum.

Nec

Nec est verum quod dicit, quòd istæ Assertiones sunt manifestè contra Jus divinum: imò conformes sunt Juri divino.

Et cùm dicitur, quòd pariformiter posset quæri de ista; conceditur: *Quilibet tyrannus* &c. Verum est, quòd pariformiter poterat quæri; sed aliter, & aliter est respondendum ad illam, & ad istam, propter varietatem terminorum; & circumstantiarum: nec & ipsa spectat ad causam Fidei taliter, quòd sit Fidei Judicio reprobanda: nec ad causam sanguinis, tanquam eidem conformiter agens sit Judicio sanguinis condemnandus: licèt nolim reprobare; quoniam postquam Judicibus Fidei est denunciata, & cum tantis Requestis, quin benè fiet, si declaretur an pertineat ad causam Fidei, & tanquam pertinens reprobanda.

Ad septimum; quo quærebatur: An ista Propositio sit conjurationum, vel conspirationum, aut proditionum in Regum interfectiones, & Principum, tàm Ecclesiasticorum, quàm sæcularium, maximè quarta Assertio, quæ est velut maxima, repressiva. Respondet negativè, quòd viam aperit; & aperuit ad omnes conjurationes, proditiones, Regum interfectiones, & Principum, tàm Ecclesiasticorum, quàm sæcularium, maximè quarta Assertio, quæ est velut maxima, si major ad hanc Assertionem, & alias indè sequentes; dum ait generaliter, quòd *Quilibet tyrannus debet occidi*, &c. Unde de quocumque Rege, & non solùm de Principe inferiori, poterit fingi quòd machinatur in mortem Papæ, vel Imperatoris, pro tollendo Dominationem eorum, quatenùs alii subrogentur.

Et notatur etiam prima Responsio; & qualiter extendi potest ad Dominum qualemcumque; imò ad servos vilissimos, quæ responsio nulla est: non enim aperit viam, sed claudit tyrannis machinantibus in suos Reges, & concupiscentibus eorum altissimas Dominationes: ut clarè patet de prima, secunda & tertia Assertionibus; quibus adductio quartæ non dat clavem aperiendi januam ad conspirationes, comparata ad præcedentes & sequentes; & causas dicendi, ex quibus, secundùm Hilarium, intelligentia dictorum est assumenda, quæ est solùm ad responsionem tyranni hostilis, & specialiter qualificati in prima, secunda, & tertia Assertionibus: quæ ulteriùs quarta Assertio si coarctetur, quemadmodùm ex vi analogica debet coarctari, non concludit universaliter de quolibet tyranno, accipiendo tyrannum pro Domino naturali tyrannicè exigenti: & sic illatio quam facit de Papa, Imperatore &c. nihil valet.

Ad octavum quæsitum quod fuit: Utrum ejus oppositum, &c. faveat machinantibus in mortem cujusvis Dominorum. Respondet negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus; & quia aliter non dicit, aliter non replico, nisi ut supra.

Ad nonum quæsitum, quo quærebatur: Utrùm illa Propositio inducat, & promoveat vassallos ad fidelitatem servandam Dominis suis, pro eorum vita tuenda, & interfectione cavenda. Respondet negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus, & ex illis quæ vidimus. Sic enim dieere poterit quicumque vassallus Domino suo, tàm Ecclesiastico, quàm sæculari. Tu planè tyrannus es, tu machinatus es contra salutem Regis tui, vel Domini supremi; tu non Jure Principari conaris in hoc, aut in illo Principatu. Ex præcedentibus autem per Adversarium dictis, non patet hujusmodi responsio; nec ex illis quæ videmus, certè bonos oculos habentes. Quis autem nequam oculi scandalisantis, & consequenter erudiendi* videtur, vel delusi, velut se putaverunt, nescio, nec quicumque vassallus poterit dicere Domino suo, nisi ex evidentibus indiciis, & publica fama vulgata illud apparet: in quo casu, si aliter Justitia non potest haberi; *Licitum est* &c.

Ad decimum quæsitum, quo quærebatur: Utrum ejus opposita ab hujusmodi fidelitate vassallorum, & Dominorum, ad eorum interfectionem vitandam, & vitam conservandam sit retractiva. Respondet uti ad præcedentes: & quia aliter non dicit, aliter non replico.

Ad undecimum, quo quærebatur: Numquid Propositio A illi regulæ est conformis? „ De duobus malis, majus malum est præcavendum? „ Respondet, quòd de duobus malis, nunquàm alterum est eligendum, propriè loquendo: quia si eligendum, jam non est malum. Nihilominùs, magis ad intentionem respondendo, dicitur quòd regula numquam habet locum, ubi potest evitari majus & minùs malum, sicut est in proposito, nescio, * ubi Rex habere salutem suam potest, sine alia nece; sicut fugiendo, vel se recludendo, vel adversarium incarcerando; vel aliter, mille modis, per se, vel suos.

Sed hæc responsio modicum habet. Primò mirandum est, quare adducit illam regulam de electione mali, cùm numquam fuerit posita, sed in majori vitando. Secundò. Sed forsan vult imponere falsè, ut consuevit. Item. Cùm dicit, quòd malum non est eligendum, hoc falsum, nisi addatur culpæ: quia malum pœnæ est eligendum, pro satisfactione principali.

B Cùm autem dicit, quòd regula de majori malo nunquam habet verum, ubi potest vitari majus & minus malum: Sicut, inquit, est in proposito, sic esse†, unde nulla fuga Regis, neque reclusio sufficiunt servari vitam Regis; cùm fiat hoc per operationes occultas: nec incarceratur; quia incarceratio illa oporteret quòd fieret per Supremum, qui ad hoc dispositus non erat, ex indispositione per tyrannum, & per ejus sortilegia procurata, nec alii modi erant.

Ad duodecimum, quo quærebatur: Numquid ejus opposita est juramenti obligatoria, & prioris non dispensati dissolutiva? Respondet negativè: cujus ratio manifestissima est per præcedentia; quia potest utrumque juramentum servari. Primum, de debito fidelitatis erga Regem; & alterum, de fidelitate conservanda, sicut promissa est cum altero milite, & proximo. Nam si *fides hosti servanda est*, secundùm Augustinum, & Doctores omnes, & sicut Gentium Lex omnis tradit, Judæorum, Paganorum, C Tartarorum, & omnium quantumcumque Barbarorum; multò magis juramentum proximo fiduciam habenti cum altero servandum est; neque sub fictione tyrannidis, vel proditoris non notoriè, nec probatè violandum. Sed hæc responsio non est manifesta, &, per consequens, nec manifestissima, ex prædictis.

Non potest utrumque Juramentum servari. Primò videlicet, fidelitatis ad Regem, si ipsum possum tueri à morte injusta, & tot ⊥ tueor juxta posse meum; juramentum socialitatis cum altero milite potest in hoc casu licitè servari, cùm majus, & priùs obligatus alteri: licèt enim fides servanda sit hosti; hoc verum est, dum & ipse fidem servat, quæ tamen infringitur in hoc casu, cùm mors intemptatur in caput illius, cui socialitas est jurata, scilicet in Regem. Nec juramentum illud servandum est, sed cognita tyrannide, licet cum ‡ notoria, D dum tamen constet, & pro evidentia indiciorum per famam publicam divulgata. Exclamemus ergo cum Jerobabel fortitudinem veritatis, quæ super omnia vincit; & seditiosos ab ipsorum seditionibus clamans indubitanter compescet: tamen in eorum falsitatibus, & malitiis corruerunt, ab ipsa veritate prostrati, Justitiâ, Prudentiâ, & Sapientiâ sacri Concilii,

* *Locus corruptus.*

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.* ⊥ *Hic aliquid desideratur.* ‡ *Forsan* non.

cilii, ac ad se caritate libera, lumine, & regula concausante.

His adversarius non contentus, aliam Cedulam tradidit, sic dicendo: „ Pro elucidatione Assertionis notandum est, quòd sensus litteralis cujuscumque locutionis, est ille sensus, quem principaliter deducere intendit ipse loquens. Undè idem est dicere: Non est sensus tenendus; & dicere: Non est capienda intentio loquentis: cùm igitur Spiritus sit ille, qui in sacra Scriptura loquitur, qui A est sanctus; erroneum est dicere, quòd sensus litteralis non sit verus, aliquando, & non semper tenendus. Propter quod dicit Augustinus: quòd semper est verus, sic quòd non est efficax Argumentum, nisi in sensu litterali fundatum.

Sed pro responsione est illud Apostoli: *Littera occidit*, &c. Notandum quòd in sacra Scriptura Spiritus sanctus tripliciter loquitur. Uno modo, utendo terminis impositis, & assumendo terminos ultimatè, & principaliter, pro expressione conceptuum, sive locutionum in nobis; & isto modo loquitur in materiis contentis in sacra Scriptura, & in historiis aliquibus.

Alio modo, loquitur Spiritus sanctus in sacra Scriptura, non utendo terminis principaliter, sed assumendo res significatas per terminos, ad significandum res illas, modo sicut in formis symbolicis; B dicit Dionysius, *C.* I. *Cœlestis Hierarchiæ*. Similiter in rebus figuratis, & parabolis Evangelii, ut, ait Dionysius, isti termini bos, leo, in quibusdam locis sacræ Scripturæ ponuntur sub intentione, ut quiescant in eorum significatione; quia tunc esset error: sed res significata per ipsos, propter aliquam ipsius proprietatem, Deum, vel aliquam spiritualem substantiam respicientem significat: unde locutio, *Mons Sion elevabitur super omnes colles*, Isaïæ XI, 2: non fuit in intentione Spiritus sancti loquentis, quòd res illa significata per hoc complexum, *Mons* &c. hoc est intentio, quod illa res repræsentata significat, & contra aliam rem spiritualem, scilicet Ecclesiam, quæ in spiritualitate elevabitur super colles.

Item. Dicendum est de parabolis: sic enim pietas divina nostrum intellectum erudit, & per res sensibiles ad cognitionem spiritualium trahit, ut in isto modo, *Littera occidit*; nec est idem, ut clarè C videtur: Littera est sensus litteralis; quia aliud significatur per terminos litteræ, aliud per res significatas. Cùm igitur Spiritus sanctus in talibus locutionibus loquatur per res significatas, & non per terminos, fallax ergo est hoc Argumentum: Iste est sensus grammaticalis, sensus litteræ; ergo sensus litteralis: quia illa littera exprimit intentionem loquentis, non per terminos, sed per res significatas.

Tertiò modo, loquitur Spiritus sanctus utroque modo, scilicet per terminos, & hujusmodi locutiones, illæ quæ non solùm erudiunt intellectum ad aliquod spirituale, sed etiam excitativè, & exercitativè, sunt effectus; ut circa Sacramenta in Veteri & Nova Lege; & circa Sacramenta in Veteri. Similiter sunt plures historiæ David, ceterorumque Regum, quibus non solùm significatur Christus, sed eorum gesta, mores sunt extra*.

Nunc ad dubium quorumdam Magistrorum quærentium, quis est litteralis sensus istius: *Puer cujus caro præputii non absciditur, peribit de populo meo.* D Genes. XVII, 14. Respondetur, quòd ipsa locutio considerata sub Antiqua Lege, habet duplicem sensum litteralem; unum videlicet ad erudiendum intellectum, in quantum præceptiva. Nunc verò ipsa considerata sub Nova Lege, non habet nisi unum sensum litteralem, videlicet, in quantum figurativa; quia per ipsam plùs intendit Spiritus sanctus exercere affectum humanum, eo quòd per Baptisma perfectiùs multò exercitatur, & gratiam suscipit. Undè adveniente quod perfectum est, evacuatur quod imperfectum est: pro inconvenienti, quòd aliqua Propositio olim habebat duplicem sensum litteralem: nunc verò, scilicet pro tempore Gratiæ, habebat unicum, quoniam dicitur ad Hebræos I, I. *Multifariam, multisque modis olim loquens Deus per Prophetas, novissimè locutus est nobis in Filio*, videlicet perfectiùs, & familiariùs.

Et sic patet, quomodò erroneum est dicere, quòd sensus litteralis non est semper tenendus, & maximè in primo modo, sub quo est hoc Præceptum, *Non occides*; sub cujus opposito fundatur dicta Assertio, pro cujus Adversariorum dictorum elucidatione ponitur distinctio talis vulgata apud Theologos, Doctores, & Philosophos naturales, morales, & sermoniales; videlicet, quòd sensus alicujus Propositionis litteralis, dupliciter potest capi. Unus dicitur sensus, in quo sit Propositio alicujus, quem ipsum facit, & ingerit sensibus prima fronte. Unus vocatur sensus interior; alius exterior: unus superficialis; alius medullarum. Exempla multa sunt in sacra Scriptura: ut Judic. IX. 8. *Ierunt ligna*, &c. Alius: Propositio dicta, & in alio sensu facta de Propositionibus Philosophicis, posset exemplificari; sed dimittetur causâ brevitatis.

O quàm* in suppositionibus suis ponit expressè istam distinctionem, & exemplificat de ista, *Homo est dignissima creaturarum. Rosa est pulcherrima flos florum.* In sensu enim quem facit illa: *Homo est dignissima creatura*, falsa est: quia ratio est nobilior substantiis separatis; sed est dignissima super omnes creaturas corporales, separatis Seraphicis, Cherubicis, & sic de aliis: & vocatur sensus litteralis primus sensus quem littera de se facit, & offert; & ista est grammaticalis, &, per consequens, litteralis, per locum à nominis interpretatione ad interpretatum: gramma enim est littera; &, per consequens, grammaticale dicitur litterale, per locum à conjugatis.

Qua distinctione posita, ponitur quoddam notabile tale primum.

Non est idem dicere; Non debet teneri sensus litteralis; &, Sensus litteralis aliquando non debet teneri. Probatur: quia in prima, li *sensus litteralis* stat confusè, & distributivè, tàm pro sensu exteriori, quàm interiori, & sic est falsa; quia semper necessariò est tenendus sensus litteralis ille, in quo sit Propositio contenta in sacra Scriptura. Alia verò est vera, quia li *sensus litteralis* supponit ibi determinatè, hoc scilicet sensu demonstrato, quem scilicet Propositio facit: aliquando verò non tenendus est, & hoc est verum in multis. Ex quo sequitur, quòd semper tenere sensum litteralem non est necessarium, imò aliquando inducit in errorem.

Secundò. Notandum, quòd idem non est dicere: Sensus litteralis cujuscumque locutionis, est ille sensus, quem loquens de directo, & principaliter intendit. Et: Omnis sensus litteralis cujuscumque locutionis, est ille, quem loquens principaliter & de directo intendit: prima enim est vera; secunda falsa.

Tertiò. Nota, quòd utraque istarum Propositionum est falsa: Non est sensus tenendus litteralis. Et: Non est capienda intentio loquentis: sed hoc stat, quòd sensus litteralis aliquando inducit in errorem; cùm si sensus tenetur ibi determinatè, & verificatur pro una singulari, scilicet pro sensu quem Propositio facit.

Et etiam totum hoc declarat adversarius pro nobis in tota illa distinctione, quam facit de locutione Spiritus sancti. Unde dicit, quòd sacra Scriptura

* *Hic aliquid desideratur.*

* *Forsan* Ockam.

ra aliquando loquitur, non utendo terminis principaliter; sed assumit res significatas per terminos, ad significandum res alias tantummodò: & exemplum, secundùm Dionysium assumit: *bos*, *leo*, in quibusdam locis Scripturæ ponuntur, non sub intentione ut quiescant in eorum significatione, quia tunc esset error. Et exemplificatur iterùm de ista; *Mons Sion elevabitur super omnes colles*. Isaiæ. II. 2. Undè non est intentio Spiritus sancti, quòd res illa significata per hoc complexum *Mons* &c. rectè* sensus quem facit, in ista materia, inquit, *Littera occidit*, quod est dicere, quòd sensus quem facit littera superficialis, & secundùm usum terminorum, communiter occidit: non est idem dicere, *Littera occidit*, inquit, & *sensus litteralis*: quia aliud significatur per terminos litteræ, & aliud per res significatas, quod est verum. Unde per terminos significatur sensus quem littera facit; & per res, sensus in quo fit, nec propter hoc est fallax, imò est verax, & necessarium Argumentum: Est sensus grammaticalis; ergo litteralis, à nominis interpretatione ad interpretatum: imò etiam patet ex terminis adversarii. Unde Spiritus sanctus, inquit, loquitur per res, & non terminos: ergo stando in terminis ex scriptis litteralibus, esset error: hujus sententiæ: Gregorius, *in Moralibus*, *Libro primo*, *in Prologo*, *capite tertio*, prout latiùs posui, & ad longum in Tractatu, qui incipit: *Provenit*. Et Gregorius, *super Ezechielem*.

Cesset ergo gerrola †, & seditiosa loquacitas, & calumniosa totius Regni Franciæ diffamatrix; semen diffamationis falsæ, & nequissimæ jactum per omnes, proh dolor! mundi partes, in sacro Concilio Generali, & Regis sanguinis Christianissimi liliati, quod nunquàm tali labe respersum noscitur, sed nec erit in futurum, divina conservante gratia respergendum; sed nec ipsum Regnum fidelissimum: nisi forsan isti diffamatores, & Regni, in hoc, proditores perversi jaciant suum semen: quod nec ibi semen, cum saconibus comburatur, unquàm, divino præstante præsidio, poterit pullulare: quod concedit sator Christus seminis verbi Dei, & veritatis, *qui exiit* primo manè *seminare semen suum*; Matt. XIII. 3. Cum Patre & Spiritu sancto vivens & regnans, per infinita sæcula. Amen.

* *Forsan legendum* rectus fit. † *Forsan* garrula.

Quod sequitur excerptum est ex Libris Henrici Boic.

HEnricus Boic, Libro quinto, *De homicidio* C. *Interfecisti* §. *Si autem*.

„ Si quæritur: Utrum, & quando licet alicui, secundùm Legem, alium impunè occidere, vel etiam mutilare. Distingue. Aut quæris de occidente, vel mutilante, necessitate inevitabili, tali scilicet, quòd quia mortem injustè sibi inferendam aliter vitare non valet: sive occidit, vel mutilat invasorem; & & quia sic arciatus* erat quòd fugere non poterat; vel per clamorem, vel aliàs, se juvare: & tali licet, etiam Clerico, impunè, & sine peccato aliquo occidere, vel etiam mutilare, tàm Lege divina, quàm humana: quod probatur sic: Quilibet magis tenetur ad id quod ordo charitatis magis exigit, & requirit; sed ordo charitatis exigit, & requirit quòd magis debeam diligere meam vitam temporalem, quàm alteriùs, secundùm Sanctos, & Philosophos, dicentes, quòd *Diligibilia ad alterum*, *mensurantur ex diligibilibus ad se*.

„ Item. Unusquisque magis tenetur sibi ipsi quàm proximo, supposito ordine rationis: sed deffendens se contra injustè invadentem, etiam si occidat, dùm principaliter tamen occisionem ejus non intendat, sed suam salvationem propriam, & cum debito moderamine, esto quòd sequatur mors invasoris; nihil facit contra rectum ordinem rationis, nec contra Justitiam, nec contra Charitatem proximi; cùm, secundùm ordinem Charitatis, plùs tenetur diligere seipsum: quarè &c. quàm naturali; quàm civili. *Ar*. ff. *de Just. & Jure*. L. *ut vim*. Et est expressum. L. ff. *Aquili* L. *Scientiam*.
A „ Quarto, quinto. *Qui cùm aliter*. Undè, de Jure naturali, est justa deffensio sui ipsius; & ex parte naturæ inferioris hominis, in qua convenit cum brutis: nam & omnia animalia hæc faciunt. ff. *Si quadrupes fe. di. lev*. §. *marietes*. Et ex parte naturæ superioris, quæ est ratio, ut dictum est etiam, quàm Canonica, ut hic. Et C. *Significasti*. Et etiam sine pœna irregularitatis. L. *di*. *Quia te*. Et est casus. Extra. eodem. *Si furiosus*. *in Clementiis*. Et ita intelligitur istud C. III. §. *Set*. *Qui Presbyter*. Et licet Bernardus, in glosa finali, credat quòd Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus, faciens id de quo loquitur sic fit irregularis: tamen intelligit, quòd in nullo imputatur ei, ex quo aliud facere non potuit: ut patet infra, eodem, *Significati* II. f. *Finali*. nam tale homicidium simile est casuali, quod non impedit etiam promovendum.
B Infra, eodem. *Lator*. Et hoc tenebat Dominus Clemens Papa quartus.

„ Secundùm hoc, nec obstat prima; eodem, *Suscepimus*, qui hîc deffendebat, præsertim & res, ibi tantùm res: quod patet; quia hic dicit, te tuaque, non enim dicit, te, vel tua, secundùm Hosti. ibi. Idem, Guillelmus de Monte Lauduno, in dicto C. *glosa prima*. *Extra*. eodem in C. *Le*. & *Jo*. XXIII. 4. 3. in Summa, super verbo *Fugiens*. Et Archidiaconus ibi: & intelligitur quòd in tali necessitate, licet alicui sic interficere; in tantùm quòd si aliquis me vult interficere, si possum eum prævenire, nec teneor expectare quòd me primò percutiat. Ar. C. ad. Le. Cor. *de Sicariis*. L. II. ubi dicitur, quòd *Deffensor propriæ salutis*, *in nullo peccat*. Et L. III. *di*. dicitur, quòd *Qui aggressorem*, *vel quemcumque alium*, *in dubio vitæ discrimine positus*, *occiderit*, *nullam*, *ob id factum*, *calumniam incurrere debet*. Et L. *q*. ubi dicitur;
C „ *Quòd si latrocinantem peremisti*, *dubium non est cum* * *qui inferendæ cædis voluntatem præcesserit*, *me* † *cæsum videri*. Ut notant Lauter, Tanphi. Ber. Juno, hoc est Jo. *An infra*. C. *Proximo*. Et Archi. L. *di*. *de his*. *Glosa fi*. Ubi etiam dicit, quòd *sufficit terror armorum*. ff. *de vi*. Et *vi ar*. L. I. C. §. *Idem labor*. Et L. in §. *Qui armati*. Idem, Guillelmus de Monte Lauduno. Et Gentis. in dicto C. *Furiosus*. Glosa finali: de quo dicam infra, eodem, *Significasti*. II. *di*. II. Et idem: Si invasùs posset fugere, si in fugiendo posset verisimiliter sibi mortis periculum imminere, secundùm Gent. ibi. Et ita intellige quod dicitur de latrone insidiante itineribus, quem licet cuilibet occidere, authoritate propria. C. *Quando licet unicuique sine Judice se vindicare*. L. I. & II. XXIV. *q*. 4. *Fortitudo*. Et C. *se*. *q*. V. *Cùm homo*. XVII. *q*. 4. Sicut Bernard. Hoc nota Glo. Et in his satis concordant Raymundus, *in Summa*, ceteri §. *in*.... li-
D cèt Hugo, *di*. C. *Si autem*, notaverit, quòd mortaliter peccat tàm Clericus, quàm Laïcus, qui ob deffensionem sui, vel rerum suarum, alium, propria authoritate, interfecit; cùm potiùs deberet mortem incurrere, quàm inferre homicidium. Art. XXXII. *q*. V. Ita Veterius; Opinio est nimis dura, secundùm glo. Sic per Ray. in §. V. †

„ Dicunt quidam, quòd non possunt aliquem occidere, vel mutilare, etiam pro personis aliorum, vel pro rebus suis temporalibus salvandis, per ea „ quæ

* *Forsan* arctatus.

* *Forsan* eum. † *Locus corruptus*. ‡ *multa videntur depravata ubique in istis citationibus in* MS.

„ quæ notat Juno, in dicto C. *Si verò*, in glosa: „ *Quod si non ob sui*. C. *Quod si pro rebus*. 2. Sed pro „ personis aliorum, etiam extraneorum, tuendis: quia, „ etiam socii injuria propalanda est. XXIII. *q*. 3. *Fortitudo*. Et C. *Non in inferenda*. Ubi de hoc per se, in „ glo. 1. Et per Archi. Et per ea quæ Le. & „ nota 1. de feu. ex quanto. Et eodem titulo, *dilecto* „ livi.* Et quæ notat Juno in dicta glo. in principio.

„ Alii econtra, scilicet quòd aliis pro extraneis tuendis non possunt, prout recitat Juno, in dicta glosa, in A „ fine: ubi alii dicunt, quòd benè pro rebus pro„ priis; per ea quæ notat Ber. infrà, eodem *Suscepimus*, glosa prima: ubi laïcus vera &c.

„ Ego verò Henricus, credo, salvo judicio melio„ ri, quòd aliquis potest, sine peccato, mutilare, vel „ occidere invadentem alium injustè, & occidere „ volentem, in casu, ubi ipsius vitam invasi aliter „ salvare non potest: dummodò ad salvationem in„ vasi principaliter, & non ad mortem invadentis in„ tendat. Patet per præmissa.

„ Item. Potest hoc sic confirmari. Primò, Lege „ divina: quia quis tenetur proximum suum diligere „ sicut se ipsum, Lev. XIX. 18. *Luc*. X. 27. *Matth*. XIX. „ 19. & XXII. 37. *Rom*. XIII. 9. XIV. *Q*. 4. C. *penult*. „ *De pœ. Di*. 2. Et *Charitas*. 2. circà medium. Sed pro „ se ipso salvando, ubi aliàs mortem evitare non „ potest; vel mutilare, vel occidere potest suum B „ invasorem, ut dictum est in principio: ergo & „ pro proximo salvando. Item in Psalmo LXXXI. „ 4. *Eripite pauperem & egenum de manu peccatoris* „ *liberate*. Et Eccli. IV. 9. *Libera eum qui injuriam patitur, de manu superbi*. Et Prov. XXIV. 11. *Erue eos* „ *qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum* „ *liberare non cesses*. Et sic quod Dominus imperat „ necesse est fieri; & nisi fiat, pœnam habet. XXIX. „ *q*. 1. Quod præcipitur ergo si fiat, legitimè fit, „ nec pœnam meretur. C. *Ad L. Jul. De adul. Le.* „ *Gratus*: maximè cum aliquo † Præcepto vel concesso; omnia sine quibus. *Prima de Re. Juris. Cùm quid*. „ Lib. VI. Et quæ verisimiliter possunt sequi ad „ illud: prima de hujusmodi. *Is qui mandat*. Libro. VI.

„ Item. Remoto amore proximi, removetur amor „ Dei. 1. Joan. IV. 20. *Si quis dixerit, quia diligo* „ *Deum, & fratrem suum odit, mendax est*. Et sic „ inimicum Dei, & hominis, ut salvet amicum Dei „ & hominis, occidere potest.

„ Item. Eccli. IV. 34. dicitur: *Usque ad mortem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos*. Pro invasis est Justitia: Ergo &c.

„ Item. *Exod*. II. *Cap*. Cùm dicitur, quòd sanctus „ Moyses, etiam antequàm constitutus esset Judex su„ per populum, Ægyptium injuriantem, & silentem, „ & eum percutientem injustè, percussit, ponens eum „ sub sabulo.

„ Item. *Exod*. XXII. 1. proximo, in princi„ pio dicitur: Quòd si fur nocturnus perfodiens in„ ventus fuerit, occidi potest. Et est ratio, dicit „ Hosti: infra eodem, proximo; quia præsumi po„ test quòd ad occidendum venerit. Et sic intelli„ gam generaliter, quòd nedùm per illum, cujus do- D „ mum perfodit, sed per quemlibet etiam alium „ occidi potest, ex quo Lex non distinguit. ff. *De* „ *publicis*. L. *de pretio*. p. *De privileg*. *Quia circa*. „ Item. Lege Civili & Canonica, dicente, quòd is „ qui cum telo ambulavit, necandi hominis causâ; „ sicut is qui hominem occidit, pœnâ homicidii te„ netur. ff. *Ad Le. De sicariis*. L. *divus*. C. *Ad Le.* „ *Cor. De sicariis*. *Is qui cum telo*.

„ Modo Jura dicunt, quòd ubi non potest quis „ copiam habere Judicis, regulariter potest facere „ ea quæ faceret, vel deberet facere Judex. ff. *De* „ *his quæ in fraud. credi*. l. ait prætor. §. *Si debito*„ *rem*. *Ad Le. Juli. De adul*. 1. *Cap*. V. Et potest au„ thoritate propria se vindicare. C. *Quando licet unicuique sine Judice se vindicare*. L. 1. XVII. *q*. IV.

„ Item. Qui potest occidere per se, potest per „ alium occidere: ut in dicto C. L. *Gratus*, infra, *De* „ *Re. Juris. Potest quis. Lib*. VI. Sed invasus po„ test licitè suum mutilare, vel occidere invasorem. „ Ut supra, in primo membro. Ergo & per alium, „ de Mandato, vel ipsius nomine posteà ratum „ habentis.

„ Item. Talis, si occidit talem invasorem Cleri„ cum, non est excommunicatus; imò meretur, per „ Capitulum allegatum: *Fortitudo*. *Non in inferenda*. „ ut notat Juno. *Prima de sen. Ex. Si verò*, in glo„ sa, *Quòd si non ob sui*. Et Jo. An. post eum. Si er„ go meretur, in hoc non peccat, sed licitum est „ quod facit. XXIII. *quæst*. IV. *Qui peccat*. L. *de adul.* „ *Gratus*.

„ Item. Iste qui stat pro tali invaso, stat pro justo „ bello. C. *Ad Legem Juliam. de vi. pre. L. Quoniam multa facinora per hoc*. Nota Joann. Ra. *in dicto*. §. *Si debitorem*, dicens &c.

„ Secundùm istam rationem ultimam, videtur „ quòd si invasus nollet se deffendere, ut Martyr „ fortè mori †, quòd posset alius mutilare, vel occi„ dere invasorem. Sed contrarium verius videtur per „ præmissa; & quia interest hominis, hominem be„ neficio affici. ff. *de sor*. ex C. *Quamvis ea Lege*: „ *in fi*. Et quia in facto, seu causa sanguinis, alter al„ terum, etiam invitum, deffendere potest. ff. *De app.* „ L. *Non tantum*.

„ Et hoc satis patet in Passione Domini Jesu Chri„ sti, cujus omnis actio, nostra est instructio. II. „ *quæst*. 1. *Deus Omnipotens*: quem volentem mo„ ri pro nobis, Petrus deffendebat cum armis, Mal„ chum servum Principis Sacerdotum mutilando, „ amputando sibi *auriculam ejus dexteram*, Joan. „ XVIII. 10. *Matth*. XXVI. 51. *Marc*. XIV. 47. *Luc*. XXII. „ 50. XXXIV. *quæst*. 1. *Si Petrus*. XXIII. *quæst*. III. *Pro* „ *membris*: in quo non reperio quòd peccaverit, cùm „ hoc fecerit quasi ad nutum Domini prædicantis. „ Luc. XXII. 36. *Sed nunc qui habet sacculum, tollat,* „ *similiter & peram; & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium*. Et ibi, quando Discipuli C „ interrogaverunt eum: *Domine, si percutimus in gladio? & ipse tacuit*. Per quod videtur tacitè con„ sentire: infra *De Re. Juris. Qui tacet*. Lib. VI. Pro „ quo facit quod notat Specu. Ti. *De Legato*. §. *Juxta Propositiones*, in secunda columna; rursùs, *Numquid ergo Beatus Paulus*? Et licèt Dominus, in „ Ministro Ecclesiæ, præceperit sibi quòd de cete„ ro gladium materialem converteret in vaginam, & „ spirituali tantùm gladio uteretur. XXIII. *quæst*. VIII. „ in Summa. Quæ ratio, unà cum præmissis, fortiter „ cogit ad dicendum, idem esse, hoc casu, in Clericis „ non benefitiatis, quod in laïcis &c.

„ Nec obest, si dicas: Magis teneor, de debito „ Charitatis, diligere vitam gratiæ in proximo, quam „ vitam temporalem in me, secundùm Sanctos: Libro, „ *De gradu Charitatis*. Et plùs teneor evitare dam„ nationem perpetuam animæ ipsius, quàm mortem „ corporalem meam, secundùm eos. Sed verisimili„ ter debeo credere, quòd si interficio invasorem „ injustè, quod damnabitur perpetuò, cùm moria„ tur in actu peccati &c. Ergo quia concedo Ma„ jorem. Ad Minorem dico, quòd non sum certus „ quòd ipse damnabitur; cùm alterationes præceden„ tes mortem, & exitum animæ à corpore, necessa„ riò fiant in tempore, in quo tempore, quantum„ cumque brevi, potest pœnitere; & per consequens, „ salvari; nec essem certus, quòd si interficeret me, „ ego essem salvatus; possum enim habere alia pec„ cata, & nihilominùs ea nesciam. In Psal. XVIII. 13. „ De-

* *Locus corruptus*. † *Legendum videtur* aliquo prohibito, vel concesso; omne id prohibetur, vel conceditur, per quod pervenitur ad illud.

† *Locus corruptus*.

„ *Delicta quis intelligit?* Et 1. Cor. IV. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Et „ Eccli. IX. 1. *Nemo scit utrum amore, vel odio dignus sit.* „ Et eadem objectio & solutio potest fieri, ad membrum illud, ad deffensionem alterius injustè invasi.

„ Item. Credo, quòd pro rebus propriis salvandis, quas aliter salvare non potest, potest quis mutilare, vel occidere invasorem, cum tali modificatione quam ponit Frater Joannes, *in Summa*; scilicet cùm ex talium ablatione, quis poneretur in extrema necessitate: quia qui alimenta tollit necessaria, vitam simul aufferre videtur.

„ Pro rebus proximi salvandis, non credo licere interficere: aliàs, quod * in præmissis casibus, hominem interficere non licet, authoritate Legis. „

Post, habetur de fure nocturno, quem, secundùm Legem Moysi, licet interficere &c. Responsivè &c. ad novem dubia, per Concilium Generale Constantiense dissolvenda sibi proposita.

* *Forsan* quàm.

LI. Deliberatio.

Quoniam in agibilibus humanis, propter mutabilitatem, Propositiones frequenter, & regulæ patiuntur instantiam: ideò, ne verbosis relinquatur occasio infructuosa relatrandi, differendæ veritatis materiam, sub certo casu limitatam, volo explicare.

Et pono, quòd Titius, & Petrus sint ambo vassalli Regis Pauli; & quòd Titiùs, apposito deliberato, per dolum, fraudem, & sortilegia, invocationes dæmonum, & pacta ex reverentia cum eis inita, malumque ingenium, & maleficia, quæ pudor est dicere, machinatur occidere Paulum Regem suum, cupiditate habendi ejus Coronam, & Dominationem; quòdque tantæ est potentiæ, quòd de eo non potest, bono modo, fieri justitia per Superiorem; & ne Paulum Regem suum occidat, à nemine potest impediri; nisi occultè, per bonas cautelas occidatur; quòdque Petrus, cognito quòd periculum est in mora, ex fidelitate quam debet Paulo suo Regi, Titium occidat.

Et rem quamlibet dùm adjuvari magis, quàm evanescere oportet. C. *De rei uxoriæ actione*, in Principes*. Et *Nisi nomen quis scierit, cognitio rerum perit*, ut dicit Isidorus, *primo libro Ethimo.* C. IV. Suppono cum Gregorio, XII. *Libro Moralium*, & glosa: Job. XV. 20. *Numerus Annorum incertus est tyrannidis ejus.* Quia *propriè tyrannus dicitur, qui in communi Republica non Jure principatur.* Et illo itaque, & isto supposito, casu scilicet posito, & nomine exposito, sequuntur Propositiones ad ordinem doctrinæ, sicut subjecta patitur materia, redactæ.

Propositio Prima.

Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, Naturalem, Moralem, & Divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium, machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & supremi Domini, pro aufferendo sibi suam nobilissimam & altissimam Dominationem: & nedùm licitum, sed honorabile, & meritorium, maximè quando est tantæ potentiæ, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.

Propositio Secunda.

Leges, Naturalis, Moralis, & Divina, authorisant unumquemque subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum.

Propositio Tertia.

Ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi: & Rex non debet solùm esse contentus; sed debet habere factum acceptabile, & authorisare, quantùm opus, vel necessitas est, vel esset.

* *Forsan* in principio.

Et ne quis ex solis vocibus inordinatè prolatis incurrat nedùm errorem, sed hæresim; prima * ejus intellectu plenè expresso, & qualibet ejus distributione ad suum relata, distributivæ sunt: quòd unicuique subdito, secundùm Leges, Naturalem, Moralem, & Divinam, sine Mandato alio, vel Præcepto quocumque dato, licitum est occidere: etiam Catholicæ, terrenæque Reipublicæ & fidelitatis inter Principes, & subditos conservativæ.

Dùm enim, sicut videmus in rebus naturalibus, unum contrarium vehementiùs agit, altero contrario superveniente, propterea aquæ calefactæ magis congelantur, ut dicitur, *secundo Matheorum*; proculdubiò, ex rebus naturalibus ad res humanas derivantur, & in hominibus hoc, ex naturali inclinatione, invenitur, ut unusquisque deprimat eum qui contra eum insurgit. Sed tyrannus contra Rempublicam insurgit, dùm Regem, qui velut Episcopus, est *Ecclesia*, VII. *Quæst.* I. *Scire.* Et anima, *homo.* I. *Corinth.* XV. 45. est Respublica, IX. *Ethicorum*, machinatur interficere. Ideò, secundùm Legem naturæ, licitum est, quòd isti, omnibus subjectis undè Respublica integratur demonstratis, tyrannum deprimant, & illicò occidant; dùm meliùs est occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare, & justum est ut mortem quam minatur accipiat, & id quod intendit incurrat. C. *Quando licet unicuique sine Judice vindicare se.* L. I. XVII. *q.* IV. Sed quoniam ex Logica, & *Ar.* XXIII. *quæst.* VIII. *Si quatuor.* Et *Extra. De ho. Cap. significasti*, II. ‡ est bonum Argumentum: Isti tyrannum occidunt; igitur quilibet eorum tyrannum occidit. Et ergo dùm explicitè non sequitur quid illicitum, sicut ex vero nil nisi verum, authoritate etiam Legis naturæ, cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Quilibet subjectus pro deffensione sui, authoritate Legis, licentiatus est tyrannum occidere. *Di.* I. *Jus naturale.* XXIII. *quæst.* VIII. *Si nulla.* Et *Extra. de ho.* LX. C. II. §. *Ad L. Cor. De sicariis.* L. II. III. & IV. Et in occasione furis nocturni. *Exod.* XX. Sed quoniam Rempublicam magis quilibet subjectus, quàm se, tenetur, authoritate Legis deffendere, sicut videmus quòd naturaliter manus se opponit ictui, absque deliberatione, ad conservationem totius corporis; & quòd in politicis virtutibus, cives, pro totius Reipublicæ conservatione, & dispendio propriarum rerum, & personarum interdùm sustinent; & Charitas, de qua scriptum est, quòd *Non quærit quæ sua sunt.* I. Cor. XIII. 5. Communia propriis anteponit, in regula. Philosophus quoque, I. *Ethicorum.* Et Legisperitus. ff. *Pro socio.* L. *Actione.* §. *Labeo* †. C. *De caducis collon* †. L. *una.* §. *pe.* VII. *quæst.* I. *Sciat frater.* Et Extra. *De postula.* C. III. Et ergo, dùm eadem Lege quilibet tenetur Rempublicam & Regem, seu quemcumque alium, per quem conservatur, deffendere: proculdubiò, authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est, pro deffensione Regis sui, quemlibet tyrannum occidere.

Item sic: Quoniam minus malum semper eligendum est, quando mens inter minora & majora mala constringitur: & dicit Philosophus, VI. *Ethicorum*: & Gregorius, XXII. *Lib. Moralium.* C. XXXVI. Et Lex, *Quotiens*, ait, *sine captione nihil investigari potest, eligendum est quod minimum habet iniquitatis.* ff. *De Re. Juris. Quoties.* Sed minus malum est, minùs quòd habet iniquitatis, occisio tyranni, quàm interitus Regis; subditus constringitur quilibet. Et ergo dùm authoritate Legis, cuilibet subjecto eligibile est;

* *Forsan legendum* primo. ‡ *Forsan legendum* non est bonum. † † *Loci corrupti.*

le est; procul dubio etiam licitum est, quòd tyrannum occidat.

Item sic: Omnem, qui venit delere Patriam, aut vastare, cuilibet subjecto licitum est occidere, etiamsi Pater fuerit, aut filius. ff. *de Religiosis.* Et sumptibus sit minimè *. XXIII. *quæst.* VIII. *Omni timore.* Sed tyrannus venit delere Patriam, & vastare, dùm venit interficere Regem, & Regnum sibi usurpare, quod minimè sine vastatione Patriæ, & perturbatione potest contingere: & ergo, authoritate Legis, cuilibet subdito licitum est tyrannum occidere.

A Item sic: Quòd Tyrannus civitates desolatur, & sacra deprædatur; ut dicit Philosophus, IV. *Ethicorum*, majus Reipublicæ nocumentum est: & ergo magis licitum est, & necessarium punire, quàm quòd latro publicus, itinera frequentata insidiis aggressionis obsidet. Sed latronem publicum, authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est occidere. C. *Quando licet unicuique, sine Judice vindicare se.* L. II. Et XXIII. *quæst.* III. *Fortitudo.* Et eod. C. *quæst.* V. *Cùm homo.* Et ergo, ejusdem Legis authoritate, cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere, secundùm Maximam: *Si id quod minus inesse videtur inest, & id quod magis.*

Item sic: Cuilibet, qui est idoneus, & ratione, & potestate. *Prov.* XXIV. II. dicitur imperativè: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem*, subauditur injustè, *& qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* Et B Ambrosius, in illo Libro, *De Officiis*, circa medium: *Qui enim*, ait, *non repellit à socio injuriam, si potest, tàm est in vitio, quàm ille qui facit.* Et transumitur, XXIII. *quæst.* III. *Non in inferenda.* Sed tyrannus, si non occiditur, ducit Regem injustè ad mortem. Ideò indubiè, si potest, cuilibet subdito, authoritate Legis Divinæ, licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Quilibet subjectus tenetur tyrannum ab interfectione Regis impedire. C. *De his, quibus ut indignis hæreditates auferantur.* L. *ultima.* XXII. *quæst.* V. *de forma.* Et *Extra. De Re. Juris. Ego Episcopus.* Sed istud nulli subjecto est possibile, nisi tyrannum occidat. Et ergo, authoritate Legis, aio, non tantùm licitum, sed etiam debitum est cuilibet subjecto tyrannum occidere, dùm sine eo non potest Præceptum adimplere.

C Item sic: Fidelitas subjecti ad Dominum in hoc consistit, quòd vitam Domini deffendat. Quilibet subjectus, habens opportunitatem occidere, & non occidit tyrannum, per cujus dumtaxat mortem potest Regem à morte liberare, facit contra suam fidelitatem: sed illud generaliter omnis Lex damnat. Naturalis, dùm fidelitas naturaliter obligat: Moralis, in ratione præcedente immediatè allegata: Divina, *Ti.* II. Et secundùm Hieronymum, *Eccle.* VI. Qui ibidem exponens illud: *Quodcumque voveris redde*, dicit quòd *præcipitur Christiano, ut Fidem opere compleat, & non sit similis populo Judæorum, qui spondentes*: Omnia quæcumque Dominus præcepit, faciemus, *adoraverunt idola.* Et ergo qualibet Lege datur cuilibet subjecto licentia tyrannum occidere; & peccat graviter quilibet subjectus, habens opportunitatem occidere, & non occidit, &c.

D Item sic: Secundùm Isidorum, *De Summo bono.* Libro tertio. C. LX. *Ipse dicitur facere, qui permittit. Dùm*, inquit, *homines*, de permittente, *malum quod concupiscunt, perficiunt; ipse dicitur facere, qui permittit.* Inde est, quòd scriptum est per Prophetam. Si erit malum quod Dominus non facit. Et declaratur ratione. Dupliciter enim homo facit aliquid; vel directè, vel indirectè: directè quidem, quando per se aliquid operatur: indirectè autem, quando non impedit operantem: nam removens, prohibens dicitur, movens per actus. VII. *Physicorum.* Sed

* *Locus corruptus.*

nulli subjecto licitum est, authoritate Legis, interficere Regem. Ideò quilibet subjectus tenetur impedire tyrannum, & non permittere quòd Regem interficiat.

Argumentum inde patet, quòd ex opposito Consequentis, sequitur oppositum Antecedentis: & quia cuilibet licet illud, sine quo non potest Præceptum complere. Et ergo dùm sine occisione ejus, tyrannum nullus subjectus potest ab interfectione Regis impedire, proculdubiò, authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Augustinus, super illud Psal. LXXXI. 4. *Eripe pauperem & egenum. Hæc*, ait, *dicta sunt, ut sciretur, in eo populo, in quo natus, & occisus est Christus, nec illos fuisse à tanto scelere immunes, qui cùm essent tantæ multitudinis, ut eos, sicut Evangelium loquitur, timerent Judæi, & propterea in Christum manum mittere non auderent; postea convicerunt, eumque interimi à malignis & invidis Judæorum Principibus permiserunt.* Sed subjecti, cùm sint tantæ multitudinis, ut eos timeret tyrannus, & propterea in Regem mittere manum non auderet, convincunt, & Regem de manibus tyranni non liberant. Ergo indubiè à morte Regis non sunt immunes, & nullus eorum qui potens est de manibus tyranni Regem eripere. Sed quoniam nullus subjectus potest de manibus tyranni, sine ejus occisione, eripere Regem: & ergo, authoritate Legis, certò certiùs est, quòd cuilibet subjecto licitum est tyrannum occidere.

Item sic: Chrysostomus, super illud Matth. IV. *Vade retrò Sathanas*, Christum referens sic ait: *Illius discamus exemplo nostras quidem injurias ab impiis, sive in dicto, sive in facto magnanimiter sustinere; Dei autem injurias, nec usque ad auditum sufferre: quoniam in propriis injuriis esse quemlibet patientem laudabile est; injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.* Sed Respublica, cùm sit divinum quoddam I. *Ethicorum*, & indè ejus Rex, seu Rector divus, & Dei, illiusque Regni Minister, *Romanorum tertio*, & *Sapientiæ sexto*; proculdubiò omnis injuria quam tyrannus Regi irrogat, Dei injuria est, & sacrilegium, quod quoniam suppletio capitis, puniendus. ff. ad L. *Jul. Peculatus*, *sacrilegii*, & *de pœnis.* L. *Aut facta.* §. *Qui autem.* & C. *quæst.* VIII. *Quicumque.* Et ergo, authoritate Legis divinæ, & exemplo Christi, cuilibet subjecto licitum est, imò debitum, illicò tyrannum occidere.

Item sic: Legislator, quoniam non potest omnes singulares casus intueri, proponit Legem, secundùm ea quæ in pluribus accidunt, referens intentionem suam ad communem utilitatem, ad quam Lex ordinatur: & ergo observatio Legis, secundùm verba, quando in casu emergente & * damnosa communi saluti †, observanda: & si habeat subitum periculum, cui oporteat statim occurri, & non est tanta mora, ut ad Superiorem recurri possit, ipsa necessitas, quæ non subditur Legi, dispensationem habet annexam; & ad quemlibet pertinet, ut interpretetur quid sit utile Reipublicæ, & intentionem Legislatoris sequens, præter verba Legis agat. Sed in casu proposito, observatio Legis hujus, secundùm verba: *Non occides*, est damnosa communi saluti subditorum, quæ habet periculum, cui oportet statim occurri, dùm tyrannus, si non occiditur, interficit Regem, & non est tanta mora, quòd ad Superiorem, imò nec est Superior, ad quem recurri possit. Et ergo, in ea authoritate Legis, cuilibet subdito sine Superiore interprete licitum est tyrannum occidere. Sententia est Doctoris sancti, super *di.* II. *ultima quæst. Art.* II. Et dicit: *Quando aliquis aliquod Dominium sibi per violentiam subripit, nolentibus subditis, vel etiam ad consensum coactis, & non est recursus ad Superiorem, per quem de tali invasore Judicium possit fieri:*

* *Forsan* est. † *Forsan addendum* non est, *& delendum comma.*

fieri: tunc enim qui ad liberationem Patriæ talem tyrannum occidit, laudatur, & præmium accipit.

Item sic: Ambrosius, in Libro, *De gratia, & libero arbitrio.* C. VIII. de latitudine sacræ differens Scripturæ, dicit: *Siquidem nihil utiliter ad salutem spiritualem prædicamus, quod sacro Spiritus sancti miracula fœcundata non protulerit, aut intrà se non contineat: nam si quid ratione dicimus aliquando, quod in dictis ejus apertè monstrare, aut ea ipsis probare nequimus; hoc modo per illum cognoscimus, utrum sit acceptandum, an respuendum. Si enim apertè, rectè colligitur, & illa ex nulla parte contradicit: quoniam ipsa sicut nulli adversatur veritati; ita nulli favet falsitati, hoc ipso, quia non negat, quod rectè dicitur, ejus authoritate suscipitur, ac si ipsa nostro sensu indubitanter repugnat, quamvis nobis ratio nostra videatur inexpugnabilis; nulla tamen veritate fulciri credenda est. Sic itaque sacra Scriptura omnis veritatis, quam ratio colligit, authoritatem continet, cùm illam aut affirmat apertè, aut nullatenùs negat.* Sed sacra Scriptura, ex nulla ejus parte, Assertioni nostræ contradicit; maximè dum Præceptum *Non occides*, quod magis videtur ceteris contradicere, in nullo contradicit, sed consonat, & cognitum est, ut Digesta probant: & ergo authoritate sacræ Scripturæ suscipitur: & ergo apud fidelem certo certius, quòd cuilibet subjecto licet, sine alio Præcepto quocumque dato, secundùm Leges, divinam, naturalem, & moralem, tyrannum in casu expresso occidere.

Item sic: Et ponitur cum casu, quòd tyrannus ex utraque Parente fuit Frater Regis, & arguitur sic: Ex Scriptura, siquidem ex casu posito, manifestum est, quòd spe adipiscendi Regnum, Absalon machinatus est in suum Patrem, &, ut tyrannus, ejus fratrem occidit: & in hoc, licèt peccatum Absalon majus erat, & tyranni minus in Deum, nisi crimine sacrilegii, non quidem gravioris, sed quasi minimi, in quantum illud quod ad irreverentiam pertinet Principis, secundùm quamdam similitudinem, sacrilegium dicitur. XVII. *quæst.* IV. §. *Sicut.* Si autem tyrannus, superstitione quam adhibuit pro Rege suo occidendo, & fratre, immediatè peccavit in Deum, & contra primum Præceptum primæ Tabulæ, quod gravissimum est. Et ergo indubiè tyrannus plus peccavit quàm Absalon, quolibet eorum machinante Regem suum occidere. Sed quoniam sacra Scriptura dùm non redarguit, approbat quòd Joab contra Præceptum Regis, occidit Absalon, pro eo, quòd Regem suum, spe adipiscendi Regni, machinabatur occidere: & ergo, authoritate sacræ Scripturæ, lucè clariùs approbatur, liciteque potest fieri, & justè facta est occisio tyranni, juxta casus suppositi tenorem.

Item sic: Sicut enim in peccatis, quæ contra Deum committuntur, gravissimum esse videtur, quòd aliquis honorem divinum creaturæ impendat; quia quantùm est in se, facit alium Deum in mundo, minuens Principatum divinum: ita & in terrena Republica, gravissimum esse videtur, quòd aliquis honorem Regium alteri impendat, quàm vero Regi; quia quantùm in se est, totum Reipublicæ perturbat ordinem. Sed dùm, sicut probatum est, ipse videtur facere, qui non impedit operantem: & tyrannus non potest, nisi interficiatur, honore Regni, Regiove impediri; evidentissimum est, quòd subjectus, quocumque dato, qui tyrannum potest interficere, & non interficit, honorem Regium ad alium defert, seu alteri impendit. Sed illud dùm, ex declaratis in Majori, ex Lege divina, naturali, & morali, est gravissimum in terrena Republica; evidentissimum est, quòd authoritate Legis, cuilibet subjecto licitum est talem tyrannum occidere; & fortitudo, dùm præbet firmitatem animi contra pericula mortis, non solùm quæ imminent in bello communi; sed etiam quæ imminent in particulari impugnatione, quæ communi nomine bellum appellatur, indubiè appellatione fortitudinis continetur, quòd subditus unus, qui pro deffensione Regis sui, & Reipublicæ, subeat pericula mortis, ad occidendum tyrannum prænominatum; sicut & de senibus legitur scriptum, quòd *Fortes facti in bello.* Hebr. 11, 24. qui tamen numquam in communi bello decertaverunt: Sed fortes, maximè homines honorant, ut dicit Philosophus, in *Libro Ethicorum.* Idcircò absque omni hæsitationis vertigine, honorabile est, quòd unusquisque subditus tyrannum occidat prænominatum.

A

Item sic. Eadem enim virtus, dùm inclinat ad ea quæ sibi conveniunt, & remittitur eis quæ contra illam sunt; sicut fides inclinata * ad credenda, & refutat non credenda; & per pietatem, sanguine junctis, Patrique benevolis, officium, & diligens tribuitur cultus, ut dicit Tullius, in sua *Rethorica:* indubiè omnis qui machinatur perturbare Patriam, & delere ei benevolos, authoritate pietatis, à quolibet subdito licitè occidendus est. Sed tyrannus prænominatus machinatur perturbare Patriam, & delere Regem, & benevolum: & ergo proculdubiò, authoritate pietatis, à quolibet subdito licitè occidendus est.

Sed rogo, quis tam absurdè sentiat, honorabile non esse quod authoritate pietatis agitur? Dùm pietas appellatione virtutis continetur, & omnis virtus est honestum, ut dicit Philosophus, in *Lib. Rethoricorum. Omne quoque honestum est honorabile.* Et ergo proculdubiò honorabile, quòd tyrannus prænominatus, à quocumque subdito occidatur, & felicitas, dùm est præmium virtutis. I. *Ethicorum*, & honor, IV. *Ethic.* Præmium quoque dicitur, quod pro merito redditur; indubiè omnes actus virtutis sunt meritorii: sed per Digesta; quòd tyrannus prænominatus à quocumque subdito occidatur, est actus virtutis, scilicet pietatis, & etiam fortitudinis: & ergo indubiè meritorium quòd tyrannus prænominatus à quocumque subdito occidatur.

B

Et quia per meritum homo facit aliquid sibi debitum, quod est ei per Justitiam reddendum; & Justitia reddit unicuique quod ei debetur, & in bonis, & in malis: ideò secundùm Theologos, meritum dicitur propriè, respectu bonorum, & malorum: sed necessariò bonum est, vel malum, quòd tyrannus prænominatus à quocumque subdito occidatur.

C

Et ex his, dùm est manifestum, quòd secundùm Leges, divinam, naturalem, & moralem, sine alio Mandato, vel Præcepto quocumque dato, licitum est, honorabile, & meritorium, quòd tyrannus prænominatus à quocumque subdito occidatur: & abundè notorium, quòd omne licitum honorabile, & meritorium, secundùm se, est acceptabile, authorisabile quoque, & nullus pro eo debet reprehendi, sed potius quilibet debet esse contentus: evidentissimum est, sine alia probatione, quòd *Leges, naturalis, moralis, & divina, authorisant unumquemque subditum de occidendo, vel occidi faciendo dictum tyrannum*; quæ in forma dicitur Propositio secunda; quòdque *ille qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis prædictis, non debet de aliquo reprehendi; & quòd Rex non debet solum esse contentus, sed debet habere factum acceptabile, & authorisare quantùm opus, vel necessitas esset*: quæ est, in forma, Propositio tertia.

D

* *Forsan* inclinat.

Propositio Quarta.

Jus est, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur villanè, Gallicè vilainement, *per explorationes,*

nes, *& insidias*: *& est propria mors*, *quâ debent mori tyranni*, *& infideles*; *occidere scilicet eos villanè*, *Gallicè* vilainement, *per bonas cautelas*, *explorationes*, *& insidias*.

Propositio Quinta.

Licitum est unicuique subdito, *honorabile*, *& meritorium*, *occidere*, *vel occidi facere supra nominatum tyrannum*, *proditorem*, *& infidelem suo Regi*, *& supremo Domino*, *per explorationes*, *& insidias*: *& est* A *propria mors*, *qua debent mori tyranni infideles*, *occidere scilicet eos villanè*, *Gallicè* vilainement, *per optimas cautelas*, *explorationes & insidias*; *& est licitum dissimulare*, *& silere suam voluntatem de sic faciendo*.

Veræ, & Catholicæ, misericordiæ, & pietatis persuasivæ.

Jus est, ratio, & æquitas, quòd militum quicumque itinera frequentantia, insidiis aggressionis obsederit, viliter, & etiam illicò occidatur. C. *Quando licet unicuique sine Judice se vindicare*, *Lib.* I. XVII. *q.* 4. Sed tyrannus quicumque, dùm totum Reipublicæ perturbat ordinem, nocivior est dicto milite, & major est Reipublicæ depopulator. Et ergo Jus est, non, inquam, minus, vel æquale, sed majus; ratio, & æquitas de omni tyranno, quòd viliter occidatur, quàm de milite prænominato, & ad cautelam, dùm pertinet: & sic accipiantur bona, quòd vitentur mala. B Exploratio quoque licita est, *Numeri* XXI. & insidiæ, at non sunt præcepta, *Jos.* VIII. apud fidelem quemlibet, Jus, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, per cautelas, explorationes & insidias; & occidi viliter, dùm quædam mors, & non mechanicè, proculdubiò mors est, & propriè, & propria; & hoc unicuique debetur, quod ipsum secundùm Jus, rationem, & æquitatem ordinatum est; indubiè, occidi viliter, est propria mors quâ debent mori tyranni infideles. Et ergo nulla obstante tergiversatione, singulis probatis, omnia simul concludendo; *Jus est*, *ratio*, *& æquitas*, *quòd omnis tyrannus occidatur viliter*, *per explorationes*, *& insidias*: *& est propria mors*, *qua debent mori tyranni infideles*; *occidere scilicet eos viliter*, *per bonas cautelas*, *explorationes*, *& insidias*.

Item. Divina Sapientia de interemptione Ægyptiorum disserens, *Sapient.* XVI. 4. ait: *Oportebat enim illis quidem sine excusatione supervenire interitum*, *exer-* C *centibus tyrannidem*. Et ergo, secundùm divinam Sapientiam, interitus ordinatus est ad puniendum tyrannos, aut tyrannidem: & quia dicitur esse suum alicujus, quod ad ipsum ordinatur, & unicuique debetur illud quod suum est; ideò tyrannum quemlibet referendo, interitus est sua mors quâ debent mori; & proprium, dum per suum exponitur, Joan. I. II. *In propria venit*; id est sua, indubiè interitus est propria mors quâ debent mori tyranni infideles. Sed quoniam Jus est, ratio, & æquitas, quod unicuique tribuatur quòd ei debetur; & mors quæ tyrannis debetur, dum non est pretiosa in conspectu Dei, profectò vilis est, & fortè vilissima: & ergò indubiè Jus est, ratio, & æquitas, quod unicuique tribuatur, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere eos scilicet viliter. D Et sicut digestum est; bonitatem actus non minuit, quòd secundùm Justitiam occidendus, occidatur per cautelas, explorationes, & insidias. Et ergo sine contradictione apud quemlibet intelligentem, etiam, quid nominis, *Jus est*, *ratio*, *& æquitas*, *quòd omnis tyrannus occidatur viliter*, *per explorationes*, *& insidias*; *& est propria mors*, *quâ debent mori tyranni infideles*, *occidere scilicet eos viliter*, *per bonas cautelas*, *explorationes*, *& insidias*.

Item. XXIV. *q.* III. *Resecanda*, sub authoritate dicitur Hieronymi, *Resecandæ* enim *sunt putridæ carnes*, *& scabiosa ovis à caulis repellenda*, *ne tota domus*, *massa*, *corpus*, *& pecora*, *ardeat*, *corrumpatur*, *putrescat*, *intereant*. *Arrius in Alexandria una scintilla fuit*; *sed quoniam non statim oppressus est*, *per totum Orbem flamma ejus depopulata est*. Et ergo, secundùm eum, occidi, est propria mors, quâ debet mori omnis qui corruptor est, perturbatorvè Communitatis: & bonitatem actus dùm cautelæ, explorationes, & insidiæ non minuunt, sed benè augent; indubiè occidi per cautelas, explorationes, & insidias, est propria mors quâ debet mori corruptor omnis, perturbatorvè Communitatis. Et quia oppositum pretioso est vile, & oppositum est in adjecto *, quòd mors debita corruptori, perturbatorivè Communitatis sit pretiosa; ideò non tantùm Jus est, sed per omnia ratio, & æquitas, quòd omnis corruptor, perturbatorvè Communitatis occidatur viliter, & propria mors, quâ debent mori corruptores, perturbatoresve Communitatis, scilicet eos viliter per bonas cautelas, explorationes, & insidias. Sed sicut in multis passibus deducitur III. *Politicorum*: Omnis tyrannus gravissimè totum Reipublicæ corrumpit, perturbatque ordinem, & penitùs pervertit; & ergo manifestum: & ergo *Jus est*, *ratio*, *& æquitas*, *quòd omnis tyrannus occidatur viliter*, *per explorationes*, *& insidias*: *& est propria mors*, *quâ debent mori tyranni infideles*; *occidere scilicet eos viliter per bonas cautelas*, *explorationes*, *& insidias*.

Item sic. Quòd omnis tyrannus malè perdatur, pœna quædam est, aut foret, non quidem minor, sed fortè major, quàm quòd occidatur viliter per cautelas, explorationes, & insidias. Sed Jus est, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus malè perdatur, dùm quilibet eorum est malus, & si non pessimus: & secundùm rectam responsionem Judæorum, justum est quòd mali malè perdantur. *Malos*, inquiunt, *malè perdet*. Matth. XXI, 41. Et ergo indubiè Jus est, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur, viliter per cautelas, explorationes & insidias: & occidi viliter, dùm sic digestum est, multipliciter dicitur, est propria mors, & unicuique debetur, quod ad ipsum, secundùm Justitiam, ordinatur, evidentissimum est, Jus, ratio, & æquitas, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter per bonas cautelas.

Item sic. Quoniam cuilibet tyranno, dùm secundùm rigorem Justitiæ debetur pro pœna, non solùm occidi viliter per cautelas, explorationes, & insidias; sed etiam ipsius naturæ adnihilatio: *Misericordiæ enim Domini*, *quia non sumus consumpti*, dicitur *Threnor.* III. 22. Ideò indubiè omnis tyrannus, secundùm rigorem Justitiæ, meruit graviora, quàm occidi viliter per cautelas, explorationes, & insidias: & comparativus, dùm præsupponit suum positivum, consequens est omninò, quòd omnis tyrannus meruit occidi viliter, per cautelas, explorationes, & insidias. Sed quoniam Jus, ratio, & æquitas, quod unicuique reddatur, & pariter debetur, quod meretur: ideò omni semoto dubio, apud quemlibet, etiam sciolum, *Jus est*, *& æquitas*, *quòd omnis tyrannus occidatur viliter*, *per explorationes*, *& insidias*: *& est propria mors*, *quâ debent mori tyranni infideles*; *occidere scilicet eos viliter*, *per bonas cautelas*, *explorationes*, *& insidias*.

Item sic. Jus est, ratio, & æquitas, quòd quilibet dignus, illicò supplicio subjugetur, ac mortem quam minabatur accipiat; & quod intendebat incurrat: melius est enim occurrere in tempore, quàm

* *Forsan* abjecto.

quàm post exitum vindicare. C. *Quando licet unicuique sine Judice vindicare se.* L. I. XVII. q. 4. Sed omnis tyrannus, de quo fit mentio in casu, satagit occidere Regem suum viliter, imò vilissimè; & generaliter omnis tyrannus minatur, intenditque excellentes viros occidere, &, capta oportunitate, occidit. *Tertio Politicorum*; & hoc quod dum facit crudeliter, consequens est omninò, quòd facit viliter: & ergo sine omni relatione * calumnia, *Jus est, ratio & aequitas, quòd omnis tyrannus occidatur viliter, per explorationes, & insidias; & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter, per bonas cautelas, explorationes, & insidias*, etiam illicò, antequàm damnum faciant; dùm secundùm Legem, *Melius est occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare.* Et in doctrina sacra, dùm multa sunt occultanda hostibus Fidei, ne irrideant, secundùm illud Matth. VII. 6. *Nolite sanctum dare canibus*: non absolutè licitum est, sed & tamen occultare hostibus, quae, ad impugnandum eos, cogitamus. Et ergo assumptis, quae pro prima Propositione, & ipsa digesta sunt, evidentissimum est, sine alia probatione, quòd *Licet unicuique subdito, & est honorable, & meritorium, occidere, vel occidi facere supra nominatum tyrannum, proditorem, & infidelem suo Regi, & supremo Domino, per explorationes, & insidias, & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, occidere scilicet eos viliter*, Gallicè vilainement, *per optimas cautelas, explorationes, & insidias; & est licitum dissimulare, & silere suam voluntatem de sic faciendo.*

* *Locus corruptus.*

Propositio Sexta.

Rex debet praemium, & remunerare illum, qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honoribus, & divitiis, exemplo remunerationum factarum sancto Michaëli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinées, pro occisione Ducis Zambri.*

* *Forsan* praemiare.

Propositio Septima.

Rex debet plùs amare quàm priùs, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, modis supra dictis; & debet facere praedicare suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum, facere publicari per Litteras, in modum Epistolae, vel aliter, catholicae, virtutisque Regi debitae expressivae, & vassallorum ad deffensionem Regis, & Regni provocativae.

Benefactores enim dùm magis amant benefactos, quàm è converso beneficiati amant benefactores, ut dicit Philosophus, IX. *Ethicorum*, indubiè beneficiati debent suos benefactores amare, & remunerare: nimis enim durus est animus, qui dilectionem, etsi non vult impendere, nolit rependere. Sed qui occidit, vel occidere facit tyrannum praenominatum, est magnus benefactor Regis, & magnum praestitit beneficium; imò tantum bonum, quantum malum fuisset mors ejus, ut probat Regula, *Rectus, est Judex sui obliqui*. I. De Anima. Et ergo indubiè Rex debet illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum amare, praemiare, & remunerare: omnesque dùm honorantur, justè quidem, & maximè qui beneficia praestiterunt non solùm; sed honoratur etiam qui potest beneficiare, & dare beneficia, quae sunt ad salutem, ut dicit Philosophus, *Primo Libro Ethicorum.* Et qui occidi facit tyrannum praenominatum, ex digestis, praestat, vel praestitit beneficia Regi, quae ad ejus salutem pertinent; indubiè Rex debet eumdem praemiare honoribus, & divitiis remunerare. Et naturali ratione, dùm inditum est, & testatur Lex divina, quòd qui ad salutem alterius militat, ab eo stipendium accipiat: *Quis*, ait, *militat suis stipendiis unquam?* I. Corinth. IX. 7. Et qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum, ad salutem Regis militat, proculdubiò Rex debet eum stipendiis, & divitiis praemiare, & remunerare.

A Et probat ratio moralis. Nam honor, dùm est praemium virtutis IV. *Ethicorum.* Et *Partes honoris, sunt alimenta publica, & dono pretiosa*, ut dicit Philosophus, *Primo Rethoricorum.* Et juxta digesta, occidere, vel occidi facere tyrannum, est opus virtutis: proculdubiò qui occidit, vel occidi facit tyrannum praenominatum, pro conservatione Regni, & Regis, dignificat se ad habendum aliquid bonum de bonis communibus. Sed *Rex, secundùm justitiam distributivam, tantò magis de bonis communibus debet unicuique dare, quantò in Communitate majorem habet dignitatem*, ut dicit Philosophus, *Sexto Ethicorum.* Et ergo certo certiùs est, quòd *eum qui occidit, vel occidi facit tyrannum praenominatum, Rex debet divitiis magnis praemiare, & remunerare*: & ita dùm manifestum est, quòd *Rex debet praemiare, & remunerare illum qui occidit*, modo qui dictus est, *vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus,*
B *scilicet in amore, honore, & divitiis*: quae est sexta Propositio: manifestum etiam est quòd *Rex debet plùs amare, quàm priùs, illum qui occidit, vel occidi facit tyrannum supra nominatum*, modis supra dictis, ut ait prima pars, in forma, septimae Propositionis.

Et quia bono & pulchro debitum est ut manifestetur, secundùm illud Matth. V. 15. *Non accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Et occidere, vel occidi facere tyrannum praenominatum, dum, ex digestis, est opus virtutis: bonum est & pulchrum incorrigibile, seu spirituale, pulchrum quoque servare fidem, pro eo quòd fides, de Jure naturali, obligat; & quando promittitur, *etiam hosti servanda est*, ut dicit Augustinus, *in Epistola ad Bonifacium.* Et ergo indubiè debitum est ut
C manifestetur quòd Petrus occidit, vel occidi fecit tyrannum praenominatum, & fidem suo Regi servavit; & quia pro eo Rex debet, ex digestis, honorare, dùm nihil aliud est, quàm testificari de excellentia alicujus; indubiè Rex dictam excellentiam Petri debet testificari, *& facere praedicari suam fidem, & bonam fidelitatem per Regnum suum, & extra Regnum facere publicari, per Litteras, in modum Epistolae, vel aliter*, sicut dicit, in forma, secunda pars septimae Propositionis.

Et quia, ex illis, manifestum est quòd *Rex debet praemiare, & remunerare illum qui occidit*, modo qui dictus est, *vel occidi facit tyrannum supra nominatum, in tribus rebus, scilicet in amore, honoribus, & divitiis*, priùs, & magis inclinatione virtutis, quàm *exemplo remunerationum factarum Divo Michaëli Archangelo, pro expulsione Luciferi à Regno Paradisi; & nobili homini Phinés, pro occisione Ducis Zambri*: ideò de remunerationibus illi & istis factis, ampliùs differre in proposito omitto,
D & alterius negotii est.

Propositio. Octava

Littera occidit, spiritus autem vivificat, 2. Cor. III. 6. *Hoc est dicere, quòd semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.* Expositio propria, & cathecorica, & ut hoc omnibus fiat manifestum; referendum quid Augustinus, in Libro, De

De spiritu & littera, quem expositionis gratiâ hujus textus 2. Corinth. III. 6. *Littera occidit*; *Spiritus autem vivificat*, compilandum suscepit, asserit.

„Doctrina, *ait*, quippè illa quâ Mandatum accipimus „continenter, rectèque vivendi, littera est occidens; nisi adsit vivificans spiritus. Neque enim solo illo modo intelligendum est quod legimus: *Littera occidit*; „*Spiritus autem vivificat*; ut aliquid figuratè scriptum, „cujus est absurda proprietas, non accipiamus sicut A „littera sonat; sed aliud quod significat intuentes, interiorem hominem spirituali intelligentia nutriamus: quoniam *Sapere secundùm carnem*, *mors est*; *sapere autem secundùm spiritum*, *vita*, *& pax*. Rom. VIII. 6. „Velut si quisquam multa quæ scripta sunt in Cantico Canticorum carnaliter accipiat, non ad luminosæ „Charitatis fructum, sed ad libidinosæ cupiditatis affectum.

„Non ergo isto solo modo intelligendum est quod „Apostolus ait, 2. Cor. III. 6. *Littera occidit*; *Spiritus autem vivificat*; sed etiam illo, eoque vel maximè, „quo apertissimè alio loco dicit: *Concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret*: *Non concupisces*. Rom. VII. „7. Et paulo post ait: ℣. 11. *Occasione accepta, peccatum „per Mandatum fefellit me*, *& per illud occidit*; Ecce „quid est, *Littera occidit*. Et utique non figuratè ali- B „quid dicitur, quod accipiendum non sit secundùm „litteræ sonum, cùm dicitur, *Non concupisces*; sed „apertissimum, & saluberrimum Præceptum est; „quod si quis impleverit, nullum habebit omninò peccatum. Nam hoc ideò elegit Apostolus, generale „quiddam, quo cuncta complexus est, tanquàm hæc „esset vox Legis ab omni peccato prohibentis, quod „ait; *Non concupisces*. Neque enim ullum peccatum, „nisi concupiscendo committitur: proinde quæ hoc „præcipit, bona, & laudabilis Lex est. Sed ubi sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala, concupiscentiam bonam, hoc est, Charitatem diffundens in cordibus nostris; profectò illa „Lex, quamvis bona, auget prohibendo desiderium „malum; sicut aquæ impetus, si in eam partem non „cesset influere, vehementior fit, obice opposito; cujus molem cùm evicerit, majore cumulo præcipitatus violentiùs, per prona provolvitur. Nescio quo „enim modo, hoc ipsum quod concupiscitur, fit jucundius dum vetatur. Et hoc est quod fallit peccatum per Mandatum, & per illud occidit; cùm accedit „etiam prævaricatio, quæ nulla est, ubi Lex non est. C

„Sed totum ipsum Apostolicæ Epistolæ locum, si placet, consideremus, &, sicut Dominus „adjuverit, petractemus: volo enim, si potuero, „demonstrare illud quod ait Apostolus 2. Cor. III. „6. *Littera occidit*, *Spiritus autem vivificat*, non de „figuratis locutionibus dictum, quamvis & illinc congruenter accipiatur; sed potiùs de Lege apertè quod malum est prohibente.„

Undè dùm manifestum est, quod uterque illorum sensuum est litteralis, qui scilicet proprius est in figurata locutione, & quem Auctor Scripturæ intendit: & ex allegatis, primus, per se loquendo, occidit; & secundùs per actus, si desit vivificans Spiritus, luce clariùs eminet quòd *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura*, *est occidere animam suam*, & † vera, propriaque expositio ejus quod ait Apostolus, *Littera occidit*; non tantùm secundùm mentem Augustini, sed etiam aliam, in Libro, *De expositionibus vocabulorum Theologorum*. „Littera, *ait*, propriè „carta est, vel Epistola. Unde legitur, quod veritas ‡ tulit secum litteras mortis suæ. *Littera*, historia „est, secundùm quod soliti sumus dicere: *Istud exponitur ad litteram*, id est historicè. *Littera*, litteralis intelligentia est: unde *Littera occidit*, *Spiritus autem vivificat*.„ Et quia idem est, litteralis intelligentia, & litteralis sensus: ideò quando hoc quod legimus, *Littera occidit*, exponitur per hanc Propositionem: D *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam*; est vera, propriaque expositio.

Et hoc quidem expressiùs declarant verba Augustini, tertio Libro *De Doctrina Christiana*, circà principium: *In principio* inquit, *cavendum est ne figuratam locutionem ad litteram accipias. Ad hoc enim pertinet quod ait Apostolus*, Littera occidit, spiritus autem vivificat. *Cum enim figuratè dictum, sic accipitur, tanquàm propriè dictum sit, carnaliter accipitur, & sapitur. Neque ulla mors animæ congruentiùs appellatur, quàm cùm id etiam quod in ea bestiis antecellit, hoc est intelligentia, carni subjicitur, sequendo litteram.* Quoniam tamen in Lege Novi Testamenti legitur, quòd est spiritus vitæ, & liberat à Lege mortis, quod jam digestis apparet adversari; ideò ostendendum est quòd non erunt contraria duo ista, neque inter se pugnabunt, & cum ostendere * profectò manifestior apparebit ista expositio, unde dùm res clara est, & doctrina Philosophi, *nono Ethicorum*; quòd *unaquaque res illud videtur esse, quod est in ea potissimum*: sicut mens rationabilis, quod est potissimum quod est in homine appellatum homo interior. 2. Corinth. IV. 16. *Licet*, inquit Scriptura, *is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem.* Sed quod in Novi Lege Testamenti est potissimum, & in quo tota ejus virtus consistit, est gratia Spiritus sancti; & ipsa gratia, *Lex Fidei*, Ad Romanos tertio capite, 27. appellatur; *Ubi*, inquit Scriptura, *est gloriatio? Exclusa est. Per quam Legem? Factorum? Non: sed per Legem Fidei.* Et expressiùs, ad Romanos VIII. 2. *Lex enim*, ait, *spiritus vitæ in Christo Jesu, liberavit me à Lege peccati, & mortis.* Et Augustinus in Libro, *De spiritu & anima*, dicit: *Quid ergo Leges Dei, ab ipso Deo scriptæ in cordibus? nisi ipsa præsentia Spiritus sancti, qui est digitus Dei; quo præsente, diffunditur Charitas in cordibus nostris, quæ plenitudo Legis est.* Et supra in eodem; *Lex ergo*, ait, *Dei est Charitas.* Et infra dicit: *Hæc est Lex Fidei, Charitas ejus, conscripta in cordibus.* Et quantùm ad hoc Apostolus dicit *spiritus autem vivificat*, & Lex nova est spiritus vivificans.

Sed quoniam ad hanc gratiam spiritus Sancti, Lex nova quædam habet sicut dispositiva, & quædam usum ejus ordinantia, de quibus oportuit instrui fideles Christi, & verbis & scriptis tàm scripta † agenda: ideò necessariò ad novam Legem pertineret, & in ea quasi secundaria sunt documenta Fidei, & Præcepta ordinantia affectum humanum, humanosque actus, & Lex nova, est occidens littera, & Apostolus dicit: *Littera occidit*, etiam quantùm ad Præcepta Decalogi, qualia continentur in Evangelio; unde & littera Evangelii occideret, nisi esset interiùs gratiæ Fidei sonans, sicut deducit latè Augustinus, in Libro *De Spiritu & anima* & glo. 2. Corinth. III. *Littera occidit*. Doctor quoque sanctus, prima secundæ *q.* C. Art. II. Et quia Præcepta Decalogi, dùm sunt data ad rectè operandum, non quidem figuratè, sed secundùm sensum litteralem; ideò indubiè *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura*, *est occidere animam suam.*

Item sic; Nonne Præcepta ceremonialia veteris Legis præter sensum quem habent figuralem, etiam habuerunt sensum litteralem; imò & habuerunt, dum potest ‡ causas figurales habebant etiam causas litterales. Sed observare Præcepta ceremonialia ad sensum litteralem dùm est peccare mortaliter; utique est occidere animam. Ergo sciolo, maximè in sacra Scriptura, manifestum est quòd *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura*, *est occidere animam*; & vera, propriaque ejus expositio, quod ait Apostolus, *Littera occidit*.

Item sic: Littera enim sacræ Scripturæ dùm non

† *Forsan* est. ‡ *legendum* Urias.

* *Locus corruptus.* † *Locus corruptus.* ‡ *Forsan* post.

non magis quàm lapis occideret animam, si non esset apta sibi sensum generare; necessarium est & evidens quòd littera sacræ Scripturæ occidit animam sensu litterali, vel spirituali. Si primum; habetur intentum, quòd sensus litteralis in Scriptura sacra occidat animam. Si secundùm; ad hominem arguitur sic: Littera sacræ Scripturæ occidit animam, sensu spirituali; sed nihil sub sensu spirituali continetur Fidei, & saluti necessarium, quod Scriptura per sensum litteralem alicubi manifestè non tradit: & ergo necessariò, & inevitabiliter littera sacræ Scripturæ si occidit animam sensu spirituali, occidit & sensu litterali. Unde manifestum est, quòd *Semper tenere sensum litteralem in sacra Scriptura, est occidere animam suam.* Et authoritate infra, constat quòd est vera, propriaque expositio ejus quod ait Apostolus: *Littera occidit.* Evidentissimè Parisiensis, & coram Episcopis damnantibus Propositionem clausulam expositio distorta*, & erronea convincuntur errare, & ne errores eorum contagio plurimos perdant, super intelligentia ejus quod ait Apostolus, *Littera occidit*, diligenter sunt examinandi.

* *Locus corruptus.*

Propositio Nona.

In casu socialitatis, juramenti, promissionis, seu confœderationis factarum ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud fiat, aut fieri possit; si contingat, quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut suorum liberorum, ipse de nullo tenetur eas observare. Vera & Catholica, ad propositum exposita; & ad perjuria, multaque alia peccata & damna temporalia viam præcludens.

Manifestum siquidem est ex Logica, quod hæc conjunctio *Si*, uno modo siquidem importat ordinem consequentiæ: & hoc modo Propositio dum includit consequentiam, quæ non valet pro eo, quod illa *si* compatiuntur, jurans tenetur juramentum observare; & contingens est, quòd istud vertatur in ejus præjudicium. Et ergo hoc modo Propositio falsa est, sed minimè ad propositum. Alio modo, hæc conjunctio *Si*, importat ordinem causæ sive principii, & hoc modo, dùm significat quòd juramentum observandum est, cùm est quod pejorem vergit in exitum, potiùs est mutandum, quàm adimplendum. Et manifestè probatur authoritate Isidori, in II. Libro Synonim. *In malis*, ait, *promissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretum: quod incautè vovisti ne facias; impia est promissio, quæ scelere adimpletur.* Et Ambros. in Libro primo *De Officiis*, dicit, quòd *Est contra officium nonnunquàm promissum solvere sacramentum, ut Herodes, qui juravit quod quodcumque petitura esset daret filia Herodiadis, necem Joannis præstavit in promissum, negaret*.* Et ergo hoc modo positio vera est & Catholica.

Item Sic. Theologo namque constat, quod nomen præjudicii quandoque rectitudinem includit Justitiæ: & hoc modo capitur, 1. Tim. v. 21. *Sine præjudicio nihil facias à Justitia*, id est, *sine præexaminatione nihil facias à Justitia declinando, ait glosa.* Alio modo non* præjudicii rectitudinem Justitiæ excludit, sive privat; & sic præjudicium est actus injustitiæ, vel judicium carens rectitudine justitiæ: & sic sumuntur in proposito, & apud Causidicos, qui se mutuò latrantes, sæpè protestantur de eorum præjudicio. Sed facere contra rectitudinem, dùm ex genere suo est peccatum mortale; evidentissimum est, quòd juramentum, quocumqne datum sit modo, si contingat quòd vertatur in præjudicium unius promittentium, neque obligat, nec ipse tenetur id observare.

Item sic. Augustinus, in Libro, *De natura boni*, dicit: quòd *Hæc tria, modus, species, & ordo, tanquàm generalia bona sunt in rebus creatis.* Et subjungit, quòd *Hæc tria, ubi magna sunt, magna bona sunt; ubi parva, parva bona sunt; ubi nulla, nullum bonum est.* Et ergo secundùm eum, omne juramentum quocumque fit modo, benè fit & rectè: sed dum constat, quòd nullum juramentum quod benè fit, & rectè, obligat ad aliquid extra intentionem jurantium; evidentissimum est, quòd juramentum, quocumque etiam datum sit modo, ad nihil extra intentionem jurantium obligat. Et quia nullum præjudicium quod continget ex dato juramento, est de intentione jurantium, eo quòd opposito dato, juramentum, ipso facto, esset illicitum; & in actibus humanis idem esset per se, & contingens, sive per accidens, quod implicat. Et ergo certò certius est, quòd in casu juramenti, quocumque modo istud fiat; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentium, ipse de nullo tenetur illud observare.

Item sic. Justitia enim dum est comes juramenti; manifestum est quòd nullum juramentum, quocumque fit modo, obligat, nisi ad æqualitatem dumtaxat injustitiæ: ad quam dùm nullus obligatur, neque potest obligari; & liquet ex quid nominis; quòd præjudicium importat inæqualitatem injustitiæ: manifestum est, quòd in casu juramenti, quocumque modo istud fiat, si contingat quòd istud vertatur in ejus præjudicium, nullus tenetur observare.

Item. *Quòd pro Charitate institutum est, contra Charitatem non militat*, ut dicit Bernardus, in Libro, *De Præcept. & dispensatione.* Sed juramentum, quocumque modo istud fiat, pro Charitate institutum est, & præjudicium contra Charitatem militat, dùm ipsa alterius bonum & suum diligit, & istud alterius bonum sibi vindicat. Et ergo omni remoto dubio, in casu juramenti facti ab uno milite ad alterum, quocumque modo istud faciat; si contingat quòd istud vertatur in præjudicium unius promittentis, ipse de nullo tenetur id observare.

Expliciunt Deliberationes pro parte negativa, quæ sunt quinquaginta una.

* *Locus corruptus.*

* *Forsan legendum nomen.*

SEQUUNTUR ALLEGATIONES, SEU OPINIONES

Magistrorum, & Baccalareorum Formatorum in Theologia,

Pro parte Affirmativa Quæstionis datæ, & exhibitæ, super novem Assertionibus, in Concilio Generali, coram Judicibus Fidei,

Per MAGISTRUM

JOANNEM GERSON.

DELIBERATIO

Reverendissimi

P. D. P. DE ALLIACO

Cardinalis Cameracensis.

PRIMA CEDULA

seu OPINIO

Pro parte Affirmativa Quæstionis.

EGo, &c. In testimonium requisitus, dico, & per juramentum affirmo, me firmiter credere, & nullatenùs dubitare, quòd quælibet dictarum novem Assertionum catholicè condemnanda est, in forma eis subscripta.

Et nihilominùs ex condemnatione hujus Propositionis:

Quilibet tyrannus, &c. *potest & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque juramento, vel confœderatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.*

quæ condemnatio in una Sessione hujus sacri Concilii facta est; patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum: nam continent doctrinam illam virtualiter; & in simili radice fundantur, & addunt circumstantias alias plurimùm aggravantes, de authorisatione Legis, divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Propositione.

Item. De turpitudine, & vilitate mortis, in tertia.

Item. Quòd Rex debet approbare tale homicidium in tribus, videlicet, amore, honore, & divitiis.

Item. Ad confirmationem erroris addit, quòd litteralis sensus Scripturæ sacræ occidit animam, in octavâ.

Denique, quòd in nullo ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos, si vergat in præjudicium alterius jurantium, vel confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum; & ita de reliquis. Quare patet, quòd tota doctrina hæc & similis, condemnanda est, prout prædicta damnata Propositio, videlicet tanquàm erronea in Fide & moribus, & tanquàm hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones & perjuria viam præbens; & quòd pertinaciter doctrinam hanc asserentes perniciosissimam, sunt hæretici, & ut tales, juxtà Canonicas, & legitimas Sanctiones, puniendi.

A Ex quo manifestè sequitur quòd asserere, inter Catholicos dictas Propositiones esse probabiles, vel veras, est hæreticum, & sapiens hæresim; & quòd Doctor Theologus hoc publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Undè pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, licèt multa possent allegari de Jure, naturali, divino, & humano; tamen specialiter, & contra eam sufficiunt pauca quæ sequuntur.

Primò.

Quia hæc doctrina est contra duo Præcepta Decalogi, videlicet contra illud: *Non occides*, scilicet absque authoritate judiciaria: & illud; *Non perjurabis*, ubi omne juramentum videtur observari, quod non vergit in detrimentum animæ: & contra illud, Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur*: & contra illud, XXIII. *quæst.* v. Cap.* *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro, *De Civitate Dei*, ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus Justitiæ Deus, specialiter jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum,* B *vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit.* Et XXIII. *quæst.* VIII. C. *Quicumque*, quod sumitur ab eodem Augustino, Libro, ubi dicitur: *Qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum & perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur; & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.*

Est denique contra rationes credendi Decretalem illam, *Pro humanis. De homicidio, Libro sexto*, editam in Concilio Lugdunensi, ubi contra interfectores & siccarios ponitur pœna execrationis †, & depositionis à dignitate, honore, Officio, & Beneficio, ipso facto; & quòd quicumque talis fuerit, à toto populo Christiano diffidatus est. Sic, postquàm pro-C babilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenùs alia execrationis, vel depositionis, seu diffidationis adversùs eum Sententia requiratur.

Item. Dicta doctrina multò magis est condemnanda, quia multò pejus circumstantionata est, quàm illa damnata Propositio Joannis Wicleff, quæ ponit, quòd populares possunt, ad eorum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.

Item. Hujus doctrinæ condemnatio non minùs fieri potest, absque speciali expressione de ejus assertore, quàm illa quæ nuper in una Sessione facta D est, contra errorem in Boëmia, de Communicatione populi sub utraque specie. In testimonium præmissorum manu propria me subscripsi.

* *Legendum* Si non licet. † *Forsan* Excommunicationis.

SECUNDA OPINIO

Pro parte Quæstionis Affirmativa.

EGo, &c. Dico quòd hæ novem Assertiones exhibitæ, sunt Judicio Fidei reprobandæ per hoc sacrum Concilium: etiam nimis tardatum est; sive intelligatur quòd sunt reprobandæ, id est, reprobari dignæ, quod discernere, maximè spectat ad Theologos: sive sic accipiatur, quòd expedit eas reprobare, quod spectat ad omnes qui possunt circumstantias

tias temporis, atque personarum perpendere: ita quòd dicere volo, quòd has Assertiones reprobare licet, decet, & expedit; imò necesse est, necessitate Præcepti divini affirmativi, sicut inferiùs docebitur.

Sto prætereà in deliberatione Reverendissimi Patris, Domini Cardinalis Cameracensis publicè tradita, quòd hæc doctrina est erronea in Fide & moribus; & tanquàm hæretica, scandalosa, seditiosa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, ac proditiones, & perjuria viam præbens; & quòd pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas Sanctiones, & legitimas puniendi.

Deberent autem sufficere rationes, & authoritates allegatæ, authoritate tanti viri; imò cum authoritate tot sapientissimorum Doctorum, & aliorum in sacris Litteris eruditissimorum, nedùm de Universitate Parisiensi, sed de aliis Universitatibus, & Provinciis Regni Franciæ, qui doctrinam hanc pestiferam doctrinaliter reprobaverunt, & judicialiter condemnandam esse consuluerunt, quibus non minùs deferendum fuerat, quàm delatum fuit per hoc sacrum Concilium Universitatibus, & Ordinariis de Anglia, & de Praga, circa reprobationem doctrinæ Wicleff, & Huss. Nihilominùs, pro elucidatione majori materiæ, distinguo novem has Assertiones in quatuor partes, juxta diversitatem materiæ.

Reprobabitur itaque primò, quarta Assertio dicens: *Jus, ratio, & æquitas est, quòd omnis tyrannus occidatur villanè, Gallicè*, vilainement, *per explorationes, & insidias: & est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles; occidere scilicet eos per bonas cautelas, explorationes & insidias.* Quoniam hæc est universalis, nec dependet ex aliquo casu; & debuerat præponi tanquàm una Maxima, respectu primæ Assertionis, & aliarum quinque ex ea sequentium, vel collateralium, quæ tyrannum contrahunt ad unam speciem tyrannidis.

Reprobabitur secundò, octava Assertio, quæ sensum litteralem Scripturæ dicit aliquando falsum esse, seu mortiferum.

Reprobabitur tertiò, nona Assertio, quæ nullum juramentum dicit esse tenendum, si vergat in præjudicium jurantis, vel uxoris suæ, vel, &c.

Reprobabitur quartò, prima Assertio, cum secunda, tertia, quinta, sexta, & septima, quæ dependent ab invicem, propter casus connexionem, licèt quælibet addat malitiam specialem ad primam, undè dependent.

Quarta igitur Assertio, reprobata est sufficienter per hoc sacrum Concilium, in reprobatione, & reprobandi ratione hujus hæresis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes; non obstante quocumque juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.* Constat enim, quòd hæc Assertio quarta loquitur de occisione tyranni, absque authoritate publica, vel ordine judiciario; & absque diffidatione pœnæ; dùm dicit, quòd debet occidi omnis tyrannus per insidias, & explorationes villanè, Gallicè, *vilainement.* Sic autem non habent procedere Judices ordinarii, nec illi qui diffidentias faciunt.

Undè, pro intellectu terminorum hujus Assertionis, attendatur, sicut positum est in quadam Cedula, quòd hoc complexum: *occidere* villanè, *vilainement*, importat non solùm occisionem hominis, vel homicidium; sed ultra, hæc cognata, quòd illa occisio, vel homicidium fiat sine diffidatione, & improvisè: & exprimitur per unum vocabulum in Gallico, scilicet *meurtrir*: unde dicuntur *meurtriers*, sive meurtrarii, qui taliter occidunt homines in nemoribus, & alibi.

Prætereà, vocatur, alio modo, tale homicidium, specialiter in Picardia, *Vilain fait*; & reputatur tam horrendum, & tam detestabile, quòd non recipit remissionem apud eos à Superiore, vel à parte, ex quo factum est sine diffidatione; & vocatur propriè *proditio*, vel *proditoria mors*: & istud, idem significat apud Italicos, sicut dicitur sub nomine Assasinorum, qui occidunt homines ex improviso, & prece, vel pretio; sicut patet satis ex illa Decretali. *Pro humanis.*

A Denique modus iste mortis explicatur eleganter in sacra Scriptura. Exod. XXI. 14. ubi sic dicitur; *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Hoc est, quòd non debet gaudere Ecclesiastica immunitate: & hîc exprimitur propriè significatio aliorum duorum vocabulorum, scilicet *espiemens*, & *aguettes*, quia secundum significatur per hoc nomen *insidias*; alterum, per hoc nomen *industriam*, & hoc meliùs, quàm per hæc nomina *astutiam*, *dolum*, vel *explorationes.*

Ex quo igitur habet authoritatem ex Scriptura sacra talis translatio, hæc in proposito teneatur. Ceterùm, non ponatur in loco illius complexi, *occire villainement*, *occidere villanè*, quia *villanè*, nullius est idiomatis; sed ponatur *occidere sine diffidatione*, vel *occidere proditoriè*, vel *occidere per as-* B *sasinos*, vel hoc uno verbo, cujus Gallicum magis est in usum, quàm Latinum *murtrisare*, Gallicè *meurtrir*: sic enim dici debet, nedùm propter præmissas causas, sed etiam ex causis dicendi, sicut constat, & ita publicè exposuit Episcopus Attrebatensis: *villanè*, inquit, *id est, sine diffidatione.* Undè & hoc nomen *insidias*, sic accipitur in authoritate prædicta.

Rursùs, pro reprobatione hujus Assertionis quartæ, est expressa determinatio sancti Thomæ, ubi ex intentione reprobat aliquos, qui videbantur consentire, quòd poterat aliquando tyrannus occidi privata authoritate; & dicit, quòd hoc Apostolicæ regulæ non congruit. Patet Libro primo, *De Regimine Principum, ad Regem Cypri. Cap.* VII. sub hac verborum forma.

„Quia igitur unius regimen præeligendum est, „quòd est optimum; & contingit ipsum in tyran- „nidem converti, quod est pessimum, ut ex dictis C „patet; diligenti studio laborandum est, ut sic mul- „titudini provideatur de Rege, & non incidat in „tyrannum. Primùm autem necessarium, ut talis „conditionis homo, ab illis ad quos hoc officium, „promoveatur in Regem, quòd non sit probabile „in tyrannidem declinare. Undè Samuel, Dei „providentiâ, institutionem Regis commendans „aït; I. Reg. XIII. 14. *Quæsivit ergo Dominus vi-* „*rum secundùm cor suum, & præcepit ei Dominus, ut* „*esset Dux super populum suum.*

„Deindè sic disponenda est Regis gubernatio, ut „Rege jam instituto, tyrannidis subtrahatur occasio: „simul etiam sic temperetur ejus potestas, ut in tyran- „nidem, de facili, declinare non potest: quæ quidem „quomodò fiant, in sequentibus considerandum erit.

„Deindè verò curandum est, si Rex in tyranni- „dem diverteretur, qualiter posset occurri: & qui- „dem, si non fuerit excessus tyrannidis, utilius est D „remissam tyrannidem tolerare, ad tempus, quàm „contra tyrannum agendo, multis se implicare pe- „riculis, quæ sunt graviora ipsa tyrannide. Potest „enim contingere, ut qui contra tyrannum agunt, „prævalere non possint, & sic provocatus tyrannus „magis deseviat. * Quod si quis prævalere posset „adversùs tyrannum, & ex hoc proveniunt multo- „ties gravissimæ dissentiones in populo: sive dùm „in tyrannum insurgitur, sive post dejectionem ty- „ran-

* *Delendum videtur punctum, & legendum* quàm *cum præcedenti commate.*

„ ranni; dùm erga ordinationem Regis multitudo
„ separatur in partes.
„ Contingit etiam interdùm, ut dùm alicujus
„ auxilio, multitudo expellit tyrannum; ille potesta-
„ te accepta, tyrannidem arripit, & timens pati ab
„ alio quod ipse in alium fecit, graviori potestate
„ subditos opprimit. Sic enim in tyrannide solet con-
„ tingere, ut posterior gravior fiat quàm praece-
„ dens, dum praecedentia gravamina non desinet,
„ & etiam ipse, ex sui cordis malitia, nova excogitat.
„ Undè Syracusanis quondam Dionysii mortem om-
„ nibus considerantibus; *anus quaedam, ut incolu-
„ mis, & superstes esset continuè orabat: quod ut
„ tyrannus cognovit, cui hoc fatetur † interrogavit.
„ Illa puella existens, inquit, cùm gravem tyrannum
„ haberemus, mortem ejus cupiebamus: quo inter-
„ fecto, aliquantulùm durior successit, ejus quoque
„ futuram Dominationem existimabam magnam:
„ tertium, te importuniorem habere caepimus Re-
„ ctorem. Itaque si tu fueris assumptus, deterior in
„ locum tuum succedet.
„ Et si sit intolerabilis excessus tyrannidis, qui-
„ busdam visum fuit, ut ad fortium virorum virtu-
„ tem pertineat tyrannum interimere, seque pro
„ liberatione multitudinis exponere periculis mor-
„ tis. Cujus rei exemplum etiam in Veteri Testa-
„ mento habetur: nam Ajoth quidam, Eglon Re-
„ gem Moab, qui gravi servitute populum Dei pre-
„ mebat, siccâ fixâ in ejus corpore interemit, &
„ factus est populi Judex.
„ Sed hoc Apostolicae doctrinae non congruit.
„ docet enim nos Petrus, 1. Pet. II. 18. 19. *Non*
„ *tantùm bonis & modestis, verùm etiam dyscolis* Do-
„ minis reverentes subditos esse. *Haec est gratia, si*
„ *propter conscientiam Dei sustineat quis tristitias, pa-*
„ *tiens injustè.* Unde cùm multi Romanorum Im-
„ peratores Fidem Christi persequerentur tyranni-
„ cè, magnaque multitudo tàm Nobilium, quàm
„ populi, esset ad Fidem Christi conversa; non resi-
„ stendo, sed mortem patiendo toleraverunt tyran-
„ num, & matyrium sustinentes pro Christo laudan-
„ tur, ut in sacra Thebaeorum Legione manifestè ap-
„ paret: magisque Ajoth judicandus est hostem
„ interemisse, quàm populi Rectorem: licèt tyranni,
„ in Veteri Testamento, leguntur occisi fuisse, ut si
„ qui occiderunt Joab Regem Juda, quamvis à cul-
„ tu Dei recedentem, filiis reservatis, secundùm Le-
„ gis Praeceptum. Esset autem hoc multitudini peri-
„ culosum, & ejus Rectoribus; si privata praesum-
„ ptione, aliqui attemptarent Praesidentium mortem,
„ etiam tyrannorum: plerumque hujusmodi enim
„ periculis magis exponunt se mali, quàm boni;
„ malis enim solet esse grave Dominium, non minùs
„ Regum, quàm tyrannorum: quia secundùm sen-
„ tentias Salomonis: *Dissipat impios Rex sapiens*, Prov.
„ xx. 26. Magis ergo ex hujusmodi praesumptione
„ imminet periculum multitudini, de amissione boni
„ Regis, quàm remedium, de subtractione tyranni.
„ Videtur autem contra tyrannorum saevitiam, non
„ privata praesumptione aliquorum, sed authorita-
„ te publica Praesidentium, primò quidem, si ad Jus
„ alicujus multitudinis pertinet sibi providere de
„ Rege, non injustè ab eadem Rex institutus po-
„ test destitui, vel refrenari ejus potestas, si po-
„ testate Regia tyrannicè abutatur: nec putanda est
„ talis multitudo infideliter agere, tyrannum desti-
„ tuens, etiam si ei se in perpetuum vitae subjece-
„ rit: quia hoc ipse meruit, in multitudinis regimi-
„ ne se non fideliter gerens, ut exigit Regis offici-
„ um, quòd ei pactum est, † à subditis non serve-
„ tur: sicut Romani Tarquinium superbum, quem
„ in Regem susceperant, propter ejus, & filiorum ‡

* *Forsan legendum*, concupientibus. † *Forsan legendum.* cur hoc faceret. ⸸ *Locus corruptus.* ‡ *Videtur addendum* tyrannidem.

„ Regno ejecerunt, minori, scilicet Consulari in-
„ stituta potestate. Sic & Domitianus, qui mo-
„ destissimus, Imperatoribus Vespasiano Patri, &
„ Tito fratri ejus successerat, dùm tyrannidem ex-
„ ercebat, à Senatu Romano interemptus est, om-
„ nibus quae rectè, aut perversè fecerat, per Sena-
„ tus-Consultum justè, & salubriter in unum revo-
A „ catis: quo factum est, ut Beatus Joannes Bapti-
„ sta * dilectus Dei Discipulus, qui per ipsum Domi-
„ tianum in Pathmos insulam fuerat exilio relegatus,
„ ad Ephesum per Senatus-Consultum remitteretur.
„ Si verò ad Jus alicujus Superioris pertineat Mul-
„ titudini de Rege providere; expectandum est ab
„ eo remedium contra tyranni nequitiam. Sic Ar-
„ chelao, qui in Judaea pro Herode fratre suo re-
„ gnare jam caeperat, paternam malitiam jam imi-
„ tante, & Judaeis contra eum querimoniam ad Cae-
„ sarem Augustum deferentibus; primò quidem
„ potestas sibi diminuta est, ablato sibi Regio nomi-
„ ne, & medietate Regni sui inter duos fratres ejus
„ divisa: deindè cùm nec sic à tyrannide compes-
„ ceretur, à Tiberio Caesare relegatus est in exilium,
„ apud Lugdunum, Galliae civitatem.
„ Quòd si omninò contra tyrannum auxilium hu-
„ manum haberi non possit, recurrendum est ad
„ Regem omnium Deum, qui est adjutor in tribu-
„ lationibus, in opportunitatibus: ejus enim potentiae
B „ subest, ut cor tyranni convertat in mansuetudi-
„ nem, secundùm sententiam Salomonis. Prov. xxi.
„ 1. *Cor Regis in manu Dei, quocumque voluerit*
„ *inclinabit illud*: Ipse Regis Assueri crudelitatem,
„ quâ Judaeis mortem parabat, in mansuetudinem
„ vertit. Ipse est, qui Nabuchodonosor Regem
„ crudelem convertit, sic quod factus est divinae
„ potentiae praedicator; *Nunc ergo*, inquit, *ego*
„ *Nabuchodonosor, laudo & magnifico Regem cœli,*
„ *& terrae, quia opera ejus vera, & via ejus ju-*
„ *dicia, & gradientes in superbia potest humiliare.*
„ Dan. IV. 34. Tyrannos verò, quos reputat con-
„ versione indignos, potest aufferre de medio, vel
„ ad infimum statum reducere, secundùm illud Sa-
„ pientis; *Sedes Ducum superborum destruxit Deus,*
„ *& sedere fecit mites pro eis.* Eccli. x. 17. Ipse
„ est enim, qui videns afflictionem populi sui in Ae-
„ gypto, & audiens eorum clamorem, Pharaonis
C „ tyrannidem dejecit, cum exercitu ejus, in mare. Ip-
„ se est, qui memoratum Nabuchodonosor, priùs
„ superbientem, ejectum non solùm de Regio solio,
„ sed etiam de hominum consortio, citò in similitu-
„ dinem bestiae commutavit. Nec est abbreviata
„ manus ejus, ut populum suum à tyrannis liberare
„ non possit: promittit enim populo suo per Isaïam,
„ requiem se daturum à labore, & concussione, &
„ servitute dura, quâ ante saevierat. Et per Ezechie-
„ lem dixit: *Liberabo gregem meum de ore eorum Pa-*
„ *storum, qui pascunt seipsos.* Ezech. XXXIV. 10. Sed
„ ut hoc beneficium populus à Deo consequi me-
„ reatur, debet à peccatis cessare, quia in ultionem
„ peccati, divina permissione, impii accipiunt Princi-
„ patum, dicente Domino per Ozée; *Dabo tibi Re-*
„ *gem in furore meo.* Ozée. XIII. 2. Et hoc dici-
„ tur, quòd *Regnare facit hominem hypocritam, prop-*
„ *ter peccata populi.* Job. XXXIV. 30. Tollenda
D „ est ergo culpa ut cesset tyrannorum plaga. „
Haec sanctus Thomas: & nota de David, qui
non occidit Saül tyrannum; nec Judaei occiderunt
Christum, propria authoritate, licèt eis tyrannus con-
tra Caesarem videretur.
Allegare igitur sanctum Thomam in hoc Libro,
Cap. XI. vel secundo *Sententiarum. Distinctione ulti-*
ma, vel alibi † probatione hujus quartae Assertionis;
est imponere tanto Doctori quòd contradicat sibi
ipsi.

Hanc

* *Videtur delendum* Baptista † *Videtur legendum* vel alibi pro

Hanc eamdem ſententiam cum ſancto Thoma, & quaſi ſimilibus mediis, ponit Oreſme, ſuper quintum Politicorum, tractans illud Ariſtotelis; *Boni non faciunt ſeditionem.* Sed quoniam verba ſunt in Gallico, hîc omittimus ponere; cujus tamen authoritas magna eſt in hac parte, quia, ut benè intellexit Ariſtotelem, & eximius Theologus fuit.

Rursùs, pro reprobatione ejuſdem quartæ Aſſertionis, facit deſcriptio tyranni, quæ ponitur ab illo qui dicitur aſſertor hujuſmodi novem Aſſer- A tionum: *Tyrannus eſt*, inquit, *qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur.* Conſtat autem, quòd ſi quilibet talis tyrannus deberet occidi, ſicut ponit hæc Aſſertio quarta, nullus eſſet Imperator, Rex, Princeps, & Dominus temporalis, vel ſpiritualis multùm ſecurus; quia pauci ſunt, qui non verè, vel reputativè abutantur Principatu ſuo, vel conatu principandi non Jure.

Rursùs, ad idem eſt Sariſbirienſis, quidque ‡ alii trahere velint ad ſuum propoſitum de verbis ſuis: ipſe enim ſic dicit, Libro octavo, *Capite* XIX. in quo loquitur de interfectione plurium tyrannorum, circà finem.

„Hoc cavendum docent hiſtoriæ, ne quis illius „moliatur interitum, cui fidei, aut ſacramenti re- B „ligione tenetur aſtrictus. Nam & Sedechias ob „neglectam fidei religionem legitur captivatus. Et „quòd in alio Regum Judæ, non memini, eruti „ſunt oculi ejus, quia Deum, cui juratur, cùm „ex juſta cauſa juratur, etiam tyranno, lapſus in „perfidiam, non propoſuit antè conſpectum ſuum: „ſed nec veneni * licèt videam ab infidelibus aliquando „uſurpatam, nullo unquàm Jure indultam lego „Sententiam: non quòd tyrannos de medio tollen- „dos eſſe non credam; ſed hoc ſine religionis & „honeſtatis diſpendio. Nam & David, Regum quos „legimus optimus, & qui, excepto ſermone Uriæ „Hethei, in omnibus inculpatus proceſſit; licèt ty- „rannum graviſſimum ſuſtineret, & eum perdendi „ſæpè nactus fuerit occaſionem, ei tamen parce- „re maluit, confiſus de miſericordia Dei, qui eum „ſine peccato poterat liberare. Decrevit ergo pa- „tienter expectare ut ille viſitaretur à Domino, C „reddita charitate; aut in prælio caderet, aut aliàs, „juſto Dei Judicio, moreretur. Siquidem vel ex eo „poteſt inſigniri patientia ejus; quòd cùm oram „chlamidis ejus præcidiſſet in ſpeluncam; & alibi „de nocte ingreſſus, cuſtodis negligentiam increpaſ- „ſet, ipſum Regem coëgit profiteri, quòd David „cauſam agebat juſtiorem. Et hic quidem modus „delendi tyrannos utiliſſimus, & tutiſſimus eſt. Si „qui præmiantur † ad patrocinium clementiæ Dei „humilitate confugiant, & puras manus levantes ad „Dominum, devotis precibus flagellum quo affli- „guntur avertant: peccata etenim delinquentium „vires ſunt tyrannorum. Unde Achior Dux om- „nium filiorum Ammon, ſaluberrimum hoc dedit „Holoferni conſilium: *Perquire nunc*, inquit *Do-* „*mine mi, ſi eſt aliqua iniquitas eorum, & aſcenda-* D „*mus ad eos, quoniam tradens tradet eos Deus eorum* „*tibi, & ſubjugati erunt ſub jugo potentiæ tuæ: ſi au-* „*tem non eſt offenſio populi hujus coram Deo ſuo, non* „*poterimus reſiſtere illis; quoniam Deus eorum deſ-* „*fendet eos: erimuſque in opprobrium univerſæ terræ.* „Judith. v. 24. 25. Hæc ille.

Ipſe idem, *Libro tertio, capite decimo ſexto*, patenter dicit, quòd *Ille eſt tyrannus peſſimus, qui Legibus abutitur.* Nullus autem magis abutitur, vel extorquet eas, quàm occidens, vel occidi faciens homines propria authoritate, per inſidias, & ſine diffidatione.

Rursùs hanc Aſſertionem quartam reprobat Decretum factum in Concilio Lugdunenſi, quod incipit *Pro humani. De homicidio. Libro ſexto*, cum rationibus quidem condendi Decretalem, quæ ſic habet in forma.

„Cùm igitur illi, qui ſic horrenda inhumanitate, „deteſtandaque ſævitia mortem ſitiunt aliorum, ut „ipſos faciant per aſſaſſinos occidi; non ſolùm cor- „porum, ſed mortem procurant animarum, niſi eos „exuberans gratia divina prævenerit, ut ſint armis „ſpiritualibus præmuniti, & omnis poteſtas tribua- „tur à Domino, ad Juſtitiam, rectum que Judicium „exercendum. Nos tanto periculo volentes oc- „currere animarum, & tam nefarios præſumptores „Eccleſiaſticæ animadverſionis mucrone ferire, ut „metus pœnæ, hujuſmodi præſumptionis meta exi- „ſtat, præſertim cum nonnulli Magnates taliter „puniri * formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab „eorumdem aſſaſſinorum Domino impetrare, ſic- „que ab eo, non abſque Chriſtianæ dignitatis op- „probrio, redimere quodammodò vitam ſuam. Sacri „approbatione Concilii Statuimus, ut quicumque „Princeps, Prælatus, vel quævis alia Eccleſiaſti- „ca, ſæculariſve perſona, quempiam Chriſtianorum „per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel e- „tiam mandaverit; quamquàm mors ex hoc forſi- „tan non ſequatur; aut eos receptaverit, vel deffen- „derit, ſeu occultaverit; excommunicationis, & depo- „ſitionis à Dignitate, Ordine, Honore, Officio, & „Beneficio incurrat Sententias, ipſo facto: & illa li- „berè aliis, per illos ad quos illorum Collatio per- „tinet, conferatur: ſit etiam cum ſuis bonis mun- „danis omnibus, tanquàm Chriſtianæ Religionis æ- „mulus, à toto Chriſtiano populo perpetuò diffida- „tus. Et poſtquàm probabilibus extiterit, & con- „ſtiterit argumentis, aliquem ſcelus tam execrabi- „le commiſiſſe, nullatenùs alia excommunicationis, „vel depoſitionis, ſeu diffidationis, adversùs eum „Sententia requiratur.„

Denique videamus rationem damnationis iſtius: *Quilibet tyrannus* &c. quæ nedùm erronea in Fide & moribus, ſed hæretica & ſeditioſa judicata eſt, ſicut præmittitur; & inveniemus quòd ex triplici radice damnata eſt: quia ſcilicet laudabat mortem factam privata authoritate: ſecundò, quòd per inſidias: tertiò, quòd à ſubditis & confœderatis. Hæc autem Aſſertio quarta, malitias, ſeu deformitates has includit, maximè prout applicatur ad alias deducendas, ſeu probandas.

Veniamus ad reprobationem octavæ Aſſertionis, contra quam ſufficit tenor duarum Cedularum, qui ſic habet.

Pro elucidatione condemnationis octavæ Aſſertionis notandum eſt, quòd ſenſus litteralis cujuſcumque locutionis, eſt ille ſenſus quem principaliter, & de directo intendit ipſe loquens. Undè idem eſt dicere: Non eſt tenendus ſenſus litteralis; & dicere: Non eſt capienda intentio loquentis. Cùm igitur Spiritus ſanctus ſit ille qui in ſacra Scriptura loquitur; erroneum eſt dicere, quòd ſenſus litteralis non ſit verus aliquando, & non ſemper tenendus. Propter hoc dicit Auguſtinus, quòd *Semper eſt verus, ſic quòd non eſt efficax argumentum, niſi in ſenſu litterali fundatum.*

Sed pro reſponſione ad illud Apoſtoli, *Littera occidit*: notandum quòd in ſacra Scriptura, Spiritus ſanctus tripliciter loquitur. Uno modo, loquendo terminis impoſitis, & aſſumendo terminos ultimatè, & principaliter pro expreſſione conceptuum ſuæ locutionis in nobis: & iſto modo loquitur in moralibùs contentis in ſacra Scriptura, & in hiſtoriis aliquibus.

Secundo modo loquitur Spiritus ſanctus in ſacra Scriptura, utendo terminis principaliter; ſed aſſumendo

‡ *Forſan legendum* quidquid. * *Locus corruptus.* † *Forſan* premantur,

* *Legendum* perimi.

do res significatas per terminos, ad significandum res alias tantummodò, sicut in formis symbolicis, dicit Dionysius, primo capitulo *Cœlestis Hierarchiæ*. Similiter in rebus figurativis, & parabolis Evangelii. Nam, ut dicit Dionysius, isti termini, *bos*, *leo*, in quibusdam locis sacræ Scripturæ ponuntur sub intentione, non ut quiescatur in eorum significatione, quia tunc esset error; sed ut res significata per ipsos, propter aliquam ipsius proprietatem, Deum, vel aliquam spiritualem substantiam respicientem, significet. Unde ista locutio: *Mons Sion elevabitur super omnes colles*, Isaiæ. II. 2. non fuit in intentione Spiritus A sancti loquentis, quòd res illa significata per hoc complexum *Mons Sion elevabitur super omnes colles*‡; sed est intentio, quòd illa res significata repræsentat, & significat aliam rem spiritualem, scilicet Ecclesiam, quòd in spiritualitate, *elevabitur super omnes colles* &c. Idem dicendum est de parabolis: sic enim divina pietas nostrum intellectum erudit, & per res sensibiles, ad cognitionem spiritualem trahit; & in isto modo, *Littera occidit*. Nec est idem, ut videtur clarè, littera, & sensus litteralis; quia aliud significatur per terminos litteræ, & aliud per res significatas. Cùm igitur Spiritus sanctus, in talibus locutionibus, loquatur per res significatas, & non per terminos; fallax ergo est hoc Argumentum: Iste est sensus B grammaticalis litteræ; igitur sensus litteralis: quia littera illa sacra reprimit intentionem loquentis, non per terminos, sed per res significatas.

Tertio modo: loquitur Spiritus utroque modo, scilicet per terminos; & hujusmodi locutiones duplicem habent sensum litteralem: & sunt locutiones illæ, quæ non solùm erudiunt intellectum ad aliquod spirituale; sed etiam excitativè, vel exercitativè sunt effectus, ut circà ceremonialia in Veteri Testamento. Similiter sunt plùs historiæ David, ceterorumque Regum, quibus non solùm figuratur Christus; sed eorum gesta, morum sunt exempla.

Nunc, ad dubium quorumdam Magistrorum, quærentium, quis est sensus litteralis istius: *Puer, cujus caro præputii non abscinditur, peribit de populo meo*. Gen. XVII. 14. Respondetur, quòd ipsa locutio, considerata de Antiqua Lege, habet duplicem sensum; litteralem videlicet unum, ad erudiendum intellectum, in quantum erat figurativa; alium, ad excitandum C affectum in quantum præceptiva. Nunc verò ipsa considerata sub Nova Lege, non habet nisi unum sensum litteralem, videlicet in quantum figurativa; quia per ipsam plùs non intendit Spiritus sanctus extricare * effectum humanum; eo quòd, per Baptisma, multò perfectiùs extricatur †, & gratiam suscipit. Undè adveniente quod perfectum est, evacuatur quod imperfectum est. Nec habeatur pro inconvenienti, quòd aliqua Propositio olim habebat duplicem sensum litteralem; nunc verò, tempore gratiæ, unicum: quoniam dicitur, ad Hæbreos, primo capite. I. *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis; novissimè verò locutus est nobis in Filio*, videlicet perfectiùs, & familiariùs. Et sic patet, quomodò erroneum est dicere, quòd sensus litteralis non est semper tenendus, & maximè in primo modo, sub quo est hoc Præceptum: *Non oc-* D *cides*: super cujus opposito fundatur dicta Assertio.

‡ *Locus corruptus.* * Excitare affectum. † *Forsan* excitatur.

TENOR
ALTERIUS CEDULÆ.

Sensus litteralis sacræ sacripturæ, est sensus qui concluditur, ex circumstantia litteræ, esse primarius, & principalis intellectus ejus, ex quo solo potest trahi efficax Argumentum, secundùm authoritatem. Et recitat diffusè Magister Nicolaus de Lyra, in primo Prologo *suæ Postillæ, super Bibliam*. Videatur illic.

Hanc materiam, de sensu litterali sacræ Scripturæ, declaravit pulchrè Magister H. de Henca, in suo Prologo, *super Sententias*. Videatur illic, si habeatur. Ponit enim tria, ad cognoscendum sensum litteralem. Unum; est circumstantia litteræ præcedentis, & sequentis. Alium; consideratio modorum loquendi, per figuras, & tropos, & colores Rethoricos. Tertium, est usus loquendi sanctorum Doctorum, & Expositorum sacræ Scripturæ, sicut docet Augustinus, *De Doctrina Christiana*, per totum: ubi ponit, inter cetera, septem regulas Ciconii, quasi totidem claves, ad intelligendum sacram Scripturam. Undè patet, quòd perniciosissimum dicere, sensum litteralem sacræ Scripturæ quoquo modum * esse: quia est infirmare totam sacram Scripturam, & invalidam reddere ad aliquid concludendum, & irrisioni audientium exponere.

Apparet præterea, quòd Vetus Lex est vera, ad sensum litteralem, sicut expressè tradit Christus, Matth. V. 18. ubi dicit, quòd *Unum jota, & unus apex non transibit de Lege* &c. Verum est quòd Judæi dæviant à sensu litterali quem Christus docuit esse verum litteralem: propterea reprehendit eos Apostolus, dicens, quòd *Littera occidit*, illa scilicet quam Judæi reputabant esse litteram, seu sensum litteralem. Undè verum est, ad litteram, quod *Anima, cujus præputii caro* &c. Gen. XVII. 14. Sed oportet distinguere tempora, & concordabuntur Scripturæ. Exemplum de diversis ætatibus in eodem homine.

Apparet denique, quòd sacra Scriptura non est exponenda secundùm vim Logicæ, seu Dialecticæ, quæ deservit scientiis speculativis, sic facientes Sophistæ, se turpiter decipiunt: sed habet Scriptura sacra suam propriam Logicam, & Grammaticam; quemadmodùm scientiæ morales habent pro Logica Rethoricam.

Ex quibus apparet rationabilitas octavæ Assertionis: quoniam sensus litteralis sacræ Scripturæ dicitur anthonomasticè, & propriè, sensus ejus. Et sic, idem est dicere, sacram Scripturam, sicut sensum litteralem esse falsum in aliquo. Primum autem blasphemum & hæreticum, atque sacrilegum: igitur & alterum.

Denique, sic arguitur, unica ratione, quæ omni consideranti facere fidem debet, arguendo similiter ad Augustinum, contra Hieronymum, *Si*, inquit, *ad Scripturam sacram admissa fuerint vel officiosa mendacia; tota ipsius sacræ Scripturæ vacillabit authoritas*. Ita similiter, si ad sensum litteralem sacræ Scripturæ admissa fuerit falsitas aliqua; tota ipsius sensus litteralis vacillabit authoritas, nec ex eo sumi poterit efficax Argumentum; quia falsum nihil probat, ne illud quod est licitum dicere, de falsitate sit suspectum.

Et si forsan inveniatur quòd per Ecclesiam, vel Prælatos, vel Doctores aliquos, reprobati sint quidam hæretici dicentes, quòd Scriptura sacra semper est vera ad litteram, vel sensum grammaticalem, vel ad litteram, secundùm intellectum Judæorum; hæc utique reprobatio stare potest cum reprobatione, seu reprobationis modo hujus octavæ Assertionis, juxta diversas acceptationes terminorum, & varias dicendi causas: sicut istæ duæ vocaliter contradictoriæ, damnatæ sunt ab Ecclesia, *Deus creat malum. Deus non creat malum*. XXIV. Q. *ultima*.

Descendamus tertiò, ad reprobationem nonæ Assertionis; contra quam sic arguitur: Opposita contradictoria est vera, & Catholica; Igitur ista est falsa & hæretica, per Legem contradictoriam. Assumptum patet de ista particulari: Aliquis homo, ut Martinus, tenetur, in aliquo casu confœderationis, vel

* *Locus corruptus.*

vel juramenti, factæ, vel facti cum altero milite, observare juramentum, quamvis sit in præjudicium suum, & uxoris, & liberorum. Patet: dùm ille juravit redire ad carceres, si esset elargitus sub fide sua, & quòd daret omnia jocalia uxoris suæ, & mediam partem totius hereditatis suæ, cui filii debent succedere: constat quòd ipse tenetur redire ad carcerem, ubi fortè celeriter morietur, propter duritiem carceris. Tenetur prættereà tradere jocalia A uxoris suæ, & mediam hereditatis portionem. Nullus autem dubitat, quin ista sint multùm damnosa, & præjudicialia prædicto Martino, & uxori suæ, & liberis. Ratio autem, quare tenetur observare juramentum, est utilitas Reipublicæ, & humanæ socialitatis: quia si cuilibet liceret frangere juramentum, dùm est in damnum proprium; periret omnis fides, seu confidentia unius hominis ad alterum: rumperetur insuper vinculum unicum societatis humanæ conservativum, scilicet juramentum, quod est *Omnis controversiæ finis*, apud homines, secundùm Apostolum, *ad Hebr.* VI. 16.

Non est igitur pernitiosior doctrina contra Rempublicam, quàm hujus novæ Assertionis, quæ nedùm falsa est, sed hæretica, blasphema, sortilega, & pernitiosissima, & contra secundum Præceptum primæ Tabulæ. Undè mendacium nullo modo possit esse licitum, & asserens pertinaciter oppositum, B esset hæreticus; provenit ex ratione tacta: quia admisso uno mendacio, quòd est licitum, pro quocumque bono fieret: tunc, prout arguit Augustinus, contra Hieronymum; *Tota Scripturæ sacræ vacillaret authoritas.* Similiter & apud homines, universa fidelitas. Undè si mendacium aliquod, etiam officiosum, esset licitum, sicut arguit Augustinus; dicerent quippè hæretici, quòd Christus promisit vitam æternam bonis, & malis ignem æternum, per mendacium officiosum, ut attraheret ad virtutem, & à vitiis retraheret, ex quo, per adversationem, mendacium aliquod pro magno bono factum, est licitum; quando procedit efficaciùs hæc ratio, quòd pro nullo bono temporali acquirendo, vel damno, seu præjudicio vitando, juramentum non est transgrediendum. Secùs est, ubi juramentum verteret in præjudicium salutis æternæ: quia secundùm ordininem Charitatis, plùs est anima, quàm corpus, vel aliud bonum temporale.

Non negamus prættereà, quin authoritate Superioris, cadere possit dispensatio in aliquibus C juramentis, pensata commodorum, vel incommodorum qualitate, ubi est evidens utilitas, vel urget necessitas non præjudicans Reipublicæ: alioquin non esset dispensatio, sed, ut loquitur Bernardus, *crudelis dissipatio.*

Est igitur sensus litteralis, & planus hujus Præcepti, *Non perjurabis*; quòd omne juramentum deliberatè & licitè factum, tenendum est; nisi postmodùm vergat in detrimentum salutis æternæ, si observaretur. Et dùm additur ab aliquibus hæc exceptio; nisi superveniat fortius vinculum obligans, ipsa † salutis; includitur in prima exceptione: quia jam vergeret in salutis detrimentum.

Procedamus tandem quartò, ad reprobationem primæ Assertionis, cum aliis quinque sibi collateralibus.

Et quoniam tanguntur in his Assertionibus aliqua, D quæ factum respiciunt; & cùm ex facto Jus oriatur, secundùm Dominos Juristas; oportet necessariò accipere verum casum facti, ne per vaccationem* fiat processus in æquivoco, & in deliberando ea quæ Juris sunt, interveniat pernitiosa, seu fallax variatio.

Casus igitur, vel factum, potest hìc tripliciter accipi. Uno modo, prout fuit in re ipsa, scilicet in morte, & in circumstantiis mortis; pro quibus justificandis, positæ dicuntur fuisse tales Assertiones, tanquam Maximæ, & quæ debent universaliter accipi, juxtà traditionem Dominorum Juristarum, & Philosophorum Moralium, apud quos indefinita æquivalet universali, quando datur ut regula, quam * ex forma verborum, hæc Assertio prima resolvi possit in duas universales, scilicet in istam: *Quilibet tyrannus licitè interfici potest à subdito* &c. Et in hanc alteram: *Quilibet subditus licitè interficit quemlibet tyrannum talem* &c.

Potest alio modo casus, vel factum considerari, secundùm terminos hujusmodi Assertionum, non extendendo eos, nec coarctando aliter quàm sonant, de vi suæ significationis.

Potest tertio modo casus accipi fictitiè, vel imaginariè, prout unicuique placuit, extendendo, vel restringendo: & hoc utique rejici debet, nec acceptari in inquisitione veritatis; attento, quòd ponens istas Assertiones, non est glosandus, sed accipienda sunt dicta sua ex verbis suis, & intentione dicendi; prout in quadam Cedula, maximè in tertio puncto continetur, quæ sic habet.

„Reverende Magister; visitavi duos Codices missos, de materia novem Assertionum, quorum contenta priùs vel legeram, vel audieram: & in resolutione materiæ confugit adversa pars, primò ad inspirationem Spiritus sancti, secretam scilicet, in primo codice: sed istud quantùm sit fictitium apparet statim, etiam cuilibet idiotæ. Oportet prættereà docere de tali inspiratione, circa quemlibet subditum qui occidit, vel occidere facit, sine Mandato Judicis habentis publicam authoritatem. Est autem istud medium † fictitium, sed blasphemum, & divinæ revelationis irrisorium. Applicetur hìc argumentum de Prædicante, dicente, se missum à Deo; cui non creditur, nisi probet per miracula, vel Scripturam.

Deindè secundò, in altero Codice, confugit altera pars ad casum inevitabilis mortis Regis, nisi per talem, & tali modo succurratur, ubi scilicet subitum est periculum, cui statim oportet occurri. Constat autem, sicut infra docebitur, quòd nulla Assertionum loquitur, vel intelligi potest de tali periculo; sicut patet ex verbis litteræ, & ex causis dicendi, seu justificandi mortem, propter quam positæ dicuntur.

Alio modo quærunt evasionem aliqui dicentes; quòd istæ Assertiones possunt exponi rationabiliter, addendo glosas aliquas, sicut exponuntur Propositiones morales de sacra Scriptura, ut istæ: *Maleficos non patieris vivere*, Exod. XXII. 18. quæ generaliter intellecta, esset falsa. Addunt pro regula, quòd nulla Propositio condemnanda est, quæ potest trahi ad bonum sensum. Sed ista responsio, cum sua additione, pernitiosissima est, & contra omnem ┼ Ecclesiasticum: quia sic se fundabant Hæretici, prout vidimus in Wiclef, & Huss, qui dùm urgebantur, confugiebant ad glosas. Undè Propositiones universales de sacra Scriptura, possunt, & debent aliter exponi, quàm Propositiones assertorum hujusmodi Assertionum. Primò, quia Scriptura sacra exponit suam regulam per semetipsam, secundùm diversos passus Scripturæ, & juxta sacros Doctores: non sic autem invenit ‡, quòd assertor hujusmodi se exposuerit; imò potiùs oppositum, considerando causas dicendi. Secundò, quia sacræ Scripturæ debetur talis reverentia, quòd non licet eam credere esse falsam in aliquo sensu litterali. Non sic est de Propositione prædicti assertoris, vel alterius Doctoris. Ideò &c.

Restat igitur recipere casum primum, vel secundum. Sed pro primo casu, nihil, ad præsens, in scrip-

‡ Forsan putà. * Forsan vexationem.

* Forsan quòd. † Addendum non solùm. ┼ Forsan legendum omne Jus Ecclesiasticum. ‡ Forsan invenitur.

scriptis dare propono; volens consequenter, prout incœpi, in terminis meæ determinationis persistere, nisi fortè coëgerit pars adversa, ut Fidei periculum, aut Reipublicæ dispendium immineat.

Porrò, si casus accipiatur secundo modo; notetur hæc Cedula, quæ sic habet.

SEQVITVR TENOR ALTERIUS CEDULÆ.

Placeat attendere diligenter per doctissimos & sapientes viros, qui sunt Presbyteri, sub jurejurando, salubre consilium, in materia Fidei; qualiter omnes rationes Episcopi Attrebatensis, & sibi adhærentium, volentium justificare novem Assertiones in examine Magistrorum nunc positas, procedunt, secundùm casum inevitabilis necessitatis; in quo casu tamen, animus occidendi, propria authoritate, à sanctis Doctoribus non laudatur, nec approbatur, licèt, secundùm Leges humanas, talis impunitus permaneat, si hoc constet legitimè, aliter non. Utrùm autem constet, vel non constet, in nulla illarum fit mentio.

Attendantur ergo circumstantiæ in prædictis Assertionibus omissæ, & etiam expressæ; tunc clarissimè patebit, quòd dictæ Assertiones casum inevitabilis necessitatis nedùm non includunt; imò positivè, & potenter excludunt.

Et primò, videantur circumstantiæ ex parte illius quem licitum est taliter occidere. Loquitur itaque prima Assertio de illo qui machinatur &c. Nam machinari, importat actionem occultam, & prolixam, & per consequens, non patentem, & inevitabilem.

Sed videamus in quid machinatur. Non dicit Assertio, in mortem; sed *in salutem corporalem Domini sui*. Posteà non dicit Assertio, pro aufferendo sibi vitam; sed solùm dicit, *pro aufferendo Dominationem suam*.

Deindè videamus per quæ media talis machinatur. Non dicit Assertio, quòd habeat ipse jam extensum gladium, ut percutiat Regem: sed dicit, quòd *per sortilegia*, quorum effectus est dubius, ac incertissimus, nec propinquus. Additur, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*: qui termini sunt generales, significantes actus interiores non patentes de se, sed potiùs ignotos.

Patet igitur, ex parte illius qui occiditur, quòd prædictæ Assertiones casum prædictum, scilicet necessitatis inevitabilis, non includunt, sed excludunt.

Considerentur insuper circumstantiæ positæ ex parte modi agendi; quoniam dicitur, *explorationes & insidias*, ut dicunt Assertiones tertia, & quarta. Sed clarum est, quòd explorationes, & insidiæ important longam præmeditationem; & specialiter tales insidiæ, quæ sunt juramento fidelitatis, & socialitatis velatæ, sicut innuit nona Assertio, quæ salvare nititur, ac justificare confœderationes tales, quòd non sunt obligatoriæ. Excludunt igitur hæ circumstantiæ casum inevitabilis necessitatis.

Sed diceret adversarius, quòd includitur talis casus in hoc complexo, *Quando est tanta potentia, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.*

Respondetur primò, quòd hoc complexum non negat quin aliquo modo possit fieri Justitia de eo: sed dicit, *bono modo*. Et videatur si minus malum esset, quòd per Supremum, non servato Juris ordine, talis interficeretur, quàm per istum, cui non est alter subditus, & ubi nulla Justitiæ scintilla concurrit. Non est igitur casus necessitatis, ubi per suum Supremum, vel alios multos, aliis modis, interfici potest talis. Consequenter oporteret, quòd in omnibus circumstantiis quæ ponuntur, esset Juris notorietas, vel facti. Et hæc additio, *circa omnes circumstantias, & earum quamlibet*, palam omittitur, vel ex ignorantia, vel potiùs ex astutia; quoniam in subsumendo ad has Maximas, seu Regulas generales, nulla apparentia, nulla probationis fuisset efficacia. A

Placeat denique attendere, quòd in quarta Assertione, quæ est veluti Major ad alias sex, similiter in octava, & nona, coarctatio nulla fit ad casum circumstantionatum: propterea concludendum est certissimè, quòd doctrina hæc tota perniciosissima est, & hæretica, consequenter ad deliberationem Reverendissimi Cardinalis Cameracensis: imò ad condemnationem factam in Francia, cum solemnitate tali, de quali Litteræ Patentes, etiam judicialiter exhibitæ, præbent fidem. Hæc ibi.

Ampliùs verò, priusquàm veniamus ad argumentationes pro nobis, respondeamus ad dubia quædam adversariorum.

Primum Dubium est tale.

B

Si illius Propositionis condemnatio faveat tyrannis, tollatque securitatem Principum, & pacis Politicæ salutem.

Secundum Dubium.

Si evidentem Propositionis contradictoriam tenere, sic non est reprimere agentes, aut agere volentes contra ista Præcepta Decalogi: *Non occides. Non fraudem facies; nec furtum. Non concupisces rem proximi tui.* Exod. xx. Si enim præfatam Propositionem, vel Assertionem condemnaret Concilium, ejus contradictoriam assereret tanquàm Catholicam, & ut Fidei Articulum tenendum: per quod videatur, si derogaret Præceptis divinis, & Sacræ Scripturæ.

Tertium Dubium.

C An illa Propositio, quæ ponitur ut coërceat pessimos à persecutione machinationis pessimæ, & nititur tueri salutem Principis, & Reipublicæ; nec aliud intendit ex sensu primario & principali, sit error in moribus? Nunquid potiùs videtur observator illius Præcepti, *Non occides*, vassallus, qui tyrannum Propositione prædicta expressum prævenit morte, ne suum Principem, seu Regem interficiat malignissimè? quàm ille qui perimi permittit suum Principem, & Regem interimi, cùm posset obviare per mortem tyranni talis, si alia via non pateret.

*

Quintum Dubium.

In quo loco sacræ Scripturæ, vel Articulorum Fidei, vel universaliter eorum quæ nobis tradita sunt ad credendum, expressè, vel determinatè, per Ecclesiam Catholicam, continetur ex * contradictoria, vel contraria illius Propositionis præfatæ, quæ ita instanter petitur condemnari, tanquàm erronea in Fide & moribus; non fuit adhuc allegatum. D

* *Videtur delendum ex.*

Sextum Dubium.

An prælibata Propositio magis pertinet ad Judices in causa sanguinis, quàm ad Judices in causa Fidei Deputatos?

Septi-

* *Hic omissum videtur ex MS.* Quartum Dubium, *nisi resumatur ex 3. Dubio præcedenti l. 5. ad* Nunquid.

Septimum Dubium.

An ista Propositio sit conjurationum, vel conspirationum, aut proditionum, & Regum interfectionum & Principum, tàm Ecclesiasticorum, quàm sæcularium repressiva.

Octavum Dubium.

Utrùm ejus opposita, ex impunitate, faveat machinantibus in necem cujusvis Dominorum prædictorum.

Nonum Dubium.

Utrùm illa Propositio inducat, & promoveat vassallos ad fidelitatem servandam Dominis suis, pro ipsorum vita tuendo, & interfectione cavenda.

Decimum Dubium.

Utrùm ejus opposita ab hujusmodi fidelitate vassallorum, respectu Dominorum, ad eorum interfectionem vitandam, & vitam conservandam, sit retractiva.

Undecimum Dubium.

Nunquid illa Propositio illi Regulæ est conformis? *De duobus malis, minus malum est præcavendum.*

Duodecimum Dubium.

Nunquid ejus opposita est juramenti obligationis, & promissionis non dispensati dissolutiva?

RESPONSIO
ad prædicta Dubia.

Animadvertant deliberaturi, qualiter Attrebatensis Episcopus, in tota deliberatione sua, & in duodecim dubiis motis per eum, atque divulgatis, ponit aliter casum, quàm sit in veritate, & quàm appareat ex ipso textu Assertionum: undè in quarto dubio, notat expressè, quòd alia via non pateret salvandi Regem à morte, nisi quòd vassallus Regis interficeret alium volentem occidere Regem, qui casus est necessitatis inevitabilis, nisi per istum, & isto modo. Sed ita non ponunt Assertiones, ut constat.

Prætereà, possunt retorqueri sua dubia contra eum, applicando ea ad quartam Assertionem, quæ loquitur generaliter de omnibus tyrannis occidendis per industriam, & insidias, & *vilainement*, id est, sine diffidatione, sicut idem Episcopus exposuit. Concluditur ergo, quòd tales dubitationes, sicut & allegationes suæ, non proficiunt ad propositum; & quòd Assertiones, nedùm prima, sed omnes simul conjunctæ, destruunt politiam, & securitatem Principum; & dant viam apertissimam ad homicidia proditoria, ad omnia perjuria, & ad violationem totius Scripturæ sacræ, & specialiter Decalogi. Non est idcircò fas alicui Catholico, super hoc sufficienter monito, & specialiter Theologo, vel Prælato, quomodolibet dubitare, sub pœnis hæreticæ pravitatis; etiam non expectata Sedis Apostolicæ, vel Concilii Generalis Sententia.

Respondeamus, discurrendo per singulas Dubitationes superiùs propositas.

Respondetur ad primam negativè: quòd condemnatio hujus Assertionis primæ, non favet tyrannis, nec tollit securitatem Principum, nec pacis politicæ salutem: imò prorsùs oppositum; pro quò A datur exemplum, quale nimis proh dolor! practicatum est nostris temporibus. Consurrexerunt enim nonnulli volentes destruere omnes ferè Dominos de sanguine Regali; & imposuerunt eis, quòd volebant deponere Regem suum: & ita, juxta primam hanc Assertionem, suscitaverunt talem guerram adversùs eos, quòd omnes, à majori usque ad minimum, etiam vassalli sui, compellebantur prosequi eos, usque ad indignissimam mortem, sine Lege, & ordine; & in hoc, *Arbitrabantur se obsequium præstare Deo*, Joan. XVI. 2.

Itaque, nihil facilius est, quàm dicere de quocumque Principe, vel Domino: Tu machinaris contra salutem Regis tui. Tu laudabiliter, & meritoriè, etiam per insidias, potes, sine diffidatione, & per quemcumque subditum Regis, etiam si sit vassallus tuus, viliter interfici. Sufficiet B insuper dicere: Tu talis es, hoc est notorium. Nulla denique requiritur alia probatio. Sic præterea, de quocumque subdito Regis fingi poterit: imò & de non subdito; quando etiam poterit ad ipsum Regem deduci calumnia, dicendo de Rege: Hic certè tyrannus, multis modis, tùm quia non Jure principatur erga subditos suos, sed tyrannisat eos tributis indebitis: tùm quia vult Principum sibi subditorum Dominationes, eis, & sua Jura subripere; & proindè conatur non Jure principari: est idcircò tyrannus judicandus, & per consequens, interficiendus, juxta quartam Assertionem.

Ex quibus patet, quòd durissimus est malleus hujus Assertionis adversùs illum Dominum, pro cujus favore positam fuisse vulgatum est. Sed omittatur declaratio.

C Respondetur ad secundam, sicut ad præcedentem; addito quòd approbando contradictoriam hujus Assertionis primæ, sacrum Concilium non faciet novum Articulum; sed declarabit quòd hæc Assertio repugnet istis Præceptis Decalogi: *Non occides*; scilicet propria authoritate. *Non fraudem facies*, occidendo per insidias proximum tuum non diffidatum, non monitum, & tibi confœderatum.

Respondetur ad tertiam; quòd hæc Assertio lædit gravissimè, ac manifestissimè Regiam Majestatem; & dat audaciam pessimis proditoribus, & homicidis, persequendi quoscumque subditos Regis; crudelissimè fingendo, & faciendo de non causa causam, ut licenter interficiat per homicidas conductos prece, vel pretio, proditoriè & subitò: & ita practicatum, ut in prima dicebatur.

Respondetur ad quartam; quod hîc est radix totius malitiosæ deffensionis hujus hæreticæ pravitatis, dùm reducitur casus ad inevitabilem necessita- D tem mortis Regis, nisi provideatur tali via. Constat autem, quòd Assertio non coarctatur ad talem casum, sicut nec fuit talis, in veritate: & per hoc, videatur supra scripta Cedula quæ incipit, *Placeat attendere* &c. quæ, ex verbis Assertionis, concludit perspicuè, quòd inevitabilitas mortis hîc nedùm non includitur, sed patenter excluditur per hæc verba: *machinari, fraus, dolus, sortilegium, malum ingenium, intentio dominandi*, quæ est actus intrinsecus.

Respondetur ad quintam; quòd illa quæ publicè monstrata sunt in apertione materiæ, prima vice, Propositionis quæ incipit, *Æstimo me beatum* &c. & clarissimum est, quòd concernit Præcepta Decalogi, quæ Scriptura sacra, & per consequens Catholica, tradit, & asserit: imò & hoc ponit Assertio; dicens, quòd est conformis Legi divinæ.

Respondetur ad sextam; quòd hæc quæstio patenter involvit deffensores suos, vel assertores, tanquàm reos in causa sanguinis, & homicidii, nedùm unius, sed multorum; saltem ex consilio, deffensione, & assensu: repugantes autem sunt immunes. Nihil omninò dicitur, quòd hæc Assertio spectat ad Judices Fidei, propter istos terminos, *Licitum*, *laudabile*, & *meritorium*: & maximè quia se fundare nititur non Jure divino, ubi causa aperta est contra ipsum Jus. Sic denique quæsitum fuisset de ista: *Quilibet tyrannus* &c. quæ, Judicio Fidei, damnata est ut hæretica. Fatendum est tamen, quòd alia ratione, spectat ad Judicium sanguinis, sicut ad crimen læsæ Majestatis Regalis.

Respondetur ad septimam negativè: quoniam viam aperit, & aperuit ad omnes conjurationes, & conspirationes, proditiones, Regum interfectiones, & Principum, tàm Ecclesiasticorum, quàm sæcularium, juncta maximè quarta Assertione, quæ est velut Maxima, seu Major ad hanc Assertionem, & ad alias indè sequentes; dum ait generaliter, quòd *Quilibet tyrannus debet occidi* &c. Undè, de quocumque Rege, quòd machinatur in mortem Papæ, vel Imperatoris, pro tollendo Dominationem eorum, quatenùs alii subrogentur. Et notetur etiam prima responsio, & qualiter extendi potest ad Dominum qualemcumque; imò ad servos vilissimos.

Respondetur ad octavam negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus.

Respondetur an nonam negativè: cujus ratio patet ex præcedentibus, & ex illis quæ vidimus. Sic enim dicere poterit quicumque vassallus Domino suo, tàm Ecclesiastico, quàm sæculari. Tu planè tyrannus es; tu machinatus es contra salutem Regis tui, vel Domini supremi; tu non Jure principari conaris in hoc, aut illo Principatu.

Respondetur ad decimam, sicut ad præcedentem.

Respondetur ad undecimam; quòd de duobus malis; nunquam alterum est eligendum, propriè loquendo; quia si eligendum, jam non esset malum. Nihilominùs, magis ad intentionem respondendo, dicitur, quòd hæc regula nunquàm habet locum, ubi potest evitari majus, & minus, sicut est in proposito nostro, ubi Rex habere salutem suam potest, sine aliena nece; sicut fugiendo, vel se recludendo, vel adversarium incarcerando, vel aliter, mille modis, per se, vel per suos.

Respondetur ad duodecimam, negativè: cujus ratio manifestissima est per præcedendia; quia potest utrumque juramentum servari. Primum, de debito fidelitatis erga Regem: & alterum, de fidelitate conservanda, sicut promissa est cum altero milite, vel proximo. Nam si *Fides hosti servanda est*, secundùm Augustinum, & Doctores omnes, & sicut Gentium Lex omnis tradit, Judæorum, Saracenorum, Paganorum, Tartarorum, & omnium quantumlibet Barbarorum? Multò magis juramentum proximo fiduciam habenti cum altero, servandum est; neque sub fictione tyrannidis, vel proditionis, non notoriè, nec probatè, violandum.

Exclamemus igitur illud Zorobabel, *Esdræ.* IV. 41. Quoniam *Magna est veritas, & prævalet*; quæ tantò fulgentiùs emicat, & emergit, quantò ceteris errorum tenebris obscurari quæritur, & demergi.

Prætendunt aliqui deffensores doctrinæ hæreticalis novem Assertionum; condemnationem earum, quia directè non possùnt, per indirectum impedire: turbaret, inquiunt, pacem factam, & divisiones induceret ista damnatio.

Sed respondetur ad propositum, contrarium.

Primò. Quia doctrina hæc radix est divisionum; quâ remanente non succisa, magis, ac magis divisiones pullulabunt.

A Secundò. Quia doctrina hæc pestifera tollit, & enervat omnem pacis stabilitatem; dùm homicidia, insidias, & perjuria fovet, sicut patet intuenti; præsertim in nona, ubi dicitur, quòd nullus jurans tenetur servare juramentum, si sit in suum præjudicium, uxoris, & liberorum.

Tertiò. Quia materiam hanc sic jam non * contradictione positam, solemniter in hoc sacro Concilio non damnare, est & eam patenter approbare, juxta illud Canonis: *Error, cui non resistitur, approbatur.* Attento, quòd hæc materia moralis sub probabilitate relinqui non potest: quia sub probabilitate non sunt homines occidendi; neque insidiandum est, neque perjurandum.

Quartò. Quia sic consueverunt hæretici, postquàm effuderunt venenum errorum suorum, dicere: Ecce sileamus, non turbemus pacem, sicut patuit B in Arrio, & fautoribus ejus. Sic in proposito; quia deffensores aliqui doctrinæ hujus mortiferæ, persequuntur verbis, & factis assiduè impugnatores ejus, tàm judicialiter, in facto perversæ appellationis, quàm persequenter coram Domino Cardinali de Ursinio, quàm extrajudicialiter, miris in modis.

Et attendatur, quòd non potest dici injuria major uni Christiano, præsertim Prælato, vel Principi, vel Confessori, vel Consiliario Principum, quàm quòd suscitabit divisiones, & guerras, si Fidei materia discutiatur, atque terminetur.

Illi porrò dicendi sunt seditiosi, vel scandalosi, qui doctrinas scandalosas, & seditiones seminant; non qui jam pestiferè seminatas, & nimis, proh dolor! adultas eradicare contendunt; scientes, quòd à speculatore silente pereuntium sanguis exquiritur. Denique Fidei veritas ubi dicetur, si in Generali Concilio subticenda censetur? Nonne Gregorius ait: C *Utilius nasci scandalum permittitur, quàm veritas deseratur.*

Qualis tandem crudelior impietas, quàm errantibus in via morum, nolle petitum tramitem ostendere veritatis?

Tandem pro rationibus, & allegationibus, notetur codex continens allegationes, rationes, & exempla, juxta casum verum, vel primo modo, vel secundo modo sumptum; quæ omnia si non sufficiant, poterunt adhiberi duæ Propositiones factæ in publico, ad elucidationem hujus materiæ: quarum una incipit: *Æstimo me bonum.* Et altera: *Oportet hæreses esse*, I. Cor. XI. 19. Sed quoniam tædiosa fortassis, & dispendiosa responderetur hæc deliberatio, si jungerentur hæc omnia cum eaD dem deliberatione; judicavi seorsùm ponere, & judicialiter tradere, si opus est, ut in Actis registrentur.

Epilogans igitur dico primò. Quòd hæ Assertiones spectant ad Fidem; sicut ista, *Quilibet tyrannus* &c. quæ damnata est tanquàm erronea in Fide & moribus, & hæretica, & per consequens, spectans ad Fidem: contrariè, & oppositum dicere, reputo hæreticum.

Dico secundò. Quòd errantium multitudo, per depravationem affectus, vel ignorantiam, aut aliter, non facit prædictas Assertiones probabiles; cùm *Stul-*

* *Forsan legendum* cum contradictione; *vel non* contradictoriè.

Stultorum infinitus sit numerus, Eccle. I. 15. & similiter hæreticorum.

Dico tertiò. Quòd reputantes has Assertiones probabiles, habent consequenter dicere, quòd temerariè sunt assertæ in Fide, & bonis moribus, pro regula, & Lege vivendi: & quòd ex talibus reputatis probabilibus, procedere ad certam mortem, non absolvit, sed accusat homicidium.

Dico quartò. Quòd hæ Assertiones non possunt verificari per fugas adversariorum, scilicet fingendo casum mortis inevitabilis, vel casum divinæ revelationis, vel voluntariè glosando, vel allegando casum aliquem singularem verificationum aliquarum, cùm sint universaliter positæ; & ita de reliquis diffugiis.

Dico quintò. Quòd non est licitum Prælatis, Doctoribus, primariis Judicibus, etiam sæcularibus, in caussis Civilibus, seu Consiliariis eorum, vel Confessoribus, negare, vel etiam dubitare falsitatem harum Assertionum, postquàm fuerint eis sufficienter propositæ, atque declaratæ: non enim solùm hæreticus est qui asserit contra Fidem; sed qui etiam falsas opiniones contra eam gignit, vel sequitur, secundùm diffinitionem Augustini.

Dico sextò. Ad formam propositæ quæstionis, quòd hæ Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ, id est dignæ reprobari: imò & de necessitate Præcepti affirmativi, debent reprobari, prout deductum est.

J o. &c. propria manu me subscripsi. Die quarta Mensis Decembris. Anno Domini 1415. in testimonium veritatis, quantùm impleam Officium meum, tanquàm Ambassiator Christianissimi Regis Francorum, ac Universitatis Parisiensis, & Ecclesiæ Gallicanæ, pro Provincia Senonensi, ad hoc sacrum Concilium Constantiense, & ne de infidelitate, inobedientia, & perjurio fortè sim notandus, cum protestatione quòd impleantur Requestæ nuper, tertia prædicti Mensis Decembris, factæ, per organum Reverendi Magistri G. Pulchrinepotis, pro interesse Fidei, & honore prædictorum Regis, Universitatis, & Ecclesiæ Gallicanæ.

Tertia Deliberatio

Partis Affirmativæ.

Si Frater meus germanus, esset talis interfector, eum in hoc non dispensarem; quia hoc esset contra Fidem, & veritatem. Idcircò dico, quòd quæstio, pro parte affirmativa, est vera, scilicet, quòd Fidei Judicio sunt reprobandæ tanquàm hæreticæ: quod probatur sic: Omnis hæresis Judicio Fidei est reprobanda; sed novem supra dictæ Assertiones sunt hæresis; ergo sunt Fidei Judicio reprobandæ: quod est probandum. Major nota est per omnes Theologos, & Canonistas. Forma est bona, & Minor patet clarissimè, cùm est prima Assertio contra primum Articulum Fidei. Nam primus Articulus Fidei est: Credere in Deum. Sed secundùm Doctores sacros, ut habetur in compendio Theologicæ veritatis; Credere in Deum, est ipsum credere esse; & credendo, ipsum amare; & ipsum amando, in ipsum ire; & eundo in ipsum, in membrum ejus incorporari. Sed talis interfector, in prima Assertione prædicta non credit, non amat, non vadit, non incorporatur in Deum: ergo de directo, est contra primum Articulum Fidei: & hic ipse, & omnes istam Assertionem hæreticam tenentes, sustinentes, & deffendentes, sunt Judicio Fidei reprobandi, & condemnandi tanquàm hæretici, cum prima Assertione, & aliis novem sequentibus, quæ tanquàm correlaria cadunt ab ipsa prima.

Dico ad secundam Assertionem, quòd falsa est, & hæretica; quia tales Leges puniunt tales homicidas, & non punirent sine culpa: ergo non permittunt.

Tertia Assertio est directè contra Fidem: ergo hæresis. Consequentia bona est. Antecedens probatur: quia Fides tenet quòd omne malum est demeritorium: sed homicidium est &c.

Quarta Assertio est contra divinum Præceptum: A ergo contra Deum. Item contra Deum, immò contra Fidem; quia *Fides, est credere quod non vides.* Aug.

Quinta Assertio est contra sacram Scripturam, dicentem, quòd nullum malum impunitum: ergo homicidium debet puniri.

Sexta Assertio est contra Canones, ubi sic habetur: *Non est licitum, propter deffensionem rerum, aliquem occidere.* In C. *Accipimus. De homicidio fact. Capitulum secundum, eodem titulo.* Ergo talis interfector illicitus, non est remunerandus; imò puniendus.

Septima Assertio est contra Canones: ergo contra Ecclesiam sanctam: ergo est hæresis, XXIII. *quæst.* V. *in Summa*: quod sic habetur. Non licet alium interficere, nisi habeat potestatem ab alio, & quòd zelo justitiæ faciat; & quòd interficiendus, sit incorrigibilis: sed talis interfector non potestatem B habet &c. Ergo non est diligendus.

Octava Assertio est contra Mandata Decalogi, quæ sunt intelligenda sicut jacent; & contra Articulos Fidei, qui sicut stant, sunt intelligendi. Ergo in eis littera non occidit; quia sic Deus in suis Præceptis deciperet nos, quod est hæreticum dicere, quòd Deus sit deceptor alicujus, quia solus Deus in quem peccatum non cadit.

Nona Assertio est contra sacros Doctores, super illo Præcepto: *Non occides*, ubi omnis occisio injusta, quæ fit tripliciter, prohibetur. Videte in compendio Theologiæ veritatis. Sed ista interfectio supra dicta, est injusta, & prohibita: ergo est hæretica, & reprobanda. Major est nota, & Catholica, quia dicta approbata per Ecclesiam, sunt sacrorum Doctorum. Minor etiam est vera, & Catholica, ut habetur ibidem, in glosa; ubi dicitur sic: quòd nullus alium debet interficere, nisi sit minister Legis, & habeat authoritatem; etiam quòd faciat C zelo Justitiæ, & non amore vindictæ; estque istud approbatum per Ecclesiam. Ergo talis interfector facit contra Articulum Fidei, sic dicentem: *Credo in unam sanctam Catholicam Ecclesiam.*

Item videtur mihi, quòd omnes supra dictæ Assertiones sunt contra Fidem. Probatur sic: Proprium objectum ipsius Fidei, est ipse Deus. Sed talis interfector directè facit contra Deum: ergo contra Fidem. Et præsupposito, quòd talis sit fidelis contra Fidem. Ergo sunt condemnandæ, & etiam cum protestationibus per me aliàs, in Tholosana alma Universitate præmissis, affirmatis, & negatis, quibus adhæreo.

Quarta Deliberatio

Pro parte Affirmativa.

D Et Ego &c. Licentiatus in Theologia, ista collegi ex sacra Scriptura, & non intendo aliquid dicere contra Deum, nec contra proximum, aut determinationem sanctæ Matris Ecclesiæ. Dico tamen veritatem, pro Fide sustinenda: & qui tenet istas Assertiones, non benè tenet, ut mihi apparet, & manu mea propria subscripsi; & meum nomen, & cognomen appono, cum sigillo: manu propria scriptum.

Sub protestatione solita, & de qua in C. *Damnavimus*, *in* * *Summa Trinitate & Fide Catholica*, atque quòd nihil temerè dicere volo; sed me in dicendis, submitto Judicio Sedis Apostolicæ, atque sacri Concilii, sub juramento per me pridem facto. Apparet &c. sacræ Theologiæ, atque Decretorum minimo Professori, ex multis motivis ad præsens pertranseundis, & ex causis, quòd ex accipiendo sensum litteralem, pro eo quem Spiritus sanctus intendebat &c. supra scriptas novem Assertiones Judicio Fidei fore reprobandas. In cujus testimonium propria manu mea hîc me subscripsi, & signeto meo signavi.

* *de*

Quinta Deliberatio

Affirmativa.

EGo &c. Bacchalarius formatus in Theologia, in Universitate præclara Studii Parisiensis, ejusdemque Universitatis ad hoc præsens Generale Concilium Constantiense Legatus, per juramentum meum, & testimonium veritatis, requisitus à vobis Reverendissimis Patribus, Dominis Judicibus in causis Fidei per hoc Concilium sacrum Deputatis, dare fideliter, & catholicè deliberationem meam, super novem Assertionibus exhibitis: Testor Deum, & Sanctos ejus, quòd obediendo Mandatis vestris, dicam inferiùs, seclusis omni favore inordinato, & odio, ea quæ super dictis Assertionibus, pro Fidei integritate servanda, secundùm Deum, mihi videntur esse dicenda, & secundùm bonam conscientiam.

Et primò. Suppono tria. Primò quidem suppono condemnationem istius Assertionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, & subditum; etiam per insidias, & blanditias & adulationes, nonobstante quocumque juramento, vel confœderatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque.* Quæ Propositio, sive Assertio, damnata est per sacrum Generale Concilium, tanquàm erronea in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Quod idcircò præmittere volui, ut confœderata* damnatione prædicta, & attenta conformitate doctrinæ istius Assertionis jam damnatæ, ad doctrinam istarum Assertionum; ac etiam identitate materiæ ipsarum, & illius; clariùs, & evidentiùs, ex jam determinatis, convinci possit, qualis, & quàm pestifera sit harum Assertionum doctrina † ipsarum illam virtualiter, & in eadem radice fundantur: propter quod singulariter advertendum, quòd si per causam inevitabilis necessitatis, vel notorietatis, aut allegatis publicè rationibus salvari possent, aut probabiles reddi, vel excusari Assertiones istæ; profectò salvari posset, & glosari talis Assertio jam damnata tanquàm intolerabilis, & damnata doctrina.

Secundò. Suppono, quòd novem Assertiones prædictæ judicialiter exhibitæ, non includunt, sed excludunt potiùs casum inevitabilis necessitatis, & notorietatis; in quo tamen casu animus, propria authoritate, aut voluntate, à sanctis Doctoribus non laudatur, nec approbatur; licet secundùm Leges humanas, talis impunitus permanet, si hoc legitimè constet; aliter non.

Probatur ista suppositio ex circumstantiis in ipsis Assertionibus expressis. Et primò. Si attendantur circumstantiæ ex parte illius: *Licitum est taliter occidere.* Loquitur enim prima Assertio de illo qui machinatur: sed manifestum est, quòd machinatio importat actionem occultam, & prolixam, & per consequens, non patentem, nec inevitabilem.

Prætereà videatur in quid machinatur. Non enim dicit Assertio: quòd *in mortem*, sed *in salutem corporalem Domini sui.* Consequenter verò non dicit, *pro aufferendo sibi vitam*: sed solùm dicit, *pro aufferendo sibi Dominationem suam.*

A Ceterùm quoad media per quæ machinatur, non dicit, quòd ipse jam habeat gladium extentum, ut percutiat Regem; sed dicit: *Per sortilegia*, quorum effectus est dubius, ac incertissimus, nec propinquus; quibus, vel per detectionem machinationis, vel resistentiam ad præventionem, vel aliàs, multis modis potest obviari, quàm per talem repentinam, & à non Judice, interfectionem: supposito etiam quòd per viam Justitiæ communis, & ordinatæ, talis puniri non posset.

Postremò additur, *per fraudes, dolos, & malum ingenium*, qui termini sunt generales, significantes actus interiores non patentes de se, sed potiùs ignotos.

B Patet Conclusio, quòd ex parte illius qui occiditur, Assertiones istæ casum necessitatis inevitabilis, aut etiam notorietatis non includunt, sed potiùs excludunt; nec fingi potest, sicut novis adinventionibus quidam fingere moliti sunt, quòd tyrannus, de ratione nominis, importat notorietatem criminis, & omnem malitiam.

Primò. Quia per eos qui dicuntur esse Authores hujus doctrinæ, & consequenter, per fautores, diffinitur tyrannus, quod *Tyrannus est, qui in Republica non Jure principatur, aut principari conatur.* Modo talis, ut notum est, potest esse non notorius; sicut in Job dicit Scriptura: quòd *Deus regnare facit hypocritam, propter peccata populi*, Job. XXXIV. 30. Et de tali sæpiùs occultum est, vel saltem non est evidens, aut notorium, quòd non rectè principetur &c.

Item. Prædictæ Assertiones describunt certum modum tyranni, seu etiam tyrannidis, qui, sicut supra probatum est, non notorius.

C Item. Si tyrannus, de sua ratione, importat omnem malitiam, & notorietatem; videant qui talia dicunt, quomodò stabit condemnatio dictæ Assertionis: *Quilibet tyrannus* &c. jam ritè, & solemnissimè facta.

Item. Tyrannus, in sacra Scriptura, sicut in Daniele, & alibi, pluries capitur prout est nomen fortitudinis, & potentiæ, sive cujusdam Dominationis, aut Principatus: & * quantùm ad hoc, non adinveniatur nova significatio termini, nec de quid nominis, cùm de re constet, fiat disceptatio; sed stetur communi usui Sanctorum, & Doctorum.

Quòd si forsan diceretur, quòd intelligendæ sunt dictæ Assertiones ad mentem loquentis, & glosandæ, in casu notorietatis, vel inevitabilis necessitatis &c. Contra: quia vel loquimur de istis Propositionibus, sine relatione ad assertorem, & intentionem ejus; sicut etiam sunt judicialiter exhibitæ, & examini Magistrorum expositæ: & si sic, D non habet hîc locum talis expositio, quia de illis, secundùm quod sunt, reddendum est Judicium.

Item. Si recipienda esset talis glosa, vel expositio, quam tamen, ex suis propriis terminis, prædictæ Assertiones excludunt, ut supra deduxi, cùm proximè jam damnata, non ita glosari potuisset.

Item. Si dicant Adversarii, nullum esse, vel fuisse talis doctrinæ assertorem, saltem pro sua parte, cui ad intentionem assertoris remittit, petunt istarum sensum: si verò fiat relatio ad assertorem, tunc intelligendæ sunt Propositiones istæ Majoris, secundùm habitudinem ad Minorem, & Conclusionem quam

* *Forsan* considerata. † *Locus corruptus.*

* *Forsan* ut.

quam intendit justificare. Non autem posuit aliquid, nec intelligere potuit de notorietate, vel inevitabili necessitate: quia tunc nulla fuisset sua subsumptio, nec probationis efficacia; sicut patet in decursu Minoris, & Conclusione quæ justificari quærebatur. Et si referantur in habitudine ad talem Conclusionem justificandam, longè pejores essent, & minùs tolerabiles, quia * in se indè † & simpliciter. Quare &c.

Tertiò. Supposito quòd multæ Assertiones, seu Propositiones morales, agibilia humana continentes, pertinent ad Fidem; ita quòd sunt de veritate Fidei, & earum oppositæ sunt hæreticæ, & præsertim doctrina Præceptorum Decalogi moralium, in sacra Scriptura contentorum, immediatè pertinent ad Fidei veritatem.

Primum patet, de Propositionibus moralibus absque numero, ut de istis: Fornicari, est peccatum. Simonia, est peccatum. Usura, est peccatum. Et sic de multis aliis, quarum oppositæ sunt per Ecclesiam tanquàm hæreticæ condemnatæ. Similiter de ista: *Quilibet tyrannus* &c. ac etiam de multis Assertionibus Joannis Wicleff, Joannis Huss, per hoc sacrum Concilium condemnatis.

Secundum patet. Quia licèt talia Præcepta sint de Lege naturæ; tamen aliundè doctrina illorum, ex authoritate sacræ Scripturæ divinitùs inspiratæ, nobis firmiter credenda proponuntur ‡; sicut etiam de Lege naturæ non est, credere, vel adorare plures Deos. Et tamen Articulus iste in sacra Scriptura credendus, atque tenendus præcipitur, & ita de similibus: & hoc esse rationabile, & necessarium, tam propter depravationem affectuum, quàm fallibilitatem, & ignorantiam hominum, ostendit ad longum sanctus Thomas, *in primo Libro Summæ, contra Gentiles.*

Item. Præcepta Decalogi, secundùm quod traduntur in sacra Scriptura, ordinant hominem ad finem supernaturalem, & æternum, qui non nisi ex Fide potest cognosci; juxta illud: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. XIX. 17. Et iterum: *Hoc fac, & vives.* Luc. X. 28. Et ideò doctrina talium pertinet ad Fidem, sicut etiam universa in sacro Canone Bibliæ contenta: & omne dogma illis adversum, non solùm est falsum, sed damnabile, & hæreticum.

Quibus præsuppositis, subjungo Conclusionem, cui fideliter & firmiter adhereo, quæ talis est: Doctrina prædictarum Assertionum falsa est, & erronea in Fide, & moribus.

Probatur ista Conclusio, tùm ex condemnatione illius Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ continetur in istis Assertionibus virtualiter; & plures addunt sex circumstantias aggravantes, sicut ampliùs declaratur in Cedula Reverendissimi Patris, Cardinalis Cameracensis, & meis suppositionibus: tùm quia doctrina hæc est contra duo Præcepta Decalogi.

* *Forsan* quàm. † *Forsan* nudè. ‡ *Forsan* proponitur.

Videlicet.

Contra illud: *Non occides.* Et illud: *Non perjurabis*: ubi omne juramentum jubetur observari, quod non vergit in detrimentum animæ. Et contra illud: Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Et contra illud: XXIII. *quæst.* V. Cap. *Non occides*, quod sumitur ab Augustino, Libro, *De Civitate*, ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus sanctus, Justitiæ Deus, specialiter jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, aut quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Et XXIII. *quæst.* IX. C. *Quicumque*: quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *Quisquis sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemcumque criminosum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit; velut homicida judicabitur, & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.* Et ad hoc est sanctus Thomas. *Secunda Secundæ, quæst.* LXIV. *Artic.* III. ubi quærens: *Utrùm liceat personæ privatæ hominem peccatorem occidere?* Determinat expressè, quòd *Ad illum solùm pertinet occidere, cui committitur cura Communitatis servandæ, scilicet Principi, sive Judici, sicut ad Medicum pertinet membrum putridum abscindere, quando ei commissa sit cura salutis totius corporis.* Et allegat Augustinum, ubi supra. Videatur ibi, & eodem Articulo, in solutione tertiæ Veritatis.

Item. Idem Doctor sanctus Thomas, in suo *De Regimine Principum, ad Regem Cypri.* Ubi post multa ait: *Videtur enim contra tyrannorum sævitiam, non privata præsumptione aliquorum, sed authoritate publica procedendum.* Quod declarat ad longum ibidem. *Quibusdam*, inquit, *visum fuit, ut ad fortium virorum virtutem pertineat tyrannum interimere.* Ut declarat per exemplum; *Sed hoc*, inquit, *regulæ Apostolicæ non congruit.* Et ad idem est Dominus Alexander de Halis, *tertio Libro*, quæst. illa: *Utrùm qui non habet potestatem, universaliter prohibeatur maleficum occidere*: in solutione secundæ rationis. Et Petrus de Tarentasia, *in scripto super Sententias.* Frater Augustinus de Ancona, *in Summa*, quam fecit *De Potestate Ecclesiastica.* Et Sarisberiensis, in suo *Policraticon*, *Lib.* VIII. *Cap.* X. *Quantùm ad tyrannum, cum quo factum est fidelitatis juramentum*, Ubi loquitur de interfectione plurium tyrannorum; & circa finem dicit: *Hoc cavendum docent Historiæ, ne quis illius moliatur interitum, cui fidei, aut sacramenti religione tenetur astrictus.* Declarat hæc de Sedechia, qui fuit punitus graviter à Domino, quia nòn servavit fidem Nabuchodonosor, qui tamen erat tyrannus pessimus, usurpans Dominium super populum Dei, gravissimèque affligens ipsum, quorum recitare * dicta, & rationes condendi Decretalem illam. *Pro humani. De homicidio. Libro sexto*, 'edictam in Generali Concilio Lugdunensi.

Ex quibus omnibus infero Conclusionem responsalem ad quæsitum, in forma, videlicet: *Istæ novem Assertiones prædictæ, Judicio Fidei sunt reprobandæ, & damnandæ.* Patet ex dictis: quia sunt erroneæ in Fide & moribus; ex quo sequitur consequenter, quòd benè sunt qualificatæ, in forma in qua sunt judicialiter exhibitæ. Probato namque quòd sunt erroneæ in Fide & moribus, attenta materia de qua sunt; sequitur quòd etiam sunt multipliciter scandalosæ, ac Regiæ Majestati, ac Legibus divinæ, naturali, & humanæ injuriosæ. Quapropter concludendum est certissimè, quòd hæc doctrina pestifera, & hæretica, est conformiter ad deliberationem præfati Domini Cardinalis Cameracensis, & quælibet dictarum Assertionum, catholicè condemnanda, in forma eis subscripta, vobis Reverendissimis Patribus judicialiter exhibita: & necessitatem condemnationis ipsarum probat materia, de qua sunt, scilicet de agibilibus humanis, quæ quotidiè in usum veniunt, & Præceptis moralibus Decalogi.

Item. Patens earum deffensio, ex qua in animis generata est de earum veritate, vel probabilitate credulitas, vel opinio.

Item. Scandala generata ex eis, &, si non occursum fuerit, generanda; & quia sunt Judicio Fidei exposita, si non damnarentur, approbare viderentur;

* *Hic aliquid desideratur.*

tur; juxta illud: *Error, cui non resistitur, approbatur.* Quod potissimè verum est de Judicibus, & ceteris, ad quos spectat judicialis erroris reprobatio. Et attendatur dictum Gregorii, dicentis: *Quòd si de veritate scandalum nascitur, utiliùs scandalum nasci permittitur, quàm veritas doctrinæ relinquatur.*

Vobis ergo Reverendissimis Patribus, cum correctione, Fidem meam, & credulitatem firmam, super exhibitis novem Assertionibus, pueriliter, sed fideliter aperio: quam tamen Fidem meam in hoc, & in ceteris, determinationi sanctæ Matris Ecclesiæ, & hujus sacri Concilii Generalis reverenter, & obedienter submitto. Cedulam hanc meam deliberationis meæ, aliena manu scriptam, meâ, pro testimonio, signavi. Die Jovis, Mensis Decembris. Anno Domini 1415.

SEXTA DELIBERATIO, SEU CEDULA *Partis Negativæ*.*

EGo &c. & sacræ Theologiæ Professor minimus; ad quæstionem, quâ quæritur: Utrùm novem Assertiones Judicio Fidei sint reprobandæ: secundùm conscientiam meam, respondeo breviter per tres Conclusiones, quas pia mihi, in parte hac, ut spero, dictat conscientia; quas etiam à nullo alio unquam Magistrorum audivi, aut vidi: sicque easdem, absque sinistræ suspicionis scrupulo, pono, salvo semper judicio saniori, & omni pertinacia seclusa.

* *Legendum* Affirmativæ.

CONCLUSIO PRIMA, *Quòd istæ Assertiones respiciunt Fidem Catholicam.*

HÆ novem Assertiones, de quibus est quæstio, directè respiciunt Fidem Catholicam, & Scripturam sacram. Patet Conclusio: quia illæ Assertiones, & præsertim prima, & septima, videntur saltare uno pede, & fundantur in opposito Præceptorum Decalogi: *Non occides*, quod secundùm sanctos, & Doctores intelligitur, *absque authoritate judiciaria* &c. & Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam* &c. quæ duo Præcepta prædicta intelligenda sunt ad intentionem principalis Legislatoris Spiritus sancti, & sanctorum Doctorum, in quibus, & per quos idem justissimus Legislator locutus est. Et quia, secundùm Philosophos, & Theologos, oppositorum eadem est disciplina: ideò, sicut illa Propositio, *Illicitum, seu non licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, occidere quemcumque tyrannum* &c. pertinet ad Fidem Catholicam, & Scripturam sacram, scilicet ad illud Dominicum Præceptum, Exod. XX. *Non occides*: ita ejus contradictoria, scilicet prima Assertio, quæ aliis sequentibus venenum porrigit, scilicet illa, *Licitum est unicuique subdito* &c. respicit Fidem Catholicam, & Scripturam sacram, *Exod.* XX. 13. & *Matth.* V. 21. positam, scilicet, *Non occides*. Et sicut dictum est de prima Assertione; ita dici potest de sex sequentibus: quoniam, ut dictum est, uno fundantur pede, scilicet, in opposito Præcepti Decalogi. Alias probationes claras, & evidentes omitto, pro præsenti, causâ brevitatis.

De octava autem Assertione, notum est quòd pertineat ad Scripturam sacram; quia ad textum Apostoli, dicentis: *Littera occidit.*

De nona verò Assertione; iterùm satis evidens est, quia pertinet ad illud Domini Præceptum: *Non perjurabis*: quo Præcepto, omnia juramenta licita, non vergentia in detrimentum animarum, præcipiuntur observari; cujus oppositum dicit Assertio nona.

CORRELARIUM: *Quòd non sint opinabiles, seu probabiles.*

EX quibus sequitur, quòd prædictæ novem Assertiones non sunt probabiles, aut opinabiles: quia ex quo directè pertinent ad Fidem Catholicam, & Scripturam sacram; & sunt opposita Præceptorum Decalogi, quæ mores, & vitam cujuslibet hominis usum rationis habentis regulare debent; sequitur quòd non cadant sub opinione. Nam quanta est distantia inter Fidem, & opinionem, nemo sapiens Theologus ignorat. Et dato quòd essent opinabiles: nihilominùs ipsæ meritò essent repudiandæ tanquàm scandalosæ; quia ministrant occasionem ad nefanda homicidia, ad fraudes, ad mendacia, ad perjuria, ad seditiones. Igitur sunt scandalosæ; ut patet ex diffinitione scandali.

Scandalum enim; est *Dictum, vel factum minùs rectum, præbens occasionem ruinæ, seu delinquendi.* Et ideò nullo modo sunt ad praxim ponendæ: quia ex solis opinabilibus, incertisque, formidinem de opposito continentibus, nemo debet procedere ad certam hominis mortem, ad perjuria, mendacia, ad seditiones, & insidias, & ad alia perhorrenda scandala.

CONCLUSIO SECUNDA.

POno, sub protestatione communi in Actibus Scolasticis, & Theologicis fieri consueta: Hæ novem Assertiones, de quibus est quæstio, quantùm ad sensum principalem, & usitatum, quem verba faciunt, sunt falsæ, & erroneæ: & pertinaciter defensatæ, sunt hæreticæ.

Secunda pars hujus Conclusionis nota citò, ex diffinitione hæresis, vel hæretici, dummodò prima pars ejusdem Conclusionis, probabitur † ergo Conclusio ista, quoad primam partem. Probatur ista Conclusio, authoritate hujus sacri Concilii Constantiensis; quod si non formaliter, & in propria forma; tamen virtualiter, & in effectu, primas septem Assertiones in Sessione publica, sexta die Julii facta, solemniter condemnavit. Cui condemnationi Ecclesiasticæ, & determinationi pertinaciter contradicere, quid aliud esset, quàm hæresis? Affirmata Assertio namque tunc damnata, has septem Assertiones includens virtualiter, est hæc: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè*, per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per insidias, blanditias, vel adulationes; non obstante quocumque juramento, seu confœderatione factis cum eo; non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque* &c.

Rogo, ponderentur singula verba hujus condemnatæ Assertionis, & evidenter apparebit veritas hujus secundæ Conclusionis, quoad primas septem Assertiones, si verba harum novem Assertionum cum verbis prædictæ condemnatæ Assertionis comparentur, & sigillatim, ut prædixi, æquali lance trutinentur. Et quod plus est; supra malitias in ipsa condem-

† *Hic aliquid desideratu.* * *Videtur addendum* occidi.

demnata Assertione insertas; istæ novem novas quasdam malitias superaddunt.

Secunda namque Assertio superaddit iniquitatem super iniquitatem, quòd istæ tres Leges, videlicet naturalis, moralis, & divina, authorisent tam detestabile homicidium.

Tertia, & quarta Assertiones, supra dolorem vulnerum priorum, addunt improvidam, & rusticalem interficiendi turpitudinem; dùm dicunt, quòd *talis sit mors propria tyrannorum*, *scilicet*, *occidi villanè*; Hoc ergo ego intell. *, id est, sine diffidatione improvidè, & insidiosè.

Quinta, sexta, & septima Assertiones, prioribus plagis livorem virulentum adjiciunt, maximam videlicet injuriam Regiæ Majestati; quinta enim asserit, quòd Rex *tale homicidium debeat acceptare*, *& authorisare.*

Sexta adjungit, quòd Rex debeat hujusmodi homicidium remunerare, *amore*, *honore & divitiis.*

Septima execrabilis, annectit quòd *Rex talem homicidam debeat plùs amare*, *quàm priùs*; *& debet facere publicari*, *& prædicari tale homicidium tamquàm fidele*, *seu fidelitatem*, *in Regno suo*, *& extra Regnum.* Et sic hæ tres Assertiones, quinta, sexta, & septima, suadent Regiæ Majestati, ut laudet peccatorem in desideriis animæ suæ, & iniquum benedicat. Quanta autem hæc sit injuria Regiæ Majestati, quilibet utens ratione perpendere potest.

Octava autem Assertio superaddit venenum aspidum insanabile, videlicet quòd *Sensus litteralis sacræ Scripturæ occidit animam.* Cùm utique, secundùm Augustinum, in sensu litterali sacræ Scripturæ fundentur omnes Argumentationes in Theologia; & si in unico passu Scriptura sacra haberet sensum litteralem falsum, & occidentem animam ipsam, utique tota redderetur suspecta meritò. Undè ampliùs non dicit; sensus litteralis *occidit*; sed notanter dicit: *Littera occidit.* Littera, id est sensus grammaticalis quem termini in textu positi videntur importare, sæpiùs est falsa, seu falsus, & occidit animam: sicut ibi; *Nemo mittens manum ad aratrum*, *& aspiciens retrò*, *aptus est Regno cœlorum*: Luc. IX. 62. Si enim littera, id est sensus grammaticalis, quem hæc verba, prima fronte, videntur sonare, verificaretur; tunc pauperes rustici arantes essent in periculo maximo animarum: sensus enim litteralis sacræ Scripturæ, quem Author Spiritus sanctus principaliter intendit, nunquàm est falsus, nec alicubi patitur calumniam. Qui ergò errare vult, in sacra Scriptura ponere debet differentiam inter litteram, & sensum litteralem, ut jam dictum est.

Nona verò Assertio, hanc superaddit malitiam, quòd *Nullus jurans*, *teneatur servare juramentum*, *si sit in suum præjudicium*, *vel uxoris suæ*, *vel suorum liberorum.* Propter hoc namque quod Rex Sedechias non servavit pactum initum, & juramento firmatum cum Rege Babylonis tyranno impiissimo, captivatus est crudeliter, & lumine oculorum privatus; quia Deum, cui juratur, præ oculis non habuit, ut dicunt expositiones, *Quarto Regum*, *ultimo.*

Ex illa igitur Ecclesiastica condemnatione facta per hanc Synodum sanctam Constantiensem, patet veritas hujus Conclusionis; quâ scilicet sacra Synodus istam pestiferam doctrinam decrevit, & diffinivit esse erroneam in Fide, & moribus: &, ut patet ex Decreto tunc in prædicta Sessione pronunciato, eamdem doctrinam, *tanquam hæreticam*, *scandalosam*, *seditiosam*, *& ad fraudes*, *seditiones*, *mendacia*, *deceptiones & perjuria vias dantem*, reprobavit, & condemnavit. Et si nulla alia esset authoritas evidens, & notoria, sufficeret, ad Conclusionis hujus veritatem, authoritas hujus sacri Concilii.

Pro veritate etiam hujus Conclusionis multùm facit, quòd Salvator noster tàm sollicitè, tàmque seriosè prohibet homicidium, Matth. v. 22. Nam si *Irascens fratri suo*, *reus erit Judicio*; *& qui dixerit fratri*, *racha*, *reus erit Consilio*; *& qui dixerit*, *fatue*, *reus erit gehennæ ignis.* Quid de illo erit, qui nedùm *irascitur*, aut *racha*, aut *fatue* dixerit; sed insidiosè, dolosè, & nequissimè occiderit fratrem suum authoritate privata?

Idem, secundùm Alexandrum de Halis, in Summa sua, Libro tertio, circa materiam Decalogi. „Ad interficiendum, secundùm Legem, tria requi„runtur, scilicet justa causa, justus ordo, & justus „animus. Primò inquam, requiritur justa causa; „ut si reus meruerit occidi. Secundò, requiritur ju„stus ordo; scilicet, ut occidens habeat potesta„tem, & reus convictus sit de crimine. Tertiò, requi„ritur justus animus; scilicet ut fiat solo amore ju„stitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.„ Constat autem, quòd non quilibet habet potestatem judiciariam super quemcumque tyrannum. Igitur Assertiones falsæ, & temerariæ.

Et iterùm: quia ex primo *Physicorum.* Tunc unumquemque scire arbitrantur *, cùm causas ejus cognoscimus.

Sunt autem quatuor causæ cujuslibet effectus legitimè producti: ideò causa efficiens homicidii, scilicet homo legitimè occidens, vel legitimè occidere faciens, secundùm Apostolum, *ad Romanos* XIII. debet habere causam formalem; id est, debet esse Judex, vel Prælatus, & sic Minister Dei.

Secundò. Debet habere causam materialem; & hoc in persona, de qua fit vindicta, scilicet peccatum, seu culpam.

Tertiò. Debet ibi esse finis debitus; quia talis vindicta, seu punitio, debet fieri amore Justitiæ, & conservationis Reipublicæ, & absque odio, & appetitu propriæ vindictæ: & hoc tangit Apostolus, ubi supra: *Non sine causa gladium portat.* Rom. XIII. 4. Ecce finis. *Dei enim Minister est*: Ecce ordinata potestas, quæ est causa formalis. *Vindex in iram*, *ei qui malè facit*: Ecce demeritum, seu culpa, quæ supplet vicem causæ materialis.

Nec valent cavillationes, quæ fortè fieri possent per adversarios, de casu inevitabilis necessitatis; quia casum talem prædictæ novem Assertiones non includunt: sed si singula verba Assertionum, & præsertim primæ pensentur, evidenter excludunt; quia in prima Assertione ponitur verbum hoc: *machinatur*, quod dicit morosam, & non subitam, occultam, & non manifestam actionem; per quam, videlicet prolixam, & occultam actionem, excluditur manifestè casus inevitabilis necessitatis. Ponderentur nihilominùs cetera verba primæ Assertionis, & ceterarum; & invenietur casus inevitabilis necessitatis taliter exclusus. Non enim dicitur in prima Assertione, quòd *talis tyrannus machinatur in mortem*; sed *in salutem corporalem Domini sui.* Et non dicit, *pro auferendo sibi Dominationem suam*: sed dicit: *pro auferendo sibi vitam.* Ergo pensentur verba omnium Assertionum.

* *Forsan* arbitramur.

CONCLUSIO TERTIA.

Hæ novem Assertiones, de quibus quæritur, Judicio Fidei sunt condemnandæ.

Ista Conclusio sequitur directè ex præmissis duabus præcedentibus; quia hæ novem Assertiones pertinent ad Fidem Catholicam, & Scripturam sacram, ut dicit Conclusio prima: & ipsæ sunt erroneæ, & hære-

* *Locus corruptus; forsan* intelligo.

ticæ, ut dicit Conclusio prima: & ipsæ sunt erroneæ, & hæreticæ, ut dicit Conclusio secunda. Et quia omnes hæreses sunt Judicio Fidei reprobandæ; sequitur, quòd hæc Conclusio sit vera.

Et iterùm: quia hæc sacra Synodus Constantiensis damnavit hanc pestiferam doctrinam, seu Conclusionem: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque* &c. Igitur, à fortiori, hoc sacrum Concilium debet has novem Assertiones, quæ non pauciores, imò plures, & majores continent errores, judicialiter condemnare: quòd si non fecerit, quod absit, à multis pateretur calumniam, quia *Error, cui non resistitur, approbatur.* Expositione enim quadam facta in loco Sessionis, multi simplices horribiliter sunt scandalisati, dicentes, quòd in Generali Concilio Constantiensi determinatum sit, per quemdam Episcopum, quòd licebat cuilibet homini, etiam Sacerdoti, & Religioso, quemcumque tyrannum interficere: multi tamen ex eisdem simplicibus, dixerunt se, per nullum modum posse credere dictis ejusdem Episcopi, & in hoc etiam parati essent mori.

Hæc ergo * audivi, securus hîc scripsi.

Ne igitur scintilla in magnam flammam, & voraginem; & parvus rivulus in flumen crescat magnum, obviandum est Assertionibus prædictis per hoc sacrum Concilium Generale, pro toto posse.

Et ne quis autumet, hunc esse Libellum famosum; ecce contestor Deum verum, justum Christum, & hunc Crucifixum, corda scrutantem, & renes; quia non livore rancoris, aut invidiæ, hæc scripserim, alicui parti applaudens; sed meram Dei veritatem zelans: & ne Cedula vadat in codicem, cartula quoque brevis in volumen abeat; ecce brevitatis amica compendiositatis † calamum prolixiùsve affectantem coget conquiescere.

Scripta per me &c. manu propria, sub correctione judicii melioris.

* *Videtur addendum* quæ. † *Forsan legendum* compendiositas calamum prolixiùs ire.

Septima Deliberatio, seu CEDULA *pro parte Negativa.* *

EGo &c. Theologiæ Professor, respondeo per infra scriptas Conclusiones.

Primò, præmitto illam suppositionem, quòd error in Fide, est error qui fit contra Fidem; quæ Fides in sacra Scriptura vel expressè ponitur, vel ex ea sequitur.

Conclusio Prima.

Quamvis Lex divina modificativè impunè licentiat hominem interfici; tamen passim, & indifferenter hominem interficiens † obnoxium esse criminis cùm decrevit.

Prima pars primò patet in generali, per illud Exod. XXII. 18. *Maleficos non patieris vivere.*

Secundò. Patet in speciali: aut quia Mandatum habet à Deo immediatè; ut Moyses, qui interfecit Ægyptium. *Exod.* II. & *Act.* VII. Et Phinées interfecit Zimbri. *Numeri.* XXV. qui habuit Præceptum à Deo, & à Moyse mediatè. Aut quia habet authoritatem interficiendi; ut Joyadas, qui interfecit Athaliam. *Quarto Regum.* XI. Aut quia est hostis publicus, & diffidatus; ut Ajoth, qui occidit Eglon. *Judicum.* III. Et Joab Absalon. 2. *Regum.* C. XIII. Et Samuel Agag. I. *Reg.* XV. Aut quia fit occulta Dei inspiratione: & sic Samson excusatur, secundùm Augustinum, qui se interfecit cum hostibus. Et, secundùm Hieronymum, Jephte revertens de victoria, propriam filiam occurrentem occidit. *Judicum.* XI.

A Secunda pars principalis Conclusionis probatur tripliciter.

Primò. Per authoritates Bibliæ.

Secundò. Per sanctos Doctores.

Tertio. Per exempla.

Nam *Geneseos* IX. 6. Dicitur, *Quicumque fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.* Item. *Genes.* IV. 10. dicit Dominus ad Cain occidentem Abel: *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Et sequitur, XIV. 15. *Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra, omnis qui invenerit me, occidet me.* Deus dixit ei: *Nequaquam ita fiet; sed omnis qui occiderit Cain, punietur septuplum.*

Item. Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam* &c. Matth. XXVI. 52. *Omnes qui gladium acceperint, gladio peribunt*; Igitur &c. Patet item per glosam, Exod. XI. *Cùm minister Judicis occidit eum, quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si id sponte faciat, homicida est, etiamsi eum occidat, quem sciat à Judice occidi debuisse.* Et habetur in *Canone* XXIII. *q.* V. *Cùm minister.*

B Per exempla patet. Primò de Lamech, qui occidit Cain, etiam malum; tamen inde punitus est. *Genes.* IV. 24. 25. Ubi dicitur: *Dixitque Lamech uxoribus suis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meam, uxores Lamech, auscultate sermonem meum; quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum, septuplum ultio dabitur de Cain; de Lamech verò septuagies septies.*

Item. Patet de Simone, & Levi, qui occiderunt Sichimitas, & inde maledictionem Patris incurrerunt. *Genes.* XXXIV.

C

Conclusio Secunda.

Error est in Fide, & moribus, & multipliciter erronea, & scandalum est, asserere quòd licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato &c. *ut dicit prima Assertio.*

Illa Conclusio habet tres partes. Pro prima parte patet: quia est contra Scripturam sacram; puta contra illam *Exod.* XX. *Non occides*: & hoc loquendo de occisione hominis insontis, & quæ fit authoritate privata, & voluntariè. Igitur &c. Consequentiam tenet per suppositionem. Si autem quis diceret, quòd sub tali Præcepto, *Non occides*, non includatur tyrannus: contra. Aut hoc esset propter scelerum gravitatem; aut quia licentiatur à Jure. Non primum; quia idolatria est pejor aliis, & idolatra peccat directè contra melius bonum, quia contra Deum. Igitur &c. Consequentiam tenet, IX.

D *Ethicorum*, ubi dicitur: *Qui fingit se amicum, est pejor quàm qui facit falsam monetam.* Ubi Expositores eliciunt, quòd de quanta malitia est circa melius, de tanto est pejor.

Nota secundum; quia nullibi Jus licentiat eum, imò prohibet; eo quòd Lex prohibet omne malum, & præcipit omne bonum V. *Ethicorum.* Sed taliter occidere, est malum: quia contra Præceptum Dei, scilicet: *Non occides* &c.

Item. Ad idem arguitur? Saül fuit magnus tyrannus, & tamen David sanctus noluit eum interficere; sed hodie est licitum. Consequentia tenet, eo quòd

* *Legendum* Affirmativa. † *Forsan legendum* tamen...; interficientem.... decrevit, *delendo* cùm.

quòd *Meliores semper oportet nos imitari.* IX. Ethicorum. Et *Omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Rom. XV. 4. Major patet: *primo Regum.* Minor, I. *Reg.* XXVI. 23. Ubi dicitur in persona David; *Tradidit enim Dominus te hodiè in manum meam, sed non extendam manum meam in Dominum meum, quia Christus Domini est.* Et XXIV. II.

Item. Ibidem dicitur: XXVI. 8. *Dixit Abisai ad David; Conclusit Deus hodiè inimicum tuum in manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lanceâ in terra semel, & secundò opus non erit. Et dixit David ad Abisai. Non interficies eum: quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit?*

Item. Primo Regum. XXIV. 5. 6. 7. *Surrexit David, & præscidit oram chlamidis Saül silenter. Post hoc percussit cor suum David, eo quòd abscidisset oram chlamidis Saül. Dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Dominus est.* I. Reg. XXVI. 10. 11. *Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut descendens in prælium perierit, propitius sit mihi Dominus, ut non mittam manum meam in Christum Domini.* I. Reg. XXIV. 8. *Et confregit David viros suos sermonibus istis, & non permisit eis, ut consurgerent in Saül.*

Item. *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona.* ut dicit Eustachius, super primo *Ethicorum.* Sed occidere hominem, est de se malum, in casu præsenti. Igitur non debet fieri ad tuendam salutem corporalem Regis sui, ad conservandam Rempublicam.

Pro secunda parte, probatur Conclusio. Contra bonos mores est, cum illo incipere bellum, cum quo quis semper familiariter vixerit, & familiaritatem exercuerit. Sed multi tyranni cum certis subditis Dominorum superiorum familiariter vixerunt, & vivunt, & hoc in licitis, & honestis: sed per interfectionem eorumdem tyrannorum maximum bellum committitur, & despectus. Igitur, ad minus, talibus subditis Regis non est licitum tales tyrannos occidere.

Pro prima parte Major patet, per Tullium, in Libro, *de Amicitia,* dicentem: *Nihil est turpius, quàm cum illo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris.* Sed pro secunda parte probatur per Philosophum. IV. *Ethicorum,* dicentem; *Servile est, familiarem despicere.* Sed quis posset esse major despectus, quàm non curare de salute corporali alicujus? eo quòd *injuria est species vilipensionis.* II. Ethicorum. Sed Minor patet ad sensum.

Item. Contra bonos mores est, non velle bonum benefactori suo, gratiâ ipsius. Sed multi tyranni sunt benefactores ceterorum subditorum suorum Dominorum. Igitur illis non est licitum talem tyrannum benefacientem eis occidere. Major patet: eo quòd *Secundùm bonos mores, re familiari*, ei oportet qui benè fecit.* V. Ethicorum. *Justum est ei gratiam facere.* Primo Rethoricorum. Et *Quilibet passus beneficium, tenetur diligere suum benefactorem.* IX. Ethicorum. Sed *diligere. est velle alicui bonum, gratiâ ipsius.* II. Rethoricorum. Sed *Non est bonum alicui velle, sibi mortem properando, quæ est omnium terribilissimum.* III. Ethicorum. In tantum, quod *Omne animal salutem tueri laborat; & mortem, & pernitiem prorsùs evitat.* In *de Consolatione Philosophiæ,* agitur.

Pro tertia parte probatur. Quia per hoc daretur facilis occasio vassallis & subditis, ad invadendum Dominos eorum, & ad machinandum in contrarium salutem corporalem, & ad rebellandum eisdem. Patet: eo quòd *Sensus, & cogitatio humani cordis, prona sunt in malum ab adolescentia sua.* Gen. VIII. 21. Et, secundùm Philosophum, secundo Topicorum. *Homines, ut in pluribus, sunt mali; & in paucioribus, boni.* Et hinc est quod dicitur, II. *Rethoricorum,* quod *Plura eorum, quæ fiunt, sunt mala, quia multa veniunt in deterius.* Sed hæc sunt multa mala, quia contra ordinationem Dei, eo quòd *Qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit.* Ad Rom. XIII. 2. quæ tamen *ordinatio Dei, semper est bona,* ut ait Boëtius, *in Libro, De hebdomadibus,* in hæc verba; *Deus bonus est, omnia quæ egrediuntur ab eo sunt bona.* Et est contra Philosophum. II. Rethoricorum. *Non enim nocet peccatum Medici, sicut non obedire Principi.*

* *Locus corruptus, forsan* refamulari.

Conclusio Tertia.

Erroneum est dicere, & contra Fidem, quòd sensus litteralis non sit verus aliquando, & non semper tenendus.

Pro probatione præsoppono, secundùm Doctores communiter loquentes de sensu litterali, quòd *Sensus litteralis uniuscujuscumque locutionis, est ille sensus quem principaliter, & de directo ipse loquens intendit.* Undè Lyra, in primo Prologo *suæ Postillæ, super Bibliam,* dicit quòd *Sensus litteralis sacræ Scripturæ, est sensus, qui concluditur ex circumstantia litteræ esse primarius, & principalis intellectus ejus.*

Tunc probatur sic Conclusio: Sensus litteralis uniuscujuscumque locutionis, est ille sensus, quem principaliter, & de directo ipse loquens intendit: sed dicere, quòd non sensus litteralis est verus, & tenendus; est idem, quòd dicere, quòd non semper est capienda intentio loquentis. Sed cùm Spiritus sanctus est ille, qui in sacra Scriptura loquitur, juxta illud, 2. Petri I. 21. *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei omnes, aut homines.* Et per consequens, est idem dicere, quòd non semper est capienda intentio Spiritus sancti, cùm ipse sit *via, & veritas,* Joan. XIV. 6. Et ob hoc dicit Scriptura: *Non contradicas verbo veritatis ullo modo.* Eccli. IV. 30.

Confirmatur Conclusio per Beatum Augustinum, dicentem: quod *Sensus litteralis semper est verus; sic quòd non est efficax argumentum, nisi in sensu litterali fundatum.*

Correlariè sequitur, quòd octava Assertio est Judicio Fidei reprobanda; quia error in Fide, ut dicit Conclusio. Igitur consequentia tenet de se. Patet: etiam ex quid nominis præsupponitur, & non probatur in omni scientia, ut dicit Philosophus. *primo Posteriorum.*

Conclusio Quarta.

Quodlibet juramentum, promissum, pactum honestum, vel honesta, spontè emissum, vel factum, seu emissa, est servandum, seu servanda. Patet multipliciter.

Primò per illud Exod. XX. 7. *Non assumes Nomen Dei tui in vanum,* Item. per illud Matthæi, V. 33. *Audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis; reddes autem Domino juramenta tua;* Item. Per illud Psalmi, LXXXVIII. 35. *Quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.*

Secundò. Hoc suadet Lex naturalis illa, de qua loquitur Matth. VII. 12. *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Sed quilibet compos rationis existens, vellet sibi promissa servari, Igitur &c.

Tertiò. Ad hoc movere debent exempla, tàm virorum Sanctorum fidelium, quàm aliorum.

Primò. Illud, 1. *Reg.* xxx. De David, qui juravit puero Ægyptio servo Amalechitæ, quòd non occideret eum, nec traderet eum in manus Domini sui, si ostenderet ei adversarios; & id adimplevit.

Item. Illud, *Judic.* 1. 23, 24, 25. De domo Joseph dicitur, quòd *Cùm obsiderent urbem, quæ priùs vocabatur Luza, viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, & faciemus tecum misericordiam. Qui cùm ostendisset, percusserunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus dimiserunt.*

Item. Illud, *Josue* II. De Raab meretrice, cui exploratores missi à Josue juraverunt per Dominum Deum, sibi facere misericordiam, & domui Patris sui; quod & impletum fuit.

Quartò. Ad hoc incitare debent pœnæ violatoribus talium inflictæ, & infligendæ.

Patet primò de Joab, qui occisus fuit per Salomonem, eo quòd occidit Abner filium Ner, tempore pacis. 2. *Reg.* III.

Item. Patet de Sedechia, qui fregit pactum factum cum Rege Babylonis, quamvis perversissimo; tamen indè punitus est.

Item. Ut refert Tullius, in Libro, *De Officiis*, quòd consuetudo Romanorum fuit, quòd si quis non servasset juramentum suum præstitum hostibus, quòd mittebatur ligatus, & captivus ad eos.

Quintò. Ad hoc provocare debent violatores prædictorum, qui, ut in pluribus, perversissimi fuerunt. Patet hoc, 1. *Macch.* VI. De Rege Antiocho, qui juravit existentibus in * Bithinia: *Et juravit illis Rex, & Principes ejus.* Et ibidem sequitur: *Et exierunt de munitione. Et intravit montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citiùs juramentum, quod juravit,* 1. Macch. VI. 61, 62.

Item. Patet: 1. *Macch.* De Alcimo Sacerdote, ubi dicitur sic: *Et convenerunt ad Alcimum, & Bacchidem congregatio Scribarum, requirere quæ justa sunt* &c. *Et locutus est Alcimus Sacerdos cum eis verba pacifica, & juravit illis dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris. Et crediderunt ei.* Et sequitur ibidem: *Et comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in una die.* 1. Macch. VII. 12, 15, 16.

* *Legendum* in Jerusalem.

Objectio.

Et si diceretur: Juramentum quod vergit in deteriorem exitum, hoc non est obligatorium, sed servandum: sed sic est in casu nonæ Assertionis.

Responsio.

Respondeo: Negando, sicut verba sonant; & simpliciter intelligendo, sine restrictione: quia *Omne juramentum honestum* &c. ut supra: *si potest teneri, sine interitu salutis æternæ, est servandum,* ut tota in C. *Si vero,* II. *De jurejur.*

Ulteriùs est notandum, secundùm Raymundum, *in Summa sua.* Tit. *De jure, & pro* .... quòd *Juramentum vergit in deteriorem exitum, sex modis.*

„Primò. Cùm juratur aliquid, quod est mortale in se.

„Secundò. Cùm juratur aliquid, quod est veniale in se.

„Tertiò. Cùm juratur indifferens aliquid, quod „est ex circumstantia, & efficitur veniale, vel mor„tale.

„Quartò. Cùm juramentum excludit opus pie„tatis ex charitate faciendi: quando jurat aliquis, „quòd nihil dabit isti ex charitate: vel quod non „colet Deum.

„Quintò. Cùm juramentum excludit opus de ge„nere bonorum; & cùm quis jurat, quòd nun„quàm erit Episcopus, Monachus, vel Canonicus; „vel quòd non jejunabit pro Deo; vel pro pecca„tis suis, in pane, & aqua, ut præcipitur ei; vel „quòd non dicet Psalterium, vel septem Psalmos; „vel quòd non juvabit istum in licitis, & honestis, „usque ad certum tempus.

„Sextò. Cùm juramentum excludit opus indif„ferens, pia intentione, pro Deo, aut proximo „faciendum: ut si quis juret, quòd non loquatur „Martino; vel non intrabit domum ejus; vel quòd „non coquet ad furnum ejus; vel quòd non mo„let ad molendinum; vel quòd talia non faciet ei; „vel quòd non vendet rem pro minori pretio, quàm „tali.„

Nunc dicit Raymundus ibidem: „In tribus pri„mis modis credo, quòd possit quilibet hìc jurans, „authoritate propria, venire contra: sed imponenda „est ei pœnitentia, pro temerario juramento.

„In reliquis tribus, quamvis hujusmodi juramen„ta non sint obligatoria, nec imponenda sit pœni„tentia, pro transgressione eorum, tanquàm pro mor„talibus: non expedit tamen, authoritate propria, „contravenire; nisi * propter ingentem necessitatem „sacramenti, quàm propter scandalum simplicium, „qui reputant sic incurri perjurium; & ideò incurrunt „in facilitatem labendi in perjurium, & detractio„nem: undè petenda est absolutio à Superiori, qui „hujusmodi juramentum debet facilè relaxare, vel „potiùs ostendere sic jurantes non fuisse obliga„tos; & imponere pœnitentiam de temerario ju„ramento.„ Ex illis iterum patet quid sit dicendum ad instantiam, seu potiùs, ad excusationem in peccatis.

Correlariè sequitur primò, quòd nona Assertio est Judicio Fidei reprobanda. Patet: quia est contra Scripturam sacram, ut patet ex probationibus Conclusionis.

Correlariè sequitur secundò, ex tota positione, quòd prædictæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ.

Hæc sint dicta, salva semper aliorum supportatione, & directione, & correctione.

* *Forsan legendum* tàm.

OCTAVA DELIBERATIO, SEU CEDULA

Partis Affirmativæ.

Protestationibus duabus præmissis, &c. quarum prima est ista: Quòd ea quæ sequuntur, non intendo ponere, dicere, vel asserere in præjudicium honoris, aut famæ cujuscumque personæ mortuæ, sive viventis.

Secunda: Quòd ea quæ sequuntur submitto determinationi Universalis Ecclesiæ; seu Concilii Generalis.

His præmissis, dico quòd secundùm Deum, & conscientiam, mihi videtur quòd prædictæ novem Assertiones, in sensu quem faciunt, & quo sunt, sunt Judicio Fidei reprobandæ, & dignæ Judicio Fidei reprobari, & condemnari tanquàm falsæ, & erroneæ in Fide, & moribus; ac multipliciter scandalosæ.

Item.

Item. Conclusionem probant rationes, & authoritates Sanctorum, & aliorum Doctorum per Ecclesiam approbatorum; quarum plurimas allegavit Reverendissimus Pater, & Doctor, Cardinalis Cameracensis, in sua Deliberatione, & consiliis, quæ mihi faciunt fidem in hac parte.

Deindè arguitur sic: Quoniam Assertiones sunt expresse contra duo Præcepta Decalogi: *Non occides.* Et, *Non perjurabis.* ut notum est. Sed Præcepta Decalogi immediatè pertinent ad Fidem; quod sic probatur: quòd illa pertinent ad Fidem, quæ sunt à Deo tradita, tanquàm regularia, & ordinativa rationalis creaturæ humanæ, in suum finem ultimum supernaturalem purè creditum, & non cognoscibilem in lumine naturali. Patet hoc cuilibet Theologo, ex principiis Fidei. Sed Præcepta Decalogi, ad intentionem præcipientis, in Veteri, & Novo Testamento tradita sunt hujusmodi, testimonio Salvatoris: *Si vis ad vitam ingredi*, scilicet æternam, *serva Mandata*, Matth. XIX. 17.

Secundò. Arguitur: quia quodlibet Præceptum Decalogi habet unam Propositionem sibi correspondentem, ad Fidem pertinentem: ut quòd non est occidendum, vel furandum; & ita de aliis: ergo data sunt, & revelata, non solùm ad operandum; sed etiam ad credendum, tanquàm *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa*, Ps. XVIII. 10.

Item. Illa Propositio: *Quilibet tyrannus* &c. potest & debet licitè & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum &c. fuit per hoc sacrum Concilium Judicio Fidei, tanquàm erronea in Fide, & moribus, & ut hæretica condemnata. Sed illa virtualiter, & in effectu continet Assertiones prædictas, quæ tangunt Fidem, sicut illa, cùm sint de eadem materia, & circa eadem Præcepta, ut notum est: & aliàs non fuisset tanquàm hæretica condemnanda. Ergo doctrina dictarum Assertionum est falsa, perniciosa, & erronea in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa.

Et hæc sunt quæ mihi videntur dici, sub protestationibus antè dictis.

Verumtamen, adhuc contra primam Assertionem, in qua dicitur: *Licitum est unicuique subdito* &c. ex qua dependent aliæ, arguitur sic: Quoniam sit Gayus talis tyrannus, sicut ponitur in Assertione, quem tamen Gayum, Titius subditus credit bonum virum, non habens certitudinem de contrario; tunc arguitur sic: *Licitum est cuilibet subdito quemlibet tyrannum, qui* &c. Sed Titius est subditus, & Gayus est tyrannus, de quo sermo, per casum. Ergo illo casu stante, licitum est Titio occidere Gayum; imò laudabile, & meritorium: quod est manifestè falsum; & tamen Consequentia est evidens, & necessaria de se. Consequens enim est manifestè contra omnem Legem, & præsertim subitò occidere hominem non præmonitum, non denunciatum, nec requisitum, præjudicatum, per dolos, insidias, extra casum inevitabilis necessitatis, & absque divina revelatione, & sine publica administratione; sed sola spontanea, & propria authoritate, absque Mandato quocumque: quæ omnia inconvenientia ex dictis Assertionibus expresse deducuntur. Quare mihi videtur ut priùs.

Nona Deliberatio, seu Cedula Partis Affirmativæ.

EGo &c. Sacræ Theologiæ Professor &c. Habito respectu solùm ad Assertiones absolutè, ut denunciatæ sunt, sine respectu ad aliquem particularem casum alium quàm ex terminis Assertionum habeatur: & habito respectu ad universam causam Assertionum, quæ est non solùm intentio excusationis cujuslibet voluntarii homicidii talis tyranni, etiam subitò, insidiosè, & sine ordine Juris facti; sed etiam est recommendatio hujusmodi homicidii, ita ut talis occisio laudabilis dici debeat, & præmio digna; & considerato, quòd ex causa jam dicta, istæ Assertiones sunt positæ tanquàm Maximæ quædam, A & quasi Leges, & Regulæ directivæ actuum humanorum: & ideò, licèt directivæ aliquæ earum, secundùm aliquid, sint indefinitè positæ; tamen ex prædictis causis, sunt censendæ universalibus æquivalere. Et ita, quamvis plures Propositiones Begardorum, *In Clementina. Ad nostrum.* An ipsius Wicleff, & Huss, fuerint indefinitè positæ & potuerint, secundùm rigorem, licitè, in aliquo sensu verificari; sunt tamen damnatæ, tanquàm in ista materia æquivalentes universalibus, & propter intellectum malum quem communiter causant in animis audientium.

Considerato insuper, quòd in prima Assertione hoc complexum *absque omni dubio*, debet haberi pro uno signo plenè distributivo, secundùm vulgarem locutionem, & quemcumque modum loquen-B di; dicam primò de qualitate Assertionum, & consequenter ad quæstionem principalem, scilicet; An novem Assertiones præscriptæ, sint Judicio Fidei reprobandæ.

Contra primam Assertionem.

Quantùm ad primam Assertionem: de qualitate ipsius; dico primò, quòd est falsa; quia ex ea sequitur, quòd tali tyranno sit licitum seipsum occidere. Patet: subsumendo primò, sub li *subdito.* Talis enim tyrannus est subditus Regis. Igitur licitum est sibi quemlibet tyrannum hujusmodi occidere, aut occidi facere, & ipsemet est talis tyrannus. Igitur licitum erit sibi seipsum occidere, aut occidi facere.

Item. Sequitur ex ea, quòd in casu, quòd licitum sit Sorti occidere hominem, de quo nihil mali C scit, aut suspicatur, ut pono, quòd Palatinus Rheni sit notoriè tyrannus in suo Dominio, & quòd occultè machinatur in mortem Regis Romanorum: tunc subsumendo primò, sub li *subdito*, & posteà sub li *tyrannum*; sequitur quòd cuilibet Ungaro licitum sit occidere Palatinum Rheni. Consequens falsum, cùm nihil sciat mali de eo, nec eum noscat.

Item. Ponamus, quòd Rex posset per alium modum præservari à periculo, sicut modi multi cogitari possunt, sine interfectione talis tyranni: tunc ex Assertione adhuc sequitur, quòd licitum est unicuique subdito talem tyrannum occidere.

Secundò. Dico, quòd est erronea in Fide, & moribus; quia repugnat sacræ Scripturæ, & Præceptis Divinis moralibus. Quod probatur: Deus præcipit, non occidere hominem voluntariè, sine Mandato Dei, aut hominis habentis authoritatem legi-D timæ potestatis. Igitur non est licitum sic occidere hominem; quia non est licitum agere contra Dei Præceptum: & ex consequenti igitur non est licitum occidere talem tyrannum, à superiori negato ad inferius: Igitur de primo, ad ultimum Deus præcipit &c. Igitur non est licitum sic occidere talem tyrannum &c. Tunc sic Consequentia est bona: Igitur quisquis repugnat Antecedenti.

Sed prima Assertio repugnat Consequenti; quia ei contradicit. Igitur etiam repugnat Antecedenti, &

& Antecedens est sacra Scriptura: Igitur Assertio prima repugnat sacræ Scripturæ.

Quòd autem Antecedens sit sacra Scriptura; patet, *Exod.* xx. *Deuter.* v. *Matth.* v. & xix. Et patet ex dictis Beati Augustini, in Libro, *De Civitate Dei*, quæ ponuntur. xxiv. *quæst.* v. & xxiv. *quæst* viii.

Dicet aliquis: Quòd Assertio non excludit omne Mandatum; sed solùm Mandatum explicitum, de A occidendo eum: quo stat veritas primæ Assertionis, scilicet, quòd sic occidere sit licitum, de Mandato Dei implicito, & de familiari Spiritus sancti consilio, per quod Samson licitum fuit se, & alios occidere; quia latenter jussit hoc Deus, qui per ipsum miraculum faciebat, ut ait Augustinus. 1. Lib. *De Civitate Dei.*

Sed illa solutio videtur quædam fuga, & fictio. Ex quo enim li *Mandato* in Assertione ponitur, sine addito restringente: quare non distribuitur pro omni suo supposito?

Item. Si secundùm istam fictionem, li *Mandato*, distribuetur solùm pro Mandato explicito: tunc sicut Assertio dicit, licitum esset unicuique subdito, in toto Regno, sic occidere tyrannum: oporteret, quòd Spiritus sanctus unicuique subdito, de toto Regno, dedisset de hoc speciale occultum Mandatum, & familiare consilium; quod est frivolum dicere, & B est revelationes divinas derisui exponere, & privilegia paucorum, in quamcumque Legem trahere, & unusquisque homicida, pro sui excusatione, fingeret Præceptum implicitum.

Item. Non est licitum privatæ personæ velle occidere hominem, seu intendere occisionem hominis, propter deffendere se, & suam propriam vitam. Igitur nec propter deffendere alium, aut alterius cujuscumque vitam. Consequentia nota, ex majori obligatione hominis ad se. Patet per Magistrum, in tertio, ubi dicit, quòd per hoc Mandatum: *Non occides*, secundùm spiritum, prohibetur voluntas occidendi. Et patet per Augustinum, in primo, *De libero arbitrio*; dicentem, quòd *Apud divinam providentiam à peccato liberi non sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cede polluti sunt.* Et secundùm sanctum Thomam; *eas reddit contemnendas, quas inviti amittere possint, quarum una est vita temporalis.* Et in Epistola, *ad Publicolam*, dicit: C *De occidendis hominibus, ne quisquam ab ipsis occidatur, non mihi placet consilium, nisi fortè publica functione teneatur.* Et secundùm sanctum Thomam. *Secunda Secundæ, quæst.* LXVIII. intelligitur *In eo casu, quo quis intendit occidere hominem, ut seipsum à morte liberet.* Benè determinat sanctus Thomas, ubi supra, quòd licitum est homini deffendere, sed non est ei licitum velle occidere adversarium. Nam si privata persona, deffendendo se, cum moderamine inculpatæ tutelæ, occidat eum, sola intentione deffensionis; non est reus homicidii: sed si privata persona, deffendendo se, aut alium, intenderet occidere, esset reus homicidii.

Ex quo patet iterùm, quòd Assertio prima est erronea, eo quòd innuit, quòd licitum sit subdito intendere mortem talis tyranni: quia dicit, *occidere, vel occidi facere.* Non potest autem quis occidi facere alium, nisi ejus mortem intendat. Etiam pa- D tet hoc ex tertia Assertione, ubi dicitur, quòd licitum est silere voluntatem suam de sic faciendo.

Item. Si contendas quòd sit utique dandus casus, in quo privatæ personæ licitum esset velle occidere alium; iste tamen esset solùm patentis, & inevitabilis necessitatis: ut cùm quis esset patenter in tali periculo mortis, per aliquem invasorem aut proditorem, quòd non posset aliter evadere mortem, nisi ipse, vel alius interficeret istum invasorem, aut proditorem.

Sed illa Assertio prima, & aliæ, quæ ex ea dependent, non loquuntur de illo casu patentis necessitatis, & inevitabilis: quia prima loquitur de isto, qui machinatur contra salutem Regis corporalem. Machinatio autem, dicit longam actionem, & occultam; & machinatur *per sortilegia*, quorum effectus est incertissimus; & machinatur *per fraudem*, & *malum ingenium*, quæ signant quædam occulta, & non de se nota. Etiam subditus posset, per alium modum, præservare Regem; ut Regi manifestando, aut Principalibus Regni, aut populo malam tyranni intentionem.

Item. Secundùm Augustinum: ad intelligendum difficiles passus Scripturæ, *Expedit inspicere facta Sanctorum*: & dat unum exemplum, de Præceptis patientiæ positis *Matth.* vi.

Ita in proposito, ad certitudinaliter intelligendum illud Præceptum, *Non occides*, & similia; inspicienda sunt exempla Sanctorum, & potissimè Sancti Sanctorum, qui Petrum, propria authoritate, percutientem, cùm Ministri Judæorum venerunt ad captivandum Christum Summum Regem ad mortem; ipse Dominus prohibuit, dicens: *Mitte gladium tuum in vaginam, quia omnis, qui acceperit gladium*, Joan. xviii. 11. id est, secundùm Augustinum, *secundo Libro*, contra Manichæos: *Qui nulla superiori, aut legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sanguinem alterius armatur; gladio peribit*; intellige in anima, per peccatum quod in hoc committit.

Item. Saül tyrannus fuit, & machinabatur in mortem David; & tamen subditi eum non occiderunt: imò nec David eum tangere voluit, sed & alios ab ejus morte prohibuit, ut 1. *Regum.* xxvi. Cùm Abisai eum dormientem perfodere vellet; David prohibuit dicens: *Ne interficias eum.* Et ibidem xxiv. quòd David in spelunca, *confregit viros suos sermonibus*, & non permisit eis ut consurgerent in Saül; & insuper eum, qui sibi nunciavit, quomodò Saül occidit, morte punivit.

Item. Filius Saül post mortem Patris usurpavit Regnum Israël sibi tyrannicè: & tamen cùm duo viri, propria authoritate, ipsum occidissent, & caput ejus ad David detulissent, morte eos punivit.

Contra secundam Assertionem.

De secunda Assertione: dico quòd est erronea in Fide & moribus; & Legibus, naturali, morali, & divinæ injuriosa. Patet ex dictis: cùm sic occidere, & occidi facere, inquam, plurium sit* malum, & contrarium Scripturæ sacræ, & contra Præcepta Dei moralia; &, per consequens, nulla justa Lex universaliter quemlibet de isto authorisat, & approbat, & ex quo patet, quomodò Assertio injuriatur dictis Legibus, cum dicit, eas authoritate mala, & iniqua.

Item. Lex divina talem occisionem, & occidendi voluntatem, ut patuit, reprobat, ut plurimùm, & prohibet. Igitur non authorisat; nec Leges, naturalis, & moralis: quia omne verum omni vero consonat; quod non esset, si una Legum justarum unum authorisaret, & alia reprobaret.

* *Locus corruptus: forsan legendum*, ut plurimùm, sit malum.

Contra

Contra tertiam, & quartam Assertiones.

De tertia & quarta: dico quòd quælibet earum est erronea, crudelis, & scandalosa. Patet ex dictis, supra primam quam addunt de malo, cùm dicunt, quòd *est propria mors, quâ debent mori tyranni infideles, scilicet occidere eos sine diffidatione, per explorationes & insidias.* In quibus quidem insidiis, ut plurimùm, concurrunt deceptiones, & mendacia. Propter quod dicitur, Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam & insidias occiderit proximum suum, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Etiam loquuntur generaliter de omni infideli tyranno: quare dant in tali genere, quòd omnes tyranni quoquomodo fideles, sunt occidendi; imò dicunt occidi subitò, insidiosè, & sine ordine Juris: quod, extra casum necessitatis, est apertè erroneum, & contra fraternam charitatem, cùm talis improvisa mors sit cum maximo animæ periculo.

Contra quintam, sextam, & septimam Assertiones.

De quinta, sexta, & septima: dico, quòd quælibet earum est erronea in Fide, & moribus, scandalosa, & dominativæ potestati injuriosa. Patet: quia sic, occidere, aut occidi facere, authoritate privata, & extra casum extremæ necessitatis, ad quem non restringunt se Assertiones, ut patuit, est semper contra Præcepta divina, & grave peccatum, & habetur ex dictis: & tale approbare, acceptare, & remunerare, esset ei consentire, &, per consequens, mortale peccatum, secundùm Apostolum, *Ad Romanos, primo*: ubi inter multa alia peccata, enumerat etiam homicidium, & addit; *Qui talia agunt, dignissimi sunt morte: non solùm facientes; sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Item. Talem occisionem laudare, approbare, aut præmiare, est contra Præceptum de fraterna correctione, quo quilibet tenetur proximum delinquentem corrigere, & à peccato * posse revocare.

Item. Est directè contra Præceptum de fraterna charitate, quâ tenemur non solùm bona velle, & facere proximis; sed etiam tenemur ab eis mala pro posse removere: sed per talem laudationem, approbationem, & præmiationem, peccator firmatur in peccato suo, & præstatur sibi, & aliis audacia ad pejora.

Item. Sunt contra Apostolum, *Ad Romanos.* XIII. 4. De Principe, dicentem: *Non sine causa gladium portat; Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.* Et ita ad officium Principis pertinet malos punire, & non præmiare.

Item. Patet exemplis. Undè David non laudavit, nec præmiavit; sed occisorem Saül inimici sui punivit, qui eum diù ad mortem prosecutus fuit. II. *Regum.* I. Similiter duos viros, qui filium Saül propria authoritate occiderunt, non remuneravit; sed morte punivit.

* *Legendum* pro posse.

Contra octavam Assertionem.

De Octava Assertione: dico, quòd secunda ejus pars est distorta quidem, quia est contra, vel præter intentionem Apostoli, glosæ Augustini, & aliorum Expositorum, & etiam contra Magistrum, in fine tertii Sententiarum. Sed per spiritum vivificantem, intelligitur Spiritus sanctus, menti significativæ illapsus, & domum ejus principalem, sed charitate infusa. Et ideò, sicut alibi dicit Apostolus: I. Cor. VIII. I. *Scientia*, supple, sine Charitate, *inflat*; *Charitas autem ædificat.* Ita in Proposito: *littera*, sine Spiritu sancto inhabitante, & gratia adjuvante, actionaliter *occidit*: quia facit scienter peccare, & addit privationem, & non aufert peccatum. Sed *Spiritus sanctus* inhabitans, & *gratia* coadjuvans, *vivificat*, & tollit peccatum; & illud

A quod littera docet facit implere, ad intentionem mandantis. Et ideò glosa super Apostolum: *Sicut scientia cum Charitate bona est, sine ea occidit; sic Lex sine gratia occidit, quia virtus peccati Lex.* I. Cor. XV. 56.

Item. Quòd sit erronea patet: quia innuit aliquem sensum litteralem sacræ Scripturæ esse falsum, & non tenendum: quare enim, aut aliàs tenens sensum litteralem occidit animam, ut Assertio dicit, & hoc est erroneum; quia licèt inveniatur aliqua Scriptura, quæ secundùm sensum quem habet ex grammaticali significatione terminorum sit falsa; iste tamen sensus non est dicendus sensus litteralis istius Scripturæ sacræ: quia ille est sensus solus litteralis alicujus locutionis, quem loquens principaliter, & directè intendit. Cùm igitur Spiritus sanctus loquatur in sacra Scriptura; dicere sen-

B sum litteralem sacræ Scripturæ falsum esse, est dicere, Spiritum sanctum intendere, & asserere falsum.

Item. Hieronymus dicit: *Quicumque aliter Scripturam sacram intelligit, quàm sensus Spiritus sancti flagitat, à quo scripta est, licèt ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.* Sed attribuere ei sensum falsum, aut non tenendum, est eam intelligere aliter, quàm sensus principalis Spiritus sancti flagitat &c.

Item. Dicere, quòd aliquis sensus litteræ sacræ sit falsus; est infirmare authoritatem sacræ Scripturæ, & totam suspectam reddere de falsitate, ut in simili arguit Augustinus, *in Epistola ad Hieronymum.* Et sanctus Thomas, *Secunda secundæ*, q. c. Artic. XI. dicit: *Non est fas epistolari, in aliqua Scriptura Canonica aliquid asseri falsum, quia aliàs periret certitudo Fidei, quæ authoritate sacræ Scripturæ innititur.*

C

Item. Specialiter dicere; sensum litteralem sacræ Scripturæ esse falsum, esset eam invalidam reddere ad aliquid probandum; solus enim sensus litteralis est fundamentum aliorum, & ex ipso solo, & non ex his quæ secundùm allegoriam dicuntur, potest sumi Argumentum. Et dicit Augustinus, in Epistola, *Contra Vincentium*, Donatistis: *Si ergo litteralis Scripturæ sensus esset in aliquo falsus, nullum Argumentum in ea esset solidum & efficax.* Hoc idem ex intentione determinat sanctus Thomas, *in prima parte Summæ. Q. prima. Argumento ultimo*, ubi dicit: *Quia sensus litteralis est, quem author Scripturæ intendit: author autem sacræ Sripturæ est Deus.* Et concludit D. *Ex hoc patet, quòd sensui litterali sacræ Scripturæ non potest subesse falsum.*

D

Contra Assertionem nonam.

De Nona dico, quòd est falsa, & erronea: quia si liceret frangere juramentum, ad cavendum quodcumque damnum jurati, aut uxoris, liberorum &c. pari ratione, imò fortiori, liceret ex simili causa mentiri: quod est erroneum.

Item. Prædicta Assertio, vel est quædam Maxima, & quasi Lex, & Regula directiva hominum, circa confœderationes, & juramenta; & tunc licèt sic indefinitè prolata, ut à principio præmissi, æqui-

quivalet universali, & tali: *Nulla socialitas, juramentum, promissio, aut confœderatio unius militis ad alium, quocumque modo fiat, & fieri possit, vergens in præjudicium unius confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum, obligat ipsum ad observandum eas.* Vel est talis conditionalis illativa, aut conventiva, saltem si socialitas, juramentum, promissio, seu confœderatio unius militis ad alterum, quocumque modo fiat, aut fieri possit, vergat in præjudicium unius confœderati. &c. ipse non tenetur eas observare.

Constat autem quòd utroque modo est erronea, A de omni confœderatione licitè jurata, possibili observari, & quæ non vergit in detrimentum animæ; omnis enim talis servanda est, etiamsi vergeret in detrimentum temporalium: nam tanta debetur reverentia Deo, cujus nomen juratur, & qui in testimonium inducitur, quòd etiam juramenta coacta obligant hominem ad implendum licita, quæ per nomen Dei promisit, & quòd magis debet homo temporale damnum sustinere, quàm juramentum solvere, ut determinat sanctus Thomas, *Secunda secundæ.* q. LXXXIX. Ad hoc videtur facere exemplum Scripturæ positum *Josuë* IX. ubi dicitur, quòd Gabaonitæ venientes callidè ad Israël, & Principes non putantes eos morari in terra Promissionis, juraverunt quòd eos non contingerent, Et cùm populus cognovit deceptionem, murmuravit contra Principes; qui responderunt illis in nomine Domini Dei Israël: & idcircò non possumus eos contingere, ne ira Domini super nos incitetur, si perjuraverimus. Et tamen juramentum fuit in præjudicium populi Israël, cui terra Promissionis data fuit à Domino.

Ultimò dico, quòd istæ Assertiones sic generaliter positæ, sunt multipliciter scandalosæ: quia sunt dicta non recta, nata præbere multiplicem occasionem deliquendi: præbent enim viam ad homicidia, ad proditiones, ad perjuria, ad destructionem Politiarum, ad violationem Præceptorum Dei &c.

Hæc de qualificatione Assertionum.

Quantùm ad secundum, quod est de principali quæsito; an Assertiones præscriptæ sint Judicio Fidei reprobandæ? Dico primò, quòd sic: quia repugnant sacræ Scripturæ, & bonis moribus; & C authoritati sacræ Scripturæ, ut patuit superiùs.

Secundò dico, quòd sacrum Concilium Constantiense tenetur eas condemnare. Patet per illud Apostoli: Rom. X. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ipsa enim confessio Fidei, est pro loco, & tempore, de necessitate salutis; potissimè quando per omissionem talis confessionis, subtrahetur honor debitus Deo, aut utilitas proximi impedienda, quod fieret in Propositione, propter pericula animarum, & scandala quæ ex dictis Assertionibus in certis terris orta dicuntur, & oriri timentur, quibus per Concilium obviari oportet, per confessionem Fidei suæ, circa dictas Assertiones.

Item. Prima Petri, III. 15. *Parati semper ad satisfactionem omni petenti vos rationem de ea, quæ in vobis est* D *Fide & Spe.* Cùm ergo huic Concilio denunciatæ sint dictæ Assertiones, Apostolico illo Præcepto tenetur Concilium respondere de Fide, quam habet de ipsis, ne videatur veritatem doctrinæ, imò Fidei derelinquere, aut etiam opprimere, juxtà illud, LXXXIII. Distict. *Veritas cùm minimè deffenditur, opprimitur.* Imò ne sua taciturnitate videatur dictis erroribus consentire, aut eos approbare, juxta illud, ubi supra; *Error, cui non resistitur, approbatur.* Et iterùm: *Non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare; consentire videtur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi debent, non occurrit.*

Item. Prælati tenentur intendere doctrinæ subditorum, & extirpationi errorum. Igitur à multo fortiori, Concilium Generale. Antecedens patet, per illud Ezechiel, XXXIII. 7. *Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël. Si me dicente ad impium: impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Et Matth. VII. 15. *Attendite à falsis Prophetis.* Et Actuum, XX. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus ponit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.*

Patet ergo, quòd Assertiones dictæ, sunt reprobandæ Judicio Fidei, & quòd sacrum Concilium tenetur eas reprobare. Utrùm expediat eas explicitè reprobari per Concilium, sub modificationibus, & qualificationibus supra dictis; vel an propter speciales causas, & propter aliquem particularem casum sufficiat eas reprobare, sub aliquo modo mitiori, & generaliori, dimitto prudentiæ aliorum, qui magis sunt informati de circumstantiis facti.

In quorum testimonium &c. me propria manu B subscripsi.

Decima Deliberatio, sive CEDULA *Partis Affirmativa.*

UTrùm prædictæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei condemnandæ.

Supponitur primò quid nominis.

Judicium Fidei, est Judicium, quo aliqua veritas ut Catholica credenda, vel ut ritus Religionis Christianæ approbatur, vel ut error in Fide, aut obvians bonis moribus reprobatur. Patet suppositio: quia secundùm Philosophum, *Contrariorum eadem est disciplina.* Igitur sicut veritas Catholica credenda, & ritus Religionis Christianæ, cadit sub Judicio Fidei; sic error oppositus veritati Catholicæ credendæ, & ritui Religionis Christianæ, cadit sub Judicio Fidei; & per consequens, suppositio vera.

Prima Conclusio.

Catholicè credendum est, quòd sine casu inevitabilis necessitatis nulli homini licet alterum occidere, vel occidi facere, propria authoritate.

Secunda suppositio: quòd potest esse homo, propria voluntate, author mortis, sed non vitæ. Patet suppositio, quod potest homo alterum, seu seipsum mortificare, propria voluntate: sed eadem voluntate vivificare non potest; quia omnis vita à solo Deo est, juxtà illud Deuteronomii, XXXII. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam.* Igitur suppositio vera.

Probatur. Catholicè credendum est, quòd sine casu extremæ necessitatis, non licet alicui homini rem alterius, sine ipsius voluntate, & authoritate auferre, ex Præceptis duobus Domini Dei, scilicet: *Non furtum facies*; &: *Non concupisces rem proximi tui.* Igitur, multò à fortiori, catholicè credendum, quòd sine casu inevitabilis necessitatis, non licet alicui alterum occidi facere, propria authoritate, seu voluntate, quod est vitam auferre alterius, sine Dei voluntate, & authoritate, cujus pro-

propriè vita est, & cujus solius proprium est vivificare, ex secunda suppositione. Igitur Conclusio vera.

Item. Confirmatur Conclusio. Non licet alicui prædicare verbum Dei, sine Prælati, Superioris, vel Dei expressa voluntate, seu authoritate. Igitur, à fortiori, non licet interficere aliquem, sine Prælati, Superioris, vel Dei expressa authoritate. Consequentia tenet, per locum à majori, quia actus Prædicationis est de se licitus; actus autem homicidii de se illicitus, nisi circumstantionetur. A Igitur si actum licitum, de se, non licet facere, absque authoritate Superioris expressa: ergo nec actum de se illicitum. Et Antecedens patet per illud, Ad Rom. x. 15. *Quomodò prædicabunt, nisi mittantur?* Oppositum etiam Antecedentis est in hoc sacro Concilio condemnatum; quia determinationi Ecclesiæ contrarium, ut habetur *Extrav. De hæresi. Lib.* vi. *Cum ex injuncto.* Igitur.

Et sicut in officio Prædicationis, non sufficit internam missionem allegare, quæ tamen longè nobilior est exteriori missione, sicut divina missio humanâ missione, ad hoc quòd alicui liceat actum Prædicationis exercere, nisi internam ipsam missionem probet, & ostendat; aut apertis miraculis, ut Moyses; vel per Scripturam Sacram, ad hoc sibi singulariter testimonium reddendum, qua- B liter fecit Joannes Baptista; cùm aliàs quilibet hæreticus à Prædicatione prohibitus per suum Superiorem, diceret, se non debere obedire, propter internam missionem; sic certè in licentia actus homicidii, non sufficit secretam inspirationem Spiritus Sancti illum actum authorisantem allegare, cùm hoc sit dubium, & à fideli dubitandum, nisi per revelationem, aut apertum miraculum, vel Sacram Scripturam constaret Spiritum Sanctum ad illum actum concurrere: aliàs, sub illa dubitatione, daretur licentia ad innumera homicidia committenda.

Igitur ex secreta inspiratione Spiritus sancti, si allegatur; non concluditur veritas illarum Assertionum, nisi illa inspiratio probaretur.

Ex quibus primò infertur, quòd non sequitur: Privata persona, zelo sanctæ affectionis pro salute Reipublicæ occidit, vel occidi facit hominem tyrannum: Igitur Spiritus Sanctus illum actum homicidii secreta inspiratione authorisat. Patet: quia non loquitur*: Ille laicus, vel Sacerdos, à Prædicatione prohibitus, zelo sanctæ affectionis, pro salute populi, prædicat verbum Dei: ergo Spiritus Sanctus, occulta inspiratione, actum illum Prædicationis authorisat. Igitur, à fortiori, non sequitur: Privata persona, zelo sanctæ affectionis, pro salute Reipublicæ, occidit, vel occidi facit tyrannum: igitur Spiritus sanctus illum actum homicidii, secreta inspiratione, authorisat. Antecedens in casu conceditur, & consequens non: quia ad minus est dubium, & à quolibet fideli non habente revelationem dubitandum.

Secundò. Sequitur, quòd quicumque non accipit potestatem, vel à divina authoritate, quæ est in Lege; vel ab ejus voluntate intellellecta per internam inspirationem; & interficit aliquem, vel interficere facit, præter casum inevitabilis D necessitatis; illud Præceptum secundæ Tabulæ transgreditur: *Non occides.* Patet ex conclusione directè, & ejus probatione. Nam qui propria temeritate sibi usurpat gladium, Jura deprimit, & voluntati suæ Leges submittit: qui verò à Domino accipit potestatem, Legibus servit, & Justitiæ, & Juris famulus est. Propter quod dicit Beatus Augustinus, *Libro secundo, Contra Manichæos:* Et similiter, *Libro secundo*, Contra Faustum: *Gladium accipit, qui nulla superiori, ac legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.* Et ad idem, dicit idem Augustinus, Primo, De Civitate Dei: *His exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus, specialiter occidi jubet: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occidit, homicidii crimine innectitur.* Et habetur, xxiii. q. v.

Tertiò. Sequitur, quòd Judex, vel Minister Judicis occidendo, vel occidi faciendo hominem maleficum, non est homicida reputandus. Patet: quia propria voluntate hoc non facit, nec intendit occidere, sed Legibus obedire, propter hoc quod dicit Hieronymus, *Super Ezechielem.* LIII. *Qui malos percutit, in eo quòd mali sunt, & habet causam interfectionis*, id est, *potestatem ut occidat pessimos, Minister Dei est.* Ad idem glosa, Exod. xi. *Cùm Minister Judicis occidit eum quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si id spontè faciat, homicida est; etiam si eum occidat, quem scit à Judice occidi debuisse.* Et habetur, xxiv. q. v.

Quartò. Sequitur, quòd non infertur: Iste est interficiendus secundùm Legem; ergo quicumque interficit eum, facit secundùm Legem. Patet: quia ad interficiendum secundùm Legem, *sufficit solus reatus: sed ad interficiendum secundùm Legem, ultra justam causam, id est, reatum, requiritur justus ordo, & justus animus. Justus ordo, ut occidens habeat potestatem, & reus sit convictus de crimine: justus animus, ut fiat solo amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ. Pro primo scribitur, Joan. vii. 51. *Nunquid Lex nostra judicat hominem, nisi ex seipso prius audierit, & cognoverit quid faciat?* Pro secundo habetur: *Justè quod justum est exequeris.*

Quintò. Infertur; non sequitur: Privata persona, occidendo maleficum, vel tyrannum, operatur illud quod est utile bono communi: ergo licitum est unicuique personæ talem occidere. Patet: quia Antecedens est verum, & congruum: quia nihil est licitum, vel licitè faciendum, quod virgit in detrimentum propriæ salutis, propter bonum utile Communitatis: juxta illud Salvatoris, Math. xvi. 26. C *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.* Sed constat quòd talis homicidii crimen incurreret; ut patet ex præcedentibus.

Sextò. Sequitur, quòd non est bonum, honorabile, aut meritorium cuicumque privatæ personæ, præter casum inevitabilis necessitatis, occidere, vel facere occidi tyrannum, qui machinatur contra salutem Regis sui corporalem. Patet: quia non est licitum, ex immediatè præcedentibus. Conclusio: ergo non est honorabile, & meritorium. Unde, quamvis immineat periculum Communitati, de amissione boni Regis, quàm remedium de substratione tyranni; tamen contra tyrannorum sævitiam, non privata præsumptione, sed authoritate publica procedendum.

* *Forsan legendum* non sufficit

SECUNDA CONCLUSIO.

Conclusio quæ sequitur secunda ex præmissis, evidenter, est ista. Quòd prima Assertio cum aliis sex sequentibus, sunt erroneæ in Fide, & moribus, multipliciter scandalosæ, & seditiosæ. Patet: cùm illæ Assertiones expressè repugnant Conclusioni supra scriptæ catholicè credendæ, cum suis Correlariis fundatis in Sacra Scriptura, & dictis sanctorum Doctorum. Igitur Conclusio vera.

Sed pro majori evidentia, Conclusio probatur, pro omnibus partibus. Et primò, quoad primam partem, arguitur sic: Quia illæ Assertiones nedùm li-

* *Legendum videtur* sequitur

licentiant; sed per viam honoris & meriti, ad homicidia incitant, propria voluntate, perpetranda, propter casum inevitabilis necessitatis. Nam prima Assertio dicit: *Licitum esse, honorabile, & meritorium unicuique, sine quocumque Mandato, & sic, propria voluntate, occidere, vel occidi facere quemcumquè tyrannum, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, & Domini naturalis, pro aufferendo sibi nobilissimam suam Dominationem.* A

Item. Secunda authorisat hujusmodi homicidium, per Legem naturalem, humanam, & divinam.

Item. Consequenter tertia, & quarta, per modum liciti, honesti & meritorii, exhortantur, & provocant ad homicidia proditoria facienda; quia per dolos, fraudes, insidias, & explorationes.

Item. Aliæ sequentes tres, per modum honesti apud vulgus reputati, concitant ad hujusmodi homicidia, tanquàm benè & meritoriè fienda: quia asserunt, quòd *Talis homicida non debet in aliquo reprehendi; sed factum illius Rex debet, acceptando, authorisare & remunerare; & remunerando, ipsum suis Epistolis, per totum Regnum suum de hujusmodi facto commandare.* Quæ omnia, & singula, Scripturæ Sacræ, & dictis Sanctorum Doctorum obviant; super quibus B prima Conclusio, cum suis Correlariis est fundata. Ergo prima pars est vera.

Sed secunda pars Conclusionis patet: quia quilibet illorum Articulorum est scandalosus; imò scandalum in se patet, quia quilibet illorum Articulorum septem in se, *est dictum minùs rectum, prabens occasionem delinquendi.* Igitur per diffinitionem scandali, quilibet eorum est scandalum in se; quia in se sic prolatus & affirmatus, præbet occasionem ipsis simplicibus credendi erroneé, quòd *licitum sit, honorabile, & meritorium cuilibet subdito, occidere, seu occidi facere quemlibet tyrannum, qui quocumque modo machinatur in mortem Regis*: & sic extra inspirationem secretam Spiritus sancti, extra casum inevitabilis necessitatis, qui casus possent allegari. Igitur illi Articuli sunt scandalosi, & continent scandalum in se.

Sed tertia pars Conclusionis patet: quia dogmatisatio illarum Assertionum vergit manifestè in C destructionem omnis Politiæ spiritualis, & sæcularis, cùm dat licentiam, & audaciam pessimis proditoribus, & homicidis, quemlibet tyrannum occidere, vel occidi facere proditoriè, & subitò, per homicidas conductos prece, & pretio, sine quocumque Mandato Superioris; & sic, privata Lege, non monitum, non citatum, diffidatum, non convictum: sed cùm constet, quòd in qualibet Politia contingat tyrannidem exerceri, nedùm per Supremos, sed medios, & infimos illius Politiæ; igitur juxta quartam Assertionem, Jure, ratione, & æquitate dictantibus, quilibet talis esset occidendus, per explorationes, & insidias, quæ est propria mors tyrannorum, Sed hoc asserere est nimis scandalosum, & seditiosum, contra omnem ordinem Juris militaris, & dispositionem; cùm quilibet talis homicida, qui privata Lege interficeret tyrannum, non haberet plùs de authoritate legitima, quàm haberet Judex ordinarius illius tyranni: sed Judici ordinario non liceret interficere ta- D lem tyrannum, Juris ordine non servato; igitur non licet, non habenti Jurisdictionem super tyrannum.

Et maximè præter casum inevitabilis necessitatis; quem casum illæ Assertiones nullatenùs includunt: imò potiùs, ex circumstantiis oppositis, patenter excludunt. Non enim prima Assertione dicitur: Quando est tyrannus tantæ potentiæ, quòd aliter non potest fieri de eo Justitia per Supremum. Sed dicitur: *Maximè, quando est tanta potentia, quòd Justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.* Ille autem bonus modus requirit examen, & probationem diligentem, si aliter possit fieri Justitia de illo tyranno, vel saltem si interfectio Regis possit impediri. Sed notum est, quòd in casu primæ Assertionis, aliter possit fieri Justitia de illo tyranno, vel homicidium Regis aliter impediri: nam homicidæ illius tyranni vel interficere licet illum tyrannum, præsente Rege, manus cum armis in Regem extendentem, & volentem jam effectualiter occidere Regem: vel, in absentia Regis, longè distantem à Rege.

Si primum: tenetur subditus Regis, ipsius interfectionem impedire, si potest, per alium modum, quàm per interfectionem tyranni; & si non patet alia via salvandi Regem à morte, nisi quòd subditus interficeret illum tyrannum volentem occidere Regem, casus est inevitabilis necessitatis. Sed hoc non ponit Assertio; sed loquitur de illo, qui machinatur in mortem Regis: machinari autem, importat studium, & laborem occultum, & prolixum, non patentem, nec inevitabilem. Non enim dicit Assertio, quòd ille tyrannus jam habeat gladium extensum evaginatum, volens percutere Regem: sed dicit; *qui machinatur per sortilegia, fraudes, dolos, & malum ingenium.* Quæ omnia, & singula, significant actus interiores non patentes de se, quorum effectus, de se, est dubius, & incertissimus, nec propinquus, & sic non inevitabilis; nec talis casus ex circumstantiis aliarum Assertionum colligi potest, eo quòd tertia, & secunda, loquuntur. *Licitum, honorabile, & meritorium fore, talem tyrannum occidere, vel occidi facere per insidias, & explorationes.*

Sed notum est, quòd illi actus, in se, includunt longam præmeditationem: in aliis autem Assertionibus fit relatio implicitè ad casum primæ Assertionis; in secunda, quinta, sexta, & septima explicitè; & octava, & nona implicitè. Igitur nullatenùs in illis Assertionibus includitur casus inevitabilis necessitatis; sed potiùs excluditur, ut est declaratum.

Si secundum diceretur, scilicet quòd liceret subdito Regis interficere tyrannum, de quo loquitur prima Assertio, Rege non præsente, & à Rege longè distantem; tunc talis tyrannus, Rege de hoc avisato, successu temporis, poterat per Regem comprimi, vel per insidias multipliciter captivari; vel ille tyrannus, ante completionem homicidii Regis poterat infirmari, vel mori; vel de illa machinatione sanus, vel infirmus pœnitere, & à suo proposito malo resilire; & innumeri modi poterant currere, quòd illa interfectio Regis machinata potuit impediri. Igitur illa interfectio tyranni, in tali casu incertitudinis, propter vitam Regis conservandam, non fuit perpetranda.

Item. Primus Articulus, supra quem alii sex immediatè sequentes fundantur, circa materiam Catholicam doctrinalem, & regulativam, habet principalem usitatis significationem, & sententiam erroneam. Igitur ille Articulus est erroneus. Antecedens est principalis, & usitatus sensus illius Articuli; quòd licitum sit, honorabile, & meritorium, indifferenter, non plùs in uno casu, quàm in alio, unicuique subdito indifferenter, sine quocumque Mandato, secundùm Leges, moralem, naturalem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum indifferenter, *Qui per cupiditatem, fraudem sortilegium, vel malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui, maximè quando tyrannus est tanta potentia, quòd Justitia de eo non potest, bono modo, fieri per Supremum.* Secundùm Regulam Juris, ex communi usu, nedùm per Theo-

Theologos, & Fideles; sed etiam apud Philosophos, & Gentiles, circa materiam doctrinalem & regulativam, verba affirmativa indefinitè pro singularibus, vel individuis rebus prolata, sunt accipienda non plùs pro uno, quàm pro alio, sed etiam pro omnibus singularibus. Et in hoc sensu principali, & usitato, etiam simplices, illum Articulum in tali sensu acceperunt *, ubi eis pro dogmate scriberetur, aut prædicaretur; & ille sensus est omninò erroneus, imò hæreticus, contra Præceptum illud, *Non occides*. Absit enim, quòd Sacerdos, subditus Regis, vel alius quicumque, sine omni Præcepto, occideret, vel occidi faceret quemlibet tyrannum indifferenter, qui *per cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium machinatur contra salutem corporalem Regis sui*, sicut supra est deductum.

Nihilominùs, illa Assertio prima potest habere sensum secundarium, vel sophisticum: ut, posito casu quòd si aliquis Rex bonus, & Reipublicæ perutilis, in cujus mortem machinatur unus tyrannus, &, pro nunc, non sunt plures machinantes in mortem Regis, nisi ille; & Deus inspiraret, occulta inspiratione consulendo, vel permittendo, non præcipiendo, cuilibet subditorum illius Regis, ad occidendum, vel occidi faciendum illum tyrannum. Talis sensus est possibilis, non repugnans alicui veritati Catholicæ, in quo casu illa Assertio esset verificabilis. Verumtamen sicut ille casus, vel alius, non ostendit veritatem illius Assertionis, & cum quoad illum sensum secundarium, & sophisticum, si non tollit †, quando ille Articulus sit erroneus, imò hæreticus, in sensu suo principali, & sic ex omni usu condemnandus: sic & ille Articulus Wicleff verbo est condemnandus. *Licet alicui Diacono, vel Presbytero, prædicare verbum Dei, absque authoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici*; quia non est dubium, quin ille Articulus in aliquo casu sophistico, & possibili, possit sustineri: sed tamen ille Articulus, ex usu communi acceptus, secundùm sensum principalem & Catholicum, est condemnatus ut erroneus, & sic, secundùm quem sensum prætendit, quòd *Licet cuicumque Diacono, vel Sacerdoti, prædicare indifferenter, absque omni casu, non habita authoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici*: quod est error.

Ex quibus sequitur, quòd illæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei condemnandæ, cùm sint erroneæ, scandalosæ & seditiosæ; ut patet ex præcedentibus. Igitur Correlarium verum. Consequentia tenet, ex prima suppositione.

Secundò. Sequitur, quòd nulla Lex divina, quoad privatam personam, authorisat talem tyrannum, de quo loquitur prima Assertio, occidere, vel occidi facere: & cùm talis doctrina est expressè contra illud Præceptum, *Non occides*, ut patet ex prioribus. Igitur &c.

Tertiò. Sequitur, quòd nulla Lex naturalis, vel humana, talem doctrinam primæ Assertionis authorisat, Patet: quia contra Legem Dei nulla Lex contraria, si Lex meretur dici, vel potiùs traditio humana, est ab aliquo in authoritatem acceptanda; sed veriùs tanquàm Lex iniqua repellenda. Igitur &c.

* acciperent. † *Locus corruptus*.

CONCLUSIO TERTIA.

Tertia Conclusio, quoad octavam Assertionem, specialiter descendendo, est ista; quòd ipsa octava Assertio est erronea in Fide, totam Scripturam Sacram invalidans, & infirmans, & quòd probandum supponitur commune dictum Doctorum, quòd *Sola Scriptura Biblia vocatur anthonomasticè, Sacra Scriptura*.

Ex qua suppositione arguitur sic. Nulla Sacra Scriptura occidit animam: quilibet sensus litteralis Sacræ Scripturæ occidit animam. Consequens est in *Coelarent*, & Antecedens est Catholicè credendum tanquàm Fides. Igitur Consequens, & per consequens, oppositum Consequentis, quod est Assertio, est error in Fide.

Major probatur. Sacra Scriptura, & quælibet ejus Fides, explicitè, & implicitè tenenda; cùm Sacra Scriptura, & singulæ Assertivæ, sint veritates Catholicæ, ad regulandum populum Domini in Fide, & moribus: quædam per Moysem, in Antiqua Lege; & aliæ per Dominum Nostrum Jesum Christum, in Nova Lege promulgata, dicente Apostolo, Ad Romanos, xv. 4. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam, &c.* Igitur Major Conclusionis est vera, sed Minor probatur. Constat quòd vox, nec attramentum, non est Sacra Scriptura, nisi in respectu ad sensum litteralem, cùm, secundùm Beatum Augustinum, *Non est efficax Argumentum in Theologia, nisi sit super sensum litteralem fundatum*. Etiam quia vox citò transit, & scriptura comburitur; & Sacra Scriptura, quoad suas veritates, semper manet: juxta illud Salvatoris, Lucæ, xxi. 33. *Cœlum & terra transibunt*, &c. Igitur si sensus litteralis, qui est sensus principalis; & primarius Propositionis Sacræ Scripturæ est verus, & Catholicus; Propositio vocalis, vel scriptura, in Sacra Scriptura est vera, & Catholica; & per consequens, sensus litteralis Sacræ Scripturæ est principaliter Sacra Scriptura. Quod fuit probandum. Igitur Conclusio vera.

Confirmatur illa Conclusio. Nam si sensus litteralis juxta illam Assertionem non esset tenendus; sequeretur, quòd illa pars assertiva Sacræ Scripturæ, quoad illum sensum, esset falsa: & sic, Argumentum ab authoritate, quod est in Theologia facillimum, & validissimum, non valet. Patet: quia posita veritate illius Assertionis; non sequeretur, Hæc Propositio assertivè continetur in Sacra Scriptura; igitur ipsa est vera, & Catholica: cùm secundùm Beatum Augustinum *Non est Argumentum efficax in Theologia, nisi super sensum litteralem sit fundatum*.

Juxta Assertionem, aliquando sensus litteralis Sacræ Scripturæ est falsus. Patet propositum: ex quo ulteriùs sequeretur, quòd tota Scriptura Sacra esset suspecta; sicut arguit Beatus Augustinus, in una Epistola, ad Hieronymum: *Si*, inquit, *Sacra Scriptura*, intelligendo de Scriptura Bibliæ, *in una sui parte esset falsa, ipsa tota esset suspecta*. Totum * est enim, cùm non possit doceri, sine speciali revelatione, quòd istam, vel istam partem, & non aliam, Spiritus Sanctus authorisaret: sed hoc esset totam Scripturam Sacram invalidam reddere, & infirmare. Igitur Conclusio vera.

Et non solùm illa Assertio octava, sic in sua generalitate posita, est erronea in Fide; sed etiam ut est condependens à præcedentibus, relata ad intentionem Asserentis; cùm per illam Assertionem voluit Assertiones septem supradictas confirmare; sic quòd prædictæ Assertiones huic Mandato Decalogi, *Non occides*, sed ad sensum ipsius asserentis non repugnarent: quamvis, ad sensum litteralem illius Præcepti, secundùm communem expositionem Doctorum, repugnarent.

Sed dicit illa Assertio, quòd idem sensus litteralis ibidem non est tenendus; quia *occidit animam*. Hoc est error: cùm tunc illud Præceptum obligans ad semper, & pro semper, ad sensum litteralem; ad eundem sensum aliquando non obligaret; & sic non

* *forsan* Notum.

non ad semper, & pro semper; quod est contradictio.

Ex quo sequitur, quòd illa expositio est distorta: *Littera occidit*, id est, sensus litteralis occidit. Patet: quia authoritas Apostoli est vera, & expositio est erronea, ut patet ex præcedentibus. Igitur &c. Unde quod * secundum quod sensum quem prætendunt verba Scripturæ, ex constructione, & significatione nuda grammaticali, Apostolus vocat *litteram*, qui aliquando, ut in ceremonialibus, & in judicialibus occidit, qui jam transierit, quem Judæi in talibus ceremonialibus & judicialibus adhuc prætendunt esse sensum litteralem, quos Apostolus reprehendens dicit. *Littera occidit*. 2. Cor: III. 6.

Secundò. Sequitur quòd supposita veritate Sacræ Scripturæ, in singulis suis partibus assertivis; sensus litteralis non est semper ille sensus, qui ex constitutione grammaticali, & nuda terminorum significatione resultat, cùm tunc multæ Propositiones assertivæ, & ceremonialia, & judicialia exprimentes locutiones figurativè, & parabolicè, essent falsæ: quod non est dicendum, propter authoritatem sanctæ Scripturæ. Ideò per sensum litteralem, regulariter, & universaliter intelligendus est ille sensus, qui concluditur esse primarius, & principalis intellectus ejus, ad intentionem loquentis, scilicet Spiritus Sancti, qui in Sacra Scriptura loquitur multis modis; & ille semper est verus.

Tertiò. Sequitur: quamvis quælibet pars Sacræ Scripturæ assertiva est vera, & Catholica; non tamen omnis Propositio recitativè contenta in ipsa, est vera, & Catholica.

Prima pars patet ex Conclusione. Secunda pars, de illa *Dæmonium habes*. Joannes VIII. 48. Et iterùm de illa, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum*. Joan. XVIII. 30. Et iterùm, de illa; *Ecce homo vorax & potator vini*. Mathæi. XI. 18. Et sic de aliis multis. Igitur &c.

* *Locus corruptus.*

CONCLUSIO QUARTA.

QUarta Conclusio quoad nonam Assertionem, est hæc Catholica. *Credendum est, quòd omne juramentum deliberatè, & licitè factum, non vergens in detrimentum animæ, extra casum fortioris obligationis, est observandum. Catholicè credendum est, quòd omne perjurium, vel fidefragium, extra casum supra scriptum, est cavendum; cùm quodlibet tale est mortale peccatum.* Igitur, per locum ab oppositis, Conclusio est vera. Et notanter additur in Conclusione, *extra casum fortioris obligationis*: ubi enim fortior superveniret obligatio, in casu socialitatis, vel confœderationis, juramento, vel promisso vallatæ, propter casum inevitabilis necessitatis, quæ compelleret occidere; vel, occidi facere aliquem confœderatum, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ; ubi, & non in alio casu, juramentum illud, vel promissum non esset servandum.

Confirmatur Conclusio. Propter infirmitatem humanam, securitatem, & fidelitatem habendam inter homines, ut mutuò sibi credant, juramento, vel promisso se licitè stringere consueverunt; ne voluntatem, verbum, & dictum suum, in Contractibus, commerciis, & confœderationibus mutarent, in fraudem & injuriam, & in partis nocumentum. Sed si juramentum, vel promissum, sicut in Conclusione est circumstantionatum, non esset tenendum; omnis periret fidelitas, & securitas in Contractibus, commerciis, & confœderationibus humanis; quod esset totam politiam mundanam perturbare, cùm *Omnis controversiæ finis, ad confirmationem, est juramentum*, ut dicit Apostolus, *ad Hebræos*. VI. 16. Igitur Conclusio vera. Undè etiam Salvator, ad confirmandum Contractus, conventia divina, & confœderationes divinas cum hominibus, dignatus est per semetipsum jurare & promissa facere; qui tamen nullo modo potest immutare, & non tenere voluntatem, verbum, vel dictum suum, circa Contractum, conventum, vel per confœderationem, *ut per duas res immobiles, quibus impossibile est Deum mentiri*. ℣. 18. Aut fiendo perjurus, aut fiendo fidefragus, *fortissimum solatium habeamus*, ut scribitur *ad Hebræos*, ubi supra.

Quomodò homini ergo non erit iniquissimum, juramentum, vel promissum, ut in Conclusione circumstantionatum, non tenere, extra casum fortioris obligationis; cùm, in tali casu, sine dubio, ille perjurium, & notam infamiæ incurreret; quod homines plùs habent, & debent, quàm omne humanum incommodum, & damnum, ab una parte, declinare, ut omne commodum, & lucrum humanum, ab illa parte, adipiscatur. Igitur &c.

Ex quo sequitur, quòd catholicè credendum est, quòd omnis socialitas, vel confœderatio, promissione, vel juramento vallata, deliberatè & licitè facta, non vergens in periculum animæ, extra casum fortioris obligationis, est observanda; etiam si ipsum juramentum, vel promissum vertatur in præjudicium unius promittentium, aut confœderatorum, sponsæ suæ, aut liberorum. Patet ex Conclusione, & probatione; cùm plùs debet diligi anima, quàm corpus; sponsa, aut liberi, quàm etiam commodum & damnum temporale qualecumque proprium, vel sponsæ suæ, aut liberorum; dicente Salvatore, Matth. X. 37. *Qui amat Patrem, aut Matrem; filium, aut filiam, plusquàm me, non est me dignus*. Et ℣. 39. *Qui invenit animam*, id est, vitam animalem, subaudi, *perdet eam. Et qui perdidedit animam suam, propter me, eam inveniet*. Igitur Correlarium &c.

Secundò. Sequitur, quòd illa nona Assertio est erronea; ad perjuria, fraudes, & injurias viam præbens. Patet: quia juxta illam Assertionem, quilibet contra alterum volens malignari, & fidem non tenere, sive per juramentum, promissum, aut salvum conductum vallatum frangeret; aut fingere posset quòd talis promissio, juramentum, aut salvus conductus, esset in suum præjudicium, vel uxoris suæ, aut liberorum; & invalidaretur fides inter homines in tantum, & infirmaretur, quòd vix uni alteri credere posset, quacumque facta vallatione; & incurrerent infinitæ fraudes, & injuriæ, perjuria, & homicidia. Igitur &c.

Tertiò. Sequitur, quòd prædictæ novem Assertiones sunt necessariò per hoc sacrum Concilium Judicio Fidei condemnandæ. Patet: quia omnes, & singulæ sunt erroneæ, & scandalosæ; & septem primæ, ultra hoc, seditiosæ. Igitur Correlarium verum. Consequentia tenet ex suppositione prima; tunc etiam ideò, quia in Judicio hujus sacri Concilii ventilatæ habentes deffensores, & in audientia publica solemniter in contradictione positæ, ne ipsas hoc sacrum Concilium videatur approbare, juxta illud; *Error cui non resistitur, approbatur*. Tùm etiam ideò, ut pars Catholica ab erronea discernatur, propter scandalum simplicium plurimorum, qui ipsas Assertiones reputant veras, & Catholicas, propter Scripturas in oppositam partem in Auditorio adductas, & rationes coloratas. Tum etiam propter prolixitatem multorum sapientum, qui propter imitationem casus, per oppositam partem factam, quam pauci conceperunt, in perplexitate fluctuant, quam partem amplecti debeant ignorantes. Igitur &c. In quo etiam, attenta Articuli illius

illius condemnatione; *Quilibet tyrannus* &c. in quo Articulo omnes illæ Assertiones virtualiter continentur, circumstantias plures aggravantes in se continentes.

Ego &c. Theologiæ Professor &c. Ista scripta offero in favorem Fidei, sub correctione hujus sacri Concilii, profitens per juramentum præstitum, illas novem Assertiones Judicio Fidei reprobandas, A ipsas Assertiones in se sicut stant, non habito alio respectu, considerando, & omninò ipsas ad casum nefandi homicidii referendo, Judicio Fidei condemnandas, quòd homicidium illæ Assertiones nituntur excusare.

Undecima Deliberatio,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativæ.

Reverendissimis Patribus, & Dominis meis metuendis, sacræ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus; B nec non Episcopis, Magistris, & Doctoribus aliis per sacram Constantiensem Synodum in causa Fidei Judicibus Deputatis.

Ego &c. Magister in Theologia, per meæ professionis fidem, & juramentum præstitum requisitus, quatenùs humanis amore, odio, favore, & quavis alia indebita affectione semotis, de novem Assertionibus mihi in scriptis exhibitis, ac in inserta ipsis quæstione, ea quæ, recta Fide, sentio, in scriptis fideliter exhiberem; sicut pura Fide teneo ex Scripturis, quæ novi fideliter, & sincerè.

Primò. Quòd illarum novem Assertionum primæ septem, in sensibus quos habent, secundùm significationem suorum terminorum merè grammaticalem, & regulas communis Logicæ, sint verificabiles in certis casibus fortè tamen nunquàm, toto sæculi ævo, evenientibus. Patet: nam possibile est quòd Princeps, propter detestationem C tyrannidis, fortè pro tempore nimis invalescentis, statuat Legem non præcipentem, sed solùm permittentem, & consulentem cuilibet subdito Domini &c. juxta primam Assertionem, saltem notoriè talem; & quòd sit solùm unus tyrannus talis, de quo sit notorium cuilibet, quòd sit talis, & tunc ipsa est vera, saltem ut li subdito debet distribui destributione accommoda pro aliis à se; quia non liceret cuiquam occidere se ipsum. Et pari formiter verificarentur sequentes sex.

Item. Patet: in casu inevitabilis necessitatis, quo videlicet non pateret subditis alia via salvandi vitam corporalem sui Regis &c. ut deduxit Reverendus Pater Dominus Episcopus Attrebatensis.

Item. Absolutè, possibile est, quòd Deus, *apud quem non est impossibile omne verbum*. Luc. 1. 37. ita disponat, quòd sit solùm unicus Rex, & unicus tyrannus, machinans, *per cupiditatem* &c. juxta primam Assertionem; & cuilibet subdito inspiret, D non quidem mandando, sed solùm permittendo, aut consulendo, quatenùs talem tyrannum occidat, vel occidi faciat, etiam se ipsum: & tunc verificaretur prima illarum Assertionum, & in tali sensu, & proportionabiliter sex sequentes, in sensibus similibus.

Secundò. Dico, quòd eædem Assertiones septem, stantibus etiam prædictis, aut similibus casibus, non sunt veræ in sensibus suis, quos faciunt communiter, tàm apud cujusvis Juris peritos, & doctos, quàm apud indoctos, ex conditione materiæ circa quam sunt assertæ, & occasione, & forma asserendi. Patet: nam in materia morali, præsertìm Legum, Mandatorum, & Constitutionum, tàm divinarum, quàm naturalium, & humanarum, indefinita, communiter apud omnes, tàm doctos, quàm indoctos, solet capi universaliter tanquàm Lex, & regula actionum humanarum directiva: unde talis indefinita, sicut, & sua universalis non reputatur vera propter certum casum particularem, in quo tamen verificaretur, secundùm verificationem suorum terminorum merè gammaticalem, & regulas communis Logicæ; nisi ad talem casum referatur.

Sed si regulariter sic sit, in casibus communiter emergentibus, licet rarò stet oppositum, in casu certo, quo epikeja à tali regulari Lege exciperet, ut illa indefinita: *Irascenti proximo suo, licitum est occidere ipsum*: nequaquàm reputaretur vera, etiam stante casu, quo solus Judex irasceretur malefactori jam justè ad mortem sententiato, nisi fortè ad talem casum quomodolibet referretur; imò ejus opposita, scilicet, *Irascenti proximo suo, non est licitum occidere ipsum*, reputaretur vera, & in casu prædicto, si non ad ipsum casum referretur. Sed aliquæ dictarum Assertionum sunt positæ indefinitè, imò aliquæ universaliter, in materia moralis Legis, & divinæ, quia tunc Præceptum *Non occides*. Igitur ex communi usu, tàm Doctorum, quàm indoctorum, capiuntur universaliter, nec verificantur propter certos casus rarò emergentes; sed oportet regulariter sic esse, qualiter tamen non est.

Item. Quando in materia morali assumitur indefinita, tanquàm Major Syllogismi, ad subsumendum sub ea Minorem, & inferendum Conclusionem; tunc indefinita communiter accipitur universaliter, aliter enim non valet subsumptio. Ideò etiam in materia morali syllogizando, satis indistinctè solet assumi universaliter, vel indefinitè.

Sed dictæ Assertiones dicuntur à quodam assumptæ, tanquàm Majores ad subsumendum, & concludendum, pro excusatione, & justificatione Ducis Burgundiæ, à nece Ducis Aurelianensis. Quòd si sic: ex occasione, & forma asserendi ipsarum, patet quòd capiendæ sunt universaliter, aliter enim fuissent proposito asserentis impertinentes; nec ad idem propositum sufficeisset verificabilitas earum, in certo sensu inevitabilis necessitatis, aut divinæ inspirationis; nisi ostenderit casum hujusmodi etiam tunc stetisse. Quia tamen illud est facti, non curo an verum sit, vel non; sed specialiter de prima arguo sic.

Pono, quòd A, & B, sint subditi certi Domini, in cujus mortem B machinatur, juxta illam Assertionem; sed hoc lateat A; imò credat quòd B sit vir bonus, & Regi suo fidelissimus, & directissimus, & non ferens ejus prosperitatem, malà invidià A occidit B, nulla fungens authoritate publica. Tunc sic, *licitum est unicuique subdito* &c. ut dicit prima Assertio. Sed A est subditus, & B tyrannus; igitur licitum est ipsi A, occidere B. Minor patet ex casu. Igitur si prima Assertio est vera, licebit alicui occidere proximum, ex sola malitia invidiæ, quod est impiissimum.

Tertiò. Dico, quòd de qualitate dictarum Assertionum, sic absolutè propositarum, non est judicandum Judicio Fidei, secundùm eorum sensus primos, quos videlicet habent, secundùm materiam significationis grammaticalis suorum terminorum, & regulas communis Logicæ; sed secundùm sensus suos secundos, quos habent in communi usu om-

omnium tam Jurisperitorum, & Doctorum, ex conditione materiæ, & occasionis, ac forma eas asserendi.

Patet: quià tales secundi sensus earum sunt principaliores; cùm principalior sit communitas omnium in secundis sensibus communium eis utentium, quàm solorum Grammaticorum, & Logicorum: etiam sermones accipiendi sunt secundùm subjectam materiam, & sermo intentioni deserviat, non intentio sermoni: & sic principaliores sunt sensus earum quos communiter faciunt apud omnes; præsertim cùm ad primos suos sensus non sunt limitatæ, nec ad certos casus relatæ.

Item. Judicio Fidei judicandum est de Propositionibus, secundùm illos sensus, quibus Fideles communiùs utuntur, & eis a Fidei rectitudine abducentur †, vel in ipsa salubriter diriguntur: sed hoc in secundis sensibus illarum septem Assertionum, non in primis. Igitur &c.

Descendendo ad illas Assertiones in specie; dico quartò, quòd licèt prima ipsarum, in sensu suo primo, videlicet quem habet, ratione materiæ significationis grammaticalis suorum terminorum, secundùm regulas communis Logicæ, sit in certis casibus verificabilis; ipsa tamen, in secundo suo sensu, & principali, quem videlicet habet in communi usu omnium communiter & sic, simpliciter est falsa, erronea in Fide, & moribus, scandalosa, & blasphema in Deum, & ejus Legem.

Prima pars nota est ex primo dicto præmisso, secundùm *, secunda verò scilicet quòd sit falsa &c.

Patet ex secundò: sed quòd sit erronea in Fide. Probatur. Nam sicut Fidelis, de necessitate salutis, habet credere Articulos Fidei, innitendo primæ veritati divinæ, seu authoritati Dei revelantis: sic habet, de necessitate salutis, credere, quòd omnia, quæ Deus jubet fieri per sua Præcepta affirmativa, sint licita, imò debita fieri; per sua Præcepta negativa, sint illicita, & debita non fieri, innitendo summæ Dei bonitati, quæ rectissima est regula actionum inobliquabilis. Et sic, asserere, quòd licitum sit aliquid, quod Lege divina est vetitum, est error in Fide; & quòd licitum sit fornicari, vel usuras accipere.

Sed prima Assertio, in principali suo sensu est hujusmodi; cùm dicat, quod *licitum sit occidere hominem*, non exprimendo casum, vel circumstantias debitas observari: & sic intelligitur universaliter, stantibus circumstantiis quas exprimit: & sic contrariatur Præcepto divino: *Non occides*, secundùm expositionem Doctorum ab Ecclesia approbatorum, quam ex aliis Scripturæ passibus, non ex corde proprio posuerunt. Igitur est erronea in Fide &c.

Item. Beatus Augustinus, *primo de Civitate Dei*, & allegatur in Decretis, XXIII. q. v. *Si non licet.*

Item: *Non occides*; dicit, quòd *Ab hoc Præcepto quasdam exceptiones facit divina authoritas*; & enumeratis aliquibus casibus, in quibus licitum occidere hominem, circumstantias tamen illius primæ Assertionis nullatenùs continentes subdit: *His igitur exceptis* &c. *quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit.* Et sic, secundùm sententiam Beati Augustini, occidens, secundùm circumstantias primæ Assertionis; nisi aliæ exceptæ à Præcepto contrariant, peccat contra illud Præceptum, *Non occides*: Et sic occidere, dicit esse licitum. Igitur talis est error in Fide.

Ex eodem patet, quòd etiam est erronea in moribus. Non obstat quod ipsa, secundùm ejus sensum primum, est in certis casibus verificabilis.

Quis enim audebit dicere, illam: *Cuilibet viro licitum est carnaliter commisceri cuilibet mulieri*, non esse erroneam in Fide, & moribus; & congruam Præcepto, *Non mœchaberis*; sed probabilem & Catholicam? Eo quòd est verificabilis in sensu suo, quem habet, secundùm materiam significationis grammaticalem suorum terminorum, in certo casu,
A quo videlicet solùm esset unicus vir, & unica mulier legitimi conjuges, sicut fuit ante conceptionem Caïn primi filii Adam. Aut quis non dicat illam, *Licitum est cuilibet irascenti proximo suo, occidere ipsum*, non esse erroneam in Fide & moribus, atque contrariam Præcepto, *Non occides*; sed probabilem, aut Catholicam? quia verificabilis est, secundùm ejus sensum merè grammaticalem &c. in certo casu, quo scilicet solus Judex justè irasceretur proximo suo malefactori, jam justè sententiato ad mortem, & nulli alteri, qui casus verisimiliter frequentiùs contingit, quàm aliquis casuum verificantium primam Assertionem.

Sic etiam plures Arculi Wicleff, & aliorum, tàm in præsenti Concilio damnati, sunt verificabiles, in certis casibus, raró, aut nunquàm contingentibus; quod tamen non obstat ipsorum rationabili condemnationi. Igitur nec in proposito hoc
B obstabit.

Ex eodem patet, quòd sit scandalosa: quia dat assentienti occasionem ruinæ in homicidium. Patet etiam quòd est blasphema in Deum, & Legem; quia ipsis imponit incedens * videlicet quòd secundùm Legem Dei, liceat committere homicidium.

Similiter secunda Assertio est blasphema in Deum & Leges, quibus imponit quòd authorisent illicita.

Tertia Assertio addit ultra primam, crudelitatem necis, villanè, tam execrandam, per explorationes, & insidias.

Quarta, est injuriosa rationi, & æquitati, quibus imponit tam execrandam crudelitatem.

Quinta, est erronea in Fide & moribus: quia nefandum transgressorem Legis divinæ dicit non debere in aliquo reprehendi, quoad primam partem: sed secunda ejus pars, unà cum sexta, & septima Assertionibus, sunt injuriosæ † dignitati, quam as-
C serunt debere acceptare, & authorisare factum contrarium Legi divinæ, scilicet nefandum homicidium, & debere præmiare, & remunerare bonis maximis, & plùs amare quàm priùs agentem nequiter contra Legem Dei. Licèt enim Rex licitè fortassis posset acceptare, & præmiare zelum talis occisoris, quem fortè, occidendo taliter, ostentaret se habere pro salute Regis: non tamen licitè acceptaret, vel authorisaret homicidium indè procedens; nec ipsum propter illud præmiaret, aut remuneraret honoribus, divitiis & amore; nec propter hoc, licitè ipsum amaret plùsquàm priùs, imò propter hoc nullatenùs est amandus; sed odiendus ut iniquus. Quemadmodùm Deus obstetricibus Ægyptii, approbavit, & remuneravit timorem, ex quo conservabant pueros Hebræorum; sed non mendacium, quo se excusabant erga Pharaonem; ut manifestè innuit Scriptura, dicens:
D *Quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit illis domos*, Exod. I. 21.

De octava Assertione, dico quintò, quòd sensus litteralis dici potest uno modo, impropriè, secundùm nominis derivationem; scilicet ille quem habuit Scriptura, secundùm significationem merè grammaticalem litteræ; ut sensus litteralis ipsius: *Iniverunt ligna consilium*, Judic. IX. 8. esset de

† *hic aliquid desideratur*
* *Locus corruptus.*

* *forsan legendum* innuens.
† *Videtur addendum* Regiæ.

de lignis materialibus. Et sic verum est, quòd *Semper tenere sensum litteralem in Sacra Scriptura, est occidere animam suam.* Sed nullus Doctorum, quos vidi, ita exponit illud Apostoli. *Littera occidit*, 2. Corinth. III. Ideò illa expositio meritò dicitur extorta; quia absque authoritate approbati Doctoris, de corde proprio sic exponentis, quasi violenter excogitata, ad colorandum falsitatem primarum A septem Assertionum, ac si non contrarientur Præcepto divino, *Non occides*; nisi secundùm ejus sensum litteralem falsum; cùm tamen Præcepta Decalogi moralia, principaliter in sensu litterali, ex intentione Dei data sint, nec talis propriè dicendus est sensus litteralis.

Alio modo dicitur sensus litteralis, propriè; scilicet ille, quem Author Sacræ Scripturæ principalis, videlicet Spiritus sanctus: aut secundarius, videlicet homo eam scribens; videlicet Moyses, Isaias, Matthæus, Lucas, aut alius, principaliter per eam asserere intendebat; & ille propriè, & usitatè dicitur sensus litteralis Sacræ Scripturæ. Quis enim diceret, quòd sensus litteralis parabolæ seminantis, esset de semine materiali, & non potiùs de semine verbi Dei, de quo Christus ostendit se principaliter asseruisse? Et dicere, quòd talis sensus litteralis Sacræ Scripturæ, ita propriè dictus, sit falsus, etiam in minimo; vel quòd semper ipsum tenens occidat animam; est derogare infaillibili veritati Sacræ Scripturæ, & irrefragabili authoritati Spiritus sancti. B * *Dei homines*. 2. Pet. 1. 21. Unde, intelligendo Assertionem, de tali sensu litterali propriè dicto, ipsa esset blasphema in Deum; quia sibi imponeret falsitatem.

Sextò. Dico de Assertione ultima, quòd ipsa est erronea in Fide & moribus, & scandalosa. Patet ex similibus motivis, sicut de prima, referendo eam ad Præceptum divinum: *Non perjurabis*; sicut prima referebatur ad Præceptum: *Non occides*. Nam secundùm Ambrosium, *De Officiis*, & Augustinum, ad Bonifacium, *Fides, & fœdera hosti servanda sunt.* Et jurans solvere usuras, tenetur eas solvere, ut satisfaciat juramento; licèt talis solutio frequenter vergat in præjudicium sponsæ, aut liberorum solventis, qui exindè depauperantur.

Nec potest hæc Assertio intelligi de præjudicio, vel detrimento animæ sponsæ, vel liberorum ipsius promittentis, vel jurantis; cùm observatio C Fidei, promissionis, aut juramenti unius hominis, nunquàm vergat in detrimentum animæ alteriùs hominis; nisi fortè esset promissio, vel juramentum irrationabile: ut si quis promitteret, vel juraret, non baptisare, vel baptisari permittere infantem suum; & servando promissionem, sineret ipsum mori sine Baptismo. Sed Assertio prima non solùm loquitur de tali irrationabili promissione, vel juramento; sed etiam de rationabili: cùm dicat generaliter, & indistinctè, *quocumque modo istud fiat, aut fieri possit.*

Postremò. De quæstione annexa, videlicet: *An prædictæ novem Assertiones sint Fidei Judicio reprobandæ*; dicò quòd si *reprobandæ*, vel dicit, *dignæ reprobari*, ut sit sensus: *An ipsæ sint digna reprobari*, vel *ut reprobentur Judicio Fidei*, ut patet ex præmissis, quòd sint reprobandæ; quia erroneæ in Fide, & moribus &c. juxta qualificationes ipsis superiùs appositas.

Vel si *reprobandæ* notat expedientiam, ut sit sensus: *An expediat eas Fidei Judicio reprobari.* Sic, D dico quòd consideranda est dispositio hominum, apud quos illæ Assertiones sunt disseminatæ. Nam si ex earum particulari condemnatione facta per Episcopum loci, aut aliorum doctrina sequenti, omne germen errorum à cordibus eorum jam esset evulsum; cautiùs credo sic eas præterire silentio, partibusque circa eas dissidentibus totale silentium imponere, ne sine fructu, ad conservationem simplicium, ipsis denuò deductis, nova scandala incitantibus fortè alacriùs partium deffensoribus, vel aliàs, quomodolibet suscitentur.

Si verò in eorumdem hominum cordibus aliquod erroris germen, ratione disseminationis Assertionum hujusmodi remansisset; credo, quòd non solùm expediens; imò necessarium sit easdem Assertiones Judicio Fidei, authoritate præsentis Concilii, reprobare: etiam si partes huc usque de ipsarum reprobatione dissentientes componerentur amicabiliter; cùm in hoc non ipsarum partium concordia, vel discordia; sed animarum periculum, & Fidei, ac salutis animarum profectus, à Fidei Judicibus sint attendenda.

Item. Expediens, & necessarium credo; etiam si ob id oriri scandala maxima timerentur: quia *Utiliùs scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur*: præsertim quia tunc, ratione illarum Assertionum, error animarum saluti contrarius prævaleret: in quo casu scandala, quantumlibet grandia sint, censenda scandala Pharisæorum accepta, non data, Christi Judicio condemnanda. *Matth.* & *Marci.* XV. & X. Etiam, secundùm charitatis ordinem, animæ salus, etiam proprii, prænonenda. Super qua dispositione hominum, & ceteris circumstantiis ad hujusmodi reprobationis expedientiam, vel nocumentum facientibus, requirendam puto mollitam Nationem Gallicanam, vel saltem ejus membra notabilia, ad neutram partem affecta, vel magis indifferentia, & per eorum juramenta, sicut requisiti sunt Theologi; cùm ceteræ Nationes de his solùm noverint ex auditis. Hæc manu mea propria scripsi.

Duodecima Deliberatio,

Sive

Cedula

Partis Affirmativæ.

Reverendissimorum Patrum, & Dominorum Judicum arbitrio, pro benè, committo præsentem cedulam, ut universaliter legatur in publico, nomine etiam meo expresso: quia, ex meæ professionis debito, censeo me obligari, ut quæ de Fide Catholica corde teneo, requisitus, intrepidè ore confitear ad salutem; vel ut legatur solùm inter eos occultè, vel quòd omninò non legatur, prout judicaverint ad præsentem Tractatum Fidei expedire: quia non credo, quòd ultra Magistrorum meorum dicta, aliquid publicatione dignum scripserim in eadem.

Novem Assertiones mihi præsentatæ fuerunt in quadam Cedula papyrea, cum subscriptione Notarii, & tituli quæstionis. *Utrùm prædicta novem Assertiones Fidei Judicio sint reprobandæ.*

Requisitus pro parte Fidei, in testimonium veritatis, ideò respondendo, per conscientiam meam, affirmo me credere, & nullatenùs dubitare, quin quælibet dictarum novem Assertionum falsa sit, & catholicè reprobanda, ut periculosa, & erronea, scandalosa, & pernitiosa, in materia Fidei suspecta: & utinàm non esset aliqua earum hæresi propinqua, si non hæretica; licèt quibusdam glosis inep-

* Videtur fuisse omissum ex M.S. *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti*

ineptis, & Scripturis authenticis, non conformibus apud nonnullos, nedùm aliquarum earum, sed & plures, colorari possint; à quibus si affectio inordinata tolleretur, & Judicio rectæ Fidei, & Orthodoxæ subessent; non æstimo, nec opinor, quòd dictas Assertiones assererent, aut modo aliquo approbarent.

Et in confirmationem dicti hujus, est Propositio quædam condemnata in quadam Sessione hujus sacri Concilii, quæ incipit: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè* &c. in qua etsi non omnes Assertiones præfatæ formaliter continentur; tamen plures earum virtualiter, seu sententialiter, & simili radice, satis clarè fundantur.

DECIMA TERTIA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativæ.

EGo &c. Sacræ Theologiæ Professor; protestatione præmissa, quòd in omnibus hic infra scribendis per me, submitto me determinationi Ecclesiæ, & præsentis Generalis Constantiensis Concilii. Virtutis ergò mihi præstiti, ac per me exhibiti juramenti; Reverendissimis in Christo Patribus, & Dominis, Dominis Judicibus in causis Fidei, per dictum Generale Concilium Deputatis, ad novem Assertiones, *An* videlicet *sint Fidei Judicio reprobandæ*; in scriptis respondeo semper: Primæ Assertiones videntur esse contra Sacram Scripturam, quâ Exod. xx. dicitur: *Non occides*, quæ, ut ex eadem Scriptura patet, & per longum processum declarat Augustinus, *Duodecimo, De Civitate Dei.* Et communiter omnes alii ipsius Scripturæ Expositores. Intelligitur tamen de homine dictum, tàm passiivè, quàm activè.

Cùm ergo dictæ septem primæ Assertiones asserant, & supponant, quòd *Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum* &c. ut in forma ponit prima Assertio: videntur dictæ Sacræ Scripturæ repugnare; & per consequens, sunt Judicio Fidei reprobandæ. Et hoc est, quod de dictis novem Assertionibus sentio. In cujus testimonium, hæc propria manu scripsi, ac à tergo, mei proprii sigilli impressione munivi. Anno Domini, 1415. Die septima Mensis Septembris, Constantiæ. Instante ibidem celebratione Concilii Generalis.

DECIMA QUARTA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativæ.

EGo &c. Sacræ Theologiæ Professor, licèt indignus; ad exhibendum opinionem meam, secundùm conscientiam, super novem Assertionibus, per juramentum astrictus per Reverendissimos Patres Dominos Judices, & Commissarios in causa Fidei, per Sacro-sanctum Generale Concilium Deputatos: dico tres Propositiones, in testimonium veritatis.

Primò. *Omnia Præcepta Decalogi sunt de Fide.*

Pro cujus probatione supponitur, quòd omnes veritates assertæ in Canone Bibliæ, sunt de Fide.

A Probatur: quia si non; ergo cum opposita Assertione pertinaci stat Fides: ergo staret aliquem esse Fidelem. Et tamen asserere pertinaciter aliquid, cujus oppositum explicitè asseritur in Sacra Scriptura, est erroneum. Licèt enim staret, quòd quis erraret circa ea quæ continentur expressè in Sacra Scriptura, ad quæ explicitè credenda non tenetur, & tamen Fidem non amitteret; dummodò non cognoscit hoc esse contra veritatem Scripturæ; credit etiam sicut asserit doctrina. Tamen si discrederet pertinaciter alicui quod Scriptura Sacra asserit explicitè, Fidem amitteret; quia esset hæreticus: quia id est * ibi hæresis complementum, scilicet pertinacia contra Sacram Scripturam. Et ita suppositio deducitur faciliter ex

B dictis Petri de Tarentesia, & Thomæ, in IV. arguendo ex dictis ejusdem Thomæ, à contrario sensu. Ista patent satis in Bartholina, *Hæreticus.* 1. *Paragrapho.*

Secundò. Item cuilibet veritas talis potest † etiam principium, in discursu Theologico, quo Fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignit, nutritur, & roboratur. Igitur &c. Ex quo patet veritas Propositionis, hoc adjuncto, quòd omnia Præcepta Decalogi, sunt veritates assertæ in Canone Bibliæ.

Sequitur primò; quòd non solùm Articuli credibilium speculati, sunt de Fide; sed etiam veritates regulativæ actuum humanorum practicè. Patet ex Propositione.

Item. Aliundè: cùm Fides respiciat credibilia, in quantum necessaria sunt ad vitam æternam: omne ‡ ergo non respiciet principia actuum humanorum regulativa, quæ non minùs sunt necessaria ad vitam æternam consequendam, cùm actus ex-

C indè sequentes, tanquàm ex regulis, sint ad id necessarii. Non enim sufficit credere, sine operari. Fidem namque sine operibus mortuam esse, quis ignorat? teste Jacobo, *In Canonica.* II. 17.

Item. Cùm circa principia talia practica non minùs periculosè sæpiùs contingit errare, quàm circa hujusmodi purè speculativa credibilia, ut patet intuenti, in multis erroribus damnatis, tanquàm contra Fidem. Quare ergo non respiciet illa sicut ista? Fortè dicetur, quòd ideò, quia hujusmodi principia practica sunt evidentia in lumine naturali: *Deus est*, quia demonstrabilis, secundùm Thomam, & Scotum, & Doctores communiter.

Iterùm ista fuit evidens: *Christus passus est*, illis qui videbant eum præsentialiter pati. Et tamen est Articulus.

Item. *Christus natus est ex Maria Virgine*; quæ fuit evidens ipsi Virgini Mariæ. Et tamen est Articulus.

D Item. Principia regularia actuum humanorum, ut sunt, verbi gratiâ, Præcepta Decalogi moralia, licèt sint nota in lumine naturali benè dispositis; non tamen causati. Nec ista interseruntur Sacræ Scripturæ, prout valent tantùm ad civilitatem politicam hominum: sed prout ordinant hominem ad vitam æternam meritoriè consequendam; quod nequaquàm patet ex lumine naturali. Et proindè talia principia meritò dicenda sunt de Fide. Illud

* *Forsan*, inest.

† *Hic aliquid desideratur*

‡ *Locus corruptus.*

Istud satis patet per Symbolum Athanasii. *Ad cujus adventum, omnes homines resurgere habent, cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui verò mala, in ignem æternum*; Et sequitur: *Hæc est enim Fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.*

Sequitur secundò, quòd hæresis, nedùm versatur circa purè credibilia; sed etiam circa actus humanos, & operabilia.

Patet supponendo, secundùm Hieronymum, quòd *Hæresis est dogma falsum, Fidei Orthodoxæ contrarium*; quod nedùm reperitur circa purè credibilia, sed etiam circa actus humanos, & operabilia: nam Ecclesia non solùm damnat errores, qui contrariantur Articulis speculativis nostræ Fidei, ut istis; *Deus est trinus, & unus*; verum etiam illos, qui contrariantur principiis, & dictaminibus practicis, ut istis; *Deus est diligendus super omnia, & proximus sicut nos*; in quibus *duobus tota Lex pendet, & Prophetæ.* Matth. XXII. 40. Quales errores nonnulli reperiunt, ut hæreses damnati, ut quòd *Sine ratgia divina, possumus implere divina Mandata*: contra Pelagium, in VI. C. Carthaginensis Concilii.

Item. Quòd actus carnalis, cùm ad hoc natura inclinet, non sit peccatum mortale; contra Begardos, in Concilio Viennensi: *in Cle.* C. *Ad nostrum*: Similiter, quòd *Tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum* &c. nuper per hoc sacrum Concilium Constantiense &c.

Ex istis sequitur tertiò, quòd istæ: *Non occides*; *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, & aliæ similes, sunt de Fide, secundùm intellectum, quem auctor earum, Spiritus Sanctus, per eas voluit explicare. Patet; quia non sunt de Fide, nisi pro quanto sunt per Sacram Scripturam assertæ; nisi secundùm intellectum quem auctor ejus, qui est Spiritus Sanctus, *inspirati locuti sunt Sancti Dei homines*, teste Petro, *in Canonica secunda.* I. 21.

CONCLUSIO.

HÆ novem Assertiones præsentatæ, sunt contra Fidem, eas intelligendo secundùm intellectum quem faciunt communiter.

Probatur: quia sunt contra Scripturam Sacram, secundùm illum intellectum, quem auctor ejus, qui est Spiritus Sanctus, per eam habere voluit. Igitur &c.

Pro probatione Antecedentis, supponitur primò, quòd non est licitum Sacram Scripturam, ad placitum cujuslibet, interpretari, exponere, vel intelligere: quia hoc caderet in ridiculum Scripturæ, potiùs quàm in laudem; essetque velut regula plumbea, quæ non sufficeret tortuosa dirigere. Propter quod Hieronymus ait, in Epistolis, & allegatur, XXIV. q. III. *Hæresis*: *Quicumque aliter Scripturam intelligit, quàm sensus Spiritus Sancti flagitat, quo scripta est, licèt ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.*

Ex quo sequitur, quòd hoc Præceptum, *Non occides*, sicut & alia, debet exponi, interpretari, & intelligi ad intentionem Spiritus Sancti; quæ intentio nobis per Scripturam, & per Sanctos, & Doctores authenticos panditur, & manifestatur.

Ex quo sequitur ulteriùs, quòd hoc Præceptum, *Non occides*, debet sic intelligi; *Non occides* hominem, scilicet te, vel alium spontè, & ex intentione, si non habeas publicam authoritatem, vel administrationem; aut etiam specialem à Deo, super hoc, revelationem. Patet: quia iste intellectus innotescit nobis ex Scripturis Sacris, & Sanctorum, & Doctorum approbatorum dictis.

Probatur prima pars per Beatum Augustinum; primo *de Civitate Dei*, Et habetur. XXIII. q. V. *Ca*: *Si non licet. In Sanctis Canonicisque Libris.*

Secunda pars probatur per glosam, Exodi XI. *Cum minister Judicis occidit eum quem Judex occidi præcepit, homicida non est: sed si id sponte faciat, homicida est; etiam si eum occidat, quem scit à Judice occidi debuisse.*

Tertia pars probatur: nam non habens publicam authoritatem, vel administrationem, qui gladium accipit, & sic *gladio peribit.* Matth. XXVI. 52. Undè Augustinus, secundo Libro contra Manichæos: *Ille*, inquit, *gladium accipit, qui nulla superiori, & legitima potestate, vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur.*

Iterùm, hæc tertia, & sequens nihil * probantur per Augustinum: primo, *de Civitate Dei*, ubi postquàm fecit mentionem de Samsone, & aliquibus virginibus, quæ, tempore persecutionis, se interemerunt, ex jussione, & familiari consilio Spiritus Sancti, sic infert concludendo; *His ergo exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus, specialiter, occidi jubet: quisquis hominem, vel se ipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimen incurrit.* Et habetur, XXIII. q. V. c. *Si non licet.*

Et idem Augustinus, eodem Libro, sic dicit: *Qui sine publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, aut trucidaverit, aut membris debilitaverit; velut homicida judicabitur, & tantò acrius, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusive usurpare non timuit.* Concordat Thomas. *Secunda secundæ.* q. LXIV. Et similiter, Alexander de Halis, *Secunda parte suæ Summæ. Quæstione prima*: super dicto Præcepto: *Non occides.* Aristoteles 2. 4. 5. & 6.

Dicitur autem, *Non occides hominem*: scilicet *te, vel alium*; propter interfectionem animalium, quæ licitè fieri potest propter hominem, propter quem ordinata sunt, ut determinat Thomas, ubi supra. Dicitur autem *spontè*; propter illos qui vim vi coguntur repellere, & cum moderamine tutelæ inculpatæ; aut qui occidunt à casu, non dantes operam rei illicitæ: tales namque intentionem occidendi non habent, ut patet per Thomam, & Alexandrum; ubi supra.

Ex quo sequitur tertiò, quòd prima illarum Assertionum, secundùm sensum qui communiter, de veritate sermonis, intelligitur, est contra Fidem. Patet: quia est contra Sacram Scripturam debitè intellectam; ut patet ex præcedenti, & probatur aliundè. Quia si *Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, naturalem, moralem & divinam, occidere, vel occidi facere quemlibet tyrannum, qui per cupiditatem* &c. Igitur licitum est huic subdito occidere, vel occidi facere &c. Licitum est isti: & sic de aliis. Igitur licitum est isti, scilicet, talimet tyranno occidere, vel occidi facere talem tyrannum: & sic de singulis. Tenet consequentia prima, per descensum sub termino stante confusè, & distributivè, à parte subjecti; sicut à simili sequitur: Omnis homo est omnis homo: Igitur iste homo est omnis homo. Et sic de singulis.

Consequentia secunda tenet, à tota copulativa ad alteram ejus partem. Sed ultimum consequens est erroneum. Igitur illud ex quo sequitur; quod est Assertio.

Quòd consequens sit erroneum, probatur: quia nisi sic; sequeretur, quòd licitum esset eidem interficere seipsum; posito quòd ipsemet sit talis tyrannus, qui machinatur &c. Patet enim; descendendo sub termino stante à parte prædicati confusè,

* *forsan* mihi

fusè, & distributivè. Sed hoc est contra Beatum Augustinum, ubi suprà, dicentem. *Infanctis, Canonicisque que Libris, nobis nusquam divinitùs præceptum, promissiumvè reperiri potest, ut vel ipsius demùm adipiscendæ immortalitatis, vel ullius curandi, cavendique mali causâ, nobismet ipsis necem inferamus. Nam & prohibitos nos esse intelligendum est, ubi Lex ait:* Non occides. Concordat Hieronymus, in una, XXIII. q. V. *Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere.* A

Consimiliter argueretur, quòd licitum esset subdito interficere tyrannum talem, quòd esset naturalis Dominus ejus; quod est contra doctrinam Beati Petri Apostoli, docentis nos: *Non tantùm bonis, & modestis, verùm etiam & dyscolis.* I. Pet. II. 18. Dominis reverenter subditos esse.

Ex quo sequitur consequenter, quòd aliæ Assertiones, usque ad octavam, sunt erroneæ; quia omnes inniuntur primæ: & specialiter, est contra eos illud Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, aut per insidias, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Decretalis. *Pro humani. De homicidio.* Libro VI.

Ulteriùs supponitur, quòd sensus litteralis est ille, ex quo solo sumitur argumentum efficax apud omnes. Patet, secundùm Augustinum: ex quo sequitur, quòd sensus litteralis Sacræ Scripturæ semper est verus. Propter quod dicitur, *Scriptura veritatis.* Undè Augustinus, *de uno Baptismo. Dist.* IX. VIII. *Quis nesciat, Sacram Scripturam Canonicam, tam Veteris, quàm Novi Testamenti, certis terminis contineri suis; eamque posterioribus omnibus Episcoporum Litteris ita præponi, ut de illa omninò dubitari, & disceptari non possit, utrùm verum, vel utrùm rectum sit, quidquid in ea scriptum sit, vel constiterit esse.* Et in Epistola prima, ad Hieronymum; ibid. VI. *Si ad Scripturas sanctas admissa fuerint vel officiosa mendacia, quid in eis remanebit authoritatis? Quæ tandem de Scripturis illis sententia proferetur?* Ex quo sequitur, quod octava Assertio, quoad expositionem illam, est erronea; si intelligatur, quòd sensus litteralis Scripturæ Sacræ aliquoties sit falsus. B

Supponitur ulteriùs, quòd per istud Præceptum: *Non assumes nomen Dei tui in vanum;* inhibetur, quòd omne juramentum deliberatè, & licitè factum sit servandum &c. usque ad mortem corporalem, dùm non vergit in animæ detrimentum, & non intervenit rationabilis authoritas, ut Dei revelantis, vel Prælati dispensantis: quià plùs debet animæ ejus Fides diligi, quàm corpus, ex ordine Charitatis. C

Item. Quia omne juramentum est *omnis controversiæ finis,* secundùm Apostolum. *Heb.* VI. 16.

Item. Quia omne mendacium est prohibitum: igitur multò magis omne perjurium.

Ex quo sequitur, quòd ultima Assertio est erronea. Patet ex suppositione.

Ex omnibus istis sequitur, quòd istæ novem Assertiones sunt Judicio Fidei reprobandæ, prout si *reprobandæ,* dicat, vel tantùm valeat, sicut *dignæ reprobari,* vel *repobatione.* Patet ex dictis. Ego &c. Manu propria &c.

Decima Quinta Deliberatio, seu

Cedula

Partis Affirmativæ.

Ego, Sacræ Theologiæ immeritus Professor; habens præ oculis Deum, & nedùm juramentum quòd feci Bononiæ, ferè sunt sexdecim Anni, in Licentia mea: sed quod nuper feci coram Reverendissimis Patribus, & Dominis Cardinalibus, & Judicibus in materia Fidei, cum nonnullis Prælatis, & Doctoribus aliis eis conjunctis, ad dicendum juxtà conscientiam meam, quid sentiam de novem Assertionibus Magistri Joannis Parvi, dià Parisiis damnatis.

Volens ergo conscientiam, quantùm possum, illæsam, & integram servare; dico, quòd ille novem Assertiones falsæ sunt, & erroneæ, & contra Scripturam Sacram; &, per consequens, Judicio Fidei, & per Judices Fidei, citiùs quo commodè fieri potest, damnandæ: & non minus justè, quàm condemnata est in decima-tertia Sessione hujus sacri Concilii, quasi fundamentum illarum novem Assertionum: illa scilicet Propositio; *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè & meritoriè occidi* &c. Undè contra primas septem, sicut & contra earum minùs amplam universalitatem, arguitur breviter, & compendiosè sic, primò.

Episcopum, vel virum Religiosum, ad perfectionem Evangelicam obligatum, occidere tyrannum, aut quemcumque hominem; nisi fortè in casum deffensionis propriæ vitæ, non est honestum: ergo nec licitum unicuique &c.

Consequentia patet: & Antecedens probatur. Occisio talis esset contra Evangelium, & prohibitionem Christi, & Apostoli. Ergo &c.

Antecedens patet, *Mat.* VI. 39. ubi ad virum Evangelicum, & personas dicit Christus: *Ego autem dico vobis: Non resistere malo; sed si quis te percusserit ad unam maxillam* &c. Prætereà Apostolus dicit, quòd *Oportet Episcopum esse irreprehensibilem.* I. Tim. III. 2. 3. Et sequuntur: *Non iracundum, non percussorem* &c. Et *ad Titum* I. Et puto, quòd hujusmodi occisoribus ad litteram Dominus dicat. *Ne offeratis ultra Sacrificium:* & sequitur causa. *Quia manus vestræ plenæ sanguine sunt.* Isaï I. 13.

Confirmatur. Nam glosa quædam notabilis, super illo Matth. XXVI. 52. *Converte gladium tuum* &c. *Non licet,* inquit glosa illa, *Apostolis, seu viris Apostolicis gladio materiali uti.*

Secundò arguitur. Prima Assertio claudit, seu includit contradictionem. Ergo &c. Et Antecedens probatur sic: Nam Sortem occidere Platonem tyrannum, sine quocumque Mandato, & ex obligatione Legis, naturalis, moralis, & divinæ; & Sortem occidere sine Mandato, quod implicat. Nec valet dicere, quòd si *Mandato* stet determinatè, ut sit sensus: *sine Mandato illo*: nullum enim potest Mandatum demonstrari, saltem justùm, quod non sub aliquo istarum Legum trium implicitè, vel explicitè contineatur. D

Tertiò. Occidere tyrannum, sine quocumque Mandato; est contra Legem divinam. Ergo &c. Assumptum satis probavit Reverendissimus Pater, Dominus Petrus Cardinalis Cameracensis, in sua Responsione, ad quam me refero. Unde super illo, Exod. XX. *Non occides,* dicit Magister, in Scolastica historia: *Judex inquam, non occidit, sed Lex.* Nulla autem Lex præcipit talem tyrannum, de quo loque-

loquebatur Joannes Parvi; occidere, vel occidi facere: imò prohibet potiùs, & potissimè ab uno quoque subdito. Igitur &c. Idem Magister, in eadem historia, super illo Matth. XXVI. 25. *Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit*: ita dicit. *Non accipit gladium, cui datur à Deo, vel à Lege, vel à Judice.* Et præsertim in prima Assertionum; quin imò potiùs prohibitio. Ergo &c.

Quartò. Potest argui de Amalechita, qui magnum illum tyrannum Saül, etiam ipso regnante, occidit, & punitus est à David. 2. *Regum* I. tanquàm injustus occisor. Ergo &c.

Præterea quintò. Potest argui, exemplo illius pii, & justi Hebræi, qui Absalonem tyrannum, volentem proprium Patrem molestare in salute corporali, & coronam Regiam aufferre, noluit occidere. Undè, 2. *Regum*, legitur, XV. 14. quòd David dixit: *Surgite, fugiamus Absalonem* &c. Et cap. XVIII. 10. habetur; quòd cùm dixisset ille pius Hebræus: *Vidi Absalon pendere in quercu. Joab ait: Si vidisti: quare non confodisti eum in terram, & ego dedissem tibi decem argenti siclos, & unum baltheum. Et dicit ad Joab. Si appenderes in manibus meis mille argenteos; nequaquam mitterem manum meam in filium Regis.* A simili, ut* debuit, occisor, vocans fratrem Regis tyrannum, per se, vel per alium, manum mittere, modo quo dicit Assertio prima.

Conformem quasi, & multùm similem historiam refert Tullius, 3. *De Officiis*, benè post medium; ubi narrat, quòd Fabritius Consul, noluit Pyrrhum Regem, qui Romanis conflictum dederat, veneno necare, licèt id potuisset; & à Senatu Romano, propter hoc † fuit condemnatus: & subdit Tullius; *Magnum*, inquit, *dedecus fuisset, & flagitum, si scelere superasset, quem virtute superare non poterat: visumque fuit Fabritio cum Aristide Atheniensi, qui nunquàm utilitatem à dignitate, id est, honestate, sanxerit, armis cum hoste pugnare, non veneno.* Hæc Tullius.

Et si dicatur, quòd Tullius, ante verba jam allegata, dicit, quòd *Contra naturam non est, spoliare tyrannum, cùm possis, quem est honestum necare; atque hoc omne genus pestiferum, atque in ‡ ipsum ex hominum communitate exterminandum est.* Hìc dico, quòd verus tyrannus, quem constat esse tyrannum, exterminandus est isto modo, & Judicio, & non *villanè*, rusticè; quia nihil rusticum agendum est, ut dicit Tullius, ubi supra; nec insidiosè, & malitiosè. Undè idem Tullius, ubi supra, *Nemo*, inquit, *qui fortitudinis gloriam consecutus est, insidiis, & malitiâ laudem est adeptus.*

Ex quibus verbis etiam patet, quòd occisor ille, de quo ad litteram loquuntur illæ Assertiones novem, propter illud homicidium non debet famari, neque laudari, cùm id ordinaverit malitiosè.

Præterea sextò sequitur, quòd in casu, tyrannus non jussus à Deo, posset seipsum licitè occidere. Consequens falsum; & patet consequentia, in casu quo nullo modo vellet, teste conscientia sua, à tyrannide desistere: tunc, ex quo est subditus Regis, juxta primam Assertionem, licitè seipsum posset occidere, sicut seipsum turpiter occidit tyrannus Zambri, 3. *Regum* XVI. 18. Sequitur quòd Adramelech, & Sarasar, filii Sennacherib non peccassent, occidendo Patrem. Consequens falsum est, & contra illud: *Honora patrem* &c. *Exod.* XX. Et patet consequentia: quia ille fuit maximus tyrannus, ut patet, 4. *Regum*. XIX. *Secundo Paralipomenon*. XXII. *Topicorum primo. Isaiæ*. XXVII.

Item. Octavò sequitur, quòd nec Judæi peccassent, occidendo Christum. Consequens falsum; & patet consequentia: quia crediderunt Christum maximum tyrannum, falsè, & insidiosè quærentem æqualitatem Dei. Undè arbitrabantur *obsequium præstare Deo.* Joan. XVI. 2.

Nonò. Sequitur, quòd quilibet Christianus subditus Deo, posset licitè quemlibet Judæum occidere. Consequens, contra illud Psal. LVIII. *Ne occidas eos*, scilicet Judæos. Patet consequentia: quia ipsi sunt maximi tyranni: saltem habitualiter; & conati sunt, atque conantur Regi nostro Christo, imò cuilibet Regi Christiano, aufferre nobilissimam Dominationem &c.

Decimò. Arguitur sic: Nihil authorisant Leges, naturalis, moralis, & divina, nisi justum, & rectum. Sed occidere *villanè*, & viliter, propria temeritate *, à quolibet subdito, & præcipuè à suo cognato, & propinquo, cum quo parem ante fecerat socialem confœderationem, nec est justum, nec rectum &c. Major patet ex dictis Philosophi, *Sexto Ethicorum*: ubi vult quòd *Lex præcipit omne bonum, & prohibet omne malum.* Minor verò patet ex hiis quæ dicta sunt, & ex hoc, quòd *Nihil est turpius, quàm cum eo bellum gerere, cum quo quis familiariter vixerit*: ut dicit Tullius, *Libro, De Amicitia.* Et IV. *Ethicorum*, dicit Philosophus, quòd *Servile est, despicere familiarem.*

Confirmantur omnia prædicta. *Nullus debet occidi, nisi Judicio Legis: quia non Judex, sed Lex occidit*; ut dicit Magister, ubi supra. *Judicium* autem *accusatione, & deffensione constat*: ut dicit Tullius, II. *De Officiis*, propè medium Libri. Ergo &c.

Præterea, undecimò arguitur, & præsertim contra quintam, sextam, & septimam Assertiones. Rex non tenetur, nec debet remunerare actum illicitum, qui fit contra suam voluntatem, de quo summè dolet: sed sic est in casu Assertionum, quòd actus ille fuit illicitus, & contra beneplacitum Regis, ut patet ex dictis, & in Litteris Regiæ Majestatis. Ergo &c.

Item. Duodecimò; contra octavam Assertionem: præsupposito quòd, propriè loquendo, *Sensus litteralis Sacræ Scripturæ, est ille, quem loquens, id est, Spiritus Sanctus principaliter intendit.*

Arguitur sic: In nullo passu Sacræ Scripturæ intendit loqui falsum: ergo sensus litteralis semper est verus. Patet consequentia: quia aliter vellet mentiri, ex eo quòd *Intentio fallendi, cum falsa significatione verborum, est mentiri*; ut habetur, III. *Sententiarum*. XXXVIII. *Distinct.* Et sic patet Assumptum; quia ipse est *Spiritus veritatis*, Joan. XVI. 13. *effugientis fictum.* Sapientiæ. I. 5.

Ultimò. Contra nonam Assertionem est Scriptura Sacra, in multis locis. Levit. XIX. 12. *Non perjurabis in nomine meo.* Allegatur, *Matth.* V. Et secundùm Jura: ac etiam Tullium, in De Officiis: *Fides hosti servanda.*

Confirmantur omnia prædicta. Illæ novem Assertiones condemnatæ sunt Parisiis, per Dominum Episcopum Parisiensem, per Dominum Cancellarium, & omnes Doctores. Ergo non est verisimile, quòd sint veræ; sed potiùs Scripturæ Sacræ contrariæ: & per consequens, Judicio Fidei condemnandæ. Refero ergo me ad condemnationem prædictam, & ad futuram, in hoc vero Sacro Concilio faciendam per Judices Deputatos; & ad qualificationem ipsarum.

Scripta sunt prædicta omnia per me, manu propria, Constantiæ; tempore Concilii Generalis. 1415. Vigesima sexta die Novembris. Cum correctione Reverendissimorum Patrum Judicum, in materia Fidei Deputatorum. Et refero me in prædictis, præcipuè ad casum, in quo confectæ sunt illæ novem Assertiones præfatæ.

* *forsan* non
† *forsan addendum* non
‡ *forsan* idipsum

* *forsan legendum* authoritate.

Decima Sexta Deliberatio,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativæ.

REverendissimi, Venerabilesque Patres, Judices in causis Fidei, per Sacrum hoc Generale Concilium Deputati. De novem Assertionibus nuper per Reverendissimas Paternitates, atque per Sacræ Theologiæ Magistros præsentatis, inter quos ego minimus, & indignus; conscientiæ meæ, prout non solùm ex professione mea, sed etiam juramento coram vobis corporaliter præstito, efficaciter obligor, satisfacere cupiens, pauca, quia intelligentibus loquor, præsentibus inserere volui, per modum inferiùs annotatum.

Et quia, respondendo ad istas Assertiones, respicere non habemus ad factum aliquod particulare; sed solùm ad ipsas Assertiones in se nudè, & absolutè consideratas, secundùm modificationes, & qualificationes tyranni in ipsis inclusas: ideò, pro responsione ad illam materiam, pono illam Conclusionem.

Assertio prima, in ordine illarum novem Assertionum, nedùm simpliciter est falsa; sed etiam in nostra Fide Catholica, erronea omnimodè, & refutanda. Et quia fortè aliquibus non sufficit dicere quòd ita sit, nisi hoc etiam rationibus, & authoritatibus ostendatur: declaro primam partem illius Conclusionis *, attentis terminis dictæ Assertionis; & generali, ac universali modo loquendi; quia dicitur: *Licitum est unicuique subdito quemlibet tyrannum* &c. Ex quorum primo sequitur, quòd quilibet subditus talis Regis, hujusmodi tyrannum interficere licitè possit. Ergo &c. Episcopi, aliique Clerici in Sacris Ordinibus constituti; item, & simpliciter ignorantes tales, ~~aut talem~~ esse tyrannum.

Item sequitur, quòd in tali casu filius, Patrem; Monachus, Abbatem; & servus, Dominum; imò & quis, seipsum licitè interficere possit; cùm quilibet illorum possit esse talis tyrannus: similiter & quis, scire potest seipsum talem esse. Sed istis quid absurdius; quid denique seditiosius, infelicius, & confusibilius poterit inveniri?

Item. Sequitur, quòd cuilibet personæ privatæ, tali Regi subditæ, nulla publica authoritate fungenti, liceat talem tyrannum occidere: quod est contra omnem rationem: etiam cùm hujusmodi potestas coactiva non conveniat licitè, nisi publica potestate fungenti. Undè Beatus Augustinus, in primo, *De Civitate*, & ponitur in XXIII. q. VIII. *Quicumque percutit.* Dicit: *Qui sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemcumque criminosum interfecerit, aut trucidaverit, aut membris debilitaverit; velut homicida judicabitur.* Et ibidem, q. V. c. *Si non licet.* Dicit idem Augustinus, quòd *Ab hoc Præcepto*, Non occides, *quasdam exceptiones divina facit authoritas.* Et prima; *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons justitiæ Deus specialiter, jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Et modicum ante ait; *Nec Samson aliter excusatur, quod seipsum cum hostibus ruinâ domus oppressit; nisi quia Spiritus Sanctus latenter hoc jusserat, qui per ipsum miracula faciebat.* Idem Bernardus, in Libro, *De Præcepto & Dispensatione.*

* *Videtur addendum* esse falsam,

Ex secunda; videlicet, quòd liceat interficere quemlibet tyrannum &c. Sequitur, quòd quilibet talis tyrannus, quantumcumque occultus, licitè à talibus occidatur.

Item. Qualitercumque talis, per cupiditatem, fraudem &c. tyrannisat: quæ manifestè falsa sunt, & patent consequentiæ; cùm illæ modificationes,
A per *cupiditatem, fraudem, sortilegium, & malum ingenium*, non dicant manifestum processum ad actum exteriorem; sed magis quid de se occultum, vel actum interiorem, non tamen præcisè, vel solummodò actum invadentis, ut patet faciliter ex terminis. Ista idcircò Assertio non limitatur ad tyrannum actu Regem invadentem; vel ad causam inevitabilis necessitatis, ut dicunt adversarii; sicut clarè patet ex dictis; & illud valdè advertendum est in ista materia. Cùm ergo, secundùm Ambrosium, super Epistolam primam, *Ad Corinth.* Et ponitur. XXIII. q. IV. *Si quis potestatem. Judicis non est, sine accusatore damnare*: quia *ipse quædam justitia animata, quæ non est ad se, sed ad alium.* VI. Ethicorum, Ideò non potest esse Judex, accusator, & testis. A fortiori igitur, talis subditus non potest esse Judex, & testis, & actor, & executor; cùm non sit majoris authoritatis, quàm Judex ordinarius,
B præsertim in casu Assertionis.

Item, secundùm Thomam. Secunda secundæ. q. LXIII. Art. IV. *Occidere malefactorem est licitum, in quantum ordinatur ad salutem totius Communitatis. Ideò ad illum solum pertinet, cui committitur cura Communitatis conservandæ, ut sunt Principes publicam authoritatem habentes.* Ex quo infertur Argumento septimo, quòd illicitum est, quòd homo intendat occidere hominem, ut seipsum deffendat; nisi qui habet publicam authoritatem &c. Pro quo clarè facit Augustinus, *Ad Publicolam:* & ponitur XXIII. quæst. V. *De occidendis.* Sicut ergo membrum putridum abscindendum committitur Medico totius corporis curam gerenti; & sicut virtus corporis humani regitiva, exponit partem, pro salute totius; sic in proposito. Idcircò &c. non ad quemlibet pertinet bonum commune procurare, cum jactura alterius: quia, ut dicit Sanctus Thomas, ibidem, Argumento III. *Facere aliquid, ad utilitatem communem, quod nulli nocet, hoc licitum est cuilibet personæ; sed si fit cum nocumento alterius, non licet; nisi secundùm judicium*
C *ejus, ad quem pertinet existimare quod sit substrahendum partibus, pro salute sui corporis*, Concordat Petrus de Coringis, in III. Ex qua radice multæ rationes adversariorum clarè solvi possunt.

Ex illis igitur patet, quòd prima pars Assertionis est falsa; quia minus generalis est, extendens se ad omnem hujusmodi tyrannum, sive sit notoriè talis, sive non; cùm tamen, secundùm sanctum Thomam, in suo, *De Regimine Principum, ad Regem Cypri*, & quàmplures alios; *Notoriè tyrannus, & incorrigibilis, per Superiorem; & intolerabilis subditis, magis est Judicio Dei reservandus, quàm per privatam authoritatem, vel seditionem occidendus.* Et secundùm Alexandrum de Halis, in parte. *Ad interficiendum, secundùm Legem, requiruntur tria. Primum est: justa causa; ut si meruerit reus interfici. Secundum: justus ordo; ut occidens habeat potestatem, & convictus sit reus de crimine. Tertium: justus ani-*
D *mus; ut scilicet fiat solo amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.*

Malè ergò dicitur, quòd hoc licitum sit, secundùm Leges, naturalem, moralem, & divinam.

Nec relevat illud, per quod adversarii dictam partem asserentem colorare nituntur, dicentes: *Eos, qui zelo sanctæ affectionis, pro salute Reipublicæ certant, Spiritus Sanctus, secreta inspiratione authorisat.* Quia si hoc universaliter intelligunt; non est verum: aliàs, Sanctorum Martyrum occisores, arbitrantes se in hoc

hoc *obsequium præstare Deo*, eodem modo possent excusari. Si autem hoc intelligunt specialiter, in casu nostro; hoc tenentur ostendere, & probare: sicut illi, qui dicunt, se à Deo missos ad prædicandum, quibus non creditur, nisi per miracula, vel per Scripturam Sacram hoc probent, ut patet in Capitulo, *Cùm ex injuncto. De hæreticis.*

A Sit Propositio. Ex illis patet consequenter, quòd secunda pars illius Assertionis, etiam manifestè est falsa, quæ dicit, quòd *Nedùm hoc est licitum, sed etiam honorabile, & meritorium*: & cùm nullum opus illicitum, & iniquum sit tale; sed magis reprehensibile, & demeritorium.

Nec obstat quod aliqui objiciunt, de obstetricibus. *Exod.* I. Quia remuneratæ non fuerunt propter mendacium; sed pro timore Dei, & benevolentia, ex quibus processit mendacium, ut dicit Sanctus Thomas. 2ª. 2æ. *quæst.* 110. Hæc autem Assertio dicit manifestè, quòd talis occisio justa & meritoria sit & laudabilis: nec salvat eam, quod adjicitur, *maximè quando est talis potentiæ* &c. Quia illa Assertio propter hoc adverbium, secundùm ejus communem acceptionem, præsupponere videtur veritatem præmissorum, specificando casum, in quo maximè præmissa habent veritatem. Si tamen aliter caperetur, non relevaret; quia non præmittitur, quòd non possit aliter Justitia fieri, per Supremum: sed, *bono modo*, &c.

B Item. Non obstante potentia talis tyranni, Rex potest eum ad Judicium evocare; & exigente sua contumacia, secundùm Juris ordinem, contra eum procedere: & tandem, si malitia ejus est notoria, vel sufficienter probata, subditos ad occidendum eum authorisare.

Cùm igitur Judex, seu Rex talis, teneatur Juris ordinem, in quantum potest, servare; quia non potest talem non monitum, non citatum, non convictum, & subitò interficere: ergo nec talis subditus, majorem utique non habens authoritatem. Non ergo licet cuilibet sic occidere, sine quocumque Mandato, ut dicit Assertio.

Secunda pars Conclusionis positæ, videlicet quòd ista Assertio in nostra Fide manifestè sit erronea, probatur: quia manifestè est contra Sacram Scripturam, in multis locis; specialiter contra Præcepta Decalogi, *Non occides*: secundùm intellectum ejus debitum à Spiritu Sancto traditum;

C videlicet: *Non occides*, supple, voluntariè, & sine legitima authoritate.

Per primum, excluditur occisio casualis, & quando vis vi repellitur, cum moderamine &c. quia tales intentionem, & voluntatem occidendi non habent.

Per hoc ergo Præceptum, omnis injusta hominis interfectio prohibetur. Sed talis est ista: ut patet ex dictis. Igitur est contra Fidem, dicere talem esse licitam. Istam Consequentiam satis latè, &, judicio meo, benè deduxit, Dominus Cancellarius: ideò ad illam me remitto.

Non dico, quòd hominem interficere, sit contra Fidem: sed dicere, quòd licitum sit hominem taliter interficere, est in Fide nostra erroneum: hoc si quidem Præceptum, ad intentionem Legislatoris, non minùs tenendum est, quàm Articulus Fidei.

Ad idem facit sanctus Thomas, 2ª. 2æ. *Quæstione prima. Argumento primo*; ubi quærit: *Utrùm objectum Fidei sit veritas prima.* Et arguitur, quòd

D *non, quia tunc idem est Fides, & fidelitas, cùm sint opposita. Sed circa omnia quæ sunt in Scriptura Sacra, potest esse infidelitas; quia quidquid horum homo negaverit, infidelis reputatur.* Et respondendo ad hoc, concedit, quòd *Omnia in Scriptura Sacra contenta pertinent ad Fidem; in quantum per talia ordinantur ad eum, & eis assentimus, propter divinam veritatem.* Ecce propositum hoc idem expressiùs tangit ibidem. *Argumento* VI. ubi objicit, quòd *Credibilia non sunt per Articulos deducenda; quia omnium quæ sunt in Sacra Scriptura, est Fides. Sed illa non possunt reduci ad certum numerum, propter multitudinem.* Respondet, quòd *Aliqua sunt credibilia, de quibus est Fides, secundùm se: de aliquibus verò, solum in ordine ad alia; sicut in aliis scientiis quædam proponuntur, ut per se intenta; & quædam ad manifestationem aliorum. Quia verò Fides principaliter est de his, quæ videnda speramus in patria, juxta illud Apostoli, Ad Hebræos.* XI, 1. Fides est substantia &c. *Ideò per se ad Fidem pertinent illa, quæ directè ordinant ad vitam æternam; sicut, sunt tres Personæ; Omnipotentia Dei; Incarnatio Christi; & hujusmodi: & secundùm illa distinguntur Articuli. Quædam verò proponuntur in Scriptura, ut credenda, non quasi principaliter intenta; sed ad prædictorum manifestationem, divinæ Majestatis, vel Incarnationis Christi: & secundùm talia non oportet Articulos distingui.* Ecce quomodò expressè Sanctus Thomas dicit, quòd omnia in Sacra Scriptura habita, nobis proponuntur credenda; &, per consequens, aliquo modò pertinent ad Fidem.

Item. Illa Assertio non minùs est contra Fidem, quàm illa nuper condemnata in hoc Sacro Concilio: *Quilibet tyrannus potest, & debet* &c.

Ex illis sequitur, quòd omnes Assertiones posteriores, illam primam supponentes, vel ex ea dependentes, falsæ sunt, & erroneæ; licèt aliquæ ex eis videantur minùs universales, & generales.

Patet hoc; attento quòd hujusmodi Propositiones, in materia morali, per modum Regularum, & Maximarum, humanorum actuum directivarum, & regulativarum ponuntur, & sunt accipiendæ, ut dicunt etiam Juristæ: *Propositio indefinita, per modum Constitutionis, vel Juris posita, universaliter est intelligenda.*

Sequitur secundò, quòd secunda Assertio falsa est, & erronea, patet ex prima, personæ asserentis primæ dependet*, & ad ipsam sequitur, eamque supposito †. Est denique dictis Legibus valdè injuriosa, cùm utique nulla Lex justa illicitum authorisat.

Tertiò. Quòd tertia Assertio etiam falsa est, & erronea, patet ex prima specialiter; insuper continet malitiam, in eo quòd dicit: *Per explorationes & insidias*, & quòd, *hæc est propria mors talium* &c. quia est contra illud, Exod. XXI, 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum ut moriatur.*

Ex quo patet, quòd nullus per insidias, & subitò debet interficere proximum suum, quantumcumque etiam persceleratum; nisi in casu specialis revelationis divinæ, & necessitatis inevitabilis. Et addunt aliqui casum diffidationis: quia debuit sibi præcavere. Ratio hujus est: propter periculum damnationis animæ. Sic enim interficiens, quantùm in eo est, mortem procurat animæ proximi sui, nisi exuberanti gratia præveniatur: ut dicitur in Decretali. *Pro humani. De homicidio.* Lib. VI.

Sequitur quartò. Quòd quarta Assertio similiter est falsa, & erronea, imò est plusquàm prima, pro quantò generaliùs, & universaliùs loquitur, quàm prima: quia dicit de omni tyranno, in communitate.

Sequitur quintò. Quòd quinta Assertio falsa est, & erronea: insuper tali Regi injuriosa, in eo quòd di-

* *Forsan legendum* Patet ex prima; quia ex persona asserente primam dependet;

† *Forsan* supponit

dicit: ipsum, tale factum nefarium authorisare debere, & acceptare.

Sequitur sextò. Quòd sexta Assertio falsa est, & erronea faciliter ┼ ex prima, & ejus deductione; cùm secundùm omnem Legem, Rex positus sit in vindictam malefactorum & non in remunerationem.

Ex quo sequitur septimò. Quòd Assertio septima similiter falsa est, & erronea, Regique multùm injuriosa. Non enim ex maleficio debet Rex aliquem plus amare; nec ejus peccatum pro fidelitate habere, & reputare. Neque etiam est simile de Michaële, & Phinées, quos sexta Assertio adducit: quia isti, sic faciendo, non peccaverunt, sicut ille interfector.

Sequitur octavò. Quòd Assertio octava etiam falsa est; impertinentem, & extortam expositionem dicti Apostoli continens. Patet: quia nec Doctores Sancti, nec Glosa Ordinaria, nec aliquis Postillatorum, quos pro nunc videre potui, istam litteram Apostoli sic exponunt; sed longè aliter. Nam Glosa Ordinaria, per litteram illam intelligit Vetus Testamentum, quod quidem occidit, supple *sine spiritu*; non quidem directè, sed occasionaliter: & ibi declarat. Non tamen propter hoc est malum; sicut *Scientia*, sine Charitate: *inflat*. 1. Cor. VIII. 1. Non tamen propter hoc, scientia sine Charitate, est mala. Aliter exponit: intelligendo per litteram, Legem; & per scripturam & spiritum, gratiam. Vel secundùm quemdam Postillatorem, Apostolus hîc ponit differentiam sui, ad Ministros Veteris Testamenti, quia illi sunt Ministri litteræ, docentis tantùm: non autem Spiritûs vivificantis; quia in eorum Sacramentis non conferebatur gratia: Ministri autem Novi Testamenti, litteræ docentis, & Spiritus vivificantis sunt Ministri, quia in eorum Sacramentis Novæ Legis, conferuntur dona Spiritus &c.

Vel si exponitut Apostolus, ut exponit ipsum Magister Nicolaus de Lyra, quem adversarii adducunt; intelligendo per litteram, Vetus Testamentum, specialiter quoad cæremonialia; & per spiritum, Novum Testamentum: non tamen propter hòc non † habent intentum. Quia licèt talis littera modò occideret observantem cæremonialia; non tamen ejus sensus litteralis occideret quemque: quia non est idem littera, & sensus litteralis Sacræ Scripturæ. Nam littera est sensus grammaticalis litteræ; sensus autem litteralis, est sensus quem author Scripturæ, qui Deus est, intendit: ut dicit sanctus Thomas, *in prima q. 1. Argumento* x, ex quo solo, secundùm Augustinum, in Epistola *ad Vincentium*, potest trahi Argumentum. Quomodò ergo talis aliquando est falsus?

Hoc idem dicunt aliqui, velle Nicolaum de Lyra, primo Prologo super Biblia; quem tamen, de præsenti, videre non potui. Undè sanctus Thomas, ubi supra, in fine, infert, quòd sensui litterali Scripturæ Sacræ non potest subesse falsum; nisi diceretur sensus litteralis, qui habetur ex significatione grammaticali terminorum, sicut videntur capere aliqui adversarii. Sed certè hoc non videtur benè dictum: quia, ut dicit sanctus Thomas, ubi supra, sensus litteralis Scripturæ significativè non potest propria figura *, sed figuratum; sicut ibidem declarat, per exemplum.

Ex illis igitur patet, quòd satis extorta est expositio illius Assertionis; præsertim applicando illam ad propositum, sicut Assertor ejus videtur intendisse, quòd videlicet hoc Præceptum, *Non occides*; sensu litterali aliquando occiderit animam. Nam licet Beatus Augustinus, in *De Baptismo parvulorum*, per litteram intelligebat Decalogum: nequaquàm tamen vult, quod ille, in sensu litterali, aliquando occidat directè; licèt benè occidat indirectè, & occasionaliter, ut tangit glosa: quia *Virtus peccati Lex*, ut alibi dicit Apostolus, 1. *Cor.* XV. 56.

Sequitur nonò. Quòd Assertio nona, & ultima falsa est, & erronea. Patet: quia manifestè viam aperit ad perjuria, asserens indistinctè, promissiones, & juramenta, qualitercumque fieri possunt, non obligare, si contingat ea vergere in præjudicium unius confœderatorum, & uxoris suæ, aut liberorum. Hoc enim manifestè videtur esse contra illud Præceptum Decalogi: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*; ubi, secundùm Doctores, præcipitur omne juramentum deliberatè, & licitè factum, esse servandum, dùm non vergit in animæ detrimentum; etiam usque ad mortem temporalem: quia plùs debet diligi anima, quàm corpus; & Fides, rebus temporalibus quibuscumque. Secundùm Jura vulgaria, juramentum servandum est, quod non vergit in salutis æternæ dispendium, licèt damnosum sit rebus, & corpori; sit initum etiam cum hostibus: quia secundùm Augustinum, *Ad Bonifacium. Fides hosti servanda est.* Alioquin tota societatis civilitas radicitùs evulsa periret, cùm secuudùm Apostolum, *Juramentum omnis controversiæ sit finis.* Heb. VI. 16. præcipuumque humanæ societatis vinculum.

Item. Hæc Assertio, aut loquitur de præjudicio solùm spirituali: tunc si posset intelligi, vera esset. Sed tamen quia hoc non explicatur, nimis generaliter, & indistinctè loquitur: vel de præjudicio temporali, hæc Assertio intelligi debet; quia loquitur de præjudicio uxoris, & filiorum. Constat autem, nullum juramentum mariti, aut Patris vergere in præjudicium animæ uxoris, aut filiorum. Ex illo clarè patet, probationem adversarii nequaquàm procedere: quia loquitur de præjudicio spirituali solùm &c.

Ex illis infero ultimò, responsionem affirmativam, ad quæstionem quâ quæritur: *Utrùm illæ novem Assertiones Fidei Judicio sint reprobandæ*; capiendo participium *reprobandæ*, pro *digna reprobatione*. Nam omnes illæ Assertiones, in quantùm occasionem injustam & iniquam, dicunt justam & licitam; seu insidias illicitas authorisant; vel juramenta & promissa asserunt non obligare, si quocumque modo præjudicant confœderatis; vel Scripturam Sacram affirmant, in sensu Authoris principalis aliquando non esse veram, vel occidere directè; sunt in Fide, & bonis moribus erroneæ, & multipliciter scandalosæ, ut satis deductum; & probatum est, * impreto.

Si autem li *reprobandæ*, in titulo quæstionis, dicit expedientiam reprobationis per hoc sacrum Concilium faciendæ; tunc dubium est mihi, & fortè in tali sensu Theologis non est proposita. Tamen, sine præjudicio melioris sententiæ, dico, quòd si ex condemnatione illarum Assertionum innumera, multaque mala, ac scandala sequerentur, si pro nunc condemnarentur, ut multi dicunt; & modicus, aut nullus fructus: crederem illam condemnationem, pro nunc, esse omittendam. Si autem ex suspensione, vel omissione talis condemnationis Fides periclitaretur, plurimaque mala, & inconvenientia sequerentur, ut alii constanter affirmant; & de facto exorta in cordibus hominum radicarentur, credentium hujusmodi Assertiones sic solemniter, in Judicium sacri Generalis Concilii, quod supremus, & convenientissimus Judex est in materia Fidei, hîc in terris, deductas, tacitè approbari: vel aliquam probabilitatem habere; jux-

┼ *Forsan legendum* similiter † *forsan delendum* non
* *Hic aliquid desideratur*

† *Verbum corruptum*

juxta illud: *Error cui non resistitur, approbatur* &c: judicarem omnino *, non obstantibus scandalis quorumcumque: quia, ut dicit Gregorius, Regula Juris. III. *Utilius scandalum nasci permittitur, quam ut veritas relinquatur*.

Ista, quæ supra scripta sunt, hæc sunt quæ ego &c. Sacræ Theologiæ Professor indignus, de ista materia, secundùm Deum, & conscientiam meam, fideliter, & indubitanter sentio. In cujus testimonium hic manu propria mea subscripsi. A

* *Addendum videtur*, condemnationem illarum non esse omittendam, *vel aliquid simile, omissum ex MS.*

Decima Septima Deliberatio,

Partis Affirmativæ.

Sub correctione hujus sacri Concilii Constantiensis, Reverendissimorum Dominorum in materia Fidei Judicio.

Ego &c. Sacræ Theologiæ Professor minimus, sentio de novem Assertionibus mihi oblatis, sic ut sequitur. B

Primò. Videtur mihi quòd dictæ Assertiones, acceptæ in generalitate, & extensione quam habent ex forma sua, non sint veræ; sed quælibet earum falsa. Et ad hoc dicendum, movent me nedùm authoritates, & rationes per alios contra dictas Assertiones deductæ; sed etiam aliæ quædam rationes inferiùs annotatæ.

Ex quo infero, quòd quælibet earum est erronea: quia si falsa; tunc erronea. Nam secundùm Augustinum, super Psalmum: *Error, est falsi pro vero approbatio.*

Secundò. Videtur mihi, quòd quælibet harum Assertionum, accepta ut supra, est periculosa, & occasionem ruinæ præbens; maximè simplicibus, & imperitis: quoniam quælibet earum est injuriosa, aut divinæ Legi, aut Regali Majestati; aut est ad mala licentiam ac viam præbens; quamvis una magis, & alia minùs. Et ad hoc dicendum movent me authoritates, & rationes per alios adductæ, ad quas me refero. Et dico, quòd cujuslibet harum Assertionum dogmatisatio, est per hoc Sacrum Concilium prohibenda: quoniam ad hoc Sacrum Concilium pertinet purgare Ecclesiæ aream de doctrinis periculosis sibi denunciatis, sicut laudabiliter fecit in reprobatione Articulorum Wicleff, & Huss, &c. C

Decima Octava Deliberatio,

Seu

Cedula

Partis Affirmativæ.

Reverendissimi in Christo Patres, & Domini præstantissimi; cum omni reverentia, & honore, ac determinatione Sacro-sancti hujus Constantiensis Generalis Concilii, & singulariter nostrûm omnium Dominorum, Judicum in facto Fidei commissorum; ad quæstionem propositam respondet C. Magister in Theologia, in modum qui sequitur: dicens, quòd doctrina in his novem Assertionibus contenta, est erronea, in Fide, & moribus, ac multipliciter scandalosa. D

Probatur. Quia est contra ista duo Præcepta Decalogi: *Non occides*: &, *Non assumes nomen Dei tui in vanum* Exod. xx. & hoc secundùm intellectum Sanctorum Doctorum. Dicit enim Beatus Augustinus sic, exponens illud Præceptum, *Non occides*, in primo Libro, *De Civitate Dei*, cap. XXI. *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel ipse fons Justitiæ Deus, specialiter, occidi jubet: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.*

Item. Hæc doctrina continet virtualiter errorem nuper in hoc Concilio Generali Constantiensi condemnatum, videlicet: *Quilibet tyrannus potest, & debet* &c. & in eadem radice fundatur. Addit insuper circumstantias plurimùm aggravantes, sicut de authorisatione Legis divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Assertione.

Item. De appretiatione occisionis, seu mortis per explorationes, & insidias, villanè, seu turpiter, quod idem est, in tertia & quarta Assertionibus. Per quod videtur approbare mortem subitam, & improvisam, quâ non solùm corpus, sed etiam anima, nisi gratia Dei præveniat, perimitur; sicut fiebat per assassinos, contra quos, & eorum Dominos, facta fuit Decreralis, in Concilio Lugdunensi. *Pro humani, De homicidio.* Libro VI.

Item. Quòd *Rex debet habere tale homicidium acceptum, & remunerare occisorem; & ampliùs quàm ante diligere, ac suam bonam fidelitatem facere prædicari* &c. in quinta, sexta, & septima Assertionibus.

Item. Ad confirmationem errorum addit, quòd *Semper tenere sensum litteralem in Sacra Scriptura, est occidere animam*, in octava Assertione. Quasi velit dicere, quòd in aliquibus locis Sacra Scriptura sit falsa, & erronea, secundùm sensum litteralem: quod si concedatur; peribit tota Scripturæ authoritas, cùm nullum sit efficax argumentum, nisi fuerit in sensu litterali fundatum.

Item. Addit, quòd *In nullo ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos, si vergat in præjudicium alterius jurantium* &c. ut in nona Assertione. Nec distinguit, de præjudicio in bonis animæ, corporis, aut fortunæ; sed generaliter loquitur de præjudicio quantumcumque magno, vel modico. Et ita docet magis eligendum fore fidem, promissionem, & juramentum frangere, quàm denarium habentem, vel obolum perdere. Hæc autem omnia erronea sunt, & ad finem pessimum tendentia; quia ad justificationem horrendi; & detestandi homicidii.

Ex quibus infertur responsio affirmativa ad quæstionem propositam, scilicet quòd hæ novem Assertiones supra scriptæ, meritò sunt Fidei Judicio reprobandæ: & hoc confirmitet ad deliberationem Reverendissimi in Christo Patris, Domini Cardinalis Cameracensis. Patet ex dictis. Et hæc sint dicta, sub correctione benigna.

De-

Decima Quarta Deliberatio, SEU CEDULA *Partis Affirmativæ.*

Et sunt duo Doctores in Theologia, infra scripti in eadem Cedula.

Reverendissimi Patres, & Domini. Cùm in Cedula per vestras Reverendissimas Paternitates & Dominationes, super novem Assertionibus &c. mihi data, quæratur: An sint Fidei Judicio reprobandæ. Cum benigna correctione, & determinatione Sacri Concilii, & vestrarum Paternitatum Reverendissimarum, præsupponendo protestationes in simili actu solitas, & debitas, divido prædictam quæstionem in duo membra, seu in duos sensus quæstionis.

Primus est: An prædictæ Assertiones sint erroneæ, hæreticæ, & scandalosæ &c. Aut quales, & qualiter condemnandæ, vel qualificandæ.

Secundus quæstionis sensus est: An eas expediat Judicio Fidei condemnari.

Pro responsione ad primum membrum, in quo consistit difficultas principalis, in quantum concernit dicta quæstio Jurisdictionem Fidei, & factum, seu deliberationem Theologorum: præmitto, secundùm doctrinam Philosophi, *in primo Rethoricorum*, quòd Leges, Constitutiones, Judicia meliùs fuerint, suntque minùs suspectæ, & suspecta, ante eventum casuum particularium per eas judicandorum, propter inordinatos favores, vel odia, & alias passiones, quæ plurimùm pervertunt judicium. Ex quo sequitur, quòd si Assertiones abstraherentur ab omni casu particulari de ipsis, ut sunt quædam Leges, vel Regulæ agendorum: certiùs, & sinceriùs judicaretur. Sed hæc abstractio, ut credo, in paucis habebit locum, saltem non in omnibus.

Secundò. Præmitto, quòd dictæ Assertiones, quæ, ut tactum est, tanquàm Leges, vel Regulæ humanorum actuum ponuntur; positæ sunt, non solùm, ut tales, & abstractæ ab omni casu particulari, sed ut justificationes, seu justificativæ alicujus actus mali, & reprobandi: & ex hoc aliqualiter, imò multùm redduntur magis suspectæ, magisque condemnabiles, & reprobandæ Judicio Fidei: adeò quòd si de se essent veræ; ex tali tamen abusiva explicatione, ad actum nefandum, & iniquum aliqualiter inferrentur, & specialem reprobationem, tanquam adulterinæ, & specialiter applicatæ mererentur.

Consimiliter, dato quòd Caïus, ad quem applicarentur, esset solùm de malitia suspectus, & non clarè, vel notoriè malus: ex hoc tamen suspectæ, & reprobandæ specialiter redderentur.

Istis præmissis. Dico primò, quòd illæ Assertiones novem, sunt tanquàm præsumptuosissimæ, & suspectæ erroris, Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ. Hoc est clarum. Tùm quia cùm sint solùm probabiles, secundùm adversarios; sunt tamen assertæ, seu tanquàm Assertiones positæ. Quia ergo clarissimè tangunt Fidem, & credenda in Præceptis, ad quæ, vel quorum observantiam omnes obligantur, & illorum credendorum credulitatem habere, etiam quantumcumque sint simplices, post discretionem adeptam; saltem non potest negari quin ad eorum credulitatem obligarentur omnes Theologi: sequitur clarissimè, quod sunt tanquàm præsumptuosæ Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ. Tùm quia illæ Assertiones tanquàm Leges, vel Regulæ humanorum actuum sunt positæ, & assertæ ante eorum omnem authorisationem; imò textualiter, & multùm apparenter contra Præcepta Decalogi, scilicet illa: *Non occides*: &, *Non perjurabis*. Ergo saltem sunt temerariæ, præsumptuosè assertæ, & tanquàm tales Judicio Fidei condemnandæ.

A

Unde talis & tanta reverentia haberi debet ad divina Præcepta, & ad credenda eis correspondentia, quòd quidquid eis contrarium apparenter, vel probabiliter asseritur, tanquàm temerarium, & præsumptuosum damnari debet, & reprobari. Tùm quia illa doctrina est suspecta apud bonos, & graves; seu gravis authoritatis in sacra doctrina, & ejus expositione, ac elucidatione: puta apud Theologos Parisienses, & innumeros alios Doctores. Ergo ut priùs, illæ Assertiones tanquàm præsumptuosæ, & temerariæ assertæ, sunt Judicio Fidei condemnandæ, tanquàm vehementer suspectæ &c.

B

Secundò dico, quòd nihilominùs prædictæ Assertiones novem sunt Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ; eo modo, quo per deliberationem Parisiis factam condemnatæ fuerunt: quæ condemnatio, seu earum qualificatio, data est per Reverendissimum in Christo Patrem, Dominum Cardinalem Cameracensem: ad cujus declarationem credo sufficere rationes, & motiva adductas, & adducta per ipsum Reverendissimum Patrem. Condemnatio enim facta in hoc sacro Generali Concilio hujus Propositionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum vel subditum; etiam per insidias, vel blanditias, & adulationes, non obstante quocumque juramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque*, insertas esse* condemnandas.

C

Hæc enim Propositio per Generale Concilium condemnata, includitur sententialiter, & clarè virtualiter in illa doctrina novem Assertionum prædictarum: & super addunt illæ Assertiones multas circumstantias reddentes eas magis condemnabiles, secundùm quod ad longum satis declaravit idem Pater, in sua deliberatione.

Item. Si illa Propositio tangat Fidem, si pro†, quia, ut declaratum est per idem Concilium; à fortiori, istæ novem, cùm asserant, *Licitum esse, laudabile, & meritorium, remunerandum, & publicandum, seu prædicandum, & in nullo reprehendendum*, aliquod, imò aliqua, quæ sunt nedùm contra sanam doctrinam, & contra dictorum Præceptorum approbatas expositiones, & dicta Sanctorum, circa ea, si in ‡ de quacumque Propositione practica ita asseretur, ipsa intraret forum Fidei, etiam de levando festucam.

Item. Illa Propositio multo minùs fuit sine assertore condemnata, quàm condemnarentur istæ: quia satis, & nimis pro assertore, vel actore, aut publicatore reputari debet publicatio facta in hoc Sacro Concilio; imò defensio: & rationes factæ per Episcopum Attrebatensem, quoad hoc, plus faciunt, quàm earum publicatio, vel Assertio in uno Actu Scolastico, aut in Prædicatione. Et ideò ob carentiam assertoris non debet deesse earum condemnatio.

D

Item.

* *Locus corruptus: forsan legendum*, inserta, esset condemnanda.

† *Locus corruptus.*

‡ *Locus corruptus.*

Item. Casus inevitabilis, quo non possunt salvari prædictæ novem Assertiones, cùm in eis non exprimatur, imò potiùs oppositum denotetur: similiter esse meritum, & aliæ circumstantiæ depravantes, superadditæ illis novem Propositionibus, ultrà malitiam prædictæ condemnatæ Propositionis, multò amplius eam excusarent, & veram, aut probabilem redderent, quàm possint illas novem Propositiones, vel probabiles, aut veras reddere; quoniam major, & inevitabilior necessitas, & magis authorisatio per Leges, naturalem, moralem, A & divinam occurreret in occisione tyranni Rempublicam invadentis, & destruentis, ut liberetur ipsa Respublica, & salvetur, quàm pro salute corporali Regis hoc faciendo; cùm de tyranno supremo Rempublicam invadente minùs fieri possit Justitia, bono modo, quàm de quocumque tyranno inferiore ad Regem, ut clarè, & manifestè declarari potest. Ergo istæ novem Assertiones multò magis Judicio Fidei condemnandæ, quàm illa, ut profertur, per sacrum Concilium condemnata.

Item. Multùm notari debent illæ horribiles circumstantiæ, omnes ferè malum, nedùm inter Christianos, sed etiam inter Infideles inducentes, & apud omnem Sectam damnabiles, & proditoriæ, scilicet *per insidias*, *blanditias* &c. Et potissimè, quia perpetrantur, & inducere solent mortem subitam, & improvisam, quam intendere, à quocumque, maximè Chistiano, est inexcusabile, B & clarè contra charitatem fraternam; nec potest hoc, scilicet mortem improvisam, & subitam, ac damnationem animæ, quam vocat Auctor, *mortem secundam*, Judex licitè intendere; cùm sit notoriè contra illud Præceptum: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum*. Matth. XXII. 39. hoc est, ad vitam æternam. Imò vilissimus tortor tenetur, si possit, animam condemnati salvare. Etiam videtur illa Propositio sapere errorem de obstinatione viatorum, quamdiù sunt in via.

Item. In illis novem Assertionibus non exprimitur quòd sit notoriè tyrannus, neque tanquam talis judicatus, vel declaratus; nec ponitur, quòd habita authoritas sit interficiendi &c. per revelationem Dei: quæ tamen videntur circumstantiæ excusabiles, si sint possibiles apponi.

Item. Multùm cavendùm est Judicibus Fidei, & specialiter sacro Generali Concilio, ne videatur favere interfectionibus, vel homicidiis, quæ C sunt de maximis peccatis. Et considerandum est attentè, quòd inferiores, & laïci sunt multùm & nimis inclinati ad imponendum vitia, potissimè tyrannidis, Superioribus suis; & libenter caperent occasionem, sub isto conficto colore, invadendi, & occidendi suos Superiores, eis imponendo tyrannidem. Nihil enim facilius est, quàm de quocumque Principe dicere: Tu machinaris contra salutem tui Principis. Tu laudabiliter & meritoriè potes, & debes occidi per insidias &c. si pro omni probatione sufficit dicere, hoc notorium esse, absque declaratione, vel condemnatione. Nec condemnare prædictas Assertiones, est facere novum Articulum, sed est declarare ipsas esse contra Articulos Fidei, quos * facere potest Episcopus, vel Archi-Episcopus alius à Papa.

Patet ergo responsio ad primum membrum; scilicet quòd illæ Propositiones, seu Assertiones sunt D Judicio Fidei reprobandæ, & condemnandæ, de eo modo quo Parisiis sunt condemnatæ, & non graviùs.

Ad secundum membrum quæstionis, quod est de expedienti: credo, quòd expediret eas condemnare, etiam in hoc sacro Concilio; tùm quia fuerunt deffensatæ publicè; tùm propter scandala, quæ aliàs contingere possent, si Generale Concilium propter timorem, vel aliam passionem non audeat, aut velit Propositiones condemnabiles condemnare. Quia tamen circà hoc deliberare non est proprium Theologorum; quantùm ad hoc, me refero ad determinationem, & deliberationem sacri Concilii.

VIGESIMA DELIBERATIO,

SEU

CEDULA

Partis Affirmativæ.

Reverendissimi Patres, ad Cedulam mihi traditam per Reverendissimas Paternitates vestras, in qua quæritur: Utrum novem Assertiones infra scriptæ sunt Judicio Fidei reprobandæ?

Ego Frater &c. Professor immeritus in sacra Theologia; facta diligenti investigatione veritatis supra dicta quæstione, per præstitum à me juramentum, & sub obligationibus cæteris, quibus ad bonum Fidei teneor: Respondeo ad præfatam quæstionem affirmativè, quòd videlicet sunt Judicio Fidei condemnandæ; cum illis qualificationibus dudùm ab Episcopo Parisiensi factis, vel amplioribus.

Dico insuper, totam hanc doctrinam pestiferam extirpandam esse, prout jam sacrum Concilium videtur incœpisse in condemnatione istius Propositionis, *Quilibet tyrannus* &c. quæ includitur in istis, prout Reverendissimus Pater, Dominus Cardinalis Cameracensis, in sua Deliberatione, clarissimè, & succinctè deduxit; cujus Sententiæ, licèt penitùs inhæreatur, tamen, in obsequium Fidei, rationes aliquas, & paucas, pro elucidatione meæ Deliberationis, in his scriptis deduco, referens me ad allegata per Dominum Cancellarium Parisiensem, suis in Audientiis publicis, quibus adhæreo, & adhærere intendo.

Supponitur primò, quòd hoc Præceptum: *Non occides*, sit de Lege divina, & pertinens ad Fidem; quod negari non potest, nisi Scripturæ sacræ textus in multis locis negetur. Indè est, quòd omnes errores, qui circà hoc Præceptum pullularunt, errores in Fide dicti sunt, ut patet in errore Manichæorum, *De non occidendis animalibus*; & similiter in istis erroribus, *De occidendis tyrannis* &c. *Quilibet tyrannus* &c. quæ Assertio hæretica, fuit nuper condemnata per hoc sacrum Concilium.

Secundùm: suppono, cum Sanctis Doctoribus, quòd ratio hujus Præcepti est ista: quia solus Deus est auctor vitæ hominis; ideò nullus debet eam auferre, nisi sit Dei Minister. Quam rationem hujus Præcepti malè considerantes Manichæi, dixerunt, ipsa animalia ab homine etiam non esse occidenda, cùm vitæ eorum Deus sit auctor, & non homo; non animadvertentes, quòd animalia cætera ad usum hominum ordinata sunt; ideò erraverunt: homo verò ad ipsum Deum dumtaxat ordinatus est; & ideò solùm ab ipso Deo, vel ejus Ministris occidendus est. Quamobrem, homini fuit datum univrsale negativum Præceptum, videlicet. *Non occides*.

Sed quia Deus quosdam homines constituit in terris suos Ministros, quibus ad reprehensionem malorum dedit authoritatem occidendi; igitur sic intelligitur hoc Præceptum, videlicet *Non occides, propria authoritate*. Deinde quia isti Ministri Dei sunt homines, & per consequens fallibiles, & passibiles;

* *Forsan legendum*, quæ

sibiles; potestas eorum modificata est per alias duas circumstantias, scilicet, *innocentem*, vel, *non convictum*; & per istam, *non livore vindictæ*. Et sic patet, quoad hoc, quòd ut homo licitè ab altero interficiatur, necesse est ut omnes istæ circumstantiæ simul concurrant. Quod notatur in dicto Apostoli, ad Romanos, XIII. 4. *Non sine causa gladium portat, Dei enim Minister est:* ecce primam. A *Vindex in iram, ei qui malum operatur:* ecce alias duas.

Prima verò est principalis: quia aliæ duæ sunt solùm modificativæ ipsius. Ad hoc autem ut talis actus occidendi sit licitus & meritorius, requiruntur conjunctim hæ tres circumstantiæ.

Itaque erroneum est dicere, quòd sit licitum interficere hominem, posita prima circumstantia, & non positis duabus aliis; ut quòd interficiens sit Dei Minister; & interficiat non convictum, vel livore vindictæ.

Similiter erroneum est, è converso, dicere, quòd positis duabus secundis, sit licitum, non posita prima, quæ est principalis, quòd interfectus sit convictus de crimine; & quòd non livore vindictæ interficiatur, & tamen interficiens non erit in hoc Dei Minister.

A fortiori, magis est erroneum dicere, quòd licitum sit occidere hominem, nedùm non positâ primâ circumstantiâ; sed ipsâ positivè exclusâ, & aliis duabus iterùm non positis; quod quidem dicunt prima, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, & septima Assertiones in vestra Cedula scriptæ: addendo ulteriùs circumstantias actum deformantes: ut utilitatem mortis per insidias, & debitum approbationis talis actus deformis à Rege Dei Ministro &c. ut ex tertia ipsarum clarissimè probatur. Ponit enim prima, quòd *Licitum est unicuique subdito, sine quocumque Mandato, vel Præcepto, secundùm Leges, divinam, naturalem, & moralem, occidere* &c.

Satis patet quòd excluditur authoritas Magistri, & Ministri Dei, cùm dicitur: *Sine quocumque Mandato, vel Præcepto*, secundùm Leges supra dictas: & quod pejus & contumeliosius est, imponitur Legibus, divinæ, naturali, ac morali, quòd hoc dicunt esse licitum, quod tamen expressissimè prohibetur,

Sed quòd aliæ duæ circumstantiæ non ponantur; videlicet, quòd interficiendus sit convictus; & quòd interficiens, non livore vindictæ agat; luce clariùs patet intuenti textum. Insuper, licèt casus necessitatis actum talem licitum, aut meritorium non faciat; tamen clarissimum est, videre, quòd per circumstantias textus non includitur in dictis Assertionibus, sed positivè excluditur.

Item. Arguitur sic syllogisticè. Et primò, ponitur, quòd Pe. subditus, occiderit Jo. qui erat talis, sicut Assertiones dicunt: tunc assumitur ista Major: *Licitum est unicuique subdito occidere, vel occidi facere* &c. & subsumitur ista Minor: Pe. occidit Jo. talem. &c.

Ex quibus infertur hæc Conclusio: Ergo Pe. laudabiliter & meritoriè occidit Jo. Consequentia bona est; quia in tertio modo primæ figuræ. Sed consequens est falsum in omnibus casibus, præter quàm in duobus, scilicet in casibus extremæ necessitatis, & divinæ inspirationis. Et adhuc, in casu extremæ necessitatis, sancti Doctores reputant falsum, quoad animum occidendi. Consequens igitur est falsum in omnibus casibus, qui communiter accidunt; quoniam rarò contingunt actus extremæ necessitatis, & divinæ inspirationis. Ergo & Antecedens, & non pro Minore, quia posita est per casum. Ergo pro Majore, quæ est dicta Assertio.

Neque illa Assertio arctatur ad illos duos casus; imò non includit eos, sed excludit, ut clarum est intuenti ejus textum. Ergo est falsa, & erronea. Nam omnis Propositio universalis, sive indefinita, in moralibus, tanquàm pro regula humanorum actuum posita, quæ habet, vel potest habere multò plures, & sæpiùs contingentes casus falsitatis, quàm veritatis, erronea est, & intolerabilis: quin imo, unus solus casus falsitatis sufficit ad falsificandum totam Propositionem universalem.

Nec valeat suorum fautorum fuga, dicentium, quòd similiter in sacra Scriptura sunt Propositiones morales multæ, quibus si non supplerentur, aut adderentur circumstantiæ, essent falsæ. Respondetur, quòd totius Scripturæ sacræ compago ita sibi cohæret, quòd una Propositio sacræ Scripturæ per aliam exponitur; & per unum Scripturæ passum declaratur intentio Spiritus Sancti loquentis in alio passu. Indè est, quòd hanc reverentiam ad sacram Scripturam debemus habere, ut quòd ejus dicta in suo contextu recipiamus; & sic in ea nihil recipitur falsi.

Sed sic non est de Assertionibus Magistrorum, unde * & seorsum pro regula generali positis, quæ etiam aliquando, si ad intentionem referantur, forsitan pejores apparebunt. Undè hoc sacrum B Concilium condemnavit, & benè, multas Propositiones morales Joannis Wicleff, & Joannis Hufs, quæ poterant habere aliquem casum veritatis, sicut ista: *Licitum est Diacono, absque licentia prædicare.* Ut: *Intrare Claustra, est damnare animam suam. Principes temporales possunt removere temporalia ab Ecclesiasticis.* Et sic de multis, aut similibus, quæ ut erroneæ sunt condemnatæ. Sic etiam Joannes Hufs, dùm interrogaretur, & videret se convictum, addendo hunc terminum, *meritoriè*, nitebatur verificare, quod quidem ei modicùm profuit.

Item. Unica authoritate arguitur, per illud quod scribitur Matth. XXVI. 52. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Qui acceperint*, inquit glossa, *propria authoritate.* Et consideretur casus, obsecro, hujus dicti: jusserat enim Christus, ut Discipuli emerent gladios. Venerunt tyranni, injecerunt manus in Christum, ut eum interficerent: quod videns Petrus, petivit à Christo, an percuteret, & C nihil respondit Christus. Tunc Petrus, non expectato plùs responso, percussit gladio unum de illis tyrannis: quo facto, mox fuit à Christo reprehensus, & subdit Christus verbum jam dictum, videlicet. *Omnes qui gladium* &c. Atque casus in dictis Assertionibus expressus, alius est longè minor isto, & minus propinquus casui necessitatis extremæ, ut patet consideranti. Si ergo in isto casu, prædicta authoritas fuerit prolata in reprehensione Petri; multò magis allegari potest, in casu dictarum Assertionum.

Item. Si ista doctrina esset vera; sequitur quòd omnes Judæi habentes conjecturam, quòd Christus volebat usurpare Dominium Cæsaris, & se facere Regem, non peccaverunt, consentiendo activè in mortem ejus. Consequens est falsum, ut notum est. Sed consequentia probatur: quoniam dicit hæc doctrina; quòd *Jus est, & æquitas, quòd omnis tyrannus talis interficiatur per insidias; imò licitum est cuilibet subdito interficere illum, qui machinatur* D *auferre Dominationem sui supremi Domini.* Modò clarum est, ex textu Evangelii, quòd plurimi Judæorum hanc conjecturam & existimationem habebant de Christo; quin imò erat argumentum publicum, ad concitandum multitudinem populi. Dicebant enim omnes: *Omnis qui dicit se Regem, contradicit Cæsari.* Joan. XIX. 12. Undè si fuerunt aliqui, qui sola hac conscientia moti, consenserunt in

* *Forsan* nudè

in mortem ejus: sequitur, quòd non peccaverunt; secundùm hanc doctrinam falsam & detestabilem.

Quantùm verò ad octavam Assertionem: dico, eam benè, & debitè qualificatam, in Sententia Episcopi Parisiensis; & sub tali qualificatione à sacro hoc Concilio condemnandam. Ratio ad hoc me movens est hæc; quoniam, ut dicit Beatus Augustinus: *Sacræ Scripturæ sensus litteralis est semper verus, nec fit sufficiens Argumentum, nisi in sensu litterali fundatum.* A Quomodo autem debet intelligi hoc verbum Apostoli: *Littera occidit*; satis declaratum est in quadam Cedula, quæ incipit: *Pro elucidatione* &c. Ubi clarissimè ostenditur, quòd non idem, *Sensus litteralis Scripturæ sacræ*: &, *Littera*, in Propositionibus symbolicis, & figurativis, & parabolicis, in quibus, secundùm Apostolum, *Littera occidit*, satis declaratum est. Et quanquàm expositio dicti textus Apostoli posita in dicta Assertione sit in se erronea, cùm, ut ponitur, cum cæteris illis Assertionibus adhuc magis est erronea, & multùm distorta. Nam, ut ibi ponitur, innuit, quòd hoc Præceptum: *Non occides*, non sit accipiendum secundùm sensum suum litteralem; sed à quolibet possit epikeiari, quòd est falsum, & erroneum. Unde hæc octava Assertio solùm posita est pro evasione rationum quæ insurgebant contra primam, B & secundam Assertiones, ut patet benè consideranti eas.

Postremò. Quantùm ad nonam: dico, eam esse erroneam in Fide, pernitiosissimam, & ad perjuria viam præbentem, ac sub qualificationibus sibi traditis ab Episcopo Parisiensi, vel amplioribus, per hoc sacrum Concilium condemnandam. Ratio, quæ me movet, hæc est. Nam præjudicium animæ est solùm eventus frequens, qui tollere potest materiam juramenti præstiti. Ergo stat juramentum, & obligatio juramenti cum magno præjudicio ipsius jurantis, aut sponsæ suæ, aut liberorum. Sed dicta Assertio dicit, & asserit, quòd propter eventum præjudicii alterius jurantium, vel sponsæ suæ, aut liberorum, non tenetur juramentum servare. Ergo sequitur, quòd falsa est, & erronea, ac de directo contraria huic Præcepto: *Non perjurabis.*

Multæ aliæ rationes adduci possent, ad falsitatem, & ad condemnationem novem Assertionum: C sed istis paucis nunc contentor, &c.

Dico insuper, quòd non solùm expedit dictas Assertiones condemnare; sed necessarium, propter tria enormissima scandala, quæ evidentissimè sequerentur ex ipsarum dissimulatione. Primum; est læsio Fidei. Secundum scandalum; est perditio innumerabilium animarum. Tertium; est confusio hujus sacri Concilii.

Primum patet: quia ad ipsarum dissimulationem, sequitur ipsarum confirmatio, & approbatio; juxta illud Canonis: *Error, cui non resistitur, approbatur.* Et maximè, attentis suorum fautorum deffensione, & numerositate, qui in præsentia Concilii eas publicare, & deffendere veriti * sunt; nulli dubium post discessum Concilii illud magis facient, & taciturnitatem Concilii pro approbatione allegatorum †. Ad quod scandalum & inconveniens, confestim secundum sequitur, scilicet perditio animarum. Quia populus simplex ad licentiam D quamdam semper inclinatus, facillimè his Clericis adhibebit fidem, & adhærebit, ubi unius Mandati frenum dissolvere persuadebunt. Quanta animarum pericula, quæ seditiones, quæ mala ulteriùs sequerentur, facilè est videre.

Postremò, hujus Concilii confusio indè clarè sequitur. Nam si post publicam, & apertam contradictionem in materia Fidei, quæ sub opinione non est relinquenda, cùm interitum corporum, & animarum immediatè respeciat; sacrum hoc Concilium, quod est suprema Regina in terris, suam determinationem deneget petentibus correctionem deviantibus in devia morum: quæ verba volabunt. Quis contemptus exurget. Quanta occasio æmulis Concilii relinquetur, cogitare abhorreo. Absit hoc, absit, quod aliquorum hominum favor talem confusionem huic sacro Concilio inducat. Porrò, ex ipsarum condemnatione nullum scandalum sequi video; nec adhuc audivi: nisi scandalum Pharisæorum, quod sprevit Christus, & spernendum docuit, dicens: *Sinite eos, quia cæci sunt, & duces cæcorum.* Matth. xv. 14. Ista sunt, Reverendissimæ Paternitates, quæ ad Dei laudem, bonumque Fidei, ac hujus sacri Concilii honorem mihi pro nunc dicenda videntur.

VIGESIMA-PRIMA DELIBERATIO,

SEU

C E D U L A

Partis Affirmativæ.

EGo Jo. &c. in testimonium veritatis, requisitus à Vobis Reverendissimis Patribus, & Dominis Judicibus, Deputatis in causis Fidei per sacrum Concilium, dico, & per juramentum meum affirmo, me tanquàm verum Catholicum firmiter credere, & nullatenùs dubitare, quin quælibet novem Propositionum coram vobis exhibitarum, mihique per vos traditarum, catholicè condemnanda, & in forma subscripta, in fine hujus præsentis Cedulæ. Pro cujus tamen condemnatione ampliori, dico quæ sequuntur.

Et primò; quòd salva authoritate, & correctione hujus præsentis Concilli, & Ecclesiæ Romanæ, quælibet illarum novem Assertionum concernit, & pertinet ad Judicium Fidei.

Probatur. Quoniam earum quælibet concernit aliquod Præceptorum, per quorum observationem pervenitur ad vitam, & felicitatem æternam: sicut clarè patet, *Matth.* xix. 17. 18. ubi Christus cuidam ipsum interroganti, & dicenti: *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Cui respondit: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata. Qui dixit illi: Quæ? Jesus autem dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis. Non perjurabis. Non furtum facies.* &c. Et idem habetur, *Marci decimo cap.* Constat quòd nullus ex puris naturalibus pervenire potest ad vitam æternam: cùm *Sine Fide impossibile sit placere Deo.* Heb. xi. 6.

Ergo clarè patet intuenti, quòd earum quælibet includat aliquod prædictorum Præceptorum.

Sequitur intentum; videlicet, quòd pertinent ad Judicium Fidei. Propter quod & Christus, in Nova Lege, dicta Præcepta explicare voluit, ut patet, *Matth. sexto capite*, in fine; quoniam etsi omnes ratione utentes dicta Præcepta non recipiant tanquàm principia Legis naturæ, regulantia actus humanos politicos, attento, prout in vitam æternam sunt directiva; omninò ad Fidem pertinent; cùm, eorum observatione, præsupponatur, & credatur gloria æterna possideri; sicut clarè patet ex dicto Christi allegato.

Item. Dato per adversarium; quod tamen est contra Evangelii veritatem, quòd solùm haberent Præcepta Decalogi homines regulare quoad actus humanos, & civiles; & non ducendo eos ad vitam

* *Legendum videtur*, veriti non sunt; nulli dubium quin post. † *Addendum* teneant.

tam æternum: non propter hoc negandum esset, quòd ad Judicium Fidei pertinere haberent, cùm ista Fides non habeat naturam infirmare, sed potiùs eam perficere; imò, quod plus est, ipsa Fide præsupponuntur principia in moralibus circa agibilia, veluti ipsi Fidei subservientia, sicut cuilibet intelligenti clarum.

Item tertiò. Hoc idem patet: quoniam hæc Propositio. *Quilibet tyrannus potest, & debet &c.* nuper per hoc sacrum Concilium condemnata, ad Judicium Fidei pertinet. Ergo & ipsarum novem quælibet ad Judicium Fidei pertinet. Consequentia tenet: quia dictarum Propositionum novem, quælibet ampliùs concernit agibilia humana, atque spiritualiùs quàm ipsa condemnata, veluti ad Judicium Fidei pertinens, eo quòd quælibet dictarum novem Propositionum addit ad eam plures circumstantias concernentes actuum humanorum facultatem ampliorem, quàm illa: sicut de authorisatione Legis divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Propositione. In qua Propositione, si benè perpendatur, latet maximè horribile venenum, non solùm Legem divinam absorbens, sed omnes positivas, & humanas Leges evacuans: eo quòd de quocumque actu Legem aliquam concernente, si quis contra eam egerit, licitè, conformiter ad hanc doctrinam; Lex, naturalis, divina & moralis, me authorisant de faciendo illud homicidium, vel quodcumque aliud contra dictas Leges perpetratum: quoniam hoc mihi dictat conscientia mea &c. & intuitus Fidei, & zelus cujuslibet politiæ bonæ in esse conservando.

Hoc benè consideretur & masticetur.

Ex quibus patet error aliquorum dicentium: Propositiones morales ad Fidei Judicium, & examen non pertinere. Nam, ut deductum est, ut habent aspectum ad consecutionem finis ultimi, immediatè subsunt Judicio Fidei: ut etiam præsupponuntur ab ipsa Fide, & gratia, quæ perficit naturam, veluti ipsi Fidei subservientia, & ad ejus deffensionem multùm conferentia; non dubium intelligenti, quin ad Fidei Judicium, & examen pertineant.

Secundò. Ex hac deductione patet error intolerabilis, ac ipsis Prælatis, Episcopis, & Fidei Orthodoxæ multùm præjudiciabilis; quòd aliqui dicunt: non pertinere doctrinam contentam in hujusmodi Propositionibus, in suis Diœcesibus ac Jurisdictione condemnare. Patet. Nam ex quo, per adversarium, Propositiones istæ habent aspectum ad principia moralia, quæ etiam quilibet adultus, non solùm in Lege Christi, sed in quacumque Secta habet scire; sequitur clarè, quòd si in Lege Christi, quæ est perfectissima, aliqui in eorum observatione, voluntatis seu malitia, atque pertinacia exorbitent, præsertim de facto, aut aliquid in præjudicium veritatis ipsarum dogmatisent; quòd arcendi sunt per Episcopos, quibus cura suæ gregis commissa est: quoniam aliter eorum Jurisdictio nulla foret, neque eis, pro debita suorum subditorum conservatione, non solùm corporali, sed etiam spirituali Legem ponere licet, quod absurdissimum reputo.

Quantùm insuper hic error sit intolerabilis, ac ipsis Prælatis, & Fidei præjudiciabilis; hoc liquet, tam ex Jure divino, quàm Juribus positivis, quibus obligantur, ex statu suo, obviare erroribus, non solùm in Fide; sed etiam in moribus, sub pœna damnationis animarum suarum. Quod siquidem officium, si ab ipsis Episcopis removeretur, nihil aliud foret, nisi illas illaqueare, & authoritatem eis datam à Christo removere, & singulos eorum subditos ad quæcumque facinora disponere: quod non solùm Fidei Orthodoxæ, sed etiam omni Legi positivæ esset quamplurimùm præjudiciale; sicut deduceretur hoc, non solùm Jure divino, sed etiam Jure positivo.

Secundò verò, principaliter dico, quod ex illis, quæ in præsenti Concilio publicè audivi, adversarii obviantes, & resistentes ne novem Assertiones prædictæ condemnentur, salva eorum reverentia, tanquàm ad pauca aspicientes, de facili evenit, ea quæ * ipsis, juxta eorum passiones, & affectiones videntur, non advertentes ad illud Tullii, memorabile dictum: *Non eadem videntur odientibus, & amantibus; iratis, & mansuetis se habentibus.* Ipsi namque innituntur duplici falso fundamento, prout ex deductione concepi.

Primum namque fundamentum, quo se ipsos, & alios non advertentes paralogizant, stat in hoc, quòd credunt istam valere consequentiam. Iste est interficiendus, secundùm Legem: quæ consequentia nihil omninò valet, ut clarè deduxit Dominus Alexander de Halis, in suo Libro, in quæstione illa, qua quæritur. *Utrùm illi qui non habent potestatem, universaliter prohibeantur maleficum occidere.* Et dicit ibidem, in solutione secundæ rationis, quòd *Hæc consequentia non valet, multis de causis: quia ad interficiendum, secundùm Legem, plura requiruntur, videlicet justa causa, ut si reus meruerit interfici; justus ordo, ut occidens habeat potestatem, & reus convictus sit de crimine.* Et allegat Augustinum, super sexto Matthæi, *Officia vindictæ possunt impleri; quomodò Judex, quomodò Lex.* Justus animus: *ut fiat solo amore justitiæ, non libidine vindictæ, vel appetitu pœnæ.*

Secundum verò fundamentum, quo se ipsos, & alios paralogizant, stat in hoc, quòd ipsi aliter casum ponunt, quàm sit in rei veritate, & quòd appareat ex ipso textu Propositionum mihi traditarum; & indè, apud non advertentes ad varietatem casuum, aliud, & aliud judicium apud eos de earum veritate, aut falsitate consurgit: eo quòd, sicut Hilarius inquit: *Intelligentia dictorum sumitur*, imò sumenda est, *ex causis dicendi.* Et idcircò expediret ad hoc, ut veraciter detraheretur præsens materia, quòd singuli circa eam deliberaturi considerarent in seipsis ad quid dictæ Propositiones fuerunt positæ: quia, ut clarum est, ad justificationem homicidii, viliter etiam, & enormiter perpetrati, ut patet ex intitulatione dictæ Propositionis. Non enim fuerunt positæ ad animandum homines ad virtutem, & Præcepta divina conservanda; sed potiùs ad omnem malitiam: ut clarè patet dictas Propositiones diligenter inspicienti, & considetanti; qualiter in una illarum Propositionum omittitur una circumstantia, & alia ponitur, ut ex singulis circumstantiis hinc indè positis, justificari valeret illud horribile homicidium: quamquam, ut clarum est, nihil inferant ad propositum, ut cuilibet inspicienti clarè patet.

Unde & aliqui adversariorum volentium hanc doctrinam pernitiosam deffendere, in aliquibus suis persuasionibus supponunt casum inevitabilis necessitatis, qui casus nullomodò includitur in dictis Assertionibus, si diligenter considerentur; imò patenter, & positivè ab eis dictus casus excluditur, si benè considerentur termini positi in casu mihi tradito: & specialiter ille terminus, *machinatur*, importat actionem occultam, & prolixam, &, per consequens, non patentem, nec inevitabilem. Et ita per singulos terminos fieri posset discursus: quo clarè ostenditur, quòd nullo modo hic includitur casus inevitabilis necessitatis. Imò, si clarè perpendatur hæc doctrina, patebit quòd eam sustinentes & deffendentes, quantùm ad hoc, arguere volunt, ac si cordium secreta viderent luculenter, quod soli Deo reservatum est. Imò,

* *Locus corruptus.*

Imò, ut deductum, omnem Legem divinam, naturalem, pariter & humanam, suo judicio, atque conscientiæ erroneæ volunt subditam fore; & per eos, ad libitum suæ voluntatis, fore epikeiandam; ut clarè patet, si benè perpendatur deductio octavæ Propositionis, & etiam secundæ.

Et hæc sufficiant de secundo, causâ brevitatis; paratus, si opus fuerit, ista ampliùs deducere, propter conservationem veritatis Fidei, & ut frenum ponatur ipsam Fidem impugnare volentibus.

Tertiò. Dico, quòd prima Assertio fundamentalis totius materiæ, est erronea in Fide & moribus, ac multipliciter scandalosa; &, ex consequenti, aliæ octo sunt condemnandæ: quia in simili radice fundantur, & addunt circumstantias quampluri- mùm illam aggravantes, ut cuilibet clarè patet.

Et pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, sufficiunt mihi allegationes Reverendissimi Patris, & Domini Cardinalis Cameracensis, quas, pro præsenti, quoniam publicè eas allegavit, prætermitto. Et si quis petet, quomodò debent hujusmodi Propositiones qualificari, seu baptisari: dico, quòd conformiter ad Sententiam datam per Dominum Episcopum Parisiensem, cui me, quantùm ad hoc, refero.

Et ex his infero Conclusionem responsalem ad quæsitum; videlicet, quòd illæ novem Assertiones Judicio Fidei veniunt condemnandæ, id est, sunt dignæ reprobari.

Patet; propter errores quos manifestè includunt, non solùm apud Fidei Orthodoxos: sed etiam apud quoslibet ratione utentes, nisi sint malitiâ obdurati, aut mentis cœcitate obtenebrati.

Sunt insuper condemnandæ, propter scandala exorta ratione doctrinæ contentæ in eis, & in futurum verisimile exoritura; nisi nunc condemnentur.

Undè, si nunc non condemnetur hæc doctrina, ex quo Generali Concilio est præsentata; à multis, & potissimè simplicibus judicabitur sana; & errores, & scandala ex ipsis ubique pullulari poterunt.

Vigesima-secunda Deliberatio, seu CEDULA *Partis Affirmativæ.*

Ego &c. Sacræ Paginæ Professor Parisiensis: Dico, & per juramentum meum affirmo, secundùm quod conscientia mea sentit: & discerno, in discutionem intellectus mei, circa Quæstionem factam: An novem Assertiones in scriptis mihi traditæ per vos Reverendissimos Dominos Judices, sint Fidei Judicio reprobandæ; illa quæ sequuntur.

Pro cujus declaratione Quæstionis, prætermitto* aliquas suppositiones.

Primò ergo, suppono, secundùm processum Beati Augustini, in Libro, *De spiritu, & littera*, quòd *Litteram occidere*, nihil aliud sit, quàm Legem scriptam, quæcumque sit illa, demonstrare homini quid agere debeat, quidve evitare, & obligare ipsum ad præfata, sub certis pœnis. Et ob hoc, occasionaliter dicitur occidere; quia si non foret Lex, non est quis obligatus ad aliqua agenda, & præcavenda: & cùm id quod ipsa præcipit, non donet ipsa virtutem homini ad peragendum, ut supra tactum est, ipsa dicitur occidere. Propter quod inquit Apostolus, ad Rom. VII. 7, 8, 9, 10. *Nam concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret: Non concupisces. Occasione verò accepta, peccatum per Mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Et sequitur: *Ego autem vivebam sine Lege aliquando; sed cùm venisset Mandatum, peccatum revixit. Ego autem mortuus sum; & inventum est mihi Mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per Mandatum seduxit me; & per id occidit me.* Et secundùm hanc sententiam alibi loquens idem Apostolus de scripta Lege. *Secunda ad Corinthios*, III. 7. dicit: *Quòd si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria; quomodò non magis ministratio spiritus erit in gloria?*

Ex quibus patet manifestè id quod intenditur; quòd quæcumque Lex scripta, intelligitur esse littera, quæ dicitur occidere, & pariformiter spiritum vivificare: vel non aliud intelligitur, quàm gratiam adjuvare hominem ad peragendum id, quod Lex justa, gratia, & littera præcipit esse faciendum, quod equidem est justum, sanctum, & rectum.

Secundò. Suppono, juxta sententiam omnium Doctorum, quòd sensus litteralis, sit sensus, quem Author scribens, principaliter, & expressè intelligit in sua locutione. Undè si aliqua sit Scriptura metaphysica; ille est sensus litteralis Authoris scribentis, & nequaquàm grammaticalis litteræ metaphysicæ, ut patet in pluribus locutionibus Scripturæ sacræ: ut est illud: *Ligna iverunt* &c. Judicum. IX. 8. Et de Christo plura prædicantur nomina, propter similitudines rerum, quæ attribuntur Christo. Quod apertè declarat Beatus Augustinus, cùm inquit: *Sic enim dicitur vitis per similitudinem, quemadmodùm ovis, agnus, leo, petra, lapis angularis.* Et hoc confirmatur per illam famosam Propositionem Hilarii, in Libro suo, de Trinitate: *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendorum, quia non sermoni res, sed rei sermo subjectus est.*

Tertiò. Juxta omnium Doctorum sententiam suppono, quòd omnes sensus Scripturæ sacræ, quibus Scriptura exponitur, sunt veri; quoniam si in aliqua sui parte sacra Scriptura falsa esset, tota esset suspecta, & calumniabilis, ut inquit Augustinus, in Epistola quadam, *Ad Hieronymum.*

Quartò. Suppono, quòd quilibet est transgressor Legis, qui sibi usurpat quod specialiter alteri commissum est. Patet: quia id quod uni soli datum est, aliis prohibitum est. Et insuper talis dicitur usurpare aliquid, quando id quod alteri singulariter datum est, partem propria voluntate ad se retorquet, & trahit; sic quippe dixit Christus Petro. Matth. XXVI. 52. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

Quintò. Suppono, quòd cùm juramentum non sit aliud quàm invocatio divinæ Majestatis in testimonium eorum, quæ jurantur, & ad confirmationem promissionis factæ; si juramentum sit liberum, additur præfata invocatio, in testimonium eorum, quæ pacto firmantur. Patet, quòd ne fiat decisio tantæ invocationis, quòd solus ille casus excipitur solvendi juramenti, in quo divina Majestas respuit esse testis, quod fit cùm juramentum vergit in præjudicium animæ jurantis, quæ inviolabiliter Deo obligatur, ut servet Mandata sua. Quod patet sic: *In ore duorum, vel trium, stat omne verbum.* Matth. XVIII. 16. Cùm Deus sit supra omnes homines; tanta invocatio, nisi in casu prædicto, nullatenùs debet fieri. Et hoc est, quod Apostolus, ad Hebræos, VI. 16. *Homines enim*

* *Forsan* præmitto

enim per majorem sui jurant, & omnis controversiæ finis est juramentum. Et volens attollere humanam mentem ad firmam spem præcipiendo promissum à Deo * facie, *In quo volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles*, scilicet promissionem, & juramentum, *quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus.* ℣. 17. 18. Et hoc confirmatur per illud Augustini, super Matthæum, dicens: *Quia ex hoc prohibetur juramentum sine necessitate, ne propter frequentiam jurandi, cadat homo in perjurium.*

Istis autem suppositionibus prælibatis, respondetur ad Assertiones. Et primò, ad octavam dicitur quòd est falsa, & erronea, & extorta est illa expositio. Patet hoc ex prima, secunda, & tertia suppositionibus. Nam aliud est cortex grammaticalis, & aliud est sensus litteralis. Nam si in omni locutione, loquens habet aliquem sensum, quem intendit: cùm loquens in sacra Scriptura intendit aliquem sensum determinatum; & per tertiam suppositionem omnes sensus Sacræ scripturæ sunt veri: sequitur quòd omnis sensus litteralis sacræ Scripturæ sit verus.

Ad primam autem, & secundam Assertionem dicitur, eas esse falsas, & erroneas, & contra Fidem, & bonos mores, & sacram Scripturam. Patet: nam si per quartam suppositionem, ille est transgressor Legis, qui sibi usurpat quod est alteri per se commissum; & per illud Præceptum Decalogi prohibetur occisio cuicumque, nisi sit specialiter authoritate munitus: sequitur ipsas falsas esse, & erroneas; & per consequens, contra Fidem, & Scripturam sacram, quæ prohibet occidere. Quòd autem sit contra mores vel nisi occurrat casus inevitabilis necessitatis, cùm voluntate exclusa, patet: quia illâ datâ, periret omnis politia, & Lex civilis: quoniam quicumque, sub isto colore, potest alium occidere; & in contumeliam redigetur omnis potestas ordinata, quæ à Deo accipit authoritatem, & gladium portat, ut malefactoribus pœnam eis meritam inferat, & quemlibet subditum, ne transgrediatur, timore codeceat †. Ad hoc autem est specialis determinatio Sanctæ Matris Ecclesiæ. XXIII. q. VIII. *Quicumque.* Ubi inquit sacer Textus: *Qui percutit malos in eo quod mali sunt, & habet causam, & potestatem interfectionis, Ministri Dei sunt. Qui verò sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, vel trucidaverit, vel membris debilitaverit, ut homicida judicabitur; & tantò acriùs, quantò non sibi concessam à Deo potestatem abusivè usurpare non timuit.*

Cùm ergo per Textum hunc, qui tactus est, ex verbis Augustini, in Libro *De Civitate Dei*, nullum genus peccatorum excluditur, in quem peccatorem, cujuscumque conditionis fuerit, nulli conceditur, nisi sit suprema authoritate publica munitus, pœnam interfectionis extendere. Sequitur Propositum.

Item. Ad hoc specialiter arguitur: Si illud, quod minus est, ab illo in quem peccatum cadere non potest ex statu suo, non auderet fieri, sine Præcepto sui supremi Regis, contra hostem publicum ipsius Regis sui, à multò fortiori illud, quod longè majus est prohibetur fieri ab illo, qui peccat actualiter, & decipitur in multis, sine Præcepto sui Superioris, in illum, in quem suus Superior non habet, nec tenet pro hoste suo. Sed cùm occidere sit longè plus quàm blasphemare, & illud non est ausus agere Michaël Archangelas, contra diabolum publicum Dei hostem. Ergo homini peccatori non conceditur, sine potestate sui Superioris, illum occidere, quem Superior non tenet hostem.

Consequentia patet, cum Majori: & Minor patet per illud, quod ait Judas, in sua Canonica: *Cùm Michaël Archangelus disputans cum diabolo altercaretur de Moïsi corpore, non est ausus et judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus.* ℣. 9.

A

Ex hac improbatione primæ, & secundæ Assertionum patet, tertiam, quartam, quintam, sextam, & septimam Assertiones falsas & erroneas pariformiter esse in quatuor punctis, quæ in ipsis continentur.

Primum est, quòd sit *Licitum cuicumque subdito, tyrannum interficere per explorationes, & insidias, & optimas cautelas.*

Secundum est, quòd *Quilibet talis debet interfici à quocumque subdito per assassinos*, ut dicunt tertia, & quarta Assertiones, quòd *talis debet interfici villanè, Gallicè*, vilainement.

Tertium, quòd *Rex talem interfectionem debet laudare, & commendare, & in tribus remunerare,*
B
& præmiare, *in amore, honore, & divitiis.*

Quòd autem ista puncta contineant expressam falsitatem, & errorem horridum, probatur.

Et primò declaratur falsitas primi puncti. Nam cùm omnis actus exterior non sortiatur bonitatem, & malitiam, nisi per conformitatem ad actum interiorem bonum, vel malum; & tantò malitia pejor est, quantò sit ex magis fixa, & determinata deliberatione: quod patet, quia actus, qui fuerit * ex passionibus repentinis, & naturalibus, faciliùs veniam merentur, quoniam † qui fiunt ex præmediatata, & præcogitata malitia: ut patet in omnibus humanis actibus. Sed cùm omnis occisio voluntaria, à privata persona, simpliciter prohiberetur; à multò fortiori, si sit sociata cum determinata, & pensata deliberatione longæva, ut est *Per explorationes, & insidias, & optimas cautelas*, prohibetur à Lege divina, tanquàm erronea, & nefanda.

Quòd autem secundus punctus contineat manifestam falsitatem, & errorem, probatur. Nam cùm inter transgressiones contra Dei Legem sit
C
latitudo difformitatis; quoniam in hoc, ad quæ exprimitur, inclinationibus naturæ inclinatur homo cùm peccat, facilior est impetratio veniæ, quàm in his, quæ homo committit ex præcogitata malitia, & perversitate voluntatis obstinatæ in peccatis quæ natura abhorret, & maxime etiam in peccatis spiritualibus, de quibus Gregorius dicit: quòd *Peccata carnalia majoris sunt infamia, & minoris culpæ.* Sed cùm sit majus peccatum voluntariè tendere ad occisionem hominis, quàm sit peccatum carnis, & in hoc peccato, detestabile habetur ab omnibus officium lenonis, & per ministerium lenonum procurare expletionem libidinis cum aliqua. Ergo magis per medium assassinorum pretio conductorum, vel modo alio, detestabilissimum est occisionem cujuspiam procurare.

Præterea, quantò damnum proximo infligitur,
D
in majorem sui jacturam, & majus periculum; tantò gravius censetur peccatum esse. Sed cùm nulli viatori potest major jactura infligi, quàm tollere sibi inopinatè spatium recurrendi ad Deum per actus Contritionis, & Confessionis, in egressu suo ab hac luce; sequitur, quòd procuratio mortis alicujus, per assassinos, cùm illa, ut plurimùm, inferatur repentinè, sit summè detestabilis, & horrenda.

Ad hoc autem est specialis determinatio Sanctæ

* *Locus corruptus.*

† *Forsan* coërceat

* *Forsan* fiunt

† *Forsan* quàm

tæ Matris Ecclesiæ, contra illos, qui tam nefario modo machinantur, & procurant mortem proximi sui. VI. *Decretalium. Pro humani* cap. *De homicidio*, quæ acta fuit per Innocentem quartum, in Concilio Lugdunensi, qui sic in forma ait. *Cùm ergo illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sævitia mortem sitiunt aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi, non solùm corporum, sed etiam mortem procurant animarum, (nisi eos exuberans gratia divina prævenerit, ut sint armis spiritualibus præmuniti; ac omnis potestas tribuatur à Domino ad justitiam, rectumque Judicium exercendum. Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarias præsumptiones Ecclesiasticæ animadversionis mucrone ferire, ut metus pœnæ meta hujus præsumptionis existat: præsertim cùm nonnulli Magnates perimi formidantes, coacti sunt securitatem ab eorumdem assassinorum Domino impetrare, sicque ab eo, absque Christianæ dignitatis opprobrio, redimere quodam modo vitam suam.* A

Sacri approbatione Concilii statuimus, ut quicumque Princeps, Prælatus, seu Ecclesiastica, sæcularisve persona quempiam Christianorum per prædictos assassinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit, quamquàm mors forsitan non sequatur, aut eos receptaverit, vel deffenderit, seu occultaverit, excommunicationis, & depositionis à Dignitate, Honore, Ordine, Officio, & Beneficio incurrat Sententias, ipso facto; & illa liberè aliis per illos, ad quos collatio pertinet, conferantur: sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquàm Christianæ Religionis æmulus à toto Christiano populo perpetuò diffidatus: & postquàm probabilibus constiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenùs alia excommunicationis, aut depositionis, seu diffidationis, adversùs eum Sententia requiratur. B

Cum igitur Sancta Mater Ecclesia modum istum procurandæ humanæ occisionis tam detestabilem, horrendumque damnaverit: patet manifesta falsitas hujus secundi puncti, & ex hac deductione patet falsitas tertii, & quarti puncti. Nam cùm Principes à Deo constituti sunt, *Ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum*, ut ait Apostolorum Princeps, in sua Canonica propria †. I. *Pet.* II. 14. & ad exequenda divina Mandata, ac Sanctorum Patrum instituta, sint supra cæteros inferos singularissimè obligati, juxta illud Gregorii: *Tantò ergo etiam humilior, quantumcumque ad deserviendum Deo promptior quisque debet esse ex munere, quantò se obligatiorem esse conspicit ex reddenda ratione.* C Cùm talis occisio voluntaria, ex usurpata potestate, & per tàm nefandum modum assassinorum, sit contra Dei Mandata, ac sacra Instituta, & Legem naturalem, ut probatum; sequitur, Principem, talem occisorem prosequi, ac justa ultione punire *; & per oppositum nec præmiare, nec honorare, nec suum factum, quod non potest dici fidelitas, sed infidelitas nequissima, & pejor infideli; cùm etiam apud infideles hoc scelus veretur commendando publicari; cùm hoc esset approbatio iniquitatis, quæ sola facit hæresim, & est in opprobrium Regiæ Celsitudinis, ut quæ maximè debet facinora exhorrere, facinora commendaret: propter quod in Isaia contra tales reprobos dicitur: *Væ qui dicitis bonum, malum; & malum, bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.* Isa. V. 20. D

Ad nonam Assertionem dicitur, ipsam esse falsam, & erroneam, & iniquam.

Probatur. Nam si ex solo casu, in quo juramentum vergat in præjudicium animæ, solvendum est juramentum, ut patet ex quinta suppositione, cùm damnum temporale alicujus promittentium, aut uxoris, aut filiorum possit stare sine præjudicio animæ: imò si servetur, stat cùm magno lucro animæ: sequitur, ipsam Assertionem falsam esse, & erroneam. Confirmatur: nam ex hoc nulla potest stabiliri firmitas alicujus promissi inter quamcumque personam, cujuscumque status fuerit; & falsa esset tam celebris commendatio Serenissimi Principis, Regis Joannis, qui ad Angliam, cum tanto dispendio, & jactura patriæ suæ, & gentis suæ reversus est, ne fidem suam frangeret. Et Sancti Regis Ludovici, qui Soldano Infideli tantas pecuniarum summas transmisit, ut Fidem præfato Infideli fidelis Christianus servaret. Ad hoc autem sunt multa & innumera exempla Christianorum, & infidelium, quot, & quanta fuerunt, ut fidem præstitam illæsam servarent: & communis conceptio Christianorum omnium, de juramento, & fide servanda. Et per hoc, ad interrogationem, factam tenetur pars affirmativa quæstionis, quòd præfatæ novem Assertiones, cùm sint falsæ, & erroneæ, & quàmplurimùm dogmatisatæ, sunt Judicio Fidei reprobandæ.

† *Legendum* prima * *Addendum videtur*, debere;

VIGESIMA-TERTIA DELIBERATIO, SEU CEDULA *Partis Affirmativæ.*

PRo responsione ad motam quæstionem. An videlicet novem Assertiones superiùs descriptæ, sint Judicio Fidei reprobandæ. Ego &c. humilis Minister, cum humili protestatione de acquiescendo opinionibus magis peritorum, & præsertim determinationi hujus sacri Concilii; dico breviter ea quæ sequuntur.

Et primò. Suppono, quasi notorium, & evidens apud intelligentes, maximè Theologorum, non sine admiratione, quòd apud tales debeat revocari in dubium, quòd videlicet Assertiones, quæ veniunt sub forma, & nomine *Licitum est*, contra Præcepta Decalogi, concernunt materiam Fidei, & fortè periculosiùs quàm Assertiones, quæ, de directo, respicerent speculabilia Fidei nostræ. Hujus suppositionis declarationi volo ampliùs immorari, *Quoniam scientibus Legem loquor.* Rom. VII. I. Et prætereà satis probata est dicta suppositio, per condemnationem illius Propositionis: *Quilibet tyrannus* &c. quæ si concernat materiam Fidei, evidentissimè convincitur septem dictarum Assertionum materiam Fidei concernere: alioquin nec illa. Nec tamen per hoc volo dicere, de præsenti, dictas septem sequi ex illa, nec è contra: sed audeo dicere, cum protestatione præmissa, quòd si illa concernit materiam Fidei, quòd etiam aliæ.

Hac præmissa suppositione: videtur mihi, quòd hujusmodi novem Propositiones; attentis determinationibus, & apostilationibus Sanctorum Doctorum, veniunt, per expressum, contra duo Præcepta Decalogi: *Non occides*, & *Non perjurabis*, & non possunt, salva Fide, sustineri, vel deffendi.

Pro cujus declaratione, recipio mihi pro fundamento, quòd quantumcumque per quascumque Assertiones laxantur habenæ contra Præcepta Decalogi; hujusmodi Assertiones debent, per expressum, continere omnes, & singulas circumstantias, quibus possunt excusari, & excipi actus, & opera, quos, vel quæ concernunt dictæ

AA

Assertiones: alioquin hoc esset leviter nimis dare viam transgressioni hujusmodi Mandatorum divinorum.

Constat, judicio meo, sub præmissa protestatione, quòd prædictæ Assertiones, quamvis plures exponant circumstantias; non tamen tot, & tantas, quæ debeant excipere ab observatione hujusmodi Præceptorum divinorum: *Non occides*, & *Non perjurabis*. Sed requireretur, præter dictas circumstantias, quòd tyrannus, de quo sermo, esset notorius. Secundò, quòd videretur incorrigibilis, etiam notoriè. Et tertiò, quòd aliter non posset ab ejus mala voluntate, seu tyrannide præservari Princeps, de quo sermo, nisi per mortem dicti tyranni, ubi se concurrerent dictæ tres circumstantiæ, aut forsitan deliberaretur.

Quòd autem prima circumstantia, scilicet notorietas requiratur; ostenditur à posteriori: alioquin enim quilibet posset sibi confingere Principem suum esse tyrannum; ita licere, vel licuisse eum occidere, vel occidisse.

Quòd etiam secunda circumstantia requiratur, scilicet incorrigibilitas, patet: quoniam, ut plurimùm, potest quis per coleram, aut aliàs subitò moveri ad malevolentiam, injuriam, & mortem sui Principis, qui posteà recollectus statim pœnitebit. In quo casu non licet cuilibet eum interficere, ut prætendunt dictæ Assertiones.

Similiter tertia circumstantia videtur necessaria, videlicet quòd aliàs quàm per mortem dicti tyranni, non possit præservari dictus Princeps &c.

Quæ circumstantia, dictus Princeps, quamvis eam in suo casu non obmiserit Reverendissimus Pater Dominus Attrebatensis Episcopus, dùm partem negativam coloraret, obmissa tamen est in Propositionibus nobis datis; quæ tamen est necessaria: quoniam, secundùm doctrinam nostram Theologicam, ex ordine Charitatis priùs, & principaliter obligatur quis ipsi *, quàm cuicumque alteri, etiam suo Principi: præsertim in his, quæ concernunt conservationem vitæ suæ corporalis, & spiritualis.

Constat autem, quòd nemini licet, etiam defendendo se, occidere alterum, si aliàs possit evadere manus alterius, & mortem suam: quinimò, secundùm Doctores, ubi non potest evadere manus alterius, occidendo alterum, habendo respectum ad occisionem, & non principaliùs ad suam liberationem, peccat mortaliter, & homicida reputabitur, si pro conservatione vitæ alterius, etiam Principis sui, alium interfecerit, si aliàs potuit præservare dictum suum Principem à manibus alterius.

Ex quibus concluditur omnibus, dictas Propositiones Judicio Fidei venire reprobandas, quarum qualificationes remitto Reverendissimis Paternitatibus, quibus me humiliter recommendo.

* *Videtur legendum* sibi ipsi

Vigesima-quarta Deliberatio, seu

Cedula

Partis Affirmativæ.

A

Pro responsione ad Cedulam traditam per Judices in causa Fidei, concernente novem Assertiones Parisiis condemnatas, pono etiam Propositionem præambulam.

Prima Propositio.

Licèt Præcepta Decalogi sint de Lege naturali; nihilominùs tamen sunt de Lege divina.

Prima pars patet: quia sunt nova *, ex dictamine purè naturali sequentia, ex secundo Proverbio: *Non facias aliis, quod tibi fieri non vis.* Ex quo statim sequuntur Præcepta secundæ Tabulæ: *Non est occidendum. Non est mœchandum*, & sic de aliis. Præcepta verò primæ Tabulæ ex alio fundamento nota sunt, puta, quòd non est irreverentia Deo facienda, imò summus honor, & veneratio sibi debentur: ex quo clarè sequitur illud: *Non habebis Deos alienos; nec facies sculptile* tibi ad adorandum; *Nec assumes nomen Dei tui in vanum.* Exod. xx.

B

Tertium autem, de sanctificatione Sabbathi, quantùm ad aliquod cæremoniale est, undè Apostolus, *Ad Romanos primo*, Philosophos idolatras reprehendit, eo quòd *cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt; sed mutaverunt imaginem incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis: ideò traditi sunt in reprobum sensum, dicentes enim se sapientes, stulti facti sunt.* Hoc autem iis contigit, eo quòd honorem Deo debitum creaturis impendebant: hoc autem erat habere deos alienos.

C

Hæc etiam prima pars communiter tenetur à Doctoribus Theologis: homines enim sola Lege naturali contenti, habent ista Præcepta pro directione sui regiminis. Ideò Gratian. 1. Distinct. dicit quòd *Jus naturale est, quod in Lege, & in Evangelio continetur.* Quod præsertim veritatem habet de hujusmodi Præceptis.

Secunda pars patet, *Exod.* xx. & *Matth.* vi. ubi Salvator exponit Decalogum.

Secunda Propositio.

Lex divina ordinat ista Præcepta ad ulteriorem finem, quàm sit ille, quem posset quis consequi in puris naturalibus stando; quia ordinat illa ad vitam æternam consequendam, juxta illud quod dicit Salvator. Matth. xix. 17. Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata. *Et ita finis, ad quem ipsa ordinat Lex naturalis, & † sub fine, ad quem ea ordinat Lex divina.*

D

Ex quo sequitur, quòd Propositiones dictis Præceptis repugnantes, ad Judicium Fidei spectant. Patet. Tùm quia repugnant Præceptis divinis, quorum quodlibet implicitè includit unum dictamen Catholicum: ut, *Non occides*, includit hoc: *Non est occidendum*, & sic de aliis. Tùm secundò; quia tales Propositiones sunt repugnantes his, quæ in Scriptura divina continentur.

Secundò. Sequitur, quòd *Aliquæ Propositiones Physicales, & morales ad Judicium Fidei spectant tanquam condemnanda.*

Pa-

* *Forsan legendum*, nota † *Forsan legendum*, est

Patet: de oppositis dictorum Præceptorum. Similiter Justitia est virtus. Similiter de ista: Deus. Non est enim opposita demonstrata ejus in scientia naturali.

Tertia Propositio.

Novem Assertiones prædictæ in Judicio exhibitæ, sunt Judicio Fidei reprobandæ, hoc est, dignæ reprobari.

Patet: de octo illarum; quia continentur in illa: *Quilibet tyrannus* &c. quæ condemnata est in hoc Concilio, & addunt circumstantias aggravantes, ut patet discurrendo per eas. Et hæc Propositio manifestior est, secundùm casum, qui manifestè eis innititur, quàm secundùm casum sophisticum de Gayo, & Titio, qui aliquid de veritate obmittebat, & miscebat ad falsitatem.

Patet etiam Propositio ex his, quæ allegantur in Cedula Domini Cardinalis Cameracensis.

Quarta Propositio.

Prædictæ Propositiones actu sunt condemnandæ in hoc Generali Concilio.

A Patet: propter scandalum, quod oritur ex eis, in magnam divisionem Regni Franciæ, quod verisimiliter cessaret, si per Concilium determinaretur quid circa eas est sentiendum: quæ si non determinarentur, ampliùs augebitur, & radicabitur. Ideò ad tollendum hoc malum, semel condemnandæ sunt: & præsertim quia maximè præjudiciabiles conscientiæ, & bonis moribus.

De qualificatione autem dictæ condemnationis, placeret mihi illa, quæ data est per Facultatem: si tamen in genere condemnentur, contentabor.

Reputo prædictas Assertiones errores in Fide & moribus.

Pro responsione ad motam quæstionem: An videlicet novem Assertiones superiùs descriptæ, B sint Fidei Judicio reprobandæ, & condemnandæ. Ego &c.

Cod. 2537. fol. 180. *Sequuntur Nomina Magistrorum & Bachalariorum Formatorum in Theologia, existentium in Concilio Generali Constantiensi.*

DE NATIONE GALLICANA.

Cardinalis Cameracensis.
Episcopus Silvanectensis.
Joannes Gersson.
Jordanus Morini.
G. Pulcrinepotis.
Matthæus Rodel.
N. de Gonessia.
Jo. Balduvini.
Jo. de Templis, Bachalarius.
Dominus Chaylon.
N. Cavathe.
Ursinus Taillevende.
Jo. Almaris.
Poncius Simoneti.
Andrea Bernardi.
A. Burgini, Bachalarius.
B. Baptisati, Licentiatus.

De Natione Italica.

Patriarcha de Obedientia Gregorii.

De Natione Germanica.

Jo. Galancop.
Theodericus de Monasterio.
Lambertus de Ghelria.
Petrus de Pulea.
N. Dinkenspcul.
Stephanus Palis.
Petrus Suric.

Jo. Habundi.
Jo. Scetiveld, Bachalarius.

De Natione Anglicana.

Guillelmus Clinc.
Guillelmus Corff.
Richardus, Prothonotarius.
Henricus Albithon.
Jo. Fitton, Bachalarius.
Jo. Lok, Bachalarius.
Petrus Portriit, *sive* Pertriit, Bachalarius.

De Ordine Cisterciensi.

Abbas Cisterciensis.
Abbas Clarevallensis.
Abbas de Ursicampo.
Abbas de Versaillis.
Abbas Sancti Ghillesini, in Hannonia.

De Ordine Præmonstratensi.

Jo. Senachalli, *sive* Senacholli, Bachalarius Formatus.

De Ordine Prædicatorum.

Cardinalis Ruguisinus.
Archiepiscopus Ravennensis.
Archiepiscopus Mittelensis.

Episcopus Attrebatensis.
Episcopus Laudensis.
Episcopus Fulginensis.
Episcopus Guirnensis.
Magister Leonardus de Florentia, Provincialis Romanus.
Dominus de Florentia.
Ludovicus de Censina, Provincialis Lombardiæ.
Anthonius Coste, Procurator Ordinis.
Hugolinus de Camerano, Magister Palatii, in Obedientia dudum Gregorii.
Theobaldus, Pœnitentiarius, de Saxonia.
Jo. Valkenberch, de Saxonia.
Henricus de Rimaldia.
Angelus de Camerano.
Pe. de Moravia.
Odinus de Claromonte.
Herinandus de Saxonia.
Henricus de Basilia.
Paulus, Bachalarius Sacri Palatii.

De Ordine Fratrum Minorum.

Episcopus Slevicensis.
Episcopus Tholonensis.
Episcopus Placentinus.
Episcopus Firmanus.
Anthonius de Pareto, Generalis.
Jo. de Anglia, Pœnitentiarius.
Guillelmus Botteleri, Minister Marchiæ.
Jo. de Rocha.
P. Salomonis.
Jo. Gorelli.
J. de Provincia Sancti Jacobi.
Jo. de Salinis, Minister Coloniensis.
Jo. Faurot, Pœnitentiarius.
Jacobus Textoris, Bachalarius.
Jo. de Ponte Termulo, Bachalarius.
Pe. Algorissim, Bachalarius.

De Ordine Augustinensium.

Boëtius, Procurator Ordinis.
Jo. Sacharie.
Jero. de Pistorio.
Anthonius, de Sancto Elpidio, Bachalarius.

De Ordine Carmelitarum.

Jo. Grossi, Generalis Ordinis.
Thomas Avis, Provincialis Franciæ.
N. de Spira, Provincialis Alemaniæ in Florentia.
Bertrandus Bacherii, Regens in monte Pessilano.
N. Cook.
Albertus Roberch, de Westfalia.

De Ordine Servorum.

Stephanus, Generalis Ordinis.

SEQUUNTUR TRES TRACTATULI

Dati Judicialiter per

MAGISTRUM JOANNEM DE FALKABERGHA,

(Iste erat Jacobita; ut patet in Manuali Magistri Jacobi de Christo, Notarii in causis Fidei)

Sacræ Theologiæ Professorem;

De quibus fit mentio in Processu Judiciali. Die Martis XVIII.

FUNDATIS itaque Propositionibus in petra super omnia victricis veritatis; manifestum est, quòd ipsæ Argumenta eis illisa omnia ad nullam*: & primò, Petri Cardinalis Cameracensis, qui quasi turbo impellens parietem, offendenti earum veritati obnititur; & quod ratione non prævalet probare, juramento satagit confirmare; & ait.

Ego Petrus Cardinalis Cameracensis, tanquam Doctor Theologus, in testimonium requisitus, dico, & per juramentum affirmo, me firmiter credere, & nullatenus dubitare, quod qualibet dictarum novem Assertionum catholicè condemnanda est, in forma eis subscripta.

Res ridiculosa, & periculosa; quia illud quod per rationem, vel testimonium Legis divinæ, naturalis, & humanæ investigandum est, per juramentum nititur probare. Periculosa: quia sub juramento firmiter credit, & nullatenùs dubitat, esse hæreticum, aut erroneum, quod ex digestis multipliciter est verum, aut Catholicum.

Et ergo illis velut ab inscio ordinis doctrinæ incautè prolatis, obtentui expositis, cetera volo recitare; & sequenter solvere, quæ ex doctrina sacræ Scripturæ, aut Ecclesiæ non intellecta, ipsis Propositionibus objicit.

Et nihilominùs ex condemnatione hujus Propositionis: *Quilibet tyrannus potest, & debet licitè & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, sive subditum; etiam per insidias, & blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque juramento, seu confœderatione factis cum eo; non expectata Sententia Judicis cujuscumque, vel Mandato*; quæ condemnatio in una hujus sacri Concilii † facta est; patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum. Nam continent ‡, alt, doctrinam virtualiter, & in simili radice fundantur; & licèt sciolo in sacra Theologia notum est, quòd illa Propositio: *Littera occidit*; non continet doctrinam illam virtualiter, nec in simili radice fundantur, & quòd, ob hoc, præmissa narratio colore caret veritatis. Tamen ut ceteris perfectiùs hoc innotescat, scire necesse est, quòd regula Fidei, non est humana cognitio; sed veritas divina, & doctrina Ecclesiæ, quæ procedit A ex veritate prima in Scripturis sacris manifestata, ut dicit Doctor Sanctus. Et habetur in Augustino: XI. Libro, *De Civitate Dei*. Capite XVIII. *Civitas*, inquit, *Dei credit Scripturis sacris, & Veteribus & Novis, quas Canonicas appellamus, unde Fides ipsa excerpta est, ex qua virtus vivit.* Et in primo Libro, *De Doctrina Christiana*, dicit: *Titubabit autem Fides, si divinarum Scripturarum vacillat authoritas.* Et in tertio ait: *Cum ergo adhibita intentio incertum esse providerit quomodò distinguendum, aut quomodò pronunciandum est, consulat regulam Fidei, quam de Scripturarum planioribus locis, & Ecclesiæ authoritate percepit*, Et indè, dùm manifestum est, sicut præmittitur; quòd regula Fidei non est humana cognitio, sed veritas divina, & doctrina Ecclesiæ; omninò, velut à veritate devium, condemnandum B est, quod in Judicio Fidei personæ deferendum est: ut ait Magister Guill. Pulchrinepotis: & minimè credendum Cardinali, quamdiù affirmat, absque probatione, quòd quælibet dictarum Propositionum condemnanda est: quòdque ex condemnatione hujus Propositionis; *Quilibet tyrannus*, &c. patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum, & continent doctrinam illam vertualiter, & in simili radice fundantur.

Quis etenim Theologus etiam ignorat, quòd pro conservanda tota creatura, etiamsi obstenderent * universi mundi pleni creaturis, sicut iste est; nullus debet facere etiam minimum peccatum: ut C dicit Ancelmus, primo Libro. *Cur Deus homo*. cap. XXI. & cap. XIV. Sed blanditiæ, vel adulationes; potestatem quoque non sibi à Deo concessam usurpare, & facere contra juramentum, & fidem ritè

* *Forsan*, adnullantur.

† *Legendum videtur*, Concilii Sessione.

‡ *Forsan legendum*: eamdem, *aut*, illam doctrinam; & *delenda sunt commata*.

* *Verbum depravatum.*

tè præstitam, sunt peccata; & quodlibet eorum, peccatum est; simulque hæc Propositio: *Quilibet tyrannus* &c. quodlibet eorum affirmat, & dicit esse licitum: & erga ipsa statim audita se falsam probat, seu erroneam, & non indiget alia condemnatione apud intelligentem quid nominis; & quia ad sensum manifestum est, quòd Propositiones, de quibus præsens sermo, istis carent circumstantiis; & notoriè falsum, quòd ex condemnatione hujus Propositionis, *Quilibet tyrannus*, &c. patet manifestè condemnatio earumdem Propositionum, & quòd continent doctrinam illam virtualiter, & in simili radice fundantur.

A

Undè, dum in casu proposito: *Quilibet subditus*, *authoritate Legis*, † *Sententia, vel Mandato, potest licitè tyrannum occidere*; & in Propositione; *Quilibet tyrannus* &c. dicitur, *non expectata Sententia, vel Mandato Judicis cujuscumque*: manifestum est, non, inquam, perfectè sententiato, sed cæco habenti sensum disciplinæ, quòd Cardinalis errat, dogmatisans ex condemnatione hujus Propositionis; *Quilibet tyrannus* &c. easdem Propositiones fore condemnandas, quòdque continent doctrinam illam virtualiter, & in simile radice fundantur: eodemque modo respondendum est Magistris Joanni ‡ Morini, & Joanni Gerson, ejusdem erroris professoribus.

B

Secundò. Cardinalis primam Propositionem, & sex alias sequentes simul impugnans, dicit quòd *addunt circumstantias plurimùm aggravantes*; sicut de authorisatione cujuslibet Legis, divinæ, naturalis, & humanæ, respectu talis homicidii, in secunda Propositione. Item. De turpitudine, & vilitate mortis, in tertia. Item. Quòd Rex debet approbare tale homicidum in tribus sequentibus.

Sed respondeo, quòd illa sine approbatione, ex propriis, assumit sibi in Propositione, juxta allegata: minimè credendum est ei, ex eo quòd per digesta, quodlibet eorum verum est, hoc licitum, vel debitum.

Tertiò. Ad idem aspirans dicit, quòd hæc doctrina est contra illud Præceptum Decalogi: *Non occides*, scilicet absque authoritate judiciaria; & contra illud: XXIII. Quæstione V. Capite, *Si non licet*. quod sumitur ab Augustino, Libro, *De Civitate Dei*: ubi dicitur: *His igitur exceptis, quos vel Lex justa generaliter, vel Spiritus Sanctus Justitiæ Deus specialiter jubet occidi: quisquis hominem, vel seipsum, vel quemcumque occiderit, homicidii crimine innectitur.* Et XXIII. Quæstione VIII. Capite, *Quicumque*; quod sumitur ab eodem Augustino, eodem Libro, ubi dicitur: *Qui sine publica aliqua administratione maleficum, furem, sacrilegum, adulterum, & perjurum, vel quemlibet criminosum interfecerit, aut trucidaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur; & tantò acriùs, quantò non sibi à Deo concessam potestatem abusivè usurpare non timuit.*

C

Et omisso, quod malè convocandum * c. XXIII. q. V. *Si non licet*; ipse dicit: *Non occides*, & textus communiter habent: *fons justitiæ*; ipse dicit: *Spiritus Sanctus justitiæ Deus*, volo, Deo propitio, ostendere, quòd propriam vocem ignorat. Lex enim, dùm in casu proposito cuilibet subdito dat authoritatem tyrannum occidere, & authoritas Legis est publica authoritas, sive ad administrationem; non tantùm sciolo, sed etiam cœco palpanti post parietem notum est, quòd hæc doctrina nullo modo adversatur; sed per omnia conformis Capitulis allegatis, doctrinæque Augustini, in primo Libro, *De Civitate Dei*; & Præcepto, quo dictum est: *Non occides*.

D

Nonne noscit Cardinalis, & utique noscere debuit, propter tempus, quòd dicto Præcepto occisio hominis prohibetur? non qualitercumque; sed duntaxat secundùm quod habet rationem justitiæ, intentionem quoque Legislatoris, & contra ipsum nihil potest licitè fieri, neque concedi: nulla enim Lex humana concedere potest quòd licitè homo indebitè occidatur; sed quòd tyrannus, in casu propositio occidatur, non est indebitum, ut digesta multipliciter, & luculenter, & sufficienter demonstrant. Et ergo quòd tyrannus, in casu proposito, occidatur, in nullo contrariatur Præcepto, quod dictum est: *Non occides*.

Eadem responsio satisfacit Magistris Jordano Morini, & Joanni Gerson, simili Argumento deceptis.

Quartò. Ad idem dicit Cardinalis; quòd hæc doctrina est contra illud Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.* Et denique ait: Est contra rationes condendi Decretalem illam: *Pro humani. De homicidio. Libro sexto*, editam in Concilio Lugdunensi: ubi contra interfectores per Assassinos ponitur *pœna excommunicationis, depositionis à Dignitate, Honore, Officio, & Beneficio, ipso facto*, & quòd *quicumque talis fuit, à toto Christiano populo perpetuò diffidatus est: sic quod postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse; nullatenùs alia excommunicationis, seu depositionis adversùs eum Sententia requiratur.* Sed non intelligit, neque * loquitur, neque de quibus affirmat. Occidere enim per industriam, dùm est occidere ex electione, seu ex certa malitia: & qui, in casu proposito, subditus occidit tyrannum, quamvis occidit quidem eligens; non tamen ex electione; pro eo quòd electio non est in eo primum occisionis principium, sed inducitur ex necessitate ad eligendum occisionem, quam, extra necessitatem existens, non eligeret.

Ergo hæc doctrina non est contra illud Exod. XXI. 14. *Si quis per industriam* &c. dato quòd illud observaretur hodiè & obligaret.

Sed quoniam hoc Præceptum: *Si quis per industriam* &c. est Præceptum judiciale Veteris Legis: *Hæc*, inquit Dominus, *sunt Judicia, quæ proposui eis*: &, paucis interpositis, sequitur: *Si quis per industriam* &c. & Cardinalis, sicut patet ex ejus Propositione, credit, quòd illud Præceptum damnat hanc doctrinam: ideò evidentissimum est, quòd, secundùm eum, Præceptum judiciale Veteris Legis, ex ejus institutione, habet vim obligandi. Sed illud præjudicat Fidei veritati, dùm per hoc habetur quòd ritus, cultusve prioris populi adhuc duraret; & quòd Christus nondùm venisset.

Et ergo, utrùm habendus est proinde de hæresi vehementer suspectus, judicet Ecclesia.

Et ego ad hominem sic arguo: *Si quis per industriam occiderit suum proximum, & per insidias; ab Altari meo evelles eum, ut moriatur*, ait Cardinalis. Sed pono, quòd homo liber per industriam occidit proximum suum, & per insidias, & fugit in Ecclesiam, & apprehendit cornu Altaris, sicut de Joab legitur, III. Regum. C. II. Et ergo, secundùm Cardinalem, talis homo liber ab Ecclesia, ejusque Altari evellendus est, ut moriatur. Consequens annullat Immunitatem Ecclesiasticam. *Extra. De Immunitate Ecclesiarum*, inter alia. Et ergo Cardinalis multipliciter, & periculosè errat; dùm *in credendis*, secundùm Augustinum, in Libro, *Contra fundamentum Manichæorum*, Capite IV. Non minor est authoritas Ecclesiæ, quàm Evangelii; *Ego*, inquit, *non crederem Evangelio, nisi Catholicæ Ecclesiæ me commoveret authoritas.* Et XXV. q. I. *Violatores* dicuntur, quòd *in Spiritum Sanctum blasphemant, qui Sacros Canones violant.*

Et ex, illis dùm manifestum est quòd Præceptum judiciale Veteris Legis, secundùm sensum litteralem mortuum est, & mortiferum, illis qui ex institu-

† Videtur omissum, non expectata

‡ Legendum, Jordano

* Locus corruptus.

* Forsan legendum, de quo

ſtitutione Legis illud obſervant, & credunt habere vim obligandi; manifeſtum eſt, quòd ſenſus litteralis in ſacra Scriptura occidit animam; & quòd Cardinalis, dùm de hac doctrina diſſerens dicit, quod ad confirmationem erroris addit, quòd litteralis ſenſus Scripturæ ſacræ occidit animam, à veritate graviter aberrat; & requiro Eccleſiam, quòd Cardinalem, quatenùs hoc quod ait Apoſtolus: *Littera occidit*, exponere cogat, ut fortè quod Deus ei ſingulariter revelavit, promulgatum veniat, ad utilitatem Eccleſiæ; vel quod inimicus homo, in præjudicium Fidei ſibi perſuaſit, procul fiat à finibus Eccleſiæ condemnatum; & ne Cardinalis virtutis vocabuli ignarus, ampliùs paralogizetur, & poſt ſodales ſuos evagetur longiùs.

Aſſaſſini fuerunt, & fortè adhuc ſunt quidam infideles, qui ex quibuſdam falſis opinionibus, quibus fuerunt nutriti, de facili ad occidendum mittebantur quemcumque Chriſtianorum; non curantes, ſi ob hoc occidendi eſſent ipſi: & per illos dùm quidam ex electione, ſeu ex certa malitia, plures occiderunt, vel occidi facerent*, quoſdam quidem in corpore, quoſdam verò in corpore & anima. Et nonnulli Magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerunt ſecuritates ab eorum aſſaſſinorum Domino impetrare; ſicque ab eo, non abſque dignitatis opprobrio, quodam modo vitam ſuam redimere. Concilium Generale tanto volens periculo occurrere animarum, & neceſſitati, ſalutique ſubvenire hominum, prædictam condidit Decretalem.

Sed, in caſu propoſito, ſubditus occidit tyrannum, non quidem ex electione, ſeu ex certa malitia; ſed præter intentionem principalem, ex neceſſitate debiti impulſus: & ſic quaſi per accidens; dùm mallet, ſi fieri poſſet, eum non occidere, & principaliter ad quos † obligatur, intendit Regem, & Rempublicam in ſalute & dignitate, abſque opprobrio deffendere. Et hæc doctrina non eſt contra rationes condendi dictam Decretalem: ſed rectè intelligenti, magis ab ea perſuadetur.

Reſponſio elidit Argumentum Magiſtri Joannis Gerſon, qui ex eodem Jure malè, & non intellecto, conſimiliter huic doctrinæ contradicit.

Quintò. Ad idem dicit Cardinalis, quòd dicta doctrina multò magis eſt condemnanda: quia multò pejus circumſtantionata eſt, quàm illa Propoſitio condemnata Joannis Wicleff; quæ point, quòd *Populares poſſunt, ad eorum arbitrium, Dominos delinquentes punire, & corrigere.*

Sed reſpondeo, quòd arbitrium popularium, dùm non eſt eis Lex juſtitiæ, neque dat poteſtatem licitè quid facere: ſed Lex, divina, naturalis, & humana; & per digeſta, in caſu propoſito, quilibet ſubditus, authoritate Legis, divinæ, naturalis, & humanæ, poteſt tyrannum occidere; contra rationem: imò ſtultum eſt dicere, quòd dicta doctrina multò magis eſt condemnanda, & pejus circumſtantionata, quàm illa Propoſitio Joannis Wicleff, quæ point, quòd *Populares poſſunt, ad eorum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.*

Sextò. Quantùm ad ultimam Propoſitionem: dicit Cardinalis, quòd hæc doctrina eſt contra Præceptum illud Decalogi: *Non perjurabis*, ubi omne juramentum videtur debere obſervari, quod non vergit in detrimentum animæ; & permittit quòd, ſecundùm eamdem doctrinam, in nullo ligat juramentum, vel confœderatio facta inter aliquos, ſi vergit in præjudicium alterius jurantium, vel confœderatorum, ſponſæ ſuæ, aut liberorum.

Sed reſpondeo, quòd ritè jurans, dùm ex juramento non obligatur ad alia quàm ad quæ ex intentione ſe obligat; manifeſtum eſt, ad ſenſum, quòd nullus ritè jurans obligatur, ex juramento, ad aliquod extra ejus intentionem jurantis, * eſt omne præjudicium quod ejus continget juramento; eo quod, oppoſito dato, ipſum contineretur infra limites juramenti, & ei nullo modo continget.

Et ergo certo certiùs eſt, quòd nullus ritè jurans tenetur obſervare juramentum, ſi contingat quòd vertatur in ejus præjudicium. Et hoc quidem non adverſatur, ſed per omnia conforme eſt illi Præcepto: *Non perjurabis*; quo obſervari dumtaxat jubetur quod infra limites liciti continetur juramenti. Et ſæpè contingit, quòd juramentum quod vergit in ejus damnum temporale poteſt homo, abſque detrimento ſuæ animæ, obſervare, & ſuo † digeſta minimè tenetur obſervare; luce clarius eſt, quòd Cardinalis errat, aſſerens quòd illo Præcepto: *Non perjurabis*, omne juramentum debet obſervari, quod non vergit in detrimentum animæ.

Ad aliud verò quod præmittit: Reſpondeo, quòd non ſequitur; ſed ejus oppoſitum ſtat cum Propoſitione: ſicut poſito quòd Sortes inter duo mala conſtrictus, juravit, ne occideretur, quòd de ſuis bonis Platonem ſineret liberè mille aufferre florenos: in quo quidem caſu manifeſtum eſt, quòd juramentum Sortis ſimul eum obligat, & vergit in ejus præjudicium. Sed hoc non repugnat Propoſitioni, dùm hìc præjudicium eſt præmeditatum, & de jurantis intentione; & in caſu Propoſitionis eſt extra intentionem jurantis, & impræmeditatum. Et quia illa Cardinalis, abſque probatione, ex propriis loquitur: ideò juxta allegata, ſibi non creditur, & Propoſitionem minimè infirmat.

Eadem reſponſio danda eſt Magiſtro Jordano Morini, & Joanni Gerſono: qui ex ejuſdem Præcepti ignorantia, Propoſitioni non intellectæ obnituntur.

Septimò. Quantùm ad omnes Propoſitiones; dicit Cardinalis, quòd „ Hujus doctrinæ condemnatio non minùs fieri poteſt abſque ſpeciali expreſſione de ejus Aſſertore, quàm illa, quæ nuper in una Seſſione facta eſt contra errorem in Bohemia, *De Communicatione populi ſub utraque ſpecie.* „

Sed ego reſpondeo, quòd minimè, quantùm ad primum, ſibi credendum eſt; dùm id ſine probatione, ex propriis aſſerit; & de ſcruo ‡, utrùm Aſſertor hujus doctrinæ exprimatur; vel delirat, dùm propoſito negotio in nullo præjudicet, aliquid aſſerere ſuperfluum puto pariter & omitto & ex his tàm clarè expoſitis, dùm eſt manifeſtum, & ex digeſtis in primo Tractatu, quòd hæc doctrina non eſt morbida, neque mortifera; & hæreticum nihil conſtituit niſi pertinacia in morbida doctrina, ut dicit Auguſtinus in XVIII. Libro. *De Civitate Dei.* Capite LI. manifeſta eſt temeritas Cardinalis, quâ dicit, quòd hæc doctrina condemnanda eſt, prout & prædicta Propoſitio: *Quilibet tyrannus*, condemnata eſt; videlicet tanquàm erronea in Fide, & moribus, & tanquam hæretica, ſcandaloſa, ſeditioſa, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, & perjuria viam præbens; & pertinaciter doctrinam hanc pernitioſiſſimam aſſerentes ſunt hæretici, & ut tales, juxta Canonicas & legitimas Sanctiones, puniendi. Et quia ſæpè Argumentum eſt bonum, & conſequens falſum, vel impoſſibile; ideò admiſſo quòd ex illis, quæ Cardinalis ſic temerè aſſerit, manifeſtè ſequatur quòd aſſerere inter Catholicos dictas Propoſitiones eſſe probabiles, vel forſàn veras; eſt erroneum, vel ſapiens hæ-

* *Forſan legendum*, fecerunt † *Forſan* ad quòd

* *Locus corruptus: forſan legendum*; in omne præjudicium quod ex ejus

† *Locus corruptus: forſan legendum*; & ſicut per

‡ *Locus corruptus: forſan legendum*; & de ſecundo

hæresim; & quòd Doctor Theologus hoc publicè in sacro Concilio, & coràm Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus. Consequens tamen falsum est, & negandum. Dictæ enim Propositiones dùm suadentur, apparenter * testimonio Legis, divinæ, naturalis, & humanæ; & illis non credere absurdum est, pariter & periculosum; indubiè Doctor Theologus ex Præcepto Ecclesiæ referens suam opinionem, veritatis inquirendæ gratiâ, potest † esse eas probabiles, vel forsan veras, publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei, absque periculo hæresis, & hoc quòd habendus est de hæresi vehementer suspectus. A

Item sic. Regula enim Fidei dùm non est humana cognitio, sed doctrina Ecclesiæ in Scripturis sacris manifestata; stultum est dicere, quòd habendus est de hæresi vehementer suspectus, qui non asserit aliquid eorum, quæ Ecclesia hæretica reputat. Sed nullus Doctor Theologus in eo, quòd asserit dictas Propositiones, aliquid asserit quod Ecclesia hæreticum reputat, dùm ab ea adhuc non est determinatum quòd ex illis sequitur aliquid contrarium Fidei. Et ergo omnibus nota est stultitia quòd Doctor Theologus dictas Propositiones esse probabiles, & forsan veras publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens, habendus est de hæresi vehementer suspectus. B

Item. Si quis etenim sciolus in Doctrina sacra dicit, quòd habendus est de hæresi vehementer suspectus, qui paratus est in omnibus sequi Doctrinam Ecclesiæ, & quoties emergit necessitas explicitè cognoscendi, vel per doctrinam contrariam, quæ imminet; vel propter dubium, quod insurgit, differt ab assensu, quousque pleniùs ab Ecclesia instruatur. Sed Doctor Theologus publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei dictas Propositiones asserens esse probabiles, vel forsan veras, paratus est sequi Ecclesiam in omnibus, quæ docet, & rationes quas habet suæ opinionis, & producit in lucem, ex Præcepto Ecclesiæ refert, ad eas dissolvendas, vel approbandas. C Et ergo ignorantis est rudimenta Fidei, dicere, quòd Doctor Theologus publicè in hoc sacro Concilio, & coram Judicibus Fidei asserens dictas Propositiones esse probabiles, vel forsan veras, habendus est de hæresi vehementer suspectus.

Et ad hominem devium arguo sic. Oppositum cum sit peccatum, neque ex motivo proprio, neque ex Præcepto Ecclesiæ, Doctor Theologus debet facere se de hæresi vehementer suspectum. Et ergo, secundùm Cardinalem, nullus Doctor Theologus, cujus opinio est, quòd dictæ Propositiones sunt probabiles, vel forsan veræ, Ecclesiæ dicere ‡ suam quam de his habet opinionem. Consequens adnullat Doctrinam sacram, quæ præcepit nos de Fide decertare, Ecclesiæ quoque obedire. Et sequitur ex dictis: Cardinalis juramento affirmat se firmiter credere & nullatenùs dubitare: ideò judicet Ecclesia, utrùm habendus est de hæresi vehementer suspectus, vel hæreticus dicendus; &, ut cautiùs discat loqui, ne ex solis vocibus inordinatè prolatis hæresim incurrat, ad scolas mittendus. D

Demùm dicit Cardinalis, quòd pro fundamento condemnationis hujus pestiferæ doctrinæ, licèt multa possent allegari de Jure naturali, divino & humano; tamen specialiter pauca contra eam sufficiant, quæ sequuntur.

Sed respondeo, quòd ex propriis loquitur, dùm dicit, quòd hæc doctrina est pestifera, & ob hoc, ut docent digesta in proposito, minimè sibi credendum est: & de Jure naturali, divino, & humano si multa per eum possint allegari, bonum est sibi, & proindè necesse: nec pauca, nec omnia, quæ allegavit pro fundamento condemnationis hujus doctrinæ sufficiunt.

RESPONSIO

Ad ea quæ

MAGISTER JOAN. GERSON

novem Propositionibus ignoranter objicit:

Exhibita per certum Doctorem in Theologia,

Scilicet

MAGISTRUM JOANNEM

DE FALKABERGHA,

Jacobitam.

QUONIAM enim, ex testimonio Scripturæ divinæ: *Secundùm ligna sylvæ, sic ignis exardescit.* Eccli. XXVIII. 12. Et per Philosophum: *Augmentum in infinitum est, quousque fuerit combustibile.* Ideò ne ignis erroris Magistri Joannis Gerson per Ecclesiam discurrens, singula ejus speciosa incipiat votare; & ut in cordibus eorum, quos jam vorat extinctus penitùs deficiat; ligna quibus nutritur volo dispersa amovere, & primum robur majus, de cujus firmitate confidens, quòd hujus edacis ignis, non quidem illuminantis, sed dumtaxat fumigantis, in æternum conservativa * est, intrepidus ait.

Propositio prima in ultima ejus circumstantia dicit: *Maximè quando est tanta potentia, quòd justitia non potest, bono modo, fieri per Supremum.* Et ergo, deposita illa circumstantia, licitum adhuc est unicuique subdito, in casu proposito, tyrannum occidere. Argumentum indè claret, quod superlativum præsupponit suum positivum; & consequens pro eo erroneum est, quod istâ circumstantiâ depositâ, tyrannus potest comprimi, & ab occisione Regis prohiberi, servato Juris ordine communis.

Sed respondeo, quòd se ipsum paralogizat, & Argumentum negandum est. Et ad probationem dico, quòd li *maximè*, duobus ‡ capitur. Comparativè: prima Tim. V. 17. *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, inque doctrina.* Alio modo capitur expletivè: 1. *Regum* XXI. 4. Ubi Abimelech David petenti panes, respondit: *Non habeo panes laicos ad manum, sed tantùm panem sanctum: si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus, manducent.* In proposito autem, *maximè* capitur, non quidem comparativè, sed expletivè: explet enim, & exprimit circumstantiam, sine qua fortè Propositio non veniret approbanda.

Item sic: Propositio dicit, quòd: *Secundùm Leges,*

* *Legendum videtur*, dùm fundantur apparenter:
† *Forsan legendum*, potest asserere eas esse probabiles,
‡ *Forsan addendum*, debet

* *Locus corruptus.*
‡ *Omissum est*, modis

ges, naturalem, moralem & divinam, licitum est unicuique subdito, in casu proposito, *tyrannum occidere*: sed constat, quòd tales Leges sunt plenæ Mandatis. Et ergo non est licitum unicuique subdito, in casu proposito, tyrannum occidere. Et ex altera parte dicit, quòd *sine quocumque Mandato, licitum est unicuique tyrannum occidere*.

Sed illæ contradicunt. Ideò manifestum est, quòd Propositio implicat contradictionem, & minimè est sustinenda. Sed respondeo, quòd referenda sunt singula singulis, & Propositio sic formanda est: *Unicuique subdito, cujus personæ hoc congruit, licitum est, secundùm Leges, naturalem, divinam & moralem, sine Mandato alio quocumque dato, in casu proposito, tyrannum occidere*.

Et illa dùm non implicat contradictionem, manifestum est, quòd Joannes Gerson Propositionem nondùm intelligit.

Item sic. LXXX. ait, Magistri in Theologia expertissimi, Parisiis, per duodecim septimanas diligenter has novem examinatas concorditer condemnaverunt. Et ergo ipsæ minimè sunt sustinendæ.

Sed respondeo, quòd Magistri Parisienses, dùm sunt omnes errabundi, & loquaces, opprobrii squalore, error eorum coram tota sordescit Ecclesia. Argumentum non valet, & etiam Assumptum: proindè est mihi dubium, quòd Joannes de Dulcimenillo, Facultatis Theologicæ Subdecanus, Parisis, per me, ex certa scientia, requisitus, de numero Magistrorum in sacra Theologia ibidem residentium, respondit in Sorbona, quòd ipsi fortè vix numerum constituerent sexagenarium; præter hoc, quòd non omnes in condemnatione dictarum novem Assertionum consenserant.

Item sic. Secundùm Magistros Parisienses, ut ait quidam Magister Navarræ, hoc Præceptum, *Non occides*, sic intelligitur: Non est licitum alicui hominem occidere, propria voluntate. Sed secundùm Gerson, in casu proposito, subditus occidit tyrannum, propria voluntate; dùm volens eum occidit, vel vult occidere. Et ergo nulli subdito, in casu proposito, licitum est tyrannum occidere.

Sed dicendum est, quòd quando dicitur aliquid esse, & fieri voluntariè, potest intelligi duobus modis.

Uno enim modo; ut ablativus designet concomitantiam tantùm: sicut possum dicere, quòd ego sum homo, mea voluntate; quia scilicet volo me esse hominem. Et Pater, in divinis, generat Filium, voluntate; quia vult se generare Filium. Et hoc modo Princeps licitè occidit hominem, quem licitè occidit, volens occidit, vel vult occidere.

Alio modo; ablativum importat habitudinem Principis; sicut dicitur: Artifex operatur voluntate; quia voluntas est ei principium operationis; & quia Principi cuilibet principium occidendi hominem debet esse voluntas, non quidem qualiscumque, sed regulata ratione.

Et ergo hoc modo adhuc potest concedi, quòd Princeps licitè occidit, vel potest occidere hominem, propria voluntate. Undè licèt ad hoc, quòd Legis vigorem habeat voluntas Principis; oportet, quòd sit aliqua ratione regulata: alioquin enim magis esset iniquitas, quàm Lex. Absolutè tamen conceditur; *Quod Principi placuit, Legis habet vigorem*. Institu. De Jure naturali. §. *Sed & quod Principi*. Sed licitum est, quòd aliquis occidat hominem, authoritate Legis. Et ergo indubiè licitum est, quòd Princeps occidat, propria voluntate.

Et quis ergo fatuus dicit, quòd Deus, qui est Dominus vitæ & mortis, non potest hominem occidere, propria voluntate?

Et ergo pro utroque modo dicto loquendi errat Gerson, Magisterque Navarræ, & Magistri Parisienses, asserentes, quòd non est licitum alicui hominem occidere, propria voluntate; & Præceptum, quo dictum est: *Non occides*, penitùs ignorant, quod cùm Præceptis Decalogi annumeratur, quæ secundùm Gerson, sunt de Jure naturali; & ita clara, quòd necesse est omnes ea scire, sine excusatione; & turpe est ignorare quod omnibus convenit scire: ipse suam, Magistrique Navarræ, & Magistrorum Parisiensium allegat turpitudinem.

Item sic. Nullus potest occidere hominem, nisi habeat Præceptum à Deo, vel publicam authoritatem: alioquin esset Superior, & non subditus; dùm qui publica potestate funguntur Superiores reputantur, respectu eorum, in quos sicut in subditos, potestatem accipiunt; sive habeant ordinariè, sive per commissionem. Et casus etiam non ponit, quòd subditus habet Præceptum hominem occidendi à Deo. Et ergo nulli subdito, in casu proposito, licet tyrannum occidere.

Sed quoniam sufficienter ostensum est in duodecima ratione primæ Propositionis, & responsione ad tertium Argumentum Cardinalis, quòd subditus, in casu proposito, occidens tyrannum, publica administratione fungitur, & potestate. Et ergo Minor neganda est, & juxta allegata in eadem ratione concedendum est, quòd subditus, in casu proposito, efficitur legitimus Judex tyranni, & Superior; & Leges justæ, dùm habent vim obligandi à Lege æterna, à qua derivantur, secundùm illud Proverb. VIII, 15. *Per me Reges regnant, & Legum conditores justa decernunt*. Et Lex æterna in solo Deo est, & Deus indubiè, in casu proposito, potest dici, quòd à Deo habet potestatem occidere hominem.

Item sic. In casu proposito occidens tyrrannum, de perjurio non excusatur; sed perjurare est illicitum. Et ergo, in casu proposito, nulli subdito est licitum tyrannum occidere.

Sed de illa materia Fidei disserui in rationibus nonæ Propositionis, & responsione ad sextum Argumentum Cardinalis: ideò illa pro responsione hujus Argumenti sufficiunt.

Item sic. Ista damnata est in hoc sacro Concilio: *Populares possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere*, Et Propositio proposita pejus est circumstantionata, quàm illa damnata. Et ergo ipsa damnanda est; & nulli subdito, in casu proposito, licet tyrannum occidere.

Et licèt responsio ad quintum Argumentum Cardinalis illud Argumentum etiam evacuat; tamen ad medullam veritatis inquiramus.

Pro parte damnatæ Propositionis sic arguitur: Omnipotentiæ enim Dei dùm repugnat, quòd Deus non potest dare popularibus potestatem, quòd possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere; & * Omnipotentiam Dei negare, nefandissima hæresis est: fidelis compellitur dicere, Deum posse dare popularibus, quòd possint, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere. Sed quæ per amicos possumus, per nos aliqualiter possumus. IV. *Ethicorum*. Et Ambrosius dicit in casu: *Diaboli*, c. XII. quòd *multa dicuntur posse, non sua, sed aliena potestate*: sicut Liber potest scribi à me, dùm Liber nihil potest, sed ego possum scribere Librum. Et Apostolus, non sua, sed aliena potestate omnia potuit, *Omnia*, inquit, *possum, in eo qui me confortat*. Philipp. IV. 13.

Et ergo absolutè, & catholicè concedendum vide-

* *Forsan legendum*, est, & *post* negare, *addendum*, &

videtur, quòd populares possunt, ad arbitrium suum, Dominos delinquentes corrigere.

Item sic. Illud dicitur posse facere, quod justè facere possumus; ut colligitur ex verbis Augustini, in Libro, *De Mandatis*, & transsumitur, XXII. q. 2. *Faciat homo*. Sed Deus potest ordinare, imò Imperator, per Constitutionem, quòd, in certo casu, populares possunt, ad suum arbitrum, Dominos delinquentes justè corrigere. Et ergo *Dùm possibile positum in esse, nullum sequitur impossibile*, Primo priorum. Videtur concedendum quòd populares possunt, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.

Item sic. *Populus* enim dùm *est cœtus multitudinis, Juris consensu, & utilitatis communione sociatus*; ut dicit Augustinus: XI. Libro, *De Civitate Dei*. Cap. XXI. Indubiè, ex consensu popularium, utilitatis gratiâ, potest statui, quòd ipsi possunt, ad suum arbitrium Lege regulatum, Dominos delinquentes corrigere. Sed regula Regis non minuit arbitrium, sed perficit; dùm liberius est in justo, qui regulatur Lege, quàm in ejus transgressore: & Sacerdotes opus faciunt Jerarchicum, ad suum arbitrium, & nunquàm, nisi quando est divino instinctu regulatum, ut dicit Dionysius, *Ultimo capite, Ecclesi. Jerarchia*. Angeli quoque beati. Nunc ad istud: ad suum arbitrium, divina Lege regulatum, occidunt malefactorem. Et ergo certo videtur certiùs, quòd populares possint, ad suum arbitrium, Dominos delinquentes corrigere.

Conclusio in præsenti Concilio practicata est: dùm omnes illud repræsentantes, imò de Universali Ecclesia, juxta populi diffinitionem, & illud, prima Petri, II. 9. *Gens sancta, populus acquisitionis*, sunt populares: & Dominum suum, quem Papam appellarunt, delinquentem, ad suum arbitrium, correxerunt.

Item sic. Damnatum est in hoc sacro Concilio, quòd Domini temporales possunt, ad suum arbitrium, auferre bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus. Et ergo magis damnandum videtur, quòd licitum est subdito, in casu proposito, tyranno vitam aufferre. Et licèt ex responsione ad quintum Argumentum Cardinalis, sufficienter ostensum est, quòd Argumentum est negandum: tamen in favorem Propositionis damnatæ, sic arguitur.

Duo Clerici habitualiter peccantes, possunt consentire, jubere, & rogare, quod evidentis utilitatis gratiâ, eorum bona temporalia, putà pecora, duo Domini temporales ad suum arbitrium, aufferant. Et ergo illi Domini temporales possunt, ad suum arbitrium, aufferre bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus. Potest catholicè sustineri: stultum enim est dicere, quòd authoritate Dei, vel Ecclesiæ, Domini temporales non possunt, ad suum arbitrium, bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus aufferre. Sed quoniam populares, & Domini temporales ab eorum arbitrio non habent potestatem; neque illi, delinquentes Dominos corrigere; neque isti bona temporalia à Clericis habitualiter delinquentibus aufferre: ideò puto, quòd hæ damnandæ sunt per Concilium Generale, & jam damnatæ per Legem rationis, justitiæ, & Scripturæ. *Populares, ab eorum arbitrio, habent potestatem Dominos delinquentes corrigere. Domini temporales, ab eorum arbitrio, habent potestatem bona temporalia Clericis habitualiter delinquentibus aufferre.*

Et ergo, dùm plures in novissimis diebus, & in hoc sacro Concilio, magis placitis, quàm veram doctrinam nituntur coaptare; & qui doctrinæ studium non impediunt, quorum numerus infinitus est, de his quæ somniarunt de facili enunciant: Concilium Generale, ne destruat, ubi debet ædificare, videat quæ doctrina sanior est.

Item sic. Actum Prædicationis, qui ex genere est bonus, sine licentia usurpare, peccatum est, & illicitum. Rom. X. 15. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Et *Extra. de hæret. Cum ex injuncto*, dicitur, quòd non debet quisquam sibi indifferenter Prædicationis officium usurpare. Et ergo multò magis usurpare potestatem occidendi hominem, sinè licentia, peccatum est, & illicitum.

Sed, in casu proposito, subditus, sine licentia usurpat potestatem occidendi tyrannum, cùm hæc à nullo Superiore sibi confertur. Et ergo nulli subdito, in casu proposito, licet tyrannum occidere. Sed sæpè dictum est, quòd Lex cujus authoritas est major, superior, & publica, dat subdito potestatem, in casu proposito, tyrannum occidere. Et ergo plana est responsio, quòd Minor est neganda.

Item sic. Sequitur, ait, quòd mulieres possint occidere, pro libito, viros suos, & eis imponere quòd essent tyranni; & pueri Magistrum; & Monachi Abbatem.

Sed respondeo, quòd occidere hominem nemini licet, nisi authoritate Dei, vel publicæ potestatis; & istarum nulla semper dat, & passim potestatem tyrannum occidere. Minimè sequitur, quòd mulieres possint occidere, pro libito, viros suos, & eis imponere quòd sint tyranni. Eodem modo dicendum est de pueris, respectu illorum Magistrorum; & de Monachis, respectu istorum Abbatum.

Item sic: Hierarchicus ordo est, & requirit, quòd inferiora reducantur ad suprema, per media: sed, in casu proposito, ille ordo pervertitur, dùm subditus, propria authoritate, tyrannum occidit. Et ergo nullo modo, in casu proposito, licet subdito tyrannum occidere.

Sed respondeo, quòd propriæ ignorantiæ factus est professor: nam certum est, quòd sæpè, præter ordinem inferioris causæ, & mediæ aliquid fit, & ordinatur in causam superiorem: sicut in rebus humanis, prætermittitur Mandatum Præsidis, ut obediatur Imperatori: & Deus, præter ordinem naturæ corporalis, aliquid miraculosè operatur, ad ordinandum hominem in ejus cognitionem. Ita & in casu proposito, subditus à superiori causa, scilicet Lege, vel ejus latore capit, & habet potestatem occidere tyrannum, medio causæ prætermisso.

Sed quoniam prætermissio ordinis hierarchici, qui debetur substantiis spiritualibus, in nullo pertinet ad ordinationem hominum in Deum, cujus operationes earum * non sunt manifestæ, sicut operationes sensibilium corporum: ideò ordo hierarchicus, qui illis competit, nunquam à Deo prætermittitur. Lex enim quidem hæc est divinalis, in illis sacratissima, pro prima ad se reducere, & perficere secunda; ut dicit Dionysius, *Lib. Ecclesiastica Hierarchia; & Cælest.* c. XIII. Et appellatione proprii; dum aliquandò continetur quod omni accidit, & non soli: aliquando quoque quod contra figuratum distinguitur; & authoritas, in casu proposito, tyrannum ad litteram occidendi, omni subdito accidit, & non solùm quia etiam Regi accidit. Minor, pro secunda parte, pro utraque acceptione proprii concedenda est, & neganda; si proprium dicitur, quod soli, & omni, & semper accidit: qualitercumque tamen varietur responsio ad Minorem; Argumentum est negandum.

Item sic. In casu non ponitur, quòd subditus sciat,

* *Forsan* coram

sciat tyrannum esse hujusmodi, ut describitur; sed sine scientia ipsius non potest eum, in casu proposito, occidere. Et ergo non licet subdito, in casu proposito, tyrannum occidere.

Sed respondeo, quòd Gerson fallitur, & miserrimè: Civitas enim Dei, dùm credit sensibus, in rei cujusque evidentia, quibus per corpus animus utitur; quomodò miserabiliùs fallitur, qui nunquàm putat esse eis modò credendum? Ait Augustinus; XIX. Libro, *De Civitate Dei*. c. XVIII. Sed sensibiliter, ex casu, subditus scit, & cognoscit verè, quòd tyrannus est hujusmodi, ut describitur; dùm pro eo quòd hujusmodi est, ipsum occidit. Et ergo dùm in hoc Gerson non credit, miserrimè fallitur.

Item sic. Contradictoria illius. *Licitum est unicuique subdito* &c. est particularis negativa, vera, & Catholica in Fide. Et ergo ipsa est falsa, & erronea in Fide. Assumptum, ait, patet de subdito, qui in casu proposito, tyrannum occidit, livore invidiæ.

Sed respondeo, quòd ignarus Logicæ, pro ejus regulis addiscendis, meritò ad scolas mittendus est; & Universitati Parisiensi non quidem gloria, sed ignorantiæ infamia, quòd ejus Cancellarius ignorat, quòd Argumentum ab in feriori ad superius, negatione proposita negandum est. Et ergo dùm ignorantia Logicæ causa est materiæ erroris, &, ex ejus professione, Gerson rudimenta convincitur ignorare: non est mirum, sed quasi effectus causæ naturalis, quòd eo cancellante, Magistri Parisienses & Episcopus dictas Propositiones condemnantes erraverunt.

Contra secundam verò sic arguit. Generali Lege decernitur, quòd nemo in sua causa potest esse Judex; vel Jus sibi dicere. Cap. *Ne quis in sua causa* L. una.

Sed in casu subdito *, subditus occidens tyrannum, in sua causa Judex est, & Jus sibi dicit, non expectata Sententia Judicis alterius cujuscumque. Et ergo non est licitum tyrannum occidere.

Sed respondeo, quòd dùm esse suum alicujus dicitur, ad ipsum ordinatur; & totum factum, seu judicium subditi occidentis, in casu proposito, tyrannum, directè ordinatur, non quidem ad bonum ipsius subditi, sed Regis, & Reipublicæ: optimè sequitur quòd directè in causa Regis, & Reipublicæ, subditus Judex est, & in sua minimè. Ratio autem, in casu proposito: Lex subditum constituit Judicem tyranni sufficienter, ut sæpè est expositum. Ideò non est necesse repetere.

Item sic. Viris tutela posita est, ut nemo de altero, quantumcumque scelerato, capiat ultionem. Et ergo, in casu proposito, subditus injustè ultus est tyrannum, & occidit.

Sed respondeo, sicut latiùs disserui, in undecima ratione primæ Propositionis, quòd Præcepta patientiæ, dum sunt intelligenda secundùm præparationem animi; laudabile est, quòd homo proprias injurias, & quæ ad ejus personam pertinent, patienter sustineat, absque ultione, si expediat: sed Dei injurias dùm nullus, usque ad auditum, debet sufferre; & omnis injuria quam tyrannus Regi irrogat, Dei injuria est, quæ morte punienda est; indubiè subditus debuit eam illicò ulcisci, & tyrannum occidere. Et patet quid est dicendum ad Argumentum.

Item sic. Leges dicunt. *Audi aliam partem:* In Clem. *De Sentent. & re jud.* C. *Pastoralis.* Et Act. XXV. 16. dicitur, quòd *Non est Romanis consuetudo judicare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locum que deffendendi accipiat, ad abluenda crimina.*

Sed, in casu proposito, subditus tyrannum occidit, prisquàm fuit auditus, accusatoresque præsentes habuit, & locum deffendendi accipit, *ad abluenda crimina.* Et ergo injustè eum occidit.

Sed respondeo, quòd in his, quæ sunt notoria, dùm non requitur ordo judicialis, secundùm illud, I. Tim. v. 24. *Quorumdam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad Judicium.* Et in casu proposito, ex ipsa evidentia facti subdito innotuit, quòd fuit tyrannus hujusmodi, ut describitur; ejus auditio non fuit expectanda, sed quantò citiùs negligenda.

Et ad Scripturam respondeo, quòd seipsam exponit, & intelligitur quando duo, accusatores, & reus, sub uno Judice de illi ut Judici * occulta simul litigant.

Item sic. *Quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & hoc facite illis.* Mathæi, VII. 12. Sed, in casu proposito, subditus vult quòd tyrannus eum non occidat. Et ergo nec ipse debet tyrannum occidere.

Sed respondeo, quòd Argumentum neque valet, neque quod valet evidentiæ habet colorem: maximè dùm cœco etiam palpanti post parietem manifestum est, quòd justus Judex vult occidere malefactorem, & nunquam ab eo occidi. Nec Scriptura dicit: Quæcumque vultis, ut non faciant vobis homines, & vos non facite illis; id est, *bona quæ vultis accipere ab aliis, eadem facite illis*, secundùm glossam. Et, ut Gerson proprio gladio interimatur, ex eadem Scriptura, sic arguitur: *Quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis*: sed subditus vult desiderativè, quòd tyrannus, qui eum machinatur occidere, Rex occidat: & ergo debet, debuitque Regi simile facere, in casu proposito, tyrannum occidere.

Item. Contra tertiam & quartam Propositiones: ignarus virtutis vocabuli, assassinorum, simul arguens dicit, quòd non possunt satis damnari; per C. *Pro humani. de homi. Libro.* VI. Et ergo ipsæ sunt sustinendæ. Sed quoniam de hoc sufficienter disserui in responsione ad quartum Argumentum Cardinalis; ideò me piget reïterationis.

Item sic. Vix est aliqua Politia, quin in ea aliqua tyrannis invenitur, & exercetur, ut ait, secundùm eum, Ægidius, de Ordine Heremitarum, in Libello, *De Regimine Principum.* Et ergo, juxta Propositiones, quilibet Dominus à quolibet subdito venit interficiendus.

Sed respondeo, quòd occidere hominem dùm nemini licet, nisi authoritate Dei, vel publicæ potestatis; & istarum nulla semper dat, & passim potestatem tyrannum occidere; sicut supra, in responsione ad octavum Argumentum ipsius, latiùs disserui: minimè sequitur, etiam dato Antecedente, quòd quilibet Dominus à quolibet subdito interficiendus est.

Item sic. Cardinalis Cameracensis, & Florentinus dicunt, illas Propositiones esse erroneas: ideò constanter ait Assertio, *& nullatenùs dubito, quin & quod sunt erroneæ.* Sed quoniam Augustinus, in Epistola, *ad Hieronymum*: Solis Scripturarum Libris, qui Canonici appellantur, hunc honorem didicit defferre, ut nullum Authorem earum, scribendo, aliquid errasse firmissimè credat; & alios jam legit, ut quantalibet sanctitate doctrinaque præpolleant, non ideò verum putet, quia ipsi ita scripsere. Et ergo in ejus professione manifestum errorem Gerson asserit, & à Fidei fundamento se divertit. Sed contra, *In ore duorum, vel trium stat omne verbum.* Matth. XVIII. Et Deuter. XIX.

* *Forsan legendum*: proposito.

* *Locus corruptus: forsan legendum*, de illis quæ sunt Judici occulta

Sed duo Cardinales asserunt Propositiones esse erroneas: & ergo pro erroneis habendæ sunt; & Gerson rectè opinatur, quòd quoniam Fides tunc non assentit alicui, nisi quia est à Deo revelatum; certissimum est, simulque evidentissimum, quòd innititur dictis, non quidem quasi ab homine, sed à Deo, qui mentiri non potest. Et ergo Argumentum non valet, & Gerson periculosè deceptus est.

Et ad Scripturam respondeo, quòd in Foro Contentioso habet virtutem veritatis, in actibusque humanis, & in his, quæ de factis contingentibus referuntur.

Item sic. Propositiones illæ rationabiliter sunt condemnandæ, quemadmodùm in hoc sacro Concilio ista est condemnata, *Quilibet Tyrannus* &c. Ergo minimè sunt sustinendæ. Sed quoniam ista ex propriis, sine probatione assumit; ideo, sicut disserui in responsione ad primum Argumentum Cardinalis, minimè sibi credendum est.

Item. Contra quintam, sextam, & septimam, arguens asserit, quòd dicere, Sententiam condemnationis dictarum Propositionum non esse justam, & Catholicam; est dicere, Regem Francorum hæreticum, pro eo, quòd ipse Rex mandavit per brachium sæculare eas teneri sic condemnatas, quòd non sint justè condemnatæ, † hæreticus est Rex.

Sed durum contra suum Regem facit Argumentum. Nam sequitur: Si Propositiones istæ non sunt justè condemnatæ, hæreticus est: sed Propositiones istæ non sunt justè condemnatæ, sicut inventum est per Commissarios iu causis Fidei, & convincitur ex doctrina sacræ Scripturæ, & Ecclesiæ: Et ergo hæreticus est Rex.

Sed consequens, ut de cæteris taceam, infert, quòd Rex Francorum non est dignus, ut quondam meruit appellari Christianissimus.

Et ergo ne errore Gerson decepti, ad aures aliorum hoc deferant: pro honoris deffensione Regis Francorum, respondeo, quòd Assumptum negandum est, & Gerson totus cœcus, apertis oculis nihil videt, asserens, quòd dicere, dictam Sententiam non esse justam, & Catholicam, est dicere Regem Francorum hæreticum, pro eo, quòd Rex mandavit per brachium sæculare Propositiones illas sic teneri condemnatas. Rex enim, dùm nunquàm ex propria scientia, seu motu, neque animo pertinaci mandavit per brachium sæculare Propositiones illas sic teneri comdemnatas; sed deceptus, nesciens quid faceret; & nihil constituit hæreticum formaliter, nisi pertinacia propria in morbida doctrina, puero * manifestum est, quòd dicere, dictam Sententiam non esse justam, & Catholicam, non est dicere, Regem Francorum hæreticum. Et licèt Gerson quandoque visum est, quòd hoc Argumento alios territos ad consensum sui erroris posset inducere: videre tamen debet multùm prudenter, quòd eo non terreatur criminis læsæ Majestatis arguendus.

Item sic. Dicere, quòd Rex debet approbare hujusmodi homicidium, est dicere, quòd Rex debet peccare mortaliter. Sed hoc dicere est hæreticum. Et ergo omnes tres Propositiones sapiunt hæresim, & minimè sunt sustinendæ. Assumptum probat facto David, qui noluit, neque Saül, neque Joab occidere. Sed quoniam de primo testimonium proferentibus digestis, & de secundo Scriptura, IV. I. *Regum*, XXI, & XXVI. uterque eorum laudabiliter agit; subditus, in casu proposito, & David; ille tyrannum occidens, qui volebat Regem occidere; & iste alios, qui volebant Regem interficere prohibens: ideò historiæ de subdito, in casu Proposito, & de David, se compatiuntur, & minimè sibi adversantur.

Nec sequitur: David noluit, neque debuit Saül interficere; subditus enim dùm, in actu proposito, debuit Regem in vita conservare, & non potuit, sine occisione tyranni, certo certius est, quòd coactus erat tyrannum occidere. Sed David potuit semper manus Saül illæsus evadere, & numquàm fuit constrictus, in casu inevitabilis necessitatis, eum interficere. Et ergo subditus potuit tyrannum licitè occidere; & David Saül minimè. Et confirmatur: nam sicut à posteriori, colligitur ex figurato illo, scilicet: *Ne occidas eos*, Psal. LVIII. David novit, quòd ad Dei dispositionem, aliter quàm per eum Saül esset interficiendus, & dispositioni agnitæ semper obtemperandum est. Et ergo David non debuit Saül interficere. Sed in casu proposito, subditus, secundùm Legem, potuit tyrannum licitè occidere. Et ergo in Argumento nulla est evidentia. David non debuit Saül interficere; sed, in casu proposito, subditus, secundùm Legem, potuit tyrannum licitè occidere. Et ergo in Argumento nulla est evidentia: David non debuit Saül interficere, ergo subditus non potuit, in casu, proposito tyrannum occidere.

Ad aliud verò de Joab, facilis est responsio; & dicendum, quòd David potuit Joab licitè occidere, & sanguinem ulcisci innocentem, quem effudit. Sed quoniam opportunitas non concessit ut eum occideret; ideò ultionem Filio suo Salomoni commisit. III. *Reg.* II. Et in his, dùm est manifestum, quòd Scriptura introducta Propositionibus non est dissona, sed consona; manifestum etiam est, quòd formaliter respondendo ad Argumentum, Assumptum est negandum.

Item. Ex testimonio Abbatis Sancti Dionysii dicit: quòd Rex non potest advoare factum talis homicidii, quin subditus suus recognoscat reatum. Et verbum ipsius Abbatis non est regula imitanda veritatis. Et ergo eadem facilitate quâ allegatur, refellendum est: & è regione, concedendum, quòd in casu proposito, Rex debet advoare factum subditi, eo nullum recognoscente reatum.

Item sic. Zambri potuit interfici ab alio, quàm Phinées: igitur quilibet alius alium similem actum facientem potest interficere. Et sic; si Christianus haberet talem actum cum Judæo, cuilibet liceret ipsum interficere. Et licèt Argumentum non militet contra Propositiones: respondeo tamen, quòd non valet, pro eo, quòd non quilibet, ex inspiratione divina, zelorum Dei fervore commotus, accepit potestatem hoc faciendi, sicut Phinées, testimonio Scripturæ. *Numer.* XXV. habuit potestatem Zambri occidendi.

Item. Narrans, quòd, in casu proposito, tyrannus opposuit subdito Præceptum: *Non occides*, & subditus interpretans respondit, quòd tyrannus excipitur; contra octavam sic arguit. Si licet interpretari Præceptum illud; *Non occides*: licet interpretari & istud; *Non furtum facies*, & recipere de thesauro alieno pro studente, qui Reipublicæ, tempore futuro, potest proficere. Et similiter illud, pro aliqua utilitate: *Non adulterabis.* Sed quoniam, ut ait Dionysius 4. c. de li. no. *Bonum ex una, & tota causa est, & malum ex multis & particularibus defectibus.* Et in furto, tanquàm in adulterio, essentialiter est defectus objecti convenientis, quod est malum ex genere. Et ergo nullum istorum potest ita vestiri circumstantiis, quid quid licitè quandoque fiat, & benè, cujusvis etiam utilitatis gratiâ, ut declarat Augustinus, in Euth. * c. VI. *Nec ideò*, ait, *nullum mendacium*

† *Videtur addendum* ergo * *Locus corruptus.*

* *Forsan* Enchir.

cium putandum esse non esse peccatum; quia possumus aliquandò prodesse mentiendo: possumus autem & furando, si pauper, cui palam datur, sentit commodum; & dives, cui clam tollitur, non sentit incommodum: nec ideò tale furtum quisquam dixerit non esse peccatum. Possumus & adulterando, si aliqua, nisi ad hoc ei consentiatur, appareat amando moritura; & si vixerit, pœnitendo purganda: nec ideò peccatum negabitur tale adulterium.

Sed occidere hominem, potest malè fieri, & benè: malè quidem fit, quandò habet rationem indebiti: & tunc dictum est: Non occides, Exod. xx. *Benè verò fit, quandò habet rationem debiti, aut justi: & tunc dictum est*: Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor. *Numer.* xxv. Et ergo Præceptum illud, *Non occides*, recipit interpretationem: & istud, *Non furtum facies*, minimè; neque illud, *Non adulterabis*. Et gloria hæc est omnibus Parisiensibus, quòd eorum Cancellarius Præcepta ista ignorat, quæ tali populo proponuntur observanda.

Demùm nonam Propositionem impugnando, dicit, quòd juramentum deliberatè factum, nullo modo frangendum est, quantumcumque vergat in præjudicium vitæ temporalis. Sed quoniam nullus ritè jurans, obligatur ex juramento ad aliquid extra Jus, & intentionem jurandi; & sæpè contingit, aut est possibile, quòd juramentum deliberatè factum, extra intentionem jurantis, vergit in præjudicium vitæ temporalis. Et ergo non est inconveniens, quòd juramentum deliberatè factum quandoque frangitur, quandò vergit in præjudicium vitæ temporalis. De illo tamen, quoniam superiùs in responsione ad sextum Articulum, seu Argumentum Cardinalis sufficienter disserui, & plura, quæ Gerson Propositionibus * opposuit non respecto: ideò jam dicta, ad satisfaciendum omnibus objectibus, sufficiunt.

* *Forsan legendum*: opposui, non repeto:

RESPONSIO

Ad certas

PROPOSITIONES

publicè propositas.

Considerans dissidium, quod Universali possit Ecclesiæ supervenire, occasione hujus pestiferæ doctrinæ: *Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.* & ejus subversione: ne ut cancer serpat, & plures pro ea gerant bella; judicavi utile ostendere, & zelo Fidei inardescens, breviter ostendi, quàm sit pernitiosa, ratione, quod & authoritate. Et primò Cyrilli, Episcopi Alexandrini, qui *De potestate Papæ à Christo tradita*, Lib. II. *Thesaurorum*, differens, ad propositum loquitur familiariter: *Ut membra*, inquit, *maneamus, in capite nostro Apostolico throno Romanorum Pontifice, à quo nostrum est quærere, quid tenere, & quid credere debeamus, ipsum reverentes, ipsum rogantes, præ omnibus; quoniam ipsius solius est reprehendere, corrigere, statuere, & disponere, solvere, & ligare, loco illius, qui ipsum ædificavit; & nulli alii, quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit; cui omnes Jure divino caput inclinant, & Primates mundi tanquàm ipsi Domino Jesu Christo obediunt.*

Sed manifestum est, quòd Cyrillus, dùm erat Episcopus, loquebatur in persona non tantùm simplicium, sed etiam Episcoporum.

Et ergo ad Romanum Pontificem pertinet, & nullo modo Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Item. Hieronymus, in expositione Fidei Catholicæ: *Hæc est Fides*, inquit, *Papa Beatissime,* A *quam in Ecclesia Catholica didicimus, quamque semper tenuimus, & tenemus: in qua si minùs peritè, aut parùm cautè aliquid fortassis positum est; emendari cupimus à te, qui Petri & Fidem, & Sedem tenes. Sin autem hæc nostra Confessio Apostolatus tui Judicio comprobatur; quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.* Et transsumitur. xxiv. q. I. *Hæc est.* Sed dempta Scriptura, facto Ecclesiæ cognitum est, quòd nequaquàm imperitum, vel malevolum, neque etiam non Catholicum se indè quis comprobat, quòd maculatum affirmat aliquem doctrinâ, quæ Judicio Ordinarii comprobatur. Nefandum quoque est dicere de Hieronymo, quòd in Confessione Fidei Catholicæ Papæ tantum attribuit, quod omnibus Episcopis, ex Jure divino, est commune.

Et ergo certius est, quòd nullo modo Ordi- B narii habent potestatem Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Item. xxiv. q. I. *Quoties.* Innocentius Papa: *Quoties ratio Fidei ventilatur, arbitror omnes Fratres, & Coëpiscopos non nisi ad Petrum, id est, sui nominis, & honoris authorem referre debere.* Sed constat, quòd authoritas nominis Petri, & honoris, apud nullum Episcopum residet, nisi Romanum. Et ergo Ordinarii, licèt possint quæstiones Fidei agitare, vel ventilare. LXXX. di. c. 2. nullo modo tamen possunt sententialiter terminare, vel Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Sed quoniam ex illis authoritatibus non scitur, nisi quia est; & *Magis est scire propter quid.* Primo Metaphisicæ. Ideò, ut sciatur radix hujus veritatis, & undè originaliter dependet; ratione inquirendum est, & testimonium proferente Scriptura, quòd sit manifestum; quòd Universalis Ecclesia in hoc à Domino privilegiata est, C quòd Judicium † est in his, quæ ad Fidem pertinent erroneum esse non potest, *Cùm venerit*, inquit, *Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, scilicet saluti necessariam *Jo.* XVI. 13. & *Luca*, XXII. 32. ait Petro: *Rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua;* Quam dùm, ut facto cognitum est, Petrus posteà negavit, in loco ubi periclitabatur, & ejus Confessio requirebatur; certum est quòd Christus pro Universali Ecclesia efficaciter, & non Petro rogavit, quòd numquam à Fide deficeret. Sed à Fide quilibet Ordinarius, & de quo minùs videtur, Papa, potest deficere, vel aberrare, & fieri hæreticus. XIX. di. *Anastasius.* Et XL. *Si Papa.* Et ergo Theologo manifestum est, non quidem præclarissimo, sed quasi cœco, quòd Quæstiones Fidei absque errore sententialiter terminare, aut Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, est privilegium à Christo D Universali Ecclesiæ reservatum; & quòd nullo modo Ordinariis licet; imò nec Papæ, nisi quatenùs adhæret Judicio Universalis Ecclesiæ.

Et hoc modo Papa, quandò consideratur quoniam à Spiritu Sancto dirigitur, quemadmodùm Ecclesia, ne in his erret, quæ ad Fidem pertinent; ideò benè concedo, & rectè concedendum est, quòd ab eo hoc modo se habet * ita, vel considerato, nostrorum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ut dicit prima authoritas: & emendari debet, si quid minus peritè, aut parùm

† *Forsan legendum*: Judicium ejus in

* *Forsan*, habente

parum cautè, in doctrina Hieronymi, aut alterius Sancti fortè propositum est, ut dicit secunda; & ad eum omnis Quæstio Fidei debet referri, sententialiter terminanda, ut dicit tertia.

Et contra; cùm nullus Orthodoxorum suam deffendit, & antè omnes, nec ego meam deffendo sententiam: & ita, cùm ex doctrina sana manifestum est, quòd Quæstiones Fidei sententialiter terminare, ad solam pertinet Universalem Ecclesiam, vel ad Papam, in quantum ejus adhæret Judicio, vel eam consulit; manifestum est Theologo, quòd non caret fermento hæreticæ pravitatis, dicere, quòd Ordinariis licet Quæstiones Fidei sententialiter terminare, aut Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.

Quis enim rudis Jurista ignorat, quòd qui Romanæ Ecclesiæ Privilegium, ab ipso Summo omnium Ecclesiarum Capite traditum, aufferre conatur, proculdubiò in hæresim labitur, & est dicendus hæreticus. XXII. *di. Omnes.* Sed Assertor hujus Propositionis: *Ordinariis licet.* &c. Privilegium ratione Ecclesiæ ab ipso Summo Ecclesiarum Capite traditum conatur aufferre; dùm quod inter omnes Episcopos tantùm Romano à Christo concessum est, scilicet quòd Quæstiones Fidei potest sententialiter terminare; aut Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare, dicit singulis Ordinariis licere. Et ergo utrumque evidenter sequitur: quòd in hæresim lapsus est; & hæreticus dicendus est.

Item sic. In Ecclesia Universali sunt paucissimi Ordinarii, qui noscunt Propositiones in Fide dubias, hæreticas declarare; & *Nullus potest benè judicare, nisi ea quæ noscit*, ut dicit Philosophus, *primo Ethicorum.* Indubiè, si Ordinariis liceret Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare; plures eorum malè de dubiis in Fide judicarent, & Christianitas in plures scinderetur hæreses, quàm, persecutione fervente, scissa extitit, quando non dabatur facultas Christianis liberè congregari. Periret quoque unitas Fidei, & haberemus tot Fidei dogmata, quot Ordinarii, qui veritati, vel non intellectæ, vel offendenti resisterent. Sed illud fovere verbo, vel facto, dùm sapit hæresim: ergo indubiè dicere, quòd *Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare*, non caret nota hæreticæ pravitatis.

Item sic. Quilibet Ordinarius potest Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare. Sed quilibet Ordinarius; dùm potest à Fide aberrare; potest Propositionem in Fide dubiam, Catholicam, vel hæreticam judicialiter declarare: & illo posito in esse, & concesso, sicut est concedendum, quòd inconcussa Fide refutandum est, quod Fidei Judicio est condemnatum: consequens est, quòd Catholicum, velut hæreticum, inconcussa Fide est refutandum. Quo nulla hæresis est absurdior; indubiè dicere, quòd *Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare*, hæreticam sapit pravitatem.

Item sic. *Ordinariis licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare.* Sed eodem Judicio simul una contradictoriarum declararetur hæretica; & altera rectam Fidem continere. Imò dùm *Rectus, est judex sui obliqui.* I. De Anima. Priùs una contradictoriarum declaratur rectam Fidem continere, quàm altera hæretica. Et ergo quilibet Ordinarius potest, de novo, aliquem fidelem † conscribere, vel componere. Sed hoc prohibet, sub anathemate, prima Synodus Ephesina; in cujus Gestis dicitur, quòd *Profecto* * *symbolo Nicænæ Synodi, decrevit Sancta Synodus aliam Fidem nulli licere proferre, vel conscribere, vel componere, præter diffinitam à Sanctis Patribus, qui in Nicæna congregati sunt Spiritu sancto.* Et subditur anathematis pœna.

Et nullo modo ergo licet dicere, quòd *Licet Ordinariis, Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare*, est contra Concilium Generale, & sequenter manifesta hæresis.

Item sic. In Ecclesia enim Universali dùm est, & debet esse una Fides, secundùm illud, I. Corinthiorum. I. 10. *Idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Ad illius authoritatem pertinet Quæstiones Fidei sententialiter terminare, vel Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter condemnare, ad cujus authoritatem pertinet determinare ea quæ sunt Fidei, ut ab omnibus inconcussa Fide teneantur vel refutentur. Sed hoc non pertinet nisi ad authoritatem Universalis Ecclesiæ, vel Summi Pontificis, pro eo quòd nullius, nisi alterius istorum, vel amborum simul, totam obstringit Ecclesiam.

Et ergo Ordinariis nullo modo licet Propositiones in Fide dubias, hæreticas judicialiter declarare. Sed vel Universali Ecclesiæ, vel Summo Pontifici, hoc ordinante Jesu Christo, qui est in sæcula benedictus. Amen.

ET quia Ego Joannes Baers, Clericus Diœcesis Morinensis, Bacchalaureus in Decretis, publicus Apostolica, & Imperiali authoritate Notarius, ac causarum Fidei, & causæ hujusmodi, coram dictis Dominis Judicibus, & Commissariis Officialis, & Scriba, præsentem copiam, facta de eadem collatione ad originale Registrum in hujusmodi causa factum, & habitum cum ipso originali Registro, in omnibus, & per omnia concordare inveni, nil addito, vel remoto, quod sensum immutet, vel variet intellectum; idcircò huic copiæ, in singulis suis foliis, seu carthis, per me signatæ, hîc me unà cum Magistro Conrardo de Velden Connotario, & Conscriba, in hac parte, subscripsi, signum meum solitum etiam apponendo, in testimonium veritatis, requisitus.

Et Ego, Conrardus, quondam Ortolini de Valden Clericus, Phrisigensis Diœcesis, publicus Apostolica, & Imperiali authoritatibus Notarius, ad causæ hujusmodi, coram dictis Dominis Judicibus, & Commissariis Officialis, & Scriba; quia præsentem copiam juvi collationare cum originali Registro, & corrigi per Magistrum Joannem Baers, Connotarium proximè supra scriptum, vidi, & in omnibus, & per omnia reperi concordare; nil addito, vel remoto, quod possit immutare substantiam facti. Idcircò huic copiæ, in singulis foliis, nomen meum apposui, & hîc in fine signum, & nomen solitum similiter apponendo, requisitus, & rogatus per virum Eximium Dominum Joannem de Gersono, Cancellarium Nostræ Dominæ Parisiensis, ac Christianissimi Francorum Regis Ambassiatorem, in fidem, robur, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum.

† *Legendum videtur:* aliquam Fidem

* *Forsan legendum:* Prælecto.

SUPPLI-

Cod. 3538. fol. 430. Verso.

SUPPLICATIO
Exhibita
IMPERATORI.

XPONITUR Sereniſſimæ Majeſtati Veſtræ, pro parte Ambaſſiatorum Illuſtriſſimi Principis Ducis Burgundiæ &c. Conſanguinei Veſtri fideliſſimique Vaſſalli; quòd cùm per Magiſtrum Johannem de Gerſſonno Cancellarium Eccleſiæ Pariſienſis, & aliquos ei adhærentes, in hoc Sacro Concilio jam dudùm * certa materia reſpectum habens ad eundem Dominum Ducem, & ob hoc, ac propter qualcunque cauſas Fidem tangentes, fuerunt per ipſum ſacrum Concilium certi Commiſſarii, & Judices deputati, cum Poteſtate procedendi in cauſis eiſdem, uſque ad Sententiam diffinitivam excluſivè. Coram quibus Commiſſariis per eundem Gerſſon fuerunt denunciatæ certæ novem Aſſertiones, & totaliter circa eas proceſſum, ex ordinatione dictorum Judicum, & conſenſu partium, quòd materia ipſarum novem Aſſertionum diù diſputata in eodem Concilio extitit publicè, in loco Seſſionis pro qualibet parte; an ipſæ Aſſertiones ſint Judicio Fidei reprobandæ, vel ne.

Quibus diſputationibus ſic factis per quatuor dies, audientiâ per ipſos Judices omnibus volentibus conceſſâ, & nulli denegatâ, ſic quòd nullus audiri quærebat, præter Magiſtrum Jordanum Morini dicti Gerſſoni collegam, qui fuit ab eis auditus, quantùm voluit: Judices ipſi cuilibet Doctorum Cedulam, ipſas novem Aſſertiones continentem tradiderunt, tempus longum aſſignantes; & juramento ab unoquoque recepto, infrà quod tempus ſuam in ſcriptis darent opinionem, ſub ſigno, & ſigillo. . . . . •

Et tandem compertum eſt, poſt ipſarum opinionum, & proceſſus publicationem, octoginta ſeptem Doctores, Licentiatos, & Bacallarios in Theologia ſcripſiſſe in materia, & dediſſe ſuas opiniones, per hunc modum: videlicet quòd pro illa, quòd ſunt reprobandæ ipſæ Aſſertiones, prout ipſe Gerſſon aſſerit, ſolùm reperti ſunt XXVI. quorum multi ſunt ex illis, qui juraverunt in receſſu à Pariſius ſecum hanc proſequi materiam; & indè ſuſpecti habendi ſunt.

Pro altera verò parte, quòd non ſunt Fidei Judicio reprobandæ, opiniones datæ ſunt, ſcripto LXI. inter quos ſunt tredicem Prælati, Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi & Abbates; & de Univerſitate Pariſienſi, XIX. Sic igitur, cùm Judices juxta commiſſionem eis factam, pro informatione ſacri Concilii, & ut reddatur unicuique Judicium & juſtitia, pro debito; de prædictis, & toto proceſſu, habent ipſi ſacro Concilio facere relationem debitam ex ipſis Actis; ſupplicant, humilitate quà poſſunt, eidem Sereniſſimæ Majeſtati Veſtræ præfati Ambaſſiatores, pro fama, Fide, & honore ejuſdem Veſtri Conſanguinei, & Vaſſalli conſervandis; quatenùs dignetur eoſdem Judices inducere ad ipſam relationem publicè, & celeriter faciendam, ut

* *Videtur omiſſum fuiſſe*, propoſita, *vel* agitata fuerit

ut veritas cunctis pateat evidenter, & materia ipsa; quæ tanto tempore multa ipsi Sacro Concilio attulit impedimenta, justitia mediante, ad ipsius Sacri Concilii gloriam, fine debito terminetur.

TRaditæ fuerunt originales Cedulæ per Serenissimum Principem Dominum Regem Romanorum, die Dominica, XXVIII. Mensis Martii, in Domo Augustinensium, Constantiæ, post Consecrationem Episcopi Mothensis, in Sacristia; quarum copiæ collationatæ sequuntur. Et fuerunt eidem restitutæ eadem die, in Domo Minorum, per me Episcopum Attrebatensem, in loco Nationis Hispanicæ. H. de Ca-pella.

Finis Tomi Quinti.

ERRATA ET EMENDATA
IN TOMO QUINTO.

Multa depravata, sive in MSS Codicibus, sive in Apographo, jam emendata sunt ad marginem: ea tantùm observabimus, quæ vel non aptè emendata sunt, vel sine emendatione relicta.

Pag. 66. l. 49. fient *lege* facient
p. 72. l. 45. *in hiatu supple* privatos
p. 77. l. 34. proponeretur *lege* proponentis
p. 82. l. 57. insolertiarum *lege* insolens est enim
p. 84. *nihil est depravatum.*
p. 86. l. 4. alios suos *lege* aliàs suo
Ibid. l. 45. deservient *lege* deservientia
p. 90. l. 8. *& sequentibus, sic emenda*: juxta quod *Deut.* XIX. 15. *Actuum* XXV. I. *ad Corinth.* V. cum glossis &c.
p. 95. l. ult. Evangelisto *lege* Magistro
p. 120. l. 4. uber terræ an vilia *lege* uber terra ob vilia
p. 121. l. ult. quamcumque hæreses. *lege* quoscumque adhærentes
p. 123. l. 28. Hien *lege* Jacob
p. 130. l. 58. quam sunt *lege* in quantum sunt
p. 131. l. 63. nunquam *lege* inquantum
p. 138. l. 5. cum verum sit *lege* verum non sit
p. 142. l. 22. nunquam *lege* jam
Ibid. l. 46. Saxonensem *lege* Senonensem
p. 152. l. 25. *nihil erratum.*
p. 160. l. 37. allegat *lege* allegatur
Ibid. l. 40. quoniam *lege* quem
Ibid. l. 52. quidquid *lege* qui quidem
Ibid. l. *ult.* del. *lege* declaratur
p. 162. l. 39. donec condemnanda *lege* non est condemnata
p. 165. l. 26. eas servare credant *lege* si serventur cedant
p. 166. l. 18. *hunc locum sic restitue*: quid ad me, dicet aliquis, de illiteratis sum, in quo peccavi credens Doctori famoso, quorum enim dictis fides habeatur? nisi &c.
p. 167. *quinque lineis ante finem, locum sic restitue*: dicit quod stat cum qualificationibus positis &c.
p. 169. l. 38. Divinum *lege* Dominium
p. 175. l. 4. *nihil immutandum, vel legendum* possint
Ibid. l. 18. volent *lege* volens
p. 176. l. 15. supra Apos *lege* Angelos
p. 182. l. 36. quod cap.no *lege* cuidam Capitaneo
p. 193. l. 58. quæ* *adde* proposita sunt
p. 199. l. 11. *post* Judices *adde* errores damnantur
p. 201. l. 15. modestia mea *lege* moventia me
p. 207. *nihil omissum aut corruptum nisi* peccaret *pro* peccatum
p. 209. *Nihil corruptum in primo loco annotato.*
p. 219. l. 14. Rectè habetur in textu, *tertio*, sic enim tum numerabatur annus quartus usque ad mensem Martium: *& ita in reliquis.*
p. 224. l. 4. quo nequam *lege* quam id quod
p. 234. l. 35. *post* Israëlitici *dele* quod *& omnia concinunt.* l. 60. *nihil immutandum.*
p. 235. l. 7. *nihil immutandum.*
p. 236. *sex ante finem lineis* ibunt moti quod conf. *lacunam ita supple* quod conferant opem
p. 240. l. 41. Assertionis forma *adde* in
p. 241. l. 59. omnem *lege* contrarium
p. 242. l. 67. stansum *lege* falsum
p. 245. l. 12. * lege *pro li. Ibid.* recipiat *lege* accipiatur
Ibid. *in textu nil immutandum.* lin. 35. *hiatum ita imvle,* si autem non ita: & p. 46. l. 5. si è contra
p. 250. l. 3. qui bene *adde* exposuit
Ibid. l. 22. incommodis *lege* in commodis *aliunde nihil hìc deest, vel pro* observare *lege* obviare
p. 251. l. 14. sit *lege* fit
p. 268. l. 58. *post hoc verbum* conclusionem *adde* probasse
p. 270. l. 32. *in hiatu pone* generalem
Ibid. *lin. antepenult.* quod satis favetur *lege* satisfacitur *& post* ad plenum omnibus *adde* objectionibus
p. 278. l. 23. louables *adde* inclinations
p. 281. l. 20. *lege* quibus Lex nullam excusationem tribuit, saltem excusabilem ab homicidio
p. 282. l. 8. ad hoc *lege* cum hoc
Ibid. l. 16. humano *lege* homini
l. 18. notificationum *lege* notificativum
l. 45. conversationis *lege* conversionis
Ibid. *sex lineis ante finem* Levita *lege* oscula
p. 285. l. 5. & ultimo de proponendis suppliciis *lege* ut ultimo deputandis supplicio Sacramentum Pœnitentiæ contra statuta &c. *Clement.* l. 5. Tit. IX.
p. 286. *sexta linea ante finem* dissolatione *lege* sine ratione
p. 287. l. 8. nunc *lege* non
Ibid. 38. prima *lege* præmia
Ibid. 40. quæ *lege* qui
Ibid. 55. credereque *lege* cedereque
Ibid. 66. effectu *lege* defectu
p. 288. l. 11. *nihil mutandum.*
Ibid. l. 35. spiritus *lege* & non inspiratus
Ibid. l. 48. promissionum *lege* promissorium
Ibid. *lin antepenult.* prædictæ Assertiones *lege* prædictas Assertiones
p. 289. l. 15. præsciens *lege* præstent
Ibid. l. 23. Pelicianis *lege* Petellinis
Ibid. l. 31. quod alio *lege* quodam alio *cætera sibi constant.*
p. 290. l. 24. *addendum* condemnanda
p. 291. l. 2. & asserre *lege* & contrarium asserere
Ibid. l. 16. *& seq. sic lege* Ergo quanquam quilibet esset Judex illorum, & personæ quæ ea commisisset, ad executionem tamen mortis in Tyrannum, in incerto, perplexo & dubio procedere non debet. Justitia & ordo judiciarius divina Lege traditus, est omnino servandus; & contrarium asserere &c.
Ibid. l. 34. *nihil addendum.*
Ibid. l. 59. *lege* non quilibet ex hoc Jurisdictionis potestatem habet; sed debet desuper venire
p. 292. l. 55. vel habeat *lege* vel si habeat
p. 294. l. 34. appetente *lege* apponere
Ibid. l. 5. *ante finem* excusare *lege* excusatione
p. 295. l. 4. *ante finem* arista *lege* aristæ
Ibid. & 296. *initio totum hunc locum sic restitue*, sic campo molli aristæ florescenti triste malignatur lolium, nascique volenti obviat, & floribus præclusis invidet ortum. Sed quasi flos rosarum in diebus vernis refragat, talis nobis successit dulcis rosa, dives amictu, dives odoratu, dulcis comes; quæ requiescit in vestro præoptando pectore: morum aromate sertis inserta vernantibus florent, ac pullulat in rosulam vel olviam, donec felici gressu vias per sidereas gradientes, cum grege vobis commisso devenietis locos lætos & amœna viridaria.
p. 302. l. 53. respectum *lege* per respectum
l. 63. vita intentione *lege* juxta intentionem
p. 303. l. 43. Concilio *lege* consulo
p. 305. l. 5. Agap Amalach *lege* Agag Regem Amalec

Ibid. l. 11. introxicavit *lege* intoxicavit
p. 308. l. 26. modo certi ne malis *lege* vulgò dicitur Legis antiqui Testamenti esse
p. 310. l. 36. expotulet *lege* exponatur
p. 315. & 316. *sequere emendationes marginis.*
p. 321. l, 23. *post* tubam aut clangorem *adde* ciere
Ibid. l. 6. *ante finem* vel *lege* ne
p. 323. *secunda Assertione.* legimus *lege* Legibus Divinæ & Naturali injuriosa.
p. 334. l. 35. publicè *adde* habetur
p. 337. l. *penult.* coertionis *lege* coercitionibus
p. 339 l. 28. non *lege* cum
p. 340. l. 26. non horrescit referens animum *lege* non horrescit referens animus
Ibid. l. 29. jam damnata repetere *adde* supervacaneum
Ibid. *lin.* 69. elicta *lege* proscripta fuisse cum
p. 341. l. 40. & 41. *sic lege* doctrina omnibus quoque ad legendum sugendumque tradita est
p. 341. col. 2. l. 4. Demum diem zelus noster accusamus *lege* Demum omnium zelum excitamus & erroris accusamus
In reliquis sequere emendationes marginis.
p. 344. l. 44. Fidem *lege* Fidei
l. 45. adoptari *lege* adaptari
p. 350. *lin. penult.* * infamiam *lege* per infamiam
p. 358 l. 44. excipus *lege* excipimus
p. 368. l. 11. publica *lege* privata
p. 369. l. 27. *post* dispensantis *adde* autoritas
p. 375. l. 40. credimus dictas litteras &c. *lege* credimus iis qui dictas litteras
p. 391. l. 7. *ante finem* perpendere * *adde* circumstantias
p. 406. l. 56. si *lege* sic
p. 420. l. 6. nominator *lege* nominetur
p. 432. l. 18. quia nullus *lege* nullum Jus
p. 435. l. 21. ergo or* *lege* ex quo patet error
Ibid. l. 34. quia *lege* quoad
p. 457 l. 9. enim *lege* non
p. 458. l. 10. ex *. *lege* exigi quod sit
p. 461. l. 46. facit rea *lege* fuit recta
p. 468. l. 41. ex* i*.... *lege* ad extra libera
p. 469. l. 71. totionis *lege* totius
p. 470. l. 71. Qui *lege* Quæ
p. 480. l. 62. quaterniis * præjudicii *lege* quaterniis haberi vocem præjudicii
p. 486. l. 29. tanta rei veritate *lege* contra rei veritatem
p. 487. l. 36. totius * *adde* Evangelii
p. 497. l. 22. compti Sanctis *lege* confecit
p. 498. *octo lineis ante finem hiatum ita imple* nostram
p. 500. l. 11. devotus *lege* devoti
Ibid. l. 12. Joannes Dux *lege* Joannis Ducis
p. 514. l. 25. zelus *. *adde* veritatis
p. 515. l. 36. Christi laterales *lege* Et Vicarii Christi
Ibid. l. 37. potente *lege* potenter *nihil præterea corruptum.*
p. 524. l. 9. minorem *adde* culpam
p. 533. l. 50. *post hanc vocem* Fide *adde* asserere
p. 544. l. 10. præparanda consilii *. *lege* præparanda. Consilii *& nihil deest.*
Ibid. l. 46. *ita hunc locum lege*, & ut credimus non ferenda (nam faciliter extranea fieri possunt incommoda) & in vocibus hominum maculam in Ecclesia Clerique turpitudinem cumularent.
p. 545. l. 15. *nihil mutandum.*
p. 546 & 547. *nihil mutandum nisi* p. 547. l. 10. misericorditer *lege* immisericorditer *&* l. 50. moventur *lege* metuunt .....
p. 561. l. 40. zelus est *lege* scelus &
p. 566. l. 40. avertant *lege* advertant
p. 560. l. 60. uxores *lege* interfectores
p. 570. l. 4. *ante finem* alius *lege* aliàs
p. 572. l. 41. hujus *lege* hujusmodi juramentum
p. 573. l. 24. judico *ita lege* : *nihil immutandum.*
p. 574. l. 18. concitator *lege* concitando
p. 584. l. 16. arcubus *forte* acubus, *in sequentibus nihil omissum.*
Ibid. l. 25. exennia *forte* Encænia
Ibid. *paulo ante finem* sa *lege* falsa
p. 585. l. 23 *& sequentibus, sic lege* Tenemus enimvero indubiè quòd per hoc tantò uberioris meriti donaria, quantò præmissa fidelibus citiùs & opportunè præveniri conspicientur, ab eo recipietis
p. 587. l. 32. Judicium *lege* Judicum
p. 588. l. 20. reparari *lege* quæ reparari non poterunt
Ibid. l. 51. affligito *lege* afflicto
p. 589. l. 13. *supple verbum* pessundaretur
p. 592. l. 27. eorum *lege* vesaniam
p. 593. l. 16. intercalari *lege* ineffabili
p. 594. nedivisaque *lege* indivisaque
p. 601. l. 28. in singulis Ecclesiæ *adde* partibus
p. 604. l. 4. & qui vos *dele* qui
Ibid. l. 20. laceretur minimè *lege* laceraret per
p. 605. l. 11. nequam *lege* ne
Ibid. l. 4. *ante finem* interdic. *lege* interdicente
Ibid. l. *antepenult.* ferre *lege* serie
p. 606. l. 17. reprobat *lege* reprobatus
p. 609. 610. 611. *sequere emendationes marginis.*
p. 612. *Nihil vitiatum.*
Ibid. *lin. penult. dele* in ac
p. 613. l. 7. *ante finem* traheris *lege* trahitur, *in reliquis sequere emendationes marginis.*
p. 624. l. 15. *nihil vitiatum, nec pag.* 625.
p. 626. l. 16. ne *lege* nec
p. 627. collocantur *lege* colloquantur *cætera rectè constant, nisi quòd* infuscat *positum pro* inficiat
p. 628. l. 46. ea *adde* ratione
Ibid. l. 52. eque. *lege* detque
p. 630 & 631. *Sequere emendationes marginis.*
p. 632. l. 1. *Rectè emendatum: in aliis nihil erroris.*
p. 635 & 636. *Legendum ut in margine.*
p. 640. l. 5. petitis *adde* litteris. l. 8. *lege* refutatorias *ut in margine.*
p. 643. l. 10. manu aliena *adde* scriptum
Ibid. 44. terminandos *lege* terminandas
l. 45. *lege* ad Concilium quod commissum eis fuerat remiserunt
p. 645. *lin. antepenult* prioribus *adde* sæculis
p. 647. quod essent *adde* minus instructæ
p. 657. l. 3. quis *lege* queis
Ibid. l. 12. aggraviandos *lege* aggregandos
l. 49. favere *adde* quibus
Sequentia rectè emendata in margine.
p. 693. l. 43. inhiberi *adde* fecit
p. 695. *nil vitiatum.*
p. 696. *Sequere emendationem marginis.*
p. 698. l. *ult.* ceris *lege* cœteris
p. 699. l. 49. prædeorum *lege* Prelatorum
p. 721. *Nihil desideratur.*
p. 722 723. *Benè emendatum in margine.*
p. 724. l. 4. *ante finem* n * *lege* Mag. idest Magistrum
p. 728. l. 17. tot * est *lege* totius pars est
p. 730. *Nihil vitiatum.*
p. 731. l. 20. *dele hæc verba* Et transgressor
p. 735 & 736. *Bene emendatum in margine.*
p. 737. l. 4. tria capita *adde* quoad. *Ibid.* l. 16. *dele* quoniam. *Ibid.* l. 27. fieri *lege* Fidei. *ibid.* l. 29. *nihil emendandum.*
p. 744. prima non videt *lege* non prima videlicet
p. 746. l. 30. de obam *lege* Okam l. 36. si pro *adde* zelo. ibid. l. 61. mandatum *lege* mendacium
p. 747. *Nihil corruptum.*
p. 748. l. 29. secte *lege* sect. 3.
p. 754. l. 13. ter quidem in eis *lege* &' quod in eis
p. 755 & 756. *Sequere emendationes positas in margine.*
p. 761. *Nihil emendandum.*
p. 762. l. 19. magis est *adde* hæretica
p. 765. l. 11. *Lacunam ita supple* quæ non sint
p. 766. talium *lege* alium
p. 767. l. 10. *Lacunam ita supple* quod etiam eorum dicitur.

dicitur. *ibid.* l. 12. & per consequens *lege* & hæc per consequens

p. 771. *Nihil vitiatum in primo capite: alia emenda ut in margine observatum.*

p. 773. *lege* sublato consensu. *In cæteris nil necesse est emendatione.*

p. 774. l. 30. seu non *lege* non sit l. 54. hujusmodi naturalis *lege* hujusmodi ordinis naturalis

p. 775. *Sequere emendationem marginis.*

p. 776. l. 27. notoria *lege* notorietas l. 45. *adde* publicus l. 59. oppositionibus *lege* oppressionibus

p. 786. l. 3. *adde* vel *Linea* 65. Angelorum *lege* argumentum

p. 794. l. 25. magne *lege* magnum *ibid.* l 56. licentia *adde* Principis

p. 796. l. 65. levis autem *adde* esse posset

p. 800. l. 52. bene *lege* dico

p. 801. *Bene emendatum in margine.*

p. 817. l. 15. *ante finem* confœderati *lege* in confœderati

p. 819. l. 28. sublatum *lege* Sabbatum *ibid.* l. 35. Oram *lege* Okam

p. 823. l. 43. sicut peccasse *lege* sicut nec peccasse *Ibid.* l. 46. nullus *lege* ictus

p. 831. l. 24. Tyranno *lege* Tyrannis

p. 833. l. 38. *lege* unus hostis humani generis judicatus est inquit. Hæc distinctio Tyranni &c.

Ibid. l. 45. conveniente *lege* convinci non potest

p. 839 & 840 *Sequere emendationes marginis.*

p. 841. l. 59. ponentes *lege* potentes *ibid.* l. 62. solus *lege* solum. *lin. ult.* vergiorum *lege* jurgiorum

p. 842 *linea ult. adde* cujus

p. 846. *Sequere notas marginis.*

p. 848. *Nihil deest: sed legendum* ea propter

p. 856. l. 27 *dele* quod *&* *adde* sit intelligenda

p. 858. l. 16. satagit *lege* sagittat l. *penult.* subscriptis *lege* subscriptum

p. 859. jure *rectè positum* obediam *pone pro* obedientiam

p. 860. l. 17. *dele* in omnibus qualificatur

p. 862. l. 3. includitur *lege* excluditur. *ibid.* l. 24. *&* 25. *ita restitue* quod vel lædat Fidem, vel læsam esse livore perverso confingat *ibid.* l. 43. Tyrannis cum pauca *lege* Tyranni enim non pauca

p. 864. l. 6. fugatur *lege* fingatur l. 33. *adde* non simpliciter ad Judicium Fidei trahi

p. 866. l. 26. statim *lege* statum

p. 868. l. 17. *Retine* parvula *& in sequenti linea pro* Et *lege* Sed *ibid.* 9. *lin. ante finem* non *lege* ne non *& sequenti linea lege* vitam & titulum *ibid. l. ult.* proverso *lege* perverso *vel* pro vero

p. 875. l. 13. *ante finem lege* ut à Tyranno hoste utente Tyrannica

p. 876. l. 27. lætaliter *lege* à leto aliter *Aliam lectionem marginis sequere.*

p. 877. l. 14. *ante finem* modicum *lege* meum judicium

p. 881. *Sequere emendationem marginis.*

p. 882. l. 24. prob.... *lege* probatur

p. 887. l. 9. *ante finem dele* quod

p. 894. l. 53. noluit *lege* voluit. *lin. ult.* vel Dominii *lege* vel Princeps Dominii

p. 892. l. 25. *dele* ne quid. *ibid.* l. 53. durissimus *adde* sensus

p. 895. l. 1. sic *lege* sit. l. 4. prosequentes *lege* prosequendi. l. 19. fingitur *lege* fingit. l. 38. intentionem *lege* internecionem l. 51. actuumitate *lege* activitate

p. 898. l. 17. *pro* nescio *lege* scilicet l. 31. esse *adde* negatur cum l. 57. tot *lege* non

p. 899. l. 11. *ante finem* mores sunt extrà *lege* mores & cœtera.

p. 908. *Sequere emendationes marginis.*

p. 912. *Nihil immuta.*

p. 913. l. 9. calumnia *lege* calumniæ

p. 916. l. 18. profectò *lege* potero l. 46. *dele hæc verba* tam scripta agenda. l. 64. dum potest *lege* dum præter

p. 917. l. 18. *Locum hunc ita restitue*, evidentissimè Parisienses coram Episcopis damnantes Propositionis clausulam ut expositionem distortam & erroneam, convincuntur errare &c.

Ibid. l. *antepenult. dele* negaret

p. 918. l. 5. non *lege* nomen

p. p. 923, 924, 925, 926. *Sequere emendationes in margine observatas.*

p. 928. l. 17. quoquomodum *lege* quoquomodò falsum esse

p. p. 929 & 930. *Sequere emendationem marginis.*

p. 939. l. 39. confœderata *lege* considerata l. 45. illam virtualiter *adde* continentium, & quæ in eadem radice &c.

p. 941. *Rectè emendatum in margine.*

p. 942. l. 44. quorum *lege* possum

p. 956. l. 13. *ante finem* plurium fit malum *lege* pessimum fit malum

p. 965. l. 31. si non tollit *lege* sic non tollit

p. 967. l. 5 *& sequentibus lege* Unde non eum sensum quem prætendunt verba Scripturæ &c. sed qui aliquando

p. 971. l. 30. secundum *lege* ad secundum

p. 972. *Rectè emendatum in margine*

p. 976. l. 20. idem *lege* est. l. 27. potest *adde* esse l. 40. omne ergo *lege* cur ergo

p. 981. l. 25. ut *lege* non *linea* 34. condemnatus *lege* comemndatus l. 44. in ipsum *lege* idipium

p. 986. l. 43. ex prima, personæ asserentis primæ dependet, & ad ipsam sequitur eamque supposito *sic restitue* qui ex Propositione Assertionis primæ dependet, & ad ipsam sequitur eamque supponit

p. 987. l. 4. faciliter *lege* sequitur. l. 44. non habent *dele* non *ibid.* 8. *lin. ante finem* significatus non potest propriam figuram *lege* significare non potest propriam figuram

p. 988. l. 54. *dele vocem* impreto *vel lege* in præcedentibus

p. 992. l. 43. insertas esse condemnandas *lege* probat Assertiones prædictas esse condemnandas. l. 51. si pro *lege* sic probatur. l. 59. si in. *lege* si id

pp. 993, 996, 997, 1001, 1003, 1004. *Sequere emendationes marginis*

p. 1003. l. 4. facie *lege* facit.

p. 1014. l. 6. *ante finem* obstenderent *lege* ostenderentur

p. 1015. l. 15. Legis *adde* non expectata. *Ibid.* 25. Joanni *lege* Jordano. *Ibid.* 56. convocandum *lege* citatum

p. 1016, 1017 & 1018. *Sequere emendationes marginis.*

1018. l. 12. *sic lege* non potest homo absque detrimento observare, & tunc ob dicta. *ibid.* l. 47. servo *lege* suo.

p. 1019. *Emenda ut in margine.*

p. 1021. l. 19. conservativa *lege* conservativum l. 34. *adde* modus

p. 1022, 1024, 1026. *Rectè emendatum in margine.*

p. 1027. l. 27. quod non sint *lege* quod si non sint l. 53. *nihil addendum.*

p. 1028. Eutich. *lege* Ethic.

p. 1030, 1031, 1032. *Sequere emendationes marginis.*

FINIS.

CON-

CONCLUSIO OPERIS.

COngessimus huc usque & emendavimus, non sine multo labore, Monumenta omnia ad Causam Joannis Parvi pertinentia; variasque retulimus de ejus Assertionibus Theologorum sententias & judicia. Circa quæ hoc potissimùm observandum; in totâ illa controversia, id inter omnes constitisse, nemini licêre quidquam adversùs Principem legitimum & supremum, etiamsi Potestate sua abuteretur, attentare. Ut enim videre est in statu quæstionis, & in sententiis eorum qui Assertiones Joannis Parvi acerrimè tuebantur: tantùm abest ut quidquam in legitimos Principes moliri licere contenderent; ut è contra, eo potissimùm argumento, opinionem suam defendere conarentur, quòd per eam saluti, atque incolumitati Regum consulebatur. Nulla quippe quæstio erat de Regibus. *Sed de subdito, qui per cupiditatem, fraudem, sortilegium, aut alia ratione, machinaretur aliquid contra salutem corporalem sui Regis & Superioris Domini, & cujus conatus alia ratione, quàm per violentam ejus interfectionem reprimi non posset.* Ita illi & Joannis Parvi mentem & suam exponunt: manetque apud omnes firmum ac stabile, nullo in casu licere cuiquam adversùs Reges aliquid moliri. Quod quidem hîc in fine observandum esse duximus, ne quis hæc aliter perperam accipiat; aut inde Editori invidiam conflare conetur.

